

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

المصباح الوردی

في تقوية البصيرة

ابن الکثیر

للإمام ابن حجر ابن عساکر ابن الکثیر

٥٤ — وردی

تمت

مراجعة من الطبع

بإشراف الشيخ عبد الرحمن بن ساری الکردي

دمشق

مکتبة دارالجمهورية الکردي

پتو کی پبلیکیشن

۲۰۱۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ناسنامه تفسیر

.....

- ناوی تفسیر: تفسیر ابن الکثیر به کوردی
- وهرگیڕانی: علی حاجی عبدالله پریسی
- نۆره‌ی چاپ: یه‌که‌م ۲۰۱۲
- شوینی چاپ: تاران
- هه‌له‌چنی و دیزاین: ابراهیم معروف

بلاوکار:

ناوه‌ندی رۆشنییر بۆ چاپ و بلاوکردنه‌وه

سلیمانی

تہ فیسری سورتهی (الاحقاف)

لہ مہ مکہ ہاتووتہ خواروہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿حَم﴾ ۱) تَزِيلِ الْكَتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿۱﴾ مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى
وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُتُوا مُعْرِضُونَ ﴿۲﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
فِي السَّمَوَاتِ أَتَنُوبِي يَكْتَسِبِ مَنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَتَنْزَرُونَ مِنْ عِلْمِ إِبْرَاهِيمَ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۳﴾ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا
مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَهٌ إِلَّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ ﴿۴﴾ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ
بِمَادَّتِهِمْ كَفَرِينَ ﴿۵﴾

بِمَادَّتِهِمْ كَفَرِينَ ﴿۵﴾

نہم قورثانہ نیردراوہ له لایہن خوداوہ و نہم بونہ و ہرہش بہ راستی و ہدی ہینراوی نہوہ خودای
مہ زن نہ فرمویت: ﴿حَم﴾ حامیم، ﴿تَزِيلِ الْكَتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ نہم کتیبہ لہ خودای
بہ دہسہ لاتی له کارزانہ و ہ نیردراوہ. خودای گہ ورہ ہہ و الیمان دہ داتی کہ نہم قورثانہ ہی پہ وانہ کردہہ بقر
بہ ندہ و پیغہ مہ بری خوی محمد ﷺ) بہ ردہ و امیش دہ بی ہتا پڑی قیامت و ہ سفی خوشی کردہہ
بہ خاوہنی دہسہ لاتی ہتا ہہ تایی و کارزانی له کردارو گفتاردا. پاشان فرمویتہ تی: ﴿مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُتُوا مُعْرِضُونَ﴾ نہم ناسمانہ و زمینہ و
ہرچی لہ ناویاندا ہہ یہ بق راست و ہ دیمان ہینان و مہ دایان دیاری کراوہ، نہو کہ سانہش کہ خودایان
نہ ناسیوہ لہ و ہی کہ پیٹی ترسیندرا بون پوو و ہ ردہ گزین. واتہ: بہ بی سودو بہ بی کہ لک و ہدی نہ ہیناوہ،
﴿وَأَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ واتہ: بق کاتیکی دیاری کراوہ براوہ تہوہ نہ لیتی زیاد دہ کری و نہ لیتی کہم دہ کریتہ و ہ.
﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُتُوا مُعْرِضُونَ﴾ واتہ: ہہرچہ ندہ ترسیان و ہیر بینتی گوئی ہی نادہن. خوی مہ زن
کتیبی بق ناردن و پیغہ مہ بریشی بق پہ وانہ کردن کہ چی ہر خویان لادہ دہن و باوہ بہ ہیچیان نا کہن.
واتہ: بہو زووانہ پاشہ پڑی خویان دہ زانن.

ولامدانہ و ہی بت پەرستان

خوی گہ ورہ نہ فرمویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي
السَّمَوَاتِ أَتَنُوبِي يَكْتَسِبِ مَنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَتَنْزَرُونَ مِنْ عِلْمِ إِبْرَاهِيمَ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ بلی: نہو شتانہ ہی نپوہ
غہ بری خودا ہانا یان دہ بہ تہ بری، چیان لہم زہویہ دوست کردوہ؟ یان نہ گہر لہ ناسمانہ کان بہ شدار

بوون. نیشانم بدن. گهر نیوه بهراستیانه کتیبتیک بهر له م قورئانه هاتبی یان قسهی دهریارهی زانست که هر له که و نارپه وایه ماوه له میژینه کان بومی بینن. پاشان خودای گه وره فرمویه تی:

﴿قُلْ﴾ واته: بلی: بهو بت په رستانه ی که له گه ل خودادا شتی تر ده په رستن، ﴿أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ

دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ﴾ بمبهن بۆ ئه و شویتنه ی ئه وان نیشانم بدن چیان له م سهر زمینه دروست کردوه. ﴿أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ﴾ واته: هیچ به شداریه کیان نه بوو له ناو ناسمانه کان و زه میندا.

وه خاوهنی تو یکلای ناوکه خورمایه ک نین. خودای مهن خاوهنی هه موو شتی که و هه موو شتی به ده سستی ئه وه. ده ی سا چون که کسی تر له گه لیدا ده په رستن و هاو له ی بۆ داده نین؟ کی ئه م ی نیشان داوون؟ و کی بانگی کردون بۆی؟ یا هه ر شتی که خۆتان داتان هیناوه له خۆتانه وه؟ بۆیه خوی گه وره

فرمویه تی: ﴿اتَّبِعُوا بِكَلِمَتِي مِنْ قَبْلِ هَذَا﴾ واته: کتیبتی بینن له و کتیبانه ی که خودا نارپه ویه تیه خواره وه له پیش ئه م قورئانه بۆ پیغه مبه ره کانی تر (سه لای خویان لی بیت) فرمانتان پی بکات به

په رستن ئه م بتانه. ﴿أَوْ أَنْزَلْنَا مِنْ عَلَيْنَا﴾ واته: زانستی که ببیته به لگه له سهر ئه م ریگه یه ی ئیوه گرتوانه ته به رو له سهری دهریون. ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ واته: هیچ به لگه یه کتان به ده سته وه نیه.

نه له لاین خودا و پیغه مبه ره کانی وه عه قلیش ئه وه ی ئیوه ده بلین نابسه له مینن، هه ر له بهر ئه وه یه هندی خویندویانه ته وه (أو آثره من علم) واته: یا زانستی که راسته ره وه یان وه رگرتی له که سیک

له وانیه پیش خویانه وه. وه ک موجه ده لیت: له م نایه ته دا که خودای گه وره فرمویه تی: ﴿أَوْ أَنْزَلْنَا

مِنْ عَلَيْنَا﴾ یان که سیک که پاشماوه ی زانستی که بهینن. خودای گه وره ئه فرمویت: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفُلُونَ﴾ کیش له و که سه گومپاره هانا بۆ غه بری خوا ده بات؟ بۆ که سی که هه تا قیامت وه لای پی ناداته وه و هه ر ناگاشیان له پارانه وه یان

نیه. واته: له و که سه سهر لی شیواو تر نیه که هاوار بۆ به کان ده بات له باتی خودا داوای شتی کی لی ده کات که ناتوانی جی به جی بکات هه تا پوژی قیامت. چونکه ئه وه ناگای له و پارانه وه یه نیه و نه

ده بیسی و نه ده بینن نه ده شتوانی شتی بگری چونکه به ردیکی بی گیانه و نابیسی. خوی گه وره ئه فرمویت: ﴿وَيَذَٰخِرُ الْأُنَاسَ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِصَادِقَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾ هه ر کاتی مه ردوم هه موویان کن

ده کریته وه. ئه وان ده بته دوژمنیان و حاشا ده که له وانیه په رستویانن. ئه م نایه ته وه که ئه و نایه ته

وایه که نه فرمویت: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۗ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ۗ﴾^۱ واته: نه وانه بیجگه له خوا برپاریان داوه بۆ خۆیان چه‌ند په‌رستراویک بۆ نه‌وه‌ی نه‌وه‌ی نه‌وه‌ی په‌رستراوانه‌ بینه‌ یارمه‌تی دهر و تکاکار بۆیان، نه‌خیر، به‌لکو په‌رستراوه‌کان له‌ قیامه‌ندا نینکاری په‌رستنه‌که‌ی نه‌وان ده‌کن و ده‌بنه‌ دژیان و به‌ره‌برچیان ده‌ده‌نه‌وه. واته: له‌ کاتیکدا که زږد پیوستیان هه‌یه‌ له‌ وکاته‌دا خیانه‌تیاں لى ده‌کن و ده‌ست برپاویان ده‌کن خودای مه‌زن له‌سه‌ر زمانى نیراهیمی خلیل (سه‌لامى خواى لى بیتت) فرمویه‌تی: ﴿إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ آوْتِنَا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَلِيَعْلَمَ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمُ مِنْ نَصِيرِينَ ۗ﴾^۲ واته: بیگومان نه‌وه‌ی نیوه‌ هه‌لتان بژاردوه‌ له‌ جباتى خوا بتانینکن له‌ به‌ر خۆشه‌ویستی له‌ نیوانتاندا له‌ ژیاى دونیادا ده‌یانپه‌رستن له‌ پاشان له‌ پۆږى دواى دا هه‌ندیکنان بیزارى دهرده‌بهن له‌ هه‌ندیکی ترتان دان نانین به‌یه‌کتریدا و نه‌فرین له‌ یه‌کترى ده‌که‌ن جیگا‌شتان ناگړى دۆزه‌خه‌ و هېچ یارمه‌تی دهریکیشتان نیه‌.

﴿وَإِذْ أَنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۗ﴾^۳ ﴿أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَأَيْنَاهُ أَفَرَأَيْنَاهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَرْنَا بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۗ﴾^۴ ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعَاةٍ مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرَىٰ مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۗ﴾^۵
هه‌ندى قسه‌ی بته‌پرستان له‌ باره‌ی قورئان و بیفه‌مه‌ره‌وه (ﷺ) و لام دانه‌وه‌یان

خودای گه‌وره‌ نه‌فرمویت: ﴿وَإِذْ أَنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾^۳ هه‌ر کاتى نیشانه‌ ناشکرکانى نيمه‌یان بۆ ده‌خوینن نه‌وانه‌ ی کاتى قورئانیاں بۆ هات حاشایان لی‌کرد، ده‌لین: نه‌مه‌ هه‌ر به‌ناشکرا جادوه‌. خودای مه‌زن باسى بى دین‌وی گویى نه‌وه‌ بت په‌رستانه‌مان بۆ ده‌کا که وه‌ختى نیشانه‌ ناشکرکانى خودایان بۆ ده‌خوینرته‌وه‌ واته: له‌کاتى پون کردنه‌وه‌ و باس کردن و تیکه‌ یاندنیا‌ندا ده‌لین ﴿هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾^۴ نه‌مه‌ هه‌ر به‌ناشکرا جادوه‌ و باوه‌پیان پى نه‌کردوه‌وه‌ قسه‌یان بۆ هه‌لبه‌ستوه‌ و گومارو خوا نه‌ناس بون. خواى گه‌وره‌ نه‌فرمویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَأَيْنَاهُ أَفَرَأَيْنَاهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَرْنَا بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾^۵

^۱ مریم (۸۲-۸۱).

^۲ العنکبوت (۲۵).

یان ده لئین: هر بؤ خوی هه لئى به ستووه، بئى: نه گه ر بؤ خۆم هه لم به ستبى، پیتان ناكرى لای خودا
هیچ بؤ من بكن، خوداش پتر ناگاداره له و توانجى كه له قورئانه كى ده گرن، هر نو و به سه بؤ
شایه تی له نیوان من و ئیوه دا، هر نه ویشه گونا به خشى دلوفانه. ﴿أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَأَيْنَهُ﴾ مه به ستیان
موحه ممه ده ﴿﴾. خوی گه وره ش نه فه رمویت: ﴿قُلْ إِنْ أَفَرَأَيْتَهُ فَلَا تَمَلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا﴾ واته:
بئى: نه گه ر خۆم هه لم به ستبى و گوتم خودا په وانى كردوم و انه بئى خودا تۆله ی لئى ده سه ندم به
توندترین تۆله و هیچ كه س له خه لكى سه ر زه مینى و ئیوه شو كه سانى تریش نه یان ده توانى رزگارم
بكه ن و په نام بدن وه ك خوی مه زن نه فه رمویت: ﴿قُلْ إِنِّي لَنْ نَحْيِرَ مِنْ اللَّهِ أَحَدًا وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾
﴿۳۳﴾ ﴿أَلَا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ واته: بئى: بیگومان كه ستك نیه كه من بیاریزی له (سزای) خواوه بیجگه
له و په ناگه یه ك شك نابه م، (وه هیچم به ده ست نیه) راگه یاندن نه بئى له خواوه گه یاندنى په یامانى نه و
نه بئى. وه فه رمویه تی: ﴿وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنا بَعْضَ الْأَقْوَابِ﴾ ﴿۳۴﴾ ﴿لَا خِذْيَانَةَ لَنا بَیْنِیۡنَ﴾ ﴿۳۵﴾ ﴿ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ ﴿۳۶﴾ ﴿مَا
يَنْكُرُ مِنْ أَجْدِیۡنَا حٰجِرِیۡنَ﴾ واته: نه گه ر موحه ممه د ﴿﴾ به دم ئیمه وه هه ندئى و تانى هه ل بیه ستایه،
بیگومان ئیمه به ده ستى خۆمان تۆله مان لئى ده سه ند، له پاشان په گى دلیمان ده بپرى، وه كه س له ئیوه
نه دیده توانى به رگرى لئى بكات. بۆیه خودای گه وره لیزه دا فه رمویه تی: ﴿قُلْ إِنْ أَفَرَأَيْتَهُ فَلَا تَمَلِكُونَ لِي
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَیۡنِیۡ وَبَیۡنَكُمُ﴾ نه مه هه ره شه و ترساندنیکى گه وره یه و
به لئینیکى راسته له لایه ن خودا وه. وه نه فه رمویت: ﴿وَهُوَ الْعَفۡوُ الرَّحِیۡمُ﴾ نه مه دلخۆش كه ریکه بؤ
نه وى مه ردوم په شیمان بینه وه و بگه ریته وه. واته: له گه ل نه و هه مو تاوانه تاندا هر كاتى پاشگن
بوونه وه خودا ده تانبه خشى و له گونا هتان خۆش ده بئى لیبوره و دلوفانه. نه م نایه ته وه ك نه و نایه ته
وایه كه له سوره تی (الفرقان) فه رمویه تی: ﴿وَقَالُوا اسْتَطِیۡرُ الْأَوَّلِیۡنَ﴾ ﴿۳۷﴾ ﴿اَكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمَلَّۡ عَلَيْهِ
بُكْرَةً وَأَصِیۡلًا﴾ ﴿۳۸﴾ ﴿قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِیۡ يَعْلَمُ السِّرَّ فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِۢ إِنَّهُ كَانَ عَفۡوًا رَحِیۡمًا﴾ واته: وه
بئى بپوایان ده یانوت نه م قورئانه به سه ره ات و داستانى پیتشه كانه (موحه ممه د ﴿﴾) داواى كردوه بؤى
بنوسن ئینجا ده خویندریته وه به سه ریدا به به یانیان و ئیواراندا، موحه ممه د ﴿﴾ بئى زاتى نارویه تیه
خواره وه كه هه مو نه ئینى ئاسمانه كان و زه وى ده زانیت به راستى نه و لیبوره و میهره بانه. خوی

۱ الجن (۲۲-۲۳)
۲ الحاقة (۴۴-۴۷)
۳ الفرقان (۵-۶)

گه وره نه فرمویت: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَايِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا يَكْرَهُنَّ أَنِّي إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ بلی: له ناو ئه و هه موو پیغه مبه رانه من یه کیکی نانا سایی نیم. ناشزانم له من یا له ئیوه چی ده قومئ. من هر ئه و ندم له سهره په پیره وی ئه و فرمانه بم که پیتم پاده گه یه ندرئ. من هر تنیا به ناشکرا ترسینه رم و چی تریش نیم. واته: من یه کم پیغه مبه ر نیم که هاتبیتمه ناو ئه م خه لکه به لکو پیغه مبه رانی تر پیش من هاتون و من شتیکی بی وینه نیم که ئه و نده هاتنی من دوور که و تیبیته وه که نه زانو و باوه پیم پی نه کن. چونکه خودای گه وره هه موو پیغه مبه رانی (سه لاسی خویان لی بیت) له پیش منه وه په وانه کردوه بز سهر گه له کان. وه نه فرمویت: ﴿وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا يَكْرَهُ﴾ علی کوپی ئه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنو عه باسه وه. پاش ئه م ئایه ته هاته خواره وه ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾^۱ واته: تا خوا خوش بیته له تا وانه کانی رابردو و داهاتوت.^۲ عیکریمه و حاسه و قه تاده پیش ده لیتن: که ئه م ئایه ته نه سخ بۆته وه به م ئایه ته ی که خودا نه فرمویت: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ و تیان: کاتی ئه م ئایه ته هاته خواره وه. پیاویکی موسولمان ده لیت: ئه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ئه و خوی گه وره پوونی کرده وه که هیچت پی ناگات. واته له گونا مه کانی پیشی و پاشیشت خوش بووه. ئه ی دهریاره ی ئیبه جیمان لی ده کات؟ خودای گه وره ئه م ئایه ته ی ره وانه کرد: ﴿لِيَدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾^۳ واته: تا پیاوان و نافر ه تانی باوه پدار بیاته به هه شتانی که په وباره کان به ژوریا ندا ده پوات.^۴ له فرموده ی سه حیددا هاتوو که خاوه ن باوه پان گوتیان: پیرۆزت بی ئه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ئه ی چی بز ئیبه یه؟ خودای گه وره ئه م ئایه ته ی ره وانه کرد.^۵ نیعما ی ئه حمد ریوایه تی کردوه له خاریجه ی کوپی زهیدی کوپی سابته وه له نوممو عه لاهه ژنی که بوو له ژنه کانیان که بوی باس کرده وه. یه کی که بووه له و ژنانه ی که په یمانیدا به پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ده لیت: وه ختی که کچه ره یه کان دابه ش کران به سهر ماله نه نساریه کاندئا ئیبه که و تینه مالی عوسمانی کوپی مه زعون (په زای خوی لی بیت) نه خوش کهوت لای ئیبه ته داویان کردو (خرزمه تمان کرد هه تا ئه و کاته ی مرد له ناو جل و بهرگه که پیدا داماننا. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هات بز

۱ فتح (۲)

۲ الطبری (۹۹/۲۲)

۳ فتح (۵)

۴ الطبری (۱۰۰/۹۹/۲۲)

۵ فتح الباری (۵۱۶/۷)

لامان. منیش گوتم: په حمه تی خوات لی بی نه بو سائب من شایه تیت بق ده دم که خدای گوره پیزی لی ناوی. پیغه مبهری خدای (ﷺ) فرموی: (تو چون ده زانی خودا پیزی لی گرتوه؟ وتم: دایک و باوکم به قورباتت بی نازانم. پیغه مبهری خدای (ﷺ) فرموی: (ثوا نو و مردن یه خهی گرت له لایه ن خوداوه و من داوام له خودا وایه که چاکه ی له گه ل بکات. سویند به خوا من که پیغه مبهری خودام نازانم چیم پی ده کری). ژنه که ده لیت: سویند به خوا دوی نه مه هرگیز وه سفی که س ناکم هم کاره ساته زرد غه مگینی کردم خه وم لی که وت کانیه کم بینی هی عوسمان بوو ناوی له بر ده پوشت. چوم بق لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) خه ونه کم بق گنرپایه وه، پیغه مبهری خدای (ﷺ) فرموی: (ثوه کرداره که یه تی).^۱ ته نها بوخاری نه فرموده ی هیئاوه موسلمی له گه ل نیه.^۲ له و ته یه کی تری بوخاریدا: (من که پیغه مبهری خوام نازانم چی به سر دی).^۳ له نمونه ی نه مه و چندین نمونه ی تر به لگن له سر نه وه به هیچ که سیک ناگرتی به هشتیت یان له ناو به هشتایت جگه له و که ساته ی که پیغه مبهری (ﷺ) ناوی بردون وه که ده که سه که و نیبنو سه لام و غومه یصاو دایکی نه نه سی کوپی مالک و بیلال و سوپاقه و عبدالله ی کوپی عمری کوپی حرام و (حرام) باوکی جابن). هفتا قورنان خویننه که که له بیري معونه شه مید کارون زهیدی کوپی حاریسو و جه غفرو نیبنو په واحه له نمونه ی نه مانه (په زای خویان لی بی) خوی گوره نه فرمویت: ﴿إِن أُتِيعَ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيْ﴾ واته: من شوینی نه وه ده که وم که خدای گوره بزم ده نیریته خواره وه. ﴿وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ من ته نها به ناشکرا ترسینه رم و به س. کاری من دیاره بق هموو خاوه ن عقل و پیرو بی هوشی. والله أعلم.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ، وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ، فَقَامَنَّ وَأَسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ، فَسَبِقُوا لَهَذَا آيَاتِكُمْ فَدِيرٌ ﴿١١﴾ وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِمَا نَزَّلْنَا عَلَىٰ نَبِيِّكَ مِنْ قَبْلِهِ إِنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَسُئِرُوا لِلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾﴾

۱ احمد (۴۳۶/۶)

۲ فتح الباری (۳۱۰/۷)

۳ فتح الباری (۱۲۷/۳)

نهم قورئانه گوختاری (کلام) خودایه و هه‌قه و هه‌ئویستی خوانه‌ناسان و خواوه‌نباوه‌ران نیی

خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكُفْرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَنَأَمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ بلی تاخو چ ده‌لین نه‌گه‌ر نهم قورئانه له‌خواوه بییت و ئیوه حاشای لی بکن و یه‌ک له‌تورمه‌ی ئیسرائیلیش شایه‌تی بدا له‌سه‌ر وینه‌که‌ی و به‌پوا بیینی و ئیوه هه‌ر خو به‌زل زان بن‌؟! خودا فیتلی غه‌درکاران به‌ره و خوئی شاره‌زا ناکات. خوی گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿قُلْ﴾ نه‌ی محمد ﷺ ﴿بلی به‌و بته‌رستانه‌ی که باوه‌ریان به‌قورئان نیه. ﴿أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ﴾ نه‌گه‌ر نهم قورئانه. ﴿وَمِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكُفْرْتُمْ بِهِ﴾ واته: نه‌و کاته چی ده‌لین و خودا چیتان به‌سه‌ر دینی گه‌ر نهم قورئانه‌ی که من بؤم هینان و خودا په‌وانه‌ی کردوه بؤم منیش پیتم گه‌یاندین که چی ئیوه حاشاتان لی کردبی و باوه‌رتان پی نه‌هینابی. ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ﴾ واته: کتیبه‌کانی تری پیشه‌وه که هاتوونه‌ته خواره‌وه بؤ پیغه‌مبه‌ره‌کان (سه‌لامی خویان لی بییت) شایه‌تی ده‌ده‌ن له‌سه‌ر راستی و ته‌واوی نهم قورئانه و مؤزده‌یان داوه به‌هاتنی و. وه نه‌و باسانه‌ی که قورئان باسی کردوه نه‌وانیش هه‌ر به‌و شتیوه‌یه باسیان کردوه. ﴿فَنَأَمَنَ﴾ واته: نه‌وه‌ی که شایه‌تی داوه له‌به‌ره‌ی ئیسرائیلیش له‌سه‌ر راستی و له‌به‌ر شاره‌زای له‌م قورئانه. ﴿وَاسْتَكْبَرْتُمْ﴾ ئیوه له‌به‌ر خو به‌زل زانین شوینی نه‌که‌وتن. مه‌سروق ده‌لئیت: نهم شایه‌ته باوه‌پی هینابی به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و به‌کتیبه‌که‌ی که چی ئیوه باوه‌رتان نه‌بی به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌تان و به‌کتیبه‌که‌تان. ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ خودا گه‌لی ناهه‌قیکار شاره‌زا ناکات.^۱ نهم شایه‌ته ئیسمی جنسه عبدالله کوپی سه‌لام ده‌گریتته‌وه. غه‌یری عه‌بدوللایش ده‌گریتته‌وه. چونکه نهم نایه‌ته پیش موسولمان بوونی عبدالله هاتوته خواره‌وه (په‌زای خوی لی بی) نهم نایه‌ته وه‌ک نهم نایه‌ته وایه که خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَإِذْ أَسْأَلُ عَلَيْهِمْ قَالُوا مَا مَاءٌ بِهِ إِنَّهُ الْحَمْحَمُ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ﴾^۲ واته: کاتیک قورئان بخوینریتته‌وه به‌سه‌ریاندا ده‌لین باوه‌رمان پی هیناوه بیگومان نهم قورئانه راسته و له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگارمانه‌وه هاتووه به‌راستی ئیعه له‌پیش (هاتنی) قورئان دا موسولمان بوین. وه نه‌فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ أَوْفُوا الْعَهْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُسْأَلُ عَلَيْهِمْ يُحِزُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَدًا ﴿۱۰۷﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾^۳ واته: نه‌ی

^۱ الطبری (۱۰۴/۱۰۳/۲۲).

^۲ قصص (۵۳).

^۳ الاسراء (۱۰۸-۱۰۷).

موحه ممد (ﷺ) پیمان بلی باوہ پینن بہم قورنانه یان باوہ پی پی نہ مینن بہ راستی نہ وانہی کہ زانیاریان پی بہ خشاوہ لہ پیش نہم قورنانه دا کاتی قورنانه بخوینرتتہ وہ بہ سہ ریاندا بہ چہ سپانی دہ کہون بہ پروودا بہ سوژدہ بردن، وہ دہ لئین پاک و بیگہ ردی بؤ پەرودہ ردگارمان بہ راستی ہمیشہ بہ لئینی پەرودہ ردگارمان بہ دی دیت. سہ عد دہ لئیت: نہم بیستوہ لہ پیتغہ مبری خوداوه (ﷺ) گوتیبتی بہ کہ سئ کہ دہ پوا بہ سہر زہ میندا. کہ نہ و کہ سہ نہ ہلی بہ ہشتہ بیجگہ لہ عبد اللہ ی کوپی سہ لام (پہزای خوی لی بی) وہ دہ لئیت: نہم نایہ تہ لہ سہر نہ و ہاتوتہ خواروہ کہ نہ فرمویت: ﴿وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ﴾^۱. بوخاری و موسلیم و نہ سائیش ریوایہ تیان کردوہ^۲. ہر وہا ٹینو عہ باس و موجاہیدو زہ حاک و قہ تادہ و عیکریمہ و یوسفی کوپی عبد اللہ ی کوپی سہ لام و ہیلالی کوپی یہ سافہر سودی و سہوری مالکی کوپی نہ نہس و ٹینو زید ہہ موویان گوتویانہ: نہ و کہ سہ عبد اللہ ی کوپی سہ لامہ^۳. خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِمْ فَسَيُقَلَّبُونَ هَذَا فِكَ فَرِيرٌ﴾^۴ نہ وانہ خوا نہ ناسن بہ خاوہن باوہ پان دہ لئین: نہ گہر ہیچ شتیکی باشی تیدا ہہ بواہ بہر لہ ٹیمہ بؤی نہ دہ چون، ٹیستا کہ نہیگہ یشتونی دہ لئین: نہمہ درویہ کی لہ میزینہ و کزنہ. واتہ: نہ مانہ دہ یانوت بہو کہ سانہی کہ باوہ پیمان ہیناوہ بہم قورنانه. گہر نہ وہی لہم قورنانه دایہ باش بواہ، نہ مانہ پیش ٹیمہ نہ دہ کہ تن. مہ بہ سستیان بیلال و عہ مارو سہوہیب و خہ بابو نمونہی نہ مانہ بوو (پہزای خویان لی بی) لہ بیدہ سہ لاتان و بہ ندوہ کہ نیزہ کان. نہم خوانہ ناسانہ بہ نیازی خویان وایان دہ زانی کہ لہ لای خودا پلہی بہ رزیان ہہیہ و خودا ناگای لئیانہ. نہ مانہ ہہ لہ یہ کی زڈر گہ وروہ و قسہ یہ کی زڈر بی جییان کرد، وہ کہ خوی گہ وروہ فرمویہ تی: ﴿وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا﴾^۵ واتہ: وہ بہو جوڑہ ہہ ندیکیانمان بہ ہہ ندیکی تریان تا قی کردوہ بؤ نہ وہی بلئین نایا نہ وانہ خوا پینو بہ ہرہی پی بہ خشیون لہ ناو ٹیمہ دا؟ واتہ: سہریان سوڑدہ مینتی کہ چون نہ وانہ شارہ زابوون بہر لہ ٹیمہ بؤیہ گوتیان: ﴿لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ﴾^۶ نہ ہلی سونوہ جہ ماعت دہ لئین: ہہر کردارو گفتاریک لہ واوہ لہ کانی پیتغہ مہرہوہ (ﷺ) ورنہ گہرابی لہ خووہ دروست کراوہ و بیدعہیہ نہ گہر چاک بواہ نہ وان

^۱ الطبري (۱۰۴/۲۲).

^۲ فتح الباري (۱۶۰/۷)، مسلم (۱۹۲/۴)، النسائي في الكبرى (۷۰/۵).

^۳ الطبري (۱۰۴/۲۲)، القرطبي (۱۸۸/۱۶).

^۴ الانعام (۵۳).

پیش نیمی ده که وتن ده یانکرد. چونکه هیچ شتیکی چاکیان واز لای نه میناوه به لکو به په له بوی
 رقیشتون و کردوویانه. خوی هیژا نه فرمویت: ﴿وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ﴾ واته: به قورئان. ﴿فَسَيَقُولُونَ
 هَذَا أَفْئَكُ قَدِيرٌ﴾ واته: خوانه ناسان ده لاین: نه مه درویه کی زدر کونه. واته: له دیزه مانه وه له خه لکی
 وهرگراوه. قورئان و شوینکه وتوانی به سوک سهیر ده کن. نا نه وه نه و خوزه زلزانینه به که پیغه مبه ری
 خودا (ﷺ) فرموویه تی: (وه رنه گرتنی هه ق و به سوک سه بیرکردنی خه لکی).^۱ پاشان خوی گه وره
 فرموویه تی: ﴿وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبْتُ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً ۗ وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانِ عَرَبِيًّا لِيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 وَيُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ﴾ له پیش نه میش کتیبی موسا پیشه و او به زه یی بوو، نه م قورئانه نه ویشی
 به راست زانیوه به زمانی عه ربه یه، تانا هه قان بترسیدیت و مزده بی بۆ ناکارچاکان. ﴿كِتَابٌ مُّوسَىٰ﴾
 واته: ته ورات ﴿وَهَذَا كِتَابٌ﴾ واته: قورئان، ﴿مُصَدِّقٌ﴾ واته: نه م قورئانه پیش خوی به راست
 زانیوه. ﴿لِسَانًا عَرَبِيًّا﴾ به زمانی عه ربه یه و په وان و پوون و ناسانه. ﴿لِيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَيُشْرَىٰ
 لِلْمُحْسِنِينَ﴾ واته: پیک هاتووه له هه په شه کردن له خوانه ناسان و مزده دان به ناکارچاکان. خوی
 گه وره نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾
 نه وکه سانه ی وتویانه: په روه ردگارمان خودایه و له دوایشدا هه ر له سهه ر قسه ی خویان مان، نه
 ترسیکیان له سهه ر هه یه نه خه م ده خون. ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا﴾ مانا که ی له پیشه وه له
 سوپه تی (حم السجدة) دا کراوه. وه نه فرمویت: ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾ هیچ ترسیکیان نیه له وه ی که
 به ره و پوی ده چن. ﴿وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ خه میش ناخون بۆ نه و شتانه ی به جییان هیشتووه. خوی
 هیژا نه فرمویت: ﴿أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نه وکه سانه له قه ره بوی
 کاره کانیان به هه شتین و هه تا سهه ر تییدا ده بن. واته: کرداره کانیان ده بیته هوی به زه یی خودا بویان و
 بییانه وه دیاره والله أعلم.

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفِصْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ
 أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَاوَالِدِي وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا

تَرَضُّهُ وَأَصْلِحَ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُنْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ نَقَبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَتَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَّ الصِّدْقَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾

سپاردهی خودا به دایک و باوک

کاتی خوی گوره له نایه تی پیشه وه باسی دلسوزی و یه کتابه رستی و خواناسی کردو مانه وه برده وام بیون له سه ری پاشان فرمانی داوه به چاکه کردن له گه ل دایک و باوک. وه که له چندین نایه تی تردا هاتوو وه که خوی گوره نه فه رمویت: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾^۱ واته: په روه ردگارت بریاری داوه که هیچ شتی نه په رستن جگه له نه وو له گه ل دایک و باوکتان چاکه بکن. وه نه فه رمویت: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ﴾^۲ واته: وه فرمانمان به ناده میدا که سوپاسگوزاری من (خوا) و دایک و باوکت بکه ته نها. بق لای منه گه پانه وه تان. وه زود نایه تی تر له م باره یه وه. خدای مه زن لیزه دا فه رمویه تی:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهَا كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا

تَرَضُّهُ وَأَصْلِحَ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُنْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾^۳ نایمه به مرومان سپارده که له گه ل دایک و باوکی خوی چاکه بکات. دایکی به کولی هالی گرت. په نجی کیشا، که داشی نا، په نجی کیشا هه لگرتن و برینه وه شی سی مانگی برد، هه تا گه یشته ته مه نی چل سال، ده لیت: نه ی په روه ردگاری من! خوت رام هینه، سوپاسی نه و چاکه بکه م که ده رباره ی من و دایک و باوکمت کرد، کاری و هیژام فیر بکه تو بازی بکات، تو ره شم له کاری چاکه پابینه، وا به ره و تو گه پامه وه و خو م هه ربه تو سپارده. ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا﴾^۴ واته: خوی گوره فرمانمان پی ده کات که چاکه بکه من له گه ل دایک و باوکماندا و به سوز بین له به رامبه ریان، نه بو داودی ته یالیسی پیوایه تی کردوه له سه عد وه (په زای خوی لی بی) ده لیت: دایکی سه عد ده لیت به سه عد: نایا خودا فرمانی نه داوه که گوپیایه لی دایک و باوک بکن. نه نان ده خو م نه ناو ده خو م تا حاشا نه که ی له خودای مه زن. وازی له خواردن و خواردنه وه هینا هه تا وای لی هات به زود ده میان ده کرده وه، پاش ماوه یه که نه نایه ته هاته

^۱ الاسراء (۲۲).

^۲ لقمان (۱۴).

خبراره وه: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا﴾^۱ موسلیم و زانایانی فرمودهش ریوایه تیان کردوه بیجگه له ئیبنو ماجه.^۲ ﴿حَمَلَتْهُ أُمُّ كُرْهًا﴾ مهینه تی زوری چه شتووه به هؤیه وه له کاتی هه لگرتنیدا نازاری چه شتووه و ماندوو بووه بئزوی کردووہ دلی خاوبووہ ته وه له برساندا سکی قورس بووه و ناره حه تی کردووہ و چند نمونه ی تر له م نمونه نانه که ژنی سکپر تووشی ده بی له ماندوو بوون و په نج کیشان.

﴿وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا﴾ واته: دانانیسی هه ره په نج کیشان به ژان و گرانی ژان لی هاتن. ﴿وَحَمَلَهُ وَفَضَلَهُ، ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ هه لگرتن و له مه مک برینه وهش سی مانگی بی چوو. عه لی (په زای خوی لی بی) نه م نایه ته و نه و نایه ته ی که له سوره تی (لقمان) دایه: ﴿وَفَضَلَهُ فِي عَامَيْنِ﴾^۳ واته: وه برینه وه ی له شیر له دوی ته مه نی دوو سالییه وه. کردوه به به لگه و نه م نایه ته ی که نه فه رمویت: ﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنَمِّ الرِّضَاعَةَ﴾^۴ واته: دایکان شیر ده دن به مندال کانیان دوو سالی ته و او، نه مه بق که سیکه که بیه ویت شیری ته و او بدات. له سه ره وه ی که ماوه ی هه لگرتن. (حمل) که مترینی شه ش مانگه. نه میش لیوه رگرتنیکی راست و به هیزه و عوسمانیش هاوپایه له گه لی و کومه لی له هاوه لانی پیغه مبریش هه مان پایان بووه. محمدی کوری نیسحاقی کوری یه سار ریوایه تی کردوه به عجه ی کوری عبدالله ی جوهه ی نه وه ده لیت: پیاویک له ئیمه ژنتیکی له جوهه ی نه هینا مندالیکی بوو پاش شه ش مانگ. میرده که ی پوشت بق لای عوسمان و نه وه ی بق باس کرد، عوسمان ناردی به شوینی ژنه که دا و هختی هه لساو پوشا که که ی له بهر بکات خوشکه که ی گریا. نه ویش ده لیت: بؤچی ده گریت؟ سویند به خوا هیچ که سی له دروست کراوه کانی خودا نه هاتوته لام (کاری ژن و میردی له گه ل نه کردوم) هه رگیز میرده که م نه بی خودای مزن به چی پازیه با به سه رما جی به جی بکری. و هختی هینایان بق لای عوسمان (په زای خوی لی بی) فرمانیدا به رده بارانی بکن نه وه هه واله که یشته عه لی (په زای خوی لی بی) هات بق لای عوسمان و پی گوت: چی ده که ی؟ ده لیت: مندالی بووه له شه ش مانگیدا. نایا نه وه ده بی. عه لی پی گوت! نایا قوربان ناخوینی؟ ده لیت: به لی. عه لی ده لیت: نایا نه تیبستوه له خوی که وره وه که نه فه رمویت: ﴿وَحَمَلَهُ وَفَضَلَهُ، ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾. وه فرموویه تی: ﴿حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ﴾^۵ واته:

^۱ مسند الطیالسی (۲۸) فرموده یه کی سه حیه.

^۲ مسلم (۱۸۷۸/۴)، ابوداود (۱۷۷/۳)، تحفة الاحوذی (۴۸/۹)، النسائی فی الکبری (۳۴۸/۶).

^۳ لقمان (۱۴).

^۴ البقره (۲۳۳).

^۵ البقره (۲۳۳).

دوو سالی ته‌واو. شەش مانگ نەبێ هه‌چی تر نامینتەوه و دروستمان نەکردبێ. عوسمان دە‌لێت:
 سویند بە‌خوا بە‌م شیوه‌یه‌ تینەگە‌یشتوم. دە‌لێت ئە‌و ژنە‌م بۆ‌ بینن کاتی دۆزانی‌وه‌ پە‌جم کرابوو.
 محمدی کو‌پی ئیسحاق دە‌لێت: بە‌جە‌ دە‌لێت: قە‌له‌‌پە‌ش چۆ‌ن لە‌ قە‌له‌‌پە‌ش دە‌چی و هه‌تیکە‌ چۆ‌ن لە‌
 هه‌تیکە‌ دە‌چی ئە‌و مندالە‌ زیاتر لە‌باوکی دە‌چوو وە‌ختی باوکی مندالە‌کە‌ی بینێ دە‌لێت: بە‌خوا
 کو‌پی منە‌و هه‌یچ گومانیکم لێ‌ی نیه‌. دە‌لێت: خوا تووشی برینیکێ کرد بە‌نیو‌چاوانیه‌وه‌ تووشی
 شیرپە‌نجە‌ بوو بە‌رده‌وام برینە‌کە‌ی زیادێ ئە‌کرد تا کوشتی. ئیبنو ئە‌بی حاتم پێ‌وابه‌تی کردو‌ه^۱. ئیبنو
 ئە‌بی حاتم دە‌لێت: باوکم بۆ‌ی گێ‌زاینه‌وه‌ فەر‌وه‌ی کو‌پی ئە‌بی مە‌غراء بۆ‌ی گێ‌زاینه‌وه‌، عە‌لی کو‌پی
 موسه‌یر بۆ‌ی گێ‌زاینه‌وه‌ لە‌ داودی کو‌پی ئە‌بی هه‌یندە‌وه‌ لە‌ عه‌یکریمه‌وه‌ لە‌ ئیبنو عە‌باسه‌وه‌ (پە‌زای
 خویان لێ‌ بێ) دە‌لێت: وە‌ختی ژن مندالی لە‌ تۆ مانگدا بوو بیستو‌یه‌ک مانگ بە‌سه‌ بۆ‌ شیردان. وە‌
 ئە‌گەر لە‌ حە‌وت مانگدا بووی بیستو‌وسێ مانگ بە‌سه‌ بۆ‌ شیردانی. خۆ ئە‌گەر لە‌ شە‌ش مانگیدا
 مندالە‌کە‌ی بوو. دوو سالی ته‌واو دە‌بێ شیرێ بداتی چونکە‌ خودای مە‌زن ئە‌فەر‌مویت: ﴿وَحَمَلُهُ
 وَفَضْلُهُ، تَلْثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ اَشُدَّهُ﴾^۲ واتە: تا بە‌هه‌یز دە‌بێ و خۆی دە‌گرێ و بە‌پێ دە‌پوا. ﴿وَبَلَّغَ
 اَرْبَعِينَ سَنَةً﴾ واتە: عە‌قلی دادە‌مە‌ززی و بپروە‌زی ته‌واو دە‌بێ. گو‌تراوه‌ کە‌ تە‌مە‌ن گە‌یشتە‌ چل سال
 بە‌زۆ‌ی گۆ‌رانی بە‌سه‌ردا نایە‌ت بە‌ ته‌واوی دە‌مینتە‌وه‌. ﴿قَالَ رَبِّ اَوْرَعِي﴾ واتە: پام به‌ینه‌. ﴿اِنَّ اَشْكُرُّ
 نِعْمَتَكَ الَّتِي اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَاَلِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ﴾ واتە: سو‌پاسی ئە‌و چاکە‌ بکە‌م کە‌
 دە‌رباره‌ی من و دایک و باوکم کردوو‌ه کاری وا گە‌وره‌ش بکە‌م لە‌ مە‌ودا‌ش کە‌ تۆ‌ پازی بکات.
 ﴿وَاَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي﴾ وە‌چە‌شم (کو‌رم) واپا‌بینە‌. ﴿لِي نَبْتُ اِلَيْكَ وَاِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ ئە‌م نایە‌ت
 ئیشارە‌تی تێ‌دا‌یه‌ بۆ‌ ئە‌و کە‌سانە‌ی کە‌ تە‌مە‌نیان دە‌گاتە‌ چل سال کە‌ بە‌شیمانان (توبە‌) تازه‌ بکە‌نە‌وه‌
 و بگە‌پنە‌وه‌ بۆ‌ لای خودا و بە‌رده‌وام بن لە‌سه‌ر ئە‌و پە‌شیمانیه‌. خودای گە‌وره‌ فەر‌مویە‌تی: ﴿اُولَئِكَ
 الَّذِينَ نَقَبَلُ عَنْهُمْ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَجَّوْا عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِيْ اَحْسَنِ الْبَعْتِ وَعَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي كَانُوْا يُوعَدُوْنَ﴾ هەر
 کە‌ سیش وە‌ک ئە‌وانە‌ بن ئی‌مه‌ کارە‌ باشە‌کانیان لێ‌ وەر‌دە‌گرن و لە‌ گونا‌هه‌شیا‌ن خۆ‌ش دە‌بین و لە‌گە‌ل
 بە‌هه‌شتیه‌کان دە‌بن. ئە‌و بە‌ئینە‌ی کە‌ پێ‌یان دراوه‌، پاس‌ته‌. واتە: ئە‌وانە‌ کە‌ خاوه‌نی ئە‌م پە‌وشتانە‌ن
 کە‌ باس‌مان کرد ئە‌وانە‌ی داوای لێ‌ بو‌ردنیا‌ن لە‌ خودا کردو‌ پاشگە‌‌زبوونە‌وه‌ لە‌ خە‌تا و خرابە‌ و هه‌ستیا‌ن

^۱ أخرج ابن أبي حاتم وابن المنذر، الدر المنثور (۹/۶).

^۲ البيهقي (۴۴۲/۷).

به تاوانه کانیان کردو گه پاره وه په شیمان بوونه وه. نه وانه کاره باشه کانیان لی ودرده گرین و چاوپوشی له گوناوه کانیان ده که بن و له زدر هله یان ده بوورین و کارو چاکه کانیشیان ودرده گرین. ﴿فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ﴾ واته: نه وانه وان له پیزی نه وانه ی که له ناو به هه شتدان. نه مه بریاری خودایه بویان و وه که خزی به لئینی داوه بق نه و که سانه ی که په شیمان ده بنه وه و ده گه پینه وه بق لای خودا. بویه خودای گه وره فرمویه تی: ﴿وَعَدَ الصَّادِقَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ واته: نه و به لئینه ی که پشیمان دراوه راسته.

﴿وَالَّذِي قَالَ لَوْلَايَهٗ أُفٍّ لَّكُمَا أَتَعَدَايَنِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَفْتِيَانِ اللَّهَ وَيَلِكُ آيَاتِ اللَّهِ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسْطُورًا الْأُولِينَ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمْرٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْإِنْسِ وَإِنَّهُمْ كَانُوا خَسِرِينَ ﴿١٨﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوفيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ وَهُمْ لَا يظْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَمْ يَكْفُرُوا فِي حَيَاتِهِمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعُوا بِهَا فَأَلْوِمُوا يَوْمَ الْحُجْرَةِ عَذَابَ الْهَوْنِ بِمَا كُفَرْتُمْ فَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾﴾

باسی نه و مندا لانه ی که خه تا ده که ن له گه ل دایک و باوک و پاشه روژیان

کاتی خودای گه وره باسی ژبانی نه و که سانه ی کرد پارانه وه بق دایک و باوکیان و چاکه یان له گه ل کردن و نه وه ی که پشیمان ده درئ له خزشی و به خخته وه ری و نازاد بوون له لای خودا. دوی نه وه باسی ژبان و پاشه روژی نه و که سه به دبه ختانه ده کات له خه تا و خراپه یان له گه ل باوک و دایکیان کرده و فرمویه تی: ﴿وَالَّذِي قَالَ لَوْلَايَهٗ أُفٍّ لَّكُمَا أَتَعَدَايَنِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَفْتِيَانِ اللَّهَ وَيَلِكُ آيَاتِ اللَّهِ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسْطُورًا الْأُولِينَ﴾ نه و مروفه ش که به باوک و دایکی ده وت: توف له دست نئوه ناخو به لئیم پیده دن جاری تر زیندو ده به وه له گوپ ده رم ده هیننه وه؟ چه ند به ره و چین له پیش مندا هاتوون و جون. دایک و باوکیش هر په نایان به خوا ده برد و ده یانوت هه ی مال ویران بهوا بیته! به لئینی خودایه و راسته نه ویش ده یوت: نه و شتانه هر چیروکی پشیمانانه چی تر

نیه. ﴿وَالَّذِي قَالَ لَوْلَايَهٗ أُفٍّ لَّكُمَا﴾ نه م نایه ته گشتگیره بق هه موو که سی نه مه بلئ، وه هر که سی واده زانی که نه م نایه ته له سر عبدالرحمانی کوپی نه بویه که هاتووه ته خواره وه قسه که ی لاوازه وهر ناگبری. چونکه عبدالرحمانی کوپی نه بویه که پاش هاتنی نه م موسولمان بووه خه لکی نه و زه مانه باسیان کرده وه که موسلمانئکی چاک و خاوه ن باوه پئکی باش بووه. بوخاری پیوایه تی کرده وه له یوسفی کوپی ماهه که وه ده لئیت: مه روان کاربه دهستی حجاز بوو مه عاویه ی کوپی نه بوسوفیان (په زای خویان لی بی) داینا بوو. وتاری ده داو باسی په زیدی کوپی مه عاویه ی ده کرد بق نه وه ی په یمانی پی

بدری دوی باوکی. عبدالرحمانی کوپی ٹوبوہ کر شتیکی پی وت. مروان دلئیت: بیگرن. پڑشیتہ مالی
عائیشہ (پہزای خوی لی بی) نہ یان توانی بیگرن. مروان دلئیت: ٹمہ ٹو کہ سہ بوو کہ ٹم ٹایہ تہی
لسر ہاتہ خوارہ وہ: ﴿ وَالَّذِي قَالَ لَوْلَايَهٗ اَنْفِي لَكُمَّا اَعِدَانِي اَنْ اُخْرَجَ وَقَدْ خَلَّتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي ﴾
عائیشہ (پہزای خوی لی بی) لہ پشت پدہ وہ دلئیت: خوی گہ ورہ لہ سر ٹیمہ ہیچ شتیکی
نہ ناردہ تہ خوارہ وہ لہ قورٹان ہرگیز ٹوہ نہ بی لہ سر بیتاوانی من پدہ وانہی کرد. پنگاہ کی تر
ہاتوہ. نہ سائی ریوایہ تی کردوہ لہ محمدی کوپی زیادہ وہ دلئیت: کاتی کہ پدہ یمانی وەرگرت بق
بہ زیدی کوپی. مروان دلئیت: ٹمہ پدہ وشتی ٹوبوہ کرو عومہ رہ (پہزای خویان لی بی) عبدالرحمانی
کوپی ٹوبوہ کر دلئیت: پدہ وشتی ہرقل و قہیسرہ مروان دلئیت: ٹمہ ٹو کہ سہ یہ کہ ٹم ٹایہ تہی
لسر ہاتہ خوارہ وہ: ﴿ وَالَّذِي قَالَ لَوْلَايَهٗ اَنْفِي لَكُمَّا ﴾ ٹم قسہ یہ گیشیتہ عائیشہ (پہزای خوی لی
بی) دلئیت: سویند بہ خوا مروان دروی کرد. ٹو ٹایہ تہ بق ٹو نہ بوو. ٹم گہر بمہویت ناوی ٹو کہ سہ
بیٹم ٹم ٹایہ تہی لہ سر ہاتہ خوارہ وہ نام دہ برد. بہ لام پیغہ مہبری خودا (ﷺ) لہ عنہ تی کرد لہ
باوکی مروان کہ مروان لہ پشت باوکیدا بوو. پرشی لہ و لہ عنہ تہی خوی بہرکہ وتوہ^۱. خودای مہ زن
ٹم فہ رمویت: ﴿ اَتُودَانِي اَنْ اُخْرَجَ ﴾ واتہ: ناخو زیندوو دہ بمہ وہ. ﴿ وَقَدْ خَلَّتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي ﴾ واتہ:
خہ لکیکی نڈد ہاتوون و چون ہیچ کہ سیک لہ وانہ نہ گہ راوہ تہ وہ، ﴿ وَهُمَا يَسْتَعْجِلَانِ اللّٰهَ ﴾ دہ پارانہ وہ لہ
خودا کہ پی نیشانداو دہ یانوت بہ کوپہ کہ یان: ﴿ وَبِكَ اٰمِنُ اِنْ وَعَدَ اللّٰهُ حَقًّا فَيَقُولُ مَا هَذَا اِلَّا اَسْطٰوِرٌ
الْاُولٰٓئِنَ ﴾ واتہ: مال ویزان باوہ پینہ و بہ لئنی خویہ و راستہ کوپہ کہ یش دہ بیوت: ٹو شتانہ قسہ ی
پیشینان نہ بی ہیچی تر نہ یہ. خوی گہ ورہ ٹم فہ رمویت: ﴿ اَوْلٰٓئِكَ الَّذِيْنَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِيْ اَمْرِ قَدْ خَلَّتْ
مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ لَعْنٍ وَالْاِلٰسِ اِيْتَهُمْ كَاَنُوْا خَيْرِيْنَ ﴾ ٹم کہ سانہ شی ہر بہ دہ ردی کومہ لانیک لہ جنوکہ و
مروفہ کان چون، کہ بہر لہ وان فہ وتان و تووشی جہ زرہ بہ ی ٹیمہ ہاتن و زینبار بوون. واتہ: ٹم وانہ ش
چوونہ پیزی ہاوشیوہ کانی خویان لہ خوانہ ناسان و زینباران ٹوانہ ی کہ خویان و مال و مندالیان
تووشی زیان و پدہ نچہ پوی کردہ لہ پڑی قیامہ تدا. وہ ٹم فہ رمویت: ﴿ اَوْلٰٓئِكَ ﴾ پاش ﴿ وَالَّذِي قَالَ ﴾
بہ لگہ یہ لہ سر ٹوہ ی کہ باسماں کرد، ناویکہ بق جنسہ مہ موو کہ سیک دہ گرتتہ وہ کہ نا بہ و شیوہ یہ
بی حسہ ن و قہ تادہ دلئین: ٹم خوانہ ناس و لہ دین لادہ وانہ ی کہ خہ تاو خرابہ لہ گہ ل باوک و دایک

۱ فتح الباری (۴۳۹/۸).

۲ النسائی فی الکبری (۴۵۸/۶) ٹم فہ رمودہ یہ سہ نہ دہ کی لازاہ.

ده‌گانه و باوه‌ریان به زیندوبیونوه نیه^۱. خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُؤْتِيَهُمْ أَجْرَهُمْ وَهُمْ لَا يَظْمُونَ﴾ نیمه بق هرکه له‌وانه پله و پایه‌مان داناه. تا خوا هرکه س به گویره‌ی کارو کرده‌ی پاداشت بدات، ناهه‌قیشیان لی ناگریت. واته: هرکه سه به‌پیتی کرده‌ی خوی سزا ده‌دریت.

﴿وَلِيُؤْتِيَهُمْ أَجْرَهُمْ وَهُمْ لَا يَظْمُونَ﴾ واته: خوی گه‌وره به نه‌اندازه‌ی مسقاله زه‌په‌یه ناهه‌قیان له‌گه‌ل ناکات که‌متریش له‌وه. عبدالرحمانی کوپی زه‌یدی کوپی نه‌سلم ده‌لئیت: پله‌کانی ناگریه‌ره و زیزده‌پوات. پله‌کانی به‌ه‌شت به‌ره و ژور ده‌پوات^۲. خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَيَوْمَ نَعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذَهَبْتُمْ طَبَقِيكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَأَسْتَمَعْتُمْ بِهَا فَأَلْيَوْمَ يُعْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِذَا كُنتُمْ تُفْسِقُونَ﴾ نه‌و پوژیه به‌ره‌ی خوانه‌ناسان به‌رامبه‌ر ناگر پاده‌گیرین (پیتیان ده‌لین: خوشی دنیا‌تان به‌سه‌ر برده به باشی به‌هره‌تان لی برد. نه‌مپوش زور به‌سوکایه‌تی نازار ده‌درین، چونکه نیوه له‌سه‌ر زه‌مین به‌خو‌پایی خو‌تان زور به‌زل ده‌زانی له‌ ریگی پاست لاتان دابوو. واته: له‌ پوژی قیامه‌تدا کاتی ده‌یانه‌نین نه‌مه‌یان پیده‌وتری: بق سوکایه‌تی پی کردن و سه‌رکوتانه‌ویان. گه‌وره‌ی موسولمانان عومری کوپی خه‌تاب (په‌زای خوی لی بی) خوی لا ده‌دا له‌ خواردن و خوارده‌ی چاک و خوش و زوری نه‌ده‌خوارد ده‌یوت: ده‌ترسم وه که نه‌وانه بم که خوی مه‌زن سوکایه‌تی و سه‌رزه‌نشستی کردن و فرمویه‌تی: ﴿أَذَهَبْتُمْ طَبَقِيكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَأَسْتَمَعْتُمْ بِهَا﴾ نه‌بو میجله‌ز ده‌لئیت: چند گرویه که چاکه‌کانیان له دنیا له دست ده‌ده‌ن له‌پوژی قیامه‌تدا پیتیان نه‌لئیت: ﴿أَذَهَبْتُمْ طَبَقِيكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا﴾ خوی گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿فَأَلْيَوْمَ يُعْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِذَا كُنتُمْ تُفْسِقُونَ﴾ واته: پاداشتی خو‌یان و رده‌گرن له شئیوه‌ی نه‌و کردارانه‌ی که له دنیا کردویانه. وه که چو‌ن له زبانی دنیا‌دا به‌خوشی پایانبورد و زور خو‌یان به‌زل ده‌زانی و شوین پی پاست نه‌ده‌که‌وتن و خریکی کاری خراب و دوور له خوایی بوون. خوی گه‌وره‌ش پاداشیان ده‌داته‌وه و زور به‌سوکایه‌تی نازاریان ده‌دات. نه‌وه‌ش به‌سزادانی گودچک بی و شوینی زور ناخوش و ترسناک و هاوارو هه‌ناسه هه‌لکیشانی به‌رده‌وامی بی سوود. خوی گه‌وره لامانداو بمانپاریزی به‌سوزو به‌زه‌یی خوی.

^۱ الطبري (۱۱۸/۲۲).

^۲ الطبري (۱۱۹/۲۲).

﴿وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٦﴾ قَالُوا أَجِئْنَا لِنُؤَاكِنَا عَنْ آلِهَتِنَا فَأَيْنَمَا تَعْبُدْنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ إِنَّمَا أَعْلَمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرَىكُمْ قَوْمًا مَجْهُلُونَ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُطِيرٌ نَأْبُلُ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٩﴾ تَدْمُرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَكِنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠﴾﴾

چیرۆکی برای عاد

خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ برای (عاد) یش وه‌بیر بینه. که له نه‌حقاف ترسی وه‌به‌ر هۆزه‌که‌ی نا. ئیوه نابئ غه‌یری خودا بپه‌رستن، من له ئیوه نیگه‌رانم که له پۆژی گه‌وره‌دا نازار ببینن، به‌ر له ئه‌و وله پاش نه‌ویش ترسیته‌ران هاتن‌و‌چون. خوای گه‌وره دئی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌داته‌وه له مه‌ر باوه‌رپه‌مینانی ئه‌وانه‌ی له هۆزه‌که‌ی که به‌راستی نازانن نه‌فرمویت: ﴿وَأَذْكُرْ أَخَا عَادٍ﴾ که هود پیغه‌مبه‌ر(سه‌لامی خوای لی بیئت) که خوای گه‌وره په‌وانه‌ی کرد بق سهر عادی به‌که‌م که له نه‌حقافدا نیشته‌جئ بوون. نه‌حقاف جه‌معی حقیقه بریتیه له کئیو لم ئیبنو زه‌ید گوتویه‌تی^۱. عیکریمه ده‌لئیت: واته کئیو نه‌شکه‌وت، قه‌تاده ده‌لئیت: بۆمان باسکراوه که نه‌حقاف دئیبه‌ک بوون له یه‌من خه‌لکی په‌ملن له‌سهر که‌ناری ده‌ریا پیی گوتراوه: شیحراً ئیبنو ماجه ده‌لئیت: (له بابئکا وه‌ختئ که‌سئ پارایه‌وه با یه‌که‌م جار له خویره‌وه ده‌ست پی بکات): پاشان پیویایه‌تی کردوه له ئیبنو عه‌باسه‌وه ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فرموی: (خودا به‌زه‌یی بیته‌وه به‌ئیمه‌وه برای عادیشدا)^۲ واته: هود پیغه‌مبه‌ر(سه‌لامی خوای لی بیئت)، خوای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَقَدْ خَلَّتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ﴾ واته: خودای گه‌وره پیغه‌مبه‌رانی په‌وانه کرد بق ئه‌و که‌سانه‌ی که له‌و گوندانه‌ی ده‌ووبه‌ری ئه‌وان ناگاداریان کردبوونه‌وه هه‌ره‌شه‌یان لی کردبوون وه‌ک خودا نه‌فرمویت: ﴿فَجَمَلْنَاهَا نَكَلًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾^۳ واته: ئینجا ئه‌م سزایه‌مان کرده په‌ند بق خه‌لکانی

^۱ الطبری (۱۲۵/۲۲).

^۲ الطبری (۱۲۴/۲۲).

^۳ ابن ماجه (۱۲۶۶/۲) فرموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۴ البقرة (۶۶).

ئو سەردەمەو ئەوانەى دواى ئەوان. ئەم نايەتەيش كە ئەفەرموئیت: ﴿فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾ إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۗ وَاتَّهَىٰ جَا نَهْكَرَ بَرْوِيَانَ وَهَرْكَبِيَا نَهْو بَلَىٰ بَهْهَوْرَه تَرِيشَقَه يَهْكَ (بروسكە يهك) دَه تانترسَنِيْم وَهَك هَه وَرَه تَرِيشَقَه يَهْ كَه لَى عَادو سَه موود، كاتى پَيغَه مَبَه رَه كانيان هاتنه لايان له به رده ميان و له پشتيانه وه پَييان ووتن كه جگه له خوا نه په رستن. وه ئەفەرموئیت: ﴿إِنَّ أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ واته: من زۆر پەيم ناخۆشه كه له پۆزى گه و رده دا نازار بيبينن. هود پَيغَه مَبَه رَه ئەمەى پى گوتن. هۆزه كهى وه لاميان دايه وه و گوتيان وه كه خوا ئەفەرموئیت: ﴿قَالُوا أَجِئْنَا لِنُؤْفِكَآ عَنْ ءَالِهَتِنَا فَإِنَّا بِمَا نَعْبُدُنَا إِن كُنْتُمْ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ﴾ گوتيان: ناخۆ هه ر بۆيه هاتويه لامان، لامان بدهى له وانەى كه ده يانپه رستين؟ گه ر له قسه پاستانى، ئەو هه ر هەشى له ئيمهت كرد به جىبى بيتنه. ﴿لِنُؤْفِكَآ﴾ لامان بدهى، ﴿عَنْ ءَالِهَتِنَا﴾ واته: له و خودايانەى كه ده يانپه رستين، ﴿فَأِنَّا بِمَا نَعْبُدُنَا إِن كُنْتُمْ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ﴾ واته: نادهى زو و ئەو سزاو تو له مان بۆ بيتنه. بېروايان به وه نه بوو كه پاست ده لئيت و سزايان بۆ دئيت. وه كه خوداى مه زن ئەفەرموئیت: ﴿يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا﴾ واته: ئەوانەى باوه پتان پيى نيه په لهى هاتنى ده كەن. وه ئەفەرموئیت: ﴿قَالَ إِنَّمَا أَعْلَمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُنْفِكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ. وَلَكِنِّي أَرْتَكِرُ قَوْمًا يَجْهَلُونَ﴾ ده لئيت: ئەو يش خودا ده يزانى؟ من به جى پاسپيترام. به ئيوهى پاده گه يه نم به لام وهك من ده تانبينم ئيوه كۆمه لى نه زانن. واته: خودا چاكرت ئيوه ده ناسى. ئەگه ر ئيوه شايستهى ئەو سزايه بن به م زووانه سزاتان ده دات. وه من چيم پى سپيتراره به ئيوهى پاده گه يه نم، ﴿وَلَكِنِّي أَرْتَكِرُ قَوْمًا يَجْهَلُونَ﴾ واته: ئيوه عه قلتان نيه و تينا گەن. خواى گه و ره ئەفەرموئیت: ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّمْطَرًا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ كاتى له لای شيوه كانيان هه وريكيان دى. گوتيان: ئەمه بارانمان بۆ ده بارينى. به لكو ئەمه هه ر ئەويه كه ئيوه بۆى به په له بوون، هه وري بايه و جه زه به دانى به ژانى له گه لدايه. واته: كاتى ئەو سزايه يان بيى كه بۆيان ده هات. وايان ده زانى كه هه وريكو و بارانمان بۆ ده بارينى. زۆر دلخۆش بوون و مزده يان به يه ك ده دا. چونكه زۆر پئويستيان به باران بوو. خوداى مه زن فەرمويه تى: ﴿بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ واته: ئەوه ئەو سزايه كه گوتيان به هود ئەو هه ر هەشى كه

۱ فصلت (۱۳-۱۴).
 ۲ الشورى (۱۸).

له نئمهت کرد به جیتی بیته نه گهر له قسه پاستانی. وه نه فرمویت: ﴿تُدْمِرُكُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَكِنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ﴾ به فرمانی په روه دگاری، هه موو شت تیکو پیک دده، نیتر کاریکیان به سره هات تهنیا هر چی مالنه کانیاان ده بینرا نئمه پاداشی کومه لی تاوانباران ناوا دده دین. ﴿تُدْمِرُ﴾ واته: کاول ده کات. ﴿كُلَّ شَيْءٍ﴾ هر چیه کیان هه بوو له ولاتدا به خوځیان و مال و سامانیانه وه هه مووی له ناوچوو تهنیا شوینی مالنه کانیاان مایه وه. ﴿بِأَمْرِ رَبِّهَا﴾ واته: نه و هه ش به فرمانی خوی گوره بوو. وه ک هم نایه ته که نه فرمویت: ﴿مَا لَذُرُّنَّ شَيْءًا أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْتَهُ كَالزَّمِيرِ﴾ واته: به سر هر شتیکدا بپوشتایه وازی لی نه ده هیتنا هه تا وه ک پزیوی لی نه کرد. واته: وه ک شتی پواو بویه خوی مزن فرموویه تی: ﴿فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَكِنُهُمْ﴾ واته: هه موو له ناوچوون و قبر بوون که سیان نه ما له جیتیان بمینیتته وه. ﴿كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ﴾ واته: نه و هه بریاری نئمه بو نه و که سانه ی که بپوا به پیغه مبه ره گانمان ناگه و بی فرمانی نئمه ده کن. نیمامی نه حمد پړویایه تی کردوه له عائیشه وه (په زای خوی لی بی) که ده لیت: پیغه مبه ری خودام نه بینیه وه (چاوی پی نه که و توه) پر به دمی پی بگه نی هه تا ناو دمی ببینم. به لکو زه رده خه نه ی ده کرد وه ده لیت: کاتی پیغه مبه ری خودا هه وری یا بایه کی چاوی پی بکه و تایه به ناو چاوی وه دیار بوو هه سستی پی ده کرا. و تم: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) وه ختی خه لکی هه و ده بینن دلخوش ده بن و به ته مای باران بارینن. که چی من تق ده بینم کاتی هه و ده بینن نا په حه تی و گرانی به نیوچاوانته وه ده بینری. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی: (نه ی عائیشه بی خه م نیم که سزای نه بی. هوزیک به با سزا دراوه، هوزیک سزایان بینن گوتیان: نه وه هه وری که و بارانمان بو ده بارنیتت).^۲ بوخاری و موسلمیش هیناویانه.^۳ نیمامی نه حمد پړویایه تی کردوه له عائیشه وه (په زای خوی لی بی) ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) وه ختی هه وری له که نارک له که نارکانی (به رزی) ناسمان ببینیاپه وازی له و کاره ی ده هینا و نه گهر له نوژی شدا بووایه پاشان نه ی فرموو: (نه ی خودایه بارانیکی به سود بیتت).^۴ موسلم پړویایه تی کردوه له سه حیه که یدا له عائیشه وه (په زای خوی لی بی) ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) وه ختی په شه با هه لی بگردایه ده یفرموو: (نه ی خودایه من داوای خه یره که یت لی ده که مو سوودی نه وه ی که تیایه تی وه خیزی

^۱ الذاریات (۴۲).

^۲ احمد (۶۶/۶) فرموده یه کی سه حیه.

^۳ فتح الباری (۴۴۷/۸)، مسلم (۶۱۶/۲)

^۴ احمد (۱۹۰/۶) فرموده یه کی سه حیه.

نه‌وی که بوی هاتووه. وه‌خو ده‌پاریزم به تو له‌زبانو له‌زبانی نه‌وی که له‌ناویایه‌تی و به‌ویش که پی‌ی هاتووه، عایشه وتی: وه‌ختی هه‌وره گرمه و بریسکه‌ی ئاسمان ببویایه پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) په‌نگی ده‌گه‌پاوه‌ده‌رو مالی ده‌کردو ده‌چوووه ژووره و ده‌هاته ده‌روهه. کاتی که بارانه‌که ده‌باری په‌نگی ده‌هاته‌وه سه‌رخوی. عایشه که نه‌وی پی‌یوه بینی. پرسپاری لی‌کرد! فه‌رموی: (نه‌ی عایشه له‌وانه‌یه وه‌ک نه‌وه بی‌که هژی عاد گوتیان: ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُّطِيرٌ﴾^۱ له‌پیتشه‌وه باسی چیرۆکی له‌ناو‌چوون و قه‌بوونی هژی عادمان کرد له‌سوره‌تی (الاعراف و هود) دا پی‌یوست ناکات لیره‌دا جارێکی تر باسی بکه‌ینه‌وه. سوپاس و ستایش بۆ خوی گه‌وره.

﴿وَلَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِيمَا إِن مَّكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَرًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَرُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٦﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾ فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا مِن دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا لِإِلهَةٍ بَلَّ صَلُّوا عَلَيْهِمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٦٨﴾﴾

خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِيمَا إِن مَّكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَرًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَرُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ له‌و شو‌پینه‌دا گه‌زه‌ریکمان دابوونی، که به‌ئیه‌ومان نه‌داوه. گوی و چاوو دل‌یشمان به‌وان دابوو، نه‌وان له‌گویی و چاوو دل‌یان هیچ به‌هره‌یان ده‌ست نه‌که‌وت، که نه‌رخیکیان بۆ نیشانه‌کانی خودا دانه‌ده‌ناو نه‌وه‌ی گالته‌یان پیده‌کرد ده‌وری لیدان. واته: نه‌و هه‌زانه‌ی پیش ئیه‌واتن له‌دنیا. شو‌پین و گه‌زه‌رانێکی چاکمان دانی له‌سامان و مال و مندال و نه‌وه‌ی به‌وانمان دا به‌ئیه‌ومان نه‌داوه له‌هیچ پوو‌یه‌که‌وه که‌چی نه‌وان هیچ نه‌رخیکیان بۆ نه‌و نیشانه‌نی خودا دانه‌ده‌ناو گالته‌یان پیده‌کرد. هه‌تا سزای خودا ده‌وری لیدان. نه‌و سزاو تۆله‌ی که به‌روایان پی‌ی نه‌بوو به‌دوریان ده‌زانی که به‌رویدات. واته: نه‌ی نه‌و که‌سه‌نه‌ی که نه‌مه‌تان بۆ باس ده‌کرێ تا ئاگاتان له‌خوتان بی‌با وه‌ک نه‌وانه‌تان به‌سه‌ر نه‌یه‌ت نه‌وه‌ی نه‌وان توشیان بوو ئیه‌وش وه‌ک نه‌وان تووشتان بی‌ی له‌و سزاو جه‌زه‌به‌یه له‌دنیا و له‌پۆژی دوابدا. خوی گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾ فره له‌و باژێرانه‌مان قه‌تی خستوون که هه‌ر له‌ده‌وری ئیه‌و بوون. هه‌موو جه‌وره به‌لگه‌یه‌که‌مان نیشان دان که به‌شکو بکه‌پینه‌وه. ﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُم مِّنَ الْقُرَىٰ﴾ واته: خه‌لکی مه‌ککه. خوی گه‌وره

۱ مسلم (۶۱۶/۲).

که له پیشوه کانی قرتی خست که له دوری نثیوه بوون و باوه ریان به پیغه مبه ره کانیان نه بوو وه ک
 که لی عاد له نه حفاف نیشته جی بوون که پیشی دهوتری حزه ره مهوت له یه من. که لی سه مودیش که
 شوینه که یان له نیوان نه وان و شامدا بوو. وه هه روه ها که لی (سبا) که نه وانیش خه لکی یه من بوون.
 خه لکی مه دیه نیش که له سر پیگایاندا بوو به ره و غه زه وه دیسان بوچه ریه ی که لی لوت که به لایدا تی
 ده په پین. خودا نه فرمویت: ﴿وَصَرَفْنَا الْآيَاتِ﴾ واته: نه م جوره نیشانه مان بز ده هیتانه وه و

پرومانده کرده وه بزبان. ﴿اعْلَمَهُمْ رِجْمُونَ﴾ به لکو په شیمان بینه وه و بگه پینه وه. وه نه فرمویت:

﴿قُلْ لَا نَصْرَ لَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمُ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْعُرُونَ﴾

ئی بزچی نه و شتانه ی غه ریه خودا ده یان په رست تا به و هویه له خویان نزیک بکه نه وه هیچ به هانایان
 نه هاتن؟ به لکو نه وان له ده ستیان چوون نه مهش له و درویانه بوو که بز خویان هه لیان به ستوون. واته:

نایا هاتن به هانایانه وه له کاتیکدا نه وان پیویستیان هه بوو؟ ﴿بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمُ﴾ واته: لایان لی

نه کردنه وه له کاتیکدا که زور پیویستیان به یارمه تیان هه بوو. ﴿وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ﴾ نه وهش له و

درویانه بوو. ﴿وَمَا كَانُوا يَفْعُرُونَ﴾ که هه لیان به ستوون نه و شتانه یان کردبوو به خوی خویان و

ده یان په رستن. په نجه پزو هه ناسه سارد بوون به هوی نه و متمانه و په رسته ی که کردیان بز غه بری خوی
 که وره. والله اعلم.

چیروکی (باسی) گوئی گرتنی جنوکه له قورنان

﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفْرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَعْمُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصَبُوا لَنَا قُصًى وَلَوْ آلَيْنَا قَوْمَهُمْ

مُنذِرِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مَوْسَىٰ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ

طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٢﴾ يَقَوْمَنَا آجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ، يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٣٣﴾

وَمَنْ لَا يُجِيبِ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٤﴾﴾

خوای که وره نه فرمویت: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفْرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَعْمُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا

أَنصَبُوا لَنَا قُصًى وَلَوْ آلَيْنَا قَوْمَهُمْ مُنذِرِينَ﴾ هیندیکیش له جنوکه کانمان نارده لای تو، که گوئی له م

قورنانه بگرن کاتی هاتن. گرتیان: مات بن و گوی بدن. وه خستی بیستیان. هاتنه وه ناو خیله که یان و

ترسی خویان و به برنان. نیمامی نه حمد ریوایه تی کردوه له زویه ریه وه: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفْرًا مِنَ الْجِنِّ

يَسْتَعْمُونَ الْقُرْآنَ﴾ ده لیت: له نه خله بوو که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نویژی خه وتنانی ده کرد.

خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿كَادُوا يَكْرَهُونَ عَلَيَّ لِيَدَأُ﴾^۱ واتہ: (بسی بپواکانی مہككہ) نزيك بوو دايان بهسريدا. سوفيان ده لئيت: كه تيبون به سهر يه كتردا وهك خوري چؤن ده لكيت به يه كه وهو ده كه وي بهسره كدا. تنها نه حمد هيناويه تي.^۲ ئيمامي نه حمدو ئيمام نه بوبه كرى به يه قى پويابه تي كردوه له كتيبكه پيدا (دلائل النبوة) له ئينبو عه باسه وه (ره زاي خويان لى بي) ده لئيت: پيغه مبهرى خودا (ﷺ) قورئاني نه خوئيندوه ته وه بو جنؤكه و چاويشى پتيان نه كه وتوه. پيغه مبهرى خودا (ﷺ) له گال دهسته يه كه له هاوه له كاني ده رويشتن بو بازاڤى عوكاز له نيوان جنؤكه و (الشياطين) هه والى ئاسماندا كورپانكار يه كه پوييدا. جنؤكه كان بروسكيان بو ره وانه ده كرا. كه پانه وه ناو خيئه كه يان. پتيان وتن: چيتانه. گوتيان: له نيوان ئيمه و هه والى ئاسماندا كورپانكارى پويى داوه و بروسكان بو ره وانه كرا وتيان: بيگومان نه و كورپانكار يه لى له نيوان ئيوه و هه والى ئاسماندا پهيدا بووه مه گهر شتت ك پويداوه. بگه رين له خوره لاتى زه مينه وه هتا خورتاواى. سه يركه ن و بنوارن نه وشته چيه بووه ته رنكر له نيوان ئيوه و هه والى ئاسماندا. ده رچوون و ده گه پان به خوره لات و خورتاواى زه ميندا هتا بزانن نه وه چيه بووه ته رنكر له نيوان نه وان و هه والى ئاسماندا بيدزنه وه، هه نديك له و جنؤكانه كه پوه و توهم ده چوون تيبه رين به لاي پيغه مبهرى خودا (ﷺ) كه نه و له نه خله بوو. ده يويست بپوا بو بازاڤى عوكاز له و كاته دا نويزى به ياني ده كرد له گال هاوه له كانيدا. كاتى گوتيان له قورئان بوو. ماته يان كردو گوتيان بو كرت و گوتيان: سويند به خوا نه مه بوو بووه رنكر له نيوان ئيمه و هه والى ئاسماندا. كاتى له و شوينه وه كه پانه وه بو لاي خيئه كه يان گوتيان: كه لو ئيمه گوتيان له كتيبك بوو بويان خوئيندنه وه ئيمه قورئانتيكى سه يرمان بيست بو پاسته پى ريبه ره و ئيمه باوه رمان پى هينا و هه رگيز كه سى ناكه ينه شه ريكي خودا. خواى گوره نه م ئايه ته ي ناره خواره وه بو پيغه مبهرى خودا (ﷺ): ﴿قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّهُ سَمِعَ نَفْرٍ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا﴾^۳ واته: (ئهى موحه ممه د (ﷺ) بلئى نيگام بو كرا كه بيگومان چهند كه سيك له جنؤكه گوتيان كرت له قورئان خوئيندنه وه م. نه وه ي كه پتي پاگه يه نرا قسه ي جنؤكه بوو.^۴ بوخارى پويابه تي كردوه هه ر به و شتپوه يه. موسلميش هيناويه تي و تيرمیزی نه سائيش پويابه تيان كردوه له ته فسيرا.^۵ له عبدالله ي كورپى مه سعوده وه (ره زاي خواى لى بي) ده لئيت: هاتنه

^۱ الجن (۱۹).

^۲ احمد (۱۶۷/۱) نه م فرموده يه سه نه ده كاني لاوازن.

^۳ الجن (۱).

^۴ احمد (۲۵۲/۱)، دلائل النبوة (۲۲۵/۲) فرموده يه كى سه حجه.

^۵ البخاري (۲۳۱/۱)، تحفة الاحوذى (۱۶۸/۹)، النسائى فى الكبرى (۴۹۹/۶).

لای پیغمبر (ﷺ) قورئانی ده خویند له ناو نه خله دا، کاتی گوئیان لی بو گوئیان: قسه مه کن نو جنوکه بیون یه کیکیان ناوی زه و به عه بوو خوی مزن ثم نایه تانه ی نارد خواره وه: ﴿وَاذْصَرْفًا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ هـ تا ده گاته ﴿ضَلَلْنَا مِثْلَ﴾^۱ ثم فرموده یه له گال فرموده که یه که م که ئیبنو عباس پویایه تی کرد نه وه ده گه یه نی که پیغمبه ی خودا (ﷺ) له جاری یه که مدا هستی به ناماده بوونیان نه کردوه. به لام نه وان گوئیان له خویندنه که ی پیغمبر بووه (ﷺ) پاشان گه پراونه ته وه بو ناو خیله که یان پاشان دوی نه وه دسته دسته و کومل کومل پره وانه کراون بولای پیغمبر (ﷺ) له هه موو تیره کانیان. خودای گه وره نه فرمویت: ﴿وَلَوْ أَلَيْنَا قَوْمَهُمْ مُنْذِرِينَ﴾ واته: وه ختی نه وه یان بیست له پیغمبره وه (ﷺ) هاتنه وه ناو خیله که یان وترسی خویان وه به رفان. وه نه نایه ته ی که خوی گه وره نه فرمویت: ﴿لَسَنَفَعَهُمْ فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾^۲ واته: بو نه وه ی له نایینه که یان تی بگن و شاره زابن بو نه وه ی هوزه که یان شاره زابکن و بترسینن کاتی گه پراونه بو لایان بو نه وه ی نه وان بیدار بینه وه. ثم نایه ته کراوه به به لگه له سهر نه وه ی که له ناو جنوکه دا پیغمبر نه بووه به لکو ترسیننر هه بووه گومانیشی تیدا نیه که پیغمبر له ناو جنوکه دا پره وانه کراوه. خودای گه وره ش نه فرمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ﴾^۳ واته: وه ئیغه پیش تو پیغمبره رمان نه ناردوه جگه له پیاوانتیک که نیگامان بو ده کردن له خه لکی شاره کان. وه نه فرمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَبَأَكْثَرُونَ الظَّالِمِينَ﴾^۴ واته: وه ئیغه پیش تو هه ر کام له پیغمبره رانمان نارد بیته بیگومان نه وان خواردنیان خواردوه وه به بازاردا پویشتون. وه له باره ی ئیبراهیمی خه لیله وه (سه لامی خوی لی بیت) نه فرمویت: ﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾^۵ واته: وه پیغمبر ریتی و کتیبمان پیراردا له نه وه کانی (ئیبراهیم) دا. هه موو پیغمبره ران (سه لامی خویان لی بیت) پاش ئیبراهیم خوی له نه وه

^۱ الحاكم (۴۵۶/۲) فرموده یه کی مورسه له.

^۲ التوبة (۱۲۲).

^۳ يوسف (۱۰۹).

^۴ الفرقان (۲۰).

^۵ العنكبوت (۲۷).

بنه مالهى نهون. به لام نهو نايه تهى كه خوداى مه زن نه فه رمويت: ﴿يَلْمِزُكَ الْيَمِينَ وَالْإِنْسِ الْأَعْيُنَ﴾^۱

رُسُلٌ مِّنْكُمْ^۲ واته: نهى دهسته و كومه لى جنوكه و ناده مى ناييا پيغه مبه رانتان له خوتان بق نه هات. مبه ست پيى لي زه دا هه ردو گه روى مروه و جنوكه به به كيكيان بوى په وانه كراوه و راسته كه مروه.

وهك نه م نايه ته وايه كه نه فه رمويت: ﴿يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللَّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ﴾^۳ واته: له و دوو ده رايه مروارى و مهران دهرده مينين. واته: له به كيكيان، پاشان ته فسيري ترساندنى جنوكه بق خيله كه يان دهكات.

خوای گه وره نه فه رمويت: ﴿قَالُوا لَنَقُومَنَّا إِنَّا سَمِعْنَا كَتَبًا أَنزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِنَّ طَرِيقَ مُسْتَقِيمٍ﴾^۴ گوتيان: كه لوز! ناوه پوكى كتبيكيان بق خويندينه وه، كه پاش موسا نارده، به كتبيبه كاني پيشووش به واي هيه، هان بق راستى ده دات و شاره زايى راسته رپى دهكات. لي زه دا باسى عيسا (سه لامى خوای لى بيت) ناكات چونكه نهو نينجلى بق په وانه كراوه كه بريته له ناموزگارى ونه رمى نواندن كه م تر باسى هه لال و حرامى كرده وه. له راستيدا وهك نه و او كه رى شه ريعه تى ته ورات وايه و زورترين باسه كان له ته وراتدا باس كراوه، له بهر نه وه به گوتويانه: ﴿أَنزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ﴾^۵ بويه و هره قه ي كورى نه وفه ل وه ختى پيغه مبه ر (ﷺ) هه والى دايه به هاتنه خواره وه ي به كه م جار بولاى. و هره قه ده ليت: به خ به خ! نه وه جويزه نيله (الناسوس) كه ده هات بق لاي موسا (سه لامى خوای لى بيت) خوزگه منيش تييدا گه نج بومايه^۶ واته له كاتى گه ياندى نه م په يامه ي تودا گه نج بومايه ﴿مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ﴾^۷ واته: به واي هيه به و كتبيبه ياش كه له پيشيه وه هاتون بق پيغه مبه ران ﴿يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾^۸ رپى نيشانده ره بق راستى له بيرو باوه رپو دهنگ و باسدا ﴿وَإِنَّ طَرِيقَ مُسْتَقِيمٍ﴾^۹ شاره زايى راسته رپتان بكات له نيشو كاره كاندا چونكه قورنان بيك هاتوه له دوشت: هه وال دان و داواكارى، هه واله كاني راسته و داواكانشى رپك و دابه روه رانه يه. وهك خوداى گه وره نه فه رمويت: ﴿وَوَعَدْتُ كَلِمَةً رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾^{۱۰} واته: وه فه رمان و ته ي په روه رديگارت ته و او بووه به نه نجام گه يشت به راسته و دروستى. وه نه فه رمويت: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ﴾^{۱۱} واته: خوا نه و

۱ الانعام (۱۳۰).
 ۲ الرحمن (۲۲).
 ۳ فتح الباري (۳۰/۱).
 ۴ الانعام (۱۱۵).
 ۵ الصف (۹).

زاتہ یہ کہ پیغمبرِ مبریٰ خوی نارووه به پینوینی و ناینیکی پاست و دروسته و. (الهدی) زانیاری به سوده
 ﴿وَرِنَ لَمَقٍ﴾ کرداری چاکه یه. جنزکه یش مه رویان گوتوه. ﴿يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ پئی نیشاندهره بۆ سر
 راستی له بیرو باوه پرا، ﴿وَأَلَّ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ که کرداره کانه. پاشان خودای گوره نه فهرمویت:
 ﴿يَقْرَأُونَ آيَاتِنَا دَاعِيَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ مِنَ عَذَابِ آلِيمٍ﴾ گه لئو! وهرن به دهنگ
 نه و که سه وه بچین که بانگ بۆ خودا ده کاتو بروای پئی بکن. له گونا هانتان خوش ده بی و له نازاردانی
 به ژاننان ده پاریزی. نه م نایه ته نه وه ده گه یه نی که خودای مه زن محمدی (ﷺ) په وانه کردووه بۆ
 گروی مرؤفو جنزکه. بۆیه فهرمویه تی: ﴿أَجِبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ﴾ یان: بچن به دهنگ نه و که سه وه
 که بانگ بۆ لای خودا ده کا وه نه فهرمویت: ﴿يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ﴾ له گونا ه کانتان خوش ده بی
 گوتویانه: ﴿مِنْ﴾ لیره دا زیاده یه. نه مه یش قسه ی له سره. چونکه من له پسته ی موسبه تدا (فی
 الاثبات) که م پئی ده که وی زیادی. گوتراویشه: ﴿مِنْ﴾ له شوینی خویدا بۆ هنده (للتبعيض).
 ﴿وَيُخْرِجُكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِيمٍ﴾ واته: ده تان پاریزی له نازاری به ژان. پاشان له زمانی نه وانه وه نه فهرمویت:
 ﴿وَمَنْ لَا يُحِبِّ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ هر که سیش
 به دهنگ نه و که سه وه نه چی که به ره و خودا بانگ ده کا له م سر زه مینه دهره تانی ده س ناکه وی و
 غیره خودا هیچ که س به هانای نایه. کیش ناوا بی. دیاره پئی یان لی گزداوه. ﴿فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ﴾
 واته: خودا توانای به سریدا هه یه و له هیچ شوینیکی نه و سر زه مینه دهره تانی نیه و دهریازی نابی
 ﴿وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ﴾ له غیره خودا هیچ په نایه کی نیه و که س به هاواریه وه ناچی، ﴿أُولَئِكَ فِي
 ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ هر که سیش ناوایی دیاره پئی گای لی ون بووه. نه مه شوینی هه ره شه و ترساننده بانگی
 خیله که یان کردووه جاری به مزده پئی دان و جاریکیش به هه ره شه و ترساندن له بهر نه وه ی که سوودی
 که یاندبو به زوریان هاتبون بۆ لای پیغمبرِ مبریٰ خودا (ﷺ) پۆل پۆل و دهسته دهسته.

به لگه له سه ر ژیا نه وه (زیندو بو نه وه) پاش مردن

﴿أُولَئِكَ يَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَكُنْ لِيَّ خَلْقِهِنَّ يَقْدِرْ عَلَيْهِمْ أَنْ يُخْرِجَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ دِينِهِمْ عَلَىٰ كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ

تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾ فَأَصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَسُوا إِلَّا

سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ بَلِّغْ فَهَلْ يَهْتَكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْ يَخْلُقْهُنَّ يُقَدِرْ عَلَىٰ أَنْ يُخْرِجَ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِهِ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ناخو ئه وان نہ یان زانی ئه و خودایه که زه مین و ناسمانه کانہی و ہدی ہینا و لہ وہی ہینا نشاندا تووشی ہیچ ناتہ وانی نہ بوو. دہ توانی زیندووش کاتہ وہ و ہش مرینی؟ بہ لئی ئه و لہ سہر ہه مووشت توانای ہہ یہ. واتہ: نایا ئہ وانہی کہ باوہ پریان بہ زیندو بونہ وہ نیہ لہ پڑئی قیامہ تداو بہ دووری دہ زانن کہ جہستہ کان جاریکی تر ہلسنہ وہ لہ و پڑژہ دا سہیر ناکنہ، ﴿أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْ يَخْلُقْهُنَّ﴾ واتہ: ئہ و خوابہ کہ ئہم ناسمانہ و زہ مینی و ہدی ہینا و ہدی ہینانی گران نہ بووہ بہ لایہ وہ. تہ نہا فرموویہ تی: بین و نہ وائیش بون بہ بی خق لادان و لہ مہرئک بہ لکو گردن کہ چہ و دہ ترسی و و ہلام دہ داتہ وہ نایا ئہ و خودایہ ناتوانی مردو زیندو بکاتہ وہ؟ وہ ک خوی گہ ورہ لہ نایہ تیکی ترا فرموویہ تی: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واتہ: بہ راستی بہ دی ہینانی ناسمانہ کان و زہوی گہ ورہ ترہ لہ بہ دی ہینانی خہ لکی بہ لام زقدیہی مہردوم ئہمہ نازانن. بژیہ خوی مہزن فرموویہ تی: ﴿بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ بہ لئی خودا توانای بہ سہر ہه مووشتیکدا ہہ یہ. پاشان خوی گہ ورہ مہرہ شہ لہ خوانہ ناسان دہ کات و دہ یان ترسیتی و ئہ فرمویت: ﴿وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ ئہ و پڑژہی ئہ وانہی کہ خوا نہ ناس بوون. لای ناگر پریان دہ گرن (بییان دہ لئین): ناخو ئہم شتہ راست نیہ؟ دہ لئین: راستہ. سویند بہ پہرہ و دہ گارمان. ئہ لئی: ئیوہ ہہر حاشاتان لیگرد. دہ سا ئہ و نازارہ بجیئن. واتہ: لہ پڑژی قیامہ تدا بییان ئہ لئی: نایا ئہم شتہ راست نہ بوو؟ ناخو ئہم جادووہ یان ئیوہ چاوتان نابینی و شت نابینن. ﴿قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا﴾ دہ لئین: سویند بہ پہرہ و رندہ مان راستہ. دان بیانان نہ بی ہیچ توانا دہ ستہ لاتیکیان نیہ. ﴿قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ﴾ سا نازارہ بجیئن چونکہ ئیوہ ہہر داننان پیدا نہ دہ ناو حاشاتان دہ کرد.

فرمان دان بہ پیغہ مہر (ﷺ) بہ خو پاکری

پاشان خودای مہزن فرمان دہ کات بہ پیغہ مہر (ﷺ) کہ خو پاکری بہرانبہر ئہ و کہ سانہی کہ باوہ پی پی ناکن لہ گہ لہ کہی ئہ فرمویت: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَأُولُو الْعَرْشِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَّهُمْ

كَانَ يَوْمَ يَرُونَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ بَلَّغَ فَعَلَّ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿ توش هـر وهكو پیتغه مبهره لى بپاوو نه به زه كان، سوره له سهر كاره كه ت و خړاگر به، وه كه نه وانیش خق پاگر بون، بق نه وانیش په له ت نه بى نه و پوژى بپيار دراوه بيته لامان، واده زانن مانه و هيان ههر سه عاتى له پوژى خاياندوه. نه مش په نديكى ته واوه، ناخو كه سيك بيچگه له پرى لاده ره كان (به جه زره به له به بين ده چى؟). خوداى گوره نه فه رمويت: ﴿فَأَصْرِكُمْ وَأُولُو الْعَرْصِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ واته: توش وهك پیتغه مبهره نه به زه لى بپاوه كان (اولو العزم) خق پاگر به به رانبره گله كانيان كه بپويان پى نه ده كردن. پیتغه مبهره لى بپاوو نه به زه كان (اولو العزم) نه مانه: نوح و نيراهيم و موسا و عيسا و دواين پیتغه مبهرى هه موويان محمد (ﷺ) خوداى گوره ناوى هيتانوا له نيوان هه موو پیتغه مبهره كاندا (سه لامى خويان لى بى) له دوو نايه تدا له سوره تي نه حزب و شورادا. ﴿وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ﴾ واته: په له ت نه بى لتيان له سهر نه و سزايه ي كه بويان ديت. وهك خوداى گوره ده فه رمويت: ﴿وَدَّرَيْنِ وَالْمُكَذِّبِينَ أُولَى النَّعْمَةِ وَمَهَلْهُمُ قَلِيلًا﴾ واته: واز بيته له منو نه و خاوه ناز و نعيمه تانه ي كه ناييني من به درو ده زانن و كه ميك موله تيان بده. نه م نايه تيش كه نه فه رمويت: ﴿فَهَلْ الْكَافِرِينَ أَنهَلَهُمْ رَبُّنَا﴾ واته: نينجا موله تي بى بپواكان بده كه ميك لتيان بوه سته. وه نه فه رمويت: ﴿كَانَ يَوْمَ يَرُونَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ﴾ واته: نه و پوژى كه بپيار دراوه بويان و ده زانن مانه و هيان ههر سه عاتى له پوژى خاياندوه. وهك خوى گوره له نايه تيكي ترا نه فه رمويت: ﴿كَانَ يَوْمَ يَرُونَهَا لَمْ يَلْبَسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ واته: بى بپواكان كه نه و پوژى ده بينن و ده زانن كه نه ماونه ته وه نيواره يه ك يا چيشته نكاويكي نه بى له دونيادا. وهك نه م نايه تيش كه نه فه رمويت: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ﴾ واته: وه بپريان بخه وه نه و پوژى كه (خوا) هه موويان كوده كاته وه ده لتين له دنيا دا نه ماونه ته وه ساتيكي كه م نه بيت له پوژى خويان به يه كتر ده ناسينن. خوى گوره نه فه رمويت: ﴿بَلَّغَ﴾ نه م قورثانه ناموزگاريه كى ته واوه. ﴿فَعَلَّ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ﴾ واته: له ناو ناچى مه گره كه سى كه له لاي

^۱ العزم (۱۱).

^۲ الطارق (۱۷).

^۳ النازعات (۴۶).

^۴ يونس (۴۵).

خوداوه له ناچوپی. ئەمەیش هەر له دادپەرەری خوای گەورەیه که نازاری هیچ که سێ نادا هەتا ئەو
که سه خۆی شایستهی ئەو نازاره نه بێ. والله أعلم.

تەفسیری سورەتی (محمد)

له مه دینه دا هاتوو ته خواره وه

پادا شتی خوانه ناسان و خواهن باوه بران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَلُهُمْ ﴿١﴾ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَءَامَنُوا بِمَا نَزَّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ
وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ
مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَسْمَاءَهُمْ ﴿٣﴾﴾

خودای گەورە ئەفرمویت: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَلُهُمْ﴾ ئەوانە ی دژی خوا بوون و
له مەپەرێک بوون له پێی خودا، هەموو کردەوه کانیانی ئی پوچە ل کردن. ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ ئەوانە ی باوه پیان
نەبوو بە نایەتە کانی خودا. ﴿وَصَدُّوا﴾ بوونە له مەپەر بۆ غەیره خۆیان. ﴿عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَلُهُمْ﴾
واتە: کردارە کانیانی بە تال کردەوه و له ناوێردو هیچ خێرو پاداشکی نەهێشتنەوه بۆیان. وه ک خودای
گەورە ئەفرمویت: ﴿وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبْءًا مَّنْثُورًا﴾ واتە: هاتین هەر
کردەوه یه کیان کردبوو هەموویمان وه کو توژی پرش و بلا ئی کرد. پاشان خوای مەزن فرمویه تی:
﴿وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَءَامَنُوا بِمَا نَزَّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ﴾
ئەوانەیش که خوداناس و ناکار چاک بوون و بەم قورئانەش که پاسته و له پەروردگاریانەوه بۆ
مه مەد بە خەلات هاتۆته خورای باوه پیانکرد خودا هەموو گوناها کانیانی پۆشی و کاروباری ژیا نیانی
بۆ ساماندان. ﴿وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ واتە: باوه پیان له ناو دنیاندا هینا و پابەندی بەرنامە ی

خودا بون بە جهسته یان به ناشکرا و په نهانی. ﴿وَأَمَّا أُولَٰئِكَ وَمَا نَحْمَدُكَ بِهِمْ﴾ ئەمە عەتفی خاسە بۆ سه ر عام
ئەمە بە لگە یه له سه ر ئەوه ی که مه رجه بۆ ته وای دامه زانی باوه پ دوا ی هاتنی پیغه مبه ر ﴿سورة﴾ واتە:
هەر که سێ باوه پ ی به پیغه مبه ر نه بێ به خاوه ن باوه پ نازمیری. خوای مەزن ئەفرمویت: ﴿وَهُوَ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّهِمْ﴾ پسته یه کی موعته رزه یه جوانه بۆیه خودا فرمویه تی: ﴿كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ﴾

لهه موو گونا هه کانیان خۆش بوه. ئیبنو عه باس ده لئیت: ﴿وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ﴾ کاره کانی بۆ چاک کردوون.^۱ موجهاد ده لئیت: کاروباری زانی بۆ ئاسان کردوون^۲ هه تاده و ئیبنو زهید گوئیان: له دنیا حالی باش کردوون^۳ وه له فرموده ی پڑمندا هاته: (یهدیکم الله ویصلح بالکم)^۴ واته: خودا پڑگاتان نیشانداو کاروبارتان بۆ ساماندا. پاشان خودای گه وره فرمویه تی: ﴿ذَلِكَ يَأْنِ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَطُلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَلَهُمْ﴾ چونکه هه رچی دژایه تی خودایان کرد، شوین کاری ناره و که وتن. شه وه ی خاوه ن باوه پشش شوین شه وه فرمانه ده که ون که به راستی له په روه ردگاریانه وه هاتوه و ئاوا خودا چه ند نمونه بۆ شه م خه لکه دینتته وه. واته: بۆیه کرداره کانی خاوه ناسه کافمان بوچه ل کرده وه و چا و پۆشیشمان له گونا ه ی پیا و چاکان کردو کاره کافمان بۆ ئاسان کردن، چونکه شه وانه ی که خاوه ناس بوون شوینی پشی به تال که وتبوون. واته پڑگای به تالیان هه لبارد بو وازیان له پشی راست هینابوو. ﴿وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَلَهُمْ﴾ ئابه و شیوه یه خودا نمونه ی زهد بۆ شه م خه لکه دینتته وه واته: شه نجامی کرده وه کانیان بۆ پون ده کاته وه و چیشیان توش ده بی له پڑی قیامه تدا ده یخاته به ر چاویان. والله سبحانه وتعالی اعلم.

فهرمان دان به له مه ل دان وشه ته ک دانی دوژمن پاشان یان به چاکه ئازادیان بکه ن یا به ر خوینیان لی

بسیفن

﴿فَإِذَا لَيْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا فُضِّبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَتَخْتَمِرُ فَشَدُّوا الرِّوَاقَ فَإِمَّا مَنَّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَرْزَاهَا ذَٰلِكَ وَلَوْ أَنشَاءَ اللَّهُ لَأَنصَرَفَ مِنهُمْ وَلَٰكِن لِّسَلْوًا بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ ۗ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ۗ ﴿٤﴾ سَيِّدِيهِمْ وَيُضِلُّجَ بَالَهُمْ ۗ ﴿٥﴾ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ ۗ ﴿٦﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن نُّصَرُوا لَإِنَّ اللَّهَ يَصْرَمُكُم وَيُنَبِّئُ أَقْدَامَكُمْ ۗ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَسَاءَلُمْ وَأَصِلْ أَعْمَالَهُمْ ۗ ﴿٨﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطُوا أَعْمَالَهُمْ ۗ ﴿٩﴾﴾

خوای مه زن شه فرمویت: ﴿فَإِذَا لَيْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا فُضِّبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَتَخْتَمِرُ فَشَدُّوا الرِّوَاقَ فَإِمَّا مَنَّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَرْزَاهَا ذَٰلِكَ وَلَوْ أَنشَاءَ اللَّهُ لَأَنصَرَفَ مِنهُمْ وَلَٰكِن لِّسَلْوًا بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ ۗ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ﴾ نیت هه رکاتی تووشی شه و بی دینه بوون. له ملیان بده ن، پاش و نجر و نجر

^۱ الطبري (۱۵۲/۲۲).

^۲ الطبري (۱۵۲/۲۲).

^۳ الطبري (۱۵۲/۲۲).

^۴ تحفة الاحوذی (۱۱/۸).

کردنیان شته‌تکیان بدن. نه‌وسا یان هر به چاکه نازادیان بکن یا به‌رخوینیان (فیدیه) لی بستینن هتا شهر کزتایی پیدی. نه‌گر خودا بیویستایه بؤخوی توله‌ی لی ده‌سندن. به‌لام ویستی به‌یه‌کتری تاقیتان بکاته‌وه نه‌و که‌سانه‌ش که‌له پای خودا کوژاون کرده‌وه‌یان به‌فیرق نادا. خوی گه‌وره پی نمونی خاوه‌ن باوه‌پان ده‌کات که‌له کاتی جه‌نگه‌کانیاندا له‌گه‌ل بت پرستاندا ده‌بی پشت به‌چی به‌ستن و ده‌فرمویت: ﴿فَإِذَا لَبِثُوا الْيَوْمَ كَفَرُوا فَنَزَبَ آيَاتِ﴾ هرکاتی تووشی نه‌وز خوانه‌ناسانه بوون به شمشیر له ملیان ده‌نو دروینه‌یان کن. ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَتَمْتُمُوهُم﴾ واته: تا ده‌یان کوژن و پارچه‌پارچه‌یان ده‌کن. ﴿فَسُدُّوا أَلْوَاكِبَ﴾ نه‌وانه‌شی که‌دیلیان ده‌کن. پاش ته‌واوبوونی نه‌و جه‌نگه جیابونه‌وه له یه‌ک ناره‌زوی خوتانه چیان لی ده‌کن. نه‌گر ویستتان هر به‌چاکه نازادیان بکن به‌خوایی یان فیدیه‌یان لی وهر گرن و مهرجیان له‌سهر دانین واده‌ده‌کوی نه‌م نایه‌ته له‌پرودای به‌ردا هاتوه‌ته خواره‌وه. خوی گه‌وره سه‌رزه‌نشستی موسولمانانی کردوه که‌له و پوزده‌دا نه‌ونده دیلیان گرتوه بق نه‌وی که‌فیدیه‌یان لی وهر گرن و کوشتاری که‌میان لی بکن فرمویه‌تی: ﴿مَا كَانَتْ لِنَبِيِّ أَنْ يُكُونَ لَهُ أُسْرَىٰ حَتَّىٰ يُخْرَجَ فِي الْآرِضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿۱۷﴾ تَوَلَّا كَتَبَ مِنَ اللَّهِ

سَبَقَ لَكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ واته: بز هیچ پیغه‌مبهریک ره‌وانیه که‌دیلی له‌دوژمنان ه‌بی هتا کوشتاری ندریان لی نه‌کات له‌زه‌ویدا نیوه مالی دونیاتان ده‌وی (به‌وه‌رگرتنی فیدیه) وه خواش پاداشتی پوزی دویی بز نیوه وه‌خوا توانا و زالی کار دروسته، نه‌گر نوسراویک له‌لایه‌ن خاوه پیشی نه‌که‌وتایه که‌خوش بووه له‌گونه‌ه‌کانی به‌شدارانی غزای به‌در بیگومان له‌به‌ر نه‌و فیدیه‌یه‌ی که‌وه‌رتان گرت توشتان ده‌بوو سزایه‌کی گه‌وره. نه‌وسا یان هر به‌چاکه نازادیان ده‌کن یا فیدیه‌یان لی ده‌ستینن. ﴿حَتَّىٰ نَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا﴾ هتا شهر کزتایی پی دی. مواجد گوتی: تا عیسیای کوری مریه‌م داده‌به‌زی (سه‌لامی خوی لی بی) ^۱ وه‌ک نه‌وی نه‌م بؤچوونه‌ی له‌م فرموده‌یه‌وه وه‌رگرتنی که‌ پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی: (کومه‌لیک له‌نومم‌تی من له‌سهر هق هر ده‌میتنه‌وه هتا دواپن که‌سیان شهر له‌گه‌ل ده‌جال ده‌کات) ^۲ له‌جوبه‌یری کوری نوبه‌یره‌وه ده‌لیت: له‌سه‌له‌می کوری نوبه‌یله‌وه ه‌والی دانی که‌چوته خزمه‌ت پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) گوتیه‌تی: من نه‌سه‌که‌م (ولأغه‌که‌م) به‌ره‌لا کردوه چرکه‌که‌یشم داناوه و شهریش کزتایی هاتوه. شهر نه‌ماوه. پیغه‌مبهر (ﷺ)

^۱ الانفال (۶۷-۶۸).

^۲ الطبري (۱۵۷/۲۲).

^۳ ابو داود (۱۱/۳) فرموده‌یه‌کی لاوازه فرموده‌یه‌کی تر پشتگیری ده‌کات.

پتی وت: (ئیسنا کاتی جهنگ هاتوه. به‌ده‌وام کۆمه‌لی له ئوممه‌تی من سه‌رکه‌وتون به‌سه‌ر خه‌لکا
خوای گه‌وره دلی چه‌ند گرۆیه‌ک ده‌گۆری شه‌ریان له‌گه‌ل ده‌که‌ن و خوای گه‌وره بژۆیوان له‌سه‌ر نه‌وانه
دابین ده‌کات هه‌تا پۆژی قیامه‌ت نه‌وانه هه‌ر واده‌میننه‌وه نه‌وسا بزانه‌ن شوینی خاوه‌نباوه‌پان شامه، وه
ولاغیش خیزو بیژ به‌ناو‌جاوانیه‌وه‌یه هه‌تا پۆژی قیامه‌ت) ^۱ (مه‌به‌ست پیتی ولاغیکه که بۆ غه‌زا دانرا‌بیت)،

نه‌سانیش هه‌ر به‌م شیویه‌هه‌ر پێوا‌یه‌تی کردوه. ^۲ ﴿ذٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللّٰهُ لَآتَمَّرَ مِنْهُمْ﴾ خودا مه‌یلی لی بوا‌یه
خۆی تۆ‌له‌ی له‌و خاوه‌نه‌ناسانه ده‌سه‌ندو چه‌زه‌به‌ی سه‌ختی ده‌دان له‌لایه‌ن خۆیه‌وه ﴿وَلٰكِنْ لِّبَلَّوْا
بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ﴾ واته: بۆیه جیهاد و شه‌رکردنه‌تان له‌سه‌ر دانراوه هه‌تا خوای گه‌وره تاقیتان بکاته‌وه‌و
به‌راوردی ده‌نگ و باستان بکات وه‌ک له سوپه‌تی (آل عمران و براءه) باسی حکمه‌تی دانانی جیهادی
کردوه و فرمو‌ویه‌تی: ﴿اَمَرَ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ جَاهَدُوْا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ

اَلْقٰصِرِيْنَ﴾ ^۳ واته: ئایا ئێوه واگومان‌تان ده‌برد که ده‌چه‌نه به‌هه‌شت له‌کاتیکدا هه‌شتاخوا ده‌ری
نه‌خستوه نه‌وانه‌ی تی ده‌گۆژن له‌وێوه وه هه‌شتا ده‌ری نه‌خستوه خۆ پاگرن. وه له سوپه‌تی به‌رائه‌تا
فرمو‌ویه‌تی: ﴿فَتَلَوْتُمْهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللّٰهُ بِاَيْدِيكُمْ وَيُخْرِجُهُمْ وَيَضْرِبُهُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُوْرَ قَوْمٍ
مُّؤْمِنِيْنَ﴾ ^۴ وئێهه‌ت عیظ قلوبه‌ر و بئۆب اللّٰه علی من یشاء و اللّٰه علیهم حکیم﴾ واته:

(باوه‌رداران) بیانکۆژن خوا به‌ده‌ستی ئێوه سزایان ده‌دات و پێسوا‌یان ده‌کات و سه‌رتان ده‌خات
به‌سه‌ریانداو خوا سینه‌و دلی کۆمه‌لی بپوادار خۆش ده‌کات، وه‌پۆو خه‌شمی دل‌ه‌کانیان
داده‌مرکێنی و نه‌هه‌تی و خوای گه‌وره ته‌وبه‌هه‌ر ده‌گرێ له‌هه‌رکه‌ستیک که بیه‌وێت‌وه خوا زانی دانایه.

رێزی شه‌هیدان

له‌دوایدا وه‌ک ناشکرایه که جه‌نگ ده‌بیته‌هه‌ری شه‌هید بونی زۆریک له‌موسولمانان بۆیه خوای
گه‌وره فرمو‌ویه‌تی: ﴿وَالَّذِيْنَ قُوْلُوْا فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ فَلَنْ يُضِلَّ اَعْمٰلَهُمْ﴾ یانه: نه‌و که‌سانه‌ی که‌له‌ پتی خودا
شه‌هید کراون کرده‌وه‌یان به‌فیرۆ ناچی به‌لکو فرهی ده‌کاو به‌ره‌که‌تی تیده‌خا و دوجار زیاتر بزی
ده‌نوسی‌وه‌هه‌شیانه کرده‌وه‌کان له‌گه‌لایه‌هه‌ر پێژه‌ی ماوه‌ی به‌ره‌خ واته هه‌تا پۆژی قیامه‌ت. وه‌ک نه‌و
فرموده‌یه‌ی که ئیمامی نه‌حمد پێوا‌یه‌تی کردوه له‌که‌سیری کۆپی موپه‌وه نه‌ویش له‌قیسی

^۱ احمد (۱۰۴/۴) فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ النسائی (۲۱۴/۶) النسائی فی الکبری (۲۱۸/۵) فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ آل عمران (۱۴۲).

^۴ التوبة (۱۴-۱۵)

جوزامیه وه که له خزمهتی پیغه مبهرا (ﷺ) بوه ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (شه هید شه ش تاییهت مهندی پیده دریت. کاتی یه کهم دلۆپه ی خویننه که ی ده پژی له ه موو تاوانه کانی ده بورئ وشوینی خوی له به ه شتا ده بینیت و کیزی سپی چا و به له کی لی ماره ده کری و پاریزرا و ده بی له ترسه ه ره گه وره که و سزای ناو گزرو جل و بهرگی بروای ده کری به بهرا) ته نها نه حمد پویایه تی کردوه^۱، نه بو دره دا (ره زای خوی لی بی) ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی: (شه هید تکاده کات بۆحه فتا که س له که س و کاری خوی)، نه بو داودیش پویایه تی کردوه^۲. فرموده له باره ی شه هیدو شه هیده وه ئیجگار زۆره لیره دا هه مووی باس نا کری. خودای گه وره نه فرمویت: ﴿سَيَذَرِيكُمْ وَيُصَلِّحُ بِأَلْمَمِ﴾ به م زوانه پیگه یان پی نیشان ده دا و کاروباری ژانیان بۆ سامانده دا. به م نزیکانه ده یان خاته به ه هشت. وه ک خوی مه زن نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَرَوُنَّ رَبَّهُمْ بِإِذْنِهِمْ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾^۳ واته: به راستی نه وانه ی بروایان هینا وه کرده وه چاکه کانیان کرده وه په روه ردگاریان پینمونیان ده کات به هوی باوه په که یانه وه پوباره کان دین و ده چن به ژیریان دا له باخ و به ه هشتای پر نازو نیعمه ت دا. وه نه فرمویت: ﴿وَيُصَلِّحُ بِأَلْمَمِ﴾ کاره کانی ژانیان بۆ چاک ده کات. ﴿وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفًا مَمًّا﴾ ده شیانباته نه وه به ه هشته ی که پیشه کی بۆی باس کردون. واته: له وه به ه هشته دا دایان دهنی که بۆی باس کردون و پیگا که ی نیشان داون. موجه دهلیت: خه لکی به ه هشت شوین و جیگای خویان ده زانن. نه وه شوینه ی که خوا بۆی داوان تیدا لیان ناگروپی وه که نه وه ی له وه پۆزه وه خودا دروستی کردون له ویدا ژیاون. هیچ که سیان ناویت نیشانیان بدات.^۴ بوخاری پویایه تی کردوه له نه بو سه عیدی خوده ریه وه (ره زای خوی لی بی) که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (کاتی موسولمان پزگاری ده بی له ناگر به ند ده کرین به بهر به ستی له نیوان به ه هشت و ناگردا. نه وه قانه ی که له دنیا به سه ر یه که وه بویانه جی به جی ده که ن و ده دیده نه وه. هه تا کاتی پاک و خاوین ده کرینه وه و پیگا ده درین که بچنه ناو به ه هشت. سویند به و

^۱ احمد (۲۰۰/۴) فرموده یه کی حه سه نه.
^۲ أبو داود (۲۵۲۲) فرموده یه کی حه سه نه.
^۳ یونس (۹).
^۴ الطبری (۱۶۰/۲۲).

که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته‌ه‌ریه‌کی له‌وانه شوینی خۆی ده‌زانی له‌ناو به‌ه‌شتا چاکتر له‌و شوینه‌ی که‌له دنیاژیاوه) ۱.

یارمه‌تی خودا بده‌ن خوایش یارمه‌تیتان ده‌دا

پاشان خوای گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن نَّصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ ئە‌ی که‌لی خاوه‌ن باوه‌پان: ئە‌گه‌ر یارمه‌تی خودا بکه‌ن، خوداش یارمه‌تیتان ده‌داو له‌به‌ر نه‌یاران ناب‌زن. وه‌ک ئە‌م ئایه‌ته‌وایه که ئە‌ه‌رموی: ﴿وَلِيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ﴾ ۲ واته: وه‌ بیگومان خوا یارمه‌تی که‌سانیک ئە‌دات که یارمه‌تی دینی خوا ده‌ده‌ن. چونکه پاداشت له‌چه‌شنی ئە‌و کاره‌یه‌ بۆیه خوای مه‌زن ه‌رموویه‌تی: ﴿وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ ناب‌زن و پێیه‌کانتان به‌هه‌یز ده‌کاو داده‌مه‌زینی وه‌ک له‌م ه‌رموده‌دا هاتوه: (ه‌ه‌ر که‌سی پێویستی که‌ستیک بگه‌یه‌نێته لای خاوه‌ن ده‌سته‌لاتی که ئە‌و که‌سه خۆی نه‌توانی پێی بگه‌یه‌نی خوای گه‌وره‌ه‌ردو پێی پاره‌وستاو ده‌کا له‌سه‌ر پردی سیرات له‌ پێژی قیامه‌تدا)، پاشان خوای گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ وَأَصْلَ أَعْمَالُهُمْ﴾ ئە‌وانه‌ش که‌خوا نه‌ناسن به‌شیان ه‌ه‌ر نه‌گه‌به‌تی ده‌بی‌وکاره‌کانی ئی پوچ کردوون. ئە‌مانه به‌په‌چه‌وانه‌ی خاوه‌ن باوه‌پان ئە‌وانه‌ی که یارمه‌تی خوداو په‌یغه‌مبه‌ریان دا ﴿ﷺ﴾ خودایش پاره‌وستاوی کردن و پێیکانی به‌هه‌یز کردن. ئە‌م ه‌رموده‌یه له‌په‌یغه‌مبه‌ری خوداوه ﴿ﷺ﴾ پێوایه‌ت کراوه که ه‌رموویه‌تی: (به‌دبه‌خته‌و پساویه به‌نده‌ی دینار. به‌دبه‌خته‌ه‌نده‌ی دره‌م. به‌دبه‌خته‌ه‌نده‌ی به‌روپوم وه‌ختی ئە‌و نه‌خۆشیه وه‌ک دێک چه‌وه‌ناو جه‌سته‌وه خوای گه‌وره‌ه‌شیفای ناداو چاک نابێته‌وه) ۳، واته: خوای گه‌وره‌ه‌زه‌یی پێیدا نایه‌ته‌وه. خوای گه‌وره‌ه‌رموویت: ﴿وَأَصْلَ أَعْمَالُهُمْ﴾ واته: کاره‌کانی پوچه‌ل و به‌تال کرده‌ته‌وه. بۆیه ه‌رموویه‌تی: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنزَلَ اللَّهُ فَأَحْطَبَ أَعْمَالُهُمْ﴾ چونکه ئە‌وان له‌مه‌ی که‌خودا نارووویه‌تی خۆشیان نایه. ئە‌وسا ئە‌ویش کاره‌کانی ئی تیک داون.

په‌ند و دهرس ئاگر بۆ خاوه‌نه‌ناسان و به‌ه‌شتیش بۆ پارێزه‌ران

﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۖ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ۚ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ﴿١٠﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿١١﴾﴾ إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا

۱ البخاری (۶۰۳۵).

۲ الحج (۴۰).

۳ فتح الباری (۹۵/۶)، بن ماجه (۱۲۸۶/۲).

الْأَنْهَرُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَسْتَعْمُونَ وَيَكْلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ﴿۱۲﴾ وَكَانَ مِنْ قَرِيبٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ

قَرِينِكَ الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿۱۳﴾

خودای مہزن نہ فرمویت: ﴿اَقْلَمُ سِيرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللهُ عَلَيْهِمْ

وَاللَّكْفِرِينَ اَمْتَلَهَا﴾ ناخو ئەوان بە زەمیندا نەگە پاون تا بپوانن پێشینه کانی ئەوان چیان بە سەرھات؟ خودا
تەفرۆ تونای کردن بۆلە دین لادەرە کانیش ھەرشتیکی ناوا ھەبە. ﴿اَقْلَمُ سِيرُوا فِي الْاَرْضِ﴾ واتە: ئایا ئەو
خوانە ناسانە ی که بپوایان بە پیغەمبەری خودا (ﷺ) نەکرد نەگە پاون بە سەر زەمینا. ﴿فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ

عَقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللهُ عَلَيْهِمْ﴾ واتە: تا بپوانن ئەوانە ی پێش خۆیان چیان بە سەرھات بە ھۆی
خوانە ناس و بپوانە بوونیان بە خواو پیغەمبەرە کە ی خودا چۆن قەری تێ خست و خواو بە باوہ پانی
لە نێوانیاندا پاراست بۆیە خۆی گەرە ئە فرمویت: ﴿وَاللَّكْفِرِينَ اَمْتَلَهَا﴾ واتە: ھەر بەو شێوہ یەش وابە
خو نەناس و بئ دینان دەکات. پاشان خۆی مہزن فرمویت: ﴿ذَلِكَ بِانَّ اللهَ مَوْلَى الَّذِينَ اٰمَنُوا وَاَنَّ

الْكٰفِرِيْنَ لَا مَوْلٰى لَهُمْ﴾ چونکە خودا سەرورە ی ئەو کە سانە یە کە باوہ پریان پئ ھیتاوہ و ئەوانە ی خودا
نەناسن. بئ سەرورە ی. بۆیە ئەبو سوفیان (سەخری کوپی حەرب) گەرە ی بت پەرستان لە پۆژی
ئو خودا دەلێت: وەختی ھەوالی پیغەمبەر (ﷺ) لە ئەبو بەکر و عومەری پرسی (پەزای خویان لئ بئ)
کەس جوابی نەدایە و دەلێت: دیارە ئەوانە کوژدان و تیاچوون، عومەری کوپی خەتاب جوابی دایە وە
دەلێت: درۆت کرد ئە ی دوژمنی خودا. بە لکو خودا ئەوانە ی ھیشتوہ تەوہ کە تۆ پێیان دل
گران و ناپەرە حەتتی. ئەوانە ی کە تۆ ناوت بردن زیندوون، ئەبو سوفیان دەلێت: ئەم پۆ بە پۆژی بە در
جە نگیش بە تۆرە یە ئەوسا خەلکی دەبینن کە لوت و گوئی بپاوە و ھەلدراوہ من فرمانم پئ
نەداون و پێگاشم لئ نەگرتوون. پاشان دەپۆشت ئەم ھاواری دەکردو ئە ی گوت: بلئد بە ھوبەل، بلئد بە
ھوبەل. پیغەمبەری خودا فرموی: (ئایا وەلامی نادەنەوہ؟) گوتیان: ئە ی پیغەمبەری خودا (ﷺ) چی
وەلام بدەینەوہ؟ پیغەمبەر (ﷺ) فرموی: بلئین: (خو گەرە تر و بلئندترە)، پاشان ئەبو سوفیان
دەلێت: ئیمە عوزامان ھەبە ئیوہ عوزاتان نیہ. پیغەمبەر (ﷺ) فرموی: (ئایا وەلامی نادەنەوہ؟)
گوتیان: ئە ی پیغەمبەری خودا (ﷺ) چی وەلام بدەینەوہ؟ فرموی: بلئین: (خودا سەرورە مانە ئیوہ
سەرورە تان نیہ)'. پاشان خودای گەرە فرمویت: ﴿انَّ اللهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَاَمَلُوا الصَّلٰحٰتِ جَنَّتِ

۱ فتح الباری (۱۸۸/۶).

تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَسْمَعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ﴿۱﴾ خدا خاوهن باوه‌رانی
 ناكار په‌سند ده‌ننږتته ناو باغانتيك پروباريان به‌بردا ده‌پوا. نه‌وانه‌ی نه‌شيان ناسيوه له‌دنږادا پاي
 ده‌بوږين وده‌له‌وه‌پږين، وه‌ك له‌وه‌رانی ناژهل و جیگه‌يان له‌ناگردياه. واته له پوژي قيامه‌تدا. ﴿۱﴾ وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا يَسْمَعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ ﴿۲﴾ واته: نه‌وانه‌ی خودايان نه‌ناسيوه ده‌خون‌وپاده‌بوږين وه‌ك
 ناژهل ده‌برن‌وده‌هاړن له‌دنږادا هېچ ناواتيكيان نيه نه‌وه نه‌بي بږيه له‌فه‌رموده‌ی سه‌حيحدا هاتوه:
 (خاوهن باوه‌ر به‌يه‌ك پيخوله ده‌خوا. خاوه‌ناسيش به‌حوت پيخوله)، پاشان خواي گه‌وره
 فه‌رمويه‌تی: ﴿۱﴾ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ﴿۲﴾ واته: پوژي پاداشت دانه‌ويان جیگه‌يان ناو ناگره. خواي مه‌زن
 نه‌فه‌رمويت: ﴿۱﴾ وَالَّذِينَ مِنْ قَرَبَيْهِ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْنِكَ الْوَالَّذِينَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَجِيهَ لَهُمْ ﴿۲﴾ زور شاري وا
 ه‌بووه له‌خه‌لگي شاره‌كه‌ی تو (نه‌وه‌ی توږيان لي وه‌دريانا) گه‌لتيك به‌هيزو گوړ تر بوون، قerman كړدوون،
 كه‌سپش به‌هانايانه‌وه نه‌هات. نه‌مه هه‌ره‌شه‌يه‌كي زور تونده‌و، گوماني تيدا نيه‌ك دږته دي له‌وه‌لگي
 مه‌ككه‌يه بپويان نه‌ده‌كرد به‌پيغه‌مبه‌ري خودا(ﷺ) كه پيشه‌واو دواييني پيغه‌مبه‌رانه. وه‌خشي خواي
 مه‌زن نه‌و گه‌له پيشوانه‌ی كه باوه‌رپان نه‌ده‌هينا به پيغه‌مبه‌ره‌كانيان له‌به‌ر نه‌وه‌ی قري كړدوون. كه
 نه‌وانه زور به‌هيزو توانا تر بون له‌مانه. نه‌گه‌ر نه‌مانه‌ش له‌دنږاو له‌قيامه‌تدا وه‌ك نه‌وانه‌ی پتي خويان لي
 بكات چي ده‌لږين؟ خو نه‌گه‌ر سزاي له‌سه‌ر زورپان لاږدوه له‌به‌ر به‌ره‌كه‌تي پيغه‌مبه‌ري خاوهن به‌زه‌يي
 په (ﷺ) له‌ناوياندا. سزاي زوري ناماده كړدوه بږ نه‌وانه‌ی كه باوه‌رپان پتي نه‌بووه له‌پوژي دواييا. وه‌ك
 خواي گه‌وره نه‌فه‌رمويت: ﴿۱﴾ يَضَعُ لَهُمُ الْعَذَابَ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يَبْصُرُونَ ﴿۲﴾ واته:
 بږيان دووقات ده‌كړتته‌وه سزا تواناي بيستني نه‌و قورنانه يان نه‌بووه قيشيان نه‌ده‌بيني.
 وه‌نه‌فه‌رمويت: ﴿۱﴾ وَمِنْ قَرَبَيْهِ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْنِكَ الْوَالَّذِينَ أَهْرَجْتِكَ ﴿۲﴾ واته: نه‌وانه‌ی كه وه‌دريان ناي له‌نږوان
 خوياندا. نږينو نه‌بي حاتم پړويه‌تي كړدوه له نږينو عه‌باسه‌وه (په‌زاي خويان لي بي) كاتي
 پيغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌مه‌ككه‌وه ده‌رچو بږناو نه‌شكه‌وته‌كه كه‌خوي بشارتيته‌وه لاي كړدوه‌وه سه‌يري
 مه‌ككه‌ی كړدو فه‌رموي: (تو خو‌شه‌ويست ترين ولاتي خوداي لاي خودا. وه‌تو خو‌شه‌ويست ترين
 ولاتي خواي لاي منيش. وه نه‌گه‌ر بت په‌رستان وه‌دريان نه‌نامايه ده‌رنه‌ده‌چوم ليت).^۲ دوژمن ترين
 كه‌س لاي خودا نه‌و كه‌سانه‌ن كه‌له‌ه‌ره‌مي خودادا ده‌ست دريژي ده‌ك‌نه‌سه‌ري، يا نه‌و كه‌سه‌ي

۱ فتح الباري (۴۴۶/۹).

۲ هود (۲۰).

۳ الطهري (۱۶۵/۲۲).

یه کیک ده کوئی که کس نهی نه کوشتوه. یان که سئی بکوئی به کینه و حقدی نه فامی. خوی مازن
 نه م نایه‌تی ناره خواره وه بز پیغه مبر (ﷺ) ﴿وَكَانَ مِنْ قَرِيبٍ هِيَ اَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرِيكَ اَلَّتِي اَخْرَجَكَ
 اَمَّا لَكُنْهُمُ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ﴾.

که سئی شوین راستی ده که وی و که سئی شوین ناره زو ده که وی و که یه ک نین

﴿اَفَنْ كَانَ عَلٰی بَيْنَتَيْهِ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زَيْنٌ لَهُ سُوءٌ عَمَلِهٖ وَاَتَّبَعُوا اَهْوَاَهُمْ ﴿۱۹﴾ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ

مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّرْبِ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَّلَمْ يَكُنْ مِنْ كُلِّ

الشَّرْبِ وَّمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَلِيْدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوْا مَاءً حَمِيْمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاةَهُمْ ﴿۲۰﴾﴾

خوی گه وره نه فه رمویت: ﴿اَفَنْ كَانَ عَلٰی بَيْنَتَيْهِ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زَيْنٌ لَهُ سُوءٌ عَمَلِهٖ وَاَتَّبَعُوا اَهْوَاَهُمْ﴾ ناخو

که سئی له په روه رنده ی خوی وه به لگی پوونی بز هاتبی. وه که سئی که کرده وه خرابه که ی خوی بز

خه ملاندوه شوین ناره زوی خویان که وتوون. واته: که سئی که سه به لگه پوون و باوه پی بته وو ناینی

خودایی و باوه پی ه بی به و پینمای و زانیاریانه ی که خودا له قورثانه کیدا په وانه ی کردوه وه له سه ر

نه و سرشته پیکو راستی که خودای مازن وه دی هیناوه له سه ری. ﴿كَمَنْ زَيْنٌ لَهُ سُوءٌ عَمَلِهٖ﴾ وه ک

نه و که سه وایه که شوین ناره زوی خوی که وتوه؟ نه خیر وه ک یه ک نین. وه که نه م نایه‌تی که خودای

مازن نه فه رمویت: ﴿اَفَنْ يَّعْلَمُ اَنَّمَا اَنْزَلْنَا مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ اَعْمًى﴾ واته: جا نایا که سئی که بزانی

به راستی نه وه ی نیراوه ته خوار بز تو له لاینه په روه ردگارتوه ه ق و راسته وه ک نه و که سه یه که

کویر بیت. وه که نه م نایه‌تیشی که نه فه رمویت: ﴿لَا يَسْتَوِي اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابُ

الْجَنَّةِ هُمُ الْفَاكِهُونَ﴾ واته: دوزه خیه کان و به هشتیه کان وه ک یه ک نین به هشتیه کان بزگاری

سه رکه وتوون.

باس و هسفی به هشتا و رویاره کانی

باشان خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ

لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّرْبِ وَاَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَّلَمْ يَكُنْ مِنْ كُلِّ الشَّرْبِ وَّمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ

خَلِيْدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوْا مَاءً حَمِيْمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاةَهُمْ﴾ نه و به هشتیه خودا به پارنژگاری به لاین داوه چوون

^۱ الرعد (۱۹).

^۲ الحشر (۲۰).

چونیه؟ چه ندین پویاری وای تیدایه ئاویان لیل نابی. چه ند پویاری شیر ی تیدایه هرگیز تامی نه گزپاوه. چه ندین پویاری شه رابی پید ا ده روا. تا ده یخون که یفی پیده که ن. چه ند پویاری له هه نگوینی پالافته هه ن. هر میوه یه کیش بیخوازن، تید ا هه یه، خوشبوونی په روه ردگاریشیان چون نه مانه ده بنه هاوتای نه و که ساته ی که تا هه تایه هر ده بی له ناگردا بن وله سه ریانه ئاوه کول بخون و پخول له یان له ت و په ت بکات. عی کریمه ده لئیت: ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ﴾ نمونه ی به هره و خوشیه کانی به هه شت. ﴿فِيهَا أَنْهَرٌ مِّنْ مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ﴾، ﴿غَيْرِ آسِنٍ﴾ ئیبنو عه باس و حه سه ن و قه تاده گو تیان: واته: په رنگی نه گزپاوه^۱ قه تاده و زه ححا ک و عه تای خوراسانی ده لئین: ﴿غَيْرِ آسِنٍ﴾ واته: بونی نه کردوه^۲، عه رب نه لئیت: (اسن الماء) واته: کاتی بونی بگوریت. ﴿وَأَنْهَرٌ مِّنْ لَّبَنٍ لَّمْ يَغَيَّرْ طَعْمَهُ﴾ واته: زدر سپی و شیرین و چه وره له فرموده یه کی مرفوعدا هاتووه: (له گوانی مه رو مالآت و شتره وه نه هاتوه). ﴿وَأَنْهَرٌ مِّنْ حَمْرٍ لَّذَّو لِّلشَّرَابِ﴾ واته: وه ک شه رابی دنیا تام و بونی ناخوش نیه و تام و بون وشنیوه یه کی جوانی هه یه وه فرمویه تی: ﴿لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْفَوْنَ﴾^۳ واته: نه و شه رابه نه می شکیان تیک ده دات نه شه رخوش و بی ناگایان ده کات. وه نه فرمویت: ﴿لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزْفَوْنَ﴾^۴ واته: نه سه ریان پتی ئیشی نه سه ر خوش ده بن پتی. ﴿بِضَاءٍ لَّذَّو لِّلشَّرَابِ﴾^۵ واته: زدر سپیه وه بونه وانیه ده یخونه وه به له زه ته. له فرموده یه کی مرفوعا هاتووه: (پیاوان به قاچه کانیان نه یان گوشیه وه). ﴿وَأَنْهَرٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصًّى﴾ واته: زدر پالفته و تام و بون وره رنگی جوانه. له فرموده یه کی مرفوعا هاتووه: (له سکی هه نگوه نه هاتوه ته ده ن).^۶ نیمامی نه حمد ریوایه تی کردوه له حه کیمی کوپی مه عاویه وه نه ویش له باوکیه وه ده لئیت: بیستم له پیغه مبه ری خوداوه (ﷺ) ده یفه رموو: (له ناو به هه شتا ده ریای شیرو ئا و ده ریای هه نگوین و ده ریای شه راب هه یه. پاشان له داویدا پویاره کان تید ا ده پوات^۷.

^۱ الطبری (۱۶۶/۲۲).

^۲ الطبری (۱۶۷/۲۲).

^۳ الصافات (۴۷).

^۴ الواقعة (۱۹).

^۵ الصافات (۴۶).

^۶ روی هذا ومعنى ما أقبله أبى المنذر عن سعيد بن جبیر مرفوعاً عليه الدر المنثور (۲۵/۶) فرموده یه کی مرفوعه.

^۷ احمد (۵/۵) فرموده یه کی حه سه ته.

تیرمیزیش پریوایه تی کرده له وه سفی بهه شتا و ده لیت چاک و راسته^۱ وه له فه رموده ی سه حیجدا هاتوه: (کاتی داواتان کرد له خودا داوای فیردهوسی لی بکن چونکه ناوه راستی بهه شته و سه ره وه ی سه ره وه ی بهه شته له و یوه پویاره کانی بهه شت هه لده قولین سه ره وه پیشی عرش ی ره حمانه^۲ خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ﴾ لهه موو میوه یه ک ناره زوو بکن تئیدا هه یه وه ک خودای گوره نه فه رمویت: ﴿يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمَنِينَ﴾^۳ واته: له و یه هه شته دا هه موو جوژه میوه یه ک داواده ک ن به ناسوده یی و بیوه یی. وه نه فه رمویت: ﴿فِيهَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ رِزْقَانٌ﴾^۴ واته: هه یه له ناویاندا له هر میوه یه ک دوو جوژه. پاشان نه فه رمویت: ﴿وَمَغْفِرَةٌ لِمَنْ رَزَقْنَاهُمْ﴾ له گه ل نه مانه یشدا هه مووی لیبوردنی په روه ردگاریشیان وه نه فه رمویت: ﴿كَمَنْ هُوَ خَلِدٌ فِي النَّارِ﴾ واته: نه وانه ی که باسی پله کانیانمان کردون له ناو بهه شتا چون وه نه وانن که هه تا هه تابه هر له ناو ناگردا ده میتنه وه. هه رگیز نه وانن وه ک نه مانه نین و یه هه شتیان وان له پله ی به رزداو جه هه نمیش وان له نزمترین پله دا له دوزه خدا ﴿وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا﴾ ناویکی زدر کولوا ده خون نه ورهنده گه رمه ناخوریته وه ﴿فَنَقَطَ امْعَاءَهُمْ﴾ واته هه رچی پیخوله یان له ناو سکیاندا یه پارچه پارچه ی ده کات. خودای گوره بمان پاریزی لئی.

خوای گه وره باسی ژبیانی دوو روهه کان (المنافیق) ده کاو فه رمان ده دابه یه کخوا په رستی داوای لی خوشبون لئی

﴿وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَعِجُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٧﴾ وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًىٰ وَوَسَّعَتْ لَهُمْ قُلُوبُهُمْ ﴿١٨﴾ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُونَ لَكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبِكُمْ وَمُسَوِّدِكُمْ ﴿١٩﴾﴾

خوای گوره نه فه رمویت: ﴿وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَعِجُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ﴾ هه ندیکیان دین گویت لیده گرن، وه ختی لای نر دهرده چن، له زانست پیدراوه کان ده پرسن: نیسته چی وت؟ خودا موری به سه ر دلپانه وه ناوه شوینی

^۱ تحفة الاحوذی (۲۸۷/۷) فه رموده یه کی حه سه نه.

^۲ فتح الباری (۱۴/۶).

^۳ الدخان (۵۵).

^۴ الرحمن (۵۲).

ناره زوی خویان که وتون. خوی مهن باسی دوپوه کانمان بؤ ده کا که چند ده به نگ و کم ناوه زن.
 کاتی که له لای پیغه مبر (ﷺ) داده نیشن و گوئی لی ده گرن هیچی لی تیناگن وه ختیکیش له لای ده پدن
 ﴿قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ﴾ له هاوه له کانی پیغه مبر ده پرسن ﴿مَاذَا قَالَهُمْ أَيْقَانًا﴾ نئسته پیغه مبر چی گوت.
 تی نه که یشتون که پیغه مبر (ﷺ) چی فرمووه و گوئیان بؤ نه گرتوه. ﴿وَأَلَيْكَ الْإِنِّ طَعَّ اللَّهُ عَلَيَّ قُلُوبِهِمْ
 وَابْتَمَوْا أَهْوَاءَهُمْ﴾ خودا موری ناوه به سهر دلپاندا شوین ناره زوی خویان که وتون. باش له شت
 تیناگن ومه به ستیشیان خرابه و چاک نیه. پاشان خوی گه وره نه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ أَهْتَدُوا زَادَهُمْ هُدًى
 وَآتَانَهُمْ نَقْوَاهُمْ﴾ نه و که سانه ش که هاتونه سهر راسته بی، پتر شاره زایان ده کا و ترسی خویان پتر
 ده خاته دل وه. واته: نه وانه سی که هاتونه ته سهر راسته بی خوی گه وره سهر که وتوی کردن و پیسی
 نیشاندان و دامه زوای کردن له سهری و ﴿وَأَلَيْكُم نَقْوَاهُمْ﴾ واته: ترس خویان زیاتر ده خاته دل وه و
 ریگیان بؤ ناسان ده کا. خودای مهن نه فرمویت: ﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ
 أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ ذِكْرُهُمْ﴾ ناخو نه وان چاوه پوان کتوپر نئسته قیامه تیان به سهرایی؟ نه و
 نئستا نیشانه کانی په یدا بوون، وه ختی قیامه تیشیان لی رابوو، نیر که می بیر ده که نه وه؟ ﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ
 إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً﴾ واته: نه وان ناگیان لئی نیه. ﴿فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا﴾ واته: نیشانه کانی نزیک
 بوونه وهی هاتوه، وه خوی گه وره نه فرمویت: ﴿هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأُولَى﴾ ﴿نَزَفَتِ الْأَرْزَقَةَ﴾ واته:
 نه م پیغه مبره ترسینه ریکه له ترسینه ره کانی پیشو، پؤزی دویی نذر نزیک بؤته وه. وه نه فرمویت:
 ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَشَقَّ الْقَمَرُ﴾ واته: پؤزی دویی نزیک بویه وه وه مانگ له ت بوو. وه نه فرمویت:
 ﴿أَنَّهُ أَمْرٌ أَلَمَّا فَلَا تَسْتَعْلَمُوهُ﴾ واته: نه و فرمانی خوا به سزادانیان هات بویه په له مه کن له هانتی. وه
 نه فرمویت: ﴿أَقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾ واته: لئیرسینه وهی خه لکی نزیک
 بؤته وه به لام نه وان له بی ناگایی و غه فله تدا پشت تیکه رو پوو و رده گپن له نایینی خوا. یه کیک له
 نیشانه کانی پؤزی قیامه ت هانتی پیغه مبر (ﷺ) که خاته می هه موو پیغه مبرانه که خودا به مزی

^۱ النجم (۵۶-۵۷).

^۲ القمر (۱).

^۳ النحل (۱).

^۴ الانبیاء (۱).

نه ووه ثابنی تهاو کردو کردیه به لگه به سر هه مو جیهانیانه وه پیغه مبر (ﷺ) باسی نیشانه کانی
 پوژی قیامتی کرده زور به جوانی پونی کرده ته وه. هیچ پیغه مبریک به و شیوهیه پونی نه کرده ته وه
 له پیش نه مه وه وه که له شویتنی خویدا باسمان کرد. بوخاری ریوایه تی کرده له سه هلی کوپی
 سه عده وه (ره زای خوابان لی بی) ده لیت: پیغه مبری خودام بینی (ﷺ) نیشاره تی کرد به دو
 په نجی ناوه ها، په نجی ناوه پاستو نه و په نجی که له پال ناوه پاستایه فرموی: (په وانه کردنی من
 له که له هاتی پوژی قیامه تدا وه که نه دو په نجیه وایه).^۱ پاشان خوی گوره فرموویه تی: ﴿فَأَن لَّمْ
 إِذَا جَاءَهُمْ ذِكْرُهُمْ﴾ واته: وه ختی قیامت هه لسا له سریان نیتر ناموزگاری سودی چیه بویان؟
 بیگومان هیچ سودیکی بویان نیه له و کاته دا. وه که خوی مه زن نه فرمویت: ﴿يَوْمَئِذٍ يَذَّكَّرُ الَّذِينَ
 وَأَن لَّهُ الذِّكْرَى﴾ واته: له و پوژده دا نینسان کرده وهی خوی بیرده که ویته وه به لام نه و بیر که و تنه وه یه
 چ سودیک به و ده که یه نیت؟ وه نه فرمویت: ﴿وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَن لَّهُمُ التَّنَاوُشُ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾^۲
 واته: له و کاته دا ده لیتن باوه پمان هینا به و قورئانه چون باوه پریان ده ست ده که وی له شویتنیکی
 دورده وه. خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
 وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبِكُمْ وَّمُتَوَلِّكُمْ﴾ سا بزانه غهیره خودا هیچ شت بق پرستن نابی، بق هله ی خوت و
 پیوان و ژنه کانی خاوه ن باوه، داوی لی خوشبونی بکن. خوا له هه لگیزو وه رگیزتان و له شویتنی
 هه میشه بیتان ناگاداره. ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ نه مه هه وایکه به وهی که غهیره خودا هیچ که س
 بق پرستن نابی نه که فرماندان به ناگادار کردنه وه لئی له بهر نه وه یه عه تی کرده ته سه رسته که ی
 دواپی نه فرمویت: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ وه له فرموده ی سه حیددا هاتوه
 که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (نه ی خودایه له وه له و نه زانی و زیاده پویه که کردومه لیم
 بیوره. وه له و هیش که تو له خویم زیاتر ناگاداری لئی. نه ی خودایه له و گونا هانه شم بیوره که به
 مه به ست نه م کرده نه ویش که کردوم وه نه و هیش به هه له کردومه و نه ویش به هه وه س کردومه وه
 نه وانه هه مووی له لایه ن منه وه یه)^۳، هه میسان له فرموده ی سه حیددا هاتوه که پیغه مبر (ﷺ) له دواپی

^۱ فتح الباری (۵۶۰/۸).

^۲ الفجر (۲۳).

^۳ سبأ (۵۲).

^۴ فتح الباری (۲۰۰/۱۱).

نویزا ده دفعه رموو: (ئی خودایه له گوناھی پیش و پاشرو ئه وه پیش به په نهانی و ناشکرا و زیاده بهوی کردومه لیم بیوره. ئه و گونا مه پیش که تو زیاتر له خۆم لئی ناگاداری. تو خودای منی غهیره تو هیچ شت بۆ په رست نابی)؛ و ههر له فهرموده یه کی تری سه حیددا هاتوه که پیغه مبه (ﷺ) فهرموویه تی: (ئی خه لکینه بگه رینه وه بۆلای په روه ردگارتان. چونکه من داوای لی خۆشبون و گه پانه وه ده که م بۆلای خودا زیاتر له حه فتا جار له پۆزیکدا)؛ خودای مه زن ئه فهرمویت: ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مُتَبَلِّغُكُمْ وَمَشْرُكُكُمْ﴾ واته: خودا ناگای له مه لئس و که وتتانه له پۆزه کانتانداو له شوینی مه همیشه یی تانه له شه وه کانتادا. وه که ئه فهرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ﴾ واته: وه هه ر ئه و خوابه یه که ده تان خه وینئ (ده تان مرینئ) له شه ودا وه ئه شزانی (له پۆزدا) چ کاریکتان نه نجام داوه. وه ئه فهرمویت: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقْرَهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾ واته: هیچ گیان له به ریک نی یه له زه ویدا مگه ر له سه ر خوابه پزق و پۆزی یه که ی وه خوا ده زانی شوینی مانه وه ی وه شوینی لی ده رچوونی هه مووی نوسراوه له کتیبی پوون که ره وه (لوح المحفوظ) دایه.

ژیانی خاوهن باوهری راست و حالی دل نه خوشه کان له کاتی دابه زینی فهرمان دان به جیهاد کردن

﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نَزَّلَتْ سُورَةٌ فَأِنَّا نَنْزِلُهَا سُورَةً مُّحْكَمَةً وَذِكْرٍ فِيهَا الْقِسَالِ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ ﴿١٠﴾ طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأُمُورَ فَلَوْ أَن صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ﴿١١﴾ فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَن تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَعُوا أَرْحَامَكُمْ ﴿١٢﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ ﴿١٣﴾﴾

خوای گه وره باسی ئه و موسولمانانه ده کات که ناواتیان ده خواست که خودا پزگای جیهادیان بدات. کاتی کیش که خوای گه وره جیهادی فه پز کردو فهرمانی پیدای زۆدینه ی ئه و خه لکه پاشه کشه یان کرد وه که خوای گه وره ئه فهرمویت: ﴿الَّذِينَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْنَا

¹ فتح الباري (١٣/٤٧٣).

² فتح الباري (١١/١٠٤).

³ الانعام (٦٠).

⁴ هود (٦).

إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ ۖ كُلُّ مَنَعٍ أَذًى قَلِيلٌ ۖ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ ۖ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿۱﴾ واته: نایا سهیری نه و که سانه ت نه کردوه که پنیان ووترا دهستان بگریونه وه له جهنگ و کوشتار و نویژ بکن و زهکات بدهن؟ که چی کاتیک جهنگیان له سر پتویست کرا به کسر دهسته به کیان له خه لگی ده ترسان وه ک ترسان له خودا بگره زیاتریش ده ترسان ده یانگوت نهی په روه ردگاری نیمه بچی جهنگت له سه رمان پتویست کردووه خوزگه دوات ده خستین له جهنگ کردن بؤ ماوه به کی که م، بلی خوشی و له زه تی دنیا زور که مه و پژی دوی باشتره بؤ که سیک له خوا بترسیت وسته متان لی ناگریت به نه ندازه تی تالی ناوکه خورمایه ک.

خوای مه زن لیره شدا نه فرمویت: ﴿وَقَوْلُ الَّذِينَ﴾ ءَامِنُوا لَوْلَا نَزَلَتْ سُورَةٌ ۚ فَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُنظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأَوْلَىٰ لَهُمْ ﴿۱﴾

نه وانه تی خاوه نباوه پین ده لئین: بچی سووره تیک نایته خواره وه؟ نه مجاره که سوپه تیکی پته و هات له باره تی غه زاوه باسی کرد. تو نه وانه تی غه ره زکیان له دلدا به ده بیینی وات لی ده پوانن. وه که سئ له ترسی مردن تووشی بیهوشی یان فیداری هاتبی. بؤ نه وانه و اباشتره. واته: موسولمانان ده لئین بچی سوپه تیک له باره تی غه زاوه نایته خواره وه. ﴿فَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُنظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ﴾ واته: نه وانه تی دلین نه خوشه به بشیوه به ک سبیرت ده که ن وه که سئ له ترسی مردن تووشی فیداری بویی. نه وهنده ده ترسن تووشی دوزمن بین له ترسانا توقره یان نامینتی وه خته دلین ده ربیت. پاشان خوای گه وره هه لیان دهنی نه فرمویت: ﴿فَأَوْلَىٰ لَهُمْ﴾ ﴿طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾ بؤ نه وانه به فرمانی و به چی و پتی به هرکاتی غه زا بریار درا. نه گه ره و سا به رانبر به خودا پاست بن، هر به قازانچی خویانه. واته: چاکتر ابو بویان که گوئی رایه ل بونایه و فرمانه کانیان به چی به یئانایه له و کاته نااسایه دا. ﴿فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ﴾ که بریاری غه زا دراو غه زا دهستی پیکرد. ﴿فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ﴾ واته: به دلسوزیه وه نیه تی غه زایان به یئانایه. ﴿لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾ هر نه وه چاکتر بو بویان. خوای گه وره نه فرمویت: ﴿هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾ ناخو نه گه ره دهسته لاتنان وه ده ست که وت، له م زه مینه خراب به پیوه تی ده بن په یوه ندی خزمایه تیتان ده پچرینن؟ واته: خو هرکاتی توانیتان غه زا ناکن پشتی تی ده که ن. ﴿أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾

النساء (۷۷).

وَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ ﴿ ده‌گه پینه‌وه بۆ ئه‌و ژبانه خراپ و نه‌زان و نه‌فامیبه‌ی که له پیشه‌وه له‌سه‌ری به‌وون خوینی به‌کتری ده‌پژژن و په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی ده‌پچرژنن. بۆیه خوای گه‌وره‌ه فرموویه‌تی: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ ﴿ سا ئه‌وانه به‌ر نه‌عله‌تی خستوون، که‌پو چاوه‌کانی ئی کوژیر کردوون. ئه‌م فه‌رمانه به‌ وازه‌یتان له‌خراپه‌کردن له‌سه‌ر زه‌مینا به‌گشتی وه‌ نه‌پچراندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی به‌تایبه‌تی. به‌لگه‌ر فه‌رمان دانه به‌چاکه‌خوای له‌سه‌ر زه‌مینا و جی به‌جی کردنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی و چاکه‌کردن به‌کردارو گفتار له‌گه‌ل خزماندا. له‌ژۆر فه‌رموده‌ی سه‌حیحا هاتوه له‌م باره‌یوه له‌په‌غه‌مبه‌ری خوداوه ﴿﴾ له‌چه‌ندین رینگاو شیوازی ژۆره‌وه. بوخاری رپوایه‌تی کردوه له‌ئهو هورپه‌ره‌وه (ره‌زای خوای ئی بی) ئه‌میش له‌په‌غه‌مبه‌ره‌وه ﴿﴾ فه‌رمویه‌تی: (خوای گه‌وره‌ه خه‌لکی دروست کردو کاتی ئی بوه‌وه لئی ره‌حم پاست بوه‌وه (هه‌لسا) دامینی خوای په‌حممانی گرت خوای گه‌وره‌ه فرموی: چیه‌؟ ره‌حم ده‌لئیت: ئیره شوینی په‌نا بردنه به‌تۆ له‌وانه‌ی که په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی ده‌پچرژنن. خوای گه‌وره‌ه فرموی: ئایا رازی نابی که‌هه‌رکه‌سی تۆ به‌سه‌ر بکاته‌وه منیش به‌سه‌ری بکه‌مه‌وه و هه‌رکه‌سیش په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل تۆ ده‌پچرژنی منیش په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل بچرژنم؟ ره‌حمیش ده‌لئیت: به‌ئی. خودا فه‌رموی ئه‌وه‌یش بۆ تۆ ئه‌بو هورپه‌ره‌وه ده‌لئیت: ئه‌گه‌ر حه‌زده‌کن ئه‌م ئایه‌ته بخوینن: ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ ﴿^۱ پاشان بوخاری رپوایه‌تی کردوه به‌م وته‌یه. که په‌غه‌مبه‌ری خودا ﴿﴾ فه‌رمویه‌تی: (ئه‌گه‌ر حه‌زتان کرد (مه‌یلتان ئی بو) ئه‌م ئایه‌ته بخوینن: ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ ﴿^۲ موسلمیش رپوایه‌تی کردوه.^۳ ئیعامی ئه‌حمد رپوایه‌تی کردوه له‌ئهو به‌کره‌ته‌وه (ره‌زای خوای ئی بی) ده‌لئیت: په‌غه‌مبه‌ری خودا ﴿﴾ فه‌رموی: (هیچ تاوانی نیه ئه‌وه‌نده‌ی زوو له‌ دنیا خودا تۆله‌ی بۆ دابه‌زینی وه له‌ قیامه‌تیشدا تۆله‌ی بۆ دانابی وه‌ک سته‌م کاری و پچرانی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی).^۴ ئه‌بو داود تیرمیزی و ئیبنو ماجه رپوایه‌تیان کردوه. تیرمیزی ده‌لئیت: ئه‌مه فه‌رموده‌یه‌کی راسته^۵ ئیعامی ئه‌حمد رپوایه‌تی کردوه له‌ سه‌وبانه‌وه (ره‌زای خوای ئی بی) ئه‌میش له‌په‌غه‌مبه‌ری خوداوه ﴿﴾ که

^۱ فتح الباری (۴۴۳/۸).

^۲ فتح الباری (۴۴۳/۸).

^۳ مسلم (۱۹۸/۴).

^۴ احمد (۳۸/۵) فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۵ ابو داود (۲۰۸/۵) تحفة الاحوذی (۲۱۳/۷)

ابن ماجه (۱۴۰۸/۲) فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

فهرموویه تی: (هر که سئو ته من در زئی پیخوشه له گه ل ز یاد بونی پوزیا با په یوه نندی خزمایه تی خوی به جی بیئی). ته نها نه حمد به م شیوه په هیناویه تی. شیوازی تری هیه له سه حیحه کاندآ. وه هر نیامی نه حمد پیوایه تی کردوه له عبدالله ی کورپی عمره وه (په زای خویان لی بی) ده لئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (په حم په یوه سته به عرشه وه وه په یوه نندی خزمایه تی نه و نه یکه دوسه ره بی (واته هر دولا سر له یه کتر بده ن) به لکو نه و که سه یه که وهختی نه و خزمایه تیه ی پچرا نه و به سه ری ده کاته وه وه نایبری).^۱ بوخاریش پیوایه تی کردوه.^۲ نه حمد پیوایه تی کردوه له عبدالله ی کورپی عمره وه (په زای خویان لی بی) ده لئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرمووی: (له پوزی قیامه تدا په حم داده نری سه ری کی چه ماوه ی هیه وه ک سه ری ته شی به زمانیکی سافو په وان قسه ده کا، په یوه نندی ده پچرینی له گه ل نه وه ی په یوه نندی له گه ل پچرپوه. وه سر دده له وه ی که به سه ری کردوه ته وه).^۳ وه نیامی نه حمد پیوایه تی کردوه له عبدالله ی کورپی عمره وه (په زای خویان لی بی) که به و شیوه یه که یشتو ته پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: (نه وانه ی خاوه ن به زه ین خودا خاوه ن به زه یی به زه یی دیته وه پیاندا به زه یتان بیته وه به خه لکی سه ر زه مینا خه لکی ناسمانیش به زه یی دیته وه به ئیوه دا. په حمیش پابه نده به خودای په حمانه وه هر که سئو به سه ری کردو ته وه نه ویش به سه ری کردوه ته وه، هر که سیش پچرپویه تی نه ویش پچرپویه تی).^۴ نه بو داودو تیرمیزی پیوایه تیان کردوه. تیرمیزی ده لئیت: چاک و راسته^۵، فهرموده له م باره یه وه ئیجگار زنده.

فهرمان دان به تی رمان (ورد بونه وه) نه قورمان

﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرَاتِ أَمْرَ عَلَى قُلُوبٍ أَفْقَالَهَا ۝۱۴﴾ إِنَّ الَّذِينَ أَرَادُوا عَلَىٰ آذَانِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا نَبَّأَهُمْ
 الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَّ لَهُمْ ۝۱۵﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرَهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ
 سَطُوعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ۝۱۶﴾ كَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ بَضْرِيُوتٍ وَجُوهَهُمْ
 وَأَذْبَرَهُمْ ۝۱۷﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۝۱۸﴾

^۱ احمد (۲۷۹/۵) فهرموده یه کی سه حیحه.

^۲ احمد (۱۶۳/۲) فهرموده یه کی سه حیحه.

^۳ فتح الباری (۴۳۷/۱۰).

^۴ احمد (۱۸۹/۲) فهرموده یه کی سه حیحه.

^۵ احمد (۱۶۰/۲) فهرموده یه کی سه حیحه.

^۶ ابو داود (۲۳۱/۵) تحفة الاحوذی (۵۱/۶) فهرموده یه کی سه حیحه.

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ ناخو نه وان له و قورئانه پانامینن، یا دلیان داخراوه. خودای مهن فرمان ددها به پامان ووردیونه وه و تیگه یشتن له قورئان داوا ده کات که دورنه که وینه وه لئی و پستی تی نه کی و نه فرمویت: ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ واته: به لکو دلیان داخراوه و ته و او چه سپ بوه هیچی تی وهر ناگن لئی تی ناگن. نیبنو جهریر پیوایه تی کردوه له هیشامی کوپی عورده وه نه ویش له باوکیه وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نه م نایه تی خویند: ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ لایکی خه لکی به من ده لیت: به لکو له سهری داخراوه هتا خوای گه وره ده رگای تی ده کات وه یان ده رویه کی تی ده کات وه و پرکاری ده بن. به برده و امی نه و لاره له و ته مه نا هتا رۆشت و نه ما، په نای پیده برده.

باسی خراپی نه و که سانه ی که نه دین پاشگه ز ده بنه وه

پاشان خودای مهن فرمویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِم مِّن بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ ۗ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَّ لَهُمْ﴾ نه و که سانه ی له پاشی دین شاره زا بوون و ده رگه پان، دیاره شه یتان دنه ی داون و کاره کانی بو خه ملاندوون). ﴿إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِم﴾ واته: نه وانه ی پاشگه ز بونه وه له ناین و گه پانه وه بو خوانه ناسی. ﴿مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ﴾ واته: له دوی نه وه ی که شاره زا بوون شه یتان نه وه ی بو جوان کردن و پازانیه وه. ﴿وَأَمَلَّ لَهُمْ﴾ خه له تاندنی و بسای هه وای کردن. ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنَطِعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأُمْرِ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ﴾ چونکه نه وانه به و که سانه ی که حه زیان له و شته نیه که خوا ناردوییه ته خورای. و توویانه: نیغه له هندی کاردا به قسه و ده که بن، خودایش له وه ی ده یشارنه وه ناگاداره. واته: نه وانه به په نهانی دلیان لای نه و که سانه به که حه زیان له شوین که و تنی قورئان نه بو. مه به ست دو پروه کانه که نه وه ی ده ری ده خن پیچه وانه ی ناو دلپانه. بویه خوای گه وره فرمویه تی: ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ﴾ واته: له وه ی ده یشارنه وه و ده ری ناخن خوای گه وره ناگاداره و پیی ده زانی وه که نه فرمویت: ﴿وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُنۡسَوْنَ﴾ واته: وه خوا ده ینوسیت نه و پیلانانه ی شه و کردویانه. پاشان خودای مهن فرمویه تی: ﴿فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدۡبَرَهُمْ﴾ ده بی چۆن بن نه و

^۱ الطبري (۲۲/۱۸۰).

^۲ النساء (۸۱).

سهرده می فریشته گیانیاں ده کیشی و له پوخسارو پشتوه یان دهرسه وینی؟ ده کیشن زقد به ناره حتی گیانیاں له جهسته یان وه دهر دینن و زقد به بقو توپه ییه وه ده کیشن به پشت و دهم و چاویانا. وه ک خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبُرَهُمْ﴾^۱ واته: وه نه گره ده تبینی کاتی فریشته کان به بیباوه پاندا ده کیشن له دهم و چاویا پاشیان ددهن. وه فرمویه تی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيَهُمْ﴾^۲ واته: خوزگه سته مکارانت ده بینی کاتی وان له ناره حتی و سهختی سهره مرگدا و فریشته کان ده ستیان بق دریز ده کن و بییان ده لاین خوتان دهریاز کن له م ناره حتی گیان کیشانه نه مرق پاداشتی پیسواکر دهر دیتوره به هوی شهوی که قسه ی ناپاستان هه لئه به ست به دهم خواوه و خوتان به گوره دهرانی له به رانبر نایه ته کانی خوادا. بویه لیتره دا خودای مه زن فرمویه تی: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ. فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ﴾ چونکه نه وان وه شوین شتیکی واکه وتوون که خودای توپه کردوه به په زای نه وازی نه بوون: نه وسه شهویش کاره کانی له بوچ کردون.

نه وهی دوپروه کان ده یشارنه وه خودا ناشکرای ده کات

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ﴾^(۱) ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَأَمَرْنَاكُم بِالْحَمْدِ لَكُم بِهِمْ سَبِيحَةٌ وَلَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾^(۲) ﴿وَلَسَبَلْنَاكُم حَقَّ سَبَلِ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَالصَّادِقِينَ﴾^(۳) ﴿وَتَلَوْنَا خَبْرًا﴾^(۴)

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ﴾^(۱) ناخو نه وانیه غه ره زیان له دلدایه، لایان وایه خودا رک و کینه که یان ناشکرا ناکات؟ واته: دوپروه کان و دهرانی که نه وه غه زهی که له دلپاندایه ناشکرای ناکات بق موسولمانان. نه خیر وانیه به لکو خوی مه زن نه و کاره یان دهرده خاوی پونی ده کاته وه بق خه لکی هه تا نه و که سانه ی شاره زاو خاوه نی دهرونی پاکن ناگیان لییان بی و بیانناسن. خوی گوره سوپه تی (التوبه) ی په وانه کردوه له و باره یه وه هه رچی کاره ناشیرینه گیانیاں هه یه به جوانی پونی کردوه ته وه. وه شهو شتانه ی که پتی هه لده سن که نیشانه یه له سهر شه و دوپروه یان. هه ز له بهر شهویه ناو دهری به (الفاضحه) واته: نابو بهر

^۱ الانفال (۵۰).

^۲ الانعام (۹۳).

(الضفان) جمعی (ضغن) نه وهی که له دلدايه له کينه و ئيره یی و به غیلبی بردن به نيسلام و موسولمانان و نه وانهی که یارمه تی دهر و پشتیوانی نيسلامن. خوی گه وره نه فه رمویت: ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَمَرَفْنَهُمْ بِسِمْتِهِمْ وَتَعْرِفْنَهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ﴾ نه گه ر حه زمان بگردايه، ده مانه یانانه به رچاوت و ئیرت هر هر به ورد بونه وه له بیچمیان، باش ده تناسین، بیگومان به پوایزی ناخافتنیش ده یانناسی، خواش هه موو کاره کانتانی ناگا لئییه. خوی مه زن نه فه رمویت: نه گه ر مه یلمان لیبی نه ی محمد (ﷺ) نه وه که سانه مان ده خسته به رچاوت و هر به سه یر کردنیان ده تناسین، به لام خوی گه وره نه وه ناکات له ناو هه موو دوپوه کاندایان داده پویشی له لایه ن خویه وه هه تا کار به وه بگریت که دیار و ناشکرایه و گه پانه وهی شاراوه کانیش بق پویشی خوی که قیامه ته. ﴿وَلَتَعْرِفْنَهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ﴾ واته: له وه قسه و باسانه ی که ده یکه ن مه به ستیان دهر ده که وهی که له چی حیزبیکن (کومه لیکن) ده یانناسی. پیشه وای موسولمانان عوسمانی کوی عه فان (په زای خوی لی بی) ده لئیت: هیچ که سی نیه که شتیک داپویشی و بیشاریتته وه مه گین خودا ناشکرای ده کا له نیوچاوان و له سه ر زمانیدا دهر ده که وهی و دهر ده چی. خوی گه وره نه فه رمویت: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجْتَهِدِينَ وَنُكْرُوا وَالصَّادِقِينَ وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ﴾ وه تاقیتان ده که ینه وه تا بزانین، کی له ئیوه تیکوشاوه و کیتان خد پاکر تر بوه به راوردی ده نگ و باسی ئیوه ش ده که ین. ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ﴾ واته: تاقیتان ده که ینه وه به وشتانه ی که فه رمانان داوه بیکه ن وه وانه ییش که گوتومانه وازی لی به یینن. ﴿حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجْتَهِدِينَ وَنُكْرُوا وَالصَّادِقِينَ وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ﴾ هیچ گومانیک نیه له ناگادار بوونی خوی مه زن له پیش بونی نه و شتانه که بوون یان ده ین له مه و دوا، مه به ست پیی واته هه تا پودانه که ی بزانین و له به ر نه مه یه ئیبنو عه باس (په زای خوی لی بی) له نمونه ی نه مانه دا نه لی: (الا نعلم) واته: تا ببینین.

پوچل کردن وهی کاری خوانه ناسان و فه رماندان به رؤشتن به دوا یاندا

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ﴾ ﴿٣٣﴾ ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾ ﴿٣٤﴾ ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ ﴿٣٥﴾ ﴿فَلَا تَهْتُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْوِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكَكُمْ﴾ ﴿٣٥﴾

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ
 الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ بِأَعْمَلِهِمْ﴾ نه وانه ی خوانه ناس بوون و بونه له مپه ر له پای خوداو
 له دوی نه وه زانیووشیانه پڼگه ی پزگار بوون کامه یه . هر دژی پیغه مپه ر وه ستان، هر گیز نه وانه
 ناتوانن زیان به خوا بگه یه نن و به م زوانه کاره کانیان پوچه ل ده کات. خوای گه وره ه والی نه و
 که سانه مان ده داتی که خوانه ناس بوون و بونه پڼگر له پڼی خواو دژایه تی پیغه مپه ریان (ﷺ) ده کردو
 پاشگه ز بونه وه له ناین دوی نه وه ی که پڼگای خودایان بؤ دره که وت وزانیان کامه یه . نه وانه هیچ
 زیانیک به خوا ناگه یه نن به لکو زهره ر له خویان دده ن و خویان په نجه پؤ دهن له پؤژی قیامت و زیندو
 بونه وه . وه به م نزیکانه هه موو کاره کانیان به تال ده بیته وه . وه هیچ پاداشتی له سه ر نه و کارانه ی که له
 پیشه وه کردویانه له پاش نه و پاشگه ز بونه وه یه وهر ناگرن به نه ندازه ی مسقاله زه په یه به لکو هه مووی
 پوچه ل و به تال ده کاته وه به ته واوی له ناوی دها وه ک چؤن چاکه کان خراپه کان لاده باو ده یسپرته وه .
 نیمام محمدی کوپی نه سری مه رزه وی له کتیبی (الصلاة) دا له نه بو عالیه وه پویایه تی کردوه ده لیت:
 هاوه له کانی پیغه مپه ر (ﷺ) وایان ده زانی که گونا ه زواته نیه پاش ته ی (لا اله الا الله) وه ک چؤن
 له گه ل بتپه رستا هیچ شتی سودی نیه . نه م نایه ته هاته خواره وه: ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا
 أَعْمَالَكُمْ﴾ پاشان ده ترسان که گونا ه کاره کانیان پوچه ل بکاته وه .^۱ هه روه ها ریویایه ت کراوه له نیبنو
 عومه روه (په زای خویان لی بی) ده لیت: نیمه هاوه لانی پیغه مپه ر (ﷺ) وامن ده زانی که هه رچی
 کرده وه ی چاکه هه یه هه مووی وهر گپراوه له لای خودا هه تا نه م نایه ته هاته خواره وه: ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ
 وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾ گوتمان نه و شتانه چین که کاره کانمان پوچه ل ده کاته وه؟ گوتمان:
 تاوانه گه وره کان و به دره و شتی هه تا نه م نایه ته هاته خواره وه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
 ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾^۲ واته: به راستی خوا خوش نایبت گه ر هاوبه شی بؤ دابنری بیجگه له وه خوش نه بیبت
 له هر گونا ه یکی تر بؤ هر که سیک که بیه ویت. وه ختی نه م نایه ته هاته خواره وه وازمان له و قسانه
 میناو ده ترساین له و که سانه ی که تووشی تاوانه گه وره کان و به دره و شتی ده بوو وه داوامان و ابو که
 نه وانه ی تووشی تاوانه گه وره کان نه بووه کاره کانی لی وهر گپرابی.^۳ خوای گه وره نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا

^۱ الصلاة للمرنوي (۲/۶۴۵).
^۲ النساء (۴۸).
^۳ الصلاة للمرنوي (۲/۶۴۶).

الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ﴿۱﴾ نئی گہ لی خاوه نباوہ پان لہ فرمانی خوداو پیغہ مبر (ﷺ) دہرہ چنر کارتارن پوچہ لہ مہ کہ نہ وہ۔ پاشان خودای گہ ورہ فرمان دہدا بہ بہندہ خاوه نباوہ پرہ کانی کہ گوی پایہ لی فرمانی خوداو پیغہ مبر بن (ﷺ) کہ دہ بیٹہ ہوی خوشبہختی بویان لہ دنیاوی قیامہ تدا وہ داوای لی کردون کہ پاشگہ نہ بنہ وہ کہ دہ بیٹہ ہوی پوچہ لہ کردنہ وہی کارہ کانیان بویہ خوی مزن فرمویہ تی: ﴿وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾ واتہ: بہ پاشگہ ز بونہ وہ۔ بویہ داوی نہ مہ خوی گہ ورہ فرمویہ تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ نہ وانہی کہ لہ دین لایانداو بوونہ لہ مہر لہ پئی خوداو داوی بہ بیڈینی مردن۔ ہرگیز خوا لیبان خوش نابی۔ نہ مہ نایہ تہ وہ کہ نہ مہ نایہ تہ وایہ: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ واتہ: بہ راستی خوا خوش نایبیت گہر ہاوبہ شی بق دا بنری بیجگہ لہ وہ خوش نہ بیت لہ ہر گوناہمیکی تر بق ہر کہ سیک کہ بیہ ویت۔ پاشان خودای مزن بہ بندہ خاوه ن باوہ پرہ کانی دہ فرمویت: ﴿فَلَا تَهْتُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْوِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَهْزِمَكُمُ اللَّهُ﴾ سست مہ بنہ وہ داوی شہر وہستانی مہ کہن، ہر نیوہ بہ سہر نہ واندان، نیوہ خوتان لہ گہ لہ و ہرگیز پاداشی خہیانہ تہ کہ تان لی کہ م ناکاتہ وہ۔ ﴿فَلَا تَهْتُوا﴾ واتہ: سارد مہ بنہ وہ لہ بہرہ نگار بونہ وویہ دوژمن۔ ﴿وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْوِ﴾ داوی ناشتی و شہر وہستان بکن چہ کہ کانتان دانین و بہرانبہر خوانہ ناسان وہختی نیوہ بہ ہیز بون و زور بون و چہ کی باشتان ہہ بوو۔ بویہ خوی گہ ورہ فرمویہ تی: ﴿فَلَا تَهْتُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْوِ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ﴾ واتہ: کاتی نیوہ سہر کہ تو زال بون بہ سہر دوژمنہ کانتاندا۔ بہ لام نہ گہر خوانہ ناسان بہ ہیزو زور تر بون لہ کومہ لی موسولمانان نہ و کاتہ ناشتی دروستہ۔ پیتشہ وای موسولمانان بوی ہہیہ ناشتی بکاو شہر بوہستین نہ گہر بہ باشی زانی۔ وہ کہ پیغہ مبر ی خودا (ﷺ) کاتی خونہ ناسانی قورہ پیشی ریمان لی گرت کہ بچنہ ناو مہ کہک داوای ناشتیان لی کرد و شہر بوہستینری لہ نیوانیاندا تا دہ سال پیغہ مبر (ﷺ) داواکھی قہ بول کردن۔ وہ نہ فرمویت: ﴿وَاللَّهُ مَعَكُمْ﴾ خودا لہ گہ لہ یوہیہ نہ مہ مژدہ یہ کی زور گہ ورہ بو لہ سہر سہر کہ و تن وزال بونیان بہ سہر دوژمنت۔ ﴿وَلَنْ يَهْزِمَكُمُ اللَّهُ﴾ واتہ: کارہ کانتان پوچہ لہ بہ تال ناکاتہ وہ و کہ میشی ناکاتہ وہ بہ لکو پاداشی نہ و چاکانہ تان دہداتہ وہ میچی لہ ناو ناچی نافہوتی و بۆتان ہہ لڈہ گری۔ واللہ اعلم۔

﴿إِنَّمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا لَوبٌ وَلَهُوَ إِن تَؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْئَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿۲۶﴾ إِن يَسْئَلْكُمْ هَا فَيُخَفِّكُمْ تَبَخَّلُوا وَبُخْرَجَ أَصْفَنَكُمْ ﴿۲۷﴾ هَاتَتْهُ هَتَوْلَاءٌ تُدْعُونَ لِيُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿۲۸﴾﴾

باسی سوکی و بی نرخی دنیا و نه نمان بومال به خشین

خودای موزن باسی بی نرخی و سوکی و بیبایه خی دنیا دهکات و نه فرمویت: ﴿إِنَّمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا لَوبٌ وَلَهُوَ إِن تَؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْئَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ﴾ هرچی زیانی دنیا به، هموهر گالته وگه بیکه. نه گهر نیوه بهواتان هه بی و خوپاریزین، پاداشی خوستان ده داتی و هیچ مالیشتان نی ناخوای. ﴿إِنَّمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا لَوبٌ وَلَهُوَ﴾ نه نجاسی زیانی دنیا گه مه و گالته نه بی هیچی تر نیه جگه نه وهی که تنها بق خودا بوی و له بهر په زامه ندی نه و کرابی. بویه خوی گه وره نه فرمویت: ﴿وَإِن تَؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْئَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ﴾ واته: خوی گه وره بی نیازه له نیوه و داوای هیچ شتیکتان نی ناکات به لکو زهکات و سه دهقی له سر مال و سامانتان دانوه و فرهزی کردوه بق یارمتهی دانی برا هه زاره کانتان قازانج و پاداشته کهی هر بق خوستانه. پاشان خوی گه وره فرمویتهی: ﴿وَإِن يَسْئَلْكُمْ هَا فَيُخَفِّكُمْ تَبَخَّلُوا وَبُخْرَجَ أَصْفَنَكُمْ﴾ هرچه نده زور به قیرسیچمهیش (به بی داگرته وه) داوای مالیکتان نی بکات، پڑدی ده کهن و قین و بق دهرده خات. واته: نه گهر زوریشتان نی بکریت پڑدی ده کهن. ﴿وَبُخْرَجَ أَصْفَنَكُمْ﴾ قه تاده ده لیت: خودای گه وره زانیویتهی که له دهرکردنی مال و ساماندا زور بیتان گرانه^۱ قه تاده پاستی گوتوه مال زور خو شه ویسته خرچ ناکری له شتیکتا نه بی له و ماله خو شه ویست تریی فینجا نه و که سه سهرفی دهکات. خودای موزن نه فرمویت: ﴿هَاتَتْهُ هَتَوْلَاءٌ تُدْعُونَ لِيُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ﴾ با هه مووتان ناگادارین. بانگتان ده کهن که مال له پای خوا بهخت کهن. واشتان له ناودا هه یه پڑدی دهکات، هر که سیکیش پڑدی دهکات، پڑدی دهریارهی خوی دهکات، خوا له گشت کهس بی نیازه، نیوه هه زارو بهسته زمان و

۱ عبدالرزاق (۲۲۴/۳).

بیچاره ن نگار پشتیشی تی بکن، چینیکی تر به نیوه ده گورپته وه، که هه گیز وه که نیوه نابن. واته:
 که س واتان له ناودایه که پژدی ده کاو وه لاسی شو بانگه ناداته وه. ﴿وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَحْمِلْ عَنْ
 نَفْسِهِ﴾ واته: هه که س پیژدی بکات شو وه که سه زیانی له خوی داوه له پاداشتی خوی که م
 کردوه ته وه. ﴿وَاللَّهُ الْعَفِيُّ﴾ خودا بی نیازه له هه موو شتی و نیوه وه موو شتیکی تر هه ژان وه موو
 کاتی پیوستیتان به خودا هه یه. بویه خوی مه زن هه موویه تی: ﴿وَأَسْرُ الْفُقَرَاءِ﴾ به تاییه تی نیوه
 زور پیوستیتان به خودای گوره هه یه. باسی خوی کردوه به بی نیان. ﴿الْعَفِيُّ﴾ که نه م وه سفه
 تاییه ته به خوی وه. وه باسی دروست کراوه کانی کردوه که هه ژان که نه میش وه سفیکه تاییه ته به
 دروست کراوه کانی وه که هه گیز بی نیان نابن هه میشه پیوستیتان به خودا ده بی. وه نه هه رمویت:
 ﴿وَلَنْ تَتَوَلَّوْا﴾ واته: نه گه ر پشتیان هه ل کرد خواپه رستی و شوینی شریعه ته که ی نه که وتن.
 ﴿يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ﴾ واته: که لیکی تر دینی له جی نیوه دایده نی که شو ان
 وه که نیوه نابن به لکر که لیکی گوی رایه ل و فرمانه کانی خودا به جی دینن وه پی لانه دن.

ته فسیری سوره تی (الفتح)

له مه دینه دا هاته ته خواره وه

ریزی سوره تی فتح

نیامی نه حمد ریوایه تی کردوه له عبدالله ی کورپی مه غفله وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ)
 سوره تی فه تی نه خویند له سالی نازاد کردنی مه که دا له کاتی پژشتنیدا به سه ر و لاغه که یه وه
 دوپاره ی ده کرده وه مه او یه ده لیت: له بهر نه وه نه بوایه که پیم ناخوشه خه لکی لیمان کز بیته وه.
 پیغه مبه ری خودا (ﷺ) چون ده یخویند بوم ده خویندن، بوخاری و موسلمیش له هه رموده که ی
 شوعه بیه وه به و شیوه یه ریوایه تیان کرده ^۱.

هوی هاته ته خواره وه تی سوره تی فتح

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۝١ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

﴿٢﴾ وَيُنصِرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ﴿٣﴾

^۱ احمد (۵۴/۱) هه رموده یه کی سه جیحه.

^۲ فتح الباری (۴۴۷/۸) مسلم (۵۴۷/۱).

ئەم سورەتە ھاتە خواروھە کاتىّ که پیغمبەرى خودا (ﷺ) له حودەیبیبه گەرایەوھ لەمانگی
 زیلقەدەى سالى شەشى کۆچى وەختى بت پەرستەکان پێیان ئى گرت که بپرواتە مەککە (مسجد الحرام)
 بۆ ئەوھى عەمرەى تێدا بکات. نەیان ھىشت و پاشان پازى بون بەناشتى و شەر وەستان. بەو مەرجەى
 ئەم سالان بگە پێتەوھ و سالى دواى بێتەوھ. پیغمبەر (ﷺ) داواکەى قەبول کردن ھەرچەندە ھەندى
 لەھاوھەکانى زۆر دل گران بون بەو پێکەوتن نامەى ھەوانە عومەرى کوپى خەتاب (پەزای خواى ئى بى)
 کہ بەم زوانە بەدرێژى لەشوینى خۆیدا باسى دەکەین لەتەفسىرى ئەم سورەتەدا، انشاء اللہ و تعالی.
 وەختى کہ ھەدیەکەى سەر بپى لەو شوینەى کہ پێى ئى گىراو گەرایەوھ خواى گەورە ئەم ئایەتەى
 پەوانە کرد لەبارەى ئەوھى کہ پویدا لەنیوان پیغمبەر (ﷺ) ئەوانەدا. وە خواى گەورە ئەو ناشتیەى
 گەران بەسەرکەوتن چونکە بەرزەوھەندى و خێرى زۆرى بە داویدا ھیتا. وەک پىوايەت کراوھ لە ئىبنو
 مەسعود و کەسانى تریشەوھ کہ گوتیانە: ئیوھ فەتھى مەککە بەسەرکەوتن دادەنێن بەلام ئیمە پەیمان
 نامەى ناشتى حودەیبیبه بەسەرکەوتن دەزانین، لەجایبەرەوھ پىوايەت کراوھ دەلێت: ئیمە ئەو
 سەرکەوتنەمان تەنھا بەپۆژى حودەیبیبه دانابوو. ^۱ بوخارى پىوايەتى کردوھ لە بەرائەوھ پەزای خواى ئى
 بى) دەلێت: ئیوھ سەرکەوتنى مەککە بەسەرکەوتن دادەنێن کہ گوايە فەتھى مەککە سەرکەوتنى بوھ.
 ئیمەیش ئەو سەرکەوتنە بە بیعت و پزوان و پۆژى حودەیبیبه دادەنێن ئیمە لەگەڵ پیغمبەر بووین
 (ﷺ) کہ چوارسەد کەسى بووین حودەیبیبه بیریك بوو ھەموو ئاوەکەیمان تەواو کرد دلۆپەیکمان تێدا
 نەھىشت. ئەو ھەوالە گەیشتە پیغمبەرى خودا (ﷺ) ھات بۆ لامان و لە کەنارى چاوانەکەدا دانیشت و
 پاشان داواى ئاوى کرد لە دەفریکدا و دەست نوێژى پى گرت و پایدا بەدەمیداو دوعاى کرد و پاشان
 پزاندیە ناو بېرەکە جێمان ھىشت و لێى دوورکەوتینەوھ. پاشان چەندى ئاومان بۆ خۆمان و لاغەکانمان
 پێویست بوو تێى ھات بۆمان. ^۲ ئیمامى ئەحمەد پىوايەتى کردوھ لە عومەرى کوپى خەتابەوھ (پەزای
 خواى ئى بى) دەلێت: لەسەفریکا لەخەزەت پیغمبەردا بووین (ﷺ) دەلێت: سى جار پرسیارم ئى کرد
 لەشتیکى پیغمبەر (ﷺ) ولامى نەدامەوھ. دەلێت: لەدلى خۆمدا گوتم: لەبارەى دایکت چى ئەى کوپى
 خەتاب. وازت نەھیتا و سى جار داوات کرد لە پیغمبەرى خودا (ﷺ) ھەر ولامى نەدایتەوھ؟ دەلێت:
 سواری و لاغەکەم بوم پۆشستم و دەرکەوتەوھ و پێشى کەوتم لەترس ئەوھى نەوھک شتیک لەسەرم
 بێتە خواروھ. دەلێت: کاتیکم زانى یەکیک بانگی کردو دەلێت: ئەى عومەر گەرامەوھ وام زانى قورئان
 لەبارەى منەوھ دابەزیوھ. دەلێت: پیغمبەر (ﷺ) فەرموی: (دوینى سوپەتیک ھاتە خواروھ بۆم کہ

^۱ الطبري (۲۰۱/۲۲).

^۲ فتح الباري (۵۰۰/۷).

خوشه‌ویست تره لام له دنیاو له وهی له دنیا دا هه یه ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا﴾ ۱ ﴿لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾. ۲ بوخاری و تیرمیزی و نه سائیش رپویا بیتان کردوه له چه ند رینگاوه له مه لکه وه. ۲ (خوای لی پازی بی) عه لی کوپی مه دینی ووتی نه م نیسانا دیکی مه دینی وه زور چاکه وه مانه وه نه بی نه مان دیوه. نیمامی نه حمد رپویا بت کردوه له نه نه سی کوپی مالک وه (ره زای خوای لی بی) ده لیت:

﴿لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ هاته خواره وه بق پیغه مبه ر له کاتی گه رانه وه یا له حوده بیبه. پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رموی: (نه م شوو نایه تیک هاته خواره وه بوم لام خوشه ویست تره له وهی له سه ر زه مینایه). پاشان پیغه مبه ر ﴿﴾ خویندی وه به سه ریانا. نه وانیش گو تیان: پیر زو عافیتت بی نه ی پیغه مبه ری خودا ﴿﴾ خوای گه وره بوی رون کردیته وه که چیت له گه ل ده کا نه ی چی به نیتمه ده کا؟ نه م نایه ته یشی بق هاته خواره وه: ﴿يَدْخُلُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكْفَرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ ۳ واته: تا پیاوان و ثافره تانی باوه ردار بیتا به هه شتاتیک که رپویاره کان به ژیر یاندا ده روات به هه می شه یی تایدا ده میننه وه وه تا له گونا هه کانیان خوش بییت و نه م به لینه لای خوا سه رکه و تنیکی گه وره یه ۴. بوخاری و موسلمیش رپویا بیتان کردوه. ۵ وه نیمامی نه حمدیش رپویا تی کردوه له موغه ریه ی کوپی شوعبه وه ده لیت: پیغه مبه ر ﴿﴾ نوژی ده کرد هه تا هه ربو پیی هه ل ناوسا. بییان گوت: نایا خوای گه وره له گونا هه پاشو پیشت خوش نه بوه؟ پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رموی: (نایا من به نده یه کی سو پاس گوزار نه بم؟) ۶ بوخاری و مسلم و زانایانی فه رموده هه مویان رپویا بیتان کردوه بیجگه له نه بو داود. ۷ خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا﴾ نیتمه ین که وه سه رمان خست، به و سه ر خستنه به رچاوه. واته: سه رکه و تنیکی دیارو ناشکرا مه به ست پیی ناشتی حوده بیبه یه که خیرو بیریکی زوری وه دی هینا و خه لکی ترسیان نه ما و له گه ل یه کتری کز ده بونه وه و موسولمان قسه ی بق خوانه ناس ده کردو زانیاری به سودو خواناسی بلاو

۱ احمد (۳۱/۱) فه رموده یه کی سه حیجه.

۲ فتح الباری (۶۷۵/۸) و تحفة الاحوذی (۴۷/۹) النسائي فی الكبرى (۴۶۱/۶).

۳ الفتح (۵).

۴ احمد (۱۹۷/۳) فه رموده یه کی سه حیجه.

۵ فتح الباری (۵۱۶/۷) مسلم (۱۴۱۳/۳).

۶ احمد (۵۵/۴) فه رموده یه کی سه حیجه.

۷ البخاري (۴۸۳۶)، مسلم (۲۸۱۹)، الترمذي (۴۱۲)

النسائي (۲۱۹/۳) ابن ماجه (۱۴۱۹)

بوه وه له ناو خه لکیدا. پاشان خوای گه وره فرموی: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتَبِّعَهُ نِعْمَتُهُ وَعَلَيْكَ وَعَهْدُكَ صِرْطًا مُسْتَقِيمًا﴾ هه تا خودا له هه له کانی پیشووت و له وه لانه ی له وه به و لاوه توشیان دئی عافوت بکات و چاکه ی ته واوت له گه ل بکاو پینگی پاستت نیشان بدا. ئه مه له تابیته مه ندیه کانی پیغه مبه ر(ﷻ) خویه تی هیچ که س نابیتته هاوه لی تئیدا. له فرموده ی سه حیچدا نه ها توه که که س به هزی کار چاکیه وه له هه له ی پاش و پیش عه فو کرابی. ئه مه پینزو گه وره بیه که ته نها بق پیغه مبه ری خودایه (ﷻ) چونکه ئه وه له هموو کاریکیا به رده وام خواناس و چاکه ی کرده. هیچ که سی ئه وه ی پی نه دراوه و دهستی نه که وتوه له مرؤف ئه وه نه بی. پیغه مبه ر(ﷻ) ته واو ترین که سه بق خوداه (الله) وه زود تر و زیاتر فرمانه کانی خودای به جی هیناوه و وازی له قه ده غه کانی هیناوه. کاتی و شتره که ی خوی خست و نه پویش فرموی: (ئه وه که سه ی فیله که ی به ندرکد هه ر ئه وه که سه ئه میشی به ند کرده). پاشان فرموی: (سویند به و که سه ی گیانی منی به دهسته، پرسیا ری شتیکم ئی نا که ن که پیزی قه ده غه کانی خودای تیدا بگرن مه گین وه لاهه که یتان ده ده مه وه).^۱ کاتی فرمانی خودای به جی هینا و پازی بو به ناشتی خودای مه زن فرموی پیی: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ۝۱ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتَبِّعَهُ نِعْمَتُهُ وَعَلَيْكَ﴾ واته: به وه ی که خودا پیی به خشیی وه به بر نامه گه وره و ناینه پیک و پاسته. ﴿وَبَصُرْنَا اللَّهُ نَصْرًا عَرِيزًا﴾ خودا یارمه تیت بدا به تهرزی واکه ببیه خاوه ن دهسته لات. واته: به هوی ئه وه گردن که چی و گوی پایه لیه ته وه بق فرمانی خودا. خودای مه زن. پلهت به رز ده کاته وه و سرت ده خات به سه ر دوژمنه کانتا وه که له فرموده ی سه حیچدا ها توه: (خودای گه وره به نده ی ئی بورده زیاتر ده کاته خاوه ندهسته لات. وه هیچ که سی نیه له به ر په زامه ندی خوا خوی به که م بزانی مه گه ر خودا پله ی به رز ده کاته وه).^۲ له عومه ری کوری خه تابه وه (په زای خوی ئی بی) فرمویوه تی: هیچ که سیکت سزا نه داوه که نافه رمانی خودای کردی به رانبه ر خوت به نه ندازه ی ئه وه نه بی که فرمانی خودات تیا به جی هیناوه.

نارامی خستنه نیو دلی خاوه ن باوه ران

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ۗ وَاللَّهُ جُودٌ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝۴﴾ لِيَدْخُلِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ۗ وَكَانَ

^۱ فتح الباری (۲۸۸/۵).

^۲ مسلم (۲۰۰۱/۴).

ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٥﴾ وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمَاتِ بِاللَّهِ ظَنَنَ
السُّوءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةً السُّوءِ وَعَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٦﴾ وَلِلَّهِ جُنُودٌ
الْمَسْمُوتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٧﴾

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلَّهِ
جُنُودٌ الْمَسْمُوتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ هر نه ویسه نُوقره و نارامی دا به دلی نه وانه ی خاوه ن
باوه پ بون، تا ویپای نه و بپوای هه یانه، بپوایان به قه وه تریب، له شکر گه لی ناسمانه کان وزه مینیش،
هه موو به فرمانی خوان، خودا زانای له کارزانه . خوای مه زن نه فرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ﴾
واته: نه و خوایه ی نارامی وه دی هیناوه، قه تاده ده لیت: واته نُوقره وه سه ر خوی خستوه ته دلی
خاوه ن باوه پان که (نه و انیش هاوه له کانی پیغه مبهرن) له پوژی حوده بیبه دا پوشتن به دم فرمانی
خودا و پیغه مبه ره که یوه و سه ریان نه وی کرد بق پیریاری خوای گه وره . وه خستی دلیان نارامی به سه را
هات و جیگای خوی گرت خوای مه زنیش بپواکه واته به هیتر کرد. بوخاری و که سانی تریش نه م
نایه ته بیان کردوه ته به لگه له سه ر زیادوکم کردنی باوه پ پاشان خوای مه زن فرمویته تی: نه گه ر مه یلی
لی بوایه سه ر ده که وت به سه ر خوا نه ناساندا وه ک نه فرمویت: ﴿وَلِلَّهِ جُنُودٌ الْمَسْمُوتِ وَالْأَرْضِ﴾
له شکره کانی ناسمانه کان زه مینیش هه موو به فرمانی خودان نه گه ر ته نها یه ک فریشته ی بناردا یه بویان
هه مووی له ناو ده بردن. به لام خودای گه وره غه زاو جه نگی داناوه بق به نده خاوه ن باوه پره کانی، که
نه ویش پره له کارزانی و نیشانه ی گه وره و به لگه ی به هیز که خودا خوی ده یزانی و لیتی ناگاداره بویه
نه فرمویت: ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ واته: خودا زانای کارزانه . پاشان خودای مه زن فرمویته تی:

﴿لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ﴾ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ
فَوْزًا عَظِيمًا ﴿ هه روه ها پیاوان و ژنانی خاوه نباوه پ به پئی ده کاته ناو باغانیک، پویاریان به به ردا ده پواو
هه تا سه ر هر له ویی ده بن و خه تاو ناله باره کانیان عه فوو بکات له لای خودا نه م پووداوه سه رکه و تنیکی
مه زن بوو . له پیشه وه فرموده که ی نه نس باس کرا کاتی گوتیان: پیرۆزت بی نه ی پیغه مبه ری خودا
نه وه بق تویه . نه ی چی بق نیمه یه؟ خوای گه وره نه م نایه ته ی په وانه کرده خواره وه: ﴿لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ واته: هه تا هه تابه تیبدا ده میننه وه. ﴿وَيُكَفَّرُ

عَنْهُمْ سِقَاتِهِمْ ﴿١﴾ واته: له خه تاو خرابه كانيان خوش ده بى توله يان لى ناسينى له سهرى به لكو لييان ده بورى و عه فويان نه كات و گوناوه كانيان داده پوشى و به زه بى ديتته وه پياندا پريزيشيان لى دهنى.

﴿وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ ﴿٢﴾ نم رداوه يش لاي خودا سر كه وتنيكى گه وره بوو. وه كه نم ثابته تى

كه نه فرمويت: ﴿فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ﴾ ﴿٣﴾ واته: نينجا هر كه س دور بخريته وه له ناگرى نوزخ و بخريته به هه شتوه نه وه به راستى شو كه سه

سهر كه وتوه زيانى دونياشى هيچ شتيك نيه بيچگه له به ره وه ناره زوويه كى فريوده ر. خوداي گه وره نه فرمويت: ﴿وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمَاتِ بِاللَّهِ ظَنُّ السَّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوءِ وَعَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ ﴿٤﴾ هه تاوه كوو پوو بينانى پياو ژنو

بتپه رستاني پياو ژن كه ده رباره به خوا گوماني خرابيان ده برد نازار بدا. نذر خرابيان لى قه وماوه و خوا غه زه بى لى گرتون و نه علت له هه موويان ده كاو جه هه نده مى بؤ داناون و دوا پوژيكي ره شيان هه به .

واته: گوماني خراب ده بن به خوا له فرمانه كانياو واده زانن كه پيغه مبه رو هاوه له كاني ده كوژدين ويه ته واوى له ناو ده جن. بؤيه خواى مه زن نه فرمويت: ﴿عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوءِ وَعَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ﴾ ﴿٥﴾ واته: خودا غه زه بى لى گرتون وله به زه بى خوى وه دهرى خستون.

﴿وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ ﴿٦﴾ جه هه نمى بؤ ناماده كروون و پاشه پوژيكي ره شيان هه به پاشان خواى گه وره باسى ده سه لات و توله خوى ده كات له دوژمنانى نيسلام له خوا نه ناس و دوپووه كان و نه فرمويت: ﴿وَلِلَّهِ جُودٌ وَسَعَدٌ وَالْأَرْضُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ ﴿٧﴾

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ﴿٨﴾ ﴿لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ ﴿٩﴾ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَكَ بِاللَّهِ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ ﴿١٠﴾

سيفاته كاني پيغه مبه رى خودا ﴿١١﴾

خواى گه وره نه فرمويت: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ﴿١٢﴾ نيمه تو مان ناروده ناگادارو

مژده ده رو ترسيته ربي. خواى مه زن نه فرمويت: به پيغه مبه ره كه مى محمد ﴿١٣﴾ ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ

١ ال عمران (١٨٥).

شَهِيدًا ﴿ واته: نيمه تومان ناردوه له سهر خه لك. ﴿ وَمَبْسُورًا ﴾ مژده بده به خاوهن باوه پان.
 ﴿ وَنَذِيرًا ﴾ ترسینه ریی بز خوانه ناسان له سوره تی (الاحزاب) له پیشه وه ته فسیر کراوه. خوی
 گه وره نه فرمویت: ﴿ لَتَتَوَسَّلُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ. وَتَعَزَّوْهُ وَنُوقِرُوهُ وَنُسَّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴾ نه شی
 نیوه بپوا بیتن به خواو پیغه مبه ری خودا له یاریده ی درخی نه که ن وپیزی شایسته ی لیبگرن وه موو
 به یانی و نیواران په سنی بدن. ﴿ وَتَعَزَّوْهُ ﴾ نیبنو عه باس و کهسانی تریش نه لئین: نذر به گه وره
 سهیری بکن^۱ ﴿ وَنُوقِرُوهُ ﴾ له ته وقیره وه هاتوو وه اته: پیزگرتن و به گه وره و مهن سهیر کردن،
 ﴿ وَنُسَّحُوهُ ﴾ په سنی خودا بدن. ﴿ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴾ به یانیان و نیواران.

په یمان نامه ی ریزوان (بیعة الرضوان)

خوی گه وره فرمویه تی: ﴿ إِنَّ الَّذِيك يَبِيعُونَكَ إِنَّمَا يَبِيعُونَكَ اللَّهُ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ۖ فَمَنْ نَكَتَ فَإِنَّمَا يَكُفُّ عَلَى نَفْسِهِ ۗ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ نه وه که سانه ی په یمان له گه ل تق
 ده به ستن. با بزانتن په یمان له گه ل خوا ده به ستن، دهستی خوا له سهر دهستی نه وانه ویه. سا هر
 که سی په یمانی به جی نه هینی، هر خوی له په یمان شکینی زهره ده کات هر که سی کیش نه
 په یمانی که له گه ل خودا به ستویه تی به جی بیتن له دوا پوذا پاداشی گه وره ی ده داتی. پاشان خوی
 مهن فرمویه تی: به پیغه مبه ره که ی ﴿ إِنَّ الَّذِيك يَبِيعُونَكَ ﴾ بز ریز ل نانو گه وره سهیر کردنی: ﴿ إِنَّ الَّذِيك يَبِيعُونَكَ
 إِنَّمَا يَبِيعُونَكَ اللَّهُ ﴾ نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که نه فرمویت: ﴿ مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ﴾^۲
 اته: هر که سی گوئی پاه لی پیغه مبه ره ﴿ ﷺ ﴾ بکات نه وه به راستی گوئی پاه لی خوی کرده. ﴿ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ
 أَيْدِيهِمْ ﴾ اته: خودا له گه لیانه حازره و گوئی له قسه یانه و شوینه که شیا ده بیینی وه ناگاداری ناشکراو
 په نهانیانه وه خودا خوی په یمانی له گه ل به ستون به هوی پیغه مبه ره که یوه ﴿ ﷺ ﴾ نه م نایه ته وه که نه
 نایه ته وایه که نه فرمویت: ﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ
 يُقَدِّمُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدَا عَلَيْهِمْ حَقٌّ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْآنِ ۚ وَمَنْ
 أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ ۚ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾^۳ اته:

^۱ الطبري (۲۲/۲۰۷).
^۲ النساء (۸۰).
^۳ التوبة (۱۱۱).

به پاستی خوا کرپویه تی له باوه پداران گیان و مالیان به وهی که به هشتیان ده داتی جه نگ ده که ن له پتی خوادا ئینجا بی باوه پان ده کوژن و خوشیان ده کوژدین نه مه به لئینیکی پاسته و خوا بریاری داوه له سه ر خزی له تهورات و ئینجیل و قورئاندا جاکی به به لئین و په یمانی خزی وه فادارتره له خوا؟ که واته مزده به خش و شادمان بن به و فروشتنه تان که مامه له تان پی کرد به پاستی هر نه وه یه که یشتن به نامانجی زدر گه وره. ﴿فَمَنْ نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ﴾ سا هر که سی په یمانی به جی به جی نه هینی، هر خزی له په یمان شکینی زهره ده کات. ﴿وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيرٌ بِهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ هر که سیش نه وه په یمانی به جی بی تی که له گه له خودا به ستویه تی له پوژی دوایدا پاداشتی گه وره ی ده دریتی. نه مه په یمانه، په یمانی پزوان نه که له ژیر دهره ختی سه مره دا بو له حوده بیبه، هاوه له کانی پیغه مبه ر(ﷺ) په یمانیان دا به پیغه مبه ری خودا(ﷺ) له و پوژده دا وتراوه که هه زارو سی سه د که س بوون و تراویشه که هه زارو چوار سه د که س بون دیسان وتراوه که هه زارو پینج سه د که س بوون. هه زارو چوار سه ده که پاست تره.

باسی نه وه فرمودانه ی که له و باره یه وه هاتوه

بوخاری پویایه تی کردوه له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: ئیمه له پوژی حوده بیبه دا هه زارو چوار سه د که س بوین^۱. موسلمیش پویایه تی کردوه^۲، بوخاری و مسلم هه ردوکیان پویایه تیان کردوه له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: ئیمه نه وه پوژه هه زارو چوار سه د که س بوین. پیغه مبه ر(ﷺ) دهستی دانا له ناو نه و ناوه دا، ناوه که له نتوان په نجه کانی وه هه لده قولی هه تا هه مووی تیر ناویان خوارد^۳. نه مه کورته ی باسیکی تر بو کاتی باسی نه و تینو بونه ی خواته ده کرد له پوژی حوده بیبه دا که پیغه مبه ری خودا(ﷺ) تیریکی خزی دانی له ناو بیری حوده بیبا دایان نا، نه وه نده ناوی تی هات ته واه به شی کرد. وتیان به جابیر (په زای خوی لی بی) ئیوه نه وه پوژه چه ند که س ده بوون؟ ده لئیت: ئیمه هه زارو چوار سه د که س ده بوین. خو نه گه سه د هه زاریش بوینایه هه ره به شی ده کردین^۴. وه له پویایه تیکی تر دا له هر دو سه حیچه که دا هاتوه له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: که نه وان پانزه سه د که س بوین^۵. بوخاری پویایه تی کردوه له قه تاده وه که ده لئیت: گوتم به سه عیدی

^۱ فتح الباری (۴۵۱/۸).

^۲ مسلم (۱۴۸۴/۳).

^۳ فتح الباری (۵۰۵/۷) مسلم (۱۴۸۴/۳).

^۴ فتح الباری (۵۰۴/۷).

^۵ فتح الباری (۵۰۷/۷) مسلم (۱۴۸۴/۳).

کوپری موسیب نہ وانی نامادہ ی پہیانی رزماہندی (بیعة الرضوان) بیون ژمارہ یان چند بوو؟
 ده لیت: پانزہ سہ دکہ س بیون. گوتم: جابیری کوپری عبدالله (پہ زای خوی لی بی) ده لیت: نه وانه چوارده
 سہ دکہ س بیون. ده لیت: لیتی تیک چووہ نه و بؤمنی باس کردوہ که نه وانه پانزہ سہ دکہ س بیون.^۱
 بهیہ قی ده لیت: نه م ریوایه ته به لگه یه له سہر نه و که له پیشوہ گوتیہ تی: پانزہ سہ دکہ س بیون،
 پاشان باسی نه و لی تیک چونه ی کردوہ که گوتیہ تی: چوارده سہ دکہ س بیون.^۲

باسی هوکاری نه و په یمانه مہزنه

محمدی کوپری نيسحاقی کوپری یه سار له سیرہ تدا ده لیت: پاشان پیغه مبهری خودا (ﷺ) عومہری
 کوپری خه تابی بانگ کرد (پہ زای خوی لی بی) بؤ نه وہی بینیری بؤ مہ ککہ، بؤ نه وہی پیاو ماقولانی
 قورہ ییش ناگادار بکا له و مہ به سته ی که پیغه مبهر (ﷺ) بؤی هاتوہ. عومہر ده لیت: نه ی پیغه مبهری
 خودا (ﷺ) من دہ ترسم قورہ ییش که له ناوم بہرن، چونکہ من کہ سئ شک نابہم له بنہ مالہ ی عہدی کوپری
 له عب کہ پاریزگاریم لی بکن، قورہ ییشی دہ زانن کہ من چہ ندی دژایہ تیم کردون چہ ندی پقو کینہ م
 لیتیانہ. به لام من دہ ست نیشانی پیاویکت بؤ دہ کہ م که زدر چاکترہ له من بؤ نه و کارہ نه وہ ییش
 عوسمانی کوپری عہ فانه (پہ زای خوی لی بی) دہ بینیرین بؤ لای نه و بو سوفیان و گورہ پیاوانی قورہ ییش
 هہ والیان بداتی که بؤ چہ نگ نہ هاتوہ. به لکو هاتوہ بؤ سہرانی (کعبہ) و پیز لی نانی کہ عبہ. عوسمان
 پڑشت بؤ مہ ککہ. له پڑگا نه بانی کوپری سعدی کوپری عاس پی گہ یشت. کاتی کہ چووہ مہ ککہ یان پیش
 نه وہی بچیتہ ناو شاری مہ ککہ. له گہ ل خزی بریدہ ناو مہ ککہ و پہ نای داو هتا نه و پہ یامہ ی
 پیغه مبهریان پی بگہ ینی. عوسمان پڑشت هتا گہ یشتہ نه بو سوفیان و گورہ پیاوانی قورہ ییش.
 نه وہی پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموبوی پی پراگہ یاندن. قورہ ییشیہ کان گوتیان: به عوسمان (پہ زای
 خوی لی بی) کاتی پہ یامہ کہ ی پیغه مبهری بؤ باس کردن نه گہر حہز دہ کہ ی ته وافی کہ عبہ بگہ ی
 ته وافی خوت بگہ. عوسمان ده لیت: من ته واف ناکہ م هتا پیغه مبهری خودا (ﷺ) ته واف نہ کا
 به دہ وریا. قورہ ییشیہ کان به ندیان کرد له وی. هہ وال گہ یشتہ پیغه مبهرو (ﷺ) موسولمانان کہ عوسمان
 (پہ زای خوی لی بی) کوژراوہ. نیبنو نيسحاق ده لیت: عبدالله ی کوپری نه بوہ کر بؤی گتپاموہ
 پیغه مبهری خودا (ﷺ) کاتی هہ والی پی گہ یشت کہ عوسمان کوژراوہ فرموی: (واز ناہینین هتا
 چہ نگ له گہ ل نه و ہوزہ نہ کہ یین)، واتہ: قورہ ییشیہ کان. پیغه مبهری خودا خہ لگہ کہ ی بانگ کرد بؤ
 پہیانی دان نه و پہیانی ریزوانہ له ژیر نه و درہ ختہ دابو. نه و خہ لگہ دہ یان گوت: پیغه مبهری
 خودا (ﷺ) پہیانی لی وەرگرتن له سہر مردن. جابیری کوپری عبدالله نه ی گوت: کہ پیغه مبهری

^۱ فتح الباری (۵۰۷/۷).

^۲ دلائل النبوة (۹۷/۴) فرمودہ یه کی سہ حیحہ.

خودا (ﷺ) په یمانی ئی ورنه ده گرتن له سر مردن به لگو په یمانی ئی وهر ده گرتین له سر نه وهی که پانه کین خه لکی هموو په یمانیان دا ناماده بون هیچ که س دوانه که وت جگه له جهدی کوپی قه یس برای به نو سه لیحه جابیر ده لیت: سویند به خوا وه که نه وهی نیستا چاوم لیتی بی خوی دابووه پال و شتره که یوه خوی چه ماندبووه و شتره که ی کردبو په نا هتا خه لکی چاری پی پی نه که وی. پاشان ه وال گه یشته پیغه مبری خودا (ﷺ) نه وهی له باره ی عوسمانه وه و ترا (واته کوژواوه) راست نه بو. حافیز نه بو به کری به یه قی پیوایه تی کردوه له نه نسی کوپی مالکوه (په زای خوی ئی بی) ده لیت: کاتی پیغه مبری خودا (ﷺ) فه رمانی دا به په یمانی دانی پریزان عوسمانی کوپی عه فان (په زای خوی ئی بی) په پیام بهری پیغه مبر بو بؤ خه لکی مه ککه. خه لکی په یمانیان دا. پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی: (نه ی خودایه عوسمانی کوپی عه فان بؤ کاری خوداو پیغه مبره که ی (ﷺ) پویشته وه). به ده ستنکی دای به سر نه وه ده سته که یان دهستی پیغه مبری خودا (ﷺ) بؤ عوسمان له دهستی خویان چاکتر بو بویان. بوخاری پیوایه تی کردوه له نافیعه وه ده لیت: خه لکی ده میان گوت که عبدالله ی کوپی عومر پیش عومر موسولمان بو به لام نه و قسه وانیه. به لگو عومر (په زای خوی ئی بی) له پوژی حوده بیبه دا عبدالله ی نارد بؤ نه ستنکی خوی که له لای پیوایی نه نساری بو. که له شه پدا سواری بی، له و کاته دا پیغه مبری خودا (ﷺ) له ژیر دره خته که دا په یمانی وهرده گرت له خه لکی عومر به وهی نه زانی و ناگادار نه بو عبدالله یش په یمانی پیدابو پاشان چوبو بؤ نه سپه که و هینابوی بؤ عومر (په زای خوی ئی بی) خوی ناماده ده کرد بؤ شه، ه والی دایه که پیغه مبری خودا په یمانی وهرده گری له ژیر دره خته که دا هه لساو پوشت له گه لئ هتا په یمانی دا به پیغه مبری خودا (ﷺ) نه مه نه وهیبه که خه لکی باسی ده که نه وده لئین: که نیبو عومر له پیش عومر موسولمان بوه (خوایان ئی پازی بی) ^۱ هه میسان بوخاری پیوایه تی کردوه له نیبو عومر وه (په زای خوایان ئی بی) که ده لیت: نه و خه لکی که له گه ل پیغه مبری خودابون (ﷺ) له بن سیبری دره خته کاندایان کردبو. وهختیکمان زانی خه لکه که دهوری پیغه مبریان دا (ﷺ) عومر ده لیت: عبدالله سه یرکه بزانه نه و خه لکه بؤچی دهوری پیغه مبریان داوه (ﷺ) عبدالله چاوی پییان که وت په یمانیان ده دا نه ویش په یمانی دا. پاشان که رایه وه بولای عومر (په زای خوی ئی بی) عومریش پوشت و په یمانی دا ^۲، له جابیره وه (په زای خوی ئی بی) ده لیت: نیمه پوژی حوده بیبه هه زارو چوارسه د که س بووین په یماناندا به پیغه مبر (ﷺ) عومر (په زای خوی ئی بی) دهستی گرتبو له ژیر دره خته که دا که دره ختی سه مره بو ده لیت: په یمانان

^۱ ابن هشام (۳/۲۲۹/۲۳۰) فرموده یکی لاوازه.

^۲ فتح الباری (۷/۵۲۱).

^۳ فتح الباری (۷/۵۲۱).

داوہ تی کہ پانہ کہین پہیمانمان پی نہ داوہ لہ سہر مردن، موسلم پیوایہ تی کردوہ^۱۔ ہمیسان موسلم پیوایہ تی کردوہ لہ معقلہ لی کوپی یہ سارہوہ (پہزای خوی لی بی) دلئیت: خوم دہبینی پڑزی درہختہ کہ پیغہمبہر (ﷺ) پہیانی وەر دہگرت لہو خہلگہ منیش چلیک لہ چلہکانی نو درہختہم بہرز کرد بوہ لہ لای سہری پیغہمبہر وہ (ﷺ) نیمہ چوارده سہدی بوین وپہیمانمان نہ دابویہ لہ سہر مردن، بہلکو پہیمانمان پی دابوکہ پانہ کہین۔^۲ بوخاریش پیوایہ تی کردوہ لہ سہلہمہی کوپی ٹہکوکہ عوہ (پہزای خوی لی بی) دلئیت: پہیمانمان دا بہ پیغہمبہری خوا (ﷺ) لہ ژیر درہختہ کہ دا۔ یہ زید دلئیت: گوتم ٹہی ٹہبو سہلہمہ لہ سہر چی شتی لہو پڑژہ دا ٹیوہ پہیمانمان دہدا؟ دلئیت: لہ سہر مردن۔^۳

دیسان بوخاری پیوایہ تی کردوہ لہ سہلہمہوہ (پہزای خوی لی بی) دلئیت: پہیمانمان دا بہ پیغہمبہری خودا (ﷺ) پڑزی خودہ بیبہ پاشان چومہ لاوہو وستم۔ پیغہمبہر (ﷺ) فرموی: ٹہی سہلہمہ پہیمانمان (نادہی؟) گوتم: پہیمانماندا۔ پیغہمبہر (ﷺ) فرموی: (وہرہ پہیمانندہ)، ہاتم و نزیک بوموہ پہیمانماندا، پیم گوتم لہ سہر چی پہیمانماندا ٹہی سہلہمہ؟ دلئیت: لہ سہر مردن۔^۴ موسلمیش ہیناویہ تی۔^۵ ہر بہم شیوہیہ بوخاریش پیوایہ تی کردوہ لہ عہببادی کوپی تہمیموہ ٹہوان پہیمانمان داوہ بہ پیغہمبہر (ﷺ) لہ سہر مردن۔^۶ بہ بیہقی پیوایہ تی کردوہ لہ سہلہمہی کوپی ٹہکوکہ عوہ دلئیت: لہ گہل پیغہمبہری خوا دا گہ یشتینہ خودہ بیبہ کہ نیمہ چوارده سہدی بوین۔ پہنجا سہر مہریشی لی بو کہ ناوہ کہ بہشی نہ دہ کردو ناوی نہ ٹہدان۔ پیغہمبہری خوا (ﷺ) لہ کہ ناری بیرہ کہ دانیشٹ، یان دعای کرد یا تفی مبارہ کی تی کرد پڑ بو لہ ناو ناومان لی خوارده وہو مہرہ کانیشمان ناودا۔ دلئیت پاشان پیغہمبہری خودا (ﷺ) بانگی کردین بؤ پہیمانمان لہ بنی درہختہ کہ دا، یہ کہم کہ سہ بوم پہیمانمان دایہ، پاشان یہ کہ یہ کہ خہلکی پہیمانمان دہدا ہتا کاتی کہ لہ ناو خہلگہ کہ دا بوم، پیغہمبہر (ﷺ) فرموی: (ٹہی سہلہمہ پہیمانمان بدہری)۔ دلئیت: وتم: ٹہی پیغہمبہری خوا (ﷺ) یہ کہم کہ سہ پہیمانمان پیدای، پیغہمبہر (ﷺ) فرموی: (جاریکی تر پہیمانمان بدہ) دلئیت: پیغہمبہری خودا (ﷺ) چاوی پیم کہوت ہیچ شتیکم پی نہ بو جہ جہ قہیہک یادہرہ قہیہکی دامی (چہر میکہ بہ بی تہختہ) قہ لغانیسی پی دلئین۔ لہ کاتی شہرا بہ کاردی۔ پاشان پہیانی وەر دہگرت ہتا وختی گہ یشتہ دواہین کہ س۔ پیغہمبہر (ﷺ)

^۱ مسلم (۱۴۸۳/۳)۔

^۲ مسلم (۱۴۸۵)۔

^۳ فتح الباری (۱۳۶/۶)۔

^۴ فتح الباری (۲۱۱/۱۳)۔

^۵ مسلم (۱۴۸۶/۳)۔

^۶ فتح الباری (۱۳۶/۶)۔

فرمودی: (ثایا سه‌له‌مه په‌یمان ناده‌ی؟) ده‌لئیت: وتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) په‌یمانم پی‌ دایت له‌پیشه‌وه له‌ناوه‌راستی‌شا. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرموی: سی‌هم جاریش په‌یمانم دایه. پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فرموی: (سه‌له‌مه جه‌ح‌ف‌ه‌یان دره‌قه‌که‌ی پیتم دایت (کوانی؟) ده‌لئیت: گوتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) عامرم پیگه‌یشت فرموی: (تو وه‌ک‌ئو که‌سه‌ی که‌ده‌لئیت: نه‌ی خودایه بمگه‌یه‌نیت لای که‌سی که‌ئو که‌سه‌ خۆشه‌ویس تره له‌خۆم). ده‌لئیت: پاشان بته‌رسته‌کانی قوره‌یشی له‌خه‌لکی مه‌که‌که‌ نامه‌یان بۆ ناریدین هه‌تا هه‌ندیکمان له‌گه‌ل‌یه‌کتری ده‌هاتینو ده‌چوین‌وپرێکه‌وتین. ده‌لئیت: من په‌نجبه‌ری ته‌له‌ی کورپی عبدالله بوم (په‌زای خوای لی بی) وولآغه‌که‌م بۆ ئاو ده‌داو له‌گه‌لی بوم و له‌خواردنه‌که‌یشم ده‌خوارد. مال و مندالم به‌جی هیشت و هاتم بۆلای خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) کاتی نیمه‌وه‌خه‌لکه‌ مه‌که‌که‌ پرێکه‌وتین و تیکه‌لای یه‌کتری بوین. چوو مه‌ لای دره‌ختیک و پاکم کرده‌وه و پاشان له‌ژیر سیبه‌ره‌که‌یدا پال که‌وتم چوار بت په‌رستی خه‌لکی مه‌که‌که‌ هاتنه‌ لام باسی پیغه‌مبه‌ریان نه‌کرد (ﷺ) به‌خرابی و ژور رقم هه‌لسا پویشتم بۆ ژور دره‌ختیکی تر. چه‌که‌کانیان هه‌لواسی به‌دره‌خته‌که‌داو پال که‌وتم. له‌و کاته‌دا که‌ئوان ئاوه‌ها بون. بانگ که‌ری بانگی کرد له‌دامینی شیوه‌که‌وه نه‌ی کۆچ‌ریه‌کان ئینبو زونه‌یم کوزرا. شمشیره‌که‌م هه‌لگرت و په‌لاماری ئه‌و چوار که‌سه‌م دا که‌پال که‌وتبون چه‌که‌کانم کۆکردنه‌وه و هه‌لم گرتن به‌ده‌ستم و پاشان گوتم: سویند به‌و که‌سه‌ی که‌ پرزی له‌نیو چاوانی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) گرتوه. هه‌ر که‌سیکتان سه‌ر به‌رزکاته‌وه ده‌کیشم به‌نی چاوانیا ده‌لئیت: پاشان له‌گه‌ل‌خۆم هیتانم بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) ده‌لئیت: مامه‌یشم عامر له‌عه‌به‌لات پیاویکی له‌عه‌به‌لاته‌وه هیتا پیتیان نه‌گوت میکه‌زه‌ له‌بته‌رسته‌کان هه‌تا چوینه‌ لای پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) له‌ناو حه‌فتا بته‌رستا پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) سه‌یری کردن و فه‌رموی: (وازیان لی بینن هه‌تا تاوان و خراپه‌کاری له‌وانه‌وه ده‌ست پی بکات). پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) عه‌فوی کردن خوای گه‌وره‌یش ئه‌م نایه‌ته‌ی په‌وانه‌ کرد ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطَّنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَ كُمْ عَلَيْهِمْ﴾^۱،^۲. هه‌ر به‌م شیوه‌یه‌و نزیک له‌مه‌ موسلمیش پیاویته‌ی کرده‌وه.^۳ له‌هه‌ردو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له‌سه‌عیدی کورپی موسه‌بیه‌وه ده‌لئیت: باوکم له‌و که‌سانه‌ بو که‌ په‌یمانم دایه پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) له‌ژیر دره‌خته‌کا ده‌لئیت: ده‌رچوین له‌قابیله‌وه به‌نیازی حه‌جه‌وه شوینه‌که‌مان لی ون بوو نه‌گه‌ر دیار

^۱ الفتح (۲۴).

^۲ دلائل النبوة (۱۳۶/۴) فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ مسلم (۱۸۰۷).

بویاه نثوه باشر شاره زابون له شوینه کئی^۱. ئه بو به کری حمیدی ریوایه تی کردوه له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: وه ختی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) بانگی خه لگی کرد بق په یمان دان. پیاوینکمان بینی پییان نه گوت: جه دی کوپی قه سیس له ژیر سکی وشتره که یدا خوی شارده وه وه^۲. موسلمیش ریوایه تی کردوه^۳. دیسان حمیدی ریوایه تی کردوه له عمره وه که بیستویه تی له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: ئیمه له پوژی حوده بییه دا هه زارو چوارسه د که س بوین. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی پیمان: (ئتوه چاکترین خه لگی سه ر زه مینن نه مرئی)، جابیر (په زای خوی لی بی) ده لئیت: نه گه رب بینایه شوینی دره خته که م نیشان ده دان^۴، سوفیان ده لئیت: ئه وانه یه ک پانه بون له سه ر شوینه کئی. بوخاری و مسلم ریوایه تیان کردوه^۵. ئیمامی ئه حمیدیش ریوایه تی کردوه له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ئه ویش له پیغه مبه ری خودا وه (ﷺ) که فرمویه تی: (ناچیته ناو ئاگر هیچ که سیک له وانیه که له ژیر دره خته که دا په یمانی داوه)^۶، عبدالله ی کوپی ئه حمد ریوایه تی کردوه له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ئه میش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که فرمویه تی: (هه ر که سی سه ر که وته سه ر سنیه سنیه ی مه رار لیی لاده چی له وه ی که نه وه ی ئیسرائیل له سه ری لاجوه)، یه که م که سی که سه ر که وت سواره کانی (نه وه ی خه زره ج بو) پاشان خه لگی تریش دوی ئه وان په له یان کرد. پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (هه مووتان خودا عه فوی کردون جگه له خاوه نی وشتره سوره که)، وتمان: وه ره هه تا پیغه مبه ری خودا (ﷺ) داوای عه فوت بق بکا. ده لئیت: سویند به خوا نه گه ر وشتره که م بدوزمه وه ئه وه م پی خۆشتره له وه ی که هاره له که تان داوای عه فوم بق بکا. وه ختیک که ده گه را به شوین وشتره که یا که ون بوو. موسلم ریوایه تی کردوه له عبدالله وه به وشئوه یه^۷. وه له نه بو زوبه یره وه که له جابیره وه بیستویه تی (په زای خوی لی بی) ئه ی گوت: ئوممو به شیر هه والی داوه تی که بیستویه تی له پیغه مبه ری خودا وه (ﷺ) له لای هه فسه (په زای خوی لی بی) ده ی گوت: (ناچیته ناو ئاگر ان شاء الله تعالی هیچ که س له وانیه ژیر دره خته که که په یمانیا ندا له ژیریدا) ده لئیت: به لئ نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ژور سه رزه نشتی کرد. هه فسه (په زای خوی لی بی) وتی: ﴿وَإِنْ سَأَلْتَهُ

^۱ فتح الباری (۵۱۲/۷) مسلم (۱۴۸۵/۳).

^۲ مسند الحمیدی (۵۲۷/۲) فرموده یه کی سه حیحه.

^۳ مسلم (۱۴۸۳/۳).

^۴ مسند الحمیدی (۵۱۴/۲) فرموده یه کی سه حیحه.

^۵ فتح الباری (۵۰۷/۷) مسلم (۱۴۸۴/۳).

^۶ احمد (۳۵۰/۳) فرموده یه کی سه حیحه.

^۷ مسلم (۲۱۴۴/۴).

وَأَرْدَهَا^۱ واته: که س نیه له ئیوه نه پوات و تئ نه په پیت به سهر دۆزه خ دا. پیغه مبه ر(ﷺ) فه رموی خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿نَسِجِ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُوا الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثَا^۲ واته: دواتر نه وانه پزگار ده که ین خواناس و پایزکار بوون وسته مکاران به چۆکا هاتووی له ناو دۆزه خ دا ده هیلینه وه. موسلم پویایه تی کردوه.^۳ هه میسان له جابیره وه (په زای خوی لی بی) ده لیت: به نده یه کی حاتبی کوپی شه بو به لته عه هاتو نا په زایی ده رپه پی له حاتب و ده لیت: نه ی پیغه مبه ری خودا(ﷺ) حاتب ده چیتته ناو ناگر. پیغه مبه ری خودا(ﷺ) فه رموی: (دروت کرد حاتب نا چیتته ناو ناگر. چونکه ناماده ی پۆزی به در وحوده بیبه بوه).^۴ له بهر شه وه خوی گه وره له وه سفیاندانه فه رمویت: ﴿لَمَّا رَضِخُوا^۵ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايَعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا^۶ واته: سویند به خوا بیگومان خوا پازی بوو له و ئیماندارانه ی که په یمانیاں پی دایت له ژیر دره خته که دا جا خوا ناگادار بوو به وه ی له دلپاندایه بویه دلنیا ی و نارامی بو ناردن و پاداشتی دانوه به سهر که و تنیکی نزیک که نازا کردنی خه بیه ریوو.

برو بیانو هینا نه وه ی شه و که سانه ی له حوده بیبه دوا که وتن وه ره شه ی خودا له سهر شه و دوا که وتنه

﴿سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِآيَاتِنَاهُمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نِعْمًا بَلْ كَانَ اللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا^۷ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَّتُمْ ظَنًّا السَّوْءَ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا^۸ وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا^۹ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بِغَيْرِ عِزٍّ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا^{۱۰}﴾

خودای گه وره فه رمویت: ﴿سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِآيَاتِنَاهُمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نِعْمًا بَلْ كَانَ اللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا^۷ شه و عه ره به کۆچه ریانه ی دوا که و تبوون، به تو ده لین: دارایی و مال و خیزانمان

۱ مريم (۷۱).
 ۲ مريم (۷۲).
 ۳ مسلم (۱۹۴۲/۴).
 ۴ مسلم (۱۹۴۲/۴).
 ۵ الفتح (۱۸).

نه یانہ پست بگینہ نثوہ، داوای بہ خشینمان بؤ بکہ. سہ زارہ کی شتی دہ لئین، کہ لہ دلیانہ وہ نایہ.
 بلی: نہ گہر خوا زینیک لہ نثوہ با، یان بہرہ بہ کتان پی بدا، کی دہ توانی دہ ست لہ کاری خودا بدا؟
 بہ لکو خودا لہ ہر کردہ وہ پی دیکین، ناگادارہ. خوی گہورہ پیغہ مبرہ کہی خوی (ﷺ) ناگادار
 دہ کاتہ وہ لہ واتہی کہ دواکہ وتیون لہ عہرہ ب کوزچہ ریہ کان کہ مانہ وہ یان ہہ لبارد لہ ناو مال و مندالیاندا
 نہ پڑشتن لہ گہل پیغہ مبری خودا (ﷺ) بیانویان بہ وہ دہ ہینا بہ وہ داویان دہ کرد کہ پیغہ مبرہ داوای
 لی بوردنیاں بؤ بکات. نو داوایہ شیان سہ زارہ کی و خق پہ پانہ وہ بو لہ بیرواہہ پانہ وہ نہ بو بؤیہ
 خوی گہورہ فرمویہ تی: ﴿سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا
 يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا﴾
 واتہ: کہ س ناتوانی کہ شتی خودا کردی بیگی پڑتہ وہ نہ ہیلی بہ سہرتان بی نو ناگادارترہ لہ وہی
 کہدہی شارنہ وہ لہ دلتاندا یہ. با لہ نئمہ ش بشارنہ وہ بہ دو پویسی و سہ زارہ کی. بؤیہ خوی گہورہ
 فرمویہ تی: ﴿بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ بہ لکو خودا لہ ہر کردہ وہ یہ دیکن ناگادارہ پاشان
 خوی گہورہ فرمویہ تی: ﴿بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَرَبَّتْ ذَٰلِكَ فِي
 قُلُوبِكُمْ وَظَنَّتُمْ ظَنًّا السَّوْءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا﴾ نہ خیر نثوہ پیتان وابو پیغہ مبرہ (ﷺ) باوہ پداران
 ہر گیز تازہ نایہ نہ وہ ناو مال و خیزانی خزیان. ہر بہ دلش نئم خیالہ تان بہ شتیکی باش
 دہ زانی. گومانیکی بیجا و خراپتان دہ برد. دیارہ نثوہ کومہ لئکی زدر بیخیر ہون. واتہ: نو دواکہ وتہی
 نثوہ لہ بہر دارایی و مال و خیزان نہ بو یان لہ بہر یاخی ہون نہ بو بہ لگہ لہ بہر دو پویسی ہو واتان
 دہ زانی کہ ہہ موویان دہ کوزدین. بنہ پردہ بنو ہیچمان لی دہرناچی و نامیننی و ناگہ پڑتہ وہ جاریکی ترہ
 نایہ تہ وہ ناو مال و خیزانی خوی. ﴿وَظَنَّتُمْ ظَنًّا السَّوْءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا﴾ گومانیکی زدر خراپتان
 دہ برد دیارہ نثوہ کومہ لئکی زدر بی خیر ہون. ﴿قَوْمًا بُورًا﴾ کومہ لئکی زینبار ہون. نینبو عہ باس و
 مواجد و کہسانی تریش نہ لئین. ^۱ قہ تادہ دہ لئیت: خراپہ کاران. ^۲ وتراویشہ: ﴿بُورًا﴾ زمانی
 عومانہ کانہ، پاشان خودای مہ زن فرمویہ تی: ﴿لَمْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا﴾
 ہر کہ سیکیش برہوی نہ بی بہ خواو پیغہ مبرہ خودا (ﷺ)، نئمہ بؤ نہ و بیدینانہ ناگریکی
 ہہ لگہ رساومان نامادہ کردہ. واتہ: ہر کہ سی کار نہ کا بہ دلسوزی بہ ناشکراو پہنہانی بؤ خودا، خوی

^۱ الطبري (۲۱۴/۲۲).

^۲ الطبري (۲۱۴/۲۲).

گوره به و زوانه به ناگری به کلّبه جه زره بهی دهدا. هر چهنده به سر زاره کی بیوا داری خوی
 دهر خستی به لام له راستیدا به پیچه وانهی نه وه و کارده کا که ده لیت. پاشان خوی گوره
 نه فرمویت: ﴿وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَعْفُرُ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاءُ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا رَحِيْمًا ﴿۱۰﴾
 دهسته لاتی نه م ناسمانان و زمین به دهس خوی به کی چه ز بکا عه فوی ده کا و کیسی چه زکا
 جه زره بهی دهدا و خوداش له گونا ده بووی و دلوفانه. پاشان خوی گوره پونی ده کاته وه که هر
 خوی فرمان په او خاوهنی دهسته لاته به مهیلی خوی کاروباری ناسمانه کان و زمین هه لده سوپیتی.
 ﴿يَعْفُرُ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاءُ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا رَحِيْمًا ﴿۱۰﴾ کیسی ناره زوی لی بی لیتی ده بووی
 کیسی ناره زوی نه بی سزای دهدا لی بورده به بی نه وانهی په شیمان ده بنه وه له گونا و ده که پینه وه و
 مل که چی خویان بی خودا دهرده خه.

رنگا نه دان به و عه ره به کچه ریانه کی که دواکه وتن له حوده بیبه که بچن بو نازاد کردنی خه بیر
 له که ل پیغه مبه (ﷺ)

﴿سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ اِذَا اُنْطَلَقْتُمْ اِلَآئِكَ مَعَانِرَ لِنَاخِذُوْهَا ذُرُوْا نَبِّعْكُمْ بِرِيْدُوْتٍ اَنْ يَّيْدُلُوْا كَلِمَ
 اللّٰهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُوْنَا كَذٰلِكُمْ قَالِ اللّٰهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُوْلُوْنَ بَلْ نَحْسُدُوْنَا بَلْ كَاثُوْا لَا يَفْقَهُوْنَ اِلَّا

قِيلًا ﴿۱۰﴾

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ اِذَا اُنْطَلَقْتُمْ اِلَآئِكَ مَعَانِرَ لِنَاخِذُوْهَا ذُرُوْنَا
 نَبِّعْكُمْ بِرِيْدُوْتٍ اَنْ يَّيْدُلُوْا كَلِمَ اللّٰهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُوْنَا كَذٰلِكُمْ قَالِ اللّٰهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُوْلُوْنَ بَلْ
 نَحْسُدُوْنَا بَلْ كَاثُوْا لَا يَفْقَهُوْنَ اِلَّا قِيلًا ﴿۱۰﴾ هر نه وانهی دوا که وتبون، نیستا ده لیتن: هر کاتی به ره و
 ده سه و تیک چون، لیمان که پین نیمه ش به شوین نیوه دا بیین، ده یانه ویت سه که ی خودا بگوین. بلئی
 هر گیز نیوه له شوین نیمه نایه. خودا له پیشدا هر روای فرموه نه وس ده لیتن نه خیر دیاره له ناست
 نیمه چا و چنکن. نه خیر نه وان که م تیده گهن. خوی مه زن باسی نه وه ره به کچه ریانه مان بی
 ده کا که دواکه وتن له پیغه مبه کی خودا (ﷺ) له پویشتن بی عه مره ی حوده بیبه. وه ختی پیغه مبه رو
 (ﷺ) هاوه له کانی پویشتن به ره و خه بیر نازادی بکه ن. نه وانیش داوایان کرد که بچن له که لیان بی
 تالانی کردن. کاتی خوی دواکه وتبون له به ره ره کانی دوزمن و دزایه تی کردن و نارامی به خودان له
 حوده بیبه دا. خوی گوره فرمانی دا به پیغه مبه که ریگیان نه دا وه ک سزایه ک بویان به هوی نه و
 تاوانه کی کردیان وله حوده بیبه دواکه وتن. چونکه خوی مه زن به لیتنی دابه نه و کومه له ی حوده بیبه
 که تنها نه و ده سه و ته بی نه وان بی. هیچ عه ره بیکی ده شته کی نه وانهی که دواکه وتن بوی نیه

شهریکان بکات. غهیره نهوه نهی دروست نیه و نابی و پونادا به فرمان و شهرعی خوی گه وره. بویه خوی گه وره فرمویه تی: ﴿بُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ﴾ قه تاده و مواهدو جوه بیبرنه لاین: نهو به لینه به که خوی مهن دای به خه لکی حوده بیبه، نینبو جه ریریش هه مان رای هه لیزارده. ﴿قُلْ لَن نَّبَعُونَكَ كَذَلِكَ قَالَهُ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: به لینی خودایه که دای به و که سانه ی که ناماده ی حوده بیبه بوون، پینش نهوه ی نیهو داوای ده رجون بکن که له گه لیان برؤن. ﴿فَسَيُؤَلَوْنَ بِلَ غَسْدُونَ﴾ واته: ده لاین: نهوانه چا و چنؤن حزناکن نیمه بیبه هاوبه ش له و ده سکه و ته دا له گه لیان. ﴿بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ واته: به لکو تیگه یشتیان نیه و به و شیوه یه ش نیه که نهوان و ده زانن.

هه و الدان به رودانی غه زای زور که دیته هوی جیا بونه وهی خاوه نبیا و هوان له دوپوه کان

﴿قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سُدْعُونَ إِلَيَّ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ بَأْسٌ شَدِيدٌ نَفَقْتُمْ لَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾ أَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَئُذِبْهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧﴾﴾ خودای مهن نه فرمویت: ﴿قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سُدْعُونَ إِلَيَّ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ بَأْسٌ شَدِيدٌ نَفَقْتُمْ لَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ به و عه به

کۆچه رانه ی که پیشتر خویان دزیه وه بلئی: هر له م به یثانه دا بانگتان ده کن، بچه سه ره گه لیکي نازا له شهرا یان هر شه پتان له گه ل ده کن، یان خو به ده سته وه ده دن. جا نه گه ر نیهو به فرمان بن، له خوداوه پاداشیکي باش ورده گرن، نه گه ر خوشتان بدزنه وه، وه ک پیشو خوستان دزیه وه ده تانخاته بهر سزایه کی به ژان. زانایانی ته فسیر پایان جیاوازه له سه ره و گه له ی که نه م عه به کۆچه رانه ی بق بانگ ده کری که گه لیکي شه رانی و نازار و نه ترسن به چنده رایه ک: یه که م هه وازینن نهوانه. که شوعبه ریویایه تی کرده له نه بو بیشره وه نه میش له سه عدی کوپی جو به یه وه یاله عیکریمه وه یا له هه مویانه وه.^۲ وه هه شیم ریویایه تی کرده له نه بو بیشره وه له هه ردوکیانه وه^۲ قه تاده یه هه روی ووتوه له ریویایه تیکید^۴. دوهم: سه قیف زه ححاک نه لیت. سی هه م: به نو حه نیفه جو به بیبر ووتویه تی و محمدی

^۱ الطبري (۲۲/۲۱۵).

^۲ الطبري (۲۲/۲۲۰).

^۳ الطبري (۲۲/۲۲۰).

^۴ الطبري (۲۲/۲۲۰).

کوپړی نیسحاقیش پړویا تی کردوه له زه هریه وه^۱ هر به و شیوه یه له سعیدو عیکریمه وه پړویا تی
 کراوه.^۲ چواره م: ټوانه خه لکی فارسن. عه لی کوپړی ټبو ته لحه پړویا تی کردوه له نیبنو عه باسه وه
 (پره زای خوی لی بی) وه له یه کی له پړویا ته کاند ا عه تاو مواهیدو عیکریمه یش هر به و شیوه یه
 پړویا تیان کردوه له نیبنو عه باسه وه.^۳ که عبی ټه حبار ده لیت: ټو گو له پومه^۴ وه له کوپړی ټبو له یلاو
 (عه تاو حه سنه و قه تاده وه پړویا تی کراوه ټه لاین: ټوانه فارسی و پومن.^۵ وه له مواهیده وه ده لیت:
 ټوانه کومه لی بته رستانن.^۶ وه هر له مواهیده وه. ټوانه که سانینکن زور نازاو شه پانین.
 ده سته یه کی تایه به تی دیاری نه کراون نیبنو جوره یجیش هه روای گوتوه و نیبنو جه ریریش هه مان پای
 هه لبراردوه. خوی گوره ټه فرمویت: ﴿تَقْبَلُوهُمْ أَوْ سَلِّمُوا﴾ واته: خوی گوره بریاری غه زاو شه پی
 داوه که بیکن له گه لیان به برده و امی و بی ماندویون له گه لیان و سه رکه و تنیش بو ټیوه یه یا خویان
 ده دن به ده سته وه دینه سه ر ناینی ټیوه به بی شه پ به ټاره زوی خویان. پاشان خوی گوره
 فه رمویه تی: ﴿فَإِنْ طَلَبُوا﴾ واته: ټه گه ر به ر فرمان بون و چون بو غه زا به باشی ټه وه ی له سه رتانه
 به جیتان هینا له و جه نگه دا. ﴿يُؤْتِكُمْ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ﴾ واته: ټه گه ر خوتان
 دزیه وه وه که له حوده بیبه خوتان دزیه وه له پیته وه. ﴿يَعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ خوی گوره سزاتان دده
 سزایه کی به ژان.

ټه و هوکارانه ی ده بیته ریگر له چون بو غه زا کردن به مهرجی که گوی رایه لی فه رمانی خوداو
 پیغه مبه رکه ی تیدا بی (ﷺ)

پاشان خودای مه زن باسی ټه و مؤله ته شه رعیانه ده کا بو غه زا نه کردن و واژه ینان لپی یه کی له و
 مؤله ته پیویستانه که برده و امه وه که کوپړی و شه لی. مؤله ټیکي تر که کاتیه و برده و ام نیه و له ناکار
 پوده داو پاشان نامیني وه که نه خوشی له کاتی نه خوشیه که دا پیویسته پاش چاک بونه وه مؤله ته که
 نامیني. پاشان خوی گوره مه موسولمانان هه لده نی بو غه زا کردن و گوپړایه لی خوداو پیغه مبه رکه ی
 (ﷺ) ټه فرمویت: ﴿لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

^۱ الطبري (۲۲/۲۲).

^۲ الطبري (۲۲/۲۲).

^۳ الطبري (۲۱۹/۲۲) القرطبي (۲۷۲/۱۶).

^۴ الطبري (۲۲۱/۲۲).

^۵ الطبري (۲۱۹/۲۲).

^۶ الدر المنثور (۵۲/۷).

يُدْخِلُهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَْعَذِبُهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾ گاننده له کویر ناکری، گلش له سر شهل نیه، له شی به باریش قهیدی ناکات. هر که سئیکش به فرمانی خودا پیغمبری (ﷺ) شه و بکات. ده پینزیتته ناو باغاتیک پویاریان به بهردا ده پوات. هر که سئیکش خق ببویری جه زرده بهی به ژانی ده دا. ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ﴾ هر که سئ خوی بدریتته وهو پوو بکاته ژیانی دنیا. ﴿يَْعَذِبُهُ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ له دنیا سر شوی ده کاتو له دوا پدژیشدا جه زرده بهی به ژانی ده دا. خوی گه وره خوشی ده زانی.

مژده بهر زامه ندی خودا گرتنی تالانی بونه و خه لکھی په یمانیان دا له ژیر داره که دا به پیغمبر (ﷺ)

﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ

فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي

قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾ شه و ده سته خاوهن باوه رهی که وا له ژیر داره که دا

له گه لتدا بوونه هاوپه یمان خودایان لی پازی بووه، ده یزانی چیان له دلدایه. سا شوقره و دلنایبی نارد

سهریان و به سهرکه و تنیکی نریک پاداشتی دان. خوی مه زن باسی پازی بوونی خوی ده کات له گه ل

نه وانه که په یمانیان دابه پیغمبری خودا (ﷺ) له ژیر داره که دا له پیشته وه باسی ژماره یان کرا که

هه زارو چوارسه د که س بوون. دره خته که بیش سه مره بو له حوده بیبیه بوخاری پویایته کردوه له

تاریقی کوپی عبدالرحمانه وه (په زای خوی لی بی) ده لیت: پدیشتم بق حج دام به لای کومه لیکا

نویژیان ده کرد گومت: نه مژگه و ته کامه یه؟ گوتیان شه و دره خته یه که لیتره دا پیغمبری خوا (ﷺ)

په یمانی تیا و هرگرت په یمانی پازی بون (بیعة الرضوان) چومه لای سعیدی کوپی موسیب هه و الم دایه.

سه عید ده لیت: باوکم بوی گپرامه وه که کئی بو له وانه په یمانی به پیغمبردا (ﷺ) له ژیر شه و داره دا.

ده لیت: کاتی سالی دوابی پدیشتم دره خته که مان ون کرد نه مان ده زانی له کوئی دایه. سه عید ده لیت:

هاوه له کانی محمد (ﷺ) نه یان ده زانی. نیوه پیشانیان ده دن. نیوه باشته ده زانن خودای مه زن

نه فرمویت: ﴿فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ﴾ واته: خودا ده یزانی چیان له دلدایه له راستی و به وه فای و کوئی

پایه لی و به فرمانی. ﴿فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ﴾ نارامی خسته دلیان. ﴿عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾ پاداشی

دانه وه به وهی که خودا له سر ده سستی نه وانداناشتی و پیکه و تنی وه دی هینا له نیتوان

۱ فتح الباری (۵۱۲/۷) ص (۱۲۹)

نهوان و دوژمنه کانیاندا. وه نهو هه موو خیرو بیژه زوړو برده وامه ی بۆ فرامه م هینان له سهرکه وتنی
 خه بیهره سهرکه وتنی مه ککه له دوا ی یه ک و پاشان نازادکردنی ولات و هریمه کانی تروه نهوی
 که وه ده ستیان هینا له سهر به رزی و سهرکه وتن و پایه به رزی له دنیا و دوا پوژدا. بویه خوی گه وره
 فرمویه تی: ﴿وَمَعَانِرَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ ده سکه وتی زوړیشیان ده ست ده که وی
 خودا خاوه نده سه لاتی کارزانه.

مژده ی ده ست که وتنی ده سکه وتی زوړ

﴿وَعَدَكُمْ اللَّهُ مَعَانِرَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ
 وَهَدِيَّتِكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا﴾ (۲۱) وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا
 ﴿۲۱﴾ وَلَوْ قَتَلْتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا الْأَدْبُرُ لَمْ يَلْبُدُوا وَلَا يَلْبُدُونَ وَإِنَّا لَآ نَصِيرًا﴾ (۲۲) سَنَةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَّتْ مِنْ
 قَبْلُ وَلَنْ يَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا﴾ (۲۳) وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطَرْفِ عَيْنٍ مِّنْ بَعْدِ إِذْ أظْفَرَكُمْ
 عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا﴾ (۲۴)

خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَعَدَكُمْ اللَّهُ مَعَانِرَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ
 النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَهَدِيَّتِكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا﴾ خودا به لینی گه تی ده سکه وتی (بیتان
 داوه که ده یگرن، به لام زووتر نه مه ی داپیتان ونه به یشت ده ستی خه لکیتان بگاتی و تا نیشانه به کیش بی
 بۆ خاوه نباوه په کان و بۆ پسته پئی زوړتر شاره زاتان بکات. مواهید له م نایه ته دا: ﴿وَعَدَكُمْ اللَّهُ مَعَانِرَ
 كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا﴾ خوی گه وره به لینی ده سکه وتی زوړی پنداون که ده ستان ده که وی. واته هه موو
 ده سکه وتیک تا نه مړی، ﴿فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ﴾ واته: سهرکه وتنی خه بیهر، عه وفی پویا به تی کردوه
 له نینبو عه باسه وه (په زای خوی تی بی) ﴿فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ﴾ واته رینکه وتن نامه ی خوده بیبه.
 ﴿وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ﴾ واته: نه به یشت دوژمنه کانتان زیانتان پس بگه بن له وه ی که له دلپاندا
 ده ریان نه ده خست له دریا به تی و شه پکردن له گه لتاندا. هه روه ها نه شی هینست ده ستیان بگاته نه وانه ی
 که به جیتان هیشتون له مالو مندال و خیزانه کانتان. ﴿وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ واته: بۆ نه وه ی په ندو
 نیشانه ش بی بۆ خاوه نباوه پان که خوی گه وره پاراستنی و سهری خستن به سهر هه موو دوژمنه کاندا

۱ الطبري (۲۲/۲۳).

۲ الطبري (۲۲/۲۳).

له گه ل که می ژماره شیاندا. وه هر ئه وهش باشه که خودا دایناوه بق بنده خاوه بناوه په کانی
 هر چنده به لاشیانوه ناخوش و گران بی له پواله تدا. وه خوی مهن نه فرمیت: ﴿وَعَسَىٰ أَنْ
 تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾^۱ واته: وه نه گونجی شتیکتان پی ناخوش بیت و باش بی بۆتان. وه
 نه فرمیت: ﴿وَيَهْدِيكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا﴾^۲ شاره زای پاسته پیتان ده کت به موی گوی پای لیتان بق
 فرمانی خواوانه دان له فرمانی و شوین که وتنی پیغه مبه ره که می (ﷻ).

مژده دان به سه رکه وتنی زوره تا رۆزی قیامهات

خودای مهن نه فرمیت: ﴿وَأُخْرَىٰ لَمْ نَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا﴾^۳
 تده سه که وتیکی تریش هه به. هیشتا دهستان پی نه گه یوه، خودا باش ناگای لیبیه، خوا هه موو کاری
 پیده کریت. واته: ده سه که وتیکی ترو سه رکه وتیکی تر که دیاری کراوه که نیوه هیشتا دهستان پی
 نه گه یوه، خوی گوره بۆتان ناسان ده کاو ناهیللی له دهستان ده ریچی. چونکه خوی مهن بزئیوی
 بنده پاریزره کانی خوی دها به شیوه یه که خویان هر به خه یالیشیاندا نه هاتوه. زانایانی ته فسیر
 جیا وازیان هه به له پراو بۆچوندا له باره ی نه م ده سه که وتوه و مه به ست پی کامه یه. عه و فی ده لیت
 له ئیبینو عه باسه وه (په زای خوی لی بی) ده سه که وتی خه یه ره^۴، نه مه له سه ره و قسه یه ی که وتی له و
 فرموده ی خودا ﴿فَعَجَلْ لَكُمْ هَذِهِ﴾^۵ واته ریکه وتن نامه ی حوده بیبه. زه حاک و ئیبینو نیسحاق و
 عبدالرحمانی کوی زهیدی کوی نه سه له میش هر وایان وتوه^۶. قه تاده ده لیت: مه که یه ئیبینو جه ریر
 هه مان پای هه لبراردوه^۷. ئیبینو نه بی له یلاو حه سه نی به سری نه لیتن: فارس و رومه^۸. مواجهید ده لیت:
 هه موو تالانی و سه رکه وتنی که تا رۆزی قیامهات^۹. نه بو داودی تیالیسی ریوا یه تی کردوه له ئیبینو
 عه باسه وه (په زای خویان لی بی) ﴿وَأُخْرَىٰ لَمْ نَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا﴾^{۱۰} ده لیت: نه م
 سه رکه وتنه نه یه که به ده ست دین تا نه مروی^{۱۱}.

^۱ البقرة (۲۱۶).

^۲ الطبري (۲۳۳/۲۲).

^۳ الطبري (۲۳۴/۲۳۳/۲۲).

^۴ الطبري (۲۳۴/۲۲).

^۵ الطبري (۲۳۳/۲۲).

^۶ الطبري (۲۳۳/۲۲).

^۷ عند الطبري بهذا الطريق قال: فارس والروم وعن مجاهد: فافتخر حتى اليوم (۰/۲۳۳/۲۲).

نه گهر خوانه ناسنی مه ککه شه‌ریان بگردایه له حوده‌ییییدا رایان ده‌کردو خویان پی نه‌ده‌گیرا

خوای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَوْ قَتَلْتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا الْأَذْبُرُ ثَمَّ لَا يَجِدُونَ وَايَا وَلَا نَصِيرًا﴾ نه‌گهر نه‌و خوانه‌ناسانه شه‌ریان له‌گه‌لتان بگردایه، سور بزنان پشتیان ده‌کرده مه‌یدان و پایان ده‌کرد. له‌پاشانیش نه‌دوستیکیان ده‌س ده‌کوتو نه‌ک‌س به‌هانایان ده‌هات. خوای گه‌وره مزده‌ده‌دا به‌بنده‌خاوه‌نباوه‌په‌کانی نه‌گهر بته‌رسته‌کان شه‌ریان بگردایه، خداو پیغه‌مبه‌ه‌ک‌سی و ﴿سَمَلُونَ﴾ خاوه‌نبروایان سه‌رده‌ه‌ک‌وتن به‌سه‌ریاندا. سوپای خوانه‌ناسان ده‌شکاو به‌ره‌و دوا پایان ده‌کرد نه‌دوستیکیان ده‌ست ده‌کوت یارمه‌تیا ب‌دات و نه‌ک‌سیش ده‌هات به‌هاواریانه‌وه. پاشان خودای گه‌وره ده‌فه‌رمیت: ﴿سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ يَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا﴾. یاسایه‌که له‌خوداوه‌و له‌پیش‌و‌ش‌دا هه‌ر وایوه‌و له‌و یاسای خودا دایناوه‌هه‌رگیز گورانی‌ک نابینی واته: نه‌م یاسای خواجه‌کاری خویه‌تی له‌ناو دروست کراوه‌کانیا هه‌رکاتی خوانه‌ناس و خاوه‌ن بروایان له‌هه‌ر شوپینکا پوبوپوی یه‌ک بوبونه‌وه بی گومان خوای گه‌وره باوه‌پی زال کرده به‌سه‌ر بی دینیدا هه‌ق سه‌ر که‌وتوه و بتالیش ژیر که‌وتوه پوچه‌ل بوته‌وه. وه‌ک چۆن خوای گه‌وره خاوه‌نباوه‌پان له‌جه‌نگی به‌دردا زال کرد به‌سه‌ر دوزمه‌ن بته‌رسته‌کانداو له‌گه‌ل که‌می ژماره‌ی موسولمانان و زۆری ژماره‌ی بته‌رسته‌کاندا. خوای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطَرْفِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَمَكَّرُونَ نَصِيرًا﴾ هه‌ر شه‌ویش بوو له‌ده‌ست شه‌وانی پاراستنو شه‌وانیش له‌ده‌ست شه‌ویش. وه‌ختی له‌ده‌روازه‌ی مه‌ککه خودا کردی و شه‌و به‌سه‌ریاندا زال بوون. شه‌و هه‌ر کاریکتان ده‌کرد. خودا ده‌یدیت. نه‌مه‌منه‌ت کردنی خودایه که‌ده‌یکات به‌سه‌ر بنده‌خاوه‌نباوه‌په‌کانیدا کاتی له‌ده‌ستی بته‌رستان پزگاری کردن نه‌یه‌یلا ده‌ستی دوزمانیان پی بگات. وه‌نه‌شی هیش موسولمانان له‌گه‌لیاندا شه‌ر بکه‌ن له‌مه‌ککه‌ی پی‌رۆز خوای گه‌وره هه‌ردوولای پاراستو ریگه‌وتن نامه‌ی خسته‌نیوانیان که‌خیری تیداو بو بۆ موسولمانان له‌پاشه‌پۆژدا. له‌دنیاو پۆزی دویادا. له‌پیشه‌وه له‌فه‌رموده‌ک‌سی سه‌له‌مه‌ی کوپی نه‌کوه‌عدا باس کرا کاتی که‌هاتن به‌و هه‌فتا دیله‌وه که‌له‌به‌ر ده‌ستی پیغه‌مبه‌ردا ﴿سَمَلُونَ﴾ قول به‌ستیان کردبوون، پیغه‌مبه‌ری خودا ﴿سَمَلُونَ﴾ سه‌یری کردن و فه‌رموی: (به‌ره‌لایان بکه‌ن با به‌دکاری و کینه‌بازی له‌وانه‌وه ده‌ست پینکاو ده‌رکه‌وی). ده‌له‌یت: له‌به‌ر شه‌وه شه‌م نایه‌ته‌هاته‌خواره‌وه: ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ﴾ شه‌مامی شه‌حمد ریوایه‌تی کرده‌وه له‌نه‌ن‌سی کوپی مالک‌وه (په‌زای خوای لی بی) له‌پۆزی حوده‌یییدا بو هه‌شتا پیاو دابه‌زینه‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رو ﴿سَمَلُونَ﴾ هاوه‌له‌کانی به‌چه‌کوه له‌روی کتبی ته‌نعیم‌وه ده‌یان ویست له‌ناکاو بده‌ن به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری

خودا (ﷺ) پیغمبر (ﷺ) دعای لی کردن وه موویان دست گیر کران عه فان ده لیت: پیغمبر (ﷺ) عه فوی کردن و نه م هاته هاته خواره وه ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ﴾^۱ موسلم پیوایه تی کردوه و نه بو داودو تیر میزی و نه سانش پیوایه تیان کردوه له سوننه که یاندا.

په ایمان نامه ی حوده ییبه به ره وه ندی زوری تیدا بو له گه ان نه وه شدا موسولمانان خاوه نی حه ق بوون و زایش ده بوون

﴿هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَدْيَةِ مَعَكُوفًا أَنْ يُبْلَغَ حِمْلَهُمْ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوَّهُمْ فَنُصِيبِكُمْ مِنْهُم مَعْرَةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿۱۵﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ اللَّعِينَةَ حِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالزَّاهِمَةَ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿۱۶﴾﴾

خودای مه زن فه رمویه تی: ﴿هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَدْيَةِ مَعَكُوفًا أَنْ يُبْلَغَ حِمْلَهُمْ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوَّهُمْ فَنُصِيبِكُمْ مِنْهُم مَعْرَةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ هه نه وان بوون که له ریگای دین لایانداو بوونه له مپهرو نه یانه یشت بجه که عبه، پشیمان نه دا قوربانیه که تان بگاته شوینی خوی (نه گه ر نیرنمان بدایه له مه کهکه بچن به گزیاندا) له وانه بوو زور میرو ژنی باوه پدار له بهر پی یاندا له ناو بچن ویی نه وه ی خوتان بزائن توشی نه وان بین خودا هه رکی خوی حه ز ده کا ده یخاته بهر به زه یی خوی. نه گه ر له شوینی لاجوبان، بی گومان خوا نه ناسه کانهان به نازاریکی به ژان دوچار ده کردن. خودای مه زن باسی خوا نه ناسه کانهان بق ده کا له بت په رسته عه ره به کانی قوره یشی و نه وانیه که حه ز ده که ن یارمه تیان بدهن له دژی پیغمبر (ﷺ) نه فه رمویت: ﴿هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته نه وه خاوه ناسانه ی که ته نه ا نه وان ﴿وَاصْدُوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ بوونه له مپهرو پشیمان لی کرتن بیونه مالی خودا که ئیوه ده بوو تیدا بن چونکه له راستیدا ئیوه خه لکی نه وه شوینه ن ﴿وَالْمَدْيَةِ مَعَكُوفًا أَنْ

^۱ احمد (۱۲۲/۳) فه رموده یکی سه صحیحه.

^۲ مسلم (۱۴۴۲/۳/۱۳۷). تحفة الاحوذی (۱۴۹/۹) النسائی فی الکبری (۶/۶۴۶).

يَلْمُحَمَلَةً ﴿ و نه ياننهيشت که قوربانيه که بگاته شويني خوي. نه ميش له سته مکاری و لاساريانه وه بوه نه و قوربانيانهی که گليان دابوه وه حه فتا و شتر بو. که به م زوانه باسيان دئ انشالله تعالی.

خودای مه زن نه فرموييت: ﴿وَلَوْلَا رِجَالُ الْمُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ﴾ نه گهر پياوو ژناني خاوه ن باوه و نه بوونايه له ناوياندا که باوه ره که ی ناسکرا نه کردبوو له ترسي نه وان و له به ر گياني خويان. زالمان ده کردن به سه رياندا ده تان کوشتن و هه مووتان له ناو ده بردن به لام له نيوان نه واندا پياوان و ژناني موسولمان هه بيون له و کاتي شه پو کوشتنه که دا نه تان ده ناسين بويه خوي مه زن فرمويه تي: ﴿لَمْ تَلْمَوْهُمْ أَنْ تَطَّوهُمْ فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعْرَةٌ﴾ و اته: نيوه نه تان ناسيون و ده بيون به ژير پيتانه وه و تووشي گونا و تاوان ده بيون ﴿بِعَظْمِ عِلْمٍ﴾ به بي نه وه ی خوتان ناگادارين. ﴿لِيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ﴾ و اته: خودا توله که ی دواخستن بق نه وه ی خاوه ن باوه ره کان بزگاريان بيی له ناوياندا و زوريشيان بگه پينه وه و موسولمان بين. پاشان خودای گه وره فرمويه تي: ﴿لَوْ تَرَىٰ تِلْكَ أَعْيُنًا﴾ خو نه گهر خاوه ن باوه ره کان جيا بو نايه توره له خوانه ناسه کان که تیکه لاو بون. ﴿لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ زالمان ده کردن به سه رياندا و ده تان کوشتن به شيويه که که قرپان تي ده خستن و کوشتاريکی زورتان لي ده کردن. خوي گه وره نه فرموييت: ﴿إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾ نه و ساخوانه ناسه کان بادی هه واي نه زانانه يان نواند، خودا ثوقره و هيمنايه تي ناره خوراي بق ناو دلي پيغه مبهري و باوه پرداراني و واي کرد که خو پاريزين و بق نه م کاره ش له هه موو که س شياوترو شايسته تر بيون. خودا بق هه مووش زانايه. و اته: نه وه وه ختيک به که خوانه ناسه کان بادی هه ويايان ده نواندو خويان هه لده بي و پازي نه ده بيون که (بسم الله الرحمن الرحيم) بنوسن. وه پازي نه بيون بنوسن که نه مه نه و په يمانيه که محمد پيغه مبهري خودا (ﷺ) داويه تي. ﴿فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ﴾ خودا نارامي ناره سهر دلي پيغه مبهري که ی و خاوه ن باوه پان. ﴿وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ﴾ موجهيد ده لئيت: و اته: دلسوزي (الاخلاص)^۱ عه تاي کورپ نه بو ريباح ده لئيت (كلمة التقوى) و اته: (لا اله الا الله وحده لا شريك له له

^۱ الطبری (۲۵۰/۲۲) ص (۱۲۹۲)

الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير، یونسی کوپی بوکهیر ده لیت: له یتینو نسیسحاقوه
 له زه هریه وه له عوره وه له میسوره وه ده لیت ﴿وَأَرْسَلْنَاكُمْ كَلِمَةً أَنْتَقَرَىٰ﴾ واته: (لا اله الا الله وحده
 لا شریک له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير).

نهمه باسی نهو فهورمودانهیه که هاتوه له سهر حوده بییه و روداوی ریکه وتن نامهک

بوخاری له سه حیحه که پیدا ریوایه تی کردوه له کتیبی مەرجه کانداه میسوره ری کوپی مەرغه مه وه
 مه روانی کوپی حه که مه وه هردوکیان قسه ی به کترین په سهند کردوه گوتیان: پیغه مبه ری خودا (ﷺ)
 له وه ختی حوده بییه دا به ه زارو چوارسه د که سه وه له هاوه له کانی، کاتی گیشتنه زول حلیفه
 نیحرامی عه مریان به ستو و شتری قوربانیان پیش خرداو ده ستیان کرد به کاره کانی عه مریه کردن
 پیاویکی خوزاعه یی نارد تا ه والی مه که بیه کانی بۆ بئیتته وه. خویشیان پویشن تا چونه غه دیرل
 نه شتات پیاهه که هاتوه بۆلای پیغه مبه رو (ﷺ) ده لیت: قوره یش سوپایه کی زوری کوکرده ته وه
 بۆتو کومه لی نه حابیشیشی بۆ هینان (نه حابیش له هوزی به نی حارسی کوپی عبومه نامی کوپی
 کینانه بوون له دهره وه ی مه که دا ده زیان وهاوپه یمانی قوره یشی بوون) شه پرت له گه ل ده که نوده بینه
 له مبه ر ریگات ناده ن بچیته مه که وه. پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (خه لکینه پاتان چیه؟ به لاتانه وه
 چونه په لاماری مال و مندالی نه وانه بده ین ده یانه وی بینه ریگرمان که بچینه ناو مالی خودا؟) نه بو
 به کر (په زای خوی لی بی) ده لیت: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ده رچوویت نیازت کردوه بچیته نه م
 ماله (نه م که عبه یه) ناتوه کی که س بکوژی و شه یش بکه ی. به ره و نه وی بپڑ هه رکه سی بوه له مبه ر
 شه ری له گه ل ده که ین. له وته یه کی ترا هاتوه: نه بو به کر (په زای خوی لی بی) ده لیت: خوداو پیغه مبه ری
 خودا ده زانن، نیمه تنها بۆ عه مریه هاتوین نه هاتوین شه پ له گه ل هیچ که س بکه ین، به لام هه رکه سی
 بووه له مبه ر له نیتوان نیمه و که عبه دا شه ری له گه ل ده که ین. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی: (که وایو
 بپڑن)، وه له ووته یه کی ترده هاتوه: (به ناوی خوی گوره بپڑن)، هتا کاتی که هندی پیمان پریسو
 پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (خالدی کوپی وه لید به چهند سواریکه وه هاتون بۆ هه وال زانینی به ره و لای
 راست بپڑن و ناگاداری نه و ناوچه یه ین. سویند به خوا خالد پیی نه زانی هتا کاتی چونه نریک سوپاکه ی
 قوریش. به په ل رایان کردو که رانه وه بۆلای قوره یشیه کان و ناگاداریان کردن. پیغه مبه ری خودا (ﷺ)
 پویشت تا که یشته شوینک که پیی ده لیتن: (نیه تل مورار) که له ویوه ده چیته خواره وه بۆیان. له وندا
 و شتره که ی پیغه مبه ر (ﷺ) خه وت و هه رچی تی یان خوپی هه ل نه سا. خه لکه که گوتیان: فیتره خه و
 بوه، فیتره خه و بوه. پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (نه خیر فیتره خه و نه بووه نه م خه و یش نه بووه. به لام

الطبری (۲۲/۲۵۶) ص (۱۲۹۲)

بهند که ری فیل بهندی کردوه. پاشان پیغمبر (ﷺ) فرموی: سویند بهو که سهی گیانی منی به دسته
 قوره ییشی داوای هرچیم لی بکن که پزنی که عبهی تیا بیت نه یانده می، پاشان خوپی له و شتره کی و
 هه لساو خوی لادا لییان و پویشت تاگه یشته نزیک حوده بیبه له سر توزه ناویک خستیان و زوری نه برد
 ناوه که ته او بوو که وتنه هاوار بؤ ناو. پیغمبریش (ﷺ) تیریکی دهرهینا و فرموی: بیخه نه ناو
 چاله که وه. سویند به خوا هه موو سوپاکه ناوی خوارده وه به ته اوای تاله و کاته دا بؤ بوده یلی کوپی
 وهرقانی خوزعی له گه ل چه ند که سیکا هاتن. که جیی تمنا نه ی پیغمبربون (ﷺ) له خه لکی تو هام
 بوده یل ده لیت: من کاتی که هاتم که عبهی کوپی لوئی و عامری کوپی لوئی (له نزیک ناوی حوده بیبه
 به جی میشتوه و عزول متافیلیان پیبه شپرت له گه ل ده کن و نایه لن بجیته ناو که عبه پیغمبر (ﷺ)
 فرموی: (ئیمه نه هاتوین بؤ شپرت کردن له گه ل که س. به لگو بؤ عمره هاتوین. قوره ییش جهنگ ماندوی
 کردون و زواته زوری پیگه یاندون. نه گهر چه زیان کرد ماوه یه ک مؤله تیان نه دم لیمان گه پزنی بؤ خه لکی
 تر. نه گهر خودا سه ری خستم، مه یلیان لی بو وه ک چون خه لکی دین نه وانیش بین و موسولمان بن. یان
 به سینه وه خق نه گهر وایان نه کرد سویند بهو که سهی گیانی منی به دسته شپریان له گه ل نه که م
 له سر نه م کاره م و واز نا میم تاله ناو نه چم یا خود فرمانی خوی به جی ده هینی. بوده یل ده لیت: باشه
 تو چی نه لئی پییان ده گه یه م. هه لساو پوشت بؤ ناو قوره ییشیه کان و پیی گوتن: ئیمه له لای نه م پیاو وه
 هاتوین گویمان لی گرتوه یه ک قسه ده کا، نه گهر پیتان باشه هه تا بؤتان باس بکه م. هه زرو که م
 فامه کانیا ووتیان: پیوستمان به هیچ شتی نیه له لاین نه وه وه بؤمان باس که یت. نه وانیه که خاوه نی
 فام و په نی بوون گوتیان: فرمو نه وه ی که بیستوته لئی بیلی. ده لیت: نه م قسه یه و نه قسه یه م لی
 بیستوه. نه وه ی که پیغمبر (ﷺ) فرموبوی بؤی گپرانه وه. عوروه ی کوپی مه سعود هه لساو ده لیت:
 نه ی خه لکینه نایا ئیوه وه ک باوک نین؟ گوتیان: به لی. ده لیت: نه ی من وه ک کوپتان نیم؟ گوتیان:
 به لی. ده لیت: نایا هیچ خراپه یه کتان له من دیوه؟ گوتیان: نه خیر. نایا ئیوه ناگاداری نه وه ن که من داوام
 کرد له خه لکی عوکان کاتی هاتن بؤلام منیش به خزم و کس و کارمه وه نه وه ییشی به قسه ی کردم له گه ل
 خزم هیتام؟ گوتیان: به لی. ده لیت: نه مه ی نه م پیاو خستویه تیه به ر ده ستان و داوای لی کردن
 قسه یه کی چاکه و قه بولی بکن. لیتم گه پزنی بجه م لای. گوتیان: بپؤ بؤ لای. هات بؤ لای پیغمبر (ﷺ)
 قسه ی له گه ل پیغمبر کرد (ﷺ) پیغمبر (ﷺ) نه و قسانه ی بؤ کرد که فرموی به بوده یل کوپی
 وهرقاء له و کاتا عوروه ده لیت: نه ی محمد (ﷺ) نایا تو نه م کس و کاره ی خوت قپ کردو له ناو برد.
 ناخو بیستوته له هیچ که سیکی عه رب که له پیش تو دابیتی به سر که س و کاریدا؟ تا جاریکی تریش
 وایان به سر بیت. به خودا له بهر چاومه هه ر جهنگ پروی دا نه مانه هه موو راده که ن خه یانه تت لی
 ده کن و به جیت ده هیلن. نه بو به کرد ده لیت: ده ستت به گونی (لات) ئیمه راده که ین به جیت ده هیلن؟

ده لئیت: نهو کئی یه؟ گوتیان: نه بوبه کره. ده لئیت: به خوا نه گهر پیاوه تیت به سه رمه وه نه بویه وه لامه نه دایت هوه. ده لئیت: به رده وام قسهی له گه ل پیتغه مبر ده کرد (ﷺ) هه رکاتی قسهی له گه ل پیتغه مبر (ﷺ) ده کرد دهستی ده گرت به پیشی پیتغه مبر هوه (ﷺ) موغه ییره ی کوپی شوعبه (په زای خوی لی بی) له لای سه ری پیتغه مبره (ﷺ) وه ستابو شمشیر یکی به دهسته وه بو به چه رم داپوشرابو هه رکاتی عوروه دهی ویست دهست به ری بقر پیشی پیتغه مبر (ﷺ) به قوناغی شمشیره که دهی کیشابه دهستیا نهی گوت دهستت لابه به پیشی پیتغه مبر هوه (ﷺ) عوروه سه ری به رز کرده وه ده لئیت: نه مه کئی یه؟ گوتیان: موغه ییره ی کوپی شوعبه یه ده لئیت: نهی ستم کار نایا من نه بوم که خرابه کانی تو م چاره سه ر کرد؟ کاتی خوی موغه ییره ی کوپی شوعبه له گه ل کومه لیکا ده بی له پیش موسولمان بونیا دهیان کوژی و ماله که شیان ده بات (عوروه خوینیان نه ا تاجه نگ پوونه دات) پاشان هات و موسولمان بو. پیتغه مبر (ﷺ) فرموی: (موسولمان بونه که ی قه بول ده کم. به لام سامان من هیچ په یوه ندیه کم پیوه ی نیه)، پاشان عوروه به چاوی خوی هاوه له کانی پیتغه مبری (ﷺ) ده بینی ده لئیت: سا به خودا پیتغه مبری خودا (ﷺ) که تفی له ده می مباره کی بکه وتایه نه گهر بکه وتایه ته ناو دهستی یه کیک له هاوه له کانی ده م و چاو پیستی له شی پی ده هه نوی. هه رکاتی فرمانیکی بدایه به سه ریانا به په له جی به جییان ده کرد. کاتی دهست نویژی بگرتایه خه ریک بو شه ر بکن له سه ر ناوی دهست نویژه که ی. کاتی پیتغه مبر (ﷺ) قسهی ده کرد ده نگیان نزم ده کرده وه له خزمه تیا له به ر هه بیبه ت و به پیزی پیتغه مبر لایان زور بویان نه ده پروانی. عوروه گه پایه وه لای هاوه له کانی ده لئیت: نهی خه لکینه. به خودا به خودا به وه فد چومه ته لای پاشاکان و چومه ته لای کيسراو قه یسه رو نه جاشی به خوا هیچ پاشایه کم نه دیوه نه وانهی له گه لایان نه وه نده پیزی لی بگرن وه که هاوه له کانی محمد ری ز له محمد (ﷺ) ده گرن. به خودا نه گهر تفی له ده می بکه وی نه گهر بکه ویته ناو له پی دهستی هه ریبه کتیکان دهی سه ری به ده م و چاو پیستی له شیا. هه ر فرمانیکیان پی بکات به په له جی به جی ده کن. کاتی دهست نویژه ده گری له وانیه شه ر بکن له سه ر ناوی دهست نویژه که ی. کاتی قسه ده کا ده نگیان نزم ده که نه وه له خزمه تیا. زور بوی ناپوانن له به ر هه بیبه تی له لایان. شتیکی باشی پی گوتون خستویه تیه به ر ده متان لی و هر گرن پیاویکیان له به نی که نانه ده لئیت: لیم گه رین بابجم بولای. گوتیان: بچق بولای. کاتی نزیک بوه له پیتغه مبر (ﷺ) هاوه له کانی هوه پیتغه مبر (ﷺ) فرموی: (نه م فلانه که سه له هوزیکه ری ز له و شتری قوربانی (البدن) ده گرن قوربانیه کانی بو ببه ن)، بردیان خه لکی پیش وازیان لی کردبه (الله اکبر) کاتی نه می چاو پیکوت ده لئیت: سبحان الله ناکری نه مانه ریگیان لی بگیری که بجن بقر که عبه وه ختی گه رانه وه بولای هاوه له کانی ده لئیت: و شترم بینی په تی له ملدابو ناماده کرابو بقر کاتی به جی هیتانی مه ناسیکه کانی به چاکی نازانم ریگای که عبه یان لی بگیری. پیاویکیان هه لسا

کہ پیٹیان نہ گوت: مرکز کورپی حہ فس دلئیت: وازم لی بینن بامن ہرؤم بؤلای. گوتیان: باشہ ہرؤ بؤلای. کاتی کہ نریک بوہوہ پیٹغہ مبر (ﷺ) فرموی: (نہمہ کرہزہ پیواویکی خرابہ کارہ)، دەستی کرد بہ قسہ کردن لہ گہ ل پیٹغہ مبر (ﷺ) لہوکاتا کہ قسہ لی لہ گہ ل پیٹغہ مبر دە کرد (ﷺ) سوہیلی کورپی عہ مرہات. موغہ مر دلئیت: نہ یوب بؤی گتیراموہ لہ عیگریموہ کہ دلئیت: کاتی سوہیلی کورپی عہ مرہات پیٹغہ مبر (ﷺ) فرموی: (سوہیل کارہ کہ لی بؤ ناسان کردون)، موغہ مر دلئیت: بہ پیٹغہ مبر (ﷺ) نادی نامہ یک لہ نتیوان نئمہ و نئوہا بنوسہ. پیٹغہ مبر (ﷺ) علی بانگ کرد (پہ زای خوی لی بی) فرموی: (بنوسہ: بسم اللہ الرحمن الرحیم) سوہیلی کورپی عہ مر دلئیت: بہ خودا من نازانم پرحمان کامیہ. بہ لکو بنوسہ (باسمک اللہم) واتہ: بہ ناوی تووہ نہی خودایہ. لہ باتی نہوی کہ دەینوسی. موسولمانہ کان گوتیان. بہ خودا بسم اللہ الرحمن الرحیم نہ بی نای نوسی. پیٹغہ مبر (ﷺ) فرموی: (بنوسہ بسمک اللہم) پاشان فرموی: نہمہ نہو پہیمانہ یہ کہ محمد پیٹغہ مبری خوداو (ﷺ) سوہیلی کورپی عہ مر لہ سہری پیک ہاتن)، سوہیل دلئیت: بہ خوا نہ گہر بمانزانیایہ کہ تو پیٹغہ مبری خودایت. پیمان لی نہ دە گرتی بیئتہ کہ عہہ شہریشمان لہ گہ ل نہ دە کردی. بہ لکو بنوسہ محمدی کورپی عبداللہ. پیٹغہ مبر (ﷺ) پئی گوت: (بہ خودا من پیٹغہ مبری خودام (ﷺ) ہرچہ ندہ نئوہ ہرواتان پی نہ کردم. بنوسہ محمدی کورپی عبداللہ) زوہری دلئیت: نہمہ پیش لہ بہر نہوہ بو کہ فرموی: (بہ خوا قورہیش داوی ہرچیم لی بکن کہ پزی کہ عہہ لی تیدا بیت نہ یاندہ می) پیٹغہ مبر (ﷺ) پئی گوت: بہو مہرجہ لی کہ پیمان بدن توافی کہ عہہ بگین. سوہیل دلئیت: بہ خوا لہ بہر نہوی عہرہ بہ کان دلین زورمان لی کراوہ. بہ لکو نہوہ دە بی سالیکی تر بینوہ. نوسی و سوہیل دلئیت: وہہرکہ سیک لہ لای نئمہوہ ہات بؤ لات بالہ سہر ناینی تویش بی بیگتیریتوہ بؤمان. موسولمانہ کان گوتیان: سبحانہ اللہ چون کہ سی دە گہ پینریتوہ بؤلای بتپہرستہ کان بہ موسولمانی ہاتبی؟ لہوکاتا دا کہ خہریکی پہیمان نامہ کہ بون نہوہ جہ ندہ لی کورپی سوہیلی کورپی عہ مر کہ بہ سترہ بوہوہ زنجیرکراوہ لہ خواری مہ ککہوہ لہ دەست دوزمنہ کانی دہرچو بو خوی گہ یاندہوہ ناو موسولمانہ کان. سوہیل دلئیت: کاتی کہ پہیمان نامہ کہ یان دەنوسی. نہمہ یہ کہم ہرپیارہ کہ داوات لی دە کہم جی بہ جی بکہی نہم پیواوم پی بدہیتوہ. پیٹغہ مبر (ﷺ) فرموی: (ہیشتا پہیمانہ کہمان تہواو نہ کردوہ)، واتہ: پہیمانہ کہمان مؤر نہ کردوہ. دلئیت: سابہ خودا لہ سہر ہیچ شتیکی تر ہرگیز ناشتیت لہ گہ ل ناکم. پیٹغہ مبر (ﷺ) فرموی: (وازی لی بینن بؤمن) دلئیت: من نہوہ واز لی ناہینم بؤ تو پیٹغہ مبر (ﷺ) فرموی: (بہ لی بیکہ)، دلئیت: من شتی وانا کہم. مہ کرز دلئیت: باشہ نہوا وازمان لی ہینا بؤت. نہوہ جہ ندہ دل دلئیت: نہی موسولمانینہ دە گہ ریموہ بؤلای خوانہ ناسان کاتی من ہاتوم بؤلای نئوہ بہ موسولمانی. نابینن کہ چیم بہ سہر ہاتوہ؟ چونکہ نہوہ جہ ندہل سزاو نازاریکی زوری چہ شتتو بہ دەست نہو

خوانه ناسانه وه، له پرسی خودادا. عومر ده لئیت: (په زای خوی ئی بی) چومه لای پیغه مبه ر(ﷺ) گوتم: نایا تو به راستی پیغه مبه ری خودا نیت؟ فرموی: (به لئی)، نایا ئیغه له سه ره ق نین و دوژمنه که مان له سه ره ناهه قی نیه؟ پیغه مبه ر(ﷺ) فرموی: (به لئی)، گوتم: سا بۆچی له سه ره ئم ناینه مان سه ره شوپری قه بول که یین؟ پیغه مبه ر(ﷺ) فرموی: (من پیغه مبه ری خودام و بی گویی ناکه م و نه و یارمه تی ده ره م)، گوتم: نایا تو قسه ت بۆ نه کردین ونه ت گو ت که ئیغه به م زوانه دین بۆ مالی خودا ته و اف ده که یین به ده وریدا؟ پیغه مبه ر(ﷺ) فرموی: (به لئی). نایا پیم ده لئیت ئیغه ئم سال دین؟ گوتم: نه خیر. فرموی: (بی گومان تو دیتت و ته و اف ده که ی به ده وریدا). عومر ده لئیت: چومه لای نه بو به کرو. گوتم: نه بو به کر نایا ئم پیغه مبه ریگی به هه قی خودا نیه؟ ده لئیت: به لئی. گوتم: نایا ئیغه له سه ره ق نین و دوژمنه که مان له سه ره ناهه ق نیه؟ ده لئیت: به لئی. گوتم: ده ی بۆچی ئم سه ره شوپریه قه بول که یین له سه ره ناینه که مان؟ ده لئیت: هه ی پیاوه که. نه و پیغه مبه ری خودایه (ﷺ) هه رگیز بی فرمانی خودا ناکات و خودا یارمه تی ده ری ته تی و خۆی داوه ته ده ست خوداو له سه ره هه قه. گوتم: نه ی نه و قسه ی بۆ نه کردین که به م زوانه دین بۆ مالی خوداو ته و اف ده که یین به ده وریدا؟ ده لئیت: به لئی. نایا پیت ده لئیت که تو ئم سال ده چیته ناوی؟ گوتم: نه خیر. ده لئیت: بی گومان دیتته ناوی و ته و افیش ده که ی به ده وریدا. زوه ری ده لئیت: عومر (په زای خوی ئی بی) ده لئیت: له و باره یه وه زۆر هه ولم دا. ده لئیت: کاتی که له مۆرکردنی په یمان نامه که ئی بونه وه. پیغه مبه ری خودا(ﷺ) فرموی به هاوه له کانی (هه لسن مه رو مالاته که تان سه ره یین و سه رتان بتاشن)، ده لئیت: سویند به خودا پیاویک له وانه هه ل نه سا هه تا سی جار پیغه مبه ر(ﷺ) فرموی. کاتی که که سیان هه ل نه سان. پیغه مبه ر(ﷺ) چوه لای ئومو سه له مه نه وه ی که توشی بو بو له لایه ن نه و خه لکه وه بۆی باس کرد. ئوموسه له مه پیتی گو ت: نه ی پیغه مبه ری خودا نه گه ر پیت خۆشه برۆ ده ره وه له گه ل که سا مه دوی هه تا و شتره که ت سه ره ده بری و دیسان بانگی سه رتاش بکه سه رت بتاشی. پیغه مبه ر(ﷺ) هاته ده ره وه به بی ده نگ به ده ستی خۆی سه ری بری و بانگی سه رتاشی کرد سه ری تاشی. که یاره کانی ئه مه یان بینی په کسه ر هه لسان ووشتره کانیان سه ره بری و که وتنه سه ر تاشینی په کتری. له وانه بوو له خه فته تا په کتری سه ره برن پاشان چه ند ژنیکی خاوه نباوه ر هاتن بۆ لای پیغه مبه ر(ﷺ)، عومر (په زای خوی ئی بی) دوو ژنی خۆی ته لاقدا که له کاتی بته رستیا ژنی بوون. په کیکیان مه عاوی ی کوری نه بو سو فیان ماره ی کردو. نه وی تریان سه فوانی کوری ئومه یه ماره ی کرد. پاشان پیغه مبه ر(ﷺ) گه رپاوه بۆ مه دینه نه بو به سه ر که قوره ییشیش بوو موسولمان بو هات بۆ لای پیغه مبه ر(ﷺ) قوره ییشیه کان دوو پیاویان نارد به شوینیا گوتیان (به پیتی نه و په یمانه ی که پیت داوین نه و پیاوه مان بۆ بنیره وه. پیغه مبه ریش دایه وه ده ست دوو پیاوه که. هینایانه وه تاگه یشتنه زول حه لیفه دانیشتن هه ندی خورمایان پی بو ده یان خوارد نه بو

به سیر ده لیت به یه کی له پیاوه کان. کامه یه نم شمشیره ی تو؟ به خوا له شمشیرتیکی زور چاک ده چی.
 نه وی تریان هالی گرتو ده لیت: به لئی به خوا شمشیری چاکه زور جار تاقیم کردو ته وه. نئو به سیر
 ده لیت: بینه با سهیری که م لئی دورگرتو دای له یه کیکیان کوشتی نه وی تریان پای کرد هه تا چوه
 مه دینه. به په له چوه مزگوت. پیغه مبر (ﷺ) کاتی بینی فرموی: (نم پیاوه توشی ترس و
 ناره حه تی بو)، وه ختی گه یشته لای پیغه مبری خودا (ﷺ) ده لیت: به خوا هاوه له که می کوشتو
 خریک بو منیش بکوژی. نئو به سیر هات ده لیت: نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ) به خوا تو په یمانی
 خوتت به چی هینا منت دایه وه دست قورپیش. پاشان خوی گه وره پزگاری کردم له ده ستیان.
 پیغه مبر (ﷺ) فرموی: (دایک نه بینی)، نم نه گه ر هوریتی ببوایه جهنگی هه ل نه گیرسان). کاتی نئو به
 به سیر نهمه ی بیست زانی که ده یینزیتته وه بویان. روهو که ناری ده ریا که وه پی. هه وال گه یشت که نئو
 جهنده لی کوپی سوه یلش له ده ستیان پای کرده په یوه ندی کرده به نئو به سیره وه وای لی هات
 هه رکه سی که موسولمان ده بو لای قورپه یشیه کان پای ده کردو په یوه ندی نه کرد به نئو به سیره وه.
 هه تا ژماره یان زور بو وای لی هات سویتند به خوا بیان بیستایه کاروانیک له لاین قورپه یشیه کانوه ده پوا
 به ره و شام رینگایان لی ده گرتو شهریان له گه له کردن و ماله کانیان به تالانی ده بردن. بویه قورپه یشیه کان
 به ناچار ی ناردیان بۆ لای پیغه مبرو (ﷺ) که وتنه تکاه پارانه وه که نیر که س نه نیرتته وه بۆ لایان.
 هه ر که سی له وان هات بۆ لای که س دست ناداته رتی. پیغه مبری خودا (ﷺ) ناردی به شویناندا که
 بگه رینه وه بۆ مه دینه. خودای گه وره ش نم نایه تانه ی ناره خواره وه، چونکه نه وه نده بادی هه وواو
 نه زان بوون دانیان ده نا به ووا که محمد (ﷺ) پیغه مبری خودایه و دانیان به (بسم الله الرحمن الرحيم)
 یشا نه ده نا. نه یان هیششت بجن بۆ مالی خودا.^۱ هه ر به م شیوه یه بوخاریش له ویدا هیناویه تی
 له ته فسیره که یا باسی کرده.^۲

وله عومره ی حوده ییبه وه^۳ وه له باسی حه ج و له شوینی تریشدا^۴. بوخاری له ته فسیره که یا
 پروایه تی کرده له حه بییی کوپی نئو بو سابه ته وه ده لیت: چومه لای نئو بو وائل پرسیارم لی کرد. ده لیت:
 نیمه له سیفین بوین. پیاویک ده لیت: نه ت دی نه وانه ی که بانگ ده کرین بۆ لای کتیبی خوا؟ عه لی کوپی
 نئو بتالب (ره زای خوی لی بی) ده لیت: به لئی. سه هلی کوپی حه نیف ده لیت: لزومه ی خوتان بکه ن.
 له پوژی حوده ییبه دا بینیمان واته پوژی ناشت کردن له نئوان پیغه مبرو بته رسته کانا. نه گه ر شه ر

^۱ فتح الباری (۳۸۸/۵).

^۲ فتح الباری (۴۵۱/۸).

^۳ فتح الباری (۵۱۸/۷).

^۴ فتح الباری (۶۳۴/۳).

ببویاہ شہ پیمان دہ کرد۔ کاتئ عومر ہاتو دلئیت: نایا نئمہ لہ سہر ہق نینوئوان لہ سہر بہ تال؟ نایا نئمہ کوژراومان لہ بہ ہشتا نیو کوژراوی ئوان لہ ناو ناگرا؟ پیغہ مبر فرموی: (بہ لئ): دلئیت: باشہ بوچی لہ سہر ناینہ کہ مان سہر شۆزی قہ بول بکہین و بگہ پئنهوہ ہہ تا خودا فرمانی خۆی دہ دا لہ نیوانیاندا؟ پیغہ مبر (ﷺ) فرموی (ئہی کوچی خہ تاب من پیغہ مبری خودام، خودا ہہر گیز زایہ م ناکات) عومر بہ دل گرانہیوہ گہ پایوہ و خۆی نہ گرت ہہ تا چوہ لای ئہ بویہ کر (پہ زای خوای ئی بی) دلئیت: ئہی ئہ بویہ کر نئمہ لہ سہر ہق نینوئوان لہ سہر بہ تال؟ ئہ بویہ کر دلئیت: ئہی کوچی خہ تاب ئہو پیغہ مبری خودایوہ خودا ہہر گیز زایہی ناکاو نای فہوتئین لہ و کاتہ دا سورہتی فہتخ ہاتہ خواروہ۔ بوخاری دو بارہ پیوایہتی کردوہ لہ شوینئکی تردا۔ موسلم و نہ سائیش لہ رینگای ترہوہ پیوایہ تیان کردوہ لہ ئہ بو وائلوہ۔ سوفواتہ کوچی سہلہ مہ لہ سہلی کوچی حہ نیغہوہ ہہر بہو شتوہیہ پیوایہتی کردوہ۔ وہ لہ ہندی لہ ووتہ کانیا ئہی خہ لکینہ! لؤمہ مہ دہ کہن خۆ ئتوہ ئہو پۆزہی ئہ بو جہ ندل منتان بینی ئہ گہر بمتوانیایہ وہ لأمی پیغہ مبر بدہ مہوہ (ﷺ) لہ سہر ئہو ہر بارہی وہ لأم ئہ دایوہ۔ لہ پیوایہ تئکی ترا ہاتوہ۔ لہ و کاتا سورہتی فہتخ ہاتہ خواروہ۔ پیغہ مبری خودا (ﷺ) عومری کوچی خہ تابی بانگ کردو خویندیوہ بہ سہریا۔^۱ ئیمامی ئہ حمد پیوایہتی کردوہ لہ ئہ نہ سہوہ (پہ زای خوای ئی بی) دلئیت: قوپہیش سوئحیان لہ گہل پیغہ مبر (ﷺ) کرد۔ سوہیلی کوچی عہر یہ کتک بو لہ و کہ سانہی کہ ہاتو بو پیکہ و تن نامہ کہ۔ پیغہ مبر (ﷺ) فرموی بہ علی (پہ زای خوای ئی بی) بنوسہ (بسم اللہ الرحمن الرحیم) سوہیل دلئیت: نئمہ نازانین بسم اللہ الرحمن الرحیم کامیہ۔ بہ لکو ئہو بنوسہ کہ نئمہ دہیزانین (باسمک اللہم) پیغہ مبر (ﷺ) فرموی: (بنوسہ لہ محمد (ﷺ) پیغہ مبری خودا) دلئیت: ئہ گہر بمانزانیبا تۆ پیغہ مبری خودای شوینت دہ کہ و تین۔ بہ لکو بہ ناوی خۆتو بابت بنوسہ۔ پیغہ مبر (ﷺ) فرموی: (بنوسہ لہ محمدی کوچی عبدالله وہ) کردیانہ مہرچ بہ سہر پیغہ مبروہ (ﷺ) ئہ گہر یہ کئی لہ موسولمانان ہات بؤلامان نای گیزپنہوہ۔ وہ ئہ گہر کہ سئی لای نئمہوہ ہات بؤلای ئتوہ پہوانہی بکہنہوہ بؤمان۔ دلئیت ئہی پیغہ مبری خودا (ﷺ) نایا ئہ مہ بنوسین؟ فرموی: (بہ لئ) ہہر کہ سئی لای نئمہ پؤشت بؤلای ئہوان خودا دوری خستوہ تہوہ)^۲ موسلمیش پیوایہتی کردوہ۔^۳ ئیمامی ئہ حمد ہہ میسان پیوایہتی کردوہ لہ عبدالله ی کوچی عہ باسہوہ (پہ زای خوای ئی بی) دلئیت: کاتئ حہروریہ کان چونہ دہرہوہ وازیان ہینا پئیم گوتن: پیغہ مبری خودا (ﷺ) لہ پۆزی خودہ بیبیدا کہ لہ گہل بت پہرستہ کانا پیکہوت، دلئیت بہ علی (پہ زای خوای ئی بی)

^۱ الفتح الباری (۴۵۱/۸)۔

^۲ احمد (۲۶۸/۳) فرمودہ یہ کی سہیحہ۔

^۳ مسلم (۱۴۱۱/۳)۔

(ثی علی بنوسه ثمه ئو پڙکه وتن نامه یه که محمد پیغه مبهری خودا (ﷺ) له سهری پڙی که وتوه)،
 گوتیان: نه گهر بمان زانیایه تو پیغه مبهری خودای شه پمان نه ده کرد له گه لئا. پیغه مبهری خودا (ﷺ)
 فرموی: (ئی علی بیسپروه، ئی خودایه تو خوت ده زانی که من پیغه مبهری تو، بیسپروه و
 بنوسه: ثمه ئو پڙکه وتن یه که محمدی کوپی عبدالله له سهری پڙکه وتوه) سویند به خودا که
 پیغه مبهری خودا (ﷺ) چاکتره له علی که ناوی خوی کوزانده وه و نه و ناو سرپنه وه
 له پیغه مبهریه که می که نه کردوه و لای نه برد له مه درچوم؟ گوتیان: ^۱ به لئ ئه بو داودیش به م شیوه یه
 پیوایه تی کردوه. ^۲ وه نیمامی نه حمد ریوایه تی کردوه له نیبنو عه باسوه (په زای خوی لی بی) ده لئیت:
 پیغه مبهری خودا له پوژی حوده بیبیه دا حفتا و شتری سه ریپی یه کیک له و و شترانه، و شتری ئه بو جهل
 بو کاتی پڙی مالی خودای لی گبر نارهنوی مه که که یه ده کرد وه ک چون نارهنوی بیچوه کانی ده کا. ^۳
 باسی راست بینینی خهوی پیغه مبهرا (ﷺ)

﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحْلِقِينَ رُءُوسَكُمْ
 وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿۳۷﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ
 بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿۳۸﴾﴾

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ
 اللَّهُ ءَامِنِينَ مُحْلِقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا
 قَرِيبًا﴾ خوا ئو خه ونه ی که پیغه مبهره که ی دیبوی، وه راست گپرا، خوا حه زکات به بی هیچ ترسیک
 ده چنه ناو مالی که عبه وه مووی سهری. خوی کورت ده که نه وه، یان ده یتاشن، ئو شتانه ی نه و
 زانیبو ئو ده زانی جگه له ماش به و زوانه تووشی سه رکه وتنیک ده بن. پیغه مبهری خودا (ﷺ)
 له خه ونیدا بینیبوی که چوبوه ناو مه که و ته وافی مالی خودای کردبو، ئم هه والی دا به هاوه له کانی
 کاتی که له مه دینه دابو. وه ختی که سالی حوده بیبیه که وتنه پڙی هه ندیکیان بی گومان بون که ئم خه ونه
 دیته دی ئو ساله کاتی نه وه ی که پوی داو په یمان نامه ی ناشتی مؤرکرا ئو ساله گه پانه وه ده بوایه
 سالی داهاتو بیته وه. له دلئ هه ندئ له هاوه له کانیدا شتیک په یدا بوو. نه وه بو عومهری کوپی خه تاب
 له و باره یه وه پرسپاری کردو ده لئیت: تو هه والت نه داینی که به م زوانه ته واف ده که یین به ده وری مالی

^۱ احمد (۳۴۲/۱) فرموده یه کی سه حیحه.

^۲ ابو داود (۳۱۷/۳) فرموده یه کی سه حیحه.

^۳ احمد (۳۱۴/۱) ئم فرموده یه سه نه ده کانی لاوازه.

خودا؟ پیغمبر (ﷺ) فرموی: (بهائی نایا پیم ده لیت که تو هم سال ده چیته ناوی؟) عومر ده لیت: نه خیر. پیغمبر (ﷺ) فرموی: (بی گومان ده چیته ناوی و ته و افیش به ده وریا ده که ی) نه بو به کریش همان وه لای عومری دایه وه بی زیادو کم^۱. بویه خودای مه زن فرموی: ﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّمِيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ نه مه بق راستی هه واله که ی پیغمبر (ﷺ) هاته خواره وه و بو پشت گیری نه و به بی کم و زیاد وه نه فرمویت: ﴿ءَأَمْرَاتٍ﴾ به بی ترس ده چنه ناوی.

﴿مُحَلِّفِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُصْرَبِينَ﴾ هه ندیکیان موی سریان کورت کرده وه و هه ندیکیشیان موی سریان تاشی. له هر دوو سه حیچه که دا هاتوه که پیغمبر (ﷺ) فرموی: (په حمه تی خوا له و که سانه ی موی سریان تاشی) گوتیان: نه ی نه وانه ی کورتیان کرده وه نه ی پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) پیغمبر (ﷺ) فرموی: (په حمه تی خوا له و که سانه ی موی سریان تاشی)، گوتیان: نه ی نه وانه ی کورتیان کرده وه نه ی پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) فرموی: (په حمه تی خوا له و که سانه ی موی سریان تاشی) گوتیان: نه ی نه وانه ی که موی سریان کورت کرده وه نه ی پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) له سی هم یا له چواره م جارا فرموی: (په حمه تی خوا له وانه ش که موی سریان کورت کرده وه)^۲، وه نه فرمویت: ﴿لَا تَحْأَؤُنَّ﴾ دلنایا کردن له چونه ناوه و یان ونیشته جی بونیان له و شارا به بی ترس له هیچ که سی نه مه له کاتی عومری قه زادا بو له مانگی ذولقه عده له سالی حوته مدا. کاتی پیغمبر له حوده بیبه گه رایه وه بق مه دینه ذولحیجه و موحه پرم مایه وه تیاو له مانگی سه فراه ده رچو له مه دینه و به ره و خه یبه ر چو نازادی کرد هه ندیکی به زور هه ندیکیشی به ناشتی ناوچه یه کی گه وره و پر دارخورماو شوینی کشتو کال بو جوله که کانی کرده کاریگر به سر نه و دارخورماو کشتو کاله وه و دابه شی کرد له نیوان نه و خه لکی حوده بیبه دا به ته نها. که سی تری تیکه ل نه کردن جگه له و که سانه ی له حه به شه گه رابونه وه که جه عفری کوری نه بو تالب و هاوه له کانی بون. وه نه بو موسای نه شعری و هاوه له کانی که که سیان لی به جی نه ما بو. نیبو زهید ده لیت: جگه له نه بو دو جانه که سه ماکی کوری خاره شه^۳، گه رایه وه بق مه دینه وه که چون بریار بو. کاتی مانگی ذولقه عده بو له سالی حوته ما پیغمبر (ﷺ) له مه دینه ده رچو به ره و مه که که به نیازی عومره خزی و نه وانه ی که له حوده بیبه ناماده بون. له ذیل حه لیفه ئی حرامیان به ستو قوریانیه کانیان له که ل خویاندا بردو ده لیت: شه ست و شتر بووه.

^۱ فتح الباری (۳۹۰/۵).

^۲ فتح الباری (۶۵۶/۳) مسلم (۴۹۶/۲).

^۳ الطبری (۲۵۹/۲۲).

پیغہ مبر (ﷺ) (لبیک) ی دەست پئی کردو هاوہ لہ کانیشی لہ گہ لیدا دەیان گوت. کاتی نزکی (مر
الظهران) بونہ وہ محمدی کوپی سہ لہ مہی لہ گہ ل چہ ند سواریکدا پەوانہ کرد کہ چہ کہ کان لہ پیشیہ وہ
بو. کاتی موشریکہ کان ئەوہ یان بینی ژۆر ترسان وایان دەزانی کہ پیغہ مبری خودا ئەدا بە سەریاناو
داگریان دەکاو ئو پەیمانە ی کہ لہ گہ لیاندا بەستیوی هەلی وە شاندوہ تەوہ کہ بریارو دەسال شەر
بوەستی لہ نیوانیاندا. پۆشتن هەواییان دا بە خە لکی مە ککە. کاتی پیغہ مبری خودا (ﷺ) هات و لہ (مر
الظهران) دابەزی کہ دی پوانی بە سەر مائی خودادا. چە کہ کانی کہ شمشیرو تیرو تیرکە وان بوون ناردیہ
شوئینیک کہ پئی دە لئین (بطن یأجج) و بەرەو مە ککە کہ و تە پئی و شمشیرە کانیاں لہ کێلا نابو وە ک
بە مەرج گرابو لہ پەیمان نامە کدا لہ کاتی کدا کہ بە پزۆہ بوون قورہ پیشیہ کان مە کرەزی کوپی حە فسیان
نارد دە لئیت: ئە ی محمد تۆمان وانە ناسیوہ کہ پەیمان شکین بی. پیغہ مبر (ﷺ) فەر موی: (چی پوی
داوہ؟) دە لئیت: بە چە ک و شمشیرو تیرو کە وانە وە هاتویتە سەرمان. پیغہ مبر (ﷺ) فەر موی: (ئەوہ
وانیہ چە کہ کانمان ناردوہ بۆ (یأجج) دە لئیت: ئیمە تۆمان بە کە سیکی بە وە فاو چاکە خواز ناسیوہ.
پیواہ گەرە کانی مە ککە لہ مە ککە چونە دەرەوہ بۆ ئەوہ ی سەیری پیغہ مبر (ﷺ) یارە کانی نە کەن
لە بەر ئەوہ ی چاویان بە رایە نە ئەدا ئەوہ نە دە ل گران بوون بە بینینیان چاویان پئیان بکە وئی. بە لام
خە لکە کە ی تری مە ککە لہ ژن و پیواو و مندالان لہ لای رینگاکە دا دانیشتبون و لە سەر بانە کانیاں سەیری
پیغہ مبر (ﷺ) یارە کانیاں دە کرد. پیغہ مبر چووہ ناومائی خودا لہ گە ل یارە کانیدا (لبیک) یان
ئە گوت و قوربانیہ کانیشی پەوانە کرد بۆ (ذی طوی) و خۆشی سواری و شترە کە ی بو (ناقۃ القصواء)
کە لہ پۆژی حودە ببیہ دا سواری بو بو. عبدالله ی کوپی پەواحە ی ئە نە ساری جە و ی و شترە کە ی
پیغہ مبر گرتبو پای دە کیشاو ئە ی گوت:

باسم الذي لا دين الا دينه	باسم الذي محمد رسوله
فلو بني الكفار عن سبيله	اليوم بضربكم على تاويله
كما ضربناكم على تنزيله	ضربنا يزيل الهام من مقيله
ويذهل الخليل عن خليله	قد أنزل الرحمن من تنزيله
في صفح تتلى على رسوله	بأن خير القتل في سبيله

ئە حمد رپواہ تە ی کردوہ لہ نیبو عە باسە وە (پەزای خوا ی لی بی) دە لئیت: پیغہ مبری خودا (ﷺ)
لە گە ل هاوہ لہ کانیا گە یشتنە مە ککە تاو لہ رزی مە دینە لاوازو بۆ هیزی کرد بوون و توشی نارپە حە تە ی
بو بوون. بت پەرستە کان ئە یان گوت ئیستا خە لکێک دین بۆ لاتان تاو لہ رزی مە دینە کزو لاوازی
کردون و نارپە حە ت بوون لە وئی. بت پەرستە کان لە و شوئینە وە دە چی بۆ لای بە ر دە پەش (حجر الاسود)
دانیشتوان. خوا ی گەرە پیغہ مبرە کە ی ناگادار کرد لە و قسانە ی کە بت پەرستە کان دە یان گوت.

پیغمبر (ﷺ) فرمائی دابہ ہارہ لہ کانی کہ لہ ہر سئی جارہ کہ دا بہ ہر وہ لہ (بہ قونہ) برؤن بؤ نہ وہی
 موشریکہ کان بیان بینن کہ چہ ند گوج و گول و بہ ہیژن. دہ لئیت سئی جار بہ ہر وہ لہ برؤیشتن فرمائی
 دانی کہ لہ نئیوان دوو روکنہ کہ دا بہ ہیواشی برؤن بہ ریوہ کاتی کہ بت پرستہ کان چاویان پئیان
 ناکہ وی. پیغمبر (ﷺ) پئی ی لی نہ گرتن کہ ہموو جاری بہ ہر وہ لہ برؤن مہ گہر لہ بہر نہ وہی کہ لہ
 سہریان دابنری. بت پرستہ کان: گوتیان: نہ مہ شو کہ سائنن کہ نئیوہ واتان دہ زانی کہ تاو لہ رزی
 یہ سرب (واتہ مہ دینہ) کزو لاوازی کردون. شووانہ زور بہ توانا ترن لہ نم و شو لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا
 ہاتوہ.^۱ ولہ ووتہ یہ کی ترا ہاتوہ کہ پیغمبر (ﷺ) ہارہ لہ کانی بہ واتہ چواری زولقہ عدہ گیشتن.
 بتپرستہ کان گوتیان: گزوپہ ک دین بؤلاتان کہ لہ رزو تائی یہ سرب کزو لاوازی کردون، پیغمبر (ﷺ)
 فرمائی پیدان کہ لہ ہر سئی جارہ کہ دا کہ تہ واف دہ کن بہراکردن برؤن. ہیچ شتی پئی لی پیغمبر
 نہ دہ گرت کہ فرمائی پئی بکا کہ ہر سئی جارہ کہ بہراکردن برؤن مہ گہر نہ وہی کہ لہ سہریان
 بمینتہ وہ.^۲ بوخاری پریوایتی کردوہ لہ نئیبنو عہ باسہ وہ (پہ زای خوی لی بی) دہ لئیت: کاتی
 پیغمبر (ﷺ) شو سالہ کہ بی ترس ہاتہ مہ ککہ فرموی: بہراکردن برؤن بؤ نہ وہی بت پرستہ کان
 ہیژیان ببیینن بت پرستہ کان کہ لہ بہر دم بہر زایہ کدا بون.^۳ دیسان لہ نئیبنو عہ باسہ وہ (پہ زای خوی
 لی بی) دہ لئیت: بؤیہ پیغمبر (ﷺ) بہراکردن تہ وافی کرد بہ دہ وری مائی خوداو سہ فاو مہر وہ دا بؤ
 نہ وہی بتپرستہ کان ہیژی و توانای پیغمبر ببینن.^۴ جاریکی تریوخاری پریوایتی کردوہ لہ نئیبنو
 عومہر وہ (پہ زای خوی لی بی) دہ لئیت: پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) چوہ دہر وہ بؤ عہ مرہ بت
 پرستہ کان بونہ پئی گرو نہ یان ہیشت بچی بؤ مائی خودا قوربانہ کان سہر بری و موی سہریتاشی لہ
 خودہ بیبہ لہ گہ لیان ریکہوت لہ سالی دواپی بجیت بؤ عہ مرہ. چہ کہ لہ گہ لہ خویان مہ ل نہ گرن شمشیر
 نہ بی و نہ وندہش بمیننہ وہ کہ پئیان خوشہ. پیغمبر (ﷺ) لہ سالی دواپدا عہ مرہی کردو بہو
 شیوہ یہش چوہ ناو مہ ککہ کہ بریاری دابو لہ گہ لیان کاتی کہ سئی پؤژ مانوہ لہ مہ ککہ دا بت
 پرستہ کان داوایان کرد کہ دہرچن (پیغمبر ریش (ﷺ) لئی دہرچو.^۵ وہ نہ فرمویت: ﴿فَعَلِمَ مَا لَمْ
 تَعْلَمُوا فَعَجَلْ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتَحَ قَرِيْبًا﴾ واتہ: خودا دہیزانی چی باشہ بؤ نئیوہ لہ بہر زہ وندیتانہو

^۱ احمد (۲۹۴/۱) فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

^۲ فتح الباری (۵۸۱/۷) مسلم (۹۲۳/۲).

^۳ فتح الباری (۵۴۸/۳).

^۴ فتح الباری (۵۸۱/۷).

^۵ فتح الباری (۵۸۱/۷).

^۶ فتح الباری (۵۷۱/۷)

نهی هیش بجنه ناو مه ککه له و ساله دا ئیوه نه تان ده زانی ﴿فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ قَتْمًا قَرِيبًا﴾
واته: بیتش چونتان بۆ ناو مه ککه که به لیتتان پی درابو له و خونه ی پیغه مبه ردا (ﷺ) بینیبوی که
تووشی سه رکه و تنیک ده بن. ئه و سه رکه و تنه ش په یمانی ناشتی حوده بیبه بو له نیوان ئیوه
بتپه رسته کانی قورپه یشا.

مژده ی سه رکه و تنی موسولمانان به سه ر جیهاندا

خودای مه زن فرموویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكُنِيَ
بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ هه ر خودایه که پیغه مبه ری خوی نارد به پینمونی و نایینی پاسته و تا به سه ر هه موو
دینیکا زالی بکا، خواش بۆ ناگا لیبوون به سه. پاشان خوی گه وره مژده ی سه رکه و تنی پیغه مبه رکه ی
(ﷺ) به سه ر دوژمنه کانیدا به هه موو خه لکی سه ر زه مین و موسلمانان راده که په نیت و نه فرمویت: ﴿هُوَ
الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ﴾ واته ئه و خودایه ی که پیغه مبه ری خوی نارد به پی نیشاند ه رو
نایینی پاستیشی پیدا په وانه کرد که بریتیه له زانیاری به سود و کرداری چاک و جوان. چونکه زانستی
شهرعی ته واره کرداری شهرعی چاک و وه رگرتنی و کارپی کردنی هه ق و پاسته. ﴿الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى
الدِّينِ كُلِّهِ﴾ واته: به سه ر نایینی هه موو که له کانی ترا له سه ر زه میندا له عه رب و عه جه م و هه موو که لانی
تر خاوه ن ئاین بن یان بتپه رست. ﴿وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ خوداش به سه و ناگای لیبه که ئه و
پیغه مبه ری ته ی وه هه ر خوداش یارمه تی دهریه تی.

سیفاتی خاوه نبا وهران و شیوازی که شه کردنیان

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرِيمٍ أَخْرَجَ سَطَكُمْ فَتَارَهُ
فَاسْتَقَلَطَ فَأَسْتَوَىٰ عَلَى سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَصِيْطَهُمْ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ
مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾

خودای گه وره نه فرمویت: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ
كَرِيمٍ أَخْرَجَ سَطَكُمْ فَتَارَهُ فَاسْتَقَلَطَ فَأَسْتَوَىٰ عَلَى سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَصِيْطَهُمْ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ مه ممه د (ﷺ) پیغه مبه ری خودایه، نه وانه ش که له

که آن نهون له به رانبره خوانه ناسان توندو تیژو له ناو خودا دلوفانن. له کرپنوش و سوزده چاوت پتیمان ده که وی هره ناواتی په زامه ندی و چاکه ی خودان. دروشمی سوزده بردنیاں به ناو چاوانه وه هیه، وینه شیان له تهورات دایه و نمونه شیان له نینجیلدا وه کشتوکالیک وایه چه که ره ی ده رکردبی نینجا چه که ره ی به میز کردبی و قاییم بوی جاله سر لاسکی خوی ریک وه ستابی، نه وهنده جوان بی جوتیاره کانی سه رسام کردبی و چاوجنوکانی سپله ی پتی قه لس بکات. نه وانه ی خاوه ن باوه پو ناکار چاکن، خوا به لینی ل بوردن و پاداشتی گه وره ی پیداون. خودای مه زن باسی پیغه مبه ر ده کا (ﷺ) که نه و په وانه ی کردوه پیغه مبه ریکی راسته و گومانی تیدانیه ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ﴾ نه م پسته یه موبته داو خبه ر هه رچی وه سفی جوان و چاکه . تیا به تی پاشان وه سفی هاوه له کانی ده کا (په زای خویان ل بی) نه فه رمویت: ﴿وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رَحِمَاءَ بَيْنَهُمْ﴾ واته: زور توندو تیژن به رانبره دوژمن و به به زه زین له ناو خویانا وه ک خودای گه وره فه رمویته تی: له نایه تیکی ترا ﴿سَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ واته: نه وه به زویسی خوا له جیاتی نه وان گه ل و کومه لیکي تر نه هینی خوا نه وانی خوش نه وی و نه وانش خویان خوش نه وی به سوزو به زه زین به رانبره برواداران به هیژو توند به رانبره بی برویان. نه م سیفته تی خاوه ن باوه رانه که به رانبره دوژمن زور به میزه و له گه ل خوانه ناسان زور به سوزو دلوفانه . زور به رق و ناوچا و گرزه به پوی خوانه ناسا و دم به خه نده و پوخشه به رانبره برا موسولمانه که ی وه ک خوی گه وره فه رمویته تی: ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ آمَنُوا قَوْلًا مِنَ اللَّهِ يَأْتِيهِمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلَيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً﴾ واته: نه ی نه وانه ی که نیمانتان هیناوه بجه نگن له دزی نه وانه ی که نزیکین لیتانه وه له بی برویان وه با بی باوه ران له نیوه دا توندو تیژی ببینن. وه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویته تی: (نمونه ی خاوه ن باوه ران له خوش ویستن و دلوفانیاندا بقریه کتری وه ک نمونه ی یه ک لاشه وان. هه رکاتی به شی له و لاشه یه نیشی گرد هه موو به شه کانی تری له ش نارام ناگری و تاو له رز ده یگری) ۱، وه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویته تی: (خاوه ن باوه ران بقریه خاوه ن باوه ر وه ک نمونه ی خانو وایه که یه کتری ده به ستنی به یه که وه، وه پیغه مبه ر (ﷺ) په نجه کانی خسته ناویه ک) ۲، نه م دوو فه رموده یه له بوخاری و موسلما هاتون. خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرَضُوا أَنَّهُ

۱ المائدة (۵۴).

۲ التوبة (۱۲۳).

۳ مسلم (۱۹۹۹/۴).

۴ فتح الباری (۱۱۹/۵).

خودای گوره باسیان ده‌کا که زۆر چاکه خوانزن ونویژ زۆر ده‌کن له‌بەر په‌زامه‌ندی خوداو ته‌نها به‌ته‌مای
 ئه‌ون که پاداشی باشیان بداته‌وه به‌به‌هشت که‌په‌ر له‌نازو نعیمه‌ت له‌وه‌ش زیاتر که‌په‌زامه‌ندی خوای
 گوره‌یه وه‌ک خودا ئه‌فه‌رمویت: ﴿وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾^۱ واته: وه‌په‌زامه‌ندیش له‌لایه‌ن خواوه
 که‌گوره‌تره له‌مه‌موو شستیک. وه‌ئه‌فه‌رمویت: ﴿سَيِّمَاهُم فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾ واته: په‌نگ
 دانه‌وه‌ی سوژده بردنیان به‌نیو چاوانیانه‌وه دیاره. عه‌لی کوپی ئه‌بو ته‌لحه ده‌لّیت: له‌ئینبو عه‌باسه‌وه
 (په‌زای خویا لی بی) ﴿سَيِّمَاهُم فِي وُجُوهِهِمْ﴾ واته: نیشانه‌ی چاک^۲، موجه‌یدو که‌سانی تریش
 گوتویه‌نه: واته: که‌ردن که‌چی وخۆبه‌که‌م زانینی^۳ هه‌ندی ده‌لّین: چاکی و چاکه‌خوایی: پوناکیه‌که له‌ناو
 دلاو پۆشنایه له‌نیوچاواناو پۆزی فراوانی و خۆشه‌ویسته‌یه له‌ناو دلّی خه‌لکیدا. گوره‌ی موسولمانان
 عوسمانی کوپی عه‌فان (په‌زای خوای لی بی) فه‌رموویه‌تی: هیچ که‌سێک نیه که‌په‌نهانیه‌ک به‌شاریته‌وه
 مه‌گین خودا ده‌ری ده‌خا له‌نیو چاوان و قسه‌کردنیدا. ئیمامی ئه‌حمد پریویه‌تی کردوه له‌ئینبو عه‌باسه‌وه
 (په‌زای خویان لی بی) ئه‌ویش له‌پێغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که‌ئه‌فه‌رمویت: (په‌وه‌شتی جوان و ناکاری چاک
 زیاده‌ په‌وی نه‌کردن به‌شیکه له‌بیستو پینچ به‌شی پێغه‌مبه‌ریه‌تی)^۴، ئه‌بو داویدیش پریویه‌تی کردوه^۵.

یاره‌کانی پێغه‌مبه‌رو (ﷺ) نیه‌تیان پاک بووه‌و کرداریان چاک بووه‌ هه‌رکه‌سێ سه‌یری کردبن
 سه‌رنجی پاکیشاوه‌ په‌وه‌شتی جوان و چاکیان. مالک ده‌لّیت (په‌زای خوای لی بی): ئاگادار کراوم
 له‌گاوه‌کان کاتی که‌چاویان که‌وتوه به‌ئه‌سحابه‌کان که‌شامیان پزگار کرد ئه‌یان گوت: به‌خوا وه‌ک
 ئاگادار کراوین ئه‌مانه له‌حه‌واریه‌کان چاکترن. بێ گومان راستیان وتوه چونکه ئه‌م ئومه‌ته به‌پزتره
 وه‌ک له‌کتیبه‌ پێشوه‌کاندا هاتوه له‌ئومه‌ته‌کانی تر له‌م ئومه‌ته‌یشا که‌وره‌ترو به‌پزتره‌هاوه‌له‌کانی
 پێغه‌مبه‌ره (ﷺ) چونکه خودای مه‌زن له‌و کتیبانه‌ی که‌په‌وانه‌ی کردوه بۆ که‌له‌ پێشوه‌کان ئیشاره‌تی
 بۆ داوین و یاس کراوه‌ بۆیه‌ خوای گوره‌ لێره‌دا ئه‌فه‌رمویت: ﴿ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ﴾ پاشان
 فه‌رموویه‌تی: ﴿وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ كَرَجٍ اَخْرَجَ سَطْرَهُ﴾ وه‌ک کشتوکالی که‌وه‌چی زۆری لی دابی.
 ﴿فَتَارَهُ﴾ به‌هیزو توندی کردبێ ﴿فَاسْتَعْلَطَ﴾ گوره‌وه‌ به‌رز هه‌لچوبی ﴿فَاسْتَوَىٰ عَلٰی سُوْقِهِ يُمْسِبُ

^۱ التوبة (۷۲).

^۲ الطبري (۲۶۳/۲۲).

^۳ الطبري (۲۶۳/۲۲).

^۴ احمد (۲۹۶/۱) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۵ ابو داود (۱۳۶/۵) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

الزَّعَّاجِ ﴿۱﴾ خاوهن کشتوکالہ کان سیر بمینن لئی. هر بهوشیوه یه هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) یارم تی و پشت گیری پیغه مبریان کردوه وه لق و پۆپی کشتوکال له گه لی بوون. ﴿لَغِيْظِمْ اَلْكَفَّارِ﴾ واته: هتا سهله و چا و چنژکه کانی بی دلگران بکات. نیمامی مالک (په حمه تی خوی لی بی) له ریوایه تیکدا لئی وه رگیروه که به پیتی ئەم نایه ته کومه لی پافیزه دینیان نیه و کافرن نه وانیه که رقیانه له هاوه له کانی پیغه مبرو (ﷺ) بییان قه لسن. چونکه نه وانیه زۆر قسین له دلن بۆ هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) وه هر که سی کینه ی له هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) بیی به پیتی ئەم نایه ته موسولمان نیه هه ندی له زانیانیش هه مان پایان هه بوه له م باره یه وه. فه رموده زۆر هاتوه له باره ی پیزی هاوه له کانه وه پیکری له باس کردنیان کراوه به خراپه. وه سف و پیزی خوی گه وره به سه بۆیان که له زۆر نایه تدا باسی هیتاون. پاشان خوی مه زن فه رمویه تی: ﴿وَعَدَّ اللهُ الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ مِنْهُمْ مَّغْفِرَةً وَّ اَجْرًا عَظِیْمًا﴾ واته: نه وانیه خاوهن باوه رو ئاکار چاکن به لئینی لی بووردنی له تاوانه کانیان پیداون و پاداشتی گه وره و پۆزی زۆریشیان ده داتی. به لئینی خوی پاسته و به جی دینی و هه رکه سیش به ریگه و پیازی نه واندا بووا هه مان پاداشی هه یه. چونکه هاوه له کانی پیغه مبر (ﷺ) پیشینه یی و پیزد پله و پایه یه کی وایان هه یه لای خوی که هه یج که سی له م ئوممه ته پینان ناگات خوی گه وره لئیان پازی بی و به هه شت و فیرده وس جیان بی وه ک خوی خوی به لئینی لی بووردن و پاداشی گه وره ی پیداون. موسلم ریوایه تی کردوه له سه حیحه که یدا له نه بو هوره یه وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: پیغه مبر ی خوی (ﷺ) فه رمویه تی: (قسه مه لئین به هاوه له کانم سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سه ته. نه گه ر یه کیک له ئیوه به نه ندازه ی کئیوی ئو خود مالی سه رف بی ناگاته مودی یه کیک یا نیوه ی مودی یه کیک له وانه) موددیک به رانه ره به (۱۸) هه ژده لیره ی ته فره نجی وه که له مونجیدا هاتوه.

ته فسیری سورهتی (العجرات)

له مه دینه دا هاتووته خوارهوه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾﴾
 ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢﴾﴾
 ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣﴾﴾

عَظِيمٌ ﴿٣﴾

نه هی له پیش که وتی خوداو پیغه مبه ره که ی، فه رمان دان به ریز ئی گرتن و ره وشت جوانی له که هی

خودای که و ره نه فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
 نه ی که لی خاوه نباوه پان! نه چن وه پیش خاوه پیغه مبه ره که ی (عَلِيمٌ) بکه ون، با ترستان له خودا بی،
 خودا بیسه رو زانایه. خودای که و ره به م نایه ته نامۆزگاری خاوه نباوه پان ده کات که چون هه لاس و که وت
 بکه ن له خزمهت پیغه مبه را (عَلِيمٌ) له پدزو حورمهت گرتن و مه زن سه بیرکردنی فه رمویه تی: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
 نه ی نه وانهی باوه پتان هیناوه به له مه که ن له وشتانه ی
 که پیغه مبه ر (عَلِيمٌ) ده یه ویت بیکا. واته پیشی مه که ون. به لکو ئیوه شوینی نه و که ون له هه موو نیش و
 کاریکدا نه و نه ی کات. عه لی کوری نه بو ته لحه ده لیت له ئیبنو عه باسه وه (په زای خوی لی بی). ﴿لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
 واته: شتی مه لئن له که ل قورئان و فه رموده ی پیغه مبه را ری نه که وی.
 قه تاده ده لیت: بۆمان باس کراوه که هه ندی کس گو تویانه: گه ر نایهت بهاتایه له م باره و له و باره وه
 یان نه وشته راست بویه. خودای که و ره نه وه ی پی ناخوش بوه ^۲. و پیش که وتن بوه تیایدا، ﴿وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
 واته: له خودا بترسن له و فرمانانه ی نه یدا به سه رتاندان. ﴿إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ واته: خودا قسه کانتان
 ده بیسی و (عَلِيمٌ) به وه ی له دلتانایه ده زانی. هه میسان خودای که و ره نه فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
 ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

^۱ الطبري (۲۲/۲۷۵).

^۲ الطبري (۲۲/۲۷۶).

شَعْرُونَ ﴿۸﴾ نئی گلی خاوهن باوه پان! ناشی دنگتان سهر دنگی پیغمبر که وی (ﷺ) دنگیش
 هینده برز مکه ن، وه که له گلا یه کتر قسه بکن) که کارتان لی پوچه ل بیی و خوتان به خوتان نه زانن
 ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ﴾ نه مهیش په وشستی تره له و په وشستانه ی
 که خودای گه وره داواده کا له خاوهن باوه پان له بهر چاوی بگرن که له کاتی قسه کردنا له گلا
 پیغمبر (ﷺ) دنگیان برز نه که نه وه به سهر دنگی نهوا، پیوایهت کراوه که نه م نایه ته له سهر دوو
 پیاو ه مزنه که نه بویه کرو عومر هاته خواره وه (په زای خوی لی بی) بوخاری پیوایهتی کردوه له نینو
 نه بی موله یکه وه ده لیت: وهخت بو دوو پیاو ه چاکه که له ناو بچن (په نجه پو بچن) نه بو به کرو عومر
 (په زای خویان لی بی) دنگیان بهرز کردوه له خزمهت پیغمبر (ﷺ) وهختی کومه لی له خه لکی به نی
 ته میم هاتن بولای پیغمبر (ﷺ) یه کتیکان ده لیت نه قرعه ی کوپی حابس (په زای خوی لی بی) برای
 به نی مه جاشع بکه ره لپیرسراویان، نه وی تریان پیاو یکی تری گوت. نافع ده لیت: ناوه که م له بیرنه
 کی بو. نه بو به کر ده لیت به عومر (په زای خویان لی بی) تو هر نه ته وی دزایه تی من بکه ی. عومر
 ده لیت: من مه به ستم دزایه تی تو نه بو ه له و کاته دا دنگیان بهرز بووه وه، خودای گه وره نه م نایه ته ی
 نارده خواره وه: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ
 بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ نینو زویه بر (په زای خویان لی بی) ده لیت: دوی
 نه وه عومر نه وه نده دنگی بهرز نه ده کردوه هه تا پیغمبر (ﷺ) لیتی تی بگات، نه مه ی له باره ی
 باوکیه وه باس نه کرد واته: نه بو به کر (په زای خوی لی بی) به ته نها بوخاری نه م فه رموده ی پیوایهت
 کردوه موسلمی له گلا نیه. وه له پیوایه تیکی ترا له بوخاریه وه هاتوه که ده سته یه ک له به نی ته میم
 هات بولای پیغمبر (ﷺ) نه بو به کر ده لیت: قه عقاعی کوپی مه عبه د بکه به نه میریان، عومر ده لیت:
 نه قرعه ی کوپی حابس بکه به نه میریان، هه تا کوتایه فه رموده که. ^۱ دیسان بوخاری پیوایهتی کردوه
 له نه نه سی کوپی مالک وه (په زای خوی لی بی) که پیغمبر (ﷺ) هه والی سابتی کوپی قه یس ده پرسه
 که دیار نه بو. پیاو یکه ده لیت: من هه والت نه ده می له کوئیبه. چو پو مالوه یان بینی سه ری داخسته وه پی
 گوت: چیت به سه ر هاتوه؟ ده لیت: خراپ به سه ر هاتوه چونکه دنگی بهرز کردبو به سه ر دنگی
 پیغمبر (ﷺ) کاره کانی پوچه ل بو ه ته وه بو به یه کتیک له خه لکی ناو ناگر. پیاو ه که هات بولای
 پیغمبر (ﷺ) هه واله که ی بو گنپایه وه که ناواو ناواو نه لی. موسا ده لیت: جاری دوهم گه پایه وه
 بولای مزده یه کی زور گه وره وه پیغمبر فه رموی: (بچو بولای پیی بلی: تو له خه لکی ناو ناگر نیت

^۱ فتح الباری (۸/۴۵۴).

^۲ فتح الباری (۸/۴۵۷).

به لگو تو له خه لکی ناو به هه شتی). به م شیوهیه ته نها بوخاری پریوایه تی کردوه. ^۱ نیمامی نه حمد پریوایه تی کردوه له نه نسای کوپی مالکوه (په زای خوی لی بی) ده لیت: کاتی ئه م نایه ته دابه زیه خواره وه: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا ءَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا يَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ سابتی کوپی قه یسی کوپی شه معماس دهنگی به رز بو ده لیت: من بووم ئه و که سه ی که ده نگم به رز ده کرده وه له خزمت پیغه مبه ری خودا (ﷺ) وه من له خه لکی ناو ئاگرم و کرده وه کانم پوچه ل بوه ته وه. به دل تهنگی له مال وه دانیشتیو. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هه والی پرسى. هه ندئى له خه لکی چون بۆ لای پییان وت: که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هه والت نه پرسى چیه؟ ده لیت من بووم ئه و که سه که ده نگم به رز کرده وه به سه ر دهنگی پیغه مبه ردا (ﷺ) ده نگیشم هینده به رز کرده وه کرده وه کانم پوچه ل بووه وه من له خه لکی ناو ئاگرم. پیاوه کان هاتنه وه لای پیغه مبه ر (ﷺ) ئه وه ی که سابت ده لیت بۆیان گنپرایه وه. پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (نه خیر به لگو ئه و له خه لکی ناو به هه شته). نه نس ده لیت: کاتی ئیمه چاومان پیی ده که وت له ناو ماندابو ده مان زانی که له نه هلی به هه شته. کاتی که پوژی به مام هات هه ندئى ترس و سستیمان پیوه دیار بو. سابتی کوپی قه یسی کوپی شه حماس هاتو بۆنی خوژی له خوژی دابو کفنی له به ر کردبو ده لیت: خراپ ده چن به دم هاوه له کانتانه وه، شه ری کرد هه تا شه هید کرا (په زای خوی لی بی) ^۲ خودای مه زن فه رمانی داوه که هینده ده نگ به رز نه که نه وه به سه ر پیغه مبه ردا (ﷺ) وه ک چون له گه ل به کتری قسه ده که ن و ده نگ به رز ده که نه وه. به لگو ده بی زور به ئارامی و پیزه وه له خزمت پیغه مبه ردا (ﷺ) بدوین بۆیه خودای گوره فه رمویه تی: ﴿وَلَا يَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ﴾ وه که له نایه تیکی ترا فه رمویه تی: ﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا﴾ ^۳ واته: بانگ کردنی پیغه مبه ر (ﷺ) له ناو خوتاندا دامه نین، نابى وه ک بانگ کردنی خوتان له به کتری (ده بی به پیزه وه بانگ بکریت وه ک ئه ی پیغه مبه ر یارسول الله (ﷺ). وه نه فه رمویت: ﴿أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ واته: بۆیه ده نگ به رز کردنه وه مان لی قه ده غه کردن له لای پیغه مبه ردا (ﷺ) له ترسی ئه وه ی نه کا پیغه مبه ر (ﷺ) توپه بیبی لیتان و خودایش له به ر ئه و لیتان نیگه ران بیبی و کرده وه ی ئه و که سه پوچه ل ببیته وه به خوژی نه زانی. وه که له فه رموده ی سه حیددا هاتوه نه فه رمویت: (پیاوی واهیه قسه یه ک ده کا له په زامه ندی

^۱ فتح الباری (۴۵۴/۸).

^۲ احمد (۱۲۷/۳) فه رموده یه کی سه حیه.

^۳ النور (۶۲).

خودا هيچ گرنكى پينادا به هزى شو قسه وه به هشتى بى دنوسرى. پياوى واش هيه قسه يه كه كا كه خودا پيى ناخوشه هيچ گرنكى پينادا ده كه ويته خواره وه به ناو ناگرا به نه اندازه ي دورى نيوان ناسمان و زمين). پاشان خوداى مهن هانى شو موسولمانانه ده دان وه سفيان ده كات كه له خزمهت پيغه مبره (ﷺ) ده نكيان نزم ده كه نه وه نه فه رمويت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَعْضُونَ أَسْوَأَتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلنَّفَقَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ شو كه سانه ي له خزمهت پيغه مبره ي خودا (ﷺ) ده نكيان نزم ده كه نه وه شو كه سانه خوا ده رباره ي پاريزگارى، دلى تاقي كردونه ته وه لى خوشبون و پاداشى مهن بى نه وانه . واته: نه وانه ي ده نكيان نزم ده كه نه وه له خزمهت پيغه مبره ي خودا (ﷺ) خوداى گوره دلى پاك كردونه ته وه و اى لى كردون كه شياوى لى خوش بون و پاداشى مهنى خودا بن. نيمامى شو حمد پياويه تى كردوه له كتيبى زودا له مواهيد وه ده ايت: نامه يه كه نوسرا بى گه وره ي موسولمانان عومر. نه ي گه وره ي موسولمانان: پياويك ناره زوى گونا ه ناكا و پيى هه ناسى چا كتره يان پياويك ناره زوى گونا ه كه كا و گونا ه ناكات؟ عومر (په زاي خواى لى بى) نوسى نه وانه ي ناره زوى گونا ه كه كن و پيى هه ناسن چا كترن ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلنَّفَقَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾.

باسى خراپى نه وانه ي له دهره وه ي ژوره كانه وه بانگى پيغه مبره ده كه ن (ﷺ)

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُتَادُونَكَ مِنَ وَرَثَةِ الْمُجْرِبَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ (۱) ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ

خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (۲)

خوداى مهن فه رمويه تى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُتَادُونَكَ مِنَ وَرَثَةِ الْمُجْرِبَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ شو كه سانه ي له و ديوى هؤده كانه وه بانگت ده كه ن، زؤر به يان ناوه زيان نيه . پاشان خوداى گه وره باسى خراپى شو كه سانه ده كات له و ديوى ژوره كانه وه بانگى پيغه مبره (ﷺ) ده كه ن. وه شو عه ره به زير و بى ناوه زانه له دهره وه ي ژوروى خيزانه كانى بانگيان ده كرد ﴿أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾ واته: زؤر به يان ناوه زيان نيه. پاشان خواى گه وره ناموزگاريان ده كات و نيشانيان ده دا كه چؤن پيز له پيغه مبره (ﷺ) بگرن، نه فه رمويت: ﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ نه گه ر خؤيان راگرتايه هه تا دهره چووى بى لايان، بى شك بى نه وان باشت بوو، خوا ده شبووى و دلؤفانه . واته: نه گه ر خؤيان بگرتايه له دنياو قيام تا نه وه بى نه وان چا كتر بو پاشان خوداى مهن

۱ فتح الباري (۲۱۲/۱۱).

داوایان لی دهکات که په شیمان بینه وه بگ پښتو وه بولای خودا. ﴿وَاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ﴾ له زور که سه وه باس کراوه که نه م نایه ته له سر نه قره عی کوپی حابسی ته میمی (په زای خوی لی بی) هاتو ته خواره وه. نیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له نه قره عی کوپی حابسه وه (په زای خوی لی بی) که بانگی پیغه مبه ری خوی کردوه (ﷺ) له ده ره وه ی ژوره کان گوتویه تی: نه ی محمد نه ی محمد. وه پیوایه تی کی ترا گوتویه تی: نه ی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) پیغه مبه ریش وه لاسی نه داوه ته وه. پاشان گوتویه تی: سو پاس کردنم زور چاکه و زه م کردنیشم زور خرابه. پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (نه وه ی تر نه ی لی بی، خوی که وره یه). واته: نه وه خوی مزه نه سو پاس کردنی زور چاکه و زه م کردنیسی بق هر که سی زور خرابه.

فهرمان دان به زور و د بونه وه له که سیکی له پئی دهر چوو (لادبر) که دهنگ و باسیک دینی

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِمَهَلَةٍ فَتُصْحِرُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦﴾
وَأَعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ وَلَئِن آتَىٰ اللَّهُ حَبَّ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانَ وَرَزَقَتْكُم مِّنْهُ فَمَا كُنْتُمْ
وَكَرِهَ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْوَعْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾ فَضَلَّ مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ

حکیمه (۸)

خودای مزه نه فرمان ددها به ورد بونه وه له هوال هینانی که سیکی له پئی لادبرو په له نه کردن لی بی هتا پون ده بیته وه نه ک درق بی یان به هله هه واله که ی هینابی، بق نه وه ی نه و که سه یا نه و دادوره بریار نه دا له سر قسه که ی و نه ویش وه که نه و بکه ویته هه له وه. خوی که وره داوای کردوه که شوینی قسه و پئی خرابه کاران نه که وین. نالیرده هه ندی له زانایان پیوایه تی که سی قه بول نا که نه که ناسراو نه بی و هلس و که وتی نه زانری له به ر نه وه ی نه وه که له پئی لادبر بی (له باره ی هاتنه خواره وه ی نه م نایه ته وه به سر هاتیک هیه له چه ند ریگاوه باس کراوه چاکترین پیوایه تیان نه م به که نیمامی نه محمد پیوایه تی کردوه له موسنه ده که یا له پیوایه تی مالکی به نی موسنه له قوه له حارسی کوپی نه بی زیاره وه باوکی جویری ی کچی حارسی دایکی موسولمانان (په زای خوی لی بی) حارسی کوپی زیاری خوزاعی (په زای خوی لی بی) ده لیت: چومه لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ) بانگی کردم بق نیسلام. منیش موسولمان بوم و باوه پم هینا فه رموی پیم که زه کات بده م گوت باشه و گوت: نه ی پیغه مبه ری خودا بگ پښتو وه بوناو هوزه که م بانگیان بکه م که موسولمان بین زه کات بدن هر که سی به گوپی کردم زه کاته که ی لی و ه رده گرم و کزی ده که مه وه که سیکم بق پاسپیره له کاتیک دیاری کراودا هتا نه وه ی که کوم کردوه ته وه بژت په وانه بکه م. کاتی حارس زه کاته که ی کز کرده وه له و که سانه ی کوموسولمان

۱ احمد (۴۸۸/۳) فه رموده یکی سه حیحه.

بون نه وکاتش هات که پیغمبری خود(ﷺ) دیاری کردبو. پاسپیژاوه که په‌وانه بکا. پاسپیژاوه که دواکوت نه‌چو بؤلای. حارس واتیکه‌یشت که‌خوای‌گه‌وره‌و پیغمبر توپه‌بوون لئی‌پیاو‌ماقولاتی مژه‌زه‌کی بانگ کردو پئی‌گوتن: که پیغمبر خود(ﷺ) کاتیکی بق دیاری کرده که پاسپیژاوی خوی بق دهنیری نه‌و زه‌کات‌هی کوی کرده‌توه لئی‌ورده‌گرئی، وه پیغمبر خودا هرگیز به‌لین ناشکینتی و به‌جیی دینتی واده‌زائم نه‌گه‌ر توپه‌نه‌بوی نه‌و پاسپارده‌ی دوا نه‌ده‌خست ورن له‌گه‌لم بچین بؤلای پیغمبر خود(ﷺ) پیغمبریش (ﷺ) ولیدی، کوی عوقبه‌ی ناربدو بؤلای حارس بق نه‌وی نه‌و زه‌کات‌هی لایه‌تی کوی کرده‌توه لئی‌ورده‌گرئی. وه‌ختی ولید چوه‌ن‌زیک بو‌توه ترساوه و گه‌پاوه‌توه بؤلای پیغمبر(ﷺ) گوتیه‌تی: نه‌ی پیغمبر خود(ﷺ) حارس زه‌کات‌ی نه‌دامی و ویستی بمکوژی، پیغمبر خود(ﷺ) توپه‌بو کومه‌لیکی نارد به‌دوای حارسا (په‌زای خوای لی بی) حارس و هاوه‌له‌کانی له‌دوره‌وی شاری مه‌دینه گه‌یشتنه نه‌و که‌سانه گوتیان: نه‌وه حارسه. حارس چوه‌ لایان ده‌لئیت: ئیوه بؤلای کی نیراون؟ گوتیان: بؤلای تو. ده‌لئیت: بوچی؟ گوتیان: پیغمبر خود(ﷺ) ولیدی کوی عوقبه‌ی بق ناردی. ده‌لئیت تو زه‌کات نه‌داوتی و ویستوته بیکوژی. حارس (په‌زای خوای لی بی) ده‌لئیت: نه‌خیر سویند به‌و که‌سه‌ی که‌محمدی به‌هق کرده هرگیز چاوم پئی نه‌که‌وتوه نه‌هاتوته لام. کاتی حارس چوه‌ لای پیغمبر خود(ﷺ) فه‌رموی: (زه‌کات نه‌داوه و ویستوته پاسپیژاوه که‌شم بکوژی؟) حارس ده‌لئیت: نه‌خیر سویند به‌و که‌سه‌ی تو‌ی په‌وانه کرده به‌هق چاوم پئی نه‌که‌وتوه نه‌هاتوته لام. وه‌نه‌هاتم هاتا کاتی که پیغمبر(ﷺ) پاسپیژاوه‌کی گل دایه‌وه (په‌وانه نه‌کرد بؤلام) ترسام خودا پیغمبر خود(ﷺ) پازی نه‌بوین لیم. ده‌لئیت: له‌و کاتا سوره‌تی (الحجرات) هاته خواره‌وه: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِنْ جَاۤءَكُمْ فَاسِقٌۢ بَنِيۡۤا فَتَيَبَّسُوْاۤ اَنْ تُصِيْبُوْا قَوْمًاۢ بِجَهَلٰٓةٍۭ فَنَصِيْحُوْا عَلٰٓیۡ مَا فَعَلْتُمْۚ نَدِيْمِيْنَۙ ﴿۱﴾ وَاَعْلَمُوْۤا اَنَّ فِیْكُمْ رَسُوْلًاۙ لَوْۤ اَطِيعْتُمْ فِیۡ كَثِيْرٍۭ مِّنَ الْاَمْرِ لَعَنِتُّمْۙ وَلٰكِنَّ اللّٰهَۙ جَبَّۤ اِلَيْكُمْۙ الْاِيْمٰنَ وَرَزَقَهُۥ فِیۡ قُلُوْبِكُمْۙ وَكَرَهُۥۙ اِلَيْكُمْۙ الْكُفْرَ وَالْفُسُوْقَ وَالْعِصْيَانَۙ اُوْلٰٓئِكَ هُمُ الرّٰشِدُوْنَ ﴿۷﴾ فَضَلًاۙ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْمَةًۙ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ حَكِيْمٌۙ ﴿۱﴾ نیننو نه‌بی حاتم و ته‌به‌رانیش ریوایه‌تیان کرده. ^۲ خوای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِنْ جَاۤءَكُمْ فَاسِقٌۢ بَنِيۡۤا فَتَيَبَّسُوْاۤ اَنْ تُصِيْبُوْا قَوْمًاۢ بِجَهَلٰٓةٍۭ فَنَصِيْحُوْا عَلٰٓیۡ مَا فَعَلْتُمْۚ نَدِيْمِيْنَۙ ﴿۱﴾ نه‌ی گه‌لی خاوه‌نباوه‌پان! هر کاتی له‌فه‌رمان لاده‌ریک دنگ و یاسی‌کتان

^۱ احمد (۲۷۹/۴) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۲ الطبرانی (۲۷۴/۲۲) فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

بِقُدَّتِنِي، به وردی لئی وردبندوه، نه کا له پوی نه زانیه وه گه لیکنان تووشی زیان کن وله کرده تان به شیمان بن.

هر پاو برپاری پیغه مبهرا (ﷺ) چاکتره

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَنَنِتَّمُ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ﴾ پنیو—سته نه مهش بزنان که پیغه مبهری خوداتان له ناودایه، نه گهر له زور کاراندا شوینتنان که وتبویوه، توشی ناپه حه تی ده بون به لام خدا خوشه ویستی برپا به دینی دایه شه وهی له دلاندا خه ملاند. بیباوه پری له پری لادان و سه ریچی له لاتان ناشرین (کرده). له پری شاره زا نه وانن. واته: زور باش بزنان که پیغه مبهری خوا (ﷺ) له نیوانتاندایه زور به ریزو گه وره سهیری بکن وله خزمه تیا بن له فرمانی ده رنه چن هر چی نه فرمویت: گوی پایه لی به کن. چونکه نه و باشتر ده زانی چ شتی بوئیوه چاکه و له به رزه وندی تانه. وه له خوتان به سوژتره بۆتان وه هر برپاریک دده له پاو برپاری خوتان چاکتره بۆتان. وه ک خودای گه وره فرمویته تی: ﴿الَّذِي أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ﴾ واته: پیغه مبهری خودا (ﷺ) له خودی برواداران بۆ خویان له پیشتره. پاشان پوونی ده کاته وه که نه وان عه قلیان بۆ زورشت ناچی که له به رچه وه ندی خویانه و نه فرمویت: ﴿لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَنَنِتَّمُ﴾ واته: نه گهر له زور شتا شوینی پاو بۆ چونی ئیوه بکه وتایه تووشی زه حمت و ناپه حه تی ده بون وه ک خوی گه وره فرمویته تی: ﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ^۱ بَلْ أَتَيْنَهُم بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَن ذِكْرِهِمْ مُّعْرِضُونَ﴾^۲ واته: وه نه گهر حه ق و پاستی شوین هه واو ناره زوی نه وان بکه وتایه ناسمانه کان و زهوی و هه مو نه وان هی تیا یاندایه ده شیوان وتیک ده چون به سه ریبه کدا به لکو نیمه قورنانتیکمان بۆ هی تان که هوی یادخسته وه یه بۆ نه وان به لام نه وان له بیرخسته وه و سه ریبه زوی خویان پیشترن. خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ به لام خودا خوشه ویستی باوه پری خسته دل تانه وه شیرین جوانی کرد لاتان.

^۱ الأحراب (۶).

^۲ المؤمنون (۷۱).

جیاوازی له نیوان ئیسلام و باوهر (الایمان)

خودای مه زنه فرمویت: ﴿وَكُرَّهَ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ﴾ واته: بئی دینی و له پئی لادان و گوناھی له لاناشرین کردون به گه و ره و بچوکه و ره و ده و ده و به پئی تواناتان نه مهیش به هره یه که که خودا داویه تی به بنده خاوه ن باوهره کان. ﴿أُولَئِكَ هُمُ الرَّاغِبُونَ﴾ نه وانسه ی که خویان پازاندوه ته و به م سیفه تانه شاره زای نه و پئی نه خودای گه و ره پئی نیشان داون. ئیمامی نه حمد پیوایه تی کردوه له نه بی پیفاعه ی زوره قبه و نه ویش له باوکیه و ده لیت: کاتی پژی جهنگی ئوحود پویدا بته رسته کان تیشکان و پریان کرد پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموی: (پیک بوهستن هتا سوپاس و ستایشی به ره وردگاری مه زنه بکم. له داویه و به چند پزیک وه ستاو فرموی: (خودایه سوپاس و ستایشی هه موو بۆتومه. خودایه: نه وه ی تو پزیت داوه که س لی ناگریته وه. نه وه ویش لیت گرتوه که س نیه بیداتی. ری نیشاندەر نیه بۆ نه وه ی تو پیت لی ون کردبی وه هر که س تو پیت نیشان دابی که س نیه گوپرای بکا وه نه وه ی تو لیت گرتوه که س نیه پئی ببه خشی. نه وه ویش تو پیت داوه پیگری نیه. نه وه ی دورت خستوه ته وه که س نیه نزیک کاته وه نه وه ویش نزیک کردوه ته وه که س نیه دوری بخاته وه. خودایه: به ره که ت و به زهیی پینو پزنی خۆتمان بۆ فراوان بکه. خودایه من داوای نه و به هره و خۆشیه به رده وامت لی ده که م ناگری و ته و نابی. خودایه داوای خۆشگوزهرانیت لیده که م له و پزوه نه نگانه دا، وه داوای دلنیاییت لیده که م له و پزوه ترسه دا. خودایه من په نات پیده گرم له شه پری نه وه ی که پیت داوین. وه له شه پری نه وه ی که پیت نه داوین. خودایه: خۆشه ویستی باوهر به ئاین له لامان شیرن که و بیرازینه وه له دلمانداو بئی دینی و له پری لادان و سه رپنجی له لامان درۆکه. بمانخه ره پیزی شاره زایانه وه خودایه به موسولمانی بمان مرینه و به موسولمانیش بمانزینه. بمان گه یه نه به پیاو چاکان سه رمان لی تیک مه ده و شه رمه زارمان مه که. خودایه نه و بئی دینانه له ناویه ره که پیاو ناکه نه به پیغه مبه ره کانت و ده بنه له مپه ره پئی تۆدا سزاو جه زه به ی خۆت بده به سه ريانا، نه ی خودا له ناویه ری نه و خوانه ناسانه ی که کتیبیان بۆهات و خودایه کی حه قی).^۱ نه سائیش پیوایه تی کردوه له پارانه وه ی پزوه شه ودا.^۲ پاشان فرموی: ﴿فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِزْمَةً﴾ واته: نه م به هره و به خششه که پئی داون نه مه پزیکسی خودایه بۆتان له لایه ن خۆیه وه. ﴿وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ﴾ واته: ناگاداره که کی شایه نی پئی

^۱ أحمد (۴۲۴/۳) نه م فرموده یه سه نه ده کانی به میز نیه.

^۲ النسائي فی الكبرى (۱۵۶/۶) سه نه ده کانی به میز نیه.

نیشاندها و کیش شایه نی گومپایه له کارزانه له کردارو گفتارو بهرنامه و بریاریدا. ﴿فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ نه مهش به خشش و چاکه به له خوداوهو، خودا زانای له کارزانه.

فرمان دان به ناشت کردنه وهی دووگروی دریه که له نیوان موسولماناندا. وهستان دژی نه وهی که دهست درژی که ره

﴿وَإِن طَافَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَفْتَلَوْا فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَعَثَ إِحْدَهُمَا عَلَى الْآخَرَىٰ فَقَتَلُوهُمَا فَتَبَيَّحَا فَتَبَيَّحَ إِلَى اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَ ت فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿۱۰۱﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿۱۰۲﴾﴾

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَإِن طَافَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَفْتَلَوْا فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَعَثَ إِحْدَهُمَا عَلَى

الْآخَرَىٰ فَقَتَلُوهُمَا فَتَبَيَّحَا فَتَبَيَّحَ إِلَى اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَ ت فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُقْسِطِينَ﴾ هه رکه له ناو باوه پداران دوو گرپ به گزیه که داجون، نیوه ناشتیا بکه نه وه، نه گه ر به کیان ویستی ناهه قی له وی تر بکا. نیوه به گز نه وه دا بجن که هه ر ده یوی شه پیکا، هه تا بق فرمانی خودا مل که چ ده کا نه وسا به بی لایه نگیری پکیان بینو به به کسانا به کیسه که یان پابگن. له وه که سانه ی به به کسانا پی پاده گن، خوا خوشی دی. خوی گوره فرمان نه دا به ناشته وایی کردن له نیوان دوو

گرپی دژ به به که له نیوان به کدا نه فرمویت: ﴿وَإِن طَافَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَفْتَلَوْا فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا﴾ ناوی

هیتاون به خاوهن برپوا له گه ل نه وه شدا که دژی به که شه پ ده گن. بویه بوخاری و که سانی تریش نه مه یان کردوه ته به لکه که که س له باوه پ بون وه دهر ناچی به هوی تاوان وسه ر پیچی وه هه ر چند تاوانه که ی گوره بی. به پیچه وانهی پاووچونی خه وارچ و نه وانهی شوینی خه وارچ که وتون له موخته زیله و نمونه ی نه وان. وه دیسان له سه حیجی بوخاریدا هاتوه له فرموده ی حه سه نه وه له نه بی به کره ته وه (په زای خوی لی بی) ده لیت: پژی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) و تاری دا. حه سه نی کورپی علی

له گه لا بو له سه ر منبه ره که په زای خویان لی بی) جاری ده بیروانی بژ حه سه ن و جاریکیش بق خه لکه که وه

ده یه فرموو: (نم کورپی من گه وره به (سیده) به لکو خوی گه وره ناشتی بخاته نیوان دوو گرپی گه وره له موسولمانان به هوی نه وه وه) ، وه که نه وه ی که پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویته: (خوی مه زن ناشتی خسته نیوان خه لکی شام و خه لکی عیراق دوی چند جهنگی دریز خایه ن و کاره ساتی دل ته زین به هوی نه وه وه (واته حه سه ن). خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَإِن بَعَثَ إِحْدَهُمَا عَلَى الْآخَرَىٰ فَقَتَلُوهُمَا﴾

۱ فتح الباری (۲۶۱/۵).

تَبِیْ حَقِّ نَفْسِیْ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ ﴿۱﴾ وه نه گەر گرۆیه کیان ویستی ناهه قی بهوی تر بکات. ئیوه بچن به گژ نه وه دا که ده یه ویت شه پیکا. هه تا سه ر داده نویتئی بۆ فرمانی خوداو پیغه مبه ره که ی و گوئیان بۆ راستی ده گری و شوینی ده که وی. وه که له فرموده ی سه حیذا هاتوه له نه نه سه وه (په زای خوی لئ بی) ده لئیت: که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویه تی: (یارمه تی براهه ت بده سته م کاربی یان سته م لئ کراو؟) گرت: نه ی پیغه مبه ری خودا) نه مه یارمه تی نه دم سته م لئ کراوه نه ی چۆن یارمه تی بده م که سته م کاره ؟) پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (ده سته ی بگه ره له و سته م کاریه (مه یئله ناهه قی بکات) نه وه یارمه تی دانی تۆیه بۆی).^۱ سه عیدی کۆری جوبه یر باسی کردوه که نه وس و خه زده ج بوه به شه پریان به نه عمل و په له دارخورما له یه کیان داوه خودای گه وره نه م نایه ته ی ناره ده خواره وه فه رمانی دا ناشتی بکریت له نئیوانیدا.^۲ سو دی ده لئیت: پیاویک له پشتیوانان که عیمرانیان پی نه گوت، ژنیکی هه بو بانگ ده کرا به دایکی زهید نه م ژنه ویستی سه ردانی که س وکاری بکات. میزه ده که ی به ندی کرد له شوینیکی به رزی نزیک خویا نه ی ده هیشته هه چ که س له خزمه کانی بیته لای. ژنه که ناردی به شوین خزمه کانیو دایان گرت له گه ل خویان بیبه ن. پیاوه که ش له مال چوبوه ده ره وه. خزمی پیاوه که هانایان برده وه لای که س وکاری پیاوه که. نامۆزاکانی هاتبون بو نه وه ی که نه هیلن ژنه که بیبه ن. په لاماری یه کیان دابوبه نه عمل هاتبون به یه کا. نه م نایه ته له سه رنه وان هاته خواره وه. پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ناردی به دوايانا و ناشتی کردنه وه ملیان که چ کرد بۆ فرمانی خوی گه وره.^۳ خوی مه زن نه فه رموویت: ﴿فَإِنْ فَاتَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْمَدْلِ وَأَفْطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ واته: به بی لایه نگیری و به یه کسانی کیشه که یان چاره سه ر بکه ن چونکه نه وان هاوه لی یه کتر بون، (بالقسط) واته: به یه کسانی. ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ خودا نه و که سانه ی خۆشی ده وی که به یه کسانی مامه له ده که ن له گه ل مه ردوما به بی لایه نگیری. ئیبنو نه بی حاتم پیاویته کردوه له عبدالله ی کۆری عه مره وه په زای خویان لئ بی) ده لئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویه تی: (نه وانه ی به یه کسانی و بی لایه نگیری کیشه کان چاره سه ر ده که ن له دنیا دا وان له سه ر چنده مینه ربک له مرواری له به ر ده سته ی خودای په حمانی مه زنا به هۆی په چاو کردنیان له یه کسانی له نئیوان خه لکیا له دنیا دا) نه سائیش پیاویته کردوه.^۴ خودای مه زن نه فه رموویت:

^۱ فتح الباری (۱۱۸/۵).

^۲ الدر المنثور (۵۶۰/۷).

^۳ الطبری (۲۹۴/۲۲).

^۴ النسائی فی الکبری (۵۹۱۷) نه م فه رموده یه سه نه ده کانی سه حیحه.

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾ خاوهن باوہر ہموویان برای یہ کن۔

براکانتان پیکیوہ ناشت بکہ نہوہ ٹہشی لہ خودا بترسن، بہ شکو بہر بہ زہی کون۔ ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ

إِخْوَةٌ ﴾ واتہ: ہموو موسولمانان برای یہ کن۔ وک پیغہ مبری خودا (ﷺ) فہرمویہ تی: (موسولمانان

برای موسولمانان، ناہقی پیناکاو پشتیشی بہر نادا)؛ واتہ: کلہ کی دہکا لہ کاتی لی قہ وماناو دہجیت

بہ دہمیوہ۔ وہ لہ فرمودہ یہ کی سہیحی ترا ٹہ فرمویت: (خودا یارہ تی دہری بہ ندہی خزیہ تی تا

ٹہ بہ ندہیہ یارہ تی برای خوی بدا)؛ مہ بہ ست پٹی برای موسولمانان۔ وہ لہ فرمودہ یہ کی تری

سہیحدا ہاتوہ۔ (کاتی موسولمانان لہ پاش ملہ دوعای کرد بؤ برای خوی فریشتہ دلین: ٹامین و ہبؤ

تؤیش وک ٹہ)؛ واتہ: تز جیت گوتوہ لہ دوعاکہ تا بؤ ٹہو کہ سہ خودایش پیدا بہ تز۔ فرمودہ لہ م

بارہ یوہ زورہ۔ وہ لہ فرمودہ یہ کی تری سہیحدا ہاتوہ: (نمونہی خاوهنباوہر لہ خورشہ ویستی و

بہ زہی بہ یہ کاتن وپہ یوہ ندی بہ یہ کہ وہ بونیان وک نمونہی یہ کہ جہ ستہ وان۔ وختی ہر ٹہ ندما

لہو جہ ستہ یہ ژان بکات، ہموو ٹہ ندما کانی تری لہش لہ رزو تاو نارہ جہ تی پوی تیدہ کات)۔^۱ وہ دیسان

لہ فرمودہ یہ کی ترا ہاتوہ: (خاوهنباوہر ان بڑیہ کتری وک خانو وان یہ کتری دہ بہ ستن بہ یہ کہ وہ)،

بہ جہ کانی ہلپیکا بہ نارویہ کا)؛^۲ وہ ٹہ فرمویت: ﴿ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ﴾ واتہ: براکانتان ٹہ وانہی کدڑ

بہ یہ ک بیون ناشت بکہ نہوہ۔ ﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ ﴾ لہ خوا بترسن لہ ہموو کارو فرمانیکتاندان۔ ﴿ لَعَلَّكُمْ

تُرْحَمُونَ ﴾ ٹہ ہمیش بہ لینی خودای گہ وریہ کہ ہر کہ سی لینی بترسی بہر بہ زہی ٹہو دہ کہ وی۔

پی کرتن (فہ دغہ کردنی) گانتہ و گپ بہ یہ کتری

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرَ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا يَسَاءَ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا

تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَلْمِزُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۱۱﴾

خوای گہ وریہ ٹہ فرمویت: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرَ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا يَسَاءَ مِنْ

تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَلْمِزُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ

^۱ فتح الباری (۱۱۶/۵)۔

^۲ مسلم (۲۰۷۴/۴)۔

^۳ مسلم (۲۰۹۴/۴)۔

^۴ مسلم (۱۹۹۹/۴)۔

^۵ فتح الباری (۱۱۹/۵)۔

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿۱﴾ نہی گہلی خواہہ نیاوہ پان! با ہیندیکتان گالتہ بہ ہیندیکتان نہ کەن، لەوانہ یہ ئەوانہ ی گە پیاں پیندە دەن لە گە پ دەرەکان باشتەین، ژنیش ھەروا، لەوانہ یہ ئەوانہ ی دەبنە گالتە جاړ لەوی گالتە یان پیندە کەن بەسند تەین. لەگۆشە ی (چاوا داگرتن وتە شەر لە یە کتری گرتن و ناو ناتۆرە لیک ھەلدان، دەس ھەلگرن، چونکە لە پاش بېروا ھینان لە پێی لادان بەدناوی یەو ناپەسەندە. کیشی بە شیمان نە بیئەو ھە پیزی ناھەقە کانە. خۆای گەورە نە ھمی کردوہ لە گالتە کردن بە خەلکی کە بریتبە لە بەسوک سەیر کردن و پینکە نین پینان. وە ک لە فەرمووہ ی سەحیحدا ھاتوہ لە پینقە مەبەری خوداوە (ﷺ) کە فەرموویە تی: (خۆ بەزل زانی، واتە: دان نەنان بە ھەقداو بەسوک سەیر کردنی خەلکی). (وغمط الناس) واتە: بە کەم وسوک سەیر کردنی خەلکی. کە شتیک ی خراپ و ھەرماھە چونکە لەوانہ یہ ئەو کەسە ی بەسوک سەیر دە کړی لە لای خۆای گەورە بە پیز تریی و خۆشەویست تریی لەو کەسە ی کە ئەو بەسوک و کەم سەیری خەلکی دەکا. بۆیە خۆای مەزن فەرموویە تی: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرَنَّ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِنْ نِسَاءِ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ﴾ ئەمە دەقیکە کە نە ھمی دەکا لە پیاوان کە نابێ ھیندیککیان گالتە بە ھیندیک ی تریان بکەن بە چاوی کەم پیزبەوہ سەیری یە کتری بکەن وە بە پیتی عەتفیش پینگری کردوہ لە ژنانیش کە گالتە جاړی بە یە کتری بکەن چونکە لەوانہ یہ ئەوانە لەوان چاکتر و بەسەند تەین وە ئە فەرمویت: ﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ﴾ واتە: لە ناو ناتۆرەو تە شەردان لە یە کتری دەست ھەلگرن. چونکە ئەوانە ی تانەو تە شەر لە خەلکی دەدەن پیاو خراپن و دوین لە بەزە یی خوداوە. وە ک خۆای گەورە فەرموویە تی: ﴿وَبَلِّغْ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ﴾ واتە: سزاو لە ناوچون بۆ ھەموو نەنگ گرتکی بەدگۆ (عەیب گرتکی تانەدەن). ھومەزە بە کردار لە مزیش بەقسە و تەن. وە ک خودای گەورە ئە فەرمویت: ﴿هَٰذَا مَثَلٌ بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ واتە: پینک گری ئامشۆکەر بۆ قسە ھینان و بێردن. واتە: گالتە بە خەلک دەکا و تانەو تە شەریان ئی دەدا قسە بۆ ئەم و ئەو دەبا. بۆیە خودای مەزن لێرەدا فەرموویە تی: ﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ﴾ وە ک چۆن فەرموویە تی: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ﴾ واتە: یە کتری مەکوژن. ئینیو عەباس و موحامیدو سەعیدی کوپری جو بە یرو قەتادەو موقالتی کوپری حبان ئە لێن ﴿وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ﴾ یانی: تانەو تە شەر لە یە کتری مەدەن. وە خۆای گەورە ئە فەرمویت: ﴿وَلَا تَنَابَرُوا﴾

۱ مسلم (۹۳/۱).

۲ الهمزة (۱).

۳ القلم (۱۱).

يَا لَقَلْبِ ﴿١﴾ ناو ناتوره به يه کا هه ل مه دن. که نه و که سه ی گوئی ئی بی پیئی دل گران بیی. نیمامی نه حمد پریوایه تی کردوه له جه بیرهی کوپی زه حاکاوه ده لئیت: ئەم نایه ته له سه ر ئیمه هاته خواره وه. واته له سه ر به نی سه له مه ﴿٢﴾ وَلَا تَنْابِرُوا يَا لَقَلْبِ ﴿١﴾ وه ده لئیت: کاتی پیغه مبه ری خودا (ﷻ) هات بق لامان بق مه دینه. هیچ پیوای نه بو له ناوامندا دوو ناو یاسی ناوی هه بوو. هه ر کاتی که سی به یه کی له و ناوانه بانک بکرایه. ده یان گوت: ئەی پیغه مبه ری خودا (ﷻ) ئەو که سه به و ناوه بانگی بکه ی توپه ده بی. ئەم نایه ته هاته خواره وه: ﴿٣﴾ وَلَا تَنْابِرُوا يَا لَقَلْبِ ﴿١﴾ ئەبو داویدیش پریوایه تی کردوه ^۱. خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿٤﴾ بَسَّ الْأَيْمَنُ الْفُسُوقَ بَعْدَ الْإِيمَانِ ﴿١﴾ واته: چه ند خویه کی خراپ و ناپه سه نده باشی باوه پر مینان له پری لادان و گه رانه وه بق په وشتی کاتی نه فامی و ناو ناتوره به یه کتری گوتن: ﴿٥﴾ وَمَنْ لَمْ يَنْبُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١﴾ هه ر که سی په شیمان بیته وه له م په وشته ناشرینه له ریزی سته م کارانه.

پیری کردن له گومان بردن

﴿٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّكُم بِبَعْضِ الظَّنِّ إِثْرٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَEْعْضُكُم بَEْعْضًا ءَیْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ءَوَقُّوا لِلّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ خودای گه و ره نه فه رمویت: ﴿٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّكُم بِبَعْضِ الظَّنِّ إِثْرٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَب بَEْعْضُكُم بَEْعْضًا ءَیْحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ءَوَقُّوا لِلّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ نه ی گه لی خاوه نباوه بان! له زۆرئیک له گومان خق بپاریزن. چونکه میندئیک گومانی وا هه ن گونا هه ن، له کاروباری به کتریش مه کولنه وه. پاشه مه لاش خراپه ی به کتر مه لئین. ئاخق که ستان هه زی لئیبه گوشتی برای خوی به مردویی بخوا؟ دیاره قیزتان ئی دیته وه نه شی له خودا بترسن. خوا په شیمانی قبوله و دلوقانه. خوی گه و ره قه ده فه ی کردوه له به نده خاوه نباوه په کانی که زۆر به گومان بن، له مال و مندال و کهس و کارو خه لکی به بی به لگه ی ته واو چونکه نه و گومان بردنه تاوان و گونا هه. وه دور که و تنه وه له گومانی زۆر بردن کاریکی باشه بق خۆلادان له گونا هه. پریوایه ت کراوه له گه و ره ی موسولمانان عومره ی کوپی خه تاب (په زای خوی ئی بی) که گوتویه تی: گومان مه به به قسه یه ک که له بریا هه کی موسولمانته وه ده رچوه غهیره له چاکه. کاتی تۆ شوپینکی چاکت ده ست که وئی جیئی قسه که ی تیا

^۱ احمد (۴/۶۷۰) ئەم فه رموده یه سه نه ده کانی سه حیحه.

^۲ ابو داود (۵/۲۴۶) سه نه ده کانی سه حیحه.

بکے یتھوہ^۱۔ مالک پیوایہ تی کردوہ لہٰے بو ہورہ یرہوہ (پہزای خوی لی بی) دلئیت: پیغہ مبرہری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (دورکہ ونہوہ لہ گومان بردن چونکہ گومان بردن درؤترین قسہ یہ جاسوسی مہکن و مہگہ رین بہ دوی قسہ دا پیش برکیی یہ کتری مہکن (دیارہ لہ چاکہ کردنا خراپ نیہ) و حہ سودی بہ یہ کہ مہ بن و پقہ بہ رایہ تی یہ کتری مہکن و پشت لہ یہ کتری ہل مہکن۔ بہ ندہی خودا و براہن^۲ بوخاری و مسلم و ئہ بودا و دیش پیوایہ تیان کردوہ^۳۔ لہٰے نہ سہوہ (پہزای خوی لی بی) دلئیت: پیغہ مبرہری خودا (ﷺ) ئہ فرمویت: (پہ یوہ ندی مہ چرین و پشت لہ یہ کتری ہل مہکن و کینہ تان لہ یہ کتری نہ بی و حہ سودی بہ یہ کتری مہ بن بہ ندہی خودا و ویراہن۔ دروست نیہ خاوہ نباوہ پ لہ سی پؤڈ زیاتر دہنگ لہ برای خوی و ہرگزیت)، واتہ قسہ ی لہ گہ لا نہ کات۔ مسلم پیوایہ تی کردوہ ترمیزیش بہ سہ حیجی داناوہ^۴۔ ﴿وَلَا تَجَسَّسُوا﴾ واتہ: جاسوسی لہ سہر یہ کتری مہکن۔ ووتہ ی جاسوس بہ زوری بق کاری خراپ بہ کار دہ ہینری بہ لام تہ حہ سسی بق کاری چاک بہ کار دہ ہینری و ہک خوی مہ زن باسی یہ عقوب دہ کا کہ دلئیت بہ کورہ کانئ: ﴿يَبْنَئِ اَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يَوْسُفَ وَاَخِيهِ وَلَا تَأْتَسُوا مِنْ رَجِ اَللّٰهِ﴾ واتہ: ئہ ی کورہ کانم برؤن جا بگہ رین و ہوالی یوسف و براکہ ی بزائن ناومیدیش مہ بن لہ بہ زہی و میہرہ بانئ خوائ۔ ئہ ی پؤ لہ کانم سؤراغیکی یوسف و براکہ ی بکن ناومیدیش مہ بن لہ بہ زہی خودا، و ہل و وانہ شہ ہر دو ووتہ کہ بق خیرو بہ شہ ریش بہ کار بہینری و ہک پیغہ مبرہری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (جاسوسی یہ کتری مہکن و بہ شوین سؤراغی یہ کتری مہگہ رین، کینہ تان لہ یہ کتری نہ بی و پشت مہکنہ یہ کتری۔ بہ ندہی خودا و براہن^۱۔ ئہ وزاعی دلئیت: جاسوسی گہ پان بہ شوینی شتایہ، بہ لام تہ حہ سسی واتہ: گوی گرتن لہ قسہ ی خہ لک یان: گوی گرتن لہ پشت دہرگاوہ لہ و کہ سانہ ی کہ پییان ناخوشہ۔ (والتدابن) واتہ: پہ یوہ ندی برین لہ گہ ل یہ کتری ئینو حاتم پیوایہ تی کردوہ لئیہوہ۔ خودای مہ زن ئہ فرمویت: ﴿وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا﴾ واتہ: غیبہ تی یہ کتری مہکن و بہ خراپہ باسی یہ کتری مہکن۔ پیغہ مبرہری خودا (ﷺ) بہ جوانی پونی کردوہ تہوہ و ہک ئہ و فرمودہ ی کہ ئہ بودا و پیوایہ تی کردوہ لہٰے بو ہورہ یرہوہ دلئیت: گوترا: ئہ ی پیغہ مبرہری خودا غیبہ ت کامیہ؟ فرموی:

^۱ أخرجه احمد في (الزهد) الدر المنثور/۶/۹۹.

^۲ الموطأ (۹۰۷/۲) فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

^۳ فتح الباری (۴۹۹/۱۰).

^۴ مسلم (۱۹۸۴/۴) تحفة الاحوذی (۶۴/۶).

^۵ یوسف (۸۷).

^۶ فتح الباری (۴۹۶/۱۰).

(تو باسی برابیه کی خۆت بکه ی که پئی ناخۆش بی)، گوترا: نه ی نه وه ی که نه یلئی تئیدا بی؟ فه رموی: (نه گه ر نه وه ی تو نه یلئی تئیدا بی نه وه غه بیه تت کردوه. وه نه گه ر نه وه ی تو نه یلئیت تئیدا نه بی نه وه بوختیان ت بۆ کردوه).^۱ تیرمیزیش ږیوایه تی کردوه گوتویه تی فه رموده یه کی (حسن صحیح).^۲ خودای گه وره نه ی کردوه له غه بیه ت کردن وه په شه ی کردوه له وه که سانه ی که باسی خه لکی ده که ن بۆیه فه رمویه تی: نه وه که سانه ی غه بیه تی خه لکی ده که ن وه که نه وه وایه که گۆشتی برای خۆی بخوا به مردویی. وه که نه فه رمویت: ﴿أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ﴾ واته: چۆن پیتان ناخۆشه به مردویی گۆشتی برای خۆتان بخۆن تاواش له بهر په زامه ندی خودا پیتان ناخۆش بی که باسی خراپه ی بکه ن. چونکه تۆله و سزا که ی گه وره ترو زیاتره له وه. نه وه نده خراپ و ناشیرینه، وه که نه وه که سه ی که شتیک ده به خشبیت به که سیک و په شیمان ده بیته وه لئی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: (وه که سه گیک وایه ده رشپه تته وه پاشان رشانه وه که ی خۆی ده خواته وه)، وه فه رمویه تی: (نمونه ی خراپ و ناشیرین لای ئیمه نیه).^۳ وه له فه رموده ی سه حیح و چاک و چهند موسنده دو به چهند شیوه هاتوه که پیغه مبه ر (ﷺ) له وتاری مالئا واییدا فه رمویه تی: (خوین و مال و شه رف و ناموستان له یه کتری قه ده غه یه وه که له م پۆژه و له م مانگه و له م شاره تاندا)،^۴ واته: وه که چۆن له م پۆژه مانگو ولاته دا کوشتن قه ده غه و حه رامه هه ر به و شیوه یه: خوین و مال و شه رفه فتان له یه کتری قه ده غه و حه رامه، نه بو داود ږیوایه تی کردوه له نه بو هوره یره وه ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمویه تی: (هه موو شتیکی موسلمان له سه ر موسلمان حه رامه سامان و شه رفه و خوین، به سه بۆ خراپی که سیک که برای موسلمانی خۆی به که م و به سوک سه یر بکات).^۵ تیرمیزیش ږیوایه تی کردوه و ده لئیت فه رموده یه کی (حسن غریب) ه^۶، (الحافظ أبو یعلی) ږیوایه تی کردوه له کوږی مامیکی نه بو هوره یره وه که ماعیزه ات بۆ لای پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) من زینام کردوه، پیغه مبه ر (ﷺ) گوتی بۆ نه گرت و ږوی ئی وه رچه رخانده تا چوار جار نه وه قسه ی کرد، له جاری پینجمه دا فه رموی: (زینات کردوه؟) ماعیزه وتی: به ئی، فه رموی: (ده زانی زینا چییه؟) وتی: به ئی، نه وه م له گه لیدا کرد به حه رامی که پیاو له گه ل زنی خۆیدا ده یکات به حه لائی، فه رموی:

^۱ ابو داود (۱۹۱/۵) فه رموده یه کی سه حیحه.

^۲ تحفة الاحوذی (۶۳/۶) فه رموده یه کی سه حیحه.

^۳ فتح الباری (۲۷۸/۵).

^۴ فتح الباری (۶۷۰/۳)، مسلم (۱۳۰۶/۳)، تحفة الاحوذی (۴۸۱/۸)، احمد (۲۳۰/۱).

^۵ ابو داود (۱۹۵۰/۵)، فه رموده یه کی سه حیحه.

^۶ تحفة الاحوذی (۵۴/۶)، فه رموده یه کی سه حیحه.

(مه بست چييه له م قسه يه؟) وتى: ده مويت پاكم بكه يته وه، وتى: پيغه مبه رى خوا (ﷺ) فرموى: (ئى ئه وهى خوتت خسته ناو ئه وهى ئه وهك چؤن ميلئ له ناو كلداندا گوم ده بيتتو ده شاردر يتت وهو په تى دؤلجه ي ئاو له ناو بىرى ئاودا ده چيته خوار؟) وتى: به لئى ئه ي پيغه مبه رى خوا (ﷺ)، پيغه مبه ر (ﷺ) فرمانيدا به به ردياران كردي و به ردياران كرا. پيغه مبه ر (ﷺ) دوو پياو يه كيكيان ده يوت به هاوه له كه ي خؤى: ئايا سه يرى ئا ئه وه ناكه ي كه خوا بؤى داپؤشى، نه نفسى وازى لئى نه هينا هتا به ردياران كرا وهك چؤن سهك به ردياران ده كرئت، پاشان پيغه مبه ر (ﷺ) پؤيشت هتا تتيه پرى به لاي لاي بؤن كر دووى كه رنكدا فرموى: (فلان و فلان كوان بچن لايكى ئه وه كه ره بؤن كر دوو بخؤن). وتيان: خوا لئيت خؤش بيتت ئه ي پيغه مبه رى خوا (ﷺ) ئايا ئه وه ده خورئت؟ پيغه مبه ر (ﷺ) فرموى: (ئه وهى كه وتتان به و برايه تان كه ميك له مه و پيش خراپتر بوو له خواردي ئه وه، سوئند به كه سه ي گيائى منى به ده سته ئه و ئيستت له ناو پووباره كانى به هه شتدايه و خؤى تيا ده شورئت). سه نه ديكي راسته. وه نيمامى شه حمد د پيوايه تى كر دووه له جا بى رى كورپى عه بدولاوه (ره زاي خواى لئى بيتت) ده لئيت: له خزمهت پيغه مبه ردا بووين (ﷺ) بؤنى كه لايكي مرداره وه بووى ئؤد پيس به رز بووه وه و هات. پيغه مبه رى خوا (ﷺ) فرموى: (ئايا ده زانن ئه م بؤنه چييه؟ ئه مه بؤنى ئه و كه سانه يه كه غه بيه تى خه لكى ده كه ن).^۲

شوازو چؤنيه تى په شيمان بوونه وهى ئه و كه سه ي كه قسه ي ناشيرين و غه بيه تى كر دووه

خواى گوره ده فه رمويت: ﴿وَأَنْقُوا اللَّهَ﴾ ده شئى له خوا بترسن له وهى كه فرمانى پئى كر دوون و له وه ش لئيتانى قه ده غه كر دووه خوا بكه نه شايهت به سه ر خؤتانه وه و لئى بترسن. ﴿إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ واته: ئؤد ليبورديه له و كه سه ي په شيمان ده بيتت وه و ئؤد دلؤفانه به رانبه ر ئه وهى ده كه رپتت وه بؤ لاي و متمانى به وه. كؤمه لئيك له زانايان وتوويانه: رپگاي ئه و كه سانه ي كه غه بيه تى خه لكيان كر دووه له په شيمان بوونه وه كه يدا واز له و غه بيه ته بينئت و نيازيشى و ابئيت جاريكى تر ناكه رپتت وه بؤى. وه ئايا په شيمان بوونه وه به مه رج ده گيرئت له وهى كه پؤيشتووه؟ ناكؤكى له سه ره. وه ده بيتت گه ردى خؤى ئازاد بكات لاي ئه و كه سه ي كه غه بيه تى كر دووه، هه نديكى تر له زانايان وتوويانه: مه رج نبيه بچيئت گه ردى خؤى ئازاد بكات لايان، چونكه كاتئيك ئه و كه سه بزانيئت به وه ئؤرتر دلگران ده بيتت له وهى كاتئيك كه نه يزانييوه پئى و تراوه. كه و ابوو باشترين رپگا ئه وه يه كه باسى چا كه كانى بكات له و

^۱ مسند أبى يعلى (۵۲۴/۶)، ئه م فرمووده يه له هه روو سه حيمه كه دا هاتتوه به لام باسى (الجيفة) تئدا نيه.

^۲ أحمد (۳۵۱/۳)، ئه م فرمووده يه سه نه ده كانى لاوازه.

شویخانه‌ی که باسی خرابه‌ی کردوه. وه به پی‌ی تواناو لیهاتنی خژی به‌رگری لی بکات له غیبیه‌تکردنی بق نه‌وه‌ی نه‌مه‌ی پی‌ی مه‌لده‌سیت بجیته جیی نه‌وه‌ی پیشووی.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

خَبِيرٌ ﴿۱۳﴾

هه‌موو خه‌لکی نه‌وه‌ی ناده‌م و هه‌وان

خوای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ نه‌ی خه‌لکینه هه‌ر له‌نیرو مییه‌که‌وه نیوه‌مان وه‌دی هیناوه و کردوومانن به‌چهند که‌لیتک و چهند هوزیک، هه‌تا یه‌کتری بناسن، به‌پیزترینان لای خودا پاریزگارتره‌کانتانن، خودا زانایه و ناگاداره. خوای که‌وره خه‌لکی ناگادار ده‌کاته‌وه که‌ دروستی کردوون له‌یه‌ک گیان و له‌و گیانه‌ش هاوتاکه‌ی وه‌دی هیناوه که‌ بریتین له‌ ناده‌م و هه‌واو کردوونی به‌چهند که‌ل و هوزیک دوی هوزیش تیره و بنه‌ماله و به‌ره‌باب و کوپو کوپه‌زا دیت. و تراویشه: مه‌به‌ست به‌که‌ل په‌چه‌له‌کی فارسه و به‌هوزیش په‌چه‌له‌کی عه‌ره‌به و نه‌سباتیش په‌چه‌له‌کی نه‌وه‌ی نیسرائیله نه‌م باسه‌م کورت کردووته‌وه و له‌پیشه‌کیه‌کدا کۆم کردووته‌وه له‌کتیبی (الإنباه) ی (نه‌بو عومری کوپی عبدالبر) دا. وه له‌کتیبی (القصود والامم فی معرفة أنساب العرب والعجم) یشدا هه‌موو خه‌لکی له‌لایه‌نی نه‌وه‌وه که‌ له‌ ناده‌م و هه‌واوه له‌خۆلو قور په‌یدا بوون. هیهچ جیاوازیه‌کیان نییه. به‌لکو جیاوازی و پیزیان به‌هوی ناینه‌وه‌یه که‌ بریتیه له‌ملکه‌چی بق خوداو شوینکه‌وتنی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌تی (ﷺ) بویه خوای که‌وره دوی نه‌وه‌ی که‌ نه‌هی کردووه له‌غیبیه‌تکردن و به‌که‌م سه‌یرکردنی خه‌لکی له‌ناو یه‌کدا ناگاداری کردوون که‌ هه‌موو وه‌ک یه‌کن له‌موقه‌یایه‌تیدا. ده‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا﴾ واته: نه‌ی خه‌لکینه نیوه‌مان وه‌دی هیناوه له‌نیرو مییه‌ک و کردوومانن به‌چهند که‌ل و هوزیک بق نه‌وه‌ی یه‌کتری بناسن هه‌ر که‌سه و ده‌که‌پرتنه‌وه سه‌ر هوزی خوی. موجهامید ده‌لیت: ﴿لِتَعَارَفُوا﴾ واته: وه‌ک ده‌وتريت فلانی کوپی فلان له‌هوزی فلان و هوزی فلان. سوفیانی سه‌وری ده‌لیت: هه‌میریه‌کان ده‌چنه‌وه سه‌ر نه‌وانه‌ی ماونه‌ته‌وه له‌هه‌میریه‌کان و عه‌ره‌بی حیجازیش ده‌چنه‌وه سه‌ر هوزه‌کانیان.

۱ الطبری (۲۲/۲۱۲).

پیزگرتن به خواناسیه (به نه خوانترسانه)

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ واته: به پیزترینتان لای خوای مه زن پاریزگارترینتانه، نه ک به هوی بنه مال وه. فهرمووده ی زقر لو باره یوه هاتووه له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) بوخاری پویایه تی کردووه له نه بو هوره یروه ده لیت: پرسیار کرا له پیغه مبهری خوا (ﷺ) کام مروؤ به پیزتره؟ فهرمووی: (به پیزترینتان لای خوا پاریزگارترینتانه (له خوانترسترینتانه). وتیان: پرسیاری نه وهت لی ناکه ین. فهرمووی: (به پیزترین خه لک یوسفه که پیغه مبهری خودایه و کوپی پیغه مبهری خودایه و کوپی پیغه مبهری خودایه و کوپی خه لیلی خودایه). وتیان: پرسیاری نه وهت لی ناکه ین، فهرمووی: (له په چه له کی عرب - معادن العرب - پرسیارم لی ده که ن؟) وتیان: به لی، فهرمووی: (چاکترینتان له کاتی نه فامیدا (الجاهلیة) چاکترینتانه له کاتی موسلمان بوونیدا، کاتیک که تیگه یشتوو زانا بووین).^۱ بوخاریش پویایه تی کردووه له چه ند شوینی تردا،^۲ نه سائیش له ته فسیرمه کیدا پویایه تی کردووه.^۳

فهرمووده یه کی تر: موسلیم په حمته تی خوای لی بیت پویایه تی کردووه له نه بو هوره یروه (په زای خوای لی بیت) ده لیت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه فهرموویت: (خودا سهیری وینه کانتان و سامانه کانتان ناکات، به لکو سهیری دل و کرداره کانتان ده کات)،^۴ ئیبنو ماجه ش پویایه تی کردووه.^۵

فهرمووده یه کی تر: ئیبنو نه بی حاتم پویایه تی کردووه له ئیبنو عومه روه (په زای خویان لی بیت) ده لیت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) له پوژی سهرکه وتنی مه ککه دا به سهر و شتره که یوه له قه سوا ته وافی ده کرد گاچونیکي به ده سته وه بوو ده بیپنا به پوکنه کاندا شوینیکي ده ست نه که وت و شتره که ی بخت تییدا له مرگه وتدا هتا له سهر ده سته خه لکی دابه زی و شتره که یان برد بؤ شوینیک پیمان ده وت (بطن المسیل) له وی خرا. پاشان پیغه مبهری خوا (ﷺ) له سهر شوینه که ی خوی و تاریکی بؤ دان و سوپاس و ستایشی خوای گه وره ی کرد پاشان فهرمووی: (نه ی خه لکینه خوای گه وره ناته و اوییه کانی کاتی نه فامی و خزه لپرین و خزه گه وره زانین به باب و باپیرانی له ناودا لابردون. خه لکی دوو پیاون پیایوی چاک و له خوانترس و به پیز لای خوداو پیایوی لادرو به دبه خت و بی پیز لای خودا. خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ

^۱ فتح الباری (۲۱۲/۸).

^۲ فتح الباری (۴۸۱/۴۷۷/۶).

^۳ النسائی فی الکبری (۳۶۷/۶)، فهرمووده یه کی سه حیحه.

^۴ مسلم (۱۹۸۷/۴).

^۵ ابن ماجه (۱۳۸۸/۲)، فهرمووده یه کی سه حیحه.

أَفْتَنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿۱﴾ پاشان فرموی: (أقول قولي هذا واستغفرالله لي ولكم) هر به و شیوهه (عبد بن حمید) پیوایه تی کردوه^۱. خوای گوره ده فرموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ واته: خوا پیتان ده زانیت و ناگی له کاره کانتانه، مهیلی هر که سی بویت پتی نیشان ده دات و سه ریش ده شیوینیت له که سیک مهیلی لی بیت. به زهی دیته وه به که سیکدا مهیلی لی بیت و جه زره به ی که سیکیش ده دات مهیلی لی بیت. وه هر خوی له کارزان و زاناو ناگاره له و شتانه مهوی. هندی له زانایان نه م نایه ته وه فرمووده پیروزانه ده که نه به لگه له سر نه وهی که به کسانی مه رج نیبه له ژن ماره بریندا هیچ مه رجیکی تر نیبه بی ژن ماره برین غهیری ناین به پتی نه م نایه ته که خوای گوره ده فرموویت:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَنَكُمْ﴾

﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَأَمْنَا قُلْ لَمْ تَزُومُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلْعَنُكُم مِّنْ أَعْمَالِكُمْ سَيِّئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۲﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَخَلَعُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿۱۵﴾ قُلْ أَتَمَلُّمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۶﴾ يَمْشُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمَنُّوا عَلَىٰ إِسْلَامِكُمْ يَا اللَّهُ لَمَنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُمُ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۱۷﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۱۸﴾﴾

جیاوازی نیوان خاوهن باوهرو موسلمان

خوای گوره ده فرموویت: ﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَأَمْنَا قُلْ لَمْ تَزُومُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلْعَنُكُم مِّنْ أَعْمَالِكُمْ سَيِّئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ عه ره به ده شته کیه کان و تیان باوهرمان هیتا. بلئی: هیشتا باوهرمان نه هیتاوه، به لام بلین: خویمان به دهسته وه داوه هیمای بپوای نیسلامه تی نه چوه ته ناو دلئانه وه. نه گه ر نیوه به رفه رمانی خوداو پیغه مبه ری شه و بن، له پاداشتی کرده وه کانتان هیچ شتی که م ناکاته وه، خودا له گوناوه ده بووریت و دلوفانه. خوای گوره وه لامی عه ره به ده شته کیه کان ده دات وه شه وانه ی که هر له به که م جاره وه که موسلمان بوون خویمان به خاوهن باوهر ده زانی به لام باوهر به ته وای له دلئاندا هیشتا جیکر نه بووبوو بویه ده فرموویت:

﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَأَمْنَا قُلْ لَمْ تَزُومُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ له م نایه ته پیروزه وه

^۱ المنتخب لعبد بن حمید (۷۹۲)، فرمووده به کی لاوازه وه فرمووده ی تر پشتگیری ده کات.

وهرده‌گیردیت که باوهر (الایمان) تاییه‌تمه‌ندتره له نیسلام وه‌ک له مه‌زه‌هی نه‌هلی سونه و جه‌ماعه‌دا دانی پیا نزاوه و هاتووه. فه‌رموده‌ک‌ی جویره‌ئیل (سه‌لامی خوی لی بیت) ده‌که‌نه به‌لگه له‌سه‌ری. کاتیک پرسپاری کرد له باره‌ی نیسلامه‌وه و پاشان له باوهر و دواتریش له نیمان پرسپاره‌ک‌ی له گشتگیریه‌وه به‌ره و ژور کرده‌وه بۆ تاییه‌ت و تاییه‌تر. نیمامی نه‌حمه‌د پیوایه‌تی کردووه له عامری کورپی سه‌عدی کورپی نه‌بی وه‌قاسه‌وه (په‌زای خوی لی بیت) ده‌ئیت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) یارمه‌تی به‌خشی به‌چند پیاوئیک و هیچی نه‌دا به‌ پیاوئیک که له‌گه‌ل نه‌واندا بوو، سه‌عد (په‌زای خوی لی بیت) وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) یارمه‌تی فلان و فلانت دا هیجت نه‌دا به‌ فلانه‌که‌س. که‌خواهن باوهره، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: موسلمانه؟ پاشان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (من مال ده‌به‌خشم به‌که‌سانیک و نایده‌م به‌که‌سئیک که‌خۆشه‌ویستتره له‌لام له‌نه‌وانه، له‌ترسی نه‌وه‌ی نه‌کا به‌سه‌ر ده‌م و چاودا له‌ناو ئاگردا بیانبه‌ن).^۱ بوخاری و موسلیمیش پیوایه‌تیاں کردووه.^۲ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) جیاوازی خست له‌نیوان (مؤمن و مسلم) دا نه‌مه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌نیمان تاییه‌تره له‌نیسلام. وه‌ک له‌نه‌وه‌لی شه‌رحی کتیبی نیماندا له‌سه‌حیحی بوخاریدا باسماں کردو بریارمان دا. سوپاس و ستایش بۆ خوی مه‌زن. نه‌مه به‌لگه‌یه بوو له‌سه‌ر نه‌وه‌ عه‌ره‌بان‌ه‌ی که‌باس کراون له‌م نایه‌ته‌دا که‌دووپوو نه‌بوون. به‌لکو موسلمان بوون به‌لام باوهر له‌دلایندا به‌ته‌واوی دانه‌مه‌زایوو. داوای پله‌و پایه‌ی به‌رترتیاں ده‌کرد له‌وه‌ی که‌پئی گه‌یشتون. له‌به‌ر نه‌وه‌ نامۆزگاری کران، نه‌مه‌قه‌سی ئیبینو عه‌باس و نیراهیمی نه‌خه‌عی و قه‌تاده‌یه و ئیبینو جه‌ریریش هه‌مان بۆجوونی هه‌بووه. بۆیه نه‌مه‌یان پی و تراوه هه‌تا په‌ندو نامۆزگاری لی وه‌رگرن. ﴿قُلْ لَمْ تَزِدْهُمْ وَبِئْسَ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ﴾. پاشان خوی گه‌وره ده‌فه‌رموئیت: ﴿وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا﴾ واته: نه‌که‌ر ئیوه به‌گوئی خوداو پیغه‌مبه‌ره‌ک‌ی نه‌و بکه‌ن له‌پاداشتی کرده‌وه‌تان هه‌چ شتیک که‌م ناکاته‌وه. وه‌ک نه‌م نایه‌تعه که‌خوی گه‌وره ده‌فه‌رموئیت: ﴿وَمَا أَلْتَمَسْتُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ مِنْ شَيْءٍ﴾ واته: وه‌هه‌چ له‌کرده‌وه‌ی باوکه‌کانیاں که‌م ناکه‌ینه‌وه. وه‌ده‌فه‌رموئیت: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: لیبوره‌وه دل‌وفانه بۆ نه‌وه‌که‌سان‌ه‌ی په‌شیمان ده‌بنه‌وه‌وه ده‌گه‌رینه‌وه بۆ لای خودا. خوی گه‌وره ده‌فه‌رموئیت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾

^۱ أحمد (۱۷۶/۱)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.
^۲ فتح الباری (۹۹/۱)، مسلم (۱۲۲/۱).
^۳ الطور (۲۱).

سَكِبَلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿۱﴾ خاوه‌نباوه‌ر نه‌و که‌سانه‌ن که به‌وایان به‌ خواو پیغه‌مبه‌ری
 مه‌یه و تووشی دوو دلئی نه‌بوون و به‌ گیان و مالّ له پیئی خوادا تیکک‌شاوون و هر نه‌مانه به‌ راستیانه .
 ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ﴾ خاوه‌نباوه‌ری ته‌واو، ﴿الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا﴾ تووشی گومان و
 دوو دلئی نه‌بوون و برده‌وام به‌وایان بته‌وه به‌ خواو پیغه‌مبه‌ر(ﷺ)، ﴿وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي
 سَكِبَلِ اللَّهِ﴾ واته: سامان و گیانیان له پیئی خوادا به‌خشپیوه و به‌خت کردووه هه‌تا لیئان پازی بیئت و
 عه‌فویان بکات. ﴿أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ واته: هر نه‌وانه راست ده‌کن که ده‌لئین خاوه‌نباوه‌رین
 نه‌ک وه‌ک هه‌ندئی له‌و عه‌ره‌بانه‌ی که باوه‌رپیان ته‌واو نیه‌و هه‌ریقه‌سه ده‌لئین خاوه‌نباوه‌رین. خواوی مه‌زن
 ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ أَتُحِبُّونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
 عَلِيمٌ﴾ بلئی ناخۆ ده‌تانه‌ویت خودا له‌و دینه‌ی هه‌تانه‌ ناگاداری بکه؟ که‌چی خوداش له‌ هر شتیک له
 ناسمانان و زه‌میدان ناگاداره‌و خودا بق هه‌موو شت زانایه. ﴿قُلْ أَتُحِبُّونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ﴾ واته:
 ناخۆ ئیوه ده‌تانه‌ویت خودا ناگادار بکه‌ن له‌وه‌ی که له‌ناو دلتان‌دیه، ﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
 الْأَرْضِ﴾ واته: هیچ شتیک له‌ خوا بزر نابییت نه‌ له‌ ناسمانه‌کان و نه‌ له‌ ناو سه‌ر زه‌میدان با به‌ قورسایی
 میرووله هه‌ره وردیله‌کانیش بیئت، بجووکت‌ریش بیئت یان گه‌وره‌تر، ﴿وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ خودا
 ناگاداره به‌سه‌ر هه‌موو شتیک‌دا. پاشان خواوی مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ
 إِسْلَمْتُ لِرَبِّ اللَّهِ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ هه‌ر چونکه بوونه موسلمان منته‌ به‌سه‌ر
 تۆدا ده‌کن، بلئی: نه‌گه‌ر راست ده‌کن خاوه‌نباوه‌رین له‌ موسلمان بوونی خۆتان، منته‌ به‌سه‌ر مندا
 مه‌کن، به‌لام خودا منته‌ له‌سه‌ر ئیوه ده‌کات، که‌ ریگای به‌واهیانی نیشان داوون. ﴿يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ
 أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَمْتُ﴾ واته: نه‌و عه‌ره‌بانه‌ی که منته‌ ده‌کن به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ)
 شوینی که‌وتوون و یارمه‌تی ده‌ده‌ن خواوی گه‌وره په‌دیان ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموویت: ﴿قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ
 إِسْلَمْتُ﴾ بلئی نه‌گه‌ر راست ده‌کن منته‌ مه‌کن به‌سه‌ر مندا چونکه سووده‌که‌ی بق خۆتان
 ده‌گه‌رپته‌وه، به‌لکو خودا منته‌ به‌سه‌ر ئیوه‌دا ده‌کات، ﴿بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ
 صَادِقِينَ﴾ واته: نه‌گه‌ر راست ده‌که له‌و قسه‌دا که‌ ده‌یکه‌ن. وه‌ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی به‌ یارمه‌تی
 ده‌ره‌کان له‌ پۆژی حونه‌یندا: (ئه‌ی گزۆی یارمه‌تیده‌ران نایا ئیوه گومرا نه‌بوون خودا به‌هۆی منه‌وه

پتی نیشان دان؟ پارچه پارچه و پرته وازه نه بوون خودا به خهوی منه وه کردنیه وه به یه ک و کوی کردنه وه؟ هه ژار نه بوون خودا به هوی منه وه ده وه مهندی کردوون؟، هه کاتیک شتیکی بفرموایه ده یانوت: خودا و پیغمبری خوا (ﷺ) منه تیان نیجگار زوره^۱. حافیز نه بو به کری به ززار ده لیت: له نیینو عه باسه وه (ره زای خوایان لی بیت) به نی نه سه د هاتن بق لای پیغمبری خوا (ﷺ) فرموی:

(تیگه پشتنیان که مه و شه پتان له سه ر زمانی نه وانه قسه ده کات). نه م نایه ته هاته خواره وه: ﴿يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ آسَلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِسْلَمَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُكُمْ لِلدِّينِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾^۲. پاشان خوی گه وره باسی زانایی خوی ده کات که ناگاداری هه موو بوونه وره وه هرچی ده کن ده بیینیت فرمویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ رِيمًا تَعْمَلُونَ﴾ هه نه ییه که له ناسمانان و زمیندان، خودا ده یزانیت و هرچی ده یکن نه و ده بیینیت.

ته فسیری سوره قی (ق)

له مه ککه دادا هاتوو ته خواره وه

سه ره تاق موفه سه له کان (المفصل)

پاست وایه که نه م سوره ته یه که م به شی موفه سه له کان (المفصل) و تراویشه له سوره تی (الحجرات) وه ده ست پیده کات. به لام نه وه ی که عه وامه کان ده لیتن له سوره تی (عم) ده ست پیده کات. پاست نییه و هیچ که س له زانا باوه پیکراوه کان نه یانوتوو. نه وه ی نیمه ناگادار بین، کاتیک نه مه زانرا که چل و هه شت سوره تت ژمارد دوی نه مانه سوره تی (ق) دیت. به م شیوه یه، سی سوره ته کان: (البقرة) و (ال عمران) و (النساء). پینجه کان: (المائدة) و (الانعام) و (الاعراف) و (الانفال) و (البراءة) و (عه و ته کان: (یونس) و (هود) و (یوسف) و (الرعد) و (ابراهیم) و (الحجر) و (النحل). تویه کان: (سبحان - الاسراء -) و (الکف) و (مریم) و (طه) و (الانبیاء) و (الحج) و (المؤمنون) و (نور) و (الفرقان) و یانزه کان: (الشعراء) و (النمل) و (القصص) و (العنکبوت) و (الروم) و (لقمان) و (الف لامی) (المی) (السجدة) و (الاحزاب) و (سبا) و (فاطر) و (یس). یانزه کان: (الصافات) و (ص) و (الزمر) و (غافر) و (حامیم) (حم) (السجدة) و (حامیم) (حم) (عسق) و (الزخرف) و (الدخان) و (الجاثیه) و (الاحقاف) و (القتال) و (الفتح) و (الحجرات). پاشان دوی نه مانه به شی موفه سه له کانی پیغمبر (ﷺ) و تیان به و شیوه یه ده رده که ویت که نه وه لی موفه سه له کان سوره تی (ق) ه، سوپاس و ستایش بق خوی گه وره.

^۱ فتح الباری (۶۴۴/۷).

^۲ النسائی فی الکبری (۱۱۵۱۹)، نه م فرمووده یه سه نه ده کانی سه نه و پیاوه کانی جتی تمناهن.

ریز (ه زئی) سوره ق (ق)

نیامی نه حمد ریوایه تی کردوه له عومهری کورپی خهتابه وه (په زای خوی لی بیت) پرسیار ی کردوه له نه بو واقدی له یسی (أبو واقد اللیثی) نایا پیغه مبهری خوا (ﷺ) له جه ژندا چی ده خویند؟ وتی: (ق) و (اقترب) هی ده خویند، موسلیم و خاوه نی چوار سه نه ده که ییش ریوایه تیان کردوه^۱.

فرموده ده یکی تر: نیامی نه حمد ریوایه تی کردوه له نموهی شامی کچی حارسه وه ده لیت: ته نووری ئیمه و ته نووری پیغه مبهری (ﷺ) دوو سال یان سالیك زیاتر ته نور بووه ﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِیدِ﴾ م له زمانی پیغه مبهری نه بیت (ﷺ) وه رنه گرتوه. هه موو پوژنیکی ههینی له سه ر مینبه ر کاتیک وتاری بدایه بو خه لکی ده خویند^۲ موسلیمیش ریوایه تی کردوه. ^۳ نه بو داود ریوایه تی کردوه له کچی حارس کورپی نوعمانه وه ده لیت: سوره تی (ق) م له بهر نه کردوه له زمانی پیغه مبهری خواوه (ﷺ) نه بیت هه موو هه یینی ک وتاری به و ددا وتی ته نووری ئیمه و ته نووری پیغه مبهری خوا (ﷺ) یه ک ته نور بوو. ^۴ هر به و شیوه یه موسلیم و نه سائی ریوایه تیان کردوه، ^۵ مه به ست نه وه یه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) له و شوینانه ی که خه لکی تیا کۆده بووه وه وه ک هه یینی و جه ژنه کان نه م سوره تی ده خویند چونکه نه م سوره ته بایسی دروست بوونی خه لک و زیندوو بوونه وه وه ستان له پوژی قیامه تداو لپرسینه وه و به هشت و جه ه نه م و پاداشت و سزا و مژده و ترساندن ده کات به فراوانی. والله اعلم.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِیدِ﴾ ۱ بَلْ یَجْبُواْ اَنْ یَّجَآءَهُمْ مُّنْذِرٌ مِّنْهُمْ فَجَآءَهُمُ الْکَافِرُوْنَ هَٰذَا سَمْعُ یحییٰ ۲ اِذْ اَسْتَاوَاکُمْ نَزِیْرًا ذَٰلِکَ رَجْمٌ یَّعِیدُ ۳ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ وَعِندَنَا کِتَابٌ حَفِیْظٌ ۴ بَلْ کَذَّبُوْا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ فَهُمْ فِیْ اَمْرٍ مَّرِیْجٍ ۵

﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِیدِ﴾ قاف، سویند به م قورئانه به ریزه. قاف پیتیکه له پیته کانی هیجا که له پیش سوره ته کانه وه هاتوه وه ک: صاد (ص) و نون (ن) و الف لام میم (الم) و حامیم (حم) و تاسین

^۱ احمد (۲۱۷/۵)، مسلم (۶۰۷/۲)، أبو داود (۶۸۳/۱)، تحفة الأحوذی (۷۹/۳)، النسائی (۱۸۳/۳)، ابن ماجه (۴۰۸/۱).
^۲ احمد (۴۳۵/۶)، فرموده ده یکی سه حیجه.
^۳ مسلم (۵۹۵/۲).
^۴ أبو داود (۶۶۰/۱)، فرموده ده یکی سه حیجه.
^۵ مسلم (۵۹۵/۲)، النسائی (۱۰۷/۳).

(طس) و نهو پیتانهی تر. مواهید ده لئیت: له پیشه وه له سوره تی (البقرة) دا باس مان کرد که پیوست ناکات لیره دا باسی بکینه وه.

سه سرورمانی خوانه ناسان له هاتنی پدیام و زیندوو بوونه وه و لامدانه و هیان

خوای مه زن ده فهرموویت: ﴿وَالْقُرْآنَ الْمَجِيدَ﴾ واته: سویند به م قورئانه به نرزو که ورهیه که ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾^۱ واته: په پوچ له پوی ناوه ستیت، چ پوچه پوچ پاشمله نه مه کارزانیگ ناردوو پیه تی که هر ده بیت ستایش بکرت. وه لاسی سوینده که نهو باسه یه که دوی سوینده که دیت. که بریتیه له سه لماندن پیه مبه ریه تی و زیندوو بوونه وه و هاتنی و پوودانیان. با سوینده که پیش به وه نه و تراوه. نه م سویندانه زورن له قورئاندا وه که له پیشه وه که خوای مه زن ده فهرموویت: ﴿ص وَالْقُرْآنَ ذِي الذِّكْرِ﴾^۲ بل الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزِّ وَشِقَاقٍ^۳ واته: ساد، سویند به قورئانی خاوه نرزو په ندو نامزگاری، به لام نه وانه ی بیباوه پین پدزون له خو به که وره زانین و دزایه تیدا (به رانه بر نیسلام و شوینکه واتوانی). وه هر لیره شدا فهرموویه تی: ﴿ق وَالْقُرْآنَ الْمَجِيدِ﴾^۴ بل عَجَبًا أَنْ جَاءَهُمْ مُنذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكٰفِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ^۵ دیاره سه ریان سوپما له وهی که ترس و به ره مینیکان له خو یان بق په یدا بووه، نه وانه ی خودانه ناس بوون وتیان: نه مه شتیکی سه یره. واته: سه ریان سوپده ما که پیغه مبه ریان بق په وانه ده کرت له خو یان. وه که نه م نایه ته که خوای مه زن ده فهرموویت: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ﴾^۶ واته: ناخو مه ردم سه یر ماون، پاویکمان هر له ناو خو یان پاسپاردوه که ترس وه به ره خه که بنیت؟ واته: نه مه جیی سه سر سوپمان نیه. چونکه خدا له فریشته کان پاسپارده ده نیرت و له مرؤفیش. پاشان خوای که وره دیسان باسیان ده کات که چون باوه ریان به زیندوو بوونه وه نیه و به لایانه وه سه یره زور به ده ری ده زانن پوودات و ده فهرموویت: ﴿أَوَدَا مَنَا وَكُنَّا رَأْبًا ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ﴾^۷ ناخو نه که مریدین و بووینه مشتیک خول ده زیننه وه؟ نه م که رانه وه یه دوره، واته: ده لئین: نایا مریدین و لاشه مان پزاو پووکایه وه جو مگه کانه مان له یه که ترازاو بووین به خول چو جاریکی تر دروست ده بیینه وه و وه که خو مانمان لی دیته وه؟ ﴿ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ﴾^۸ نه مه که رانه وه یه کی زور دوره. واته: باوه ریان وایه که شتی و پوونادات و

^۱ فصلت (۴۲).

^۲ ص (۱-۲).

^۳ یونس (۲).

نابیت، خوی گوره وه لامسی داونه ته وه وه فرموویه تی: ﴿قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِدْنَا كَنْبَ حَافِظٍ﴾ نئمه هر زوو زانیومانه زهوی چندیان لی که م ده کات کتیبیکیشمان له لایه همو شتیکی تیدایه. واته: زانیومانه که چندی له له شیان تیکه لاری زهوی بووه وه میچمان لی ون نابیت. وه چون جهستیان لیک ترازاوه و بق کوئی چوو وه چی به سر هاتووه؟ ﴿وَعِدْنَا كَنْبَ حَافِظٍ﴾ واته: کتیبیکمان لایه همو شتیکی تیایه نووسراوه و پاریزراوه. عه وفی ده لئیت: له ئیبنو عه باسه وه (په زای خویان لی بیت) ده لئیت: ﴿قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ﴾ واته: زانیومانه زهوی چندی له گزشت و پیست و ئیسک و مومان ده خوو که م ده کات وه. ^۱ موجهیدو قه تاده و زحاک و کهسانی تریش هر وایان و تووه. ^۲ پاشان خوی گوره هوی ئه و بی دینی و پکی و ئه و به دوور زانیه یان باس ده کات که ئه م قسه ی خوانه ناسانه و پیشه یانه و هر وان. وه ده فه رموویت: ﴿بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ﴾ به لکو ئه وان که ئه م راستیه یان هاته لا هر باره پریان پی نه کردو کاره که یان لی ئالوزا. واته: ئه م پیشه ی همو که سیکه له راستی لاده دا دای ئه وه هرچی بلی قسه ی پرپو وچه و لئی شیواوه. (المریج) واته: سر لی تیکچووو لی شیواوو پک و خه له فار. وه ک ئه م نایه ته که خوی مه زن ده فه رموویت: ﴿إِن كَرِهَى لِقَى قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ﴾ ^۸ بُوَفِّكَ عَنْهُ مِنْ أُولَىٰ﴾ واته: بیگومان نئیه له قسه ی جیا وازدان، ئه و که سه لاده دریت له ئیمان که لادراوه چونکه خوی گومراییه، واته: قسه یان به کتر ناگریته وه وه له قورنن ده ته کیته وه هرکی ته کینراوه ته وه.

﴿أَفَلَا يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَيَّنَّهَا وَزَيَّنَّهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾ ^۶ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رُوسِيَ وَأُنزَلْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ^۷ بَصِيرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ^۸ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ^۹ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ^{۱۰} رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْفُرُوجُ ^{۱۱}﴾

باسی توانای خودا که چه نده زور و بی پایانه له چاو زیندوو کردنه وه دا

خوی مه زن ده فه رموویت: ﴿أَفَلَا يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَيَّنَّهَا وَزَيَّنَّهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾ شاخو ئه وان بق ناسمانیان نه پوانیوه، که به سه ریانه وه به چون وه دیمان میناوه و چونمان

^۱ الطبري (۲۲/۳۲۸).

^۲ الطبري (۲۲/۳۲۹).

^۳ الذاریات (۸-۹).

پازاندووه ته وه و هیچ که لینی تیدا نیه؟ خوی گوره بهنده کانی خوی ناگادار ده کاته وه له ده سلات و توانای گوره و بیپایانی خوی گوره تره له وهی که نه وانه سه ریان لئی سوږده میتیت و باوه پری پی ناکن و به دووری ده زانن پوودات، ﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَىٰ الْأَسْمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بُنِنَهَا وَرَبَّتْهَا﴾ واته: سه پیری ناسمان نه کن له سه ری خویانه وه که چۆن دروستی کردووه و پازاندووه تیه وه به چراو چراخان. ﴿وَمَا لَهَا مِنْ فَرْجٍ﴾ مواهید ده لیت: درزی تیا نیه. ^۱ که سانی تریش وتوویانه: واته: لهت نه بووه. نه شکاوه

ماناکان نزیکن له یه که وه وه که خوی گوره ده فه رموویت: ﴿الَّذِي خَلَقَ سَمْعَ سَمَوَاتٍ وَطَبَاقًا مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ ۚ ﴿۲﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِئًا وَهُوَ

حَسِيرٌ ۚ﴾ واته: نه و زاتهی که ههوت ناسمانی دروست کردووه یه که له سه ریه ک، تو نابینیت له دروست کردنی خوی میهره باندا هیچ ناپتیکه ک چاو بگتیره و وردبه ره وه و بزانه هیچ ناته و او بیه ک ده بینیت، دوویاره چاو بگتیره یه که له دوی یه ک چاوت به پسوایی و ناو میدی ده که پتیه وه بق لای خۆت و نه چاوت ماندووه و تا قهتی جووه. واته: چاوت به دامایی و پاماری ده که پتیه وه هیچ که م و کوپیه که نابینی. وه ده فه رموویت: ﴿وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

ثُمَّ زَوْجٍ شِمَانٍ رَاحِسْتَوُوهُ وَكَيْوَمَانَ تَيْخَسْتَوُوهُ وَجَوْتَهِي هَمُومٍ بَهْوَةٍ كَيْكِي بَرْدَلْمَانَ لَه نَاوَدَا پِوَوَانْد.

﴿وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا﴾ واته: نه م زویه مان فراوان کردووه و پامانخستووه. ﴿وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ﴾

کئویشمان تیا داناوه بق نه وهی نه پوات و نه جولیت به و خه لکه وه له سه ریه تی، ﴿وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ

بَهِيجٍ﴾ واته: له هه موو پوهه کیکمان به (نیرو می) تیا پوواندووه وه ک کشتو کال و دارو دره خست و

کیاو گزه له هه مه په نگ. وه ک خوی مه زن له ئایه تیکی تردا ده فه رموویت: ﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ واته: وه له هه موو شتیک نیرو می مان دروست کردووه بق نه وهی بیر بکه نه وه و

په ندی ئی وه ریگرن. ﴿بَهِيجٍ﴾ واته: دلگيرو جوان. ﴿تَبَصَّرَةٌ وَذَكَرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ﴾ تا چاوی دن

پۆشن بکات و بیته هوی بیره وه ری بق هر بهنده یه که حه ز بکات بگه پتیه وه. واته: سه بیر کردنی

ناسمانه کان و زه مین و نه و هه موو به لکه گه و رانه ی که تیا به تی بیته هوی چاوپۆشن کردنه وه و

^۱ الطبري (۲۲/۳۳۲).

^۲ الملك (۳-۴).

^۳ الذاريات (۴۹).

بیره و هری بؤ هه موو به نده یه کی له خواترس و گوپریه ل و خاوه نباوه پ که ده یه ویت بگه پرتیه وه بؤ لای خودای گه وره. خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ﴾ له و به رزه وه ناویکی به پیت و به هرمان به ره و ژیر نارد، زؤر باغاتمان پی پواند، نه و دانه ش که دهر و ده کریت، واته: له ناسمانه وه ناوی به سو دمان باراند. ﴿فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ﴾ باغ و باغچه و چنده ها هاوشیوهی ترمان پی پواند، ﴿وَحَبَّ الْحَصِيدِ﴾ کشتوکالی زؤر که به دانه وه ده پرتیه وه و کؤده کریتیه وه. ﴿وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لِّمَا طَلَعَ نَضِيدٌ﴾ دارخورمای به رزو بالاش به هیشوی بزمار کوتیوه. واته: دارخورمای هه لچووی فره به رزه ئیبنو عه باسو و مواهیدو عیکریمه و حه سن و قه تاده و سو دی و که سانی تریش و توویانه: (الباسقات) واته: دریز. ﴿لِّمَا طَلَعَ نَضِيدٌ﴾ که به هیشوی پری دانه به سه ر یه که وه. ﴿رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مِّثْلًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ﴾ بزئیوه بؤ عه بده کان و سه ر زه مینسی مردویشمان پی بوورژانده وه، ده رکه و تننیش هه ره وه هایه. ﴿رِزْقًا لِلْعِبَادِ﴾ واته: بزئیوه بؤ خه لکی ﴿وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مِّثْلًا﴾ واته: نه و زه مینه مردووش کاتیک باران به سه ریدا ده باریت و نه رم دهبیتیه وه و ده جولیت و گیا و گزه و هه موو جؤره پوهه کیکی تیا ده پویت به جووته زؤر جوان و دلگیرو سه رنج پاکیشه. که کاتیک بووه هیچی تیا نه بووه زه مینکی وشک و پووت بووه هیچی تیا نه بووه که چی ئیستا به رگی سه زنی پؤشیوه. نا نه مه نموونه یه بؤ زیندوو بوونه وه پاش مردن و له ناوچوون. هه ره و شیوه یه خوی گه وره مردویش زیندوو ده کاته وه. نه مه ییش باشترین و چاکترین به لگه یه که به چاو ده بینریت له سه ر تواناو ده سه لاتی خوی گه وره و بالاده ست بؤ نه و که سانه ی که باوه پیان به زیندوو بوونه وه نییه و ئینکاری ده کن. وه ک خوی گه وره فه رموویتیه: ﴿لِحَلْقِ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ حَلْقِ النَّاسِ﴾ واته: به پاستی به دهبیتانی ناسمان و زهوی گه وره تره له به دهبیتانی خه لکی. وه ده فه رموویت: ﴿أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَخْلُقْهُنَّ يُفَعِّرْ عَلَيَّ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَةَ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واته: نایا نه وانه یان زانیوه به پاستی نه و خوییه ناسمانه کان و زهوی دروست کردووه و له دروستکردنیان ناته وان و ده سه تپاچه نه بووه به توانایه مردووانیش

^۱ الطبری (۲۲/۲۳۵).

^۲ غافر (۵۷).

^۳ الاحقاف (۲۳).

زیندو بیگانه‌ها، به لئی بیگومان خوا به سر هم موشتیکدا به توانایه. وه ده‌فهرموویت: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَرَى الْأَرْضَ خُشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِينَ أَحْيَاها لَمُحِيَ الْمَوْقِعَ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۱ واته: له نیشانه‌کانی ده‌سه‌لاتی خودایه که زه‌وی ده‌بینی وشک و ماته که چی کاتیک بارانمان باراند به‌سهریدا به پوانی پوهه که ده‌که ویته جوله و ده‌بوژیتته‌وه و به‌رزده‌بیته‌وه بیگومان نه‌وهی زه‌وی وشک ده‌بوژیتته‌وه و زیندو که ره‌وهی مردووه‌کانیشه به‌راستی خوا به‌سر هم موشتیکدا به توانایه.

﴿كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ نُوحٌ وَأَحْسَبُ الْأَرْضِ وَمُودٌ ﴿۱۲﴾ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿۱۳﴾ وَأَحْسَبُ الْأَيُّكُوهُ وَقَوْمٌ تُجِ كُلُّ كَذِبٍ

الرُّسُلَ حَقٌّ وَعِيسَى ﴿۱۴﴾ أَفَعَيَّنَا بِالْحَلَقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿۱۵﴾﴾

ناگادار کردنه‌وهی قوره‌یش به له‌ناو بردن و قهر کردنی گه‌له پیش‌وو‌ه‌کان

خوای گه‌وره‌ده‌فهرموویت: ﴿كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ نُوحٌ وَأَحْسَبُ الْأَرْضِ وَمُودٌ﴾ به‌ر له‌وانه‌ش هؤزی نوح و خاوه‌نی ناوی بیره‌که و سه‌مودیش هر بیباوه‌پ‌بوون. خوای گه‌وره‌ه‌پ‌شه‌ده‌کات له‌خاوه‌ناسانی قوره‌یش به‌وهی که چی هینا به‌سه‌ر هؤزه‌کانی پیش‌ه‌وان که بیباوه‌پ‌بوون له‌سزاوله‌توله‌و قهر کردنی له‌دنیا دا وه‌ک هؤزی نوح که چون هه‌مووی نوم کردن له‌ناو‌ناو‌دا هیچی نه‌هیشتن له‌سه‌ر زه‌مینداو خاوه‌نی ناوی بیره‌کانیشی (أصحاب الرّس) له‌ناو‌برد که له‌پیش‌ه‌وه به‌سه‌راهات‌که‌یان له‌سوره‌تی (الفرقان) دا باس کرا. وه ده‌فهرموویت: ﴿وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ﴾ هؤزی عادی ده‌سته‌و دابه‌ره‌ی فیرعه‌ون و هؤزی لوتیش. مه‌به‌ست به ﴿وَإِخْوَانُ لُوطٍ﴾ واته هؤزه‌که‌ی که خه‌لکی سه‌دوم بوون کاره‌کانیان له‌ناو زه‌میندا بوو که چون خوای گه‌وره به‌ناو زه‌میندا بردنیه خواره‌وه و زه‌ویه‌که‌ی لی کردنه‌ده‌ریاچه‌یه‌کی بؤگن و پیس به‌هؤی بی‌دینی و سه‌رکه‌شی و لادانیان له‌هه‌ق، ﴿وَأَحْسَبُ الْأَيُّكُوهُ وَقَوْمٌ تُجِ كُلُّ كَذِبٍ الرَّسُلَ حَقٌّ وَعِيسَى﴾ گریخی خاوه‌ن بی‌شه‌کان و ژیرده‌سته‌کانی توبیه‌عیش هیچیان به‌پیغه‌مبه‌رانیان باوه‌پ‌ریان نه‌ده‌کرد نه‌وسا هه‌پ‌شه‌کانی من به‌راست گه‌پا. ﴿وَأَحْسَبُ الْأَيُّكُوهُ﴾ واته:

هؤزی شوعیب (سه‌لامی خوای لی بیت)، ﴿وَقَوْمٌ تُجِ﴾ واته: یه‌مه‌نیه‌کان. که له‌سوره‌تی (الدخان) دا باسمان کردن که پیویست ناکات لیره‌دا جاریکی تر باسی بکه‌ین، ﴿كُلُّ كَذِبٍ الرَّسُلَ﴾ واته: هه‌موو یه‌کیت له‌م گه‌لانه‌و گه‌له‌کانی تریش به‌پوایان نه‌کرد به‌پیغه‌مبه‌ره‌کانیان. وه هه‌ر که‌سیک باوه‌پ‌ری به‌پیغه‌مبه‌ریک نه‌کردیبت وه‌ک نه‌وه‌ایه که باوه‌پ‌ری به‌هه‌موو نه‌و پیغه‌مبه‌رانه‌نه‌کردیبت وه‌ک خوای

مه زن ده فہرموویت: ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ﴾^۱ واتہ: گہ لی نوح (سہلامی خوی لی بیت) پیغہمبہ رانیان بہ درزن دانا و بروایان پی نہ کردن. ثمہ لہ کاتیکدا کہ یہ ک پیغہمبہ ریان بق ہاتوہہ. خق نہ گہر ہموو پیغہمبہرہ کانیشیان بق پہوانہ بکرایہ ہر باوہ پریان پی نہ دہ کردن، ﴿فَقَرَعِدْ﴾ واتہ: نہوسا ٹو بہ لئینو ہہ پشہی کہ خودا بریاری دابوو بویان لہ جہزہ بہی بہ ژان و تۆلی سہخت دہ ہاتہ دی بہ ہزی ٹو خوانہ ناسو باوہ پ نہ کردنہ یانہ وہ. با ٹو کہ سانہی کہ ٹم باسہ یان بق دہ کریت ناگایان لہ خویان بیت و برتنس لہ وہی کہ تووشی ٹہوانہ بوہہ. خق نہ گہر ٹہمانیش وک ٹہوان بپروا نہ ککن بہ پیغہمبہرہ گہ یان بہ تہمای ہمان سزاو جہزہ بہ بن کہ ٹہوانہی پیش خویان تووشیان بوو.

سہرلہ نوئی ہینانہ وہ (الإعادة) ٹاسانترہ

خوی گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿أَفَعِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ ٹاخق ٹیمہ لہ وہ دیہینانی پیشین ماندوو بوو بووین؟ بہ لکو ٹہوان بہ گومان بوون کہ دہ توانین سہرلہ وی و ہدی بہینین. ﴿أَفَعِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ﴾ واتہ: ٹایا ٹہول جار ماندوو بووین کہ دروستمان کردن، ہہ تا ٹہوان گومانیان ہہ بیت کہ جاریکی تر دروست نا کرینہ وہ؟ ﴿بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ واتہ: وہ دیہینانی یہ کہ م ماندووی نہ کردین، سہرلہ وی دروست کردنہ وہ زور ٹاسانترہ لہ وہ وک خوی گہ ورہ دہ فہرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾^۲ واتہ: ٹہو (خوا) ذاتیکہ بہ دیہینانی دہست پیکردوہ لہ پاشان (دوی مردن) دوویارہ دروستی دہ کاتہ وہ ٹم (دروست کردنہ وی دوہم) لای خوا ٹاسانترہ. وہ ہہ میسان دہ فہرموویت: ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ. قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾^۳ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ^۴ واتہ: وہ نمونہ مان بق دینیتہ وہ و بہ دیہینانی خوی لہ بیرچوہ تہ وہ (ٹہو بیباوہرہ) دہ لیت کی ٹیسکہ کان زیندوو دہ کاتہ وہ لہ کاتیکدا کہ بزینون، (ٹہی موحہ ممہ د(ﷺ)) بلی ٹہو زاتہ زیندوویان دہ کاتہ وہ کہ لہ یہ کہ م جارہ وہ بہ دیہینانوں و ٹہو بہ ہموو دروستکراوٹک زاناو ناگاہی. لہ فہرموودہ یہ کی سہ حیددا لہ پیشہ وہ ہات: (خوی مه زن دہ فہرموویت نہ وہی ٹادہم ٹازارم دہ دات، دہ لیت: وہ دیم ناہینیتہ وہ وک چون دروستی

^۱ الشعراء (۱۰۵).

^۲ الروم (۲۷).

^۳ یس (۷۸-۷۹).

کردووم، دروستکردنی په که می خه لکی ناسانتر نیه له لام له وه دیه پتانسه وهی).^۱ بۆ خوا هیچ جیاوازییه کی نیه که بفرموویت به هر شتی (کن فیکون) واته: ببه ده بیته.

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلَهُ مَا تَرْتَسِبُ بِهٖ نَفْسَهُ ۗ وَحَمَّ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾ اذِ بِنَاقِ الْمَلَائِكَةِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَمِيْدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عِيْدٌ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيْدٌ ﴿١٩﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّوْرِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعِيْدِ ﴿٢٠﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكُفِّنَا عَنْكَ غِطَاءً ۖ فَصَرَكَ إِلَيْمَ حَبِيْدٌ ﴿٢٢﴾﴾

خوای گه وره ناگاداری هه موو شتیکی مه رده وه نووسراوه دانراوه

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلَهُ مَا تَرْتَسِبُ بِهٖ نَفْسَهُ ۗ وَحَمَّ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ دياره نئمه مرفه مان دروست کردووه ده شزانين چون خه يالای به دلدا دیت. نئمه بۆ شه وه شاده ماری ملی نزيکترین. خوای گه وره باسی ده سه لات و توانای خوئی ده کات به سه ر مرفه دا که شه دروستی کردووه ناگاداری هه موو شتیکیه تی شه وه ش به خه يال به دلیدا دیت پئی ده زانیت له چاکه وه له خراپه. له فهرمووده ی سه حیدا هاتوره له پیته مبه ری خواوه (ﷺ) که شه فهرموویت: (خوای مه زن خووش بووه له و شتانه ی که به خه يالدا دیت به دلی نوممه ته که مدا شه گه ر به دم نه یلی یان به کرده وه نه یكات).^۲ وه ده فهرموویت: ﴿وَحَمَّ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ واته: فريشته کانی خوا نزيکترن له خه لکی له په گی لاملی. به لام شه وه ی لیکی داوه شه وه به زانين بۆیه وای کرده وه هه تا خوئی نه به سستیت به حلول و نیتخاده وه که خودا پاک و بیگه رده شتی وا نیه به پئی راوبوچوونی زانایان. به لگو وته که شه مانایه ناگریته وه چونکه خوای گه وره نه یفه رمووه: (وأنا أقرب إليه من حبل الوريد) به لگو فهرموویه تی: ﴿وَحَمَّ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ وه ک چون شه فهرموویت بۆ هر که سیک له کاتی مردندا بیت (مردن قورقوراکه ی گرتبیت): ﴿وَحَمَّ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَٰكِنْ لَا تُبْصِرُونَ﴾^۳ واته: له و کاته دا نئمه له نئوه نزيکترین له و (که سه ی له سه ره مه رگدایه). واته: فريشته کانی. وه ک له نابه تیکی تردا فهرموویه تی: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾^۴ واته: بیگومان هه ر نئمه قورنمان نارووه ته

^۱ فتح الباري (٦١١/٨).

^۲ فتح الباري (٥٥٧/١١).

^۳ الواقعة (٨٥).

^۴ الحجر (٩).

خواره‌وه و به‌پاستی هر نیمه‌ش ده‌پیاریزین. چونکه فریشته به فرمانی خدا هاته‌خواره‌وه و قورنای مینا. هر به‌و شیوه‌یه فریشته‌کان نزدیکترن له خه‌لک‌وه له شاده‌ماری لاملیان به نیرنی خوی گه‌وره هه‌لده‌ستن به‌و کاره. فریشته‌کان نزیك ده‌بنه‌وه له مرؤف وهك چؤن شه‌یتان نزیك ده‌بیته‌وه کارده‌کاته مرؤف هر به‌و شیوه‌یه شه‌یتان ده‌پوات و ده‌گه‌پیت به هر شوینیکدا خوین ده‌پوات و ده‌گه‌پیت پیدیدا.

وهك پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرموویه‌تی و ناگاداری کردوین. بویه خوی گه‌وره‌لیره‌دا فرموویه‌تی: ﴿إِذْ نَلَقَى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَيْدًا﴾ ۱. ئه‌و کاته‌ی له لای راست و چه‌پیشه‌وه جووتیک فریشته دانیشتون

(بوی ده‌نوسن). ﴿إِذْ نَلَقَى الْمُتَلَقِيَانِ﴾ واته: ئه‌و دوو فریشته‌ی که کرده‌وه‌ی مرؤف ده‌نوسن، ﴿عَنِ

الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَيْدًا﴾ واته: دانیشتون و چاوه‌روان. ﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ هر ورته‌ی له

دهم ده‌رجیت چاودیریکی لا هه‌یه. واته: ﴿مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ﴾ هر دم هر قسه‌یهك بکات. ﴿إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ

عَتِيدٌ﴾ واته: مه‌گین چاودیریکی لایه و له‌گه‌لیه‌تی له‌سری ده‌نوسیت هجی له یاد ناچیت قسه بیته

یان کردار. وهك خوی گه‌وره‌فرموویه‌تی: ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿۱﴾ كَرَامًا كَنِينًا ﴿۱۱﴾ يَتْلُونَ مَا تَقُولُونَ﴾ ۱

واته: بیگومان چند چاودیریکتان به‌سره‌وه‌یه، که به‌پیزو نووسرن، هرچی بکن ده‌یزانن.

فریشته‌کان هه‌موو شتیک ده‌نوسن که ده‌وتریت. ئه‌مه قسه‌ی حه‌سن و قه‌تاده‌یه. ۲ له نایه‌ته‌که‌یشه‌وه

وا درده‌که‌ویت. نیمامی ئه‌محمد پیوایه‌تی کردوه له بیلالی کورپی حارسی مه‌زه‌نیه‌وه (په‌زای خوی لی

بیته) ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئه‌فرموویت: (پیوای وا هه‌یه قسه‌یه‌کی له دهم درده‌چیت له

په‌زامه‌ندی خودا هه‌ست ناکات که قسه‌که‌ی چنده‌ چاکه. خوی گه‌وره به‌و قسه‌یه په‌زامه‌ندی خوی

بؤ ده‌نوسیت هه‌تا پۆرژیک که ده‌چیت‌وه خزمه‌تی. که‌سی واش هه‌یه قسه‌یه‌کی له دهم درده‌چیت له

ناپه‌زایی خودا هه‌ستی پی ناکات که قسه‌که‌ی چنده‌ خرابه، خوی گه‌وره به‌و قسه‌یه ناپه‌زایی خوی

بؤ ده‌نوسیت هه‌تا پۆرژیک که ده‌چیت‌وه خزمه‌تی). ده‌لئیت: عه‌لقه‌مه‌ ده‌بیوت: که فرمووده‌که‌ی بیلالی

کورپی حارس له چنده قسه‌ منی گنرپه‌وه ۳. تیرمیزی و نه‌سائی و ئیبنو ماجه‌یش پیوایه‌تیان

کردوه. تیرمیزی ده‌لئیت: فرمووده‌که‌ی چاک و راسته (حسن صحیح). ۴ ئه‌م فرمووده نمونه‌ی تری

۱ الانفطار (۱۰-۱۲).

۲ الطبری (۲۲/۳۴۵).

۳ احمد (۳/۶۹۳)، فرمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نی سه‌حیحه.

۴ تحفة الأحوزي (۶/۶۰۰)، تحفة الاشراف (۲/۵۵۵)، ابن ماجه (۲/۱۳۱۲)، فرمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نی سه‌حیحه.

و هدیر هیئانه‌وی بورانه‌وی گیان که نشت و فوو به که له شاخدا کردن و زیندوو بوونه‌وه و کو بوونه‌وه

به دوایدا

خوای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿رَجَعَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾ بوورانه‌وی گیانه‌لا و دایریدا، هر نه‌مه‌شه تق نه‌تده‌ویست تووش ببیت. ﴿رَجَعَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ﴾ واته: نه‌ی مه‌ردم کاتیک له‌سه‌رخ‌چوونی مردن یه‌خه‌ت ده‌گریت و به‌ته‌واوی بۆت ده‌رده‌که‌ویت و ده‌ریاز بوونت نیبه، ﴿ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾ واته: نه‌مه‌نه‌ویه که تق هه‌لده‌هاتی لئی. و اهات و هیچ په‌ناو شوین و چیگه‌یک نیبه خوئی تیدا بشاریته‌وه و بزگارت بکات. له‌فرمووده‌ی سه‌حیدا هاتوه له پیغه‌مبه‌روه (ﷺ) کاتیک مردن هات ئاره‌قی له‌ناوچه‌وانی ده‌سپری و ده‌یفرموو: (په‌سه‌نی بۆ خوایه سبحان الله گیان کی‌شان و مردن ناپه‌حه‌تی زۆری هه‌یه).^۱ خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾ دوو بۆچوون هه‌یه: یه‌که‌م: (ما) لیره‌دا مانای مه‌سوله (موصوله) واته: نه‌ویه که تق خوئی لی لاده‌دا. واته: پات ده‌کردو دورده‌که‌وتیته‌وه لئی، نه‌وا تووش بووو یه‌خه‌ی گرتی. دووه‌م: (ما) مای نافیه‌یه واته: نه‌مه‌نه‌ویه که تق ناتوانی لئی پابه‌کی و خوئی لی ده‌ریاز بگی. ته‌به‌رانی پریویه‌تی کردوه له (معجم الکبیر) دا له‌سه‌موره‌وه ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نه‌فرموویت: (نموونه‌ی نه‌وه که‌سه‌ی که له‌مردن هه‌لدیت و پاده‌کات وه‌که‌نه‌و پریویه‌ وایه زه‌وی داوای قه‌رزی لی ده‌کات پاده‌کات هه‌تا ماندوو هه‌راسان ده‌بیت و ده‌چیته‌کونه‌کی خوئی زه‌مین پیی ده‌لئیت: نه‌ی پریوی قه‌رزه‌که‌م، پریویش ده‌رچوه‌وه پای کردوه‌وه پای لی بووه‌ته‌وه به‌به‌رده‌وامی تا ملی شکاوه و قرتاوه مردوه).^۲ نه‌م نموونه‌یه نه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت. چۆن نه‌م پریویه ناتوانیت له‌زه‌مین پابکات و خوئی ده‌ریاز بکات، ئا به‌و شیویه‌ش مرؤف ناتوانیت خوئی له‌مردن لابدات و بزگار بکات. خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَيُنْفِخُ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعْدِ﴾ فوو به‌که‌له‌شاخدا کرا نه‌وه پۆژی هه‌ره‌شه‌یه دیته‌دی. له‌پیشه‌وه قسه‌کرا له‌باره‌ی فووکردن به‌که‌له‌شاخ و ترسو له‌رزو له‌هۆش‌چوون و زیندوو بوونه‌وه که له‌پۆژی قیامه‌تدا رپوده‌دات. له‌فرمووده‌یه‌کدا پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرموویه‌تی: (چۆن دالم خووش بیت خاوه‌نی که‌له‌شاخ، که‌له‌شاخی گرتوه به‌ده‌مه‌وه و سه‌ری نه‌وی کردوه چاوه‌پوان ده‌کات که ئیزن بدریت فوو پیابکات). وتیان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چی بلئین؟ فرمووی: (قولوا حسبنا الله ونعم

^۱ فتح الباری (۱/۳۶۹).

^۲ الطبرانی (۷/۲۲۲)، فرمووده‌یه‌کی لاوزه.

الوکیل). بلّین: خوامان به سه و چاکترین وه کیله، خه لکه که وتیان: (حسبنا الله ونعم الوکیل).^۱ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿وَحَآءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ﴾ هر که سئیک دیت، یه کیک وه پیئشی خوی داوه وه کیکیش شایه ت ده دات. واته: فریشته یه که ده بیات بۆ مه حشره فریشته یه کیش شایه تی ده دات له سر کرده ره کانی. وه که له نایه ته که وه درده که ویت و دیاره ئیبنو جهریر ئه م رایه ی هه لئبار دووه.^۲ پاشان پریوایت کراوه له یه حیای کورپی پافیع وه که مه ولای سه قیفیه کان بووه ده لئیت: گویم له عوسمانی کورپی عه فان بوو وتاری ده داو ئه م نایه ته ی خویند: ﴿وَحَآءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ﴾ ده لئیت: فریشته یه کیش ده بیات بۆ خوداو فریشته یه کیش شایه تی ده دات له سر ئه وه ی که کردوویه تی.^۳ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ﴾ تو له مانه بی هه وال بووی، واه سهر پیئشمان له سر لادای، چاوت ئه مرپی زؤر بر ده کات. ئه م قسه یه له گه ل مرؤفه به تاییه تی و مه به ست له م نایه ته که خودا ده فهرموویت: ﴿لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا﴾ واته: ناگات له م پؤزه نه بوو له بیرت چوو بوو، ﴿فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ﴾ واته: چاوت به هیزه ئه مرپی چونکه هه موو که سئیک له پؤزی قیامه تدا چاوی زؤر به هیزه، هه تا خوانه ناسیش له پؤزی قیامه تدا له سر راستیه به لام به هره یه کی پی ناگه یه نیت و بی سووده. خوی مه زن فهرموویه تی: ﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا﴾ واته: زؤر چاویان تیزه و گوئیان سووکه پؤزیک که دینه لمان. ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُبْرَمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا لَعَمَلٍ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾^۴ واته: ئه گه ره ده بیئنی کاتیک له قیامه تدا تاوانباران له حوزوری پهروه ردگاریاندا له خه جاله تیدبا سهریان داخستووه، ده لئین: ئه ی پهروه ردگاری ئیمه ئه وه ی به لئنت پی دابوین دیمان و بیستمان ده ی بمانگیزه وه بۆ دنیا تا کرده وه ی چاک بکه یین به راستی ئیمه دنئیاین له قیامه ت.

^۱ تحفة الأحوذی (۱۱۷/۷)، فهرمووده یه کی حه سه نه.

^۲ الطبری (۲۴۷/۲۲).

^۳ الطبری (۲۴۷/۲۲).

^۴ مریم (۳۸).

^۵ السجدة (۱۲).

﴿وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَىٰ عَيْنِي﴾ (۲۳) ﴿الْيَاقِ فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَيْنِي﴾ (۲۴) ﴿مَنَعَ لِّلْخَبْرِ مُعْتَدِرٌ مَّرِيِبٌ﴾ (۲۵) ﴿الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ﴾ (۲۶) ﴿قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْفَيْتَهُ وَوَلَكِن كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ (۲۷) ﴿قَالَ لَا تَخْصِمُوا لَدَىٰ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِالْوَعِيدِ﴾ (۲۸) ﴿مَا يُبَدِّلُ الْقَوْلَ لَدَىٰ وَمَا أَنَا بِظَلْمِرٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ (۲۹)

شایه‌تی دانی فریشته و فدرمانی خودا به فریدانی خوانه ناسان بوناو جه‌ه‌نه‌م

خوای گوره‌ده‌فهرموویت: ﴿وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَىٰ عَيْنِي﴾ فریشته‌ک‌ی‌هاو پیی ده‌ل‌یت: وال‌ه‌ ل‌ای من ناماده‌یه. خوای گوره باسی نه‌و فریشته ده‌کات که کاری نه‌و که‌سه‌ی پی‌ سپ‌یدراوه‌و شایه‌تی ده‌دات له پ‌وژی قیامه‌تدا نه‌و شتانه‌ی که کردوویه‌تی ده‌ل‌یت: ﴿هَذَا مَا لَدَىٰ عَيْنِي﴾ ل‌ای من ناماده‌یه بی‌ که‌م زیاد. نا له‌ویدا خوای گوره بریاری خ‌وی ده‌دا به سه‌ریاندا به دادپه‌روه‌ری خ‌وی ده‌فه‌رموویت:

﴿الْيَاقِ فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَيْنِي﴾ به ه‌ردووک‌تان ه‌موو س‌پله‌یه‌کی ل‌اسار، بی‌هاو‌یژنه ناو د‌وزه‌خ‌وه. وا ه‌رده‌که‌و‌یت نه‌م ق‌سه‌یه له‌گ‌ه‌ل فریشته‌ی شایه‌تو به‌پ‌یک‌ره ﴿سَائِقٌ وَشَهِيدٌ﴾ به‌پ‌یک‌ره ناماده‌ی ده‌کاتو ده‌بیات ب‌و گ‌و‌ره‌پ‌انی ل‌ی‌پ‌رسینه‌وه‌و فریشته‌ی شایه‌تیش شایه‌تی خ‌وی ده‌دات له‌سه‌ر نه‌و شتانه‌ی که کردوویه‌تی. خوای گوره‌یش فرمان ده‌دات که بی‌هاو‌یژنه ناو جه‌ه‌نه‌م. که پ‌اشه‌پ‌و‌ژی‌کی ن‌قد خ‌راپه. ﴿الْيَاقِ فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَيْنِي﴾ واته: ه‌موو س‌پله‌یه‌کی بی‌یاوه‌پ‌و ل‌اسارو بی‌ گ‌وی که د‌زایه‌تی ه‌ق ده‌که‌ن به شتی پ‌روپ‌وچ خ‌وشیان ده‌زانن وانیه، ﴿مَنَعَ لِّلْخَبْرِ مُعْتَدِرٌ مَّرِيِبٌ﴾ که به‌ری له‌چاکه‌گ‌رتو له پی‌ ل‌اداو خ‌ه‌ل‌ک‌یشی وه‌گ‌ومان ده‌خ‌ست. ﴿مَنَعَ لِّلْخَبْرِ﴾ واته: پی‌ له‌چاکه‌گ‌رتوه‌وه‌و م‌افانه‌ی که له‌سه‌ریه‌تی به‌ج‌یی ن‌اه‌ی‌ن‌یت په‌یوه‌ندی خ‌زمایه‌تی ده‌پ‌چ‌ر‌ن‌یت‌تو چاکه‌و خ‌ی‌رو‌ب‌ی‌ر ن‌اکات. ﴿مُعْتَدِرٌ﴾ نه‌و‌یش ده‌یبه‌خ‌ش‌یت‌تو سه‌رفی ده‌کات له شوینی خ‌ویدا سه‌رفی ن‌اکات، ق‌ه‌تاده ده‌ل‌یت: له ق‌سه‌و ه‌لسوکه‌وتو ک‌لاو فرمانیدا پ‌است نی‌ه‌و لاره. ^۱ ﴿مَّرِيِبٌ﴾ به گ‌ومانه له کاره‌کانیداو خ‌ه‌ل‌ک‌یش ده‌خ‌اته گ‌ومانه‌وه. ﴿الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ﴾ که س‌ی‌ک بوو و‌ی‌زای خودا، شتی دیکه‌شی ده‌پ‌ه‌رست، سا به توندی بی‌انخ‌نه به‌ر س‌زاوه. ﴿الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ واته: نه‌وه‌ی که هاوه‌لی ب‌و خودا داده‌نا وه‌ک خودا ده‌پ‌ه‌رست، ﴿فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ﴾ واته: فریسان ب‌د‌نه ناو س‌زای تونده‌وه. نی‌م‌امی نه‌حمه‌د ری‌وایه‌تی کردوه له نه‌بو سه‌عی‌دی خوده‌ریه‌وه (پ‌ه‌زای خوای لی بی‌ت) له

^۱ الطبري (۲۲/۳۵۶).

پیغمبر ہوا (ﷺ) فرموا یہی: (ملیک لہ ناو ٹاگر وہ سہ در دینیت و قسہ دکات و دلالت: نہ مرق
من سی جز کہ سم دراوہ تہ دست ہموو زورداریکی لاسارو کہ سیک کہ لہ گہل خدا شتی تریشی
پرستبیت و کہ سیک یہ کیک بکوزیت کہ س نہیکوشتبیت (ہہ قیقی بہ لایوہ نہ بیت). دہیانگریت و
دہیانخاتہ ناو قولایی جہ ہہ نہ موہ^۱.

کیشہ و دہہ قالیی مروؤو شہیتان لہ خزمہت خوی گہ و ردا

خوی مہ زن دہ فرموویت: ﴿قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْفَيْتَهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ نہ وہی ہاوپتہ ہی
دہ لیت: نہی ہی پرورہ رندہی ہہ موومان: دنہی سہرپیچیم نہ داوہ، بہ لام ہہر خوی لہ و پیری گومرپیدا
بوو. ﴿قَالَ قَرِينُهُ﴾ ٹیبنو عہ باسو موحایدو قہ تادہ و کہ سانی تریش (پہ زای خویان لی بیت) نہ لین: نہو
شہیتانہی کہ ہاوپتہ ہی.^۲ ﴿رَبَّنَا مَا أَطْفَيْتَهُ﴾ واتہ: لہ بارہی نہو کہ سہوہ کہ لہ گہلی بووہ بہ ہی بینی
مردوہ لہ پڑی قیامہ تدا دہ لیت من دوہم لہ موہ ہیچ پہ یوہ ندیبہ کم پیوہی نیہہ. ﴿مَا أَطْفَيْتَهُ﴾ من
گومرام نہ کردوہ. ﴿وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ واتہ: بہ لکو نہو ہہر خوی گومرپاووہ و شوینی پرپوہوچ
کہ وتووہ لہ راستی لایداوہ. و ہک خوی گہ و ردا لہ نایہ تیکی تردا باسی کردوہ و دہ فرموویت: ﴿وَقَالَ

الشَّيْطَانُ لِمَ أَقْنِي الْأَمْرَ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْمَلَقَ و وَعَدَّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْلَا أَنْفُسُكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنَا

بِمُصْرِخِكُمْ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^۳ واتہ: جا
شہیتان دہ لیت کاتیک کہ کار تہ واو دہ بیت بیگومان خوا بہ لینی پیدان بہ بہ لینیکی ہق و راست و
منیش بہ لینم پیدان بہ لام دروم کرد لہ گہ لتان و من نہ میو بہ سہرتاندا ہیچ زور دہ سہ لایتیک تہ ناہ نہوہ
نہ بیت بانگم کردن بق گومرایی، ٹیتر ٹیوہش بہ دہنگمہ ہاتن و بہ گویتان کردم، کہ واتہ لومہی من
مہ کن بہ لکو لومہی خوتان بگن بہ راستی من ناتوانم بیم بہ ہاوری ٹیوہ و ہو ٹیوہش ناتوانن بین بہ
ہاوری منوہ بہ راستی من بروام نہ بوو بہ وہی کہ پیشتر لہ دنیا دا منتان کردبوو بہ ہاوبہش بق خوا
بہ راستی ستمہ کاران سزای سہختیان دہ بیت. خودا دہ فرموویت: ﴿قَالَ لَا تَخْصِمُوا لَدَيَّ﴾ خوی
گہ و ردا دہ فرموویت بہو کہ سہو بہ ہاوہ لہ جنز کہ کہی کاتیک کہ لہ خزمہ تیدا کیشہ دہ کهن، مروؤہ کہ

^۱ احمد (۴۰/۳)، فرمودہ یہ کی حسہنی سہیحی غریبہ.

^۲ الطبری (۳۵۷/۲۲).

^۳ ابراہیم (۲۲).

ده لئیت: ئەی پەرۆهردگارم ئەمە سەری ئی شیواندم دواى ئەوهى که قورئان هاته خوار. شەیتانە که ش
 ده لئیت: ﴿رَبَّنَا مَا أَفْقَيْتَهُمُ وَلَكِنْ كَانُوا فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ واتە: من سەرم ئی نەشیواندوو بە لاکر خۆی لە پێی راست
 لایداوه و لەو پەڕی گومرا پیدای بوو. خۆای گەورەش دەفەر موویت: ﴿لَا تَخْتَصِمُوا أَدْنَىٰ وَوَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ﴾
 ده لئیت: لای من کێشه مەکان، من پیشەکی هەپەشەم پێی پراگە یاندوون. ﴿لَا تَخْتَصِمُوا﴾ لای من دەمە قالی
 مەکان، ﴿وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ﴾ لە سەر زمانی پێتە مەبەران (سەلامی خۆایان ئی بیئت) ناگادارم کردن و
 هەپەشەم ئی کردن و کتیبم ئاردو هەموو شتیکم بۆ پوون کردنەو بە بە لگەو. ﴿مَّا يَدُلُّ الْقَوْلُ لَدَىٰ وَمَا أَنَا
 بِظَلْمٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ بە لئینی من گۆرانی بە سەردا نایەت و ناهەقی بە عەبدان ناکەم. ﴿مَّا يَدُلُّ الْقَوْلُ لَدَىٰ﴾
 مو جاهد دە لئیت: ئەوهی که بپارم دا دواىن گۆرانی بە سەردا نایەت. ١ ﴿وَمَا أَنَا بِظَلْمٍ لِّلْعَبِيدِ﴾ واتە: هیچ
 کەس سزاندەم بە تاوان و گوناهى خۆی نە بیئت دواى پوونکردنەو بە لگەى تەواو لە سەری.

﴿يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ (٣٠) وَأَزْلَقَتْ أَلْجَنَّةُ لِّلْمُنْفِقِينَ غَيْرَ عَمِيدٍ ﴿٣١﴾ هَذَا مَا توعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ
 حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ ﴿٣٣﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا
 وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

باسی جەهەنەم و بەهەشت و خەلکە که بیان

خۆای مەزن دەفەر موویت: ﴿يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَنَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ پۆڤتیک دە بیئت که بە
 جەهەنەم دە لئین نایا پەڕبووی؟ دە لئیت: نایا زیاتریش هەپە؟ خۆای گەورە باسی ئەو مان بۆ دەکات که
 لە پۆڤی قیامەتدا دەفەر موویت بە جەهەنەم نایا پەڕبووی؟ چونکە بە لئینی داوہ که جەهەنەم پە دەکات
 لە مرفۆو جتۆکە. فەرمان دەکات که بیانهاوێژنە ناوی ئەویش دە لئیت: نایا زیاتریش هەپە؟ واتە نایا
 هیچی تر ماوہ بۆم بنێرن؟ شیوازو دەقی نایەتە که وا دەگەپە نیت. فەر موو دەکانیش وا دەگەپە نە.
 نیمامی ئەحمەد پەروایەتی کردووہ لە ئەنەسەوہ (پەزای خۆای ئی بیئت) دە لئیت: پێتە مەبەری خوا (ﷺ)
 ئەفەر موویت: (بەردەوام جەهەنەم تیی دەهاوێژریت دە لئیت: نایا زیاتریش ماوہ؟ هەتا پەروەگاری
 خاوەن دەسەلات پێی دەخاتە ناوی دەچیتەو یەک و دە لئیت: بە سەمە بە سەمە سویند بە گەورەیی و
 کەرەمی تۆ. لە بەهەشتدا شوینی زیاد هەر دەمینیتەو هەتا خۆدای گەورە خەلکیکی تری بۆ دروست
 دەکات و لەو شوینانەى که ماوہ نیشته جێیان دەکات) ٢، موسلیمیش پەروایەتی کردووہ ١.

١ الطبري (٣٥٩/٢٢).

٢ احمد (٢٣٤/٣)، فەر موو دەپەکی سەحیحە.

فہرمودہ یہ کی تر: بوخاری پربوایہ تی کردوہ لہ نہ بو ہورہ یرہ وہ (پہ زای خویٰ لی بیت) دہ لیت: پیغہ مبر (ﷺ) نہ فہرموویت: (دہ وتریت بہ جہ نہ مہ نایا پربووی؟ جہ نہ مہ دہ لیت: ہمی تریش ماوہ؟ خویٰ گورہ پئی دہ خاتہ ناوی. جہ نہ مہ میش دہ لیت بہ سمہ بہ سمہ) ۲.

پنگایہ کی تر: بوخاری پربوایہ تی کردوہ لہ نہ بو ہورہ یرہ وہ (پہ زای خویٰ لی بیت) دہ لیت: پیغہ مبری خوا (ﷺ) نہ فہرموویت: (بہ ہشت و ناگر کیشہ یانہ ناگر وتی: گرنگی و پیزم پندراوہ بہ فیز زل و زردارہ کان، خویٰ گورہ فہرموویہ تی: بہ بہ ہشت تو بہ زہی منی دہ یکم بہ ہر کہ سیک مہ لیم لی بیت لہ بہ ندہ کانم. وہ فہرموویہ تی بہ ناگر تو سزای منی سزات پی دہ دم بہ ہر کہ سیک مہ لیم لی بیت لہ بہ ندہ کانم. ہر یہ کیک لہ نیوہ پر دہ کریت، بہ لام ناگر پر نابیت ہتا خودا پئی دہ خاتہ ناوی. ناگریش دہ لیت: بہ سمہ بہ سمہ. نہ و کاتہ پر دہ بیت و لہ ہموو لایہ کہ وہ دہ چیتہ وہ یہ کہ و خویٰ گورہ ناہقی بہ کہ س ناکات لہ دروستکراوہ کانی، بہ لام بہ ہشت خویٰ گورہ

خہ لکیکی تری بڑ دروست دہ کات). ۲. خویٰ گورہ دہ فہرموویت: ﴿وَأَزَلْفَتِ الْجَنَّةُ الْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ﴾ بہ ہشتیش لہ خوپاریزان نزیک کراوہ تہ وہ و دور نیہ. قہ تادہ و نہ بو مالک و سودی دہ لیت: ﴿وَأَزَلْفَتِ﴾

واتہ: نزیک خرابیہ وہ و ہینرایہ لای خوپاریزان. ۱. ﴿غَيْرَ بَعِيدٍ﴾ نہ مہیش لہ پڑی قیامہ تدایہ، دور نیہ و

بیگومان ہر پوودہ دات چونکہ ہر شتیک کہ بیت نزیکہ. ﴿هَذَا مَا تَعُدُّونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ﴾ کہ نہ مہ

بڑ نہ و کہ سانہی بہرہ و خودا گہ پانہ وہ و خوپاریزیبون، بہ لیت دراوہ. واتہ: کہ نہ مہ ہر نہ وہ یہ وا بہ

نیوہ بہ لیت دراوہ، بڑ ہر توبہ کاریکہ و اسنوری خویٰ پاراستوہ، ﴿هَذَا مَا تَعُدُّونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ﴾ واتہ:

بڑ ہر کہ سیک کہ گہ پابیتہ وہ و تہ وہی کردبیت، وازی ہینابیت لہ گوناہ ﴿حَفِيفٍ﴾ واتہ: خواوہنی

بہ لیتی خویٰ بیت و نہیشکینیت و پہ شیمان نہ بیتہ وہ. ﴿مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ﴾ نہ وانہی

کہ بہ نہینتی لہ خویٰ خویان ترسان و بہ دلکی پاکوہ ہاتوہ نہ تہ لای. واتہ کہ سیک لہ خواترسابیت

لہ پہ نہانیدا کہ ہیچ کہ س چاوی لیتی نہ بوہ خویٰ گورہ نہ بیت. وہ کہ پیغہ مبری خوا (ﷺ)

فہرموویہ تی: (پیاویک کہ یادی خویٰ گورہی کردوہ و ناو ہاتوہ تہ خوار بہ چاوہ کانیدا). ۵. واتہ:

۱ مسلم (۲۱۸۸/۲۱۷۸/۴).

۲ فتح الباری (۴۶۰/۸).

۳ فتح الباری (۴۶۰/۸).

۴ الطبری (۳۶۲/۲۲).

۵ فتح الباری (۱۶۸/۲).

چاوه کانی پریووه له ناو. ﴿وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ﴾ واته: به دلێکی پاک و ساغ و پێکه وه هاتووه ته وه بۆ لای خودای مه زن له پۆژی قیامه تدا، ﴿أَدْخَلُوهَا سِلْکَ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْخُلُودِ﴾ هه مووتان بچنه ژوو ده وه و بۆ ترس بن، نه مه یه پۆژی هه ره مانه وه. ﴿أَدْخَلُوهَا﴾ هه مووتان بچنه ناو به هه شت بۆ ترس، قه تاده ده لیت: ترسیان له سزای خودا نیه و فریشته کان سه لامیان ئی ده کن. ^۱ خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ذَٰلِكَ يَوْمَ الْخُلُودِ﴾ واته: ده میننه وه له ناو به هه شت داو هه رگیز نامزن و نیتی ده رناچن. وه ده فه رموویت: ﴿لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ﴾ هه رچی ئاره زووش بکه ن تئیدا هه یه زنده له ویشمان لا هه یه. ﴿لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا﴾ هه رچی حه ز ئی بکه ن له بهر ده ستیاندایه و ئاره زووی بکه ن بۆیان ئاماده ده کریت. ﴿وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ﴾ زیاد له وه شمان هه یه. وه ک ئه م ئایه ته که ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ أَحْسَنُوا لِحُسنِي وَزِيَادَةً﴾ ^۲ واته: بۆ نه وان هه ی چاکه ده کن چاکه یان له گه ل ده که یه و زیاتریش. له سه حیحی موسلیما هاتووه له سو هه ییی کورپی سینانی پۆمیه وه مه به ست به ﴿وَزِيَادَةً﴾ پوانینه بۆ (پووی) خوای گه وره ^۳.

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّجِيسٍ﴾ ^(۳۶) **إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْفَى السَّمْعِ وَهُوَ شَهِيدٌ** ^(۳۷) **وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ** ^(۳۸) **فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ** ^(۳۹) **وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَرَ الشُّجُورِ** ^(۴۰)

هه ره شه کردن له خوانه ناسان به سزادان و فه رماندان به پێقه مبه ر ^(۳۶) **به خوگری و نوێژکردن** خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّجِيسٍ﴾ ^(۳۶) ئیمه گه لیک چین و به ره مان که له پیش نه واندا بوون قر تێخستوون له مانه ش به هیزتر بوون و ئقد و لاتیان پشکنیه وه، ناخۆ نه وان هه یچ ده ره تانیان بۆ ره خسا؟. واته: ئیمه زۆرێک له وان هه ی که خوانه ناس بوون له پیش نه وان هه ی بوون، ﴿مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا﴾ واته: له وان به هیزتر زیاتر له وان سه ره زمینیان ئاوه دان کرده وه تئیدا زیان بۆیه لیره دا ده فه رموویت: ﴿فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ

^۱ الطبري (۳۶۶/۲۲).
^۲ يونس (۲۶).
^۳ مسلم (۱۶۳/۱).

﴿حَمِصٍ﴾ نینو عه‌باس (په‌زای خویان لئ بیت) ده‌لئیت: جئگای خویان تیا دیاری کرد. ^۱ قه‌تاده ده‌لئیت: به زؤر ولاتدا گه‌پاون. واته: گه‌پاون به ولاتدا بؤ بزئوی وه‌ده‌سته‌ئینان و نیشوکارو بازرگانن زیاتر له‌ نئوه. ﴿هَلْ مِنْ حَمِصٍ﴾ واته: ناخؤ هیچ ده‌ره‌تانیکیان وه‌ده‌ست هئنا بؤ شه‌وی خویان لادهن له‌ بریارو فه‌رمانی خودا. وه‌ نایا شه‌وی کزبان کردبووه‌ هیچ به‌هره‌یه‌کی پئیدان و له‌ سزای خودا لایدان کاتیک تووشی بوون کاتیک به‌وایان به‌ پیغه‌مبه‌ره‌کان نه‌کرد. نئوه‌ش هیچ په‌ناو ده‌ره‌تانو شوپئیک نیه‌ خوتانی تیا بپاریزن نه‌گه‌روه‌ک شه‌وان بن. خوی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْفَى السَّمْعِ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ نهم و تاره بؤ هر که‌سیک دل زینده‌یه‌ یان باش گوئی لئ ده‌گرئیتو بیریشی هر له‌ لای شه‌وه، ده‌بیته‌ هؤی په‌ندگرتن و بیرکردنه‌وه. ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَ لِمَنْ﴾ نا نهمه‌ ده‌بیته‌ په‌ندو نامؤزگاری، ﴿لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ﴾ بؤ هر که‌سیک دلی وریابه، مواهید ده‌لئیت: خاوه‌ن عه‌قله. ﴿أَوْ أَلْفَى السَّمْعِ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ واته: باش گوئی ده‌گرئیت له‌ و قسه‌یه‌و لئی تئیده‌گاتو بیرى له‌ لایه‌نی. مواهید ده‌لئیت: ﴿أَوْ أَلْفَى السَّمْعِ﴾ واته: باش گوئی ده‌گرئیتو بیر له‌ هیچ شتئیکی تر ناکاته‌وه ^۲. زه‌حکاک ده‌لئیت: عه‌رب ده‌لئیت: فلانه‌ که‌س گوئی هه‌لخستوه. کاتیک به‌ هه‌ردوو گوئی گوئیست بئیتو به‌ دلئش ناماده‌و ناگادار بئیت. ^۳ سه‌وری و زؤر که‌سی تریش هر وایان وتوه ^۴. خوی گه‌وره‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَا مِنْ لُغُوبٍ﴾ نهم ناسمانان و زه‌مینه‌و هرچی له‌ناویاندا هه‌یه، به‌ شه‌ش پؤژ وه‌دیمان هئنا و هیچ ماندویشمان تووش نه‌هات. خوی گه‌وره‌ له‌م نایه‌توه‌ بؤمان بوون ده‌کاته‌وه‌ ده‌ری ده‌خات که‌ که‌سیک نهم ناسمانانه‌و زه‌مینو هرچی له‌ نیوانیاندا هه‌یه‌ وه‌دی به‌ئینئیت، ناسانتره‌ به‌ لایه‌وه‌و چاکتر ده‌توانئیت مردویش زیندوو بکاته‌وه. قه‌تاده‌ ده‌لئیت: جوله‌که‌کان (له‌عنه‌تی خویان لئ بیت) و تیان: خودا ناسمانه‌کان و زه‌مینی له‌ شه‌ش پؤژدا دروست کردو پاشان له‌ پؤژی حه‌وته‌مدا پشووئی دا که‌ پؤژی شه‌مه‌یه‌ که‌ شه‌وان ناوی ده‌بن به‌ پؤژی پشودان. خوی گه‌وره‌ش شه‌می نارده‌ خواره‌وه‌ به‌

^۱ الطبري (۳۷۱/۲۲).
^۲ الطبري (۳۷۲/۲۲).
^۳ الطبري (۳۷۴/۲۲).
^۴ الطبري (۳۷۴/۲۲).

در روی خستنه وه له سهر نه و قسه ی که کردبوویان وه که نه فرموویت: ﴿وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ﴾ واته: تووشی ناپه حه تی و گران و ماندوو بوون نه ماتین. وه که خوی گه وره له نایه تیکی تردا نه فرموویت: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْ يَخْلُقْهُنَّ بَعْدَ ذَلِكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۱ واته: نایا نه وانه نه یانزانیه به راستی نه و خودایه ی ناسمانه کان و زهوی دروست کردووه و له دروستکردنیاندا ناته وان و دهسته پاچه نه بووه به توانایه مردوانیش زیندوو بیکاته وه به لی بیگومان خوا به سهر مه مووشتیکدا به توانایه. وه ده فرموویت: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾^۲ واته: به راستی به دیهینانی ناسمان و زهوی گه وره تره له به دیهینانی خه لکی. وه ده فرموویت: ﴿وَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَرَأَيْتُمْ بَنَاتَهَا﴾^۳ واته: نایا دروستکردنی نیوه گرانتره یان ناسمان؟ دروستی کرد. خوی گه وره ده فرموویت: ﴿فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾ سا خوگر به به رانبر نه و شتانه ی نه وان ده یلین هر په سنی و پاکی په روه ردگاری خوت بده، له پیش گزنگی هه تاوداو به له ده می پوزئاو ابوون. ﴿فَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ﴾ واته: خوت بگره له سهر نه و قسه و به رخورده ی خوانه ناسان ده یکن له گه لت. خوت لاده لیان به لادانیکی جوان و په سهند. ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾ واته: هر په سنی و پاکی په روه ردگاری خوت بده له پیش ده رکه وتنی خورو به له وه ختی خورئاو ابوون. نویزه فره زه کان به له شه وره ویه که ی پیغه مبه ر(ﷺ) دوو پکات پیش خورکه وتن بووه له به ره به یانداو دوو پکات له پیش خورئاو ابووندا بووه له کاتی عه سرداو شه و نویزه فره زیووه له سهر پیغه مبه ر(ﷺ) و نومه ته که ی هه تا سالتیک پاشان له سهر نومه ته که ی لاجووه و نه ماوه. پاشان دوی نه وه نه وانه هه موو لاجووه و نه سخ بووه ته وه. له شه وره ویه که یدا بووه به م پینج فره زه به لام نویژی به یانی و نویژی عه سر له شوین خویاندا ماونه ته وه له پیش گزنگی هه تاوداو له پیش پوزئاو ابووندا. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردووه له جه ریری کوری عه بدوللاوه (په زای خویان لی بیت) ده لیت: له خزمهت پیغه مبه ر(ﷺ) دا دانیشتبووین سه ریری مانگی کرد که مانگی چوارده بوو فره مووی: (نه وسا نیوه نیشانی خوی گه وره

^۱ الطبری (۲۲/۳۷۶).

^۲ الاحقاف (۲۳).

^۳ غافر (۵۷).

^۴ النازعات (۲۷).

ده درین چاوتان پیّی ده که ویت و ده بیینن وه که چون چاوتان به مانگی چوارده ده که ویت، ناره حهت نابن له بینینداو بیگو مانن، نه گهر توانیقان و گهره کتان بوو شه یقان زالّ نه بیّت به سه رتاند اواز له نویژی به یانی و نویژی عسر مه یتنو دوا ی مه خن). پاشان نه م نایه ته ی خویند: ﴿وَسَيَحِبُّ مُحَمَّدَ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ﴾^۱. بوخاری و موسلیمیش پیوایه تیان کردوه. خاوه نی سوننه کانی تریش پیوایه تیان کردوه له فرموده ده که ی نیسماعیله وه هر به م شیویه به^۲. خوا ی گهره ده فرمو ویت: ﴿وَمِنَ الْاَيْلِ فَسَيَحِبُّهُ وَاَدْبَرَ الشَّجُوْر﴾ له شه ویشدا هر په سنی و پاکی شو بده و دوا ی هم مو سوژده برندنیش. ﴿وَمِنَ الْاَيْلِ فَسَيَحِبُّهُ﴾ واته: له شه ودا نویژ بکه بق خودا. وه ک نه م نایه ته ده فرمو ویت: ﴿وَمِنَ الْاَيْلِ فَتَهَجَدُ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ اَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا﴾^۳ واته: وه (نه ی موحه مه د(ﷺ)) له به شتیکی شه ودا هه سته شه ونویژ بکه به قورنان خویندن تیندا نه وه زیاده نویژی تاییهت به تویه نومید وایه په روه ردگارت بتگه یه نیته پله و جیگایه کی په سه ندرکاو. وه ده فرمو ویت: ﴿وَاَدْبَرَ الشَّجُوْر﴾ واته: نیبنو نه بی نه جیج ده لیت: له مواهیدوه له نیبنو عه بیاسوه (ره زای خویان لی بیّت) نه لین: واته: ته سیباحت کردن له دوا ی نویژ^۴. نه و فرموده یه ی که له هر دو سه حجه که دا هاتوه پشتگیری نه م فرموده یه ده کن که نه بو هوره بره پیوایه تی کردوه (ره زای خوا ی لی بیّت) که ده لیت: هه ژاره کچه ره یه کان هاتن بق لای پیغه مبه ر(ﷺ) و تیان: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) خاوه ن مال و سامانه کان چند پله ی به رزو به هه شتی هه تاهه تاییان به ده ست هیناوه پیغه مبه ر(ﷺ) فرمو ی: (کامه یه نه وه؟) و تیان: وه ک نیمه نویژ ده کن و وه ک نیمه پژوو ده گرن و خیرو خیرات ده کن و مال ده به خشن نیمه نایکه یین. به نده نازاد ده کن نیمه نازادی ناکه یین، پیغه مبه ر(ﷺ) فرمو ی: (نایا شتی کتان پیّی بلیم نه گهر کردتان پیش نه وانه ی دوا ی خوتان بکه ون و هیچ که سیش له نیوه چاکتر نه بیّت مه گهر که سیک نه و شته بکات که نیوه ده یکه ن؟ سبحان الله والحمد لله والله اکبر بکن له پاش هه مو نویژیک سی و سی (۳۳) جا). ده لیت: و تیان: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) برا خاوه ن مالّه کان گو ییان لی بوو (بیستیان) که نیمه چیمان کردوه نه وانیش وه ک نیمه یان کرد، پیغه مبه ریش (ﷺ) فرمو ی: (نه وه

^۱ احمد (۳۶۵/۴)، فرموده یه کی سه حجه.

^۲ فتح الباری (۴۶۲/۸)، مسلم (۴۳۹/۱)، ابو داود (۹۷/۵)، تحفه الاحوذی (۲۶۵/۷)، النسائی (۴۶۹/۶)، ابن ماجه (۶۳/۱).

^۳ الاسراء (۷۹).

^۴ الطبری (۳۸۱/۲۲).

پڑی خودایه دهیدات به هر که سیک مهیلی لی بیت).^۱ رای دووم مه به ست به م نایه ته ﴿وَأَذِّنْ الشُّجُودَ﴾
دو پکاتی دوی مغریبه نه مه پریوایت کراوه له عومرو عی و حه سنی کوپی نیینو عه باس و نه بو
هوره پیره نه بو نومامه وه (ره زای خویان لی بیت) وه مواجهیدو عیکریمه و شه عبی و نه خه عی و حه سنو
قه تاده و که سانی تریش هر وایان وتووہ.

﴿وَأَسْتَجِبْ يَوْمَ تَأْتِي الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿۱۱﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ ﴿۱۲﴾ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي
وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿۱۳﴾ يَوْمَ تَشْقُقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿۱۴﴾ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ
وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ﴿۱۵﴾﴾

وہ پیرھینانہ وہی ہندی شت کہ لہ روژی قیامہ تدا رووہ دات

خوای گہ ورہ دہ فرمویت: ﴿وَأَسْتَجِبْ يَوْمَ تَأْتِي الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ﴾ ہر دہ میکیش بانگ پامنیٹیک
لہ جیکہ یہ کی نزدیک بانگ دہ کات کوئی بق بگرہ. ﴿وَأَسْتَجِبْ﴾ واتہ: نہی موحمہد ﴿س﴾ کوئی بق
بگرہ، ﴿يَوْمَ تَأْتِي الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ﴾ واتہ: کاتیک کہ بانگہ ریک لہ جیکہ یہ کی نزدیک بانگ کرد بق
کویونہ وہ بق دادوری خہ لکی و فرمان دان بق جیابونہ وہ یان، ﴿يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ
الْخُرُوجِ﴾ لہو پڑدہ دا کہ نہ عرہ تہ راستہ کہ یان کوئی لی دہ بیت، نہ مه پڑی دہر کہ وتنہ. واتہ لہو پڑدہ دا
کہ فوو دہ کریت بہ کہ لہ شاخدا کہ بہ راستی دیت کہ زوریان بہ گومانن لہ ہاتنی. ﴿ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ﴾
نہ مه پڑی ہاتنہ دہر وہ یہ لہ گوی. ﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ﴾ ٹیمہ خومان زبان
دہ بہ خشین و دہ مریتین، وہ گہ رانہ و ہش بق لای ٹیمہ یہ. واتہ: ہر خودایہ خہ لکی وہ دی ہینا و ہ پاش
مردنیش زیندوویان دہ کاتہ وہ. لای خودا ناسانترہ و گہ رانہ وہی ہموو خہ لکیش ہر بق لای نہ وہ.
ہمووی پاداشتی خزی و ہر دہ کریت چاکہ بہ چاکہ و خراپہ ش بہ سزادان. خوای گہ ورہ دہ فرمویت:
﴿يَوْمَ تَشْقُقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ﴾ نہو پڑدہ کی کہ زہمین دہ قہ لہ شیتہ وہ و بہ
پہ لہ دہ ریانہ ہاویڈیت، نہم کویونہ وہ یہ لامان شتیکی ناسانہ. بویہ خوای مہ زن بارانیک لہ ناسمانہ وہ
دہ بارنیت لاشہی ہموو خہ لکی زیندو (سہوز) دہ بیتہ وہ لہ ناو گڑہ کانیاندا. وہ کہ چون دانہ سہوز
دہ بیتہ وہ لہ ناو خولدا بہ ناو. کاتیک لاشہ کان تہ واو وہ کہ خویان لی ہاتہ وہ خوای گہ ورہ فرمان دہ دا
بہ ٹیسرافیل فوو دہ کات بہ کہ لہ شاخدا گیانہ کان وان لہ ناو کونیک کی کہ لہ شاخدا. کاتیک ٹیسرافیل فوی

^۱ فتح الباری (۲/۳۷۸).

پیا کرد هم مو گیانه کان دینه دهر و له نئیوان ناسمانه کان و زه میندا دهره و شپینه وه . خوی گه وره ده فره مویت: به گه وره یی و مه زنیم (بعزتی و جلالی) ده بیته هم مو گیانه کان بگه رینه وه بۆ نه و لاشه ی کاتی خوی تییدا بووه ، هم مو گیانه کان ده چنه وه ناو لاشه کانی خویان . ده چنه وه ناوی وه ک چون زه هری مار ده گه ریت به ناو له شی مارگه سته ده زوی درز ده بیته بۆیان هه لده سته وه بۆ لپیرسینه وه به

په له و به گورجی ده چن بۆ به جیهینانی فره مانی خوی هیژا . وه ک خوی گه وره ده فره مویت: ﴿مُهَطِّعِينَ إِلَىٰ اِلْدَاعِ يَوْمَ الْكُفْرُونَ هَذَا يَوْمَ عِيسَىٰ﴾^۱ واته: خیرا دوی جار په ره که ده که ون بییا وه پان ده لاین

نه مۆ پۆژکی نۆر دژوارو سه خته . وه ده فره مویت: ﴿يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَقْتُلُونَ اِنْ لَيْسَتْ اِلَّا قَلِيلًا﴾^۲ واته: نه و پۆژه ی که بانگتان ده که ن (له گوره کانتانه وه) جا نیوه ش ده سته جی دین

به دم بانگ کردنه که وه به سوپاس و سه نا کردنه وه و وا ده زانن نه ماونه ته وه (له دنیا دا) ماوه یه کی که مه بیته . وه له سه حیحی موسلیمدا هاتوه له نه سه وه (په زای خوی لی بیته) ده لیت: پیغه مبه ری

خو(ﷺ) نه فره مویت: (من یه که م که سم که زه ویم بۆ له ته ده بیته).^۳ وه ده فره مویت: ﴿ذَٰلِكَ حَسْرَةُ عَلِيٍّ اَيْبَسَ﴾^۴ واته: نه مه زیندوو کردنه وه یه کی سوک و ناسانه لای نیمه . وه ک خودای گه وره له نایه تیکی

تردا ده فره مویت: ﴿وَمَا اَمْرًا اِلَّا وَجِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾^۵ واته: وه فره مانی نیمه ته نها یه ک جار ه وه ک چاوتر و کاندنیک . وه ده فره مویت: ﴿مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بِعَشْكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَجِدَةٍ اِنَّ اِلَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾^۶

واته: دروست کردنی هه مویتان (له سه ره تا وه) و زیندوو کردنه وه تان وه ک دروست کردنه و زیندوو کردنه وه ی ته نها که سیک وایه به راستی خوا بیسه ری بینایه .

دل دانه وه ی پیغه مبه ر(ﷺ)

خوی گه وره ده فره مویت: ﴿تَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعَبِدِ﴾^۷ نیمه باشته ده زانین نه وان چی ده لاین، تو نۆر داریک نیت له سه ریان هه ر که سیک له هه ره شه

ترسی هه یه ، به م قورئانه تو وه بییری بخه ره وه . ﴿تَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ﴾^۸ واته: زانیاری نیمه نه وه نده نۆره

^۱ القمر (۸).
^۲ الاسراء (۵۲).
^۳ مسلم (۱۷۸۲/۴).
^۴ القمر (۵۰).
^۵ لقمان (۲۸).

ناکاداری نهو قسانهین که بتپه‌رستان ده‌یکه‌نو به‌پوا ناکه‌ن. نه‌وه دلگرائی و مه‌ترسیت بق دروست

نه‌کات. وه‌ک نه‌م نایه‌تانه‌دا خوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَلَقَدْ نَعَّمْنَا أَنْكَ يَضِيقُ صَدْرَكَ بِمَا يَقُولُونَ﴾ (۱۷)

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿۱۸﴾ وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿۱۹﴾ واته: سویند به‌خوای بیگومان

نیمه‌ده‌زانه‌ن که به‌پاستی تو دل‌تنگ ده‌بیت به‌وه‌ی نه‌وانه ده‌یلین، که‌واته به‌روه‌ردگارت به‌پاکی پابگره‌و سوپاسی بکه‌و له‌سورژده‌به‌ران به، وه‌به‌روه‌ردگارت به‌پرسته‌ه‌تا مردن به‌خست پی

ده‌گرت. وه‌ده‌فرموویت: ﴿وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ﴾ واته: تو زوددار نیت به‌سه‌ریانه‌وه‌ه‌تا به‌زود

پیمان نیشان بده‌ی. بق نه‌وه‌پیش پانه‌سپیزدراوی. پاشان ده‌فرموویت: ﴿فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ أَنْ مَنَّاعٌ

وَعِيدٍ﴾ واته: ده‌سا تو به‌یامی به‌روه‌ردگاری خوت پابگه‌ینه، چونکه نه‌وانه‌ی که له‌ه‌په‌شه‌ی خودا

ده‌ترسنو به‌ته‌مای به‌زه‌یی نه‌ون په‌ندو ناموزگاری وه‌رده‌گرن. وه‌ک نه‌م نایه‌ته‌که ده‌فرموویت:

﴿إِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ واته: بیگومان تو هر پابگه‌یاندنت له‌سه‌ره‌و لیپرسینه‌وه‌ش له‌سه‌ر

نیمه‌یه. وه‌ده‌فرموویت: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾ (۲۱) لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ﴿۲۲﴾ واته: که‌واته

ناموزگاری بکه‌تو هر ناموزگاریت، تو ده‌سه‌لاتدار نیت به‌سه‌ریاندا. وه‌ده‌فرموویت: ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ

هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ واته: له‌سه‌ر تو نیه‌نه‌ی موحه‌مه‌د(ﷺ) پینمونی و

موسلمانکردنی خه‌لکی به‌لکو خوا‌هر که‌سیتی بوی هیدایه‌تی ده‌دات. وه‌ده‌فرموویت: ﴿إِنَّكَ لَا

تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ واته: به‌پاستی تو ناتوانی نه‌و که‌سه‌ی خوت بویت

پینمونی بکه‌یت به‌لام خوا‌هر که‌سی بویت هیدایه‌تی ده‌دات. بویه لیژه‌دا خوای گه‌وره نه‌فرموویت:

﴿وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ أَنْ مَنَّاعٌ يَخَافُ وَعِيدٍ﴾ قه‌تاده‌نه‌لنت: خودایه‌وه‌ک نه‌و که‌سانه‌مان لی

بکه‌ی له‌ه‌په‌شه‌کانت ده‌ترسنو به‌ته‌مای نه‌و پوژده‌ی تون که‌پوژی قیامه‌ته‌نه‌ی خاوه‌ن چاکه‌ی

دلوفان.^۱

^۱ الحجر (۹۷-۹۹).

^۲ الرعد (۴۰).

^۳ الفاشية (۲۱-۲۲).

^۴ البقرة (۲۷۲).

^۵ القصص (۵۶).

^۶ القرطبي (۲۹/۱۷).

ته فسيري سوره تي (الذاريات)

له مه ڪڪه دا هاتووه ته خواروه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿وَالذَّارِيَاتِ ذُرَّوًا﴾ ۱ ﴿فَالْحٰجِلٰتِ وِقْرًا﴾ ۲ ﴿فَالْجُرِيَتِ مُسِرًّا﴾ ۳ ﴿فَالْمَقْسِمَاتِ اَمْرًا﴾ ۴ ﴿اِنَّمَا تُوعَدُوْنَ لَصٰدِقًا﴾ ۵ ﴿وَإِنَّ الَّذِيْنَ لَوْعًا﴾ ۶ ﴿وَأَسْمَاءَ ذَاتِ الْمُبِرِكَ﴾ ۷ ﴿إِنَّكَ لِنِي قَوْلٍ مِّنْ خَلْفِ﴾ ۸ ﴿يُؤْتِكُ عَنْهُ مَنَ أُنْكَ﴾ ۹ ﴿فَبَلَّ الْحَرْصُونَ﴾ ۱۰ ﴿الَّذِيْنَ كُتِمَ﴾ ۱۱ ﴿يَسْتَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الْدِيْنِ﴾ ۱۲ ﴿يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُعْتَنُونَ﴾ ۱۳ ﴿ذُقُوْا فَنَتَكَّرْ هَذَا الَّذِيْ كُتِمَ﴾

بِهِ سَتَعْمَلُونَ ﴿۱۴﴾

ته ٺڪيد ڪرڻ له سر راستي ڀڙڙي قيامه تو ٺيبر سينه وه تييدا

خوای مهن ده فمروويت: ﴿وَالذَّارِيَتِ ذُرَّوًا﴾ بهو بايانه ي ده توانن بلاويکه نه وه. ﴿فَالْحٰجِلٰتِ وِقْرًا﴾ بهو هورانه ي گرانبارن. ﴿فَالْجُرِيَتِ مُسِرًّا﴾ بهوانه ي که به ناسمان پي ده پيئون. ﴿فَالْمَقْسِمَاتِ اَمْرًا﴾ بهوانه ي کار دابهش ده ڪن. ﴿اِنَّمَا تُوعَدُوْنَ لَصٰدِقًا﴾ هر به ٺيٺيک که پيٽان ده دن راسته. ﴿وَإِنَّ الَّذِيْنَ لَوْعًا﴾ ڀڙڙي جهزا هر ڀووده دات. له گوره ي موسلمانانه وه عه لي ڪوپي نه بو تالب (ڀه زاي خوای لئيبت) که ڀڙڙيک ڀڙيشتنه سر دوانگي ڪوفه و تي: هيچ ڀرسيارنکم لي ناڪن له نايه تيک له قورنانداه له فمرووده يه ک له پيغه مبهري خوداوه (ﷺ) بيگومان وه لامتان دده موه وه پيٽان ده ليم. له و کاته دا ٺيبنولکواه هلسا و تي: نه ي گوره ي موسلمانان ﴿وَالذَّارِيَتِ ذُرَّوًا﴾ و اتا چي؟ عه لي (ڀه زاي خوای لئيبت) و تي: و اته: با، و تي: ﴿فَالْحٰجِلٰتِ وِقْرًا﴾ عه لي (ڀه زاي خوای لئيبت) و تي: و اته: هور. و تي: ﴿فَالْجُرِيَتِ مُسِرًّا﴾ و اته: که شتيه کان. و تي: ﴿فَالْمَقْسِمَاتِ اَمْرًا﴾ عه لي (ڀه زاي خوای لئيبت) و تي: فريشته کان. ۱ هه ڏي له زاناياني ته فسيبر وتوويانه: ﴿فَالْجُرِيَتِ مُسِرًّا﴾ و اته: نه و نه ستيانه ي به ناساني پي ده ڪن له خولگي خوياندا. نه مش چند پله يه که له خواروه بق سره وه وه له سره وه به ره و ژورتر. وه با که هور له سره يه وه نه ستيزه له سره ي هوره يه. ﴿فَالْمَقْسِمَاتِ اَمْرًا﴾ که فريشته کانه له ژور نه مانه وه يه به فرماني خودا داده بن بق نه و کارانه ي که پيٽان ده سپيڊرديت له که يانڊني په يامي شرعي يان ڪاروباري بوونه ور. وه نه مه سويٺديکه له لايه ن خوای گوره وه له سر

۱ الطبري (۳۹۲/۳۸۹/۲۲)، عبدالرزاق (۲۶۱/۳).

هاتنی قیامت و زیندوبیوننه وه و لیبرسیینه وه. بویه خوی مه زن فه رمویه تی: ﴿إِنَّمَا تَعُدُّونَ لَصَادِقٌ﴾^۱
 واته: به ته نکید هه والیکي راست و دروسته. ﴿وَأَنَّ الدِّينَ﴾ پۆژی جزا ﴿لِلرَّحْمَةِ﴾ هر پووده دات و گومانی
 تیدا نیه. پاشان خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿وَأَسْمَاءُ ذَاتُ الْمُبْرَكِ﴾ به و ناسمانه ی پئی پینه (شه پۆل
 ده دات). ئیبینو عه باس ده لیت: واته: خاوه نی جوانی و پازاوه یی و دره و شاهه یی و پیک و پیکه.^۱
 موجهاید و عیکریمه و سه عیدی کوپی جوبه یرو نه بو مالک و نه بو صالح و سودی و قه تاده و عه تیه ی
 عه وفی و په بیعی کوپی نه نه سو که سانی تریش وایان و تووه.^۲ زه ححاک و مه نهالی کوپی عه مرو که سی
 تریش و توویانه: وه ک کۆبوونه وی ئاوو لم و کشتوکال و گیوا و هختیک با لئی ده دات ده یاندات به سه ر
 یه کدا پئی پیمان ده کات و شه پۆل ده دن نه وه پینی ده لئین: ﴿الْمُبْرَكِ﴾ نه م هه موو پابوچوونه
 ده گه پینه وه بۆ یه ک شت که بریتیه له جوانی و پازاوه یی. نه ونده جوان و به رزو ناسک و پیکو پیک و
 تونوتل و چوارده ور فراوانه و پازاوه ته وه به نه ستیره ی وه ستاوو گه پۆک و که له گه ل مانگو و خۆرو
 نه ستیره کانی تردا له ناو یه کدا دین و ده چن.

جیاوازی قسه و یه ک نه گرتنه وه ی قسه ی بته پرستان

خوی مه زن ده فه رمویت: ﴿إِنَّكَ لَأَنی قَوْلٍ مِّنْ خَلْفِ﴾ قسه تان یه کتر ناگریته وه. واته: نه ی بته پرستان
 ئیوه باوه پ ناکن به پیغه مبه ران (سه لامی خویان لیبیت) له ناو خۆتاندا هه ریه که و قسه یه ک ده کات و
 قسه تان یه ک ناگریت. قه تاده ده لیت: ئیوه قسه تان یه ک نیه یان نه مه یه: باوه پتان به قورئان ببیت یان
 باوه پتان پئی نه ببیت.^۲ ﴿يُؤْتِكُ عَنْهُ مِّنْ أَلْفِ﴾ له قورئان ده ته کینه وه هه رکئ ته کینراوه ته وه. واته:
 که سیک ده ته کینه وه له قورئان که خۆی گومراو سه رلیشئیواو بووه. چونکه قسه یه کی پپو پوچ شوینی
 که و تووه به هۆی نه و قسه وه سه ری لی تیک چووه و که سیک له قورئان لاده دات که خۆی لاده رو
 له و په ری نه قامی و سه رلی شیواویدا چوو پیته خواره وه له هیه تینه گات. وه ک خوی گه وره فه رمویه تی:
 ﴿فَأَنكُرْ وَمَا تَعْبُرُونَ﴾^۳ مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَعْلِينَ ﴿۱۳۲﴾ إِلَّا مَنْ هُوَ صَالٍ الْجَحِيمِ﴾^۴ واته: ئینجا به راستی ئیوه نه و
 (بتانه) یش که ده پیه رستن، ئیوه ناتوانن له به رامبه ری خوادا گومراکه ری (که س) بن، بیجگه نه و
 که سه ی (خوا ده زانیت) ده چپته دۆزه خه وه. ئیبینو عه باس و سودی ده لئین: که سیک له قورئان لاده دات

^۱ الطبري (۲۲/۳۹۵/۳۹۶).

^۲ الطبري (۲۲/۳۹۶/۳۹۷).

^۳ عبدالرزاق (۴/۲۴۲).

^۴ الصافات (۱۶۱-۱۶۲).

که سہری لی تیک چوویت. ﴿قُلِ الْخِرَاصُونَ﴾ دہک بہ کوشت بچن ئہو کہ سانہی درق نہ خشینن.
 مواہید دلئت: دروزنہ کان. ئہمہ وہک نمونہی ئہو ئایہ تہی عہبہ سہ وایہ کہ دہ فہرموویت: ﴿قُلِ
 الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرُهُ﴾^۱ واتہ: بہ کوشت بجیت (خراپترین نہ فرینی لبیت) ئادہمی چہند نہ زانہ. دروزنہ کان
 نہ وانہ کہ دلئت: زیندو نابینہ وہ و باوہریان پئی نیہ.^۲ علی کوپی ئہبو تلحہ دلئت: لہ ئیبینو
 عہباسوہ (پہزای خوی لبیت) ﴿قُلِ الْخِرَاصُونَ﴾ واتہ: نہ فرین کراوہ لہ بہ دگومانان.^۳ وہ ہر وہا
 معاز (پہزای خوی لبیت) لہ وتاریدا دہیوت: بہ دگومانان لہ ناوچوون. قہ تادہ دلئت: دروزنن
 نہ وانہی خہلہ تاو بہ دگومانن.^۴ خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي عَمْرِهِمْ سَاهُونَ﴾ نہ وانہی
 کہ وتوونہ تہ گیزاوی نہ زانی و ناگیان لہ ہیچیک نیہ. ئیبینو عہباس و کہ سانہی تریش وتویانہ: لہ
 خوانہ ناسی و بہ دگومانیدا ناگیان لہ خویان نیہ و مہستن.^۵ ﴿يَسْتَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الْآزِمِ﴾ پرس دہ کەن کہی
 پڑی جہزا دیت. ئہمہی کہ دہ یلین باوہ پئی نہ کردن و دزایہ تی کردن و گومان و بہ دوور زانینی ئہو
 پڑیہ. خوی گہورہ فہرموویہ تی: ﴿يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ﴾ ئہو پڑیہ کہ دہ یانخہنہ سہر ناگر.
 ئیبینو عہباس و مواہید و حہسن و کہ سانہی تریش وتویانہ: ﴿يُفْتَنُونَ﴾ واتہ: سزا دہ درین.^۶ مواہید
 دلئت: دہ خرنہ ناو ناگروہک چون ئالتوون دہ خرنہ سہر ناگر بز پاک کردنہ وہ.^۷ کومہ لیک تروہک
 مواہید دیسان و عیکریمہ و ئیراہیمی نہ خہعی و زہیدی کوپی ئہسلہم و سوفیانی سہوری و (الشوری)
 وتویانہ: ﴿يُفْتَنُونَ﴾ دہ سوتینرین. ﴿ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْلُونَ﴾ بجینن ئہو نارازہ تان
 کہ ئیوہ بوی بہ پہلہ بوون. مواہید دلئت: ﴿ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ﴾ ئہو سوتاندنہ تان بجینن.^۸ کہ سانہی تر

۱ عبس (۱۷).

۲ الطبری (۴۰۰/۲۲).

۳ الطبری (۳۹۹/۲۲).

۴ الطبری (۴۰۰/۲۲).

۵ الطبری (۴۰۱/۴۰۰/۲۲).

۶ الطبری (۴۰۲/۲۲).

۷ الطبری (۴۰۲/۲۲).

۸ الطبری (۴۰۳/۲۲).

بیجگه له ئه و توویانه: سزا که تان بجێژن. ﴿هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾ واته: پێیان دهوتریت: بۆ زیاتر داخ و خهفته پێدان و پساکردن و به سوک سهیرکردن، والله أعلم.

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ ءَأَنْزَلِينَ مَا ءَأَنَّهُمْ رِزْقًا مِنْهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّذِينَ مَا يَهْبِغُونَ ﴿١٧﴾ وَإِلَّا نَحْنارْهُمْ بَسْتَفْقِرُونَ ﴿١٨﴾ وَفِي ءَأْمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾ وَفِي الْأَرْضِ ءَأَيَاتٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَفِي ءَأَنْفُسِكُمْ ءَأَفْلا تَبْصِرُونَ ﴿٢١﴾ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا تُوْعَدُونَ ﴿٢٢﴾ قَرِيبَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ يِّنْثَل مَا ءَأَنكُمْ نُنْطِقُونَ ﴿٢٣﴾﴾

پاداشتی له خواترسان و خوهرموشتیان

خوای مهزن فهرموویه تی: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ﴾ ئه و که سانهی خۆپاریژن، شوپێیان باغات و کانیاون. خوای مهزن باسی خۆپاریژان دهکات ئه وانهی له بهر پهزنامهندی خوا خۆدهپاریژن له پڤۆی زیندوو بوونه و یاندا له ناو باغات و کانیوادان به پێچهوانهی ئه و به دبه خهتانهی که تێیدان له سزاو نازارو ئه شکه نجه و زنجیری ناگرین له ملداو سوتاندن. وه ده فهرموویت: ﴿ءَأَنْزَلِينَ مَا ءَأَنَّهُمْ رِزْقًا مِنْهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ﴾ هه رچی پهروه رگاری ئه وان بۆی داناون، وهی ده گرن، ئه وان له پێشوو ناکار چاک بوون. ﴿ءَأَنْزَلِينَ﴾ حاله له وهی: ﴿جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ﴾ واته له خواترسان ژانیان له ناو باغات و کانیوادیه. ئه وهی خودا پێی داون وهی ده گرن له خۆشگۆزه رانی و پابواردن و ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ﴾ له ژانی دنیا دا ﴿مُحْسِنِينَ﴾ وه که ئه م فهرمووده ی خوای که وره وایه که ده فهرموویت: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْآيَاتِ الْخَالِيَةِ﴾^۱ واته: (پێیان دهوتریت) بخۆن و بخۆنه وه و نۆشتان بێت به هۆی ئه و چاکانه وه که له پڤۆانی پابردوودا کردووتانه. پاشان خوای مهزن باسی ناکاره چاکه کانیان دهکات و فهرموویه تی: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّذِينَ مَا يَهْبِغُونَ﴾ شه وانه که متر ده خه و تن. زانایانی تهفسیر دوو بۆچوونی جیاوازیان ههیه له و بارهیه وه. یه که م: به لایه وه ئه و مایه (مَا) مای نافییه واته: که مێک له شه و ناخون. ئیبینو عه باس ده لێت: هیچ شه وێک تێناپه پێت و نا پوات مه گین هه لده سن بۆ خواپه رستی تێیدا با که مێکیش بێت^۲ قه تاده ده لێت: له میتره فی کورپی عه بدو لاله که م شه و ههیه که دیت مه گین نوێزی

^۱ الحاقة (۲۴).

^۲ الطبری (۴۰۷/۲۲).

تیدا ده‌که‌ن بقِ خِوای گه‌وره. یان له ئه‌وه‌لی شه‌وه‌وه یان له نیوه شه‌ودا. ^۱ مِواجِهید ده‌لئیت: که‌م شه‌و
 هه‌یه که ده‌خون هه‌تا به‌یانی هه‌لنه‌سن بقِ شه‌ونویژ تئیدا. ^۲ قه‌تاده‌یش هه‌ر وای وتووه. ^۳ ئه‌نه‌سی
 کورپی مالیکو ئه‌بول عالیه ده‌لئین: له نئوان مه‌غریبو و عیشادا نوژیان ده‌کرد. ^۴ بۆچوونی دووه‌م: ئه‌و
 مایه (مَا) مای مه‌سدریه‌یه واته: که‌میک له شه‌و پال ده‌که‌وتنو ده‌خه‌وتن. ئیبنو جه‌ریریش ئه‌م
 بۆچوونه‌ی هه‌لبژاردبوو، حه‌سه‌نی به‌سری ده‌لئیت: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجُونَ﴾ ماندوو ده‌بوون له
 شه‌ونویژدا زۆر که‌میک نه‌بیت له شه‌ودا نه‌ده‌خه‌وتن. به‌ ئاره‌زووه‌وه له نزیك به‌ره‌به‌یاندا ده‌ستیان
 ده‌کرد به‌ پارانه‌وه له خِوای گه‌وره. ^۵ عبدالله‌ی کورپی سه‌لام ده‌لئیت: کاتیک پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ)
 گه‌یشته مه‌دینه مه‌ردم به‌ په‌له هاتن بقِ خزمتی. منیش یه‌کێک بووم له‌و که‌سانه‌ی به‌ په‌له چوومه
 خزمتی، چاوم پشی که‌وت زانیم که‌ ئه‌م پووو ده‌م و چاوه ده‌م و چاوی پیاوی درۆزن نیه‌و یه‌که‌م
 شتیک که‌ لیم بیست ده‌یفه‌رموو: (ئهی خه‌لکینه، میوانداری بکه‌ن له مه‌ردم – واته خواردنیان ده‌نی –
 په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی به‌جی به‌ینن، له شه‌ودا نوژی بکه‌ن که‌ خه‌لکی نوستوون ده‌چنه به‌هه‌شت به
 سه‌لامه‌ت). ^۶ نیمامی ئه‌حمه‌د پریوایه‌تی کردوو له عه‌بدوللای کورپی عومه‌روه (په‌زای خِوایان لئیتیت)
 ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (له به‌هه‌شتدا زووری زۆر هه‌یه له ناوه‌وه‌ی ده‌ره‌وه‌ی
 ده‌ببیریت و له ده‌ره‌وه‌ی ناوه‌وه‌ی ده‌ببیریت). ئه‌بو موسای ئه‌شعیری وتی: ئه‌و به‌هه‌شته بقِ کئیه‌ ئه‌ی
 پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ)؟ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی: (بقِ ئه‌و که‌سه‌یه که‌ قسه‌ نه‌رمه‌ و خواردن ده‌دات
 به‌ خه‌لکی و به‌ شه‌و هه‌له‌ده‌سیت شه‌ونویژ ده‌کات و خه‌لکی نوستوون). ^۷ وه خِوای مه‌زن ده‌فه‌رموویت:
 ﴿وَيَا لَأَسْحَارٍ هُمْ يَسْتَفْرِقُونَ﴾ به‌ری به‌یان داوای لئیبوردنیان ده‌کرد. مِواجِهیدو که‌سانی تریش ده‌لئین: واته:
 نوژی ده‌که‌ن. ^۸ زۆر که‌سیش وتوویانه: واته شه‌ونویژیان ده‌کردو به‌ره‌به‌یان داوای لئیبوردنیان ده‌کرد له
 خوا. وه‌ک خِوای مه‌زن فه‌رموویه‌تی: ﴿وَالْمُسْتَفْرِقِينَ يَا لَأَسْحَارٍ﴾ واته: ئه‌وانه‌ی داوای لیخۆشبوون

^۱ الطبري (۴۰۷/۲۲).

^۲ الطبري (۴۰۸/۲۲).

^۳ الطبري (۴۰۸/۲۲).

^۴ الطبري (۴۰۸/۴۰۷/۲۲).

^۵ الطبري (۴۰۹/۴۰۸/۲۲).

^۶ تحفة الأحوذی (۱۸۷/۷)، فه‌رموویه‌کی سه‌حیحه.

^۷ احمد (۱۷۳/۲)، ئیبنو له‌میع‌ی تئیدا فه‌رمووده‌یه‌کی لاوازه.

^۸ الطبري (۴۱۳/۲۲).

^۹ ال عمران (۱۷).

ده‌کەن لە پێش بە یانیاندا. خۆ ئەگەر پارانە وەش لە کاتی نوێژدا بوویت چاکترە. لە کتێبه سەحیحەکان و کتێبه‌کانی تریشدا هاتوو لە کۆمەڵیک لە هاوێلەکانی پێغه‌مبەری خوداوه (ﷺ) وتویانە: کە پێغه‌مبەری خودا (ﷺ) فەرموویەتی: (خوای مەزن هەموو شەویک دیتە خوارەوه بۆ ئاسمانی دنیا و کاتیک سییه‌کی دواپی شوو دەمیئتیت، دەفەرمویت: ئایا کەسیک هەیه داوای لیبوردن بکات تا لێی ببورم، ئایا کەسیک هەیه داوای لێخۆشبوونم لێ بکات تا لێی خۆش بێم، ئایا کەسیک هەیه داوام لێ بکات تا داواکە پی بدریت؟ هەتا بەری بەیانی).^۱ واتە تا خۆر هەلدیت. وە زۆریک لە زانیانی تەفسیر و تەویانە لەو ئایەتە ی که باسی یەعقوب پێغه‌مبەر دەکات (سەلامی خوای لیبیت) کاتیک بە کورپەکانی وت وەک خودا دەفەرمویت: ﴿سَوْفَ أَسْتَفِرُّ لَكُمْ رَبِّي﴾^۲ واتە: دواتر داوای لیبوردنتان بۆ دەکەم لە پرۆه‌ردگارم. واتە: دواکە ی دواخستوون بۆ بەری بەیانی. وە دەفەرمویت: ﴿وَقِي آمُولِهِمْ حَقَّ لِسَائِيلِ وَالْحَرُورِ﴾^۳ لە مایاندا بەشیک هەبوو بۆ گەداکان و بی بەشان. وەک چۆن وەسفی کردن نوێژکردن هەروها وەسفیان دەکات بەوه‌ی که زەکات دەدەن و چاکەخوێن و خزم بەسەر دەکەن، وە ﴿وَقِي آمُولِهِمْ حَقَّ﴾^۴ بەشیک دیاریکراو که دەریان کردوو و دایانناوه بۆ گەداو بی بەشان. سواکەر ئەوانە که داوا دەکەن دیارە ئه‌ویش حەقی خۆی هەیه. بەلام بێهەش ئه‌ینو عەباس و موخامید دەلین: ئەو هەژارو کەم دەستانە که لە ئیسلامدا بەشیان بۆ دیاری کراوه، واتە: لە خەزینە ی دەولەتی ئیسلامیدا پشکی بۆ دانەنراوه.^۵ واتە لە خەزینە ی دەولەتی ئیسلامی بی بەشی نییه و بی کاریشه و هیچ پێشه‌یه‌کیش نازانیت هەتا بژۆی خۆی پی بە دەست بهینیت. دایکی موسلمانان عانیشه دەلین: ئەو کەم دەست‌یه که ناتوانیتبە ئاسانی بژۆی خۆی بە دەست بهینیت. قەتادە و زوهەری دەلین: بی بەشو کەم دەست (المحروم) ئەو کەسه‌یه که داوای هیچ شتیک لە خەلکی ناکات.^۶ زوهەری دەلین: پێغه‌مبەری خودا (ﷺ) فەرموویەتی: (هەژار ئەو کەسه نیه که ده‌گه‌ریت و تیکه‌یه‌ک یان دو تیکه یان دەنکه خورمایه‌ک یان دوو دەنکه خورمای ده‌دریت، بەلکو هەژار ئەو کەسه‌یه هیچی نییه پی بژیت و

^۱ فتح الباری (۲/۳۵/۱۱/۱۳۲/۱۳/۴۷۲)، مسلم (۱/۵۲۲/۵۲۱/۱)، ابو داود (۲/۷۷/۵ و ۱۰/۱)، و تحفة الأحوزی (۹/۴۷۱/۹)، والنسائی فی الکبری (۴/۲۴)، وابن ماجه (۱/۴۳۵).

^۲ یوسف (۹۸).

^۳ الطبری (۲۲/۴۱۴).

^۴ الطبری (۲۲/۴۱۶).

بی نیازی بکات له هه ژاری و ناشتوانیټ وا بکات له خوټی که خه لگی خیری پی بکن^۱. وه نه م
 فرموده یه یه بوخاری و موسلیم به شیوازیکی تر هیناویانه له هه روو سه حیحه که دا^۲.

نیشانه و به لگه کانی خودا له زمین و له ناو مهردم خویندا

خوای گه وره دهه فرموویټ: ﴿وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ له زمیندا به لگه نۆدن بق نه وانهی له
 بهوادا بیگومانن. واته: له زمیندا نیشانه ی ژور گه وره هه یه که به لگه یه له سه مه زنی و ده سه لاتی بی
 پایانی خوای گه وره که له ناویدا هه موو جوړه شتیکی تیا په رزو بلاو کردوه ته وه له پوهه و
 زینده و هرو که ژو کیوو دهشت و چه و دقلاو پوهیارو ده ریا و جیاوازی زمان و شیوه و شکلی مرغو نه و
 تواناو هینزو ده سه لاتی که خودا پیی داوه نه و هه موو جیاوازی به له بیرو هوش و جولان و
 هه لسه وگه وندا. وه به خته وری و به دبه ختی له ژیاندا. وه له پیکوپیکي به ژن و بالاو دانانی هه موو
 پارچه کانی له ش له و جیگایانه ی که له شوینی خوټه تی و پیویستی پیته تی بق دریزه دان به ژیان. بویه
 خوای مه زن فرموویټ: ﴿وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ هه روه ها له ناو خوشتاندا، ناخو له خوټان
 ناروانن. قه تاده ده لیت: هه رکه سیټک بیر له دروستبوونی خوټی بکاته وه ده زانیټ که جو مگه و
 ماسوله کانی نه رم کراوه و وه دی هینراوه بق خواناس^۳ پاشان خودا فرموویټ: ﴿وَفِي السَّمَاءِ رِزْقًا
 وَمَا تُرْعَدُونَ﴾ پوزیتان و هه رچی به لیتنن پی ده دریت له ناسمانه. واته: باران، ﴿وَمَا تُرْعَدُونَ﴾ واته:
 به هه شت. نیبنو عه باسو و مواهیدو که سانی تریش و توویانه^۴. وه دهه فرموویټ: ﴿قُورِبِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ نَطِئُونَ﴾ سا سویند به په روه رینی ناسمان و زمین نه مه پاسته، هه وه ک خوټان
 قسه بکن. خودا سویند به گه وره یی خوټی ده خوات که نه وه ی به لینی پیدابوون له پوژی قیامه ت و
 زیندو بوونه وه و پاداشدانه وه بیگومان پاسته و دپته دی وه ک چون گومان ناکن که قسه بکن له ناو
 خوټانجا. کاتیک مه عاز (معان) باسی شتیکی بگردایه ده بیوت به هاوه له که ی: نه مه پاسته وه ک چون تو
 نیستا لیړه دای.

﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ صَيْبِ الْكَرْمِيِّ﴾ (۱۵) إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّشْكِرُونَ ﴿۱۶﴾ فَرَأَىٰ إِلَيْكَ
 أَهْلِيهِ فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَوِيٍّ ﴿۱۷﴾ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿۱۷﴾ فَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ

^۱ النسائي (۸۵/۵)، فرموده یه یکی سه حیحه.
^۲ فتح الباري (۳۹۹/۲)، مسلم (۷۱۹/۲).
^۳ القرطبي (۴۰/۱۷).
^۴ الطبري (۴۲۰/۲۲).

بِعَلَّامٍ عَلِيمٍ ﴿۸۸﴾ فَأَقْبَلَتْ أَمْرَاتُهُ فِي صَرْفٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿۸۹﴾ قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ

الْحِكْمَةُ الْعَلِيَّةُ ﴿۳۰﴾

خوای مه‌زن ده‌فهرموویت: ﴿هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ﴾ ناخو باسی میوانه به‌ریزه‌کانی نیبراهیمت بۆ نه‌هاتووه؟ ئەم چیرۆکه له سوره‌تی (هود و الحجن) دیسان له پیشه‌وه خوای گه‌وره باسی کردووه. لی‌ره‌شدا ده‌فهرموویت: ﴿هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ﴾ واته: نه‌وانه که خودا پ‌یزی لی‌ناون. وه ده‌فهرموویت: ﴿إِذَا دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٍ مُنْكَرُونَ﴾ کاتیک که‌چوونه ژووره‌وه بۆ لای وتیان: سه‌لام، وتی: سه‌لام، ده‌سته‌یه‌کی نه‌ناسراون. مه‌رفوع کردنی ﴿سَلَامٌ﴾ به‌هی‌زترو پ‌یک و ته‌واوتره له مه‌نسوب کردنی (سلام)، چونکه وه‌لامدانه‌وه به ﴿سَلَامٌ﴾ چاکتره له (سلاماً) بۆیه خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وَإِذَا حُدِّثْتُمْ بِحَدِيثِ فَجِوْرًا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ واته: مه‌ر کاتیک سلاو‌یکتان لی‌کرا نه‌وه به چاکتر له‌و سلاو بکه‌ن بیان وه‌ک و خۆی بیسه‌ننه‌وه. بۆیه نیبراهیمی خه‌لیل (سه‌لامی خوای لی‌بیئت) چاکتری هه‌لب‌ژارد. وه ده‌فهرموویت: ﴿قَوْمٌ مُنْكَرُونَ﴾ چونکه نه‌و فریشتانه که بریتی بوون له جویره‌ئیل و میکانیل و نیسرافیل هاتبوونه لای له شیوه‌ی کۆمه‌ئیک لادا که زۆر پ‌یکه‌وتوو ئیجگار به‌سام بوون. بۆیه خودا فه‌رموویه‌تی: ﴿قَوْمٌ مُنْكَرُونَ﴾. وه ده‌فهرموویت: ﴿فَرَأَى إِلَهَ أَهْلِهَا فَجَاءَ بِعِجْلِ سَمِينٍ﴾ په‌نامه‌کی خۆی گه‌یاند ه ناو خیزانی و گویره‌که‌یه‌کی چاکی هاورد. واته به‌په‌له‌و به‌په‌نامه‌کی پ‌ویشت بۆ لای خیزانی و گویره‌که‌یه‌کی زۆر چاکی هینا. له نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموویت: ﴿فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلِ حَنِيدٍ﴾ واته: ئینجا نه‌وه‌نده‌ی نه‌برد (نیبراهیم) خیزا گویره‌که‌یه‌کی برژاوی هینا. واته: برژاو له‌سه‌ر به‌ردی گه‌رم. ﴿فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ﴾ کاتیک که لئی نزیک کردن، وتی له‌به‌رچی ناخۆن. واته: لئی نزیک کردنه‌وه به‌وته‌یه‌کی پ‌رسۆزو پ‌ریزه‌وه پ‌تی و تن: بۆچی ناخۆن. ئەم نایه‌ته په‌وشتی میوانداری ته‌واو ده‌رده‌خات که چۆن به‌په‌نامه‌کی پ‌ویشت و خواردنی ناماده‌کردو به‌په‌له‌ بۆی هینان به‌بی‌ئوه‌ی میوانه‌کان هه‌ستی پی‌بکه‌ن. له پیشه‌وه پ‌تی نه‌وتن ده‌پۆم خواردنتان بۆ ناماده ده‌که‌م به‌لکو به‌په‌له‌و به‌په‌نامه‌کی بۆی هینانو چاکترین خواردنی له مائی خۆی بۆ هینان که گویره‌که‌یه‌کی قه‌له‌وی برژاو بوو. لئی نزیک کردنه‌وه. دای

۱ النساء (۸۶).

۲ هود (۶۹).

نه نا له‌بر ده‌میان، وتی: فرموون: یان داینا له‌بر ده‌میان به‌لام به شیوه‌یه پیی نه‌وتن که د‌ل‌ویان ئی بکات و به لایانه‌وه گران بی وتی: ﴿أَلَا تَأْكُلُونَ﴾ به‌پیزه‌وه پیشک‌شی کردن. خ‌وای گ‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَأَرْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرُوهُ بَعْلَكُمُ عَلِيمٌ﴾ نه‌وسا ترستیکی ئی نیست و تیان: تو نیک‌ران مه‌به و بوونی لاوئکی زانایان مزده پئیدا. نه‌مه وه‌ک نه‌و چیرۆکه وایه که باسکرا له پیشه‌وه که خ‌وای گ‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَلَمَّارَهُمْ أَأَبْدِيهِمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكْرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ ﴿٧٠﴾ وَأَمْرَانَهُ قَائِمَةٌ فَضَحَّكَتْ ١﴾ واته: جا که بینی ده‌ستیان دریز ناکه ن بزی و (لیی ناخون) نا‌ناسایی هاتنه به‌رجاوی و له ده‌روونی خ‌ویدا مه‌ترسی لیکردن (که نیازی خ‌راپیان هه‌بیئت) و تیان مه‌ترسه به راستی ئیمه نیردراوین یو سه‌ر گ‌ه لی لوط، له‌و کاته‌دا خ‌یزانه‌که‌ی وه‌ستابوو پئیکه‌نی. واته: خ‌یزانی خ‌وشحالی ده‌رپری به قه‌ربوونیان له‌بر یاخیبووو لاساریان به‌رانبه‌ر به‌خودا. ئا له‌و کاته‌دا فریشته‌کان مزده‌ی ئیسه‌حاقیان پئیداو له پاش ئیسه‌حاقیش یه‌عقوب. ﴿قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧١﴾ قَالُوا أَنْعَجِحِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمْتُ اللَّهُ وَبَرَكَتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ٢﴾ بویه خ‌وای مه‌زن لیره‌دا فرموویه‌تی: ﴿وَبَشِّرُوهُ بَعْلَكُمُ عَلِيمٌ﴾ مزده به ئیبراهیم (سه‌لامی خ‌وای لیبیئت) و مزده‌یشه به خ‌یزانی. چونکه من‌داله‌که‌هی هه‌ردووکیانه و مزده به هه‌ردووکیان دراوه. وه خ‌وای گ‌وره ده‌فرموویت: ﴿فَأَقْبَلَتِ أَمْرَانَهُ فِي صَرْفٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ٣﴾ ژنه‌که‌ی به‌هاواره‌وه هات و چۆمه‌له‌یه‌کی له خ‌وی ناو‌تی: من پیریژنیکم بی زک و ز. به‌ده‌نگئیکی به‌رز خ‌یزانی هاواری کرد به گ‌ریانه‌وه، ئیبنو‌عه‌باس و مواهیدو عیکریمه و نه‌بو سالحو زه‌ححاک و زه‌یدی کوپی نه‌سه‌لم و سه‌وری و سودی و توویانه. ٢ ﴿يَا وَيْلَتَى ٤﴾ قسه‌ی ژنه‌که‌یه. ﴿فَصَكَّتْ وَجْهَهَا ٥﴾ واته: دای به‌نیوچاوانی خ‌ویدا. مواهیدو ئیبنو سابت و توویانه. ٤ ئیبنو‌عه‌باس ده‌لئیت: به‌پوومه‌تی خ‌ویدا واته: سه‌ری سوپما وه‌ک چۆن ژنان کاتیک شتیکی چاوه‌پوان نه‌کراوو سه‌یر ببینن سه‌ریان سوپده‌میئیت. ٥ ﴿وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ٥﴾ واته: من که پیره‌ژنیکم چۆن زک و ز

١ هود (۷۰-۷۱).

٢ هود (۷۲-۷۳).

٣ الطبری (۲۲/۴۲۶)، القرطبی (۱۷/۴۶).

٤ الطبری (۲۲/۴۲۸).

٥ الطبری (۲۲/۴۲۷).

ده‌کم. که به لای سگم نه‌بووه و جاجم کویر بووه؟ ﴿قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ﴾ ویتیان: په‌روه‌ردگاری تو تاواینه‌ی وتووه. نه و خوی کارزان و زانیه. واته: خودا ده‌زانی که نپوه شایه‌نی نه و پیزه‌ن، کارزانه له کردارو گفتاریدا.

﴿قَالَ مَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ (۳۱) ﴿قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ﴾ (۳۲) ﴿لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِّن طِينٍ﴾ (۳۳) ﴿مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ﴾ (۳۴) ﴿فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۳۵) ﴿فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (۳۶) ﴿وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ (۳۷)

فروشته‌کان کاریان له‌تاویردن و فرکردنی که له‌کهی لوطه

خوای گه‌وره باسی نیبراهیم پیغه‌مبه‌ری کردووه و (سه‌لامی خوای لیبتیت) فرموویه‌تی: ﴿فَلَمَّا ذَهَبَ عَن إِبْرَاهِيمَ الرُّوحُ وَجَاءَهُ الْبَشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ﴾ (۳۸) ﴿إِن إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُّنتَبِّهُ﴾ (۳۹) ﴿يَتَّبِعُهُمْ آخِرُ عَذَابٍ مُّتَّبِعَةٍ وَقَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ لَمَنِهٌ عَلِيمٌ غَيْرِ مُّذْمَرٍ﴾ واته: نینجا کانتیک ترسو و بیمی نیبراهیم لاجووو نه‌ماو مژده‌که‌شی‌بق هات له باره‌ی که له‌کهی لوطو ده‌مه‌ته‌قتی له‌گه‌ل ده‌کردین، (چونکه) به راستی نیبراهیم له‌سه‌رخزو دل نه‌رم و پوو له خوا بوو، نه‌ی نیبراهیم واز بهینه له‌م کاره به‌راستی بیگومان ده‌رچووو (بق نه و کاره فرمانی په‌روه‌ردگارت و به‌راستی بق نه‌وانه دیت سزایه‌کی نه‌گه‌پاوه. وه لیژه‌شدا فرموویه‌تی: ﴿قَالَ مَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ﴾ وتی: نه‌ی پاسپارده‌کان، کارتان چیه. واته نیشتان چیه و بچی هاتوون. ﴿قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ﴾ نپمه په‌وانه‌کراوین بق سه‌ر هوزی تاوانباران. مه‌به‌ستیان هوزی لوته. ﴿لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِّن طِينٍ﴾ قوپوی (کله قوپوی خپری) په‌قبووی وه‌ک به‌ردیان لی‌بباریتین. ﴿مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ﴾ په‌روه‌ردگارت هه‌موو نیشانه‌ی لی‌داون، بق نه‌وانه‌ی له نه‌ندازه لایانداوه. واته: شاره‌زاکراوه لای خودا تاویان لی‌دراوه هه‌موو به‌ردیک به‌ناوی نه‌و که‌سه خویوه دیت. وه له سوره‌تی (العنکبوت) دا فرموویه‌تی: ﴿قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا عَجِبْتَ عَلَيَّ بِمَن فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَةً كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ﴾^۱ واته: (نیبراهیم) وتی بیگومان لوت له‌و (شاره) دایه ویتیان نپمه چاک ده‌زانی کتی لی‌یه سویند به خوا نپمه لوت و نه‌ندامانی خیزانه‌کهی پزگار ده‌که‌مین جگه له ژنه‌کهی که له جیماوان و تیاچووان ده‌بیت. خوای گه‌وره لیژه‌دا فرموویه‌تی:

^۱ هود (۷۴-۷۶).

^۲ العنکبوت (۳۲).

﴿فَأَعْرَضْنَا مَنْ كَانَفِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ نهوسا باوهدرپاره کانمان لی وهدهرنا. واته: لوت و مال و منداله که هی بیجگ له زنه که هی. ﴿فَأَرْجَمْنَا فِيهَا عَزْرَبَتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ نئمه غهیری تنها مالتیک، خواناسمان دهست نه کهوت. وه ده فهرموویت: ﴿وَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ له و شوینه شدا نیشانه په کمان به جی هئشت، بق نهوانه ی که له نازاردانی به ژان ترسیان مه هی. واته: نه و نازارو سزاو به دربارانه مان به سه رهتینان و شوینه کانیشمان کرده ده ریاهه کی بؤگه نی پیس. تا بییته ناتموزگاری بق خاوه ن باوه بان.

﴿مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ﴾ ﴿٣٨﴾ ﴿فَتَوَلَّىٰ رُكُومًا وَقَالَ سَحْرًا أَوْ حُجُومًا﴾ ﴿٣٩﴾ ﴿فَأَخَذَتْهُ وَجُودُهُ فَبَدَّدَتْهُمْ فِي الْآلِيمِ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾ ﴿٤٠﴾ ﴿وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ﴾ ﴿٤١﴾ ﴿مَا تَذُرُونَ شَيْءٌ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَمَلَةٌ كَالرَّيْبِ﴾ ﴿٤٢﴾ ﴿وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ﴾ ﴿٤٣﴾ ﴿فَمَتَرْنَا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَاخَذَتْهُمْ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ﴾ ﴿٤٤﴾ ﴿فَمَا اسْتَطَعُوا مِنْ قِيَارٍ وَمَا كَانُوا مُنْصَرِفِينَ﴾ ﴿٤٥﴾ ﴿وَقَوْمٌ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ﴾ ﴿٤٦﴾

په ندو ناموزگاری له چیروکی فیرعه ون و عادو سه مودو هوژی نوح

خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ﴾ وه له به سه رهاتی موساشدا، که به بلگه ی ناشکراوه به یریمان کرده لای فیرعه ون. واته: به نیشانه ی دیارو ناشکراو به لگه ی ته او. ﴿فَتَوَلَّىٰ رُكُومًا وَقَالَ سَحْرًا أَوْ حُجُومًا﴾ به و نیازه که خاوه نی میزو پیزه بایه خی به موسا نه داو وتی: جادوگره که شیت بووه. واته: فیرعه ون هیچ بایه خیکی به و په پیامه نه دا که موسا هینابووی دژی وهستا خوئی به زیاتر ده زانی له وه ی که گوئی له موسا بگرییت. وه که نه م نایه ته که ده فهرموویت: ﴿ثَانِي عَطْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ واته: (که سیکه) پوو وهرده گنریت (حق وهرناگریت) بق نه وه ی خه لک له ریگه ی خودا لادبات. واته پشنتی کرده راستی به فیرتکه وه دهیوت نه مه ی تق باسی ده که هی و هیناوته بق لای من جادووه یان شیت بوویت. خوای گه وره یش فهرموویه تی: ﴿فَأَخَذَتْهُ وَجُودُهُ فَبَدَّدَتْهُمْ فِي الْآلِيمِ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾ نهوسا خوئی و له شکره که یمان گرتو فریمان دانه ناو ده ریاهه و گله یش له خوئی کرا. واته خستمانه ناو ده ریا له بهر نه وه ی خوانه ناس و بی گوئی و یاخی و که لله په ق و له دین لادهر بوو. پاشان خوای مه زن فهرموویه تی: ﴿وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ﴾ له سه ر عادیش گره بامان نارده سه ریان. واته: بایه کی وا خراب که هیچ به رویووم سوویدیکی نه دا زه ححاکو قه تاده و که سانی تریش

الحج (۹).

وتویانه. ^۱ بویه خوی گوره فرموویه تی: ﴿ مَا نُذِرُ مِنْ شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْتَهُ كَالرَّمِيمِ ﴾ هر شتیک که هاته ببری وهک پیشه پایوی لیگرد. واته: وهک شتی بزایو له ناوچوو. سه عیدی کوپی موسه یبو که سانی تریش وتویانه له م نایه ته دا: ﴿ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴾ واته: بای باشوور. ^۲ وه له فرمووده ی سه حیحا هاتوو له شوعبه وه پیوایه تی کردوه له که کیمه وه له مواجیده وه له نبینو عه باسه وه (په زای خوی لیبیت) ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (یارمه تی درام به بای خوره لات عادیش تیاچوون به بای پوزشوا). ^۳ ﴿ وَفِي نُومٍ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَنَّوْا حَتَّىٰ حِينٍ ﴾ ده رباره ی هوزی سه مودیش، که پیمان پاگه بندرا، هه تا ماوه یهک رابوین. هم نایه ته وهک هم نایه ته وایه که خوی گوره ده فرموویت: ﴿ وَأَمَّا نُومٌ فَهَدَيْتَهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْمَمَنَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ ﴾ ^۴ واته: وه (هوزی) سه مودمان پینمونی کرد به لام نه وان زیاتر حزیان له کوپی کرد تا شاره زایی و پینمونی جا بویه هه وهه بروسکه ی سزای ریسواکه ر لئی دان. وهه روهها لیره شدا فرموویه تی: ﴿ وَفِي نُومٍ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَنَّوْا حَتَّىٰ حِينٍ ﴾ ^۵ فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿ له فرمانی په روه ر دگاریان لایندا، هه تا دیتیان وه بهر هه وهه تریشقیی که وتن. له بهر نه وه که نه وانه سئی پوز جاوه پوانی نه و سزایه بوون. له بهر به یانی پوزی چواره مدا سزاکه یان بق هات. ﴿ فَأَسْتَطَعُوا مِنْ قِبَارٍ وَمَا كَانُوا مُنْصَرِفِينَ ﴾ نه یانکرا راست بنه وهه که سیش به هانایان نه هات. واته: نه یان توانی پابکه ن یان راست بنه وه، وه نه شیانده توانی له و وخته دا داوای یارمه تی له که س بکه ن که سیش به هانایانه وه نه هات. پاشان خوی گوره ده فرموویت: ﴿ وَقَوْمٌ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ إِبْرَاهِيمَ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴾ هوزی نوحیش له پیشوودا (بهر غه زه بی نیمه که وتن) که که لیکی نافه رمان بوون. واته: پیش نه مانه هوزی نوحمان له ناو برد چونکه که لیکی لادرو نافه رمان بوون. هم چیرۆکانه له پیشه وه له زور شوینداو زور سوره تدا باس کراوه، والله اعلم.

^۱ الطبري (۲۲/۴۳۴).

^۲ الطبري (۲۲/۴۳۳).

^۳ فتح الباري (۲/۶۰۴)، وسلم (۲/۶۱۷).

^۴ فصلت (۱۷).

﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿۵۷﴾ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَبْدُوءَ ﴿۵۸﴾ وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿۵۹﴾ فِقِرُوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكَرِيمٌ ذَكِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۶۰﴾ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكَرِيمٌ ذَكِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۶۱﴾﴾

﴿۶۱﴾ مُّبِينٌ

به لگه‌گانی ته‌نهایی خوی گه‌وره له وه‌دیهینانی ناسمانه‌کان و زه‌مین و له وه‌دیهینانی هه‌ر شتی‌ک به جووت

خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ﴾. نه‌م ناسمانه‌شمان به هیززی خودی خۆمان وه‌دی هیناو بیگومان په‌ره‌شی پی‌ ده‌ده‌ین. خوی مه‌زن ناگادارمان ده‌کات له وه‌دیهاتنی بوونه‌هر له سه‌ره‌وه‌و له خواره‌وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا﴾. واته: نه‌و ناسمانه‌مان وه‌دی هیناوه به‌رزو به‌ه‌واوه (به سه‌ره‌وه) وه‌ستانومه ﴿بِأَيْدٍ﴾ به‌هیزز توانای خۆمان نیبو‌عه‌باسو موجه‌میدو قه‌تاده‌و سه‌وری که‌سانی تریش وتوویانه. ^۱ ﴿وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ﴾. واته: له هه‌موو لایه‌کیه‌وه فراوانمان کردووه‌و به‌بی ستوون به‌رزمان کردووه‌ت‌وه به‌و شیوه‌یه که وه‌ستاوه. ﴿وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَبْدُوءَ﴾ زه‌مینیش نی‌عه پامانخست! نای که چه‌ند پاخه‌ری باشین. واته: کردوومه‌مانه به‌فه‌رشیک بۆ دروستکراوه‌کان (گیانله‌به‌ره‌کان)، ﴿فَنِعْمَ الْمَبْدُوءَ﴾ کردوومه‌مانه به‌شوینی هه‌وانه‌وه بۆ نه‌وانه‌ی تئیدا ده‌ژین. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾. وه له هه‌ر شتی‌ک جووتیکمان وه‌دی هیناوه، به‌شکو بیری لی بکه‌نه‌وه. واته له هه‌موو دروستکراوه‌کاندا جووتیکمان وه‌دی هیناوه وه‌ک ناسمان و زه‌مین و شه‌وو پۆژوو خۆرو مانگو و ده‌ریا و وشکایی و پۆشنایی و تاریکی و باوه‌پدارو بیباوه‌پو مردن و ژیان و به‌دبه‌ختی و به‌خته‌وه‌ری و به‌هه‌شت و جه‌ه‌نه‌م و هه‌تا له‌ناو زینده‌وه‌رو پوه‌ه‌کیشدا. بۆیه خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ بۆ نه‌وه‌ی بیری لی بکه‌نه‌وه که وه‌دیهینه‌رتان تا‌ک و ته‌نهایه و هاوه‌لی نییه. وه خوی مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿فِقِرُوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكَرِيمٌ ذَكِيرٌ مُّبِينٌ﴾ سا هه‌مووتان به پاکردن به‌ره‌و خوا بپۆن که له‌وه‌وه من به ناشکرا ترس وه‌به‌ر نیوه‌ دینم. واته: په‌نا بۆ خودا به‌رن و پشت ته‌نها به نه‌و ببه‌ستن له هه‌موو کارو فه‌رمانتیکتاندا. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكَرِيمٌ ذَكِيرٌ مُّبِينٌ﴾ وپرای خودایش هیه‌ج شتیکی تر

مہ پرستن، نو بہ منی سپاردووه، بہ ناشکرا ترسی نہوہ تان وہ بہر بینم. واتہ: لہ هیچ شتی کدا هاوہل بق خودا دامہ نئین.

﴿كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَلْهُ أَوْ جِئْهُ بِآيَاتٍ كَثِيرَةٍ مِمَّا يَسْأَلُونَ ﴿۵۲﴾ أَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ قَوْمٍ طَاغُوتٍ ﴿۵۳﴾ فَذَكَرْنَا لَهُمْ آيَاتِنَا فَكَفَرُوا بِهَا فَأَخَذْنَا مِنْهُمُ الْجَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۵۴﴾ وَذَكَرْنَا فِي الْذِكْرِ نَبْعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿۵۵﴾ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي ﴿۵۶﴾ أَمْ يَرِيدُونَ أَنْ يُطْعَمُونَ ﴿۵۷﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿۵۸﴾ فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْمِلُونَ ﴿۵۹﴾ قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿۶۰﴾﴾

هه موو گه له پيشينه كان وهك يه كه به يه كه شيواز باومريان به پينغه مبه ره كانيان نه هيناوه

خوای گه وره پينغه مبه ره كه ی ناگادار ده كاته وه كه زور دلگران مه به بو قسانه ی كه بتپرسته كان بيت ده لئن. چونكه گه له پيشووه كانيش هر به م شتووه به باوه رپان به پينغه مبه ره كانيان نه كردووه و درويان بق هه لبه ستووه وه كه ده فهرموويت: ﴿كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَلْهُ أَوْ جِئْهُ بِآيَاتٍ كَثِيرَةٍ مِمَّا يَسْأَلُونَ﴾ هه ر كاتيك پينغه مبه ريكيان بق هاتووه، وتوويانه: يان جادووگه ره يان

شيتته. خوای مه زنيش ده فهرموويت: ﴿أَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ قَوْمٍ طَاغُوتٍ﴾ مه گه ر نه وان به كترينيان بق نه و قسه پاسپاردووه؟ (نه وانیه) به لكو نه وان هه ر بق خويان گه لانيكي نافهرمان بوون. شاخو نه وانه به كريان ناگادار كردووه له م قسانه؟ نه خير به كريان ناگادار نه كردووه به لكو نه مانه گرويه كي ياخي له فهران ده رچوون دله كانيان له يه كه ده چيت و نه مانه يش هه ر نه وه ده لئن كه پيشووه كان وتوويانه:

خوای گه وره فهرموويه تي: ﴿قَوْلٌ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلْمُومٍ﴾ سا تق واز له وانه بينه، كه سيش لومه ی تق ناكات. واته نه ی موحه ممه د(ﷺ) وازيان لي بينه كه س لومه ی تق ناكات له سه ر نه وه. وه ده فهرموويت:

﴿وَذَكَرْنَا فِي الْذِكْرِ نَبْعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ تق هه ر وه پريان بخه وه، بيره وه ري به هره ده دات به وانه ی خاوه ن باوه رپن. واته: دلّه خاوه ن باوه رپه كان سوذي لي وه رده گن.

جنوکه و مروؤه دروست نه كراوه بو خواناسی نه بيت

پاشان خوای مه زن فهرموويه تي: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي﴾ من هه ر بويه جنوکه و مروؤه دروست كرد، بمپرستن. واته بويه دروستم كردوون كه فهرانيان بي بكم بمپرستن نه كه له به ر نه وه ی كه پتويستم به نه وانه. عه لي كوي نه بو ته لحه ده لئيت له ئيينو عه باسه وه ﴿لِيَعْبُدُونِي﴾ واته: هه تا به هوي نه وه پرستنه ی منه وه نزيك بنه وه به ثاره زوو بيت يان بي ثاره زوو. خوای گه وره

ده فہرموویت: ﴿مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ﴾ من هیچ پوزیم له وان ناویت و نامویت ئه وانہ خوراکم بده نی. ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ هر خدا پوزی دهنیریت و خاوهن میزکی بته وه. نیمامی ئه حمہد ریوایه تی کردوه له عہدوللای کوری مهسعوده وه (په زای خویان لیبتت) ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ پی خویندم. ^۱ ئه بو داودو تیرمیزی و نه سائیش ریوایه تیان کردوه. تیرمزی ده لیت: چاک و راسته (حسن صحیح). ^۲ مانای ئایه ته که ئه مه یه خوی گه وره به نده کانی خوی دروست کردوه بۆ ناسینی خوی به ته نها که که س نه کن به هاوه لی. هر که سیک گوئیایه لی فرمانه کان بیبت پاداشتی به چاکي ده داته وه. هر که سیش نافه رمانی بکات زور به توندی سزای ده دات و فہرموویه تی که پیویستی به وان نیه و به لکو ئه وان هژارنو له هموو کاتیکدا پیویستیان به خودا هه یه و چونکه خوی وه دیپینه ری ئه وان و پوزی دهریانه. نیمامی ئه حمہد ریوایه تی کردوه له ئه بو هوره بره وه (په زای خوی لیبتت) ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فہرموویه تی: (ئی نه وهی ئادم خوی به کلایی بکه ره وه بۆ په رستنی من سینت (دلّت) پر ده کم له ده وله مهندی و هژاریت له سر لاده به م، ئه گه ر وا نه کیت سینت پر ده کم له سه رقالی و هه ژاریش ت له سر لانا به م). ^۳ تیرمزی و نیبو ماجه ییش ریوایه تیان کردوه. تیرمزی ده لیت: فہرمووده یه کی چاک و غریبه (حسن غریب). ^۴ وه ده فہرموویت: ﴿فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعِجِلُونَ﴾ به هره ی ئه و غه درکه رانهش وه که به هره ی ئه وانه ده بیبت. که هاویاوه ری خویان بوون. نیتر لیم به په له نه بن. واته به شی ئه وانهش که ناهه قیکارن وه که هاوه له کانیا ن ده بیبت. په له ی لی نه کن چونکه دیت و پووده دات و گومانی تیدا نیه. وه ده فہرموویت: ﴿قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ﴾ واوه یلا بۆ خاوه ناسان، له و پوزده دا که به لئینیا ن پندراوه. واته: پوزی قیامه ت.

^۱ احمد (۴۱۶/۱)، فہرمووده یه کی حه سنی سه حیحه.

^۲ ابو داود (۲۹۰/۴)، و تحفة الأحوذی (۲۶۱/۸)، النسائی فی الکبری (۴۶۹/۶)، فہرمووده یه کی حه سنی سه حیحه.

^۳ احمد (۳۵۸/۲)، فہرمووده یه کی حه سته.

^۴ تحفة الاحوذی (۱۶۶/۷)، و ابن ماجه (۱۳۷۶/۲)، فہرمووده یه کی حه سته.

تہ فسیری سوره تی (طور)
 له مهككه هاتووته خوارموه

پژوی سوره تی (طور)

مالك پړوايه تی كړدووه له جوبه يری كړی موتعيه وه گویم لی بوو له پیغه مبهروه (ﷺ) له نویزی مغریدا سوره تی (الطور)ی ده خویند. گویم له کس نه بووه دهنگی نه ورنده چاک بیت (خوش بیت) یان نه ورنده باش بیخوینیت له نه. ^۱ له پڼگای مالکوه هیتاویانه. ^۲ وه بوخاریش پړوايه تی كړدووه له نومو سه له موه ده لیت: هاوارم برده لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) وتم: نازارم زده، فرمووی: (له دوی خه لکوه تواف بکه به سواری - یان سواری ولاغ - وتی ته واهم ده كړد له و کاته دا پیغه مبهری خودا (ﷺ) له تنیشت مالی خودادا (که عبه دا) نویزی ده كړدو ﴿وَالطُّورِ﴾ ۱ ﴿وَكَتَبَ مَسْطُورٍ﴾ ۲ ده خویند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿وَالطُّورِ﴾ ۱ ﴿وَكَتَبَ مَسْطُورٍ﴾ ۲ ﴿فِي رَوْحٍ مَّشْهُورٍ﴾ ۳ ﴿وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ﴾ ۴ ﴿وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ﴾ ۵ ﴿وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ﴾ ۶ ﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ﴾ ۷ ﴿مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ﴾ ۸ ﴿يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَورًا﴾ ۹ ﴿وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سِيرًا﴾ ۱۰ ﴿قَوْلٍ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ ۱۱ ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ﴾ ۱۲ ﴿يَوْمَ يَدْعُوتُ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً﴾ ۱۳ ﴿هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾ ۱۴ ﴿أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنتُمْ لَا تُبْصِرُونَ﴾ ۱۵ ﴿أَصْلُوهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ۱۶

سویندی خودا له سره پړودانی نازارو سزا

خوای گه وره سویند ده خوات به دروستکراوه کانی که نیشانه ی توانای گه وره یی و ده سه لاتی خویه تی که توله و نازاری نه و هر پړوده دات و دیت به سره دوژمنانیداو بیگومان که س ناتوانیت به ره لستی بکات لییان. وه ده فرموویت: ﴿وَالطُّورِ﴾ به کتوی تور. تور نه و کتویه که دارودره ختی تیدایه وه نه و کتویه که خوای گه وره له سهری قسه ی له گال موسا کړدو عیسا شی هر له ویدا نارده. وه هر کتویک دارودره ختی لی نه بیت پیی ناوتریت تور. به لکو پیی ده وتریت کتو (الجبل). ﴿وَكَتَبَ مَسْطُورٍ﴾ به کتیبیک که نووسراوه. و تراوه نه وه (لوح المحفوظ) ه، وه و تراویشه: نه و کتیبه نو سراوانه ن

^۱ الموطأ (۷۸/۱)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۲/۲۸۹)، مسلم (۱/۳۳۸).

^۳ فتح الباری (۸/۴۶۸).

که هاتونته خواره وه که به ناشکرا ده خویندیته وه به سهر مرؤفا. بؤیه خودا فه رموویه تی: ﴿فِرْقَ مَنشُورٍ﴾ له که ول (پست) بلا بووه ته وه. ﴿وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ﴾ به ماله ناوه دانه که. له هه ردو سه حیه که دا هاتوره که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) له فه رمووده ی شه وره ویدا فه رموویه تی دوی تپه ریوونی بق ناسمانی حه وته م: (پاشان به زکرامه وه بردمیان بق ماله ناوه دانه که (البيت المعمور) که هه موو پڑیک حه فتا هه زار ده چنه ناوی که لیتی دهرده چیت جاریکی تر ناگه پیته وه ناوی).^۱ واته: خواپه رستی تیده ده که ن و به ده وریدا ده سوپینه وه وه ک چۆن خه لکی زهوی به ده وری که عبه دا ده سوپینه وه. وه هه ر به و شیوه یه نه و ماله ناوه دانه که عبه ی خه لکی ناسمانی حه وته مه. هه ر له به ر نه وه یه که ئیبراهیمی خه لیل ده بینریت (علیه الصلاة والسلام) که پالی داوه به و ماله ناوه دانه وه چونکه نه و دوستکری نه م که عبه ی سهر زه مینه بوو. چونکه پاداشت له شیوه و جوری کرداره که نه و له تهنیشت نه م که عبه یسه. وه له هه موو ناسمانیکدا مالیک هه یه که خه لکه که ی خواناسی تیدا ده که ن و له نوژدا پووی تی ده که ن، نه و ماله ی که له ناسمانی دنیا دایه پیی ده وتریت (بيت العزة) والله اعلم.

خودا ده فه موویت: ﴿وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ﴾ به و بانه ی بلندکراوه. سوفیانی سه وری و شوعه و نه بول نه حوه س (ابو الاحوص) له سه ماکه وه نه ویش له خالده ی کوپی عه رعه ره وه (عرعره) له عالیه وه وتوویانه: (السقف المرفوع) واته: ناسمان. سوفیان ده لیت: پاشان نه م نایه ته ی خویندن: ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ﴾^۲ واته: وه ناسمانان کردووه به سه قفیکه پاریزراو به لام نه وانه سه باره ت به نایه ته کانی ناسمان پشتتیکه رو پوو وه رگنر بوون.^۳ موجه ایدو قه تاده و سودی و ئینو جوره میج و ئینو زه دیدش هه ر وایان وتوو. ئینو جه ریریش هه مان پای هه لبراردووه.^۴ ﴿وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ﴾ به و ده ریایه ی بلق ده دات و ده کوئیت. کومه لی زانایان وتوویانه نه وه نه م ده ریایه یه. وه مه به ستیش به ﴿الْمَسْجُورِ﴾ واته: له پڑی قیامه تدا داده گیرسیت ده بیت به ناگر. وه که نه م نایه ته وایه که ده فه رموویت: ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾^۵ واته: وه ده میک که ده ریاکان هه لگیرسینران

^۱ فتح الباری (۳۴۹/۶)، مسلم (۱۰/۱).

^۲ الانبیاء (۳۲).

^۳ الطبری (۲۵۸/۲۵۷/۲۲).

^۴ الطبری (۴۵۸/۲۲).

^۵ التکویر (۶).

(تیکه کران). واته: داده گرسیت و هله ده گرسیت، ده بیت به ناگر بلئسه ی دیت به دهوری نهو خه لکه دا له و پژه دا که پژی قیامه ته. سه عیدی کوپی موسه یییش ریوایه تی کردوه له عه لی کوپی نه بو تالیبه وه هر به و شیوه یه.^۱ وه له ئیبنو عه باسیشه وه ریوایه ت کراوه. وه هر به و شیوه یه سه عیدی کوپی جوبه یرو مواهیدو عه بدوللای کوپی عوبه یدی کوپی عومه یر و که سانی تریش وتویانه. قه تاده

ده لئیت: ﴿الْأَسْجُور﴾ یانی: پر (لیوان لیو)، ئیبنو جه ریر هه مان رای هیه ده لئیت چونکه ئیستا دانه گیرساوه به لکو پره له ئاو. خوای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوْ فِع﴾ نازاری پهروه ردگاری تو هر په وده دات. نه مه نه وه یه که سویندی له سر خوراوه واته: دیتته دی و په وده دات، دیت به سر خوانه ناساندا وه ک خوای مه زن له نایه تیکه تردا ده فهرموویت: ﴿مَا لَهُ مِنْ دَافِع﴾ که سیش پیشی پی ناگرت. واته: هیچ پاریزه ربک ناتوانیت پاریزگاریان لی بکات. که خوای گه وره ویستی نازاریان بدات. حافیز نه بو به کری کوپی نه بو دنیا ریوایه تی کردوه له جه عفری کوپی زه یدی عه بدیه وه ده لئیت: شه ویک عومه ر جووه دهر وه ده گه را به سر خه لکدا له مه دینه به ته نیشتم مالی پیاویکی موسلماندا تیه پی له و کاته دا به پیوه نویزی ده کرد عومه ره ستاو گوئی له قورنان خویندنه که ی ده گرت ﴿وَالطُّور﴾ ی خویند هه تا گه یشته ﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوْ فِع﴾ ﴿۷﴾ مَا لَهُ مِنْ دَافِع﴾

وتی: سویند به پهروه ردگاری که عه پاسته. دابه زی له گویدر یژه که ی و شانی دایه سر دیوار ربک ماوه یه ک بیده نگ مایه وه پاشان گه رایه وه بز ماله وه. مانگیک له مالدا نه خوش که وت. خه لکی سه ریان لی ده داو سه رخوشیان لی ده کرد. نه یانده زانی نه خوشیه که ی چه و بزچی نه خوشه.^۲

باسی پژی نازار که پژی قیامه ته

خوای مه زن ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا﴾ له و پژه دا که ناسمان ده که ویتته جووله و هاتوچ. ئیبنو عه باسو قه تاده ده لئیت: ده جولئیت و ده چیت به ناو یه کدا.^۳ ئیبنو عه باسو ده لئیت: له تیبونی ناسمان و پارچه پارچه بوونیه تی. مواهید ده لئیت: واته: سورانه وه یه ک ده کات. زه ححاک ده لئیت: سورانو جولانیه تی له به ره فرمانی خداو تیکه لاو ده بیت به ناو یه کدا.^۴ ئیبنو جه ریریش هه مان بزچوونی هیه که جولانه به سورخواردنه وه. ﴿وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا﴾ هه موو چیا له ریشتندا په له

^۱ الطبري (۴۵۸/۲۲).

^۲ ذكره المؤلف في مسند عمر (۶۰۸/۲).

^۳ الطبري (۴۶۲/۲۲).

^۴ الطبري (۳۶۲/۲۲).

دهکن. واته ده پون ده بن به تو زو ده چن له ناو زه میندا. ﴿فَوَيْلٌ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ نیتر نه و پوژه هاواره له و که سانه ی بیباوه پ بوون. واته: هاوار بؤ نه واته له و پوژده دا له بهر نازارو نه شکه نجه و توله ی خدا بویان. وه ده فهرموویت: ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي حَوْضٍ يَلْعَبُونَ﴾ نه واته که چو بوونه ناو پرپوچ و که پیمان ده دات. واته: نه واته له دنیا خه ریک و سه رقالی شتی پرپوچ بوون. گالتو و لاقرتیا ن به ناینه که یان ده کرد. خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ يَدْعُوكَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعَا﴾ له و پوژده دا به پالپتوه نان به ره و ناگری دوزه خیان راده کیشن. واته: پالیان پتوه ده نریت و راده کیشریت بؤ ناو ناگری جه هه نه م. مواهد و شه عبی و موچه مه دی کوری که عب و زه حاک و سودی سه وری ده لئین: واته: به پالپتوه نان به ناو جه هه نه مدا ده یانبه ن. ^۱ ﴿هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾ نه وه تانی نه و ناگری بیواتان نه ده کرد هه بیت. گزیره کانی جه هه نه م نه م قسه یان پی ده لئین وه که هه ره شه لیکردن و زیاتر ترساندنیا ن. خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ﴾ ناخو نه م جادوه، یان نیوه کوپری سوون و نابینن؟ ﴿أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ بچنه ناوی، هه ل بکن یاخود هه ل نه کن، وه کو به که و هه به هوی نه و کارانه ی که کردو تانه سزا ده درین. واته: بچنه ناوی وه که نه وانه ی که ده چنه ناوی له هه مو لایه کیه وه دایانده پو شیت. ﴿فَأَصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ﴾ واته خو تان بگرن له ناو سزای جه هه نه مدا یان خو تان نه گرن وه که به که هیچ په نایه کتان نیه له ویدا و هه رگیز رزگارتان نابیت. ﴿إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ واته: خوی گه وره ناهه قی به که س ناکات به لکو هه مو که سیک به هوی نه و کردارانه ی که کردوویته ی سزا ده دریت و توله ی له ده سه نریت.

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿۱۷﴾ فَتَكْبِهِينَ يَمَاءً أَنَّهُمْ رِيحٌ وَوَقَّهَهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿۱۸﴾ كُلُوا وَأَشْرَبُوا هَيْسًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۹﴾ مُتَّكِنِينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَوَجَّهْتَهُم بِحُورٍ عِينٍ ﴿۲۰﴾﴾

باسی ژبیان و پاشه روژی به خته و مران

خوی مهن باسی ژبانی نه و که سانه مان بؤ ده کات که به خته و هرن له پوژی دوایدا و ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ﴾ نه وانه ی وا خودا ترسی بوون، وان له به هه شت و خو شیدا. نه م به پیچه وانه ی نه وانه ی که له ناو نازارو سزادا بوون. وه ده فهرموویت: ﴿فَتَكْبِهِينَ يَمَاءً أَنَّهُمْ رِيحٌ وَوَقَّهَهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾

^۱ الطبري (۲۲/۲۶۴)، الدر المنثور (۷/۶۳۱).

رَبِّهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿۱﴾ به خسته‌ورن له و شتانه‌ی په‌روه‌رئینان پی‌ی به‌خشیون، له نازاری جه‌مه‌نمیش پاراستنی. واته: خُزْشالان به‌و شتانه‌ی خودا پی‌ی داون له ه‌موو خُزشیی و شادیه جُوری خواردن و خواردنه‌وه و جلو به‌رگی جوان و شوینی خُوش و ه‌موو جُوره هُوی گواستنه‌وه و شتی تریش جگه له‌مانه‌یش. ﴿وَوَقَّهْمُ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ واته: له ناگری جه‌مه‌نه‌میش پزگاری کردن و پاراستنی. نه‌مه خُوی بُو خُوی به‌هره‌یه‌کی تاییه‌تیه له‌گه‌ل نه‌وه‌ش چوونه ناو نه‌و به‌مه‌شته‌ی که پره له ه‌موو خُزشیه که تا نه‌و کاته نه چاو بینویه‌تی و نه گوی بیستویه‌تی و نه به‌خه‌یالیش به‌دلی هیچ که سَیْکدا هاتووه. خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ له‌به‌ر کرده‌وه کانتان بخون و بخونه‌وه، نۆشتان بیټ. نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌م نایه‌ته وایه که ده‌فه‌رموویت: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْفَالِئَةِ﴾ واته: (پییان ده‌وت‌ریت) بخون و بخونه‌وه نۆشتان بیټ به‌ه‌وی نه‌و چاکانه‌وه که له پُژانی رابردودا کردوتانه. واته: به‌ه‌وی نه‌و کرداران‌ه‌ی کردوتانه خودا پی‌ی لی گرتوون و چاکه‌ی له‌گه‌ل کردوون. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿مُتَّكِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَرَوَّحْنَهُمْ بِحُورٍ عِينٍ﴾ له‌سه‌ر ته‌ختی له په‌نای یه‌ک. پال که‌وتوون کیژی سپی چاو به‌له‌کمان پی‌ی به‌خشیون. سه‌وری ده‌لئیت له حوسه‌ینه‌وه (حُصین) حوسه‌ینیش له مواهیده‌وه نه‌میش له ئیبینو عه‌باسه‌وه ده‌لئیت: له‌سه‌ر ته‌ختی قوببه واته خ‌ر، (مصفوفة) واته: پوویه‌پووی یه‌ک نه‌م نایه‌ته وه‌ک نه‌م نایه‌ته وایه که ده‌فه‌رموویت: ﴿عَلَى سُرُرٍ مُّقْتَدِرِينَ﴾ واته: له‌سه‌ر ته‌خت و کورسیه پاراوه‌کان به‌ران‌به‌ر یه‌کتر دانیشتون. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَرَوَّحْنَهُمْ بِحُورٍ عِينٍ﴾ واته: هاوده‌می چاک و خُزانی جوانان پی‌ی به‌خشیون له کیژی سپی و چاو به‌له‌ک. مواهد ده‌لئیت: ﴿وَرَوَّحْنَهُمْ﴾ کردومانن به‌هاوسه‌ری کیژی سپی و چاویه‌له‌ک، له زُور شویندا باس‌مان کردوون پی‌یوست ناکات لیرده‌ا دووباره‌ی بکه‌ینه‌وه.

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ ﴿۲۱﴾ وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفِكَهْمَ وَالْحَمْرَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿۲۲﴾ يَنْزِعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَعْنٌ فِيهَا وَلَا أَنَابُؤُا ﴿۲۳﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُزُلُوْا مَكْنُوْنٌ ﴿۲۴﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُوْنَ ﴿۲۵﴾ قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلَ فِيْ أَهْلِئِنَا

۱ الحاقه (۲۴).

۲ الصافات (۴۴).

مُشْفِقِينَ ﴿٦٦﴾ فَمَنْ أَلَّهَ عَلَيْهِمْ وَأَوْقَنَّا عَذَابَ السَّمُورِ ﴿٦٧﴾ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ

الرَّحِمِ ﴿٦٨﴾

خاوهنباوهريان توره و نهوه كانيان موجه دهچنه لايان (نهگهر خاوهن باوهري بن) بهو پلهيهى كه خويان تييدان له بههشتدا

خوای مەزن باسی پێزو منەت و چاکە و سۆزو بەزەیی خۆی دەکات بەرانبەر بەندەکانی که کاتیك خاوهن باوهري وهچه کانی خاوهن باوهري بن دهيانگه يه نيئت به باوه كانيان له پلهدا با کرداريشيان كه متر بيت له وانه بۆ نهوهی چاودلی باوکیان پوون بیتهوه به بینینی کوپه كانيان به جوانترین شیوه یهك ده بینن له گه له یهك كۆده بنهوه نهوانه ی که کرده و هه یان که متره به رزیان ده کاته وه بۆ پله ی نهوانه ی که کرده و هه یان له وان زیاتره و هیچ له پله ی نه مانیش که م ناکاته وه بۆ نهوه ی که به رانبه ری یه کترین بۆیه خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِنَّمَا كَانُوا إِحْسَابًا لَهُمْ فَمَا عَصَانُوا﴾ مِمَّنْ عَصَانُوا وَمِمَّنْ كَانُوا فَالَّذِينَ يَكْفُرُونَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ ﴿٦٦﴾

مِنْ شَوْءٍ كُلِّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينَ ﴿٦٧﴾ نهوانه ی باوه ریان هینا و نهوه كانيشيان چونه سه ر باوه رپی نهوان، نهوه ی نه مانیش وهك خۆیان ده به ینه به هه شت و پادا شتی کرده وه یان هیچ شتیك که م ناکه ینه وه، هه مو که سێك بارمه تی کاری خۆیه تی. سه وری پویه تی کردوه له ئیبنو عه باسه وه ده لئیت: خودا پله ی وه چه و مندالی مندالی موسلمان به رز ده کاته وه له و پله ی که تییدان با کرداره كانيشيان که متر بیت بۆ نهوه ی چاودلی پوون بکاته وه پێیان پاشان ئەم ئایه ته ی خۆیند: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِنَّمَا كَانُوا إِحْسَابًا لَهُمْ فَمَا عَصَانُوا﴾ مِمَّنْ عَصَانُوا وَمِمَّنْ كَانُوا فَالَّذِينَ يَكْفُرُونَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ ﴿٦٦﴾

ئیبی حاته میش پویه تیان کردوه هه ر به و شیوه یه له فه رمووده ی سو فیانی سه وری وه. ^۲ وه دیسان ئیبنو ئه بی حاته م پویه تی کردوه له ئیبنو عه باسه وه له م ئایه ته دا که ده فه رموویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِنَّمَا كَانُوا إِحْسَابًا لَهُمْ فَمَا عَصَانُوا﴾ مِمَّنْ عَصَانُوا وَمِمَّنْ كَانُوا فَالَّذِينَ يَكْفُرُونَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ ﴿٦٦﴾

نهوانه وه چه و مندالی موسلمانان که به باوه ره وه ده مرن هه رچه نده پله ی با بیان له وان زیاتر بیت ده گه یه نرین به پله ی با بیان و له کرداری هیچ که م نا کرتیه وه، عه بدولای کوپری نیمامی نه حمه د پویه تی کردوه له عه لیه وه که ده لئیت: خه دیچه پرسیا ری کرد له پیغه مبه ر (ﷺ) له باره ی دو مندالیه وه که له کاتی نه فامیدا مر دیبون، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمووی: (نهوانه له نا و ناگردان). کاتیك نیگه رانی به نیوچاوانیه وه بینی فه رمووی: (نهگهر

^۱ تفسیر الثوری (۲۸۲)، فه رمووده یه کی مه و قوفه.

^۲ الطبری (۴۶۷/۲۲).

شویته کانیات ببینایه خوشت نه دوهویستن و قینت لیان بوو، خدیجه وتی: نهی پیغه مبری خودا (ﷺ) نهی منداله کم له تو؟ فرموی: (له ناو به هه شتدایه)، عملی ده لیت: پاشان پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی: (خاوه ن باوه پو منداله کانی له ناو به هه شتدان بته رستان و منداله کانیان له ناو ناگردان)، پاشان پیغه مبری خودا (ﷺ) نهی مایه تهی خویند: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾^۱ نهی پیزی خوی به سهره منداله وه به موی به ره که تی بابیان وه. وه پیزو فه زلی خوایش به سهر باو کانه وه نه وه به که به به ره که تی دعای منداله کانیان پله یان به رزده کاته وه. نیمامی نه حمه د پویای تی کردوه له نه بو هوره یروه (په زای خوی لیتیت) ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی تی: (خوی که وره پله ی به نده ی چاکی خوی به رزده کاته وه له ناو به هه شتدا به نده چا که ده لیت: نهی په روه ردگارم نه م پله یه م له کوئی بوو؟ خوی مه زنیش ده فه رمویت: به داوی لیبوردنی منداله کت بووه بۆت).^۲ سه نه ده کانی راستن به لام به م شیوه یه. نه یان هیئا وه، به لام نمویی نه مه له سه حیجی موسلیما هیه له نه بو هوره یروه نه ویش له پیغه مبری خودا وه (ﷺ) فرموی تی: (کاتیک نه وهی ئاده م مرد کرداریش دوه سستی و ده بریت مه گین له سی شتدا نه بیت: خیریکی به رده وام و نه براره، یان زانیاریه ک سودی لی وه ریگردیت، یان مندالیکی چاک دعای بۆ بکات).^۳

داد په رومری خودا له گه ل گروی تاوانباران

خوی که وره ده فه رمویت: ﴿كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ﴾ کاتیک خوی که وره باسی پیزی خوی ده کات له سهر به نده چا که کانی به به رزکردنه وه ی پله ی منداله کانیان بۆ لایان به بی نه وه ی له کرداری و پله ی نه وان که م بکاته وه، باسی داد په رومری خوی ده کات که کس له توله و تاوانی که سی تردا ناگریت و وه ک فرموی تی: ﴿كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ﴾ واته هه موو که سیک بارمته ی کاری خوی تی و تاوان و گوناه ی که سی تری نادریت به سهر دا، با نه و که سه کوپی بیت یان باوکی. وه ک خودای مه زن فرموی تی: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾^۴ ﴿إِلَّا أَلْحَبَّ أَلَيْهِنَ﴾^۵ ﴿فِي جَنَّتٍ يَسَاءَ لُونِ﴾^۶ ﴿عَنِ الْمُجْرِمِينَ﴾^۷ واته: هه موو که سیک بارمته ی کرده وه ی خوی تی، مه گه ر هاوه لانی ده سستی راست (چا که کاران)، که له باخاتی به هه شتدا پرسیار له به کتری ده کن، له (حالی) تاوانباران.

^۱ احمد (۱۳۵/۱).
^۲ احمد (۵۰۹/۲)، نهی فرموده یه سه نه ده کانی حه سه نه.
^۳ مسلم (۱۲۵۵/۳).
^۴ المدثر (۴۱-۳۸).

باسی شهرابی به هشت و خوشگوزمرانی خه لکی به هشت

خوای مەزن دە فەرموویت: ﴿وَأَمَدَدْنَهُمْ بِفِكَهَمٍ وَلَحَرٍ مِمَّا يَشْتَبُونَ﴾ هەر میوه یه ک و هەر گۆشتیک بۆ خۆیان ئاره زووی ده کەن، پیمان داوێ. واته: هه موو جۆره میوه و گۆشتیک که حەزی ئی بکەن و مه یلیان لئی بێت له لایانه و پیمان داوێ. وه دە فەرموویت: ﴿يَسْتَرْعُونَ فِيهَا كَأَسَا لَا لَعُوَ فِيهَا وَلَا تَأْتِيهِ﴾ پیا له پیکتر ده گۆرپه وه نه هه رزه و یژی تیدایه و نه هۆی تووشی گونا ه بوونیک. واته: پیا له ی باده (عاره ق) ده ده ن به یه کتری له به هه شتدا زه ححاک و توویه تی: ﴿لَا لَعُوَ فِيهَا وَلَا تَأْتِيهِ﴾ قسه ی بی مانا و بی که لکی تیدا نا که ن و قسه ی ناشیرینیش نالین وه ک ئه وانە ی که له دنیا دا سه رخۆش ده بن. ئیبنو عباس ده لیت: (الغو) واته: قسه ی پرپوچ، (التائیم) واته: قسه ی درق. ^۱ مو جا هید ده لیت: قسه نالین و گونا ه باریش نابن. قه تاده ده لیت: کاتی خۆی که له گه ل شه ی تاندا بوون له دنیا. خوای گه وره ئه و باده یه ی (عاره ق) به هه شتی پاک کردووه ته وه له و باده پیسو پر ئازاره ی دنیا. ^۲ وه ک له پێشه وه باس کرا سه ر پیتی نابه شیت و سک ئازاری نیه پیچی و به وشێوه یه نیه که ئاگا له خۆ نه میتیت هه مو ئه مانه ی تیدا لاده بریت. وایان ئی ناکات که قسه ی بی مانا و سوک بلین یان له ده میان ده رچیت و باسی جوانی شیوه و تامی خۆش و شوینه که ی کردووه و فەرموویه تی: ﴿بِيضَاءَ لَذَّةٍ لِشَدْرِيْنَ ﴿٦١﴾ لَا فِيهَا عَؤْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُزْفَرُونَ﴾ واته: ^۳ واته: زۆر سپیه و بۆ ئه وانە ی ده یخۆنه وه به له زه ته، (ئه و شه رابه) نه میشکیان تیک ده دات نه سه رخۆش و بی ئاگایان ده کات. وه فەرموویه تی: ﴿لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزْفَرُونَ﴾ واته: نه سه ریان پیتی دیشیت نه سه رخۆش ده بن پیتی. وه لیره دا فەرموویه تی: ﴿يَسْتَرْعُونَ فِيهَا كَأَسَا لَا لَعُوَ فِيهَا وَلَا تَأْتِيهِ﴾. خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكِينٌ﴾ تازه لاوانی خۆیان ده گه رپن به سه ریاندا ده لیتی مرواری ناو سه ده فن (له جوانی و پاکیدا). ئه مه هه واله له به رده ست و خزمه تکا له ناو به هه شتدا که وه ک مرواری له ناو سه ده فدا وان له چاکی و شیرینی و پاک و خاوینی و جوانی و جلو به رگدا. وه ک خوای گه وره فەرموویه تی: ﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿٧٧﴾ يَا كُؤَابِ وَأَبَارِيْقَ

^۱ الطبري (٤٧٤/٢٢).
^۲ الطبري (٤٧٤/٢٢).
^۳ الصافات (٤٧-٤٦).
^۴ الواقعة (١٩).

وَكَايِرٍ مِّن مَّيْمِينٍ^۱ واته: تازه لاوی همیشگی به سه ریاند ده گزین، به پرداخ و سوراخی و گه لاسی پر له
 شربی سه رچاوهی په وان. وه ده فرموویت: ﴿وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ﴾ پوو له یه کتری ده کن و
 پیکه وه و توویژیانه. واته: به ره و پوو یه یک ده چن و پرسیار و توویژ له گه له یه کتر ده کن له باره ی کارو
 ژبانی دنیاوه. نه مه وه ک نه وانه ی که باده خورن چون و توویژ ده کن و باده که کاریان لی ده کات و باسی
 پابوردوی خویان ده کن. ﴿قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُتَوَقِّينَ﴾ ده لئین: نیمه له پینشوودا له ناو
 که سوکاری خویان نیگه ران بووین. واته: نیمه له ژبانی دنیاوا له ناو که سوکاری خوماندا ده ترساین له
 په روه ردگارمان و زقد له سزاو نازاری نه و نیگه ران بووین. ﴿فَمَرَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَّنَا عَذَابَ آلَسُمُورِ﴾
 نیتر خودا خوی چاکه ی له گه ل کردین و له نازاری گره و مالووی پاراستینی. واته: خودا چاکه ی له گه ل
 کردین و به خشینی و پاراستینی له و ناگره ترسناکه. ﴿إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ﴾
 نیمه له پیشدا هاوارمان هر له و کردوه، هر نه ویشه خاوه ن چاکه ی دلوفانه. واته: نیمه هر له و
 ده پاپاینه وه خودایش پاپاینه وه که لی و ده رگرتین. پاداشتی داینه وه و به خشینی. هر نه ویشه خاوه ن
 چاکه ی دلوفانه.

﴿فَذَكَرْنَاكَ أَنْتَ بِعَمَّتِ رَيْكَ بِكَاهِنٍ وَلَا جَنُونَ^(۲۱)﴾ آم یقولون شاعر نریض بیه ربب المنون ﴿۲۰﴾ قُل
 تَرَبُّصُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْأَمْتَرِ بَصِينِ^(۲۱)﴾ آم تاملهم اهلهم بهذا آم هم قوم طاعون ﴿۲۲﴾ آم یقولون نقولهُ بل لا
 یؤمنون ﴿۲۳﴾ قلیاتوا بحدیث منله ان كانوا صدیقین ﴿۲۴﴾

باسی پاکیه تی پیغه مبه ر(ﷺ) له و تاوانانه ی که بته پرستان ده یا نخسته پائی و هه ر شه نیکردن و
 ته ده داکر دنیان

خوای مزن فرمان ده دات به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) که په یامی خودا بگه یه نیت به بنده کانی و
 ناگاداریان بکات له و قورمانه ی که خودا بوی په وانه کردوه. پاشان نه و قسانه ی که نه و خه لکه
 ناوانا تو ره چی و به دخوانه هه لیان به سستیو بوی به تالی کرده وه و فه رموی: ﴿فَذَكَرْنَاكَ أَنْتَ بِعَمَّتِ
 رَيْكَ بِكَاهِنٍ وَلَا جَنُونَ﴾ سا و به بریان بخه ره وه - له سایه ی په روه ردگار تدا- تو نه فالبینی نه شیتی.
 واته: سو پاس بۆ خوا تو جادوگر نیت وه که نه فام و خوانه ناسه کانی قوره یش ده لئین. جادوگر: نه و
 که سه یه که جنوکه دیته لای و نه و هه والانه ی که له ناسمان وری ده گزیت و گوئی لیه بوی دینیت.
 ﴿وَلَا جَنُونَ﴾ شیتیش نیه. شیت: نه و که سه یه که شه یتان ده سستی لی ده وه شیتیت و ناگای له خوی

الواقعة (۱۷-۱۸).

نامنیت. پاشان خوی گوره په دی نه و قسانه یان ده داته وه که له باره ی پیغه مبره وه (ﷺ)

وتویانه وه لیا نېه ستووه ده فرموویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّرْضُ بِرَبِّهِ رَبِّ الْمُنُونِ﴾ یان پیت ده لاین:

بویریکه و چاوه پوانین ها کا شتیکی لی هات. واته: له کاره ساتی دنیا دا، ﴿الْمُنُونِ﴾ واته: مردن.

پزگارمان ده بیت له خوی و نه و کاره ییش ده ستی داوه تی. خودای مه زنیش فرموویه تی: ﴿قُلْ تَرَضُوا

فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمَرْتَبِينَ﴾ بلی: ئیوه چاوه پوان بن نه و ئیمه ییش وه ک ئیوه چاوه پوانین. واته:

چاوه پوان بن منیش له که لتان چاوه پوانی ده که م. سا به م زوانه ده زانن و بوتان ده رده که ویت که

پاشه پوژو سه رکه و تن له دنیا دا بلی کی ده بیت. موحه ممدی کړپی نیسحاق ده لیت: له عه بدوللای کړپی

نه بو نه چیخه وه له مواجهه وه له ئیبنو عه باسه وه (په زای خویان لی بیت) کاتیک قوره ی شیه کان له

دارونه دوه کړبوونه وه بلی پریاردان له سر له نابردنی پیغه مبره (ﷺ) به کیک له واته وتی: له شوینتیکی زقر

قایمدا به ندی بکن و چاوه پوانی بکن هه تا ده مریت له ناو ده چیت وه ک بویره کانی تری پیش نه و وه ک

زوه یرو نابیفه. نه میس هه ر وه ک نه وان وایه. خوی گوره نه م نایه ته ی ناره خواره وه که

ده فرموویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّرْضُ بِرَبِّهِ رَبِّ الْمُنُونِ﴾ پاشان خوی گوره فرموویه تی: ﴿أَمْ تَأْمُرُهُمْ

أَحْلُمُهُمْ بِذَلِكَ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾ ناخو له پوی خه ونه کانیانه وه ده لاین، یان هه خویان کومه لیکي

لا سارن؟ واته ناخو ناوه زیان فرمانیان پیده کات ناو بلاین له باره ی توه له م قسه پرپوچ و بیکه لکانه

که خویان چاک ده زانن که درویه وه لی ده به ستن. ﴿أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾ واته: به لام نه وانه گړیه کی

لا سارو بی گوین. سه ریان لی تی کچووه و دان به راستیدا نانین و هه ر نه و لا ساریه یه وای لی کړدوون نه و

قسانه ت پی بلاین. وه ده فرموویت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ نَقُولُهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واته: ده لاین هه لی به ستووه.

نه خیر نه وان بیباوه پن. واته: ده لاین ئیشی خوی ته ی و خوی به دروه هه لی به ستووه. مه به ستیان نه م

قورئانه یه. خوی گوره ییش فرموویه تی: ﴿بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واته: نه خیر بی دینه که یان وای لی کړدوون

که نه م قسانه بلاین. خودایش ده فرموویت: ﴿فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ﴾ نه گه ر نه وانه

راست ده که ن، با وتاریک وه کو نه م قورئانه بینن. واته: نه گه ر راستگون له و قسانه ی که ده یکه ن و

هه لیا نېه ستووه با وه ک نه وه ی که موحه ممد (ﷺ) هیناویه تی له م قورئانه نه وانیش بیهینن. بیگومان

نه گه ر نه وانه وه موو خه لکی سه ر زه مینیش به جنوکه و مرفه وه کړبینه وه که وه ک نمونه ی نه م

قورئانه بیین ناتوانن بیرنی با ده سوره تیش بیت یان هه ر سوره تیکیش بیت هه ر ناتوانن بیرنی.

الطبري (۲۲/۷۷۹).

﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴾ (۳۵) اَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُؤْفِقُونَ ﴿۳۶﴾ اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَيْكِ اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿۳۷﴾ اَمْ لَمْ سَمِعْهُمْ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلَيَاثَ مَسْمِعُهُمْ بِسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿۳۸﴾ اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ﴿۳۹﴾ اَمْ تَتْلَاهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿۴۰﴾ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿۴۱﴾ اَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿۴۲﴾ اَمْ لَمْ يَلِهْ عِزَّ اللّٰهِ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۴۳﴾

چند پرسپاریک بو جیگیرکردنی یه کتا په رستی (ناسینی خوا به ته‌نھا) و پوچه لگردنوهی فرو فیلی بته رستان

نم نایه تانه لیره‌دا باسی سه لماندنی وه دیه‌یتان و یه کتا په رستی (ناسینی خوی به ته‌نھا) کردووه و خوی گه وره فرموویه‌تی: ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴾ ناخو نه‌وان هر له نه‌بوو نه‌هاتوونه‌ته‌دی؟ یان خویان خویان دروست کردووه؟ واته: ناخو نه‌وان په‌یدابوون به‌بی‌ئوهی که سیتک دروستیان بکات؟ یان خویان خویانیا و هدی هیناوه. نه له خویانه‌وه په‌یدابوون و نه خوشیان خویان دروست کردووه. به‌لکو خوی گه وره دروستی کردوون و هدی هیناون. پاش نه‌وهی که هیچ نه‌بوون تا باسیان بکرت بوخاری پویایه‌تی کردووه له جوبه‌یری کوپی موتیمه‌وه ده‌لئیت: له پیغه‌مبه‌رم (ﷺ) بیست له نویژی مه‌غریبدا سوره‌تی (الطور) ده‌خویند کاتیک گه‌یشته نم نایه‌تانه: ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴾ (۳۵) اَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُؤْفِقُونَ ﴿۳۶﴾ اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَيْكِ اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿۳۷﴾ ده‌لئیت له ترساندا و هخت بوو دلم بفریخت و ده‌رجیخت. ۱ نم فرمووده‌یه له هر دوو سه‌حیحه که‌دا هاتووه له چند ریگاوه. ۲ جوبه‌یری کوپی موتیم هاتبوو بق لای پیغه‌مبه‌رم (ﷺ) دوی پوودانی غه‌زای به‌در بق بارته‌قادانی (فداء الاسری) دلیل که له به‌دردا ده‌ستبه‌سه‌ر کرابوون له و کاته‌دا بته‌رست بوو و به بیستنی نم نایه‌تانه له م سوره‌ته‌دا یه‌کیک له و هؤکارانه بوو که پالی پیوه‌نا تا بیته ناو نایینی نیسلام و موسلمان بییت له دوایدا. پاشان خوی گه وره فرموویه‌تی: ﴿ اَمْ خُلِقُوا

السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُؤْفِقُونَ ﴾ یان نه‌وان ناسمانه‌کان و زه‌مینیان و هدی هینا؟ نه‌خیر دیاره ناسه‌لمیئن. واته: نایا نه‌وان ناسمانه‌کان و زه‌مینیان دروست کرد؟ واته نه‌وان شتی و ناتوان شتیر چون هاوه‌ل بق خوا داده‌نین و خوشیان چاک ده‌زنان که هر خودا وه‌دیینه‌ره و هاوه‌لی نیه به‌لام بی‌ئاوه‌زیان و تی نه‌گه‌یشتنیا و ای لی کردوون به‌و شیوه‌یه بکه‌ن. ﴿ اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَيْكِ اَمْ هُمُ

۱ فتح الباری (۶۹/۸).

۲ فتح الباری (۲۸۹/۲ و ۱۹۴/۶ و ۲۷۵/۷)، مسلم (۳۲۹/۳۲۸/۳).

اَلْمُهَيَّبُونَ ﴿۱﴾ يان گه نجينهى په روره دگارگرت وا لای نه وان؟ يان هر خوځيان هم مه کاره ن. واته: نایا هر
 خوځيان کار به ده سترو هم مو شت و درگای گه نجينه کان به ده ستی خوځيان؟ ﴿أَمْ هُمُ الْمُهَيَّبُونَ﴾
 واته: نایا نه اون ده پرسنه وه له دروستکاروه کان. نه خیر کاره که به و شپوه به نیه به پنجه وانوه به لکو
 خواى گوره خاوه ن ده سالات و کار به ده سته هر کار ټک بیه ویت و مه یلی لټبیت ده یکات. وه خواى
 گوره ده فهرموویت: ﴿أَمْ لَمْ سَلَّمْ يَسْتَعْمُونَ فِيهِ فَلَيَاتِ مُسْتَعْمُهُمْ بِسُلْطَنِ مُبِينٍ﴾ يان په یزه یی وایان هیه
 کوئی لیوه پابگردن؟ کى له وان گوئی پابگردنوه با به لگه یه کی پوون بټنیت. واته: په یزه یان هیه به رز
 بینه وه بى لای مه لى نه علا، ﴿فَلَيَاتِ مُسْتَعْمُهُمْ بِسُلْطَنِ مُبِينٍ﴾ با نه و که سانه ی که گوئیان پراخستوه
 بویان به لگه ی ناشکرا بټن له سر نه و قسه و کرداران ه ی که ده یکن. واته: نه خیر هیچ به لگه و
 پنگایه کیان نیه بى نه و مه به سته و نه شیان بووه. پاشان خواى مه زن وه لامیان ده داته وه له باره ی
 نه وه ی که کیژيان بى خودا بپرا دوه فریشته کانیان به مټینه داناوه و کوپه کانیشیان بى خوځيان داناوه
 له باتی کیژ. به شپوه یه کی وانه گره هر یه کټکیان ه والی پى بدرایه به کیژک پوی پش
 ه لده که پاو نذر دلگران ده بوو. له گه ل نه وه یشدا فریشته کانیان به کیژى خودا داده ناو له گه ل خودادا
 ده یان په رستن. وه ک خودا فهرموویه تی: ﴿أَمْ لَهَ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبُنُونَ﴾ شاخو کیژه کان بى خودان و
 کوپه کانیش به شى نیوه ن؟ نه مه هره شه یه کی نذر توندوتیزه و ده بى وه دی بیت. ﴿أَمْ تَسْتَأْجِرُونَ أَجْرًا فَهُمْ
 مِنْ مَقَرِّمْ مُتَقَلِّوْنَ﴾ يان بى کرى داواى شټکیان لى ده که ی که نه وان له ژړی دهرنه چن بویان نذر گران
 بوه ستیت؟ واته: داواى کرى گه یان دنى نه و په یامه ی خودایان لیده که ی که پیچیان ده گه یه نى، واته:
 نه خیر تو داواى شتى وایان لى ناکه ییت، ﴿فَهُمْ مِنْ مَقَرِّمْ مُتَقَلِّوْنَ﴾ واته: نه وان به که مترین شت ناتوان
 یارمه تی بده ن و نذر قورسو گرانه به لایانه وه، خواى گوره ده فهرموویت: ﴿أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ
 يَكْتُمُونَ﴾ يان نه ټی وایان لایه؟ نه وان له به رى دهنوسنه وه. واته: نه و کاره به و شپوه یه نیه چونکه
 هیچ که سټک له خه لکى ناسمانه کان و زه مین ناگاداری نه ټیبه کان نین خواى گوره نه بټت وه
 ده فهرموویت: ﴿أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ﴾ يان نه وان ده یان ه ویت فیلى بکن؟
 خوانه ناسان خوځيان فیلیان لیکراوه. خواى گوره ده فهرموویت شاخو نه وان به و قسانه ی که به رانبر
 پیغه مبر (ﷺ) و نایینی نیسلام ده یکن ده یان ه ویت خه لکى فریو بده ن و فیل له پیغه مبرو (ﷺ)
 هاوه له کانی بکن هم مو کاتیک فیله کانیان به سر خوځياندا ده شکټه وه بټه رستان خوځيان فیلیان
 لیکراوه. ﴿أَمْ لَمْ إِلَهَ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ يان بټجکه خوا په رستویه کی تریان هیه؟ خوا

پاکتره له و شتانهی که به شهریکی داده نین. نه می که بتپه رستان بت ده په رستن و هاوه له بق خودا داده نین خوی گه وره نقر پی ناخوشه و نیگرانه لیتان. پاشان خوا پاکیه تی خوی درده خات و له و درزیانهی هلهی ده به ستن و له و شتانهی که به شهریکی نه ویان داناره و فرموویه تی: ﴿سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ﴾ واته: خودا پاکتره له و شتانه که به شهریکی داده نین.

﴿وَإِن يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ﴾ (۱۱) ﴿فَذَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ﴾ (۱۰)
 ﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ (۱۲) ﴿وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (۱۷)
 ﴿وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ﴾ (۱۸) ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَرَ الْجُورِ﴾ (۱۹)

باسی لاساری بتپه رستان و نازار دانیان

خوای گه وره باسی لاساری و فیزو خویه زل زانیسی بتپه رستانمان بق ده کات. نه گهر شت به چاوی خویشیان ببینن باوه پی پی ناکه نو ده فرموویت: ﴿وَإِن يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ﴾ نه گهر بشبیینن پارچه یه که له م ناسمانه داده که ویت، ده لئین: هه ور یکی پر پشته. واته: نه گهر پارچه یه که له م ناسمانه بکه ویت به سه ریاندان و نازاریان بدات باوه پ ناکه نو به راستی نازانن و ده لئین نه مه هه ور یکی چوپه به سه ریانه کدا که وتوه. نه م نایه ته وه که نه م نایه ته وایه که خوای مه زن ده فرموویت: ﴿وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ﴾ (۱۱)

﴿لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ﴾ (۱۱)
 واته: نه گهر بزمان بگردنایه ته وه ده رگایه که له ناسمانه وه و نه وان پیایدا برهنه سه ره وه، نه وسا ده یانوت بیگومان نیمه چاومان به ستراوه به لکو نیمه کومه لئیکین جادوومان لیکراوه. وه ده فرموویت: ﴿فَذَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ﴾ ساتق له وانه واز بیننه تا نه وانه تووشی پڙئی خویمان ده بن، که نه و پڙه هه ستیان له برده نامینتیت. نه و پڙه هیش پڙئی قیامه ته. ﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ نه و پڙه فیله که یان هیچ به مره یه کیان ناداتی و که سیش به هانایان نایه ت. واته نه و فیل و ته له که بازه یان سودیکیان پی ناگه ی نیت که له دنیادا به کاریان ده هینتا، هیچ شتیک فریایان ناکه ویت له پڙئی قیامه تدا. ﴿وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ که سیش نایه ت به هاواریانه وه. پاشان خوای گه وره فرموویه تی: ﴿وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ بق نه وانه ی پیشه یان ناهه قی بووه، جگه له مه ش جه زره به ی تریان هه یه، به لام زوره یان نازانن. واته: پئیش جه زره به ی پڙئی

الحجر (۱۴-۱۵).

قیامت له دنیا شدا جه زره به ده درین. وه خوی گه وره ده فرمویت: ﴿وَلَنذِيقَهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَلْفِ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾^۱ واته: وه به راستی نیمه سزای دنیا یان پی ده چیژین جگه له سزای هره گه وره بی دوزخ تا بگه پینه وه بق لای خودا. له بر نه میه خوی گه وره فرمویت: ﴿وَلَكِنْ أَكْرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ واته: نازاریان ده دهین له دنیا داو تا قیام ده که ینه وه به زور کاره ساتی ناخوش به لگو وازینن و تهویه بکن و بگه پینه وه، که چی تینا گن و بیرنا که نه وه، به لگو هره نه وه نده سزاکه یان له سر نه ماو لاجوو ده پینه وه سر نه و باره ی که له سر ی بوون به لگو خراپ تریش وه له نه سر دا هاتوو چه ندجار نافرمانی ترم کردوو که چی تو لیم ناسیتنی؟ خوی گه وره بیش فرمویت: نه ی به نده ی خرم چه ندجار ترم ته ندروست کردوو تو پیتی نازانی؟

فرماندان به پیغه مبر (ﷺ) به خوراگری و په سندی دانی خودا

خوی مه زن ده فرمویت: ﴿وَأَسِرُّوا كُرُوبَكُمْ يَا أُولِي الْأَبْصَارِ إِنَّ كُرُوبَكُمْ يَأْتِيهِمْ مِنْ دُونِ آلْتُمْ بَلْ يَسْتَمِعُونَ بِالْأُذُنِ الْغَاطِيَةِ الَّتِي فِي بُطُونِهِمْ لَوْلَا ذَلِكَ لَفَعَلِ الْغَافِلُونَ﴾^۲ بق فرمانی په روه ردگارت خوراگر به، تو به بهر چاوی نیمه وه ی هره کاتیک له جی پاده بی، په سنی په وره نده ت بدو. واته: خوراگریه له مه پ نازار دانیان و گویان مه درئ تو به بهر چاوی نیمه وه ی له زور چاودیری نیمه دای وخوا ده تباریزیت له خه لکی و ده فرمویت: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ﴾^۳ زه حاک ده لیت: مه لسه بق نویژ. (سبحانک اللهم و بحمدک و تبارک اسمک و تعالی جدک و لا اله غیرک).^۴ موسلیم ریوایه تی کردوو له عومره وه له سه حیحه که پدا که پیغه مبر (ﷺ) نه مه ی له سه ره تای نویژدا ده فرموو.^۵ وه نیمامی نه حمه دو نه هلی سونه نه کانیش له نه بو سه عیدو که سانی تریشه وه ریوایه تیان کردوو که پیغه مبر (ﷺ) نه م دوایه ی ده فرموو.^۶ نه بو جه وزا ده لیت: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ﴾ واته: مه لسه ی له خه یان له جیگای خه وتن.^۷ نیبنو جه ریش هره نه مه ی هه لیزاردوو.^۸ وه نه م فرمووده ی که نیمامی نه حمه د ریوایه تی کردوو له عوباده ی کوی سامته وه نه ویش له پیغه مبر ی خودا وه (ﷺ) پشتگیری نه و پایه ی پیغه وه ده کات که فرمویت: هره که سیک له شه ودا خه بری

^۱ السجدة (۲۱).

^۲ الطبري (۴۸۹/۲۲).

^۳ مسلم (۲۹۹/۱).

^۴ احمد (۵۰/۳)، ابو داود (۴۹۰/۱)، تحفة الاحوذی (۵۰/۴۷/۲)، النسائی (۱۳۲/۲)، ابن ماجه (۲۶۵/۲۶۴/۱)، له پیغه وه

له سوره تی فاتحه دا پله که ی دیاری کراوه.

^۵ القرطبي (۷۹/۱۷).

^۶ الطبري (۴۸۸/۲۲).

بووه و وتی: ((لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد، وهو على كل شيء قدير، سبحانه الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله))، پاشان وتی: (ربی اغفر لی)، یان فرموی: پاشان پاراپیه و دو عای کرد، دو عاکه ی لی و درده گبر دیت و قبول دهبیت نگر مه تساو دستنوژی گرت پاشان نوژی کرد نوژی که ی لی و درده گبریت).^۱ بوخاری له سه حیحه که یداو نه هلی سوننه یش ریوایه تیان کردوه.^۲ وه نینو نه بی نه جیجیش ده لیت: له مواجهه وه: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ نَقُومُ﴾ واته: له هه موو دانیشتنیکی به کومه لدا. سهوری ده لیت: له نه بو نیسحاق وه نه ویش له نه بو نه حوه سه وه: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ نَقُومُ﴾ واته کاتیک که سیک ویستی له ناو کومه لیکدا هه لسیت بلی: سبحانه اللهم وبحمدك. ^۳ وه له نه بو هوره بیره وه نه ویش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) که فرمویه تی: (هر که سیک دانیشت له ناو کومه لیکدا قسه ی زوری کردبوو پیش نه وه ی له ناو نه و کومه له هه لسیت وتی: سبحانه اللهم وبحمدك أشهد أن لا إله إلا أنت أستغفرك وأتوب إليك)، حه تمن خودای گوره لیتی خزش بووه له وه ی که له و مهلیسه دا وتویه تی). تیرمیزی ریوایه تی کردوه و قسه ی نه وه. وه نه سائی له زیکری شه وو پڑدا هیناویه تی، تیرمیزی ده لیت: فرموده یه کی چاک و راسته.^۴ حاکمیش له موسته دره که یدا هیناویه تی و ده لیت سه نه ده کانی له سر شهرتی موسلیمه.^۵ پاشان خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَرَ النُّجُومِ﴾ له شه ویشدا شوکری بکه و په سنی بده و له و دمه شدا که هه ساره ناوا ده بن. واته: یادی خوا بکه و خواپه رستی بکه به قورئان خویندن و نو یکردن له وه ختی شه ودا. وه ک خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾^۶ واته: وه (نه ی موحه مه د (ﷺ)) له به شیکی شه ودا هه سته شه و نو یژ بکه به قورئان خویندن تییدا نه وه زیاده نو یژی تاییه ت به تو یه نو میجد وایه په روه ردگارت بنگه به نیتته پله و جیگایه کی په سه ندکراو. وه ده فرمویت: ﴿وَإِدْبَرَ النُّجُومِ﴾ له فرموده که ی نینو عه باسدا. نه وه نه و دوو رکاته یه که له پیش نو یژی به یانیدا ده کریت. له بهر نه وه ی نه و دوو رکاته کاتیک نه ستیره کان

^۱ احمد (۳۱۳/۵)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۴۷/۳)، ابو داود (۳۰۰/۵)، تحفة الأحوذی (۳۵۹/۹)، النسائی فی الکبری (۲۱۵/۶)، ابن ماجه (۱۲۷۶/۲).

^۳ القرطبی (۷۸/۱۷).

^۴ تحفة الأحوذی (۳۹۲/۹)، النسائی فی الکبری (۱۰۵/۶)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۵ الحاکم (۵۳۶/۱)، سه حیحه.

^۶ الاسراء (۷۹).

تأمینن و بهره و ثوابون ده چن دست پیده کات و ده کرت^۱. وه له هر دوو سه حیحه که دا هاتوه له عائیشه وه (په زای خوی لیبت) ده لیت: پیغمبری خودا (ﷺ) له سر هیج سونه تیک نه و نه توند و برده وام نه بووه به نه دازه ی شهوی که له سر دوو رکاتی به یانی برده وام بوه^۲. وه له وتی موسلیما هاتوه: (دوو رکاتی به یانی له دنیا و له ویشی که تیا به تی)^۳.

ته فسیری سورته (النجم)

له مه که هاتوه ته خواره وه

یه که م سورته که سوجه ی تیدا هاته خواره وه

بوخاری پیوایه تی کردوه له عه بدوللاوه ده لیت: یه که م سورته تیک که سوجه ی تیدا هاته خواره وه سورته تی (النجم) بوو ده لیت: پیغمبر (ﷺ) سوژده ی بردو نه وانهش له دوایه وه بوون هموو سوژده یان برد پیاو تک نه بیت که مشتیک خولی هه لگرت و سوژده ی له سر برد. له پاشان بینیم به بیواوه پی کرژا که نومه ییبه کورپی خه له ف بوو^۱. وه بوخاری دیسان له چهن شوینیکدا پیوایه تی کردوه، موسلیم و نه بو داود و نه سانش پیوایه تیان کردوه له چهن ریگاره له نه بو نیسحاق وه هه بره شیوه یه^۲.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ﴿١﴾ مَا مَسَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٣﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾﴾

خودا سویندی خوارد که نه م پیغمبره (ﷺ) راسته و به ئارمزوی خوی قسه ناکات

شه عی و که سانی تریش و توویانه: خودا به مهیلی خوی سویند ده خوات به هه دروستکراویکی خوی به لام دروستکراوه کانی بویان نیه سویند بخون به شتی تر بیجگه له خودا ئیبنو نه بی حاتم پیوایه تی کردوه. خوی گوره فرموویه تی: ﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ﴾ به نه ستیره کاتیک که ئاوا ده بیت. ئیبنو نه بی نه جیح ده لیت: له مواجهه وه واته به نه ستیره ی سوره یا (ثریا) کاتیک ئاوا ده بیت له کاتی بره به یاندا^۱. زه حاک ده لیت: ﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ﴾ واته: کاتیک شه یانی پی په جم ده کرت وه نه م

^۱ الطبري (۳۷۹/۲۲).

^۲ فتح الباري (۵۵/۳)، مسلم (۵۰/۱).

^۳ مسلم (۵۰/۱).

^۴ فتح الباري (۴۸۰/۸).

^۵ فتح الباري (۶۴۳/۶۴۱/۲) / ۲۰۲۰/۷ / ۳۴۸، ومسلم (۴۰۵/۱)، وابو داود (۱۲۲/۲)، النسائي (۱۶۰/۲).

^۶ الطبري (۴۹۵/۲۲).

ثابته وهك ثم ثابته وایه كه دهفرمویته: ﴿فَلَا أَمْسُرُ بِمَوْعِدِ الْجُورِ ﴿۷۶﴾ وَإِنَّهُ لَقَسْرٌ لَوْ تَلَمَّوْنَ عَظِيمٌ ﴿۷۷﴾ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ﴿۷۸﴾ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿۷۹﴾ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ﴿۸۰﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۸۱﴾ واته: جا سویند بیت به شوینی (هلاتنو ناوابونی) نهستیرهکان، به راستی ثم سوینده نهگر بزانن سویندیکی زرد گورهیه، که بیگومان نه مه قورنائیکی گوره و به پریزه، له ناو کتیدیکی شاراوه دایه (که له وحول محفوظه)، جگه له (فریشتهی) پاکان کس دهستی لی نادات، نیرداوه ته خواروه له لاین په روره دگاری جیهانیانوه. خوی گوره دهفرمویته: ﴿مَا حَسَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿۸۲﴾ مَا وَرِثَكُم تَانِ بِه گوم بووه نه پیشی هاله کردوه. ثمه نهویه که سویندی له سر خواروه. ثمه مش شایه تیه بقر پیغمبر (ﷺ) که له سر راسته پریه و پری لی هاله نه بووه و گومیش نه بووه. وهك نهو نهفامی (بی ناوهزی) که پری لی تیک دهچیت و پنگا ده رناکات و نازانیت، (الغای) نهو زانایه که راستی ده زانیت و لئی لاده دات به ناره زوو پنگایه تی تر ده گریته بهر. خوی گوره پیغمبره که یو نایینه که ی پاراستوه و پاک پارگتوه له نمونه ی نهوانه ی که پریان لی گوم بووه وهك گاوره کان و چند دهسته یکی جووله که. که شت زانین و شاردنهویه و به پیچه وانوه کاریکردنیه تی به لام نهو پیغمبره و (ﷺ) نهو ناینه پیروزو گورهیه که ناروویه تی به نهودا پنگایه کی زرد راست و ته اوور پیک و په وانه.

خاوهنی به زوی بو هومو جیهانیان له خویوه قسه ناکات

بویه خوی مه زن فرمویته: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿۸۳﴾ بیه ناره زوی خوی قسه ناکات. واته: له خویوه و بقر مه بهستیکی تابه تی خوی قسه ناکات. ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿۸۴﴾ هرچی ده لیت له خاوه تیکه په نراوه. واته: نهوه ده لیت که خودا فرمائی پیداره که بیگه یه نیت به مردم به تیرو ته اووی به بی زیادو کم. وهك نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه. له نهبو نومامه وه که بیستویه تی له پیغمبری خوداره (ﷺ) ده یفرموی: (بیگومان ده چنه به هشت به دعوا لالانه وهی پیاویک که پیغمبر نیه وهك خه لکی ثم دو شویننه یان وهك خه لکی یه کیک له م دو شویننه (په بیعه و موزه)، پیاویک وتی: نهی پیغمبر ی خودا (ﷺ) ناخو په بیعه له موزه رنیه؟ فرموی: (بیگومان نهویه که ده بلیم هر نهویه که ده بلیم)^۲ نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له عه بدوللای کوی عه مره وه ده لیت: من هر شتیکم له پیغمبره وه (ﷺ) ده بیست ده منووسی ده مویست له بهری بکم.

^۱ الواقعة (۷۵-۸۰).

^۲ احمد (۲۵۷/۵)، ثم فرموده یه سه نه ده کانی حه سه نه.

قورہ یشیہ کان نہ یاندہ هیئت بینووسم. وتیان: تو هموو شتیك دهنووسی که له پیغهمبهری ده بیستی ﴿﴾، پیغهمبه ریش ﴿﴾ مروفتیکه و له کاتی تو پوره بووندا قسه ده کات. وازم هینا له نووسینه وه. نه وه م گنرپایه بقی پیغهمبهری خودا ﴿﴾ فرمووی: (بنووسه و بهرده وام به له نووسین سویتندم به و که سهی گیانی منی به دهسته، غهیری راستی له منیه وه دهرناچیت). نه بو داودیش ریوایه تی کردوه.^۱

﴿ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ﴿۵﴾ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ﴿۶﴾ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ﴿۷﴾ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ﴿۸﴾ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ﴿۹﴾ فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ﴿۱۰﴾ مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ﴿۱۱﴾ أَفَتَسْمُرُونَ عَلَىٰ مَا بَرَىٰ ﴿۱۲﴾ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿۱۳﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ﴿۱۴﴾ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ﴿۱۵﴾ إِذْ يَبْعَثُ الرَّسْمَةَ مَا يَعْنَىٰ ﴿۱۶﴾ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿۱۷﴾ لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ﴿۱۸﴾ ﴾

ماموستای پیغهمبهری نه مین جویره نیل بووه (روح الامین)

خوای مهن باسی بهنده و پیغهمبهری خوئی موحه ممه د ﴿﴾ ده کات که فریشته یه کی زور زانا و به توانا هاتووه ته لای فیتری نه و قورئانهی کردوه که جویره نیل بوو. ﴿ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ﴾ فریشته ی فره توانا فیتری کرد. وه ک خوای گه وره فرموویه تی: ﴿ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿۱۱﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿۱۲﴾ مُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٍ ﴾^۲ واته: بیگومان نه و قورئانه گوفتاری په وانه کراویکی پایه به رزه، به هیزه لای خاوه نی عهرش (خوای گه وره) خاوه ن پایه یه، قسه په وایه له ناو فریشته دا ده ست پا که. خوای گه وره لیزه بشدا ده فرموویت: ﴿ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ﴾ فریشته یه کی به ناوه زو فره زانا که به شکلی خوئی پاره وستا. مواجهو حه سن و نیبو زهید ده لئین: واته: زور به توانا.^۳ له فرمووده ی سه حیددا هاتووه که نیبو عومه رو نه بو هوره یره ریوایه تیان کردوه که پیغهمبه ر ﴿﴾ فرموویه تی: (خیرکردن دروست نیه بکریت به ده وله مندو پیوای زور به توانا و ته ندروست و له ش ساغ).^۴ ﴿ فَاسْتَوَى ﴾ واته جویره نیل (سه لای خوای لیبتیت) حه سن و مواجهو قه تاده و په بیعی کوری نه نس و توویانه.^۵ وه

^۱ احمد (۱۶۲/۲)، فرمووده یه کی سه حیه.

^۲ ابو داود (۶۰/۴)، فرمووده یه کی سه حیه.

^۳ التکویر (۱۹-۲۱).

^۴ الطبری (۴۹۹/۲۲)، القرطبی (۸۵/۱۷).

^۵ ابو داود (۲۸۶/۲)، النسائی (۹۹/۵)، فرمووده یه کی سه حیه.

^۶ الطبری (۵۰۱/۲۲).

دهفہرموویت: ﴿وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى﴾ له کاتیکدا ئه و به ئاسۆی هه ره به رزی ئاسمانه وه بوو. واته: جویره ئیل به شکلی خۆی له ئاسۆی هه ره به رزه وه پاره ستا. عیقریمه و که سانی تریش وتوو یانه. عیقریمه ده لیت: ئه و ئاسۆ به رزه ی که به یانی لێوه دیت و خۆری لێوه هه لیت، موجهاد ده لیت: واته: خۆره لات^۱. قه تاده ده لیت: ئه و شوینه یه که پۆزی لێوه دیت. ^۲ ئیبنو زهیدو که سانی تریش هه ر وایان وتوو. ئیمامی ئه حمه د پڕوایه تی کردوو له عه بدولای کوپی مه سعوده وه که ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) جویره ئیلی بینی له شیوه ی خۆیدا، شه ش سه د بالی هه بوو هه ر به کتیک له و بالانه ئاسۆی دا پۆشیبوو وه له بالی هه موو جویره مرواری و یاقوتیک ده که وه خواره وه که خوای خۆی لیتی ئاگا داره. ^۳ ته نها ئه حمه د ئه م فه رموده یه ی هینا وه. وه دیسان ئه حمه د پڕوایه تی کردوو له ئیبنو عه با سه وه ده لیت: پیغه مبه ر (ﷺ) داوای کرد له جویره ئیل که له شکلی خۆیدا چاوی پیتی بکه ویت. جویره ئیل وتی: داوای له خودا بکه. پیغه مبه ر (ﷺ) داوای کرد له په روه ردگاری. له پۆژه لاته وه تاریکیه کی بۆ ده رکه وتو به رزه ده بووه وه و بلا بووه وه کاتیک که پیغه مبه ر (ﷺ) چاوی پیتی که وت. له هۆش خۆی چوو، هاته لای پیغه مبه ر (ﷺ) راستی کرده وه و تفه که ی سپی له ناو ده میدا. ^۴ ته نها ئه حمه د هیناویه تی.

ته فسیری قَاب قَوْسین

خوای مه زن دهفہرموویت: ﴿ثُمَّ دَنَا فَدَلَّنَ﴾ له پاشان نزیک که وته وه و شوپ ده بوو. ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾ به قه د مائی (ما به بینی هه ردوو سه ری که وان) دوو که وانان یان نزیکتر. واته: جویره ئیل نزیک که وته وه له پیغه مبه ر (ﷺ) کاتیک دا به زیه سه ر زه مین به ئه ندازه ی نێوانی دوو سه ری که وان، یانی به ئه ندازه ی دوو که وان کاتیک پخرین موجهادو قه تاده وتوو یانه. ^۵ وه وتراویشه: مه به ست پیتی دوری نێوان وه ته ری که وانه تا ئه لاوئه ولای که وانه که، وه دهفہرموویت: ﴿أَوْ أَدْنَى﴾ له پێشه وه باس مان کرد که ئه م شیوه به کاره ی تاناه له زمانی عه ره بیدا بۆ ئیسه پاتی ئه وه یه که خه به ری ئی دراوه و زیاده کردنی به هیه چ شیوه یه ک. وه ک خوای گه وره دهفہرموویت: ﴿ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ عَدَدِ ذَلِكِ فَمَهَيَ

^۱ القرطبي (۱۷/۸۸).^۲ الطبري (۲۲/۵۰۱).^۳ احمد (۱/۳۹۵)، فه رموده یه کی حه سه نه.^۴ احمد (۱/۳۲۲)، فه رموده یه کی مونکه ره.^۵ الطبري (۲۲/۵۰۳)، عبده الرزاق (۳/۲۵۰).

كَالْحَجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً^۱ واته: له پاشان دلتان رهق بوو دواى ئەم (هه‌موو) موعجیزانه دلتان وهك
 برده به‌لكو زۆر ره‌قتره. وه ئەم ئایه‌ته‌یش وهك ئەم ئایه‌ته‌ی پێش وایه كه ده‌فه‌رموویت: ﴿يَحْشَوْنَ
 النَّاسَ كَحَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ حَشْيَةً﴾^۲ واته: له خه‌لكی ده‌ترسان وهك ترسان له خودا بگره زیاتریش
 ده‌ترسان. وه ئەم ئایه‌ته‌یش كه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ زَيْدٍ مِّنْكَ﴾^۳ واته: ئەوسا
 به پێغه‌مبهرتی ناردمان بۆ لای سهد هه‌زار كه‌س یان زیاتر. واته: كه‌متر نه‌بوون له‌و ژماره‌یه به‌لكو
 ئەوانه سهد هه‌زاری ته‌واو بوون یان زیاتر بوون له‌و ژماره‌یه. ئەمه‌ راستی ئەو ژماره‌یه ده‌گه‌یه‌نیت و
 هیچ گومانى و دوو دلێه‌كى تێدا نیه و نه‌گونج‌اویشه ئا لێره‌دا وه هه‌روه‌ها ئەم ئایه‌ته‌یش: ﴿فَكَانَ قَابَ
 قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ﴾ تا ئەوه‌ی كه وتمان ئەوه‌ی نزیک بووه‌ته‌وه به‌ویدا له نێوان ئەو پێغه‌مبهردا (ﷺ)
 جویره‌ئیل بوو (سه‌لامی خ‌وای لیبیت) ئەوه قسه‌ی دایكى موسلمانان عانیشه و نێینو مه‌سعودو ئەبو
 زه‌پو ئەبو هوره‌یره‌یه.^۴ كه ئیستا خودا مه‌یلی لیبیت فه‌رموده‌كانیان دینین و باسیان ده‌كه‌ین. نێینو
 جه‌ریر په‌یوایه‌تی كردوه له عه‌بدوللای كوپى مه‌سعوده‌وه له‌م ئایه‌ته‌دا: ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ﴾
 ده‌لێت: پێغه‌مبهری خودا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (جویره‌ئیلم بینى شه‌ش سهد بال هه‌بوو)،^۵ بوخاریش
 په‌یوایه‌تی كردوه له ته‌لقى (طلق) كوپى غه‌ننامه‌وه (غَنَام) له زائده‌وه ئەمیش له شه‌بیانیه‌وه
 (الشیبانی) ده‌لێت: په‌رسیارم له زه‌پ (زباً) كرد له‌م ئایه‌ته: ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ﴾^۶ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ
 عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴿ ده‌لێت: عه‌بدوللا بۆی گێڕایه‌وه كه موحه‌مه‌د (ﷺ) جویره‌ئیلی بینى كه شه‌ش
 سهد بالی هه‌بوو.^۱ خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ﴾ ئەوسا خودا هه‌ر
 مه‌به‌ستێك كه‌وا ویستی به عه‌بدی خ‌وای رایگه‌یه‌نیت، رایگه‌یاند. واته: جویره‌ئیل ئەوه‌ی كه ویستی
 رایگه‌یاند به‌ بنده‌ی خودا موحه‌مه‌د (ﷺ) یان خودای گه‌وره رایگه‌یاند له‌ لای بنده‌ی خ‌وای
 موحه‌مه‌د (ﷺ) به ه‌وای جویره‌ئيله‌وه هه‌ردوو ماناكه راسته. له سه‌عیدی كوپى جویره‌یره‌وه وه‌رگه‌راوه

^۱ البقرة (۷۴).^۲ النساء (۷۷).^۳ الصافات (۱۴۷).^۴ الطبري (۵۰۴/۲۲).^۵ الطبري (۵۰۳/۲۲).^۶ فتح الباري (۴۷۶/۸).

که له م نایه ته دا: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ﴾ ده لیت: خودا رایگه یانده لای موحه ممه د (ﷺ). وه
 فرمویه تی: ﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا﴾^۱ واته: نایا توی نه دی به هه تیوی. وه ده فرمویت: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ
 ذِكْرَكَ﴾^۲ واته: وه ناوو ناویانگتمان بق بهرز کردیته وه.^۳ غهیری نه میش وتوویانه: خودانیاگیای کردووه ته
 لای که به هه شت قه ده غه یه له سر پیغه مبه ران (سه لای خویان لیبت) هه تا تو ده چیه ناوی و
 قه ده غه یه له سر هه موو نومه ته کان (که له کان) هه تا نومه ته که ی تو ده چنه ناوی.

نایا پیغه مبه ر (ﷺ) په روهردگاری بینی له شهوی نیسرا دا (الاسراء)

خوای گه ووه ده فرمویت: ﴿مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ﴾ دلی نه وهرچی دیوه به درق نه بووه.
 ﴿أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ﴾ ناخو له سر نه وه ی دیویه کیشه ی له گال ده کن؟ موسلیم ریوایه تی کردووه له
 نیینو عباسه وه ده لیت: ﴿مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ﴾^{۱۱} ﴿أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ﴾^{۱۲} ﴿وَلَقَدْ رَأَاهُ نَزَّلَةً أُخْرَىٰ﴾
 سویتند به خوا بیگومان جاریکی تر جویره نیلی بینوه. واته: خودای به دلی دوو جار بینوه.^۴ هر به م
 شیوه یه سه ماک ریوایه تی کردووه له عیکریمه وه نه ویش له نیینو عباسه وه دیسان به و شیوه یه.^۵
 نه بو سالح و سودی و که سانی تریش وتوویانه: پیغه مبه ر (ﷺ) دوو جار به دلی خودای بینوه.^۶
 مه سرورق ده لیت: چومه لای عانیسه وتم: نایا پیغه مبه ر (ﷺ) په روهردگاری خو ی بینوه. عانیسه
 وتی: تو قسه یه کت کردووه موی سه رمی راست کرده وه. وتم: له سرخو یه و نارحمت مبه، پاشان نه م
 نایه ته ی خویند: ﴿لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ﴾ وتی: که ی نه مه قسه ی تویه. به لکو نه وه جویره نیله،
 هر که سیک پیی وتی موحه ممه د (ﷺ) په روهردگاری خو ی بینوه یان شتیکی شارووه ته وه له وه ی
 خودا فرمانی پیکردووه یان نه و پینجه ده زانیت که خوای گه ووه فرمویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ
 السَّاعَةِ وَبُرُؤُا الْعَيْتِ﴾^۷ واته: به راستی ته نها لای خودایه زانیاری (کاتی هانتی) پوژی دوا یی وه
 هر خودا باران ده بارینیت. نه وه درو یه کی گه ووه یه به دم خودا وه. به لکو پیغه مبه ر (ﷺ) جویره نیلی

^۱ الضحی (۶).

^۲ الشرح (۴).

^۳ القرطبي (۵۲/۱۷).

^۴ مسلم (۱۰۸/۱).

^۵ الطبري (۵۰۷/۲۲).

^۶ الطبري (۵۰۸/۲۲).

^۷ لقمان (۳۴).

بینیوہ، جوہرہ نیلیش لہ شیوہی خزیدا دوو جار نہ بیئت نہ بینیوہ۔ جارِیک لہ (سدرۃ المنتھی) جارِیکی تریش لہ سرہ نہ سپیکی تیز کہ شہش سہد بالی ہہ بوو کہ ناری ناسمانی گرتبوو۔^۱ وہ لہ سہ حیعی موسلیمداتوہ لہ نبو زہ پوہ وہ دلّیت: پرسیارم کرد لہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) نایا پہ روہ ردگار ت بینیوہ؟ فرموی: (من دہ بینم نووریکہ) یان (نوریکم بینی).^۲ خوی گہ ورہ دہ فرمویت: ﴿ وَقَدْ رَأَاهُ نَزَلَةً أُخْرٰی ﴿۱۳﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰی ﴾ لہ لای دارہ کنارہ کھی نو پہ پوہ۔ ﴿ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوٰی ﴾ کہ لہ پال شوینی بہ ہشتہ۔ ئەمہ دووہم جارہ کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) جوہرہ نیلی تیدا بینیوہ لہ و شیوہیہ ی کہ خودا دوستی کردوہ لہ سہری کہ لہ شہوی ئیسرا بوو وہ لہ ئەوہ لی سورہتی (الاسراء) باسی ئەو فرمودانہ مان کرد کہ لہ و بارہ یوہ ہاتبوو بہ ریگار و تہ کانیشیہ وہ پیویست ناکات لیرہ دا دوو بارہ ی بکہینہ وہ۔ نیمامی ئە حمہ دیش ریویاہتی کردوہ لہ ئینبو مہ سعودوہ لہ م نایہ تہ دا: ﴿ وَقَدْ رَأَاهُ نَزَلَةً أُخْرٰی ﴿۱۳﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰی ﴾ دلّیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرمویت: (جوہرہ نیلم بینی شہش سہد بالی ہہ بوو، لہ پہ کانی ہہ موو جوہرہ مرواری و یاقوتیکی لہ دہ ک و تہ خاروہ وہ دہ پرزا کہ خودا خوی ناگادارہ پیتی).^۳ ئەم فرمودیہ سہ نہ دہ کانی چاک و بہ ہیژن۔ دیسان نیمامی ئە حمہ د ریویاہتی کردوہ لہ عہدوللای کوی مہ سعودوہ دلّیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) جوہرہ نیلی بینی لہ شیوہی خزیدا کہ شہش سہد بالی ہہ بوو ہر یہ کیک لہ بالہ کانی کہ نارہی ناسمانی داپوشیبوو۔ ہہ موو جوہرہ مرواری و یاقوتیکی لہ بالی دہ باری کہ خودا خوی ناگادارترہ لیتی.^۴ ئەم فرمودیہ سہ نہ دہ کانی چاکہ۔ دیسان نیمامی ئە حمہ د ریویاہتی کردوہ لہ ئینبو مہ سعودوہ دہ یوت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرموی: (جوہرہ نیلم بینی لہ سہر (سدرۃ المنتھی) کہ شہش سہد بالی ہہ بوو). پرسیارم کرد لہ عاسم لہ بالہ کانی نہیدہ ویست باسی بکات بوم۔ وتی: ہہ ندی لہ ہارہ لہ کانی بویان باس کردم کہ بالی بہ ئەندازہی نیوانی پوژہ لات تا پوژناوایہ.^۵ ئەم فرمودیہ سہ نہ دہ کانی باشن۔ نیمامی ئە حمہ د ریویاہتی کردوہ لہ ئینبو مہ سعودوہ دہ یوت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرموی: (جوہرہ نیلم (سہلامی خوی لی بیئت) ہات بۆ لام بہ جلوہ رگیکی ہوزوہ مرواری پیا

^۱ تحفة الأحوذی (۱۶۷/۹).

^۲ مسلم (۱۶۱/۱).

^۳ أحمد (۴۶۰/۱)، ئەم فرمودیہ سہ نہ دہ کانی حہ سہ نہ.

^۴ أحمد (۳۹۵/۱)، ئەم فرمودیہ سہ نہ دہ کانی حہ سہ نہ.

^۵ أحمد (۴۰۷/۱)، فرمودیہ کی حہ سہ نہ.

ہے (لو اسرا بوی)۔^۱ ہم فرمودہ یہ شہدایان سہنہ دہ کانی چاکن۔ نیمیامی نہ حمہد ریوایہ تی کردوہ لہ عامرہ وہ دلایت: مہ سروق ہاتہ لای عانیشہ وتی: نہی دایکی موسلمانان، نایا پیٹفہ مہر (ﷺ) خوی گہورہ ی بینیوہ؟ عانیشہ وتی: سبحان اللہ، مووی سہرم راست بوہ وہ وہ وستا لہ وقسہ ی کردت۔ تو لہ کوئی لہو سئی شتہ ی ہر کہ سیک بوی باس کردی بیگومان دروی کردوہ، ہر کہ سیک پیٹی وتی موہ مہد (ﷺ) خودای خوی بینیوہ دروی کردوہ، پاشان ہم نایہ تہ ی خویند: ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ﴾^۲ واتہ: چاوہ کانی پی پی ناہن و ناتوانن بیبین بہ لام نہو ہیزی بینینو چاوہ کان دہ بینیت۔ ﴿وَمَا كَانَ لِسِرِّ اَنْ يُكَلِّمَهُ اللهُ اِلَّا وَحِيًّا اَوْ مِنْ وَّرَآئِ حِجَابٍ﴾^۳ واتہ: بق ہیچ کہس نہ بوہ کہ خوا قسہ ی لہ گہ لدا بکات مہ گہر بہ سروش یان لہ پشت پہردہ وہ۔ وہ ہر کہ سیک ہوالی دایتی کہ دہ زانیت سبہ ی چی دہ بیت بیگومان دروی کردوہ۔ پاشان ہم نایہ تہ ی خویند: ﴿اِنَّ اللهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْاَرْحَامِ﴾^۴ واتہ: بہ راستی تہ نہا لای خودایہ زانیاری (کاتی ہاتنی) پڑی دویو ہر خودا باران دہ بارینیت تہ نہا خودا دہ زانیت بہ وہ ی لہ مندالدانی (دایکان) دایہ۔ وہ ہر کہ سیک ہوالی دایتی موہ مہد (ﷺ) شتیکی شاردوہ تہ وہ نہ یگہ یاندوہ بیگومان دروی کردوہ۔ پاشان ہم نایہ تہ ی خویند: ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾^۵ واتہ: نہی پیٹفہ مہر (ﷺ) پایگہ نہ (بہ خہ لک) نہ وہ ی ہینراوہ تہ وہ خواروہ بوٹ لہ لایہن پہرہ ردگار تہ وہ۔ بہ لکو نہو جو برہ نیلی بینیوہ لہ شیوہ و شکی خویدا دووجار۔^۱ وہ نیمیامی نہ حمہد دیسان ریوایہ تی کردوہ لہ مہ سروق وہ دلایت: من لہ لای عانیشہ بووم وتم: نایا خوی گہورہ نہ یفہ رموہ: ﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْاٰخِرِ﴾^۶ واتہ: سویند بہ خوا بیگومان (فریشتہ ی سروشی) دیوہ لہ ناسوی پووندا۔ ﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً اٰخَرٰی﴾^۷ عانیشہ دلایت: من یہ کہم کہ سیکی ہم نومہ تہ بووم کہ پرسیارم لہ پیٹفہ مہری خودا (ﷺ) کردو لہ بارہ یوہ۔ فرمووی: (بیگومان نہوہ جو برہ نیلی بوو)۔

^۱ احمد (۴۰۷/۱)، فرمودہ یہ کی حسہ نہ۔

^۲ الانعام (۱۰۳)۔

^۳ الشوری (۵۱)۔

^۴ لقمان (۳۴)۔

^۵ المائدہ (۶۷)۔

^۶ احمد (۴۹/۶)، ہم فرمودہ یہ سہنہ دہ کانی لہ سہر مہرجی بوخاری و موسلیمہ۔

^۷ التکویر (۲۲)۔

نه بيبيئوه له شيئوهي خويدا كه خدا دروستي كردبوو له سهري دوو جار نه بيت. چاوي پيئي كه وت وهختيك له ناسمانه وه دابهزي بو سه زه مين نه وهنده شيئوهي گه و ره بوو نيواني ناسمان و زه ميني گرتبوو^۱. له هه ردوو سه حبيحه كه دا هاتوو له فه رموده ي شه عبه وه به و شيئوهيه^۲.

دا پو شيني فريشته كان و پو شنايي (النور) په ننگه كان و داري كه نار (نه به گ)

خو اي گه و ره ده فه رمويت: ﴿ اِذْ يَنْفَعُ السَّيِّدَةَ مَا يَنْفَعُ ﴾ له كا تيكدا كه نار كه دا پو شيئوه، نه وهي كه ده بي دا پو شيئت. له پيشه وه له فه رموده كاني نيسرادا باس كرا كه فريشته كان دا بان پو شيئوه وه ك غريان (جو ره بالنده يه كه) نوري په روه ردگارش دا پو شيئوه به ره نكي جو را و جو ريش دا پو شراوه. من نازانم نه وانه چيه؟ نيماي نه حمه د ريوايه تي كردوه له عه بدوللاي كور ي مه سه وده وه ده لئيت: كا تيك شه و په وي كرا به پيغه مبه ري خودا (ﷺ) هه تا گه يانديانه كه نار هه كي نه و په روه (سدره المنتهي) كه له ناسماني هه وته مه. هه رچي له زه مينه وه به رزي بيته وه ده چي ته نه وي وه رده گيريت لئ ي له وي له سه وه ده بيته خواره وه تييدا ده مي تيته وه لئ ي وه رده گيريت، ﴿ اِذْ يَنْفَعُ السَّيِّدَةَ مَا يَنْفَعُ ﴾ ده لئيت: په پوله ي له نا لتون وه ده لئيت: سي شت به خشر او به به پيغه مبه ري خودا (ﷺ) پينج نو يژه هه كي پي به خشر او وه كو تايي سوره تي (البقره) يشي پي به خشر او وه له وه كه سانه بو روا وه له هيج شتيكدا ها وه ل بو خودا دانانين له نوممه ته هه كي كه زور له نار هه تي وه له نا و چو وندان^۳. ته نها موسليم نه م فه رموده ي هينا وه^۴. خو اي مه زن ده فه رمويت: ﴿ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ﴾ سو ماي لي نه گوا ستوه ته وه وه هيج ره شكه و پيشه كشي نه كردوه. نيبنو عه باس ده لئيت: چاوي به لاي راست و چه پدا نه روي شتوه^۵. ﴿ وَمَا طَغَى ﴾ لاي نه دا وه له وه ي كه فه رماني پي كرا وه. نه مه يش ره وشتيكه له ره وشته گه و ره كاني كه بري ته له خو را گري و گو يراه لي چونكه پيغه مبه ري (ﷺ) هه لته سا وه به هيج كرداريك مه گه ر فه رماني پي نه كرا بيت. وه زياد له وه يشي دا وا نه كردوه كه پي ي به خشر او وه. وه ده فه رمويت: ﴿ لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ﴾ دياره زور يش له نيشانه گه و ره كاني په روه ردگاري خو ي ديته وه. نه م نايه ته وه ك نه م

^۱ احمد (۲۴۱/۶)، فه رموده يه كي سه حبيحه.
^۲ فتح الباري (۴۷۲/۸)، مسلم (۳۵۹/۱).
^۳ احمد (۴۲۲/۱)، فه رموده يه كي سه حبيحه.
^۴ مسلم (۱۵۷/۱).
^۵ الطبري (۵۲۱/۲۲).

ثایه ته وایه که ده فہرموویت: ﴿لِئُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى﴾ واتہ: بق ٹہ وہی ہندئی لہ موعجزہ و بہ لگہ گورہ کانی خۆمانت نیشان بدہین. واتہ: ٹہ وانہی کہ نیشانہن لہ سر توانا و گورہ بی ٹیمہ. زانایانی ٹہ ملی سونہ ٹہم دوو ٹایہ تہ دیننہ و ہ دیکہ نہ بہ لگہ لہ سر ٹہ وہ کہ ٹہو بینینہ لہ و شہ و دا نہ بوو و پووی نہ داوہ چونکہ خوای گورہ فہرموویت: ﴿لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى﴾ ٹہ گہر خودای بینینایہ باسی ٹہو بینینہی دہ کردو دیکہ یاند بہ خہ لکی.

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿۱۷﴾ وَمَنْوَةَ الْثَالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿۱۸﴾ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿۱۹﴾ تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿۲۰﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ وَمَا أَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ ﴿۲۱﴾ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَفَعَّىٰ ﴿۲۲﴾ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿۲۳﴾ وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُفَعَّىٰ شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ﴿۲۴﴾﴾

وہ لامدانہ وہی بتپہرستان و باس و پووٹ کردنہ وہ لہ سر لات و عوززا و وہیل

خوای گورہ سرہزنہ نشتی بتپہرستان دہ کات لہ سر ٹہ وہی کہ کرپووش بق بتکان دہ بنو دہ یانکن بہ ہاوہ لی خودا دہ یانپہرستان، خانوویان لہ سر دروست دہ کەن و لہ شتہ و ہ شکلی ٹہو کہ عہی کہ ٹیبراہیمی خہ لیل (سہ لامی خوای لیبتت) دروستی کرد دہ فہرموویت: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ

وَالْعُزَّىٰ﴾ ناخو ٹیوہ ہر لات و عوززاتان دیوہ؟ لات بہر دیکسی سپی بہ خش کراویو خانوویہ کی لہ سر دروست کرابو لہ تایف لہ ہموو لاوہ داپوشرابو دہرگاوانی ہ بوو گورہ پانٹکی ہ بوو نڈ بہ پیزبوو لای خہ لکی تایف. کہ بریتی بوو لہ ہوزی سہ قیف و ٹہ وانہی کہ نزکی سہ قیف بوون شانازیان پیوہ دہ کردو خویان بہ گورہ تر دہ زانی لہ ہوزہ کانی تری عہرہ ب بیجگہ لہ ہوزی قورہ یش. ٹیبنو جہریر دہ لیت: ناوی (لات) یان لہ ناوی خوداوہ (اللہ) دہرہ ٹنا بوو دہ یانوت پیئی: لات، مہہ ستیان مٹینہیہ لہ ٹہو، خودا پاک و پیروزہ و دورہ لہ و قسانہی ٹہ وان. گتپاویانہ تہ وہ لہ ٹیبنو عہ باسو و مواجدو پہ بیعی کورپی ٹہ نہ سہ وہ کہ (اللات) بہ تہ شدیدی تاکہ (ت) خویندوویانہ تہ وہ و وتوویانہ: لات پیاویک بووہ لہ کاتی نہ فامیدا گہنو جوی کردوہ بہ ٹارد بق حاجیہ کان، کاتیک مرد لہ سر گورہ کہی دہ مانہ وہ دہ یانپہرست. ^۲ بوخاری پریاوتی کردوہ لہ ٹیبنو عہ باسوہ (پہزای خوای لیبتت) لہ م ٹایہ تہ دا:

^۱ طہ (۲۳).

^۲ الطبری (۵۲۲/۲۲).

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ﴾ ده لیت: پیاویک بووه گنم و جوی ده هاری و ده یکرد به نارد، نارد بق حاجی.^۱
 نیینو جریر ده لیت: هر به و شیوه یه ش عوززا له عه زیزه وه هاتوه، دره ختیک بوو خانوویه کی به
 سهروه کرابوو چوارده و ره ی خانووه که دایوشرابوو له شوینیک بوو پییان دوت نه خله له نیوان
 مه ککه و تایفدا بوو، قوره یه شیوه کان زدر پزیزان لی ده گرت.^۲ وه نه بو سوفیان له غه زای نوموحددا وتی:
 نیمه عوززامان مه یه نیوه عوززاتان نیه. پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموی: (نیوه ش بلین خودا دوست و
 یاوه ری نیمه یه نیوه دوست و یاوه رتان نیه).^۳ به لام مه نات له موشه لاله له شوینیک بوو پییان دوت
 قه دیر له نیوان مه ککه و نه دینه دابوو، له کاتی نه فامیدا خوزاعه و نه وس و خه زره ج زدر پزیزان لی دهنه
 له و شوینه وه هاواریان ده کرد بق حاج هتا ده گه یشته مه ککه. بوخاریش هر به م شیوه یه پیوایه تی
 کردوه له عائیشه وه.^۴ جگه له م سیانه که قورنان باسی کردوه بتی تریش هه بوو به لام نه و سیانه
 به ناویانگ بوون له بته کانی تر بوی خودا باسی کردوون. نه سانی پیوایه تی کردوه له نه بو تومه یله وه
 ده لیت: کاتیک پیغه مبهری خودا (ﷺ) مه ککه ی نازاد کرد خالدی کوپی وه لیدی نارد بق نه خله که
 عوززای لیتی. خالد چوو بوی که له سی درخت پیکه اتبوو، دره ختی ته له دره خته کانی بپی نه و
 خانووه ش که له سه ری دروست کرابوو پوخاندی. پاشان هاته خزمه تی پیغه مبهری (ﷺ) هه والی دایه.
 پیغه مبهری (ﷺ) فرموی: (بگه پزیه بق نه و شوینه تق هیچ شتیکت نه کردوه)، خالد گه رایه وه کاتیک
 ده رگاوانه کان چاویان پپی که وت که خزمه تی نه و شوینه یان ده کرد بق فیل و چه واشه کردن هاواریان
 ده کردو ده یانوت: عوززا عوززا، خالد له و کاته دا هات ژنیک پوتی بینی قزی به ردابووه وه و خولی ده کرد
 به سه ر خویدا خالد دایه بهر شمشیر هتا کوشتی، پاشان گه رایه وه بق لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) هه والی
 دایه، پیغه مبهری (ﷺ) فرموی: (نه وه عوززا بوو).^۵ نیینو نيسحاق ده لیت: لات بتی سه قیف بوو له
 تاتیف خزمه تچو ده رگاوانی به نی موعه تیب بوون.^۶ منیش ده لیم: پیغه مبهری خودا (ﷺ) موغیره ی
 کوپی شوعبه و نه بو سوفیانی سه خری کوپی حریی بق نارد پوو خاندیان و له شوینه که یدا مزگه و تیکیان
 دروست کرد له تایف. نیینو نيسحاق ده لیت: مه نات بتی نه وس و خه زره ج و نه و که سانه ییش که وه
 نه وان بته پرست بوون له یه سرب (مه دینه) له سه ر که ناری ده ریا له موشه لاله له ناوچه ی قوده یه،

^۱ فتح الباری (۸/۴۷۸).

^۲ الطبری (۲۲/۵۲۳).

^۳ فتح الباری (۶/۱۸۸).

^۴ فتح الباری (۸/۴۷۹).

^۵ النسائی فی الکبری (۶/۴۷۴)، فرموده یه کی غریبه.

^۶ ابن مشام (۸/۸۷).

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم) نے جو سو فیانی سے خریدی کوپی حریبی بقر نارد پوخواندی و ہندی کیش دلین: علی کوپی نے جو تالیبی بقر نارد پوخواندی. دلینت: زول خالص و خسه م و بجیلہش بتی دوسو و نہ کہ سانہی کہ لو ولاتہدا بوون له عرہ بہ کائلہ تہ بالہ. ^۱ منیش وتومہ: ٹوہی کہ لو شویتہ بوو پتیان دہوت کہ عبی یہ مانی وہ بہو کہ عبیہش کہ له مککہ بوو پتیان دہوت کہ عبی شامی. پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم) جریری کوپی عبدوللای بہ جہ لی بقر نارد و پوخواندی. وہ فہلس (فلس ویتن و طیم) ٹوانہی لو ناچہ یہ بوون له نیوان ہردو کپوی تہینی له نیوان سہ لما و ٹہجا (ٹینبو ہیشام دلینت: ہندی له زانایان بویان گیزاموہ کہ پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم) علی کوپی نے جو تالیبی نارد بووی و پوخواندی. دوو شمشیری ہ لبرارد: کہ رہسوب و میخزہ میان پی دہوتن (الرُسُوب و المِخْرَم) پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم) بہ خشینی بہ علی ہردو کیان شمشیری علی بوون. ٹینبو نیسحاق دلینت: حومیر خہ لکی یہ من خانویہ کیان ہہ بوو له صنعا پتیان دہوت: پھیام باسیان دہ کرد دہیانوت: سہ گیکی پش بووہ، ٹو دوو زانا ٹابینیہی کہ لہ گہ ل توبع پیش ہانتی ٹابینی نیسلام پڑیشتن دہریان ہینا و کوشتیان. ٹینبو نیسحاق دلینت: پزہا خانوی بہنی پھیعی کوپی کہ عبی کوپی سہ عدی کوپی زہیدی مہناتی کوپی تہ میم بوو. ^۲ بوہ مستہ و غری کوپی پھیعی کوپی کہ عبی کوپی سہ عدی له کاتی موسلمانیدا کہ پوخواندی دہیوت:

لقد شدت علی رضاء شدة فترکتها قفراً بقاع أَسْمَا

ٹینبو نیسحاق دلینت: زول کہ عابیش بتی بہ کرو تہ غلب بوو کہ کوپانی وائلو ٹہ یاد بوون له سہ نداد بوہ ٹہ عشای کوپی قہیسی کوپی سہ علہ بہ پیایدا ہل دہ دات و دلینت:

بین الخورق والسدید وبارق والبيت ذوالکعب من سنداد

وہ لامدانہوی ہتپہ رستان لہ سہر بیروپریان لہ ہاوہل دانان بو خودا و دانانی نیرینہ بو خویمان و فریشتہ کانش بہ مبینہ بو خودا

بوہ لی ردا خوی گہورہ فرموویہ تی: ﴿ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّتَّ وَالْمَرْئِيَّ (۱۶) وَمَنْزَةَ الثَّالِثَةِ الْآخِرَىٰ ﴾

سپتہ میان کہ (مہنات) و یہ کیکی تر لہ بتہ کانہ؟ پاشانش فرموویہ تی: ﴿ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴾ ناخو زاروی ٹیوہ نیرہ و خودایش کیڑی ہہیہ؟ واتہ: ناخو ٹیوہ مندالی بقر دادہ نین و مندالہ کہیش کیڑہ. نیرینہش بقر خوتان ہل دہہ بڑیرن و دادہ نین. خو ٹہ گہر ٹو دابہ شکردنہ له نیوان کہ سپکی تری و ہک خوتان بوویہ ناپہ و ابو و ہک خودا دہ فرموویت: ﴿ تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴾ ٹہ گہر و ابیت

^۱ ابن ہشام (۸۷/۱).

^۲ ابن ہشام (۸۹/۱).

به شکر دینگی ناره وایه. واته دابه شکر دینگی ناره وایه خرابه. باشه چون شه و به شه بق خودا به ره وایه
ده بینن حق نه گهر له نئون خه لکیشدا بکریت شتیکی ناره وایه خراب و نه فامانه یه. پاشان خوی گهره
وه لامیان ده داته وه نیگه رانه لئیان له سر شه و شتانه ی که له نئون خویانه وه میناویانه و شه و هم مور

درؤو قسه هله بستن و خوانه ناسیه یان له بتپرستن و نای خودایان لی ناره ده فرموییت: ﴿إِنَّ هِيَ إِلَّا

أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ

جَاءَهُمْ مِنَ رَبِّهِمُ الْهُدَى﴾ ته نه اونه چه ند ناون که نیوه و بابو باپیرانتان، نه وانه تان پی ناون و
خودایش هیچ به لگه ی پتهوی له مهر نه وانه نه نارد، هر به دوی گومان ده که ون و شهوی که دلیان

ده خوازیت، که چی لای په روه ردگاری خوشیانه وه پنگه یان نیشان دراوه. ﴿إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ

سَمَّيْتُمُوهَا﴾ واته: نه وانه چه ند ناونکن به ناره زوی خوتان هله تانبه ستون، ﴿مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ

سُلْطَانٍ﴾ که خودا هیچ به لگه یه کی نه ناردوه له باره ی نه وانه وه. ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى

الْأَنْفُسُ﴾ واته: هیچ به لگه یه کیان نیه جگه له وهی که شوینی بابو باپیرانیا نه که ون له و شت

پر و پوچانه ی که نه وان له پیش نه مانه وه کردویانه و پی هله ساون. به ناره زوی خویان بق پزولینان

له بابو باپیره پیشینه کانیا و مانه وهی ده سه لات به ده ستیانه وه به و هوی وه. ﴿وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ رَبِّهِمْ

الْهُدَى﴾ واته: وه نه وانه خوی گهره پیغه مبرانی (سه لامی خوی لئیت) بق ناردون رشنگای راستی

بق پزوشن کردونه ته وه به و په یامه راست و پزوشنانه و شه به لگه تیرو ته و اوانه. که چی له که ل نه میشدا

شوینی ناکه ون و ملی بق دانانه وینن.

چاکه وده دست نایه ت به ناوات خواستن

پاشان خوی مه زن فرمویه تی: ﴿أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى﴾ ناخو مرؤف چی ناره زوی بکات بوی پیک

دیت؟ واته: هیچ که سیک به ناوات خواستن چاکه وده دست ناهینیت. خوی گهره ده فرموییت:

﴿لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ واته: (به رزی و پاداشت) نه به ناره زوی نیوه یه و نه

به ناره زوی خاوهن کتیبه کانه. به ناره زوی هیچ که س نیه و ده زانیت له سر راسته پتیبه قسه که ی

راست بیت و هر که چیش ناره زوی بکات و پی خوش بیت بوی بیته دی. نیمامی نه حمده پویایه تی

کردوه له شه بو هوره بیره وه ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) فرمویه تی: (کاتیک یه کیک له نیوه

ثاوتیکی خواست با سیر بکات برانیت ثارات له چی ده خوازیت، چونکه نازانیت چی بق ده نووسریت لهو ثاواته خواریه دا).^۱ تنها نیمامی نه حمه د پیوایه تی کردوه. خوی مزن ده فہرموویت: ﴿لِللّٰهِ الْاٰخِرَةُ وَالْاُولٰٓئِیْ﴾ ناخرین و نه ولینیش هر بق خودان. واتہ: هرچی فرمانه همووی به دستی خودایه خاوهنی دنیاو قیامه ته هموو شتیک له دنیاو قیامه تدا به نینزو بریاری نه و ده بیت. هرچی مهیلی لئی بیت ده بیت و هرچیش مهیلی لی نه بیت نابیت.

تکا کردن نیه به نیزنی خودا نه بیت

خوی گه وره ده فہرموویت: ﴿وَكَمْ مِّنْ مَّلَكٍ فِی السَّمٰوٰتِ لَا تُفۡئِی سَفَعَتُهُمْ شَيْئًا اِلَّا مِّنۡۢ بَعۡدِ اَنۡ یَّذۡنَ اللّٰهُ لِمَنۡ یَّشَآءُ وَیُرِیۡۤہٗ﴾ لهو هموو ناسمانا نہ دا، چند به چند فریشته هیه، که سیان تکای لی وهرناگریت مه گین که سیک دوی خودا نیزنی بدات و تکا بق که سیک بکات که خوی حہز بکات و پی پی پازی بیت. رهک خودای گه وره له نایه تیکی تردا فہرموویہ تی: ﴿مَنۡ ذَا الَّذِیۡ یَشْفَعُ عِنۡدَہٗۤ اِلَّا بِاِذۡنِہٖۡ﴾^۲ واتہ: کتیہ نه و که سهی لهو پڑده با بتوانی تکات له لای بکات مه گہر به پنییدانی خوی. وه فہرموویہ تی: ﴿وَلَا تُفَعُّ الشَّفَعَةُ عِنۡدَہٗۤ اِلَّا لِمَنۡ اٰذِنَ لَہٗۤ﴾^۳ واتہ: وه تکا کردن لای خوا سودی نییہ مه گہر بق که سیک نه و (خوا) پیگہ بدات. کاتیک فریشته پیزارو نزیکه کان توانای تکا کردن نی بیت به نیزنی خودا نه بیت نهی نه فامینه نیوه چون به ته مای تکا کردن لهو بت و هاره لانه ن له لای خودای گه وره که خودا بریاری نه داوه و پازی نییہ که نه و بتانه بپہرستن به لکو له سهر زمانی هموو پیغه مبران پی پی و توون که بتپہرستی نه کن و دور بکونه وه له بتپہرستی و له هموو کتیہ کانیشدا که ناردوویہ تی داوای کردوه که دور بکونه وه له بتپہرستی وازی لی بینن.

﴿اِنَّ الَّذِیۡنَ لَا یُؤۡمِنُوۡنَ بِالْاٰخِرَةِ لَیَسۡتَوۡنَ الْمَلٰٓئِکَةَ قَسِیۡۃَ الْاَنۡفِیۡ ﴿۲۷﴾ وَمَا لَہُمۡ بِہٖۤ مِنْ عِلۡمٍ اِنۡ یَّتَمَوۡنَ اِلَّا الظَّنُّ وَاِنَّ الظَّنَّ لَا یُفِیۡۤیۡ مِنَ الْحَقِّ شَیۡئًا ﴿۲۸﴾ فَاَعۡرِضۡ عَنۡ مَّنۡ تَوَلّٰی عَنۡ ذِکۡرِنَا وَاَلۡتَزِمۡۢ بُرۡدًا اِلَّا الْحَبِیۡۃَ الدُّنِیَا ﴿۲۹﴾ ذٰلِکَ مِیۡلَہُمۡ مِّنۡ اَوَّلِہِۡۤ اِنَّ رَبَّکَ هُوَ اَعۡلَمُ بِمَنۡ ضَلَّ عَنۡ سَبِیۡلِہٖۤ وَهُوَ اَعۡلَمُ بِمَنۡ اٰهۡتَدٰی ﴿۳۰﴾﴾

^۱ احمد (۳۵۷/۲)، فہرموودہ یه کی حہسہ نہ.

^۲ البقرہ (۲۵۵).

^۳ سبأ (۲۲).

وہ لام دانہ وہی ہتپہرستان نہ سہر نہ وہی کہ وا دہزانن فریشتہ کان کیڑی خودان

خوای مہ زن نارہزایی خوئی دہر دہہریت لہ وہی کہ ہتپہرستہ کان فریشتہ کان بہ مینہ دہ زاننو کردویانن بہ کیڑی خودا. خودا پاک و پیروزہ و دورہ لہ و شتانہ. خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنثَىٰ﴾ ۱. نہو کہ سانہی بہوا بہ پاشہ ہرڈ ناکہن، فریشتہ کان بہ ناوی کچان ناو دہ بہن. وہ کہ خوای گہورہ فرموویہ تی: ﴿وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنثًا أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ سَوَّكُنُبٌ شَهَدَتْ لَهُمْ وَرُسُلُونَ﴾ ۱. واتہ: وہ نہو فریشتانہی کہ بہندہی خوای بہ خشندهن بہ مینہ یان دادہ نان نایا نہ وان بہ دیاری دروستکردنیانہ وہ ہونن بیگومان نہو شاہہ تیانہ یان دہنوسریت و پرساریان لی دہ کرتیت. بویہ خوای گہورہ فرموویہ تی: ﴿وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾ کہ ہیچیشیان لی نازانن، ہر وہ شوین گومان دہ کہ ونو گومانیش جیی راست ناگرتیت. واتہ: ہیچ زانیاریکی راستیان لانیہ کہ بییتہ پالہشتی نہو قسانہی کہ کردویانہ بہ لکو ہموی درو بوختان و قسہی ہلہبہ ستراوہ بی دینیہ کی ناشکرایہ. ﴿إِنَّ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾ ۱. واتہ: گومانیش ہیچ سودیکی نیہ و ہیچ دہر دیک دہرمان ناکات، لہ گہل راستیدا لہ یہ کہ وہ دورن ہر گیز جیگای راستی ناگرتیتہ وہ. لہ فرموودہی سہ حیدا ہاتوہ کہ پیغہ مبری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (خو ہارینن لہ گومان بردن چونکہ گومان بردن دروتین قسہیہ) ۲. واتہ درویہ کی نیجگار گہورہ یہ.

فرماندان بہ ازہینان نہ کومہ لی نادرست و دنیا پرست

خوای گہورہ دہ فرموویت: ﴿فَاعْرِضْ عَنْ مَن تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَوْ يُرِيدُ إِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا﴾ ۱. تو لہ و مروفہ واز بیئہ کہ لہ یادی نیتمہ کردن خو دہبویریت و بہ دہر لہ ژینی دنیاہ ہیچی تری نہ ویستوہ. واتہ واز لہ وانہ بیئہ کہ ہشتی کردوہتہ راستی و لیبی دورکہ و توہتہ وہ. ﴿وَلَوْ يُرِيدُ إِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا﴾ ۱. واتہ: ہمور ہولو خو ماندو کردنیکی تہنہا بق ژیانی دنیاہ و ہر نہو ہندہی لی دہ زانیت کہ نہ مہیش خواست و بہ ہرہ بہ کی بی خیرو بیترہ. بویہ خوای گہورہ فرموویہ تی: ﴿ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعَمَلِ﴾ ۱. واتہ: ہولدان بق دنیا و گہران بہ شوینی دنیا ہمور ناوات و مہ بہ ستیکیان بوہ. وہ لہ دوعایہ کی (المأثور) دا ہاتوہ کہ پیغہ مبری خودا (ﷺ) دہ فرموویت: (نہی خودایہ و امان لی نہ کہی کہ ہر خہریکی دنیا

۱ الزخرف (۱۹).

۲ فتح الباری (۴۴۱/۵).

بین و ابزانین دنیا همو شتیکه).^۱ وه ده فہرموویت: ﴿ذَلِك مِبْلَهُمْ مِنَ الْعَلَمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ أَهْتَدَى﴾ ہر نہ وندہی لی دہ زانن، پەرورہ دگارت زانترہ کہ کسی پنگہی لی تیچووه و کیش لہ سہر پنگہی شو چووه. واتہ: خودا وه دیہینہری ہموو دروستکراوه کانہی تی. وه ہر نہ ویش باش دہ زانیت چی چاکہ بق بندہ کانی. نہ و خودایہی کہ مہیلی لہ ہر کہ سیٹ بیت پئی نیشان دہ دات و مہیلیشی لی بیت گومپای دہ کات. نہ مانہ ہموو لہ زانیاری و توانا لہ کارزانی خویہ تی. نہ و خودایہی دادپہرورہ کہ ہر گیز ستم لہ کہ س ناکات لہ وہی کہ دہیکات و دادپہرورہ.

﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَبِحِسْرِ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَقِّ ﴿۳۱﴾ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجْنَتٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى ﴿۳۲﴾﴾

خودا ناگای لہ ہموو شتیکہ گہرورہ بچووک و پاداشت و سزای ہموو دہ داتہ وه ہر کہ سہ و بہ پئی

خوی

خوای گہرورہ باسی خوی دہ کات کہ ہر نہ و خاوهنی ناسمانہ کان و زمین و بی نیازہ لہ ہموو شتیکہ و فرمانپہرہ او دادپہرورہ بہ سہر بندہ کانیداو ہر نہ ویشہ دروستکراوه کانہی بہ راستی و ہدی میناوه. وه دہ فہرموویت: ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَبِحِسْرِ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحَقِّ﴾ ہر چی لہ ناسمانہ کان و زہ میندان، گشتی بق خودان، تا سزای نہ وانہ بدات کہ خرابہ بیان کردووه و چاکہی ہاشیش دہربارہی کارچاکان بکات. واتہ: پاداشت و سزای ہموو کہ سیٹ بہ کردہ وہی خوی بداتہ وه نہ گہر چاکہی کردووه بہ چاکہ و نہ گہر خرابہ بیشی کردووه بہ خرابہ.

رہوشی پیاوچاکان و لیبورہنی تاوانی بچووک بہ لام تاوانی گہرورہ نابوریت

پاشان خوای گہرورہ باسی کارچاکان دہ کات کہ نہ و کہ سانن دوردہ کہ ونہ وه لہ تاوانہ گہرورہ کان و ناشیرینہ کان. واتہ: تاوانہ قہدہ غہ و گہرورہ کان ناکن و با ہندی تاوانی بچووکیش بکن و رپویدات لییان، خوای گہرورہ لییان دہ بوریت و بویان دادہ پڑشیت، وه کہ خوای گہرورہ لہ نایہ تیکی تردا فہرموویہ تی: ﴿إِن يَجْتَنِبُوا كَبِيرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ تُكْفِرْ عَنْكُمْ سَخِيحَاتِكُمْ وَتَدْخُلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا﴾^۲ واتہ: نہ گہر دوو بکہ ونہ وه لہ و تاوانہ گہرورہ ہی کہ لیتان قہدہ غہ کراوه نہ وه تاوانہ

^۱ تحفة الأحوذی (۱/۴۷۶)، فہرموودہ یکہ حہ سہنہ.

^۲ النساء (۳۱).

بجوکه کانتان بز ده پوشتین و ده ناخهینه شویندکی چاک و پیزداروه. وه لیزه شدا فرموویه تی:

﴿ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوْا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى ﴾ ۱

ده گرن له گونا مه زنه کان و کاری پیسو و خراپ، مه گه ر گونا می وردیله نه بیته، په روه ردگارت به خشی نی زور به رفراوانه و پان و به ریینه. نه ویش نیوه له خوتان باشتر ده ناسیت، کاتیک نیوهی له م زهوییه په پیدا کردوه. که له پشدا کوربه له یه ک بوون له ناو سکی دایکتان. هیچ پاکانه ی خوتان مه کن.

بز خوی باشترتان ده ناسیت که کی له خودا ترسواتره. ﴿إِلَّا اللَّمَمَ﴾ ۲ نه مه لیزه دا نیستیسنای موقه تیعه چونکه ﴿اللَّمَمَ﴾ بریتیه له تاوانه بجوکه و کرداره ناشیرین و بیزاروه کان. نیامی نه حمه د پویایه تی کردوه له نیبنو عه باسه وه ده لیت: هیچ شتیکم نه بینویه و چا و پی نه که وتوه که له

﴿اللَّمَمَ﴾ بچیت له و فرمووده یه نه بیته که له نه بو هورهیره وه ده لیت: که پیغه مبر ﴿ﷺ﴾ فرموویه تی: (خودای مه زن له سر گزوی نادمی به شی خویانی له زینا نوسیوه ده بیته هر توش ببن پرگاریان نابیت لی. زینای چا پوانینه زینای زمان قسه کردنه و زینای نه فسیش ثاوات خواستن و ناره زوو کردنه،

عه بییش ده یه نیته دی یان به دروی ده خاته وه).^۱ له هر دوو سه حیحه که دا هیئاویانه.^۲ نیبنو جه ریر پویایه تی کردوه له نیبنو مه سعوده وه ده لیت: زینای چا و سه برکردنه، زینای هر دوو لیو ماچ کردنه، زینای هر دوو ده ست، ده ست لیدانه، زینای هر دوو پی رویشته بوی عه بییش به جی دینیت یان به

دروی ده خاته وه. نه گه ر به عیب (الفرج) به جی هیئاو کردی نه وه زینا داوین پیسیه، نه گه ر به جی نه هیئا به عیب نه وه له مه مه (گونا می بجوکه).^۳ مه سروق و شه عبیش هر وایان وتوه.^۴ عبدالرحمنی کورپی نافع ده لیت: که پییان دهوت: نیبنو له بابهی تائفی پرسیارم کرد له نه بو هورهیره له م

فرمووده ی خوی گه وره ﴿إِلَّا اللَّمَمَ﴾ ۵ نه بو هورهیره وتی: ماچ کردن و چاوه لته کاندن و سه برکردن و مه لسان له و نیشه یه، کاتیک جی خه تنه گه یشت به جی خه تنه ی خوشوردن واجب ده بیته نه وه ییش زینایه.^۵

۱ احمد (۲۷۶/۲)، فرمووده یه کی سه حیحه.
۲ فتح الباری (۲۸/۱۱)، مسلم (۲۰۴۶/۴).
۳ الطبری (۵۳۷/۲۲).
۴ الطبری (۵۳۷/۲۲).
۵ الطبری (۵۳۷/۲۲).

هه ننان بۆگه پانه وه له گوناوه نهی کردن له پاکانه نه خو کردن

خوای گه وه ده فەرموویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ وَسِعَ الْمَعْفِرَةَ﴾ واته: به زهیی خودا هه موو شتیك ده گزیته وه و لیبوردنی هه موو تاوانه کان داده پۆشیت بۆ که سیک که بیه ویت واز بینیت له گوناوه و بگه پتته وه. وه ک خوای گه وه ده فەرموویت: ﴿قُلْ يٰعِبَادِیَ الَّذِیْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰی اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ یَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِیْعًا اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِیْمُ﴾ واته: (نهی موحه ممه د ﷺ) بلس: نهی به ننده کانم نهی نه واتنهی که خۆتان زۆر گوناها بار کرلا دووه ناوئید مه بن له میهره بانی و به زهیی خودا بیگومان خوا له هه موو گوناوه کانتان خۆش ده بیت به پاستی هر نه وه لیبوردی به به زهییبه. وه ده فەرموویت: ﴿هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَأَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ﴾ نه و چاک ده تان بینیت و ناگاداری ژیان و هه موو کردار و گفتار ینکانه که ده یکن و لیقان پووده دات له و کاته وه که باباتی دروست کرد له زه مین و هه چه کانی له پشتی نه و وه دی هیتا وه که تۆر مه کانی زه مین (الذّر) پاشان دابه شی کردوون به دوو دهسته: دهسته یه که بۆ به هه شت و دهسته یه کیش بۆ ناو شاگر. وه که ده فەرموویت: ﴿وَ اِذْ اَنْتُمْ اَجْنَةٌ فِی بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ﴾ نه و فریشتهی که پتی سپیتر دراوه پۆزی و ژیان و مردن و کرداری و به دب خته یان به خته وه ره؟ هه مووی نووسیوه. وه ده فەرموویت: ﴿فَلَا تَرْکُوْا اَنْفُسَكُمْ﴾ واته: پاکانه بۆ خۆتان مه که نو و وه سفو سوپاسی خۆ بکن و به کرداره کانتان خۆتان هه لهن، ﴿هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ اَقْرَبَ﴾ وه که خوای گه وه فەرموویته تی: ﴿اَلَمْ تَرَ اِلٰی الَّذِیْنَ یَزُوْغُوْنَ اَنْفُسَهُمْ بِلِ اللّٰهِ یَزِیْکِیْ مِنْ یَشَاءُ وَلَا یُظَلَمُوْنَ فِتْیَلًا﴾ واته: نایا سهیری نه وانته نه کردووه که خۆیان به پاک و چاک ده زانن (وا نبیه) به لکو هر که سیکتی بویت پاک و خاوینی ده کات و که مترین سته میان لی نا کریت (با به نه ندازهی نه و ده زووه باریکهی ناوکی خورمایش بیت). موسلیم پویاوه تی کردووه له سه حیکه کهیدا له موحه ممه دی کوپی عه مری کوپی عه تانه وه ده لیت: کچیگی خۆم ناونا به پیره زهینه بی کچی نه بو سه له مه پتی وتم: پیغه مبه ری خودا ﷺ نهی کردووه له م ناوه. منیش ناو ترام به پیره پیغه مبه ری خودا ﷺ فەرمووی: (پاکانه مه که ن بۆ خۆتان خودا ناگادارتره به نه ملی چاکه له ناو ئیوه دا)، وتیان: نهی ناو بنیین چی؟ فەرمووی: (ناوی بنیین زهینه ب). وه له فەرمووده دا هاتووه که نیمامی نه حمه د پویاوه تی کردووه له عبدالرحمنی کوپی نه بی به کره ته وه

۱ الزمر (۵۳).

۲ النساء (۴۹).

۳ مسلم (۱۶۸۷/۳).

شویش له بایه وه ده لیت: پیاویک وه سفی پیاویکی له لای پیغه مه ردا کرد (ﷺ)، پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموی: (هاوار بق تو ملی ها وه له که ت قرتاند چه ندجار فه رموی کاتیک یه کیکتان وه سفی ها وه له که ی خوی کردو ناچار بوو با بلی فلانه که سه به باش ده زانم خودایش ده زانیت پاکانه بق کهس ناکم به سه ر خودادا، واده زانم ناواو ناوایه نه گهر نه وشته ی ده زانی وایه).^۱ واته نه گهر به و شیوه یه بوو. وه هر به م شیوه یه بوخاری و موسلیم نه بو داودو ئینبو ماجه پریویه تیان کردووه.^۲ نیمامی نه حمده پریویه تی کردووه له هه ممامی کوپی حارسه وه ده لیت: پیاویک هات بق لای عوسمان وه سفی کرد له لای خویدا. وتی میقدادی کوپی نه سوده خولی هه لپژاند به دم و چاوی پیاوه که دا دهیوت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رمانی پی کردین کاتیک که تووشی نه و که سانه بووین که وه سفی خه لکیان پریویه پوو ده کرد خول بکه یین به دم و چاویاندا.^۳ موسلیمو نه بو داودیش پریویه تیان کردووه به و شیوه یه.^۴

﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْتَنَىٰ ﴿٣٣﴾ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَىٰ ﴿٣٤﴾ أَمْ لَمْ يَلْبَسْ بِمَا فِي صُحُفٍ مُّوسَىٰ ﴿٣٥﴾ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ﴿٣٦﴾ أَلَا نَزَرُ وَأَنْزَرُ ﴿٣٧﴾ وَزُرْخُفْرَيْنِ ﴿٣٨﴾ وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾﴾

باسی خراپی نه و که سانه ی که پشت ده که نه فه رمانی خوداو چرووکن و مال که م ده به غشن و ده دانه وه یان

خوای گه وره باسی خراپی نه و که سانه ده کات که پشت ده که نه فه رمانی خوداو ده فه رمویت: ﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ﴾ ناخو تو نه و مرفهت دی که پشتی هه لکردو پوی. وه ک خوای گه وره له سورته قیامه تدا فه رمویه تی: ﴿فَلَا صَلَفَ وَلَا صَلَٰءَ ﴿٣١﴾ وَلَٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ﴾ واته: جا (کافر) نه بهوای هینا و نه نویژی کرد، به لکو نایینی به درو ده زانی و پشتی تیده کرد. وه ده فه رمویت: ﴿وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْتَنَىٰ﴾ که می به خشی و چروکی کرد. ئینبو عه باس ده لیت: که میکی به خشی و پاشان بپی ئیتر

^۱ احمد (۴۱/۴۶/۵)، فه رموده یه کی سه حیجه.
^۲ فتح الباری (۵/۳۲۴/۱۰-۵۶۷/۴۹۱/۱)، مسلم (۴/۲۲۹۶/۴)، ابو داود (۵/۱۵۴/۵)، ابن ماجه (۲/۱۲۲۳/۲).
^۳ احمد (۵/۶)، فه رموده یه کی سه حیجه.
^۴ مسلم (۴/۲۲۹۷/۴)، ابو داود (۵/۱۵۳/۵).
^۵ القیامه (۳۱-۳۲).

نهیبه خشی. مواجهدو سه عیدی کورپی جوبه یرو عیگریمه و قه تاده و که سانی تریش هر وایان وتووه.^۱
 عیگریمه و سه عید دلئین: وه که شو که سانه وایه که بیریکیان لیده دا (چاوه نه به کیان هه لده که ند) له و
 کاته دا به ردیک پنگای پیگرتن که بیره که ته و او هه لکه من له و کاته دا دلئین: (أُكْدِنَا) واز له کارکردن دینن.
 وه خوای گوره ده فهرموویت: ﴿أَعْنَدُهُ عَلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ بَرِيءٌ﴾ تاخو به نه دیار ده زانیت و خوی ده بیبیتت.
 واته تاخو شو که سه سی که دهستی ده گرتته وه و مال نابه خشیتت و ده بیرپیتت و ده ترسیتت له هه زاری به
 نه دیار ده زانیت که نه وهی ده بیبه خشیتت ته و او ده بیتت و نامینیتت؟ واته: به و شیویه نیه نه وهی شو
 ده زانیتت، به لکو له بهر چروکی و چاوچنۆکی شو و خیرو چاکه و په یوه ندی خزمایه تیه ده برپیتت و پیتی
 هه لئاسیتت. بۆیه له فهرمووده به کدا هاتووه: (مَالٌ بِيْهْ خَشْه لَهْ خَاوَهْ نِيْ عَهْرَشْ مَهْ تَرْسَهْ كَهْ مِيْ بَكَتَهْ وَه).^۲
 خوای گوره فهرموویتت: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ، وَهُوَ خَيْرُ الرَّزُقَاتِ﴾^۳ واته: وه نیوه
 هه شتیک بیه خشن نه وه خوا جیگه ی پر ده کاته وه و شو (خوا) چاکترینی بۆزی ده رانه.

باسی بۆ یوه په کانی (صحف) موسا و ئیبراهیم

خوای مهن ده فهرموویت: ﴿أَمْ لَمْ يَلْبَسْنَا بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى﴾ یان له وه ناگا نه کراوه له
 بۆ یوه په کانی موسا چی نووسراون؟ ﴿وَأَنْزَلْنَاهُ الْكِتَابَ﴾ یان ئیبراهیم، که نه رکی خوی به ته وای
 به جی هینا. سه عیدی کورپی جوبه یرو سه وری دلئین: نه وهی که فهرمانی پیکرابوو هه مووی گه یاند.^۴
 ئیبنو عه باس ده لئیت: ﴿وَقَدْ﴾ نه وهی خودا فهرمانی پیکرد به جی هینا.^۵ سه عیدی کورپی جوبه یرو
 ده لئیت: ﴿وَقَدْ﴾ نه وهی که فهرمانی پیکرابوو پیتی.^۶ قه تاده ده لئیت: ﴿وَقَدْ﴾ فهرمانی خودای به جی
 هینا و په یامه که ی گه یاند به به نده کانی نه م قسه به قسه ی ئیبنو جه ریریشه. قسه کانی پیش خوشی
 ده گرتته وه نه م نایه تیش شایه تی ده دات: ﴿وَإِذْ أَبْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ
 إِمَامًا﴾^۷ واته: (بیربکه نه وه) کاتیک خوا ئیبراهیمی تاقی کرده وه به چه ند برپارو فهرماشتیک که

^۱ الطبري (٥٤١/٣٣). الطبري (٥٤٢/٢٢).

^۲ الطبراني (١٩١/١٠)، نه م فهرمووده به سه نده کانی لاوازه.

^۳ سبأ (٣٩).

^۴ الطبري (٥٤٤/٢٢).

^۵ الطبري (٥٤٣/٢٢).

^۶ الطبري (٥٤٤/٢٢).

^۷ البقرة (١٢٤).

نه‌ویش به جیتی هینان، (خوا) فرموی: بیگومان من تو ده‌کم به پیشه‌وای خه‌لکی. هه‌لسا به‌به‌جی‌هینانی هه‌موو فره‌مانه‌کان وازی له هه‌موو قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان هینا. په‌یامه‌کی به تیرو‌ته‌واوی که‌یاندو شایسته‌ی نه‌و بوو که بییته پیشه‌واو شوین پیئی هه‌لگیریت (که مردم به شوینیدا بپون) له هه‌موو باریکی ژیان و کردارو گفتاریدا. خوای گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾^۱ واته: پاشانا نیگامان بۆ کردی که په‌یره‌وی نایینی نیبراهیم بکه چونکه پاک و پاست بوو به هیچ جوریک له هاویه‌ش دانه‌ران نه‌بوو. تیرمیزی له جامععه‌که‌یدا پړوایه‌تی کردوو له نه‌بو دهرادو نه‌بو زه‌پړه‌وه. له پیغه‌مبه‌ری خوداوه (ﷺ) نه‌میش له خوای گه‌وره که فرمویه‌تی: ((ئی بنی ادم چوار پکات نوژم بۆ بکه له نه‌وه‌لی پوژوه من به‌سم بۆت - قه‌ره‌بووت بۆ ده‌که‌مه‌وه - له کورتاییه‌که‌یدا))^۲.

هیچ که‌س توبالی که‌س له روژی قیامه‌تدا وه نه‌ستو ناگړیت

پاشان خوای گه‌وره باسی نه‌و فره‌مان و بپاراننه ده‌کات که له پړوپه‌پاوی سوحفی نیبراهیم موسادا هاتوو و پوونی کردوو ته‌وه و فرمویه‌تی: ﴿ الْأَنْزُرُ وَالزُّرَّةُ وَالزُّرْعُ ﴾^۱ که که‌س توبالی که‌سی تر وه‌نه‌ستق ناگړیت. واته: هر که‌س ناهه‌قی له خوی کرد به خوانه‌ناسی بیت یان به هر تاونیک بیت توباله‌کی له‌سه‌ر شانی خویه‌تی نا‌که‌ویتته سه‌ر شانی که‌سیکی ترو که‌سی تر توباله‌کی هه‌لناگړیت وه‌ک خوای گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿ وَإِنْ نَدَعُ مُقَلَّةً إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ﴾^۲ واته: وه نه‌گه‌ر بارگرانی (گونا‌ه‌باریک) بانگی که‌سیک تر بکات بۆ هه‌لگرتنی (باره گونا‌ه‌که‌ی) هیچ له‌و (باره گونا‌ه) هه‌لناگړیت هه‌رچه‌نده (داوالیکراوه‌که) خزمیشی بیت. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴾^۳ مروژ بۆ خوی خه‌بات ده‌کات. هیچ پاداشتیکی پی ناگات. واته: وه‌ک چۆن توبالی که‌س نادریت به‌سه‌ریدا هه‌ر به‌و جوړه هیچ پاداشتیکیش وه‌رناگړیت مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی که خوی بۆ خوی وه‌ده‌ستی دینیت. به‌لام نه‌و فره‌مووده‌یه که موسلیم پړوایه‌تی کردوو له سه‌حیحه‌که‌یدا له نه‌بو هوره‌یره‌وه که ده‌لیت: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (کاتیک مروژ مرد کرداره‌کانی ده‌بپړیت و نامینیت له سی شتدا نه‌بیت: له مندالیکي چاک که دوعای خیری بۆ بکات یان خیریکي به‌رده‌وام

^۱ النحل (۱۲۳).

^۲ تحفة الاحوذی (۵۸۵/۲)، فره‌مووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ فاطر (۱۸).

(ماوہ) له دواى خۆى يان زانياريه كه كه سودى ئى وه ريگيريت).^۱ ئەم سى شته له پاستيدا هولنو كۆشش و ماندووبوون و بهرهمى كردارى خۆيه تى وهك له م فرموده يدا هاتوه: (چاكترين و پاكترين شتيك كه پياو خوار دببتي له په نجه شانى خۆيه تى (خۆى په يداى كرديت) و منداله كه شى په نجى خۆيه تى).^۲ خيى به رده و اميش برتبه له وه قفو ئه و شتانه ئى له شيوه ئى وه قفن. هه مو ئه وانه شوينه وارى په نجى ئه و كه سن. خوداى مه زن فرموده تى: ﴿ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتِ وَنَكْتُبُ مَا

قَدَّمُوا وَعَانَا رَبُّهُمْ ﴾^۳ واته: به پاستى هه ر نيمه مردووان زيندووده كه ينه وه و هه رچى پيشتر كردو يانه و شوينه وارى پاش خۆشيان ده نووسين. ئه و زانسته ئى كه بلارى كردووه ته وه له نيوان مه ردو مدا و دواى خۆى ئەم مه ردمه سو ده مندبوون پيى چاويان ئى كردووه ئه و زانسته ش ديسان له كارو په نجى خۆيه تى. وه له فرموده ئى سه حيدا هاتوه: (كه سيك مه ردم بانگ بكات بۆ سه ر پاسته پي پادا شت و رده گر يت به ئەندازه ئى ئه و كه سانه ئى كه شويني ده كه ون به بي ئه و ئى كه هيج له پادا شتى ئه وانه كه م بيته وه).^۴ خواى گه و ره ده فرموده تى: ﴿ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ﴾ بۆ هه ر كارتيكيش ماندووبيت، پادا شتى خۆى هه ر پي ده گات. واته له پوژى قيامه تدا، وهك خواى گه و ره فرموده تى: ﴿ وَقُلْ أَعْمَلُوا

فَسِرِّيَ اللَّهُ عَمَلِكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّوكَ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالشَّهَادَةُ فَيُنْتَقَرُ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾^۵ واته: (ئە ئى موحه مه د ﷺ) به وانه) بلئى كرده وه بكن جا بيگومان خوا و فرستاده كه ئى و برواداران كرده وه كانتان ده بينن له پاشان ده گه پي ترينه وه بۆ لاي (خواى) زاناي هه موو نه ينى و ناشكر اكان ئينجا هه و التان ده داتى به هه رچى كه ئيه وه له جيهاندا ده تانكرد. واته پادا شت و رده گرن له سه رى و تو له شتان ئى ده سيند يت به ته و اوى گه ر چاك بوو به چا كه و گه ر خراپيش بوو به خراپه. هه روهك لي ره دا فرموده تى: ﴿ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى ﴾ له پاشانيش (به باشترين شيوه) پادا شتى پي ده ر يت. واته: پادا شتى زۆر ده در يته وه.

﴿ وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ ﴾^(۱۲) وَأَنَّ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ﴿^(۱۳) وَأَنَّ هُوَ آمَاتُ وَآمِياً ﴿^(۱۴) وَأَنَّ هُوَ خَلَقَ التَّوَجِينَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿^(۱۵) مِنْ تَلْفَةٍ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿^(۱۶) وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿^(۱۷) وَأَنَّ هُوَ أَغْفَىٰ وَأَقْفَىٰ ﴿^(۱۸) وَأَنَّ هُوَ رَبُّ السَّمْعَىٰ

^۱ مسلم (۱۲۵۵/۳).

^۲ النسائي (۲۴۱/۷)، فرموده يه كى سه حجه.

^۳ يس (۱۲).

^۴ مسلم (۲۰۶/۴).

^۵ التوبة (۱۰۵).

﴿۴۱﴾ وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ ﴿۴۰﴾ وَتَمُودًا فَاذْحَقْنَا ﴿۳۹﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِّنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطَىٰ ﴿۳۸﴾

وَالْمُرْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ ﴿۳۷﴾ فَفَشَلْنَا مَا عَشَىٰ ﴿۳۶﴾ فَيَأْتِي آيَاتِكَ تَسْمَارِي ﴿۳۵﴾

ههندی له سیفه ته کانی په رومردگار (الرب) مهردم دهینیتته وه وهک چوڼ له نه وه له وه هینای، وه ههندی لهو شتانهی که به بنده کانی کردوه

خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأَنَّ لَكَ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ﴾ که پانه وش هر بق لای په وره رنده ته. واته: که پانه وه له پوڅی قیامه تدا. نیبو نومی حاتم پویایتی کردوه له عمری کوری مهیونی نه و دیه وه ده لیت: مه عازی کوری جه بل له نیوانماندا ه لسا و تی: نهی بنه ماله ی نه وه د من په یامنیزی پیغه مبری خودام (ﷺ) بق لای نیوه و نیوه وش ده زانن که که پانه وه بق لای خودا یان بق به هه شته یان بق جه هه نم. ^۱ خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَی﴾ هر نه وه ده خاته خه نین و ده گریښت. واته: پیکه نین و گریانی دروست کردوه وه هر یه که وه یه کی تاییه تی خوی هیه و جیا وازه له وی تر، ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا﴾ هر نه ویشه زیان ده دات و ده مریتیت. وهک هم نایه ته که ده فرموویت: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ﴾ ^۲ واته: نه و زاتی که مردن و ژیانی داهینا وه. وه ده فرموویت: ﴿وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ﴾ وه هر نه ویش جوتی نیرو میینه ی وه دی هینا وه. ﴿مِنْ نُّطْفَةٍ إِذَا تَأْتَىٰ﴾ لهو تنوکی که پډاوه. وهک خوای گوره فرموویه تی: ﴿إِن يَحْسَبِ الْإِنْسَانُ أَن يُدْرَكَ سُدًىٰ

﴿۳۳﴾ أَلَمْ يَكُنْ لَكَ نُطْفَةٌ مِّن مَّيِّمَتِي ﴿۳۲﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿۳۱﴾ فَعَمَلٌ مِنهُ الذَّكَرُ وَالْأُنثَىٰ ﴿۳۰﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ

عَلَىٰ أَن يُحْيِيَ النَّوْءَ﴾ ^۳ واته: نایا مرؤف واده زانیت که هر ووا به ره لا ده کړیت و پشتگو ی ده خړیت، نایا نوتفه یه ک نه بو له توو که ده پڅنرا په مندالده وه، له پاشان بوو به پارچه یه خوین نینجا دروستی کردو پکی خست، نینجا لهو تووه دوو جوړی دروست کرد نیرو می، نایا نه و زاته توانای نیه به سهر نه و دا که مردووان زیندوو بکاته وه. خوای گوره ده فرموویت: ﴿وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْآخِرَىٰ﴾ له سهریه تی دیسان دروستی بکاته وه. واته: وهک چوڼ په که مجار دروستی کرد نه و خودایه ده توانیت جارکی تر دوپاره ی بکاته وه و پوڅی قیامه ت وه دی بهینیت، ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَىٰ وَأَقْنَىٰ﴾ هر نه ویشه که خه لکی ده و له مندو هه ژار ده کات. واته: هر نه وه سامانی داوه ته ده ست بنده کانی و کردوویه تیه ده ستمایه

^۱ الحاكم (۸۳/۱).

^۲ الملك (۲).

^۳ القيامة (۳۶-۴۰).

بویان که پیوستیان به فروشتن نه بیت نه میش به هره یه کی و تاوو که وره یه بویان. له سه ر نه م باسه
 قسه یه کی زور هه یه له نیوان زانایانی ته فسیردا له و زانایانه نه بو سالح و نیینو جه ریوو که سانی تریش.^۱
 مواهید ده لیت: ﴿اعْتَنَ﴾ ده ستمایه ی پیداون ﴿وَأَقْنِ﴾ ده یشی بریت. قه تاده میش هر وای وتوو.
 نیینو عه باس و مواهد دیسان ده لیتن: ﴿اعْتَنَ﴾ به خشی ﴿وَأَقْنِ﴾ رازی بوو، خوی گه وره
 ده فرموویت: ﴿وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ﴾ هر یق خوشی په روه ردگاری گه لایژده. نیینو عه باس و
 مواهد و قه تاده و نیینو زهیدو که سانی تریش ده لیتن: نه وه نه و نه ستیره پوشن و بریسکه داره یه
 (که لایق) که پی و ده و تریت (مِزَمِ الْجِوَاءِ) ده سته یه که له عه ره به کان ده یان په رست.^۲ ﴿وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا
 الْأُولَى﴾ وه هر نه ویشه ناسه واری عادی به که می بره وه. نه وانه هوزی هود بوون پیمان و تراوه: عادی
 کوپی نیره می کوپی سامی کوپی نوح وه که خوی گه وره فرموویه تی: ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿۶﴾
 إِرْمَ ذَاتِ الْاِصْمَادِ ﴿۷﴾ الَّتِي لَمْ يُخَلِّقْ لَهَا فِي الْاِلْبَدِ ﴿۸﴾ واته: نایا نابینیت که په روه ردگاری تو چی کرد به
 گلی عاد، نیره؟ خاوه نی پایه و ده سه لات، که وینه یان دروست نه کرابوو له هه مو و لاتدا. نه وانه
 به هیژترین و به توانا ترین و لاسارو خراپترین که س بوون به ران بهر به خوداو پیغه مبه ره که سی ﴿عَلَّامِ
 الْغُيُوبِ﴾ خودایش قوی کردن و له ناوی بردن، ﴿بِرِيحٍ صَارِصٍ عَالِيَةٍ ﴿۱۰﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَمْعَ لِيَالٍ وَنَمْنِيَةَ اَيَّامٍ
 حُسُومًا ﴿۱۱﴾ واته: به بایه کی سه ختی ساردی به تینی به گرمه، (خوا) زالی کرد به سه ریاندا حوت نه وو
 هشت پوژ به بی و جان (له ناوی بردن). به ره شه بایه کی به رده وام. وه خوی گه وره ده فرموویت:
 ﴿وَتَمُودًا اِمَّا اَبْنِي ﴿۱۲﴾ له سه مودیش گیاندری نه هیشتوو. واته: تیکی شکاندن و قوی کردن هیچ که سی لی
 نه هیشتن. ﴿وَقَوْمِ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ اِيْنِهِمْ كَانُوا هُمْ اَطْلَمَ وَاَطْلَعَنَ ﴿۱۳﴾ هوزی نوحیش (له پیشدا) که له وانه ناهه قترو
 لاسارتر بوون، ﴿وَالْمَوْزِفَكَةَ اَهْوَى ﴿۱۴﴾ نواوی لوتیشی سه ره وژیر کرد. واته: مه داتین پیغه مبه ر لوتی
 به سه ردا هه لکیرانه وه و سه ره وژیری کرد و به ربارانی کردن به گزموله قوی وه که به ردا. بویه خوی
 گه وره فرموویه تی: ﴿فَمَسَّهَا مَا عَشْنِ ﴿۱۵﴾ هر چی ده بوو به رخوا بدریت، وه بن خوی دا. له و به ردانه ی که

^۱ الطبري (۲۲/۵۴۸/۵۴۹).

^۲ الطبري (۲۲/۵۵۱).

^۳ الفجر (۶-۸).

^۴ الحاقة (۶-۷).

بوی په وانه کرده سریان (که باراندی به سه ریاندا)، ﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ مَطَرًا فَسَاءً مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ﴾^۱ واته: وه بارانیکمان (له بهرد) به سه ریاندا باراند ټینجا نای چ خراب بوو بارانی ترسینراوان. وه ده فهرموویت:

﴿فِي أَيِّ آيَةٍ آتَيْنَاكَ نَمَارًا﴾ په روه دگارت که نهو هه موو چاکه یه ی هه یه، تو له کامیان به گومانی. واته: له کام به ره ی که خودا به تو ی داوه نه ی مروؤ به گومانی؟ قه تاده وتوویه تی.^۲ ټیینو جوړه بیج ده لیت: ﴿فِي أَيِّ آيَةٍ آتَيْنَاكَ نَمَارًا﴾ واته: نه ی موحه ممد (ﷺ) مانای یه که م چاکتره که ټیینو جه ریریش هه مان پای هه لبراردوه.

﴿هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأُولَى﴾ (۸) ﴿أَرَفَتِ الْأَرْفَةَ﴾ (۹) ﴿لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ﴾ (۱۰) ﴿أَفَرَأَيْتَ هَذَا الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ (۱۱) ﴿وَتَضَحَّكُونَ وَلَا تَبْكُونَ﴾ (۱۲) ﴿وَأَنْتُمْ سَائِدُونَ﴾ (۱۳) ﴿فَاعْبُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا﴾ (۱۴)

ترساندن و ناگادار کردن هوه و فهران دان به سوژده بردن و سرشور کردن

خوای گوره ده فهرموویت: ﴿هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأُولَى﴾ نه مه یه کیک له ترس و به ره یتنه رانه، وه ک ترسینه رانی پیتشو. واته: موحه ممد (ﷺ) هه روه ک نهو پیغه مبه رانه یه که په وانه کراو له پیتشه وه. وه ک خوای گوره فهرموویه تی: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ﴾^۳ واته: بلی من یه که م پیغه مبه ر نیم نیردایم. ﴿أَرَفَتِ الْأَرْفَةَ﴾ پابوونی قیامت نزیکه. واته: نه وه ی نزیکه دیت که پوژی قیامت ه، ﴿لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ﴾ غیری خودا که س په رده ی له سر لانا دات. واته بیجگه له خودا که س ناتوانیت بیگرتیت ه وه خودا خو ی نه بیت که س ناگاداری نیه. ترسینه ر نهو که سه یه که ناگای له و پودا وه سامناکه یه که ده ترسیت بیت به سر نه وانه دا که ناگاداریان ده کاته وه ده یانترسینیت وه ک خوای گوره فهرموویه تی: ﴿إِن هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾^۴ واته: نهو (پیغه مبه ر (ﷺ)) ته نها ترسینه ره بق ټیوه له پیش هاتنی سزای سه ختی قیامت. وه له فهرمووده یه کدا هاتووه: (أنا النذير العريان)^۵، واته: نهو که سه ی که ناگای له و کاره ساته گران و نارپه هه تانه یه و په له ی کردوه که نه یشاریت هوه، هه تا به زوویی هوزه که ی ناگادار بکاته وه پیش پودانی نهو کاره ساته دل سوژانه و به

^۱ الشعراء (۱۷۳).
^۲ الطبری (۵۵۶/۲۲).
^۳ الاحقاف (۹).
^۴ سبأ (۴۶).
^۵ فتح الباری (۳۲۳/۱۱).

پہلے جو وہ بہ دمیانہ وہ۔ ۱۔ ہم فرمودہ یہی کہ باسماں کرد زُود نَزیکہ لہ مانایِ ۱۴م نایہ تہ وہ کہ
 خوی گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿أَرَفَتِ الْآزْفَةَ﴾ واتہ: ہانتی پڈئی قیامت زُود نَزیکہ۔ وہ کہ خوی گہ ورہ لہ
 پیہ کی سورہ تی (القمر) دا فرموویہ تی: ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةَ﴾ واتہ: پڈئی دواپی نَزیک بوویہ وہ۔ ۱۵م نامی
 ۱۶م حمد پپوایہ تی کردوہ لہ سہ ملی کورپی سہ عدوہ دلّیت: پیغہ مبرہ ری خودا ﴿سُبْحٰنَ﴾ فرموویہ تی:
 (دہ تانترسینم ناگاداری گوناہ ہرہ بچو کہ کان بن چونکہ وینہ ی گوناہ وردیلہ کان وہ کہ نمونہ ی
 ہزَنیک وایہ کہ بچنہ ناو شیویک یہ کیک شولیک بینیت و یہ کیکی تر شولیک ہتا نانی خویانی پی
 دروست دہ کہن، گوناہ وردیلہ کانیش ہر کاتیک خاوندہ کہ ی گوی پیئہ داو کردی لہ ناوی دہ بات و
 دامای دہ کات)۔^۲ پاشان خوی گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿أَرِنَ هَذَا الْهَدِيثَ تَعَجُّبُونَ﴾ خوی گہ ورہ نیگہ رانی
 خوی لہ بتپہ رستان دہ ردہ بریت کہ کاتیک گوی لہ قورن دہ گرن سہیر ماون پشتی تیدہ کہن و خویانی
 لَی بَی ناگا دہ کہن ﴿تَعَجُّبُونَ﴾ سہیریان لَی دیت و بہ راستی نازانن۔ ﴿وَتَضَعُونَ وَلَا تَبْكُونَ﴾ ناگرین وہ کہ
 ۱۷م وانہ ی کہ باوہ پریان پی ہیہ کہ خوی گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿وَيَخْرُونَ لِلدَّهَانِ يَكُونُ وَيَزِيدُهُ
 خُشُوعًا﴾ واتہ: وہ دہ کہون بہ سہر پوودا دہ گرن و (قورن) ہمیشہ ملکہ چیان بق زیاد دہ کات۔ وہ
 دہ فرموویت: ﴿وَأَنْتُمْ سَائِدُونَ﴾ ہر بہ گاتہ پای دہ بویرن۔ سو فیانی سہوری دلّیت: لہ باوکیہ وہ
 ۱۸م ہمیش لہ نیینو عہ باسہ وہ دلّیت: گورانی۔ بہ مانای گورانی وتنہ واتہ: گورانیماں بق بلی،
 عیکریمہ پیش ہر وای وتوہ۔^۳ وہ لہ پپوایہ تیکی تردا لہ نیینو عہ باسہ وہ ﴿سَائِدُونَ﴾ واتہ: دزایہ تی
 دہ کہن۔^۴ موجدو عیکریمہ پیش ہر وایان وتوہ۔ پاشان خوی گہ ورہ فرمان دہ کات بہ بہ ندہ کانی
 کہ سوژدہ ی بق بہرن و بہو شیوہ یہ بیپہ رستان کہ پیغہ مبرہ کہ ی ﴿سُبْحٰنَ﴾ دہ بیپہ رستیت بہ تہنا
 دلسؤزیہ وہ۔ وہ دہ فرموویت: ﴿فَأَسْجُدُوا لِلَّهِ وَعَبُدُوا﴾ دہ سا بق خوا سوژدہ دہ بہرن و بیپہ رستان۔ واتہ:
 سہری بہ ندایہ تی بق دانہ وینن و بہ دلسؤزی بہ تہنا بیپہ رستان۔ بوخاری دلّیت: ۱۹م موعہ مہر (معمر)
 بوی گپراپنہ وہ (عبدالوارث) بوی گپراپنہ وہ، ۲۰م بوب بوی گپراپنہ وہ لہ عیکریمہ وہ لہ نیینو عہ باسہ وہ

۱ القمر (۱)۔

۲ احمد (۳۲۱/۵)، فرمودہ یہی کی سہ حیجہ۔

۳ الاسراء (۱۰۹)۔

۴ الطبری (۵۵۹/۲۲)۔

۵ عبدالرزاق (۲۵۵/۳)۔

ده لیت: پیغمبر (ﷺ) سوژدهی بردو موسلمانان و بتپرستان و جنوکه و مرو فیش سوژدهیان برد.
 بوخاری له م فرموده یه موسلمی له گه ل نیه. هر خوی هیناویه تی. نیامی نه حمه د پیوایه تی کردوه
 له موته لبی کورپی نه بو وه داعه وه ده لیت: پیغمبر خودا (ﷺ) سوژه تی (النجم) ی له مه ککه خویند
 سوژدهی برد نه وانیش له وی بوون سوژدهیان برد. من سرم هه لپی و نه مویت سوژده بیهم، له و
 کاتیک موته لب موسلمان نه بوو، پاشان که موسلمان بوو گوئی له هر که سیک بووایه بیخویندایه
 سوژدهی ده برد. ۲ نه سائیش پیوایه تی کردوه له باسی نویژدا. ۳ کورتایی ته فسیری سوژه تی (النجم).
 سوپاس و ستایش بق خوی گوره.

ته فسیری سوژه تی (القمر) ﴿ اقتربت الساعه ﴾
له مه ککه دا هاتوه ته خواروه

له پیشه وه له فرموده ی (ابو واقد) باس کرا، که پیغمبر خودا (ﷺ) له نویژی جه ئی په مه زان و
 قوریاندا یوره تی (ق) و ﴿ اقتربت الساعه ﴾ ی ده خویند، وه له شوینانه یشدا که خه لکی به زوری
 کرده بوونه وه ده یخویندن له بهر نه وه ی پیکهاتون له به لاین وه په شه وه ده یه تانی مرو فو پاشان
 هینانه وه ی جاریکی تر له پوزی قیامه تداو ناسینی خودا به ته ناو به لگه و نیشانه له سر به راستی هاتی
 پیغمبران (سهلامی خویان لیبت) چند مه بهستی تری گوره و گرنگ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ اقتربت الساعه وانشق القمر ﴾ ۱ **وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَقَرٌّ ۚ** ۲ **وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا**
أَمْوَاهُمْ وَكُلٌّ أُمَمٍ مُّسْتَقَرٌّ ۚ ۳ **وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ۚ** ۴ **حِكْمَةٌ**
بَلِيغَةٌ فَمَا تُنذِرُ ۚ ۵

نزیکه و تنه وه ی قیامه تو دوو که رت بوونی مانگ (هه یفا)

خوی مه زن باسی نزیک بوونه وه ی قیامه ت و چول بوون و کورتایی هاتی دنیا ده کات و وه
 فرموده تی: ﴿ اِنَّ اَمْرَ اللّٰهِ فَلَاسْتَغْلِبُوْهُ ﴾ ۱ واته: نه وا فرمانی خودا (به سزادانیان) هات بزیه په له

۱ فتح الباری (۴۸۰/۸).

۲ احمد (۳۹۹/۶)، نه م فرموده یه سه نه ده کانی لاوازه.

۳ النسائی (۱۶۰/۲)، سه نه ده کانی لاوازه.

۴ النحل (۱).

مه کن (له هاتنی). وه فرموده یه تی: ﴿اقْرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾^۱ واته:
 لئیرسینه وهی خه لکی نزیک بووه ته وه به لام نه وان له بی تاگایی و غه فله تدا پشت تیکه رو پوو وه رگین
 (له نایینی خودا). وه فرموده یه یزدیش له و باره یه وه هاتوو. حافیز (الحافظ) نه بو به کری به زار
 پیوایه تی کردوو له نه سه وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) پوژیک وتاری بق هاوه له کانی دها نزیک
 خورئاو بوو زور که می مابوو ته او ناوا بیت فرمودی: (سویند به و خوابه ی گیانی منی به دهسته
 نه ونده له دنیا نه ماوه به نه ندازه ی نه وهی که لئی پوژیشتوو ره ک نه و پوژه وایه تیدان که چهندی
 ماوه به نیسبت نه و ماوه یه ی که لئی پوژیشتوو، خورمان نه بینی که میکی نه بیت).^۲ فرموده یه کی
 تر پشتگیری نه و فرموده یه پیش خزی ده کات و مانای ده کات... نیمامی نه حمده پیوایه تی کردوو
 له نیینو عومره وه ده لیت: نیمه لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) دانیشتبووین له و کاته دا خور له سه ر (قَعِيقَان)
 بوو (کئویکه له مه ککه) دوا ی عسره فرمودی: (ته منی ئیوه له چاو ته منی نه وانای پیش ئیوه
 پوژیشتون مه گین وه ک نه ندازه ی نه م پوژه یه که ماوه ته وه له وهی که پوژیشتوو).^۳ دیسان نیمامی
 نه حمده پیوایه تی کردوو له سه هلی کوپی سه عدوه ده لیت: بیستم له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ)
 ده یفرمودی: (من په وانه کراوم له گه ل قیامه تدا وه ک نه م دووانه)، نیشاره تی کرد به دوو په نجی
 (السبابة) نه و په نجی که له نیوان په نجی گه وره و په نجی ناوه راستدایه و پهنده ی ناوه راست.^۴
 بوخاری و موسلیمیش هیناویانه.^۵ نیمامی نه حمده پیوایه تی کردوو له وه هبی سه وانیه وه (وهب
 السوائی) ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرمودی: (من په وانه کراوم له گه ل قیامه تدا وه ک نه مه له
 نه مه وه نزیکه پیشم داوه ته وه)، نه عمه ش په نجی ناوه پانست و شایه تمانی خسته پال یه ک.^۶ وه
 دیسان نیمامی نه حمده پیوایه تی کردوو له نه وزاعیه وه ده لیت: نیسماعیلی کوپی عه بدوللا بزی
 گتپانه وه وتی: نه نسسی کوپی مالک هات بق لای وه لیدی کوپی عبدالملک، عبدالملک پرسیری لی کرد:
 جیت بیستوو له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ) که باسی قیامه تی پی بکات؟ وتی: بیستم له پیغه مبهری
 خوداوه (ﷺ) ده یفرمودی: (ئیوه و قیامه ت وه ک نه م دووانه وان).^۷ تنها نه حمده هیناویه تی، شایه تو

^۱ الانبیاء (۱).

^۲ مجمع الزوائد (۳۱۱/۱۰)، فرموده یه کی حه سه ته.

^۳ احمد (۱۱۵/۲)، فرموده یه کی حه سه ته.

^۴ احمد (۳۲۸)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۵ فتح الباری (۳۵۵/۱۱)، مسلم (۲۳۶۸/۴).

^۶ احمد (۳۰۹/۴)، فرموده یه کی حه سه ته.

^۷ احمد (۲۲۳/۳)، فرموده یه کی سه حیحه.

به لگه له سه‌ر نه‌وه دیسان له فه‌رمووده‌ی سه‌حیحا هاتوو له ناوه‌کانی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) که نه‌وه کۆکه‌روه‌یه (الحاش) که مرۆف کۆده‌کرێته‌وه له‌به‌ر پێیدا^۱. خوای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾^۲ وا قیامه‌ت نزیک که‌وته‌وه و مانگ بوو به‌ دوو که‌رته‌وه. ئەم دوو که‌رت بوونه له وه‌ختی پیغه‌مبه‌ری خودا بووه (ﷺ) وه‌ک له فه‌رمووده‌ موته‌واتر ده‌کاندا هاتوو. به‌ چه‌ند سه‌نه‌دی سه‌حیح. ئەم قسه‌یه هه‌موو زانیان له نێوان خۆیاندا کۆن له‌سه‌ری یه‌ک پان که‌ دوو که‌رت بوونی مانگ له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) پوویداوه و یه‌کێک بووه له موعجیزه‌ ناشکراو دیاره‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

باسی نه‌وه فه‌رموودانه‌ی که‌ نه‌وه باره‌یه‌وه هاتوو

ئه‌نه‌سی کوپی مالک په‌یوایه‌تی کردوو: ئیمامی ئەحمه‌د په‌یوایه‌تی کردوو له ئەنه‌سی کوپی مالیکه‌وه ده‌لێت: خه‌لکی مه‌ککه‌ دوو جار له مه‌ککه‌دا په‌رسیاریان له پیغه‌مبه‌ر کرد (ﷺ) له نایه‌تی: ﴿وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾^۳ فه‌رمووی: ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾^۴. موسلیمیش په‌یوایه‌تی کردوو. هه‌روه‌ها بوخاری په‌یوایه‌تی کردوو له ئەنه‌سی کوپی مالکه‌وه، که خه‌لکی مه‌ککه‌ په‌رسیاریان کرد له پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) که نایه‌تیکیان (موعجیزه) نیشان بدات. مانگی نیشاندان که بوو به‌ دوو که‌رته‌وه به‌ شیوه‌یه‌ک که هه‌رایان له نێوانیاندا ده‌بینی.^۵ بوخاری و موسلیم دیسان هه‌تاویانه له چه‌ند په‌نگای تره‌وه.

جوبه‌یری کوپی موتعمیم په‌یوایه‌تی کردوو: ئیمامی ئەحمه‌د په‌یوایه‌تی کردوو له جوبه‌یری کوپی موتعمیمه‌وه ده‌لێت: مانگ بوو به‌ دوو که‌رته‌وه له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) که رتیکێ له‌سه‌ر ئەم کێوو که‌رتیکێ تری له‌سه‌ر ئەم کێوه. وتیان: موحه‌مه‌د (ﷺ) جادووی ئی کردوین. دیسان وتیان: ئەگه‌ر جادووی له نێمه‌ کردبێت خۆ ناتوانبێت جادوو له هه‌موو خه‌لکی بکات. ته‌نها ئیمامی ئەحمه‌د به‌م شیوه‌یه‌ پیوایه‌تی کردوو. به‌یه‌قی په‌یوایه‌تی کردوو له ده‌لائله‌وه له په‌نگای تره‌وه.^۶

^۱ فتح الباری (۶/۶۴۱).

^۲ احمد (۳/۱۶۵)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ مسلم (۴/۲۱۵۹).

^۴ فتح الباری (۷/۲۲۱/۸)، مسلم (۴/۲۱۵۹).

^۵ احمد (۴/۸۱)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۶ دلائل النبوة (۲/۲۶۸).

عبداللای کوی عه‌باس پیوایه‌تی کردوه: بوخاری پیوایه‌تی کردوه له ئیبنو عه‌باسه‌وه ده‌لایت: له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) مانگ بوو به دوو که‌رت‌ه‌وه.^۱ دیسان بوخاری و موسلیم پیوایه‌تیان کردوه.^۲ وه ئیبنو جه‌ریر پیوایه‌تی کردوه له ئیبنو عه‌باسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾^۳ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿ده‌لایت: نه‌و دوو که‌رت‌ه‌وه تیپه‌پی. مانگ دوو که‌رت بوو پیش کۆچ‌کردن بۆ مه‌دینه به شیوه‌یه‌ک که هه‌ردوو که‌رت‌ه‌که‌یان بینی^۴ (واته له مه‌که‌که). عه‌بدوللای کوی عومه‌ر پیوایه‌تی کردوه: حافیز نه‌بو به‌کری به‌یه‌قی پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدوللای کوی عومه‌روه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ ده‌لایت: نه‌وه له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ری خوادا بوو (ﷺ) بوو به دوو که‌رت‌ه‌وه، که‌رتیکی له پیش نه‌م کێوه‌وه که‌رتیکی تری له دای نه‌م کێوه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (اللهم أشهد).^۵ هه‌ر به‌م شیوه‌یه موسلیم و تیرمیزی پیوایه‌تیان کردوه.^۶ تیرمیزی ده‌لایت چاک و پاسته (حسن صحیح).^۷

عه‌بدوللای کوی مه‌سه‌ود پیوایه‌تی کردوه: ئیمامی نه‌حمه‌د پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدوللای کوی مه‌سه‌وده‌وه ده‌لایت: مانگ له‌ت بوو له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) بوو به دوو که‌رت‌ه‌وه. به شیوه‌یه‌کی وا که سه‌یرمان کرد. پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) فه‌رموی: (اشهدوا).^۸ هه‌ر به‌م شیوه‌یه بوخاری و موسلیم پیوایه‌تیان کردوه.^۹ ئیبنو جه‌ریر دیسان پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدوللای کوی مه‌سه‌وده‌وه ده‌لایت: کێوم بینی له نیوانی مانگدا کاتیک که له‌ت بوو بوو به دوو که‌رت‌ه‌وه.^{۱۰} ئیمامی نه‌حمه‌د پیوایه‌تی کردوه له عه‌بدوللایه‌وه ده‌لایت: مانگ له‌ت بوو له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) به شیوه‌یه‌ک که کێوم بینی له نیوان بۆشایی دوو که‌رت‌ه‌که‌یدا.^{۱۱}

^۱ فتح الباري (۸/۴۸۴).

^۲ فتح الباري (۷/۲۲۱)، مسلم (۴/۲۱۵۹).

^۳ الطبري (۲۲/۵۶۹).

^۴ دلائل النبوة (۲/۲۶۷)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۵ مسلم (۴/۲۱۵۹)، تحفة الأحوي (۹/۱۷۵).

^۶ مسلم (۴/۲۱۵۸)، تحفة الأحوي (۹/۱۷۵).

^۷ احمد (۱/۳۷۷)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۸ فتح الباري (۸/۴۸۳)، مسلم (۴/۲۱۵۸).

^۹ الطبري (۲۲/۵۶۷).

^{۱۱} احمد (۱/۴۱۳)، نه‌م فه‌رموده‌یه سه‌نه‌ده‌کانی به‌هێز نیه.

لا ساری بتپه‌رستان و هه لوئیستی خراپ و ناله‌باریان

خوای مه‌ن ده‌فهرموویت: ﴿وَأِنْ يَرَوْا آيَةً يُرْضَوْا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَعْتَبٌ﴾ هه‌ر نیشانه‌یه‌ک ببینن به‌وا ناکه‌ن و ده‌لئین: ئەمه جادوووه هه‌ر مه‌یه. ﴿وَأِنْ يَرَوْا آيَةً﴾ واته: نیشانه‌یه‌ک، به‌لگه‌یه‌ک، سه‌لماندنیک. ﴿يُرْضَوْا﴾ واته: ملی بۆ دانانه‌وینن به‌لکو دزایه‌تی ده‌که‌ن و پشتگوویی ده‌خه‌ن. ﴿وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَعْتَبٌ﴾ واته: جادووویه‌که، جادوومان لئ ده‌کات پئی. ﴿مُسْتَعْتَبٌ﴾ واته: ده‌پوات، موجاهدو قه‌تاده و توویانه. ^۱ هه‌ندیکیش و توویانه: واته: به‌تاله‌و له‌ناو ده‌چیت و به‌زده‌وام نابیت. خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَكَذَّبُوا وَأَتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ﴾ ئیتر نپوویان نه‌هینا و شوین ئاره‌زووی خویان که‌وتن، هه‌ر کاره‌ش شوینی خوئی مه‌یه. ﴿وَكَذَّبُوا وَأَتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ﴾ واته: باوه‌ریان نه‌کرد به‌و راستیه‌ی که‌ بۆیان هات، شوینی ئاره‌زووو مه‌واو هه‌وه‌سی خویان که‌وتن به‌هوی نه‌زانی و که‌م بیرو هۆشیانه‌وه. ﴿وَكَكُلِّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ﴾ قه‌تاده ده‌لئیت: چاکه‌خوازان هه‌ر تووشی چاکه‌ده‌بن و شه‌پخووزانیش تووشی خراپه‌ده‌بن. ^۲ ئیبنو جوهره‌یج ده‌لئیت: هه‌ر کاره‌ش به‌شوین خاوه‌نه‌که‌یه‌وه‌یه. ^۳ موجاهد ده‌لئیت: له‌پۆئی قیامه‌تدا. خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُرْدَجَرٌ﴾ ئەوه‌نده‌یان ده‌نگو باسی پیشوو بیستوو، که‌ده‌بوو ترسیان بیته‌به‌ر. واته: ئەوه‌نده‌یان له‌ده‌نگو باسو چیرۆکی ئەوه‌گه‌لانه‌ی پیشوو که‌باوه‌ریان نه‌ده‌هینا به‌پیغه‌مبه‌ره‌کانیان بۆ باسو کراوه‌ئا له‌م قورئانه‌دا له‌وه‌موو به‌لاو سزاو ئازارو نا‌په‌حه‌تیه‌ی که‌تووشیان بووه، ﴿مَا فِيهِ مُرْدَجَرٌ﴾ واته: که‌ده‌بوو له‌و ئامۆزگاریانه‌ سوودمه‌ند بوونایه‌و وازیان له‌بتپه‌رستی و ئەو ببیاوه‌پیه‌ به‌ئینایه‌. خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿حِكْمَةٌ بَلَّغَةٌ فَمَا تُغْنِ الْأَنْدُرُ﴾ ئەمه‌کارزانی ته‌واوه، به‌لام ئەم ترسینه‌رانه‌ به‌هره‌نا‌ده‌ن. واته: ئەمه‌کارزانی ته‌واوه له‌پئی نیشاندانی خودا بۆ ئەوه‌ی که‌پئی نیشانداهه‌. وه‌له‌پئی و نکردنی ئەوه‌که‌سه‌ش که‌پئی لئ ون کردوو، ﴿فَمَا تُغْنِ الْأَنْدُرُ﴾ واته: چی شتی‌ک به‌هره‌و که‌لک ده‌گه‌یه‌نیت به‌وه‌که‌سه‌ی که‌خوای گه‌وره به‌ده‌بختی کردبیت و مۆری نابیت به‌سه‌ر دلیدا، کئ ده‌توانیت پاش خودا پئگا نیشاندا؟ ئەم نایه‌ته‌وه‌ک ئەم نایه‌ته‌وایه‌که‌

^۱ الطبري (۵۷۰/۲۲).

^۲ الطبري (۵۷۲/۲۲).

^۳ الدر المنثور (۱۷۳/۷).

خودا ده فہرموویت: ﴿وَمَا تَعْنِي الْأَبْيَتْ وَالذُّرُّ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^۱ واتہ: کہ چی نیشانہ و ترسینہ رہ کان ہیج سوود ناگہ یہ نن بہ کہ سانیک بروا نہ ہینن.

﴿مَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ﴾^۱ ﴿خُشَعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ

مُنْتَشِرٌ﴾^۲ ﴿مَهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكٰفِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ﴾^۳

خرای ژبانی بتپہرستان لہ پوڑی قیامہ تدا

خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿مَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ﴾ سا تو لہ وانہ واز بیئہ، پوڑیک بانگدہر بانگیان دہ کات بق پووداویکی نڈر ناخوش. خوای گورہ فہرمان دہ دات بہ پیغہ مبر (ﷺ) کہ گوئی نہ دات بہ و کہ سانہ کی ہر نیشانہ یہ کی خودا دہ بینن پشتی تیدہ کہن و دڑی دہ و ستن دہ لئین نہ مہ جادوویہ کہ و دہ پوات و نامینیت. توش چا و ہ پوانیان بہ و وازیان لی بیئہ. ﴿يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ﴾ واتہ: بق پووداویکی نڈر گران و ناخوش کہ و ہ ستانہ بق لیپرسینہ وہ کہ چہند سامدارو گران و زہ مین لہ رزہ و ہاواریکہ. خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿خُشَعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ

الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ﴾ چاوش پو کز لہ گورستان دہ ردہ کہون، دہ لئی کوللہ ی بلاوہ بوون. چاویان

داخستو و داماون، ﴿يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ﴾ لہ گورستان دینہ دہر، ﴿كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ﴾ و ہا بلاو دہ بنہ و ہ بہ پلہ دہ چن بق شوینی لیپرسینہ و ہ بق بہ دہ مہ و ہ چوونی بانگدہر دہ لئی کوللہن بہ مہ موو لایہ کدا بلاوہ بوون تہ و ہ. بویہ خوای گورہ فہرموویہ تی: ﴿مَهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكٰفِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ﴾

ہلہ داوان بہرہ و بانگدہر کہ دہ چن، خوانہ ناسہ کان دہ لئین: نہ مہ پوڑیک چی توونہ. ﴿مَهْطِعِينَ﴾ بہ

پلہ دہ چن، ﴿إِلَى الدَّاعِ﴾ بی گوئی نا کہن و دوانا کہون بہرہ و بانگدہر، ﴿يَقُولُ الْكٰفِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ﴾

واتہ: پوڑیک نڈر گران و چہ توون و پش و سامدارہ. و ہ ک لہ ٹایہ تیکی تردا دہ فہرموویت: ﴿فَذٰلِكَ

يَوْمَ يَدْعُ يَوْمَ عَسِرٌ﴾^۴ ﴿عَلَى الْكٰفِرِينَ عَسِيرٌ﴾^۵ واتہ: نہ و پوڑہ پوڑیک سیخت و گرانہ، لہ سہر کافران

سووک و ٹاسان نیہ.

^۱ یونس (۱۰۱).

^۲ المدثر (۱۰۹).

﴿كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ﴿١﴾ فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنِصِرْ ﴿٢﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْتَهِرٍ ﴿٣﴾ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿٤﴾ وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ﴿٥﴾ يُحْمِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَنْ كَانَ كُفِرَ ﴿٦﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٧﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَدَايَ وَيُدَّرِ ﴿٨﴾ وَلَقَدْ بَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٩﴾﴾

چپروکی هؤزی نوح و هؤزه کانی تریش، وه په ندو ناموزگارای وهرگرتن لییان

خوای که وره ده فهرموویت: ﴿كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ﴾ بهر له مانه ش هؤزی نوح باره پیان نه بوو، عه بدی ئیمه یان له ناو بوو درؤذن و هه په شه یان لیکرد. واته: به ناشکرا بییان دهوت تو درؤذنی و شیتیت. ﴿وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ﴾ موجهاد ده لیت: ﴿وَازْدُجِرَ﴾ به شیت سه یر کراوه. ^۱ وه وتراویشه: ﴿وَازْدُجِرَ﴾ واته: تانه و قسه ی ناشیرینیان پی وتوووه هه په شه یان لی کردوووه و بییان وتوووه ئه ی نوح گه ر واز نه هینی به ربارانت ده که ین، ئیبنو زهید وتووویه تی. ئه مه داوایه کی چاک و به جییه. ^۲ که له خوا پاراوه ته وه خوای که وره فهرموویه تی: ﴿فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنِصِرْ﴾ له په روره ردگاری پاراپیه وه که من شکستم خواردوووه، هانام به تو. واته: من توانای ئه مانه م نیه و به رگرم پی ناکریت لییان ئه ی خودایه تو خوت پشتگیری ئیینه که ت بکه. خوای که وره فهرموویه تی: ﴿فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْتَهِرٍ﴾ ئه وسه دهرگاکانی به رزایمان بؤ بارانکی به خوړ خسته سه ر پشت. سنودی ده لیت: ﴿مُنْتَهِرٍ﴾ واته: ناوی زور. ^۳ ﴿وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ﴾ له م زه مینه ش چاوه کانیمان تو قانندن. ناو که ینه یه ک، به و ئه اندازه ی که بپاری بؤ درابوو. هه مو سه ر زه مین بووه سه رچاوه و ناوی لی هاته دهر وه هتا ته نوره کانی ش که شاگردان بوون بوونه کانی او ﴿فَالْتَقَى الْمَاءُ﴾ ناو که ینه یه ک له ناسمان زه میندا، ﴿عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ﴾ به و ئه اندازه ی که بؤی دانرابوو. ئیبنو جوره بیج ده لیت له ئیبنو عه باسه وه: ﴿فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْتَهِرٍ﴾ به شیوه یه کی وا زور باری که ناسمان نه پیش ئه و پؤژه نه دوی ئه و پؤژه به بی هه ور بارانی وای لی نه باریوووه ناشباریت. وه ئه و پؤژه دهرگاکانی ناسمان کرایه وه بارانکی زور باری به بی هه ور. ناروه کانی ش دایان له یه ک به و ئه اندازه ی که

^۱ الطبری (۵۷۶/۲۲).
^۲ الطبری (۵۷۶/۲۲).
^۳ القرطبی (۱۲۱/۱۷).

بویان دیاری کرابو. ^۱ خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿وَحَمَلَتْهُ عَلَىٰ ذَاتِ الْوَجِّ وَدُسِّرَ﴾ نه‌ومان به نامتیک
 ه‌لگرت که له چند ته‌خته و بزماران لیک درابو. نیبنو عه‌باسو سه‌عیدی کوپی جوبه‌یرو قه‌ره‌نزی و
 قه‌تاده و نیبنو زهید ده‌لین: ﴿وَدُسِّرَ﴾ واته: بزماری زور. ^۲ نیبنو جه‌ریریش هه‌مان پای هه‌لبزاردوه،
 ده‌لایت: تاکه‌کی (دسار) و (دسیر) هه‌ک و (حباک) و (حبیک) که جه‌مه‌کی (حُبک) هه. ^۳ خوی
 گوره ده‌فرموویت: ﴿تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَن كَانَ كَفِرًا﴾ له ژیر چاودیری خومان وه‌گه‌پ که‌وت، بۆ
 پاداشندان به که‌سئیک که به قسه‌کانی بی‌باوه‌پ بوون. ﴿تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا﴾ واته: به فرمان و چاودیری و
 پاراستنی نئیمه، ﴿جَزَاءً لِمَن كَانَ كَفِرًا﴾ له تۆله‌ی نه‌وه‌ی که خوانه‌ناس بوون و بۆ پشتنگیری و
 سرخستنی نوح (سه‌لامی خوی لیبیت)، وه ده‌فرموویت: ﴿وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ﴾
 به جیمان هئیشته که بیته نیشانه‌یه‌ک، ناخو بیره‌وه‌ریک هه‌یه؟ قه‌تاده ده‌لایت: خوی گوره که‌شتی
 نوحی هئیشه‌وه هه‌تا پیشینه‌کانی نه‌م ئومه‌ته پتی گه‌پشتن. ^۴ وا دهرده‌که‌ویت مه‌به‌س به‌وه جۆری
 که‌شتی بیت، وه‌ک خوی گوره ده‌فرموویت: ﴿وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَشْحُونِ ﴿١١﴾﴾
 وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿١٠﴾ واته: وه به‌لگه‌یه‌کی ناشکرای تربۆ نه‌وان نه‌مه‌یه که بیگومان نئیمه
 نه‌وه‌کانی نه‌انمان له که‌شتی پرکراو (له خویان و که‌لوپه‌لیان) دا هه‌لگرتوه، وه به وینه‌ی که‌شتی
 شتانیکی تریشمان بۆ دروست کردوون که سواری بن. وه فرموویه‌تی: ﴿إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنَاكِ فِي الْفُلِ ﴿١١﴾﴾
 ﴿لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَنَعْيَا أذن وَعِيبَةً﴾ ^۱ واته: به راستی نئیمه: کاتیک که ناوی توفان سه‌رکه‌وت
 (بابیره‌کانی) نئیه‌مان هه‌لگرت له که‌شتیدا (نه‌ی بی‌پروایانی مه‌که‌که)، تا نه‌م کرده‌وه‌یه بکه‌ینه
 بیره‌ینه‌روهه بۆ نئیه‌وه له گوئیگریک گوئیگریکی تیگه‌یشتوو. بۆیه لیره‌دا ده‌فرموویت: ﴿فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ﴾
 واته: ناخو که‌س هه‌یه په‌ندو نامۆزگاری ئی وه‌ریگریت؟ نیمامی نه‌حمه‌د پروایه‌تی کردوه له نیبنو

^۱ الدر المنثور (۶۷۵/۷).

^۲ الطبري (۵۸۰/۲۲)، القرطبي (۱۲۲/۱۷).

^۳ الطبري (۵۷۸/۲۲).

^۴ الطبري (۵۸۲/۲۲).

^۵ يس (۴۱-۴۲).

^۶ الحاقة (۱۱-۱۲).

مسهوده ده لیت: پیغمبری خود(ﷺ) پستی خویندم به ﴿فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾^۱ هر به م شیوهیه
 بوخاری پیوایه تی کردوه له عه بدولالوه ده لیت: لای پیغه مبردا (ﷺ) خویندمه وه ﴿فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾
 پیغه مبریش فه رموی: ﴿فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾^۲ خوی مه زن ده فه رمویت: ﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾
 ده سا چون بو جه زه به و هه په شه کام؟ واته: سزای من چون بوو بق نه و که سانه کی که نه یان ناسیمو
 باوه پیمان به پیغه مبره کام نه کردو په ندو ناموزگاریان وه رنه گرت به و هه په شانه کی که به واندا
 نارومته سه ریان. وه چون سه رم خستو تو له م بق سندن. وه ده فه رمویت: ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ
 لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾^۳ نه م قورنانه شمان ناسان کرد که بیری لی بگریته وه، ناخو بیره وه ریک هه یه؟
 واته: وته کامیمان سهوک کردوه و مانا که شمان ناسان کردوه بق هر که سیک حه ز بکات ناموزگاری
 خه لکی پی بکات. وه خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿كَتَبْنَا الْقُرْآنَ لِذِكْرٍ مُبْرَكٍ يُذَكِّرُ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ
 الْأُولَى﴾^۴ واته: (نه م قورنانه) کتیبیکی پیروزه نارومانه ته خواره وه بق تو بق نه وه ی بیریکه نه وه له
 نایه ته کانی و خاوه نانی بیرو زیری په ندی لی وه ریگرن. وه فه رمویه تی: ﴿فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ
 لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا﴾^۵ واته: جا به راستی نیمه قورنانه مان له سه ر زمانی تو
 ناسان کردوه تا مزده ی پی بده یته به پاریزکاران و له خواترسان و نه و که سانه ی پی بترسینیت که به
 سهختی دژایه تیت ده کن. وه فه رمویه تی: ﴿فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾^۶ واته: ناخو که سیک هه یه ناموزگاری
 وه رگرتیت به م قورنانه که خودا مانا و له به رکردنی ناسان کردوه؟. موحه ممدی کوپی که عبی
 قه رزی ده لیت: ناخو که سیک په ندی لی وه رگرتوه که دووریکه ویته وه له تاوان و خرابه؟^۷

﴿كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ (۸) ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ﴾ (۹) ﴿تَزِعُ النَّاسَ كُلَّهُمْ
 أَعْمَارًا نَحْلًا مُنْقَعِرٍ﴾ (۱۰) ﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ (۱۱) ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾ (۱۲)

^۱ فتح الباری (۸/۴۸۵).
^۲ فتح الباری (۸/۴۸۴).
^۳ ص (۲۹).
^۴ مریم (۹۷).
^۵ الدر المنثور (۷/۶۷۶).

به سهرهاتی (چیرۆکی) عاد

خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ﴾ عادیش باوه پریان نه هینا. دەسا چۆن بوو جه ززه به و هه ره شه کانم. خوای گه وره باسی عادمان بۆ ده کات که هۆزی هود پیغه مبه ره (سه لامی خوای لیبیت) که نه وانیش باوه پریان به پیغه مبه ره که یان نه کرد. وه ک هۆزی نوح که باوه پریان نه هینا له پیشه وه خوای گه وره ییش بایه کی ساردو به هیزی بۆ ناردن وه ک ده فەرموویت: ﴿أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ﴾ ئیعه له پۆژیکی شوومدا بایه کی ساردو به هیزی بی و چانمان نارده سهریان. ﴿رِيحًا صَرْصَرًا﴾ ساردیکی نذر سارد. ﴿فِي يَوْمٍ نَحْسٍ﴾ واته: له پۆژیکی شووم و ناهه موارد. نارده سهریان زه ححاکو (ضحاک) قه تاده و سودی وتوو یانه. ﴿مُسْتَمِرٍّ﴾ شووم و قه کهر چونکه نه و پۆژه پۆژیک بوو که جه ززه به ی دنیای به ست به جه ززه به و سزای پۆژی دواییه وه. خوای گه وره ده فەرموویت: ﴿نَزَحَ النَّاسُ كَانْتَهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ﴾ خه لکه که ی له جی دهر هینان، ده توت کۆت ره ی دارخورمان به ریشه وه هه لکیشراون. نه و بایه ی که ده هات بۆ هه ریه کیکیان و لیبی ده دا به رزی ده کرده وه هه تا له چا و ون ده بوو پاشان به ته وقی سه ردا دهیدا به زه میندا سه ری پان ده بووه وه و لاشه که ی به بی سه ر ده مایه وه. بۆیه خوای گه وره فەرموو یه تی: ﴿كَانْتَهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ﴾ ﴿فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ﴾ دەسا چۆن بوو جه ززه به و هه ره شه کانم. ﴿وَلَقَدْ بَيَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ﴾ نه م قورئانه شمان سانا کرد که بیرى لی بکریته وه ناخو بیره وه ریک هه یه ؟

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ﴾ ﴿فَقَالُوا أَبَشْرًا مِّثَّا وَجِدًا نَبِيْعُهُمْ إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ وَسُعُرٍ﴾ ﴿أَلَمْ يَلْفَى الذِّكْرَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ﴿سَيَعْمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَابِ الْأَلِيمِ﴾ ﴿إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةَ فَتَنَّا لَهُمْ فَأَنْزَلْنَاهُمْ وَأَصْطَبِرُ﴾ ﴿وَبَيْنَهُمْ أَنَّ الْمَاءَ نَسْمَةٌ يَنْتَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ﴾ ﴿فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَطَعْنُوهُ فَعَمَّرَ﴾ ﴿فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ﴾ ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَجِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْحَخِيطِرِ﴾ ﴿وَلَقَدْ بَيَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ﴾

به سهرهاتی (چیرۆکی) هۆزی سه مود (شود)

خوای گه وره باسی هۆزی سه مود ده کات که باوه پریان به پیغه مبه ره که یان سالح (سه لامی خوای لیبیت) نه کردو ده فەرموویت: ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ﴾ سه مودیش به ترسیته ران بیباوه پ بوون. ﴿فَقَالُوا أَبَشْرًا مِّثَّا وَجِدًا نَبِيْعُهُمْ إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ وَسُعُرٍ﴾ وتیان جا چۆن وه شوین مرو فیک ده که وین له خۆمان ؟

نه گهر و ابیت، نه وسا نئمه له گومرایی و ده بهنگی داین. ده لئین: بیگومان نئمه داموو په نجه پوین نه گهر
 هه موو خوژمان وه دهسته وه بدهین به یه کیک له خوژمان، پاشان سه رسام بوون له و نیگایه ی بوی هات به
 ته نهاو نه وان هیچیان بۆ نه ده هات. پاشان تاوانباریان کرد به وهی که درق ده کات وتیان: ﴿أَلَيْسَ الْأَكْثَرُ
 عَلَیْمٍ بَيْنَنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌّ﴾ چون له ناو هه موو نئمه دا فه رمانی خودا هه ر بۆ نه و دیت؟ به لکو
 پیاویکی دروژنو خو په سه نده. ﴿بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌّ﴾ به لکو نه و دروژنیکي له نه ندازه به دهره و خوای
 که وره فه رموویه تی: ﴿سَبَعًا مَوْنٌ غَدًا مِّنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِّ﴾ سبه ی پوژیک پیده زانن کس دروژنی
 خو په سه نده. نه مه هه په شه یه کی زور توندو به لئینکی راسته. پاشان خوای مه زن فه رموویه تی: ﴿إِنَّا
 مُرْسِلُوا النَّاقَةَ فَبَنَى لَهُمْ قَارِئَتَهُمْ وَأَصْطَبِرْ﴾ نئمه و شتریکیان بۆ ده نئیرین که تاقیان بکهینه وه سا تو هه ر
 چاودیریان به و خوت راگره. واته: نئمه و شتریکیان بۆ ده نئیرین بۆ نه وهی که تاقیان بکهینه وه، خوای
 که وره و شتریکي که وره ی ناوسی له به ردیکي په ق بۆ وه دهره نئنان به و شیوه یه ی که خوایان داویان
 کردبوو، بۆ نه وهی ببیته به لگه یه کی خودا له سه ریان بۆ نه وهی که باوه ر بینن به و په یامه ی که
 پیغه مبه ره که ی صالح (سه لامی خوای لیبیت) که ﴿قَارِئَتَهُمْ وَأَصْطَبِرْ﴾ ناگای لییان بیت و په له نه کات و
 خو را بگریت، چونکه پاشه پوژو سه رکه وتن له دنیاو له پوژی داویددا هه ر بۆ نه وه. خوای که وره
 فه رموویه تی: ﴿وَنَبِّئَهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلٌّ شَرِبَ مِنْ حِضْرٍ﴾ پینان بلی که ناوه که له ناویاندا به ش کراوه،
 هه ر که س له توره ناوی خوی ناماده بیت. واته: به توره یه پوژیک بۆ نه وان و پوژیکیش بۆ وشتره که یه
 وه ک خودا ده فه رموویت: ﴿قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لِّمَا شَرِبْتُمْ وَلَكُمْ شَرِبْتُمْ يَوْمَ مَعْلُومٍ﴾ واته: (صالح -
 سه لامی خوای لیبیت) وتی نه م وشتره مئینه (موعجزه) یه و ناو خوارنده وه پوژیک بۆ نه وه و
 پوژیکیش بۆ نئوه یه. خوای که وره ده فه رموویت: ﴿كُلٌّ شَرِبَ مِنْ حِضْرٍ﴾ موجه دهلئیت: کاتیک وشتره که
 نه هاتایه و ناماده نه بوایه نه وان ده هاتن بۆ سه ر ناوه که کاتیکیش وشتره که ده هات، ده هاتن بۆ
 شیره که ی. ^۱ پاشان خوای مه زن فه رمووی: ﴿فَادُوا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ﴾ بانگی هاوه لی خوایان کرد،
 نئویش هات به ده نگیانه وه و په لی وشتره که ی بپی. زانایانی ته فسر ده لئین نه و که سه ی ده ست و پیتی
 وشتره که ی بپی. ناوی قوداری (قدار) کوپی سالیف (سالف) بوو که به دبه ختترین که سی هوزه که ی

^۱ الشعراء (۱۰۵).

^۲ الطبری (۵۹۲/۲۲).

بوو. وهك خوی گوره دهفه رموویت: ﴿إِذْ أُنْبِئَتْ أَشْقَاهَا﴾^۱ واته: کاتیک که خرابترینیان ههستانه وه
 (بق سهرپینی وشتره که). ﴿فَعَاطَيْنِ﴾ واته: راست بووه وهو دهستی چوو وه شتره که و ﴿فَعَمَّرَ﴾
 دهست و پای بری. ﴿كَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي﴾ دهسا چون بوو جه زره به و هه پره شه کانم؟ واته: جه زره به م
 دان چون جه زره به یه که له سر شو خوانه ناس و باوه پنه کردنه یان به پیغه مبه ره که م. خوی گوره
 دهفه رموویت: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيرِ الْحُمْطِرِ﴾ نه عره ته یه کمان بق ناردن وهك
 پووشی ژید پنی نازه له یان بقن گرتوو که نازه له نایخوات (لی به سهرهات). واته: قریان کردو هه موو
 تیاجوون و نه مان و کوژانه وه و دامرکانه وه وهك چون گیا و گژه و دارو درهخت و شک ده بیئت و نامیئیت.
 نذر له زانایانی ته فسر وایان مانا کردوو. سودی ده لیت: شو له وه پگه یه که له ده شتدا کاتیک که
 وشک ده بیئت و ده سوئیئت و بلا ده بیات، نینو زهید ده لیت: عه ره به کان نه وسا خوار دنیان بق وشتر و
 نازه له کانی تر کو کرده وه کاتیک که شو دپکه وشک ده بوو، مه به ست به م نایه ته که دهفه رموویت:
 ﴿كَهَشِيرِ الْحُمْطِرِ﴾ نه مه بووه.

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي﴾^{۳۳} ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آءَالَ لُوطٍ لَّيْسَ لَهُمْ بِسِحْرِ﴾^{۳۴} ﴿نِعْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي
 مَن شَكَرَ﴾^{۳۵} ﴿وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالَّذِي﴾^{۳۶} ﴿وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ صَافِيَةٍ فَلطمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي
 وَنُذْرِي﴾^{۳۷} ﴿وَلَقَدْ صَبَّحَهُمُ بَكْرَةٌ عَبَابٌ مُّسْتَقَرٌّ﴾^{۳۸} ﴿فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرِي﴾^{۳۹} ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن

مذکر (۴۰)

به سهرهاتی هوزی لوت (لوط)

خوی گوره باسی هوزی لوت دهکات که چون باوه پریان نه بوو به پیغه مبه ره که یان و دژایه تیان
 کردو هه لده سان به و کاره خراب (نیزبازی) که تاوانیک بوو پیش نه وان هیچ که سیک له دنیا دا
 نه یکر دبوو، بویه خوی گوره قپی کردن و به شیوه یه که له ناوی بردن هیچ که لیک یی به و شیوه یه له ناو
 نه بر دووه. خوی گوره فه رمانی دا به جویره ئیل (سه لاهی خوی لی بیئت) شاره کانی (مدائن) ی
 هه لگرت و به رزی کرده وه بق ناسمان و هه لی که پانده وه و دای به سه ریاند او به رد بارانیشی کردن، خوی
 گوره دهفه رموویت: ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي﴾^{۳۳} هوزی لوتیش به رانبه ره ترسیئنه ره کان بیباوه پ بوون.
 بویه خوی گوره لیره دا فه رموو یه تی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آءَالَ لُوطٍ لَّيْسَ لَهُمْ بِسِحْرِ﴾^{۳۴} گیزه لوو که ی

^۱ الشمس (۱۲).

زیخ و چه رمان نازده سه ریان جگه له که سوکاری لوت به یانی زوو پزگارمان کردن. ﴿بِحَيْثُكُمْ سَحَر﴾
 واته: له کزتایی شهودا ده رچوون پزگاریان بوو له و به لایه ی که تووشی هؤزه که یان بوو. هیچ که س له
 هؤزی لوت باوه پریان به لوت نه مینا هه تا ژنه که یشی تووشی نه و به لایه بوو که هؤزه که ی تووشی بوو.
 لوت پیغه مبه ر(سه لامی خوای لیبتیت) و کچه کانی خؤی ده رچوون به سه لامه تی و تووشی نه و به لایه
 نه بوون. بؤیه خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿يَسْمَعُ مِنَّا عِنْدَنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ﴾ له چاکه و به زه یی
 خوداوه یه، ناوا چاکه ی سوپاسکاران ده ده ینه وه. ﴿وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ﴾ ترساندن ی له
 زه بری هه لمه تی ئیمه (به لام نه وان) له و قسانه به گومان بوون. واته: نه وانه پیش هاتنی نه و سزایه که
 تووشیان بیئت که ده یترساندن له و جه زه به و توله ی خودایه گوئیان پی نه ده داو لاشیان لی
 نه ده کرده وه به لکو له و قسانه ش به گومان بوون که لوت پیغه مبه ر(سه لامی خوای لیبتیت) پیی ده و تن.
 خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَن صَيِّوَيْهِ فَعَمْسَا أُعْيُنَهُمْ فَذُوَفُوا عَذَابِي وَنُذِرٍ﴾ ده یانه ویست
 کاری خراب له گه لی میوانانی بکن، سومای چاوانم لی ساندن. ده بچیتن نازارو هه ره شه کانه. ﴿وَلَقَدْ
 رَاوَدُوهُ عَن صَيِّوَيْهِ﴾ نه و شه وه بوو که فریشته کان هاتبوون بق لای لوت پیغه مبه ر(سه لامی خوای لیبتیت)
 که جوینه یل و میکائیل و ئیسرافیل بوون له وینه ی که نجیکی نذر جوانو که موویان لی نه هاتبوو به لایه ک
 بوو له لایه ن خوداوه بق سه ریان. لوت پیغه مبه ر(سه لامی خوای لیبتیت) نذر پیزی لی گرتن. ژنه که ی
 لوت ناردی بق لای هؤزه که ی و هه والی میوانه کانی لوتی دانئ (سه لامی خوای لیبتیت) به په له له هه موو
 لایه که وه به ره و مالی لوت پیغه مبه ر(سه لامی خوای لیبتیت) هاتن لوت پیغه مبه ر(سه لامی خوای لیبتیت)
 ده رگای مالی داخست له سه ریان گه ره کیان بوو (ده یانویست) ده رگا که بشکینن له و نیواره یه دا. لوت
 پیغه مبه ریش (سه لامی خوای لیبتیت) نه یده هیشته به ره و پووایان وه ستابوو پیی ده و تن: ﴿هَكَذَا بَنَاتِي
 إِن كُنْتُمْ فَعَلِينَ﴾^۱ واته: نا نه وانه کچانی منن (ماره یان بکن) نه گه ر ئیوه (نه و کاره) نه نجام ده دهن.
 ﴿قَالُوا لَقَدْ عَلِمْت مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَنَعْمُ مَا تُرِيدُ﴾^۲ واته: و تیان سویند بیئت بیگومان تو ناگاداری
 ئیمه هیچ هق (و ناره زوی) به کمان له کچه کانتدا نیه و به پاستی تو ده زانی ئیمه چیمان ده ویت. کاتیک
 وه زعه که نذر خراب بوو هه ر ده یانویست بچنه ژوره وه، جویره ئیل چوو ده ره وه بؤیان (سه لامی
 خوای بیئت) به لبالی دای به چاویاندا سومای چاوی بردن و کویری کردن گه پانه وه به ره و ماله کانیان

^۱ الحجر (۷۱).

^۲ هود (۷۹).

دهستیان به دیواره‌وه ده‌گرت، هه‌په‌شه‌یان ده‌کرد ده‌یسانوت با بۆژ بییته‌وه، خوی‌گه‌وره
 فه‌رموویه‌تی: ﴿وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِرٌّ ﴿۴۰﴾ نه‌وسا له به‌ره‌به‌یاندنا نازاری له بن نه‌هاتوو هات
 به‌سه‌یاندنا. که پزگاریان نه‌بوو له‌و نازاره‌وه ده‌بوو هه‌ر تووشیان بییته، ﴿فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿۴۱﴾ سا بچیژن
 نازاره‌وه‌په‌شه‌کانم. ﴿وَلَقَدْ يَتْرَنَا الْقُرْآنَ لَلَّذِكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿۴۲﴾ نه‌م قورنانه‌مان ساناو ناسان کرد که بی‌ری
 لی بکریته‌وه، ناخو بیره‌وه‌ریک هه‌یه؟

﴿وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذِيرُ ﴿۴۱﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ ﴿۴۲﴾ أَكْفَارًا كَرِهُوا مِنْ أَوْلِيَاءِهِمْ أَمْ
 لَكَ بِرَأْيِكَ فِي الزُّبُرِ ﴿۴۳﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿۴۴﴾ سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الذُّبُرِ ﴿۴۵﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ
 وَالسَّاعَةُ آتَاهُمْ وَأَمْرٌ ﴿۴۶﴾

به‌سه‌رهاتی هۆزی فیرعه‌ون

خوی‌گه‌وره باسی فیرعه‌ون و گه‌له‌که‌ی ده‌کات، که پیغه‌مبه‌ری خودا موسایان (سه‌لامی خوی
 لیبیته) بۆ په‌وانه‌کرا، له‌گه‌ل هارونی برای وتیان به‌گه‌له‌که‌یان گه‌ر باوه‌په‌یینن خو‌شبه‌خت ده‌بن، به‌لام
 نه‌گه‌ر خوانه‌ناس بن تووشی سزا ده‌بن خوی‌گه‌وره به‌موعجیزه‌ی گه‌وره و به‌لگه‌ی به‌هیز یارمه‌تی
 دان، باوه‌پیان به‌هیچی نه‌کرد، خوی‌مه‌زنیش به‌توندترین شیوه. سزای دان و تۆله‌ی لی سه‌ندن و قه‌ری
 کردن و که‌سی نه‌هیشتنو ناسه‌واری برینه‌وه. خوی‌گه‌وره ده‌فه‌رموویته: ﴿وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذِيرُ ﴿۴۱﴾
 ترسینه‌ران هاتیشنه‌لای ده‌سته و دایه‌ره‌که‌ی فیرعه‌ون. ﴿كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ ﴿۴۲﴾
 سه‌ر له‌به‌یانی نیشانه‌کانی ئیمه‌یان به‌درۆ زانی، نه‌وسا ئیمه‌گرتمانن به‌گرتنی ده‌سه‌لانداری توانا.

نابو‌زگاری قوره‌یش و هه‌په‌شه‌لی کردنیان

پاشان خوی‌گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿أَكْفَارًا كَرِهُوا مِنْ أَوْلِيَاءِهِمْ أَمْ لَكَ بِرَأْيِكَ فِي الزُّبُرِ ﴿۴۰﴾ ناخو خوانه‌ناسی
 ئیوه له‌وه‌کانی تر چاکترن، یان له‌ناو کتیبه‌کاندا پاکانه‌یان بۆ هاتوووه. ﴿أَكْفَارًا كَرِهُوا وَاتِهِ: ئه‌ی
 بته‌پرستان و بی‌دینه‌کانی قوره‌یش. خوانه‌ناسی ئیوه، ﴿خَيْرٌ مِنْ أَوْلِيَاءِهِمْ وَاتِهِ: له‌وانه‌ی پیش خو‌تان
 که له‌ناوچوون به‌هۆی باوه‌په‌بوونیان به‌پیغه‌مبه‌ره‌کان و (سه‌لامی خویان لیبیته) کتیبه‌کانیان له‌وان
 چاکتره؟ ﴿أَمْ لَكَ بِرَأْيِكَ فِي الزُّبُرِ ﴿۴۱﴾ یان له‌لایه‌ن خوداوه لیخو‌شبوونتان بۆ ده‌رکراوه که تووشی سزاو
 تۆله‌نابن؟ پاشان خوی‌گه‌وره باسیان ده‌کات و ده‌فه‌رموویته: ﴿أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿۴۲﴾ یان
 ده‌لین: ئیمه‌گشتمان پیکه‌وه‌بین و سه‌رده‌که‌وین. واته: وا ده‌زانن یارمه‌تی به‌کتر ده‌دن، نه‌و

پیکه وه بوونه یان، بیتخمییان دهکات له هر که سیک بیه ویت تووشی نازاریان بکات. خودای مه زنیش
 فه رموییه تی: ﴿ سَبِّحْهُمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الذَّبْرَ ﴾ هر نه وه ندهت زانی شه و کومه له شه پ شکاو پشت.
 بکه نه وه و پایکن. واته: کومه له که یان په رته وازه ببیت و له شه پ بشکین. بوخاری پیوایه تی کردووه له
 نبینو عه باسه وه که پیغه مبر ﴿﴾ له قوبه یه کدا له پۆژی (جهنگی) به دردا فه رموی: (ئهی خودایه
 داوات لی دهکم به بو به لئینو په یمانه ی که پیت داوم، خودایه نه گهر نه مانه سه ر بخی له سه ر زه میندا
 ناپه رستریت هه رگین، نه بو به کر دهستی پیغه مبر ی گرت ﴿﴾ وتی: به سه ته نه ی پیغه مبر ی
 خودا ﴿﴾ ژور داوات کرد له خودا پاراپته وه، پیغه مبر ﴿﴾ له ناو درعه که یدا هه لسا چوو ه دهره وه و
 ده یفه رموو: ﴿ سَبِّحْهُمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الذَّبْرَ ﴾ ﴿ ۴۹ ﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَمَرٌ ﴿ ۱ ﴾، واته: به لکو
 به لئینان پۆژی دوابیه و (سزای) شه و پۆزه ژور سه خترو تالتره. بوخاری پیوایه تی کردووه له یوسفی
 کوپی ماهه که وه ده لیت: من لای عانیسه ی دایکی موسلمانان بووم وتی: نه م نایه ته هاته خواره وه بۆ
 موچه ممه د ﴿﴾ له مه ککه من کیزکی مندال بووم یاریم ده کرد: ﴿ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ
 وَأَمَرٌ ﴾ ۲. هر به م شتیوه یه پیوایه تی کردووه لئیردها به کورتی. وه به درئیش پیوایه تی کردووه له
 فه زانیلی قورئاندا (فی فضائل القرآن) ۳. موسلیم نه م فه رمووده ی نه میناوه.

﴿ إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴾ ﴿ ۴۷ ﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿ ۴۸ ﴾ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْتُهُ
 بِقَدَرٍ ﴿ ۴۹ ﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَجِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿ ۵۰ ﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مَّذَكِرٍ ﴿ ۵۱ ﴾
 وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴿ ۵۲ ﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُّسْتَطَرٌّ ﴿ ۵۳ ﴾ إِنَّ الْفٰئِقِينَ فِي جَنَّتِ وَنَهْرٍ ﴿ ۵۴ ﴾ فِي مَقْعَدِ
 صِدْقٍ عِنْدَ مٰلِكٍ مُّقَدِّرٍ ﴿ ۵۵ ﴾

پاشه پۆژی تاوانباران

خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿ إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴾ تاوانباران له ده به نگی و بی ئاوه زی و
 گومپایی دان. خوای مه زن باسی تاوانبارانمان بۆ دهکات که چه نده له گومپایی و نه فامیدا ده ژین
 هه میشه له گومان و دله پاوکه دان له پاویژ چوونیاندا نه مه بیش هه مو شه که سانه ده گرئته وه که نه م
 خوړه وشته یان هه یه، وه ک خوانه ناسو شه وانه ی که به ئاره زووی خویمان ده ستکاری ناینه کان ده که ن له

۱ فتح الباری (۸/ ۴۸۵ و ۴۸۶).
 ۲ فتح الباری (۸/ ۴۸۶).
 ۳ فتح الباری (۸/ ۶۵۵).

همو کوڑمه لگاکان. پاشان خوی گه وره فرمویه تی: ﴿يَوْمَ يُسْجَنُ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مِن سَقَرٍ﴾^۱
 نهو پۆژه که ده مه وپوو له ناگردا راکیش ده کریت. ده بجینن کلپه ی ناگری جه هه نه م. واته: وه که چۆن له
 دنیادا له بی ناوه زی و گومان و دله راوکه دا بوون، هر به و شیوه یه له قیامه تدا ده پۆژه ناو ناگر.
 وه مهروه ها چۆن له دنیادا گومرا بوون به پوودا راده کیشترین له جه هه نه مدا نازانن بۆ کوئی ده چن. بۆ زیاتر
 خه فته پیدان و سوکایه تی پیکردن پیدان ده لاین: ﴿ذُقُوا مِن سَقَرٍ﴾ بجینن کلپه ی ناگری جه هه نه م.

هه موو شتیك به نه ندازه ومدی هاتوو

خوی مه زن ده فرمویت: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْتَهُ بِقَدَرٍ﴾^۱ نیمه هه موو بوونه وهرمان به نه ندازه
 ئافه راندوو. وه که ده فرمویت: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ قَدْرًا فَعَذَابُ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾^۱ واته: وه هه موو شتیکی دروست
 کردوه نه ندازه ی بۆ دیاری کرد (له هه موو پوویه که وه) به چاکی. وه ده فرمویت: ﴿سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ
 الْأَعْلَىٰ ۝۱ الْأَلِیُّ خَلَقَ سُبُوٰی ۝۲ وَالَّذِی قَدَرَفَهْدَىٰ ۝۳﴾^۱ واته: به پاکی یادی په روه ردگاری هه ره بلندت بکه،
 نه وه ی (هه موو شتیکی) دروست کردوو و پیکوپیتی کردوو، وه نه وه ی که نه خشه ی کیشاوه (بۆ
 هه موو شتیك) ئینجا شاره زای کردوو. واته: وه ده بیپناوه به نه ندازه و پاشان هه مووی پئی نیشان داوه
 بۆی. بۆیه زانایان و پیشه وایانی نه هلی سوننه ت هم ئایه ته بیان کردوو به به لگه له سه ر نه وه ی که
 خودا هه موو شتیکی له پیشدا به نه ندازه داناووه ناگاداری هه موویه تی پیش هاتنی و نووسیبویه تی
 پیش پوودانی نه و شته. وه به م ئایه ته و چند ئایه تی تریش له م شیوه یه وه نه و فرمودانه ی که له سه ر
 مانای هم ئایه تانه پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی وه لامی قه ده ریه کانیا ن داوه ته وه. نه وانه ی که له
 کوژیای چه رخی هاوه لانی پیغه مبه ردا سه ریا ن هه لدا. له م باره یه وه به دریتی قسه مان کرد، نه و
 فرمودانه پیش له م باره یه وه هاتبوو هینامان له شرحی (کتاب الایمان) له سه حیحی بوخاریدا (خودا
 لئی خویش بیئت) لیره دا ته نها نه و فرمودانه باس ده که بین که په یوه ندی به م ئایه ته په رۆزه وه هه یه.
 نیمامی نه حمه د پویایه تی کردوو له نه بو هوریره وه وتی: بته پرسته کان هاتن بۆ لای پیغه مبه ر (ﷺ)
 گفتوگویان (مونا قه شه یان) ده کرد له گه لی له سه ر قه ده ر هم ئایه ته هاته خواره وه: ﴿يَوْمَ يُسْجَنُ فِي

^۱ الفرقان (۲).

^۲ الاعلی (۳-۱).

^۳ احمد (۴۴۴/۱)، فرموده یه کی سه حیحه.

نه میش له باوکیه وه باوکیشی له باپریه وه ده لیت: **۱** ثم نایه تانه دان به زیوه له سر قه دهریه کان نه بیت، واته له سر نه وان دابه زیوه، که ده فه رموویت: ﴿إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿۱۷﴾ يَوْمَ يَسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿۱۸﴾ إنا كل شئ خلقته بقدر ﴿۱﴾. وه کوپی نه بو حاته میش ریوایه تی کردوه له زوراره وه نویش له باوکیه وه، باوکیشی له پیغه مبه ره وه ﴿۱۷﴾ که ثم نایه ته ی خوینده وه: ﴿ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿۱۸﴾ إنا كل شئ خلقته بقدر ﴿۱﴾ فه رمووی: (هاته خواروه له سر که سانیک له نومم ته من له ناخرزه ماندا دین باوه ریان به قه دهری خودا نیه).^۲ له عه تای نه بو پیباحه وه ده لیت: هاتم بق لای نیینو عه باس له زه مزهم ده هاته دهر وه لای خواری جله کانی ته پر بوو پیتم وت باسی قه دهر ده که ن. وتی: نایا نه وه بیان کرد؟ وتم: به لی، وتی: سا سویند به خوا ثم نایه ته له سر نه وان هاتوه ته خواروه وه: ﴿ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿۱۸﴾ إنا كل شئ خلقته بقدر ﴿۱﴾ نا نه وان خراپترین مردمی ثم نومم ته ن. سر له نه خوشیان مه دهن و نویژ له سر مردوویان مه که ن و نویژ له سر مردوویان مه که ن. گه ریه کتیک له وه که سانم چاو پی بکه وتایه چاوم هه لده کولی به ثم دوو په نجه یه م.^۳ نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نافع وه ده لیت: نیینو عومر هاوه لیکلی له شام هه بوو نامهی بق نووسی، عه بدولای کوپی عومر نامه به کی بق نووسی پیی وت هه والم پی گه یشتوه که تو هندی قسه ت له قه دهر کردوه. نه که ی نامم بق بنوسی (واته جار یکی تر نامه مه بق مه نووسه) چونکه من گویم لی بووه که پیغه مبه ری خودا ﴿۱۷﴾ ده یفه رمووی: (پهیدا ده بن باوه ریان به قه دهر نیه).^۴ نه بو داودیش له نه حمده ی کوپی حه نبه له وه ریوایه تی کردوه.^۵ نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نیینو عومر وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا ﴿۱۷﴾ فه رمووی: (هه موو شتیک به قه دهره هه تا کم فامی و ژیریش).^۶ موسلیمیش ریوایه تی کردوه له مالک وه به تنها به و شیوه یه.^۷ له فه رمووده ی سه حیددا هاتوه: (داوای یارم ته ی بکه له خودا و ماندوو مه به، نه گه ر تووشی شتیک بوویت بلی: قه دهری خودایه هه ر شتیک بویت ده یکات. مه لی گه ر من نه وم بگردایه وا ده بوو یان نه مه ده بوو چونکه نه وه کاری شه یقان ناسان

^۱ مسلم (۲۰۴۶/۴)، تحفة الأحوذی (۱۷۶/۹)، ابن ماجه (۳۲/۱).
^۲ کشف الاستار (۷۲/۳)، پیاوه کانی ثم فه رمووده یه جیی متمانن.
^۳ الطبرانی (۲۷۶/۵)، ثم فه رمووده یه نقد لاوازه.
^۴ احمد (۹۰/۲)، ثم فه رمووده یه نه لبانی به حه سه نی داناه.
^۵ ابو داود (۲۰/۵)، ثم فه رمووده یه نه لبانی به حه سه نی داناه.
^۶ احمد (۱۱۰/۲)، فه رمووده یه کی سه حجه.
^۷ مسلم (۲۰۴۵/۴).

دهکات و ریگای دهکاتوه).^۱ وه له فهرموده که ی ئیبنو عه باسه وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فهرمووی پیتی: (بزانه که هه موو ئوممهت کۆبووه وه له سه ره ئه وه ی سوودی شتیکت پی بگه یه نیت خودا بۆی نه نووسی بی سووت پی ناگه یهن، وه نه گه ره موو کۆبووه وه له سه ره ئه وه ی که زیانی شتیکت لی بدهن، که خودا له سه ری نه نووسی بی زیانت پی ناگه یهن، قه له م وشک بووه ته وه و په پاریش پیچراوه ته وه).^۲ نیمامی ئه حمهد ریوایه تی کردوه له عوباده ی کۆپی وه لیدی کۆپی عوباده وه ده لیت: باوکم بۆی گتپراه وه وتی: چوممه لای عوباده نه خۆش بوو وای، بۆ ده چومم (وام ده زانی) که نه خۆشی مردنی بوو وتم: ئه ی بابه ئامۆژگاریه کی چاکم بگه وتی: دامنیشتین، کاتیک دایان نیشاند وتی: ئه ی کۆپی خۆم له زه تی باوه پ ناچیژی و به ته وای و پاستیش خودا نانسای هه تا باوه پ نه هیتی به قه دره به چاکی و خرابی. وتم: ئه ی باوکم من چۆن وام لی دیت که بزانم خیر کامه یه و شه پ کامه یه؟ وتی: ده زانی ئه و شته ی لیتی نه داوی توشت نابیت، ئه وه یش توشت بووه، به هه له لیتی نه داوی. ئه ی کۆپی خۆم من بیستومه له پیغه مبهری خوداوه (ﷺ) ده یفه رموو: (یه که م شتیکی خودا دروستی کرد قه له م بوو پاشان پیتی وت بنووسه له و کاتدا ئه وه ی که ده بییت هه تا پۆژی قیامهت هه مووی پیا هات). واته هه مووی نووسی. ئه ی کۆپی خۆم گه ر کردی و له سه ره ئه م باوه په نه مردی پۆیشتوووته ته ناو ناگر. واته بیگومان ده چیه ته ناو ناگر.^۳ تیرمیزیش ریوایه تی کردوه ده لیت: فهرموده یه کی چاک و غه ربیه (حسن صحیح غریب).^۴ وه له سه حیجی موسلیمدا هاتوه له عه بدوللای کۆپی عومه ره وه ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فهرمووی: (خودا ئه ندازه ی دروستکراوه کانی نویسه پیتش ئه وه ی ئاسمانه کان و زه مین وه دی بهیئیت به په نجا هه زار سال له وه و پیتش). ئیبنو وه هه ب ئه مه ی زیاد کردوه (وکان عرشه علی الماء).^۵ واته: عه رشی خوا له سه ره ئا بووه. تیرمیزیش ریوایه تی کردوه ده لیت فهرموده یه کی چاک و غه ربیه.^۶

هه ره شه لیکردن بۆ هاتن و جیهه جیکردنی فهرمانی خودا بۆیان

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾ کاری ئیمه یه کجاره یه و هه ره له چاو تروکانیکدا کۆتایی دیت. ئه مه هه والیکه له به جیهتانی مه یلی خودا له دروستکراوه کانی، وه ک چۆن

^۱ مسلم (۲۰۵۲/۴).

^۲ تحفة الأحوذی (۲۱۹/۷)، له ئایه تی (۲۸) ی زومه ردا پله که ی دیاری کراوه.

^۳ احمد (۳۱۷/۵)، فهرموده یه کی حه سه نه.

^۴ تحفة الأحوذی (۳۶۸/۶)، فهرموده یه کی حه سه نه.

^۵ مسلم (۲۰۴۴/۴).

^۶ تحفة الأحوذی (۳۷۰/۶)، فهرموده یه کی سه حیجه.

هوالی پیداوین له جیبه جیکردنی قه دربی خوی تییانداو ده فرموویت: ﴿ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَجِدَةٌ كَلَّحٍ بِالْبَصْرِ ﴾ واته: کانتیک فرمان ده دین به شتیک پیویست به دوپاره کردنه وه ناکات. چونکه نه فرمانه ی نیمه به جی هاتووه و بووه له چاوتروکانیکدا کرتایی هاتووه. خوی مه زن ده فرموویت: ﴿ وَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴾ پیشووش زوری وه ک نیوه مان قری تیخستون، ناخو کس وه بپریدا دیت؟ واته: زوری وه ک نیوه مان له پیشوه له ناویرد له گه له کانی تر که باوه پریان نه بوو به پیغه مبران (سه لامی خویان لیبتت)، ﴿ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴾ ناخو کس په ندو ناموزگاری له وانه وه رگرتوه که چون خدا سه رشوی کردن و جه زه به ی دان. وه ک خودا خوی ده فرموویت: ﴿ وَحِجْلٍ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِّن قَبْلٍ ﴾^۱ واته: به ریه ست ده خریته نیوان نه وان و نه وه ی ناره زوی ده کن (که بپوا هینان و ته و به کردنه) هه روه کو به هاوشیوه کانین کرا له پیشچ نه ماندا. وه ده فرموویت: ﴿ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴾ هه کارتی کردویانه و له ناو ده فته راندا به. واته: نووسراوه له سه ریان له و کتیبانه ی و به ده ست فریشته گانه وه (سه لامی خوی گه وره یان لیبتت)، ﴿ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُّسْتَطَرٌّ ﴾ که مو زوری خهت دراوه. واته: هه رچیان کردووه کلکراوه ته وه له سه ریان له نامه ی کرداریاندا نووسراوه له که مو زور هچی له بیر نه چوووه ژمیر دراوه، نیمامی نحمه د پویابه تی کردووه له عانیسه وه که پیغه مبره ی خودا (ﷻ) ده یغه رموو: (نه ی عانیسه، ناگات له خوت بیت له تاوانه بجووکه کان، چونکه داوالیکراوی (پرسیار لیکراوی) له وانه له لایه ن خودا وه).^۲ نه سائی و نیبو ماجه ش پویابه تیان کردووه.^۳

پاشه زوری خو پاریزان هه ر چاکه یه

خوی مه زن ده فرموویت: ﴿ إِنَّ النَّفَّاثِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهْرٍ ﴾ خو پاریزان له باغات و پویاره کاندان. واته: به پیچه وانه ی نه شوینه ی که به دبه ختانی تیدان له گومرایی و له رنی شیواوی به ده مدما پاکیشراون له ناو ناگردا و له گه ل نه وه موو هه ره شه و به سوکو و پسوا سه بیر کردنه دا، ﴿ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴾ له نشیمه نی په سه ندان لای پاشایه کی به ده سه لاتی توانا. واته له کرشکی په سه ندی خودا و

^۱ سبأ (۵۴).

^۲ احمد (۱۵۱/۶)، ثم فرموده یه سه نه ده کانی له سه ر مرچی بوخاریه.

^۳ تحفة الاشراف (۲۵۰/۱۲)، ابن ماجه (۱۶۱۷/۲)، سه نه ده کانی له سه ر مرچی بوخاریه.

پرزو چاکو به هره و به خشش نه ودا، ﴿عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ﴾ واته: لای خاوهن دهسه لاتی مه زنو وهدیه پتته ری هموو شتیك و به نه اندازه دانه ری. نه و خودایه ی که دهسه لاتی به سر هموو شتیكدا هیه، له وه ی که داوای ده کن و ده یانه ویت. نیامی نه حمه د پیوایه تی کردوه له عبدالله لای کوپی عومه روه که پیغه مبر فرمویه تی پتی: (دادپه روه ران له سر چند مینه ریکن له پووناک ی له لای خودا، له لای راستی نه و خودایه ی که په حمانه وه هر دوو دهستی لای راستی نه وانن که به دادپه زوری په فتار ده کن له برپاریانداو له ناو که سو کاریانداو له وان ی که نه و سر په رشتیان ده کات^۱. موسلیم و نه سائیش پیوایه تیان کردوه^۲.

تهفسیری سورهتی (الرحمن)

له مه که دا هاتووه ته خواروه

روونکردنه وه یه ک له سر سورهتی (الرحمن)

نیامی نه حمه د پیوایه تی کردوه له زپه که پیوایک وتی: چون نه م پیته ده ناسی (ماء غیر یاس، او آسن) وتی: هه موو قورنانت خویندوه ته وه؟ وتی: من موفه سه له کان له په کاتدا ده خوینتم وتی: نه و نه ده به په له ده یخوینت وه که شیعر هه ی باوکت نه مینیت؟ من ناگاداری قهرائینه کانی پیغه مبر بووم (ﷺ) که دوو دوو قهرینه ی ده خسته پالی یه ک له یه کم موفه سه له کانداه وه یه کم موفه سه لی نیینو مه سعودیش (الرحمن) ه^۳. نه بو عیسای ترمیزی پیوایه تی کردوه له جابیره وه ده لیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) پزویشت بق لای هاوه له کانی سوره تی (الرحمن) ی بق خویندن له سره تاوه هه تا کوتابیه که ی نه وانیش بیده نگ بوون، پیغه مبری خودا (ﷺ) فرموی: (نه م سوره ته ی (الرحمن) م خویند به سر جنوکه دا شهوی جنوکه کان نه وان له نیوه وه لامیان چاکتر بوو، من هر کاتیک ده چوومه سر نه م نایه ته (واته نه م نایه ته م ده خویند): ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده بیانوت: له هیچ چاکه یه کی په روه ردگارمان حاشا نا کهین سوپاس بق تو خودایه). پاشان وتی: نه م فرموده یه غریبه (هذا حدیث غریب).^۴ حافیز نه بو به کری به زاریش پیوایه تی کردوه^۵. وه له نه بو جه عفری کوپی جه ریز پیوایه تی کردوه له نیینو عومه روه که پیغه مبری خودا (ﷺ) سوره تی (الرحمن) ی خویند یان سوره تی (الرحمن) ی له لای خویندرا فرموی: (نه وه چیه گویم له جنوکه یه وه لامیان له نیوه چاکتره

^۱ احمد (۱۶۰/۲)، فرموده یه کی سه حجه.

^۲ مسلم (۱۴۵۸/۳)، النسائی (۲۲۱/۸).

^۳ احمد (۴۱۲/۱)، نه م فرموده یه سه نه ده کانی سه سه نه.

^۴ تحفة الأحوذی (۱۷۷/۹)، فرموده یه کی غریبه.

^۵ الحاکم (۴۷۲/۲)، فرموده یه کی غریبه.

بقی پروردگاریان). وتیان: نمی پیغهمبری خودا(ﷺ) نو وه لایمه کامه یه؟ فرموی: (نه گیشتموم بهم فرموده ی خوی گوره یه: ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ مه گین جنوکه وتویوانه؟ له هیچ چاکه یه کی پروردگارمان حاشا نا کهین.^۱ حافیزی به زاریش پیویایه تی کردوه.^۲

﴿الرَّحْمَنُ ۝۱﴾ عِلْمُ الْقُرْءَانِ ۝۲ ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۝۳﴾ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۝۴ ﴿الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۝۵﴾ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۝۶ ﴿وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۝۷﴾ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۝۸ ﴿وَأَقِيمُوا ۝۹﴾ الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۝۱۰ ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَارِ ۝۱۱﴾ فِيهَا فَلَکُمْهُمُ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ۝۱۲ ﴿وَاللَّهُ ذُو الْمَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ۝۱۳﴾ فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۱۳﴾

خوای دلاوا نهم قورنانه ی نارودووو فی ریشی کردوو

خوای مه زن باسی ریزو دلوفانی خو ی ده کات به سهر به تده کانیه وه که قورنانی بقی نارودونو له بهرکردن و تیگه یشتنی سوکو ناسان کردوو بقی نوانه ی که بهر به زهیی و په حمی خو ی خستون فرمویه تی: ﴿الرَّحْمَنُ﴾ خوای دلاوا. ﴿عِلْمُ الْقُرْءَانِ﴾ نهم قورنانه ی دهرس داوه. ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ﴾ مروفی نافه راندو دروست کرد. ﴿عَلَّمَهُ الْبَيَانَ﴾ له اخافتنی تیگه یاند، ﴿الْبَيَانَ﴾ حه سەن ده لیت: واته: قسه کردن. چونکه نهم باسه، باسی چونیه تی فی رکردنی قورنانه له لایه ن خودای گوره وه. که خویندنه وه یه تی، نهم خویندنه وه ش به ناسانی قسه ی (ناخافتنی) مروفو به کاره ینانی پیته کان به سوکو به ناسانی له شوینی خویدا له گه رو (حلق) زمان وه ردوو لیودا به وه موو جو ی به کاره ینان و نه و جیاوازیانه ی که له نیوانیانداهه یه.

نیشانه کانی ده سه لاتی خودا له خو رو مانگو و ناسمانه کان و زهمین

خوای گوره ده فرمویت: ﴿الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ﴾ خو رو مانگیش به نه ندازه دین و ده چن. واته: ده چن به دوی یه کدا زور به ریکوپیتیکی پاش و پیش و له ره ناکن وه ک خوای گوره ده سه فرمویت: ﴿لَا الشَّمْسُ بِنِعْمِي لَهَا أَنْ تَدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾^۳ واته: خو ر بوی نیه (ناتوانیت) بگات به مانگو و شوه یش ناتوانیت پیش بکه ویت له رزو هه ریه که یان

^۱ الطبري (۲۳/۲۳).

^۲ كشف الاستار (۷۴/۳)، نهم فرموده یه سه نه ده کانی لاوازه، نه لبانی هیناویه تی له سه حیه که یدا نه پیته کاوه له

لا په ره (۲۱۵۰).

^۳ يس (۴۰).

(خزرو مانگ) له خولگه په کدا مه له ده که نو ده سوړپښه وه. وه ده فه رموویت: ﴿فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ

الْبَيْلَ سَكًّا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾^۱ واته: (خوا) به د پښه ری شه به قو

پووناکي پڅوونه وه په و شوی کردووه به کات و هوی نارامگرتنو خزرو مانگی کردووه ته هوی حساب

دیاریکردن و زاینی کات نه وه ش نه اندازه گرتنی خوی به ده سه لاتی زانایه. خوی گوره ده فه رموویت:

﴿وَالنَّجْمِ وَالشَّجَرِ يَسْجُدَان﴾ گیا وریله و درخت (بق خودا) سوژده ده بن. نینو جه ریر ده لیت:

زانایانی ته فسیر بچوونی جیا و زیان هیه له مانای ﴿وَالنَّجْمِ﴾ دای نه وه ی که هه موو کون له سر

نه وه ی که درخت نه وه په که له سر قه د وه ستاوه.^۲ عه لی کوپی نه بو تلحه پیوایه تی کردووه له

نینو عه باسه وه ده لیت: (النجم) نه وه په که بلا بووه ته وه به سر زه میندا له پوهه.^۳ سه عیدی کوپی

جوبه یو سودی و سوفیانی سه وریش هر وایان و تووه.^۴ نینو جه ریریش هه مان پای هه لېژادووه.

مواجهه ده لیت: (النجم) نه وه ستیره په که له ناسماندایه.^۵ هه سه ن و قه تاده ش هر وایان و تووه.^۶

نه م پرایه دیارو ناشکراره خودا خوښی ده زانیت. چونکه فه رموویه تی: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُم أَجْرٌ وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ مُنْتَهَكُونَ فَإِنَّ اللَّهَ يَصِفُ الْمُؤْمِنِينَ﴾

الْسَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ﴾^۷ واته:

ثایا نه تدی که به راستی سوژده بق خودا ده بات نه وه ی له ناسمانه کان و نه وه ی له زه ویدایه، هه روه ها

پوژو مانگو نه ستیره کان و چیاکان و درخت و گیانه به ران و زوریکیش له خه لکی (هه موو نه مانه ی

باسکرا سوژده ده بن). خوی گوره ده فه رموویت: ﴿وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ﴾ ناسمانی

به رز کردووه ته وه و ته راوی دامه زران دووه. واته: به پاست و پیکي. وه خوی مه زن فه رموویه تی: ﴿لَقَدْ

أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^۸ واته: سویند به

خوا به راستی ټیمه پیغه مبرانی خوامانمان نار دووه به به لگه و موعجیزه ی پوونه و کتیبی ناسمانی و

۱ الانعام (۹۶).

۲ الطبري (۱۱/۲۳).

۳ الطبري (۱۹/۲۳).

۴ الطبري (۱۱/۲۳).

۵ الطبري (۱۱/۲۳).

۶ الطبري (۱۲/۲۳).

۷ الحج (۱۸).

۸ الحديد (۲۵).

تہ ازووی دادمان له گہ لدا ناردن بۆ ئه وهی خه لکی به دادگه‌ری په‌فتار بکه‌ن له‌ناو خۆیاندا. وه هه‌ر لیره‌شدا فه‌رموویه‌تی: ﴿أَلَا تَطْعَمُونَ فِي الْمِيزَانِ﴾ که له ئه‌ندازه‌ ده‌ره‌نچه‌ن. واته: ئاسمانه‌کان و زه‌مینی وه‌دی هه‌یناوه به‌ پاست و پێکی بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو شته‌کانیش هه‌ر به‌ پاستی و پێکی و پێکی بن وه‌ک ئه‌وان. بۆیه‌ خودا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ﴾ کێشانه‌تان به‌رامبه‌ر بێت و نه‌کات ته‌رازووتان سه‌ر بکات. واته‌ با ته‌رازووتان سوک نه‌بێت و سه‌ر نه‌کات به‌ لکو با کێشانه‌تان پاست و پێک بێت. وه‌ک خودای گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی: ﴿رَزَوْنَا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ﴾ واته: وه‌ به‌ ته‌رازویه‌کی پێک کێشانه‌ بکه‌ن. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالْأَرْضُ وَضَعَهَا لِلْأَنَارِ﴾ ئه‌م زه‌ویه‌مان بۆ مه‌ردم وه‌دی هه‌یناوه. واته: وه‌ک چۆن ئاسمانی به‌رزکردووه‌ته‌وه، زه‌مینیشی وه‌دی هه‌یناوه و پای خستوووه‌ به‌ کێوه‌ به‌رزو بلنده‌کانیش دایکو تاوه‌ بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وانه‌ی که له‌سه‌رین نیشه‌ته‌جی ببن و له‌سه‌ری دانیشن، له‌ هه‌موو جۆره‌کانی مرۆڤ به‌ جیاوازی شیوه‌ و په‌نگو زمان له‌ هه‌موو پارچه‌ و به‌شه‌کانی سه‌ر زه‌میندا. ئیبنو عه‌باس و موجاهد و قه‌تاده و ئیبنو زه‌ید ده‌لین: ﴿لِلْأَنَارِ﴾ واته: مه‌ردم. ^۱ خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿فِيهَا فَكِكُهُمُ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ﴾ میوه‌ی تێدایه‌ و دارخورمای خاوه‌ن پشکۆش. واته: پره‌ له‌ میوه‌ی هه‌مه‌په‌نگو تام و بۆن، ﴿وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ﴾ به‌ تاییه‌تی ناوی خورمای هه‌یناوه‌ له‌ به‌ر پیزو که‌ لکی زۆری به‌ ته‌ری و به‌ وشکی. ئیبنو جوهره‌ج ده‌لێت: له‌ ئیبنوعه‌باسه‌وه‌ ﴿الْأَكْمَامِ﴾ واته: شوینی گۆپکه‌ی دارخورما. ^۲ وه‌ زۆر له‌ زانایانی ته‌فسیریش هه‌ر وایان وتوووه‌. ئه‌وه‌یه‌ که‌ خونچه‌ی لی ده‌ردی‌ت و ده‌پشکویت و پاشان له‌ت ده‌بێت و له‌ پۆشکه‌که‌ی جیا ده‌بێت و پاشان ده‌بێت به‌ بوسرو پاشان ده‌بێت به‌ روتبه‌ پاشان پێده‌گات و به‌ تاوای سوورو په‌ش ده‌بێت لێی ده‌کریته‌وه‌ و ده‌پنێت. خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ﴾ وه‌ دانه‌ویله‌ی خاوه‌ن کاو په‌ل و پۆدارو په‌یحانه‌. عه‌لی کوپی ئه‌بو ته‌لحه‌ له‌ ئیبنوعه‌باسه‌وه‌ ده‌لێت: ﴿وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ﴾ واته: کا. ^۳ وه‌ک کای گه‌نم و جۆر توک. عه‌وفی ده‌لێت: له‌ ئیبنوعه‌باسه‌وه‌ که‌ لای

^۱ الشعراء (۱۸۲).

^۲ الطبری (۱۶/۲۳ و ۱۷).

^۳ الدر المنثور (۷/۶۹۳).

^۴ الطبری (۱۸/۲۳).

کشتوکال که سہر قرت کرابیت ٹوہ پئی دہوتریت (عصف) کاو پوش کاتیک وشک دہبیت. ^۱ ہر وہا
 قہ تادہ و زہ ححاک و ٹوہ مالک و توتویانہ: (عصف) واتہ: کردیہ کاو پوش. ^۲ ٹیبنو عہ باس و مواجدو
 کہسانی تریش و توتویانہ: ﴿وَأَلْرَّحْمٰنُ﴾ واتہ: گہ لا. ^۳ حہسن دہ لیت: (الریحان) ٹمہ گہ لای خوتانہ
 واتہ شینگہ ی بؤن خوش. ^۴ عہ لی کوپی ٹوہ تلحہ دہ لیت: لہ ٹیبنو عہ باس و ہ (الریحان) واتہ:
 کشتوکالی سہ وز. ^۵ خودا خوشی دہ زانی (الحب) و ہ گہ نم و جو بق ٹوہ وی و ہ گہ ٹمانہ لہ کاتی
 سہ وزیونیدا کہ بہ گولہ کہ رہیبہ. (الریحان) ٹوہ گہ لایہ کہ بہ دہ وی قہ دہ کہ دایہ، و تراویشہ
 ﴿الْعَصْفِ﴾ ٹوہ گہ لایہ کہ یہ کہ مجار دہ ردیت لہ توتوہ کہ وہ، (الریحان) واتہ: گہ لا، یان ٹوہ تویکلہ ی کہ
 دانہ کہ لہ ناویدایہ.

مرؤفہ بہ چاکہ کانی خودا دا پوشر اوہ

خوای گہ ورہ دہ فہ رمویت: ﴿فِیْ اٰیّٰءِ الْاٰلَآءِ رَبِّکُمْ اٰیّٰتٍ لِّکُمْ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُوْنَ﴾ دہ یسا ٹیوہ لہ کام چاکہ ی
 پہرہ ردگار تان حاشا دہ کہ ن؟ واتہ: بہ کام چاکہ ی خودا دہ ی گروی مرؤفہ جنؤ کہ باوہ پ نا کہ ن و
 حاشا دہ کہ ن؟ ٹمہ قسہ ی مواجدو کہسانی تریشہ. ٹایہ تہ کانی دوی ٹم ٹایہ تہ تہ واو نیشانی
 دہ دات ٹم ہہ موو چاکہ دیارو ٹاشکرایہ بہ سہرتانہ وہ یو دایپوشیون لہ ناویدا نقوم بوون ناتوانن دانہ
 پیدا نہ نین و ٹینکاری بکن، ٹیمہ ش دہ لٹین و ہ ک جنؤ کہ خاوہن باوہ پہ کان وتیان: ٹی خودایہ لہ ہیچ
 چاکہ یہ کی پہرہ ردگار مان حاشا نا کہ یں و سوپاس ہر بق تویہ. ٹیبنو عہ باس دہ بیوت: نا لہ ہیچی
 حاشا نا کہ یں ٹی پہرہ ردگار. واتہ لہ ہیچیک لہ و چاکانہ حاشا نا کہ یں.

﴿خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ کَالْفَخَّارِ ۝۱۷ وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِّنْ نَّارٍ ۝۱۸ فِیْ اٰیّٰءِ الْاٰلَآءِ رَبِّکُمْ اٰیّٰتٍ لِّکُمْ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝۱۹ رَبُّ الْمَشْرِقِیْنَ وَرَبُّ الْمَغْرِبِیْنَ ۝۲۰ فِیْ اٰیّٰءِ الْاٰلَآءِ رَبِّکُمْ اٰیّٰتٍ لِّکُمْ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝۲۱ یَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ۝۲۲ فِیْ اٰیّٰءِ الْاٰلَآءِ رَبِّکُمْ اٰیّٰتٍ لِّکُمْ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝۲۳ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِی الْبَحْرِ کَالْاَعْلَمِ ۝۲۴ فِیْ اٰیّٰءِ الْاٰلَآءِ رَبِّکُمْ اٰیّٰتٍ لِّکُمْ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝۲۵﴾

۱ الطبری (۱۸/۲۳)
 ۲ الطبری (۱۸/۲۳)
 ۳ الطبری (۱۹/۲۳)
 ۴ البغوی (۴/۲۶۸)
 ۵ الطبری (۲۱/۲۳)
 ۶ الطبری (۲۳/۲۳)

باس و روونکردنه وی دروستکردنی نادمه و جنوکه

خوای گه وره فەرموویت: ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ﴾ مؤفسی له قوپی وشکه وه بووی (چەشنی دەفری گلین) وه دی هیتنا. خوای مەزن باسی وه دیهیتانی مرؤف دەکات که له قوپی وشکه وه بووی وه ک دەفری گلین شکاو وه دی هیتناوه. ﴿وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ﴾ جنۆکه شی له بلێسه ی بی دووکل وه دیهیتنا. جنۆکه شی دروست کردوه له بلێسه و ناگری بی دووکل، که کۆتایی گپی ناگره. زه ححاک وتوویت: له ئیبنوعه باسه وه.^۱ وه هه ر به و شیوره به عیکریمه و موجاهد و حه سن و ئیبنو زهید و توویانه.^۲ عوفی (العوفی) له ئیبنوعه باسه وه ده لیت: ﴿مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ﴾ له چاکترینی گپی ناگر.^۳ ئیمامی نه حمەد ریوایه تی کردوه له عائیشه وه ده لیت: پتقه مبه ری خودا (ﷺ) فەرموویت: (فریشته کان وه دی هاتون له پووناکی جنۆکه یش وه دی هاتوه له بلێسه ی ناگر. ناده مپش له وه ی که بۆتان باس کراوه).^۴ واته: له قوپی وشکه وه بووی گلینی شکاو. موسلیمیش ریوایه تی کردوه.^۵ وه ده فەرموویت: ﴿فِي أَيِّ آءِ آلَاءِ رَبِّكَ مَا تَكْذِبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له کام چاکه ی په روه ردگارتان حاشا ده که ن؟

خوای گه وره منه ت دمکات به سه ر به نده کانیسا دمکات به وه ی که هه ردوو شوینی خۆره لات و خۆرنشینی راهیناوه بۆیان

خوای مەزن ده فەرموویت: ﴿رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ﴾ هه ردوو شوینی خۆره لات و خۆرنشینی راهیناوه. واته: دوو خۆره لات: خۆره لاتى هاوین و خۆره لاتى زستان، وه دوو خۆرنشین: خۆرنشینی هاوین و خۆرنشینی زستان. وه له نایه تیکی ترده فەرموویت: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِيرُونَ﴾ واته: جا سویند په په روه ردگاری پۆژه لاته کان و پۆژئاواکان. ئەمەیش به ده رکه وتنی گزنگی خۆر به جیا جیا و گۆپانی ئەو گزنگه له هه موو پۆژیکدا دیاره مه ردم ده یبینن. وه له نایه تیکی تریشدا

^۱ الطبري (۲۶/۲۳).
^۲ الطبري (۲۷/۲۳).
^۳ الطبري (۲۶/۲۳).
^۴ احمد (۱۶۸/۶)، فەرمووده به کی سه حبه.
^۵ مسلم (۲۲۹۴/۴).
^۶ المعارف (۴۰).

فرمویه تی: ﴿رَبُّ الشَّرِيفِ وَالْعَرَبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾^۱ واته: ئەو خودای پۆژمه لات و پۆژئاوایه هیچ پەرستراویکی به راستی نیه تهنه ئەو نەبیت که وابوو بیکه به بریکاری خۆت. لێرده مه بهست پێی جنسی خۆره لاتەکان و خۆرنشینەکانه، چونکه جیاوازی ئەم خۆره لات و خۆرنشینانه له بەرزوه وه نندی دروستکاره وەهه کانی بووه له مۆژو جنۆکه، وه فرمویه تی: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ دهیسا ئیوه له کام چاکه ی پەروره دگارتان حاشا ده کهن؟

منه تکرندی خودا به سه ره بنده کانیدا که ده ریوا که شتی پاهیناوه بوینان

خوای مه زن ده فرمویت: ﴿مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ﴾ دوو ده ریای به ره لا کردووه که ده کهن به یه ک. نینوعه یاس ده لیت: به ری داوه ته وه.^۲ نینوو زهید ده لیت: ﴿يَلْتَقِيَانِ﴾ واته: نه یه یلاوه و نه یه یشتووه بچه ناو یه ک به هۆی ئەو بهرزه خه ی که له نینوانیادیه که جیای کردوونه ته وه.^۳ وه مه بهست به ﴿الْبَحْرَيْنِ﴾ واته: سوێرو شیرین. شیرینه ک ئەم پوو یاران ه یه که دین و ده چن له نیتوان ئەم مه رده دا وه ده فرمویت: ﴿بَيْنَهُمَا بَرْخٌ لَا يَبِينَانِ﴾ بهرزه خیکیان (بلندی نیتوان ته ختایی) له نیتوانیادیه که به سه ره یه که تر دا نایه ن. له م باره یه وه دوا یه له سوره تی (الفرقان) دا له م ئایه تانه دا که خوای که وه ده فرمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا﴾^۴ واته: ئەو زاتی که دوو ده ریای به ره لا کردووه له پال یه کدا ئەمه یان شیرین و سازگاره ئەوی تریان زۆر سوێرو تال و تفته (ئای دهریا کانه) وه له نیتوان ئەو دوو ئاوه دا به ریه ستیکی داناوه و به رگری که ریکی ئەستوو (تا ئەو دوو ئاوه تیکه ل به یه ک نه بن). وه ده فرمویت: ﴿بَيْنَهُمَا بَرْخٌ لَا يَبِينَانِ﴾ واته: بهرزه خه ی له نیتوانیان داناوه. که ئەوه یش به ریه ستیکه له زه مین بۆ ئەوه ی نه چن به سه ره یه که تر داو یه که تری خراب بکه ن و ئەو سیفه ته ی هه ریه که بۆ خۆی هه یه تی نه مینیت و له ناو بچیت، ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ دهیسا ئیوه له کام چاکه ی پەروره دگارتان حاشا ده کهن؟. وه ده فرمویت: ﴿يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ﴾ له هه ردوکیان مرواری و مه رجان ده رده چن. ﴿اللُّؤْلُؤُ﴾ ناسراوه واته:

^۱ المزمّل (۹).

^۲ الطبري (۲۳/۲۹).

^۳ الطبري (۲۳/۳۱).

^۴ الفرقان (۵۳).

مرواری. به لام ﴿وَالْمَرْحَاتُ﴾ واته: مرواری بچوک و وردیلہ. موجدادو قہ تادہ و ثبو زہ زین (أبو زین) زہ ححاک و تویوانہ: پیوایہ تیش کراوہ له علیه وہ. ^۱ نینبو جہ ریر گنپوایہ تیوہ له ہندیٰ له زانایانی سہ لہ فہوہ کہ و تویوانہ: واتہ: مرواریہ گہ ورہ کان. ^۲ نینبو نہ بی حاتم پیوایہ تی کردوہہ له نینبو عہ باسہ وہ دلّیت: کاتیک کہ باران له ناسمانہ وہ باری سہ دہ فہ کان دہ میان دہ کہ نہ وہ ہرچی تییکوت. واتہ: ہرچی له دلّوپی باران کہ وتہ ناوی دہ بیٹہ مرواری. ^۳ سہ نہ دہ کہ ی راستہ. لہ بہر نہ وہ ی بہ کارہینانی نم خشلہ بہ ہرہ ی کی خودایہ بقّ خہ لگی سر زہ مین. خوی گہ ورہ کردوویہ تی بہ منہت بہ سہ ریانہ وہ و فرموویہ تی: ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ﴾ دہ یسا نپوہ لہ کام چاکہ ی پرورہ دگارتان حاشا دہ کہن؟ وہ دہ فہ رموویت: ﴿وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ﴾ کہ شتیہ کان بہ بادوہ ی چیاناسا (لہ دہ ریادا) کاری نہ وہ. ﴿الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ﴾ واتہ: نہ و کہ شتیانہ ی کہ ہاتوچو دہ کہن لہ دہ ریادا، موجداد دلّیت: نہ وہ ی چارو کہ ی پپوہ یہ لہ کہ شتی پپی دہ وتریت: ﴿الْمُنشَآتُ﴾ کہ شتی چارو کہ دار، نہ وہ ی کہ چارو کہ ی پپوہ نیہ پپی ناوتریت ﴿الْمُنشَآتُ﴾. ^۴ قہ تادہ دلّیت: ﴿الْمُنشَآتُ﴾ واتہ: دروستکراوہ کان. ^۵ بیجگہ لہ م کسانی تر و تویوانہ: (الْمُنشَآت) بہ کہ سرہ ی شینہ کہ، واتہ: (البادئات) نہ وانہ ی دہ ست دہ کہن بہ پڑیشتن. ﴿كَالْأَعْلَامِ﴾ واتہ: وہ ک کیوہ کان لہ گہ ورہ بییدا لہ و شتانہ ی کہ تیایہ تی لہ کہ لوپہ لی بازگانی و پپوینیستہ کانی تر دہ گو یزیتہ وہ لہ ولاتیکہ وہ بقّ ولاتیکسی تر یان لہ کیشوہ ری کہ وہ بقّ کیشوہ ری کی تر لہ ہینانی نہ و شتومہ کانہ ی کہ پپوینیستہ بقّ بڑیوی خہ لگی لہ دنیا، بقّ یہ خوی گہ ورہ فرموویہ تی: ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ﴾ دہ یسا نپوہ لہ کام چاکہ ی پرورہ دگارتان حاشا دہ کہن؟

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٦٦﴾ وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٦٧﴾ فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴿٦٨﴾ يَتَنَبَّأُ مَنْ فِي

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴿٦٩﴾ فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴿٧٠﴾﴾

^۱ الطبري (۳۳/۲۳)، القرطبي (۱۶۳/۱۷).

^۲ الطبري (۳۴/۲۳).

^۳ الطبري (۳۵/۲۳).

^۴ الطبري (۳۷/۲۳).

^۵ القرطبي (۱۶۴/۱۷).

باسی بوون و مانه و هو بی نیازی خودا

خوای گوره ده فہرموویت: ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ﴾ ہرکئی ژینی لہ سہر زہمینہ نامینیت. ﴿وَبَقِيَ رَبُّهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ ہر خودای خاوہن شکری بہرزو بہ پڑت دہمیتیت. خوای مہزن ہہ والمان دہداتی کہ ہہموو خہلکی سہر زہمین دہ پڑن و دہمرن ہہ روہا کہ س نامینیت بیتجگہ لہ خوی کہ خاوہنی شکور پڑہ. چونکہ نہ و پەرورہدگاری بہرزو پیرؤزہ ہر دہمیتیت و ہرگیز نامریت. قہ تادہ دلایت: ہہ والی داوہ بہوہی و ہدی ہیناوہ، پاشانیش ہہ والی داوہ کہ ئەمانہ ہہموو نامینیت و لہ ناو دہچیت کہ و ہدی ہیناوہ، لہ دوعایہ کی مہسوردا ہاتوہ: (ئہی نہ و کہ سہی زیندوہ، ئہی نہ و کہ سہی بہ سہر ہہموو شت پادہگات، ئہی و ہدی ہینہری ناسمانہ کان و زہمین، ئہی نہ و کہ سہی خاوہنی شکور پڑیت، ہہموو کاروبارہ کانمان بق چاک بکہ، نہ ماندہ بیتہ دہستی نہفسی خومان چاوتروکانیک و ہ نہ ماندہ بیتہ دہست ہیچ کہ سیک لہ دروستکراوہ کانت)، شہعی دلایت: کاتیک ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ﴾ ت خویچند مہوہستہ و بیدنگ مہ بہ ہتا ﴿وَبَقِيَ رَبُّهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ دہخوینیت^۱ ئەم نایہ تہ و ہک ئەم نایہ تہ وایہ کہ خوای گورہ دہ فہرموویت: ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾^۲ واتہ: ہہموو شتیک لہ ناو دہچیت جگہ لہ زاتی خوا. خوای گورہ باسی پیرؤزی خوی کردوہ لہم نایہ تہ دا کہ خاوہنی شکور پڑہ دہ بیت بی فہرمانی نہ کریت و گوپڑاپاہلی بکریت و لہ برپاری لانہ دریت. و ہک دہ فہرموویت: ﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْفَسْحِ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾^۳ واتہ: خوت پابگرہ لہ گہل نوانہی لہ پەرورہدگاریان دہ پارینہ و ہہ یانینان و نیواران کہ مہ بہستیان پەر زامہندی خودایہ. و ہک ئەم نایہ تہی کہ باسی ئەو کہ سانہ دہکات کہ مال دہ بہ خشن لہ بہر پەر زامہندی خودا فہرموویت: ﴿إِنَّمَا تُطْمِئِنُّ بِرَبِّكَ﴾^۴ واتہ: بہ راستی نئمہ خواردہ مہ نیتان دہ دہینن ہر لہ بہر خودا. نیبنوعہ باس دلایت: ﴿ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ واتہ: خاوہنی شکور مہ زنی. کاتیک خوای گورہ باسی بہ کساننی ہہموو خہلکی سہر زہمین کرد لہ مردندا و ہہو زوانہ ہہموو دہ پڑن بہرہ و پڑنی دواسی خوای خاوہن شکور مہزن فہرمانشہ وایی دہکات لہ نیوانیاندا بہو دادہ پەرہ ریہی خوی. دہ فہرموویت:

^۱ الدر المنثور (۶۹۸/۷).

^۲ القصص (۸۸).

^۳ الکہف (۲۸).

^۴ الانسان (۹).

^۵ الطبری (۸۶/۲۳).

﴿ قِيَامِي ۞ آيَاتِي ۞ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴾ دهیسا نئیوه له کام چاکه ی په روه ردگارتان حاشا ده که ن؟ وه ده ف رموویت: ﴿ يَسْتَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴾ هه رکئی له ناو ناسمانه کان و زه مین، هه موو کارئیکیان هه ر به وه نه وه گشت پوژیک به کاریکه وه خه ریکه. نه مه هه وال له وه ی که خوا بی نیازه له هه موو شتیگه غیر ی خوی و هه موو وه دیهینراوه کان ده سته و خوارو هه ژان پئیویستیان به وه مه یه له هه موو کارو هه لسوکه و تیکیاندا وه به زمانی حالیان و گفتاریان داوی لی ده که ن وه هه موو پوژیک به کاریکه وه خه ریکه. نه عه مش له مواجهه وه ده لئیت له عوبه بدی کوپی عومهیره وه: ﴿ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴾ ده لئیت: هه ر نه وه وه لایم هه ر که سیک بداته وه که هاوری لی بکات یان ببه خشیت به هه ر که سیک که داوی لی بکاتو له تاوانباریک ببوریت و ده رده داریک چاک بکاته وه وه شیفای بدات. ^۱ ﴿ قِيَامِي ۞ آيَاتِي ۞ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴾ دهیسا نئیوه له کام چاکه ی په روه ردگارتان حاشا ده که ن.

﴿ سَنَفَعُ لَكُمْ اَيُّهُ الْفَقْلَانِ ﴾ ﴿ قِيَامِي ۞ آيَاتِي ۞ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴾ ﴿ يَمَعَشَرُ الْجِنُّ وَالْانْسُ اِنْ اَسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَفْعُدُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ فَاَنْفَعُدُوا لَا تَنْفَعُدُوا اِلَّا بِسُلْطَنِ ﴾ ﴿ قِيَامِي ۞ آيَاتِي ۞ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴾ ﴿ يَرْسُلُ عَلَيْكُمَا سُورًا مِّنْ نَّارٍ وَنُحَاسٍ فَلَا تَنْفَعِرَانِ ﴾ ﴿ قِيَامِي ۞ آيَاتِي ۞ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ ﴾ ^(۳۱) ^(۳۲) ^(۳۳) ^(۳۴) ^(۳۵) ^(۳۶)

هه ر شه له گروی جنوکه و مروفو باسی نه و ناره حه تی و نیش و نازاری که تووشیان ده بیت

خوای که وره فه رموویه تی: ﴿ سَنَفَعُ لَكُمْ اَيُّهُ الْفَقْلَانِ ﴾ نئمه به کارتان پاده که ین نه ی گروی مروفو جنوکه. نئینو جوهره یج ده لئیت: ﴿ سَنَفَعُ لَكُمْ ﴾ واته: به م زووانه کارتان ته واو ده که ین و برپارت له سهر ده ده ین. بوخاری ده لئیت: واته: به م زووانه لیتان ده برسینه وه هه یج شتیگ به ری نه وی تر ناگریت لیمان. ^۲ نه مه له قسه ی عه ربه بدا باوه و تراوه: نه مه رژیته وه بو ت کارم به وه نیه. ده وتریت: پاتده کیشم به ره ودا (به ده موچاودا) خودا ده فه رموویت: ﴿ اَيُّهُ الْفَقْلَانِ ﴾، ﴿ الْفَقْلَانِ ﴾ مروفو جنوکه یه وه که له فه رموده ی سه حیدا هاتوره ده فه رموویت: (هه موو شتیگ ده بییستیت و گوی لییه بیجگه له مروفو جنوکه). ^۳ وه له رشیاویه تیکی تریشدا فه رموویه تی: (بیجگه له مروفو جنوکه)، وه له فه رموده که ی

^۱ الطبري (۳۹/۲۳).
^۲ فتح الباري (۴۸۷/۸).
^۳ فتح الباري (۲۴۴/۳).

که له شاخدا هاتوه: ﴿الْثَقَلَانِ﴾ واته: مرؤف و جنوکه. ^۱ ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ دهیسا نټیوه له کام چاکه په روه ردگارتان حاشا ده کهن؟ پاشان خوی مه زن فهرموویه تی: ﴿يَمْشَرُ الْجِبْنَ وَالْإِنْسَانِ إِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ﴾ نهی گوی جنوکه و مرؤف گهر توانیتان له گشت ناسوی ناسمانه کان و زمین دهریاز بن، دهرسا بجن، ناشتوانن لټیان دهریجن، مه گین به دهرسه لاته وه. واته: ناتوانن له فرمان و بریاری خوی گه وره دهریجن و پاکه، به لکر دهری داون هرگیز ناتوانن خوتان پزگار بکهن له فرمانی و دهریازووتان نیه بقره هر شویتیک بپدن دهری داون نه م پوودای پوودای پوژی حشره (پوژی قیامت) فریشته کان دهری هه موو خه لکیان داوه به حوت ریز له هه موو لایه که وه، هیچ کهس ناتوانیت پاکات. ﴿إِلَّا سُلْطَانٍ﴾ مه گهر به فرمانی خودا.

﴿يَوْمَ الْإِنْسَانِ يَوْمِيذٍ إِنَّ الْفَعْرَ ۝۱۰ كَلَّا لَا وَزَرَ ۝۱۱﴾ ^۱ ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَوْمَئِذٍ الشَّعْرُ﴾ واته: نه و کاته مرؤف ده لټیت: دهریازگه له کوپویه، نه خیر هیچ په ناگه یه که نیه، له و پوژده دا نارامگا هر لای په روه ردگاری تویه. وه خوی گه وره فهرموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ يَبْسُلُهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِرٍ ۚ كَانَمَا أَغْشَيْتَ رُجُومَهُمْ قَطْعًا مِنْ أَيْلٍ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَحْصَبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ ^۲ واته: نه وانهش که کرده وهی خرابیان کردوه تولهی هر خرابه یه که به نه ندازهی نه و (خرابه یه تولهی لی ده سینریت) و ریسوایی دایان ده گریت بویان نیه هیچ په ناده ریک له سزای، (به پادده یه که پوویان رهش بووه) ده لټی دهم و چاویان داپوشراره به چه ند به شیک له شه وه زهنگ نه وانهی هاوپیی ناگری نوژه خن نه وان تیتدا دهمیننه وه به هه میشه یی. وه ده فهرموویت: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ دهیسا نټیوه له کام چاکه په روه ردگارتان حاشا ده کهن؟ له بهر نه مه یه فهرموویه تی: ﴿رُسُلٌ عَلَيْكُمَا شُواظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْصَرُونَ﴾ گپی به دوکه ل و بی دوکه لی ناگر ده تانگریت، نه وسه کهس به هاناتانه وه نایهت. عه لی کوپی نه بو ته لحه ده لټیت: له ئیبنوعه باسه وه: (الشواظ) گپی ناگر. ^۳ نه بو سالح ده لټیت: (الشواظ) نه و گپی له سه ری ناگره که وه یه که دوکه لی نیه، زه ححاک ده لټیت: ﴿شُواظٌ مِّن نَّارٍ﴾ لافاویک له ناگر.

^۱ الطوال للطبرانی (۲۷۳)، له پیشه وه باس کراوه.

^۲ القیامة (۱۰-۱۲).

^۳ یونس (۲۷).

^۴ الطبری (۲۳/۴۰).

﴿وَنَحَّاسٌ﴾ علی کورپی نهبو تلحه ده لئیت: له ئیبنوعه باسه وه واته: دوکله ئی ناگر. ^۱ هر بهم شیوه به ریویایت کراوله نهبو سالحو سه عیدی کورپی جوبه یرو نهبو سینانه وه. ^۲ ئیبنو جه ریر ده لئیت عه رب به دوکله ده لئین نوحاس به زهمه ی نون و که سره یش (بضم النون و کسرها) به لام قوربان خویننه کانی کون له سر زهمه ^۳. موجه ده لئیت: (النحاس) زئیر (مس) ده توئیرتته وه ده بیئت به ناو، ده کرئت به سر سه ریاندا. ^۴ قه تاده یش هر وای وتوه. ^۵ زه ححاک ده لئیت: (النحاس) لافاوئیک له زئیر یان مس ماناکه ی نه وه به گه ره له بؤئی قیامه تدا بؤون و پابکن فریشته و گزیره کانی بؤ نه وه ی بگه رینه وه گرشه ناگر و مس و زئیری تواوه ده کن به سه راندا، بؤیه خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له کام چاکه ی په روه ردگار تان حاشا ده کن؟

﴿فَإِذَا أَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ﴿۳۷﴾ فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۳۸﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ ﴿۳۹﴾ فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۴۰﴾ يُعْرِفُ الصُّرْمُونَ بَسْمَتِهِمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿۴۱﴾ فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۴۲﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿۴۳﴾ يَطُوفُونَ فِيهَا فِي حِمْيمٍ ءَأْوَانِ ﴿۴۴﴾ فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۴۵﴾﴾

باسی گران و ناره حه تی بؤئی قیامه ت و ژیا نی تاوانباران

خوی مه زن ده فه رموویت: ﴿فَإِذَا أَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ﴾ سا هر کاتیک نه م ناسمانه قلیشی بر دو به رهنگی گول و چه رمی سور هاته به رچاو. ﴿فَإِذَا أَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ﴾ له بؤئی قیامه تدا. وه ک نه م هموور نایه تانه و نموونه ی نه م نایه تانه که له م مانایه دا هاتوره به لگه یه له سه ری، وه ک خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَفِيَّ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ﴾ ^۱ واته: وه ناسمان له ت ده بیئت و نهو له و بؤزه دا سست و بی که لکه. وه ده فه رموویت: ﴿وَإِذَا السَّمَاءُ أَنْشَقَّتْ ﴿۱﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُفَّتْ﴾ ^۲ واته: کاتیک که ناسمان له بوو، وه ملکه چی کرد بؤ په روه ردگاری و ده بیئت واش بیئت. وه ده فه رموویت:

^۱ الطبري (۴۷/۲۳).
^۲ الطبري (۴۷/۲۳).
^۳ الطبري (۴۸/۲۳).
^۴ الطبري (۴۸/۲۳).
^۵ الطبري (۴۸/۲۳).
^۶ الحاقه (۱۶).
^۷ الانشقاق (۲-۱).

﴿كَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ﴾ واته: ده تویته وه وهك چۆن كه ری و (پۆن و زینو نالتون) ده تویته وه و ده كریته قالبو په نكاو په ننگ ده بیته وهك ئه و بزیانه ی بزیه ی پی ده كریته و په نگی سوو زه ردو شینو سهوز، ئه وه یش له بهر گرانی و نا په حه تی پۆزی قیامه ته. سو دی ده لیت: وهك په نگی گول و خلتی پۆنی زه یتون. موجه د ده لیت: ﴿كَالدِّهَانِ﴾ وهك په ننگه كانی پۆن. ^۱ ﴿فِي أَيِّ آيَةٍ رَّبِّكَ تَكْذِبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له كام چاكه ی په روو ردگارتان حاشا ده كه ن؟ خوی مه زن ده فه رموویت: ﴿فِيَوْمِذٍ لَا يُسْتَلُّ عَنْ ذُئْبُهُ إِشْرٌ وَلَا جَبَانٌ﴾ له و پۆزه دا هیچ كه س (له مرؤو جنوكه) بۆ گوناه ی كه كر دوویه تی، نایه ته بهر پرسینه وه. ئه م نایه ته وهك ئه م نایه ته وایه كه ده فه رموویت: ﴿هَذَا يَوْمٌ لَا يَظْفِقُونَ﴾ ^(۳۵) وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدِرُونَ ^۲ واته: ئه م پۆز ئیكه (بیباوه پان) ناتوانن قسه ی تیدا بكن، وه مؤله ت نادرین كه بپو بیانوو بهیتنه وه. ئه مه له حالئیدا و پاشان له حالئیکی تردا پرسیار له كرداری هه موو كه سێك ده كریته هیچی له بیر ناكریته. خوی گه و ده فه رموویه تی: ﴿فَوَرَبِّكَ لَنَشَعَنَّ لَهُمْ آجْرَيْنَ ^(۳۶) غَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ واته: جا سویند به په روو ردگارت پرسیار له هه موویان ده كه ین، له وه ی كه ده یانكر د (له دنیا دا). بزیه قه تاده و توویه تی: ﴿فِيَوْمِذٍ لَا يُسْتَلُّ عَنْ ذُئْبُهُ إِشْرٌ وَلَا جَبَانٌ﴾ له پیشه وه پرسیار كردن و پاشان مؤر كردنی ده میان و ده ست قاچیان قسه ده كه ن و هه رچیان كر دووه ده یلین و باسی ده كه ن. ^۳ ﴿فِي أَيِّ آيَةٍ رَّبِّكَ مَا تَكْذِبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له كام چاكه ی په روو ردگارتان حاشا ده كه ن؟ وه ده فه رموویت: ﴿يَعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأَقْدَامِ﴾ تاوانباران به شیوه و چپوچاو ده ناسرین، ئیتر قزی سه رو له قاچه كانیان ده نه ون. واته: به و نیشانه ی كه پنیانه وه دیاره، حه سه ن و قه تاده ده لیتن: ده یانناسنه وه به پوی په شو و چاوی شینیاندا. ^۴ منیش ده لیم: ﴿فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأَقْدَامِ﴾ واته: وهك چۆن موسلمانان به پوو قاچی سپیاندا ده ناسرینه وه كه بۆ ده ستنوویژ شوو دوویانه. قزیان ده گرن له گه ل قاچیان به یه كه وه و فریایان ده دهنه ناو ناكر به و شیوه یه ئه عمه ش ده لیت له ئیبنوعه باسه وه:

^۱ الطبري (۵۰/۲۳).
^۲ المرسلات (۳۵-۳۶).
^۳ الحجر (۹۲-۹۳).
^۴ الطبري (۵۲/۲۳).
^۵ الطبري (۵۲/۲۳).

به قزو قاچ هه لده گبریت و ده شکینریت و ورد ده کبریت وهك چۆن دار بق ناو ته نوور وردده کبریت. ^۱ خوای
 مزن ده فهرموویت: ﴿فَإِيَّاءِ الْآلَاءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَان﴾ ده یسا نیوه له کام چاکه ی پهروه دگارتان حاشا
 ده کهن؟ پاشان ده فهرموویت: ﴿هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ﴾ ئەمه هەر ئەو دۆزه خه یه تاوانباران
 برویان وانه بوو هه یه. واته: ئەم ناگره ی که نیوه باوه پرتان پیتی نه بوو، ئەوه تا ناماده یه و له بهرچاوتانه
 به ناشکرا ده بیینن، ئەمه بق سوکایه تی پیکردن و بسئ نرخو سوک سه بیرکردن پیتیان ده و تریت.
 ﴿يَطْرُقُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آتٍ﴾ له ناویداو له ناو ناویکی کولاو ده خو لیتنه وه. واته: جارێک جه زره به ده درین
 له ناو جه هه نمداو جارێکیش ناوی کولویان ده دریتئ ده یخۆنه وه خورده نه وه یه که وهك مسو ئالتونی
 تراوه وایه. که ده و پخۆ له یان پارچه پارچه ده کات. ئەم نایه ته وهك ئەم نایه ته وایه که ده فهرموویت:
 ﴿إِذْ الْأَعْلَالُ فِي أَعْتِقِهِمْ وَالسَّاسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾ فِي الْحَمِيمِ تُرْمَفِي النَّارِ يُسْجَرُونَ﴾ ^۲ واته: کاتیک
 زنجیرو ته و قیان له که ریندایه پیتی پاده کیشرین، له ناو ناوی زۆر که رمدا پاشان له دۆزه خدا
 ده سوتینرین. وه ده فهرموویت: ﴿آتٍ﴾ واته: که رمیکی وه ها که له توانادا نیه و بهرگی ناگبریت له بهر
 زۆر که رمی. ئیبنو عه باس ده لیت: ﴿يَطْرُقُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آتٍ﴾ واته: تا ناخر پله کولاو وه زۆر که رم
 بووه. ^۳ موجهادو سه عیدی کوپی جوبه یرو زه حاکو حه سه نو سه وری و سو دیش هه ر وایان وتوووه. ^۴
 قه تاده ده لیت: له و کاته وه که ئاسمانه کان و زمین دروست کراوه که رم کراوه ده کولیت. ^۵ موجه ممه دی
 کوپی که عیبی قه رزی ده لیت: ئەو که سه ده گبریت و به قزی پاده وه شینریت له ناو ئەو ئاوه کولاو هدا
 هه تا گزشته که ی ده تویته وه و پیشه که ی ده مینیته وه و هه ردوو چاوی له سه ریدا. ئەمه وهك ئەم نایه ته
 وایه که خوای که وره ده فهرموویت: ﴿فِي الْحَمِيمِ تُرْمَفِي النَّارِ يُسْجَرُونَ﴾ ^۶ واته: له ناو ناوی زۆر
 که رمدا پاشان له دۆزه خدا ده سوتینریت. ﴿حَمِيمٍ آتٍ﴾ واته: که رم و له قه رزه یه و په یوایه تیکی تر کراوه
 ﴿حَمِيمٍ آتٍ﴾ واته: ناماده ئەمه قسه ی ئەو زه ییدیشه. ^۷ وته ی (ناماده) هه یج جیاوازه کی نیه له وه ی که

^۱ الدر المنثور (۷/۷۰۴).
^۲ الفافر (۷۱-۷۲).
^۳ الطبری (۲۳/۵۴).
^۴ الطبری (۲۳/۵۴ و ۵۵)، القرطبی (۱۷/۱۷۵).
^۵ الطبری (۲۳/۵۴).
^۶ الفافر (۷۲).
^۷ الطبری (۲۳/۵۵).

پروایهت کراوه له قهره زیوه له سه ره تاوه که وتی: ئاوی گهرمه. وه ک ئه م ئایه ته که ده فره موویت:

﴿تَشْفَى مِنْ عَيْنٍ أَمِينٍ﴾^۱ واته: ئاو دهرتین له سه رچاوه ی له کولۆ و هره گهرم. واته: گهرمه گهرمیکی

وه ها که بهرگی ناگیریت وه ک ئه م ئایه ته که ده فره موویت: ﴿غَيْرَ نَظْرٍ إِنَّهُ﴾^۲ واته: بی ئه وه ی

چاوه پوانی پیگه یشتنی بکن. پیگه یشتن و ناماده کردن. وه ده فره موویت: ﴿حَمِيمٍ آتٍ﴾ واته: کولای

زدر گهرم. له بهر ئه وه ی که تۆله سه ندن له تاوانبارو چاکه کردن له گه ل پاریزگاراند له فه زلۆ و به زه یی و

سۆزو دادپهروه ریته ی پێیان هه ره به و شیوه یه ترساندنیان له تۆله و سزۆ و سه رزه نشکرندنیان له و

گوناهو بته ره سته یه تێیدان ئه مانه هه مووی منه تی خودایه له سه ره به نده کانی، بۆیه ده فره موویت:

﴿فَأَيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له کام چاکه ی پهروه ردگارتان حاشا ده کن؟

﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ﴾^(۱۶) ﴿فَأَيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^(۱۷) ﴿ذَوَاتَا أَفْنَانٍ﴾^(۱۸) ﴿فَأَيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^(۱۹)

﴿فِيهَا عِتَابٌ عُجْرَانٍ﴾^(۲۰) ﴿فَأَيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^(۲۱) ﴿فِيهَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ رَوْحَانٍ﴾^(۲۲) ﴿فَأَيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا

تُكَذِّبَانِ﴾^(۲۳)

ژیانی پاریزگاران و ئه وه هه موو به هره و خوشیه ی تێیدان له ناو ئه و باغانه ها له به هه شتدا

خوای مه زن ده فره موویت: ﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ﴾ بۆ هه ره که سیش له پهروه ردگاری ترساوه،

دوو باغ هه یه. له لای خوای گهره له پۆژی قیامه تدا، وه له ئایه تیکدا ده فره موویت: ﴿وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ

أَلْوَانٍ﴾^۲ واته: بهرگری نه فسی خۆی کردبیت له ئاره زووی خراپه. واته: یاخی نه بووه و ژیانی دنیا ی به

گرنگتر نه گرتوه و زانیویه تی که ژیانی نواریژ زدر چاکتره و هه ره ده مینیتته وه و هه رگیز ته واو نابیت.

له بهر ئه وه فره کانی به جی هیناوه. ئه و شتانه ی قه دهغه کراوه لئی دوور که وتوه ته وه، ئه و که سه

له پۆژی قیامه تدا له لای پهروه ردگاری دوو باغی دهرتیت، وه ک بوخاری پروایه تی کردوه له عه بدولای

کوری قه یسه وه، که پیغه مبه ری خودا (ﷻ) فره موویه تی: (دوو باغ که ده فره کانی له زیوه ئه وه یه که

تێیاندا یه هه ره له زیوه، دوو باغیش که ده فره کانی له ئالتونه ئه وه یه که تێیاندا یه هه ره له ئالتونه له

نتوان ئه و خه لکه و له نتوان ئه و سه ره کردنه ی بۆ خوای گهره ته نها جبه ی کیریایه له سه ره پوی له

^۱ الغاشية (۵).

^۲ الاحزاب (۵۳).

^۳ التازعات (۴۰).

به هشتی له دندا. ^۱ زانیانی فرموده ئەم فرموده‌یان هیناوه جگه له ئەبو داود نه‌بیت. له فرموده‌که‌ی (عبدالعزیز) دا به و شیوه‌یه. ^۲ ئەم ئایه‌ته بۆ هه‌موو مرۆفۆ جنۆکه‌یه ئەمه به‌هه‌یزترین به‌لگه‌یه جنۆکه ده‌چنه به‌هه‌شت، گه‌ر خاوه‌ن باوه‌پو پارێزگار بن، بۆیه خۆای گه‌وره منه‌ت ده‌کات به‌سه‌ر مرۆفۆ جنۆکه‌دا به‌م پاداشته گه‌وره‌یه و فرموویه‌تی: ﴿وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ﴿٦١﴾ فِئَايَ ۙ اَلَا ۙ رَبِّكَ اَنۡتَ كَذَّبَانِ﴾ ده‌یسا ئیوه له کام چاکه‌ی په‌روه‌ردگارتان حاشا ده‌که‌ن؟. پاشان وه‌سفی ئەو دوو باغه‌ی کردووه و فرموویه‌تی: ﴿ذُرَاتَا اَفَانٍ﴾ هه‌ردوو خاوه‌ن دره‌ختی به‌ په‌لك و پۆن. واته: گه‌لای چاك و جوان و هه‌موو جۆره به‌ره‌مه‌یكی باش و پینگه‌یوی پتوه‌یه. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿فِئَايَ ۙ اَلَا ۙ رَبِّكَ اَنۡتَ كَذَّبَانِ﴾ ده‌یسا ئیوه له کام چاکه‌ی په‌روه‌ردگارتان حاشا ده‌که‌ن؟ هه‌ر به‌م شیوه‌یه عه‌تای خۆراسانی و کۆمه‌لیکی تریش وتووینه: ﴿اَفَانٍ﴾ واته: گه‌لای دره‌خت له پال یه‌كو و چووین به‌ناو یه‌کدا. خۆای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فِیہَا عِیَابٌ تَحْرَبَانِ﴾ وه له هه‌ردوودا دوو سه‌رچاوه‌ی په‌وان هه‌یه. واته: ده‌پۆن بۆ ئەوه‌ی ئەو دره‌خت و گه‌لانه ئاو بدرین هه‌موو جۆرو په‌نگێك به‌ره‌م به‌یتن. حه‌سه‌نی به‌سری ده‌لێت: ئاوێکیان پێی ده‌وتریت ته‌سنیم ئەوی تریان پێی ده‌وتریت سه‌له‌سه‌بیل ^۳ عه‌تیه‌ده‌لێت: یه‌کیان په‌وه‌ و لێل نیه و ئەوی تریشیان په‌ویاری شه‌رابه تا ببخۆن که‌یفی پێی ده‌که‌ن. ^۴ ﴿فِئَايَ ۙ اَلَا ۙ رَبِّكَ اَنۡتَ كَذَّبَانِ﴾ ده‌یسا ئیوه له کام چاکه‌ی په‌روه‌ردگارتان حاشا ده‌که‌ن؟ پاشان دوا‌یی فرموویت: ﴿فِیہَا مِنْ کُلِّ فَنۡکَهُمۡ زَوَاجَانِ﴾ هه‌موو میوه‌یه‌کیان تێدایه، که هه‌موو جووتی یه‌کترن. واته: له هه‌موو جۆره میوه‌ و به‌ریکی پتوه‌یه و تێدایه له‌وه‌ی که ده‌یناسن و چاکتره له‌وه‌یش، وه تیشی تێدایه نه‌ چاو دیویه‌تی و نه‌ گوێ بیستووویه‌تی و نه‌ به‌ خه‌یاڵیش به‌ دلێ که‌سدا هاتووه. ﴿فِئَايَ ۙ اَلَا ۙ رَبِّكَ اَنۡتَ كَذَّبَانِ﴾ ده‌یسا ئیوه له کام چاکه‌ی په‌روه‌ردگارتان حاشا ده‌که‌ن؟ ئیبراهیمی کوپی حه‌که‌می (حکم) کوپی ئەبان ده‌لێت: له باوکیه‌وه‌ و له عیگریمه‌وه له ئیبنو عه‌باسه‌وه ده‌لێت: هیچ میوه‌یه‌کی (به‌ره‌مه‌یکی) شیرین و تال نیه له دنیا‌دا مه‌گین له به‌هه‌شتدا هه‌یه. هه‌تا گوزا‌لگه‌یش ^۵. ئیبنو عه‌باس ده‌لێت: ئەوه‌ی

^۱ فتح الباری (۴۹۱/۸).

^۲ مسلم (۱/۱۶۳)، تحفة الأحوذی (۲۳۱۲/۷)، النسائی فی الکبری (۴/۴۱۹)، ابن ماجه (۱/۶۶).

^۳ القرطبی (۱۷/۱۷۸).

^۴ القرطبی (۱۷/۱۷۸).

^۵ القرطبی (۱۷/۱۷۹).

له دنیا هه به له چاو پۆزی داویدا هه ناوه کانیان وهك به كه. واته: جیوازیه كی نۆزۆ ئیجگار گه ووه هه به له نیوانیاندا له چاكیدا.

﴿مُتَّكِبِينَ عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَّيْنُهَا مِنْ إِسْتَرْبٍ وَحَىٰ الْجَنَّةِ دَانَ ﴿۵۱﴾ فَيَأْتِي ٱلْآءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۵۲﴾ فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ ٱلْظُرْفِ لَمْ يَطْمِئْتُنَّ إِشْسَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ ﴿۵۳﴾ فَيَأْتِي ٱلْآءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۵۴﴾ كَأَنَّهُنَّ ٱلْيَاقُوتُ وَٱلْمَرْجَانُ ﴿۵۵﴾ فَيَأْتِي ٱلْآءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۵۶﴾ هَلْ جَزَاءُ ٱلْإِحْسَنِ إِلَّا ٱلْإِحْسَنُ ﴿۵۷﴾ فَيَأْتِي ٱلْآءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۵۸﴾﴾

خوای گه ووه ده فه رموویت: ﴿مُتَّكِبِينَ عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَّيْنُهَا مِنْ إِسْتَرْبٍ وَحَىٰ الْجَنَّةِ دَانَ﴾ له سه سه رایه خیتك پال كه وتوون، كه به ره کانیان له ناو ریشمی نه ستووره و به ری گه یشووی هه ردو باغ له وان نزیک كه وتووه ته وه. ﴿مُتَّكِبِينَ﴾ واته: خه لگی ناو به هه شت له سه سه فاش پال كه وتوون. وتراویشه: واته: دانیشتن به شیوه ی چوارمشقی، ﴿عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَّيْنُهَا مِنْ إِسْتَرْبٍ﴾ له ناو ناو ریشمی نه ستوور، عیكریمه و زه حكاك و قه تاده و توویانه. ^۱ نه بو عیمرانی جونی (عمران الجونی) ده لیت: واته: ناو ریشمی پازاوه به زێ، لیره دا ئیشاره ت ده دات به به ره کانیان كه ناو ریشمه. فه ریشك به ره كه ی نه وهنده چاك بیته. ده بی ده ره وه ی چۆن بیته، بیگومان نۆر چاك تره، نه بو ئیسه ق ده لیت له هوبهیره ی كۆری به ریم نه ویش له عه بدوللای كۆری مه سه وده وه ده لیت: نه مه به ره كه یه تی نه ی نه گه ر ده ره وه تان ببینیایه به و كاته چۆن ده بوو. ^۲ ﴿وَحَىٰ الْجَنَّةِ دَانَ﴾ واته: میوه و به ره مه كه یشی نزیکه لئیانه وه هه ركاتیک ئاره زووی بكن به هه ر شیوه یك بیانه ویت دیته به رده ستیان، وهك خوای گه ووه فه رموویت: ﴿قَطْرُهَا دَانِيَةٌ﴾ ^۳ واته: كه میوه ی نزیکه ده سه ته. وه ده فه رموویت: ﴿وَدَانِيَةٌ عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذُلَّتْ قَطْرُهَا نَزِيلًا﴾ ^۴ واته: وه سیبه ری دره خزانێ به هه شت به سه سه سه ریانه وه یه و هیشووی میوه كانی نزیکه ده سه تو ناسان كراوه. واته: پئی ناگیریت له هه ر كه سه یك ده سه تی بۆ بیات به لكو له ناو كلاكانیه وه دیته ده رو ده كه ویته به رده سه تی. ﴿فَيَأْتِي ٱلْآءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له كام چاكه ی په روهر دگارتان حاشا ده كه ن؟ خوای گه ووه ده فه رموویت: ﴿فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ ٱلْظُرْفِ لَمْ يَطْمِئْتُنَّ إِشْسَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ﴾ كیژوله ی هیند داوین پاكیان له ناو دایه، كه به ره له وان كه سه یك هه رگیز ده سه تی بۆ نه بردوون. كاتیک باسی نه وه فه رشانه ی

^۱ الطبري (۶۱/۲۳)، القرطبي (۱۷۹/۱۷).

^۲ الطبري (۶۲/۲۳).

^۳ الحاقه (۲۳).

^۴ الانسان (۱۴).

کرد که چند به نرخن پاشان ده فرموویت: ﴿فَهَيَّ﴾ له سر ئه و فرشانه. ﴿فَصَبْرُ الْاَطْرَفِ﴾ واته: کیزانیک هینده داوین پاکن هیچ شتیک له بهه شتدا نابینن له میزده کانیان چاکترو جوانتر بیت، ئه مه قسه ی ئیبنوعه باسو قه تاده و عه تای خوراسانی و ئیبنو زهیده.^۱ له فرمووده به کدا هاتوو ه که کیزیک له و کیزانه ده لیت به میزده که ی: سویند به خوا له ناو بهه شتدا شتیک تر نابینم له تق جوانتر بیت و له تق خو شه ویستتر بیت له بهه شتدا له لای من. سوپاس بق ئه و خودایه ی که تقی بق من داناوه و منیشی بق تق داناوه. ﴿اَلَمْ يَلْمِزْهُمْ اِنَّ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانَ﴾ واته: ئه وان کچن و شوخو شه ویسترو هاوته منن، داوین پاکن که س نزیکیان نه بووه ته وه پیش میزده کانیان له مرؤو جنزکه. وه ئه مه پیش به لگه به کی تره له سر نه وه ی که جنزکه ده چنه بهه شت، ئه رتاتی کوپی (منذر) ده لیت: پرسیار له زه مره ی کوپی حه بیب کرا ئایا جنزکه ده چنه بهه شت؟ وتی: به لئ زئیش دینن. پیایوی جنزکه بق زئی جنزکه و به نیاده می پیایو بق به نیاده می زئ.^۲ له بهر نه وه به که فرموویه تی: ﴿اَلَمْ يَلْمِزْهُمْ اِنَّ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانَ﴾. وه ده فرموویت: ﴿وَيَا اَيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده یسا ئیوه له کام چاکه ی په روه ردگارتان حاشا ده که ن؟ پاشان وه سفیان ده کات و ده فرموویت: ﴿كَاٰهِنًا اَلْيَاقُوْتُ وَالْمَرْجَانُ﴾ هینده جوانن ده لئی یاقوت و مرجانن. پاکه وه ک یاقوت و سپیشه وه که مرجان که به مروری ناویان بر دووه، ئه مه قسه ی مواهدو حه سه ن و ئیبنوزه یدو سو دی و که سانی تریشه.^۳ موسلیم ریویاه تی کردوو له موچه ممدی کوپی سیرینه وه، ده لیت: یان باسی خق ده که ن یان باسی یاده وه ریبه کانیان ده که ن. وتی: پیای زورترن یان زئ؟ ئه بو هوره یره وتی: ئه ی ئه بول قاسم نه یفه رموو: (به که م ده سته که ده چنه بهه شت له شیوه ی مانگن له شهوی چوارده دا به دوا ی ئه واندا له شیوه ی ئه سستیره ی پروناکن له ئاسماندا هر به کیک دوو زئی هه به که مؤخی هه ردوو پانی له ناو گوشته که یدا ده بینریت ئه وه ی له بهه شتدایه کوپی زئی نه هیناوه.^۴ ئه م فرمووده به له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوو.^۵ ئیمامی ئه حمده ریویاه تی کردوو له نه نه سه وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (به یانی و ئیواره به که ده رچوون له ربی خودا چاکتره له دنیا و نه وه یشی که تیا به تی به نه ندازه ی دوو سه ری که وان یان شوینتی شوله که ی له بهه شتدا چاکتره له دنیا و نه وه ی که تیا به تی. که ر ژنیک له ژنه کانی ئه هلی بهه شت

^۱ الطبری (۲۳/۶۲/۲۱/۴۱).

^۲ الطبری (۲۳/۶۵).

^۳ الطبری (۲۳/۶۶ و ۶۷).

^۴ مسلم (۴/۲۱۷۸).

^۵ فتح الباری (۶/۳۶۷ و ۴۱۷)، مسلم (۴/۲۱۷۹ و ۲۱۸۰).

له سر زمین دهریکه ویت ننیوانیان پر ده کاتله بونی خوش و نیوهی نه ویشی که به سریه و هیه چاکتره له دنیا و نه وهی که تیا به تی).^۱ بوخاریش هر به و شیوه هیه پیوایه تی کردوه. ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده یسا نیوه له کام چاکه ی په روه دگارتان حاشا ده کن؟ خوی گوره ده فرموویت:

﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ﴾ ناخو پاداشتی کاری چاک، غهیری چاکه دانه و هیه؟ واته: هر که سیک تا کار چاکه له نیدادا مه گهر چاکه نیه له پوزی دوایدا له گلی. وه خوی مزن فرموویه تی:

﴿لَّذِينَ أَحْسَنُوا لِحُسْنِي وَزِيَادَةٌ﴾^۲ واته: بو نه وانه ی چاکه یان کردوه دوو پاداشتی چاکتر (به هشت) و زیاتریان مه هیه (که بینینی خودایه). کاتیک خوی گوره باسی نه و چاکه مزنا نه ی ده کات له گال بهنده کانی خوی کردویه تی که هیچ تا کاریکی چاک هر گیز نایگاتی به لکو نه نه یزونه تی خویه تی به سه ریانه وه و دوی نه مانه هم مووی فرموویه تی: ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده یسا نیوه له کام چاکه ی په روه دگارتان حاشا ده کن؟

﴿وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَانٌ﴾^{۱۱} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۱۲} ﴿مُذَاهِمَاتَانِ﴾^{۱۳} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۱۴}

﴿فِيهِمَا عَيْنَانِ صَاحَتَانِ﴾^{۱۵} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۱۶} ﴿فِيهِمَا فُكَيْهَةٌ وَفُضْلٌ وَرَمَانٌ﴾^{۱۷} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۱۸} ﴿فِيهِنَّ حَيْرَةٌ حَسَانٌ﴾^{۱۹} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۲۰} ﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْبِلَادِ﴾^{۲۱}

﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۲۲} ﴿لَمْ يَطْلُبْنَهُنَّ إِشْرَ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ﴾^{۲۳} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۲۴} ﴿مُتَكَبِّرِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خَضِرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حَسَانٍ﴾^{۲۵} ﴿فَإِنِّي ءَأَلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾^{۲۶} ﴿تَبَرُّكَ أَسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾^{۲۷}

خوی گوره ده فرموویت: ﴿وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَانٌ﴾ غهیری نه مان دوو به هشتی تریش مه هیه. نه م دوو به هشته ی تر جگه له دوو به هشته ی پیشه وهن له پله و پیزو شویندا به ده قی قورشان. وه ده فرموویت: ﴿وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَانٌ﴾ له و فرمووده ی پیغه مبه ره وه (ﷻ) له پیشه وه که فرمووده ی به هشت له زپوه نه وهش که تیا به تی هر نالتونه بو نریکه کان و نه و دوانه که ی تریش بو خاوه نی دهستی راست.^۱ به لگه هیه له سر پیزی پیشینه کان له سر نه وانه ی دوی نه وان له چه ند پوویه که وهیه، یه که م: چونکه وه سفی یه که مه کان له پیش دوایه کانه وه هاتووه. دووه م: پیش خستنیش به لگه هیه

^۱ احمد (۱۴۱/۲)، فرمووده ی یکی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۱۹/۶).

^۳ یونس (۲۶).

^۴ فتح الباری (۴۹۱/۸).

له سر گرنکی بیدان بیدان. پاشان فہرموویہ تی: ﴿وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ﴾ ئەمەیش دیارو ئاشکرایە لە
 بێژی پیشکە و تنق بەرزیان لە دواییەکان. ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَرِيكَمَا تُكَدِّرَبَانِ﴾ دەیسە ئیوہ لە کام چاکە ی
 پەرورەدگار تان حاشا دەکن؟ لە پیشەوہ فہرمووی: ﴿ذَوَاتَا أَفْنَانٍ﴾ دوو خواوەن درەختی بە پەلک و
 بۆین. لێرە شدا دەفہرموویت: ﴿مُدَّهَاتَمَّتَانِ﴾ کەسکی توخن (یە کجار سەوز) بە پوالت رەش دەنوینن.
 واتە: رەش دەنوینن لە تێر ئاودا و ئەوەندە ئاودا و ئیبنوعەباس دەئیت: ﴿مُدَّهَاتَمَّتَانِ﴾ ئەوەندە ئاودا
 دراوێن کە سەوزیان رەش دەنوینن.^۱ موخە مەدی کوپی کەعب دەئیت: ﴿مُدَّهَاتَمَّتَانِ﴾ زۆر توخ و
 رەشن. گومانی تێدا نیە کە درەخت گەلاکانی چوو بە ئاودا یە کەدا زۆر جوان و سەرنج راکیشە. ﴿فِي أَيِّ
 آءِ الْآءِ رَرِيكَمَا تُكَدِّرَبَانِ﴾ دەیسە ئیوہ لە کام چاکە ی پەرورەدگار تان حاشا دەکن؟ لە پیشەوہ
 فہرموویہ تی: ﴿فِيهِمَا عَيْتَانِ مَجْرِبَانِ﴾^۲ واتە: وە لە هەردوودا دوو سەرچاوە ی رەوان هە یە. لێرە شدا
 دەفہرموویت: ﴿فِيهِمَا عَيْتَانِ نَضَّخَتَانِ﴾ جووتیک کانی لە ناواندا هەن. عەلی کوپی ئەبو تەلحە دەئیت
 لە ئیبنوعەباس وە: واتە: هەلدە قولین، بە گوێر پۆیشتن لە تیزی فیجقە کردنیە وە یە.^۳ زەححاک دەئیت:
 ﴿نَضَّخَتَانِ﴾ واتە: پەر لە ئاودا و لێیان نابریت.^۴ ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَرِيكَمَا تُكَدِّرَبَانِ﴾ دەیسە ئیوہ لە کام
 چاکە ی پەرورەدگار تان حاشا دەکن؟ لە پیشەوہ فہرموویہ تی: ﴿فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَرْكِهِمْ زَوْجَانِ﴾^۵ واتە:
 هەموو میوہ یەکیان تێدا یە، کە هەموو جووتی یە کترن. لێرە دا دەفہرموویت: ﴿فِيهِمَا فَرْكُهُمْ وَنَحْلٌ وَرَمَّانٌ﴾
 لە ناویاندا میوہ جات و دارە خورما و هەنار هە یە. گومانی تێدا نیە کە ئایە تی پیشەوہ گشتگیر تر
 زۆر ترە لە بە تاک ناوہینانی و باسی جوڑی میوہکان. وە ئەمە نە کبرە یە و لە شێوہ ی ئیسپاتدا هاتووە
 گشتگیر نیە. بۆ یە ئەم ئایە تە: ﴿فِيهِمَا فَرْكُهُمْ وَنَحْلٌ وَرَمَّانٌ﴾ لە بابی عەتفی خاسە لە سەر عەتفی عام. وە ک
 بوخاری و کەسانی تریش بپاریان داوہ. بە لکو بە تەنھا ناوہینانی خورما و هەنار لە بەر پێزیانە لە سەر
 میوہکانی تر. ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَرِيكَمَا تُكَدِّرَبَانِ﴾ دەیسە ئیوہ لە کام چاکە ی پەرورەدگار تان حاشا دەکن؟

۱ الدر المنثور (۷/۷۱۶).
 ۲ الرحمن (۵۰).
 ۳ الدر المنثور (۷/۷۱۶).
 ۴ الطبري (۲۳/۳۵۷).
 ۵ الرحمن (۵۲).

پاشان فرمویہ تی: ﴿فَیْنِ خَیْرَتٌ حَسَنٌ﴾ له ناویاندا گه لیك کیژی ٹاکار چاکو به دیمہن جوان. قہ تادہ ده لیت: مہ بہست بہ ﴿خَیْرَتٌ﴾ واتہ: خاوهن چاکہ ی زڈد له بہ ہشتدا، کومہ لی زانایان وتووایانہ: ﴿خَیْرَتٌ﴾ جہ معی (خیرة) واتہ: ژنی چاکو پھوش چاکو بہ دیمہن جوان. پویاہ تیش کراوه له نوموسہ لمہ وہ بہ مرفوعی.^۱ له فرمودہ یہ کی تردا کہ له سورہتی (الواقعة) دا دہ بیہتین (إنشاء الله) کہ کیژہ سپی و چاو بہ لہ کہ کان (حور العین) گورانی دهلین: دهلین: نئمہ خورہ وشت جوانین وہ دی ہیتراوین بؤ میژدہ بہ پڑہ کانمان.^۲ ﴿فَیْئِ آءِ الْآءِ رَبِّکُمْ تَكْذِبَانِ﴾ دہ یسا نئوہ له کام چاکہ پھورہ دگارتان حاشا دہ کن؟ پاشان فرمویہ تی: ﴿حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِی الْخِیَارِ﴾ بانئ: جوانی سپی پیست، چاوپرہ له ناو خیچوہ تاندا دهلین. له پیشوہ فرمویہ تی: ﴿فَیْنِ قَصْرَتٌ اَطْرَبِ﴾ واتہ: له ناو ئوہ باغانہ دا مہن حوریانیک کہ تہنا چاویان له میژدی خوئیانہ. گومانی تیدا نیہ کہ ئوہانی بہ نارہ زوی خوی تہنا چاوی له میژدہ کہ یہ تی پڑد ارتن له وانہ ی کہ له ناو خپوہ تاندا دهلین مہرچہ ندہ مہ موویان داپوشراون، خوی گہ ورہ دہ فرمویت: ﴿فِی الْخِیَارِ﴾ بوخاری پویاہ تی کردوہ له عہ بدولائی کوپی قہ یسہ وہ کہ پیغہ مہ بری خودا (ﷺ) فرمویہ تی: (له ناو بہ ہشتدا خپوہ تیک مہ یہ له مرواری ناوبوش پانتاییہ کہ ی شہست میلہ له مہ موو لایہ کیدا کہ سوکاری تیدایہ، یہ کتری نابینن و خاوهن باوہ پان بہ سریاندا دہ گہ رین).^۳ دووبارہ پویاہ تی کردوہ کہ پیغہ مہ بر (ﷺ) فرمویہ تی: سی میلہ.^۴ موسلیم پویاہ تی کردوہ بہ م شپوہ یہ: (خاوهن له بہ ہشتدا خپمہ یہ کی مہ یہ له مرواری ناوہ کہ ی بوشہ درپڑیہ کہ ی شہست میلہ کہ سوکاری خاوهن باوہ پھ کہ ی تیدایہ، موسلمانہ کہ دہ گہ ریت بہ سریاندا کہ سیان چاویان بہ یہ کتری ناکہ ویت).^۵ ﴿فَیْئِ آءِ الْآءِ رَبِّکُمْ تَكْذِبَانِ﴾ دہ یسا نئوہ له کام چاکہ ی پھورہ دگارتان حاشا دہ کن؟ خوی گہ ورہ دہ فرمویت: ﴿لَمْ یَطْمِئِنَّ اَنْسُ قُلُوبِهِمْ وَلَا جَانٌ﴾ کہ بہر له وان ہیچ مرفوہ ہیچ جنوکہ یک مہرگیز دہستی بؤ نہ بردوون. له پیشوہ نایہ تیکمان مہ روہ ک

^۱ الطبري (۷۵/۲۳).

^۲ الطبراني في الاوسط (۲۵۷/۷).

^۳ الرحمن (۵۶).

^۴ فتح الباري (۴۹۱/۸).

^۵ فتح الباري (۳۶۶/۶).

^۶ مسلم (۲۱۸۲/۴).

نہم ثابہ تہ مانا کرد بہ لام تہ وہی پیشوو نہم وہ سفہ زیادہی مہ بوو کہ دہ فرموویت: ﴿كَأْتُنَّ إِلْيَا قَوْتُ
 وَالْمَرْجَانُ﴾. وہ دہ فرموویت: ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ﴾ دہ یسا نئوہ لہ کام چاکہ ی پەرورہ دگار تان
 حاشا دہ کەن؟. خوی مەزن دہ فرموویت: ﴿مُنْكَيْنِ عَلَي رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِي حِسَانٍ﴾ لہ سەر پایەخی
 سەوز جوان پال دہ کەن. لہ ویتە یان لہ دنیا دا نە بینراوہ. عەلی کورشی تەبو تە لحدە دە لئیت: لہ ئیبنو
 عەباسەوہ: فەرشی داپۆشراو بە پەردە ی جوان.^۱ موحامدو عی کریمە و حەسەن و قە تادە و زە ححاک و
 کەسانی تریش مەر وایان وتووہ. واتە: پەردە ی جوان.^۲ عەلای کوپی بە در دە لئیت: پارچە ی جوان
 لہ سەر فەرش لہ شیوہ ی پەردە ی شوپووەوہ. وہ دہ فرموویت: ﴿وَعَبْقَرِي حِسَانٍ﴾ ئیبنو عەباس و
 قە تادە و زە ححاک و سودی دە لئین: (العقبري) واتە: ئو فەرشی کە پادە خریت و شانی لہ سەر
 دادە نریت.^۳ وہ دہ فرموویت: ﴿فِي أَيِّ آءِ الْآءِ رَبِّكَمَا تَكْذِبَانِ﴾ دہ یسا نئوہ لہ کام چاکہ ی پەرورہ دگار تان
 حاشا دہ کەن؟ پاشان فرموویە تی: ﴿بُرْكَ أَسْمَ رَبِّكَ ذِي الْجَلَلِ وَالْإِكْرَامِ﴾ موبارە کە ناوی پاک ی
 پەرورہ دگار ت، خاوەن شکو و شایانی پێژلێگرتنە. واتە: ئو خودایە خاوەن شکو یە و بی گویتی
 ناکریت. خاوەنی پێژو بە نندایە تی دہ کریت و سوپاسی دہ کریت و چاکە ی لہ بەر چاوہ و یاد دہ کریت و
 لہ بیرنا چیت. ئیبنو عەباس دە لئیت: ﴿ذِي الْجَلَلِ وَالْإِكْرَامِ﴾ خاوەن شکو و زۆر مەزنە.^۴ وہ لہ
 فرموودە یە ک ی تردا فرموویە تی: (لہ مەزن سە ی رکردنی خودا رشینگرتنی مووی سپی موسلمان و
 خاوەن دە سە لات و مە لگری قورئان کە زیادە پەوی تیدا نە کات و لیشی دوورنە کە ویتە وە و پشتی تی
 نە کات).^۵ ئیمامی ئەحمەد پریوایە تی کردووە لہ پەبیعی کوپی عامر وە دە لئیت: گویم لہ پیغە مەبری
 خودا بوو (ﷺ) دہ یغە رموو: (خۆتان ببەستن بە خاوەن شکو و شایانی پێژووە).^۶ نە سائیش پریوایە تی
 کردووە.^۷ جە و مەری (الجوهري) دە لئیت: کاتیک کە دەستی پێوہ گرتووہ. ئیبنو مەسعود دە لئیت: واتە:
 خۆتانی پێوہ ببەستن، وتراوہ: (الفاظ) واتە: کۆل نە دان. ئیبنو کە سیریش دە لئیت: قسە کان لہ یە کە وە

۱ الطبري (۸۳/۲۳).

۲ الطبري (۸۴/۲۳).

۳ الطبري (۸۵/۲۳).

۴ الطبري (۸۶/۲۳).

۵ ابو داود (۱۷۴/۵)، فرموودە یە ک ی حەسە نە.

۶ احمد (۱۷۷/۴)، فرموودە یە ک ی باشە (جید).

۷ النسائي في الكبرى (۴۷۹/۶)، فرموودە یە ک ی باشە (جید).

نزیکن (والله أعلم) واته: به رده وام بیون و کولاً نه دان و په یوه ست بیون و دست پیوه گرتن. له ساحیحی موسلم و چوار سونه نه که ی تردا هاتووه له عایشه وه و توویه تی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) کانتیک سلا می ده دایه وه، دانه دهنیشت دوی نویژ مه گین به نه دانه ی نه وه ی که ده یفه رموو: (اللهم أنت السلام ومنك السلام تبارکت یا ذا الجلال والإکرام) ۱.

ته فیسری سورته الواقعه

له مه که که دا هاتووه ته خوارموه

پیژی سورته الواقعه

نیینو نیسحاق له عیکریمه وه له نیینو عه باسه وه ده لیت: نه بو به کر وتی: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) سهرت سپی بووه، پیغه مبهری خودا (ﷺ) فه رموی: (هود و واقعه و مرسلات و عم يتساءلون و اذا الشمس كورت پیریان کردم و سه ریان سپی کردم). تیرمیزی ریوایه تی کردووه ده لیت: چاک و پاسته (حسن غریب) ۲. وه نیمامی نه حمه دیش ریوایه تی کردووه له جابری سه مره وه ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) نویژه کانی ده کرد وه ک چون نیوه نه مرؤ نویژه کانتان ده که ن. به لام زوو لیده بووه وه نویژی نه و که متری ده خایاند له نویژی نیوه. له نویژی به یانیدا واقیعه و هاوشیویه واقیعه ی ده خویند له سوره ته کاند ۳.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۱﴾ لَيْسَ لَوْعِنَهَا كَاذِبَةٌ ۲ ﴿حَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ۳﴾ إِذَا رَحَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ۴ ﴿وَسُتِ الْجِبَالُ بَسًا ۵﴾ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ۶ ﴿وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ۷﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۸ ﴿وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمِ ۹﴾ وَالسَّيِّقُونَ السَّيِّقُونَ ۱۰ ﴿أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۱۱﴾ فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ۱۲﴾

باسی رووداوه کانی پیژی قیامه ت

خوای مه زن ده فه رمویت: ﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾ هه رگا رووداوه که روویدا. ﴿الوَاقِعَةُ﴾ ناویکه له ناوه کانی پیژی قیامه ت. ناوبراوه به و ناوه له بهر بیگومان بیون له روودانی و هاتنی نه و به سه رها ته له و پیژده دا وه ک خوای که وره ده فه رمویت: ﴿فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾ واته: سا نه و پیژده به سه رها ته که

۱ مسلم (۴۱۴/۱)، أبو داود (۱۷۹/۲)، تحفة الأحوذی (۱۹۲/۲)، النسائی (۶۹/۲)، ابن ماجه (۲۹۸/۱).

۲ تحفة الأحوذی (۱۸۴/۹).

۳ احمد (۱۰۴/۵).

۴ الحاقة (۱۵).

پووده دات. وه ده فره رموویت: ﴿لَيْسَ لَوْعَمَهَا كَذِبَةٌ﴾ كه س ناتوانیت له و پووداوه حاشا بکات. کاتی پوودانی که خودا مهیلی لی بوو پووبدات که س ناتوانیت لای بدات و که سیش ناتوانیت له به ریدا بوه ستیت نه هیتیت پووبدات. وه ک خوی گه وره ده فره رموویت: ﴿أَسْتَجِیْبُوا لِرَبِّکُمْ مِّن قَبْلِ أَنْ یَأْتِیَ یَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ﴾ واته: به فرمانی په روه ردگاری خوتان بگن، پیش نه وهی پوژیک بیت که له لای خوداوه هیچ گه پانه وهی نیه. وه فره رموویتی: ﴿سَأَلْ سَائِلٌ بِمَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿۱﴾ لِّلْکَافِرِیْنَ لَیْسَ لَهُ دَافِعٌ﴾ واته: که سیک داوای کرد نازاریک بیت، بؤ خوانه ناسه کان هیچ پوژیک بیته بهر. وه فره رموویتی: ﴿وِیَوْمَ یَقُولُ کُن فِیکون قولہ المحی و له المملک یوم ینفخ فی الصور علیک الغیب والشهاده وهو الحکم الخیر﴾^۲ واته: هر پوژیک بؤ دروستبوونی هر شتی فرمان بدات: ببه ده بیت قسهی راسته و لاری نیه و نه وی، پوژیک به که له شاخدا ده کزیت ته نها خوی ده سه لاتداره و دیارو نه دیار ده زانیت و هر خویه تی له کارزان و ناگاداره. مانای ﴿کاذبه﴾ وه ک موحه ممدی کوی که عب ده لیت: ده بی هر پوو بدات، قه تاده ده لیت: نه خق لادانی تیدایه و نه دوه ریا زیوون و نه گه پانه وه.^۱ ئیبنو جه ریر ده لیت: ﴿کاذبه﴾ مه سدره وه ک (العاقبة و العافیة).^۳ خوی گه وره ده فره رموویت: ﴿خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ﴾ به رزده کات و نرم ده کات. واته: گزویه ک نرم ده کاته وه بؤ هر ه نرمترین پله بؤ جه نه م، با له دنیا دا زور به پزیش بووین. گزویه کیش به رز ده کاته وه بؤ هر ه به رزترین پله بؤ به هشتی مه تاهه تایی با له دنیا شدا لاوازو بی ده سه لات بووین. حه سه ن و قه تاده ش هر وایان و تووه.^۴ عه وفی ده لیت: له ئیبنوعه با سه وه: ﴿خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ﴾ وای لیده کات که دورو نزیک گوئی لیبتیت. عی کریمه ده لیت: (خفصت) وای لیکردوه نزیک گوئی لیبتیت و بیبیتیت، (ورفعت) وای لیکردوه دور گوئی لیبتیت. زه حاک و قه تاده ش وایان و تووه. خوی مه زن ده فره رموویت: ﴿إِذَا رَجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا﴾ کاتیک زه مین ده جولیت به توندی. واته: کاتیک زه مین ده جولیت به جولانیک توندو ده له رفته وه تیک ده چیت

^۱ الشوری (۴۷).
^۲ المعارج (۱-۲).
^۳ الانعام (۷۳).
^۴ الطبری (۸۹/۲۳).
^۵ الطبری (۸۹/۲۳).
^۶ الطبری (۹۰/۲۳).

به یانی و به درختی، بویه نبینوعه باسو و مجاهدو قه تاده و که سانی تریش وتوو یانه. ﴿إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا﴾ واته: به بومه له رزه که ی هاته له رزین.^۱ په بیعی کوپی نه نه س ده لئیت: کاتیک زه مین گچی داو سورپایه و به ویش که تیا یه تی وه گچی بیژنگ نه مه وه ک نه و نایه ته وایه که خودا ده فه رموویت:

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالًا﴾^۲ واته: کاتیک زه مین بومه له رزه تونده که ی هاته له رزین. وه فه رموویه تی:

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ آتْفُورًا رِيَكَمٌ﴾^۳ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَوْءٌ عَظِيمٌ^۴ واته: نه ی خه لکینه، له په روه ردگارتان برسن، بومه له رزه ی پژی قیامت پوداویکی زور گرنه. وه ده فه رموویت:

﴿وَسُتَّ الْأَجْجَالُ بَسًا﴾ که ژیش ده هارین به هارین. واته: وردو خاش ده بن نبینوعه باسو و مجاهدو عیکریمه و قه تاده و که سانی تریش وتوو یانه.^۵ نبینو زهید ده لئیت: کتیه کان وایان لی دیت وه ک خوی گوره فه رموویه تی: ﴿كَيْبًا مَّهِيلًا﴾^۶ واته: کتیه کان ده بنه گردولکه ی لمی خزروک.^۷ وه ده فه رموویت:

﴿فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبِتًا﴾ له چه شنی توژ بلاوده بن. نه بو نيسحاق ده لئیت: له حارس کوپی عه لیه وه ﴿هَبَاءً مُنْبِتًا﴾ وه ک توژ که هه لده کات و دیت پاشان ده پروات و هیچی نامینیت. عه وفی ده لئیت: له نبینوعه باسه وه له م نایه ته دا که ده فه رموویت: ﴿فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبِتًا﴾، (الهباء) واته: نه وه ی که به رز ده بیته وه له ناگر کاتیک گر ده گریت بزوزکی لی به رزه ده بیته وه ده چیت به ناسمانداو کاتیک ده که ویته سه ر زه مین هیچ شتیک نه و نامینیت.^۷ عیکریمه ده لئیت: (المنبت) نه و خاکه یه که با ده بیات و بلاوی ده کات وه. قه تاده ده لئیت: ﴿هَبَاءً مُنْبِتًا﴾ وه به ره می دره خت کاتیک که وشک ده بیته وه و با ده بیات. نه م نایه ته و نایه ته کانی تر وه ک نه م نایه ته به لگه یه له سه ر نه مانی نه م کتوانه له شوینی خویاندا له پژی قیامت داو ده ه ژین و تیک ده پوخین و ده پون وه ک خوری شیکراوه یان لی دیت.

^۱ الطبری (۹۱/۲۳).

^۲ الزلزلة (۱).

^۳ الحج (۱).

^۴ الطبری (۹۳/۹۲/۲۳).

^۵ المزمع (۱۴).

^۶ الطبری (۹۳/۲۳).

^۷ الطبری (۹۴/۲۳).

مروءه دهن به سی تیرهوه له پوژی قیامه تدا

خوای مهن ده فهرموویت: ﴿وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً﴾ نپوه ده کړینه سی تیره. خه لکی له پوژی قیامه تدا ده کړینه سی تیره، به شیک لای پاستی عرشه وه نه وانه ی لای پاستی ئاده مه وه هاتوونه ته دهره وه و نامه کانیا ن به دهستی پاست دهریته دهستیان. ده یانبه نه لای پاسته وه. سودی ده لیت: نه مانه زړینه ی خه لکی به هه شتن. نه وانه یش له لای چه پی عرشه وه ن و نه و کسانه ن که له لای چه پی ئاده مه وه هاتوونه ته دهره وه. نامه کانیا ن به دهستی چه پ دهریته دهستیان. ده یانبه نه لای چه په وه نه مانه یش زړینه ی خه لکی ناگرن (په نا به خوا لیان). نه وانه یش که له پی شه وه ن له به رده م خوای گه وره دان. نه و تیره یه ن که به پوژترو نزیکترو شایسته ترن له تیره ی لای پاست، نه و کسانه ن که گه وره ی نه وانن که بریتین له پیغه مبه ران و (سه لای خوایان لیبت) پیاوچاگان و شه هیدان. نه مانه ژماره یان که متره له تیره ی دهستی پاست. بویه خوای گه وره فهرموویته: ﴿فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ﴾ تیره یه کیان دهستی پاستی و به ختیارن. ﴿وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمِ﴾ تیره ی تریان دهستی چه پی و نه گبه تبارن. ﴿وَالسَّيِّئُونَ السَّيِّئُونَ﴾ تیره یه کیش له پی شه وه ن، وه پیش که وتوون. وه هر به م شیوه یه خوای گه وره له کزتابی سوره ته که دا دابه شی کردوون به سی تیره وه له کاتی کیان دهرچوونیا نندا. وه له م نایه ته شدا هر به م شیوه یه باسیان ده کات و ده فهرموویت: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ. وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذِنَ اللَّهُ﴾^۱ واته: له پاشان نه م قورئانه مان به خشی به که سانیک که له ناو به نده کانماندا هه لمانبژاردن نیجا هه ندیکیان سته مکارن له خودی خوایان و هه ندیکیان مامناوه ندین و هه ندیکی تریان به فهرمانی خودا پیشکه وتوون به هو ی چاکه کانیا نه وه. موحه مده دی کوری که عب و نه بو حزه و یه عقوبی کوری موجهاد وتوویانه: ﴿وَالسَّيِّئُونَ السَّيِّئُونَ﴾ واته: پیغه مبه ران (سه لای خوایان لیبت).^۲ سودی ده لیت: نه وانه نه هلی علیینن. مه به ستیش له پیشکه وتووان نه وانه ن که په له ده که ن له کاری چاکدا به و شیوه یه ی که فهرمانیا ن پیکراوه وه ک خوای گه وره فهرموویته: ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَعْفَرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ﴾^۳ واته: پیشپرکی بکه ن بقر لیبوردنیکي گه وره له لایه ن

^۱ فاطر (۳۲).

^۲ القرطبي (۱۹۹/۱۷).

^۳ ال عمران (۱۲۳).

په روه ردگار تانه وه و بڼ بهه شتيك كه پانيه كې به نه ندازه ي ناسمانه كانو زويه. وه ده فرمويت:

﴿سَافِقُوا إِلَى مَفْعَرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾^۱ واته: پيشبركي بكن بـ

ده ستختني ليخوشبون له لايه ن په روه ردگار تانه وه بڼ بهه شتيك كه پانتاييه كې به وينه ي پانتايي

ناسمانو زويه. وه ده لئيت: هر كه سيك پيشكه وت له م دنيا او په له ي كرد له كاري خيردا نه وه نو

كه سه له پڙي دوايشدا هر له پيشكه وتوانه بڼ پڙلئنان. چونكه پاداشتي له جزي نيشه كه يه تي.

وهك و تراوه: چي بكلي نه وه ده دورينه وه، بڼيه خوي گه وره فرمويه تي: ﴿أُولَئِكَ الْمَفْعَرُونَ﴾ كه

نه وانه له نيمه وه نزيك كه وتون. ﴿فِي جَنَّةِ النَّعِيمِ﴾ له باغاتي پر له خوشيدا ده زين.

﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾^(۱۳) وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿۱۴﴾ عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ ﴿۱۵﴾ مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَّقِنِينَ ﴿۱۶﴾ يَطُوفُ

عَلَيْهِمْ وَلَدَانٌ مُخَلَّدُونَ ﴿۱۷﴾ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقٍ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿۱۸﴾ لَا يَصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزْفُونَ ﴿۱۹﴾ وَفَكَهْرٌ مِمَّا

يَتَخَرَّوْنَ ﴿۲۰﴾ وَلَطِيرٌ طَيْرٌ مِمَّا يَشْتَبُونَ ﴿۲۱﴾ وَحُورٌ عِينٌ ﴿۲۲﴾ كَأَمْثَلِ اللَّوْلِ الْمَكْرُورِ ﴿۲۳﴾ جَزَاءً لِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

﴿۲۴﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيهَا ﴿۲۵﴾ إِلَّا قِيلًا سَلَمًا سَلَمًا ﴿۲۶﴾

پيشكه وتوان (السابقون) و پاداشتيان

خوي گه وره باسي نه كه سانه ده كات كه له پيشه وه نو نزيك له خويه وه ده فرمويت: ﴿ثَلَاثَةٌ

مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾ به شيك له واني پيشينه. ﴿وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ كه ميكيش له واني پاشين. واته: كومه ليك له

پيشينه كانو كه ميكيش له وانه ي كه له دواي نه وانه وه دين. و تراوه: مه به ست به پيشينه كان گه له

رپاوردوه كانو به دواينه كانيش نه م نوممه ته يه. نيينو نه بي حاتم پوياه تي كړدوه له مواهدو

حه سني به سر يه وه. نيينو جه ريريش ه مان راي ه لبراردوه. پاشان نه م فرموده ي

پتغه مبر (ﷺ) ده بيني كه ده يه فرمو: (نيمه پاشيناني له پيشه وه ين له پڙي قيامه تدا).^۲ جگه له م

كه سي تر نه يگي زاوه ته وه له كه سيشه وه پوياه تي نه كړدوه. وه نه وه ي كه دل پتي خوش ده بيت بڼ

نه م فرموده يه نه م فرموده يه كه نيينو نه بي حاتم پوياه تي كړدوه له نه بو هوره يره وه ده لئيت:

كاتيك نه م نايه ته هاته خواره وه: ﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾^(۱۳) وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿۱۴﴾ هاهه له كاني پتغه مبر (ﷺ)

زږ به لايانه وه گران بوو. پاشان نه م نايه ته هاته خواره وه: ﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾^(۱۳) وَثَلَاثَةٌ مِنَ

^۱ الحديد (۲۱).

^۲ الطبري (۹۸/۲۳).

^۳ فتح الباري (۵۲۶/۱۱).

الْآخِرِينَ ﴿۱﴾ واتہ: کومہ لئیکی نؤدن لہ پیشینان، کومہ لئیکی نؤدن لہ پاشینان (نوممتی موحمہ مد
 ﴿۱﴾)، پیغمبر (ﷺ) فرموی: (من پجام وایہ کہ نئوہ چوارہ کی خہ لکی بہ ہشت بن وہ سیئہ کی
 خہ لکی بہ ہشت بن. بہ لکو نیوہی خہ لکی بہ ہشت بن یان بہ شیکی خہ لکی بہ ہشت بن. وہ بہ شی
 دووہ میس لہ گہ لیان بہش بکن). نیمامی نہ حمہ دیش پویاہ تی کردوہ. ^۲ نہم پایہی کہ نیبنو جہ ریر
 ہہ لیبڑار دووہ لیزہ دا پایہ کی لاوازہ قسہی لہ سرہ. چونکہ نہم نوممتہ چاکترین نوممتہ بہ دہ قی
 قورٹان نؤد دوورہ کہ نزیکہ کان (المقرین) لہ گہ لہ پیشووہ کاندا لہ نہم زیاتر بن. وایش دہ ردہ کہ ویت
 کہ نزیکہ کان لہم نوممتہ دا لہ گہ لہ کانی تر زیاتر بیت واللہ اعلم. پای دووہ م بہ میزترہ و تہ واوترہ لہم
 شوینہ داو مہ بہ ستیش لہم نایہ تہ کہ دہ فرموویت: ﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾ واتہ: لہ نہوہ لی نہم نوممتہ و
 ﴿وَقِيلَ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ واتہ: ہر لہم نوممتہ. نیبنو نہبی حاتمہ پویاہ تی کردوہ لہ سری (السری)
 کوی یہ حیاوہ دہ لیت: حہ سن نہم نایہ تانہی خویندوہ: ﴿وَالسَّيِّئُونَ السَّيِّئُونَ ﴿۱۰﴾ أُولَٰئِكَ الْمَقَرَّبُونَ
 ﴿۱۱﴾ فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿۱۲﴾ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿۱۳﴾ وَقِيلَ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ دہ لیت: تیرہ یک لہو گہ لانہی کہ
 پابوردن و پڈیشن. وہ پویاہ تراوہ لہ موحمہ مدی کوی سرینہ وہ کہ لہم نایہ تہ دا: ﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ
 الْأَوَّلِينَ ﴿۱۳﴾ وَقِيلَ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ دہ لیت: لہ پیشمانہ وہ وتویانہ و پجایان وابوہ کہ ہموویان لہم
 نوممتہ بیت. وہ حہ سن و نیبنو سرینیش ہر پایان وایہ کہ ہمووی لہم نوممتہ یہ. گومانی تیدا
 نیہ کہ نہوہ لی ہموو نوممتہ کی لہ کڑتاییہ کہی چاکترہ. وہ ہہ لیشدہ گریٹ کہ ہموو نوممتہ کان
 بگریتوہ، ہر نوممتہ ی بہ پی بونی خوی. بڑیہ لہ کٹیہ سہ حیحہ کان و کٹیہ کانی تریش لہ چہ ند
 پنگاوہ ہاتوہ. کہ پیغمبر (ﷺ) فرمویہ تی: (چاکترین چہ رخ چہ رخ منہ پاشان نہوانہی
 لہ دوی نہمان دین و پاشان نہوانش دوی نہوانہ دین). ^۳ تا کڑتایی فرمودہ کہ. دیسان فرمویہ تی:
 (بہ ردہ وام تیرہ یک لہ نوممتی من لہ سر ہق دہ میننہ وہ، نہوانہی کہ لیٹان دہ تہ کتہ وہ و دہوریان
 چول دہ کن و نہوانہیش کہ لہ گہ لیان نیر و لیٹان جیادہ بنہ وہ ہیچ زیانیکیان لی نادہن ہہ تا پڑی
 قیامت)، وہ لہ فرمودہ یہ کی تر دا ہاتوہ: (ہہ تا فرمانی خودای گہ ورہ دیت نہوانہ بہ و شیوہ یہ
 دہ میننہ وہ). ^۴ مہ بہ ست لیزہ دا نہویہ کہ نہم نوممتہ لہ ہموو نوممتہ کانی تر بہ پڑترہ. وہ

^۱ الواقعة (۳۹-۴۰).

^۲ احمد (۳۹۱/۲)، نہم فرمودہ یہ سہنہ دہ کانی لاوازہ.

^۳ البخاری (۳۶۰۱).

^۴ البخاری (۷۱، ۳۱۱۶، ۳۶۶۰، ۳۶۶۱، ۷۳۱۱، ۷۳۱۲، ۷۴۵۹، ۷۴۶۰ وغیر ذلک).

نزیکه کانیش له خوداوه زۆرترو پله‌یان به‌رزتره له ئومه‌ته‌کانی تر له‌بەر پێزی ئاینه‌که‌ی و گه‌وره‌یی پێغه‌مبهره‌که‌ی (ﷺ) بۆیه له‌ فهرمووده‌ی مه‌ و اتردا هاتوو له‌ پێغه‌مبهری خوداوه (ﷺ) هه‌والی داوه که له‌م ئومه‌ته‌دا حه‌فتا هه‌زار ده‌چنه به‌هه‌شت به‌بێ لێپرسینه‌وه. وه له‌ فهرمووده‌یه‌کی تردا فهرموویه‌تی: (له‌گه‌ڵ هه‌موو هه‌زار که‌سی‌کدا حه‌فتا هه‌زار، وه له‌ فهرمووده‌یه‌کی تریشدا فهرموویه‌تی:

(له‌گه‌ڵ هه‌موو که‌سی‌کدا حه‌فتا هه‌زار). خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ﴾ له‌سه‌ر ته‌ختی چه‌واهێزێنه‌ند. ئیبنو عباس ده‌لێت: پازاوه به‌ ئالتون واته: چنراو به‌ ئالتون^۱. موجهادو عیكریمه و سه‌عیدی کۆپی جوبه‌یرو زه‌یدی کۆپی ئه‌سه‌لم و قه‌تاده و زه‌ححاک و که‌سانی تریش هه‌ر وایان وتوو.^۲

خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مَتَنِّيلِينَ﴾ به‌رامبه‌ر به‌ یه‌ك پال ده‌که‌ون. واته: په‌ویان

له‌ یه‌ک‌تره‌ و که‌س له‌ دوا‌ی که‌سه‌وه نیه‌. ﴿يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ﴾ تازه‌ لاوی هه‌میشه‌ لاو، له‌ ده‌وره‌یان دێن و ده‌چن. واته: له‌سه‌ر یه‌ك شێوه ده‌مێننه‌وه گه‌وره نابن و پیر نابن و ناشگۆپین.

﴿يَا كُوفٍ وَّأَبَارِقٍ وَّكُلِّينَ مَيِّينَ﴾ به‌ په‌رداخ و سوراخی و پیا‌له‌ باده‌ی په‌وان له‌ سه‌رچاوه‌یان ده‌ده‌نی.

مه‌به‌ست به‌ (اکواب) ئه‌و سوراخیانه‌یه‌ که‌ لوت و گوێدار نین، (أباریق) ییش ئه‌وه‌یه‌ که‌ هه‌ردوو

وه‌سفه‌که‌ی تێدا‌یه‌ واته: لوت و گوێچه‌کی هه‌یه‌. (الکوف) ییش واته: پیا‌له‌کانی هه‌مووی له‌ باده‌یه‌ له‌ سه‌رچاوه‌ی په‌وان. که‌ نابێت و ته‌واو نابێت به‌ لکو به‌ به‌رده‌وامی ده‌روات و ناوه‌ستیت. خوای مه‌زن

ده‌فهرموویت: ﴿لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزْفُونَ﴾ نه‌ سه‌ریان پێی دێشیت نه‌ سه‌رخۆشیش ده‌بن پێی. واته:

سه‌ریان نایه‌شیت و عه‌قلیش له‌ ده‌ست ناده‌ن. به‌ل: ناگۆریت له‌گه‌ڵ ئه‌و هێزه زۆرو تام و چێژه‌ی که‌

هه‌یه‌تی. زه‌ححاک په‌یوایه‌تی کردوو له‌ ئیبنو عباسه‌وه که‌ وتوو‌یه‌تی: باده‌ چوار سیفه‌تی هه‌یه:

سه‌رخۆشی و سه‌رئێشه‌ و رشانه‌وه‌ و میزکردن. خوای گه‌وره باسی باده‌ی به‌هه‌شت ده‌کات که‌ ئه‌م

سیفه‌تانه‌ی تیا نیه‌ و دووره‌ لێیانه‌وه.^۳ موجهادو عیكریمه و سه‌عیدی کۆپی جوبه‌یرو عه‌تیه‌ و قه‌تاده و

سویدی ده‌لێن: ﴿لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا﴾ واته: سه‌ریان پێی ژان ناکات و نایه‌شیت.^۴ وه وتوو‌یا‌نه: ﴿وَلَا

يُزْفُونَ﴾ واته: له‌سه‌ر خۆیان ناچن و ناوه‌ز له‌ ده‌ست ناده‌ن.^۵ خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَمَنْ كَفَرَ

^۱ الطبري (۹۹/۲۳).

^۲ الطبري (۱۰۰/۹۹/۲۳).

^۳ القرطبي (۲۰۴/۱۷).

^۴ الطبري (۱۰۴/۱۰۳/۲۳).

^۵ الطبري (۱۰۵/۱۰۴/۲۳).

سَمَاءٍ يَخْبِرُونَ ﴿۱﴾ میوه جاتیش هر کامیک هالی ده بئزین. واته: میوه ده گپن به سه ریاندا له هر کامیک هه لده بئزین ناره زوی خویانه. نم نایه ته به لگه به له سه دروستی هه لئزاردنی میوه له هر لایه که وه ناره زوی بکرت. نیمامی نه حمده پویایه تی کردوه له سابه وه ده لئیت: نه نه س وتی: پیغه مبهری خودا (ﷺ) خو بینینی پی خوش بوو، هر که سیک خونی بیننیا به هه والی ده پرسسی گهر (وختی) نه یناسیایه وه که ر باسی چاکه یشی بگردایه له خه ونه که ی زیاتر پی خوش بوو. ژئیک هات بق لای وتی: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) خه ونم بیننی وه که نه وه ی که من هینرام و ده رکرام له مه دینه و خستمیانه (خرامه) به هشت گویم له کومه لیک بوو که به هشت ده لهری بویان کاتیک سه یرم کرد فلان و فلانه و، فلانی کوپی فلانه، ناوی دوازه که سی هینا. پیغه مبهری (ﷺ) تپیک ی ناربوو پیش نه مه، ژنه که وتی: هینانان جلوه رگی تولسیان له به ردا بوو، ده ماره کانیا ن برابوو خوینی لی ده پویش. وترا: بیان بهن بق پویاری به یدخ یان به یزخ خرانه ناویه وه و هاتنه ده ره وه، دم و چاویان وه که شه وی چواره و ابوو ته شتیکی له زپریان هینا که بوسری تیدابوو، له و بوسره یان خوارد (خورمای تازه که پهنگی گرتوو و ته و او پی نه گیشتوو) چه نده یان توانی به ناره زوی خویان به هر لایه کدا هه لیانده گپرایه وه مه گین له و میوه یان ده خوارد که ده یانویست. منیش خواردم له گه لیان هه والگری نه و تپه له و کاتدا هات و وتی: نیمه ناواو ناوامان به سه ره ات. فلان و فلان پیکران و لیان درا هه تا دوازه که سی ژمارد. پیغه مبهری خودا (ﷺ) ژنه که ی بانگ کرد فرمووی: خه ونه که تم بق بگپیره وه، بقی گپرایه وه. ژنه که ده یوت: فلان و فلانه که سیان هینا. وه که نه و وتی نه مه قسه ی نه بو به علایه^۱. (حافظ الضیاء) ده لئیت: نه مه له سه ره مرچی موسلیمه. خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَلَقَدْ طَبَّرَ سَمَاءً يَشْتَهُونَ﴾ گزشتی مه لیش له وانه ی ناره زوی ده کن. نیمامی نه حمده پویایه تی کردوه له نه نه سه وه ده لئیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (مه لی به هشت وه که وشتری به زوی میننه وایه له دره ختی به هشت ده له وه پیت و ده خوات). نه بو به کر وتی: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) له مه له ناسکه کانن. پیغه مبهری (ﷺ) فرمووی: (نه وه ی ده یخوات له و ناسکتره)، سی جار نه مه ی فرموو، وه من داوام وایه تر له و که سانه بیت که لئی ده خوات.^۲ نیمامی نه حمده به نه نا نه م فرمووده ی هینا وه به م شتیه به. خوی گه وره ده فرموویت: ﴿وَسَحَّرُ عَيْنٍ﴾ کیژی سپی چاو به له کیش. ﴿كَأَمْثَلِ اللَّوْلِ الْمَكُونِ﴾ هه موو ده لئی مروارین له ناو سه ده فدا. واته: وه که مرواری لوس وان نه وه نده سپین وه که له سوره تی

^۱ احمد (۱۳۵/۳) و مسند ابی یعلی (۴۴/۶)، فرمووده یه کی سه حیحه.

^۲ احمد (۲۲۱/۳)، فرمووده یه کی سه حیحه.

(الصفات) دا له پيشه وه باس كراوه و خواى گه وره فرمويه تی: ﴿كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ﴾^۱، واته: وهك
 ميلاكى ناو ميلائن (يان ده لئى مروارى ناو سه ده فن). وه ديسان له سوره تی (الرحمن) يشدا هر
 باسكراوه. بويه خواى گه وره ده فرموييت: ﴿جَزَاءُ يَمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ پاداشتی كرده وه يانه. واته:
 نه مې كه پيمان داون پاداشتی نه و كرده چاكانه يه كه كرديو يانه. پاشان خواى گه وره فرمويه تی:
 ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيًا﴾ كه له ويديان نه قسه ي هرزه ده بيستن، نه وتاريكى نارپه وا. ﴿إِلَّا قِيلًا
 سَلَمًا سَلَمًا﴾ مه گر دروود له يه كترى بكن و وه لامى پي بده نه وه. واته: له به هشتدا قسه ي بي ماناو
 هرزه ناييستن. قسه يه كه بوني سو كايه تی ليبييت و خراب بيت وهك فرمويه تی: ﴿لَا تَسْمَعُ فِيهَا
 لَغِيَةً﴾^۲ واته: قسه ي هيچ و پوچى تيذا ناييستن. واته قسه ي هرزه و بي سود. ﴿وَلَا تَأْتِيًا﴾ واته: نه
 قسه ي ناشيرين. ﴿إِلَّا قِيلًا سَلَمًا سَلَمًا﴾ واته: بيچكه له سلام كردن له يه كترى وه لامدانه وه ي. وهك
 خواى گه وره فرمويه تی: ﴿وَحَيِّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ﴾^۳ واته: سلاو كردن لتيان له و (به هشته) دا به وشه ي
 سه لاه. هر وه ما گفتوگوشيان قسه ي هرزه و ناشيرين تيذا نيه.

﴿وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ﴾ (۳۷) فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ﴿۳۸﴾ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ﴿۳۹﴾ وَظَلِّى مَمْدُودٍ ﴿۴۰﴾ وَمَاوَى مَسْكُودٍ ﴿۴۱﴾
 وَفَكَهْمٌ كَثِيرٌ ﴿۴۲﴾ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿۴۳﴾ وَفَرُشٍ مَّرْمُوعَةٍ ﴿۴۴﴾ إِنَّا أَنشَأْنَهُمْ إِنشَاءً ﴿۴۵﴾ فَعَمَلْنَهُمْ أَنْبَاءً كَارًا ﴿۴۶﴾
 ﴿۴۷﴾ عُرَابًا نَّرَابًا ﴿۴۸﴾ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿۴۹﴾ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَىٰ ﴿۵۰﴾ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿۵۱﴾

تيرهی دسته راست و پاداشتيان

كاتيك خواى گه وره باسى پاشه پوژى نه و تيره يه ي كرد كه له پيشه وهن و له خويه وه نزيكن پاشان
 تيره ي دسته راستيش باس ده كات و له پيژى نه و اندا باسيان دينيت و به ناكارچاك ناويان ده بات. وهك
 مه يموني كوپى مه هران ده لئيت: تيره ي دسته راستپه يان له دواى پنه ي تيره ي پيشكه و توانن وه
 ده لئيت: ﴿وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ﴾ نه وه ي تيره ي دسته راستن، نه وان چون به خته وه ريكن؟
 واته: تيره ي دسته راست چين و ژيانيان چونه و پاشه پوژيان به چى ده بيت؟ پاشان ماناي كردوه به م
 نايه ته ي كه خوداي گه وره فرمويه تی: ﴿فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ﴾ لاي ده ركه نارى بي دركن. ئيبنوعه باس و

^۱ الصفات (۴۹).
^۲ الغاشية (۱).
^۳ يونس (۱۰).

عیکریمه و مجاهدو ثیبنول نه حوهس و قه سامه‌ی کوپی زوهه‌یرو سه‌فهری کوپی نوسه‌یر و حه‌سن و قه تاده و عه‌بدوللای کوپی که سیر و سودی و نه‌بو حه‌ززه و که‌سانی تریش وتویانه: نه و داره‌ی که دپکی پیوه‌ نیه.^۱ نئینوعه‌ باس ده‌لئیت: ﴿فِي سِدْرٍ مَّخْضُورٍ﴾ داری پر به‌رهم. وه له عیکریمه و مجاهدیشه‌وه دیسان ریوایه‌ت کراوه قه تاده‌یش هر وای وتوووه که نئیمه قسه‌مان له و دره‌خته پر به‌رهمه ده‌کرد که دپکی پیوه‌ نیه. وا درده‌که‌وئیت که مه‌به‌ست له و دره‌خته‌ی دنیا و نه‌وه‌ی پژی دوابی. نه و دارکه‌ناره‌ی دنیا دپکی پیوه‌یه و به‌رهمی زؤر نیه. به‌لام دارکه‌ناری به‌ه‌شت به‌رهمی زؤره و دپکی پیوه‌ نیه. دره‌خته‌که‌ی قورس کردوووه. خوی مه‌زن ده‌فهرمووئیت: ﴿وَطَلْحٍ مَّنْضُورٍ﴾ مؤزی پال پئیکه‌وه دراویش. عوتبه‌ی کوپی سه‌له‌می ده‌لئیت: من له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) دانیشتبوم. عه‌ره‌بئیکی ده‌شته‌کی هات و تی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) گویم لئته باسی دره‌ختیک ده‌که‌ی له به‌ه‌شتدا. ناگام له هیچ دپکئیکی تر نیه نه‌وه‌نده‌ی نه‌وه دپکی زؤر بیئت. واته: (طلع)، پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فهرمووی: (خودا له جیگای هر دپکئیک به‌ریکی داناووه وه که مه‌مکی کیژه، حه‌فتا ره‌نگ خواردنی تئدایه، هیچ ره‌نگئیکیان له یه‌ک ناچن و وه‌ک یه‌ک نین).^۲ ﴿وَطَلْحٍ﴾ دره‌ختئیکی گه‌وره‌یه له‌سه‌ر زه‌مین‌ی حیجازدا ده‌پوئیت له دره‌خته دپکئینه‌کانه. موفره‌ده‌که‌ی دره‌ختئیکی زؤر دپکاووه. مجاهد ده‌لئیت: ﴿مَنْضُورٍ﴾ واته: پر به‌ره نه‌وه‌نده سیبه‌ری زؤر بوو قوره‌یشیه‌کان به‌نمونه ده‌یانه‌ئینایه‌وه زؤر به‌لایانه‌وه عه‌جایب بوو، سیبه‌ره‌که‌ی له سیبه‌ری مؤزو دارکه‌نار ده‌چوو.^۳ نئینو نه‌بی حاتم ریوایه‌تی کردوووه له نه‌بو سه‌عه‌ده‌وه ده‌لئیت: ﴿وَطَلْحٍ مَّنْضُورٍ﴾ واته: مؤز. ریوایه‌تیش کراوه له نئینو عه‌باس و نه‌بو هوره‌یره و حه‌سن و عیکریمه و قه‌سامه‌ی کوپی زوهه‌یرو قه‌تاده و نه‌بو حه‌ززه هر به‌و شیوه‌یه.^۴ واته: مؤز. مجاهدو نئینو زه‌یدیش هه‌مان پایان هه‌بووه و وتویانه خه‌لکی یه‌من به‌مؤز ده‌لئین (طلع).^۵ نئینو جه‌ریر جگه له‌م قسه‌یه‌ی نه‌گئیراوه‌ته‌وه. خوی گه‌وره ده‌فهرمووئیت: ﴿وَطَلْحٍ مَّنْضُورٍ﴾ سیبه‌ریکی بی برانه‌وه‌ش. بوخاری ریوایه‌تی کردوووه له نه‌بو هوره‌یره‌وه که پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فهرموویه‌تی: (له‌ناو به‌ه‌ه‌شتدا دره‌ختئیک هه‌یه سوار به‌ زؤر سیبه‌ره‌که‌یدا

^۱ الطبري (۱۱۰/۲۳).

^۲ البیع لابن ابی داود (۵۹)، فهرمووده‌یه‌کی سه‌حیه.

^۳ الطبري (۱۱۴/۲۳).

^۴ الطبري (۱۱۳/۱۱۲/۲۳).

^۵ الطبري (۱۱۳/۲۳).

سده سال دہروات نایپریت۔ ئەگەر حەز دەکەن ئەم نایە تە بخوینن: ﴿وَعَلَىٰ مَدْيُنَ﴾^۱ موسلیمیش ریوایەتی کردووہ.^۲ نیمامی ئەحمەد ریوایەتی کردووہ لە ئەبو ہورەیرەوہ دەلایت: پیغەمبەری خودا(ﷺ): (لە ناو بەھەشتدا درەختیک ھەیە سوار بە ژێر سیبەرەکەیدا سەد سال دہروات نایپریت. ئەگەر حەز دەکەن ئەم نایە تە بخوینن: ﴿وَعَلَىٰ مَدْيُنَ﴾^۳ ھەر بەم شتوہیەش موسلیم ریوایەتی کردووہ.^۴ بوخاری دیسان بەم شتوہیە ریوایەتی کردووہ.^۵ (عبدالرزاق) یش ریوایەتی کردووہ بە ھەمان شتوہ.^۶ خوای گەورە دەفەر موویت: ﴿وَمَا مَسْكُوبٍ﴾ ئاویش ھەرو ھەر پەوانە. ﴿وَفَكَهْمٌ كَثِيرٌ﴾ میوہش زۆر زەبەندەہیە. ﴿لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ﴾ نە دوا ی دیت و نە پاوانە قەدەغەہیە. واتە: میوہی زۆریان لایە ھەرەجۆر و ھەمەرەنگ نە چاوی بینیویەتی و نە گۆچکەش بیستوویەتی. نە بە خەیا لیش بە دلدا ھاتووہ. وەك خوای گەورە فەر موویەتی: ﴿كَلِمًا رُّزُقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ رُزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُؤُا بِهِ مَسْئِلَهَا﴾^۷ واتە: ھەر کاتیک لەوێ خوار دەمەنیەکیان بدیرتی لە میوہ ھات دەلین: ئەمە ئەوہیە کە لەمە و پێش پیمان درا ئیستا وینەیان ھیناوە. واتە: ئەم نمونەہیە لەو نمونەہیە پێشوو دەچیت بەلام تامیان وەك یەك نیە. وە لە ھەردوو سەحیحە کەدا ھاتووہ لە باسی سیدرەتول مونتەھا واتە: (کە لاکانی وەك گۆچکە ی فیل وایە و بەرە کەیشی وەك تلالی ھەجر وایە).^۸ وە دیسان لە ھەردوو سەحیحە کەدا ھاتووہ لە ئیبنو عباس وە دەلایت: خۆر گێرا پیغەمبەری خودا(ﷺ) نوژی کردو مەردمیش لەگەلدا نوژیان کرد. باسی نوژیە کە ی کرد کە مەردم وتیان ئە ی پیغەمبەری خودا(ﷺ) تو مان بینی دەستت بۆ شتیک برد لەم شوینیە کە تئیدای. پاشان وەستای. فەر مووی: (من بەھەشتم چا و پێکەوت دەستم بۆ بوشکی برد تئیدا گەر بەمئینایە لەو بۆشکە تان دەخوارد تا دنیا بەردەوام بووایە و بمایە).^۹ نیمامی ئەحمەد ریوایەتی کردووہ لە عوتبە ی کوپی عبدینی

^۱ فتح الباري (۴/۸۹۰).

^۲ مسلم (۴/۲۱۷۰).

^۳ احمد (۲/۴۸۲)، فەر موودەہ یەکی سەحیحە.

^۴ مسلم (۴/۲۱۷۰).

^۵ فتح الباري (۶/۳۶۸).

^۶ عبدالرزاق (۱۱/۴۱۷)، فەر موودەہ یەکی سەحیحە.

^۷ البقرة (۲۵).

^۸ فتح الباري (۶/۳۴۹)، مسلم (۱/۱۴۶).

^۹ فتح الباري (۲/۶۲۷)، مسلم (۲/۶۲۶).

سه لمیوه ده لیت: عه ره بیکی ده شته کی هات بق لای پیغه مبهری خودا (ﷺ) باسی حه وزی لی پرسی. پیغه مبهر (ﷺ) باسی به هشتی ده کرد. پاشان عه ره به که وتی: میوه ی تیا به؟ فه رموی: (به لی) دره ختیکی تیا به پیی ده لاین (طوبی) وتی: باسی شتیکی کرد نه مده زانی چیه. وتی: کام دره ختی سر زه مینی نیغه له وه ده چیت؟ فه رموی: (هیچ شتی که له دره ختی سر زه مینی تو له و ناچیت)، پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی: پویشتیوه شام؟ وتی: نه خیز، فه رموی: (له دره ختی که ده چیت له شام پیی ده لاین گوین له سر یه که قد ده پوینت له سه روه بلاوده بیته وه)، وتی: بویشیکی به نه اندازه ی چهندی که؟ بانی چهندی گه وره یه؟ فه رموی: (به نه اندازه ی پویشتنی مانگیکی قه له ره شتیکی ره شو سپی که به رده وام بفریت و سارد نه بیته وه). وتی: بنی داره که چهندی گه وره یه؟ فه رموی: (نه گه ره چه که وشتریک له وشتره کانی خر تا پروا ناتوانیت به چواره ووریدا بگه ریت هه تا نه وه نده پیر ده بیته و له پیریدا ملی ده شکیت ورد ده بیت)، وتی: تریی تیدایه؟ فه رموی: به لی، وتی: ده کی تری که چهندی گه وره یه؟ فه رموی: (نایا باوکت سا برینی گه وره ی له ناو نازه له که تاندا سه رپروه) وتی: به لی، فه رموی: (که ولی کرد بیت و پیسته که ی لی کرد بیته وه و دابیتی به دایکت و پیی و تبیت ثم پیسته بکه به کونه بزمان) وتی: به لی. عه ره به که وتی: نه وه دنکه منیش و کس و کاریم تیر ده کات؟ پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی: (به لی هه مو عه شره ته که یشت تیر ده کات).^۱ خوی مه زن ده فه رمویت:

﴿لَا مَطْرَعَوَ وَلَا مَمْرَعَوَ﴾ واته: له زستان و هاویندا نابریته و هه میسه خواردن ی برده و امه و هه ر کاتیک داوای بکن ده دست ده که ویت. هیچ شتیکیان به مهیلی خودا لی قه ده غه نا کریت. قه تاده ده لیت: درک و شول و دوری نابیته ریگر بق وده سه پنهان و خواردن ی.^۲ له فه رموده یه کدا له پیشه وه باسکرا کاتیک که سیک میوه یه کی لی کرده وه دانه یه کی تر ده پواته وه شوینه که ی. خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَفُرُشِ مَرْوَعَوَ﴾ نوین و بانی به رزو نرم. واته: جیگه و بانی به رزو ناسک. وه ده فه رمویت: ﴿إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ إِنْسَاءً﴾ نیغه خومان کیزه کانهان به تیا به تی به ره م هینا. ﴿جَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا﴾ بریارمان بق دان هه ر کچ بن. ﴿عُرُوا أَتْرَابًا﴾ شوخوشه ویستی هاوته مه نن. ﴿لَأَصْحَابِ الْآيْمِينِ﴾ به شی ده سته پاسته کانه. زه میره که هاتوه که سی دیاری نه کرده وه. به لام کاتیک شیوازی نایه ته که بووته به لگه که باسی نوین و شوینی به رز ده کات بق نه و زنانه ی که له سهری پال ده که ون. به وه وازی هیناتوه له ناوبردنیان و زه میره که ی (الضمیر) گه پاندوه ته وه بزبان. وه که ثم نایه تانه که خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿إِذْ عَرَضَ عَلَیْهِ

^۱ احمد (۱۸۳/۴)، ثم فه رموده یه سه نه ده کانی لاوازه.

^۲ الطبری (۱۱۸/۲۳).

بِالْعَمِيِّ الصَّافِنَاتِ الْإِجْيَادِ ﴿۳۱﴾ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَّتْ بِالْحَبَابِ ﴿۳۲﴾ واته:
 سر له نیواره کاتیک نه‌سپانی په‌سه‌ن و خیرا نیشانی سوله‌یمان درا. جا (سوله‌یمان) وتی
 خۆشه‌ویستی ئەم نه‌سپانه‌م یادی خودای له‌بیر بردم. واته: خۆر. وه‌ک له‌قسه‌ی زانیانی ته‌فسیره‌وه
 ده‌رکه‌وتوووه‌و دیاره. ئەخفه‌ش له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ إِنشَاءً﴾ ده‌لئیت: ده‌ری نه‌خسوون و باسی
 نه‌کردوون له‌پیش ئەمه. ۲. ئەبو عوبه‌یده (أبو عُبَيْدَةَ) ده‌لئیت: له‌م نایه‌تانه‌دا باسی کردوون که
 فه‌رموویه‌تی: ﴿وَحُورٌ عِينٌ ﴿۳۲﴾ كَأَمْثَلِ اللَّوْلِيِّ الْمَكْرُونِ﴾ ۳ که خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ﴾
 ئی‌مه‌ خۆمان وه‌دیمان میناون له‌وه‌دییه‌تانیکی تردا. پاش ئەوه‌ی که پیربوون و چلکی سپی به
 چاویانه‌وه‌ بوو کردمانه‌وه‌ به‌کیژ. واته: دای ئەوه‌ی که ژنی میردار بوون، بوونه‌وه‌ به‌کیژی
 شوخۆشه‌ویست ده‌چنه‌ لای می‌رده‌کانیان به‌و خۆشی و پاکی جوانیه‌وه. ئەبو داودی تیالیسی ریوایه‌تی
 کردوو له‌نه‌سه‌وه‌ ده‌لئیت: پی‌غه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (خاوه‌ن باوه‌ر توانای ئەوه‌نده‌و
 ئەوه‌نده‌ی ده‌دریتسی بۆ چوونه‌ لای ژنان)، وتم: ئەی پی‌غه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) ئەوه‌نده‌ ده‌توانیت؟
 فه‌رمووی: (توانای سه‌ده‌کسێ پی‌ ده‌دریت). ۴. تیرمیزیش ریوایه‌تی کردوووه‌ ده‌لئیت: راست و غریبه
 ئەبول قاسمی ته‌به‌رانی ریوایه‌تی کردوو له‌ئەبو هوریره‌وه‌ ده‌لئیت: وتیان ئەی پی‌غه‌مبه‌ری
 خودا(ﷺ) ناخۆ له‌به‌هشتا ده‌گه‌ین به‌ژنه‌کانمان؟ فه‌رمووی: (پیاو له‌یه‌ک پۆژدا په‌یوه‌ندی ده‌کات
 به‌سه‌ده‌کچه‌وه). ۵. ده‌چینه‌ لای سه‌ده‌کچ. حافیز ئەبو عه‌بدوللای مه‌قدیسی ده‌لئیت: ئەم فه‌رمووده‌یه
 لای من له‌سه‌ر مه‌رجی سه‌حیحه‌ والله‌ أعلم. ﴿عُرْبًا﴾ سه‌عیدی کوپی جو به‌یر ده‌لئیت: له‌ئینبوعه‌باسه‌وه
 واته: شه‌یدان بۆ گه‌یشتن به‌می‌رده‌کانیان. سه‌یری وشترت نه‌کردوو کاتیک به‌په‌له‌ ده‌پوات و ده‌ست
 به‌رز ده‌کاته‌وه‌ ئەمیش هه‌ر وایه. زه‌ححاک ده‌لئیت: (العرب) واته: ئەمان شه‌یداو عاشقی می‌رده‌کانیان
 می‌رده‌کانیشیان شه‌یدای ئەوانن. ۷. هه‌روه‌ها عه‌بدوللای کوپی سه‌رجسی و مواهدو عیگریمه‌ و ئەبو

۱ ص (۳۱-۳۲).

۲ الطبري (۱۱۸/۲۳).

۳ الطبري (۱۱۸/۲۳).

۴ مسند الطيالسي (۲۶۹)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌.

۵ تحفة الأحوذی (۲۸۱/۷)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌ غریبه‌.

۶ الطبراني الصغير (۶۸/۲)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌.

۷ الدر المنثور (۱۶/۸).

عاليه و يه حياى كوپى نهبو كه سپروعه تيه و حه سه ن و قه تاده و زه ححاك و كه سانى تريش وتوويانه .
 ﴿أَتْرَابًا﴾ زه ححاك ده لئيت له ئيبنوعه باسه وه : له يه ك ته مه ندان ، له ته مه نى سى و سى سالى دان .^۲
 موجه ده لئيت : (الاتراب) واته : هاوته من . له رپوايه تيكي تردا ده لئيت : وه ك يه كن .^۳ عه تيه ده لئيت :
 هاوته من . خواى گه و ره ده فه رموويت : ﴿لَا ضَحَبَ الْيَمِينِ﴾ واته : دروستكراون و به شى
 ده سته پاسته كانن . وان : هه لگيراون بؤيان يان كراون به هاوسه ريان . زؤر چاك دياره كه نه م نايه ته
 په يوه نده به م نايه تانه وه كه خواى گه و ره ده فه رموويت : ﴿وَأَنَا أَنشَأْنَهُنَّ إِنشَاءً﴾ ﴿فَجَمَعْنَهُنَّ أَتْكَارًا﴾ ﴿عَرَبًا﴾
 ﴿أَتْرَابًا﴾ ﴿لَا ضَحَبَ الْيَمِينِ﴾ مانا كه ي نه وه ده گه يه نيئ كه ئيمه خؤمان نه م كيژانه مان به تاييه تى
 وه دى هيئا بؤ تيره ي ده سته پاسته كان ، نه مه راويؤچوونى ئيبنو جه ريره .^۴ منيش ده لئيم : ده شى نه م
 نايه ته : ﴿لَا ضَحَبَ الْيَمِينِ﴾ په يوه ندى ببيت به پيشى خويه وه كه ده فه رموويت : ﴿أَتْرَابًا﴾ ﴿۳۷﴾
 ﴿لَا ضَحَبَ الْيَمِينِ﴾ واته : هاوته مه نى تيره ي ده سته پاسته كان . وه ك له وه فه رمووده ي كه بوخارى و
 موسليم رپوايه تيان كر دووه له نه بو هوره ريره وه ده لئيت : پيغه مبه رى خودا ﴿ﷻ﴾ فه رمويه تى : (به كه م
 كومه ليك كه ده چنه به هشت له شيويه مانگى چوارده دان ، نه وانه ي دواى نه وان دين شه وقيان له
 نه ستيژه تروسكه دارترو پووناكتره له ناسماندا . ميزو پيسى ناكه ن و تف ناكه نه وه و مشيش ناكه ن و
 چلميان نيه ، شانه كانيان نالتوونه ناره قيان ميسكه به خوشى به يه ك ده گن و ژنه كانيان كيژى سبه ي
 چاو به له كه و خورده وشتيان وه ك يه كه و له سه ر شيوه و شكلى بابيانن نادم (سه لامى خواى ليبيت) كه
 شه ست باله له ناسماندا) .^۵ خواى گه و ره ده فه رموويت : ﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ﴾ هيئديك له وانى پيشينه .
 ﴿وَتِلْكَ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ هيئديكيش له پاشينه كان . واته : كومه ليك له پيشينه كان و كومه ليك له
 پاشينه كان . ئيبنو نه بى حاتم رپوايه تى كر دووه له عه بدوللاى كوپى مه سعوده وه ده لئيت : هه نديكى له
 هه نديكى وه رگرتووه . ده لئيت : شه ويكمان به خواپه رستى له لاي پيغه مبه ر ﴿ﷻ﴾ برده سه ر پاشان
 به يانى ها تينه وه خزمه تى . فه رموى : (پيغه مبه رانيان و (سه لامى خوايان ليبيت) شوينكه وتووانيان و
 كه له كانيان پيشان دام ، پيغه مبه ر ده رويشت و تيده په رى به لامدا ، پيغه مبه رى وا هه بوو يه كه كه سى

^۱ الطبري (۲۳/۱۲۲/۱۲۱/۲۳).

^۲ الدر المنثور (۱۶/۸).

^۳ الطبري (۱۲۴/۲۳).

^۴ الطبري (۱۲۵/۲۳).

^۵ فتح الباري (۴۱۷/۶)، مسلم (۲۱۷۹/۴).

له‌گه‌ل نه‌بوو، پیغه‌مبیری واش هه‌بوو سی که‌سی له‌گه‌ل بوو، پیغه‌مبیری واش هه‌بوو که‌سی له‌گه‌ل نه‌بوو، قه‌تاده نه‌م نایه‌ته‌ی خویند: ﴿الَّذِينَ مِنْكُمْ رَجُلٌ زَشِيمٌ﴾ واته: ناخو پیاویکی ژیرو تیگه‌یشتوتان تیدا نیه. فرمووی: هه‌تا موسای کوپی عیمران به لامدا پوښت له‌گه‌ل کومه‌ئیک له به‌ری ئیسرائیل فرمووی: وتم: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم نه‌مه کئییه؟ فرمووی: نه‌مه موسای کوپی عیمرانی براته و شوینکه‌وتوانی له نه‌وه‌ی به‌نی ئیسرائیل. فرمووی: وتم: په‌روه‌ردگارم نوممه‌ته‌که‌ی من له کوئییه؟ فرمووی: (سه‌یری لای پاستی خوټ بکه لای ئه‌و کپوه‌وه، فرمووی: له‌وکاته‌دا دم‌و چاری خه‌لکم بینی (چاو پیکه‌وت) فرمووی: نایا پازیت؟ وتی: وتم: به‌لئ ئه‌ی په‌روه‌ردگارم پازی بووم. فرمووی: له‌گه‌ل نه‌مانه‌دا هه‌فتا هه‌زار ده‌چنه به‌هشت بی لپرسینه‌وه. فرمووی: سه‌یری ئه‌و ناسویه بکه لای چه‌پته‌وه خه‌لکیکی زۆرم بینی فرموو: نایا پازی بویت؟ وتم: په‌روه‌ردگارم پازی بووم، فرمووی: له‌گه‌ل نه‌مانه‌شدا هه‌فتا هه‌زار ده‌چنه به‌هشت بی لپرسینه‌وه) پاشان وتی: عوکاشه ده‌ست پی بکه. وتی: عوکاشه‌ی کوپی موحسن له تیره‌ی به‌نی ئه‌سد هه‌لسا. سه‌عید وتی: له ئه‌و که‌سانه بوو که ناماده‌ی جه‌نگی به‌در بوو، وتی: ئه‌ی پیغه‌مبیری خودا(ﷺ) داوام بۆ بکه له خوا منیش یه‌کئیک بم له‌وانه. پیغه‌مبیر(ﷺ) فرمووی: (خودایه به یه‌کئیک له‌وانی دانئ) واته: حیسابی بکه. وتی: پیاویکی تریش هه‌لساو وتی: ئه‌ی پیغه‌مبیری خودا(ﷺ) دوام بۆ بکه منیش یه‌کئیک بم له‌وانه: پیغه‌مبیر(ﷺ) فرمووی: (عوکاشه پیشت که‌وت). وتی: پیغه‌مبیری خودا(ﷺ) فرمووی: (دایکو بایم به فیداتان بیټ نه‌گه‌ر توانیتان یه‌کئیک بن له‌و تیره‌ی هه‌فتایه نه‌گه‌ر له‌وانیش نه‌بوون له تیره‌ی لای کپوه‌که بن، نه‌گه‌ر له‌مانیش نه‌بوون له تیره‌ی ناسۆکان بن من خه‌لکیکی زۆرم بینی به کومه‌ل له دوری کۆبووبوونه‌وه (پاشان فرمووی) من داوام وایه که ئیوه چواریه‌کی خه‌لکی به‌هشت بن، الله اکبرمان کرد پاشان فرمووی: (من داوام وایه که ئیوه سینی‌که خه‌لکی به‌هشت بن)، وتی: الله اکبرمان کرد، فرمووی: (داوام وایه که نیوه‌ی خه‌لکی به‌هشت بن)، وتی: الله اکبرمان کرد. پاشان وتی: پیغه‌مبیری خودا(ﷺ) نه‌م نایه‌ته‌ی خویند: ﴿ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَىٰ (۳) وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْآخِرَىٰ﴾ وتی: له‌ناو خو‌ماندا وتمان: ئه‌و هه‌فتا هه‌زاره کین؟ وتمان: نه‌وانه به موسلمانئ له دایک بوون و هاوه‌لیان بۆ خودا دانه‌ناوه. وتی: نه‌م قسه‌یه گه‌یشته‌وه به پیغه‌مبیر(ﷺ) فرمووی: (به‌لکو نه‌وانه که نه‌ستیره ناگرتن (نازمیرن و قسه به په‌نامه‌کی نابن و نادن) موته‌شانییم نین (به‌دقومی ناده‌نه پال هیچ شتئیک) په‌نا به خوی خویان ده‌بن).^۱ نه‌م فرمووده‌یه ږنگای زۆره له کتیبه سه‌حیحه‌کانداو کتیبه‌کانی تریشدا.^۲

^۱ هود (۷۸).

^۲ الحاکم (۴/۷۷۷)، فرمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

﴿ وَأَصْحَبُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَبُ الشِّمَالِ ﴿۴۱﴾ فِي سُورِ وَحْجِیْرِ ﴿۴۲﴾ وَظَلِیْلٍ مِّنْ یَّحْمُوزٍ ﴿۴۳﴾ لَا بَارِدٌ وَلَا كَرِیْمٌ ﴿۴۴﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِیْنَ ﴿۴۵﴾ وَكَانُوا یُبْصِرُونَ عَلَی لِحْنِیْلِ الْعَظِیْمِ ﴿۴۶﴾ وَكَانُوا یَقُولُوْنَ أَيْدَا مِنَّا وَكُنَّا شُرَاكِبًا وَعَظْمًا آوْنَا لِمَبْعُوثُونَ ﴿۴۷﴾ أَوْءَا بَابُؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿۴۸﴾ قُلْ إِنَّ الْأَوَّلَیْنَ وَالْآخِرِیْنَ ﴿۴۹﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَیَّ یَوْمَ مَعْلُومٍ ﴿۵۰﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الْأَصْلَؤُنُ الْمَكْدُوبُونَ ﴿۵۱﴾ لَا یَكُونُ مِنْ شَجَرٍ مِّنْ زُفُورٍ ﴿۵۲﴾ فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿۵۳﴾ فَتَشْرَبُونَ عَلَیْهِ مِنَ الْعَظِیْمِ ﴿۵۴﴾ فَتَشْرَبُونَ شَرْبَ الْهَمِیْرِ ﴿۵۵﴾ هَذَا نُزِّلَتْ یَوْمَ الدِّیْنِ ﴿۵۶﴾

تیرہی دستھی چہ پو و ژیان و پاداشتیان

کاتیک خوی مہ زن باسی کرمہ لی دستہ راستی کرد دوی نہ وان دیتہ سہر باسی کرمہ لی دستہی چہ پو فرموویہ تی: ﴿ وَأَصْحَبُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَبُ الشِّمَالِ ﴾ نہ وانہی کہ دستہی چہ پن، تووشی چ نہ گبہ تیک ہاتون. واتہ: لہ چ زیانیک دان نہ وانہی لہ کرمہ لی دستہی چہ پن؟ پاشان مانای کردوہ و فرموویہ تی: ﴿ فِي سُورِ وَحْجِیْرِ ﴾ وان لہ ناو گرہ باو ناوہ کولدا. ﴿ فِي سُورِ ﴾ لہ ناو ہوا ی گہ رم. ﴿ وَحْجِیْرِ ﴾ ناوی گہ رم دان. ﴿ وَظَلِیْلٍ مِّنْ یَّحْمُوزٍ ﴾ چرہ دوکل سنیہ ریانہ. نیبنوعہ باس دہ لیت: ﴿ وَظَلِیْلٍ ﴾ واتہ: دوکل. ^۱ قہ تادہ و مواحدو عیکریمہ و نہ بو سالحو سودی و کہسانی تریش ہر وایان وتوہ. ^۲ نہم نایہ تہ وک نہم نایہ تہ وایہ کہ دہ فرموویت: ﴿ أَنْظِلْعُوا إِلَیَّ مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿۴۶﴾ أَنْظِلْعُوا إِلَیَّ ظَلِیْلِ ذِی نَلْدَتْ شَعْبٍ ﴿۴۷﴾ لَا ظَلِیْلٍ وَلَا یُعْنِی مِنَ اللَّهِ ﴿۴۸﴾ إِنَّهَا تَرْمِی بِشَكْرِی كَالْقَصْرِ ﴿۴۹﴾ كَأَنَّهُ جِمَلَتٌ صُفْرٌ ﴿۵۰﴾ وَبِئْسَ یَوْمَیْذٍ لِلْمُكَذِّبِیْنَ ﴾ ^۱. بویہ لیزہ دا فرموویہ تی: ﴿ وَظَلِیْلٍ مِّنْ یَّحْمُوزٍ ﴾ دوکلہی رپہش سنیہ ریانہ. ﴿ لَا بَارِدٌ وَلَا كَرِیْمٌ ﴾ نہ فینکایی تیدا ہیہ و نہ لہ بری دہ حسینہ وہ. واتہ: نہ باکے ی چاکو نہ شیوہ شی جوانہ وک حسہ سہ و قہ تادہ و توویانہ: ﴿ وَلَا كَرِیْمٌ ﴾ جیگا کہ شی شوینی حوانہ وہ نیہ. ^۲ زہ ححاک دہ لیت ہر خواردنہ و ہیہ ک سازگارو شیرین نہ بیت نہ وہ بق حوانہ وہ نیہ. ^۳ پاشان خوی گہ ورہ باسی پاداشتیان

^۱ فتح الباری (۱۰/۱۶۶/۲۲۶) و (۱۱/۳۱۲/۴۱۳)، مسلم (۱/۱۹۸/۱۹۹)، تحفة الأحوذی (۷/۱۳۹)، احمد (۱/۴۰۱).
^۲ الطبری (۲۳/۱۲۹).
^۳ الطبری (۲۳/۱۲۹/۱۳۰).
^۴ المرسلات (۲۹-۳۴).
^۵ الطبری (۲۳/۱۳۱).
^۶ الطبری (۲۳/۱۳۱).

دهکات له سه ر نه و کرداره خراپه یان که کردویانه و فرمویه تی: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ﴾ چونکه نه وان له دنیادا خوشگوزهران بوون. واته: نه وان له ژبانی دنیادا خوشگوزهران بوون پوویان کردبوه خوژی و ناره زوی هه واو هه وس لایان نه ده کرده وه به لای نه وه ی که پیغه مبه ره کانیان بزیان هیتابوون. ﴿وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَىٰ لَيْسِنِ الْعَظِيمِ﴾ له سه ر گوناه ی گه وره پیداگر بوون. گوناه ی

گه وره یان ده کردو په شیمان نه دبونه وه و ازبیتن. ﴿عَلَىٰ لَيْسِنِ الْعَظِيمِ﴾ که باوه پریان نه بوو به خوداو بت و هاوه لیان بۆ داده نا بیجگه له خودا خوژی. ئیبینوعه باس ده لئیت: ﴿لَيْسِنِ الْعَظِيمِ﴾ واته: هاوه ل بۆ خوا دانان. مواجهو عی کریمه و زححاک و قه تاده و سودی و کهسانی تریش هر وایان و تنووه. وه

ده فرمویت: ﴿وَكَانُوا يُقُولُونَ أَهَذَا مِنَّا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظْلَمًا أَوْنَا لَمَبْعُوثُونَ﴾ ده شیان وت: ناخو نه گه ر ئیمه بووینه خو ل و چه ند پیتشه یه ک دیسان زیندوو ده کرئینه وه؟ واته: نه مانه نه م قسانه ده که ن باوه پریان به زیندوو- بوونه وه نیه و دووره به لایانه وه که بوویدات. ﴿أَوَّابًا أَوْ الْأَوَّلُونَ﴾ یاخود بابو باپیرانمان زیندوو ده کرئینه وه؟ خوی گه وره فرمویه تی: ﴿قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ﴾ بلی: بی شک

نه وه ی له پیتشوودابوون و نه وان ی له دواین هاتوون. ﴿لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾ به کومه ل کوده کرئینه وه له ژوانگه ی پۆژیک که دیاری کراوه. واته: هه والیان بده ری نه ی موحه مه مد ﴿سَعِيدٌ﴾ نه وانه ی پیتشوو نه مانه ی دوایش له به ره ی ناده م به م نزیکانه کوده کرئینه وه له گۆره پانی قیامه تدا هیچ که سیان لی ده رناچیت. وه ک خوی گه وره فرمویه تی: ﴿ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ

﴿۱۳﴾ وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ ﴿۱۴﴾ يَوْمَ يَأْتُ لَا نَكَلُمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ سَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿۱۵﴾

واته: نه و پۆژه پۆژیکه که ناده می بۆ کوده کرئینه وه و نه وه پۆژیکی دیارو به رچاوه (هه مووان ناماده ن تئیدا)، وه ئیمه دوا ی ناخه ی ن مه گه ر بۆ کاتیکی دیارو به رچاو، نه و پۆژه که دیت هیچ که س قسه ناکات مه گه ر به مۆله تی خوا نه وسا له ناویاندا هه یه بی به خت و هه یه به خته وه ر. بۆیه لیره دا فرمویه تی:

﴿لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾ واته: ده ستنیشان کراوه بۆ پۆژیم که دیاری کراوه. نه پیش ده که ویت و نه پاش و نه زیاد ده کریت و نه که م. خوی گه وره ده فرمویت: ﴿لَمَّا لَكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْكَاذِبُونَ﴾ نه وسا ئیوه نه ی گو مرپایانی بیباوه ر. ﴿لَا كَلِمَٰةٌ مِن شَجَرٍ مِّن زُقُومٍ﴾ ده بیت به ری داری

۱ الطبري (۱۳۲/۲۳).

۲ هود (۱۰۳-۱۰۵).

ژه قنہ بوقت بخون. ﴿فَالَّذِينَ مِنْهَا الْبَاطُونَ﴾ که ده تانی لّی پر بکن. له بهر نه وه ده گبرین و راده کیشرین هه تا له بهری داری ژه قنہ بون بخون. هه تا سکینانی لّی پر ده کن. ﴿فَشَرِبُونَ عَلَيَّوْمِنَ اللَّسِيمِ﴾ نه وسا ناوی گهرم به سهر نه ودا ده خون. ﴿فَشَرِبُونَ شُرَبَ الْهَبِيرِ﴾ وه کور چون وشتری تینوو بیته سهر ناو. ﴿الْهَبِيرِ﴾ وشتری زرد تینوو. موفره ده که (اهیم) هه و مونه نه سه که (میینه که سی) (هیماء) و (هانم و هانمه پش) و تراوه. نینوعه باسو و مجاهدو سه عیدی کورپی جوبه یرو عیگریمه و توویانه: ﴿الْهَبِيرِ﴾ واته: وشتری زرد تینوو. سودی ده لیت: ﴿الْهَبِيرِ﴾ نه خورشیه که تووشی وشتر ده بیت و هه رگیز تیرناو نابیت حه تا ده مریت. هه روه ها خه لکی جه هه نه میش هه رگیز تیرناو ناخونه وه له و ناوه گهرمه. پاشان خوی گهره فرمویه تی: ﴿هَذَا نَزَلَتْ يَوْمَ الْبَيْنِ﴾ پوژی قیامهت وایان میوانداری ده کریت. واته: نه وه سی که بومان باس کردون به و شیه وه میوانداریان لّی ده کریت له لای په روه ردگاریان له پوژی لپرسینه وه یاندا. وه ک خوی گهره له باره سی خاوه ن باوه پانه وه فرمویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا﴾ واته: به راستی نه وانه که نیمان و باوه پریان هیناوه کرده وه سی چاکیان کردوه به هه شته کانی فیرده وس جیگای (میوانداری) نه وانه. میوانداریان لّی ده کریت و پزیزان لّی ده گبریت.

﴿مَنْ خَلَقْتُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ﴾ (۳۷) اَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ (۳۸) اَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ ؕ اَمْ نَحْنُ الْمَخْلُوقُونَ (۳۹) مَنْ قَدَرْنَا يَتَنَكَّرُ الْمَوْتَ وَمَا مَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ (۴۰) عَلَيَّ اَنْ يُبَدَّلَ اَمْتَلِكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ (۴۱) وَلَقَدْ عَلَّمْتُمُ النَّشْأَةَ الْاُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ (۴۲)

سه لماندن سی قیامهت و به لکه له سهر زیندوو بیونه وه

خوی مه زن باسی سه لماندن پوژی قیامهت ده کات و وه لامی نه وانه ده دانه وه که باوه پریان پیتی نیه له و خه لکه بی دین و گومرپیه که ده بیان وت وه ک خوی گهره ده فرمویت: ﴿اَيُّدَا مِنَّا وَكُنَّا شُرَاكَا وَعَظْمًا اَوْ نَا لَمَجْعُورُونَ﴾ نه و قسه بیان بویه کردوه چونکه باوه پریان به زیندوو بیونه وه نه ببوه و زرد به دوریان زانیوه. خودایش ده فرمویت: ﴿مَنْ خَلَقْتُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ﴾ نینه نیه وه مان دروست کرد، سا بوجی باوه پرتان نه ببوو. واته: نینه له نه وهل چاره وه نیه وه مان دروست کرد شتیک نه ببوو که ناوتان بوویت. ناخو که سیک توانای بوویت له به که م چاره وه دروستی کردبن ناتوانیت چاریکی تر، به

^۱ الطبري (۱۳۶/۲۳).

^۲ الكهف (۱۰۷).

شیوه‌ی کی چاکترو جوانتر وه دیتان بهینیتته وه؟ بویه فرمویه تی: ﴿فَلَوْلَا تَصَدَّقُونَ﴾ واته: بؤچی باوه پتان نه بویه به زیندوو بویه وه، پاشان به لکه یان بق هیناونه ته وه وه فرمویه تی: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ﴾ ناخو ئیوه شو ناوی شاوله ته وه دیوه، که ده پیرین. ﴿أَمْ أَنتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ﴾ ناخو ئیوه وه دی دین، یان ئیمه وه دی دین. واته: ئیمه له ناو ره حمدا دای ده نین دروستی ده کن یان خوی وه ده پینه؟ پاشان خوی مه زن فرمویه تی: ﴿نَحْنُ قَدْ زَانَيْنَا لِكُلِّ أُمَمٍ مِّمَّا عَنِ الْمَسْبُورِينَ﴾ ئیمه بریاری مه رگمان بۆتان داوه و کس وه پیش ئیمه ناکه ویت. واته: ئیمه مردمان بق داناون. زه ححاک ده لیت: خه لکی ناسمان و زمین وه ک یه که ده مریت. ^۱ واته: هه موو ده مریت. ﴿نَحْنُ بِمَسْبُورِينَ﴾ واته: ئیمه بی توانا نین. ﴿عَلَىٰ أَنْ يُدِلَّ أُمَّتَكُمُ وَنُشِكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ که به چینیکی وه ک ئیوه ده تانگورین و ته رزیکتان سازیده بینه وه، که ئیوه ناگاتان لی نیه. واته: جهسته تان ده گورین له بؤچی قیامه تدا. ﴿وَنُشِكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ واته: له شیوه و شکلکی تردا سازتان ده دینه وه. پاشان خوی گوره فرمویه تی: ﴿وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ﴾ خو ئیوه له دروستبونی یه که م جارتان ناگادارن، دهی بق هیچ بیر ناکه نه وه. واته: خو ئیوه ناگاداریون که خودا دروستی کردن که شتیک نه بون باس بکریت، دروستی کردن و چاوو دلی پیدان. بؤچی بیرتان نه کرده وه و بزنانن که خودایه یه که م جار توانی دروستتان بکات باشتر ده توانیت جاریکی تر دروستتان بکاته وه به شیوه یه کی چاکترو جوانتر؟ وه ک خوی گوره فرمویه تی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَتْ عَلَيْهِ﴾ ^۲ واته: خوا زاتیکه به دینه تانی دهست پیکردوه له پاشان (دوی مردن) دوویاره دروستی ده کاته وه هم (دروستکردنه وهی دوهم) لای خودا ناسانتره. وه فرمویه تی: ﴿أَوَلَا يَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْتَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا﴾ ^۳ واته: نه وه ناده میفاد بق بیر ناکاته وه که بیگومان ئیمه له سه ره تاوه نه ومان دروست کردوه که نه و شتیک نه بوو. ﴿أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْتَهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ حَصِيمٌ مُّبِينٌ﴾ ^(۷۷) وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ. قَالَ مَنْ يُعِي الْعَظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ^(۷۸) قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ

^۱ القرطبي (۲۱۶/۱۷).

^۲ الروم (۲۷).

^۳ مريم (۶۷).

مَرَّةً وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ^۱ واته: نایا ناده می نه یزانیوه که نه ومان له نوقفه یه ک دوست کردووه که چی به کسر ده بیته دوژمنیکی دیار، وه نمونه مان بز دینیتته وه به دیه پینانی خوی له بیرچووه ته وه (نهو بیروایه) ده لیت کی نسیسه کان زینوو ده کاته وه له کاتیکدا که پزبون، (نهی موحه مده (ﷺ)) بلی: نهو زاته زیندوویان ده کاته وه که له یه کم جاره وه بهی هیناونو نهو به هموو دروستکراویک زاناو

ناکابه. وه خوی گوره فه رموویته: ﴿يَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿۳۸﴾ أَلَمْ يَكُ نَفْثَةً مِنْ مَرْثَتَيْنِ ﴿۳۷﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ فَلَقَ سَوًى ﴿۳۸﴾ جَمَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى ﴿۳۹﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِرٍ عَلَيَّ أَنْ مَخِي لَئُونَ ﴿۴۰﴾ واته: نایا مرؤف وا داده نی که هه روا به ره لا ده کردت و پشتگویی ده خریت، نایا نوقفه یه ک نه بوو له توو که ده پزینرایه مندالدانه وه، له پاشان بوو به جه لته خوین نینجا دروستی کردو ریکی خست نینجا له و تووه دوو جوری دروست کرد نیرو می. نایا نهو زاته توانای نیه به سه ره نهو دا که مرووان زیندوو بکاته وه.

- ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ﴿۳۷﴾ أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿۳۸﴾ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿۳۹﴾ إِنَّا لَمُعْرِضُونَ ﴿۴۰﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿۴۱﴾ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴿۴۲﴾ أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ﴿۴۳﴾ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ أَمْحَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿۴۴﴾ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿۴۵﴾ أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ﴿۴۶﴾ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَرَمَعًا لِلْمُقْوِينَ ﴿۴۷﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿۴۸﴾

ناگاداری له سه ره نهو می که ته نها خودا دانه ویله ده پزینیت و باران ده بارینیت و ناگری دروست کردووه که له زور پیویسته یکانی مروقه

خوی گوره ده فه رموویت: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ﴾ ناخو نه و تمه می ده چیین دیتوتانه؟ له تکرندی زه مینو نه رم بوونه وهی و توو چاندن تیایدا. ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ﴾ ناخو نیوه ده پزینن، پیتان وایه که نیوه به ره می دینن یان نیمه بوتان ده پزینن. ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ﴾ ناخو نیوه ده پزینن، نیبوو جهریر پویایه تی کردووه له نه بو هوره پیره وه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فه رموویته: مه لی پواندم به لکو بلی چاندم، نه بو هوره پیره ده لیت: گویت له م نایه ته نه بووه که خوی گوره ده فه رموویت: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ﴾^۱ ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ﴾^۲ وه ده فه رموویت: ﴿لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ﴾^۳ نه گه ر

^۱ یس (۷۷-۷۹).

^۲ القیامة (۳۶-۴۰).

^۳ الطبری (۱۲۹/۲۲).

نیمه بمانویستایه، ده مانکرده پووشی بهر یا، نهوسا نیوه سهیرتان ده کرد. واته: نیمه پواندمان به سوزو بهزهیی خۆمان وه هیشتمانوه بۆتان هر به بهزهیی خۆمان. گه بمانویستایه ده مانکرده به پووش. واته: وشکمان ده کرد پیش نهوهی درهوی بکنو بییپن. وه ده فهرموویت: ﴿فَطَلَّتُمْ تَفَكُّهُنَّ﴾ پاشان مانای کردوهو ده فهرموویت: ﴿إِنَّا لَمَعْرُومُونَ﴾ ده توت: نیمه دزپاندمان. ﴿بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ﴾ به لکو بیبهش ماوینهوه. واته: ده مانکرده پووش نهوسا ده سستتان ده کرده قسه کردن جاریک ده تان وت: دزپاندمان، واته: تووشی زیان بووین. موجهادو عیکریمه ده لئین: نیمه درۆمان له گه ل خۆمان کرد. قه تاده ده لئیت: واته: نازارمان چهشت یان جاریکی تر ده لئیت: نیمه بیبهش ماینهوه. ^۲ عیکریمه ده لئیت: نهوسا ده پواننو سه رزه نشتی به کتر ده گن. ^۳ حه سه نو قه تاده و سودی ده لئین: نهوسا ده پواننو په شیمان ده بنهوه. ^۴ ماناکه ی. یان له بهر نهوهی که مالی زوریان تیدا سه رف کردوه یان له بهر نهو تاوانانه ی که له پیشه وه کردویانه. که سانی ده لئیت: (تَفَكُّهُنَّ) که بییان ده لئین: نه زداد (أضداد) به که لیمه یه دوو مانای دژ به یه کیان هه یه.

عه رب ده لئیت: (تفکھت) واته: خو شبه خت بووم، (تفکھت) دلگران بووم، پاشان خوی مه زن فهرموویه تی: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ﴾ ناخو نهو ناوه تان دیوه ده یخونه وه؟ ﴿أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ السَّمَاءِ أَمْ نَحْنُ أَنْزَلْنَاهُ﴾ ناخو نیوه له وه وه وه نارووتانه، یان نیمه بۆمان باراندوون؟ ﴿الْمَزِينُ﴾ واته: هه ور. نیبنوعه باسو موجهادو که سانی تریش وتوویانه. ^۵ ﴿أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ﴾ به لکو نیمه بۆمان باراندوون. ﴿لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجْحَا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ﴾ گه نیمه بمانویستایه ده نامکرد به ئاویکی تال. ده یسا بۆ شوکرانه ناکن. بۆچی ستایشی چاکه ی خودا ناکن که بارانی بۆ باراندوون که خو شسی سازگاره. ﴿لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿۱۰﴾ يُبْتِغِي لَكُمْ بِهِ الزَّيْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ واته: ناو خوارنده وه تان له (بارانه) یه وه به هوی سه وزبوونی پوهه کیشه که مه پو مالاتی لی ده له وه ریتن، به وه

^۱ الطبري (۱۴۱/۲۳).

^۲ الطبري (۱۴۱/۲۳).

^۳ الطبري (۱۴۰/۲۳).

^۴ الطبري (۱۴۰/۲۳).

^۵ الطبري (۱۴۳/۲۳).

^۶ النحل (۱۱-۱۰).

١٥٥، خوا بۆتان دهر پوڻيٽ كشتوكالو زه يتونو دارخورماو ميٿو پوزو هموو بهرو ميوده كه به راستي له ودا (باس كرا) به لگه به كي پوون هه به بۆ ٺه و كه سانه ي بير ده كه نه وه. پاشان خوي گه وره فرمويه تي: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ﴾ ناخو ٺه و ناگره تان ديوه هه لي ده كه ن؟. واته: ناگره هه ل ده كه ن به هوي ناسنه وه (چرخ يان هر شتتِك ناگر ده كاته وه) دهرى دينن له سرچاوه كه يه وه.

﴿أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ﴾ نيوه داري ناگره كه تان دروست كرد، يان نيمه وه ديمان هينا؟. واته: به لكو نيمه دامانواوه له شويني خويدا. عه ره به كان دوو دار يان دره ختيان هه بووه. يه كيكيان پييان وتووه مرخ (المرخ) ٺه وي تريان پييان وتووه عه فار كاتتِك له و دره ختانه دوو چلي سه وزيان له و دوو داره له يه كه بخزانديه له نيوانياندا بزوزكي ناگريان لي ده كه وتوه. خوي گه وره ده فرمويه تي: ﴿مَنْ جَعَلْنَاهَا تَذْكُرَةً وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ﴾ نيمه ٺه وه مان كرده هوي بيره وه وي به پريوه چووني ژياني گه شتياران و چولگه ردان. ﴿مَنْ جَعَلْنَاهَا تَذْكُرَةً﴾ موجهادو قه تاده ده لئين: بۆ ياده وه ري ناگره هه ره گه وره كه. ١ قه تاده ده لئيت: بۆ مان باس كرا كه پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويه تي: (ٺه و ناگره ي نيوه هه لي ده كه ن به شيكه له حه فتا به ش له ناگرى جه هه نه م)، وتيان: ٺه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) ٺه و ناگره بهس بوو. فرموي: (ٺه و ناگره دوو كه رت بوو (دووجان) كي شراوه به دهر يدا هه تا نه وه ي نادم سوذي لي وه ريگن و لي نزيك بينه وه). ٢ ٺه م فرمويه ي كه قه تاده هيناويه تي. نيمامي ٺه محمد پيوايه تي كردوه له مونسه ده كه يدا له ٺه بو هوره يره وه. ٺه ويش له پيغه مبهريه وه (ﷺ) كه فرمويه تي: (ٺه م ناگره ي نيوه به شيكه له حه فتا به ش له ناگرى جه هه نه م. دوو جاريش كي شراوه به دهر يادا گه و نه بووايه خودا خيري بۆ كه س دانه دها تييدا). ٣ نيمامي مالكيش پيوايه تي كردوه له ٺه بو هوره يره وه كه پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمويه تي: (ٺه و ناگره ي نه وه ي نادم هه لي ده گيرسيئن به شيكه له حه فتا به ش له ناگرى جه هه نه م). وتيان: ٺه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) ٺه و ناگره بهس بوو. فرموي: (ٺه و ناگره شه سست و نۆ به ش زياتره له م ناگره). ٤ بوخاري پيوايه تي كردوه له فرمويه كه ي مالكه وه موسليميش له فرمويه كه ي ٺه بو زيناده وه. ٥ خوي گه وره ده فرمويه تي: ﴿وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ﴾ نيينوعه باس و قه تاده و موجهادو زه حكاو

١ الطبري (١٤٤/٢٣).

٢ الطبري (١٤٤/٢٣).

٣ احمد (٢٤٤/٢)، فرمويه يكي سه حيه جگه له م زياده يه كه (ضررت) ه.

٤ الموطأ (١٩٤/٢)، فرمويه يكي سه حيه.

٥ فتح الباري (٣٨٠/٦)، مسلم (٢١٨٤/٤).

نه زرى كوپى عه ربهى (النضر بن عربى) ده لئين: مه بهست به (المقوين) واته: پښواران. ١ نيبنو جه ريريش
 هه مان پاى هه لبراردووه و ده لئيت: نه و قسانهى كه وتوويانه: (اقوات) نه و خانووه به كه خه لكه كهى
 به جيبان هيشتبئيت و چؤل كرابئيت. ٢ عبدالرحمن ي كوپى زهيدى كوپى نه سلمه ده لئيت: (المقوين) ليره دا
 مه بهست پئى برسبه، له يسى كوپى نه بو سه ليم له مواجهه وه ده لئيت: ﴿وَمَتَّعَا لِّلْمُقَوِّينَ﴾ ٣ بق
 نيشته جى و پښوار، چونكه هه موو خوراكيك به بئى ناگر چاك ناكريت و باش نايئيت. نيبنو نه بى نه جيج
 ده لئيت: له مواجهه وه: ﴿لِّلْمُقَوِّينَ﴾ واته: سو دمه ندان له هه موو مرؤډ به گشتى له ناگر. ٣ هه ربه و
 شپوه به له عيكريمه وه بيسراوه و باسكراوه و نه م ته فسيره گشتگير تره له وانى تر. چونكه دانيشتوو
 پښوار له ده وله مهنده وه ژار هه موو پښويستيان به ناگر هه به بق چيشت لئنان و خوځگه رمكردنه وه و
 پښنايى و چه نده ها سو دى تر بيچكه له مانه. هه روه ها له سؤزو به زه يى خودايه به مرؤډ له به رد و
 ناسنى چاكدا ناگرى داناره كه پښواران ده توانن له كه ل خويان هه لى بكرن و له ناو كه لوپه لى خوياندا
 دايبنين. هه ركاتيك پښويستيان پئى بو دهرى دينن هه ليده كه ن و ناگرى پئى ده كه نه وه بق چيشت
 لئنان و خوځگه رم كردنه وه و گوشت برژانندن. سو دى ترى ژؤد لى وهرده گرن له بهر نه وه به پښوارى به
 ته نها هيناوه. هه رچه نده نه و ناگره گشتگيره و پښويستى هه موو خه لكه به گشتى. خوى مه زن
 ده فه رموويت: ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ سا تو ناوى په روه ردگارى مه زنى خوت هه ر به پاكي و
 دووره كه ماپه تى بينه. واته: نه و خوايهى كه به تواناى خوى نه م هه موو شته جياوازو دژه كهى وه دى
 هيناوه: ناوى پاكي ساردى سازگارو گر بيويستايه ده يكرده خوينى تال و هك دهر يا پر له خويكان.
 وه ناگر كه سوتينه ره وه دى هيناوه بق خو شبه ختى و به خته وه رى مه رد م له دنيا داو بق سزادان و توله
 توله سه ندن له به نده تاوانباره كان له قيامه تا.

﴿فَلَا أَقْسِمُ بِمَوْجِعِ الْجَبْرِ ۗ (٧٧) وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۗ (٧٨) إِنَّهُ لَعَزَّازٌ كَرِيمٌ ۗ (٧٩) فِي كِتَابٍ
 مَّكْنُونٍ ۗ (٨٠) لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ۗ (٨١) تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْمَلَكِينَ ۗ (٨٢) أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُذْهَبُونَ ۗ (٨٣)
 وَيَعْمَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَذِّبُونَ ۗ (٨٤)﴾

١ الطبري (١٤٥/٢٣).
 ٢ الطبري (١٤٦/٢٣).
 ٣ الطبري (١٤٥/٢٣).

سویندی خودا نه‌سەر زۆر مه‌زنی قورئان

خوای گه‌وره سویند خه‌توان ده‌فهرموویت: ﴿فَلَا أَمْسُ بِمَوْقِعِ الْجُورِ﴾ ده‌سا سویند به‌و شوینانه‌ی نه‌ستیره‌یان لی‌هه‌لدین و ئاوا ده‌بن. ئەم (لا) به‌ زیاده‌ نیه‌ که‌ مانای نه‌بیت وه‌ک هه‌ندی له‌ زانایانی ته‌فسیر وتووینانه‌ به‌ لکو ده‌هینریت له‌ پیش سوینده‌وه کاتیک سویندی پی‌ ده‌خوریت بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی قسه‌یه‌ک که‌ وتراوه‌ واته‌بووه. وه‌ک ئەو قسه‌ی عایشه (په‌زای خوای لیبت) وتی: (لا والله) واته: نه‌خیر سویند به‌ خوا مه‌رگیز ده‌ستی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) نه‌که‌ وتوو له‌ ده‌ستی هیچ ژنیک^۱. مه‌ر به‌م شیوه‌یه‌ لیره‌دا: ﴿فَلَا أَمْسُ بِمَوْقِعِ الْجُورِ﴾ داده‌نریت. واته: نه‌خیر به‌و شیوه‌یه‌ نیه‌ که‌ ئیوه‌ واتان ده‌زانی که‌ قورئان جادوه‌ یان قسه‌ی فالجیه‌ به‌ لکو ئەوه‌ قورئانی پی‌رۆزه. ئیبنو جه‌ریر ده‌لایت: هه‌ندی له‌ زانایانی زمانی عه‌ره‌بی وتووینانه: واته: نه‌خیر به‌و شیوه‌یه‌ نیه‌ که‌ ئیوه‌ ده‌یلین: مه‌به‌ست خوانه‌ناسانه‌، پاشان سوینده‌که‌ ده‌ستی پی‌کردوووه‌ وتراوه‌ ﴿أَمْسُ﴾^۲. وه‌ ده‌فهرموویت: ﴿فَلَا أَمْسُ بِمَوْقِعِ الْجُورِ﴾ موحاهد ده‌لایت: شوینی نه‌ستیره‌کان له‌ ئاسمانه‌. وتراویشه: شوینی هه‌لهاتنی یان پۆزه‌لاتی نه‌ستیره‌کان^۳. قه‌تاده‌و حه‌سه‌نیش هه‌ر وایان وتوووه‌. ئیبنو جه‌ریریش هه‌مان پای هه‌لبژاردوووه^۴. قه‌تاده‌ ده‌لایت: (مواعها) واته: شوینه‌کانی نه‌ستیره^۵. خوای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَإِنَّهُ لَقَسْرٌ لَّا تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ﴾ بیگومان نه‌که‌ر بی‌زانن نه‌مه‌ سویندیک‌ی گه‌وره‌یه‌. واته: بله‌ پاستی ئەو شوینه‌ی که‌ سویندم پی‌ خوارد سویندیک‌ی زۆر گه‌وره‌یه‌ نه‌که‌ر بی‌زانن. ﴿إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ﴾ بیگومان نه‌مه‌ قورئانی به‌پیزه‌. واته: ئەم قورئانه‌ی که‌ په‌وانه‌کراوه‌ بۆ موحه‌مه‌د (ﷺ) په‌راویکی زۆر گه‌وره‌یه‌. ﴿فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ﴾ له‌ناو کتیبیک‌ی شاراوهدایه‌. به‌پیزه‌وه‌ له‌ په‌راویکی به‌پیزدایه‌وه‌ به‌پیزه‌وه‌ پارێزداوه‌. ئیبنو جه‌ریر ده‌لایت: نیسماعیلی کوپی موسا بۆی گێپراه‌وه‌ وتی: شوره‌یک هه‌والی دامی له‌ حه‌کیمه‌وه‌ که‌ ئیبنو جه‌ریره‌ له‌ سه‌عیدی کوپی جوبه‌یره‌وه‌ نه‌میش له‌ ئیبنو عه‌باسه‌وه‌. ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ غه‌بری پاکان که‌س ناتوانیت ده‌ستی لیبتات. ده‌لایت: ئەو

^۱ فتح الباري (۵۰۴/۸).

^۲ الطبري (۱۴۷/۲۳).

^۳ الطبري (۱۴۸/۲۳).

^۴ الطبري (۱۴۸/۲۳).

^۵ الطبري (۱۴۸/۲۳).

به پاره‌وهی که له ناسمانه‌وه.^۱ عوفی ده‌لئیت: له ئیبنوعه‌باسه‌وه: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ واته: فریشته‌کان.^۲ نه‌سه‌و موحاهدو عیگریمه‌و سه‌عیدی کوپی جو به‌یرو زه‌ححاک و نه‌بو شه‌عساء جابری کوپی زه‌یدو نه‌بو نه‌هیک و سودی و عب‌دوپره‌حمانی کوپی زه‌یدی کوپی نه‌سه‌له‌مو که‌سانی تریش‌هر وایان وتوه.^۳ ئیبنو جه‌ریر ده‌لئیت: ئیبنو نه‌بو یه‌علا بۆی گتپاینه‌وه. ئیبنو سه‌ور بۆی گتپاینه‌وه.

موعه‌مه‌ر بۆی گتپاینه‌وه له‌قه‌تاده‌وه ده‌لئیت: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ واته: که‌س ده‌ستی ئی نادات له‌لای خوای گه‌وره‌غه‌یری پاکان. چونکه له‌دنیا ناگره‌رستی پیسو و دوو‌پووی کردار ناشیرین ده‌ستیان ئی د‌ه‌دات وه ده‌لئیت: له‌خویندنه‌وه‌ی ئیبنو مه‌سه‌عودا: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾.^۴

نه‌بول عالیه (أبو العالیة) ده‌لئیت: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ واته: ئیوه‌نا. ئیوه‌کومه‌لی تاوانباران.^۵ ئیبنو زه‌ید ده‌لئیت: خوانه‌ناسانی قوره‌یش وایان ده‌زانی که‌شه‌یتانه‌کان نه‌مه‌قورئانه‌یان هیناوه‌ته‌خواره‌وه، خوی مه‌زنیش هه‌والی داوه‌که‌غه‌یری پاکان که‌س ده‌ستی ئی نادات. وه‌که‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ﴾ (۶۷) وَمَا يَنْبَغِي لَكُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿۱۱﴾ إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ

لَمَعْرُوفُونَ﴾^۶ واته: شه‌یتانه‌کان نه‌و (قورئانه‌)یان نه‌هیناوه‌ته‌خواره‌وه، نه‌شیایوی نه‌وه‌نونه‌ده‌شتوانن، به‌راستی شه‌یتانه‌کان له‌کوئگرتنی هه‌والی ناسمان به‌رگری کراون.^۷ نه‌مه‌قسه‌یه‌قسه‌یه‌کی چاکه‌و له‌قسه‌کانی پیشوو ده‌رناچیت و وه‌که‌نه‌وانه‌ی پیشه‌وه‌یه. خوای مه‌زن ده‌فه‌رموویت: ﴿تَنْزِيلُ

مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ له‌داهینه‌ری دنیاوه‌ناردراوه. واته: نه‌مه‌قورئانه‌هاتووه‌ته‌خواره‌وه له‌لایه‌ن‌خودای به‌روه‌دگاری جیهان و جیهانیانه‌وه. به‌و‌شیوه‌یه‌نیه‌که‌خوانه‌ناسان ده‌لئین. جادووه‌یان قسه‌ی فالچیبه‌یان شیعه‌ره. به‌لکو راستیه‌که‌هیچ‌گومانی تئیدا نیه‌بیجگه‌له‌مه‌قورئانه‌هیچ‌شتیکی راست و به‌سه‌وود نیه. وه‌ده‌فه‌رموویت: ﴿أَفَبِمَا نَحْنُ مُدْرِهُونَ﴾ شاخو ئیوه‌به‌مه‌قسه‌که‌مه‌تان دیت؟

^۱ الطبري (۱۴۹/۲۳).

^۲ الطبري (۱۵۰/۲۳).

^۳ الطبري (۱۵۱/۱۵۰-۲۳)، القرطبي (۲۳۵/۱۷).

^۴ الطبري (۱۵۲/۲۳).

^۵ الطبري (۱۵۱/۲۳).

^۶ الشعراء (۲۱۰-۲۱۲).

^۷ الطبري (۱۴۹/۲۳) عن الضحاک.

عوفی ده لیت: له ئیبنو عباسه وه، واته: باوه پری پی ناکه نو به راستی نازانن. ^۱ زه ححاو و ئه بو چه زره سویدیش وایان وتوو. ^۲ موحاهد ده لیت: ﴿مَذْهُونٌ﴾ واته: ده تانه ویت لئیان نزیک بینه وه و بپۆن به لایانه وه. ^۳ ﴿وَجَمْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تَكْذِبُونَ﴾ ده یکه نه بژیوی خۆتان. که باوه پری پی ناهینن. هه ندیکیان وتیان: ﴿وَجَمْعَلُونَ رِزْقَكُمْ﴾ واته: شوکرانه بژیویه که تان ئه وه یه که باوه پری پی ناهینن. واته له باتی شوکرانه بژیوی باوه پتان پیتی نیه. ریوایهت کراوه له عه لو ئیبنو عباسه وه که ئه م ئایه ته بیان خویندوو ته وه: ﴿وَجَمْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تَكْذِبُونَ﴾. ^۴ ئیبنو جه ریر ده لیت: موحه معهدی کوپی به ششار بۆی گیراینه وه له ئه بو به شیره وه له سه عیدی کوپی جوبه یره وه له ئیبنو عباسه وه وتوو یه تی: هیهچ که لیک هه رگیز بارانی بۆ نه باریوه مه گین هه ندیکیان بی دین بیون ده لئین: بارانمان بۆ باری به هۆی ئه ستیره وه ئه م ئایه ته ی خوینده وه: ﴿وَجَمْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تَكْذِبُونَ﴾. ^۵ ئه م ئیسناده راسته هه تا ئیبنو عباس. مالک ده لیت له (الموطأ) له سالحی کوپی که یسانه وه له عه به یدوللای کوپی عه بدوللای کوپی عوبته ی کوپی مه سعودی کوپی زه یدی کوپی خالدی جوه نه یه وه وتی: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نوژی به یانی بۆ کردین له حوده بیبه له وه شه ودا باران باریبو، کاتیک نوژی هه که ی ته واو کرد پووی کرده خه لکه که وه فه رمووی: (شاخو ده زانن په روه ردگارتان چی فه رموو؟). وتیان خودا و پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ده زانن. فه رمووی: (فه رمووی ته ی به یانی هه ندی له به نده کانم خاوه ن باوه پن به من هه ندیکی تریان باوه پریان به من نیه. ئه وانه ی که وتیان بارانمان بۆ باری به پری بۆ به زه یی خودا ئه وانه خاوه ن باوه پن. ئه وه یش وتی بارانمان بۆ باری به هۆی ئه ستیره وه ئه وه که سه بی دینه و باوه پری به ئه ستیره کان هه یه). ^۶ بوخاری و موسلیم له هه ردوو سه حیحه که یاندا هیتاویانه و ئه بو داود و نه سائیش ریوایه تیان کردوو هه موویان له فه رموو ده که ی مالکه وه به و شیویه. ^۷ قه تاده ده لیت: حه سه ن وتوو یه تی: ئه وه خه لکه شتیکی خراپیان بۆ خۆیان هه لبژاردوو، له باتی شوکرانه بژیویان بۆ کتیبی

^۱ الطبری (۱۵۳/۲۳).

^۲ الطبری (۱۵۳/۲۳).

^۳ الطبری (۱۵۳/۲۳).

^۴ الطبری (۱۵۵/۱۵۴/۲۳).

^۵ الطبری (۱۵۴/۲۳).

^۶ الموطأ (۱۹۲/۱)، فه رموو ده یه کی سه حیحه.

^۷ فتح الباری (۳۸۸/۲)، مسلم (۸۳/۱)، أبو داود (۲۲۷/۴)، النسائی (۱۶۵/۳).

باوه‌پی پی ناهینن، مانای قسه‌کی حه‌سن: به‌شی خوتان له کتیبی خودا نه‌ویه که باوه‌پی پی

ناهینن. بویه خوی گوره له پیش نم نایه‌توه فه‌رموویه‌تی: ﴿أَفَيْدَا لَلدِّيبِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ﴾.

﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ﴿۸۳﴾ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ نَنْظُرُونَ ﴿۸۴﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُصِيرُونَ ﴿۸۵﴾ فَلَوْلَا

إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿۸۶﴾ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۸۷﴾

نه‌توانایی گه‌رانه‌وی گیان (روح) له قورقوراکه له کاتی مردندا به‌نگه‌یه له‌سه‌ر لیپرسینه‌وه

خوی گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ﴾ نه‌دی ساتیک مردن قورقوراکه‌ی کرتن. واته:

کاتی گیان گه‌یشته قورقوراکه له کاتی مردندا. وه‌ک خوی گوره فه‌رموویه‌تی: ﴿كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ الرَّاقِيَ ﴿۸۶﴾

وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿۸۷﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿۸۸﴾ وَاللَّفْظَ الْأَسَاقُ ﴿۸۹﴾ إِنَّ رَبَّكَ بِوَعْدِ الْأَسَاقِ ﴿۹۰﴾ واته: په‌ش‌یمان

بینه‌وه! کاتیک که گیان گه‌یشته قورقوراکه (گه‌رو)، جا ده‌وتریت: کتیه چاره‌کر، وه (نه‌خوشه‌که)

دلناییه نه‌وه (ی تووشی بووه مردن) جیابوونه‌ویه، وه قاجق لالوت به‌یه‌کدا نالا، راپیچ کردن له‌و

پژده‌دا بۆ لای په‌روه‌ردگارته. بویه لیژه‌شدا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ نَنْظُرُونَ﴾ نیه‌وش چاوه‌پوانی

مه‌رگن. واته: بۆ نه‌وه‌که‌سه‌ی خه‌ریکه گیانی ده‌رده‌چیت و نه‌و ناره‌حتیه‌ی به‌سه‌ر دیت له کاتی

مردندا. خوی گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُصِيرُونَ﴾ نیمه نه‌وسا له نیه‌وه زقد

لیسی نزدیکترین، به‌لام نیه‌وه هر نابینن. واته: فریشته‌کانمان، ﴿وَلَكِنْ لَا بُصِيرُونَ﴾ به‌لام نیه‌وه

فریشته‌کانمان نابینن. وه‌ک خوی گوره له نایه‌تیک تردا فه‌رموویه‌تی: ﴿وَهُوَ الْغَايُ قَوْقُ عِبَادِهِ

وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرِطُونَ ﴿۹۱﴾ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ

مَوْلَاهُمْ الْحَقَّ لَا لَهُ الْخَلْقُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ﴿۹۲﴾ واته: نه‌وه (خوا) زالو ده‌سه‌لاتداره به‌سه‌ر

به‌نده‌کانیداو فریشتانیکتان بۆ ده‌نیریت (که چاودیترو پاریزه‌رو نووسه‌ری کرده‌وه‌کانتان) تا کاتی

مردنی یه‌کیکتان دیت نیردراوه‌کانمان گیانی ده‌کیشن که هیچ سستی و که‌مه‌ترخه‌میه‌ک ناکن (له

کاره‌کانیادا)، پاشان ده‌گه‌پنرینه‌وه بۆ لای خودا که سه‌روه‌ری پاسته‌قینه‌یانه ناگادار بن

فه‌رمانه‌په‌وایی و پیرای هر بۆ نه‌وه هر خویشه لیپرسینه‌وه‌ی خیراتره له هم‌وو. وه ده‌فه‌رموویت:

﴿فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ﴾ نه‌وسا نه‌گه‌ر پیستان وایه ناکونه به‌ر پرسینه‌وه. ﴿تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ

۱ القيامة (۲۶-۳۰).

۲ الانعام (۶۱-۶۲).

صَدِيقَيْنِ ﴿١٠﴾ نه‌گەر لاتان وایه پاستن. له مردن پزگاری بکه‌ن. واته: نه‌گەر واده‌زانن پاست ده‌که‌ن نه‌و که‌سه له مردن پزگار بکه‌ن نه‌و گیانه بگپزنده‌وه شوینی پیشووی خۆی له‌و جه‌سته‌یه‌دا. نه‌گەر بیتنان وایه ناکه‌ونه به‌ر پرسینه‌وه. سه‌عیدی کوپی جوپه‌یرو حه‌سه‌نی به‌سری وتووایه: ﴿فَلَوْلَا اِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينٍ﴾ به‌ راستی نازانن که پرستان لێ ده‌کریت و زیندوو ده‌کرینه‌وه و تۆله‌تان لێ ده‌سپنریت. ده‌یسا

نه‌و گیانه بگپزنده‌وه بۆ نه‌و جه‌سه‌ده. موحاهد ده‌لایت: ﴿غَيْرَ مَدِينٍ﴾ بیگومان نین و به‌ راستی نازانن.

﴿فَاَمَّا اِنْ كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ ﴿٨٨﴾ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَرَحْتٌ نَّعِيمٍ ﴿٨٩﴾ وَاَمَّا اِنْ كَانَ مِنَ اَصْحَابِ اَلْاَيْمِيْنَ ﴿٩٠﴾ فَسَلَامٌ

لَكَ مِنْ اَصْحَابِ اَلْاَيْمِيْنَ ﴿٩١﴾ وَاَمَّا اِنْ كَانَ مِنَ الْمَكْذِبِيْنَ الضَّالِّيْنَ ﴿٩٢﴾ فَتَرْجُلٌ مِنْ حَبِيْرٍ ﴿٩٣﴾ وَنَصِيْبُهُ حَبِيْرٍ ﴿٩٤﴾ اِنَّ

هَذَا لَهُوَ حَقُّ اَلْاَيْمِيْنَ ﴿٩٥﴾ فَسَبِّحْ بِاَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ ﴿٩٦﴾

نه‌حوالی مه‌ردم له‌ کاتی گیان دهرچووندا و پاشه‌پوژی هه‌موو ده‌سته‌یه‌ک له‌و تیرانه

نهم سێ جزوه ژبانه ژبانی مه‌رده له‌ کاتی گیان دهرچوونیدا. یان له‌ نزیکه‌کانه یان له‌ دوی نه‌وانه‌ویه که بریتیه له‌ ده‌سته‌پاسته‌کان یان له‌و که‌سانه‌ن که باوه‌ریان نه‌هیناوه به‌ه‌ق و

گوماربوون و له‌ پاسته‌پێ لاینداوه و بێ‌ ناگان له‌ فه‌رمانی خودا بۆیه‌ خوای گه‌وره فه‌رمووویه‌تی: ﴿فَاَمَّا

اِنْ كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ﴾ به‌لام نه‌وه‌ی نزیکی ئیهمه‌یه‌و ده‌مریت. واته: نه‌وانه‌ی ده‌مرن له‌ نزیکه‌کان کاری

چاکیان کروده‌و وازیان له‌ کاره خراب و مه‌کروه هه‌ندێ له‌ شته‌ په‌واکانیش هیناوه. ﴿فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ

وَرَحْتٌ نَّعِيْمٌ﴾ له‌ پاشدا ده‌حه‌سینه‌وه و ده‌چیته‌ به‌هه‌شتی په‌ر خۆشی. واته نه‌وانه وان له‌ خۆشی و

کامه‌رانیدا. فره‌شته‌کان له‌ کاتی مردندا مژده‌یان ده‌ده‌نێ به‌و خۆشیه‌وه‌ک له‌ په‌یشه‌وه له‌

فه‌رموده‌که‌ی به‌پاڤدا باسکرا که فره‌شته‌کانی په‌رحمه‌ت ده‌لێن: نه‌ی گیانی پاک له‌ جه‌سته‌ی پاکدا که

ئاوه‌دانت کردوه‌ته‌وه دهرچۆ بپێ بۆ شوینی به‌خته‌وه‌ری و خۆشی و بۆ لای په‌روه‌رێنێک که توو په‌ نه‌یه.

عه‌لی کوپی نه‌بو ته‌لحه ده‌لایت: له‌ ئیبنو عه‌باسه‌وه ﴿فَرَوْحٌ﴾ ده‌حه‌سینه‌وه، ﴿وَرَيْحَانٌ﴾ دلخۆشن.^۱

موجاهدیش هه‌ر وای وتوه: حه‌سانه‌وه.^۲ نه‌بو حه‌ززه ده‌لایت: حه‌سانه‌وه له‌ دنیا‌دا. سه‌عیدی کوپی

جوپه‌یرو سویدی ده‌لێن: (الروح) واته: خۆشی. موحاهد ده‌لایت: ﴿فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ﴾ باغو خۆشگوزه‌رانی.

^۱ الطوال (۲۳۸)، له‌ سوره‌تی (ابراهیم) له‌ ئایه‌تی (۲۷) دا په‌که‌ی دیاری کراوه.

^۲ الطبري (۱۰۹/۲۳).

^۳ الطبري (۱۶۰/۲۳).

قەتادە دەلئیت: ﴿فَرُوحٌ﴾ بەزەیی. ئیبنوعەباس و موحامەدو سەعیدی کوپی جو بەیر وتوویانە:
 ﴿وَرَحْمَانٌ﴾ بژۆی ئەم قسانە هەمووی نزیکن لە یەکەووە راستن چونکە هەر کەسێک مردو نزیك بوو لە
 خوداوە ئەمانەى هەموو هەیه لە بەزەیی خوداوە لە خوشی و بەختەوهری و خوشگوزەرانى و بژۆی نۆز
 چاک و جوان، ﴿وَحَنَّتْ نَعِيمٌ﴾ ئەبول عالیە دەلئیت: (هیچ گیانێک جیا نابێتەو لە جەستەى خۆى لە
 نزیكەکان هەتا چلێک لە پەریحانی بەهەشت دێنن و گیانی لە ناویدا دەکێشن).^۱ موحەممەدی کوپی
 کەعب دەلئیت: هیچ کەسێک لە مەردم نامریت هەتا دەزانیت لە خەلکی بەهەشتە یان لە خەلکی ناگرە.
 لە فەرموودەى سەحیحدا هاتوو پێغەمبەرى خودا(ﷺ) فەرموویەتى: (گیانی شەهیدەکان وان لە
 چیلانی بالندە سەوزەکاندا دەگەرین لەناو باخچەکانى بەهەشتدا بە ئارەزوى خویان هەر کاتێک
 بیانەوێت. پاشان دەچنەووە بۆ ناو ئەو قەنادیلانەى کە هەلئاسراوە لە بەهەشتدا).^۲ ئیمامى ئەحمەدیش
 پڕوایەتى کردوووە لە عەتای کوپی سائبەو دەلئیت: یەکەم پۆز بوو عەبدوپەرەحمانى کوپی ئەبو لەیلەم
 تیا ناسیبوو چاوم پێى کەوت پیاویکی سەر و پیش سپى بوو سواری کەرێک بوو شویتى جەنازەى کە
 کەوتیوو (لەگەڵ مردووێکدا دەچوو بۆ گۆرستان) دەیوت: فلان و فلانە کەس بۆیان گیرامەووە کە
 بیستبوویان لە پێغەمبەرى خودا(ﷺ) کە دەیفەرموو: (کەسێک پێى خوش بوو بێت بگاتە خزمەتى
 خودای گەرە. خودایش پێى خوش بوو پێى بگات، وە هەر کەسیش پێى ناخۆش بوو بێت بگاتە
 خزمەتى خودا، خودایش پێى ناخۆش بوو پێى بگات). خەلکی هاتن بە چۆکداو دەگریان. پێغەمبەرى
 خودا(ﷺ) فەرمووی: (بۆچی دەگرین؟) یان چیە دەتانگرینت، وتیان: ئێمە حەزمان لە مردن نیە،
 فەرمووی: (ئەو بەو شێوێکە نیە، بەلکەر ئەو کاتە یە کە گیان دەردەچیت (کاتى مردنە)). ﴿فَأَمَّا إِنْ
 كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ ﴿۸۸﴾ فَرُوحٌ وَرَحْمَانٌ وَحَنَّتْ نَعِيمٌ﴾ کاتێک مژدەى بە مردن پى دراووە پێى خوش بوو
 بچیتە خزمەت خودای گەرە. خۆی گەرەیش زیاتر لەو کەسە پێى خوش بوو بچیتە لای. ﴿وَأَمَّا إِنْ
 كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ ﴿۹۲﴾ فَتُرَلُّ مِنْ حَبِيرٍ ﴿۹۳﴾ وَنَصَلِيَةٌ حَبِيرٍ﴾ کاتێک مژدەى دەدریتى بە گیان
 دەرچوون. پێى ناخۆشە بگاتە خزمەتى خۆی گەرە خۆی گەرەیش پێى ناخۆشە بچیتە لای).^۳ هەر
 بەم شێوێکە ئیمامى ئەحمەد پڕوایەتى کردوووە. وە لە فەرموودەى سەحیحیشدا هاتوو لە عائیشەو

^۱ الطبري (۱۶۰/۲۳).

^۲ مسلم (۱۵۰/۲).

^۳ احمد (۲۵۹/۴)، فەرموودەى سەحیحە بەبى باسکردنى ئایەتەکان.

(پره‌زای خِوای لَیْبِیْت) به‌م مانایه. ^۱ خِوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُحْسَبِ الْيَمِينِ﴾
 نه‌گه‌ریش له‌و که‌سانه بوو له‌گه‌ل ده‌سته‌پاستاندا. واته: نه‌گه‌ر کاتیک نه‌و که‌سانه له‌ تیره‌ی
 ده‌سته‌پاستان بوون. ﴿فَسَلِّ لَكَ مِنَ الْمُحْسَبِ الْيَمِينِ﴾ درود بۆ تو له‌و که‌سانه‌ی ده‌سته‌پاستن. واته:
 فریشته‌کان مژده‌یان ده‌ده‌نی ده‌لَیْت به‌ یه‌کِیکِیان سلّوت لَیْبِیْت. واته: مه‌ترسه تو بۆ شوینیکی هیمن‌و
 بی‌ ترس ده‌چی تو له‌ تیره‌ی ده‌سته‌پاستانی. وه‌ک عی‌کریمه ده‌لَیْت: فریشته‌کان سلّویان ئی ده‌که‌ن‌و
 هه‌والیان ده‌ده‌نی‌و له‌ تیره‌ی ده‌سته‌پاستن. نه‌میش مانایه‌کی چاکه. نه‌وه وه‌ک نه‌م نایه‌ته وایه که
 خِوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَرَّلَّ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا
 تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿۳۰﴾ نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
 الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا نَشْتَهُی أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿۳۱﴾ تَزَلُّوا مِنْ عَفْوَ رَبِّحِمْ﴾ واته: به
 راستی نه‌وانه‌ی وتیان خوا په‌روه‌ردگارمانه‌و له‌ پاشان پاست (له‌سه‌ر نایین) بهره‌وام بوون فریشته‌کان
 پۆل پۆل دینه‌ لایان (کاتی مردن یان زیندووبوونه‌وه) (پتییان ده‌لَیْن) مه‌ترسن‌و خه‌ف‌ت مه‌خون‌و
 مژده‌بیْت لَیْتان نه‌و به‌ه‌شته‌ی که‌ به‌لَیْتان پی‌ درابوو، نَیْمه له‌ ژیان‌ی دنیا‌و له‌ پۆژی دوایدا دۆستی
 نَیْوه‌ین له‌و (به‌ه‌شته‌دا) هه‌رچی حه‌زی ئی بکه‌ی بۆتان ناماده‌یه‌و هه‌رچی داوا بکه‌ن له‌ ویدا له‌
 خزمه‌تاندایه‌، پَیْزَلیْتان‌و میوانداریه له‌ لایه‌ن خودای لَیْبورده‌ی میهره‌بانه‌وه. بوخاری ده‌لَیْت: ﴿فَسَلِّ
 لَكَ﴾ واته: بۆت ده‌رده‌که‌ویت‌و پوونه که‌ تو له‌ تیره‌ی ده‌سته‌ی پاستی. (؟؟؟) لابراوه مانا‌که‌ی
 ماوه‌ته‌وه وه‌ک ده‌لَیْت: (أنت مصدق مسافر) واته: تو بپوات به‌ پی‌ کراوه پَیْیواری. هه‌رچه‌نده
 سه‌فه‌ریکی زَدر که‌میش بوویت. نه‌گه‌ر نه‌و که‌سه له‌ پَیْشدا وتی من پَیْیوارم با که‌میش پَیْشبتیْت. یان
 وه‌ک پارانه‌وه بۆی. وه‌ک تو ده‌لَیْتی: (فيا لك من الرجال)، نه‌گه‌ر سه‌لامه‌که مه‌رفوع بکه‌ی. نه‌وه له
 شیوه‌ی دوعا‌کردنه. ^۲ نه‌مه باسه‌ نَیْینو جه‌ریر گَیْپوایه‌تیه‌وه به‌م شیوه‌یه له‌ هه‌ندی زانای زمان‌و
 ناره‌زومه‌ندانی زمان‌ی عه‌ره‌بی‌والله‌ أعلم. ^۳ خِوای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكْذِبِينَ
 الْمُضَالِّينَ﴾ به‌لام نه‌گه‌ر له‌وانه بوو که‌ باوه‌ریان نه‌هَیْتاوه‌و گوم‌پابوون. ﴿فَزَلَّ مِنْ حَیْرِ﴾ له‌ ناوه‌کولا

^۱ فتح الباری (۳۶۴/۱۱)، مسلم (۲۰۶۵/۴).
^۲ فصلت (۳۰-۳۲).
^۳ البخاری، تفسیر سورة الواقعة.
^۴ الطبری (۱۶۲/۲۲).

میوانن. ﴿وَتَصَلِّیَةُ حَجْرِی﴾ ده‌شبیینه دژزه‌خه‌وه. واته: نه‌گه‌ر نه‌وه له‌وه‌که‌سانه بوو که گیانی درده‌چوو (ده‌مرد) که باوه‌ریان نه‌هیناوه و گومرا بوونو له پاسته‌ی لایاندابوو ﴿فَنَزَّلْنَا﴾ میوانداریان لئ ده‌کریت ﴿مَنْ حَجْرِی﴾ له ناوی کولاو که پیست و ورگو که ده‌یان بی ده‌توینرته‌وه، ﴿وَتَصَلِّیَةُ حَجْرِی﴾ واته: بریاری ناگریکی بۆ ده‌دریت ده‌یخه‌نه ناوی له هموو لایه‌که‌وه دایده‌پوشیت. خوی مه‌زن فرمویه‌تی: ﴿إِنَّ هَذَا هُوَ حَقُّ الْبَقِیْنِ﴾ بیگومان پاسته هر نه‌مه‌یه. واته: نه‌م هه‌واله پاسته و هیچ گومانی تیدا نیه و کهس بۆی نیه لئی لادبات. ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِیْمِ﴾ سا تو ناوی په‌روه‌ردگاری مه‌زنی خۆت هر به پاکی و دوره که‌مایه‌س بیتنه. جابر ده‌لئیت: پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) فرموی: (هر که‌سیک وتی: سبحان الله العظيم و بحمده له به‌ه‌شتدا دره‌ختیکی دارخورمای بۆ ده‌پوینیت). تیرمیزی و نه‌سانیش ریوایه‌تیان کردوه. تیرمیزی ده‌لئیت: حه‌سه‌نی غه‌ریبه^۱. بو‌خاریش ریوایه‌تی کردوه له کۆتایی کتبه‌که‌یدا له نه‌بو هوره‌یره‌وه ده‌لئیت: پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (دوو ته له‌سه‌ر زمان سوکنو له ته‌رازوودا قورسن، خۆشه‌ویستن له لای ره‌حمان: (سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم).^۲ زانایانی تری فرموده ریوایه‌تیان کردوه بیجگه له نه‌بو داود^۳.

ته‌فسیری سوره‌تی (الهدید)
له مه‌دینه‌دا هاتوووته خواروه

ریزی سوره‌تی (الهدید)

نیما می نه‌حمده ریوایه‌تی کردوه له عیریازی کوی ساریه‌وه بۆی باس کردون که پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) مسه‌حه‌کان ده‌خویند پیش نه‌وهی پال بکه‌ویت بۆ خه‌وتن و ده‌یفه‌رموو: (نایه‌تیکیان تیدایه چاکتره له هه‌زار نایه‌ت)^۴. هر به و شیوه‌یه نه‌بو داود تیرمیزی و نه‌سانی ریوایه‌تیان کردوه له چه‌ند ریگاو له که‌سانی تروه. تیرمیزی ده‌لئیت چاک و غه‌ریبه^۵? نه‌م نایه‌ته‌ی هیمای بۆ کراوه له‌م فرموده‌یه‌دا والله أعلم نه‌م نایه‌ته‌یه که خوی گه‌وره ده‌فرموییت: ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

^۱ تحفة الأحوذی (۴۳۴/۹)، النسائی فی الکبری (۲۰۷/۶)، فرموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.
^۲ فتح الباری (۵۴۷/۱۳).
^۳ مسلم (۲۰۷۲/۴)، تحفة الأحوذی (۴۲۲/۹)، النسائی فی الکبری (۲۰۷/۶)، ابن ماجه (۱۲۵۱/۲).
^۴ احمد (۱۲۸/۴)، فرموده‌یه‌کی لاوازه.
^۵ ابو داود (۳۰۴/۵)، تحفة الأحوذی (۹۳۵۱/۲۳۸/۸)، لاوازه.

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱﴾ که به م زووانه دیتو باسی ده کهین به یارمتهی خوی گوره، که هر نه و پشتو په نایه و تنها نه و مان به سه و چاکترین وه کیله.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۱﴾﴾ اللَّهُمَّ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُمِّي. وَيُوسِّتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۲﴾ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۲﴾

هه موو بوونه وهر په سهندی خودا دده دن و باسی هه ندی له سیفه ته کانی

خوی گوره هه و العمان دده داتی که هرچی له ناسمانه کان و زه میندا هیه هه مووی په سنی خودا دده دن. له گیاندارو له بیگیانو له پوهه وک وه له نایه تیکی تردا فرموویته: ﴿سُبِّحْ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِن لَّا نَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿۱﴾ واتسه: ستایشی خوا ده کهن هر حوت ناسمانه کان و زه وی و هرچی له ناویانداپه و هیچ شتیک نیه به سوپاسی نه و ستایش نه کات به لام نپوه تی ناگن له ته سبباحته کیان به راستی خوا هه همیشه په له نه که ری

لیبورده یه. خوی گوره ده فرموویت: ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ هرچی هیه له ناسمانه کان و زه مین، گشتی په سنی خوا دده دن نه ویش خاوه ن دسه لاتی له کارزانه. ﴿وَهُوَ

الْعَزِيزُ﴾ هه موو شتیک گوئی پرایلی نه وه (به رفه رمانی نه وه). ﴿الْحَكِيمُ﴾ کارزانه له دروست کردنیداو له فرمان و دانانی به رنامه یداو زیندوو ده کاته وه و ده مرینتیت. ده به خشیت به هر که سیک مه یلی لیبتیت و بیه ویت. وه که ده فرموویت: ﴿لَهُ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُمِّي. وَيُوسِّتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ نه و ناسمانانه و زمینه هه موو به رفه رمانی نه ون. زیندوو ده کاته وه و ده مرینتیت و له سر هه موو شت توانایه. هر نه وه خاوه ن شت و فرمانیه و زیندوو ده کاته وه و ده مرینتیت به مه یلی خوی ده به خشیت، ﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ هرچی مه یلی لیبتیت ده بیتت و هرچیش مه یلی نه بیتت ناییت. وه

ده فرموویت: ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ پیشوو نه وه و دواپی نه وه و له به رچاوه و نادیاره و له هه موو شت ناگاداره. هم نایه ته یه که نیشاره تی بق کرا له فرمووده که ی عبریازی کوپی ساریه دا که له هزار نایه ته به پیزتره. نه بو داود پیوایه تی کردوو له نه بو زومه یله وه ده لیت: پرسیارم کرد له نینبو عه باس پیم وت: شتیک له ناو دلدا هه ست پی ده که م؟ وتی: نه و شته

۱ الاسراء (۴۴).

چیہ؟ وتم: به خودا به ده ممداناہت وتی: ٹیبنو عہ باس پیٹی وتم: ناخو شتیگہ له گومانہ وہیہ؟
 ده لیت: ٹیبنو عہ باس پیگہ نی وتی: هیچ کہ س له و گومانہ بزگاری نہ بوہ. هتا خودا ہم نایہ تی
 ناردہ خوارہ وہ: ﴿فَإِنْ كُنْتَ فِي شكٍ مِمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقرءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قِبَلِكَ لَقَدْ
 جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ﴾^۱ واتہ: جا نگہر تو له گومانداہی له وہی کہ نار دو مانہ تہ خوارہ وہ بوٹ نہ وہ
 پرسیار له وانہ بکہ کہ کتیبی ناسمانی شاره زان و ده یخویننہ وہ له پیش تو سویند به خوا به راستی
 بوٹ هاتوہ هتو راستی له پەرور دگار تہ وہ. ده لیت: پاشان پیٹی وتم: هر کاتیک شتیگت له دلتدا
 بینو هه ست پی کرد بلی: ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾^۲. جیاوازیہ کی زور
 هه یه له نیوان زانایانی تہ فسیردا له بوچوون و قسه کانیا ندا کہ زیاتر له (۱۰) ده راویچوونہ. بوخاری
 ده لیت: یه حیا ده لیت: زانیاری خودا له سەر هه موو شتیگ دیاره و له به رچاوه و زانیاریش له سەر هه موو
 شتیگ نادیاره و نابینریت.^۳ شیخ حافیزی مہزی وتوویہ تی: ہم یه حیا یه کوپی زیادی فہرپایه کتیبیکی
 هه یه ناوی ناوه مہعانی قورٹان له و باره یه وه فہرموودہی زور هاتوہ. له و فہرموودانہ، ہم
 فہرموودہی نیمامی نہ حمہ ده پریوایہ تی کردوہ له نہ بو هورہ یه وه، کہ پیغہ مہبری خودا (ﷺ) له
 کاتی خہ وتندا دوعای ده کرد ده یفہرموو: (نہی خودایه پەروریننی حہوت ناسمانہ کہ، پەروریننی
 عرشنی مہزن، پەروریننی نیمہ و پەروریننی هه موو شتیگ، پەروانہ کەری تہ ورتا و ٹینجیل و قورٹان، تو
 دانہ ویلہ و دنکہ خورما له ت ده کی (فالق الحب والنوی) بیجگہ له تو هیچ خودایه نیہ، پەنات پی
 ده گرم له زیانلا هه موو شتیگ کہ تو راپیدہ کیشی به پیشی سہردا، پیشو تو ی و هیچ شتیگ له
 پیشتہ وه نیہ و دواپی تری دوا پی تو هیچ شتیگ نیہ، دیار تری هیچ شتیگ له سہرتہ وه نیہ، نادیار تری
 هیچ شتیگ له خوارتہ وه نیہ. قہرزہ کانمان بق بدہرہ وه، بی نیازمان بکہ له هہ ژاری).^۴ موسلیمیش
 پریوایہ تی کردوہ له سہحیگہ کیدا له سہلہ وه ده لیت: نہ بو سالح فہرمانی پی ده کردین کاتیک
 یه کیکمان ویستی بخہ ویت له سہر لای راستی پالگہ ویت و پاشان بلی: نہی خودایه پەروریننی
 ناسمانہ کان و پەروریننی زہمین و پەروریننی عرشنی مہزن، پەرورینیمان و پەروریننی هه موو شتیگ،
 له تکرری دانہ ویلہ و دنکہ خورما، پەروانہ کەری تہ ورتا و ٹینجیل و قورٹان، پەنا به تو ده گرم له زیانی
 هه موو خاوهن زیانیک کہ تو به پیشی سہردا راپیدہ کیشیت. نہی خودایه پیشو تو ی هیچ کہ س له

۱ یونس (۹۴).

۲ ابو داود (۳۳۵/۵).

۳ فتح الباری (۳۷۴/۱۳)، ہم فہرموودہی سہنہ دہکانی سہحیگہ.

۴ احمد (۴۰۴/۲).

پیشته وه نیه، دواپی توی دوی تو هیچ شتیک نیه. دیار توی هیچ کهس له سه رته وه نیه، نادیار توی هیچ کهس له خوارته وه نیه. قهرزه کانمان بق بدیره وه، بی نیازمان بکه له هه ژاری، ثم فهرمووده یویایه کردوه له نه بو هورهیره وه نه میش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) ۱.

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِيحُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَرْجِعُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٥﴾ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾﴾

فروائی زانیاری خودا و تواناو دهسه لاتی

خوای مه زن ده فهرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِيحُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَرْجِعُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾^۴ ثم گشت ناسمان و زویه ی به شهش پڙدان وه دهبینا و له پاش نه وه له سه رته ختی فهرمانه وایی دامه زرا هه رچی به زه ویدا پڙبچیت و هه رچی لئی وه دهریکه ویت و هه رچی له ناسمان دیته خوار. هه رچی پیا سه ر ده که ویت. نه وه دهبزانیت و له هه رکوی بن، له که لئانه و خودا کرده وه تان ده بینیت. خوای گه وه هه والی دروستکردنی ناسمانه کان و زه مین و نه ویشی که له نیوانانداپه بق ده کات له شهش پڙژدا پاشان هه والی دامه زرانندی فهرمانه وایی خویمان بق ده کات له سه رته تخت پاش دروست کردنیان. له پیشته وه باسی ثم نایه ته و شیوه ی ثم نایه ته مان له سورته ی (الأعراف) به دریزی کردوه پئیوست ناکات لیته دا دوپاره ی بکه ی نه وه. وه ده فهرموویت: ﴿يَعْلَمُ مَا يَلِيحُ فِي الْأَرْضِ﴾^۵ واته: ناگاداری ژماره ی هه رچی دانه ویتله و تو دلۆپه ی بارانه ده چیته ناو زه وی، ﴿وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا﴾^۶ وه هه رچیش لئی دیته دهره وه له په وه ک و کشتو کال و میوه. وه ک فهرموویته ی: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ زَرْقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلْمَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ وَلَا زَرْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾^۷ واته: وه کلیلی هه مو نه پتیه کان هه لای خوداپه کهس نابزانیت بیجگه نه (خوا)، وه (خوا) ده زانی چی له وشکانی و دهریادا هه یه و هه ر که لایه ک بکه ویته خواره وه خوا پیتی ده زانیت و هه ر دانه ویتله یه ک له تاریکیه کانی زه ویدا بیت و هه ر ته رو وشکیک هه بیت هه ر هه موویان

۱ مسلم (۲۰۸۴/۴).

۲ الانعام (۵۹).

له کتیبی ناشکرادان (لوح المحفوظ). وه ده‌فه رموویت: ﴿وَمَا يَزُلْ مِنْ السَّمَاءِ﴾ واته: باران و به‌فرو ته‌رزه و بپارو فرمانه‌کانی له‌گه‌ل فریشته به‌پژزه‌کان له ناسمان دیته خوار، ﴿وَمَا يَصْرُحُ فِيهَا﴾ هرچی بپا سه‌رده‌که‌ویت له فریشته‌کان و کرداره‌کان وه‌ک له فه‌رمووده‌ی سه‌حیددا هاتوه: (کرده‌وه‌ی شه‌و به‌رز ده‌کریته‌وه بق لای خودا پیش پڙیوونه‌وه و کرده‌وه‌ی پڙیش پیش شه‌و داهاتن).^۱ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ واته: خودا ناگای له خۆتان و هه‌موو کرداریکتانه له هر کوی بن له‌گه‌لتانه له‌سه‌ر زه‌مین یان له‌ناو ده‌ریا له شه‌ودا بیټ یان له پڙژدا له مالی خۆتاندا بیټ یان له چۆله‌وانیدا هه‌مووی ناگاداره و ده‌یزانیت وه‌ک یه‌که ده‌بیینیت و ده‌بیبسیتت قسه‌کانتان ده‌بیبستت و شوینه‌کان ده‌بیینیت. ناگای له په‌نامه‌کی و سرته‌کانتانه (چغه‌کانتانه). وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿الْأَلَمِمْ يَنْتُونُ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَفْشُونَ رَبَّهُمْ يَلْعَلُوا مَا يُسْرُونَ وَمَا يَعْلَمُونَ إِنَّهُ عَلَيْهِمْ يَدَاتُ الصُّدُورِ﴾ واته: ناگادار بن بیگومان نه‌وان سنگیان ده‌پېچنه‌وه (له سه‌ر کینه‌و دژایه‌تی) بق نه‌وه‌ی خۆیان بشارنه‌وه له خوا بیدار بن کاتیک نه‌وانه خۆیان داده‌پڙشن به پڙشاکه‌کانیان، خوا ده‌زانیت به‌وه‌ی ده‌یشارنه‌وه و نه‌وه‌ی ناشکرای ده‌که‌ن بیگومان نه‌و به ناگاو زانایه به‌وه‌ی له سینه‌و دله‌کانبایه. وه فه‌رموویه‌تی: ﴿الْأَلَمِمْ يَنْتُونُ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَفْشُونَ رَبَّهُمْ يَلْعَلُوا مَا يُسْرُونَ وَمَا يَعْلَمُونَ إِنَّهُ عَلَيْهِمْ يَدَاتُ الصُّدُورِ﴾ واته: یه‌کسانه (بق خودا) نه‌وه‌تان به نه‌ینی قسه بکات و نه‌وه‌تان به ناشکرا قسه بکات و نه‌وه‌ی که له شه‌ودا خۆی ده‌شاریته‌وه و نه‌وه‌ی که له پڙژدا ده‌رده‌که‌ویت. غه‌یری نه‌و خودایه نیه‌و بیجگه له نه‌و په‌روه‌رینیش نیه به جویره‌ئیل کاتیک پرسیری لیکرد له باره‌ی ئیسه‌حانه‌وه: (خوا بپه‌رسته وه‌ک نه‌وه‌ی که چاوت لیته‌تی نه‌گه‌ر تو نه‌و نابینی بیگومان نه‌و تو ده‌بیینیت).^۲ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿لَهُ، مَا كُنْكَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يُرْجِعُ الْأُمُورَ﴾ له ناسمانان زه‌میندا ده‌سه‌لات هر به ده‌ست نه‌وه‌و هه‌موو کاریک ده‌بریته‌وه بق لای خودا. واته: خودا خاوه‌نی‌دنیوا و پڙی دوابیه. وه‌ک فه‌رموویه‌تی: ﴿وَإِنَّا

^۱ مسلم (۱/۱۶۲).

^۲ هود (۵).

^۳ الرعد (۱۰).

^۴ فتح الباری (۱/۱۴۰).

لَاخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ۗ وَاتِهِ: وه هردوو جیهان می نئیمیه. ستایش کراوه له سهری وهك فهرموویه تی: ﴿وَهُوَ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَىٰ وَالْآخِرَةِ ۗ وَاتِهِ: وه نهو خودایه که هیچ په رستراوی تری نیه جگه

لهو هموو سوپاس تنها بق خودا له دنیاو له پوژی دوايشدا. دیسان فهرموویه تی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ

مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۗ وَاتِهِ: هموو هممدو سوپاس بق

خودایه که هرچی له ناسمانه کانو زه ویدایه تنها می نهو وه لو دنیاش ستایش هر بق نهو وه نهو

دروستکاری وردبینه. هرچی له ناسمانان زه میندا هیه هموو نهو خاوه نیه تی. خه لکه که شیش

هموو به بنده و کویلهی داماوو بین دهسه لاتن له خزمه تیدا. وهك خواي گه وره فهرموویه تی: ﴿إِنْ كُنَّ

مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنَ عَبْدًا ﴿١٣﴾ لَقَدْ أَحْصَيْتُمْ وَعَدْتُمْ عَدًّا ﴿١٤﴾ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ فَرْدًا ۗ وَاتِهِ: هموو نهوانی له ناسمانه کانو زه ویدان به بنده می دینه لای خودای میهره بان

(هیچ که سئیک له وانه نیه بنده می خواي میهره بان نه بیت)، سویند به خوا به راستی هموو یانی

سه رزمیزی کردوو به ژماردن، هر هموو یان به تا کو تنها دینه وه بق لای خودا له پوژی قیامه تدا.

بذیه خواي گه وره فهرموویه تی: ﴿وَالِلَّهِ تُرْجِعُ الْأُمُورَ ۗ وَاتِهِ: هموو کاریک ده بریته وه بق لای خودا له

پوژی قیامه تداو فرمانزه وای دهکات له نیتوان دروستکراوه کانیدا به ویست و مهیلی خوی خودایه کی

دادپه روره، به نه ندازه می وردیله ترین شت ناهه قی و ستم له کهس ناکات، نه گهر یه کیکیان چاکه یه کی

هه بیت ده نه و نده می چاکه کی پاداشتی ده دانه وه، ﴿وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ۗ وَاتِهِ: وه

ده بیبه خشیت له لایه خوی وه پاداشتی کی گه وره. وهك خودا خوی فهرموویه تی: ﴿وَضَعُ الْمَوَازِينَ

الْقِسْطَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكُنَّا بِهَا

حَسِيبِينَ ۗ وَاتِهِ: وه نئیمه داده نئین ته رازوو هکانی دادپه روره می (که کرده می پی ده کیشریت) له

پوژی قیامه تدا نینجا هیچ کهس که مترین ستمی لی تا کریت با قورسی یه که شی به قه در ته وو

^۱ اللیل (۱۳).

^۲ القصص (۷۰).

^۳ سبأ (۱).

^۴ مریم (۹۳-۹۵).

^۵ النساء (۴۰).

^۶ الانبیاء (۴۷).

خبرته له به کیش بیت، نئمه ده بیئین و به سه که نئمه ژمیریاری (کرده وهی به نده کانی) بین. خوی مه زن ده فهرموویت: ﴿يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ ﴿۷﴾ نه و ده بات به ناو پۆژدا وه پۆژ ده بات به ناو شه ودا (له زستان و به هادا) وه نه و ناگاداره به نیازی ناو دلان. واته: نه و کار به ده ست و کار سازه به سه ر دروستکراوه کانیدا شه و پۆژ ده گوریت و نه ندهازی بق داده نیت به ویستی خوی چۆنی بویت. جاریک شه و دریز ده کاته وه پۆژ کورت جاریکی تر به پیچه وانه وه هندی جاریش وه که یه کن. کاتیک زستانه و کاتیک هاوینه و کاتیک به هاره و کاتیکش پایزه. نه مانه هه مووی به پیرارو له کار زانیه تی بق دروستکراوه کانی، ﴿وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ ﴿۸﴾ واته: ناگاداری هه موو به نه نانه کانه هه رچه نده و ردیله و بچوک و شارو به بیت.

﴿ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَحْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا هُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ ﴿۷﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۸﴾ هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَنْ عَبْدِهِ ءَأَيْدِيَ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿۹﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ يَرْثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضُ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَاءِكُمْ أَكْثَرُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْمُسْتَفْسِفِينَ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۱۰﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يقرضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ، وَهُوَ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿۱۱﴾

فهрман دان به باوه پینان و هه لئان له سه ر مال به خت کردن

خوی مه زن داوی کردوه که باوه پینن به خوی و پیغه مبه ره که ﴿۱۱﴾ به چاکی و ته وای و به رده وام له سه ری پاوه ستن و په له بکن له به خشی نی نه و مال و سامانه ی خودا پیی داون و کردونی به خاوه نی واته: وه که نه مانه تیک له لاتانه. چونکه نه و سامانه به دهستی پی شووه کانتانه وه بوو پاش نه وان بووه به مالی نیوه. خودای گوره پینمایی به نده کانی ده کات له نه و سامانه ی پیی به خشیون له په زامه ندی نه ودا بیده و سه رفی بکن. نه گه ر وا بکن چاکه خق نه گه ر واتان نه کرد پرسپارتان لئ ده کریت له سه ری و توله تان لئ ده ستیریت له سه ر به جی نه هینانی نه و شتانه ی که پیتان سپید رابوو له سه رفکردنی نه و سامانه ی خودا پیی داوون. خوی گوره ده فهرموویت: ﴿ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَحْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا هُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ ﴿۱۲﴾ بپوا بیتن به خودا و پیغه مبه ری خودا و له و مالی بۆی هیوونه ته وه، له پای خودا به ختی بکن نه و که سانه ی له نیوه خاوه ن باوه پن و مال له پای خودا ده به خشن، پاداشتی مه زنیان هه یه. نه م نایه ته نه وه ده گه به نیت که نه و مالی له دواته وه

به جى ده مینیت له وانیه که سو کارت له په زامه ندى خودا سهرفى بکن بیبه خشن له تق به خته وه تر بن به و سامانه که خودا پیتی داوڼ. یان له تاوان و خراپه کاریدا به کارى بینن و سهرفى بکن نه و کاته تق ه و لت داوه و خوت ماندوو کردووه و یارمه تیت داوڼ له سهر نه و تاوان و خراپه به. نیمامى نه حمده رپویاه تى کردووه له عه بدوللاى کوپى شخیره وه (چخیر) نه میش له باوکیه وه ده لیت خوم که یانده لای پیغه مبه رى خودا (ﷺ) ده فیرموو: ﴿أَلَسْكُمْ التَّكَاثُرُ﴾^۱ واته: نئوه ی بی ناگا کردووه شانازیتان به زوری سهره و ت و سامانه وه. خه لکی ده لیتن: سامانه که م، سامانه که م، ناخو سامانته ه به جگه له وه ی خواردووته و له ناوت داوه یان پو شاوته و پزاندووته یان به خشبوته له پتی خودا و هیشتووته وه^۲؟ موسلیمیش رپویاه تى کردووه نه مه ی تی زیاد کردووه: (غیرى نه مانه که باس کرا پویشتووه و پو خه لکی به جى ده هیلئى).^۳ خوای گوره ده فیرموویت: ﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ هه لئانه پو باوه رهیتان و مال به خت کردن له په زامه ندى خودا. پاشان خوای مه زن فیرموویه تى: ﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾^۴ نه وه چیتانه باوه پ ناکن به خوا؟ که چى پیغه مبه ریش داواتان تی ده کات، تا به په روه ردگارى خوتان بپوا بینن، نه گه ر باوه پرتان هه بیته، نئوه په ایمانتان پیداو. واته: چى شتیک پرتان تی ده گریته که باوه پ نه میتن له کاتیکدا پیغه مبه ر و له ناوتانداو داواتان تی ده کات که موسلمان بین و به لگه و نیشانه ی زورتان پو ده مینیته وه له سهر راستى نه و په یامه ی که بوی هیتان. له فیرموده به کدا رپویاه تمان کرد له چند پنگاوه له نه وه لی شهرحی (کتاب الايمان) له سه حیحی بوخاریدا که پیغه مبه رى خودا (ﷺ) پوژیک فیرمووی به هاوه له کانی: (کام له خاوه ن باوه پان باوه په که یان به لای نئوه وه سه رسوپهینه رتره، وتیان: فریشته کان، فیرمووی: چپانه باوه پ ناهیتن که نه وان له خزمه ت خوای گوره دان؟ وتیان: پیغه مبه ران. فیرمووی: چپانه باوه پ ناهیتن که نیگایان پو دیت؟ وتیان: نئمه، فیرمووی: چیتانه باوه پ ناهیتن که من وام له ناوتاندا؟ به لکو سه رسوپهینه رترین باوه پ باوه پى کومه لیکه دواى نئوه دین په راپوئیکان (قورتان) چاوپى ده که ویت باوه پ ده میتن به وه ی که تئیدا هاتووه).^۵ له چند پنگاوه نه م رپویاه ته مان هیتاوه له پتیشه کى سوره تى (البقرة) دا له م نایه ته دا: ﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ﴾^۶ واته: نه وانیه که باوه پ

^۱ التكاثر (۱).

^۲ احمد (۲۹/۴)، فیرموده به کى سه حیحه.

^۳ مسلم (۲۲۷۳/۴).

^۴ جمع (۶۵/۱۰)، فیرموده به کى سه حیحه.

^۵ البقرة (۳).

دهمینن به شسته په نهنان و نادریاره کان. خوی گوره ده فـرموویت: ﴿وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَهُ﴾ وهك ده فـرموویت: ﴿وَأذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾^۱ واته: یادی به هره و چاکه ی خوا بکنه وه به سرتانه وه و نو په ایمانه ی که دایمه زانندن پی پی کاتیک که و تان بیستمان و گوپړایه ل بووین. مه به ست پی پی په ایمانه کی پیغه مبه ری خودایه (ﷺ) نیینو جه ریر ده لیت: مه به ست پی پی نو په ایمانه یه که وه رگبراره له پشتی ناده مدا (پیش نه وه ی پهیدا ببن) نه مه پای موجه دیشه والله اعلم.^۲ خوی گوره ده فـرموویت: ﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكَ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ يَبْسُتُ لِيُخْرِجَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُزُّرَتِكَ لَرَوِيفٌ رَحِيمٌ﴾ هر نه ویشه چه ند نیشانه ی پوونی بق سر به بنده ی خوی ناره خوار، تا له تاریکی ده تان بینیت و به ره و پوونا کیتان به ریت. که خودا سه باره ت به نیوه دلسوزکی دلوفانه. واته: خودا نیشانه ی پوون و به لکه نذر مه زنی بق ناردوون، ﴿لِيُخْرِجَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ واته: تا له تاریکی و نه فامی و بی دینی و پاوو چوونی نادرست و دژ به یه ک لاتان بدات و به ره و پی راست و پووناکی و باوه پی ته واو برؤن. ﴿وَإِنَّ اللَّهَ بِكُزُّرَتِكَ لَرَوِيفٌ رَحِيمٌ﴾ واته: خوی گوره دلسوز و دلوفانه سه باره ت به نیوه که کتیه کانی بق ناردوون و پیغه مبه رانی بق په وانه کردون بق پی نیشاندانی مه ردم و سرپینه وه و لبردن ی نو نه خوشی و گومانه ی که له دلیاندا یه، کاتیک له نه وه له وه داوایان لی ده کات که باوه پ بهینن و مال ببه خشن و هالی نان له سر باوه پو نو له مبه رانه ی که بووونه ریگرو نه بهیشت دو باره هالیان ده نیت که مال به خت بکن و ده فـرموویت: ﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيكَ أَكْثَمٌ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتْلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ ده ی چیتانه مالی خوتان له پای خودا به خت ناکه ن؟ که هر شتیک له ناسمانان و زه ویدان. هر بق خودا ده مینیتیه وه. نو که سانه ی له پیش گرتنی مه ککه دا مالی خویان به خت کردو به گژ نه یاره کاند ا چون، پایه ی هره به رزبان هیه. له گه ل نه و که سه وه که یه ک نین که له پاشانن مالی خوی به خت کردو وه و به گژ دوژماندا چوه. که هه مویشیان خودا به لینی پیداون چاکه یان ده رباره ده کات. خودا له سر کاریک که ده یکن ناگاداره. واته: مال به خت بکن و له هه ژاری و که مکردنی مه ترسن چونکه نه و که سه ی که مالتان له پی نه ودا به خشیه خاوهنی ناسمانان و زه مینه هه موو کاره کانتان به دهستی نه وه و

^۱ المائدة (۷).

^۲ الطبری (۱۷۲/۲۳).

که جنبه کانیستان هر لای نه‌وه. نه‌و خاوه‌نی عرش و چوارده‌وریه‌تی هر نه‌ویش فرمویه‌تی: ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ يُخْلِفُهُ، وَهُوَ خَيْرُ الرَّزِقِينَ﴾^۱ واته: وه ئیوه هر شتیك بیه‌خشن نه‌وه خوا جیگی پرده‌کاته‌وه و نه‌و چاکترینی پرزیده‌رانه. وه فرمویه‌تی: ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ﴾^۲ واته: هرچی لای ئیویه ته‌واو ده‌بیت و نامینیت به‌لام نه‌وه‌ی لای خودایه هرده‌مینیت. هر که سیک پشتی به خودا به‌سبیت و مالی به‌خت کردوه نه‌ترساوه له خاوه‌نی عرش که می بکاته‌وه، چونکه زانیویه‌تی چندی بیه‌خسیت خوی گوره به زویی پتی ده‌داته‌وه.

پزی مال به‌خت کردن و جهنگ کردن پیش گرتنی مه‌ککه

خوای گوره ده‌فرمویت: ﴿لَا يَسْتَوِي مَنكَرٌ مِّنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلٌ﴾ واته: نه‌وه‌ی مال به‌خت ده‌کات و نه‌وش به‌ختی ناکات وه که یه‌ک نین چونکه پیش پرگارکرنی مه‌ککه زبانی موسلمانان زدر ته‌نگو گران بوو له و کاته‌دا هر که سیک له راستگویان نه‌بوایه باوه‌پی نه‌ده‌مینا. به‌لام پاش پرگارکردنی مه‌ککه ئیسلام بلا‌بووه‌وه. بلا‌بوونه‌وه‌یه‌کی زدر گوره خه‌لکی پؤل پؤل و ده‌سته‌ده‌سته موسلمان ده‌بوون، بویه خوای گوره فرمویه‌تی: ﴿أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتْلُواً﴾^۱ وکلا وعد الله الحسنى کومه‌لی زانایان و توویانه: که مه‌به‌ست به ﴿الْفَتْحِ﴾ لیره‌دا پرگارکردنی مه‌ککه‌یه. شه‌عی و که‌سانی تریش و توویانه: مه‌به‌ست به ﴿الْفَتْحِ﴾ لیره‌دا پرکه‌و تننامه‌ی حوده‌بیه‌یه.^۲ نه‌وه‌ی که نیمای نه‌حمد پربوایه‌تی کردوه له نه‌سه‌وه ده‌بیت به‌لگه و پشتگیری قسه‌کی شه‌عی که ده‌لیت: مه‌به‌ست به ﴿الْفَتْحِ﴾ پرکه‌و تننامه‌ی حوده‌بیه‌یه، نه‌سه‌س ده‌لیت: ناکرکی و قسه‌که‌وته نیوان خالدی کوپی وه‌لیدو عبدالرحمنی کوپی عه‌وف. خالد وتی به‌عدوپه‌حمانی کوپی عه‌وف: خوتان به چاکترو به‌پرتر ده‌زائن له‌به‌ر چند پرزیک که پیش نیمه که‌وتوون. هه‌والیان داینی که نه‌و قسه‌یه باس کراوه بؤ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرمویه‌تی: (هاوه‌له‌کانم واز لی بینن بؤ خوم، سا سویند به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به ده‌سته نه‌گه‌ر به نه‌ندازه‌ی کیوی نوحود زیتان بیه‌خشیابه نه‌ده‌گه‌یشته کرداره‌کانی نه‌وان).^۳ ناشکرایه موسلمان بوونی خالدی کوپی وه‌لیدو نه‌وه قسه‌ی که کردویه‌تی له نیوان په‌یماننامه‌ی حوده‌بیه‌یه و پرگارکردنی مه‌ککه‌دایه. وه نه‌و قسه‌و ناکرکیه

^۱ سبأ (۳۹).

^۲ النحل (۹۶).

^۳ الطبری (۱۷۵/۲۳).

^۴ احمد (۲۶۶/۳)، فرموده‌یه‌کی.

که له نیتوانیاندا پرویدا له بهنی جه زیمه دا بوو که پیغمبره (ﷺ) خالدی کوپړی وه لیدی نار د بؤ لایان دوی پزگارکردنی مه ککه، کاتیک خالد گه شسته لایان ده یانوت: (صبا، صبا)، نه یانده زانی بلین: موسلمان بیوین خالد فه رمانی کوشتنی دانو نه وانه ی که به دپیش گیران هر کوشتنی. عه بدوپره حماني کوپړی عه وفو عه عبداللای کوپړی عه مروه خه لکی تریش پازی نه بوون به کوشتنیان. خالدو عه بدوپره حمان بوو به مشتموپیان له سوری. له فرموده ی سه حیددا هاتوه که پیغمبره (ﷺ) خودا فرموی: (قسه مه لاین به هاوه له کانم سویند به و که سه ی گیانی منی به دسته نه گه ر یه کیک له نیتوه به نه ندازه ی کتوی ثوحود زپر ببه خشیت ناگاته موددیکي نه وان، وه ناگاته نیوه ی موددیکي نه وان).^۱ مودد (۱۸) مه زده لیتره. خوی گوره ده فرمویت: ﴿وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنُ﴾ واته: هه مویان خودا به لینی پیداون چاکه یان له گه ل بکات نه وانه ی پیش فه تحی مه ککه و نه وانه یش دوی فه تحی مه ککه مالیان به خشیه، هه مویان پاداشتیان هه یه له سهر نه و کارانه ی که کردویانه. هه رچه نده جیاوازی و پیزی زیاتر هه یه له نیتوانیاندا وه ک خوی گوره ده فرمویه تی: ﴿لَا يَسْتَوِي

الْقَائِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ

وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَائِدِينَ دَرَجَةً وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنُ^۲ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَائِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا^۳ واته: یه کسان نین دانیشتوان (له جیهادی پتی خودا) له باوه پداران جگه له خاوهن عوزده کان (نه خوش، کوپړ، شل) له گه ل تیکوشه رانی پیکه ی خودا خوا پیزی داوه به تیکوشه ران به مال و گیانیان به سهر دانیشتواندا به پله یه که وه هه ریه که له و دوو تاقمه خوا به لینی پاداشتی زور چاکی پی داون (که به هه شته) وه خوا پیزی پیزی تیکوشه رانی داوه به سهر دانیشتوه کاندا به پاداشتیکی گوره. وه هه روه ها له م فرموده سه حیده خدا پیغمبره (ﷺ) فرمویه تی: خاوهن باوه پی به هیز چاکتر و خوشه ویستتره له خاوهن باوه پی لاواز وه خیر له هه مویاندا هه یه).^۲ بویه فرمویه تی: (وپی کل خیر) بی نه وه ی لایه نیک وه سف نه کریت و لایه نه که ی تر پشتگوی بخریت و که سیک بیه ویت باسی به خراپه بکات. له بهر نه وه وه سفی نه میش کراوه له گه ل پیزی زیاتری یه که م به سهر نه می تردا. بویه خوی گوره ده فرمویه تی: ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ واته: له زانایی خویه تی که پله ی هه ر به رزی داوه به و که سانه ی که له پیش فه تحی مه ککه دا مالی به خت کردوه و به گز دوژمندا چوه. نه وه یش

^۱ مسلم (۲۵/۴).

^۲ النساء (۹۵).

^۳ مسلم (۲۰۵۲/۴).

مالی دواى فه تى مه ككه به بخت كردووه و به گژ دوژمندا چوو ه چونكه خوى ناگاداره و زانيويه تى به نيه تى ئه وانه ي پيش فه تى مه ككه و دلسوزى و لئيرانى ته و او بيان و مال به ختكرديان له و كاتى برسپه تى و تهنگانه و نه بونيده دا. له فرموده يه كدا هاتوو: (دره ميك به سه د هزار دره م له پيشه له خيزدا).^۱ خواناسان بيگومانن كه ئه بو به كر به شى هره ره گوره ي هيه له م نايه ته دا چونكه ئه بو به كر پيشه و اى ئه و كه سانه يه كه مالى به بخت كردووه له ناو ئوممه تى پيغه مبه راندا (سه لامى خويان لئيبئت) چونكه هه رچى سامانى بوو له به ر په زامه ندى خوداى مه زن به خشى و هيجى نه هيشته وه. به ته مالى كه سيش نه بوو له و كاته دا پاداشتى بداته وه غه پرى خواى گوره .

هه ننان بو قه رزى باش و په وا دان به خودا

خواى گوره ده فرموويت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ، وَالَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ كئى وا هيه قه رزى په وا بدات به خودا تا چه ند قاتى بداته وه و پاداشتى باشيشى هه ببئت؟ عومهرى كورپى خه تاب ده لئيت: واته: مالچ به خشين له پيى خودا. و تراويشه: واته: مال به بخت كردن بو مال و مندال پاستيه كه ي ئه و هيه كه ئه م نايه ته گشتگير تر له م. چونكه هه ر كه ستك مالى به خشى له پيى خودا به نيه تيكي پاك به پاستى لئبرا ئه م نايه ته ده يگريته وه بو يه خواى مه زن فرموويه تى: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ﴾. وه ك له نايه تيكي تر دا فرموويه تى: ﴿أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾^۲ واته: به زياد كردن تيكي زور. له پاداشتى جوان و چاك و پوزى زور. كه ئه و هيش به هه شته له پوزى قيامه تا. ئيبنو ئه بى حاتم پريوايه تى كردووه له عه بدوللاى كورپى مه سه وده وه ده لئيت: كاتيك ئه م نايه ته هاته خواره وه: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ﴾ ئه بو ده حداحى ئه نسارى وتى: ئه ي پيغه مبه رى خودا (ﷺ) خودا قه رزى ده وئيت له ئيمه ؟ فرمووى: به لئى ئه ي ئه بو ده حداح. وتى: ئه ي پيغه مبه رى خودا (ﷺ) ده ستم نيشانده وتى: ده ستى بو پاكيشا ئه بو ده حداح وتى: ئه وا من ئه م ديواره م به قه رز دا به په روه ردىگارى خو م، باغيكي هه بوو شه ش سه د دارخورماى تيدا بوو ئوممو ده حداح و منداله كانى تيدا بوون. وتى: ئه بو ده حداح هات بانگى كرد ئه ي ئومو ده حداح. خيزانى وتى: ئه وا هاتم ده رچو له و باغه داومه به قه رز به خواى گوره. له پريوايه تيكي تر دا هاتوو خيزانى پيى وت: فرؤشته كه ت قازانجى زورى كردووه ئه ي ئه بو ده حداح. مال و منداله كه ي گواسته وه و بارى كرد له باغه كه. پيغه مبه رى خودا (ﷺ) فرمووى: (چه ندى له دارخورماى گوره هيه له به هه شتا بو ئه بو

^۱ النسائي (۵۹/۵)، فرموده يه كى سه سه نه .
^۲ البقرة (۲۴۵).

دهدحاح)، وه له پړوایه تیشکی تردا فهرموویه تی: (خورمایه کی نۆډ پيشکی بلاوبوه ته وه وهك مرواری و یاقوت دانراوه (دهدرییت) بۆ ئه بو دهدحاح له بهههشتدا) ^۱.

﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَنْفِهِمْ بَشْرًا لَّكُمَ الْيَوْمَ جَنَّتُ نَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۲﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُتَّقُونَ وَالْمُتَّقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْظَرُونَا نَقِيسَ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ أَرْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بِيَنَّهُمْ بِسُورٍ لَمْ يَأْبَ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَهَرَ مِنْ فَجْوَةِ الْعَذَابِ ﴿۱۳﴾ يُتَادَوْنَهُمْ أَلَمْ تَكُنْ مَعَهُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتِنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَفْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمْ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرَ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿۱۴﴾ فَأَلَيْكُمُ لَا يُؤَخِّدُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَانِكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَانِكُمْ وَيَسَّ الْمَصِيدُ ﴿۱۵﴾﴾

خاوهن باوهپان تیشکیان دهدرییتی له پۆژی قیامهتدا به پیتی کردوهپان

خوای گهوهه باسی ئه و خاوهن باوهپانه دهکات که چاکهپان کردوه و مالپان له پیتی خوادا بهخشیوه دهفهرموویت: ﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُم بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَنْفِهِمْ بَشْرًا لَّكُمَ الْيَوْمَ جَنَّتُ نَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ پۆژیک دیت که تۆ دهبینی میردو زنی خاوهن باوهپان، تیشک دانوهی کردوهپان پيشکه وتوه و له لای راستیانه وه دهپوات، خویش له خۆتان نه مپۆکه دهچنه ناو باغانیکه وه جۆباریان به بهردا دهپوات و تاهه تايه ههه تیايدا دهبن، ئه مه به بهرهی هههه گرنگ. واته: ئه وانه له پۆژی قیامهتدا له ساحهی مهحشهردا تیشکه کانپان له بهر ده میانه وه دهپوات ههه که سه و به پیتی کردوهی خوئی وه که عهبدوللای کوپی مهسعود له م ئایه ته دا: ﴿يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ﴾ ده لیت ههه که سه و به پیتی کردوهی خوئی ده پۆن به سهه سیراتدا تیايدا ههیه تیشکه که ی وهك کپو وایه. هی واش ههیه تیشکه که ی وهك دارخورما وایه. هی تر ههیه وهك پیاویک به پاوه وه ستابیت. که مترین تیشک له سهه په نهجه وایه داده گپرسیت و ده کوژیته وه. ئیبنو ئه بی حاته م و ئیبنو جه ریریش پړوایه تیان کردوه. ^۲ زه حاک ده لیت: هیچ که س نیه ئه و تیشکه ی پتی نه دریت له پۆژی قیامهتدا کاتیک که یشتنه سهه سیرات تیشکی دوپوهه کان ده کوژیته وه. کاتیک خاوهن باوهپان ئه وه ده بینن ده ترسن که تیشکی ئه وانیش به کوژیته وه وهك چۆن تیشکی دوپوهه کان کوژایه وه له و کاته دا

^۱ جزء الحسن بن عرفة (۹۲)، سه نه ده که ی لاوازه له بهر لاوازی حه میدی ئه ههجه که ئیبنو عه ماره، به لام فهرموده که ی ئه بو دهدحاح سه حیه که له م ئایه ته دا خوای گهوره ده فهرموویت: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ﴾ که له پيشدا باسکراوه.

^۲ الطبري (۱۷۹/۲۳).

ده لئین: نئی په روه ریتمان تیشکه که مان بۆ به رده وام بکه. واته: بۆمان بهیله روه. وه ده فهرموویت:

﴿وَأَيُّكُمْ﴾ زه ححاک ده لئیت: واته: نامه کانیان له لای پاستیانه وه یه.^۱ وه خوای گه وره فهرموویه تی:

﴿فَمَنْ أَوْفَىٰ كِتَابِهِ بِبَيْعِهِ﴾^۲ واته: جا هر که سیک نامه ی کرده وه که ی بدریت به دهستی پاستیه وه. وه ده فهرموویت: ﴿بِشْرِكُمْ الْيَوْمَ جَنَّتْ نَجْرِي مِنْ قَهْبِ الْأَثَرِ﴾ واته: پنیان ده وتریت: خوای له خو تان له ناو نه ویاغانه دا، واته مژده تان لیتیت به و باغانه ی که جواریان به بردا ده پوات. ﴿خَلَّيْنِ فِيهَا﴾ مه تاهه تاهه تایدان و ده میننه وه له ناویدا. ﴿ذَلِكَ هُوَ الْقَوْمُ الْعَظِيمُ﴾ نانه مه یه سه رکه و تنی زنده زن.

ژیانی دوو پوهه کان (المنافقین) له روژی قیامه تدا

خوای مه زن ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسَبْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضَرَبَ بِتَنَاهِمِ سُرٍّ لَمْ يَأْتِ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَقَلْبُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ﴾ نه و پوژه دوو پوهه کانی پیاوون، به خاوهن باوه پان ده لئین: نئیوه لمان لئ بکه نه وه تا تروسکیک له پووناکیان وه ریگرین. پنیان ده لئین: به ره و داوی خو تان بگ پینه وه له وی پووناکی په پیدا بکن، نیتر نه و سا شوره یه کیان له نیوان ده بیته له مپر، ده رگای هه یه، له ژوره وه ی به زه ییوه له دهره وه ی جهره به یه. لیره دا خوای گه وره باسی نه و شتانه ده کات که له پوژی قیامه تدا پووده دات له ساحه ی محشردا له و ناپه حه تی و هه راسانی و نه و زمین له رزه گه وره یه و کاره ساته سامناکانه که پووده دات. که س پزگاری نابیت له و پوژه دا مه گین یه کیک که باوه پی به خودا و پیغه مبه ری خودا (ﷺ) بوویت، کاری کرد بیته به وه ی که خودا فهرمانی پیداوه وازی هینا بیته له و شتانه ی که قه دهغه کراوه و تۆله ی له سه ر بووه، عه وفی و زه ححاک ده لئین: له نیینو عه باسه وه: له و کاته ی که خه لگی له تاریکی دان خوای گه وره تیشکیک ی بۆ ناروون. کاتیک خاوهن باوه پان تیشکه که یان بینی به ره و تیشکه که ده پون. نه و تیشکه پی نیشاندهریکه بۆ به هشت. کاتیک دوو پوهه کان خاوهن باوه پان کانیان بینی پویشن شوینیان که و تن، خوای گه وره تاریکی کرد، له سه ر دوو پوهه کان. دوو پوهه کان له و کاته دا ده لئین: ﴿انظُرُونَا نَقْتِسَبْ مِنْ نُورِكُمْ﴾ لمان لئ بکه نه وه تا تروسکه یه که له و پووناکیان وه ریگرین خو نئمه له دنیا له گه ل نئیوه بووین. خاوهن باوه پان ده لئین: ﴿ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا﴾ له کوپوه هاتوون له و شوینه تاریکه وه داوی

۱ الطبری (۱۷۹/۲۳).

۲ الاسراء (۷۱).

تیشک بکن. ^۱ خوی گوره ده فەرموویت: ﴿فَضْرِبْ بَيْنَهُمْ سُبُورًا لَّهُمْ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ﴾^۲ حەسەن و قەتادە دەلێن: ئەو دیواریە کە لە نێوان بەهەشت و جەهەنەمدایە.^۳ عەبدوڕەحمانی کۆپی زەیدی کۆپی ئەسەم دەلێت: ئا ئەو یە کە خوی گوره ده فەرموویت: ﴿بَيْنَهُمَا حِجَابٌ﴾^۴ واتە: هەر بەم شێوەیە پێوایەت کراوە لە موچاھدو کەسانی تریشەو. ^۵ ئەو راستە ﴿بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ﴾ واتە: بەهەشت و ئەو یە کە تیا یەتی، ﴿وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ﴾ واتە: ئاگر. قەتادە و ئیبنو زەیدو کەسانی تریش و توویانە. ^۶ ﴿يُنَادُوهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ﴾ دوو پووھەکان بانگی خاوەن باوهرەکان دەکەن دەلێن ئێمە لە دنیا لەگەڵ ئێوە نەبووین لە هەینیەکان بە یەکەوہ نامادە نەدەبووین نوێزی جەماعەتەمان نەدەکردو لە عەرەفات پێکەوہ نەدەوہ ستاینو لە غزاکانیشدا بە یەکەوہ نەبووین هەموو فەرمانەکانی تریشمان بە یەکەوہ بەجێ دەهینا؟ ﴿قَالُوا بَلَىٰ﴾ واتە: خاوەن باوهرە پان وەلامی دوو پووھەکانیان دەدایەوہ دەیانوت: بەلێ ئێوە لەگەڵمان بوون وەک خوی گوره ده فەرموویت: ﴿يُنَادُوهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرْتَضَوْنَ مَا نَبَتُمْ وَعَرَّرْتُمْ الْأَمْثَالَ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَعَرَّكُم بِاللَّهِ الْفُرُورُ﴾ بانگیان دەکەن: ناخو ئێمە هەر لەگەڵ ئێوەدا نەبووین؟ دەلێن: بەلێ، بەلام ئێوە خۆتان تووشی بەلا کردو چاوە پوان بوون دودلی لێتان نەدەگەر او بە ئارەزوو فریوتان خوارد هەتا فەرمانی خودا هات، شەیتان ئێوەی بە خودا بەدای هەوا کرد. واتە: دوو پووھەکان خاوەن باوهرەکان بانگ دەکەن و دەلێن: ئێمە لەگەڵ ئێوە پێکەوہ نەبووین. ئەوانیش وەلامیان دەدەنەوہ، بەلێ پێکەوہ بووین، ﴿وَلَٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرْتَضَوْنَ مَا نَبَتُمْ وَأَرْتَبْتُمْ الْأَمْثَالَ﴾ واتە: بەلام ئێوە خۆتان تووشی دەردی سەری کردو چاوە پوانی دودلی و ئارەزووھەکانتان خەلە تاندنی. قەتادە دەلێت: ﴿وَتَرْتَضَوْنَ﴾ چاوە پوانیتان بۆ ئەو راستیە و خەلکە کە ی کە چیان بەسەر دیت. ﴿وَأَرْتَبْتُمْ﴾ واتە: گومانتان بوو بە زیندو بوونەوہ پاش مردن. ﴿وَعَرَّكُم بِاللَّهِ الْفُرُورُ﴾ بەردەوام لەسەر ئەو پێگایە بوون هەتا مردن یەخە ی گرتن، ﴿وَعَرَّكُم

^۱ الطبري (۱۸۲/۲۳).

^۲ الطبري (۱۸۲/۲۳)، ابن أبي شيبة (۱۷۵/۱۳).

^۳ الطبري (۱۸۲/۲۳).

^۴ الطبري (۱۸۲/۲۳).

^۵ الطبري (۱۸۴/۲۳).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ. قَتَادَةُ دَعَا لَيْتَ: ثَمَّ وَانَّهُ شَهِيَتَانِ فَرِيوِي دَابُوون سویند به خواهر له سهر نه و په وشته برده و ام بوون هتا خودای گوره فری دانه ناو ناگر. ۲ نه و قسه ی که خاوهن باوه پان و تیان به دوپوهه کان نه و بوو واته نیوه له گومان و دوو دلیدابوون. ریابابوونو که میک نه بیت یادی خوداتان نه ده کرد. موجهاد ده لیت: دوپوهه کان له گله خاوهن باوه په کان له دنیا دا پیگه وه ژیاون و ژنیا ن به یه ک داوه و یارمه تی به کتریان داوه به یه کیشه وه مردوون و له پوزی قیامه تدا هم موویان تیشکیان پی ده دریت. به لام تیشکی دوپوهه کان ده کوزیتوه. کاتیک گه یشته دیواره که له و کاتدا جیاده کریته وه له یه ک. ۲ خوی گوره ده فهرموویت: ﴿مَأْوَانِكُمْ النَّارُ﴾ واته: جیگه تان ناو ناگره و هر ده گه پنه وه بو شوئی. ﴿هِيَ مَوْلَانِكُمْ﴾ واته: هر نه وی شایانی نیوه یه له هر شوینیکی تر له سهر نه وی دینی و به دکومانیه تان به راستی پاشه پوزیکی زور خراپه. خوی گوره ده فهرموویت: ﴿فَالْيَوْمَ لَا يُوَفِّدُكُمْ وَالِدُكُمْ مِنْكُمْ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُفِثْنَا بِهِ أَمْسَالًا لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾ واته: هر که هر یه کیک له نیوه پر به زه مین و نه و منده ی تریش زپر بدات بو نه وی خوی بزگار بکات له توله و سزای خودا لئی و هر ناگریت ده بیت هر نه و جه زره به یه بجیزیت.

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هُمْ يَدْعُونَ﴾ واته: هر که هر یه کیک له نیوه پر به زه مین و نه و منده ی تریش زپر بدات بو نه وی خوی بزگار بکات له توله و سزای خودا لئی و هر ناگریت ده بیت هر نه و جه زره به یه بجیزیت.

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هُمْ يَدْعُونَ﴾ واته: هر که هر یه کیک له نیوه پر به زه مین و نه و منده ی تریش زپر بدات بو نه وی خوی بزگار بکات له توله و سزای خودا لئی و هر ناگریت ده بیت هر نه و جه زره به یه بجیزیت.

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هُمْ يَدْعُونَ﴾ واته: هر که هر یه کیک له نیوه پر به زه مین و نه و منده ی تریش زپر بدات بو نه وی خوی بزگار بکات له توله و سزای خودا لئی و هر ناگریت ده بیت هر نه و جه زره به یه بجیزیت.

هه لمان بو خوشوع (ناماده بوونی دل) و دوور که و تنه وه له چا و نیکه ری گا و رو جو و له که

خوی مه زن ده فهرموویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هُمْ يَدْعُونَ﴾ واته: هر که هر یه کیک له نیوه پر به زه مین و نه و منده ی تریش زپر بدات بو نه وی خوی بزگار بکات له توله و سزای خودا لئی و هر ناگریت ده بیت هر نه و جه زره به یه بجیزیت.

۱ الطبري (۱۸۵/۲۳).

۲ الطبري (۱۸۵/۲۳).

۳ الطبري (۱۸۴/۲۳).

پاچه کیت و یادی خودا بکن، واته: دلّه کانیان به یادی خودا نرم بیتته وه و نامۆزگاری و گوئگرتن له فورئان و تیگه یشتن لئی و ایان لی بکات که گوئپایه لئی فه رمانی خودا بن و شوینی بکون و لئی لانه دن. موسلیم ریویایه تی کردوه له ئیبنو مه سعوده وه ده لئیت: له نئوان موسلمان بوونمان و ئم نایه تی که خودای گه وره سه رزه نشتی کردین، ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ﴾ ته نها چوار سال بو. موسلیمیش له کۆتایی کتیبه که یدا هر به و شیوه یه ریویایه تی کردوه. ^۱ نه سانش هیناویه تی له ته فسیری ئم نایه ته دا. ^۲ وه خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ

عَلَيْهِمُ الْأَمْدُ فَحَسَّتْ قُلُوبُهُمْ﴾ خوای گه وره قه ده غه ی کردوه که خاوه ن باوه پان بچه سه ر په وشتو شیوه و شکلی گاوو جووله که که ماوه یه ک به سه ر ناینه کانیا ندا تیبه پی و پویش کتیبه کانی خودایان گزپی که له بهر ده ستی خویندا بوو به نرخیکی که م وه رزان فرۆشتیان و پشتگوئیان خست و پرویان کرده قسه ی ئم و نه و شوینی پیاوانی ناین که وتن و که به ناو شوینی نایینی خودا که وتبون. قه شه و پوهبانه کانیان کردبوو به خوای خویمان غه یری خوای مهن له بهرته وه دلایان په ق بوو نه نامۆزگاریان وهرده گرتو نه دلشیان پاده چله کا به به لئینی و هه په شه ی خودا. ﴿وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَيَقُوتُ﴾ واته:

زۆرینه یان لاینداوه و دلایان پیسو خراپه و کرداریان پوچ و بی سو ده. وه ک خوای گه وره فه رموویه تی: ﴿فِيمَا نَقَضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ ^۳ واته: ئینجا به هوی پاشگه زبوونه وه یان له په یمانه که یان نه فره تمان لی کردن و دلّه کانیا نمان گزپا به دلئیکی په ق و وشک وته و فه رمووده ی خودا لاده دن له شوینه کانی خوئی له بیریان کرد به شیکی زۆر له وه ی که نامۆزگاری کرابوون پئی. واته: دلایان خراپ بوو پاشانش په ق بوو ده ستیان کرد به گزپینی کتیبه کانی خودا وازیان له و کردارانه هینا که فه رمانیان پی کرابوو نه و شتانه ی که خودا قه ده غه ی کردبوو شکانیدان ده ستیان دایه تاوان و خراپه کاری. بۆیه خوای گه وره داوای کردوه له خاوه ن باوه په کان که وه ک ئه وانه نه کن له شته بنه په تی و فه رعیه کانیشدا، پاشان خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾

ئه وه بزائن، که خودایه زه مین زیندوو ده کاته وه پاش مردنی، زۆر نیشانه ی ناشکرمان بۆ ئیوه پوون کردوه ته وه، به لکو ئیوه تی بکن. ئم نایه ته نیشاره تی تیدایه که خوداغی گه وره دلّه کان نرم

^۱ مسلم (۲۳۱۹/۴).

^۲ النسائي في الكبرى (۴۸۱/۶)، فه رمووده یه کی سه حیحه.

^۳ المائدة (۱۳).

دهکات دوی په قبوونی. وه پری نیشانی سه رلیشنیواو ده دات دوی گومراپوونی. وه درگای ناره حتی دهکاتوه پاش داخستنوی و گراتی. وهک چون زهوی مردوو وشک به بارانی نذوو لیزمه زیندوو دهکاتوه. هر بهو شیوهیه پنگا نیشانی دلّه په قه کان ده دات و بهو هموو به لگه و نیشاناته ی که له قورناندایه، پښنایو ده خاته ناویه وه پاش نه وهی که داخراپوو هیچ شتیکی تی نه ده چوو. په سنی هر بق نه و خودایه که ویستی هر که سیک شاره زاکات له گومرایی ده یکات. وه هر که سیش ویستی لی بی گومرایی دهکات پاش پکی و ته وای. نه و خودایه ی که مهیلی له هر شتیک بیت ده یکات له هموو کاریکدا دادپه روهرو کارزانه و دلسوزو زانا و به رزو مه زنه.

﴿إِنَّ الْمَصْدِقِينَ وَالْمَصْدِقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَعُ لَهُمْ لَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿۱۸﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّاهِدَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿۱۹﴾﴾

پاداشتی نه وانه مان به خت ده کن و نه وانه ییش له راستی لایان نه داوه و نه وانه ییش له پری خودا کوژاون و پاشه پوژی خوانه ناسانیش

خوای گوره باسی پاداشتی پیاوان و ژنای خاوهن باوه پان دهکات که سامانی خوایان به خشیوه له پنی خودا داویانه به هه ژارو نه بووان و ده ست کورتان و فرموویه تی: ﴿إِنَّ الْمَصْدِقِينَ وَالْمَصْدِقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَعُ لَهُمْ لَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ بیگومان پیاوان و ژنای خیرمه ندو نه وانه ییش که قه زوی په واده دن به خودا چهند قاتیان پیده گاته وه و پاداشتی باشیشیان ده بیت. واته: به نیه تیکی پاک و له بهر په زامه ندی خوای گوره هیچ پاداشت و سوپاسیکیان ناویت له و که سه ی که ماله که یان داوه تی، بویه خوای گوره فرموویه تی: ﴿يَضَعُ لَهُمْ﴾ واته: له باتی نه و چاکه په خودا به ده قات پاداشتیان ده داته وه و زیادیشی دهکات هه تا ده گاته حوت سه د قات و زیاتیش له وه. ﴿وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ واته: پاداشتی گوره و چاک و پاشه پوژی باش و شوین و پله ی به ریزان هیه. وه ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّاهِدَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ نه و که سانه ی به خودا پیغه مبه ره که ی باوه په ده کن، له راستی لایان نه داوه نه و که سانه ش که له پای خودا کوژاون، وان له لای په روه ردگاریان و پاداشتی خوایان پیده گات و پښنای خوایان هیه، نه وانه ییش که ناسوپاسن و به نیشانه کانی نیتمه باوه په ناکن، نه وان یارانی ناکن. نه مه ته واکه ری رسته یه که که وه سفی خاوهن باوه په دهکات به خودا به پیغه مبه رانی که له راستی لایان نه داوه که بریتین له راستگویان، عه و فی

دهلئیت: له نیینو عه باسه وه: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾^۱ ثم رسته یه جیابووه ته وه له: ﴿وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ﴾^۲ ۱. نه بو زوحا ده لئیت: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ پاشان قسه که دهستی پی کردووه ته وه فهرموویه تی: ﴿وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾^۳ ۲. مه سروق و زه حاک و موقالتی کوی حه یان و که سانی تریش هر وایان و توه وه. نه عمه ش ده لئیت: له نه بو زوحا وه نه میش له مه سروق وه له عه بدولادی کوی مه سعوده وه له م نایه ته دا: که خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ ده لئیت نه مانه سی تیره ن: واته: خیرومه ندان و راستگویان و شهیدان. وه خوی گه وره فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشَّاهِدَاءِ وَالصَّالِحِينَ﴾^۴ واته: وه هر که سیک گوتیابه لی خواو پیغه مبه ر بکات جا نه وانه له گه ل که سانیکن که خودا به هره ی پشتووه به سه ریاند ا له پیغه مبه ران و راستگویان و شهیدان و پیاوچاکان. لیره دا جیاوازی کردووه له نیوان راستگویان و شهیدان ا نه مه به لگه یه له سر نه وه که دوو ده سته ن و گومانیشی تیدا نیه که پله ی سیدیق له شهیدان به رزتره وه ک نیما می مالکی کوی نه نس ریواپه تی کردووه له کتیبه که ید(الموطأ) له نه بو سه عیدی خدریه وه که پیغه مبه ری خودا(ﷺ) فهرمووی: (خه لکی به هه شت سهیری نه هلی کوشکه کان له سه ری خویانه وه ده کن وه ک چون سهیری نه وه نه ستیره پرشنگذارانه ده کن له ناسوی پوزه لات و پوزاوادا دیارن و مانه ته وه له به ر جیاوازی نیوانیان)، وتی: نه ی پیغه مبه ری خودا(ﷺ) نه وانه شوینی پیغه مبه رانن (سه لامی خویان لبیبت) بیجگه له وان که سی تر نایگاتی؟ فهرمووی: (به لی، سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سته پیاوانیک بوون باوه رشیان به خودا هه بوو پیغه مبه رانیشیان به راست زانی). بوخاری و موسلیم یه ک پان له سر نه فهرمووده.^۴ خوی گه وره ده فهرموویت: ﴿وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ واته: شهیدان لای خودا له ناو به هه شت و خوشیدان وه که له فهرمووده ی سه حیحا هاتووه: (که گیانی شه هیده کان له ناو چیلانه ی بالنده یه کی سه وزدان ده گه رین له ناو به هه شتدا به ناره زوی خویان پاشان ده پونه ناو نه و قه نادیلانه جاریک به سه ری کردونه ته وه (سه ری لی داون) فهرموویه تی: چیتان ده ویت؟ وتیان: حه ز ده کن ین بمانگیریته وه بق دنیا تا له رپی تودا بجه نگی و بکوژین وه ک چون یه که م جار کوژواین. خوی

^۱ الطبری (۱۹۱/۲۳).

^۲ الطبری (۱۹۱/۲۳).

^۳ النساء (۶۹).

^۴ فتح الباری (۳۶۸/۶)، مسلم (۲۱۷۷/۴).

گورہ فرموویہ تی: ((من بپارم داوہ ئوانہ جاریکتر ناگہ پرتنہ وہ بق دنیا)).^۱ وہ دہ فرموویت:

﴿لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ﴾ واتہ: ئوانہ لای خودا پاداشتی چاک و پُشنای خویان ہہیہ لہ بہر دہ میانہ وہ

دہ پوات و پُشنایہ کہ شیان لہ یہ کتری جیاوازہ ہر کہ سہو بہ پیٹی کرداری خوی کہ لہ دنیا کردوویہ تی

وہک ئیمامی ئہ حمہد پویاہ تی کردوہ لہ عومہ ری کوپی ختاہ وہ دہ لیت: بیستم لہ پیغہ مہری

خودا وہ ﴿﴾ فرموویہ تی: (شہ ہید چوار جُزہ، پیاویکی موسلمان باوہ پیکی چاکی ہہیہ گہ یشتوہ

بہ دوژمن و پاستی کردوہ لہ گہ ل خودا او کوژراوہ ئوہ ئو کہ سہیہ کہ خہ لگی بوی دہ پواتن نا بہو

شٹیوہیہ، و اسہری میژہرہ کہی لہ سہری کہ و تہ خواروہ یان میژہرہ کہی عومہر کہ و تہ خواروہ،

دوہم موسلمانیکہ گہ یشتوہ بہ دوژمن وہک ئوہی کہ بہ دپکی تہ لہ لئی بدیت تیریکی ویل لہ

دور ہات و لیتداو کوشتی ئوہ لہ پھی دوہمہ مدایہ، سنیہم پیاویکی خاوہن باوہرہ کاری چاکو

خراپی تیکہ لاو کردوہ و گہ یشتوہ بہ دوژمن پاستی کردوہ لہ گہ ل خودا ہتا کوژراوہ ئوہ ییش لہ

پلہی سنیہم مدایہ. چوارہم پیاویکی خاوہن باوہرہ رُز بہ گوئی نارہ زوی خوی کردوہ لہ ئہ ندازہ

بہ دہر گہ یشتوہ بہ دوژمن پاستی کردوہ لہ گہ ل خودا ہتا کوژراوہ ئوہ ییش لہ پلہی چوارہ مدایہ).^۲

ہر بہم شٹیوہیہ عہلی کوپی مہ دینی پویاہ تی کردوہ و دہ لیت ئہ مہ ئیسنادی میسریہ و باشہ.^۳

تیرمیزیش پویاہ تی کردوہ و دہ لیت: چاکو غہریبہ (حسن غریب).^۴ خوی گورہ دہ فرموویت:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ ئوانہی بہ نیشانہ کانی نیمہ باوہرہ ناکن

ئوانہ ہاوہ لانی ناکن. کانتیک باسی ژیان و پاشہ پُژی بہ ختہ و ہرانی باس کرد بہ دوی ئہ واندا باسی

ژیان و پاشہ پُژی خوانہ ناسانیش باس کردوہ.

﴿اعلموا أَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهُوَ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ آجَبٍ

الْكُفَّارِ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَهُ مُضْفَرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَلًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا

الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرْوِ ﴿١٠﴾ سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١١﴾

^۱ مسلم (۱۵۰۲/۲).

^۲ احمد (۲۳/۱)، فرموودہیہ کی لاوازہ.

^۳ علل الحدیث (۳۴۹/۱)، فرموودہیہ کی لاوازہ.

^۴ تصفة الاحوذی (۲۷۴/۵)، فرموودہیہ کی لاوازہ.

ژیانی دنیا گه مه و گائته و خووه لبرنیه

خوای گه وره باسی بِنِ بایه‌خی و سوک سه‌یرکردنی دنیا ده‌کات و فه‌رموویه‌تی: ﴿اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا لُوبٌ وَلَهُوَ وِزْرَةٌ وَتَفَاخُرُ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ بِنَائِهِ ثُمَّ يَسِيحُ فَرَنَّهُ مُمْسِرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعٌ الْفَرُورُ﴾ بزائن، ژیان له دنیا‌دا هه‌ر گه مه و باده‌ی هه‌واپه و خۆ به جوان نیشاندان و خۆ له‌سه‌ر به‌کتر پانان و فه‌ربوونی نه‌ولادو داراییتانه و وه‌ک تو‌می وه‌شاو به هۆی بارانه‌وه شین بووه و جوتیاری پی‌ دلخۆش بووه و به‌ره‌به‌ره وشک ده‌بیت و ده‌بینی زه‌رد هه‌لگه‌پاوه و له دواییدا بووه‌ته کاو کوتی به‌ریا، له‌ولاش نازاری دژوارو لیخۆشبوون و په‌زامه‌ندی خودا هه‌یه، زینی دنیا هه‌ر مایه‌ی خه‌له‌تاندنه و چی تر نیه. واته: ژیا‌نی دنیا له‌وه زیاتر نیه که خه‌لگه‌که‌ی وه‌ده‌ستی دینیت تا به‌و شیوه‌یه‌ی که خوای گه‌وره باسی کردووه. وه‌ک لی‌ره‌شدا فه‌رموویه‌تی: ﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرَرِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَبَاقِ﴾^۱ واته: جوان کراوه بق خه‌لکی (دنیاه‌پرست) خۆشی و ناره‌زواتی نه‌فسی له ناه‌ره‌تان و کوپان و دارایی زۆری که له‌که‌کراوه له نالتون و زۆپو زیوو نه‌سپ و مایانی نیشانه‌دار (به‌سپیتی ناوچه‌وانیان و هه‌رچاره‌په‌لی) هه‌وره‌ها نازه‌لو چوارپی یان و کشتوکال نه‌مانه به‌هه‌ره و که‌لوپه‌لی زینده‌گانیی ژیا‌نی دنیان و لای خوا هه‌یه خۆشترین جیی پاشه‌پۆژ. پاشان خوای مه‌زن نموونه‌ی ژیا‌نی دنیا دینیت‌ه‌وه وه‌ک گولیک چۆن له‌ناو ده‌چیت و خۆشیه‌ک چۆن ده‌پوات و به‌سه‌ر ده‌چیت فه‌رموویه‌تی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُزِيلُ الْعَيْتَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا﴾^۲ واته: وه‌خو نه‌و زاته‌یه که باران ده‌بارنیت له پاش نه‌وه‌ی که خه‌لکی نا‌نومید بوون. وه‌ده‌فه‌رموویت: ﴿أَعْجَبَ الْكُفَّارَ بِنَائِهِ﴾ وه‌ک چۆن جوتیار دلخۆش ده‌بیت به‌کشتوکاله‌که‌ی هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ی خونه‌ناسان به‌ ژیا‌نی دنیا دلخۆش ده‌بن چونکه نه‌وانه هه‌میشه خه‌ریکی دنیان و به‌رده‌وام دلیان لایه‌تی. ﴿ثُمَّ يَسِيحُ فَرَنَّهُ مُمْسِرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا﴾ پاشان که‌م که‌م وشک ده‌بیت ده‌بینی زه‌رد ده‌بیت. دوا‌ی نه‌وه‌ی که سه‌وزو جوان بوو پاشانیش ده‌بیت به‌پوش، واته: ده‌بیت به‌کاو کۆتی به‌ر با. ژیا‌نی دنیا‌ش هه‌ر واپه له سه‌ره‌تاوه لایه‌وه پاشان ته‌مه‌نی پیاوه‌تی و پاشانیش پیری و لاوازه و داماو‌ی. مرۆژ له سه‌ره‌تای ته‌مه‌نی‌ه‌وه له

^۱ ال عمران (۱۴).^۲ الشوری (۲۸).

کاتی لاویدا جوان و پیک و پیک به ژنو بالا پیک هاوکاری ناو خه لکه و همیشه دم به زرده خه نه یه. پاشان که م که م ده چیت به ساله وه و به ره و پیری ده پوات و هه لسوکه وتی ده گزیت و جهستی به ره و لاوازیون ده چیت. ده بیته پایوکی به ته من و پیش سپی و بی هیز توانای جولانی که م ده بیته وه توانای هیچ شتیکی نامینیت. وه ک خوی گوره فرموویه تی: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشِبْهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ﴾^۱ واته: خوا زاتیکه نیروی دروست کردوه له لاوازی (لاوازی نوتفه و بیچو مندالی شیره خوره) پاشان دواى لاوازی به میزی کردون له دواى به میزکردنتان لاوازی و پیری بژ دانان خوا هرچی بویت دروستی ده کات و هر نه وه زانای به ده ستلات. له کاتیکدا هم نموونه یه به لگه بیت له سهر نه مانى دنیا و ته و ابوون و چولچ بوونی. گومانی تیدا نیه که پژی دواى دیت. بویه خوی گوره ناگاداری داوه له باره وه وه مرویشی هه لئاوه بژ نه و شته چاکانه ی که تیا یه تی و خوا دایناوه بژ خاوه ن باوه پان و فرموویه تی: ﴿وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ﴾^۲ واته: له و پژی دوا یه دا که دیت و زدر نزیکه یان به ملایه یان به نه و لادا (یان جه زده به ی نذر به میز یان لیخوشبوون و په زامه ندی له لایه ن خوی گوره وه). خوی مزه ن ده فرموویت: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ﴾^۳ واته: ژیانى دنیا فریوده ره بژ که سیک که زدر خوی خه ریک بکات پتیه وه. وای لآ ده کات که له خوی بایی ده بیته زدر دلی پتی خوش ده بیته و هه تا وا ده زانیت که ژیان له مه خوشتر نیه و پاش ژیانى دنیا ژیانیکى تر نیه و زیندو نابیتته وه. هم دنیا یه زدر که م و بی بایه خه له چار پژی قیامه تدا. نیمامی نه حمه د ریوا یه تی کردوه له عه بدوللاوه ده لیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (نه وسا به هشت نزیکتره له هر یه کیک له نیوه وه له په تی (قهیتانی) نه عله که یه وه ناگریش هر به و شیوه یه).^۴ بوخاری به ته نها هیناویه تی له (الرقائق) دا له فرمووده که ی سه وریدا.^۵ له م فرمووده یه دا به لگه هه یه له سهر نزیک بوونه وه ی چاکه و خراپه له خه لکه وه. کاتیک کاره که نا به و شیوه یه نه ونده ترسناکه له بهر نه وه یه خوی گوره داوا ده کات که به نده کانی په له بکن بژ چاکه کردن و خوابه رستی و ازیبنن له خراپه و تاوان کردن که ده بیته مایه ی لیخوشبوونی خوی گوره وه و هرگرتنی پاداشت و پله ی به رز. خوی گوره فرموویه تی: ﴿سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا عَرْضُ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ

۱ الروم (۵۴).

۲ احمد (۳۸۷).

۳ فتح الباری (۲۲۸/۱۱).

ءَامَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِۦٓ ذٰلِكَ فَضَلُّ اللّٰهُ يُوْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿١٠﴾ په له بكن بى به خشينى په روه ردگارو نو به هه شته ش كه پانايى به پانايى ثم ناسمان زه مينه يه و بى ثوانه ناماده يه كه باوه ريان به خواو پيغه مبرانى خودا هه يه. ثم چا كه يه له خواوه يه و دهر باره ي كه ستيكى ده كات كه بى خوى مه يلى له سر بيت، چا كه ي خودا زور كه وره يه. مه به ست پتى جنسى ناسمان زه مينه وه خواى كه وره له نايه تيكي تر دا فرمويه تى: ﴿وَسَارِعُوا۟ اِلَيَّ مَعْرِفَةً مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا

السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴿١١﴾ واته: پيشبركى بكن بى ليورد نيكي كه وره له لايه ن په روه ردگار تانه وه و بى به هه شتيك كه پانيه كه ي به نه ندازه ي ناسمانه كان و زهويه كه ناماده كراوه بى له خواترسان. لي رده دا فرمويه تى: ﴿اُعِدَّتْ لِلَّذِيْنَ ءَامَنُوا۟ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِۦٓ ذٰلِكَ فَضَلُّ اللّٰهُ يُوْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۗ

وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿١٢﴾ واته: نه وه ي كه خودا بوى ناماده كردون و داي ناوه بويان له پيزو مننه ت و چا كه ي خويه تى بى به نده كاني وه كه پيشه وه باسمان كرد له فرموده ي سه حيدا كه هه زاره كوچره يه كان وتيان: نه ي پيغه مبرى خودا ﴿١٣﴾ ده وله مهنده كان گيشتنه به پله ي به رزو پاداشتي زور خوش و هه تاهه تايى. پيغه مبر ﴿١٤﴾ فرموى: نه وه كامه يه؟ وتيان: وه كه نيمه نويز ده كنه و وه كه نيمه پزور ده گرن و مال به خت ده كنه نيمه نايك بين و كويله نازاد ده كنه نيمه نايك بين، فرموى: (نايا شتيكتان پيشان بدهم نه كه ر كردتان پيش نه وانه ي پاش خوتان بكون و هيچ كه س له نيوه به ريزتر نه بيت مه گين كه سيك هه سبت به و كاره ي نيوه ده يكن، پاش هه مو نويزك سى و سى (۳۳) جار (سبحان الله) و (الله اكبر) و (الحمد لله) بكن، ده لبت: كه رانه وه و وتيان: خاوه ن ماله كان له براكانمان بيستيان نه وه ي نيمه كردمان نه وانيش كرديان وه كه نيمه پيغه مبر ﴿١٥﴾ فرموى: (نه وه پزيكي خودايه ده يدات به هر كه سيك خوى مه يلى لي بيت) ۲.

﴿مَاۤ اَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِىۤ اَنْفُسِكُمْ اِلَّا فِىۤ كِتٰبٍ مِّنۢ بَيْنِ يَدَيۡنَاۤ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرٌ ﴿١٦﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا۟ عَلٰۤىۤ مَاۤ فَاَتٰكُمْ وَلَا تَفْرَحُوۤا۟ بِمَاۤ اٰتٰكُمْ ۗ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُوْرٍ ﴿١٧﴾

الَّذِيْنَ يَخْلُوْكَ وَيٰمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبَحْلِ ۗ وَمَنۢ يَّبْتَغِۙۤ اِلَّآهَ اِلٰهًا غَيْرَ اللّٰهِ فَانۢ بَرۡءٌ مِّنۡ اللّٰهِ ۗ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَمِيْدُ ﴿١٨﴾

۱ ال عمران (۱۳۳).

۲ مسلم (۴۱۶/۱).

ہر بہ لایہ ک تووشی مروءہ دہبیت ہہ مووی نوسراوہ

خوای مہزن دہ فہرموویت: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ ہر بہ لایہ ک ہوودہ دات لہ م سہر زہمینہ و ہر بہ لایہ ک کہ بہ سہر خودی خۆتان دیت لہ دہ فہرہ ریکدا نوسراوہ و ئەمہ لای خودا ئاسانہ. خوای گہورہ باسی ئەوہ مان بۆ دہکات کہ پیش ئەوہی دروستکراوہ کان وەدی بہینیت ہہ مووشتیکی نووسیوہ و دایناوہ فہرموویہ تی:

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ﴾ واتہ: لہ سہر زہمین و بہ سہر خۆشتان ہر بہ لایہ ک ہوودہ دات، ﴿إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا﴾ واتہ: پیش ئەوہی دروستکراوہ کان وەدی بہینین و گیانی بکہین بہ بەردا ہہ مووشتیکمان داناوہ و نووسیومانہ. قہ تادہ دہ لیت: ہر بہ لایہ ک کہ ہوودہ دات لہ وشکە سالی، واتہ: لہ سالی بی بارانی، ﴿وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ﴾ ہر بہ لایہ کیش تووشی خۆتان دہبیت لہ نہ خۆشی و نازار، وە ہہ والیشمان پی گہیشتوہ کہ ہیچ کہ سیک نیہ چلہ داری پووکاندبیتی و پیی ہہ لگہ و تبیت و ئیشیکی پیسکی بیہ شیت لہ پویشتن یان لہ ماندووہ یون مہ گین بہ ہۆی تاوانہ و ہ، نوسراوہ بہ لام لیبوردنی خودا زیاترہ.^۱ ئەم نایہ تہ گہورہ ترین بہ لگہ یہ لہ سہر قہ دہریہ کان ئەوانہ ی کہ باوہ پریان بہ ناگاداریوونی خودا نیہ پیش پوودانی شتہ کان (خوای گہورہ پووین پەش بکات) ئیمامی ئەحمەد پوویاہ تی کردوہ لہ عہدوللای کورپی عمری کورپی عاسوہ دہ لیت: بیستم لہ پیغہ مہبری خوداوہ (ﷺ) دہیفہرموو: (خوای گہورہ پوودانی شتہ کانی دیاری کردوہ (داناوہ و نووسیویہ تی) پیش دروستکردنی ئاسمانہ کان و زہمین بہ پەنجا ہزار سال).^۲ واتہ: پەنجا ہزار سال پیش دروستکردنی ئاسمانہ کان و زہمین خوای گہورہ ہہ مووشتیکی داناوہ و نووسیویہ تی. لہ کتیبیکدا. ئیمامی موسلیمیمیش لہ سہیحہ کہ یدا ہر بہ م شئوہ یہ پوویاہ تی کردوہ ئەمہیش ئی زیاد کردوہ ﴿وَكَانَ عَرَشُهُ عَلَى الْمَاءِ﴾ کاتیک کہ عہرشہ کہ ی لہ سہر ناو بوو. تیرمیزیش پوویاہ تی کردوہ و دہ لیت: چاک و پاستہ.^۳ خوای گہورہ دہ فہرموویت: ﴿إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ واتہ: ناگاداری خودا لہ سہر ہہ مووشتہ کان پیش دروست بوونی و نووسینی بہ پیی پوودانی لہ کاتی خۆیدا زۆر ئاسانہ بۆ خودای گہورہ. چونکہ خودا ناگای لہ و شتانہ یہ کہ بوون و ئەوانہ ی کہ نہ بوون و ئەوانہ ش کہ نابن و ئەگەر بوونی چۆن بوون.

^۱ الطبري (۱۹۶/۲۳).

^۲ احمد (۱۶۹/۲)، فہرموودہ یکی سہیحہ.

^۳ مسلم (۲۰۴۴/۴)، تحفۃ الأحونی (۳۷۰/۶).

فرماندان به خوراگری و شوکرانه بژیری

خوای مهن ده فرموویت: ﴿لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ ههتا ئیوه بژ شتیک له دهستان دهچیت، خه نهخزنو به دهسکه وتوتوانو دلخوش نهبن. خوای هه نهوانه‌ی خوش ناویت که به فیزنو شانازی به خویان دهکن. واته: ناگادارمان کردن که زانیمان به هه موو شتیک هه یه له پیشه وه هه موو شتیکمان نووسیوه پیش نه وه‌ی بییتو نه اندازه مان بژ هه موو شتیک داناره پیش نه وه‌ی بیته دی. بژ نه وه‌ی بزائن نه وه‌ی که توشتان بووه به هه له نه بووه ده بووه هه توشتان بیبویه، وه نه وه‌ی که توشی نه بووه ده بووه هه به سهرتان نه یهت. دلگران مهن به وه‌ی که له دهستان چوه. چونکه خوای گوره هه شتیک نووسی ده بییت هه بییت. ﴿وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ﴾ واته: دلخوشی مهن به وه‌ی که دهستان که وتوه. مانای ﴿مَا آتَاكُمْ﴾ واته: پی به خشیون. هه ردو مانا که وه که یه کن، واته: فیز مه کن به سهر مه رمدا به وه‌ی خودا پی داون. چونکه نه و شته به هه و و ماندوویونی ئیوه نه بووه به لگو به قه ده‌ری خودا بووه نه و به هه رانه‌ی که خودا داویه تی فیزو شانازی ئیوه مه کن به سهر خه لکیدا. بژیه خوای گوره فرموویته: ﴿وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ واته: فیز به خویه وه بکات و شانازی به سهر خه لکیدا بکات. عیکریه ده لیت: هیچ که سیک نه که خه نه خوات و دلخوشی نه بییت. به لام به خوشیه که سوپاسی خودا بکن و له خه خوارنه که شدا خوراگر بن!

باسی خورایی بژده (به خیل)

خوای گوره فرموویته: ﴿الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ نهوانه‌ی بژدی دهکن و خه لکیش بژ بژدی هان ده‌دهن هه که سیش لاساری دهکات. خودا نه و سا بی نیازه و هه شیای تارف کردنه. واته: خرابه کاری دهکن و خه لکیش هه لده‌نین بژ خرابه و تاوانکردن. ﴿وَمَن يَتَوَلَّ﴾ هه که سیش له فرمانی خودا لاده‌ت، ﴿فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ وه که موسا پیغه مبه‌ر (سه‌لامی خوای لیبت) فرموویته: ﴿إِن تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ واته: نه‌گه ئیوه ناسوپاسی (به‌هه‌گانی خودا) بکن و هه موو نه و که سانه‌ش له زه‌ویدان نه وه به پاستی خوا بی نیازی سوپاسکراوه.

^۱ الطبری (۱۹۸/۲۲).

^۲ ابراهیم (۸).

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ يَصْرُهُ وَرُسُلُهُ بِالْقَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿۲۵﴾﴾
 پیغمبران (سهلامی خویان نبیینت) رهوانه کراون به هه‌قو چه‌نده‌ها موعجیزه‌و بؤ‌داد په‌روم‌ری
 خوی‌گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مِنْ يَصْرُهُ وَرُسُلُهُ بِالْقَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿۲۵﴾﴾
 ئیمه پیغمبرانمان نارد به چند به‌لگه‌ی ناشکراوه‌و وپرای ئه‌وان کتیبو هوی
 هه‌لسه‌نگاندمان ناره‌ خوار، هه‌تا خه‌ک بی‌جیاوازی له‌ناو به‌کدا په‌فتار بکن. ئاسنیشمان ناردوه‌ته
 خوار، که هیزی به تینی ندره‌و ندر به‌هره‌ی بؤ‌مردم تیدایه، تا خودا بؤ‌خوی بزانیت کی له‌نادیار
 دیته یاری و خوی و پیغمبره‌کانی، دیاره خودا خاوه‌ن هینو ده‌سه‌لاته. ﴿بِالْبَيِّنَاتِ﴾ واته: به
 به‌لگه‌ی ناشکراو نیشانه‌ی گوره، ده‌لیلی ته‌واو. ﴿وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ﴾ واته: که بریتیه له
 ره‌وانه‌کردنی راستی، ﴿وَالْمِيزَانَ﴾ هوی هه‌لسه‌نگاندن و دادپه‌روه‌ری، موجه‌و قه‌تاده‌و که‌سانی
 تریش و تویوانه. ^۱ ئه‌مه‌ش ئه‌و راستیه‌یه که هه‌موو عه‌قلیکی ته‌واو که له‌سه‌ر راسته‌پری بییت، دژی ئه‌و
 بؤ‌چوونه لاوازو نه‌خوشانه‌یه. وه‌ک خوی گوره‌ فهرموویته‌ی: ﴿أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتِيمٍ مِّنْ رَّيْبِهِ وَيَتْلُوهُ
 شَاهِدٌ مِّنْهُ﴾ ^۲ واته: جا ئایا که‌سێک به‌لگه‌یه‌کی ناشکرای بییت له‌لایه‌ن په‌روه‌ردگاریه‌وه‌و شایه‌تیک
 لای ئه‌وه‌وه‌ بؤی بخوینیته‌وه. وه‌ ده‌فهرموویت: ﴿فَطَرَتِ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ ^۳ واته: شوین
 ئاینی نیردراوی خوا بکه‌وه که خه‌لکی له‌سه‌ر دروست کردوه. وه‌ فهرموویته‌ی: ﴿وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا
 وَوَضَعَ الْمِيزَانَ﴾ ^۴ واته: وه‌ ئاسمانی بلندو به‌رزکردوه‌ته‌وه‌و ته‌رازو(ی عه‌داله‌تی) داناوه. له‌به‌ر
 ئه‌مه‌یه که خودا فهرموویته‌ی: ﴿لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ واته: به‌هه‌ق و دادپه‌روه‌ری. ئه‌وه‌یش به
 شوینکه‌وتنی پیغمبران و گوپرایه‌لی فه‌رمانه‌کانیان که له‌لایه‌ن خوداوه‌ بؤیان هاتوه‌و. چونکه ئه‌و
 په‌یامه‌ی ئه‌وان هیناویانه هه‌ر ئه‌وه‌ راسته‌و دوا‌ی ئه‌وه‌ هیچ شتیکی تر راست نیه، وه‌ک خوی گوره

^۱ الطبری (۲۳/۲۱).

^۲ هود (۱۷).

^۳ الروم (۳۰).

^۴ الرحمن (۷).

فرموویه تی: ﴿وَمَتَّ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾^۱ واته: وه فرمان و وتهی په روه ردگارت ته او بووه و به نه جام گه یشت به راستی و دروستی. واته: راستگویه له هه واله کانیدو دادپه روه ره له فرمان و نه شتانهی که فرموویه تی وازی لی بینو لئی دوریکه ونه وه. بویه ده فرموویت به خاوه ن باوه پان (کاتیک کوشکه کانیان بؤ ناماده ده کردیت و ده پازینریته وه له باغه کانی به هه شتدا له شوینه به رزه کاندان له سر ته ختی ریزکراو: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَمَعَتِ رُسُلَ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾^۲ واته: سوپاس بؤ نه و خودایه ی که پینمونی کردین بؤ نه م پیکایه که نئمه هه رگیز پینازی پاست شاره زا نه ده بووین نه گه ر خودا پینمونی نه کردینایه سویند به خوا بیگومان نیردراوه کانی په روه ردگارمان راستیان هینا.

سووده کانی ناسن

خوای مه زن ده فرموویت: ﴿وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ﴾ واته: ناسنمان نارووه که زرد به کاره بؤ گه پانه وه و سه پیدانه واندنی نه و که سانه ی که گوی بؤ هق ناگرن و دژایه تی ده که ن پاش به لکه هینانه وه بؤیان، له بهر نه وه یو پیغه مبهری خودا (ﷺ) سیانزه سال له مه که مایه وه پاش پیغه مبهریه تی، سوره تی مه کی بؤ ده هاته خواره وه هه مو مشتومر بوو له گه ل بتپه رستان و باسی به تنها ناسینی خودای بؤ ده کردن به لگه ی بؤ ده هینانه وه و بؤی پوون ده کردنه وه. کاتیک به لگه ی ته وای گه یاند به بتپه رسته اکان، خوای مه زن پیکای کوچ کردنی پیدان و فرمانی دانن به شمشیر بدن له ملی نه و که سه ی که دژایه تی قورئانی کردوه و باوه پری پینه هینا وه و پیکری بووه. نیمای نه حمه دو نه بو داود پریوایه تیان کردوه له نینوعومره وه ده لیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (په وانه کراوم به شمشیر له بهر دمی قیامه ندا (له کوتایی دنیا و نریک بوونه وه ی قیامت) هه تا تنها خودا په رسترتیت به بی هاره ل و پوزیشم له ژیر سیبه ری په که مدایه زه بوونی و سه رشوپی بؤ نه و که سانه یه که دژایه تی فرمانی من ده کن. هه که سیک خوی وه که لیکتی تر نیشان بدات نه وه نه و که سه له وانه).^۳ بویه خوای گوره فرموویه تی: ﴿فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ﴾ واته: چه که بریتیه له شمشیرو پم و تیرو درو و هه ر شتیکی تر به کاره پینریت بؤ جهنگ، ﴿وَمَنْفَعُ النَّاسِ﴾ واته: بؤ پوزی وه ده ست هینان و لیدانی دراوو ته ور و ته ورزین هه لگولینی دارو ناسن و مشارو تاشینی

۱ الانعام (۱۱۵).

۲ الاعراف (۴۳).

۳ احمد (۵۰/۲)، ابو داود (۳۱۶/۴)، له سوره تی (البقرة) دا له ثایه تی (۱۰۴) په که ی دیاری کراوه.

به ردو دارو ناسنو و نهو نامیرانه که به کار ده مینرین بق زهوی کتلان و جنین و چیشست لینان و نان دروست کردن هر شتیکی تری پیویست بق خه لکی به کاری دینن له ژیانی پوژانه دا. خوی گه وره ده فره موویت:

﴿وَلْيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَصُورُهُ وَرَسُولَهُ بِالْغَيْبِ﴾ واته: له دلیدایه که هچ هه لگریت و یارمه تی خوداو پیغه مبهرکانی دهدات، ﴿إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ واته: دیاره خودا خاوه نی میزو ده سه لاته، مه یلی له هر که س بویت یارمه تی دهداتو به بی نه وهی پیویستی به که س بییت، به لکو جیهادی بق نه وه داناهو تا به په کتری ناقیتان بکاته وه.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿۲۸﴾ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآيَاتِنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابِيَةٌ أَتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَا عَلَيْهَا إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿۲۹﴾﴾

لادان و ترازانی خه لکیکی زور له نوممه تی پیغه مبهرکان

خوی گه وره ده فره موویت: ﴿أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَسِقُونَ﴾ ئیمه نوح و ئیبراهیمیشمان به پرئکرد، پله ی پیغه مبهرایه تی و کتیبیشمان دابوو به نه ته وه که یان، شاره زایان لی هه لکه وتو له پئی لاده ریشیان نودر بوون. خوی مه زن بومان باس ده کات که له کاته وه نوحی ناردوو (سه لاهی خوی لیبتت) هیج پیغه مبهریکی په وانه نه کردوو له نه وهی نه وه بییت، هه روه ها ئیبراهیمیش (سه لاهی خوی لیبتت) هیج پیغه مبهریکی نه ناردوو دوی خوی بق مه رد م مه گین هر له نه وهی نه بووه. وه ک خوی گه وره فره موویه تی له م نایه ته دا: ﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾ واته: وه پیغه مبهریتی و کتیبمان بریاردا له نه وه کانی (ئیبراهیم) دا. هه تا کورتا پیغه مبهر عیسا (سه لاهی خوی گه وره ی لیبتت) که پیغه مبهری به نی نیسرائیله که مزده ی پیدانارد به موحه مه د (ﷺ) دوی خوی. بویه خوی گه وره فره موویه تی: ﴿ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآيَاتِنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابِيَةٌ أَتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَا عَلَيْهَا إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَسِقُونَ﴾ له پاشان به شوین نه واندا که لیک پیغه مبهرمان

نارد، دواى ئه وائيش عيساى كوپى مه ربه ممان ناردو ئىنجيلىكمان پسى خه لات كرد، دلوقسانى و به زه يشمان خسته دلى په پيره وانى، ئه و په به نيه ش كه هه يانه ئيمه بزمان نه نووسيون، بى خويان دايانه پناوه، ئه م كاره شيان بى په زامه ندى خودا بوو، بوشيان نه كرا وه ك پتويسته پىكى بىنن، جا ئه وانه لى له ناوياندا خاوه ن باوه پ بوون، پاداشتى خويانمان دانى، زوريه شيان له بى لادهر بوون.

﴿وَأَتَيْنَهُ الْإِنجِيلَ﴾ ئه و كتيبه ي خودا بوى په وانه كردبوو. ﴿وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ﴾

ئه وانه په پيره وانى عيساى كوپى مه ربه م بوون. ﴿رَأْفَةً﴾ دل نه رمى يانى له خودا ترسان. ﴿وَرَحْمَةً﴾

دلوقسانى به مردم. وه ده فه رموويت: ﴿وَرَهَابَاتِهِ اتَّبَدَعُوهَا﴾ واته: گروي نه سارا، ﴿مَا كَتَبْنَا

عَلَيْهِمْ﴾ واته: ئيمه بزمان دانه نابوون خويان به ئاره زوو پابه ند بوون پتيه وه، وه ده فه رموويت: ﴿إِلَّا

أَتَيْعَةَ رِضْوَانِ اللَّهِ﴾ دوو پاي له سه ره: پاي يه كه م: واته: مه به ستيان په زامه ندى خودا بوو، سه عيدي

كوپى جوبه يرو قه تاده ويايان وتوه. ^۱ پاي دووهم: واته: ئه و بى زنيه مان بى نه نووسيون، به لكو ئيمه

ته نها په زامه ندى خودامان لى داوا كردبوون. خواى گه وره ده فه رموويت: ﴿فَمَارَعُوهَا حَقَّ رِعَائِبِهَا﴾

واته: هه لئه سان و پابه ند نه بوون به و فرمانه ي كه پتيان درابوو. ئه مه باسى خراپيانه له دوو پوه وه:

يه كه م: داهيتان له ئاينى خودا كه خودا فه رمانى شتى واى پسى نه كردبوون. دووهم: پابه ند نه بوون و

هه لئه سان به و فرمانه ي كه خودا پتي راگه ياندىبوون و كه چى ويايان ده زانى ئه و داهيتانه له خودا وه

نزىكيان ده كاته وه. ئيينو جه ريو نه سائى ريوايه تيان كردوه و ته كه (اللفظ) وه ي نه سائيه له

ئىبنوعه باسه وه ده لئيت: پاشاكان له پاش زه مانى عيسا پتفه مبه ر(سه لامى خواى لئيت) ته ورات و

ئىنجيلىيان گويى، له ناو گه له كه ياندا خاوه ن باوه پ هه بوون ته ورات و ئىنجيلىيان ده خوئىند. به پاشاكانيان

وترا هيج شتىكمان نه ديوه له و قسانه ي ئه وانه خراپتر بيت كه ده يوئىنه وه وه ده لئىن: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ

بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ واته: وه هه ر كه س حوكم نه كات به و برپاراننه ي كه خوا

ناردوويه تيه خواره وه ئا ئه وانه بىباوه پىن و موسلمان نين. ئه م ئايه تانه له به ر نه وه ي كرداره كانى ئيمه

به ناشيرين و ناته او ده خاته پوه له خوئىندنه وه ياندا. بانگيان بكن وه ك ئيمه چوون ده خوئىنن ئه وائيش

هه ر وا بخوئىنن. وه ئيمه چوون باوه پمان هيتا ئه وائيش به و شتويه به باوه پ بىنن. بانگى كردن و كوي

كردنه وه سه ريشكى كردن يان كوژدان يان واهيتان له خوئىندنه وه ي ته ورات و ئىنجيل مه گه ر به و

^۱ الطبري (۲۰۲/۲۳).

^۲ المائدة (۴۴).

گورپنہی کہ کردوویانہ تییدا. وتیان مہ بہستان چپو و چیتان دہویت وازمان لی بینن. دہستہ یہ کیان وتیان: نیستیوانہ یہ کمان بق دروست بکن له دوایدا بہ رزمان بکنہ وہ له سر نیستیوانہ کہ دامانبینن پاشان شتی کمان بدنئی تا خوردن و خوار دنہ وہی ہی سر بخین بق خومان نیتر تینا پہ پین بہ لاتاندا. تیرہ یہ کی تریان وتیان: وازمان لی بینن بچینو بگہ پین بہ سر زہمیندا تہ رہ بینو و بخینہ وہ وہ ک درندہ کان دہ خزنہ وہ نہ گہر کہ وتینہ بہر دہستان و له سر زہمیننی خوتاندا بمان کوئن. دہستہ یہ کی تریان وتیان: خانوویہ کمان بق دروست بکن له چولہ وانہ کدا کہ ناویشی تیدا نہ بیت چالہ ہلدہ کہ نین پاقلہ و جڑہ کانی پاقلہ دہ چینن ناگہ پچینہ وہ لاتانو بہ لاشاندا تی نا پہ پین. ہیچ بنہ مالہ یہ ک نہ بوو له و بنہ مالانہ مہ گین خزمیکی له ناویاندا بوو، بہ وہ پازی بوون خوی گہرہ نم ٹاہتہ ہی ناردہ

خوارہ وہ: ﴿وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَا عَلَيْهِنَّ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَارِعُوهَا حَقَّ رِعَابِهَا﴾^۱.

نیامی نہ حمہد ریوایہ تی کردوہ له نہ نہ سی کوپی مالک وہ کہ پیغہ مہری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (بق ہموو پیغہ مہریک گرشہ گیریہ ک ہہ بوو، گرشہ گیری نہم نوممہ تہ تنہا جیہادہ له پیی خودای گہرہ دا). حافیزی نہ بو یہ علاش ریوایہ تی کردوہ بہم وتیہ: (بق ہموو نومہ تیک گرشہ گیریہ ک ہہ بوو، گرشہ گیری نہم نوممہ تہ جیہادہ له پیی خودای گہرہ دا).^۲ وہ نیامی نہ حمہدیش ریوایہ تی کردوہ له نہ بو سہ عیدی خودہ ریوہ کہ پیوایک ہاتہ لای وتی: ناموزگاریم بکہ، وتی: پرسیارم کردوہ له پیغہ مہری خودا (ﷺ) کہ تو پرسیری لی دہ کہی له وہی کہ له دلتایہ. ناموزگاریت دہ کہم بہ ترسان له خودا چونکہ ترسان له خودا سہری ہموو شتی کہ و جیہادیش بکہ چونکہ جیہاد گرشہ گیری نیسلامہ. زیکری خودا بکہ و قورٹانیش بخوینہ چونکہ پیی دہ سہ سیتہ وہ له ٹاسماندا و زیکریشہ بوت له سر زہمیندا.^۳ تہ تنہا نیامی نہ حمہد ریوایہ تی کردوہ واللہ اعلم.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَاٰمِنُوْا بِرِسُوْلِهِ يُوْزِكُمْ كَهْلِيْنَ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ ثُوْرًا تَمْشُوْنَ بِهٖ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۸﴾ اِنَّ لَآ اِعْلَامَ اَهْلِ الْكِتٰبِ اَلَّا يَقْدُرُوْنَ عَلٰی شَيْءٍ مِّنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَن يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿۱۹﴾﴾

^۱ الطبري (۲۰۳/۲۳)، النسائي (۲۳۱/۸).

^۲ احمد (۲۶۶/۳)، فرمودہ یہ کی حہ سہ نہ.

^۳ احمد (۸۲/۳)، نہم فرمودہ یہ سہ نہ دہ کانی لاوازہ.

خودای مہزن دووچار چاکہ (دوسوہرہ) لہ گہلِ خاومن باوہرپانای نہلی کتیب دکات، واتہ: دووچار پاداشتیان دہداتہوہ

خوای مہزن دہ فہرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَاٰمِنُوْا بِرِسُوْلِهِ يُوْتِكُمْ كَلِمٰتٍ مِّن رَّحْمٰتِهِ وَّيَجْعَلَ لَكُمْ نُوْرًا تَمْشُوْنَ بِهٖ وَبَعِيْزٌ لَّكُمْ وَاللّٰهُ عَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ﴾ نہی گہ لی خاومن باوہرپان! ترستان لہ خواہ بیت و بڑوا بہ پیغہمبہری نہو بیئن، خودا دوسوہرہ چاکہ تان دہربارہ دہکات و پووناکیہ کتان و ہ پیش دہخات بہ ہویہوہ بہ پندا بڑون لہ گوناہتان دہبووریت و ہر نہویشہ خہ تا پڑش و دلوفانہ. لہ پیشہوہ نہ سائی پڑیوایتی کرد لہ نیبنو عہباسہوہ نہم نایہ تہی کردہ بہ لگہ لہ سہر خاومن باوہرپانی نہلی کتیب کہ دوسوہرہ پاداشت و ہر دہ گرن و ہک لہو نایہ تہی سورہتی (القصاص) دا ہاتوہ. وہ لہ فہرموودہی شہعبیہوہ کہ لہ نہبو بوردہوہ نہویش لہ باوکیہوہ لہ نہبو موسای نہ شعہریہوہ دہلایت: پیغہمبہری خودا (ﷺ) فہرمووی: (سی) کہ س دوو سہرہ پاداشت و ہر دہ گرن: پیاویک لہ نہلی کتیب باوہرپی بہ پیغہمبہرہ کہی و بہ منیش ہینابیت دوو جار پاداشت و ہر دہ گرن. کڑیلہ یہ کہ ہقی خودا و خواہنہ کہی دابیت نہویش دوو پاداشتی ہہ یہ. پیاویک کہ نیزہ کہی بہ پڑوشتی پاک و جوان پڑوہر دہ کردبیت و پاشان نازادی بکات و پیدا بہ شو نہمیش دوو پاداشتی ہہ یہ). لہ ہر دوو سہحبہ کہ دا ہاتوہ. ^۱ نینوعہ باسبیش ہر ہمان رای ہہ یہ بق تہفسیری نہم نایہ تہ. زہ ححاک و عوتبہی کورپی نہبو حہکیم و کہسانی تریش. نیبنو جہریریش نہم رایہی ہہ لبراردوہ. ^۲ وہ نہم نایہ تہ و ہک نہم نایہ تہ و ایہ کہ خوای مہزن دہ فہرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلَ لَكُمْ فُرْقٰنًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ﴾ واتہ: نہی نہو کہ سانہی کہ باوہرپان ہیناواہ نہ گہر نیوہ خواناس بن و خوتان ہپارینن ہوی جیاکہرہوہ (ی راست و ناراست) تان بق فہراہم دینیت و لہ گوناہ کانتان دہبووریت و لیتان خوش دہبیت و خوا خاومن بہ ہرہو چاکہی زڈر گہورہ یہ. سہعبیدی کورپی عبدالعزیز دہلایت: عومہری کورپی خہ تان پرسپاری کرد لہ زانایہ کہ لہ زاناکانی جوولہ کہ وتی: چہ ند جار چاکہ تان بق زیاد کراوہ؟ وتی: جاریک کہ سی سہدو پہنجا چاکہ یہ. وتی: عومہر سوپاسی خودای کرد کہ خودا دوو جار پنی بہ خشوین، پاشان سہعبید نہم نایہ تہی خویدہوہ: ﴿يُوْتِكُمْ كَلِمٰتٍ مِّن رَّحْمٰتِهِ﴾ سہعبید وتی: نہو دوو بہ شہ لہ پڑی ہہ پینیدا و ہک نہوہ یہ. نیبنو جہریر پڑیوایتی

^۱ فتح الباری (۲۲۹/۱)، مسلم (۱۳۴/۱).

^۲ الطبری (۲۰۸/۲۳، ۲۱۰).

^۳ الانفال (۲۹).

کردووه. ^۱ ئەم فرمودەى که ئىمامى ئەحمەد پىروايەتى کردووه لە ئىبنو عومەرەوه نشتىوانى ئەو قسەى پيشەوه دەکات. دەلالت: پيغمبەرى خودا (ﷺ) فرمويەتى: (نمونهى ئىووه جووله که و گاوردەك نمونهى پياويك وايه چەند كړيکارىكى به كړي گرتبیت بلې: چ که سيك له نوږي بيانيه وه تا نيوه پڅ كارم بڅ دهکات به قيرات قيرات؟ (قراط) له بېست و چوار به ش، يه ك به ش هر شتيكه) جووله که به م کاره هه لسان پاشان وتى: چ که سيك له نوږي نيوه پڅووه تا نوږي عه سر كارم بڅ دهکات به قيرات قيرات؟ گاوردەكان پيى هه لسان و كرديان پاشان وتى: چ که سيك له نوږي عه سر تا خورشاوا دهبيت كارم بڅ دهکات. به دوو قيرات قيرات؟ هه ويش ئىووه بوون پيى هه لسان و كردتان. گاوردووه که كان توپه بوون و تيان: ئيمه كارى زورمان کردووه و هه قى که ممان پندراوه. وتى: هيج نامه قيه کم پي کردوون له كړيکه تاندا؟ و تيان: نه خير، وتى: ئووه چاكو و پياوه تى خۆمه به هر که سيك ئاره زوم لىبیت دهیده مې). ^۲ بوخارىش ئەم فرمودەى هيناوه. ^۳ بوخارى پىروايەتى ركدوو له ئەبو موسای ئەشعەريه وه دەلالت: پيغمبەرى خودا (ﷺ) فرمويەتى: (نمونهى گاوردووه جووله که وه نمونهى پياويك وايه که كۆمه لىك به كاريبنييت و نيشيكي بڅ بكن پڅوڅ تا ئىواره له سهر كړيەكى دياركرو، كاريانكرد هه تا نيوه پڅ. پاشان و تيان: پىويستمان به و كړيە نيه که مەرج داوانوه له سهرمان ئووه كارەى کردوو مانه به تاله و لىي په شيمانين، پياوه که وتى: وا مه كەن ئووه كارەى ماوتانه ته واوى بكن هه قه که تان به ته واوى وەرگرن، نه يانكردو وازيان ئى هينا. كۆمه لىكى تری به كړي گرت دواى ئه وان و وتى: ئەوهى ئەم پڅووه ماوه ئىووه ته واوى بكن ئووه كړيەى که بڅ ئه وان دامنابوو به و مەرجەى خۆم بڅ ئىووه. هه لسان پيى و كرديان هه تا كاتيك نوږي عه سر يان كرد، و تيان: ئووه كارەى كردمان به تاله و لىي په شيمانين ئووه كړيەش که بۆت دانابويين بڅ خۆت. وتى: كارە که تان ئەوهى ماوه ته واوى بكن. پڅووه ئەوه ندهى ئەماوه که ميك نه بيت. نه يانكرد. گړيەكى تری به كړي گرتو که پاشماوهى پڅووه که يان ته واو بكن. ئەوهى مابوو له و پڅووه بۆيان ته واو كرد هه تا خور شاوا بوو، كړي هه ردوو دهسته که يان وەرگرت ئووه نمونهى ئه وان و ئووه که سانهش که ئەم پووناكيانه وەرگرت به و شيوه به ته نها بوخارى پىروايەتى کردووه. ^۴ بۆيه خواى گه وره فرمويەتى: ﴿إِنَّمَا يَعْزَمُ أَهْلُ الْكِتَابِ إِلَّا يَتَدْرُونَ عَلَىٰ مَنْ وَ مِنَ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ئەملى كتيب و

^۱ الطبري (۲۳/۲۱).

^۲ احمد (۶/۱۱۱)، فرموده به كى سه حجه.

^۳ فتح الباري (۴/۵۲۱ و ۶/۵۷۱).

^۴ فتح الباري (۴/۵۲۳).

کردووه. ^۱ ئم فرموده‌ی که نیمای نه‌حمد پویایه‌تی کردووه له ئیبنو عومره‌وه نشتیوانی ئه‌و قسه‌یه‌ی پیشه‌وه ده‌کات. ده‌لئیت: پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (نمونه‌ی ئیوه و جووله‌که و گاور وهك نمونه‌ی پیاویك وایه چهند کرێکاریکی به کرێ گرتبیت بلی: چ که سیک له نوێزی به‌یانیه‌وه تا نیوه‌پۆ کارم بۆ ده‌کات به قیرات قیرات؟ (قراط) له بیست و چوار به‌ش، یه‌ك به‌ش هر شتیکه‌) جووله‌که به‌م کاره‌ه‌لسان پاشان وتی: چ که سیک له نوێزی نیوه‌پۆوه تا نوێزی عه‌سر کارم بۆ ده‌کات به قیرات قیرات؟ گاوره‌کان پیتی ه‌لسان و کردیان پاشان وتی: چ که سیک له نوێزی عه‌سر تا خۆرئاوا ده‌بیت کارم بۆ ده‌کات. به دوو قیرات قیرات؟ ئه‌ویش ئیوه بوون پیتی ه‌لسان و کردتان. گاورو جووله‌که‌کان توپه‌ بوون و تیان: ئیمه‌ کاری زۆرمان کردووه و هه‌قی که‌مان پیندراوه. وتی: هیچ ناهه‌قیه‌کم پی کردوون له کرێکه‌تاندا؟ و تیان: نه‌خیر، وتی: ئه‌وه چاکه‌ و پیاوه‌تی خۆمه‌ به‌ هر که‌سیک ئاره‌زوم لیبت ده‌یده‌می). ^۲ بوخاریش ئم فرموده‌یه‌ی هیناوه. ^۳ بوخاری پویایه‌تی رکدو له ئه‌بو موسای ئه‌شعه‌ریه‌وه ده‌لئیت: پیغه‌مبیری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (نمونه‌ی گاورو جووله‌که وهك نمونه‌ی پیاویك وایه که کۆمه‌لێک به‌کارینیت و ئیشیکی بۆ بکه‌ن پۆژیک تا ئیواره له‌سه‌ر کرێیه‌کی دیارکراو، کاریانکرد هه‌تا نیوه‌پۆ. پاشان و تیان: پتویستمان به‌و کرێیه‌ نیه که مه‌رج داواناوه له‌سه‌رمان ئه‌و کاره‌ی کردوومان به‌تاله‌ و لیتی په‌شیمانین، پیاوه‌که وتی: وا مه‌که‌ن ئه‌و کاره‌ی ماوتانه ته‌واوی بکه‌ن هه‌قه‌که‌تان به ته‌واوی وه‌رگرن، نه‌یانکرد وازیان لا هینا. کۆمه‌لێکی تری به کرێ گرت دوا‌ی ئه‌وان و وتی: ئه‌وه‌ی ئم پۆژه‌ ماوه ئیوه ته‌واوی بکه‌ن ئه‌و کرێیه‌ی که بۆ ئه‌وان دامنا‌بوو به‌و مه‌رجه‌ی خۆم بۆ ئیوه. ه‌لسان پیتی و کردیان هه‌تا کاتیک نوێزی عه‌سریان کرد، و تیان: ئه‌و کاره‌ی کردمان به‌تاله‌ و لیتی په‌شیمانین ئه‌و کرێیه‌ش که بۆت دانابووین بۆ خۆت. وتی: کاره‌که‌تان ئه‌وه‌ی ماوه ته‌واوی بکه‌ن. پۆژ ئه‌وه‌نده‌ی نه‌ماوه که‌میگ نه‌بیت. نه‌یانکرد. گۆیه‌کی تری به کرێ گرت و که پاشماوه‌ی پۆژه‌که‌یان ته‌واو بکه‌ن. ئه‌وه‌ی مابوو له‌و پۆژه‌ بۆیان ته‌واو کرد هه‌تا خۆرئاوا بوو، کرێی هه‌ردوو ده‌سته‌که‌یان وه‌رگرت ئه‌وه نمونه‌ی ئه‌وانه‌ و ئه‌و که‌سانه‌ش که ئم پووناکیانه وه‌رگرت به‌و شتیوه‌یه ته‌نها بوخاری پویایه‌تی کردووه. ^۴ بۆیه‌ خوا‌ی گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿إِنَّمَا يَمَلِكُ أَهْلُ الْكِتَابِ إِلَّا يَتَدْرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ئه‌م‌لی کتیب و

^۱ الطبري (۲۳/۲۱).

^۲ احمد (۱۱۱/۶/۲)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۳ فتح الباري (۴/۵۲۱ و ۶/۵۷۱).

^۴ فتح الباري (۴/۵۲۳).

نه زانیت له و چاکه لای خودا مه‌یه. ئه‌وان هیچ شتیان به ده‌سته. چاکه همووی لای خودایه و مه‌یه که سیک خزی مه‌یلی به چاکه ده‌یخوینیتته‌وه و ئه‌و چاکه که لای خودایه، زۆر هژایه. واته: بۆ ئه‌وه‌ی نه‌وانه بۆیان ده‌رکه‌ویت که ناتوان شتیک بگێرته‌وه له خودا ده‌یه‌ه‌خشیت و شتیکیش ببه‌خشن که خودا پرسی نه‌دا‌بیت، ﴿وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾.

ته‌فسیری سوره‌تی (المجادلة)

له مه‌دینه هاتووته خواره‌وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ (۱)

هوی هاتنه خواره‌وه‌ی

نیامی نه‌حمده‌ی پریوا‌یه‌تی کردوه له عایشه‌وه ده‌لئیت: سوپاس بۆ ئه‌و خوا‌یه‌ی که هموو ده‌نگیک ده‌بیست. کاتی ئه‌و ژنه هات بۆلای پیغه‌مبەر (ﷺ) قسه‌ی له‌گه‌ل کرد سه‌باره‌ت به‌میرده‌که‌ی من له سوچیکی (لایه‌کی) ماله‌وه بووم گویم ئی نه‌بوو چی نه‌گوت. خوی گه‌وره ئه‌م نایه‌ته‌ی نارد هه‌ووه:

﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ واته: به‌راستی خوا بیستی و ته‌ی ئه‌و ژنه‌ی که له‌باره‌ی میرده‌که‌یه‌وه گفتوگۆی له‌گه‌ل نه‌کردی وه سکلای خۆی بۆلای خوا نه‌برد وه خوا گویتی له‌ووتوژی هه‌ردووکتان بوو به‌راستی خوا بیسه‌ری بینایه. ^۱ هه‌ر به‌م شیوه‌یه بوخاری پریوا‌یه‌تی کردوه له‌کتیبی (التوحید)دا، ^۲ نه‌سائی و نیبنوما‌جه و نیبنونه‌بی حاتم و نیبنوجهریریش هیناویانه. ^۳ له‌پریوا‌یه‌تی‌کدا له‌نیبنونه‌بی حاته‌مه‌وه که له‌عایشه‌وه پریوا‌یه‌تی کردوه گوتیه‌تی: پاکو بی گه‌ردی بۆ ئه‌و خوا‌یه‌ی که هموو شتیک نه‌بیست، من گویم له‌خوله‌ی کچی سه‌عله‌به‌نه‌گرت هه‌ندیکیم باش گوئی ئی نه‌بوو که شکاتی له‌میرده‌که‌ی نه‌کرد لای پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) نه‌ی گوت: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) میرده‌که‌م مالی خواردم و لاییشم هه‌موو له‌پیتناوی نه‌وا پۆشت مندالکی زۆرم بۆ هینایه به‌ره‌م (ئه‌وه‌تا ئیستا چووم به‌سالام مندالم نابێ ئه‌لێ: تۆ دایکی نه‌ی خودایه من شکات لای تۆ ده‌که‌م نه‌وه‌نده‌ی پێ نه‌چوو جویره‌ئیل ئه‌م نایه‌ته‌ی هینایه خواره‌وه:

﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا﴾ عایشه ده‌لئیت: میرده‌که‌ی نه‌وسی کوری سامت بوو.

^۱ احمد (۶/۶۷)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۱۳/۳۸۴).

^۳ النسائی (۱/۱۶۸)، و ابن ماجه (۱/۶۷)، و الطبری (۲۳/۲۲۵)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۴ الطبری (۲۳/۲۲۶).

﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن سَائِبِهِم مَّا هِيَ بَأْسُهُمْ إِنَّمَا هِيَ إِلاَّ الَّتِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا
 مِّنَ الْقَوْلِ وَرُؤْيَاً وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ عَفُورٌ ﴿۲﴾ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن سَائِبِهِم مَّمْ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن
 قَبْلِ أَن يَتَمَاسًا ذَلِكَ لَكُمْ تَوْعظَةٌ بِئِنَّ وَاللَّهِ بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿۳﴾ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ
 أَن يَتَمَاسًا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ؕ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ
 عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۴﴾﴾

ژن به دايك كردن به قسه و كه فاره ته كه ي

ئيماسى نه حمه د پړوايه تى كړدوه له خوله ي كچى سه عله به وه (ثعلبه) ده لئيت: سويند به خوا
 پيشه كى سوره تى موجداله يه له سه ر من و نه وسى كورې سامت (صامت) خودا نارديه خواره وه ده لئيت:
 خيزانى بوم چوبو به سالا خويشى خراپ بوبو (عه قلى زذر له سه ر خوى نه ما بو) ده لئيت: پوژيك هات
 بؤ لام به شت يك كه پاندم وه رقى هه لسا ده لئيت: تو نيتر وه ك دايك و ايت. خوهيله ده لئيت: چوه
 دهر وه له ديوه خانى هوزه كه ي ماوه يه ك دانيشت. پاشان هاتوه بؤ لام ويستى كارى ژنو ميرديك
 له كه ل بكات خوهيله ده لئيت: پيم گوت: نه خيز نابى سويند به و كه سه ي گيانى خوهيله ي به ده سه
 نايه يته لام تا نه و قسه ي كه گوتوه خوداو پيغه مبه رى خودا (ﷺ) بپيار نه دن له سه رى بؤ مان.
 ده لئيت: په لامارى دام منيش به رگريم كرد نه م هيشتم پالم پتوره ناو دووم خسته وه له خؤم. به و شتويه
 كه ژنيك پتې زال نه بى به سه ر بپاويكى پيرى بى هيزا. ده لئيت: دوايى نه وه پوشتم بؤ مالى يه كى له
 دراوسيكانم داواي پؤشاكيكم (ثيابا) لى كرد پاشان پوشتم بؤ لاي پيغه مبه رى خودا (ﷺ) له خزمه تيا دانيشتم
 نه وه ي به سه رم هاتبو له لايه ن ميرده كه مه وه بؤم باس كرد. بيژارى خؤم دهر بپرى كه چؤن گيرم كړدوه
 به ده ست خراپو به دخوييه وه. ده لئيت پيغه مبه رى خودا (ﷺ) نه ي فرموو (نه ي خوهيله ناموزاكت
 بپاويكى به سالاچوه له خودا بترسه چاو پؤشى لى بكه) سويند به خوا نه پوشتم هه تا قورئان له سه رم
 هات خواره وه. حاله تيك هات به سه ر پيغه مبه رى خودا (ﷺ) كه له پيشه وه نه ي بوو پاشان نه و حاله تى
 نه ماو فرمووى پيم (نه ي خه وه خودا قورئانى له باره ي تقو له باره ي ميرده كه ته وه (نارده خواره وه)
 پاشان ﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾
 هه تا نه فرمويت: ﴿وَاللَّكْفِيرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ به سه ر ما خويند. خوهيله ده لئيت: پيغه مبه رى خودا (ﷺ)
 فرمووى پيم: (پتې بلنى با كويله يه ك نازاد بكا) ده لئيت: گوتم نه ي پيغه مبه رى خودا (ﷺ) سويند به
 خوا نيته ي به نده ي پى پزگار بكات فرمووى: (با دوو مانگ له سه ر يه ك به پوژو بى) ده لئيت: گوتم:
 به خودا پيريكى به سالاچوو تواناى پوژوى نه ماوه. فرمووى: (با خواردن بدا به شه ست هه ژار وه سقيك

(و سقا) له خورما) ده لئیت: گوتم: سویند به خوا ئه ی پیغه مبهری خودا ئه وه یشی نیه. ده لئیت: خوا
 فهرمووی: ﴿ثُمَّ يَارْمَتِي ثَمَّ نِيَّةً مِنْ عَرَقٍ﴾ له خورما) ده لئیت: گوتم: منیش یارمته ئه دهم
 به عه ره قیگی تر. فهرمووی (زدریاشه ئافهرین ده برؤ له باتی ئه و بیکه به خیرو ئاموزگاریت ئه کم به
 چاکه کردن له گه ل ئاموزگاکه) ده لئیت: وام کرد. ^۱ یانی به گوئی پیغه مبهرم کرد ﴿وَلَا يَدْرَأُ
 رِيَّائِيَّتِي كَرْدُووه له سونه ته که یا له کتابی ته لاقدا. ^۲ له لای ئه بوداود خه وه ی (خولة) کچی سهعله به
 (ثعلبة) بیان گوته خه وه ی کچی مالکی کورپی سهعله به بچوک کراوه ته وه گو تراوه خوه یله وه هیچ
 ناریکی و لایه ک نیه له م قسانه دا، قسه کان له یه که وه نزیکن والله اعلم. وه له باره ی هاتنه خواره وه ی
 ئه م سوپه ته دا ئه م ریویا ته راسته. وه ئه فهرمویت: ﴿الَّذِينَ يَظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن سَائِبِهِمْ مَا هُنَّ
 أُمَّهَاتِهِمْ إِن أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُؤٌ غَفُورٌ﴾ ئه و
 که سانه ی له ناو ئیوه، به ژنه کانی خو یان ئه لئین: ((تو دایکمی)) ژنه کان نابین به دایکیان، هه ر ئه و ژنانه
 دایکیانن که ئه وان یان بووه، ئه وان قسه ی خراب ده که نو بوختانه هه لی ده به ستن. خودا له گونا ه
 ده بورپی و خه تا پۆشه. سه رچاوه ی (الظهار) له پیکهاته ی (مشتق) (الظهار) وه هاتووه، ئه م وه ختی له
 کاتی نه فامیا ئه گه ر که سیکیان زیهاری (الظهار) بگردایه له گه ل ژنه که ی پی ئه گوتم: تو بؤ من وه ک
 دایکم وایت. له کاتی نه فامیا زیهار ته لاق دان بووه خودای گه وره سوکی کردوه له سه ر ئه م نوممه ته
 که فاره تی بؤ داناوه، نه ی کردوه به ته لاق وه که له نه فامیا به ته لاق یان داناوه پی ئه هه لسان. وه
 ئه فهرمویت: ﴿مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِن أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ﴾ یانی ژن نابیته دایک که پیاو بیلی به
 ژنه که ی تو بؤ من وه ک دایکمی ئه و ژنه دایکمی که ئه و ی لئ بووه. له بهر ئه مه یه خوی گه وره
 فهرمویت: ﴿وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا﴾ یانی قسه یه کی ناشرین و بی مانایه ﴿وَإِنَّ
 اللَّهَ لَعَفُؤٌ غَفُورٌ﴾ واته: خودا لئ بورده و خه تا پۆشه له وه ی که له کاتی نه فامیا کردوتانه وه دیسانه وه
 ئه و قسانه ی که له دهمتان دهرده چی ئه و که سه ی که ده لئیت مه به سستی ته لاق نیه ئه م ناره زایی
 دهرپینه به لام ژنه که ی لئ قه دهغه نه کرد به و قسه یه چونکه نی ئی ته لاقی نه بوو ئه گه ر نی ئی ته لاقی
 ببوایه لئی حرام ده بوو. وه له ریویا ته ی سه حیحا هاتووه که هیچ جیاواژنک له نیوان دایکو
 مه حره مه کانی ترا نیه وه ک خوشک و پورو ئه وانی تر. وه ئه فهرمویت: ﴿وَالَّذِينَ يَظَاهِرُونَ مِن سَائِبِهِمْ ثُمَّ
 يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسًا ذَلِكَ نُوعُظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ جا ئه وانه ی به

^۱ احمد (۴۱/۶)، ئه م فهرموده ی سه نه ده کانی حه سه نه.

^۲ ابوداود (۶۶۲/۲-۶۶۴)، فهرموده یه کی حه سه نه.

هاوسه ری خویان نه لئین: ((تو دایکمی)) پاشان په شیمان ده بنه وه، بهر له وهی پیکه وه بنوون، نه بی کزیله په ک نازاد کن. خوا و ناموزگاریتان ده کا. خودا له هر کارئ ده یکن ناگاداره. وه نه فه رمویت:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَابِهِمْ ثُمَّ يُبْذَرُونَ لِمَا قَالُوا﴾ شافعی ده لئیت: لای خوی ده یه لئیت وه پاشی موزامره که ماوه یه که نه توانئ ته لاقی بدا به لام ته لاقی نه دا. نه حمه دی کوی حه نبل ده لئیت:

نه وه یه که بچیته لای یا نیازی وای بچیته لای بوی حه لال نابئ هتا نه که فاره ته نه دا. ده یگپرنه وه له مالکوه که نیازی چونه لا و هیشتنه وهی هه بی بوی نیه هتا که فاره ته نه دا. هر له مالکوه جارئکی تر وتویه تی: نه گهر بچیته لای بوی نیه هتا که فاره ته نه دا. سه عیدی کوی جو بهیر له م نایه ته دا ﴿ثُمَّ يُبْذَرُونَ لِمَا قَالُوا﴾ ده لئیت: واته: نه یانه وی بچن جیماع بکن که حه رمیان کردبوو له خویان که جیماع بکن (یانی بچنه لای ژنه کانیان). حه سه نی به سری ده لئیت: واته: خو ره حات کردن له ناو ره حما به بی که فاره ته نابئ نه گهر له ناو ره حما نه بوو. یانی نه گهر نه ی خسته ناوی خوی ره حات کرد لئی که فاره تی له سر نیه. عه لی کوی نه بو ته لحه ده لئیت له ئیبنوعه باسه وه ﴿مِنْ قَبْلِ أَنْ يَمَاسَا﴾ لی که وتن (المس) یانی چونه لا (النکاح)^۱ وه هر بهو شیوه یه عه تاو زوهری قه تاده و موقاتلو ئیبنوحه بان وتویانه. زوهری ده لئیت: بوی نیه ماچی بکاو لئی بکوی هتا که فاره ته نه دات. وه زانایانی فه رموده ریوایه تیان کردوه له عیکره مه وه نه ویش له ئیبنوعه باسه وه که پیوایک ده لئیت: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) من وتم به ژنه کم تو وه ک دایکمی چوومه لای پیش نه وهی که فاره ته بده م پیغه مبهر (ﷺ) فه رموی: خوا لئیت خو ش بی چی وای لی کردی نه کاره بکی. ده لئیت: چاوم به بازنه که ی قاجی که وت له مانگه شه ودا. فه رموی: (نزیکه نه که ویته وه تا نه وهی خودا فه رمانی پی کردوی به جینی دینی) یانی هتا که فاره ته که ی نه ده یت. تیرمیزی ده لئیت: فه رموده یه کی چاکی غریبی سه حیحه نه بوداودو نه سائیش ریوایه تیان کردوه.^۲ وه خوی گه وره نه فه رمویت: ﴿فَتَحْرِيرُ رَبَّةٍ﴾ یانی نازاد کردن کزیله یه که بهر له وهی پیکه وه بنوون. لئزه دا ناوی کزیله به ره ها هاتوه نه به ستراوه به باوه ره وه. له که فاره تی کوشتنه به ستراوه به کزیله ی خاوهن باوه ره وه. یانی نه بی کزیله که خاوهن باوه ره بی. وه نه فه رمویت: ﴿ذَلِكُمْ تُوَعِّظُونَ﴾ واته: بوی نه وهی به ندو ناموزگاری لی ورگرن. ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ واته: خودا ده زانی چی باشه بۆتان و ناگاداره له هر کارئ ده یکن.

^۱ الطبري (۲۳/۲۳۱).

^۲ ابوداود (۲/۶۶۶)، و تحفة الاحوذی (۴/۳۸)، و النسائی (۶/۱۶۷)، و ابن ماجه (۱/۶۶۶)، فه رموده یه کی حه سه نه.

وہ نہ فرمویت: ﴿فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَأَسَّأَ فَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِيًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ہر کس نہ بیوہ با دوہ مانگی یہ کہ دوائی یہ، بہ پڑھو بی، بہر لہوہ بگن بہ یہ کتر۔ کہ سنی نہ مہشی نہ توانی، خوراک بہ شہست ہزار بدات، نہ مہ بق نہوہیہ باوہ پرتان بہ خواو پیغہ مہبر ہہ بی، نہ مہ سنووری خودایہ بق نہوانہشی کہ خودایان نہناسیوہ نازاریکی بہ ژان ہہیہ۔ نہو فرمودانہشی کہ باسی کہ فارہت دہکات و فرمانی ہی دہکا لہ پیٹشہوہ یہ کہ لہ دوائی یہ ہینراوہ وک لہ ہردوہ سہحیحہ کہ دا لہ باسی نہو کہ سہی کہ جیماعی کردبوہ لہ گن خیزانی لہ رہ مزاندا۔ ﴿ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ واتہ: لہ بہر نہ مہ نہم ہر بارہ مان دا ﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ﴾ واتہ: نہوہ سنووری خودایہ مہیشکینن۔ و نہ فرمویت: ﴿وَاللِّكْفِيرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ واتہ: نہوانہشی کہ باوہ پ ناہینن و وہ پابند نابن بہ فرمانہکانی نہم ناینہوہ وا نہزانن کہ پزگلریان بووہ لہ تولہ نہخیر بہو شینہوہیہ نیہ وک نہوان وا تیدہگن بہ لکو نازاری بہ ژان ہہیہ ہویان واتہ: لہ دنیاو لہ قیامہ تا۔

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُنُوتًا كَمَا كَتَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ وَفَدَّ أَرْزُلًا ۚ آيَاتٍ يَلْبَسُونَ لِالْكَافِرِينَ ۚ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۚ أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَشَهِيدٌ ﴿٦﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ مَا يَكْفُرُ مِنْ جُنُودٍ نَلْتَمِذُ إِلَّا هُوَ رَائِبُهُمْ وَلَا حَمْسَةٌ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ ۚ مَعَهُمْ إِنْ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾﴾

ہوون کردنہوہی پاشہ ہرژئی دوزمنانی نابن

خودای مہزن فرمویتہی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُنُوتًا كَمَا كَتَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ وَفَدَّ أَرْزُلًا ۚ آيَاتٍ يَلْبَسُونَ لِالْكَافِرِينَ ۚ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾ نہو کہ سانہی دزایہتی خوداو پیغہ مہبری دہکن، دوچاری ناچاری دہبن، وک نہوانہشی بہر لہ وان بہدبخت بوون۔ نیمہ گہ لیک نیشانہشی زرد ناشکرمان نارڈوتہ خوار، نہوی ہرہویان ہی ناکا، بہشیان جہزہ بہدانیکی نابہرہرہ۔ خوائ گہورہ ہہوالی نہو کہ سانہمان نہداتی کہ دزایہتی خوداو پیغہ مہبری خودا دہکن و لاساری و ہی گوئی ناینہکہی نہکن نہ فرمویت: ﴿كُنُوتًا كَمَا كَتَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ سوکایہ تیان ہی دہکری و ہی ہش دہبن لہ بہزہی خوداو چارہ رہش

^۱ فتح الباری (۱۹۳/۴)، و مسلم (۷۸۱/۳)۔

ده بن وهك نه وانهی پیتش خویان كه به دببختو چاره رهش بوون. وه نه فهرمویت: ﴿وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ واته: نیشانهی ناشکراو پوون خوانه ناسو به دكارو لووت بهرز نه بی دزایه تی و بی گوئی ناکات ﴿وَاللَّكْفَرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾ له به رانبه ری نه و لووت به رزیه یان كه شوینی بهرنامه ی خوا نه ده كه وتنو فهرمانی خودایان به حی نه ده هیتناو ملیان بی كه چ نه ده كرد به شیان جه زره به دانیکی نابویه ره. پاشان خوی گوره نه فهرمویت: ﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ نه و پوژده كه خوا (تیكپا) همومان زیندوو ده كاته وه، پنیان نه لی، چیان كرده، خوا كرده و یانی ژماردوه بؤخویان له بیریان چووه، خوا له هموو شت ناگاداره. پاشان خودا نه فهرمویت: ﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا﴾ نه و پوژده ش پوژی قیامه ته كه پشبینان و نه وانه ش له پاشه وه دین هموو له یه ك ناست و شوینا كق ده كاته وه ﴿فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا﴾ واته: ناگاداریان ده كات له وه ی كرده و یانه له چاكه و له خرابه ﴿أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ﴾ واته: خودا كرده وه كانی بی تو مار كردن و نوسویوه تی له سهریان به لام خویان له یادیان نه ماوه كه چیان كرده ﴿وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ واته: خودا هیچی لی ون نابی و ناشاریته وه هیچیسی له بیر ناچی.

زانینی خودا دهوری دروست كراوه كانی داوه

پاشان خوی گوره باسی خویمان بی ده كا كه زانیاری هیه له سهر دروست كراوه كانی و ناگای لیبانه و هموو قسه كانیان ده بیسی له ههر شوینیکا بنو بی ههر شوینیک بپوژن ده یان بینی. وه ده فهرمویت: ﴿الَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكْتُوْنَ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَائِبُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَهْمُهُمْ أَنِ مَا كَانُوا يَمْيَنُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ ناخو نه تر نه ترانیوه كه ههر شتی له ناسمان و زهویدا هه بیت، خوا ده یزانی؟ هه تا سی كه س به یه كه وه چیه بكن. دیاره كه نه و چواره مینیانه و پینچ بن نه و شه مینیانه و كه متر بنو زیاتر بنو له هه ركوی بن. نه و هه همیشه له گه لیانه و پاشان له پوژی قیامه ت، پنیان نه لی چیه یان ده كرد. خودا به هموو شت زانایه. ﴿مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ﴾ له چیه و په نهانی ههر سی كه س ﴿إِلَّا هُوَ رَائِبُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَهْمُهُمْ أَنِ مَا كَانُوا﴾ واته ناگای لیبانه و گوئی له قسه و چیه یانه و له گه نه و هه شافرشته كان هه رچی به په نهانی نه لیبن ده ینوسن. وهك خوی گوره فهرمویه تی: ﴿يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّمَهُ

الْقُيُوبِ ﴿۱۰۸﴾ واته: بقرانان خدا به پازیان ده زانی و ناگای له سرته شیان هه یه وه خودا به ناگا و زانیان به هه موو غه یب و نادیار تک. وه ده فهرمویت: ﴿أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ﴾ واته: یان نه وان پتییان وایه نئمه نه پتییان و سرته یان نابیسین؟ به لئی ده بیبیسین و فریشته کانیشمان پاسپاردوه له لایان و ده نوسن. بویه زقر که س گیزپروایانه ته وه که کزده نگی زانیان (الاجماع) له سه ره نه وه یه که مه به ست به م نایه ته بوونی زانیاری خوی گوره یه وه هیچ گومانیکی تیدا نیه، له گه ل نه وه شا گوئی لئیانه و ناگاداره به سه ریانا و چاویشی لئیانه. نه و خودایه ی ناگاداری دروست کراوه کانیه تی و هیچ شتیکی لی و ن نابی پاشان نه فهرمویت: ﴿ثُمَّ يَنْتَهُمُ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ نعیامی نه حمه د ده لئیت نه م نایه ته به زانیاری (العلم) دهستی پی کرده به زانیاریش کوتایی پی مینا.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْأَنْثَرِ وَالْعُدُونِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءَهُمْ حَيْوَةٌ بِمَا آتَىٰ حَيْوَتِكَ بِمَا آتَىٰ حَيْوَتِكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلُّونَهَا فَيَنسَوْنَ الْمَصِيرَ ﴿۱۰۹﴾ يَكُأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا بِالْأَنْثَرِ وَالْعُدُونِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبُرِّ وَالنَّقْوَىٰ وَأَتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿۱۱۰﴾ إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَرِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۱۱﴾﴾

باسی خراپه کاری جوله که (اليهود)

خودای مه زن فهرمویه تی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْأَنْثَرِ وَالْعُدُونِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءَهُمْ حَيْوَةٌ بِمَا آتَىٰ حَيْوَتِكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلُّونَهَا فَيَنسَوْنَ الْمَصِيرَ﴾ نه ی تز نه وانته نه دیوه پتییان و ترا، چه مه کن، نه و کاره ی که وتیان مه یکن، هر ده یکن و له ناره و چه یانه و گوناوه سه رپنچی ده کن و له قسه ی پیغه مبه ر ده رده چن؟ خق نه گه ر تووشی ترش ده بن، نه و سه لامه ی له توی ده کن، جیاوازه له و سه لامه که خودا له توی کردوه، له پال خویانیشدا نه لئین ده ی بق له سه ر نه م و ته یه خودا جه زره به مان نادا؟ ده چنه جه مه ننه م به سیانه و سه ره نجامیان زقر خراپه. نینونه جیح ده لئیت له مواجهه وه ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا

۱ التوبة (۷۸).

۲ الزخرف (۸۰).

عَنِ التَّجْوَىٰ ثُمَّ يَمُودُونَ لِمَا قُتِلُوا مِنْهُ ۗ وَهَرَبَ إِلَىٰ مَقَاتِلِهِ مَقَاتِلِي كَوْبِي حِيَانٍ دَلَّيْتُ وَهَمَّ بِشَيْءٍ خَسْتَهُ سَهْرِي: له نيوان پیغهمبر(ﷺ) و جوله که کانا ریکه و تنیک هه بوو و هختی به کیک له هاوه له کانی پیغهمبر(ﷺ) برؤشتایا به لایانا داده نیشتن چپیان ده کرد له نیوان خویاند او و موسولمانهش وای ده زانی چپه ده کن بق شه وهی شه و بکوژن یان شتیکی خراب ده لین که پنی ناخوشه. کاتی موسولمانه که شه می شه بینی شه ترسا لیتیان و له و رینگایه وه نه ده پوشت. پیغهمبر(ﷺ) پنی گوئن که چپه نه کن هر به رده و ام بوون له سر چپه کردن و ازیان نه شه هینا خوی گه وره قورنای ناره خواره وه و فرموی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قُتِلُوا مِنْهُ عَنِ التَّجْوَىٰ ثُمَّ يَمُودُونَ لِمَا قُتِلُوا مِنْهُ ۗ وَهَمَّ بِشَيْءٍ خَسْتَهُ سَهْرِي﴾: و شه فرموی: ﴿وَلَمَّا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يَحْيِكَ بِهِ اللَّهُ﴾ نینو شه بی حاتم پیوایه تی کرد وه له عایشه وه ده لیت: هه ندی جوله که هاتنه لای پیغهمبر(ﷺ) گوئیان: (السام علیک) شه شه بو القاسم، له وه لامدا عایشه ش و تی: (وعلیکم السام). ده لیت پیغهمبر(ﷺ) فرموی: (شه عایشه خدا قسه خراب و ناشرینی پی خوش نیه) و تم نایا گویت لی نیه شه لین السام علیک؟ پیغهمبر فرموی: (شه گویت لی نه بو که و تم (وعلیکم) خوی گه وره شه می ناره خواره وه: ﴿وَلَمَّا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يَحْيِكَ بِهِ اللَّهُ﴾. و له پیوایه تیکی تری سه حیحداً هاتوه که عایشه پنی و تن: (علیکم السام و الذم و اللعنة) یانی نیوه بمرن خوا خرابتان بق بکاو بی بهش بن له به زهی خوا. وه پیغهمبر(ﷺ) فرموی: دوعای نیمه و هرنه گیری بق شه وان به لام دوعای شه وان و هرنه گیری بق نیمه و قه بول نابی لای خودا. نینو جه ریر پیوایه تی کرد وه له شه سسی کوی مالک وه که پیغهمبری خودا(ﷺ) جاریک له گه ل هاوه له کانیدا دانیشتیوو له و هخته دا جوله که یه ک هاته لایان سه لامی لی کردن شه وانیش و ه لامیان دایه وه. پیغهمبری خودا(ﷺ) فرموی: (نایا ده زانن چی گویت؟) گوئیان: سه لامی کرد شه پیغهمبری خودا(ﷺ) فرموی: (به لگو ده لیت (سام علیکم)) و اته: ناینتان نه مینی و له ناوچی پیغهمبری خودا(ﷺ)

۱ الطبري (۲۳۶/۲۳).

۲ الدر المنثور (۸۰/۸)، فرموده به کی مورسه له.

۳ الطبري (۲۳۷-۲۳۶/۲۳).

۴ فتح الباري (۴۶۶/۱۰).

فرموی: (بیہیننہ وہ بؤ لام) نہ وانیش ہینایانہ وہ پیغمبری خودا (ﷺ) فرموی: تو وت (السام علیکم) جولہ کہ کہ دہ لئیت بہ لئ. پیغمبر فرموی: (کاتی کہ سیک له نہلی کیتاب سلامی لی کردن. ئیوہش بلین (علیک)) واتہ: نہوی ووتت لہ سر خوت بی. ^۱ نہ سلی فرمودہ کہی نہ نس لہ سہیحی بوخاریدا ہاتووہ وہ نم فرمودہ یہ لہ سہیحی بوخاریدایہ لہ عائیشہ وہ بہم شیوہ یہ پیوایہت کراوہ. ^۲ خوی گورہ نہ فرمویت: ﴿وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَعْمَدُ؟﴾ واتہ: نہو کارہی کہ پی ہی ہلدہ سن نہ لئین، پیچہ وانہی نہو سہ لامیہ کہ خودا لہ پیغمبری (ﷺ) کردوہ و دہ یگوبن لہ باتی سلام قسہ پیوتنہ لہ ناوہ. لہ گہل خوشباندانہ لئین کہ وایہ بڑچی خوا سزیمان نادا لہ سر نہو قسانہی لہ دلایہ خو خودا ناگادارہ لہ وہی کہ دہ یشارینہ وہ. گہر بہ راستی نہمہ پیغمبر بی (ﷺ) لہ وانہ یہ لہ دنیا خودا سزیمان بدات. خوی گورہش فرمویت: ﴿حَسْبُكُمْ جَهَنَّمُ﴾ یانی: جہنم نیمان بہسہ لہ پڑی دوایدا ﴿يَصَلُّونَهَا فَيَنسُ الْبَصِيرُ﴾ نیمامی نہ حمد دہ لئیت: عبدوسہ مد (عبدالصمد) بڑی گیزینہ وہ، حہ مادیش (حماد) بڑی گیزینہ وہ لہ عتای (عطاء) کوبی سانیہ وہ (سائب) لہ باوکیہ وہ ئویش لہ عبد اللہ ی کوبی عمر وہ (عمرو) کہ جولہ کہ کان نہ یان گوت بہ پیغمبر (ﷺ) (سام علیک) پاشان نہ یان گوت بہ خویان بڑچی خودا لہ سر نہم قسہ یہ سزیمان نادا؟ نہم نایہ تہ ہاتہ خواروہ ﴿وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّكَ بِمَا لَزَّ بِحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَعْمَدُ؟﴾ فرمویت: ﴿وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَعْمَدُ؟﴾ سہ نہ دہ کہی چاکہ بہ لام نہ یان ہیناوہ.

شیوازی (چپہ کردن)

پاشان خوی گورہ بہ ندہ خاوہن باوہرہ کانی ناموزگاری دہ کات کہ نہوان وہک بی دینو دوریوہ کان نہ بن نہ فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا بِالْآثِرِ وَالْعُدُونِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبِرِّ وَالْقَوَىٰ وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ نہی نہ وانہی کہ باوہرہ پتان ہیناوہ! ہہ رکات ئیوہ چپہ تان کرد بؤ گوناوہ دست دریزی و نافہرمانی لہ پیغمبر سر تہ مہ کن، چپہ کہ شتان بؤ چاکی خوپاریزی بی و لہو خودایہ ترستان ہہ بی کہ ہہ مووتان لہ لای نہو کؤ دہ کرینہ وہ. واتہ: ئیوہش چپہ مہ کن وہک نہو نہ فامہ بی دینانہی نہلی کیتاب نہو دوریوہ سر لی شیواوانہی کہ مہ یلیان لہ سر خوانہ ناسیہ ﴿وَتَنَجَّوْا بِالْبِرِّ وَالْقَوَىٰ وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ واتہ: بترسن لہو خوابہی کہ ناگادارتان

^۱ الطبري (۲۴/۲۳).

^۲ فتح الباري (۴۶۳/۱۰).

^۳ احمد (۱۷۰/۲)، فرمودہ یہ کی حسہ نہ.

دهکا له هه مو ئه و کردارو قسانه ی کردوتانه و بۆی هه لژماردون و بهم زوانه پاداشتتان ئه داته وه له سه ری .
 پاشان ئه فهرمویت: ﴿ إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَكَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِصَاحِبِهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴾ سرته له شه پیتانه وهیه، هه تا خاوه ن باوه پانی پی خه مگین بکا، هه رچه ند به بی ئیزنی خودا، هه یج زیانئیکیان لی نادا. با هه رکئی خاوه ن باوه ره خۆیان به خودا بسپێرن. واته: چه کردن (به په نهانی و سرته کردن) که خاوه ن باوه پ وا ده زانی باسی خراپه ی ئه وان ئه که ن و ده یانه وی ئازاری ئه وان بده ن. ﴿ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَكَ الَّذِينَ ءَامَنُوا ﴾ واته ئه وه ی ئه و چه که رانه پی ئه هه لده سن شه پیتان ده یخاته دلایانه وه و بۆیان ده پازنئیتته وه ﴿ لِيَحْزُنَكَ الَّذِينَ ءَامَنُوا ﴾ واته: بۆ ئه وه ی خه مگینیان بکات ئه وه هه یج زیانئیکیان لی نادا به ئیزنی خودا نه بی. وه هه رکه سی ههستی به شتی له و چهانه کرد با په نا به خودا بگری و پشت به خودا ببهستی به یارمه تی خوا هه یج زیانئیکی لی نادات. له فهرمووده دا هاتوه که نه می کردوه له چه کردن چونکه ده بیته هۆی ئازاردانی موسولمانان وه ک نیمامی ئه حمه د پریواپه تی کردوه له عبده الله ی کورپی مه سعوده وه ده لئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (وه ختیک ئیوه سی کس بوون به یه که وه با دوو که س چه نه کا به بی هاوه له که ی تریان چونکه ئه و چه یه دلگرانی ده کات) له فهرمووده ی ئه عمه شه وه هیناویانه. وه عبده الرزاق له ئیبنوعومره وه پریواپه تی کردوه ده لئیت: پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فهرموویه تی: (ئه گه ر کاتی ئیوه سی که س بوون با دوانتان قسه نه کا به بی سیهه متان به بی ئیزن وه درگرتن لپی چونکه ئه و چه کردنه خه مگینی ده کات) له فهرمووده ی ئه عمه شه وه (الاعمش) هیناویانه. ^۱ وه عبده الرزاق پریواپه تی کردوه له ئیبنوعومره وه ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرموویه تی: (وه ختی ئیوه سی که س بوون با دوو که ستان چه نه کات به بی سیهه م به ئیزنی ئه و نه بی چونکه ئه و چه یه خه مگینی ده کات) ^۲ موسلم هیناویه تی ^۳.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحَ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿۱۱﴾ ﴾

^۱ احمد (۴۲۵/۱-۴۳۱)، فهرمووده یه کی سه حیهه .
^۲ فتح الباری (۵۸/۱۱)، و مسلم (۱۷۱۸/۴).
^۳ عبده الرزاق (۲۶/۱۱)، فهرمووده یه کی سه حیهه .
^۴ مسلم (۱۷۱۷/۴).

خوای گه وده نامۆزگارى بهنده خاوهن باوه په كانى ده كات و فه رمانيان پى ده كا كه له گه ل يه كتر چاك بن له ناو كۆرپدا نه فه رمويت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَسَبَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَاسْبَحُوا بِحَمْدِ اللَّهِ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ لَكُمْ فَانشُرُوا فَأَنْشُرُوا لِرَفْعِ اللَّهِ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ نى گه لى خاوهن باوه پان! هر كا له كۆرپدا پىيان وتن: جىگه بكه نه وه، جىگا بكه نه وه! هه تا خوداش جىگه لى ئىوه بكا ته وه. نه گه ر وتيشيان راسته وه بن، راسته وه بن با خوا ئه وانى له ئىوه باوه پريان هئناوه و ئه و كه سانه ش كه له زانىارى به شدارن، به چند پله به رزتريان ده كاته وه و هر كارىكى ئىوه بىكهن، خوا ده يزانى. ﴿فِي الْمَجَالِسِ﴾ خوئىنراوه ته وه به (فى المجلس) ﴿فَأَسْبَحُوا بِحَمْدِ اللَّهِ لَكُمْ﴾ له به ر ئه وه كه پادا شت له شىوه لى كاره كه به وه ك له فه رمووده لى سه حىحدا هاتوه (كه سى) له به ر خاترى خودا مزگه وتىك دروست بكات خودا خانويك بۆ ئه و كه سه دروست ده كات له به هه شتا).^۱ وه له فه رمووده لى كه لى ترا هاتوه (كه سى) ئاسانكارى بكات بۆ لى قه وماوى (يارمه تى بدا) خودا له دنياو پۆزى دوايدا ئاسانكارى بۆ ده كا (ده يخاته خو شىبه وه) خودا له يارمه تى دانى بهنده لى خوئىدايه هه تا بهنده له يارمه تى برا كه يدا بى).^۲ له م بابه ته وه نمونه زۆره. بۆيه خوای گه وده فه رموويه تى: ﴿فَأَسْبَحُوا

بِحَمْدِ اللَّهِ لَكُمْ﴾ قه تاده ده لىت: ئه م ئايه ته له كۆرپى زىكرا هاته خواره وه چونكه ئه وانه وه خنى كه سىكيان بدبايه (چاو پى بكه وتايه) دىت بۆ لايان له كۆرپه كه يانا لاي پىغه مبه ر (ﷺ) جىگايان بۆ نه ئه كرده وه دانىشى خوای گه وده فه رمانى پى كردن كه جىگه بۆ يه كترى بكه نه وه.^۳ ئىمامى ئه حمه دو شافىمى رپوايه تيان كرده له ئىبنوعومره وه كه پىغه مبه رى خوا (ﷺ) فه رموى: (با هىچ پياويك پياويكى تر هه ل نه سىتى له شوئى دانىشتىدا خوئى تىيدا دانىشى به لكو جىگاي يه كترى بكه نه وه و شوئىنه كه فراوان بكن).^۴ له هه ردوو سه حىحه كه دا هئناويانه.^۵ وه ئىمامى ئه حمه د رپوايه تى كرده له ئه بوهوره يره وه ئه وىش له پىغه مبه ره وه (ﷺ) فه رمويه تى: (با هىچ پياويك پياويكى تر هه ل نه سىتى له شوئىنه كه يداو پاشان تىيدا دانىشى به لكو جىگاي يه كتر بكه نه وه خودايش جىگا بۆ ئىوه

^۱ فتح الباري (۱/۶۴۸).

^۲ مسلم (۴/۲۰۷۴).

^۳ الطبري (۲۳/۲۴۴).

^۴ احمد (۲/۱۲۶)، و ترتيب الشافعي (۲/۱۸۶)، فه رمووده لى كه سه حىحه.

^۵ فتح الباري (۱/۶۴)، و مسلم (۴/۱۷۱۴).

ده کاته وه).^۱ دووباره پیوایه تی کردوه به و ته یه کی تر (با هیچ پیاوئک بۆ پیاوئکی تر هه ل نه سئ له شوئنه که یا (کۆره که یا) به لکو جیگای یه کتر بکه نه وه خودا جیگاتان ده کاته وه (فراوانی ده کات) بۆتان).^۲ ته نها نه حمه د پیوایه تی کردوه. پیوایه ت کراوه له ئیبنوعه باسو و هه سه نی به سری و که سه نی تریشه وه که گوتویانه له م فرموده ی خوی گه وره دا: ﴿فَأَسْحُرُوا بِسَمِّ اللَّهِ لَكُمْ﴾ واته: هه لسن بۆ جهنگ (غزا) کردن.^۳ قه تاده ده لئیت: ﴿وَإِذَا قِيلَ ائْتُرُوا فَأَئْتُرُوا﴾ واته: وه ختئ بانگ کران بۆ خئرو چاکه قه بولی بکه نو برۆن.^۴

پێزی زانست و زانیان

خوی مه زن نه فرمویت: ﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ واته: وا نه زانن نه گه ر که سئ له ئیوه جیگای کرده وه بۆ برابره کی خوی وه ختئ پئیی و ترا یا فرمانی پئ کرا که هه لسن هه لسا له جیگا که ی پۆشته ده روه ئه وه نه وه که سه پێزی ئی نه گه روه و ناهه قی پئ کراوه به لکو ئه وه پێزو پله ی به رزی له لای خودا ده درئیی، وه خوی گه وره ئه و پادا شته ی نافه وتئیی و بوی هه ل نه گری له دنیا و قیامه تدا پادا شته ی ئه داته وه. چونکه هه ر که سئ له به ر خاتری خودا خوی به که م بزانی خوی گه وره پله و پایه ی به رز ده کاته وه و ده نگ و باسی له ناو خه لکا بلاو ده کاتته وه. بۆیه خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ یانی: زۆر ناگاداره و ده زانی کئ شایه نی ئه و پێزه یه و کئ شایه نی نه. ئیمامی نه حمه د پیوایه تی کرده له ئه بی توفه یلی عامری کوپی واسله وه که نافه یی کوپی عبداو الحرس له عه سفان گه پشت به عومه ری کوپی خه تاب که عومه ر کردبوی به لئپرسراوی (مکه). عومه ر پئیی ووت: کئت کرده به لئپرسراوی ئه م شیوه؟ نه ویش ده لئیت: ئیبنو ئه یزیم کرده به لئپرسراویان پیاوئکه له موالیه کانه مان (له به نده ئازاد کراوه کانه مان) عومه ر ده لئیت: مه والیت کرده به لئپرسراویان؟ ده لئیت ئه ی گه وره ی موسولمانان ئه و پیاووه شاره زاو خوئنده واره له قورئان و زانایه له فره ائیزدا قازیشه، عومه ر (په زای خوی ئی بی) ووتی: ئه ی پئغه مبه ره که تان (ﷺ) نه ی فرمووه:

۱. احمد (۵۲۲/۲)، فرموده یه کی سه حیه.

۲. احمد (۳۳۸/۲)، فرموده یه کی سه حیه.

۳. الطبري (۲۴۴/۲۳)، و القرطبي (۲۹۹/۱۷)، الدر المنثور (۸۲/۸).

۴. الطبري (۲۴۵/۲۳).

خوای گدوره بهم په پاره گه لیک بهرز ده کاته وه و گه لیکى تری پی داده به زینتی. وه هر بهم شیویه موسلمیش پویه تی کرده.^۲

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرُّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرٌ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۲﴾﴾
 ﴿أَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذ لَّمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا تَمَلُّونَ ﴿۱۳﴾﴾

فهرمان به مال به خشین پیش نه وهی قسه له گه ل پیغه مبه را (ﷺ) بکن

خوای گدوره نه فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرُّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرٌ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ نهی گه لی خاوه ن باوه بان! هر کاتی ویستان چبه له گه ل پیغه مبه ر بکن، هر له چبه کردنه که خیریک بکن، نه مه بق نیوه چاکترو پاکتره. گه نه شتان بو، نه وا خودا لیتان ده بورئو دلوفانه. خوای گدوره هرمان نه دا به به بنده کانی گه ره کیکیان ویستی سرته له گه ل پیغه مبه ری خودا (ﷺ) بکات که نه سرته به له نیوان نه وو پیغه مبه ردا بو (ﷺ) پیش نه سرته به با خیریک بکات. تا پاک و خاوینو شایسته ی بکات بق نه وهی بپواته خزمه ت پیغه مبه ر (ﷺ) بویه فرموی تی: ﴿ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرٌ﴾ پاشان فرموی تی: ﴿وَإِن لَّمْ تَجِدُوا﴾ گه

نه وه شتان نه توانی له بهر هزاری. ﴿وَإِن اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ که سی نه توانی نه و داوایی لی ناکری. پاشان فرموی تی: ﴿أَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذ لَّمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا تَمَلُّونَ﴾ ناخو له بهرتان گرانه بهر له چبه کردن خیری بکن؟ گه نه مه شتان نه کردو خودا له مه عافوی کردن، ده سا نیوه نویژ بکن و زه کات بدن و به رفهرمانی خودا پیغه مبه ری بن. خودا له همو کرده وه تان ناگاداره. وات: نه گه ترستان هه بو له سر به رده وامی نه م بریاره له سرتان که کردنی خیره پیش نه وهی سرته له گه ل پیغه مبه ر (ﷺ) بکن ﴿فَإِذ لَّمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا تَمَلُّونَ﴾ نه م خیرکردنه هه لگراو لبرا له سریان. و تراویشه که نیش بهم نایه ته نه کرا پیش نه سخ بوونه وه شی. جگه له عه لی کوپی نه بوتالب نه بی (په زای خوای لی بی) نیشی پی نه کرد. عه لی کوپی

^۱ احمد (۳۵/۱)، فرموده به کی سه حیه.

^۲ مسلم (۵۵۹/۱).

نه بو ته لحه ده لیت: له ئیبنوعه باسه وه له م نایه ته دا ﴿فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جَبْرَتِكُمْ صَدَقَةٌ﴾ له بهر نه وهی موسولمانان پرسپاری زۆریان له پیغه مبهری خودا نه کرد ﴿وَسَلِّمُوا﴾ زۆر ماندویان کردو ناره حهت بوو. خوی گه وره ویستی سه ر شانی پیغه مبهر ﴿وَسَلِّمُوا﴾ سووک بکات. وه ختی ئه مهی فرموو موسولمانان زۆر ترسان و وزیان له پرسپار کردن هینا. پاشان خودا ئه مهی نارده خواره وه ﴿أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جَبْرَتِكُمْ صَدَقَتٌ فَإِذَا لَرْتَفَعُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ خودا ده رگای لێ کرد نه وه مۆله تی دان و تهنگی له سه ر نه هیشتن.^۱ عیگره وه حه سه نی به سری گو تیان له وهی که خودا ئه فرمویت:

﴿فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جَبْرَتِكُمْ صَدَقَةٌ﴾ نایه ته که ی دوی خوی نه سخی کرد وه ته وه ﴿أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جَبْرَتِكُمْ صَدَقَتٌ﴾ تا کو تاییکه ی.^۲ سه عیدی کو پی ئه بو عورویه ده لیت: له قه تاده و موقاتلی کو پی حیانه وه خه لکی پرسپاریان نه کرد له پیغه مبهری خوا ﴿وَسَلِّمُوا﴾ هه تا ماندویان کردو ناره حهت بوو خودایش به م نایه ته وازی پێ هینان. وه ختی که سیکیان پتویستی هکی ببوایه به پوشتنی بۆ لای پیغه مبهر ﴿وَسَلِّمُوا﴾ نه ی نه توانی جی به جیی بکات هه تا نه و خیره ی نه کردایه. ئه مه یان زۆر به لاره گران و ناره حهت بوو پاشان خودا نایه تی مۆله تدان (بۆ نارده نه خواره وه) ﴿فَإِنْ لَرْتَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^۳

موعه مه ر ده لیت له قه تاده وه: ﴿إِذَا نَجَّيْتُمُ الرِّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جَبْرَتِكُمْ صَدَقَةٌ﴾ ئه مه نه سخ بو وه ده وامی نه کرد ماویه له پوژیک نه بی.^۴ وه هه ر به م شیویه به عبدالرزاق له مواجهه وه پویایه تی کرده. عه لی کو پی ئه بو تالب ده لیت: ته نها من نه بی که س جی به جیی نه کرد هه تا نه سخ بو وه به ته مای پادا شتم، وه ده لیت: ته نها یه که سه عات بوو.^۵

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قَالُوا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿۱۴﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۵﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿۱۶﴾ لَنْ نَغْفِرَ عَنْهُمْ أَسْمَاءَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿۱۷﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ

۱ الطبري (۲۴۹/۲۳)
 ۲ الطبري (۲۵۰/۲۳)
 ۳ الطبري (۲۴۸/۲۳)
 ۴ الطبري (۲۸۰/۲۳)
 ۵ عبدالرزاق (۲۸۰/۳)

جَمِيمًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُرٍّ وَحَسْبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ إِلَّا أَنَّهُمْ هُمُ الْكَذِبُونَ ﴿۱۸﴾ أَسْتَوِدَّ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ

فَأَنسَهُمْ ذَكَرَ اللَّهُ أَوْلِيَّكَ جَزْبَ الشَّيْطَانِ إِلَّا إِنَّ جِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْمُتَمِرُونَ ﴿۱۹﴾

باسی خراپی دوپووهکان (المنافقین)

خوای گوره نه فرمویت: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُم مِّنْكُمْ وَلَا مِنْهُم وَعَمِلُوا عَلَىٰ

الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ ناخو تو نه وانهت نه دی که بونه دوستی نه وانهی خودا غزه بی لی گرتبون؟ له نئوه نین، له وانیش نین، به درو سویند به خوا ده خون و ده شرانن که درو ده کن. خوای گوره پازی نه بوونی خوئی له دوپوه کان دهرده برئی له وهی که دوستایه تی خوانه ناسه کان نه کن له ژیره وه به په نهانی له راستیشدا نه له گه ل خوانه ناسه کان و نه له گه ل موسولمانه کان. وه ک خودا فرمویه تی:

﴿مَذَّبَيْنَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ سَبِيلًا﴾. واته: دودل و دلّه پاوکییانه له و نیوان (کوفرو باوه) هدا نه لای پروا دارانن وه نه لای بی باوه پانن وه هر که سیک خوا گومای بکات نه وه هر گیز ینگه به کی پاستی بو ناندوزیتته وه (بیگه به نیت به مه به ست). وه لیره شدا

فرمویه تی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾ واته: نه و جوله کانهی که دوپوه کان دوستایه تیان له گه ل نه کردن و لییان نزیک ده بونه وه به په نهانی و له ژیره وه. پاشان خودای مزین

فرموی: ﴿مَا هُم مِّنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ﴾ واته: نه و دوپوهانه له راستیدا گه ل نئوه نین وه له گه ل نه وانهیش نین که دوستایه تیان له گه ل نه کن که بریتیه له جوله که کان وه دیسان فرمویه تی: ﴿وَعَمِلُوا عَلَىٰ

الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ واته: دوپوه کان سویند بو درو نه خون. خویشیان چاک ده زانن که به درو وه سویند نه خون که ناو دهر برئی به (الیمین الخموس) واته: سویندی درو. به تابیبت له و حالته پیسو ناشیرینه دا که تیبدا دهرین په نا به خوای گوره لئی. چونکه نه و دوپوهانه وه خستی نه گه بشتن به موسولمانه کان نه یان گوت خاوه ن باوه پرین کاتیکیش بجونایه ته لای پیغه مبریش (صَلَّى) سویندیان بو ده خوارد که باوه پدارن. نه م کردارهش پئی هه لده سان ده یان زانی درو یان کردوه به دروه سویندیان خواردوه. چونکه نه وان باوه پرینان به پاستی قسه که ی خویشان نه بوو. پاستیه که یشی هر و ابوو که درو یان کردبوو. بویه خوای گوره شایه تی دا له سر نه وهی که باوه په تیاننه که یان درو یه و شایه تی دانه که شیان هر درو یه. پاشان خودای مزین فرمویه تی: ﴿أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿۱﴾ خدا نازاری درواری بۆ نه مانه ساز کرده و کاره که یان زور خرابه. واته: خودا له سر نه م
 په وشته ناشیرین و خرابه یان که دوستایه تی خوانه ناسه کان و قسه بۆ کردنیان بوو له گه لّ درایه تی
 موسولمانان و خیانه ت لّ کردنیان بۆیه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿اتَّخَذُوا أَيْمَنَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ
 اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾ سویندیان کردبوه قه لغانیک بۆخویان و بوونه له مپه ری پتی خودا، سا بۆیان
 نازاریکی نابوویره هیه. واته: خویان به خاوه نیمان پیشان نه داو بی دینه که یان نه شارده وه
 ده ریان نه نه خست. به و سوینده درویانه خویان نه پاراست زور که س که نه مانه یان نه ده ناسی و
 راستیه که یان نه ده زانین هه لّ نه خه له تان پتیان و به و شیویه نه بوونه له مپه ری پتی خودا و هندی
 خه لکیان ده خسته گومانه وه و په شیمانان نه کردنه وه. ﴿فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ﴾ واته: له به رانبه ری نه وه ی
 که نه و دوپوانه سویندی درویان به ناوه گه وره کانی خودا نه خوارد. به گه وره و پیزوهه سه بیران
 نه نه کرد خودایش سزایه کی نابوویره ریان نه دات. پاشان خوی گه وره فرموویه تی: ﴿لَنْ تَغْنَى عَنْهُمْ
 أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ نه سامان و نه پۆله کانیان (له
 به رانبه ری خوداوه) ناتوانن هیچیان بۆ بکن، نه وانه جهه ننه مین و هه تا سر هر له وی دهن. واته:
 سامان و پۆله کانیان ناتوانن هیچ سویدیکیان پی بگه یه نن و هختی سزایان بۆ دابه زی. ﴿أُولَئِكَ أَصْحَابُ
 النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ پاشان فرموویه تی: ﴿يَوْمَ يَعْمُومُونَ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَطَّلُونَ لَهُ كَمَا يَحِلْفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
 عَلَىٰ شَوْءٍ آلا إِنَّمَا هُمْ الْكَاذِبُونَ﴾ پۆژی که خوا گشتیان زیندو ده کاته وه، نه و جار سویندی بۆ نه و
 ده خۆن وه کوو بۆ شیوه سویند نه خۆن، لاشیان وایه شتیکیان له باردایه. باش بزنان که نه مانه دروزنن.
 واته: له پۆژی قیامه تا هه موویان کو ده کریته وه هیچ که سیکیان له ده ست ده رناچن و ده هینرین.
 ﴿فَيَحِلْفُونَ لَهُ كَمَا يَحِلْفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَوْءٍ﴾ واته: سویند نه خۆن به خودا که له سر پتی راست
 بوون و لایان نه داوه وه ک چۆن له دنیا سویندیان نه خوارد بۆ خه لکی چونکه هه ر که سی له سر هه ر
 شتی له دنیا ژایانی به سر برد له سر نه و شته ش نه مرئی و زیندو ده کریته وه. و ا ده زانن نه و سویند
 خواردنه سویدیان پی ده گه یه تی له لای خودا وه ک له دنیا لای خه لکی سویدیان لّ و هرگرت که
 پاکانه یان نه کردو چاوپوشیان لّ نه کراو باوه ریان پی ده کرا. ﴿وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَوْءٍ﴾ واته: کاتی
 سوینده که یان به و شیویه بۆ خودا نه خوارد وایان ده زانی پزگاریان ده بی. پاشان خوی گه وره
 هه ره شیان لّ ده کاو نار هه ت بووه لئیان و نه فرمویت: ﴿آلا إِنَّمَا هُمْ الْكَاذِبُونَ﴾ ته نکیدی ده کاته وه

لہ سریان کہ دروزن و راست ناکہن. پاشان خودای گہ ورہ فہ رمویہ تی: ﴿اَسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ مُمُ الْكٰثِرُونَ﴾ شہیتان لہ سریان زال بووہ و یادی خودای لہ بیر بردوون، شو ان کومہ لہ ی شہیتان باش بزائن کہ ہر کومہ لہ ی شہیتان زہرہ مندہن. یانی شہیتان زال بووہ بہ سہر دلینا لہ بیر بردوونہ تہوہ کہ یادی خودا بکن. وہ شہیتانیش بہ سہر ہر کہ سیکا زال بی وہ کہ شو انہ ی لی دہ کا. ہر لہ بہرئہ وہ یہ کہ تہ بوادود دلئیت: تہ حمہ دی کورپی یونس و زاندہ و سائیبی کورپی حہ بیشی لہ مہ عدانی کورپی تہ بی تلحہ ی یہ عموریہ وہ یو یان گپراینہ وہ شویش لہ تہ بوہ رداوہ (ابو الدرداء) دلئیت: بیستم لہ پیغہ مہبری خوداوہ (ﷺ) تہ ی فہ رموی: (ہر کہ سیک لہ دئیہ کداو (گوند) لہ پش مالیکا (بدو) نیقامہ ی نویژ نہ کوی لہ ناویاندا مہ گین شہیتان زال دہ بی بہ سہریانا لہ گہ ل کومہ لہ بہ، چونکہ بیگومان گورگ مہ پی جیا بوہ وہ (تہرہ) دہ خوا) زاندہ و سائب وتیان: واتہ: نویژ بہ کومہ ل (بہ جماعت).^۱ پاشان خودای مہ زن فہ رموی: ﴿أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ﴾ واتہ: شو انہ ی کہ شہیتان زال بووہ بہ سہریانا و یادی خودای لہ بیر بردوونہ تہوہ پاشان فہ رموی: ﴿أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ مُمُ الْكٰثِرُونَ﴾ باش بزائن کہ ہر کومہ لہ ی شہیتان زہرہ مندہن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَلِينَ ۝۲۰﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبَ بَ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿۲۱﴾ لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿۲۲﴾

زہ بوونی تہو کہ سانہ ی کہ دڑایہ تی خودا نہ کہن و زال بوونی خودا و پیغہ مہرہ کانی بہ سہریانا دہ (علیہم السلام)

خودای مہ زن فہ رمویہ تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَلِينَ﴾ تہو کہ سانہ ی دڑایہ تی خودا و پیغہ مہبری دہ کہن، لہ ہہ مو کہ س زہ بوون ترن. خوی گہ ورہ باسی تہو خوانہ ناسانہ دہ کا کہ دڑایہ تی خودا و پیغہ مہرہ کہ ی (ﷺ) دہ کہن و باوہر ناہینن. واتہ: دوورہ پریزن و دڑایہ تی پتی خودا تہ کہن و بہ پیچہ وانہ ی بہرنامہ ی خودا دہ جولینہ وہ و بہ پیگہ کہ ی تہو دا ناہون ﴿أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَلِينَ﴾

^۱ ابو داود (۳۷۱/۱)، فہ رمویہ ی کی حہ سہنہ.

واته: ئەوانه له گۆری (کۆمه‌لی) به‌دبه‌ختان و ده‌رکراوانن وه دوون له پئی پاستو له دنیاو له قیامه‌تدا زه‌لیل و سه‌رشۆپن. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿کَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبُ بِنَا وَأَرْسَلْنَا إِلَيْكَ اللَّهُ قَوِيَّ عَزِيزٌ﴾ خدا خۆی بپیری داوه: بئ گومان من و پیغه‌مبه‌ره‌کانم سه‌رده‌که‌وین. خودا به‌توانایه و به ده‌سته‌لاته. یانی خودا خۆی بپیری داوه له په‌راوی یه‌که‌می تو‌ماری کردوه و گوپینی به‌سه‌ردا نایه‌ت و پئی گری نیه و ناتوانی دزایه‌تی بکری. بئ گومان سه‌رکه‌وتنیش بۆ خودا و پیغه‌مبه‌ره‌کانی و به‌نده خواناسه‌کانیه‌تی له دنیاو له پۆزی دوایدا وه‌ک خودای گه‌وره فه‌رمویه‌تی: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴿٥١﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ واته: به‌پاستی ئیمه پیغه‌مبه‌رمان و ئەوانه‌ی باوه‌ریان هیناره سه‌رکه‌وتو ده‌که‌ین له زیانی دنیاو وه له و پۆزه‌ی (قیامه‌ت) که شایه‌ته‌کان هه‌له‌سه‌نه‌وه، پۆزیک پاکانه کردنی بئ باوه‌ریان سویدان پئ ناگه‌یه‌نی هه‌موویان نه‌فه‌رتیان ئی کراوه و خرایترین جینگایان هه‌یه. وه لی‌رده‌دا فه‌رمویه‌تی: ﴿کَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبُ بِنَا وَأَرْسَلْنَا إِلَيْكَ اللَّهُ قَوِيَّ عَزِيزٌ﴾ واته: خودای به‌تواناو خاوه‌ن ده‌سته‌لات بپیری داوه که سه‌رکه‌وتن هه‌ر بۆ ئەوه به‌سه‌ر دوژمه‌نه‌کانیا. ئەمه‌یش بپیری‌که‌و دراوه و بپاوه‌ته‌وه که پاشه‌پۆزو سه‌رکه‌وتن هه‌ر بۆ موسولمانانه له دنیاو قیامه‌تا.

موسولمانان دوستایه‌تی بئ دینان ناکه‌ن

پاشان خۆای گه‌وره فه‌رمویه‌تی: ﴿لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ تو نابینی ئەوانه‌ی باوه‌ریان هه‌یه به‌ خودا و به پۆزی قیامه‌ت، نابئ هه‌رگیز ببینه دۆستی ئەوه که‌سانه‌ی پیچه‌وانه‌ی خودا و پیغه‌مبه‌ری خودان. ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر باوکیشیان یان کوپیان بن، یا له هۆزه‌که‌ی خۆیان بن، که ئەمانه خودا بپوای له دلپان جیگیر کردوه و به هینیکی تابه‌ته‌ی خۆی دیاری کردوون، ده‌یان نیریته باغاتیک جۆ باریان به‌ به‌ردا ده‌پواو هه‌تا سه‌ر هه‌ر له‌وی ده‌بن، خودایان ئی پازی بووه و ئەوانیش له خودا پارزین. ئەوانه کۆمه‌لی خودان. باش بزنان هه‌ر کۆمه‌لی خودا پزگاری و سه‌ره‌فرانن. واته: دۆستایه‌تی ئەوه که‌سانه ناکه‌ن که پیچه‌وانه‌ی فه‌رمانی خودا و پیغه‌مبه‌ری خودان (ﷺ) با ئەوانه خزمی نزیکیش بن وه‌ک خودا

١ غافر (٥١-٥٢).

فرمویستی: ﴿لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتُوا وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ تَقَاتُوا﴾^۱، واتہ: نابیؐ پرواداران بی باوہ پان بگردن بہ

دوستی خویان لہ جیاتی پرواداران وہ ہرکہ سیک و ابکات تیرت پہ یوہستی لہ گہ خدا نامینت مہ گہ بز

خوپازاستنتان بیت لییان وہ خودا دہ تان ترسینتت لہ سزای خوی۔ وہ نہ فرمویست: ﴿قُلْ إِنْ كَانَ

أَبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا

وَمَسْكَنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ

بِأَمْرٍ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾^۲، واتہ: (نہی موحمہد ﷺ) بلی: نہ گہر باوکانتان و

کوپرانتان و برایانتان و ہاوسہ رانتان و خزم و عہ شیرہ تان و مال و داراییہ ک (بہ زحمہت) پدیداتان

کردوہ و بازگرنیہ ک دہ ترسن برہوی نہی (بی بازپ بی) و خانوبہ رہیک کہ پئی پازین خوشہ ویست

ترہ لاتان لہ خواو پیغہ مبرہ کہ یو و تیکوشان لہ رنگہ کہ بیدا نہ وہ چاوہ پروان بکن ہتا خوا فرمان (و

تولہ) ی خوی دینی (بو تان) وہ خوا پینمونی کہ سانی تیبہ لہ سفور ناکات۔ سہ عیدی کوپی عبدالعزیزو

کہ سانی تریش گوتویانہ: نہ م نایہ تہ ہاتہ خواروہ: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ تا

کو تاپہ کہ ی لہ سہر نہ بو عوبہ یدہ ی عامری کوپی عبدالله کوپی جہ راج و ہختی باوکی خوی کوشت لہ

غہ زای بہ درا۔^۲ لہ بہر نہ مہ یہ عومہ ری کوپی خہ تاب (رہ زای خوی لی بی) کاتی فرمانی کرد بہ پراویژ

دوای خوی لہ و شہش کہ سہ ی یہ کیک ہ لہ بزین۔ دہ لیت: نہ گہر نہ بو عوبہ یدہ زیندو و بوایہ نہوم نہ کردہ

جینشینی خوم۔ وہ و تراوہ لہ م نایہ تہ دا ﴿وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ﴾ ہاتہ خواروہ لہ سہر نہ بو عوبہ یدہ

کہ باوکی کوشت لہ غہ زای بہ درا۔ ﴿أَوْ أَبْنَاءَهُمْ﴾ لہ سہر نہ بو بہ کری سدیق کہ ویستی عبدالرحمنی

کوپی بکوئی لہ و پڑوہ دا۔ ﴿أَوْ إِخْوَانَهُمْ﴾ لہ سہر موسعہ بی کوپی عومہ یر کہ براکہ ی خوی عبدالله ی

کوپی عومہ یری کوشت لہ و پڑوہ دا ﴿أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾ لہ سہر عومہ ر کہ خزمتیکی نزیکی خوی کوشت لہ و

پڑوہ دا۔ وہ لہ سہر علی و حہ مزہ و عوبہ یدہ ی (عبیدہ) کوپی حارس کہ عوتبہ و شیبہ و ولیدی کوپی

عوتبہ یان کوشت لہ پڑی بہ درا واللہ اعلم۔ وہ منیش نہ لیتنم ہر لہ شیوہ ی نہم پرواداوہ و ہختی

پیغہ مبر (ﷺ) پراویژی کرد لہ بارہ ی دیلہ کانی بہ دروہ بہ موسولمانان، نہ بو بہ کری سدیق دہ لیت کہ

^۱ ال عمران (۲۸).

^۲ التوبة (۲۴).

^۳ انظر الاصابة ترجمة عامر بن عبدالله بن الجراح.

با فیدیہ یان لئ وەرگیری، نو سامان و دهرامه ته نه بیته یارمه تی و هیژیکی گه وره بق موسولمانان. وه نه مانه ناموزاو خزمی خومانن به لکو خوی گه وره هیدایه تیان بداو موسولمان ببن. عومر ده لئیت: نه خیر من پام له سر پای نه بوبه کر نیه نه ی پیغه مبری خودا (ﷺ) نایا پیم نه ده ی که بق فلا نه که سی خزمن تا بیکوزم و عه لیش بق عه قیل و وه پزگی فلا نه که سیش بده بق خزمه که سی بق نه وه ی خودای گه وره ناگای لئ بی که هیچ خوشه ویستی و دوستایه تیه نیه له دلمانا به رامه بر نم بت په رستانه. نه مه بودا وه که بسو به نه واوی. وه نه فرمویت: ﴿أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ نانه وانه خودا با وه پی له دلیندا جیگیر کردوه. ئیبنوعه باس ده لئیت: ﴿وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ﴾ به هیزی خوی یاریده ی داون. وه نه فرمویت: ﴿وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ﴾ هه موو جارئ له وینه ی نه مه له پیشه وه ته فسیر کراوه ﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ نه هییه کی جوان و شیرینه کاتی نه وان به زه بییان نه هاته وه به که سوکارو خزمه نزیک و هوزه که یان له به ر په زامه ندی خوی گه وره خودایش پاداشتی دانه وه له وان پازی بوو نه مانیش له خودا پازین به وه ی که پیی به خشین له وه موو نازو نیعمه ته نه براوه یه له قیامه تاو نه و سهرکه وتنه گه وره و پززه له دنیا.

﴿أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ واته: نه وانه کومه لی خودان. واته: به ندی خودان و شایه نی پزین له لای خودا وه نه فرمویت: ﴿أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ نه مه ناگاداری و هه ول دانه به پزگار بوون و خوش به ختی و سهرکه و تنیان له دنیا و له پوزی دوا یا له به رانبه ری نه وانیه که باس کران که له کومه لی شه ی تانن زیانبارن. وه که فرمویه تی: ﴿أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾، واته: باش بزائن که هه کومه لی شه ی تانن زیانبارن.

تہ فیسری سوره‌تی (العشر)

لہ مہ دینہ ہاتوہ تہ خواروہ

عہدہ لای کوی عہ باس نہ بیوت سوره‌تی بہ نی نہ زیر^۱۔ سعیدی کوی مہ نسور پیوایہ تی کردوہ لہ سعیدی کوی جو بہ یروہ دلایت: گوتم بہ نیبوعہ باس لہ بارہی سوره‌تی حہ شرہ وہ دلایت: لہ سر بہ نی نہ زیر ہاتہ خواروہ۔ وہ بوخاری و موسلمیش پیوایہ تیان کردوہ لہ پیوہ کی ترہ وہ لہ ہوشہ بیہ وہ بہو شتوہ بہ^۲ وہ بوخاری پیوایہ تی کردوہ لہ فرمودہ کہی نہ بوہ وانوہ لہ بشرہ وہ نیویش لہ سعیدی کوی جو بہ یروہ دلایت: گوتم بہ نیبوعہ باس لہ بارہی سوره‌تی حہ شرہ وہ دلایت سوره‌تی بہ نی نہ زیرہ^۳۔

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (۱) هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرَّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿۲﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَمَذَّبْتُمْ فِي الدُّنْيَا وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿۳﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۴﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْسَةٍ أَوْ نَرَكْتُمْوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْرِىَ الْفَاسِقِينَ ﴿۵﴾

ہہ موو شتی بہ پاکوی بیعہ بیی خودا ہہ لہ دہا (دہ بیڑی)

خودای مہ زن نہ فرمویت: ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ہہ رہ بہ پاکوی بن عیبی خودا ہہ لہ دہن، ہہ رچی لہ ٹاسمانہ کانو زہ میندا ہن، ہہر خوی خاوان دہستہ لاتو لہ کارزانہ۔ خوی گہ و رہ ہہ والمان نہ داتی کہ ہہ رچی لہ ٹاسمانہ کانو زہ مینا ہہ یہ ہہ مووی بہ پاکوی بیعہ بیی خوی گہ و رہا ہہ لہ دہن یادی نہ کہن و پاکو پیوڈ پای دہ گرن لئی دہ پارینہ وہو نو بیڑی بق دہ کن، وہ ہہر نہو بہ پہرہ ردگارو خودای خویان دہ زاننو ہاوہ لی بق دانانین بہ تہ نہا نہو دہ پہ رستن۔ وہ ک خوی نہ فرمویت: ﴿سَبِّحْ لَهُ السَّمَوَاتِ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ

^۱ فتح الباری (۸/۴۹۷)۔

^۲ فتح الباری (۸/۴۹۷)، و مسلم (۴/۲۳۲۲)۔

^۳ فتح الباری (۸/۴۹۷)۔

إِلَّا يُسِخِّ بِحَدِيدٍ وَلَكِنَّ لَّا نَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾، واته: ستایشی خوا ده‌کن هر حوت ناسمانه‌کان و زمین و هرچی له‌ناویاندایه وه هیچ شتیک نییه به سوپاسی نو ستایش نه‌کات به‌لام ئیوه تیناگن له ته‌سبیحاته‌که‌یان. وه نه‌فهرمویت: ﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ﴾ واته: جیی په‌ناو خاوه‌ن ده‌سته‌لات ﴿الْعَلِيمُ﴾ له کارزانه له بپیارو به‌رنامه رپبازیدا.

باسی نو کاره‌ساته‌ی که به‌سه‌ر به‌نی نه‌زیر هات:

خوای که‌وره نه‌رموویه‌تی: ﴿هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَلْتَهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرَّعْبَ يُخْرُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ﴾ خوا زاتیکه کز مه‌لی پینه‌زنانی، له‌وانه‌ی نه‌هلی کتیب بوون (له وه‌ده‌رنانی یه‌که‌مدا) له زیدی خو‌یان وه‌ده‌رنا، ئیوه پیتان وا نه‌بوو که ده‌ریجن، خو‌شیان وایان خه‌یال ده‌کرد قه‌لاکانیان له خودا ده‌یان‌پاریزی. خودا له شوینیکی اووه پاریزی برده‌سه‌ر نه‌وان، که له خه‌یالی‌شیان نه‌بوو. وا ترسی هاویشته‌دلایان، مالی خو‌یان به‌ده‌ستی خزو به‌ده‌ستی خاوه‌ن باوه‌پان کاول ده‌کرد. سا ئیوه دهرس وه‌رگن نه‌ی گروی خاوه‌ن ناوه‌زان! وه نه‌فهرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ واته: جوله‌که‌ی به‌نی نه‌زیر، ئیبنوعه‌باسو مواهدو زه‌هری که‌سانی تریش گوتیانه^۱ پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) وه‌ختی که‌یشته مه‌دینه رپکه‌وت له‌گه‌لیان و په‌یمان و به‌ئینی دانئ که‌ شه‌ریان له‌گه‌ل نه‌کات نه‌وانیش شه‌پی له‌گه‌ل نه‌کن نه‌وان نو په‌یمان‌یان شکاند که له نئیوان نه‌وان و پیغه‌مبه‌ردا بوو(ﷺ)، خوداش سزایه‌کی وای توش کردن که‌س نه‌یده‌توانی به‌رگری لی بکات. نو بپیاره‌ی خو‌ی به‌جی هینا که پی لی ناگبری. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌ری کردن له قه‌لا قایمه‌کانیان که موسولمانه‌کان پیتان وانه‌بوو که ده‌رده‌چن تیایدا. وه خو‌شیان وایان ده‌زانی که‌ نم قه‌لانه ده‌یان پاریزی له توله و سزای خودا به‌لام خودا له شوینیکی اووه توشی به‌لای کردن که هر به‌خه‌یالی‌اندانده‌هات وه هیچ سودیکیان له قه‌لاکانیان وه‌رنه‌گرت. وه پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) ده‌ری کردن و دوری خسته‌نوه له (مه‌دینه) هه‌ندی له و جوله‌کانه پوشتن بؤ نه‌زریعات له سه‌روی شامه‌وه که نه‌و شوینه زه‌مینی کزکردنه‌وه بلاویونه‌وه‌یه (ارض‌المحشر و المنش) وه هه‌ندیکی تریان پوشتن بؤ (خه‌ییر) وه هر نه‌وه‌نده سامان و مالیان له‌گه‌ل خو‌یان برد که وشتره‌کانیان هه‌لیان نه‌گرت و ده‌یان توانی. نه‌وه‌ی ده‌مایه‌وه له سامان و خانو شتی تر تیکیان

^۱ الاسراء (۴۴).

^۲ الطبری (۲۶۲/۲۳).

نه‌شکاندو له‌ناویان نه‌داو کاو لیان نه‌کرد. بۆیه خوای مه‌زن فه‌رموو یه‌تی: ﴿يُخْرِجُونَ يُؤْتِمُّهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَيَأْتِي

الْمُؤْمِنِينَ فَاغْتَبَرُوا يَكَادُوا أَنْ يَبَصُرُوا﴾ واته: نه‌وه‌ش پاشه‌پۆژی نه‌وانه‌ی که دژایه‌تی خوداو پیغه‌مبه‌ری

خودایان کرد (ﷺ) که باوه‌پریان به‌کتیبی خودا نه‌بوو که چی به‌سه‌ر هێنان له‌سزاو سه‌رشۆری له

دنیاو وه‌نه‌وه‌شی بۆی هه‌لگرتوون له‌نازاری به‌ژان له‌پۆژی دوایدا. نه‌بو دواو د پریوایه‌تی کردوه له

عبدالرحمنی کوپری که‌عبی کوپری مالکوه‌نه‌ویش له‌یه‌کێک له‌هاوه‌له‌کانی پیغه‌مبه‌روه (ﷺ) که

ده‌لێت: خاوه‌ناسه‌کانی قورپه‌یش نامه‌یان نووسی بۆ عبدالله ی کوپری ئوبه‌ی و نه‌وانه‌ی که له‌گه‌لی بوون

له‌بت په‌رسته‌کانی ئه‌وس و خه‌زه‌ج. پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌وکاتا له‌ (مه‌دینه‌دا بوو) پێش غه‌زای به‌در. له

نامه‌که‌دا نووسیبویان: ئێوه په‌نا‌ی ئه‌و خه‌زمه‌ی ئێمه‌تان دواوه‌و جیگاتان کردوه‌توه‌ له‌ای خۆتان. سویند

به‌خوا گه‌ر شه‌پی له‌گه‌ل نه‌که‌ن دێین ده‌رتان ده‌که‌ین یان هه‌موو دێین بۆ ئه‌وێ ده‌تان کوژین

خیزانه‌کانیشتان (ژنه‌کان) ده‌که‌ینه‌ کۆیله‌و داگیریان نه‌که‌ین. کاتی‌ک ئه‌و هه‌واله‌گه‌شته‌ عبدالله ی

کوپری ئوبه‌ی و بت په‌رسته‌کانی نه‌وانه‌ی که له‌گه‌لی بوون بپاریان دا که شه‌پ دژی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)

بکه‌ن. کاتی ئه‌م هه‌واله‌گه‌شته‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) (چاوی پێیان که‌وت) فه‌رموو: (بێ گومان نه‌وه

هه‌په‌شه‌ی قورپه‌یشه‌ به‌م شه‌تویه‌ کاری تیکردوون. ئه‌و فیله‌ی که ئه‌تانه‌وێ بیکه‌ن خۆتان زیاتر زیانی

لی نه‌که‌ن. فیله‌ له‌خۆتان ده‌که‌ن ده‌تانه‌وێ شه‌پ دژی کوپو براکانتان بکه‌ن) کاتی ئه‌م قسه‌یان له

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بیست بلاوه‌یان لی کرد. ئه‌م هه‌واله‌گه‌شته‌ خاوه‌ناسه‌کانی قورپه‌یش. دوا‌ی غه‌زای

به‌در کافره‌کانی قورپه‌یش نامه‌یه‌کیان نووسی بۆ جوله‌که‌کان پێیان گوته‌ن: ئێوه ئه‌هلی چه‌که‌وه‌له‌ی

قایم نه‌گه‌ر ئێوه شه‌پ نه‌که‌ن له‌گه‌ل ئه‌و خه‌زمه‌ی ئێمه‌ دێین خۆمان ده‌زانین چیتان لی ده‌که‌ین.

ئه‌مه‌تان به‌سه‌ر ناچی. ژنه‌کانیشتان ده‌به‌ین بۆ خۆمان. ئه‌یانه‌که‌ین به‌خیزانی خۆمان. وه‌ختی هه‌والی

نامه‌که‌یان گه‌شته‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌نی نه‌زیر زانیان و هه‌ستیان کرد به‌و خه‌یانه‌ته‌ ناریدیان بۆ له‌ی

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که بیته‌ بۆلایان له‌گه‌ل سنی که‌س (۲۰) نه‌وانیش سی (۲۰) زانا ده‌نێرن هه‌تا به‌یه‌ک

ده‌که‌ین له‌نیوه‌ی پێگا. گوێ له‌قسه‌کانت بگرن گه‌ر باوه‌پریان پی کردی و بوونه‌ خاوه‌ن باوه‌پ ئێمه‌یش

نه‌بینه‌ خاوه‌ن باوه‌پ پاشان باسی خه‌یانه‌ته‌که‌یان کرد. ئه‌وه‌ی که شار دبوویانه‌وه‌ که به‌سه‌ری پیغه‌مبه‌ر

پێن (ﷺ) پی هه‌لسن جیبه‌جیی که‌ن. واته: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هاوه‌له‌کانی بکوژن و له‌ناویان به‌رن.

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) پێش ئه‌وه‌ی ئه‌وان به‌کاره‌که هه‌لسن هه‌والی ئه‌و خه‌یانه‌ته‌ی پی درابوو. پاشان

پیاوه‌که ده‌لێت: پۆژی دوا‌ی سه‌ر له‌به‌یانی چه‌ند که‌تیبه‌یه‌کی نارده‌ سه‌ریان و چوار ده‌وری گرتن

فه‌رموو پێیان: (به‌خودا ئێوه له‌ی من جیی بپروا نین) واته: (باوه‌رتان پی ناکه‌م) مه‌گه‌ر به‌په‌یمانێک که

به‌لێتم بده‌ن له‌سه‌ری بپوژن و جیبه‌جیی بکه‌ن. پازی نه‌بوون ئه‌و په‌یمانه‌ی بده‌نی. هه‌ر ئه‌و پۆژه شه‌پی

دهست پيٰ کرد له گه ليان. پاشان پوڙي دوايي سر له به ياني به چند که تيبه يه که وه داي به سر به ني قوره يزه داو وزي له به ني نه زير هيناو داواي لي کردن که په يمانی له گه ل به ستن شو انيش په يمانيان دايو پيغه مبريش (ﷺ) وزي لي هينان. به چند که تيبه يه که وه به رو به ني نه زير که وه پي و شه پي له گه ل کردن هه تا پزي بوون بوږنو له وئي نه ميئن. به ني نه زير ده رجوون هر چندي وشتره کانيان تواني هلي گري هليان گرت له خواردنو ته ختو دهرگاي خانوه کانيان له گه ل خويان برديان. باخه دارخورماکانی به ني نه زير بوو به مالي پيغه مبر (ﷺ) به تايه به تي خواي گوره به خشي پي و کردي به مالي تايه به تي پيغه مبر (ﷺ) خواي گوره فرمويه تي: ﴿وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولٍ مِنْهُمَٰ أَوْ جَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ﴾، واته: نو (دهسکه وتانه ي) که خوا سه نديوه بو پيغه مبره که ي له مالي (به ني نه ضير) نيوه بو به ده سته ياني هيچ نه سپ و حوشتر يکتان تاو ندهاوه. واته: به بي شه پ کردن. پيغه مبري خودا (ﷺ) زورينه ي نو سامانه ي به خشي به کوچره يه کانو دابه شي کرد له نيوانيانا. وه به شي کيشي به خشي به دوو پياوي نه نساري که زور هژار بوون جگه له م دوو نه نساريه به شي که سي ترياني ندها. وه هه نديکي مايه وه که خيري (هدقه) پيغه مبري خودا بوو (ﷺ) له زير ده ستي نه وه کاني فاتحه دا مايه وه.^۲ باسي هه ندي له غزاي به ني نه زير ده که ين به کورتي پشت به خواي گوره.

هوي غه زاکردني به ني نه زير (بني النضير)

هوي نه م غه زايه نه وه بوو که وه که سانه ي که زيانی پيغه مبرو (ﷺ) غه زاکانيان نوو سيوه و باسيان کريوه وه ختي نو که سانه ي له بيري مه عونه وه (بئر معونه) شه هيد کران له هاوه له کاني پيغه مبري خودا (ﷺ) که حه فتا که س بوون. يه ک پياو پزگاري بوو له ده ستيان نه کوژرا ناوي عومري کوپي نومه يي زه مري بوو، له و کاته دا که نه گه رايه وه بو مه دينه له ريگا دوو پياوي له به ني عامريه کان کوشت که په يمان هه بوو له نيوان نه وانو پيغه مبري خودا (ﷺ) عمر به و په يمانه ي نده زاني. کاتي گه رايه وه مه دينه هه والي دايه پيغه مبري خودا (ﷺ) پيغه مبري خوا (ﷺ) پيئي فرموو: (تو دوو پياوت کوشتووه که هه قيان به سر ني مه وه يه). له نيوان به ني نه زير به ني عامرا په يمانو به لئين هه بوو که ي کتر بياريزن. پيغه مبري خوا (ﷺ) پويشت بولا ي به ني نه زير که يارمه تي بدن بو نه وه ي خويني نو دوو پياوه بدات به به ني عامريه کان. به ني نه زير خانوه کانيان له دهره وه ي مه دينه بوو به چند ميليک له لاي پوژه لات وه.^۲ محمدي کوپي نيسحاقی کوپي يه سار له کتبي

^۱ الحشر (۶).

^۲ ابوداود (۴۰۴/۳)، فرموده يه کي سه جيحه.

^۳ الدر في اختصار المعاني والمسير (۱۸۰-۱۸۱) و ابن هشام (۱۹۵/۳).

زیانہ کہ پیدا دلالت: له دوائی نوه پیغمبهری خودا (ﷺ) پښت بولای بهنی نه زير که یارمتهی بدن خوینی نوه دوو پیاوه بدات به بهنی عامریه کان که عمری کورپی نومه یه ی زه هری کوشتنی له هقی نوه به لاین و په یمانه ی که پیغمبهری خوا (ﷺ) دابووی به بهنی عامریه کان. بهو شیوه یه ی که یه زیدی کورپی پوومان بوی باس کردم. له وکاته دا له نیوان بهنی نه زيرو بهنی عامریشا په یمان و به لاین هه بوو. کاتئ پیغمبهری خوا (ﷺ) هات بولای بهنی نه زير که یارمتهی بدن له خوینی نوه دوو پیاوه کوژراوه وتیان: به لئئی نه یی نه بوقاسم هاوکاریت نه که یز و چونت پیی باشه یارمه تیت نه ده یین. پاشان چوونه لای یه کتری و له ناو خویانا که وتنه قسه کردن گوتیان: جارنکی تر نهم پیاوه بهم شیوه یه ناکه ویتته دهستان پیغمبهری خوا (ﷺ) له تنیشت (دیواریکا بوو له یه کئی له خانه کانیان. چ پیاویک) که سیک سر نه که ویتته نهم سر یانه بهردیک نه کیشی پیایا پرگارمان دهکات لئی؟ یه کیک له بهنی عامریه کان عمری کورپی جه حاشی بانگ کردو پیی ووت: عمر ده لئیت من ناماده م بولئ و کاره سر که وته سر بانه که بهرده که بکیشی به پیغمبهر (ﷺ) وهک پیغمبهری خوا فرموی (ﷺ) که له گه ل کومه لئئ له هاوه له کانی له وانه نه بو به کرو عومرو علی (په زای خویان لئ بی) له ناسمانه وه هه وال گه یشت به پیغمبهری خودا بهو کرداره ی که بهنی نه زير نه یانه وی جئ به جیی که ن پیغمبهر (ﷺ) هه لسا لهو شوینه و بهرو مه دینه که پرایه وه. نه و نده ی پیی نه چوو هاوه له کانی که پان به شوین پیغمبهر (ﷺ) گه یشتن به پیاویک که له مه دینه وه نه هات، هه والی پیغمبهریان (ﷺ) لئ پرسى. پیاوه که دلالت: چاوم پیی که ووت و پښتته ناو مه دینه هاوه له کانی پیغمبهر (ﷺ) که پانه وه و پښتنه خزمتهی پیغمبهر (ﷺ) هه واله که ی بول گپانه وه که جوله که کان نیازان بووه بیکورن. پیغمبهری خودا (ﷺ) فرمانیدا به خق ناماده کرن و پښتن بویان و شه پرکردن له گه لئان. پاشان پښتن بویان، خویان قایم کردبو له ناو قه لاکه یانا. پیغمبهر (ﷺ) فرمانیدا به برینی دارخورماکانیان و سوتاندنیان. بانگیان کرد نه ی محمد (ﷺ) تو خوت بهرگریت نه کرد له خراپه کاری له سر زه مینا وه هر که سئ خراپه ی بگردایه تو په خننه لئ ده گرت و لومه ت نه کرد نیستا نهم دارخورما برین و سوتاندنه ت له چی؟ له وکاته دا کومه لئیک له هوزی بهنی عوفی کورپی خه زره ج له وانه عبدالله ی کورپی نوبه ی کورپی سه لولو وه دبعه مالکی کورپی نه بی قوقل و سوهیدو داعس ناردیان بولای بهنی نه زير که خویان بگرن بهرگری بکن نئمه ناتانده یین به ده ستوه گهر شه پر بکن یارمه تیتان نه ده یین و له گه لئانا شه پر نه که یین وه نه گهر بپون و ده رچن نئمه ش له گه لئان ده رنه چین و ده پونین. جوله که کان چاوه پروانیان کرد که شه پریان له گه ل بکن به لام نه وان نه یان کردو یارمه تیان نه دان. خوا ترسی نایه دلپانه وه. داوایان کرد له پیغمبهری خوا (ﷺ) رازی بوون که ده ریان بکات به مهرجئ نه یان کوژی باری و شتره کانیان و مال و سامانیان بهرن له گه ل مهرو مالاتیان. پینگا دران و شتره کانیان بار کردو هه ندئ له

پیاوه‌کانیان خانومه‌کی به دهستی خۆی ده‌پوخاندو ده‌رگای خانومه‌کی ده‌خسته سه‌ر پشتی و شتره‌کی ده‌پۆشت. به‌ره‌و خه‌بیه‌ر که‌وتنه ریئ هه‌ندیکیشیان به‌ره‌و شام پۆشتن ماله‌کانیان به‌جیه‌پشت بۆ پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) ئەم مالو سامانه هه‌مووی به‌تایه‌به‌تی بۆ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بوو به ئاره‌زوی خۆی به هه‌ر که‌سی بده‌یه‌ ئه‌یدا. دابه‌شی کرد به‌سه‌ر کۆچه‌ریه‌کانا ئه‌وانه‌ی که زوتر کۆچیان کردبوو هیچی نه‌دا به پشتیوانه‌کان به دوو پیاو نه‌بی که سه‌هلی کۆپی حونه‌یفو (ئه‌بو دجانه) سماک بن خرشته) بوون. باسی هه‌ژاری کرا پیغه‌مبه‌ریش به‌شی دان. هیچ که‌س له به‌نی نه‌زیر موسولمان نه‌بوو، دوو پیاو نه‌بی که یامینی کۆپی عومه‌یری کۆپی که‌عبی کۆپی عه‌مری کۆپی جه‌حاشو ئه‌بوسه‌عدی کۆپی وه‌هه‌ب بوون. له‌سه‌ر مالو سامانی خۆیان مانه‌وه‌و پارێزنان. ئیبنوئیسحاق ده‌لایت: هه‌ندی له خه‌لگی ئالی یامین بۆیان گه‌رنامه‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی به‌ یامین: (ئایا نابینی ئامۆزاکه‌ت تووشی چی کردم و نیازی چی بوو به‌رانبه‌رم؟) یامینی کۆپی عومه‌یر پیاویکی بانگ کردو به‌خششی دایه که عه‌مری کۆپی جه‌حاشی بۆ بکوژی. پیاوه‌که عه‌مری کوشت وه‌ک باسی ده‌که‌ن. ئیبنوئیسحاق ده‌لایت: سوره‌تی حه‌شر له‌سه‌ر به‌نی نه‌زیره‌هاته خواره‌وه. ۱ وه‌ هه‌ر به‌م شیوه‌یه یونس‌ی کۆپی به‌کیر پیاویه‌تی کردوه له ئیبنوئیسحاق‌وه وه‌ک له پێشه‌وه باس کرا. خۆای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِنَبِ﴾ واته: به‌نی نه‌زیر ﴿مِنْ دِينِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ﴾ له شوینی خۆیان له وه‌ده‌رنانی یه‌که‌مدا. وه‌ ئه‌فه‌رموویت: ﴿مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا﴾ واته: ئیوه واتان نه‌ده‌زانی ئه‌وا ده‌پۆن له‌و ماوه‌یه‌ی که چواره‌ده‌ورتان گرتبوون. له‌گه‌ڵ ئه‌و قه‌لا قایمه به‌هێزه شه‌ش پۆژی خایاندو چۆلیان کردو پۆشتن. بۆیه خۆای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا﴾ واته: له شوینیکی واوه خۆای گه‌وره تووشی کردن که خۆشیان به‌خه‌یالیاندا نه‌ده‌هات وه‌ک له نایه‌تیکی ترا خوا ئه‌فه‌رموویت: ﴿قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْفُؤَادِ فَأَخْرَجَهُمْ مِنْ أَسْفَلِ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَسْتَعْرُونَ﴾، واته: به‌پاستی ئه‌وانه‌شی که له پێش ئه‌مانه‌وه بوون پیلانیان کرد جا خوا کۆشکو خانومه‌کانی له بنو بناغه‌کانیه‌وه ده‌ره‌یتنا ئه‌وسا سه‌ریانه‌کانیان له‌سه‌ریانه‌وه پووخوا به‌سه‌ریادا له‌لایه‌که‌وه سزایان بۆ هات که هه‌ستیان پێ نه‌ده‌کرد. وه‌ ئه‌فه‌رموویت: ﴿وَقَدْ فَى قُلُوبِهِمُ الرَّعْبُ﴾ یانی

۱ ابن مشام (۳/۱۹۹-۲۰۲)، فه‌رمووده‌یه‌کی مورسه‌له به‌لام پشتگیری نۆده.

۲ النحل (۲۶).

ترسو دلّه له رزه و بی ئارامی خسته دلایانه وه. چۆن وایان به سهر نایه، که سیک جواره وری داوون که یارمته تی دراوه و سه رخاوه به ترس به ئەندانە ی مانگیک ریگه پۆشتن (یانی خودا ترسی خستۆته دلی دوزمنی پیغه مبه‌ر (ﷺ) به ئەندانە ی مانگیک ریگه پۆشتن). وه ئەفرمویت: ﴿مَحْرُومٌ بِيَوْمِهِمْ يَأْتِيهِمْ وَيَأْتِي الْمُؤْمِنِينَ﴾ له پیشه وه ئیبنو ئیسحاق مانای ئەوه ی کرد. ئەوه بوو ئەو خانووه چاکانه ی که به دلی خۆیان دروستیان کردبوو تیکیان ئەداو دەرگا و تهخته کانیان له وشتره کانیان بار ئەکردو ئەیان برد. وه هەر به م شیوه یه عروه ی کوپی زوبه یرو عبدالرحمانی حوپی زهیدی کوپی ئەسله م که سانی تریش ووتویانه. ۱ خودای مه‌زن ئەفرمویت: ﴿وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبُهمْ فِي الدُّنْيَا وَهمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ﴾ ئەگەر خودا ئاواره یی له سهر ئەوانه نه نووسیایه هەر له دنیا تووشی ئازاری ده کردنو له و دنیاش به شیان ئازاری به ناگر بوو. واته: ئەگەر خودا ئەم ئاواره یی له سهر نه نووسیایه و تووشی ئەم دورخستنه وه ی نه کردنایه له زیدو مالو سامانیان. خودا سزایه کی تری ئەدان له کوشتن و به دیل گیران و کۆیله یی. زه هه‌ری ده‌لیت: له عروه و سه‌دی و ئیبنوزه‌ده وه. چونکه خودا له سه‌ری نووسیبون که به م زوانه سزایان ئەدا له دنیا و له گه‌ل ئەو سزایه ی که بۆی ناماده کردون له پۆزی دایدا له ناو ناگری جه‌نما. ۲ وه ئەفرمویت: ﴿وهمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ﴾ واته: بیگومان ئەو سزایه هەر ده‌درین و ده‌یچه‌ژن. خوی گه‌وره ئەفرمویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ ئەمه‌ش چونکه ئەوان دژی خودا و پیغه مبه‌ره‌که ی بوون. هه‌رکه سیش دژی خودا و پیغه مبه‌ری ئەو بی، تۆله ی خودا زۆر دژواره. واته: بۆیه خودا ئەوه ی به سهر هاوردنو پیغه مبه‌ره‌که ی و (ﷺ) به‌نده خاوه‌ن باوه‌ره‌کانی زال کرد به سه‌ریانا چونکه ئەوان دژی خودا و پیغه مبه‌ره‌که ی بوون. باوه‌ریان نه‌کرد به و قورئانه ی که خودا نارده ی خواره وه بۆ پیغه مبه‌ره‌که ی (ﷺ) که له پیش هاتنی مژده‌یان ده‌دا به هاتنی محمد (ﷺ) ئەوان ده‌یانناسی وه‌ک چۆن کوپه‌کانی خۆیان ده‌ناسی. پاشان فرمووی: ﴿وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ هه‌رکه سی دژایه تی خودا بکات خودا تۆله ی زۆر به‌هێزه.

۱ القرطبي (۴/۱۸).

۲ الرازي (۲۴۵/۲۹).

ئەو دارخورما بېرىنەى كە پويىدا بە ئىزنى خودا بوو

خودای مەزن فەرموویەتی: ﴿ مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّسَنَةٍ أَوْ نَزَعْتُمْهَا فَأَيْمَةٌ عَلَيَّ أَصُولُهَا فَيَا ذَنُ اللَّهِ وَلِيُحْزَى

الْفَسِيْقِينَ ﴾ ھەر دارخورمایەكتان بېرى، یان لىتى گەپان لەسەر پەگى خۆى بىئىنى. ھەمووى بە ئىزنى خودا بوو، تا ئەو لەپى لادەرەنە تووشى سووكايەتى بكات. (اللين) جۆرىكە لە خورما كە زۆر چاكە. لە جۆرى خورماى عەجوەو برەنى نىە. ١ زۆر كە لە زانايانى تەفسىر ئەلئىن: (اللينة) جۆرەكانى خورمايە جگە لە عەجوە. ئىبنوجەرىر دەلئىت: ھەموو جۆرەكانى خورمايە. ٢ لە مۇجاھىدەو ھىتاوویەتى، ھەرەھا خورماى بویرەش چونكە پىغەمبەرى خودا (ﷺ) كاتى چوارەدورى دان فەرمانى دا بە بېرىنى دارخورماكانیان بۆ سووكايەتى پى كۆردن و ترسو لەرزى خستە دلایان محمدى كۆپى ئىسحاق پىواپەتى كۆدو لە یەزىدى كۆپى پومان و قەتادەو موقاتلى كۆپى حەیانەو كە وتیان: بەنى نەزىر نارديان بۆلاى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) وتیان: تۆ بەرگى ئەكەى لە خراپە كۆردن كە چى خۆت فەرمان ئەدەى بە دار بېرىن؟ خۆى گەرەش ئەم نایەتەى ناردە خوارەو: ﴿ مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّسَنَةٍ أَوْ نَزَعْتُمْهَا فَأَيْمَةٌ عَلَيَّ

أَصُولُهَا فَيَا ذَنُ اللَّهِ وَلِيُحْزَى الْفَسِيْقِينَ ﴾ واتە: ھەر دارخورمایەكتان بېرى یا وازتان لى ھىتا ھەموو بە ئىزنو مەیلی خودايە ئەو بېرارى داو و پى پازىە ئەمەیش بۆ زیاتر پىسواكۆردنى دۆژمن و سەرشۆپ كۆردن و لووت شكەندنىەتى. ٢ مۇجاھد دەلئىت: ھەندى لە كۆچەرەكان ئەیان ووت بە ھەندىكى تریان كە دارخورما مەبېن چونكە ئەم دارخورمایانە غەنیمەتى موسولمانانە. خۆى گەرە قورئانى ناردە خوارەو بۆ پشگىرى ئەوانەى كە ئەیان ووت دارخورما مەبېن و ئەوانەیش كە ئەپىرەن ھىچ گوناھىكیان لەسەر نىەو بېرىن و نەبېرىنى ھەر بە فەرمانى خودايە. وەك ئەم پىواپەتە پىواپەتى تریش كراو بە مەرفوعى. ٤ نەسائى پىواپەتى كۆدو لە ئىبنوعەباسەو لەم نایەتەدا ﴿ مَا قَطَعْتُمْ مِّن لِّسَنَةٍ أَوْ نَزَعْتُمْهَا فَأَيْمَةٌ عَلَيَّ أَصُولُهَا فَيَا ذَنُ اللَّهِ وَلِيُحْزَى الْفَسِيْقِينَ ﴾ دەلئىت: دایان ئەبەزاندن لە قەلاكانیانداو فەرمانیان پى دەكرا بە بېرىنى دارخورماكان لە دلى خۆیاندا ئەیان گوت ھەندى لە دارخورماكانمان بېرى و ھەندىكمان نەبېرى پىرسپار دەكەین كە پىغەمبەرى خودا (ﷺ) ئاخۆ خودا پاداشتمان ئەداتەو ھەسەر ئەو دارخورما بېرىنە؟ وە ئایا لەسەر ئەو دارخورمایانەى كە ھىشتمانەو تووشى گوناھ ئەبېرىن؟

١ البرازى (۲۴۶/۲۹).
٢ الطبرى (۲۶۸/۲۳).
٣ الطبرى (۲۷۱/۲۳).
٤ الطبرى (۲۷۱/۲۳).

خوای گه وره ئەم ئایەتەى ناردە خواریه وه: ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْسَةٍ﴾^۱ نىمامى احمد رىوايه تى کردوه له نىبنوعومره وه که پىغه مبهرى خودا (ﷺ) دارخورماى بهنى نه زىرى برى سوتاندى.^۲ بوخارى و مسلم رىوايه تيان کردوه هر بهو شىوه به.^۳ ئەمە قسهى بوخارىه له نىبنوعومره وه ده لىت: بهنى نه زىرو بهنى قوره يزه شه پيان کرد بهنى نه زىرى ده رکرد له مه دینه و بهنى قوره يزه وه وانەى له گه لى بوون هيشتنیه وه تا ئەو کاتهى که بهنى قوره يزه شه پى دهست پى کرد (هه ندئ) له پیاوه کانى کوشت و خىزانە کانیشيان له گه ل خویان بوونه کۆيله و که نيزه ک و دابه شى کردن له نىوان موسولمانانا. چه ند که سىکيان نه بى خویان گه يانده لای پىغه مبهر (ﷺ) په نای دان و موسولمان بوون. هه موو جوله کهى ده رکرد. بهنى قه ينوقاع ئەمانه کۆمه لى عبدالله ی کړپى سه لام بوون. جوله کهى بهنى حارسه يش و هه رچى جوله که بوو له (مه دینه) هه مووى ده رکردن.^۴ وه هه ر له بوخارى و موسلمه وه له عبدالله ی کړپى عومه ره وه که پىغه مبهرى خوا (ﷺ) دارخورماى بهنى نه زىرى سوتاندو برى. که دارخورماى بوه يره بوون (شوینىکه له نىوان مه دینه و ته يماه دا) خوداى گه وره ئەم ئایەتەى په وانە کرد له سه رى ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْسَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْرِىَ الْفَاسِقِينَ﴾^۵ نىبنو نىسحاق ده لىت: روادوى بهنى نه زىر دواى روادوى ئوحدو دواى روادوى بىرى مه عونه بووه.

﴿وَمَا آفَاةُ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۶ مَا آفَاةُ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ ۗ فَلِلَّهِ وَالرَّسُولِ وَالَّذِي الْقَرْنِ وَالَّذِي وَالْمَسْكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ ۚ لَا يَكُونُ دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ ۗ وَمَا آفَاةُ الرُّسُولِ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَأَنْتَهُمْ ۗ وَأَتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿۷﴾

مائى تالانى و شىوهى دابه ش کردنى

خوای گه وره فه رمويه تى: ﴿وَمَا آفَاةُ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ هه ر تالانىك له دانىشتوى ئو گوندانه که خوا دای به پىغه مبهرى (ﷺ) ئەوانه نین که ئیوه به سواری و ئەسپ یان به وشتره و بۆى چوون.

^۱ النسانى فى الكبرى (۶/۸۸۳)، فه رموده به یکى سه حیهه.

^۲ احمد (۷/۲)، فه رموده به یکى سه حیهه.

^۳ مسلم (۳/۱۳۶۵).

^۴ فتح البارى (۷/۳۸۲).

^۵ فتح البارى (۷/۳۸۲)، و مسلم (۳/۱۳۶۵).

به لام خوا پیغهمبه‌رانی (علیهم السلام) نه‌گه‌ر چه‌ز بکات (له‌سه‌ر هه‌رکه‌سه‌ی زالا ده‌کا. خوا بق هه‌موو شت توانایه). خوی مه‌زن مالی تالانی پوون کرده‌ته‌وه که سیفته‌ی مالی تالانی چۆنه و حوکه‌مه‌که‌بیشی چیه. مالی تالانی هه‌موو مالیکه سه‌نرابی له خوانه‌ناس به‌بی شه‌پکردن. به سواری نه‌سپ یان به وشتر موسولمانه‌کان بوی نه‌پوشتن وهک نه‌و مالو سامانه‌ی به‌نی نه‌زیر گیرا که موسولمانان نه به سواری نه‌سپ یان به وه‌شته‌وه بوی نه‌چووین. واته: شه‌پیان له‌گه‌ل دوزمن نه‌کردوه له یه‌کتریان نه‌کوشتوه و په‌لاماری یه‌کتریان نه‌داوه و یه‌کیان پاونه‌ناوه. به‌لکو نه‌وانه له‌به‌ر نه‌و ترسه‌ی خوی گه‌وره نایه دلیانه‌وه له ترسی پیغهمبه‌ر(ﷺ) خزیان دا به‌ده‌سته‌وه. هه‌موو نه‌و تالانی‌یه‌ی به‌خشی به پیغهمبه‌ر(ﷺ). پیغهمبه‌ریش به ناره‌زوی خزی گه‌پانیه‌وه بق موسولمانان به شیوه‌یه‌کی چاک و له به‌رژه‌وه‌ندی موسولماناندا به‌شی کرد وهک خوی گه‌وره له‌م نایه‌تانه‌دا باسی کرده فرموویه‌تی:

﴿وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ﴾ واته: به‌نی نه‌زیر ﴿فَمَا أَوْحَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ﴾ یانی نه‌سپ و شتر. ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَاسِعٌ﴾ واته: هه‌ر نه‌و به تواناو زاله که‌س ناتوانی دزایه‌تی بکات ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه. پاشان فرموویه‌تی: ﴿مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَى لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ هه‌ر تالانی له دانیش‌توانی نه‌و شارانه خوا بق پیغهمبه‌ری(ﷺ) نارده. بق خوداو بق پیغهمبه‌ره و(ﷺ) بق خزمه‌نزیکه‌کان و هه‌تیوان و هه‌زاران و پیبوارانه. نه‌ک بییته سه‌رمایه‌ی ئالو گو‌پکردن له‌ناو ده‌وله‌مهنده‌کانوو، هه‌رچی پیغهمبه‌ر(ﷺ) ده‌تان داتی، لینی وه‌رگرن، له هه‌رچیستان بی به‌ش ده‌کا، ده‌ستی بق مه‌به‌ن. ده‌بی له خودا بترسن، که تو‌له‌ی خودا زۆر دژواره. پاشان فرموویه‌تی: ﴿مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ﴾ واته: هه‌موو نه‌و ولاتانه‌ی که ئازاد ده‌کرین (فتح ده‌کرین) هه‌ر به‌م شیوه‌یه ده‌بی حوکه‌مه‌که‌ی هه‌ر حوکه‌ی مالو سامانی به‌نی نه‌زیری هه‌یه. بۆیه خوی گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿فَلِلَّهِ وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ تا کوتایی نایه‌ته‌که‌و دوایه‌که‌بیشی. نه‌مه پینگاو شیوازی دابه‌ش کردنی مالی تالانیه. نیمامی نه‌حمه‌د پربوایه‌تی کرده له عومه‌روه (په‌زای خوی لی بی) ده‌لایت: مالو سامانی به‌نی نه‌زیر که به تالانی گیرا خوا دای به پیغهمبه‌ر(ﷺ) که موسولمانان به سواری نه‌سپ و شتر نه‌پوشتبوون بوی نه‌وه هه‌مووی بق

پيغهمبري خوايه به تايه‌تي. به شي ساليگي ديدات به نه‌لي خوي. جاريگي تر ده‌لئيت: خواردي ساليگي. نه‌ويش نه‌ميڻيته‌وه نه‌دي به نه‌سپو وشترو چڪ به‌کارنه‌هيتري له پيگاي خوا.^۱ هر بهم شيويه نه‌حمد ليتره‌دا پيوايه‌تي كرده به كورتي زاناياي فرموده‌يش هيتاويانه ئيبنوماجه نبي و به دريزي گيپامانه‌وه.^۲ نه‌بوداود پيوايه‌تي كرده له مالكي كورپي نه‌سوه ده‌لئيت: كاتي خور به‌ريز بوهوه عومري كورپي خه‌تاب ناردي به شويئما هاتم بولاي بينيم له‌سر جيگاكه‌ي كه لمو خولوي بوبوو. وهختي چومه لاي ده‌لئيت: نه‌ي مالك هه‌ندي له خزمه‌كانت به‌په‌له هاتوون منيش بپارم دا هه شتيك دابه‌شي بكم له‌نيوانيانا. گوتم نه‌گر به‌كيگي تريت بناردايه له‌جتي من باشتري بوو. ده‌لئيت: هه‌ليگره بييه. له‌وكاته‌دا يه‌زما هات بولاي ده‌لئيت: نه‌ي گوره‌ي موسولمانان، نيشيكت هه‌يه به عوسمانی كورپي عه‌فان و عبدالرحماني كورپي عه‌وف و زوبه‌يري كورپي عه‌ووام و سه‌دي كورپي نه‌بي وه‌قاص؟ ده‌لئيت به‌لي. ئيزني دان و چوونه ژوره‌وه. پاشان يه‌زما هاتوه بولاي ده‌لئيت: نه‌ي گوره‌ي موسولمانان. نيشيكت هه‌يه به عه‌باس و عه‌لي كورپي نه‌بوتالب؟ ده‌لئيت به‌لي. ئيزني دان و پوشتن ژوره‌وه. عه‌باس ده‌لئيت: نه‌ي گوره‌ي موسولمانان شه‌ري من و نه‌مه بكه ياني عه‌لي كورپي نه‌بوتالب. هه‌ندي له‌و كه‌سانه‌ش كه له‌وي دانشتبوون گوتيان: به‌لي نه‌ي گوره‌ي موسولمانان شه‌ريان به‌كو (بپاريان بؤ بده) به‌زه‌يت بيته‌وه پيايانا. مالكي كورپي نه‌وس ده‌لئيت: وام ده‌زاني كه هاتوون بولاي نه‌و كومه‌له بؤ نه‌و مه‌به‌سته. عومه‌ر ده‌لئيت: ناماده‌بن پاشان پويي كرده نه‌و كومه‌له‌ي لاي دانيشتبوون ده‌لئيت: سويندتان نه‌ده‌م به‌و خوايه كه ناسمان و زمين به‌فرماني نه‌و نه‌وه‌ستي نايا نه‌زانن (ناگاتان لييه) كه پيغهمبر(ﷺ) فرمويه‌تي: (لا نورث ما تركناه صدقه) ياني (سامانمان دابه‌ش ناكري به‌سر كه‌سوكارا نه‌وي به‌جتي نه‌هيلين نه‌كري به‌خير (صدقه)) ووتيان به‌لي. پاشان پوي كرده عه‌لو و عه‌باس و ده‌لئيت: سويندتان نه‌ده‌م به‌و خوايه‌ي كه ناسمان و زمين به‌ ئيزني نه‌و ده‌وه‌ستي. نايا نه‌زانن (ناگادارن) كه پيغهمبري خوا (ﷺ) فرمويه‌تي: (لا نورث ما تركناه صدقه) گوتيان به‌لي. عومه‌ر ده‌لئيت: خوي گوره شتيكي داوه به پيغهمبره‌كه‌ي (ﷺ) به تايه‌به‌تي كه نه‌يداوه به هيچ كه‌سيكي تر له‌خه‌لكي وه نه‌فرمويت: ﴿وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وه خوي گوره ساماني به‌ني نه‌زيري هه‌موي دا به پيغهمبره‌كه‌ي ريزي كه‌سي نه‌داوه به‌سر نيته‌دا له‌و سامانه‌دا جياي نه‌كرده‌ته‌وه له‌نيوه. پيغهمبري خوا (ﷺ) به‌شي ساليگي لي هه‌ل نه‌گرت. يان بزيوي خوي و

^۱ احمد (۲۵/۱)، فرموده‌يه‌كي سه‌حيحه.

^۲ فتح الباري (۴۹۸/۸)، و مسلم (۱۳۷۶/۳)، و ابوداود (۳۷۱/۳)، و تحفة الاحوذى (۳۸۱/۵)، و النسائي (۱۳۲/۷).

مال و مندالی سالتکی دادنا. نهوی تری که نه مایه وه دابهشی نه کرد پاشان پوی کرده نهو خه لکه و ده لیت: سویندتان نه دم بهو خواجه که ناسمان زه مین به نیزنی نهو نه وهستی تایا نه مه ناگادارنو ده زانن؟ گوتیان به لی. پاشان پوی کرده عه لو عه باس ده لیت: سویندتان نه دم بهو خواجه که ناسمان زه مین به نیزنی نهو نه وهستن. نه مه ناگادارنو ده زانن؟ گوتیان به لی. عومه ده لیت: کاتی پیغه مبهری خوا (ﷺ) وه فاتی کرد (کچی دوابی کرد) نه بویه کر ده لیت: من جینشینی پیغه مبهری خوام (ﷺ) توو نه مه هاتن بولای نه بویه کر. تو داوای به شت کرد له کورپی مامه کت نه میش داوای به شی خیزانه کی کرد (یانی فاتمه) له میراتی باوکی. نه بویه کر (په زای خوی لی بی) ده لیت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموویتی: (لا نورث ما ترکناه صدقه) خودا ده زانی که راستگوو شاره زاو شوینکه وتووی هق بووه هتا خوا ناره زوی لی بوو نه م جینشینی به پیوه برد. وه ختیکیش کچی دوابی کرد من بووم به جینشینی پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه بویه کر نه م کارهی نه وانم گرته ده ست هتا خوا مهیلی لی بی. نیستا توو نه م به یه که وه هاتوون بؤ نهو مه به سته و داوا له من نه کن منیش ووم: نه گهر حه ز نه کن بؤتان نه گپرمه وه به لام سویندتان نه دم به خوا نیوه ش بهو شیوه به جیبه جیبه کن که پیغه مبهری خوا (ﷺ) جیبه جیبه نه کرد. نیوه ش بهو شیوه به له منتان وه رگرت. پاشان هاتوون بولای من که بپیار بدم به بپچه وانهی نه وه وه. سویند به خوا به وه نه بی هیچ بپیارک له نیوانتانا نادم هتا برؤی قیامت نه گهر ناتوانن جیبه جیبه بکن بیگپنه وه بؤم. ^۱ له فرمووده کی زوه ریشه وه بهو شیوه به هیناویانه. ^۲ وه خوی گه وره نه فرمویت: ﴿كَلَّا لَا يَكُونُ دُولًا بَيْنَ الْأَعْيَاءِ مِنْكُمْ﴾ واته: بویه نه م مالی تالانیه مان به م شیوه به دابهش کرد هتا نه که ویتته دهستی ده وه مهنده کان و بیخزن و نالوکورپی پیوه بکن و دابهشی بکن با ناره زوی خویان هیچی لی نه دن به مه ژاران. **فرماندان به گوپرایه لی پیغه مبهر (ﷺ) له هه رشتیکدا نه فرمویت بیکه ن یا مه بیکه ن** خودای مه زن نه فرمویت: ﴿وَمَا آتَانَكُمْ الرَّسُولُ فَاخْذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ واته: هه رجیتان پی نه فرمویت بیکه ن وه هه رجیتان پی نه فرمویت مه بیکه ن وازی لی بیتن. چونکه پیغه مبهر (ﷺ) مه موو کاتی فرمان ده کات به چاکه پی نه گری له خراپه. نیمامی نه حمه د پویاوه تی کرده له عبدالله ی کورپی مه مسعوده وه ده لیت: خودا له عنه تی کردوه له خال کوت و نه وه ش بؤی نه کورتی (الراشعات و المترشعات) وه نهو ژنانه ش که برؤی خویان هه لده گزن و باریک و ته کی نه کن (والمنتصحات) وه نه وانه ش که دانیان نه پرن بؤ نه وه ی که به بینیان تی بکوی بؤ جوانکردنی (المتفلجات) نه وانهی که

^۱ ابوداود (۳۶۵)، فرمووده کی سه جیحه.

^۲ فتح الباری (۲۹۰/۱۳)، مسلم (۱۳۷۷/۳)، تحفه الاحوذی (۲۳۳/۵)، النسائی (۱۳۶/۷).

دروستکاروی خودا نہ گزین (المغیرات خلق الله) دلایت: نہم ہوا لہ گہیشٹہ ژنیک لہ مالی خوی پییان
 نہوت نومویہ عقوب ہات بولای عبداللہ ی کورپی مسعود۔ دلایت: پییان ووم کہ تو ہندی قسہت
 کردہ ناواو ناوات ووتوہ؟۔ عبداللہ دلایت: بچی من لہ عنہت نہ کہم لہ کہ سی کہ پیغہ مبری خوا
 (ﷺ) لہ عنہتی لی کردہ۔ وہ لہ کتیبی خودایشدا ہہیہ۔ نومویہ عقوب دلایت: من لہم بہرگ بق نو
 بہرگی نہ خوینم نہوم نہ دیوہ۔ عبداللہ دلایت: گہر تو بتخویندایہ تہوہ دہ تبینی۔ نایا نہم نایہ تہت
 نہ خویندوہ تہوہ: ﴿وَمَا آتَانَاكَ الرَّسُولُ فَخُذْهُ وَمَا نَهَكَمْ عَنْهُ فَأْتَهُوا﴾ نومویہ عقوب دلایت: بہ لی۔
 عبداللہ دلایت: بی گومان پیغہ مبری خوا (ﷺ) قہدغہ ی کردوہ فہرمویہ تی مہیکن۔ نومویہ عقوب
 دلایت: من وادہ زانم خیزان و مال و مندالہ کانت نہیکن۔ عبداللہ دلایت: برؤ بق مالہوہ۔ پوشت بق مالہوہ
 ہیچ شتیکی لہ و شتانہ نہ بیینی۔ ہاتہوہ دلایت ہیچ چاوی پی نہ کہوت۔ عبداللہ دلایت: نہ گہر و ابوابیہ
 بہیہ کہوہ نہ دہ بوین (وا کزنہ دہ بوینہوہ) لہ ہر دوو سہیحہ کہ دا ہیناویانہ لہ فہرموودہ کہ ی
 سوفیانی سہوریہ وہ لہ ہر دوو سہیحہ کہ دا تو مارکراوہ و ہاتوہ لہ نہ بوہورہ یرہوہ کہ
 پیغہ مبری خودا (ﷺ) فہرمویہ تی: (کاتی فرمانم پی کردن بہ شتیک ہلسن بہو شتہ ہر چہ نہ
 دہ توانن وہ ہر شتی نہ ہم لی کردن کہ نہیکن لئی دوریکہ ونہوہ) وہ خوی گورہ نہ فہرمویت:
 ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ واتہ: لہ خوا بترسن گوی پایلی فہرمانہ کانی بکن و واز لہ
 خرابانہ بینن کہ لئی قہدغہ کردوون چونکہ تولی خودا بقدر بہ ہیزو دوارہ بق نوانی لہ خودا
 یاخی نہ بن و ذرایہ تی فہرمانہ کانی نہ کن و ہلہدہ سن بہو کارہ خرابانہ ی کہ خودا قہدغہ ی کردوہ و
 ہر پہ شہ ی کردوہ لہو کہ سانہ ی کہ بی گوی دہ کن۔

﴿الْمُفْرَقَ الْمَهْجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
 أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي
 صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِيهِ فَأُولَئِكَ
 هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا
 بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾﴾

۱ احمد (۴۳۳/۱)، فہرموودہ کی سہیحہ۔
 ۲ فتح الباری (۴۹۸/۸)، مسلم (۱۶۷۸/۳)۔
 ۳ فتح الباری (۴۹۸/۸)، مسلم (۹۷۵/۲)۔

باسی نهو که سانه‌ی تر که مالی تالانیان پی دهشی و باس و ریژی کوچری و پشتیوانان (المهاجرین و الانصار)

خودای مەزن ئەفەرمویت: ﴿الْفُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ ئەو تالانە (بۆ ئەو هەزارو دورە ولاتانە، کە لە مال و زێدی خۆیان دەرکراون، چاوەڕوانی بەهرە و پەزنامەندی خۆان و یاریدەیی خودا و پیغەمبەرە کە دەکەن، کە ئەمانە پاستەکانن. خۆی گەورە باسی ژبانی ئەو هەزارانە دەکا کە مالی تالانیان پێ دەشیت ئەفەرمویت: ﴿أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا﴾ واتە: ئەوانە کە لە زێدی خۆیان دەرکراون و دزایەتی هۆزەکیان کرد لە بەر خاترو پەزنامەندی خودا ﴿وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ واتە: ئەوانە کە بە کردار پاستی قسەکانی خۆیان سەلماند. ئەوانە لە گەورە پیاوانی کۆچەریەکانن. پاشان خۆی مەزن ستایشی پشتیوانان و باسی زێبو پیاوەتی و جوامیریان دەکات کە حەسادەت نابەن (ئیرەیی نابەن) بەوەی بەوان دراوە و کۆچەریەکان لە پیشتر دەزانن لە خۆیان هەرچەندە خۆشیان نەبوو کەم دەستن. خۆی گەورە فەرموویتی: ﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ئەو کە سانه‌ش کە بەر لەوان لە مەدینە نیشته‌جی بوونو بە دل به‌ڕایان هینا، حەز بەو ئاوارانە دەکەن کە پەنایان پێ هیناون و بە دلێش ئیرەیی نابەن بەوەی کە بەوان دراوە ئەوان لە پیشتر دەزانن. هەرچەند دەست تەنگیشیان هەیه. کە سانیکیش خۆ لە پزەیی دەپاریژن ئەوانە لە سەرفرازانن. خودای مەزن فەرموویتی: ﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ واتە: ئەوانە کە لە مەدینە نیشته‌جی بوون لە پیش کۆچەریەکانە و بە بوونە خاوەن باوەر لە پیش کۆچەریەکانە وە. عومەر دەلێت: وەسیەت ئەکەم بۆ جینشینی دواي خۆم بەو کۆچەریانە کە لە ئەو ئەو کۆچیان کردووە کە مافەکانیان پیاڕیژی و ناگای لێیان بێ و بە ریزە وە سەیریان بکات وە نامۆزگاریشی دەکەم کە بە چاکی بجوێتە وە لەگەڵ پشتیوانەکاندا ئەوانە کە لە پیش ئەوان نیشته‌جی بوون لە مەدینە و کە قسە چاکەکانیان وەرگری و چاوپۆشی لەو کە سانه‌ش بکات کە تووشی خراپە و هەل دەبن. بوخاری دیسانە وە لێرەدا رپوایەتی کردووە. ^۱ وە ئەفەرمویت: ﴿يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ﴾ واتە: پێخۆشەکان بەو کۆچەریانە کە کۆچیان

^۱ فتح الباری (۴۹۹/۸).

کردوه بۆلایان ئه‌وه‌یش له به‌خشنده‌یی و نه‌فس به‌رزیانه که مال و سامانی خۆیان ئه‌به‌خشن پێیان. ئیمامی ئه‌حمده‌ رپوایه‌تی کردوه له ئه‌نه‌سه‌وه ده‌لێت: کۆچهریه‌کان ووتیان: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نه‌مان دیوه هیچ گه‌لیک وه‌ک ئه‌مانه به‌ده‌م ئێ و قوماوه‌وه بێ که خۆیشی نه‌ییبی. گه‌ر هه‌یشی بێ ئه‌وه‌نده به‌خشنده بێ. هه‌موو پێویستییه‌کیان بۆ ته‌واو کردووین وه له هه‌موو خۆشی و ناخۆشیه‌کدا به‌ده‌مانه‌وه بوون (له‌گه‌لمان بوون) ده‌ترسین هه‌رچی پاداشته هه‌مووی بیه‌ن بۆ خۆیان. پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (نه‌خێر ئه‌گه‌ر سوپاسیان بکه‌ن و دوعای خێریان بۆ بکه‌ن) ^۱ ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌م له کتێبه‌کانا نه‌دیوه به‌م شیوه‌یه. بوخاری رپوایه‌تی کردوه له یه‌حیای کوپی سه‌عه‌یده‌وه که بیستویه‌تی له ئه‌نه‌سی کوپی مالکه‌وه کاتێ له‌گه‌لی پۆشت بۆلای ولید ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) پشتیوانانی بانگ کرد که به‌حره‌بێیان بۆ به‌ری و بیاندا، ووتیان نه‌خێر وه‌ری ناگرین ئه‌گه‌ر کۆچهریه‌کانیش به ئه‌ندازه‌ی ئیمه‌ وه‌رنه‌گرن، پێغه‌مبه‌ریش (ﷺ) فه‌رمووی: واته: (که ناتانه‌وی خۆتان بگرن هه‌تا ده‌گه‌ن به‌ من چونکه دوا‌ی من توشی که‌سانی ده‌بن خۆیان له پێشتر ده‌زانن له ئیوه). ^۲ ته‌نها بوخاری ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی هێناوه به‌م شیوه‌یه. وه بوخاری رپوایه‌تی کردوه له ئه‌بوه‌ره‌یره‌وه ده‌لێت: پشتیوانه‌کان ووتیان: دارخورماکان له‌نتیوان ئیمه‌و برا کۆچهریه‌کاندا دابه‌ش بکه پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: نه‌خێر. ووتیان: ئایا مه‌سه‌ره‌فمان بۆ ده‌که‌ن ئیمه‌یش به‌تانه‌که‌ینه هاویه‌ش (بێن به‌ شه‌ریک له‌گه‌لمان) ووتیان به‌لێ بیستمان و گوێراپه‌لیان بوین ^۳ ته‌نها بوخاری هێناویه‌تی موسلمی له‌گه‌لێ نه‌یه.

پشتیوانه‌کان (الانصار) ئه‌یه‌بیان نه‌ده‌بێرد (حه‌سودیان نه‌ده‌بێرد) به‌ کۆچهریه‌کان

خوای گه‌وره ئه‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا﴾ واته: هه‌سودیان نه‌ئه‌بێرد به‌ کۆچهریه‌کان به‌وه‌ی که خوا پێزی زیاترو پله‌ی به‌رزتر و گه‌وره‌تری دابونی هه‌میشه له‌پێش ئه‌وانه‌وه بوون له پێزو پله‌دا. وه ئه‌فه‌رموویت: ﴿مِمَّا أُوتُوا﴾ قه‌تاده ده‌لێت: به‌وه‌ی که ده‌به‌خشا به‌ برا کۆچهریه‌کانیان. ئه‌یبنزه‌یدش هه‌ر وای ووتوه.

ئه‌نسه‌ره‌کان به‌رزوه‌ندی کۆچهریه‌کان ده‌خه‌نه پێش به‌رزوه‌ندی خۆیان

وه ئه‌فه‌رموویت: ﴿وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ واته: هه‌رچه‌نده خۆیان زۆر پێویستیان به‌و شته بوو. واته: پێویستی ئه‌وانیان پێش ئه‌خست له‌سه‌ر پێویستی خۆیان هه‌رچه‌نده خۆشیان زۆر نه‌دارو هه‌ژار بوون پێویستیان زۆر بوو به‌و شتانه که ئه‌یانبه‌خشی به‌ کۆچهریه‌کان. له

^۱ احمد (۲۰۰/۳)، فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۱۴۶/۷).

^۳ فتح الباری (۱۱/۵).

فرموده‌ی سه‌حیحا هاتوه له پیغه‌مبهری خوداوه (ﷺ) که فرمویه‌تی: (ثم شیوه به‌خشینه به‌رزترین و گه‌وره‌ترین پله‌ی به‌خشینه)^۱ وه گه‌وره‌ترو پاداشتی زیاتره له به‌خشینی ئه‌و که سانه‌ی که خوا باسو وه سفیان ده‌کاتو ئه‌فرمویه‌تی: ﴿وَيُطْمَوْنَ الْطَّمَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ﴾^۲، واته: وه خوارده‌مه‌نیان ده‌رخوارد دده‌نین با حه‌زیشیان لی بیت. وه ئه‌فرمویه‌تی: ﴿واتی المال علی حبه﴾ چونکه ئه‌ماته مالیان کردوه به‌خیز ئه‌و مال‌ه‌یان هه‌بوه و خۆشیان ویستوه له‌وانه‌یه زۆر پئی نه‌بوی گران نه‌بوی لایان به‌لام ئه‌مانه‌ی که نه‌دارن زۆر پئیوستان پیته‌تی و له‌وه زیاتریان نیه و خۆیان ئه‌گرن و خه‌لکی تر له‌ پیشته‌ ده‌زانن له‌ خۆیان و پئی دده‌ن له‌به‌ر په‌زامه‌ندی خودا به‌رزترین پله‌ی به‌خشینه. وه له‌ وینه‌ی ئه‌م مال به‌خشینه. ئه‌بوه‌کری صدیق (په‌زای خوی لی بی) هه‌موو ماله‌ک‌ی به‌خشی، پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) پئی فرموو: (جیت هیشته‌ته‌وه بۆ مال و مندالت؟) ئه‌بوه‌کر ده‌لێت: خودا پیغه‌مبهری خودام (ﷺ) بۆ به‌جییه‌شتوون.^۳ ئه‌و ئاوه‌ی هینراو درا به‌ عیکرمه‌ و هاوه‌له‌کانی له‌ زۆی (غزای) یه‌رموکا. هه‌موو یه‌کی له‌وانه ئه‌ی گوت که ئاوه‌که بدری به‌ هاوه‌له‌ک‌ی که برینه‌که‌ی زۆر گران بوو زۆر پئیوستی به‌ ئاوه‌بوو. دووه‌میش ئه‌ی گوت ئاوه‌که‌ بده‌ن به‌ سیه‌م ئاوه‌که‌ نه‌که‌ پیشته سیه‌م هه‌ر سیکیان مردن و هیچ که‌سیان ئاوه‌که‌ی نه‌خوارده‌وه (خوی گه‌وره‌ لیان خۆش بی) بوخاری ریوایه‌تی کردوه له‌ ئه‌بوهره‌یره‌وه ده‌لێت: پیاویک هات بۆلای پیغه‌مبهری خودا (ﷺ) ده‌لێت: ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) تووشی نه‌بونی بووم هیچ نیه (برسیم) پیغه‌مبهر (ﷺ) ناردی بۆ لای خیزانه‌کانی. لای خیزانه‌کانی هیچی ده‌ست نه‌که‌وت. پیغه‌مبهر (ﷺ) فرموی: (چی که‌سی ئه‌م شه‌و میوانداری ده‌کات (میوان پانه‌گری) خوا لئی خۆش بی) پیاویک هه‌لسا له‌ پشتیوانان ده‌لێت من ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) پۆشته‌وه بۆ مال ده‌لێت به‌ ژنه‌ک‌ی، ئه‌م پیاوه‌ میوانی پیغه‌مبهری خوایه (ﷺ) هیچ شتیگ هه‌یه‌ بۆی. (له خۆراک) ژنه‌که ده‌لێت: به‌خوا هیچ شک نابم خواردنێ ماله‌کان نه‌بی. پیاوه‌که ده‌لێت: کاتی منداله‌کان داوای خواردنیان کرد بیان خه‌وینه‌ وه‌ره‌ چراکه‌ بکوژینه‌وه. پاشان میوانه‌که‌ به‌یانی هاته‌ خزمه‌ت پیغه‌مبهر (بۆ خواردنێ به‌یانی) پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) فرموی: (خودا پئی خۆش بوو (یان پیکه‌نی) به‌و ژنه‌و به‌و پیاوه‌).^۴ خوی گه‌وره‌ ئه‌م نایه‌تی نارده‌ خواره‌وه ﴿وَيُؤْتِرُونَكَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ وه هه‌ر به‌م شیوه‌یه‌ بوخاری ریوایه‌تی کردوه له‌

^۱ ابوداود (۱۴۶/۲)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ الانسان (۸).

^۳ تحفة الاحوذی (۱۶۱/۱۰)، ئه‌م فرموده‌یه ئه‌لبانی به‌حه‌سه‌نی داناوه.

^۴ فتح الباری (۵۰۰/۸).

شویبزیکی ترا وه مسلمو تیرمیزی و نه سائیش له لایه کی تره وه له فوزه یلی کوپی غه زوانه وه هر بهر
 شیویه وه کو نهو پیوایه تیان کردوه. وه له پیوایه تیکی موسلمدا نه م پیاوه نه ساریه ناوبراوه به
 نه بوته لحه خودا لئی پازی بی: ^۱ خودای مه زن نه فهرمویت: ﴿وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الْمُفْلِحُونَ﴾ یانی: هرکه سئ خوی له پژی بیارینزی بی گومان پزگارو سره که وتوه. نیامی
 نه حمده پیوایه تی کردوه له جابیر کوپی عبدالله وه که پیغه مبه ری خوا (رضی الله عنه) فهرمویه تی: (خوتان
 بیارین له ستم چونکه ستم تاریکی به له پژی قیامتا وه خوتان بیارین له پژی چونکه پژی
 نه وانه ی پیشی نیوه ی له ناو بردو وای لی کردن خوینی به کتر بیژن و دست درین بی که نه سهر ناموسی
 به کتری. ^۲ تهنا موسلم پیوایه تی کردوه. ^۳ نیبنوئه بی حاتم پیوایه تی کردوه له نه سوه دی کوپی
 هیلاله وه ده لیت: پیاوئک هات بولای عبدالله ده لیت: نه ی نه بو عبدالرحمان نه ترسم که تیاچوویم
 فه وتا بم. عبدالله یش پئی گوت: له بهر چی (چی پوی داوه) ده لیت: بیستومه که خوی گه وره
 فهرمویه تی: ﴿وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ وه من پیاوئکی پژدم ناتوانم هیچ
 شتی له دستم ده رچی (خیرو چاکم له دست نایه) عبدالله ده لیت: نه وه پژی نیه. نه وه له قورئان
 باسی کردوه. نهو پژی بهی خوی گه وره له قورئاندا باسی کردوه نه وه به که تز مالی برا
 موسولمانه که ت به نامه قی بخویت. به لام نه وه ی تز باسی نه که ی چاوجنؤکیه. چاوجنؤکیش شتیکی
 خرابه. ^۴ خوی گه وره نه فهرمویت: ﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
 الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ نه وه که سانه ی که
 له دوی نه مانه هاتون. نه لین: نه ی په روه ردگارمان! له نیمه وه برایانه مان و پیش نیمه باوه پریان
 هیناوه خوش به، کینه ی نه وانمان مه خه دل که باوه ردار بوون. نه ی په روه ردگاری هموان تز
 دلسوزی و دلوفانی (نا نه مانه به شی سینه من که مالی تالانیا) بی ده شی. که بریتی بوو له
 کؤچه ریان و پشتیوانان و نه وانه ی به چاکی شوینی نه وان که وتوون، وه که خودا فهرمویه تی:
 ﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا

^۱ فتح الباری (۱۴۹/۷)، و مسلم (۱۶۲۴/۳-۱۶۲۵)، تحفة الاحوذی (۱۹۷/۹)، و النسائی فی الکبری (۴۸۶/۶).

^۲ احمد (۳۲۳/۳)، فهرموده یکی سه حجه.

^۳ مسلم (۱۹۹۶/۴).

^۴ الطبری (۲۹/۲۸).

عنه^۱، واته: وه پیشک وتوهیه که مکان له کزچه ران و یاریده ده رانن و نه وانته شی نذر به چاکی په بیره وی نه وانیان کردوه و شوینیان که وتوون خوا لئیان پازیه نه وانیش له خوا پازین. شوین که وتوانی نه وان به چاکه، نه و که سانه ن که شوینی خوړه وشت و سیفه ته جوانه کانی نه وان که وتوون به ناشکراو په نهانی بانگی خه لکی نه که ن بوی. له بهر نه مه یه خوی گوره له م نایه ته پیروزه دا فرمویه تی: ﴿رَبَّنَا
 اَعْفِرْ لَنَا وَاِخْرَيْنَا الَّذِيْنَ سَبَقْنَا بِالْاِيْمٰنِ وَلَا تَجْعَلْ فِيْ قُلُوْبِنَا غِلًا﴾ یانی کینه و نیره یی (نه وان
 مه خه دلغان) ﴿لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا رَبَّنَا اِنَّكَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ﴾ چهند جوان و شیرینه نه وه ی که نیمامی مالک له م
 نایه ته پیروزه وه ری گرتوه و ده ری هیئاوه نه فرمویت: نه و پافزایانه ی که قسه و جوین به هاوه له کانی
 پیغه مبه ر نه دن له مالی تالانی به شیان نیه، له بهر نه وه ی که نه م پافزایانه نه و سیفه ته بیان تیا نیه که
 خودا باسو و ه سفیان ده کات. وه ک خودا نه فرمویت: ﴿رَبَّنَا اَعْفِرْ لَنَا وَاِخْرَيْنَا الَّذِيْنَ سَبَقْنَا
 بِالْاِيْمٰنِ وَلَا تَجْعَلْ فِيْ قُلُوْبِنَا غِلًا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا رَبَّنَا اِنَّكَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ﴾ نیبونه بی حاتم په یوایه تی کردوه
 له عانیشه وه ده لیت: که فرمانیان پی کرا که داوای لی خو شبوون بکن بق هاوه له کانی
 پیغه مبه ر (ﷺ)، قسه و جوینیان دانی، عانیشه ش نه م نایه ته ی خوینده وه ﴿وَالَّذِيْنَ جَاءُوْا مِنْ
 بَعْدِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اَعْفِرْ لَنَا وَاِخْرَيْنَا الَّذِيْنَ سَبَقْنَا بِالْاِيْمٰنِ﴾.

﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ نَافَقُوْا يَقُوْلُوْنَ لِاِخْوَانِهِمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لِيْنُ اُخْرِجُوْهُ لِنَخْرُجَ
 مَعَكُمْ وَلَا طَعِمْ فِيْكُمْ اَحَدًا اَبَدًا وَاِنْ قُوْلْتُمْ لِنُصْرِكُمْ وَاَللهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ﴿۱۱﴾ لِيْنُ اُخْرِجُوْا لَا يَخْرُجُوْنَ
 مَعَهُمْ وَاِنْ قُوْلْتُمْ لَا يُصْرُوْهُمْ وَاِنْ نَصْرُوْهُمْ لَيُوْلِكُنَّ الَّذِيْنَ بَرَّئُوْا لَآ يُصْرُوْكُمْ ﴿۱۲﴾ لَآ تُمْسَقْ رِهْبَةً فِيْ
 صُدُوْرِهِمْ مِنْ اَللهِ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ ﴿۱۳﴾ لَآ يُقَلِّبُوْنَكُمْ جَمِيْعًا اِلَّا فِيْ قُرٰى مُّحَصَّنَةٍ اَوْ مِنْ
 وَّرَآءِ حُدُوْدٍ بِاَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ سَدِيْدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيْعًا وَقُلُوْبُهُمْ شَتٰى ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُوْنَ ﴿۱۴﴾ كَسَلِ
 الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيْبًا ذٰقُوْا وَاِيَالَ اٰمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿۱۵﴾ كَسَلِ الشَّيْطٰنِ اِذْ قَالَ لِلْاِنْسٰنِ اٰكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
 قَالَ اِنِّىْ بَرِيْءٌ مِّنْكَ اِنِّىْ اَخَافُ اَللهَ رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۱۶﴾ فَكَانَ عَقِيْبَتَهُمَا اَنَّهُمَا فِي النَّارِ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَذٰلِكَ
 جَزَاؤُ الظَّٰلِمِيْنَ ﴿۱۷﴾﴾

۱ التوبة (۱۰۰).

۲ روی مسلم نحوه (۲۳۱۷/۴)، فرموده به کی سه حیجه.

به لئینی دووړه‌وګان بوبه‌نی نه‌زیر (بني‌النضیر) (ته‌نھا درو کرده)

خوای‌ګوره باسی دووړه‌وګان ده‌کات وه‌ک عبدالله‌ی‌کوبی‌ثوبه‌ی‌هاو وینه‌کانی‌وه‌ختی‌ناردیان
 بولای‌به‌نی‌نزیرو به‌لئینیان دانی‌که یارمه‌تیا ن‌ده‌ین و له‌ګلتانین‌خوای‌ګوره نه‌فهرمویت: ﴿الْم تَر
 إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَیْن أخرجتُمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مَعَكُمْ وَلَا
 نَطِيعُ فِیكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ یَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ نایا په‌ندی‌دووړه‌وګان به‌هاو
 سونفه‌کانی‌خویان (له‌وانه‌ی‌ته‌لی‌کتیب‌و‌دزی‌دین‌بوون) ووتیان: نه‌ګر ئیوه‌ده‌رکان، بی‌ګومان
 ئیمه‌ش له‌ګلتان‌ده‌رده‌چین‌وه‌هر‌ګیز به‌زیانی‌ئیه‌ګوی‌پایلی‌هیچ‌کسی‌نابین، نه‌ګر
 به‌ګزیشتان‌چون‌ئیمه‌یارمه‌تیتان‌ده‌دین. خواش‌شایه‌ته‌که‌ته‌وانه‌دروژنن. واته: درو‌ده‌ګن‌له‌و
 به‌لئینی‌که‌نه‌یده‌ن یا‌هر‌قسه‌یه‌که‌نه‌یک‌ن‌نیازیان‌نیه‌به‌جیی‌بینن‌بویان‌یان‌ته‌وه‌ی‌که‌به‌لئینیان
 نه‌دنی‌نه‌ګر‌ده‌رچون‌و‌ش‌پیان‌کرد‌نه‌مانیش‌له‌ګلتیان‌پوونادات، بویه‌خودا‌نه‌فهرمویت: ﴿لَیْن
 أَخْرَجُوا لَا یَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَیْن قُوتِلُوا لَا یَنْصُرُونَهُمْ وَلَیْن نَصَرُوهُمْ لَیُولُنَّ الْأَدْبَرَ ثُمَّ لَا یَصُرُونَ﴾ دیاره
 نه‌ګر‌ده‌ریش‌کران، له‌ګلتان‌ده‌رناچن‌نه‌ګر‌له‌ګل‌یشتان‌بجه‌نگن‌ته‌وان‌یاریده‌یان‌نادن، خو‌نه‌ګر
 یاریده‌شیان‌دن، پشتیان‌تی‌ده‌ګن‌وه‌ل‌دین. له‌پاشانیش‌کسی‌وه‌هانایان‌نایه. خودا
 نه‌فهرمویت: ﴿لَیْن أَخْرَجُوا لَا یَخْرُجُونَ مَعَهُمْ﴾ نه‌ګر‌ده‌رکان‌ته‌وان‌له‌ګلتیان‌ناپښن ﴿وَلَیْن قُوتِلُوا لَا
 یَنْصُرُونَهُمْ﴾ نه‌ګر‌ش‌پشیان‌کرد‌یارمه‌تیا ن‌نادن. ﴿وَلَیْن نَصَرُوهُمْ﴾ نه‌ګر‌یارمه‌تیشیان‌بدن
 ﴿وَلَیْن نَصَرُوهُمْ لَیُولُنَّ الْأَدْبَرَ ثُمَّ لَا یَصُرُونَ﴾ پشتیان‌تی‌ده‌ګن‌وه‌ل‌دین‌له‌پاشانیش‌کس
 نایه‌ت‌به‌هاواریانه‌وه. نه‌میش‌مژده‌یه‌کی‌دیرو‌ناشکرایه‌بؤ‌خوی‌وه‌ک‌خوای‌مه‌زن‌نه‌فهرمویت:
 ﴿لَآتَتْهُمُ أَشَدُّ رَهَبَةً فِی صُدُورِهِمْ مِنْ اللَّهِ ذَکَ بِأَتَمِّ قَوْمٍ لَا یَفْقَهُونَ﴾ بی‌ګومان‌دلایان‌له‌ئیه‌پتر
 ده‌ترسی‌تا‌له‌خوا، چونکه‌ته‌وان‌که‌سانئیکی‌وان‌تینا‌ګن. واته: له‌ئیه‌ده‌ترسن‌زیاتر‌له‌وه‌ی‌که‌له
 خوا‌ده‌ترسن. وه‌ک‌خودا‌نه‌فهرمویت: ﴿إِذَا فُوتِقَ مِنْهُمْ یَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشِیَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشِیَةً﴾، واته:
 یه‌کسر‌ده‌سته‌یه‌کیان‌له‌خه‌لکی‌ده‌ترسان‌وه‌ک‌ترسان‌له‌خودا‌بگره‌زیاتریش‌ده‌ترسان. بویه‌لیزه‌دا
 نه‌فهرمویت: ﴿ذَکَ بِأَتَمِّ قَوْمٍ لَا یَفْقَهُونَ﴾ چونکه‌ته‌وانه‌ګه‌لیکی‌بی‌ناو‌زن‌و‌تی‌ناګن. خوا
 نه‌فهرمویت: ﴿لَا یَقْدِرُونَ عَلَیْكُمْ جَمِیْعًا إِلَّا فِی قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَیْنَهُمْ شَدِیدٌ

تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿۱﴾ به نیکوایی نه‌وان به‌گژتاندنا نایه‌ن مه‌گین له‌ناو نه‌و شارانه‌ی قه‌لای زُدر پته‌ویان هه‌یه، یان له‌ودیو دیوارانه‌وه نا‌کۆکی توند که‌وتۆته نێوانیانه‌وه، تۆ پیتت وایه به‌کۆمه‌ل یه‌کیان گرتوه. به‌لام دلایان لێک بلّاره، چون نه‌مانه مه‌ردمانێکی نه‌فامن. واته: نه‌وانه له‌ ترسنۆکیان و ده‌راوکه‌یان و ده‌له‌رزه‌یان ناتوانن به‌رانبه‌ر سوپای ئیسلام بوه‌ستو و بجه‌نگن به‌لکو له‌ قه‌لای بته‌وو پشت دیواره‌کانه‌وه که‌ چوار ده‌ور گیراوه شه‌پ نه‌که‌نو له‌ ناچاریا به‌رگری نه‌که‌ن. پاشان خوای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شَرِيحًا تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ﴾ نێوه وا سه‌بیریان ده‌که‌ن که‌ کۆنو و به‌یه‌که‌وه‌ن که‌چی نه‌وان زُدر نا‌کۆکن له‌ پاده‌به‌ده‌ر. نیه‌راهمی نه‌فه‌عی ده‌لێت: واته: نه‌هلی کتێبو دو‌وپوه‌کان. ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ چونکه نه‌مانه که‌لێکی تی نه‌گه‌یشتوو نه‌فامن. پاشان خوای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿كَمَثَلِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ وه‌ک نه‌وانه‌یان به‌سه‌ردی که‌ پێش نه‌وان (به‌م زوانه) نا‌کامی کرده‌وه‌ی خو‌یان چه‌شت. نه‌وانه نازاریکی به‌ ژانیان ده‌بی. ئیبنوعه‌باس ده‌لێت: وه‌ک نه‌وانه‌یان به‌سه‌ردی واته: وه‌ک جوله‌که‌کانی به‌نی قه‌ینوقاعیان به‌سه‌ر دیت. ^۱ وه‌ هه‌ر به‌م شیوه‌یه قه‌تاده‌و محمدی کۆری ئیسه‌حاق ورتویانه ^۲.

وینه‌ی دو‌وپوه‌کان و جوله‌که‌ له‌م پروداوه‌دا

خو‌دای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾ وه‌کوه شه‌یتان، کاتێ به‌به‌نیاده‌می ووت خوا مه‌ناسه، وه‌ختێ له‌ خودا ته‌که‌یه‌وه، وتی: لیم نزیک مه‌به‌وه من له‌ خودایه ده‌ترسم په‌روه‌رێنی گشت دنیا‌یه. واته: وینه‌ی نه‌و جوله‌کانه که‌ له‌خو‌بایی بوون و خلافان به‌ قسه‌ی دو‌وپوه‌کان که‌ به‌ئینیان دانێ که‌ یارمه‌تیان نه‌ده‌نو نه‌جه‌نگن له‌گه‌لیان دژی موسو‌لمانه‌کان پاشان و کاتێ پروداوه‌که‌ پریداو چوارده‌وریان گیرا. وازیان لێ هێنان و تووشی مال کاولیان کردن وینه‌ی نه‌مانه له‌م پروداوه‌دا وه‌ک وینه‌ی شه‌یتان وایه کاتێ ده‌لێت به‌ نه‌وه‌ی ئاده‌می خوا مه‌ناسه (په‌نا به‌ خوا) کاتێ که‌ په‌شیمان بووه شه‌یتان ده‌لێت: دو‌ورکه‌وه لیم ﴿إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾ من له‌و خودایه ده‌ترسم که‌ په‌روه‌رێنی گشت دنیا‌یه. وه‌ نه‌فرمویت: ﴿كَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۗ وَذَٰلِكَ جَزَاؤُ الظَّالِمِينَ﴾ سه‌ره‌نجامی هه‌ردوکیان هه‌ر

^۱ الطبري (۲۹۳/۲۳).
^۲ الطبري (۲۹۳/۲۳).

نوهیه که هتا هتایه، له ناگردا ده‌مینه‌وه سزای نامه‌قان نه‌مه‌یه. واته: پاشه‌پۆژی خوانه‌ناس و نه‌ه که‌سانه‌ی که له ناین په‌شیمان نه‌بنه‌وه ناو ناگری جه‌مه‌نمه هتا هتایه تیا ده‌مینه‌وه وه پاداشتی مه‌موو ستم کاریکیش هر نه‌وه‌یه.

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَتَنْظُرْ نَفْسَ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿۱۸﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿۱۹﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿۲۰﴾﴾

فهرماندان به له خودا ترسان و خو ناماده‌کردن بو پۆژی قیامه‌تا

نیامی نه‌حمه‌د پویایه‌تی کردوه له مونزیری کوپی جه‌ریه‌وه نه‌ویش له باوکیه‌وه ده‌لێت له‌لای پیغه‌مبه‌ری خوا بووین (ﷺ) دوی خۆرکه‌وتنی به‌یانی ده‌لێت: خه‌لکێک (که‌ومه‌لێک) هاتن بۆلای بی‌په‌تی و بی‌چل‌وبه‌رگ (یانی بی‌میزه‌رو عه‌با شمشیریان هه‌لگرتبوو هه‌موویان یا نۆزینه‌یان له‌هۆزی موزه‌پ‌بوو. پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌م هه‌زاریه‌ی پێوه‌ دین په‌نگی گۆزا (ناپه‌حه‌ت بوو) فه‌رمانی دا به‌ بیلال بانگی داو نوێزیان کرد پاشان وتاریکی داو فه‌رمووی: ﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجَسَدٍ ﴿۱﴾، واته: نه‌ی خه‌لکینه‌ خۆتان بیاریژن له (سزای) په‌روه‌ردگارتان نه‌وه‌ی که‌ دروستی کردوون له‌یه‌ک که‌سه‌وه (که‌ ئاده‌مه‌)، تا کۆتایی ئایه‌ته‌که‌. وه‌ نه‌م ئایه‌ته‌یشی خویند له‌ سوره‌تی هه‌شردا ﴿وَتَنْظُرْ نَفْسَ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ﴾ خه‌لکی ده‌ستیان کرد به‌ خێرکردن یه‌کی به‌ دینار یه‌کی به‌ دره‌م یه‌کیکی تر به‌ ساعی جزو نه‌وی تر به‌ ساعی خورماو هه‌تا فه‌رموی: (خێر بکه‌ن با به‌له‌ته‌ خورمایه‌کیش بی) ده‌لێت: پیاویک هات له‌ نه‌نساره‌کان به‌ کیسه‌یه‌که‌وه نه‌وه‌نده‌ قورس بوو به‌ ده‌ست به‌ ناپه‌حه‌ت بۆی هه‌لده‌گیرا به‌لکو بۆی هه‌لنه‌ده‌گیرا. پاشان خه‌لکی به‌ دوايا ده‌ستیان کرد به‌ مال‌ه‌یتان هه‌تا به‌ چاوی خۆم بینیم دوو که‌ومه‌ل له‌ خواردن و جل‌وبه‌رگ کۆ بوه‌وه. پیغه‌مبه‌ری خوام (ﷺ) بینی پوی موباره‌کی نه‌دره‌وشایه‌وه ناپه‌حه‌تیه‌که‌ له‌ پویا نه‌ما. پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فه‌رمووی: هه‌ر که‌سێ کاریکی چاکه‌ بکات پاداشتی کاره‌که‌ی وه‌رده‌گرێت و وه‌ پاداشتی نه‌وه‌ که‌سانه‌ش وه‌رده‌گرێت که‌ دوی خۆی نه‌وه‌ کاره‌ چاکانه‌ ده‌کات، به‌بی نه‌وه‌ی پاداشتی نه‌وه‌ که‌سانه‌ کم‌ بێته‌وه‌ که‌ هه‌لساون بوو چاکه‌یه‌ی نه‌وه‌ کردویه‌تی. وه‌ هه‌ر که‌سێکیش کاریکی خراپه‌ بکات خه‌لکی له‌سه‌ر نه‌وه‌ کاره‌ی نه‌وه‌ برۆن. خودا سزای نه‌داو له‌ تاوانه‌ی نه‌وانیش نه‌یکه‌ن به‌شداره‌وه‌ به‌بی نه‌وه‌ی تاوانی نه‌وان

هیچ کهم بکاتوه^۱، تنها موسلیم هیناویه تی له فرموده که ی شوعیه وه^۲، وه خوی گه وره نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلَنْتَظَرَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ نه ی گه لی خاوه ن باوه پان! نه شی له خودا بترسن، با هر که سی بینیته وه بهر چاوی خوی، بئ سبهینی چی وه پیش خوی خستوه و ترستان له خودا هه بی، خودا له هر کاری ده یکن ناگاداره. واته: فرمانی داوه که لئی بترسن که بریتیه له به جیهیتانی نه وهی که فرمانی پی کرده و وازه میتانه له و شتانه ی که هه په شه ی کرده لئی که نه ی که ین. ﴿وَلَنْتَظَرَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ﴾ واته: پرسیار له خوتان بکن پیش نه وهی که لیتان بپرسنه وه. وه سه یر بکه بزنان چیتان پاشه که وت کرده له کرداری چاک بئ پوژی قیامت و نه و پوژی که پیشانی په رورنده تان ده درین ﴿وَ اتَّقُوا اللَّهَ﴾ دووباره خودا ناگاداران ده کاتوه که لئی بترسین ﴿إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ واته: بزنان که خودا ناگای له هه مو کارو کرداری کتانه و هچی شیوه ی لی ون نابی و هچی شیوه ی له گه وره و بچوک لا شاراوه نیه. وه نه فرمویت: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَهُمْ أَنْفُسَهُمْ ؕ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ﴾ نه چن وه کو نه وانه بن که خودایان له بیر کردو خواش نه وانه له بیر برده وه. نه وانه له پی لاده رن. واته: یادی خوداتان له بیر نه چی هه تا خودایش کرداری چاکتان له بیر به ریته وه که سودی لی وه ره گرن له پوژی زیندو بونه وه تاندا. بیگومان پاداشت به پیی چونه تی کرده وه یه. ﴿أُولَٰئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ﴾ واته: نه وانه ی لایان داوه له فرمانی خودا له پوژی قیامت له ناوچوو زینبارن. وه ک خوی گه وره فرمویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِكُمْ ءَمْوَالُكُمْ وَلَا ءَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ﴾^۳، واته: نه ی نه وانه ی که باوه رتان هیناوه مال و مندالانتان بی ناگاتان نه که ن له یادی خوا هر که سیک و ابکات نا نه وانه خویان خه سار و مه ندن.

نه هلی به هه شت و نه هلی جه هه نم وه ک یه ک نین

خوی گه وره نه فرمویت: ﴿لَا يَسْتَوِي اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ ؕ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفٰلِحُونَ﴾ نه و که سانه ی جهه نه مین له که ن نه و که سانه ی به هه شتین وه کو یه ک نین. ته نه اه وانه ی له به هه شتن به خته وهرن. یانی به هه شتی و جهه نه می له دادگای خودا وه ک یه ک نین له پوژی قیامت تا. وه ک خودا

^۱ احمد (۲۵۸/۴)، فرموده یه کی سه حیمه.
^۲ مسلم (۷۰۴/۲).
^۳ المنافقون (۹).

خوی نه فرمویت: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً نَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾^۱، واته: ناخو نه وانهی به دکارن واده زانن نئمه له ژیان و مردنیاندا وه که نه وانه یان داده نئیین که بونه ته خاوهن باوه پو ناکار چاک بوون؟ زور خرابی تئیکه یشتوون. وه فرمویه تی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا نَذَرَ كُورُ﴾^۲، واته: وه ناییناو بینا به کسان نین وه که سانی باوه پیمان هیناوه و کرده وه چاکه کانیان کرده له که ل به دکاران وه که یه که نین زور که م بیر ده که نه وه. وه فرمویه تی: ﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾^۳، واته: نایا نه وانهی باوه پیمان هیناوه و کرده وه چاکه کانیان کرده له که ل خرابه کاران له زویدا وه که یه کیان داده نئیین؟ (له دوا پوزدا، نه خنیر وانی یه) یا پاریندگاران وه که به دکرداران لئ ده که یه؟ له نایه تی تردا به لکه ی زور هه یه که خودا پیزی ناکار چاکان ده گری و به دبه ختانیس رسوا ده کات.

﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّصَدَعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۴ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالشَّهَادَةُ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿۲۲﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّبُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۲۳﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲۴﴾

باسی گه ورهیی قورنان

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّصَدَعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾^۴ نه که نئمه نه م قورنانه مان بناردا به ته سه که تئیک، تق ده تدی که له ترسی خودا وردوخاش و له ت له ت ده بوو. نه م نمونانه بق مه ردم دینینه وه، به شکوو نه وان رابمئین. خودای مه زن باسی گه ورهیی و بلندی قورنان و پیزو پلهی ده کات که پئویسته دله کان کاتی ده بیبیسو گوئیان لئی نه بی راجله کین و به رذن و پهل پهل بن و بینه کول بق نه وه موو به لئین

^۱ الجاثية (۲۱).

^۲ غافر (۵۸).

^۳ ص (۲۸).

مژده هقانه وه نو هه موو هه په شه گه ووه و ترسناکانه که گومانی تیدا نیه دینه جی که نه فه رمویت:

﴿لَوْ أَرْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْنَاهُ خَشِيعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾^۱ واته: نه و که ژانه به و په و قوی سهختیه نه گه ر له و قورئانه تی بگه یشتنایه و پامانایه له ماناکه ی سهریان شوپ نه کرده وه له ت له ت نه بوون له ترسی خوا. باشه نه ی به نیاده م چون بق تق په وایه که دله کانتان نرم نابی و سر شوپ ناکه و دلتان پاره پاره (له ت له ت) نابی له ترسی خوا که پامان و تی گه یشتن له و قورئانه ی که بوی ناردن. بوی خوی گه ووه فه رموویته: ﴿وَمَا أَكَلُوهَا إِلَّا لَمَسَ السَّابِقَ أَلْفَاظًا مِّنْهَا وَمَن لَّمْ يَلْمَسْهَا فَإِنَّهَا لَمَمْلُوءَةٌ بِرُوحِ رَبِّهِ يَوْمَئِذٍ فَسَوْفَا يَلْعَنُونَ﴾^۲ له فه رمووده ی متواترا هاتوه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) کاتی که مینبهریان بق دروست کرد، له پیش نه و و قاری نه دا له ته نیش کزته ره یه (جذع) له کزته ره کانی مزگه و تا نه و هستا دهستی به و قار خویندن نه کرد. وهختی که مینبه ر دانرا یه که م جار که پیغه مبهر (ﷺ) هات و تیپه پی به لای کزته ره که دا به ره و مینبه ره که چوو، له و کاته دا کزته ره که دهنگی لیوه هات وه ک چون مندال کاتی بی دهنگ نه بی دهنگی لیوه دیت و نه رنگینی (یانی ناره حه ت بو) چونکه له وه و پیش نیگا و یادی خوا له ته نیش نه و نه بیسرا. له هندی له ریوایه ته کانی نه م فه رمووده یه دا. حه سنی به سری دوی هینانی نه م فه رمووده یه ده لیت: ئیوه شایه نترن و زیاتر له سه رتانه (ناروزه مه ند تر بن) له و کزته ره داره.^۱ وه هر به و شیوه یه له م نایه ته پیروزه دا خوی گه ووه فه رمووی نه و کیزه په وه نه گه ر نه م قورئانه ی بیستایه له ترسی خوا ده کوه ت و له ت له ت نه بوو. ناخو نه بی ئیوه چون بن که بیستوتانه و تیگه یشتوشن لئی؟. خوی مه زن فه رموویته: ﴿لَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَةٌ بِهِنَّ أَوْ لَمَسَتْهُ إِلَّا هِيَ كَالَّذِي يَرْثُ أَخَاهُ الْيَهُودِيَّ الْيَهُودِيُّ كَمَا يَرْثُ الْيَهُودِيُّ الْمَسْحُورَ﴾^۲ واته: به راستی نه گه ر قورئانیک (به خویندنه وه ی) چیاکانی پی بپرایه (بق شوینیکی تر) یا زه وی پی له تله ت بکرایه یان له گه ل مردواندا قسه ی بکرایه (نه نجا باوه پی بی نامینن). وه نه فه رمویت: ﴿وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارِ لَمَا يَفْجَرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشْفَقُ فِيخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾^۳ واته: به راستی به ردی وا هه یه له چه ند لاهه جوگه ناوی لی هه لده قولی وه بیگومان هی وایان هه یه که له ت له ت ده بی و ناوی لی دینه درئی وه به راستی هی وایان هه یه له ترسی خوا (له لوتکه ی شاخه کان) به ر نه بیته وه.

^۱ فتح الباری (۶/۶۹۶)، الدارمی (۱/۳۴-۳۵).
^۲ الرعد (۳۱).
^۳ البقرة (۷۴).

به‌رزو گه‌وره و پیروز پراگرتنی خودا به ناوه‌کانی و سیفاته‌کانی

خوای گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾^۱ نه و خودایه زانیکه که جگه له‌نه و کس بی پرستن نابی. نه‌دیاره، له دیاران ناگاداره و دل‌اویه و دل‌وفانه. خوای گه‌وره پئی پراگه‌یاندوین که نه و خودایه که جگه نه و کس بی پرستن ناشی پرورنده نیه غیره‌ز نه و که کس خاوه‌نی نه‌م بوونه‌وره نیه له و زیاتر وه پرستنی هر شتی بیجگه له و بی سووده و که‌لکی نیه. نه و ناگاداری نه‌دیارو دیاره‌کانه واته: ناگای له هموو وهدی هی‌نراوه‌کانه، نه‌ویش له نی‌مه و نادیاره و نای بینین و چاومان لئی نیه. هیچ شتیکی لی ون نابی نه له زمین و نه له ناسمانه‌کاندا له چاک و له خراب و له گه‌وره و بچوک هتا بچوکترین شت له تاریکایی و نوته‌کدا. نه‌فرمویت: ﴿هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾^۲ له‌م باره‌یه‌وه له نه‌وله‌لی نه‌م ته‌فسیرا قسه‌مان لی کردوه، پیویست ناگا لی‌زده دا‌دوباره‌ی بکه‌ینه‌وه. یانی نه و خودایه‌کی خاوه‌ن به‌زه‌یی بی پایانه که هموو دروست کراوه‌کانی به‌ته‌واری ده‌گرتیه‌وه. هر نه و دل‌اواو دل‌وفانی دنیا و پژی دوا‌ییه. وه‌ک فرمویه‌تی: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾^۳، واته: وه به‌زه‌یی و په‌حمه‌تیشم هموو شتیکی گرتیه‌وه. وه فرمویه‌تی: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ﴾^۴، واته: په‌روه‌دگارتان به‌زه‌یی و میهره‌بانی له‌سه‌ر خوی پیویست کردوه. وه فرمویه‌تی: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾^۵، واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ) بلی: هر به‌هوی چاکه و میهره‌بانی خاوه‌یه جا که‌واته با به‌وه دل‌خوش بن نه‌وه چاکتره (بویان) له‌وه‌ی کوی ده‌که‌نه‌وه (له شتی نه‌م دنیا‌یه). پاشان خودای مه‌زن فرمویه‌تی: ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾^۶ نه و خودایه (که له و به‌ده‌ر شی‌وای پرستنی‌ک نیه‌به‌حق) پادشایه له که‌مایه‌تی به‌دوره، سه‌راوه‌ی هی‌منایه‌تی، هی‌منی دهره، به‌سه‌ر هموو شت پاده‌گات، گشت ده‌ست‌لات به‌ده‌ست نه‌وه، به‌سه‌ر هموو شتدا زاله، هیچ شتی دهرستی نایه. خودا پاکه له و شتانه‌ی نه‌وان ده‌یکه‌نه شریکی. واته: پادشای هموو شتیکی به‌فرمانی نه و هله‌ده‌سوپرین به‌بی له‌مپه‌رو له‌به‌ردا وه‌ستان ﴿الْقُدُّوسُ﴾^۷ وه‌ه‌بی کوی مونه‌به ده‌لیت:

۱ الاعراف (۱۵۶).

۲ الانعام (۵۴).

۳ یونس (۵۸).

واته: پاک. موجهدو قه‌تاده گوتیان: یانی پیروز^۱ نیینوجوره‌یج ده‌لئیت: فریشته به‌پیزه‌کان پاکو پیروزی خودا راده‌گرن.^۲ ﴿السَّلَامُ﴾ دووره له هه‌موو عه‌یبو که‌م و کورپه‌ک. له‌به‌ر ته‌واوی له زاتو سیفاتو کرداریدا. ﴿الْمُؤْمِنُ﴾ زه‌حاک ده‌لئیت: له نیینوعه‌باسه‌وه: یانی دروست کراوه‌کانی دنییا کردوه که نامه‌قیان له‌گه‌ل بکا.^۳ قه‌تاده ده‌لئیت: هئیمنی به‌خشه که فه‌رموویه‌تی: که هر خۆی هه‌قو و راسته.^۴ ئیبنوزهدید ده‌لئیت: به‌نده خاوه‌نباوه‌په‌ه‌کانی بۆ دنییا کردوه له باوه‌ر هئینانیا ن پئی.^۵ ﴿الْمُهَيَّبُ﴾ ئیبنوعه‌باسو که‌سانی تریش ووتویانه: واته: ناگای له هه‌لسوکه‌وتی دروست کراوه‌کانیه‌تی^۶، یانی هه‌موو کاتی ناگای لئیانه. وه‌ک نه‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾^۷، واته: به‌پاستی خوا به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا ناگاداره. وه نه‌فه‌رموویت: ﴿ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ﴾^۸، واته: پاشان خوا شایه‌ته له‌سه‌ر نه‌و کرده‌وانه‌ی که ده‌یکه‌ن (له‌پاشی تو). وه نه‌فه‌رموویت: ﴿أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ﴾^۹، واته: ده‌ی نه‌و (خواه‌یه‌ی چاودیره به‌سه‌ر هه‌موو که‌سه‌وه هه‌رچی کردوه (وه‌ک بتانئیکه ناگای له هئیج نی یه). وه نه‌فه‌رموویت ﴿الْعَزِيزُ﴾ یانی نه‌و خواه‌یه‌ی که زاله به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا و سه‌ری پئی شۆرپ ده‌کات وه هه‌موو شتی له‌به‌رده‌م ده‌سه‌تلات و گه‌وره‌یی و هئیزو تواناو تو‌له‌یا خۆی ناگرئ. بۆیه فه‌رموویه‌تی: ﴿الْجَبَّارُ الْمَتَكَبِّرُ﴾ واته: ده‌سه‌تلات و زالی هه‌ر شایانی نه‌وه‌و گه‌وره‌یی و بلندی هه‌ر بۆ نه‌و نه‌شئ بۆ هئیج که‌س نابئ. وه‌ک له فه‌رمووده‌ی سه‌حیحدا له پیشه‌وه باسما ن کرد واته: گه‌وره‌یی پۆشاکئ منه بیباکئیش کالای بالامه هه‌ر که‌سئ له یه‌کئ له‌م دووانا دژایه‌تیم بکات سزای نه‌ده‌م.^{۱۰} پاشان خوا‌ی گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا

^۱ الطبري (۳۰۲/۲۳).
^۲ الدر المنثور (۱۲۳/۸).
^۳ الدر المنثور (۱۲۳/۸).
^۴ الطبري (۳۰۲/۲۳).
^۵ الطبري (۳۰۲/۲۳).
^۶ البغوي (۳۲۶/۴).
^۷ الحج (۱۷).
^۸ یونس (۴۶).
^۹ الرعد (۲۳).
^{۱۰} مسلم (۲۰۲۲/۴).

يُسْرِكُونَ ﴿١﴾ وه نه فرمویت: ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسْجِحُ لَهُ مَا فِي

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ هر نه وه خودای وه د هینی داهینتری وینه گز. ناوی هره جوان
بؤ نه وه هر شتیکی له ناسمانان و زهمیدان په سنی پاکي نه و ددهن و هر خویته ی به دسته لاتی
له کارزان. وه دی هینرو داهینرو وینه گز هر خویته ی و جیبه جیکردن و ه لسوپینه ریش هر نه وه.
نه و که سه ی شت داده نی و ریکی ده خا مرج نیه که بتوانی وه دی بهینی و جیبه جیتی بکا جگه خودا. وه

نه فرمویت: ﴿الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ﴾ واته: نه و خودایه ی که مهیلی شتیکی هه بوو نه فرمویت بیه
ده بی به و شیوه یه ی نه یه ویت و به و وینه یه ی ناره زوی ده کات. وه که نه فرمویت: ﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ
رَبِّكَ﴾، واته: له هر وینه یه کدا که خوی و یستبیتی یه کی خستویت. بویه فرمویته ی: ﴿الْمُصَوِّرُ﴾
واته: نه و خودایه ی نه وه ی بیه وی جیبه جیتی ده کات و وه دی نه هینی به و شیوه یه ی مهیلی لی بی.

ناوه هره جوانه کان

خوای گوره فرمویته ی: ﴿لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾ له پیشه وه قسه ی له سر کرا له سوره ی
نه عرفاد و لیرا نه و فرموده یه نه هینین که له هر دوو سه حیحه کدا هاتوه له نه بوهوره یره وه
نه ویش له پیغه مبری خواوه (ﷺ) فرمویته ی: واته: (خودا نه وه دو نو ناوی هه یه، سد یه کی که م
هر که سی ژماری چوه ته به هشت نه و تاکه و تاکیشی بی خوشه).^۱

هه موو شتی شایه تی پاکي و په سندی خودا ده دات

خودای گوره نه فرمویت: ﴿يُسْجِحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ وه که نه م نایه ته یه که نه فرمویت:
﴿يُسْجِحُ لَهُ السَّمَوَاتِ السَّبْعَ وَالْأَرْضَ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْجِحُ بِحُجْرِهِ وَلَكِنْ لَا يَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ
حَلِيمًا غَفُورًا﴾^۲، واته: ستایشی خوا ده که ن هر حوت ناسمانه کان و زوی و هرچی له ناویاندا یه وه
هیچ شتیکی نی یه به سوپاسی نه و ستایش نه کات به لام نیوه تی ناگن له ته سبیحاته که یان به راستی
خوا هه میشه په له نه که ری لیورده یه. وه نه فرمویت: ﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ﴾ یانی هر خویته ی به دسته لاتی
که س ناتوانی بالادهستی بیت (الْحَكِيمُ) له کارزانی و له بریارو به رنامه یدا.

^۱ الاننطار (۸).

^۲ فتح الباری (۲۱۸/۱۱)، مسلم (۲۰۲۳/۴).

^۳ الاسراء (۴۴).

ته‌فسیری سوره‌تی (المتحنه)

له مه‌دینه هاتووته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوِّكُمْ ءَوْلِيَاءَ تَلْفُوتَ إِلَيْهِمْ بِٱلْمُؤَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ ٱلْحَقِّ يُخْرِجُونَ ٱلرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَن تَقُولُوا بِٱللَّهِ رَبِّكُمْ إِن كُنتُمْ بِٱلْمُؤَدَّةِ وَءَنَّا ءَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَن يَقْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ ٱلسَّبِيلِ ﴿١﴾ إِن يَتَقَفَّوْكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ ءَعْدَاءَ وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِٱلسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَن نَّتَفَعَّكُمْ أَزْمَانًا كَثُرَ وَلَا أَوَّلْتُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾﴾

هوی هاتنه خواروه‌ی سوره‌تی (المتحنه)

هوی هاتنه خواروه‌ی ئەم سورەتە پێڕۆزە بوو داووە کە ی حاتە بی کۆپی ئەبی بەلته‌عه‌ی ئەم حاتە پیاویک بوو لەوانە ی کە کۆچی کردبوو لە مەکە وە بۆ مەدینە یە کێک بوو لەوانە ی کە لە جەنگی بەدرا بەشداری کرد ئەم پیاوێ مالا و مندالی لە مەکە بوون لە پەچە ئە کدا لە هۆزی قورەیش نەبوو بە لکۆ لە هاو پەیمانەکانی عوسمان بوو کاتی پێغەمبەری خوا بپاری دا کە مەکە ئازاد بکات کاتی خەلگە کە ی پەیمانیا ن شکاند. پێغەمبەر (ﷺ) فرمائی دا بۆ خۆ ئامادە کردن و غەزا کردنیا ن و فرمووی: (ئە ی خودایە هەوالی ئێمە یان ئی ون کە ی (بشاریتەو)) حاتە بیستی ئەم هەوالە بەدات بە قورەیش نامە یەکی نووسی و دای بە ئێنکی قورەیشی کە بیگە یە نئە بە مەکە یە کانا و ئاگاداریا ن بکات کە پێغەمبەری خودا (ﷺ) نیاز ی هە یە کە بەدا بەسە ریا نا بۆ ئەو ی بیکاتە دەست پێشخە رێک بۆ خۆ ی بۆ پاراستنی مالا و مندالی. خۆ ی گەورە پێغەمبەری (ﷺ) لە مە ئاگادار کرد لە وەلامی ئەو دوعایە ی کردی. ناردی کە بگە رێن بە شوین ئەو ژنە داو نامە کە یان ئی وەرگرت وە ئەمە ییش باسی کراو لە و فرموو دە ی بوخاری و موسلم هاو پان تیایدا. ئیمامی ئەحمەد رپوایە تی کردو لە حەسە نی کۆپی محمەدی کۆپی عە لیە وە دە لئیت: عە بالله ی کۆپی ئەبی رافع هەوالی دامی. جاریکی تر دە لئیت: کە عە بالله ی کۆپی ئەبی رافع هەوالی داو مە تی. کە گوئی لە عە لی بوو (پەزای خۆ ی ئی بی) ئە ی گوت: کە پێغەمبەری خوا (ﷺ) نارە می، مزو زو یە رپو میقداد (واتە: ئە وانیشی لە گە ل نارد) فرمووی: (بپۆ ن هە تا دە گە نە باخچە ی خا خ) شوینێ کە لە نئوان مە کە و مە دینە دا (کە ئێنکی تێدایە لە ناو کە ژا وە یە کا) لە سەر پشتی و شتر دا دە نری (نامە یەکی پێتە لئێ وەرگرن) بە سواری و لاغە کانا مان بە تا و پۆشتین هە تا کە یشتینە ئەو باخچە یە ژنە کە مان بینی پێمان گوت نامە کە دە رپهیتنە. دە لئیت: نامە م پئە نیە. ووتمان:

نامه که در بينه يا پُرشاکه کانت لابه‌رت ده لئيت: نامه که لى په لکه که يا ده رهيتنا. نامه که مان وه رگرت، هيتانمان بؤ پيغمبه‌رى خوا (ﷺ) له نامه که دا نوسرا بوو له حاته بى کورې ئه بى به لته عوه بؤ که سانئى که بت په رستن له مه که. هه والى ئه دانئى به هه ندئى شت که پيغمبه‌ر (ﷺ) له باره لى داگير کردنى مه که وه ئه بى ويست بيىکا. پيغمبه‌رى خوا (ﷺ) فه رموى: (حاته ب ئه مه چيه؟ حاته ب ده لئيت: په له م ئى مه که من پياويک بووم خؤم دابوه پال قوره پيش وه من له په چه له کا قوره پيشى نيم. ئه و کؤچه ريانئى له خزمه تان هه موو خزمو که سو کاريان هه يه له مه که ئه يان پارئزن به هؤى خزمه يه تيه وه. وام به چاک زانى که من خزم نيه له مه که ئه م کاره بکه م هه تا به هؤيه وه که سو کارم بپارئزن. وه ئه مه لى کردومه له بهر بئى دينى و په شيمان بوونه وه م نيه له ئاينه که م و پارزيبون، به خوانه ناسى پاش موسولمان بوون. پيغمبه‌رى خوا (ﷺ) فه رموى: (بيگومان پاستان پئى ئه لئيت). عومه ر ده لئيت: وازم ئى بيته با بده م له ملى ئه م دوپوه. پيغمبه‌رى خوا فه رموى: ئه وه ناماده لى به در بوه چؤن ده زانى به شكو خودا ناگادارى ئه هلى به در بوئى فه رمويئى: ﴿چى ئه که ن بيکن له گوناختان خؤش بووم﴾ هه ر به م شئوه يه زانايانى فه رموده هيتاويانه ئيبنوماجه نه بئى به شئوه يه که تى تر هيتاويه تى له سوفيانى کورې عويه ينه وه بوخارى له کتئيبى مه غازيدا ئه مه لى ئى زياد کردوه. خواى گوره ئه م نايه تى نارده خواره وه: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ آمَنُوا لَّا تَنجَذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّتُمْ اُولِيَاءَ﴾ وه له کتئيبى ته فسيرو ده لئيت: عه مر ده لئيت له سه ر ئه م نايه ته هاتوته خواره وه: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ آمَنُوا لَّا تَنجَذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّتُمْ اُولِيَاءَ﴾ ده لئيت: نازانم ئه م نايه ته له سه ر فه رموده که يه يان قسه لى عه مر خؤيه تى. بوخارى ده لئيت: عه لى (يانى ئيبنولمه دينى) ده لئيت: ووترا به سوفيان له سه ر ئه مه هاتوته خواره وه ئه م نايه ته ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ آمَنُوا لَّا تَنجَذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّتُمْ اُولِيَاءَ﴾ سوفيان ده لئيت: ئه مه له ناو خه لکا باس کراوه. له عه مر وه له بهر م کردوه يه ک پيتم ئى لانه بردوه. وه گو مان نابم که سئى تر له بهرى کردبئى من نه بئى (جگه له من) ^۱.

فه رمان دان به دوژمنايه تى کردنى بئى دين و دوستايه تى نه کردنيان

خوداى مه زن فه رمويه تى: ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلَّذِينَ آمَنُوا لَّا تَنجَذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّتُمْ اُولِيَاءَ تَلْفُوتْ اِلَيْهِمْ بِالْمُؤَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا يَمَّا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَن تَقُولُوا إِنَّ كَفْرَ حَرَجْتُمْ جِهْدًا فِي سَبِيلِ وَابِيغْلَةً مَّرْصَافِي تَسْرُونَ اِلَيْهِمْ بِالْمُؤَدَّةِ وَأَنَا اَعْلَمُ بِيَمَّا أَحْفَيْتُمْ وَمَا اَعْلَنْتُمْ وَمَن يَفْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾

^۱ فتح الباري (۱/۶۶) و (۷/۵۹۲) و (۸/۵۰۲)، مسلم (۴/۱۹۴)، ابوداود (۳/۱۰۸)، تحفة الاحوذى (۹/۱۹۸)، النسائى فى الكبرى (۶/۴۸۷).

نہی کر مہلی خاوهن باوہر پان! مہ بنہ دوستی دوڑمنان و خوتان، ئیوہ دوستایہ تیتان بہ وان پادہ گہ یہ نن،
 کہ چی ئہ وان بہو دینہ راستہ قینہ یہ کہ بق ئیوہ ہاتووہ بپوایان نیہ (و) لہ بہر ئہ وہ بہ خودای
 بہ روہ رندہ تان بہ باوہر پان، ئیوہ و پیغہ مہر لہ زیدی خق دہر دہ کہن. نہ گہر بق غزا لہ رای منو
 پہ زامہ ندیم دہر دہ کہون، (دوستایہ تی ئہ وان مہ کہن). پہ نامہ کی پتیاں ئہ لتین: خوشمان دہوین، کہ چی
 من لہ ہر شتی دہ یشارنہ ووہ ہر شتی ناشکرای دہ کہن، لہ خوتان ناگادار ترم. کی لہ ئیوہ ئہو
 کارہ بگا، پیگہی راستی لی تیکچووہ. واتہ: ئہو بہتہرست و خوانہ ناسانہی کہ دہ جہ نکین لہ دڑی
 خوداو پیغہ مہر کہی (ﷺ) خاوه نباوہر پان. ئہ وانہی کہ خودا فرموویہ تی کہ دوڑمنایہ تیان بکہن و
 توندو تیز بن بہرانبہریان و دوستایہ تی و ہاوپتی و برادہ رایہ تیان مہ کہن. وہ کہ فرموویہ تی: ﴿يٰۤاَيُّهَا
 الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا الْيٰهُوْدَ وَالنَّصٰرَةَ اَوْلِيَّآءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَّآءُ بَعْضٍ وَّ مَن يَّوَلَّمْ مِّنْكُمْ فَاِنَّهُٗ مِنْهُمْ﴾، واتہ: ئہی
 ئہ وانہی باوہر پان ہیناوہ جولہ کہ و گاور مہ کہن بہ پشتیوان و خوشہ ویستی خوتان ئہ وانہ ہندیکیان
 دوستی یہ کترن ئہوہ تان ئہ وان بکات بہ پشتیوان و دوست ئہوہ بہ راستی ئہو کہ سہ لہ وانہ. ئہ مہ
 ہہرہ شہ یہ کی توندو بہ لنینکی پوون و ناشکرایہ. وہ ئہ فرمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا الَّذِيْنَ اٰخَذُوْا
 دِيْنََكُمْ هٰرُوًّا وَّلِمٰبًا مِّنَ الَّذِيْنَ اٰتَوْا الْكِتٰبَ مِن قَبْلِكُمْ وَّالْكَفٰرَ اَوْلِيَّآءَ وَاَتَقُوا اللّٰهَ اِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ﴾، واتہ: ئہی ئہ وانہی
 کہ بیواتان ہیناوہ، ئیوہ لہ گہ ل ئہو کہ سانہی خوا نہ ناسن، ہر گیز دوستایہ تی مہ کہن، نہ گہر ئیوہ بہ راستی
 پیشو بڑیان ہاتوہ) و ئہو کہ سانہی خوا نہ ناسن، ہر گیز دوستایہ تی مہ کہن، نہ گہر ئیوہ بہ راستی
 خاوهن باوہر پان، ئہ شی لہ خوا بہ ترسن. وہ ئہ فرمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَّآءَ
 مِن دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ اَتُرِيْدُوْنَ اَنْ يَّجْعَلُوْا لِّلّٰهِ عَلَيْكُمْ سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا﴾، واتہ: ئہی ئہ وانہی کہ بیواتان
 ہیناوہ بیبواکان مہ کہنہ دوستی خوتان لہ بری نیمانداران ثایا (بہم کارہ) دہ تانہ ویت بہ لگہ یہ کی پون
 لہ دڑی خوتان بدہن بہ خوا؟. وہ ئہ فرمویت: ﴿لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَّآءَ مِن دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ
 وَّمَن يَّعْمَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا اَنْ تَسْعُوْا مِنْهُمْ نَعْتًا وَّيُحٰذِرْكُمْ اللّٰهُ نَفْسًا﴾، واتہ: نابی
 بیواداران بیبواہر پان بگرن بہ دوستی خوتان لہ جباتی بیواداران وہ ہر کہ سیک و بکات نیت پہ بیوہستی
 لہ گہ ل خودا نامینئ مہ گہر بق خوپاراستنتان بیت لثیان وہ خوا دہ تان ترسینیت لہ سزای خوی. لہ بہر

۱ المائدہ (۵۱).

۲ المائدہ (۵۷).

۳ النساء (۱۴۴).

۴ آل عمران (۲۸).

نُه‌مه بوو پیغمبری خوا (ﷺ) به‌مانه‌ی حاتبی قه‌بول کرد کاتی که ده‌لَیْت بۆیه هه‌لساوه به‌و کاره
 له‌گه‌ل قوره‌ی‌شا که مال و منداله‌کانی بی‌پاریزی له دست دریزی قوره‌یش. خودای مه‌زن نه‌فه‌رمویت:
 ﴿يُخْرِجُونَ الرُّسُولَ وَإِيَّاكُمْ﴾ نُه‌مه وه که پی‌شوه وه زۆر به گرنگی باسی دوژمنایه‌تی بت په‌رستو
 خوانه‌ناسه‌کانی کرد که دۆستایه‌تی نه‌کهن له‌گه‌لیان چونکه نه‌وانه دوژمنی خوداو نیوه‌شن. نه‌وانه
 پیغمبری خوداو (ﷺ) هاوه‌له‌کانی نه‌ویان ده‌رکرد له مه‌که پی‌یان گران بوو نه‌وانه ته‌نها خودا
 نه‌په‌رستو ته‌نها سوژده بۆ نه‌و خودایه ده‌بن. بۆیه نه‌فه‌رمویت: ﴿أَنْ تُوْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ﴾ یانی نیوه
 هیچ تاوانی‌کتان نه‌بوو جگه له‌وه‌ی باوه‌پتان هه‌بوو به په‌روه‌رنده‌ی هه‌موو جیهان. وه که خودا
 نه‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾، واته: نُه‌م سزایه‌شیان هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه
 دهدان که بی‌ویان هینا بوو به‌ خوی به ده‌سته‌لاتی سوپاسکراو. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ
 دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ﴾، واته: نه‌وانه‌ی که ده‌رکران له مال و وولاتیان به‌ناه‌ق
 ته‌نها (گوناهیان نه‌وه بوو) که ده‌یان ووت په‌روه‌ردگارمان خویه. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿إِنْ كُنْتُمْ حَرَجْتُمْ
 جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَآيَاتِي مَرْضَاتِي﴾ واته: نیوه که تاوا بوون مه‌بنه دۆستیان. نیوه نه‌گه‌ر له‌به‌ر په‌زامه‌ندی
 من له زیدی خۆتان ده‌رچوون بۆ غه‌زا کردن مه‌بنه دۆستی دوژمنانی من و خۆتان. نه‌وانه نیوه‌یان
 ناواره کرده رقیانه له خۆتان و ناینه‌که‌شتانه. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿تُشْرُونَ إِلَهُكُمْ بِالْمُودَةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا
 أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَمْتُمْ﴾ واته: نه‌وه‌ی که ده‌یکه‌ن من ناگاداری په‌نهانی و ناشکرای دل و ده‌رونتانم ﴿وَمَنْ
 يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾ هه‌ر که‌سی له نیوه نه‌و کاره بکات ریگی پاستی لی تیکچووه. وه
 نه‌فه‌رمویت: ﴿إِنْ يَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ أَعْدَاءَ وَيَسْطُرْ لَكُمْ إِلَهُكُمْ إِلَهُكُمْ وَاللَّهُ يَتَوَدَّ الْمُؤْمِنِينَ﴾ نه‌گه‌ر
 گیران بکه‌ون، دوژمنایه‌تیتان ده‌کهن، بۆ نازارتان ده‌ست و زمان وه کار ده‌خن، هه‌ز ده‌کهن له دین
 وه‌رگه‌رین. یانی (گه‌ر ده‌ستیان بجی به‌سه‌رتانا) دریقی ناکه‌ن له نازاردانتان به ده‌ست و زمان. ﴿وَوَدَّأُ
 لَوْ تَكْفُرُونَ﴾ زۆر هه‌ول ده‌ده‌ن که توشی خیر نه‌بن دوژمنایه‌تی نه‌وانه به‌رده‌وامه به په‌نهانی و ناشکرا
 چۆن نیوه دۆستایه‌تی نه‌و جزره که‌سانه نه‌کهن؟ نُه‌مه‌یش هه‌ر وریا کردنه‌وه‌یه له‌وه‌ی که ده‌بی
 نه‌مانیش دوژمنایه‌تی خوانه‌ناسان بکه‌ن و دۆستایه‌تیان نه‌کهن. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ

^۱ البروج (۸).

^۲ الحج (۴۰).

وَلَا أَوْلَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۱﴾ بڑھی قیامت نہ خزمانو نہ جگہ رگزشہ کانیشتان هرگیز فریاتان ناکهون. لیکنان جودا دهکاتهوهو چی بکن خودا دهیبینی. واته: خزمایه تیتان هیچ سودیکتان پی ناگهینئی لای خودا نهگه ربیهوی سزاتان بدات. وه نهگه ر خواتان له خوتان ره نجاندهبیت له بهر خاتری نهوان ناگه نه فریاتان و سودیان نیه بوتان. هرکه سئی له گه ل خزمو که سو کاری بی بق نهوهی دلئی نهی هشی و دل گران نه بی نهوه نهو که سه رهنج بیوه و مال ویزان و زیان لی که وتوه. هرچی بکات بی سووده هیچ که لکینکی لای خودا پی ناگهینئی نهو خزمایه تیهی. با نهو که سه خزمیکی نزیکی پیغه مبه ریکیش بی (علیه السلام) نیامی نه حمده ده لیت: همه مادی کوی سابت بوی گنیرینه وه له نه نه سه وه که پیاوئیک ده لیت: نهی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) باو کم له کوییه؟ پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (له ناو ناگردایه) کاتی که پیاووه که پڑشت و پشستی هه ل کرد پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: (باوکی من و باوکی تو له ناو ناگردان) ^۱ موسلمو نه بوداود ریوایه تیان کردوه ^۲.

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لَقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْبَغْضَاءُ وَالْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْرُكَ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ مَا تَشَاءُ وَارْحَمْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿۱﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْرِضْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿۲﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْفَقِيرُ الْحَمِيدُ ﴿۳﴾﴾

نبراهیم (سهلامی خوی لی بی) او نهوانه ی له گه لی بوون چاکترین نمونه ن که بیزاری خویان دهربری و ناشکرایان کرد له خزمه بی دینه گانیان

خوی مه زن نه فرموی: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لَقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْبَغْضَاءُ وَالْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْرُكَ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ مَا تَشَاءُ وَارْحَمْنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ نبراهیم و نهو که سانه ی له گه لی نهو بوون. بی نئوه نمونه ی زور باشن، که به مه زده کی خویان وت: نئمه له نئوه و لهو شتانه ی (له خودا به دهن) ده په رستی به سوورین و باوه پمان به نئوه نه ماوه هه تا هه تابه دوزمناهی تی و رقو کینه که وتوته نئوانمانه وه، تا نهو کاته ی نئوه باوه په به خودای تاقانه دینن

^۱ احمد (۲۶۸)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۲ مسلم (۱۹۱/۱)، ابوداود (۹۰/۵).

جیا له‌وه که ئیبراهیم به بابی خوی گوت: داوای ئی خوشبونت بۆ ده‌کم، ده‌رباره‌ی تو هیچی ترم بۆ له‌گه‌ن خودا ناکری. ئه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موومان! خۆمان به‌تو سپاردوه‌و هه‌موومان په‌ومان له‌تۆیه‌و وه‌گه‌پانه‌وه‌ی دوا پۆژیش هه‌ر به‌ره‌و تۆیه. خودای مه‌زن به‌بنده‌خواهن باوه‌په‌کانی خوی ده‌فه‌رمویت که دزایه‌تی و دوژمنایه‌تی خواره‌ناسه‌کان بکه‌ن و جه‌نگیان له‌گه‌ن بکه‌ن و دوورکه‌ونه‌وه‌ی لێیان و ناره‌زایی خۆتان ده‌ربه‌ن لێیان نه‌فه‌رمویت: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾^۱ واته: شوین که وتوه‌کانی و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لی بوون ﴿إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ﴾ واته: ئیمه‌ دوورین له‌ئێوه‌و هیچ په‌یوه‌نده‌یه‌کمان پێتانه‌وه‌ نیه‌ ﴿وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرًا بِكُمْ﴾ واته: به‌ناینتان و پێبازتان ﴿وَبَدَأَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ أَبَدًا﴾ واته: دوژمنایه‌تی و کینه‌ده‌ستی پیکرد له‌نیوانی ئیمه‌و ئێوه‌دا هه‌تا ئێوه‌ به‌رده‌وام له‌سه‌ر بیدینی بپۆن. وه‌هه‌تا هه‌تایشه‌ ئیمه‌ به‌ دوژمنی خۆمانتان ده‌زانین و رقمان لێتان هه‌ ﴿حَتَّى تُوْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ﴾ واته: هه‌تا ئه‌و کاته‌ی که‌ته‌ن‌ها خودا ده‌په‌رستن و سوژده‌ی بۆ ده‌به‌ن و هیچ خواجه‌کی تر بێجگه‌ له‌و ناپه‌رستن له‌بت و شتی تر. وه‌ نه‌فه‌رمویت: ﴿إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ إِذْ يَبُوءُ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ﴾ واته: له‌ ئیبراهیم و نه‌وانه‌ی له‌گه‌لی بوون نمونه‌ی باشتان ده‌ست ده‌که‌وی که له‌سه‌ری بپۆن جگه‌ ئیبراهیم داوای ئی بووردنی له‌خودا کرد بۆ باوکی که ئه‌ویش به‌لێنیک بوو که ئیبراهیم به‌باوکی دابوو. وه‌ختی بۆی ناشکرا بوو که باوکی دوژمنی خواجه‌ی لێ ته‌که‌یه‌وه‌. کاتی هه‌ندێ له‌موسولمانان داوای ئی خوشبوونیان بۆ باب و باپیرانیان ده‌کرد که مرده‌بوون له‌سه‌ر بته‌رستی و ده‌پا‌پانه‌وه‌ له‌خودا بۆیان و ئه‌یان ووت خۆ ئیبراهیمیش داوای ئی بووردنی بۆ باوکی کردوه‌، خوی که‌وره‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ی ناره‌ده‌خواره‌وه‌: ﴿مَا كَانِ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾^(۱۱۳) واما کات استغفار إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدٍ وَعَدِّهَا إِتَاهُ فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ^۱، واته: په‌وا و شایسته‌ نیه‌ بۆ پیغه‌مبه‌رو باوه‌رداران که داوای لێبووردن بکه‌ن بۆ هاو‌به‌ش په‌یداکه‌ران با خزمی نزیکیشیان بن له‌پاش ئه‌وه‌ی که بۆیان ده‌ره‌که‌وتوه‌ که بێگومان ئه‌و (هاو‌به‌ش دانه‌رانه‌) هاوه‌ل و پێپێ دوژهن، وه‌ داوای ئی خوشبوونی ئیبراهیم بۆ باوکی ته‌ن‌ها له‌به‌ر واده‌و به‌لێنیک بوو که به‌باوکی دابوو (که داوای ئی بووردنی بۆ بکات) جا کاتی بۆی بوون بویه‌وه‌ که بێگومان باوکی دوژمنی خواجه‌ی خوی ئی به‌ری کرد به‌پاستی ئیبراهیم زۆر له‌خوا ترسو له‌سه‌رخۆ بوو. وه‌ خوی که‌وره‌ له‌م ئایه‌ته‌دا

التوبة (۱۱۲-۱۱۴).

نه فرمویت: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ﴾ تا نه فرمویت: ﴿أَلَا قَوْلُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَعْفِفَنَّ لَكَ وَمَا أَمْرُكَ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ واته: نبراهیم نمونه نبی بقرئیه که داوای لی بوردن بکن بقرئیه برسته کان. نا به و شیوه بهی که نه تانوی واته: که زانیوتانه به بت پرستی مردوون (نه مه قسهی ئیبنوعه باسو و موجهادو قه تاده و موقاتلو زه حاکو که کسانو تریشه. ^۱ پاشان خودای مه زن باسو نبراهیم و نه وانهی که له گه لی بیون ده کار و هختی له که له که بیان دور که و تنه وه و بیزاری خویمان ده برپی لییان و ته به پایان لی کردن خویمان ته نها به خودا سپاردو لیی نه پاره و نه گویتان: ﴿رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبَأْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ واته: له هموو هلسوکه و تیکماندا هموو شتیکمان هر به تو ده سپیرین و ده دیده نه دستو ترو وه هر بولای تو ش له دو پوزدا ده که ریته وه. واته: زیندوو ده کریته وه له پوزی دویدا. وه نه فرمویت: ﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا قِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاَعْرِفْنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ نهی په روه رندهی هموموان، مه مانخه بهر تیرو تانهی نه وانهی که تو نانس، له گونا هیشمان بیوره، هر تو خاوهن ده سته لاتی له کار زانی. موجهاد ده لیت: خودایه تو ش گرفتارمان مه که به ده سستی نه و خوانه ناسانه و سزیمان مه ده تا نه و بی دینانه بلین: نه گهر نه وانه له سر هق بونایه نه میان به سر نه ده هات. ^۲ زه حاکیش هر وای گوته. قه تاده ده لیت: نه لین خودایه زالیان مه که به سرمانا هتا تیرو تانمان لی بدن و ابزانن که نه وان له سر هق بویه زال بیون به سرمانا. ئیبنوجهری ریش هم مان پای هه لیژاردوه. عه لی کوپی نه بو ته لحه له ئیبنوعه باسه وه ده لیت: خودایه زالیان مه که به سرمانا هتا نازارمان بدن. خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَاَعْرِفْنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ واته: تا وانه کانمان داپوشه و با که س پیی نه زانی خو ت نه بی و له و گونا هانه شمان بیوره که خو ت ناگات لیته تی که کردمانه. ﴿إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ﴾ واته: نه و خودایه ی که هر که سی په نات پی بیننی نانومید نابی ﴿الْحَكِيمُ﴾ له کار زانی له فرمان و کردارو به نامه و برپار تا. پاشان خودای گوره فرمویته تی: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَ مِن بَنُو لِّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ بیگومان نه وانه نمونهی باشن بقرئیه و بقرئیه که سسهی که نومیدی به خوداو پوزی قیامت هه یه. هر که سیش خو ده بویری خودا په کی پی ناکه وی و هر شایانی په سه ند دانه. نه م نایه ته پشتگیری پیش خو ی ده کارو جیاش بوته وه له پیش خو ی و نمونه یه کی زور چاک و باشه بقرئیه

^۱ الطبری (۲۲/۳۱۸).

^۲ الطبری (۲۲/۳۱۹).

کسی به تهمای خود او پڑی دوا بیه. وه نه فرمویت: ﴿لَمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ﴾ هانی همو
 خواناسی نه دا که باوه پی به خود او پڑی دوا بیه ﴿وَمَنْ يَرْوُلْ﴾ هر که سیش خوی لاده دا له وهی که
 خودا فرمائی پی کردوه ﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ خودا بی نیاز وه هر نه و شایانی په سه ن دان و
 ستایشه. وه ک خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾
 واته: نه گهر نیوه نا سوپاسی (به هر ه کانی خوا) بکن و همو نه و که سانهش له زه ویدان نه وه
 به راستی خوا بی نیازی سوپاس کراوه. عه لی کوری نه بو ته لحه له نیبوعه باسه وه ده لیت: ﴿لَغَنِيٌّ﴾ نه و
 که سهی که زور بی پایان ده وله مه نده که خودایه. نه م سیفته ته تنها هر بی خودایه هیچ که س
 هاوشان و ها وینهی نیه له هیچ شتیکیدا په سندی پاکی هر بی نه وه که تا ک و تنها و زال و خاوه ن
 ده سته لاته. ﴿الْحَمِيدُ﴾ هر نه و شایانی په سنی دانه لای به نده کانی واته: سوپاس کراوه له همو
 گفتار و کرداری تکید او هیچ خودایک نیه جگه له و په روه رد گاریش هر نه وه.

﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ لِيَنَّكَ وَيَبْنَ الْأَذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾ لَا يَتَّبِعُكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ
 يُقْبَلُوا فِي الَّذِينَ لَمْ يَخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبْرَهُمْ وَتَقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ حُبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾ إِنَّمَا يَنْتَظِرُكُمْ اللَّهُ عَنِ
 الَّذِينَ قَتَلْتُمْ فِي الَّذِينَ وَأَخْرَجَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

الظالمون ﴿٩﴾

شاید خودا له نیوان خاوه ن باوه ران و نه و که سانهی که دوژمنیان دوستایه تی دابه ز رینن

خوای گوره نه فرمویت: ﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ لِيَنَّكَ وَيَبْنَ الْأَذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ
 رَحِيمٌ﴾ شایهت خوا له نار نیوه و نه و که سانهی دوژمنایه تیان ده کردن، دوستایه تی دامه ز رینن. خودا
 توانایه و خوا ده بوری و دلوفانه. پاش نه وهی که خودا فرمائی دا به دوژمنایه تی کردنی خوانه ناسان
 ده فرمویت به بنده خاوه نباوه په کانی که دوستایه تی دامه ز رینن له نیوان خویان و نه و که سانهی که
 دوژمنایه تیان ده کردن ﴿عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ لِيَنَّكَ وَيَبْنَ الْأَذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً﴾ واته: پاش کینه و
 دژایه تی و دوره په ریزی خوشه ویستی و دوستایه تی و برایه تی دامه ز رینن. ﴿وَاللَّهُ قَدِيرٌ﴾ خودا ده توانی
 نه م همو شته دور له یه ک و جیا و زو بهش به شه کز بکاته وه که بیه ویت. وه دلکان نه به سنی
 به یه که وه دوا بیه و همو کینه و دوژمنایه تی ده توانی بیان کاته وه به یه ک وه ک خوای گوره منتهی

ابراهیم (۸).

کردوه به سر نه ساربه کانا فرمویه تی: ﴿وَأَذْكُرُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ قَالَتْ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاصْبِرْهُمْ بِغَيْبَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا﴾^۱، واته: بیر له به ره و چاکه ی خوا بکهنه وه به سه رتانه وه له کاتیکدا نیوه دژمنی به کتر بیون به لام خوا هؤگری خسته نیوان دله کانتانن نیتر بیون به برای به کتر به هؤی نه و چاکه ی خواوه نیوه له سه ر لیواری چالیک بیون له ناگر به لام خوا بزگاری کردن لئی. وه پیغه مبه ریش (ﷺ) فرمویه تی بییان: (ناخو نه م دین گومرا بیون خودا پتی نیشانندان به هؤی منه وه و بهش بهش بیون خودا به کی خسته وه به هؤی منه وه).^۲ خودا مه زن فرمویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِبَصِيرَةٍ وَالْمُؤْمِنِينَ﴾^۳ ﴿وَأَلْفَ بَيْتٍ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْتَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾^۴، واته: خوا نه وزاته به که به هیتی کردیت به یارمه تی خوی وه به بیواداران، وه هؤگری خسته نیوان دله کانیان نه گر به خت بگردایه هرچی له زه ویدایه هؤگریته نه ده خسته نیوان دله کانیانه وه به لام خوا هؤگری خسته نیوانیان به راستی هر نه و زالی کار دروسته. وه له فرموده به که هاتوه: (خوشه وسته کهت خوش بوی به نه اندازه به که شایه دا پڑیک بیت که پقت لئی بی. وه کینه ت بیی له و که سه ی که پقت لئیته تی به نه اندازه به که. شایه دا که پڑیک بیت خوشت بویت)^۵ وه نه فرمویت: ﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: له خوانه ناسان خوش بیی وه ختی په شیمان بونه وه له خوانه ناسی و گه پانه وه بؤلای په روه رنده یان و سه ریان دانه واند بی خودا که ده بوری و دلوفانه. بی هه مو که سی که گه پاره ته وه بؤلای له هر تاوانی کردییتی.

دروسته چاکه گردن دهریاری نه و خوا نه ناسانه ی که جهنگ ناکه ن له سه ر ناین

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿لَا يَنْهَكُوكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾^۱ خودا به رتان لی ناگری که نیوه له گه لی نه وانه ی به گز نیوه دا نه چوون له زید و ده دریان نه انون، چاکه یان دهریاره بکن و به به کسانی په فتاریان له گه لدا بکن. خوا مروفی داد په روه ری خوش ده ویت. واته: نه وانه ی که هاوکاریان نه کردوه له وه دهرنانتان له زیدی بابو بایرانتان. واته: خودا پیتان لی ناگری که چاکه له گه لی نه و بییدینانه دا بکن که له سه ر ناین شه پریان له گه لتان نه کردوه وه ک زمان و نه وانه ی که توانای شه پریان نیه. ﴿أَن تَبَرُّوهُمْ﴾ واته: چاکه یان

^۱ آل عمران (۱۰۳).

^۲ فتح الباری (۶۴۴/۷).

^۳ الانفال (۶۲-۶۳).

^۴ تحفة الاحوذی (۱۳۳/۶)، فرموده به کی غریبه.

له‌گه‌ل بکه‌ن ﴿وَتَقْسَطُوا أَلْفَمَهُمْ﴾ واته: دادپه‌روه‌رو به نینساف بن له‌گه‌لیان. ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسَطِينَ﴾
 نیمای نه‌حمده‌ پریوایه‌تی کردوه له نه‌سمای کچی نه‌بوه‌کره‌وه (په‌زای خویان لی بی) نه‌سما ده‌لئیت:
 دایکم هات که بتپه‌رست بوو له کاتیکدا که قوره‌یش په‌یمانیان هه‌بوو له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) هاتم
 بۆلای پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ووت نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) دایکم هاتوه پیتی خۆشه‌ چاوم پتی بکه‌وی
 بپدّم بۆلای؟ فه‌رمووی: (به‌لئ سهر له دایکت بده).^۱ بوخاری و موسلمیش هیناویانه^۲ وه نیمای
 نه‌حمده‌ پریوایه‌تی کردوه له عبدالله ی کورپی زویه‌یره‌وه ده‌لئیت: قه‌تيله هات بۆلای نه‌سمای کچی
 نه‌بو به‌کره‌ندی هه‌دییه‌ی بۆ هینا بوو که بریتی بوو له هیزه‌ی پدّن و شیریی وشکو پدّن. بت په‌رست بوو
 نه‌سما هه‌دییه‌کی لی وه‌رنه‌گرتو نه‌یه‌یشت بچیته‌ مالی، عانیسه‌ پرساری کرد له پیغه‌مبه‌ر(ﷺ)
 خوی گه‌وره نه‌م نایه‌تی نارده‌ خواره‌وه ﴿لَا يَنْهَكَرُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقِنُواكُمُ فِي الدِّينِ﴾ هه‌تا کورتایی
 نایه‌ته‌که. فه‌رمانی پی کرد که هه‌دییه‌کی وه‌ریگرتتو بیبانه‌ ماله‌که‌ی.^۳ وه نه‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
 الْمُقْسَطِينَ﴾ له سوره‌تی (الحجرات) دا له پیشه‌وه‌ مانای کراوه. وه له فه‌رموده‌ی سه‌حیجا هاتوه نه‌و
 که‌سانه به یه‌کسانی په‌فتار ده‌که‌ن وان له‌سه‌ر شوینانئیکی به‌رز له پوناکی له‌لای پاستی عه‌رشه‌وه.
 نه‌وانه‌ن که دادپه‌روه‌رن له بپاریاندا له‌ناو که‌سو کارو له‌ناو نه‌وانه‌شدا که سه‌ره‌رشتیان ده‌که‌ن^۴.

رینگه‌ نه‌دان به‌ دۆستایه‌تی نه‌وانه‌ی که شه‌ر له‌گه‌ن موسولمانان ده‌که‌ن له بتپه‌رسته‌کان

خوی گه‌وره نه‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّمَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَتَلُواكُمُ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُواكُم مِّن دِينِكُمْ وَظَلَمُوا عَلَيْكُمْ أَن تَوَلَّوهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ ته‌نیا هه‌ر رینگه‌تان نادا له‌گه‌ل نه‌وانه‌ بینه‌ دۆست که
 له‌سه‌ر دین، شه‌ریان له‌گه‌لتانا کردو ئیوه‌یان له زیدی خۆتان ناواره‌کرد، له‌سه‌ر ده‌رکردنی ئیوه‌ش،
 بوونه‌ پشتیوانی یه‌کتر. هه‌ر که‌سیش بییته‌ دۆستیان دیاره‌ غه‌در له‌ خۆی ده‌کات. واته: خودا رینگه‌تان
 نادا که دۆستایه‌تی نه‌و که‌سانه‌ بکه‌ن دۆزمنتانن و شه‌ریان له‌گه‌ل کردوون و له زیدی خۆتان وه‌دهریان
 ناوون و یارمه‌تی یه‌کریان داوه‌ له‌سه‌ر ده‌رکردنتان. وه فه‌رمانتان پی ده‌کا که دزایه‌تیا بکه‌ن. پاشان
 نه‌و هه‌ره‌شه‌یه‌ دووباره‌ ده‌کاتته‌وه که نابی دۆستایه‌تیا بکه‌ن و فه‌رموویه‌تی: ﴿وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الظَّالِمُونَ﴾ دیاره‌ نه‌وانه‌ ناهه‌قی و غه‌در له‌ خۆیان نه‌که‌ن. وه‌ک نه‌م نایه‌ته‌ که نه‌فه‌رموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

^۱ احمد (۳۴۴/۶)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۲۷۵/۵)، مسلم (۶۹۶/۲).

^۳ احمد (۴/۴)، نه‌م فه‌رموده‌یه‌ حاکم به سه‌حیجی داناوه زه‌ه‌بیش پشتگیری ده‌کات.

^۴ مسلم (۱۴۵۸/۳).

ءَامِنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصْرَىٰ أَوْلِيَآءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ يَتَوَلَّهُمْ أَجْمَعِينَ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤﴾ ، واته: نهی نه‌وانه‌ی باوه‌پتان هیناوه‌جوله‌که‌و گاور مه‌که‌ن به پشستیوان و خورشه‌ویستی خوتان نه‌وانه هندیکیان دوستی یه‌کترن نه‌و‌تاتان نه‌وان بکات به پشستیوان و دوست نه‌وه به‌پاستی نه‌وه که‌سه له‌وانه بیگومان خوا ریتمونی گلی سته‌مکاران ناکات.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مِهْجَرَتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۗ إِنَّ أَطْمَءَ بِأَيْمَانِنَّ ۗ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهِنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَاتُوهُنَّ مَا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمُ أَنْ تَنكِحُوهُنَّ إِذَا ءَابَسْتُمُوهُنَّ أَجْرُهُنَّ وَلَا تَسِيكُوا بَعْضَهُنَّ الْكُفَّارَ وَسَأَلُوا مَا أَنفَقْتُمْ وَلَسْتُمْ لَهُمْ ءَافِقُونَ إِذْ لَمْ يَكُن لَكُمْ عَلَيْهِمْ حَكْمٌ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥﴾ وَإِنْ فَاتَكُمْ شِقَّةٌ مِّنْ أَرْزَاقِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابَقْتُمْ فَتَأْوَرُوا إِلَيْهِمْ ذَهَبَتْ أَرْزَاقُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا ۗ وَأَنفَقُوا اللَّهُ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ

مُؤْمِنُونَ ﴿٥﴾

هیشتنه‌وه‌و نه‌ناردنه‌وه‌ی ژئانی موسولمان بولای خوانه‌ناسان نه‌گهر دوا‌ی په‌یمان نامه‌ی حوده‌بییه (الحدیبیه) کوچیان کرد

له پی‌شوه له سورته‌ی فه‌تدا (الفتح) باسی په‌یمان نامه‌ی حوده‌بییه (صلح الحدیبیه) کرا که له نتوان پیغه‌مبیری خودار (ﷺ) خوانه‌ناسه‌کانی قوره‌بشا به‌سترا که تئیدا هاتبو: هیچ پیاوړیک له‌لای نئمه‌نایه‌ت با له‌سه‌ر دینی توش بی‌مه‌گین نه‌بی بۆمان بگپړیته‌وه. وه له ریوایه‌تیکی ترا هاتوه که: هیچ که‌سیک له‌لای نئمه‌وه‌نایه‌ت له‌سه‌ر دینی توش بی‌مه‌گین نه‌بی بۆمان بگپړیته‌وه. نه‌مه‌قسه‌ی عروه‌و زه‌حاکو عبدالرحمانی کوپړی زه‌یدو زوه‌یری موقاتلی کوپړی ئیبنوحیان و سودیه. به‌پتی نه‌م ریوایه‌ته نه‌م نایه‌ته تایه‌به‌ته به‌و ساله. وه به‌پای هندی له زانایانی سه‌له‌ف هاتنه خواره‌وه‌ی نه‌م نایه‌ته هه‌لوه‌شینه‌ره‌وه‌ی (ناسخه) نه‌و په‌یماننامه‌یه. چونکه خوای گه‌وره فرمانی دا به‌بنده‌خواهن باوه‌په‌کان نه‌گهر ژنی به‌باوه‌پری ناواره ده‌گاته لاتان تاقیان بکه‌نه‌وه خوا له بیرو باوه‌پریان ناگادارتیه. گهر ناسیتانن به‌پاستی باوه‌پدارن بولای خودانه‌ناسانان مه‌نیرنه‌وه نه‌نه‌مان به‌وان ده‌شین نه‌نه‌وانیش به‌مان ده‌شین. وه له ژئانی عبدالله ی کوپړی نه‌بوته‌حمدی کوپړی جه‌حشدا له موسنه‌دی گه‌ورده‌با‌سمان کرد له عبدالله ی کوپړی نه‌بوته‌حمده‌وه ده‌لئیت: نوموکه‌لسومی کچی عوقبه‌ی کوپړی نه‌بی مه‌عیت کچی کرد کاتی موسولمانان کچیان کرد دوو برای که ناویان عوماره‌و وه‌لید بوو چون به‌شونیا. پږشته‌خزمت پیغه‌مبیری خوا (ﷺ) قسه‌یان له‌گه‌ل کرد بقره‌وه‌ی بینیرته‌وه له‌گه‌لیان، خوای گه‌وره نه‌و په‌یمان‌ه‌ی هه‌لوه‌شاندوه که له‌نتوان پیغه‌مبیره (ﷺ) بت

المائدة (۵۱).

به‌رسته‌کانا به‌سترا بوو خوی گه‌وره نایه‌ته‌کانی تاقیکردنه‌وی نارده خواره‌وه. ^۱ خوی گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مَهْجُرَاتٍ فَاِمْتَحِنُوهُنَّ ۗ إِنَّهُنَّ عَلِمْنَ مَا يَبْتَلِيَنَّ ۗ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ ۚ لَا هُنَّ حِلٌّ لَكُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَأَثَرُهُنَّ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكُفَّارِ ۚ وَسَأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَسْتُمْ لَهُمْ أَنْفَقُوا ۚ ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَتْلُوكُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝﴾ نه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌پان نه‌گه‌ر ژنی به‌باوه‌په، ته‌واوه‌وه ده‌گاته لاتان بیانخه‌نه به‌ر نه‌زموونه‌وه خوا له بیرو باوه‌پان ناگادارتره‌گه‌ر ناسیتانن به‌راستی به‌وادارن، بۆلای خودا نه‌ناسانیا‌ن مه‌نیترنه‌وه. نه‌نه‌مان به‌وان ده‌شین نه‌نه‌وانیش به‌مان ده‌شین. هرچیش به‌ختیان کردوه، بیانده‌نه‌وه. گه‌ر نیوه ماره‌یان که‌نو ماره‌بیه‌که‌یان به‌نه‌ی، هیچ گونا‌هیکتان ناگاتی. ژنانی خودانه‌ناسانیش لای خوتان گل مه‌ده‌نه‌وه. هرچیشتان لی به‌خت کردوون بیسینه‌نه‌وه، با نه‌وانیش هرچیکی به‌ختیان کردوه داوای بکن. نه‌مه ده‌ستوری خودایه که به‌نیوتانن پاده‌گات. خودا ژانای له‌کارزانه. عوفی ده‌لایت له‌نیینو عه‌باسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مَهْجُرَاتٍ فَاِمْتَحِنُوهُنَّ ۗ﴾ تاقیکردنه‌وه که‌شتان بریتی بووه له (اشهد ان لا اله الا الله وان محمداً رسول الله).
مواجهه ده‌لایت: ﴿فَاِمْتَحِنُوهُنَّ ۗ﴾ پرسیاریان لی بکن چی وای لی کردوون کزچیان کردوه نه‌گه‌ر رقیان له‌میرده‌کانیان هه‌لسابی و له‌قینی نه‌وان رایان کردبی یان هر شتیکی تروه خاوه‌ن باوه‌په‌نه‌بوون بیان‌گپنه‌وه بۆلای میرده‌کانیان ^۲ وه نه‌فرمویت: ﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ ۚ﴾ نه‌م نایه‌ته‌بلگه‌یه له‌سه‌ره‌وه که‌تونای ناگادار بوون هه‌یه له‌سه‌ر باوه‌پی خه‌لکی به‌بی گومان.

ژنانی موسولمان ناشین بۆ بته‌پرست و ژنانی بته‌پرستیش ناشی بۆ خاوه‌نباوه‌پان

خوی گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿لَا هُنَّ حِلٌّ لَكُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۗ﴾ نه‌م نایه‌ته‌ژنی موسولمانی حه‌رام کرد بۆ بت‌پرستان له‌نه‌وه‌لی هاتنی نایینی نیسلاما بت‌پرست ژنی خاوه‌ن باوه‌پی ماره‌نه‌کرد بۆی نه‌شیا. بۆیه نه‌بوعاس کورپی په‌بیع زه‌ینه‌بی کچی پیغه‌مبه‌ری (ﷺ) ماره‌کرد، زه‌ینه‌ب موسولمان بوو، عاسیش بت‌پرست بوو. کاتی عاس (عاص) له‌غزای به‌درا به‌دیلی که‌وته ده‌ست موسولمانان زه‌ینه‌بی خیزانی ملوانکه‌یه‌کی نارد له‌بارته‌قایا که‌هی دایکی بوو (خه‌دیجه) کاتی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چاوی پیی که‌وت نۆر دلی بۆی ته‌نگ بوو فرموی به‌موسولمانان: (نه‌گه‌ر به‌باشتان ژانی

^۱ جامع المسانید (۲۴۳/۷)، فرموده‌یه‌کی مورسه‌لی لاوازه.

^۲ الطبري (۲۳/۲۲۶).

دېلەكى بۇ ئازاد كان بۇى ئازاد كان) بۇيان كرد پېغەمبەرى خوايش ئازادى كرد بە مەرجى كچەكى بۇ پەوانە بكا. ئەوئش بەلئنهكى بەجى مئناو كچەكى زەينەبى لەگەل زەيدى كوپى حارىسە بۇ نارد (پەزای خوى لى بى) زەينەب لە مەدینە مایەوہ پاش غزای بەدر. كە سالى دووہم بوو ھەتا مېردەكى عاسى كوپى پەببع لە سالى ھەشتەما موسولمان بوو^۱ بە نىگای پېشوو بۇى ناردەوہو مارەبى تازەى بۇ دانەناوہ. وە ئەفەرموئت: ﴿رَأَوْهُمْ مَا أَنفَقُوا﴾ واتە: ھەرچىشتان مەسرف كردوہ لە مارەبى بىئاندەنەوہ. ئىبنوعەباسو موچادو قەتادو زوھەرى كەسانى ترىش گوتووانە^۲. وە ئەفەرموئت: ﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنكحُوهُنَّ إِذَا ءَابَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ﴾ واتە: ئەگەر مارەبەيان كەوت مارەبەكەيان بدەنى واتە: مارەيان بكن بەو مەرجانەى كە بۇ مارە كردن دانراوہ. لە تەواو بوونى ماوہى ديارىركراو خاوەنى ژنەكەو مەرجەكانى ترى مارەبىن ھىچ گوناھىكتان ناگات. وە ئەفەرموئت: ﴿وَلَا تُتْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُوفَرِ﴾ ژنانى خاوانەناسانىش لەلای خۇتان مەھىلئەوہ خوى گەورە حەرامى كردوہ لەسەرىئندە خاوەنباوہرەكانى مارەكردنو درئزەدان بە ھاوسەرىئەتى لەگەل ژنە خاوانەناسەكان. لە فەرموودەى سەھىحا ھاتوہ لە ميسوہرو مەروانى كوپى حەكەمەوہ كە پېغەمبەرى خودا(ﷺ) وەختى پەيمانى بەست لەگەل بئەپرستەكانى قورەيش. ژنە موسولمانەكان ھاتن، خوى گەورە ئەمەى ناردە خوارەوہ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مِّنْ جَزَائِ مَمْتَحِنُهُنَّ ۖ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِنَّ ۖ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْحَمُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهِنَّ جَلَّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَأْتَوْهُنَّ مَا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنكحُوهُنَّ إِذَا ءَابَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُوفَرِ﴾ عومەرى كوپى خەتاب ئەو پۇژدە دوو ژنى خوى تەلاق دا بەكىكىان مەعاوئەى كوپى ئەبوسوفيان مارەى كردو ئەوى تريان سەفوانى كوپى ئومەبە مارەى كرد.^۳ ئىبنوسوہر دەلئت: لە موعەمەرەوہ ئەوئش لە زوھەرىوہ ئەم ئايەتە كە ھاتە خوار بۇ سەر پېغەمبەرى خودا(ﷺ) كاتى پەيمانى لەگەل ئەبەستن لە خوارى حودەبىبەوہ. كە ئەگەر كەسىكىان ھات بۇلای پېغەمبەر(ﷺ) بىداتەوہ پئيان وەختى كە ژنان ھاتن ئەم ئايەتە ھاتە خوارەوہ خوى گەورە فەرمانى دا كە مارەبەكەيان بدەنەوہ بە مېردەكانيان وە ھەمان بېرارىش بۇ بئەپرستەكان درا ئەگەر ژئىك لەناو موسولمانەكانەوہ چوو بۇلايان مارەبەكەى پەوانە بگەنەوہ بۇ مېردەكەى و فەرموئى: ﴿وَلَا تُتْسِكُوا

^۱ ابوداود (۱۶۰/۳)، فەرموودەبەكەى باشە (جىد).

^۲ الصحيح انه سنة سق قبل الحديبية و قبل نزول الاية.

^۳ الطبري (۲۲۸/۲۳-۲۲۹).

^۴ فتح الباري (۳۹۱/۵).

يَصِّمُ الْكَافِرُ^۱ زنی خوانه ناسیخ لای خوتان مهینلنوه. وه نه فرمویت: ﴿وَسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَسْتُمْ لَهُمْ فِعْلًا فَعَقِبْتُمْ﴾ واته: هرچیتان داوه به ژنه کانتان داوای بکه نه وه نه گهر چوونه وه بق لای خوانه ناسه کان وه هرچیش نه وان داویانه بیاندنه وه به میرده کانیان کاتی کزچیان کرد بولای موسولمانان. خوی گوره نه فرمویت: ﴿ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَنْحَكُمُ﴾ واته: نه مه ده ستور فرمانی خودایه له نیوانتانا داویته، یانی له و پیکه و تنه دا که زنی تیدا نیه و ژن جیا کراوه ته وه. وه نه م بپاراهش بپاری خودایه کاری پی ده کا له ناو بنده کانیا ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ خودا زانای له کارزانه خوی ده زانی چی نه شی و چاکه بق بنده کانی. پاشان خوی گوره فرمویته: ﴿وَإِنْ فَاتَكُمْ سُوءٌ مِنْ أَرْزَاقِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابْتُمْ فَنُتَاؤُا الَّذِيكَ ذَهَبَتْ أَرْزَاقُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَأَنْفَقُوا اللَّهُ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ نه گهر ژنیکیشان بوی بولای خوانه ناسه کان و نیوه توله تان لی سندن. به و کسانه و ژنه کانیان ه لانتون. هینده بدن که داویانه ترسیستان له و خودایه بی که برواتان پی هیناوه. موجهادو قه تاده گوتیان: نه مه بق نه و خوانه ناسانه به که پهماننامه نه بوه له گه لیانا کاتی ژنیک رای کرد بق لایان هیچ شتیکیان نه داوو به میرده کی. وه نه گهر ژنیکیش رای کرد له وان هیچ نادری به میردی نه و ژنه هتا به نه ندازه می شه که پوشتوه بق لای نه وان سرف نه کن بوی.^۲ نیبوجه ریر پیوایته کردوه له زوه ریوه ده لیت: موسولمانه کان پابند بوون به بپاری خوی گوره وه نه و ماره به یی که خودا له ساری دانان و سرفیان کردبوو بق خیزانی خویان بق نه و انیشیان به خت کرد به لام بت په رسته کان دانیان پیدا نه ناو نه وه ی خودا داینا له سرفیان که بیده به موسولمانه کلن به جییان نه هینا. خوی مه زن له و باره یوه به خاوهن باوه رانی فرمو وه: ﴿وَإِنْ فَاتَكُمْ سُوءٌ مِنْ أَرْزَاقِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَابْتُمْ فَنُتَاؤُا الَّذِيكَ ذَهَبَتْ أَرْزَاقُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَأَنْفَقُوا اللَّهُ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ نه گهر زنی پیوایکی موسولمان داوی هاتنی نه م نایته بپوشتایه بولای بت په رسته کان موسولمانان نه و نه فقه یی که نه و پیاره سرفی کردبوو بویان. نه یگیزایه وه له و پاشماوه یی لایان بوو که فرمان درا بوو بیده نه وه به بتپه رسته کان له و به ختی خویان نه یاندا به ژنه کانیان که خاوه نباوه پ بوون کزچیان کردبوو. پاشان نه وه ی که زیاد بوو نه یان کیزایه وه بق بتپه رسته کان نه گهر بمایه ته وه، (وَالْقَبْ) بریتیه له و پاشماوه یی که له ماره یی ژنانی بتپه رست ده مایه وه کاتی که باوه ریان هینابوو پاشان کزچیان کردبوو.^۳

^۱ الطبری (۲۳/۳۲۹).

^۲ الطبری (۲۳/۳۳۸).

^۳ الطبری (۲۳/۳۳۷).

﴿يَأْتِيَا النَّبِيَّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعُكَ عَلَنَ أَنْ لَا يُشْرِكَنَّ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِفَنَّ وَلَا يُزِينَنَّ وَلَا يَقْتُلَنَّ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلِهِمْ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعُهُنَّ وَاسْتَعْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ

اللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۲﴾

نهو شتانهى كه ژنان په پيمانان له سره ددهدا

خوداى مهنه فرمويت: ﴿يَأْتِيَا النَّبِيَّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعُكَ عَلَنَ أَنْ لَا يُشْرِكَنَّ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِفَنَّ وَلَا يُزِينَنَّ وَلَا يَقْتُلَنَّ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلِهِمْ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعُهُنَّ وَاسْتَعْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نهى پيغمبر کاتیک ژنانى باوه پدار دینه لاتو په پیمان ددهن هیچ شتیکی (له خوا به دهن) نه په رستن و تووشی دزیو بى نابویى نه بنو منالی خویمان نه کوژنو و مندالی تر به درو نه که نه مندال میړده کانیان و بى کارى چاک له فرمانى تو دهر نه چن، نه وسا که ترش په پیمانان له گهل به سته و لی خو شبوونیان بى له خودا داوا بکه. خوا ده بورى و دلوقانه. بوخارى پړوايه تى کردوه له عانیشه وه که پیغمبرى خوا (ﷺ) نه وانهى که کوچیان نه کرد له ژنه خاوهن باوه په کان بهم نایه ته تاقي نه کردنه وه: ﴿يَأْتِيَا النَّبِيَّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعُكَ﴾ هتا ﴿عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ عوروه ده لیت: عانیشه ده لیت: هر که سى دانی بنایه بهم مرجانه دا له ژنه خاوهن باوه په کان پیغمبر (ﷺ) پیتی نه فرموو: په پیمانم له گهل به ستوى به گوفتار سویند به خوا هیچ کاتى ده ستى نه که وتوه له ده ستى نافرته له په پیمان داندا وه په پیمانى لی وهر نه گرتون مه گین فرموويه تى: (په پیمانم له گهل به ستن له سر نه وه) ۱ نه مه قسه ی بوخاریه. نیامى نه حمد پړوايه تى کردوه له نومه یمى کچى په قیقه وه ده لیت: له گهل چند ژنیک هاتم که په پیمان بده یین به پیغمبر (ﷺ) نهو مرجانه ی لی وهر گرتین که له فورئاندا هاتوه هاوه لی بى خودا دانه نین له هیچ شتیکداو وه پیغمبر (ﷺ) فرموى: (لهو شتانهى که ده سته لاتتان هیه وه دتوانن پیتی هلسن). گوتمان: خوداو پیغمبرى خودا به بزهیى تره له نهفسى خو مان. گوتمان نهى پیغمبرى خودا (ﷺ) ته وقه مان له گهل ناکه ی فرموى: (من ده ست ناخه مه نیو ده ستى ژنان قسه کردنیشم بى په ک نافرته وه ک قسه کردنم بى سه د نافرته وایه) ۲ نهو فرموده یه سه نه ده کانی راسته. تیرمیزی و نه سائی و نیبوماجه

۱ فتح الباری (۵۰۴/۸).

۲ احمد (۳۵۷/۶)، فرموده یه کی سه حیحه.

پیوایه تیان کردوه. ^۱ بوخاری پیوایه تی کردوه له نوم عه تیه وه ده لیت: په یمانان دا به پیغه مبهری خوا (ﷺ) ^۲ نه م نایه ته ی خویند به سه رماندا: ﴿أَنْ لَا يُشْرَكَ بِاللَّهِ شَيْئًا﴾ وه لاواندنه وه ی لآ قدهغه کردن ژینک دهستی قوچاو ده لیت: فلانه ژن چاکه ی له گه لآ کردوم یانی گریاوه بۆ من نه موی هه قی بۆ بکه موه پیغه مبهری خوا (ﷺ) ^۳ هیچ وه لامیکی نه دایه وه. پۆشته دهره وه و پاشان هاته وه په یمانی دا به پیغه مبهر (ﷺ) ^۴ موسلیمیش پیوایه تی کردوه. ^۵ نیامی نه حمد پیوایه تی کردوه له عوباده ی کوری سامته وه ده لیت: له خزمهت پیغه مبهری خودا بووین (ﷺ) ^۶ له کومه لیکدا فرمووی: په یمانم ده دهنی که له هیچ شتی کدا هاوه ل بۆ خودا دانه نین و دزی به سپه و شتی (زینا) نه که نو مندالی خۆتان نه کوژن و نه و نایه ته ی خوینده وه که په یمانی له ژنان وه رگرتبوو ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ﴾ هه رکه سی له نیره به جیتی بیئی پاداشته که ی لای خودایه. وه هه رکه سی تووشی هه ریه کی له و تاوانانه بکاو سزا درا نه و سزایه کفارته بۆی وه هه رکه سی تووشی نه و تاوانانه بوو خودا بۆی داپۆشی به دهستی خۆیه تی. نه گه ر چه ز بکات بۆی ده پۆشی نه گه ر مه یلیشی لآ بوو سزای نه دا. ^۷ له هه ردوو سه حیحه که دا هیناویه تی. ^۸ وه نه م فرموده ی خواجه که نه فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا النَّيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَابِغَتَكَ﴾ واته: هه ر ژینک هات بۆ لات په یمانی دایتی به م مرچانه په یمانی لآ وه رگه ﴿عَلَى أَنْ لَا يُشْرَكَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يُشْرَفَ﴾ مالی خه لکی نه دارن. به لام نه گه ر پیاویک هه قی ژنه که ی نه نه داو نه فه قه ی بۆ سه رف نه نه کرد نه و ژنه بۆی هه یه له مالی میزده که ی بخوا به پیتی پیویست و زیاده په وه ی نه کا وه ک چۆن خه لکی هه قی ژنی نه دا به پیتی عورفی نه و کاته. با میزده که یشی ناگادار نه بی هیچ گوناھی ناگا به پیتی فرموده که ی هیندی کچی عوتبه که ده لیت: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) ^۹ نه بوسوفیان پیاویکه نذر پیسکه به (نه وه نده مه سره قم بۆ ناکا که به شی خۆم و منداله کانم بکات) ناخۆ گوناهم نه گات نه گه ر له ماله که ی بیه م و سه رفی بکه م به بی ناگاداری نه و؟ پیغه مبهری خودا (ﷺ) ^{۱۰} فرمووی: (له ماله که ی سه رف بکه به چاکو و به پیتی پیویستی خۆت و منداله کانت) له هه ردوو سه حیحه که دا هیناویه تی. ^{۱۱} وه نه مه که

^۱ تحفة الاحوذی (۲۲۰/۵) النسائی (۱۴۹/۷)، النسائی فی الکبری (۴۸۸/۶)، ابن ماجه (۹۵۹/۲)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۵۰۶/۸).

^۳ مسلم (۶۴۹/۲).

^۴ احمد (۳۶۴/۵)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۵ فتح الباری (۵۰۶/۸)، مسلم (۱۳۲۳/۳).

^۶ فتح الباری (۱۸۳/۱۳)، مسلم (۱۳۳۸/۳).

نه‌فهرمویت: ﴿وَلَا يَزِينُ﴾ و هك ئەم نایه‌ته وایه كه نه‌فهرمویت: ﴿لَقَرَبُوا الزَّيْنَ إِنَّهُ كَانَ فَجِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾، واته: وه نزیکی زیناش مه‌كه‌ونه‌وه به‌راستی نه‌وه كرده‌یه‌کی نَزْد ناشیرین و پریگه‌یه‌کی پیس و خرابه. وه له فهرموده‌كه‌ی سه‌مه‌ردا (سمره) باسی تۆله‌ی داوین پیسانی كرده به سزای به ژان له‌ناو ناگری جه‌ه‌نمدا.^۱ وه نیمامی ئەحمد ریوایه‌تی كرده له عایشه‌وه ده‌لئیت: فاتمه‌ی (فاطمه) كچی عوتبه (عتبه) هات په‌یمان بدات به پیغه‌مبەر(ﷺ) ئەم مه‌رجانه‌ی له‌سه‌ر دانا ﴿أَنْ لَا يُشْرَكَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرُقَ وَلَا يَزِينُ﴾ ده‌لئیت: ده‌ستی نایه سه‌ر سه‌ری له شه‌رمانا، كه نه‌وه‌ی ئی بینی سه‌رنجی راكیشا. عایشه ده‌لئیت: بیخوینه‌روه نه‌ی ژنه‌كه، سویند به خوا نیمه‌یش به‌و شیوه‌یه نه‌بی په‌یمانمان نه‌داوه (بانی نیمه‌یش هر به‌و شیوه‌یه په‌یمانمان داوه) ئەمیش ده‌لئیت: به‌ئێ و په‌یمانی دا به‌پیتی نه‌و نایه‌ته^۲ وه نه‌فهرمویت: ﴿وَلَا يَقْتُلَنَّ أَوْلَادَهُنَّ﴾ ئەمه نه‌وانه ده‌گریته‌وه كه مندالی خۆیان پاش نه‌وه‌ی په‌یدا نه‌بی ده‌یانكوشت وه كه كاتی نه‌فامیا خه‌لكی مندالی خۆی ئەكوشت له‌به‌ر هه‌ژاری وه نه‌وانه‌ش ده‌گریته‌وه كاتی له سکی دایكا كه جه‌نینه (جنین) له‌ناری ده‌به‌ن. وهك هه‌ندی له ئافره‌تی نه‌فام مندال فری^۳ ده‌ده‌ن بۆ نه‌وه‌ی سکی پر نه‌بی له‌به‌ر مه‌به‌ستیکی خراب و جیتی گومان. وه نه‌فهرمویت: ﴿وَلَا يَأْتِينَ بِيْهْتِنِ يَفْتَرِينَهُ، بَيْنَ أَيْدِيْهِمْ وَأَرْجُلِهِمْ﴾ ئیبنوعه‌باس ده‌لئیت: واته: كورپی خۆیان نه‌بی كورپی كه‌سی تر نه‌كه‌ن به كورپی می‌ردیان^۴ موقاتلیش هر وای گوتوه وه نه‌فهرمویت: ﴿وَلَا يَعْصِيْكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾ واته: نه‌وه‌ی تۆ فه‌رمانت پی كرده‌ون له چاكه بیكه‌ن و واز بیئن له‌و خرابانه‌ی كه پیت گوتوون وازی ئی بیئن. بوخاری ریوایه‌تی كرده له ئیبنوعه‌باسه‌وه له‌م فهرموده‌ی خوادا ﴿وَلَا يَعْصِيْكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾ ده‌لئیت: ئەمه نه‌و مه‌رجه‌یه كه خوای گه‌وره دایناوه له‌سه‌ر ژنان^۵ مه‌یمونی كورپی مه‌هران ده‌لئیت: خوای گه‌وره گوئ پایه‌لی دانه‌ناوه بۆ پیغه‌مبەر كه‌ی (ﷺ) له چاكه دا نه‌بی وه چاكه‌كردنیش گوئ پایه‌لیه.^۶ ئیبنوزه‌ید ده‌لئیت: خودا فه‌رمانی داوه به گوئ پایه‌لی

۱ الاسراء (۲۲).

۲ احمد (۹/۵)، فهرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

۳ احمد (۱۵۱/۶)، فهرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

۴ الطهري (۲۳/۴۴).

۵ فتح الباري (۵۰۶/۸).

۶ القرطبي (۷۲/۱۸).

پېغەمبەرە كەى (ﷺ) كە ئو چاكتىن خەلكى خودايە لە چاكدە. ^۱ وە ئىبنوجەرىر پىوايەتى كىردو لە ئوموعەتەيە ئەنساپىرە دەئىت: پېغەمبەرى خودا (ﷺ) مەرجى لەسەرمان دانا، كاتى كە پەيمانان دايە لەسەر چاكدە كە هاوار نەكەين لەسەر مردوو (نەى لاوتىنەى) ئىنكە لە بەنى فلان دەئىت: بئەمالەيە فلانە كەس هاتوون بە دەمى ئىمەرە (دلئان داوینەتەرە) پەيمان نادەم هەتا پاداشتيان نەدەمەرە پۆشتە دەرەو و دلى نەداو و پاشان هاتەرە و پەيمانى دا. دەئىت: هېچ كەس پاداشتى نەدايەرە ئو نەبى و ئوموسولېمى كچى مەلحان نەبى كە داىكى ئەنەسى كوپى مالكە. ^۲ بوخارى ئەم فەرموودەي پىوايەت كىردو لە پىنگەي حەفسەي كچى سېرىن لە ئوموعەتەيەرە نوسەببەي ئەنساى ^۳ ئىنوئەبى حاتم پىوايەتى كىردو لە ئەسېدى كوپى ئەبو ئوسەيدى بەرادەرە لەو ئزانەي كە پەيمانان داو دەئىت: ئەرەي كە پېغەمبەرى خودا (ﷺ) پەيمانى لەسەر وەرگرتىن كە لە چاكدە كىردنا بى گۆبى نەكەن: دەموچا و نەپوشىتىن و (زامدارى نەكەين) قز نەپىن و يەخە دانەپىن و هاوار نەكەين.

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَبِيسُ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ

الْقُبُورِ ﴿۱۳﴾

خوای گەرە فەرمويەتى: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَبِيسُ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ﴾ ئەي گەلى خاوەن باوەران! مەبەنە دۆستى ئو كەسانەي خودا غەزەبى ئى گرتوون، لە هاتنى پۆئى قىامەت ناوئىد بوون، وەرەكوو خوانەناسەكان لە مردووەكانى گۆرستان ناوئىدن. خوداى مەزن لە كۆتايى ئەم سورەتەدا ئەفەرمويت مەبەنە دۆستى خوانەناسەكان وەرەك لە پىئش سورەتەكەيشەرە فەرمووى وەرەفەرمويت: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾ واتە: جولەكو و گاورەكان و خوانەناسەكانى تر كە خوا غەزەبى ئى گرتوون و لە بەزەبى خوئى بى بەشى كىردوون. وەرەشايەنى ئو دەرەكردن و بى بەش بوونەن لەلاى خوداوە. ئىوەرە چۆن دۆستايەتايان ئەكەن و دەيان كەنە هاوەرە و برادەرى خۆتان. ئەرەوانە ناوئىد بوون لە هاتنى پۆئى قىامەت واتە: لە پاداشتى پۆئى قىامەت و خۆشەبەكانى لەلاى خوای گەرە براوەتەرە. وەرەفەرمويت: ﴿كَمَا يَبِيسُ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ﴾ دوو بۆچوون هەبە: يەكەم: چۆن خوانەناسە زىندووەكان ناوئىد بوون لە خزمەكانيان لەناو گۆرستان كە دواى ئەرەي كە مردوون جارېكى تر لەگەليان كۆ بېنەرە چونكە ئەرەوانە

^۱ الطبري (۲۳/۳۴۵).

^۲ الطبري (۲۳/۳۴۶).

^۳ البخاري (۴۸۹۲).

نه باوه‌پیان به زیندووبونه‌وه مه‌یه‌و نه به کژی‌بوونه‌وه. وه هیچ ئومیدیکیان به باوه‌پی خویان پییان نه‌ماوه. بۆچوونی دووهم: یانی وه‌ك ئه‌و خوانه‌ناسانه‌ی كه له هه‌موو چاكه‌یه‌ك نا ئومید بوون له‌ناو كۆرستانا. نه‌عه‌ش ده‌لیت له ئه‌بی زوحاره له مه‌سروقوه له ئینومه‌سه‌عوده وه ﴿كَمَا يَسَّ الْكُفَّارُ مِنَ أَصْحَابِ الْقُبُورِ﴾ ده‌لیت: وه‌ك چۆن ئه‌م خوانه‌ناسه كاتی مرد نا ئومید ئه‌بی كه پاداشت و سزای خۆی ئه‌بینی و ئاگادار ئه‌بی لی. نه‌مه قسه‌ی موحاهدو عیكرمه و موقاتلو ئینبوزه‌یدو كه‌لی و مه‌نسوره ئینبوجه‌ریریش ئه‌م رایه‌ی هه‌لبژاردوه (خوا لئی خۆش بی).^۱

ته‌فسیری سوره‌تی (الصف)

له مه‌دینه هاتووته خواره‌وه

ریزی سوره‌تی (الصف)

نیامی ئه‌حمد ریوایه‌تی کردوه له عبدالله ی کۆپی سه‌لاموه (سلام) ده‌لیت: له‌ناو خۆماندا قسه‌مان نه‌کرد. كه كیتان دیت بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) پرسباری لی بکات. کام کردار خۆشه‌ویست تره لای خودا. كه‌سیك له ئیعه هه‌ل نه‌سا. پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) پیاویکی نارد به دوامانا و کۆ بوینه‌وه ئه‌م سوره‌ته‌ی خۆینده‌وه به‌سه‌رمانا یانی سوره‌تی سه‌ف (الصف) هه‌مووی.^۲ وه هه‌ر به‌م شێوه به نیامی ئه‌حمد ریوایه‌تی کردوه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ ① يَكْتُمُ اللَّيْلُ مَا فِيهَا وَاللَّهُ غَنِيٌّ غَنِيًّا ② ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتُلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنِينَ مَرْضُوعٍ﴾ ③

باسی خراپی قسه‌یه‌ك كه كرده‌وی به داوا نه‌یه‌ت

خودای مه‌زن فه‌رمویه‌تی: ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ هه‌ر شتیکی له ئاسمانان و زه‌مبندان، هه‌ر په‌سه‌ندی خودا ده‌ده‌ن و هه‌ر ئه‌و خاوه‌ن ده‌سه‌لانی له کارزانه. له پیشه‌وه قسه‌مان له‌م نایه‌ته کرد كه نه‌فه‌رمویت: ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ

① الطبری (۲۳/۲۴۸).

② الطبری (۲۳/۲۴۸).

③ احمد (۵/۴۵۲)، فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

الْحَكِيمِ ﴿۱﴾ چه ند جارِک پتویست ناکات لیره دا دوویاره ی کهینه وه. وه نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ نهی گه لی خاوه ن باوه ران! بۆ قسه ده کن و کردوی به دووادا نیه. ناره زای ده ریرینه له و که سانه ی که به لئین دده ن یا قسه ده کن و نه و قسه و به لئینه به جی ناهینن. بویه زانایانی پیشین هم نایه ته ده که نه به لگه له سر به جیهینانی به لئین په های نیتر نه و به لئینه زینانی تیا بی یا تیدا نه بی. وه به لگه ی تریشی له فرموده کانی پیغه مبری خوداوه (ﷺ) هیناوه وه که له هردوو سه ححه که هاتوه که پیغه مبری خودا (ﷺ) فرمویته: (نیشانه ی دوپوو سی شته کاتی به لئینی دا به جی ناهینن. وه کاتی قسه ی کرد درق ده کا. وه کاتی که راسپارده یه کی لابوو خه یانه تی لی ده کات) وه له فرموده یه کی سه ححه ترا هاتوه (چوار شت هه ن هه ر که سی تئیدا بی دوپوی ته واره. وه هه ر که سی یه کیک له و شتانه ی تیدا بی نه وه نه و که سه نیشانه یه کی دوپوی تیدایه هه تا وازی لی دینی) ^۱ یه کی له وانه که باسی کرد به جی نه هینانی به لئین بوو، له به ر نه وه خوی گوره ناره زای خوی دوویاره ده کاتوه لییان وه نه فرمویت: ﴿كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ خودا زۆر له وه توپه یه که نیوه شتیک بلئین و کرده ی پی نه کن. نیامی نه حمدو نه بوداد ریوایه تیان کرده له عبدالله ی کوپی عامیری کوپی پیعه وه ده لئیت: پیغه مبری خودا (ﷺ) هات بۆ لامان من مندال بووم پۆشتم بۆ نه وه ی له دهر وه یاری بکه م. دایکم ده لئیت: عبدالله وهره بنده می پیغه مبری خوا (ﷺ) پیی ووت: (دهت ویست چی پی بدهیت؟) دایکم ده لئیت: خورما. پیغه مبر (ﷺ) فرموی: (نه گه ر تو پیته نه دایه درۆیه که له سه ر ده نوسرا). ^۲ موقاتلی کوپی حه یان ده لئیت: موسولمانان گو تیان گه ر ده مان زانی خۆشه ویست ترین کردار لای خودا کامه یه پیی هه لده ساین خودایش چاکترین کرداری که له لای خوی خۆشه ویسته نیشانی دان و فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانْتَهُم بَيْنَ مَرْصُوصٍ﴾ خودا نه و که سانه ی خۆش ده وی که بۆ غه زا له رپی خودا، ریز ده به ستن، نه لئی دیواری قورقوشمن. بۆی پوون کردنه وه و تاقی کردنه وه له غه زای نوخدا پشتیان له پیغه مبر هه لکردو (ﷺ) پایان کرد خودا نه مه ی له سه ر نه وه ناره خواره وه و فرمویته: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ وه فرموی

^۱ فتح الباری (۱۱۱/۱)، و مسلم (۷۸/۱).

^۲ فتح الباری (۱۱۱/۱).

^۳ احمد (۴۴۷/۳)، ابوداود (۲۶۵/۵)، فرموده یه کی حه سه نه.

خوشه ویسترتینتان لای من که سیکه که غه زاکات له پئی منا.^۱ وه هندی ئه لئین له باره ی جهنگه وه هاتوه ته خواره وه. پیاری وا هیه ده لئیت من جهنگم کرده که چی جهنگیشی نه کرده هی واش هیه ده لئیت خه لکم بریندار کرده نه شی کرده هی وای تریش هیه ده لئی داومه له خه لک لئیشی نه داوه هه هیشه ده لئی خوراکر بووم خوراکریش نه بووه. قه تاده و زه حاک گوتیان: ثم نایه ته هاته خواره وه بقی سه رزه نشت کردنی نه وانه ی که ده لئین: جهنگاوینو خه لکمان بریندار کرده و لیمان داون نه ومان کرده که چی نه شیان کرده. وه سه عیدی کوهی جوبه بیریش له م نایه ته دا که نه فهرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا﴾ ده لئیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) جهنگی له گن دوزمن ده ست پی نه ده کرد هه تا ریزی نه کردنایه، وه نه مه دهرسو فیکر کرده بقی خاوه ن باوه پان^۲ وه ده لئیت: خودا نه فهرمویت: ﴿كَأَنَّهُمْ بُنِينَ مَرْضُوعٍ﴾ واته: پالیان داوه به یه که وه به ریز له جهنگا موقاتلی کوهی حه یان ده لئیت: شانیان به شانی یه که وه یه. وه ئیبنوعه باس له م نایه ته دا ﴿كَأَنَّهُمْ بُنِينَ مَرْضُوعٍ﴾ ده لئیت: باوه ستاوه ووا ناروخی و پالیان داوه به یه که وه^۳.

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقْوِمُوا لِمَ تُوذُونَنِي وَقَدْ تَعَلَّمْتُم مِّنِّي رَسُولَ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾^۵ وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ يَا رُسُلَ اللَّهِ إِنِّي خُفِّضْتُ قَلْبًا لِّمَن بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرُسُولِي يُأْتِي مِن بَعْدِي أَسْمَاءُ أَحْمَدٌ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾

موسا ده لئیت به هوزه که ی بوجی نازارم دده من روویان لی و مرگیرا. خودایش دلی نه وانی و مرگیرا

خودای مه زن فهرموویته ی: ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقْوِمُوا لِمَ تُوذُونَنِي وَقَدْ تَعَلَّمْتُم مِّنِّي رَسُولَ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ که موسا به هوزه که ی خوی گوت: که سه کانم! بوجیم نازار دده من، سوور ده شرانن که من پیغه مبهری خودام بقی لای ئیوه؟ وه ختی نه وان خویان لادا خوداش دلی نه وانی لادا. نه وانه ی له پئی دهرده چن، خودا پئگی به ره و خویان نیشان نادات. خودای گوره باسی به نده و پیغه مبهرو هاوگفتی خوی ده کا که ده لئیت به هوزه که ی ﴿لِمَ تُوذُونَنِي وَقَدْ تَعَلَّمْتُم مِّنِّي رَسُولَ اللَّهِ إِلَيْكُمْ﴾ واته: بوجی نازارم نه دن وه ئیوه ده زانن که من راست ده که م و به پیامیکه وه هاتوم بقی لای ئیوه. ثم نایه ته دلدا نه وه یه کی پیغه مبهری

^۱ الدر المنثور (۱۴۶/۸).
^۲ القرطبي (۸۱/۱۸).
^۳ الدر المنثور (۱۴۷/۸).

خودایه (ﷺ) له و نازارو ناره‌ه‌تیه‌ی توشی بووه به دست هۆزه‌که‌ی و ئه‌و خه‌لکه‌وه وه خوای
 که‌وره فرمانی پی ده‌کات که نارامی بیی، بۆیه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموویه‌تی: (خودا له موسی خوژن
 بی زیاتر له‌مه نازار دراوه و خۆی گرتوه) خوای که‌وره قه‌ده‌غهی کردوه له موسولمانان که نازاری
 پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بده‌ن و دل گرانی بکن. وه‌ک خوای که‌وره نه‌فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا

كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجْهًا﴾، واته: ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌پتان هیتاوه وه‌ک
 ئه‌و که‌سانه مه‌بین که مووسایان نازاردا (تۆمه‌تیان بۆ کرد) جا خوا مووسای پاک کرده‌وه له‌وه‌ی ده‌یان
 روت (مووسا) لای خوا پۆزو پله‌ی مه‌بوو. ﴿فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ﴾ واته: کاتی له رینگای پاستی

لایاندا که ده‌شیان زانی پاسته خودایش دلی ئه‌وانی لادا له رینگای پاست و گومان و دل پاوکهی خسته
 دلیانه‌وه و پیمان لای تیک چوو. وه‌ک خوای که‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَنَقَلْبُ آبِدَتَهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَرَّ
 يُؤْمِنُوا بِهِ أَوْلَ مَرَوْ وَنَدَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾، واته: وه هه‌ر که‌سێک دزایه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)

بکات پاش ئه‌وه‌ی که پێبازی پاستی بۆ پوون بویه‌وه و شوینی رینگایه‌کی تر بکه‌وی بیجکه له رینگای
 به‌واداران پووی وهرده‌گه‌تین بۆ ئه‌و پێبازه‌ی که هه‌لی بژاردوه و ده‌یخه‌ینه دۆزه‌خ نای چ پاشه‌پۆزکی
 خراپه. وه فرموویه‌تی: ﴿وَمَنْ يُسَاقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بُيِّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ

فَوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾، واته: وه (کاتی هاتنی موعجیزه‌کان) دل و چاویان
 وهرده‌گه‌تین و لاده‌ه‌ین (له باوه‌ر هیتان) هه‌روه‌ک له سه‌ره‌تاوه به‌پوایان به‌قورئان نه‌هیتاوه لیتان
 ده‌که‌ریتین له سه‌رکه‌شی خۆیاندا هه‌ر سه‌رگه‌ردان بن. بۆیه خوای که‌وره له‌م نایه‌ته‌دا فرموویه‌تی:

﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ خودا رینگا نیشانی له‌ پی لاده‌ران نادا.

مژده‌ی عیسا به‌هاتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ناوی نه‌حمد

خوای که‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْتِكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ
 الْبُحُورَةِ وَمُبَشِّرًا بِرِسُولِي أَيْ مِنْ بَعْدِي أَمْهَدُ أَمْدًا فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾ که عیسا‌ی کوپی
 مه‌ریه‌میش ده‌لێت: ئه‌ی به‌ره‌ی ئیسرائیل! ئه‌من پیغه‌مبه‌ری خودام بۆ لای ئێوه. ئه‌و ته‌وراته

^۱ فتح الباری (۷/۶۰۲).

^۲ الاحزاب (۶۹).

^۳ الانعام (۱۱۰).

^۴ النساء (۱۱۵).

ده سه لمینم که له پیش مندا هاتوه، مژده تان لی بی پیغه مبریک له پاش من دی وه ناوی نه حمده. وهختی به چند نیشانه ی دیاری دهره وه هاته لایان، گوتیان: نه مه به ناشکرا جادوه. واته: تهورات مژده ی دا به هاتنی من. وه من نهو راستیم سه لماند که تهورات هه والی پئیدا. وه منیش مژده دهم به وانه ی دوی خزم که نه حمد نهو پیغه مبره مورسه له نه خوینده واره عه ره به یه که خه لکی مه که یه. وه نهو عیسایه که دواين پیغه مبره ی به ره ی ئیسرائیله. له ناو کرمه لی له به ره ی ئیسرائیلا هه لساو مژده ی هاتنی محمدی (ﷺ) دانی که نهو نه حمده یه که خاتمه ی هه مو پیغه مبرانه (علیهم السلام) دوی نهو هیچ پیغه مبریک و هیچ په یامیک نایه ت. چند جوانه نهو فرموده یه ی که بوخاری هیناویه تی و پویاوه تی کردوه له م باره یه وه له جو بیر کوپی موتیمه وه که ده لیت: بیستم له پیغه مبره ی خوداوه (ﷺ) نه ی فرموو: (من چند ناویکم هه یه. من محمدم وه من نه حمدم من له ناویه رم نهو له ناویه ره ی که خودای گه وره بی دینی پی له ناو ده یا. وه من کزکه ره وه م نهو کزکه ره وه ی که خه لکی له بهر پیما کزده کریته وه. وه من دواين پیغه مبرم) ۱ موسلمیش پویاوه تی کردوه هه ره به و شتویه ۲ محمدی کوپی ئیسحاق پویاوه تی کردوه له خالدی کوپی مه عدانه وه (معدان) نه ویش له هاره له کانی پیغه مبره ی خوداوه (ﷺ) که ووتویانه: نه ی پیغه مبره ی خودا (ﷺ) باسی خۆتمان بۆ بکه فرموی: (بانگه وازی باو کم ئیبراهیم و مژده ی عیساو دایکشم کاتی من له سکیا بووم له خه ویا وه که نه وه ی که پوناکیه کی لی دهرچوو کزکه کانی بوسرای بۆ روشن بوه ته وه له سه زه مینی شاما). ۳ نه م فرموده یه سه نه ده کانی باشنو فرموده ی که له م باره یه وه به شتوازی تر هاتوه. ئیمامی نه حمد پویاوه تی کردوه له عبریازی کوپی ساریه وه ده لیت: پیغه مبره ی خوا (ﷺ) فرمویه تی: (من له لای خودا دواين پیغه مبره ی بووم که نادم له قوره که یدا وشک بوه وه وه هه والتان نه دهمی به ده ست پیکردنی نه وه. بانگه وازی باو کم ئیبراهیم و مژده دانی عیسا به هاتنم نهو خه وه ی دایکم که بینو هه روه ها خه و بینینی دایکی پیغه مبرانه (علیهم السلام)). ۴ ئیمامی نه حمد دیسان پویاوه تی کردوه له نه بی نومامه وه ده لیت: ووتم: نه ی پیغه مبره ی خودا نه وه لی نه م بانگه وازه ی تو که ی بوو. فرموی: (له بانگه وازی باو کم وه ئیبراهیم و مژده ی عیساو وه دایکم خه و ی بینو له پوناکیه ک دهرچوو لئی کزکه کانی شام روشن بوه وه بۆی) ۵ واته: بۆ نهو نوره. وه هه ر ئیمامی نه حمد پویاوه تی کردوه له

۱ فتح الباری (۵۰۹/۸).

۲ مسلم (۱۸۲۸/۴).

۳ ابن هشام (۱۷۵/۱)، فرموده یه کی سه حیحه.

۴ احمد (۱۲۷/۴)، فرموده یه کی سه حیحه جگه له کورتایه که ی.

۵ احمد (۲۶۲/۵).

عبدالله کورپی مهسعوده وه ده لئیت: پیغه مبهری خودا (ﷺ) ناردینی بۆ لای نه جاشی و ئیغه نزیکی هشتا پیاو بووین له وانه عبدالله ی کورپی مهسعودو (جعفرو عبدالله ی کورپی عورفته و عوسمانی کورپی مزعون و ئه بوموسا چوینه لای نه جاشی. قوره ی شیه کان عه مری کورپی عاس و عه ماره ی کورپی وه لیدیان نارد به هه دیه یه که وه کاتی چوونه لای نه جاشی سوژده یان بۆ برد پاشان چوونه لای پاست و چه پی و پئیان گوت: هه ندی له ئاموزا کاتمان هاتونه ته سه ر زه مینی تۆ وه وازیان له ئیغه و نایه که یشیان هیئاره. نه جاشی ده لئیت: ئه وانه له کوین؟ گوتیان: وان له ولاتی تۆ، ناردی به شوینیا نا. جعفهر ده لئیت به ها وه له کانی ئه مرۆ من و تار بیژی ئیوهم (من قسه ئه که م) له گه ل جعفهر پۆشتن و سه لاسی کردو سوژده ی نه برد. پئیان گوت: بۆچی سه ژده نابهی بۆ پاشا. جعفهر ده لئیت: ئیغه سوژده نابه یین مه گین بۆ خوی گه و ره نه بی. ده لئیت: ئه و خویه کتیه؟ ده لئیت: ئه و خودایه پیغه مبه ریکی بۆ ناردوین. فه رمانی پیکردوین که سوژده بۆ که س نه به یین بۆ خودای گه و ره نه بی. وه فه رمانی پئی کردوین که نوژی بکه یین و زه کات بده یین. عه مری کورپی عاس ده لئیت: ئه وانه بۆ چونیان جیا وازه له گه ل تۆ له باره ی عیسا ی کورپی ماریه مه وه. نه جاشی ده لئیت: چی ئه لئین له باره ی عیسا ی کورپی ماریه و دایکیه وه. جعفهر ده لئیت: ئیغه ئه لئین، که لیمه و روحی خودایه داویه تی به سه ر ماریه ما (کهچ بووه و میزدی نه بوه) ئه و ماریه مه ی که مرۆ نزیکی نه بوه ته وه و مندالیشی بووه. ده لئیت: داریکی بچوکی به رز کردوه له زه وی پاشان ده لئیت: ئه ی خه لکی هه به شه و قه شه و پاهیبو و مه سیحیه کان سویند به خودا ئه وه ی ئه وان ئه یلئین به ئه ندازه ی ئه م داره بچوکه جیا وازی نیه له گه ل ئه وه ی ئیغه باسی ئه که یین و ئه یلئین. سلواتان لی بی وه سلآو له و که سه ییش بیته که له لایه وه هاتوون. وه من شایه تی دده م که ئه وه پیغه مبه ری خودایه. وه ئه و که سه یه که له ئینجیلا چاومان پئی که و توه وه ئه و که سه یه که عیسا ی کورپی ماریه م مژده ی پیداره. وه له هه ر شوینتیک هه ز ئه که ن دانیشن. سویند به خوا ئه گه ر ئه م پاشایه تی نه بوایه پیوه ی سه رقالم ده هاتم بۆ خه زمه تی هه تا بۆ ئه وه ی من نه عله کانی بۆ هه لگرم و ئاوی ده ست نوژی بده م. وه فه رمانی دا که هه دیه ی قوره ی شیه کان بده نه وه. بۆیان گه پانندنه وه. پاشان عبدالله ی کورپی مهسعود به په له گه پایه وه فریای غه زای به در که وت وه ده لئیت کاتی هه والی مردنی گه یشت به پیغه مبه ر (ﷺ) داوای لی خۆش بوونی بۆ کرد. وه خوا ئه فه رمویت: ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ ئیبنو جو ره ییو ئیبنو جو ره ر ده لئیت: ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ﴾ ئه حمده. ئه و که سه ی که مژده ی پیدرا بوو که نیت له چه رخه پیشوه کاندای باس کرابوو

چاوه پوانی نه کرا، وهختی هات به چند نیشانه‌ی پوونه‌وه، خوانه ناسان و جیواوز خوازان کوتیان: ﴿هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ نه مه هر به ناشکرا جادووه.

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿۷﴾ بُرِيدُونَ لِيُطْفَرُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿۸﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿۹﴾﴾

باسی ناهه قترین مروؤو مرؤه به ته‌واو بوونی و سه‌رکه‌وتنی تیشکی نیسلام به‌سه‌ر هه‌موو ناینه‌کانا

خوای‌گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ کی‌له‌وه ناهه‌قتره درؤ بق‌خوا هه‌لده‌به‌سه‌تی‌و له کاتیکدا که بق نیسلام بانگ ده‌کری؟ خودا گری‌غدر کاران به‌ره‌و خوی‌شاره‌زا ناکات. واته: هیچ‌کس‌ی ناهه‌قتر نیه له‌و که‌سه‌ی که درؤ هه‌لده‌به‌سی به‌دهم خوداووه هاوه‌لی بق‌داده‌نی‌و نه‌بیه‌رستی له کاتیکدا نه‌و که‌سه بانگ ده‌کری بق نیه‌کتابه‌رستی و ناسینی خودا به‌ته‌نھا. بویه‌خوای‌گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ خودا که‌لی‌سته‌مکار شاره‌زا ناکا. پاشان نه‌فهرمویت: ﴿بُرِيدُونَ لِيُطْفَرُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ نه‌یانه‌وی تیشکی خودا هر به فوی‌دهم بکوژیننه‌وه. خواش تیشکی خوی‌هر سه‌ر ده‌خا، جا با خوانه‌ناسانیش خۆشیان نه‌یت. یانی هه‌ول نه‌دهن که به ناهه‌قی و قسه‌ی بی‌که‌ک به‌ری‌پاستی بگرن. نموونه‌ی نه‌مانه وه‌ک نموونه‌ی نه‌و که‌سانه وایه که نه‌یانه‌وی به فوی‌دهم تیشکی خۆر بکوژیننه‌وه. وه‌ک چۆن تیشکی خۆر نه‌گونجاوه که به فوی‌دهم بکوژیته‌وه هر به‌م شتیه‌به‌هر‌گیز ناتوانن ناینی خوا له‌ناویه‌رن. بویه‌خودای‌مزن‌فه‌رموویه‌تی: ﴿وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ با بت په‌رستانیش پییان ناخۆش بی‌وه نه‌فهرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ نه‌و خودایه پیغه‌مبه‌ری خۆی به‌رئکرد، بق‌رئیه‌ری و پاگه‌یاندنی دینی‌راست. تا سه‌ری‌خا به‌سه‌ر هه‌موو دینه‌کاندا. جا با بت په‌رسته‌کانیش خۆشیان نه‌یه. له‌سه‌ر نه‌م دوو نایه‌ته له‌پیشه‌وه قسه‌کرا له‌سوره‌تی به‌رائه‌دا (براءة) چه‌ندی‌پیویست بی‌سوپاس و ستایش خوای‌گه‌وره.

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذْكَرٌ عَلَىٰ بَعْرَزٍ تُنَجِّكُم مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿۱۱﴾ تَوَمَّنْ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكَوْنِ كُفْمٌ لَّمَّا تَوَمَّنْ ﴿۱۲﴾ يَقْفِرُ لَكَرٌ دُونِكُمْ وَيَدْخُلُكُمْ جَنَّتِ تَجْرِي مِّنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَسَكِنَ طَيْبَةً فِي جَنَّتِ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿۱۳﴾ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿۱۴﴾﴾

نه و مامه له یه ی که نه بیته هوی بزگار بوون له نازاری به ژان

خودای مزه نه فه رمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذْكَرٌ عَلَىٰ بَعْرَزٍ تُنَجِّكُم مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ نه ی که ل خاوه ن باوه پان ده تانه وی مامله به کتان بی بلیم که له نازاریکی به ژان بزگارتان بکات. له پینشوه له فه رموده که ی عبدالله ی کوی سه لاما باسمان کرد که هاوه له کانی پیغه مبه ر(ﷺ) نه یان ویست (پرسیار له پیغه مبه ری خودا(ﷻ) بکه ن له خوشه ویست ترین کردار له لای خودای گوره بق نه وه ی بیکن. خوی گوره نه م سوره ته ی نارده خواره وه له ناو نه م سوره ته دا نه م نایه ته یش که نه فه رمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذْكَرٌ عَلَىٰ بَعْرَزٍ تُنَجِّكُم مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ پاشان پافه ی نه م نایه ته ی کرد به م مامله گوره یه که هرگیز تووشی زیانو له ناوچوون نابی که گه یشتن به مه به ست و لابه ری هم مو گبرو گرفتیکه. خوی گوره فه رمویه تی: ﴿تَوَمَّنْ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكَوْنِ كُفْمٌ لَّمَّا تَوَمَّنْ﴾ بروا به خواو به پیغه مبه ری نه و بینن و به دارایی و گیانی خوتان له پئی خودا تی بکوشن! نه مه بق نثوه باشتره گبر بزائن. اته: له مامله کردنی دنیاو خومانوو کردنی وه ول دان بق دنیا به تنها زدر باشتره. پاشان نه فه رمویت: ﴿يَقْفِرُ لَكَرٌ دُونِكُمْ وَيَدْخُلُكُمْ جَنَّتِ تَجْرِي مِّنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَسَكِنَ طَيْبَةً فِي جَنَّتِ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ له گونا مه کانتان ده بو ری و ده تانباته ناو باغاتیک جزواریان به به ردا ده پروا خانوی زدر خوش و خاوینتان له به هشتی همیشه پیدا ده داتی، نه مه ده سکه وتی گوره یه. ﴿يَقْفِرُ لَكَرٌ دُونِكُمْ﴾ اته: گبر نه وه ی فه رمانم پیکردن کردتان و پئی هه لسان منیش له تاوانه کانتان ده بو رم ده تان خمه باغات و خانوی خوش پله ی به رزیشتان پیده ده م بزیه خوی گوره فه رمویه تی: ﴿وَيَدْخُلُكُمْ جَنَّتِ تَجْرِي مِّنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَسَكِنَ طَيْبَةً فِي جَنَّتِ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ پاشان نه فه رمویت: ﴿وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ شتی تریش (که نثوه حه زی لی ده که ن) یارمه تیدانه له خودا وه و سه رکه و تنیکی نزیکیش. نه م مزده یه به باوه پداران بده. پاشان خوی گوره فه رمویه تی: ﴿وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا﴾ اته: وه له وه ش زیاترتان ده ده می له وه ی که پی م داو نو حه زی لی ده که ن نه وه یش ﴿نَصْرٌ مِّنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ﴾ اته: کاتی که غه زاتان کرد له ریگای خودا وه یارمه تی

دینه که تان دا. خودایش که فیلی سرکه و تنقان ده کات. خودای مه زن فہرمویہ تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 إِن تَصْرُوا اللَّهَ يَصْرِكُمْ وَبَيَّتْ آقْدَامَكُمْ﴾، واتہ: ئەئ ئەو کہ سانہی باوہ پتان هیناوہ ئە گەر ئیوہ یارمہ تی
 (تایینی) خوا بدن خواش ئیوہ زالو سرکہ و تنو دە کات (بہ سەر کافراند) وہ پینہ کانتان جیگەر
 دە کات (لہ جہنگدا خورپاگرتان دە کات). وہ ئە فہرمویت: ﴿وَلْيَصْرِكْ اللَّهُ مَن يَصْرُهُ إِنَّ اللَّهَ
 لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾، واتہ: وہ بیگومان خوا یارمہ تی کہ سانئ ئە دات (سہریان ئە خات) کہ یارمہ تی (دینی)
 خوا دە دەن بہ پاستی خوا بہ هیتزو بالادہ ستو بہ توانایہ. وہ ئە فہرمویت: ﴿وَفَتَحَ قَرِيبٌ﴾ واتہ:
 سرکہ و تنیکئی نزیکیش ئە مہیش ئارہ زوو حە زکی دنیا بیوہ هوی گہ شتتہ بہ خوشیہ کانی دوا پوژ بۆ
 ئەو کہ سانہی کہ گوئ پایلی خواو پیغہ مہرہ کہ یان کردوہ یارمہ تی خوداو دینہ کہ یان داوہ. بۆیہ
 خودا ئە فہرمویت: ﴿رَبِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ئەم مژدہ یہ بہ باوہ پاردارەکان بدہ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِحَوَارِيِّينَ مَن أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ لِحَوَارِيِّينَ مَن نَصَارُ
 اللَّهُ فَأَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾ (١٤)

موسولمانان لہ هہموو کاتیکدا یاری دەدەری ئاین

خوای گەورە ئە فہرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِحَوَارِيِّينَ مَن أَنصَارِي
 إِلَى اللَّهِ قَالَ لِحَوَارِيِّينَ مَن نَصَارُ اللَّهُ فَأَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ
 فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾ ئەئ ئە گە لی خاوەن باوہ پان! یارمہ تیدە رانی خودا بن وە کوو عیسا ی کوپی مەریم بہ
 یارانئ حەواری گوت: کئ بہرەو خودا دە بیئتہ یاریدەری من؟ دەستہی حەواریەکان ووتیان: ئیمہ
 یاریدەری خوداین. ئەوسا لہ بەرہی ئیسرائیل هیندیکیان بروائان هینا و هیندیکیش ہەر بیباوہ پ مان.
 نیتر ئیمہ خاوەنباوہ پەکانیا مان یارمہ تی دا، تا دەروستی دوژمنانی خوێان ماتن. خوای گەورە
 ئە فہرمویت و فرمان ئەدا بہ بەندە خاوەنباوہ پەکانئ کہ ببنہ یاریدە دەری خودا لہ هەموو هەلسو
 کہ و تیکیان لہ قسو و هەلسانو دانیشتنیاندا بہ گیان و سامان و لامی خوداو پیغہ مہری خودا (ﷺ)
 بدەن وە کہ چۆن حەواریەکان وە لامی عیسا یان دایوہ کاتئ فہرموی: ﴿مَن أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ﴾ کئ
 پشتیوانیم ئ دەکا بۆ لای خوای گەورە. ﴿قَالَ لِحَوَارِيِّينَ﴾ کہ ئەوانہ شوینکە و توی عیسا بوون (علیہ

١ محمد (٧).
 ٢ الحج (٤٠).

السلام) گوتيان ﴿تَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ﴾ يانی نيمه پشتيواني توين له سر نه و نايبي که پتي هاتوي. يارمه تيت دده دين له سوري. عيسا ناردي بؤ ولاتي که جوله که و ويندانه کاني (الوينانين) لي بوو. و همر بهو شيويه پيغمبري خودا (ﷺ) له پوژده کاني حه ججا نهی فرموو: (چی پياويک په نام نه دا هه تا په يامي په روره رندهم بگه يه نم چونکه قوره يش نه يان هيتشت په يامي په روره رندهم بگه يه نم (بلاو بگه موه)) خوداي مهن دلي نه وسو خه زره جيه کاني بؤ نرم کردو له نه ملي مه دينه و په يمانيان دايه و پشتيوانيان لي کردو و به لتيان پيدا پاريزگاري لي بکن ره که چون پاريزگاري له خويان و مالو منداليان نه کن نه گر کچی کردو چوو بولايان. کاتي پيغمبر (ﷺ) خزي و هاوه له کاني کوجيان کرد بؤ مه دينه، نه و به لتيه که دابويان به خودا به جتيان هينا. بؤيه خودا و پيغمبري خودا (ﷺ) ناويان ناوه نه نسا (الانصار) وه نه م ناوه بوو به نازناويان خوداي گوره لتيان پازي بي.

دهسته يه که نه به رمي نيسرائيل باورپان هينا به عيسا و دهسته يه که باورپان بي نه هينا

وه نه فرمويت: ﴿فَأَمَّنتَ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَرَّرتَ طَائِفَةٌ﴾ يانی کاتي عيساي کورپي مريم دهستي دايه بلاو کردنه وهی په يامي په روره رندهی له ناو هوزده که يا نه وهی پشتيواني لي کرد کردی. هندیکی پيگای راستی گرت به وهی که بؤی هاتبو و شاره زا بوو. هندیکی پيگای ون کردو سوري لي شيواو له پيگا ليدا باورپي به پيغمبريه تي عيسا (عليه السلام) نه کردو گومانی گوره يان خسته پال عيسا و مريمی دايکی. که بریتی بوون له جوله که کان بهر نه فريني خودا که ون به به رده وامي هه تا پوژي قيامت. وه هندی له و که سانهی که شويني عيسا که وتبون زياده رويان له باره ی عيسا دايکيه وه کرد هه تا به رزيان کردوه زياد له وهی که خودا پتي به خشيبوو له پيغمبريه تي. بوون به کومه له و دهسته دهسته. هندیکیان نه يان ووت: عيسا کورپي خودايه. هندیکی تر نهی ووت: يه کيکه له سني خوداکه. بابو کورپو روحول قودس (روح القدس) وه هندیکی تريش نهی ووت: عيسا خوايه. نه م هه موو پاو بؤ چونانه به دريژي له سورتهی نيساندا باس کراوه.

خودا يارمه تي دهسته ی خواه نباورپانيدا

خوداي مهن نه فرمويت: ﴿فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلٰى عَدُوِّهِمْ﴾ واته: سرمان خستن به سر دوژمنه کانيانا له گروو دهسته ی گاوره کان ﴿فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾ تا دهره قه تي دوژمنانی خويان هاتن به هاتنی محمد (ﷺ) وه که چون نيمامي نه بوجه عفری کورپي جهرير پويوايه تي کردوه له نيبنوعه باسه وه (ره زای) خويان لي بي) ده لتي: کاتي خوي گوره ويستی عيساي کورپي مريم (عليه السلام) به رزکاته وه بؤ

ناسمان. هات بؤ لای هاوه له کانی له مالتیکا که دوانزه پیاو بوون که کانیه که له و ماله دا بوو ساری
 ناوی لی ئەتکا ده لیت: که سی وا هه یه له نیتوانتانا دوانزه جار په شیمان بووه ته وه و باوه پری به من
 نه ماوه پاش نه وهی که باوه پری پی هینام. ده لیت: پاشان ده لیت: کئی له نیتوه ویتنه ی من ئەکیشی
 به سه ر خویا له جیکای من بکوژی نوایی به و پله یه ی که من هه مه له گه لما بی؟ ده لیت: لایک له
 هه موویان که م ته مه نتر هه لسا. ده لیت: من. پیتی گوت دانیشه. پاشان دووباره ی کرده وه بویان.
 لاره که هه لسا و ده لیت: من. پیتی گوت دانیشه. پاشان. جاریکی تر دووباره ی کرده لیتان لاره که
 هه لسا یه وه و ده لیت: من. ده لیت: به لئی تو نه وه ی. ده لیت: ویتنه ی عیسا کیشرا به پویا. عیسا (علیه
 السلام) له کلاو پۆشنه که یه وه له و ماله دا بوو به رز کرایه وه بؤ ناسمان ده لیت: نه و جوله کانه ی که
 ده گه پان به نوای عیسا دا (علیه السلام) نه و که سه ی که له نه و نه چوو گرتیان و کوشتیان و هه لیان
 واسی (کردیان به دارا) وه هه ندیکیان دوانزه جار په شیمان بوونه وه و باوه پریان پی نه کرد بوو پاش
 نه وه ی باوه پریان پی هینا بوو. پاشان بوون به سی دهسته و هه ر دهسته ی پای خۆی هه بوو.
 دهسته یه کیان ده لیت: خودا له ناوماندا بوو هه تا ویستی پاشان به رز بووه بؤ ناسمان نه مانه پیتان
 نه گوژی یه عقوبیه دهسته یه کی تریان ده لیت: کوپی خودا له نیتوانماندا بوو تا خوا مه یلی لی بوو.
 پاشان به رزی کرده بؤ لای خۆی نه مانه پیتان نه لیتن: نه ستوریه دهسته ی سته م ووتیان: عیسا (علیه
 السلام) له نیتوانماندا بوو بنده و پیغه مبه ری خودا بوو (علیه السلام) هه تا خوا چه زی کرد پاشان به رزی
 کرده وه بؤ لای خۆی. نه مانه موسولمانه کان بوون. هه ردوو دهسته خوانه ناسه که هه لسان له کر مه له
 موسولمانه که و کوشتیان. نیسلامیان له ناویرد هه تا نه و کاته ی خودا محمدی (ﷺ) ره وانه کرد
 ﴿فَنَامَتْ طَافِيَةُ مِنْ بَوْتِ إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَافِيَةُ﴾^۱ واته: نه و دهسته یه ی که بوونه خوانه ناس له به ره ی
 نیسرائیل له وه ختی هانتی عیسا (علیه السلام) وه نه و دهسته یه ش که باوه پریان پی هینا له و کاته دا
 ﴿فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَسْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾^۲ به ده ره که و تن و هانتی محمد (ﷺ) نایینی نه وان سه ره که وت
 به سه ر نایینی خوانه ناسه کاندان. ^۱ نه مه قسه ی نه وه له کتیبه که یا له ته فسیری نه م نایه ته پیروزه دا (یانی
 نیمامی ته به ری) وه هه ر به م شیوه یه نه سائی ریوایه تی کرده له ته فسیری نه م نایه تا له
 سونه نه که یا. ^۲ شوین که وتوانی محمد (ﷺ) به ره دوام له سه ر پاستین هه تا فرمانی خودا دیت
 ده میننه وه له سه ری به و شیوه یه وه هه تا دواین که سیان که نه چه نگئی له گه ل مسیح عیسا ی کوپی

^۱ الطبری (۲۳/۳۶۶).

^۲ النسائی فی الکبری (۶/۴۸۸).

مهریه (علیه السلام) دزی دهجال. وه زور فرموده‌ی سهیح له و باره یه وه هاتوه و ربویات کراوه
والله اعلم.

تهفسیری سورهتی (الجمعه)

له مه‌دینه هاتووته خواروه

ریزی سورهتی (الجمعه)

له نینوعه باسو نه بوهره یه وه (په زای خویان لی بی) گوتیان: پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) له نویژی
جومعه‌دا سورهتی جومعه و مونا فیقینی (الجمعة و المنافقین) نه خویند موسلم ربویات تی کردوه له
سه‌هیجه که یا.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ ① هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمَمِينَ رَسُولًا
مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَی سَافِلِينَ ② وَمَا خَرَى
مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ③ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ④
هه‌مووشتی په‌سه‌ندی خودای گه‌وره ده‌دا

خوای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ هه‌رچی
له‌ناو ناسمانه‌کان و زه‌مینه، په‌سنی نه‌و خودایه‌ده‌ده‌ن پادشایه‌کی پاک و دور له هه‌موو که‌مایه‌تی و
به‌ده‌سته‌لات و کارزانه. خوای مه‌زن ناگادارمان ده‌کات که هه‌رچی له‌ناو ناسمانه‌کان و زه‌مینایه‌یانی
هه‌رچی دروست کراوی هه‌یه به‌ زماندارو بی زمان هه‌مووی په‌سه‌ندی خودا نه‌ده‌ن و هه‌ک خوی
نه‌فه‌رمویت: ﴿وَإِنْ مِّن شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَبْرِهِ﴾ ②، واته: وه هیه شتی که نی یه به‌ سوپاسی نه‌و ستایش
نه‌کات. پاشان فرمویه‌تی: ﴿الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ﴾ ① یانی نه‌و پادشای ناسمانه‌کان و زه‌مینه. وه نه‌و هه‌لیان
نه‌سوریتی به‌ فرمانی خوی. پیروزه: واته: پاک و دوره له هه‌موو که‌مایه‌تیه‌ک و هه‌رچی سیفاتی
ته‌واوه‌هی نه‌وه و بی‌نه‌وه ﴿الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ ③ به‌ ده‌سته‌لات و کارزانه چهنه‌د جار مانای کراوه له‌پیشه‌وه.

^۱ فتح الباری (۳۰۶/۱۳)، مسلم (۱۰۲۴/۳)، ابوداود (۱۱/۳).

^۲ مسلم (۵۹۷-۵۹۹/۲)

^۳ الاسراء (۴۴).

خودا منته دهکات به سهر عه ره به کانداه ناردنى پيغه مبهرى خودا بويان

خوداى مهن نه فرموئ: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ هه نه ويشه له ناو نه خوئينده وارندا پيغه مبهريكى له خزيان بى ناردن، كه نيشانه كاني نه ويان بى ده خوئينى و له كتيب و له كارزاني پرايان بينى. هه رچهنده نه وان له پيشوودا له وپه پى گومرايى دا بوون. (الامويون) ياني عه ره به كان وه كه خواى گوره نه فرموئ: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَاسَلَّمْتُم مَّآ أَنزَلْنَا مِّن قَدَمِ رَبِّكَ وَإِن تُولُوا فَاِنَّكُمْ عَلَيْكَ لَأَنبَغُ وَاللَّهُ بِصِرِّ الْإِنسَانِ عَلِيمٌ﴾ وه تا به ت مهن دكردى عه ره به كان به نه خوئينده وارى ماناى وا نيه كه كه ساني تريش نه خوئينده وار نين. به لام منته كردن به سهر نه ماندا گوره ترو نودترو ديارتره وه كه خودا نه فرموئ: ﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ﴾، واته: وه بينگومان هم قورثانه هوى ناودارى به بى خوت و بى گه له كه ت. واته: وه (نهى موحه ممد ﷺ) بلى به وانه كه نامهى ته ورت و نينجيبليان دراوه تى (كه جوله كه و گاوره كانن) وه به نه خوئينده واره كان (هاويش په يداكه رانى گه لى عه ره ب) تايا نيوه موسولمان بوون؟ نينجا نه گه ر موسولمان بوون نه وا پيغمونى يان كرده نه گه ر رووشيان وه رگتيا نه وه به راستى تو هه ر پراگه ياندنت له سه ره خوا بينايه به بنده كاني. وه نه مه بى غه يره ز خوشيانه كه ناموزگارى لى وه ريگرى. هم نايه ته وينه نى هم نايه تانه پيچه وانه و دزايه تى هم نايه ته ناكه كه نه فرموئ: ﴿قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾، واته: (نهى موحه ممد ﷺ) بلى: نهى خه لكينه به راستى من پيغه مبهرى خوام بى نيوه هه مووتان. وه هم نايه ته نى كه نه فرموئ: ﴿لَا تُذِرْكُمْ بِيءٍ وَمِن بَلْعٍ﴾، واته: بى نه وهى نيوه نى پى بترسيتمو هه ر كه سيكى كه ش كه پيى ده كات. وه هم نايه ته كه باسى قورثان ده كات و نه فرموئ: ﴿وَمَن يَكْفُرْ بِيءٍ مِّنَ الْأَحْزَابِ فَالْتَأَرْ مَوْجِدُهُ﴾، واته: وه هه ر كه سى باوه پى پيى نه بيت له و كومه ل و تا قمانه (نه وانه نى كزبونوه له سه ر دزايه تى نيسلام) نه وه ناگر جيگايه تى. وه چهنده ها نايه تى تر كه باسى هاتنى پيغه مبه ر ﷺ ده كات بوسه ر هه موو ناده ميزاد به سو رو ره ش و هه موو رهنه گه كانيه وه. وه له پيشه وه

۱ آل عمران (۲۰).
 ۲ الزخرف (۴۴).
 ۳ الاعراف (۱۵۸).
 ۴ الانعام (۱۹).
 ۵ هود (۱۷).

له ته فسیری سوره‌تی نه نامدا (الانعام) مانامان کرد به چند نایه‌تو فرموده‌ی سه‌حیح سوپاس و ستایش بۆ خوی گوره. نه نایه‌ته نیشانه‌ی گپرا بونی پاپانه‌وه‌که‌ی ئیبراهیمی خلیل بوو. وه‌ختی داوای کرد له‌خودا که پیغه‌مبه‌ریکیان له‌خویان بۆ په‌وانه بکاو قورئانیان به‌سه‌را بخوینی و وه‌له‌کتیبو له‌کارزانی شاره‌زیان بکاو. خودایش بۆی ناردن له‌کاتی‌کدا که ماوه‌یه‌ک پیغه‌مبه‌رانیان بۆ نه‌هاتبوو وه‌له‌پینگا لایان دابوو وه‌زۆر پیوستیان به‌پئی نیشاندهریک هه‌بوو وه‌خودا زۆر له‌خه‌لکی سه‌ر زه‌مین توپه‌بوو به‌عه‌ره‌بوو عه‌جه‌مه‌وه، مه‌گه‌ر هه‌ندی پاشماوه‌ی نه‌هلی کتیب نه‌بی. که ژماره‌یه‌کی که‌م بوون له‌سه‌ر ئاینی عیسا‌ی کورپی مه‌ریه‌م (علیه‌السلام) مابوونه‌وه. بۆیه‌خوای گوره‌نه‌فرمویت: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ چونکه عه‌ره‌به‌کان له‌کونه‌وه پابه‌ند بوون به‌ئاینی ئیبراهیمی خه‌لیله‌وه (علیه‌السلام). پاشان لایندا لئی و گزپایان و په‌شیمان بونه‌وه لئی و به‌په‌چه‌وانه‌ی نه‌و ناینه‌وه ده‌جولانه‌وه و دژایه‌تیا‌ن نه‌کرد له‌جیگای په‌کته‌په‌رستی هاوه‌لیان بۆ خوا دانابوو گومان له‌دلایندا په‌یدابوو. شتی وایان به‌ناوی خوداوه نه‌کرد که هیچ په‌یوه‌ندی‌کی به‌ناین و خودای گوره‌وه نه‌بوو. هه‌روه‌ها نه‌هلی کتیبیش کتیبیه‌کانیا‌ن ده‌ست کاری کردو گزپایان وه‌به‌ئاره‌زی خویان مانایان نه‌کردو نا له‌وساته‌دا خوی گوره‌محمدی (ﷺ) په‌وانه‌کرد به‌به‌رنامه‌یه‌کی زۆر تیزو ته‌واوو گوره‌وه بۆ هه‌موو مرفایه‌تی به‌گشتی که‌پئی نیشاندهریانه‌و پون که‌روه‌یه‌بۆ هه‌موو نه‌و شتانه‌ی که‌پیوستیان پییه‌تی له‌کاروباری ژیا‌ن و پاشه‌پۆژا که‌زیندوو ده‌کرینه‌وه. وه‌بانگیا‌ن ده‌کا بۆ نه‌و شتانه‌ی که‌زیکیا‌ن ده‌کاته‌وه له‌به‌ه‌شت و په‌زامه‌ندی خوی گوره‌وه دورخستنه‌ویان له‌و شتانه‌ی که‌به‌ره‌و جه‌هنم و توپه‌یی خوا ده‌یانبات وه‌جیا‌که‌ره‌وه‌ی هه‌موو گومان و دوودلی و ده‌پاوکه‌یه‌که‌که‌نه‌سل و فه‌رعی دینه‌وه هه‌رچی ئاکارو خوپه‌وشتی جوان هه‌یه‌تیدا کۆپه‌ته‌وه له‌ئاکاری جوانی ناینه‌پیش‌وه‌کان و وه‌خوای مه‌زن به‌خشش‌یک‌ی وای داوه به‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌به‌که‌سی نه‌داوه له‌مه‌و پیش‌وه‌به‌که‌سیشی نادات له‌مه‌ودوا سه‌لات و سه‌لامی خوی لی بیته‌برده‌وام هه‌تا پۆزی قیامه‌ت.

محمد (ﷺ) پیغه‌مبه‌ری عه‌ره‌بوو عه‌جه‌مه

خوای گوره‌نه‌فرمویت: ﴿وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لِمَا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ بۆ هیندی تریش له‌مانه، وایه‌شتا پییا‌ن نه‌گه‌یشتون. خودا خاوه‌نی ده‌سته‌لاتی له‌کارزانه. ئیمام نه‌بو عبدالله ی بوخاری پپوایه‌تی کردوه له‌نه‌بوهوره‌یره‌وه ده‌لایته: له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌را (ﷺ) دانیشتیووین سوره‌تی جومه‌ی بۆ هاته‌خواره‌وه ﴿وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لِمَا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ گوتیا‌ن نه‌وانه‌کین نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ)؟ وه‌لامی نه‌دانه‌وه هه‌تا سی جار پرسیاری لی کرا. سه‌لمانی فارسیش له‌ناوما‌ندا بوو.

پیغمبرى خوا (ﷺ) دهستی نایه سهر سه لمانى فارسى و پاشان فرموى: (نگه ر باوه ر له سوره یا بوايه (الثريا) پیاوانتیک یا پیاویک له نا ئه مانه وه دهستیان ئه مینا) یانى هه لیان بۆ ئه داو خۆیان ئه گه یاندئ موسلمو تیرمیزوی نه سائی و ئیبنوئه بی حاته مو ئیبنوجه ریر پیاویه تیان کردوه.^۱ ئه م فرمودیه به لگه یه له سهر ئه وه که ئه م سوره ته له مه دینه دا هاتوئه خواره وه وه گشت گیرى هاتنى پیغمبر (ﷺ) ئه گه یه نئ بۆ هه موو به ره ی ئاده میزاد. چونکه مانای ئه م نایه ته ی که نه فرمویت: ﴿وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ﴾ به فارسه کان مانای کرد. بۆیه پیغمبرى خوا (نامه کانی نوسى بۆ فارس و پۆمه کان و گه لانی تریش و بانگی کردن بۆسه ر ثابنى خواى گوره و شوین که وتنى ئه و په یامه ی که پئى هاتوه. بۆیه مواجهو که سانی تریش له م نایه تدا ﴿وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ گوتویانه: ئه مانه عه جه مه کانه و هه موو که سئ که پیغمبرى به راست زانییو باوه پى پئى هینابى. وه نه فرمویت: ﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ واته: خاوه نى ده ستلا ت له کارزانه له به رنامه و بپاریا. وه نه فرمویت: ﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ئه مه چاکه یه له خواوه، ده رباره ی هه رکه س بیه وئ ده یکا. چاکه یه که لای خودایه. زۆر هیزایه. واته: ئه مه ی که خودا به خشوییه تی به محمد (ﷺ) له و پیغمبریه تیه مه زنه وه ئومه ته که یشی نایه به ت مه ند کردوه به په وانه کردنى ئه و بۆ سه ریان ئه مه چاکه و پۆزه له خوداوه.

﴿مَثَلُ الَّذِينَ خُمِلُوا الثَّورَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَمُنُّونَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِن الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالسَّهْدَةَ فَيُنْتَقِمُ بِمَا كُنْتُمْ

تَمَلُّونَ ﴿٨﴾

باسى خراپى جو له که و بانگ کردنیان بۆ خواستنى مردن له رێگای موباهه له وه

خودای گه رده نه فرمویت: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ خُمِلُوا الثَّورَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ به سه رهاتى ئه و که سانی

^۱ فتح الباري (۵۱۰/۸).

^۲ مسلم (۱۹۷۲/۴)، و تحفة الاحوذى (۲۰۹/۹)، النسائي في الكبرى (۷۵/۵)، (۴۹۰/۶۰)، الطبري (۲۷۵/۵۲).

^۳ الطبري (۲۷۴/۲۳).

توراتیان پی هه لگرتوونو له ږنگه دره چوون. وهکو شو که ره‌یه که چند کتیبی لی باره. به سه راه‌تیکي ناله باره بۆ شوانه‌ی له نیشانه‌کانی خودا حاشایان کرد. خوداش شوانه‌ی ناهه‌قن به‌رهو خوی شاره‌زا ناکات. خودای مه‌زن باسی خرابی جوله‌که ده‌کات شوانه‌ی که توراتیان پی دراو هه‌لیان گرت بۆ شوه‌ی کاری پی بکن و بیکه‌نه به‌رنامه‌ی خویان که چی پاش شوه‌ی وه‌ریان گرت نیشیان پی نه‌کردو له‌سه‌ری نه‌پوشتن به‌پووه. نمونه‌یان له‌و کرداره‌یان او که نمونه‌ی شو که ره‌یه که باری کتیبی هه‌لگرتی. واته: وهکو شو که ره‌یه که کتیبی زوری هه‌لگرتی که نازانی چی تیدایه. شو هه‌ر شو‌نده ده‌زانی که باریکی پی‌وه‌یه نیترا ناگای له باره‌که نیه‌ چیه. هه‌ر به‌و شیوه‌یه شو که سانه‌ی که شو کتیبه‌یان وه‌رگرتوه که پنیان دراوه‌و له‌به‌ریان کردوه لئی تی نه‌گه‌پشتوونو کاریان به‌ ناوه‌پوکه‌که‌ی نه‌کردوه به‌لکو گورپویانه‌و به‌ ناره‌زویی خویان مانایان لیک داوه‌ته‌وه. شوانه‌ حالیان له‌ که‌ر خراب تره. چونکه که‌ر تی گه‌پشتنی نیه. به‌لام شوانه‌ تی ده‌گن به‌لام به‌کاری نامینن و نیشی پیناکه‌ن. بۆیه‌ خوی گه‌وره له‌ نایه‌تیکي تردا فرموویه‌تی: ﴿أُولَٰئِكَ كَالَّذِينَ جَاءُوا نَبِيَّ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ واته: شوانه وهکو ناژه‌لو (چوارپی) وان بگره خراب‌ترو گومارتدن (له ناژه‌لو) هه‌ر شو‌وانه‌ بینا‌گایان. وه خودای مه‌زن لی‌ره‌دا نه‌فرمویت: ﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اِنَّ لِلّٰهِ عِنْدَ نَبِيِّٓ هٰذَا اٰيٰتٍۭ لَا يَرٰهَا الْقَوْمُ الظّٰلِمِيْنَ﴾ پاشان خوی گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿قُلْ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ هَادَوْا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَرْسِلْتُمْ لِيَّ مِنْ دُوْنِ النَّاسِ فَمَنْ مَّوَّلُوْا الْوَتَّ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ﴾ بلی‌ئی شو‌وانه‌ی که جوله‌کن! نه‌گه‌ر نپوه بینان وایه زیاد له‌ خه‌لکی هه‌ر نپوه دۆستی خودان، ده‌سا نه‌گه‌ر قسه‌تان راسته، مردنی خوتان بخوازن. واته: نه‌گه‌ر نپوه وا ده‌زانن له‌سه‌ر پی‌ی راستن وه محمدو (ﷺ) هاوه‌له‌کانی له‌سه‌ر گومارین. داوای مردنی شو گومارپیه بکن له‌ هه‌ر لایه‌که له‌و دوو لایه‌نه نه‌گه‌ر راست نه‌کن. واته: له‌وه‌ی که نه‌یلین. وه خودای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿وَلَا يَتَمَنَّوْنَهٗۙ اَبَدًاۙ بِمَا قَدَّمْتَ اَيْدِيْهٖمۙ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالظّٰلِمِيْنَ﴾ هینده‌یان خرابه‌ کرده، هه‌ر گیز داوای مردن ناکه‌ن خوداش له‌ ناهه‌قیکاران ناگاداره‌ (۷) واته: به‌و خرابانه‌ی ده‌یکه‌ن له‌ خوه‌ناسی و ناهه‌قیکاری و به‌دخویی و به‌دکاری. وه له‌ سوهرتی به‌قره‌دا (البقره) باسی موباهه‌له‌مان کرد (المباهلة) له‌گه‌ل جوله‌که‌کان که خوی گه‌وره فرمووی: ﴿قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمْ اَلدّٰرُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خٰلِصَةًۭ مِّنْ دُوْنِ النَّاسِ فَمَنْ مَّوَّلُوْا الْوَتَّ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ﴾ ﴿۱۷﴾ وَ لَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَدًاۙ بِمَا قَدَّمْتَ اَيْدِيْهٖمۙ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالظّٰلِمِيْنَ ﴿۱۸﴾ وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ اَحْسَرَۙ النَّاسِ عَلٰٓى حَيٰوَتِهِمْۙ وَ مِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا

يَوْمَ أُحُدْهُمْ تَوْمَ يَوْمِ لُحُوتٍ وَمَا هُوَ بِمُرْجُوهُمْ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١﴾، واته:

(نهى موحه محمد ﷺ) بلی: نه‌گەر مالی دواىى (به‌هشت) بؤ ئیوه‌یه لای خوا (وهك خوتان ده‌لین) به تاییه‌تی بئی نه‌وه‌ی که‌س بئی به هاویه‌شتان که‌واته داواى مردن بکن نه‌گەر راستگن، وه هرگیز داواى مردن ناکن به‌هزی نهو (گوناهانه) که به ده‌ستی خویان پیشیان خستوه وه خوا ناگاداره به سته‌مکاران، سویند بیت نهو (جولهك) انه له هه‌موو که‌س زیاتر حز له ژیان ده‌کن وه له‌وانه‌شی که هاویه‌شی بؤ خوا په‌یدا ده‌کن (له‌بهر نه‌وه) هر یه‌کیکیان ثاوات ده‌خواری که هزار ساله بژیایه وه نه‌و ته‌مه‌نه (که به‌سهری ده‌بات) پزگاری ناکات له سزا وه خوا بینایه به‌وه‌ی که ده‌یکن. وه لیره‌دا باسمان کردو پویمان کردوه که مه‌به‌ست به‌و نزاو پارانه‌ویه (المباهلة) نه‌وه بوو که نزا بکن له خویان نه‌وانه که به‌ریه‌ره‌کانیان له‌گه‌ل ده‌کن بلین: درۆزنتان بئی به‌ش بئی له په‌حمی خوا. وهك له سوره‌تی (آل عمران) دا له‌بارهی موباه‌له‌ی گاوره‌کانه‌وه باس کرا. خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ فَفُلٌّ تَالُوا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكَ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكَ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٢﴾، واته: ئینجا هر که‌ستیک ده‌مه‌قالتی له‌گه‌ل کردیت (له‌بارهی عیساو) دواى نه‌و زانینه‌ی که (به‌سروش) بؤت هات توش بییان بلی وه‌رن با بانگی کوپه‌کانمان و کوپه‌کانتان وه ژنه‌کانمان و ژنه‌کانتان وه خۆمان و خۆتان بکن له پاشان له خوا بپارئینه‌وه ئینجا نه‌فره‌تی خوا بکن له درۆزنان. وه موباه‌له‌ی بت په‌رسته‌کان له سوره‌تی (مریم) ﴿قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلِمَ دُعَاهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا ﴿٣﴾، واته: (نهى موحه محمد ﷺ) بلی: نه‌وه‌ی له‌گومرایی دایه با خوی میهره‌بان مؤله‌تی پی‌ بدات و ته‌مه‌نی درۆز بکات (تا زیاتر تاوان بکن). ئیمامی نه‌حمد پیوایه‌تی کردوه له ئیبنوعه‌باسوه ده‌لئیت: نه‌بوجه‌ل له‌عنه‌تی خوی لی بئی ده‌لئیت: نه‌گەر محمدم بینی له‌لای که‌عبدا نه‌چم بؤی پیی ده‌خمه سه‌خمه سه‌رملی (یان دئخمه ژیر پی) ئیبنوعه‌باس ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: (نه‌گەر وای بکردایه به ناشکرا فریشته‌کان نه‌یانگرت (هه‌لیان نه‌گرت) وه نه‌گەر جوله‌که‌کان مردنیان بخواستایه نه‌مردن و شوینی خویانیان له‌ناو ناگردا ده‌بینی. وه نه‌گەر نه‌وانه ده‌رچوونایه بؤ موباه‌له‌ی له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ که بگه‌رانایه‌ته‌وه نه

^١ البقرة (٩٤-٩٦).

^٢ آل عمران (٦١).

^٣ مریم (٧٥).

مال و نه مندالیان نه ده بینه‌وه) ^۱ بوخاری و موسلمو تیرمیزی پر یوایه تیان کردوه. ^۲ وه نه فرمویت: ﴿قُلْ إِنَّ السَّمَوَاتِ الَّتِي يُعْرَفُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مَلْئِكُمْ ثُمَّ تَرُونَهُ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَلِيِّ وَالسَّهْدَةَ فَيُنشِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ بلتی: نه و مرگه‌ی که ئیوه لئی راده‌کن، هر ده تانگاتی و پاشان هر ده تانبه‌نوه لای زانای نه دیارو دیاران، نه و سا هر خوی بیتان نه لئی چیتان کردوه. وه که له سوره‌تی نساء (النساء) فرمویه‌تی: ﴿أَيُّنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ﴾ ^۳.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ^۴ فَإِذَا قُضِيَ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَبِيرًا

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿۱﴾

جومعه و فه‌رمان و ئادابه‌کانی پۆژی جومعه

جومعه بۆیه ناوێراوه جومعه چونکه له وتی جومعه‌وه (الجمع) ده‌ره‌یتراوه له‌به‌رئه‌وه‌ی موسولمانان کۆده‌بنه‌وه له‌هه‌ینیدا هه‌موو هه‌فتی جارێک له‌ مزگه‌وته گه‌وره‌کانا، وه له‌هه‌ینیدا هه‌موو دروست کراوه‌کان وه‌دی هاتوون و ته‌واو بوون وه پۆژی شه‌شم له‌و سالا‌دا خوای گه‌وره ئاسمانه‌کان و زه‌مینی دروست کرد. وه له‌هه‌ینیدا بوو دروست کردنی ئاده‌م وه هر له‌هه‌ینیدا چووه به‌هه‌شت و له‌هه‌ینیشدا هه‌ینرایه‌ ده‌ره‌وه وه له‌و پۆژه‌شدا قیامه‌ت هه‌له‌سه‌ی وه کاتیکی تێدا به‌هه‌یه‌کی خاوه‌ن باوه‌ی دو‌عا‌ی خه‌یری تێدا ناکات مه‌گین خودا دو‌عا‌که‌ی ئی وه‌رئه‌گره‌ی قه‌بولی ده‌کات وه که فرموده‌ی سه‌حیحا هاتوه. وه له‌ زمانه‌ کۆنه‌کانا به‌هه‌ینی (جومعه) گوتراوه پۆژی عه‌ره‌به‌کان (یوم العروبة) وه له‌ فرموده‌ی سه‌حیحا هاتوه که گه‌له‌کانی پێشمان فه‌رمانیان پێکرا که پۆژه‌هه‌ینی هه‌لبژێرن لێیان تێک چوو. جوله‌که پۆژی شه‌مه‌یان هه‌لبژارد که دروست کردنی ئاده‌م نه‌و پۆژه‌نه‌بوو. گا‌وره‌کان پۆژی یه‌ک شه‌مه‌یان هه‌لبژارد که وه‌دی هه‌تانه‌ تێیدا ده‌ستی پێ کرد. وه خوای گه‌وره پۆژی هه‌ینی (الجمعة) هه‌لبژارد بۆ ئه‌م ئوممه‌ته‌ که دروست کراوه‌کانی هه‌موو تێدا ته‌واو کرد. وه که بوخاری و موسلم پر یوایه‌ تیان کردوه له‌ نه‌به‌وره‌ی وه‌ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) فرمویه‌تی: (ئیمه‌ دو‌اهه‌مین وه له‌ پۆژی قیامه‌تا پێشه‌نگین. به‌لام ئه‌وان له‌ پێش ئیمه‌وه کتیبیان پێ دراوه پاشان ئه‌م پۆژه‌ پۆژی ئه‌وان بوو که خودا فه‌رزی کرد له‌سه‌ریان. ناکۆک بوون له‌سه‌ری. خوا ئیمه‌ی ئی شاره‌زا

^۱ احمد (۲۴۸/۱)، فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ فتح الباری (۵۹۵/۸)، و تحفة الاحوذی (۲۷۷/۹)، النسانی فی الکبری (۳۰۸/۵۱۸/۶).

^۳ النساء (۷۸).

کرد. خه لکی به دواى نيمه دا دين له جومعه دا جوله که به يانى و گاور دواى به يانى^۱ واته: (شهممه و يه ک شهممه) نه مه قسه ي بوخاربه. وه له وتى موسلما هاتوه (خوا سهرى تیکدا له وانه ي پيشمان له هينيا (شهممه بؤ جوله که کان و يه ک شهممه بؤ گاوره کان. خودا نيمه ي هيتا و شاره زای کردین له پؤڙى هينى (الجمعة). کرا به هينى و شهممه و يه ک شهممه. و هر به و شيوه يه له دواى نيمه ون له پؤڙى قيامه تدا، نيمه دواين که سين له خه لکی دنيا و يه که ميشين له پؤڙى قيامه تدا. له پيش هه موو خه لکی بپيار نه درى له نيتوانياندا.^۲

فرمان به گرنگى دان و پوشتن به ره و يادى خوا

خواى گوره فرمانى داوه به موسولمانان که کوپينه وه بؤ عيبادهت کردنى له پؤڙى هينيا وه فرمويه تى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾^۳ نهى گه لى خاوه ن باوه پان! هر وهختى له پؤڙى هينى بؤ نوڙى هينى بانگ نه درى نيوه به په له به ره و يادى خوا بچن و کرپن و فروشتن و يلا^۴ کن گهر بزانن نه مه بؤ نيوه چاکتره. واته: نوکن بپوڙن گرنگى بدن به خواناسى پؤڙى هينى. وه مه بهست ليره دا به (السعى) پاکردن نيه بؤ نوڙى هينى، به لکو مه بهست گرنگى پيدانويه تى وه ک خواى مهن نه فرمويه تى:

﴿وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾^۵، واته: هر که سيکيش مه بهستى پؤڙى دواى بوپيت وه هه ولى بؤ بدا به و جزره ي شايسته ي نه وه و باوه پداريش بيت. عومهرى کوپى خه تاب و نيينومه سعود نه يان خوښنده وه (فامضوا الى ذكر الله)^۶ واته: به ره و يادى خوا بپوڙن. چونکه پوشتن به په له بؤ نوڙى نهى لى کراوه و باش نيه. وه ک بوخارى و موسلم له هر دوو سه حيحه که ياندا هيتا و يانه. له نه بوهوره يره وه نه و يش له پيغه مبه ره وه (ﷺ) فرموى: (وهختى گوڙتان له بانگ بوو بچن بؤ نوڙى له سه رخو نارام بنو په له مه کن نه وهى که پنيا گه يشتن بيکنو نه وه يشى که فريا نه که وتن (پيا نه گه يشتن) ته ووى کن) بوخارى رپوايه تى کردوه. وه له نه بوقه تاده وه ده لپت: (کاتى نيمه نوڙومان نه کرد له گه ل پيغه مبه ره (ﷺ) له و کاته دا گوڙى له ده نگه ده نگى چند پياويک بوو که نوڙه کهى ته واره کرد فرموى: (نه وه چيتان بوو؟) ووتيان: به له مان کرد بگه ين به نوڙا. فرموى: (وامه کن، وهختى

^۱ فتح الباري (۵۲۶/۱۱)، مسلم (۵۸۶/۲)

^۲ مسلم (۵۸۶/۲).

^۳ الاسراء (۱۹).

^۴ الطبري (۳۱۸/۲۳).

^۵ فتح الباري (۱۳۸/۱)، مسلم (۴۲۰/۱).

هاتن بۆ نوئیز بچن به پئیدا به نارامی نه گهر گه یشتن به نوئیزا بیکن وه نه گهر فریاش نه که وتن ته واوی بکن) بوخاری و موسلم پرپوایه تیان کردوه.^۱ حه سن ده لئیت: سوئند به خوا مه به ست به په له پښتن نیه بۆ نوئیز وه پئیان گوتراوه که به په له نه چن بۆ نوئیز به لکو ئه بی به نارامی له سه رخۆ و ملکه چی و دلۆ دهر و نیکی سافه وه بپۆن. قه تاده له م نایه تدا: ﴿تَأْسَعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ ده لئیت: واته: په له بکه به دلۆ کردار نه وه پښتن بۆ نوئیز.^۲ وه مانای ئه م نایه ته ی نه کرد که نه فرمویت: ﴿فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعَى﴾^۳، واته: جا کاتی ئه و (کوپه گه وره بووتا) گه یشنه ئه وه ی ئیش و کار بکات له گه لی (ئیبراهیم) دا. یانی پښتن له گه لی. پرپوایه تراوه له محمدی کوپی که عب و زهیدی کوپی نه سله م و که سانی تریشه وه هر به م شیوه یه^۴ وه سوننه ته بۆ که سی که هات بۆ نوئیزی هه ینی پیش هاتنی خۆی بشوری چونکه له هه ردو سحیحه که دا هاتوه له عبدالله ی کوپی عومره وه که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) فرموویه تی: (وه ختی یه کتیکتان هات بۆ نوئیزی هه ینی با خۆی بشوری)^۵ وه هه میسان له بوخاری و موسلمه وه که له ئه بوسه عیده وه پرپوایه تیان کردوه ده لئیت: پیغه مبه ری خودا فرموویه تی: (خۆ شور دنی پڙزی هه ینی پئویسته له سه ر هه موو که سی که بالڅ بیی)^۶ وه له ئه بوهوره یره وه ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (هه قی خوا له سه ر هه موو موسولمانی نه وه یه که هه موو حه وت پڙز جارێک خۆ بشوری، واته: سه رو لاشه ی بشوری) موسلم پرپوایه تی کردوه.^۷ وه له جابیره وه (په زای خۆی لی بی) ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرموویه تی: (له سه ر هه موو پیاویکی موسولمانه له هه موو هه فته یه کا پڙزێک خۆشوردن که نه ویش پڙزی هه ینیه) نه حمد و نه سانی و ئیبنو حه بان پرپوایه تیان کردوه.^۸

پڙزی هه ینی (الجمعة)

ئیمامی نه حمد پرپوایه تی کردوه له ئه وسی کوپی نه وسی سه قه فیه وه (الثقفي) ده لئیت: گویم له پیغه مبه ری خودا بوو (ﷺ) ئه ی فرموو: (هه رکه سی پڙزی هه ینی جل و به رگی خۆی بشوری و په له بکا و زو و بچن و به سواری نه پوا (به پئ بچن) نزیک بیته وه له پیش نوئیز گوئی بگری و قسه نه کا به

^۱ فتح الباری (۱۳۷/۲)، مسلم (۴۲۲/۱).

^۲ الطبري (۲۸۰/۲۳).

^۳ الصافات (۱۰۲).

^۴ الطبري (۳۸۳/۲۳)، والدر المنثور (۸، ۱۶۶).

^۵ فتح الباری (۴۱۵/۲)، مسلم (۵۷۹/۲).

^۶ فتح الباری (۴۱۵/۲)، مسلم (۵۸۰/۲).

^۷ مسلم (۵۸۲/۲).

^۸ احمد (۳۰۴/۳)، النسائي (۹۳/۳)، و ابن حبان (۲۶۲/۲)، فرمووده یکی سه حیحه.

هموو ههنگاوئيك پاداشتي سائيكی پۆژوگرتنو نوؤز كردنى ههيه).^۱ وه ئهم فهرمودهيه به وتوو ريگاي تر هاتوه وه چوار له زانايانى فهرموده هينئاويانه تيرميزى به چاكي داناوه (حسنه الترميزي)^۲ وه له ئه بوهوره بيره وه (رهزاي خواي ئى بى) ده لئيت: پيغه مبهري خوا(ﷺ) فهرموويه تي: (ههركه سى خۆي بشورئ وهك خۆ شۆرين له لهشى پيس له پۆژي ههينيا پاشان له كاتى يه كه ما بپوا بۆ جومعه وهك ئه وه وايه وشترئيكى دابى. وه ههركه سى له كاتى دووه ما بپوا وهك ئه وه وايه مانگايه كى دابى. وه ههركه سى له كاتى سيهه ما بپوا وهك ئه وه وايه به رانئيكى دابى وه ههركه سى له كاتى چواره ما بپوا وهك ئه وه وايه مريشكئيكى دابى وه ههركه سى له كاتى پينچ هه ما بپوا وهك ئه وه وايه هيلكه يه كى دابى. وه ختى پيش نوؤز (الامام) ده چوو فريشته كان ئاماده ئه بنو گوئى ئه گرن بۆ ئامۆزگارى (الذكر) بوخارى و موسلم هينئاويانه.^۳ وه سونه ته چاكترين جلو به رگى له بهركات و خۆي بۆن خۆش كا و سيواك بكات و خۆي پاك و خاوين كا وه له فهرموده كه ي ئه بوسه عيد كه له پيشه وه باس كرا (خۆ شوردى پۆژي ههينى پيويسته له سه ره موو كه سيكى بالغ وه له بۆن خۆشى مائيش بدات له خۆي)^۴ وه ئيمامى ئه حمد رپوايه تي كردوه له ئه بوئه يوبى ئه نساريه وه ده لئيت: بيستم له پيغه مبهري خوداوه (ﷺ) ئه ي فهرموو: (ههركه سى پۆژي ههينى خۆي شۆردو له بۆن خۆشى ماله وه ي له خۆي دا گه ره هيان بوو وه چاكترين جلو به رگى له بهر كردو پاشان چوو ده ره وه بۆ مزگه وت ئه گه ر بۆي كرا (لوا) نوؤز بكاو ئازارى كه س نه داو بى دهنگ بى هه تا كاتى پيش نوؤزه كه ي هه له ده سى نوؤز ده كا ئه بپته هۆي كه فاره تي گوناهى ئه و نيوانه هه تا هه ينيه كه ي تر)^۵ وه له سونه نى ئه بو داود و ئيبنو ماجه دا هاتوه له عبدالله ي كوپرى سه لامه وه (رهزاي خواي ئى بى) كه بيستويه تي كه له پيغه مبهري خوداوه (ﷺ) له سه ر دوانگه (مينبر) ئه ي فهرموو: (چى ده بوو گه ر يه كئيك له ئتوه دوو ده ست جلو به رگى بكرپايه بۆ نوؤزي ههينى بيچگه له جلو به رگى ئيشى)^۶ وه له عائيشه وه (رهزاي خواي ئى بى) ده لئيت: پيغه مبهري خودا(ﷺ) وتارى ئه دا له پۆژي ههينيا خه لكه كه ي بينى جلو به رگى ئيشيان له به ردايه (جلو به رگئيكى

^۱ احمد (۹/۴)، فهرموده يه كى سه حجه .

^۲ ابوداود (۴۶/۱) - (۲۴۷)، و تحفة الاحوذى (۳/۳) و النسائى (۹۷/۹۵)، و ابن ماجه (۲۴۶/۱)، فهرموده يه كى سه حجه .

^۳ فتح البارى (۴۲۵/۲)، مسلم (۵۸۲/۲).

^۴ فتح البارى (۴۲۳/۲).

^۵ احمد (۴۲۰/۵)، فهرموده يه كى سه سنه .

^۶ ابوداود (۶۵۰/۱)، و ابن ماجه (۳۴۸/۱)، فهرموده يه كى سه حجه .

په شو و سپی بوو (النمار)) فرموی: (چی ده بوو گر هه ریه کی له نیوه دوو قات (دهست) جلو بهرگی بپوایه بۆ هه یه یه کی بیجگه له جلو بهرگی کاره کی).^۱

مه بهست به بانگ، بانگدانی وتاره (الخطبة)

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ﴾ مه بهست بهم بانگه بانگی دووهمه وهختی که پیغه مبهه (ﷺ) نه پوشت و له سهه روانگه (منبر) داده نیشته له لای نهوا نهوا بانگه نه درا. وه نهوا بانگه پیش له و کاته دا له لایدا نه درا (لای ده رگا که دا بوو) نهوهی که مه بهست بوو نه مه بوو. به لام بانگی یه کم که گه وره ی موسولمانان عوسمانی کوپی عه فان (په زای خوی لی بی) زیادی کرد نه بانگه له بهر زوری خه لکه که بوو وه ک بوخاری پیوایه تی کردوه (په زای خوی لی بی) ده لیت: ناده م بۆی گتیراینه وه که کوپی نه بو نه یاسه. ئیبنو نه بی زینب بۆی گتیراینه وه له زوهه ریه وه له سانبی کوپی یه زیده وه ده لیت: بانگ دان له پوژی هه یینا له یه کم چاره وه وهختی که پیش نوژی داده نیشته له سهه روانگه نه درا (له زه مان ی پیغه مبهه ری خوداو (ﷺ) نه بو به کو عومه را، کاتی عوسمان بووه چی نشین پاش ماوه یه ک خه لک زۆر بوو، بانگی دووهمه می زیاد کرد له سهه زه ورا نه درا، یانی له سهه خانویه ک که پیتیان نه ووت زوراء^۲ به رزترین خانوو بوو له نزیک مزگهوت له ناو مه دینه دا.

پاش بانگ دانی هه یینی کرین و فروشتن دروست نیه (حرام) به لام دوا ی ته و او بوونی نوژی هه یینی (الجمعة) گه ران به شوینی پوزیا ریگا دراوه

خوای گه وره نه فرمویت: ﴿وَذُرُوا آلْبَيْعَ﴾ واته: خو ئاماده که نو بپوین یادی خودا بکه نو واز له کرین و فروشتن بپین وهختی بانگی دا بۆ نوژی. له بهر نه وه هه موو زانایان کون (په زای خویان لی بی) له سهه نادرستی کرین و فروشتن دوا ی بانگی دووهمه وه خوا نه فرمویت: ﴿ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ واته: وازه میتانان له کرین و فروشتن و چونتان بۆ خواناسی و نوژی کردن چاکتره بۆتان واته: له دنیا و قیامه تا، نه گه بزنان. وه نه فرمویت: ﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَبِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ هه رکه له نوژی بوونه وه به زه ویدا بلاوبینه وه بۆ چاکه ی خودا بکشو و گه لیک یادی خودا بکه ن، شایه تا بزگاریتان بیت. واته: نوژی ته و او بوو ﴿فَإِنْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ﴾ وهختی که کرین و فروشتن یان لی قه دهغه کرا (حرام کرا) دوا ی بانگو

^۱ ابن ماجه (۳۴۹/۱)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۲ فتح الباری (۴۵۷/۲).

فهرمانيان پيگرا بقره كزبونه وه بقره نويزه، پيگا دران دواى نويزه بلاوه بكن به سر زه مينا بقره گه پان به شويى بقره ژياندا وهك چوڻ عراكى كوپى مالك (په زاي خواى لى بى) وه ختى نويزى كرد چوره دهره وه له دهرگاي مزگه وتا وه ستاو ده لئيت: نهى خوايه وه لاسى بانگى قوم دايه وه وه نويزه فرهزه كه يشم كرد وه چوره دهره وه بهو شيويه يى كه فهرمانت پي كردم. پوزيم بده به چاكه ي خوت وه تو چاكترين پوزيده رى. ئينونه بى حاتم پيوايه تى كردوه.^١ وه خواى گوره نه فهرمويت: ﴿وَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ واته: له وه ختى كرپن و فروشتان و له كاتى وه رگرتن و پيدانتاندا زقر يادى خودا بكن و لتي بپارينه وه، با دنيا زقر سه رقالتان نهكا له وهى كه سوودتان پي دهگه ينى له پوزى دواييدا. بقره له فهرموده دا هاتوه: (ههركه سى چوره بازارپيك له بازاره كان ده لئيت لاله الا الله وحده لا شريك له، له الملك و له الحمد وهو على كل شىء قدير. خوا ههزار ههزار چاكه ي بقره نوسيوه وه ههزار ههزار خراپه ي (گوناهى) لى سرپوه ته وه).^٢ موجاهد ده لئيت: بهنده نايبته نه وانى كه زقر يادى خودا نهك ن هه تا له هه لسان و دانيشتن و پالكه وتندا يادى خودا نهكا. يانى له هه لسان و دانيشتن و پالكه وتندا ده بى يادى خودا بكات. ئينجا ده بيته نه وانى كه يادى خودا ده ك ن.

﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفصوا إليها ورتكوك قايماً قل ما عند الله خير من اللهو ومن التجره والله خير

الزريقين ﴿١١﴾

دروست نيه چوونه دهر له مزگه وت كه وتارخوين وتار نه دات

خوداى گوره سه رزه نشتى موسولمانان دهكا لهو چوونه دهره وه كه پويدا له كاتى وتارا له پوزى هه بينيا بقره لاي نهو كاروانه بازرگانيه كه كه يشته مه دينه لهو وه خته دا نه فهرمويت: ﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفصوا إليها ورتكوك قايماً قل ما عند الله خير من اللهو ومن التجره والله خير﴾ ههركاتى دييان مامه له يهك يان كه مه يهك، به رهو نهوى بلاو ده بن و تو به پيوه به جى ديلىن. بلى: نه وهى لاي خودايه له كه مه شو له بازرگانيش چاكتره و خوا چاكترين پوزى دهره. واته: له سر دوانگه وتارت نه دا. چه ند كهس له تايبيعين بهم شيويه باسيان كردوه له وانه نه بوعاليه و زه يدى كوپى نه سلم و قه تاده^٣ موقاتلى كوپى حه يان ده لئيت: كه نهو بازرگانيه مالى ده حيه يى كوپى خه ليفه بووه پيش موسولمان بوونى. به ته پل ليدانه وه هات خه لكه كه له مزگه وت هاتنه دهره وه و پيغه مبه ريان (ﷺ) كه له سر

^١ القرطبي (١٠٨/١٨).

^٢ تحفة الاحوذى (٢٨٦/٩)، نه م فهرموده يه سه نه ده كانى لاوازه.

^٣ الطبري (٢٨٧/٢٣).

دوانگه كه وهستا بوو بهجى هئيشت چند كه سئيكيان نه بئ. نو وهه واله له باره يه وه پاست بوو ئىمامى
 نه حمد رپوايه تى كرده له سالمى كورپى نه بى جه عده وه له جابيره وه ده لئيت: كاروانى مورپه گه يشته
 مه دينه له و كاته دا پئغه مبه رى خوا (ﷺ) وتارى نه دا خه لكه كه چوونه دهر وه دوانزه كه س مايه وه
 نه م نايه ته هاته خواره وه ﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا﴾^۱ له هه ر دوو سه حيجه كه دا هاتووه له
 فرموده كه سى سالمدا بهو شئوره يه.^۲ وه له م فرموده سى خواى مه زنه دا ﴿وَتَرَكُوا قُلُوبَهُمْ﴾ به لكه يه له سهر
 نه وه كه وتارخوئين له پڙئى هه پئيدا به پئوه وتار نه دا. موسلم رپوايه تى كرده له سه حيجه كه پيدا له
 جابيرى كورپى سه مره وه (سمره) ده لئيت: پئغه مبه رى خوا (ﷺ) دوو وتارى نه دا داده نيشته
 له نئيو نئيانداو قورئانى ده خوئيندو ناموزگارى خه لكى ده كرد.^۳ وه خواى گه وره نه فرمويت: ﴿قُلْ مَا عِنْدَ
 اللَّهِ﴾ واته: نه وه پادا شته سى له پڙئى داويدا هه يه ﴿خَيْرٌ مِنَ اللَّهِ وَمِنَ النَّجْرَةِ وَاللَّهُ خَيْرٌ الرَّزِيقِينَ﴾ بئ كه سى
 كه پشت به خودا بيه ستى و داواى پڙئى له كاتى خؤيا له خودا بكا.

ته فسرى سوره تى (المنافقون)

له مه دينه هاتووته خوارمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ
 لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
 ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ
 لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهمَ خُشَبٌ مُسْنَدَةٌ يُحَسِبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعُدُو فَاحْذَرْنَهُمْ فَنَأْلَهُمُ اللَّهُ لِيُبْفِكَوْنَ ﴿٤﴾﴾
 خوداى گه وره باسى دوو پوهه كان ده كات وه نه فرمويت نه وانه كاتى دين بئ لاي پئغه مبه رى (ﷺ) ته نها
 به دهم موسولمانن كه چى له راستيدا له ناوه وه بهو شئوره يه نين به لكو به پئچه وانه سى نه وه ن كه
 نه لئين. بؤيه خواى گه وره فرمويته سى: ﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ
 لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ﴾ كاتى دوو پوهه دينه لاي تو، نه لئين: شايه تيت بئ ده ده دين
 كه تو پئغه مبه رى خوداى، خوداش ده زانى كه تو پئغه مبه رى نه وى و خودا شايه ته كه (به راستى)

^۱ احمد (۳/۲۱۳)، فرموده يه كى سه حيجه.

^۲ فتح الباري (۸/۵۱۱)، و مسلم (۲/۵۹۰).

^۳ مسلم (۲/۵۸۹).

هرچی دوریوهه کانه دروزنن. واته: کاتی هاتنه لات خویان به موسولمان نیشان نه دهن وه ک موسولمان
 هلسو وکوت نه کن له بهر تو که چی نه وهی نه یلین وانیه بویه خوی گوره به جمله یه کی موخته ره زه
 هوال نه دا که نهو (یانی محمد ﷺ) پیفته مبه ری خودایه (ﷺ) فرموویته تی: ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ
 لَرَسُولُهُ﴾ پاشان فرموویته تی: ﴿وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَكٰذِبُوْنَ﴾ واته: درو ده کن له و قسه ی
 که گوتویانه، هرچه نده له پوو وا درده که وی، چونکه نه وانه باوه پریان به و قسه یه نیه که نه یلین
 له بهر نه وهی که له دلا پاست ناکه ن خوی گوره به درویان نه خاتوره، وه نه فرمویت: ﴿اتَّخَذُوا
 اٰمَنَتَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ﴾ سویندی خویان کردوته قه لغانی خویان و
 له مپرن له پیگی خوداو ناکاریان زور ناله باره. واته: خویان ده پارینن له مردم به سویندی درو
 خواردن و پاکانه کردن تا نه وهی نه یلین باوه پریان پی بکری، بو نه وهی نهو که سانه ی که شاره زای
 ناکاریان نین بیان خه له تیئن و بزائن که نه مانه موسولمانن. چاویان لی بکن له وهی نه وان ده یکن
 باوه پ بهو قسانه بکن که نه وان نه یلین. به بهر ده وام خهریکی ناژوه نانه وهن له ناو نیسلام و
 موسولمانانا. بهو شیوره یه نه بنه هوی گپرو گرفت و زینتیکی زور نه گه یه نن به خه لکی و سه ری لی
 ده شیوتینن. بویه خودای مه زن فرموویته تی: ﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ﴾ و
 نه فرمویت: ﴿ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ ءَامَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا فَطٰعَ عَلٰی قُلُوْبِهِمْ فَمَهْرٌ لَا يَفْقَهُوْنَ﴾ چونکه نه مان له پیشا
 باوه پریان هیناوه و پاشان له دین لایانداوه، جا سه ر دلایان مؤر کراوه له هیچ ناگن. واته: له بهر نه وه
 بوونه ته دوریوه چونکه له پاش باوه پ هینان په شیمان بوونه ته وه و بوون به خوانه ناس و پیگای پاستیان
 گدپروه ته وه به پیگای لارو چه وت و گومپایی. خودایش مؤری ناوه به سه ر دلایان او له هیچ تی ناگن.
 خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَ اِذَا رَاٰنَهُمْ تَعٰجِبْكَ اَجْسَامُهُمْ ۗ وَاِنْ يَقُوْلُوْا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَاۡنَهُمْ حُسْبٌ مُّسْنَدَةٌ
 يَّحْسَبُوْنَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُوَ الْعُدُوُّ فَاَحْذَرُهُمْ فَنَلَّهُمُ اللّٰهُ اَنَّ يُّؤَفِّكُوْنَ﴾ نه گه ر چاویشت پی که وتن له
 قه لافه تیان سه یرت دی. که قسه ده کن و تو قسه کانیان ده بیسی نه لئی دارن به دیوار هه لپه ستراون.
 هر هاواریک له دری خویان ده زانن، نه وانه دوزمتنن، تو خویان لی بیاریزه. خودا بیانکوژی نه مانه پوو
 له کوئی ده کن؟. واته: کاتی نه یان بینی به زن و بالا جوان و قسه خوشر و زمان لوسن. گه که سی گویی
 لیان بی باش گوییان بو نه گری له بهر زمان لوسیان. نه وانه له گه ل نه م بیچم و قسه لوسی به یان زور
 لاوازو ترستوک و بی هورن و هه میشه دلایان نوقره ناگری و بی نارامه. بویه خوی گوره فرموویته تی:

﴿يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ﴾ ہرکاتنی شتی پوبدا یا ترسی پووبدات دنیایان لی دیتہ یہ کہ له ترسانا وادہزانن توشی نوان دہبی وہ کہ خودا فرموویہ تی: ﴿أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْنِي عَنْهُ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَفُوكُمْ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا﴾، واتہ: له ناستی نیوہدا (موسولمانان) چروکن ٹینجا کاتنی (بہ ہوی جہنگوہ) ترسو بیم پےیدا بیت دہیان بینی بہ جڑی سہیرت دہکن (لہ ترسی جہنگ) چاویان بہم لاولادا دہسوپی بہ ویتہی کہسیک له سہرہ مہرگدا بیہوشی بہسہردا بی بہلام کاتنی ترسہ کہ پڑشت و نوما بہ زمانی تیڈ زمانتان لی دریڈ دہکن (وہ داوی غنیمہ تتان لی دہکن) کہ چی چروک و پڑدن لہسہر مال و غنیمہت نا نوانہ باوہ پیان نہیتنا بوو بڑیہ خوا کردوہ یانی پوچہ ل کردوہ وہ نئمہ بہ لای خواوہ (کاریکی) ناسانہ. واتہ: نوانہ وہ کہ لاشہ یہ کی بی گیان وان و بی کہ لکن لہ بہر نئمہ یہ خوی گورہ نہ فرمویت: ﴿هُرَّ الْعَدُوُّ فَأَحْذَرْتُمُ فَلِلَّهِمُ اللَّهُ أَنِّي يُؤَقُّونَ﴾ واتہ: چون لہ پٹی پاست لادہ دہن و پٹی گومپایی دہگر نہ بہر. ٹیمامی نہ حمد پویاہ تی کردوہ لہ نہ بوہورہ پیروہ (پہزای خوی لی بی) کہ پیغہ مبر (ﷺ) فرموویہ تی: (دوہوہوہ کان چہند نیشانہ یہ کیان ہہ یہ پٹی دہناسرین. سلام کردنیان لہ عنہتہ خواردنیان نالانیہ. دہست کہ وتیان خہ یانہت و لادان و بردنی مالہ بہ حرامی. نزیکی مزگہوت ناکہ ونہوہ مہگین بہ تہ مہ لی و قورس و گرانہ. نایہن بو نویڈ لہ کرتاہہ کہ یا نہ بی و لوت بہرزن و تیکہ لی کہس ناکہ ون و نایانہ وی کہسیش تیکہ لاویان بی (حز ناکہن لہ گہ ل کہس بنو کہسیش لہ گہ لیان بی) بہ شو لاوان و بہ پوڈ دہم بان) یہ زیدی کوپی مہ پڑہ (مرہ) دہ لیت: ہیچ لی نہ ہاتوو بی کہ لکن لہ و پوڈہ دا.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَسَلَّوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازٍ وَسَمْ وَأَسْمٌ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِضُوا عَلَيْنَ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَاللَّهُ خَرَّابِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَقْمَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَيْنَ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعْرَابُ مِنهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾﴾

١ الاحزاب (١٩).

٢ احمد (٢٩٢/٢)، فرمودہ یہ کی لاوازہ.

پشت هه لکردنیان له داواکردنی پیغه مبهرا (ﷺ) بۆ ئی بووردنیان و مال نه دان به وانهی که له لای

پیغه مبهرا (ﷺ)

خودای مه زنی باسی ئه و دوو پووانه ده کات نه فرینی خویان لی بی ئه فرمویت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّأَ رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ خۆ نه گهر پیشیان بوتی: وهرن پیغه مبهری خودا داوای به خشینتان بۆ ده کا، سه ر باده دن، ده شیانبینی فیز ده نویتن و خۆ لاده دن. واته: ده بنه له مبهرو پشت هه لده که نو خۆ لاده دن و گهر پنیان بلین وهرن پیغه مبهرا داوای لی بووردنتان بۆ ده کا. فیز ده نویتن و گرنگی ناده ن به وهی که پنیان ئه لنین و به که م بایه خ سه یری ده که ن. بۆیه خوی که و ره فرمویه تی: ﴿وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ پاشان خودا تو له ی لی سه ندون له سه ر نه و په فتاره ناشرینه یان و فرمویه تی: ﴿سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ نه گهر نه تو داوای به خشینیان بۆ بکه ی، یان داوای به خشینیان نه که ی، بۆ نه وان جیاوازی نه، هه رگیز خودا نابانه خشی، خودا گزۆی له ری لاده ران به ره و خۆی شاره زاناکات. ﴿هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَيَّ مِنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلَهُ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ﴾ هه ر نه مانه شن که نه لنین: شتی مه دن به و که سانه ی که لای پیغه مبهری خودان، هه تا بلاوه ی لی ده که ن. هه مو سامان و که نجینه ی نه م ناسمان و زه مینه ش سه ر به خودان. به لام نه و دوو پوانه هیه تیناگه ن. ﴿يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَا الْأَعْرَابُ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْأَمْرَةُ وَلِرَسُولِهِ وَلَئِنْ الْمُنْفِقِينَ لَا يَحْلُمُونَ﴾ نه لنین نه گهر که راپه وه بۆ مه دینه. بی گومان به ده سه لاتان، پووت و لاتی لی ده رده که ن ده سه لاتیش هه ر بۆ خودا و پیغه مبهری و کومه لی باوه ردارانه به لام نه و دوو پوانه هیه چی نازانن. وه خوی که و ره له سورته ی به رائه تا (براهه) فرموی که له پیشه وه باس کرا و نه و فرمودانه شمان هینا له ویدا که له و باره ی وه ریوایه ت کرابوو. زۆر که س له زانا پیشینه کان باسیان کردوه که نه م ئایه تانه هه مووی له سه ر عبدالله ی کوپی ئوبه ی کوپی سه لول هاتوه ته خوار که به م زوانه خوا مه یلی لی بی باسی نه که ین به پشت و په نای خوی که و ره. محمدی کوپی نیسحاق له سپره ته که یا ده لیت: وه ختی پیغه مبهری خوا (ﷺ) که یشته مه دینه. یانی کاتی که راپه وه له غه زای ئوحد عبدالله ی کوپی ئوبه ی کوپی سه لول وه ک ئیبنوشه هابی زوهاری بۆی گپرامه وه هه موو پۆزی هه یینه ک وتاری نه دا گوینیان بۆ نه گرت و پیزی خۆی و هۆزه که شیان نه گرت چونکه له ناو هۆزه که یا جیگه ی ریز بوو. کاتی

پیغمبر (ﷺ) دانیشٹایہ لہ پڑئی مہینیا ئو وتاری ئدا بؤخہ لکی۔ ھہ لساو دلئیت: ئی خہ لکینہ
 ئمہ پیغمبری خودایہ (ﷺ) لہ نئیوانتاناہیہ خودا بہ ہوی ئو ہوہہ پڑیشی لہ نئیوہ ناوہ سہریہ رزی
 کردون یارمہ تی بدہ ن و پشتگیری بکن گوی لہ قسہی بگرن فرمانی بہ جی بینن و پاشان دادہ نیشٹ
 ھہ تا ئوہی کردی لہ پڑئی ئو خودا کہ کردی واتہ: گہرآنہ وہی بہ سی یہ کی ئو سوپاوہ خہ لکی
 تریشی گہرآنہ وہ۔ ھہ لسا وک چؤن ئو سا قسہی ئہ کرد ویستی قسہ بکا۔ موسولمانہ کان۔ لہ چہ ندین
 لاوہ پؤشاکہ کہ یان گرت و ووتیان: ئی دوژمنی خودا تڑ پیایوی ئوہ نیت ئوہی توانیت کردت۔ ئو ویش
 ھہ لساو پؤشت و بہ ناو خہ لکا ھہ نگاری ئناو ئی گوت: بہ خوا وک ئوہی قسہ یہ کی خرابم کردبی کہ
 ھہ لساوم پشتگیری کارہ کہی دہ کہم، چہ ند پیایویکی ئہ نساری پی گہ پشت لہ دہرگای مزگہ وندا
 ووتیان: ھاوار بؤ تڑ ئوہ چیتہ؟ دلئیت: ھہ لسام پشتگیری کارہ کہی تی بکم چہ ند کہ سی لہ
 ھاوہ لہ کانی پہ لاماریان دامو رایانکیشام قسہ یان پی ووتم وک ئوہی قسہ یہ کی خرابم کردبی کہ
 ھہ لسام پشتگیری تی بکم۔ ووتیان ھاوار بؤ تڑ بگہ پڑوہ بؤ لای پیغمبری خوا (ﷺ) با داوای تی
 بوردنت بؤ بکات۔ دلئیت: سویند بہ خوا نامہوی داوای تی بوردنم بؤ بکات۔^۱ قہ تادہ و سودی
 ووتیان: ئم نایہ تہ لہ سہر عبداللہ ی کورپی ئوبہی ہاتہ خواروہ، چونکہ لاویک (مندالیک) لہ خزمہ کانی
 پؤشت بؤ لای پیغمبری خوا (ﷺ) قسہ یہ کی بؤ گتیراہوہ کہ عبداللہ ی کورپی ئوبہی کردبوی
 ھہرہ شہی لہ پیغمبرو (ﷺ) ھاوہ لہ کانی کردبوو۔ پیغمبریش (ﷺ) ناردی بہ شوینیا و ہات
 سویندی خوارد بہ خوا کہ قسہی وای نہ گوتوہ و پاکانہی خوی کرد۔ ئہ نساریہ کان پویان کردہ لاوہ کہ و
 سہرہ نشتی زوریان کرد۔ خوی گہرہ ئوہی کہ دہ بیسن لہ بارہیہ وہ ناردیہ خواروہ۔ وہ ووترا بہ و
 دوژمنی خودا گہر بہاتیتایہ بؤ لای پیغمبر (ﷺ) داوای تی بوردنت بگردایہ لیتی، ئو ویش سہری با
 ئدا واتہ: ناچم بؤ لای۔^۲ یونسی کورپی بوگہیر دلئیت: لہ ئینوئیسحاق قہ تادہ: محمدی کورپی یہ حیای
 کورپی حہ بیان و عبداللہ ی کورپی ئوبہ کہ عاسمی کورپی عومہری کورپی قہ تادہ لہ پوداوی (قصہ)
 بہنی موستہ لہ قدا بویان گتیراہوہ ووتیان: پیغمبری خودامان (ﷺ) لہ گہ ل بوو لہ و شوینہ دا دوو
 کہس بوو بہ شہریان لہ سہر ئاو یہ کیکیان جہ جہامی کورپی سہ عیدی غفاری بوو کہ کریکاری عومہری
 کورپی خہ تاب بوو، ئوہی تریان سینانی کورپی وہ بہر بوو۔ ئینوئیسحاق دلئیت: محمدی کورپی یہ حیای
 کورپی حہ بیان بوی گتیراہوہ دلئیت: کڑ بووینہ وہ لہ سہر ئاوہ کہ و ئو دوو کہ سہ شہریان بوو۔ سینان
 دلئیت: ئی ئہ نساریہ کان (ھاواری کرد بچن بہ دہ میوہ) جہ جایش دلئیت: ئی کؤچرہیہ کان لہ و
 کاتا زہیدی کورپی ئہرقہ مو چہ ند کہ سیک لہ ئہ نساریہ کان لہ لای عبداللہ ی کورپی ئوبہی بوون کاتی

^۱ ابن ہشام (۱۱/۳)، فرمودہ یہ کی مورسہ لہ۔

^۲ الطبری (۳۹۹/۲۳)۔

گوئی له هاواره که بوو ده لیت: نه مانه له ولاتی خو شمانا نه چن به گزمانا. سویند به خوا نمونه ی نیمه و نه و قوره یشیه ناوارانه وه که نه و نمونه یه یه که ووتراوه: سه که له که ت قه له و که ی ده تخوات. سویند به خوا نه که ر پاینه وه بۆ مدینه به ده سه لاتان پووت و لاته کان له مدینه دهرده که ن. پاشان پووی کرده نه و که سانه ی که له ده وری بوون له هۆزه که ی و ده لیت: چیتان کرد به خۆتان و ولاته که تان دایه ده ستیان و سامانه که یشتان به ش کرد لیتان. سویند به خوا که ر وازیان لای بیتن و یارمه تیان نه دن نه م ولاته ی نیمه به جی نه هیلن و نه پۆن بۆ ولاتیکی تر. زهیدی کوپی نه رقم گوئی له م قسانه ی بوو، پۆشت بۆ لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) قسه کانی عبدالله ی کوپی نوبه یی بۆ گیزاپه وه (زهید مندال بوو) عومه ری کوپی خهتابی له لا بوو پیغه مبهر (ﷺ) هه واله که ی بۆ گیزاپه وه عومه ر (په زای خوی لای بی) ده لیت: نه ی پیغه مبهری خودا (فه رمان بده به عبادی کوپی بیشر با بدا له ملی (یانی بیکوژی)) پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموی: (چۆن نه ی عومه ر که مر دم گو تیان محمد (ﷺ) ها وه له کانی خوی نه کوژی؟ بانگ که نه ی عومه ر با بکه ونه پئی وه ختی نه م هه واله که یشته عبدالله ی کوپی نوبه ی که قسه کانی که یشته به پیغه مبهری خوا هات بۆ لای و پاکانه ی کرد و سویندی خوارد که وای نه گوته که زهیدی کوپی نه رقم له باره ی نه وه وه گو تویه تی. عبدالله لای هۆزه که ی جیی پیز بوو گو تیان: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) به شکو نه م منداله چاک تینه که یشته بی که نه م پیا وه چی گو توه و لئی تیک چو بی پیغه مبهری خوا (ﷺ) که وته پئی نه و شوینه ی به جی هیشته له وه ختی کدا که کاتی پۆشت نه بوو. نوسهیدی کوپی حه زیری پئی که یشته (په زای خوی لای بی) سه لامی کرد له پیغه مبهر (ﷺ) زۆر به پیزه وه پاشان ده لیت: سویند به خوا له کاتیکی نه گونجاودا که وتویه پئی که تو سه فه ری تیا ناکه ی. پیغه مبهر خوا (ﷺ) فه رموی: (تایا نه وه ی ها وه له که ت گو تویه تی ئی بنو نوبه ی بیت نه که یشته؟ که گو تویه تی کاتی چوینه مدینه ده سه لاتدار، لات و بی ده سه لات دهرده کا) ده لیت: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) تو خا وه نی ده سه لاتی و نه و پوت و لات و بی ده سه لات و سه ر شو په، پاشان ده لیت: نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) نه رمی بنوینه له گه لی سویند به خوا که خوی که وره تو ی نارد (بۆ لامان) نیمه خه ریک بووین بیکه ین به که وره ی خۆمان نه و ئیستا وا ده بینئ که تو له که وره ییت خسته و (وا ده زانی که تو بوی به هوی نه وه ی که نه بی به سه رۆکمان) پیغه مبهری خودا (ﷺ) خه لکه که ی به پئی کرد هتا ئیواره و شه وه که یشی هه ر به پیزه بوون هه تا به یانی. به یانیه که یشی هه تا چیشته نگایه کی درهنگ پاشان نه و خه لکه ی سه رقال کرد له و قسانه ی که کرا. نه و مه ردمه هه ر ده ستی دای له زه مین خۆیان پئی نه گبراو خه وتن له و وه ختا سوره تی مونا فیقین هاته خواره وه. ^۱ حافیز

^۱ ابن هشام (۲/۲۹۰-۲۹۲)، فه رموده یه کی مورسه له.

ئەبۇبەكرى بەيھەقى دەئەيت: ئەبۇعبەداللهى حافىز ھەوالى دابنى و ئەبۇبەكرى كورپى ئىسحاقىش ھەوالى پى دابنى و بىشىرى كورپى موسايش ھەوالى دابنى. كە حومەيدى (الحميدى) بۆى گىزپاينەوھ سوفيانىش بۆى گىزپاينەوھ و عمرى كورپى دىنارىش بۆى گىزپاينەوھ دەئەيت: بىستم لە جابىرى كورپى عبەدالله ئەى گوت: لە غەزايەكا لە خزمەت پىئەمبەرا بووين (ﷺ) پىاويكى كۆچەرى دای لە پىاويكى ئەنسارى. پىاوه ئەنسارىكە ھاوارى كرده ئەنسارىكان فرىام كەون. كۆچەرىكەش دەئەيت: كۆچەرىكان فرىام كەون، پىئەمبەرى خوا (ﷺ) فرەمووى: (ئەم باسو ھاوارى نەفامىە چىبە؟ وازى لى بىئەن شىتىكى بۆگەنە) عبەدالله كورپى ئوبەى كورپى سەلول دەئەيت: ئىشى خۆيان كرد؟ سوئند بە خوا ئەگەر گەپاينەوھ بۆ مەدینە خاوەن دەستەلات لاتو پوت و بى دەستەلاتى لى دەرەكەت. جابىر دەئەيت: ئەنسارىكان لە مەدینەدا لە كۆچەرىكان زۆرتر بوون وەختى پىئەمبەرى خوا ھاتە مەدینە پاشان كۆچەرىكان زۆر بوون. عمرە دەئەيت: وازم لى بىئە با بىدەم لە مى ئەم دووپووه، پىئەمبەر (ﷺ) فرەمووى: (وازم لى بىئە تا خەلكى ئەلەين محمد (ﷺ) ھاوئەلكانى خۆى ئەكوئى) نىمامى ئەحمديش پىوايەتى كردوھ بوخارى و موسلميش پىوايەتەيان كردوھ.^۱ عىكرمە و ئىبنوزەيدو كەسانى ترىش باسىان كردوھ گوتيان كاتى خەلكى ئەگەپانەوھ عبەدالله كورپى ئەم عبەداللهى (كورپى ئوبەى كورپى سەلولە) لە دەرگای مەدینەدا (پىگای چوونە زورەوھى مەدینە) شمشىرەكەى ھەلگىشاو خەلكى بە بەر دەما ئەرپوشتن كاتى باوكى عبەداللهى كورپى ئوبەى ھات. كورپەكەى پىى گوت: بگەپۆھ! ئەوئىش دەئەيت: چىبە ھاوار بۆ تو (بۆ وا دەكەى)? عبەدالله كورپى دەئەيت: سوئند بە خوا لىرەوھ تىئەپەرى ھەتا پىئەمبەرى خوا (ﷺ) ئىزنت نەدا ئەو بە دەستەلاتەو تو بى دەستەلاتو سەر شوپرى. كاتى پىئەمبەرى خوا (ﷺ) ھات كۆمەلتىكى لە كۆتایى سوپاكەوھ بە پى ئەكرد (سەرپەرشتى ئەكرد). عبەدالله كورپى ئوبەى سكالای كورپەكەى برده لای پىئەمبەر (ﷺ) عبەداللهى كورپى دەئەيت: سوئند بە خوا ئەى پىئەمبەرى خوا (ﷺ) ناچىتە ناو مەدینە ھەتا تو پىگەى پى نەدەى پىئەمبەرى خوا (ﷺ) ئىزنى داپەو. عبەداللهى كورپى دەئەيت: لەبەر ئەوھى كە پىئەمبەرى خوا (ﷺ) پىگای دای ئىستا تىپەرە.^۲ ئەبۇبەكر (عبەداللهى كورپى زوبەرى حومەيدى پىوايەتى كردوھ لە موسنەدەكەيا لە ئەبۇھارونى مەدەنىەوھ دەئەيت: عبەداللهى كورپى عبەداللهى كورپى ئوبەى كورپى سەلول دەئەيت بە باوكى: سوئند بە خوا ھەرگىز ناچىتە ناو مەدینە ھەتا ئەلئىت پىئەمبەرى خوا (ﷺ) بە دەستەلاتەو من بى دەستەلام. دەئەيت ھات بۆ لای

^۱ دلائل النبوة (۵۳/۴)، فرەموودەيەكى سەحىحە.

^۲ أحمد (۳۹۲/۳)، فرەموودەيەكى سەحىحە.

^۳ البخارى (۴۹۰۷)، مسلم (۲۵۸۴).

^۴ الطبرى (۴۰۲/۲۳) - (۴۰۵).

پیغمبر (ﷺ) ده لیت: نهی پیغمبر ی خودا (ﷺ) مه والم بی گیشته (تو ده ته وی باوکم بکوئی سویتند بو که سهی تقوی به راستی په وانه کردوه هرگیز سهیری ناوچاوانی باوکم نه کردوه نه وند شه رم لی کردوه نه که نه فرمویت: سه ریت بۆ بینم بۆت دینم. من پیم ناخوشه بکوئی باوکم ببینم).^۱

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿١﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقْتُ وَأَكُن مِّنَ الصَّٰلِحِينَ ﴿٢﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٣﴾﴾

هاندان بؤ خو سه رقال نه کردن به مال و منداله وه و سامان به خشین له ری خوادا پیش مردن

خودای مه زن نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ﴾ نهی گلی خاوهن باوه پان سامان و زاپوله کانتان یادی خواتان نابی له بیر به ریتوه نه وانه ی وایان به سه ردی زینبارن. خوی گوره فره مان نه دا به به نده خاوهن باوه په کانی که زور یادی خودا بکن و نه فرمویت که سامان و منداله کانتان با زور سه رقالتان نه کن وه ناگاداری کردون که هرکه سی زور خوی سه رقال بکات به پاباردن و خوشیه کانی دنیاوه. نه وهی له یاد بجی که وه دی هاتوه بؤ خوا به رستی و گو تیرایه لی فره مانه کانی په روه رنده ی نه وه له گزی زینبارانه نه وانه ی که زیان له خویان و مال و مندالیان نه دهن له پژی قیامه تا. پاشان هانه یان

نه دا که سامان به خت بکن و ببیه خشن له پگیای خودا و په زامه ندی نه ودا. وه فرمویه تی: ﴿وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقْتُ وَأَكُن مِّنَ الصَّٰلِحِينَ﴾ نه و بژیویه شی که نیمه پیمان به خشیون، له پای خودا به خت بکن. به ره وهی یه کی له نیوه مردن یه خهی بگری و بلی: نهی په روه رنده ی من! بؤچی تا ماوه یه کی نزیک مه ودات نه دام، که نه وس خیرات بکه م و له پزی کارچا که کان بم؟. هه مو زیاده په وی که ری په شیمانه له کاتی سه ره مرگا داوی مؤله ده کات که بمینیتوه با مه و دایه کی که میش بی بؤ نه وهی په ندو نامؤزگاری و هرگری نه وهی که له کیس چوه به دهستی بینیتوه به لام مه حاله و بی سووده. هرچی پژی پژی و نه ویش که هاتوه ناگه ریتوه وه هه مو که سی به پپی نه و زیاده په وهی مامه لی له که لا نه کی.

نه وانه ی که خوانه ناسن وه ک خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ مُّجِبْ دَعْوَتَكَ وَتَسَّحَّرِ الْرُّسُلَ أَوَلَمْ نَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا

۱ مسند الحمیدی (۵۲۰/۲)، فرموده یه کی مورسه له به لام پشتگری مه یه.

لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ﴿۱﴾، واته: وه (ئەى موھمەد ﷺ)) خەلكى ئاگادار بگەو بترسىنە لەو پۆژەى كە سزايان بۆ ديت ئىنجا ئەوانەى كە ستميان كرده دەلئين ئەى پەروەردگارمان بۆ ماوہەيكى كەم دوامان بخە تا وەلامى بانگەوازەكەت بدەينەو وە شوئىنى پىغەمبەران بگەوين ئەى ئىوہ نەبون پىشتر سوئندان خوارد كە ھەرگىز لەناو ناچن. وه ئەفەرمويت: ﴿حَقٌّ إِذَا جَاءَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْحَمْنِي﴾ (بى بپوايان وەك خۆيان مانەو) ھەتا كاتى مردن ديت بۆ ھەر كاميان ئەوسا دەلئى ئەى پەروەردگارم بگكۆرەوہ (بۆ دونيا)، بەلكو كردهوہى چاك بگەم (لە برى ئەوہى نەمكردوہ) لەو تەمەنەى لە دەستم چوو نەخيز بيگومان ئەمە (ئى دەيلئى) تەنھا قسەيەكە كە ئەو دەيلئى (ئەگەر بگەريتەوہ بۆ دونيا ھەر وەك جارن دەبیت) و لەبەردەمياندا بەرزەخك ھەيە تا ئەو پۆژەى زىندوو دەكرىتەوہ. پاشان خوداى مەزن فەرموويەتى: ﴿وَلَنْ يُؤَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَهُ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ ھەر كە سيش وەختى مردنى ھات خوا ھەرگىز درەنگى ناخات. خودا لە ھەر كارى دەيكەن ئاگادارە. واته: ھىچ كەسى دواناخى كە وەختى مردنى ھات. خودا خۆى ئاگادارترو زاناترە بەو كەسانەى كە پاست ئەكەن لە قسەو داواكانيانا. وه لەوانەش ئەگەر بگە پىنرئىتەوہ دەچنەوہ سەر خرابەى خۆيان.

تەفسىرى سوره تہى (التقابن)

مەدەنىيە و گوتراویشە مەكئە

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَ زَيْنُكَ كَأَفْرِ وَيُنَكِّرُ الْمُؤْمِنَ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۲﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْحَقُّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿۳﴾ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۴﴾﴾

پەسەندى و پاكى ھەر بۆ خودايەو ياسى دروست گراوەكانى و زانايى خودا

ئەم سورەتە دواین سورەتى موسوبىحاتە (المسبحات) دەست پى دەكات بە پەسەندى و پاكى وەدى ھىنراوەكان بۆ وەدى ھىنەر و خاوەن دەستلەت كە خودايەو ئەفەرمويت: ﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ھەرچى ھەيەو لەناو ئەو ئاسمانانەو

۱ ابراهيم (۴۴).

۲ المؤمنون (۹۹-۱۰۰).

زهمینه، په سهندی و پاکي خودا ددهن. هر بق خوی فه مانپوایه و سوپاس هر بق نه و پوهایه و بق هه موو کاریک توانایه. واته: هر نه و خاوهن دهسته لاته به سر هه موو بونه ورا، سوپاس کراوه له سر هه موو نه و شتانه ی که وده ی دهینتی و دایده نتی به نه دازه ی خوی ﴿وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ هر چی نه و مهیلی تی بی ده بی بی پیگرو له به راوه ستان وه هر شتی مهیلی تی نه بی نابی. وه نه فه رمویت:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَنُكِرْتُمْ كَافِرًا ۖ وَنُكِرْتُمْ مُؤْمِنًا ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ هر نه ویشه که نیوه ی وده ی هیتاوه. سا هیتدیکتان باوه پتان پی نه هیتاوه و هیتدیکیشتان به بپوایه، هر کاریکیش نیوه ده یکن خوا ده بیینی. واته: نه و وده ی هیتتری نیوه یه به و جوړه خوا خوی ده یه وی ده زانی که ده بی باوه پدارو بی باوه پتان تیدا بی وه هر نه و چاک ناگاداره که کی شایه نی شاره زبا بونه وه کیش شایه نی سر تی شیوان و گومراییه. وه هر نه و شایه ته له سر کرداری به نده کانی و به زوانه پاداشتیان نه داته وه له ساری به ته اوای بی که م و کووی. بویه خوی گوره فه رمویه تی: ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ هر کاریکیش نیوه ده یکن خوا ده بیینی. پاشان فه رمویه تی: ﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۖ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۗ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾ ناسمانه کان و زهمینی به راستی وده ی هیتاوه و وینه ی بق نیوه کیشاوه و شکل فرده جوانی دانی و هر بق لای نه ویش دینه وه. واته: به راستی و پیکی له کارزانی

﴿وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ﴾ واته: به جوانترین وینه و به ژنو بالا. وه ک خوی نه فه رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رُبَّكَ ۖ﴾، واته: نه ی نینسان چی توی خه له تاندوه به په روه ردگاری گه ورت (به خشنده ت)، نه و په روه ردگاری که دروستی کردویت و پیکی خستویت و جای کردویت وه (له گیانه به رانی تر) له هر وینه یه کدا که خوی ویستبیتی یه کی خستویت. وه نه فه رمویت: ﴿اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فَكْرًا ۖ وَالسَّمَاءَ بِسَاءً ۖ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۖ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾، واته: خوا زانتیکه که زوی بق کردونه ته ناراماگ وه ناسمانیشی بق کردن به سه ریان و به جوانترین شیوه نیوه ی دروست کرده و له وه شی که حالال و پاکه پزی داون. وه نه فه رمویت: ﴿وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾ واته: له دوایشدا هر بق لای نه و دینه وه و ده گه ریته وه. پاشان خوی گوره باسی زانایی و ناگاداری خوی ده کا به هه موو وده ی هیتراوه کان له ناسمانیه کان یا زهمینه کان یان ده رونه کان و فه رمویه تی: ﴿يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ

الانظار (۶-۸).

غافر (۶۴).

وَمَا تَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ عَالِمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۷﴾ هرچی له ناسمانه‌کان و زه‌میندایه شو ده‌یزانی! هر شتی‌کیش بیشارنه‌وه و ناشکرا‌کن. شو ده‌یزانی و خودا له نه‌ینی دلان نا‌گاداره.

﴿الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ مِنْ تَحْتِهِ نَارٌ فَمَا يَسْخَرُونَ مِنْهُ قَدْ أَخَذْنَا مِنَ الذِّكْرِ مَا نَحْنُ أَعْلَمُ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۸﴾﴾
بِالْبَيْتِ فَقَالُوا أَأَبْشَرُ بِهَدُونِنَا فَأَنْزَلْنَاهُمْ حَبِيبًا وَأَنْزَلْنَا لَهُمْ مِائِدًا مِنْ السَّمَاءِ فَمِنْ تَحْتِهَا نَارُ خَالِدَةٌ فِيهَا فَمَا يَزِيدُكُمْ إِيمَانًا وَرَحْمَةً مِنَ اللَّهِ وَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿۹﴾﴾

هه‌ره‌شه‌گردن و باسی له‌ناو‌چوونی شو که‌سانه‌ی که له پیشه‌وه خوانه‌ناس بوون

خودای مه‌زن باسی که‌له پیشه‌وه‌کانمان بۆ ده‌کات که چیان به‌سه‌ره‌ات له سزاو نه‌هامه‌تی و قه‌یون به‌هوی دژایه‌تی کردنی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان و باوه‌پنه‌کردن‌یان به راستی و خوانه‌ناسیانه‌وه فه‌رمویه‌تی: ﴿الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ مِنْ تَحْتِهِ نَارٌ فَمَا يَسْخَرُونَ مِنْهُ قَدْ أَخَذْنَا مِنَ الذِّكْرِ مَا نَحْنُ أَعْلَمُ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿۸﴾﴾ باسی شو که‌سانه‌تان پئی نه‌گه‌یوه که پیشه‌وو خودانه‌ناس بوون سزای کرده‌ویان چه‌شت و تووشی نازاری به ژان بوون. واته: ده‌نگو باسیان چیان به‌سه‌ره‌ات ﴿فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ﴾ واته: هه‌قی شو بی باوه‌پیی و کرده‌وه پیسانه‌ی خویان چه‌شت هر له دنیا تووشی سزاو نه‌گه‌تی و سه‌رشوپی بوون ﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ وه له پژی دوا‌یشدا تووشی نازاری به ژان بوون پاش شو سزایه‌شی که له دنیا‌دا دران.

پاشان هۆکاری سزا‌که‌شیانی باس کرده‌وه فه‌رمویه‌تی: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشْرًا مِثْلُكُمْ سَأَوْنَهُمْ أَفْقَارًا فَخِذُوا لَهُمْ إِنْ هُمْ إِيَّانَا فَاعِلُونَ ﴿۹﴾﴾ چونکه شو ان پیغه‌مبه‌ره‌کانی خویان به به‌لگی دیاری ده‌روه هاتنه لایان. شو سا و تیان: جا چۆن مرۆف ده‌توان پئی نیشان ئیبه‌ ده‌ن؟ شو سا حاشایان کردو پویان وه‌رگه‌پراو خوداش په‌کی پئی نه‌که‌وت و بی نیازه‌وه هر شایانی په‌سه‌ن دانه. ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ واته: به به‌لگو و نیشانه‌وه سه‌لماندنی زده‌وه ﴿فَقَالُوا أَأَبْشَرُ بِهَدُونِنَا﴾ واته: زده‌وه به دوریان ده‌زانی که پیغه‌مبه‌ریه‌تی له‌ناو مرۆفدا بی وه شاره‌زا کردن‌یشیان له‌سه‌ره‌ستی مرۆفکی وه‌ک خویاندا بی. ﴿فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا﴾ واته: باوه‌پیان نه‌هیناو پویان وه‌رگه‌پرا له راستی ﴿وَاسْتَعْتَبَ اللَّهُ﴾ خودایش پیویستی به‌وان نه‌بوو ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ خودا بینیا‌زه‌وه هر شایانی په‌سه‌ندانه.

﴿رَعِمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعْمَرُوا قُلْ لَنْ يَمُرُّنَّ عَلَيْكُمْ لِيُحْيُوا أَمْمَاتَهُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ ﴿۱۰﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۱﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۲﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۳﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۴﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۵﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۶﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۷﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۸﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۱۹﴾﴾
﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿۲۰﴾﴾

الْعَظِيمِ ﴿١﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَرِيسَ

الْمَصِيرِ ﴿١٠﴾

ژیانی دوی مردن راسته

خوای گوره فرمویه تی: ﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعَذَّبَ قُلُوبَنَا وَرَبِّي لَلْبَئِثِ لَمَّا عَمِلْتُمْ﴾^۱ **بَلَىٰ**: به لئی سویند به یسیر^۱ نه وانه‌ی خویمان نه ناسی پئیان و ابو هرگیز زیندو ناکرینه وه. **بَلَىٰ**: به لئی سویند به په رورنده‌ی خرم بئ گومان زیندو ده کرینه وه، پیشتان نه لئین: چ کاریکتان کردوه و نه مه‌یش لای خودا ناسانه. خوای مه‌زن باسی خوانه ناسو بت په رست و بئ دینه کانمان بؤ ده‌کا نه وانه‌ی که وا ده‌زان زیندو ناکرینه وه نه فرمویت: ﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعَذَّبَ قُلُوبَنَا وَرَبِّي لَلْبَئِثِ لَمَّا عَمِلْتُمْ﴾^۲ واته: هه‌واتان ده‌دریته‌ی به هه‌موو کرداریکتان چاک و خراب و گوره و بچوک و نه‌پینی و ناشکرا. ﴿وَذَلِكَ عَلَيَّ اللَّهُ يَسِيرٌ﴾^۱ واته: لای خودا ناسانه زیندو کردنه وه تان و سزادان و توله لی سه‌دنتان. نه مه‌ نایه‌تی سی هه‌مه که خوای گوره فرمان نه‌دا به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) که سویند بخوا به په رورنده‌ی له‌سه‌ر هاتزو پوودانی بؤذی زیندو پوونه وه. یکه‌مجار له سوره‌ی یونسدا فرموی: ﴿وَيَسْتَأْذِنُكَ أَحَقُّ هُوَ قُلُوبِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾^۱، واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) لیت ده‌پرسن نایا نه و سزایه راسته (به‌دی دیت)؟ پئیان بلی به لئی سویند به په رورده‌گام بیگومان نه وه راسته وه نئوه ناتوانن خوآنی لی قوتار بکن. دووه‌م جار له سوره‌تی سه‌به‌نا (سبا) فرمویه تی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ﴾^۲، واته: بئ باوه‌پان و تیان: بؤذی دوا بیمان به‌سه‌ردا نایه‌ت (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) بلی (وا‌نیه) سویند به په رورده‌گام نه و (قیامه‌ته) تان بؤ دی. وه سی هه‌م جار نه‌مه‌یه که نه فرمویت: ﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُعَذَّبَ قُلُوبَنَا وَرَبِّي لَلْبَئِثِ لَمَّا عَمِلْتُمْ﴾^۱ وَذَلِكَ عَلَيَّ اللَّهُ يَسِيرٌ^۱ پاشان خوای گوره فرمویه تی: ﴿فَتَأْتُوا بِاللَّهِ وَسُوْلِهِ. وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾^۱ ده‌سا نئوه به‌وا بیتن به خودا و پیغه‌مبه‌ری و به و پؤن‌کیه که ناروومانه‌ته خوار. خوداش له هه‌ر کارئ ده‌یکه‌ن ناگاداره. ﴿وَالنُّورِ﴾^۱ واته: قورئان ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾^۱ واته: هیچ کرداریکی نئوه‌ی لی ون نابئ و ناشاریته وه.

^۱ یونس (۵۲).

^۲ سبا (۳).

خودای مه‌زن نه‌ فرمویت: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾^۱ له‌ پۆژه‌دا که‌ هه‌مووتان (له‌ قیامه‌ت) کۆ ده‌کاته‌وه‌ ئه‌وه‌ پۆژی تیشکانه‌. هه‌ر که‌ سێ خاوه‌ن باوه‌په‌ر ناکار چاکه‌ هه‌ر خرابه‌یه‌ کردویه‌تی، پای ده‌مالی و ده‌بێتیه‌تێ ناو باغاتیکه‌ جو‌باریان به‌ به‌ردا ده‌پواو هه‌تا سه‌ر هه‌ر تیا ده‌بن. ئه‌مه‌یه‌ ده‌سه‌که‌وتی که‌وره‌. (الیوم‌ الجمع) پۆژی قیامه‌ته‌ بۆیه‌ به‌و ناوه‌ ناوانراوه‌ چونکه‌ مرۆڤ له‌ ئه‌وده‌له‌وه‌ هه‌تا کۆتایی دنیا له‌ به‌ک شویتنا کۆ ده‌بنه‌وه‌وه‌ ده‌نگی بانگ که‌ریان ده‌کات و ده‌بێنرێن وه‌ک خودا فرمویه‌تی: ﴿ذَلِكَ يَوْمَ نَجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمَ مَسْهُودٌ﴾^۲، واته‌: ئه‌و پۆژه‌ پۆژیکه‌ که‌ ئاده‌می بۆ کۆده‌کریته‌وه‌وه‌ ئه‌وه‌ پۆژیکێ دیارو به‌رچاوه‌ (هه‌مووان ئاماده‌ن تییادا). وه‌ ئه‌ فرمویت: ﴿قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿١٩﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾^۳، واته‌: (ئهی موحه‌مه‌د (ﷺ)) بلی بێگومان هه‌موو پێشینیان و پاشینیان، کۆده‌بنه‌وه‌له‌ ژوانگه‌ی پۆژی دیاری کراوا. ئیبنوعه‌باس ده‌لێت: ناویکه‌ له‌ ناوه‌کانی پۆژی قیامه‌ت. چونکه‌ ئه‌و پۆژه‌ به‌هه‌شتیه‌کان جه‌مه‌نیه‌کان تیده‌شکێنن.^۴ یانی هه‌موو شتی پوون ئه‌بێته‌وه‌ و ده‌رده‌که‌وی. قه‌تاده‌و موجاهدیش هه‌ر وایان گوتوه‌.^۵ موقاتلی کورپی حه‌یان ده‌لێت: هه‌یج زیان و تیشکانی نیه‌ له‌وه‌ که‌وره‌تر بێ به‌هه‌شتیه‌کان ده‌چن بۆ به‌هه‌شت و جه‌مه‌نیه‌کانیش به‌ پێ ده‌کرێن بۆ ناو ناگر. منیش ئه‌لێم: ئه‌و پووداوه‌ ته‌فسیره‌که‌ی ئه‌مه‌یه‌ که‌ خوای که‌وره‌ ئه‌ فرمویت: ﴿وَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾^۶ و ئه‌ فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾^۷ ئه‌و که‌سانه‌ش که‌ خودایان نه‌ناسیوه‌ و نیشانه‌کانی ئیهمه‌یان باوه‌ر نه‌کردو ئه‌وان یارانێ ناگرن و تا سه‌ر هه‌ر تیا یا ده‌بن و چاره‌نووسیان زۆر خرابه‌. وێنه‌ی ئه‌م نایه‌تانه‌ له‌ پێشه‌وه‌ چه‌ند جار ته‌فسیر کراوه‌.

^۱ هود (۱۰۳).

^۲ الواقعة (۴۹-۵۰).

^۳ الطبري (۲۳/۴۲).

^۴ الطبري (۲۳/۴۱۹-۴۲۰).

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿۱۱﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿۱۲﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۳﴾ ﴾

نه‌وی تووشی مروءه ده‌بی به نیزنی خودایه

خوای گوره هه‌والمان ده‌داتنی به‌وهی که له سورتهی حه‌دیدا (الحدید) باسی کردوه که نه‌فه‌رمویت: ﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَاهُا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾، واته: هیچ زیان و به‌لایه‌ک روی نه‌داوه نه له زه‌وی و نه له خودی خو‌تاندانیا له (لوح‌المحفوظ) دا نوسراوه پیش نه‌وهی وه‌دی به‌ینین بیگو‌مان نه‌وه بق‌خوا ر‌ق‌ر ناسانه. وه هر به‌و شیوه‌یه لیره‌شدا فه‌رموویه‌تی: ﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ که‌س هیچ به‌لای به‌سه‌ر نایه مه‌گین خودا فه‌رمان بدا، هر‌کیش بر‌وای به‌خودا بی، دلی شاره‌زای خو‌ی ده‌کات و خودا هه‌موو شت ده‌زانی. نیبنوعه‌باس ده‌لئیت: ﴿بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ به‌فه‌رمانی خودایه و نه‌وه‌یکات و به‌مه‌یلی نه‌وه. ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ واته: هر‌که‌سی تووشی به‌لایه‌ک بوو وای زانی که نه‌وه‌لایه به‌فه‌رمان و بریاری خودایه نارامی گرت پادا‌شته‌کی له خودا داوا کردو خو‌ی دایه ده‌ست خودا و پازی بوو به‌فه‌رمانی نه‌وه خودا دلی شاره‌زای خو‌ی ده‌کا و پادا‌شتی نه‌داته‌وه به‌وشته‌ی که له ده‌ستی ده‌رچوه و نه‌ماوه له دنیا و دلی پر باوه‌پ ده‌کا و نه‌بیه‌ستی به‌خو‌یه‌وه چاکتری له‌وهی ده‌داتنی که لئی سه‌نده‌وه. عه‌لی ک‌پ‌ی نه‌بی ته‌لحه له نیبنوعه‌باسه‌وه ده‌لئیت: ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ﴾ واته: دلی پر باوه‌پ ده‌کا و گو‌مان له دلیا ناهیتلی ده‌زانی نه‌وهی تووشی بووه نه‌بوایه تووشی بی‌وایه. نه‌وه‌یشی تووشی نابی نابی تووشی بی^۱. نه‌مه‌رموده‌یه بوخاری و موسلم یه‌ک پان له‌سه‌ری هاتوه (خاوه‌ن باوه‌پ جینی سه‌رنجه (یانی هه‌موو شتیکی چاکه) خودا هیچ رودا‌ویکی به‌سه‌را ناهیتنی مه‌گین نه‌وه روداوه چاکه ب‌وی. نه‌گه‌ر تووشی ناخو‌شی بووی نارامی گرتوه نه‌وه نارام‌گرتنه چاک بوه ب‌وی. وه نه‌گه‌ر تووشی خو‌شیه‌ک بووی سوپاسی خودای کردوه نه‌وه سوپاس کردنه چاک بووه ب‌وی. نه‌مه‌یش بق‌خواه‌نباوه‌پ نه‌بی بق‌که‌سی تر نابی^۲.

^۱ الحدید (۲۲).

^۲ الطبری (۲۳/۴۲۱).

^۳ مسلم (۴/۲۲۹۵).

فرمان به گویایه‌لی خودا و گویایه‌لی پیغمبره (ﷺ)

خوای گوره نه فرمویت: ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَّغُ

الْمُبِينُ﴾ به فرمانی خودا بنو پیغمبره چی وت وا بکن. خق نه‌گر خۆشتان لادهن له‌سهر پیغمبره‌ی نئمه، هر نه‌ونده‌یه (به ناشکرا) پراگه‌یه‌نیت. فرمانی داوه به گویایه‌لی خودا و پیغمبره‌کی (ﷺ) له هموو شتی‌کدا. نه‌وی که بپاری داوه بیکنه و نه‌ویش بپاری داوه

مه‌یکن وازی لی بیننو لئی دورکه‌ونه‌وه. پاشان فرمویه‌تی: ﴿فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا

الْبَلَّغُ الْمُبِينُ﴾ واته: نه‌گر خۆتان لادا و نه‌تان کرد نه‌وه هر نه‌ونده‌ی له‌سهره که پیتان پراگه‌یه‌نی له‌سهر نئوه‌ش گویایه‌لی و به‌جی هیتانه. زوه‌ری (الزه‌ری) ده‌لئیت: په‌یام له‌لاین خوداوه‌یه و له‌سهر پیغمبره‌یش پراگه‌یاندن و له‌سهر نئمه‌ش جینه‌جی کردن و فرمان به‌ری.

یه‌کتا په‌رستی (ناسینی خودا به‌ته‌نما)

پاشان خوای مزن فرمویه‌تی که خودا تا‌که و بینیا‌زو جی نیازه و هیچ خودایه‌ک نیه ته‌نما نه‌وه

نه‌بی وه‌ک فرمویه‌تی: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ خودای مزن

غیره‌ز نه‌وه هیچ شت بۆ په‌رستن باوه‌پداران با خق به خودا بسپیرن. یه‌که‌م جار هه‌والی یه‌کتا په‌رستیمان ده‌داتی که مانا‌که‌ی مانای داوا کردنه که هر خودا په‌رستن به ته‌نما خۆتان یه‌کلایی

بکه‌نه‌وه بۆی و پشت هر به‌و به‌ستن. وه‌ک فرمویه‌تی: ﴿رَبُّ الشَّرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ

وَكَيْلًا﴾، واته: نه‌وه خوای پۆژه‌لات و پۆژئاوایه هیچ په‌رستراویکی به‌پاستی نی یه ته‌نیا نه‌وه نه‌بی

که‌وابو بیکه به بریکاری خۆت.

﴿بِأَيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن مِّنْ أَرْوَاحِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عُدُوا لَكُمْ فَأَحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَوْا وَنَصَفَحُوا

وَتَعَفَرُوا فَإِن كَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٧﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٨﴾ فَاتَّقُوا

اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَحْمَةَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْمُقْلِحُونَ ﴿١٩﴾ إِن تَقْرَبُوا اللَّهَ قَرَّبًا بَضَعْنَا لَكُمْ أَعْقَابَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٠﴾ عَدِيمُ الْعَقِبِ

وَالشَّهْدَةِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٢١﴾

^۱ البخاری (توحید رباب (۴۶)).

^۲ المزمل (۹).

ترساندن (ناگادار کردن) له شهری (فتنة) ژنان و مندالان

خوای گوره باسی ژنو مندال دهکات که هندی له ژنو مندال هه دهبنه دوژمنی میژدو باوک به شیوهه که سه رقالی دهکون و دهبنه هوی نه وهی که نهو پیاوه یا نهو باوکه تووشی خرابه بیی و دهبنه پزگی له چاکه کردنو و ههول دان بز چاکه وه نه فه رمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ أَرْجَائِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عُدُوًّا لَكُمْ فَأَحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَوْا وَنَصَفَحُوا وَتَغَفَرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نهی گلی خاوهن باوه پان! هیندیک له ژنانی نیوه و مندالانتان دوژمنتان، خو تانیا ن لی بپارین، نه گهر چاویان لی بیوشنو و واز بیینو و بیان به خشن، خوداش له گونا ده بوری و دلوفانه. وه خوای گوره نه فه رمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا لَهَاكُمْ أَمْوَالِكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾، واته: نهی نه وانهی که باوه پتان هیناوه مال و مندالانتان بی ناگاتان نه کن له یادی خوا هه رکه سی و ابکات تا نه وانه خو یان خه سارومه ندن. بزیه خوای مه زن لی ره دا فه رموویه تی: ﴿فَأَحْذَرُوهُمْ﴾ واته خو تانیا ن لی بپارین نیبوزه دید ده لیت: واته: له وهی که زیانتان پی بگه یه نن له ناینتاندا. موجه ده لیت: ﴿إِنَّ مِنْ أَرْجَائِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عُدُوًّا لَكُمْ﴾ واته: و ابکات له پیاو که په یوه ندی خزمایه تی واز لی بیی یا تووشی بی فرمانی خودای بکا. که نهو پیاوه له بهر خاتری خیزانی و دل نه شکاندنی له قسهی دهر نه چی. نیبونه بی حاتم ریوایه تی کرده له نیبونه باسه وه که پیاویک پرسیاری لی کرد له باره ی نه م نایه ته وه: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْ أَرْجَائِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عُدُوًّا لَكُمْ فَأَحْذَرُوهُمْ﴾ ده لیت: نه وانه چه ند پیاویک بوون موسولمان بوون له مه که ویستیان بین بز لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ژنو منداله کانیا ن نه یان ده هیشته وه ختی هاتن بز لای پیغه مبه ری خودا (ﷺ) سه بریان کرد خه لکی شاره زای تاین بوون. ویستیان نازاری ژنو منداله کانیا ن بدهن که بوونه پزگر له پیناندا خوای گوره نه م نایه ته ی ناره خواره وه: ﴿وَإِنْ تَعَفَوْا وَنَصَفَحُوا وَتَغَفَرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ وه هه ر به م شیوهه تیرمیزی ریوایه تی کرده و ده لیت: چاکه راسته (حسن صحیح).^۱ وه خوای گوره فه رموویه تی: ﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ نهو دارایی و مندالانهی هه تانن، مایه ی تا قی کرده وه ن پاداشتی بز که گوره له لای

^۱ المنافقون (۹).^۲ تحفة الاحوذی (۲۲۲/۹)، فه رمووده یه کی حه سنی سه حیه.

خودایه. واته: سامان و منداڵ جیی نه زمونه واته: شوینی تا قی کردنه وی خودایه بۆ بنده کانی بۆ نه وی دره کوی کۆ پرایه لی خودا ده کات و کیش له ریگی لاده دات. وه نه فه رمویت: ﴿وَاللّٰهُ عِنْدَهُ﴾ له پۆزی قیامه تدا. ﴿اَجْرٌ عَظِيْمٌ﴾ پاداشتی گه وره هه یه. وه ک فه رمویه تی: ﴿زَيْنٌ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِيْنَ وَالْقَنَاطِرِ الْمَقْنَطَرِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثُ ذٰلِكَ مَتَعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْبُ الْمَعٰبِ﴾^۱، واته: جوان کراوه بۆ خه لکی (دنیا په رست) خۆشی و ئاره زواتی نه فسی له ئافره تان و کوپان و دارایی نۆزی که له که کراو له ئالتون و زپو و زیوو نه سپ و ماینانی نیشانه دار (به سپیتی ناوچه وان و هر چوار په لی) هه روه ها ئازه لو و چوار بییان و کشتو کال نه مانه به رهرو (که لو په لی) ی زینده گانی (ژیان) دنیان وه لای خوا هه یه خۆشترین جیی پاشه پۆژ. هه روه ها ئایه ته کانی تریش که به دوی ئه م ئایه ته دایت. نیمامی نه حمد ریویه تی کردوه له بوره یده وه ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و تاری ئه دا حه سه ن و حوسه یین (په زای خویان لی بی) هاتن بۆ لای دوو کراسی سووریان له به ردا بوو ده پۆشتن و که وتن (بییان هه لکه وت) پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له سه ر دوانگه که (میبه ره که) هاته خواره وه هه لی گرتن و له به رده م خۆی داینان پاشان فه رموی: (خودا و پیغه مبه ری خودا (ﷺ) راستیان فه رموه دارایی و منداڵتان مایه ی نه زمونه سه یری نه و دوو منداڵه م کرد ده پۆین و که وتن خۆم بۆ نه گه ر هه تا قسه که م به ری و هه لم گرتن)^۲ زانایانی فه رموده ریویه تیان کردوه تیرمیزی ده لئیت: فه رموده یه کی حه سه نی غه ربیه (حس غریب)^۳.

فه رماندان به له خودا ترسان به پیی توانا

خودای مه زن نه فه رمویت: ﴿فَأَقْصُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَحْمَةَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ده بی له خودا بترسن تا ده توانن، گوی پاپه لو به ر فه رمان بن، مال له پای خودا بیه خشن، بۆتان چاکه، نه و که سه نه ی له پۆزی خۆ ده پارێژن نه وانه پزگاره کائن. چه ندی له توانا و زه تانا هه یه له خوا بترسن وه ک له هه ردوو سه حیچه که دا هاتوه له نه بوهره بیره وه (په زای خوی لی بی) ده لئیت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رمویه تی: (کانی فه رمانم پیکردن به شتی به پیی توانا جیبه جیی که ن وه هه ر شتی لیم قه ده غه کردن لئی دورکه ونه وه).^۴ وه خوا نه فه رمویت: ﴿وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا﴾ واته:

^۱ آل عمران (۱۴).

^۲ احمد (۳۵۴/۵)، فه رموده یه کی حه سه نی غه ربیه.

^۳ ابوداود (۶۶۳/۱)، تحفه الاحوذی (۲۷۸/۱۰)، النسائی فی الکبری (۱۰۸/۳)، ابن ماجه (۱۱۹۰/۲)، حه سه نی غه ربیه.

^۴ فتح الباری (۲۶۴/۱۳)، مسلم (۹۷۵/۲).

گوی پایلی خوداو پیغهمبه‌ری خودا بن (ﷺ) له هر شتی‌کدا فرمانتان پی ده‌کن لامه‌دهن به لای پاست و به لای چه‌پا و نه‌چن وه پیش خاوا پیغهمبه‌ره‌کی (ﷺ) که‌وون و دوامه‌کون شو شتانه‌ی که فرمانتان پیکراوه بیکن. له‌سر شو شتانه‌ی مه‌وون که سرزه‌نشست کراون له‌سهری وازی لیبینن.

هاندان (الترغیب) بو‌غیرکردن

خوای گوره نه‌فرمویت: ﴿وَأَنْفُسُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ﴾ واته: شو مال‌ی خودا پی‌ی داون له پی‌ی خودا بیبه‌خشن به خزمان و هه‌ژاران و کم ده‌ستان وه شو که‌سانه‌ی پی‌ویستیان پی‌یتی وه چاک بن له‌گه‌ل مه‌ردما وه‌ک چون خودا چاک‌ی له‌گه‌ل نیوه کرده شو باشتره بو نیوه له دنیاو قیامه‌تا وه کارئ مه‌کن که زیانی لی ببینن له دنیاو قیامه‌تدا. وه خوای گوره نه‌فرمویت: ﴿وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ﴾ شو که‌سانه‌ی خو له پزئی ده‌باریزن نه‌وانه پزگاره‌کانن. له سوره‌تی حه‌شرا (الحشر) ته‌فسیری کراو وه شو فرمودانه‌ی که له و باره‌یه‌وه هاتیبون له مانای شم نایه‌تدا باس کرا پی‌ویست ناکا لی‌رده دو‌ویاره‌ی بکه‌ینه‌وه، سوپاس بو خوای گوره. خودای مه‌زن نه‌فرمویت: ﴿إِنْ تُرِضُوا اللَّهَ فَرَسًا حَسَنًا يَضْعَفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ﴾ نه‌گه‌ر نیوه قه‌زئ به خودا ره‌وا ببینن. چه‌ند قات پیتان نه‌داته‌وه له گونا‌هتان خو‌ش ده‌بی. هر خودا بو شوکر ده‌بی و له‌سهرخویه. واته: هرچه‌نده مال بیبه‌خشن له پی خودا، خودا به چه‌ند قات پیتان نه‌داته‌وه. وه هرچه‌نده خیرو چاکه بکن خودا پاداشتتان نه‌داته‌وه له‌سهری. وه شم مال بیخشینش وه‌ک قه‌زئک دانراوه بو شو که‌سه‌ی که مال نه‌به‌خشی وه‌ک له فرموده‌ی سه‌حیحا هاتوه که خوای گوره فرمویته‌ی: هر که‌سی قه‌رز بدا که زور ناهه‌قی کار نه‌بی و زودیش فه‌قیر نه‌بی. ^۱ له‌به‌ر نه‌مه‌یه خوای گوره له سوره‌تی به‌قه‌رده‌ا (البقرة) فرمویته‌ی به چه‌ند قات پیتان نه‌داته‌وه ﴿فِيضْعَفَهُ لَمْ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾، واته: نینجا خوا بو زیاد ده‌کات به زیاد‌کردنیکی زور. وه لی‌رده فرمویته‌ی: ﴿وَيَغْفِرْ لَكُمْ﴾ واته: له تا‌وانه‌کانتان خو‌ش ده‌بی. بو‌یه خوای گوره فرمویته‌ی: ﴿وَاللَّهُ شَكُورٌ﴾ واته: پاداشتی که‌م و زور ده‌داته‌وه. ﴿حَلِيمٌ﴾ چا‌وپوشی ده‌کات و ده‌بوری و تا‌وان داده‌پوشی و ازتان لی دینی له و گونا‌هو خراپانه‌ی کردوتانه. و نه‌فرمویت: ﴿عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْمُرِزُ الْحَكِيمُ﴾ له به‌نامه‌کی و ناشکرا ناگاداره، به ده‌سته‌لات و له کارزانه (زور جار مانای شم نایه‌ته له پیشه‌وه کراوه).

^۱ مسلم (۵۲۲/۱).

^۲ البقرة (۲۴۵).

ته فسیری سوره تى (الطلاق)

له مه دینه هاتووته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِقُوهُنَّ لِإِمْدَتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ

نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾

ژن ته لاق دان تا نهو ماوهیهى بوى ديارى كراوه و له مالى خوى دمراكرى و ماوهكه يشى بؤ دمؤميرى

به كه م جار بوى فه رموده كه كراوه ته پيغه مبهرى خودا (ﷺ) بؤ ريزو ته تقدير ليتان پاشان به دوaida

خوای گه وره بوى فه رموده كه ی كروه ته هه موو موسولمانان و فه رموويه تى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ

النِّسَاءَ فَطَلِقُوهُنَّ لِإِمْدَتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا

يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا

تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ نهى پيغه مبهرى خودا (ﷺ) نه گهر ژنانتان ته لاق دا، ماوهيه كيان بؤ

ديارى كه نو بيژميرن. له خوداى په روه رنده تان شهرم بكن، له مال خويان ده ريان مكن نه گهر

ده رنه چوون. جا مه گين هر به ناشكرا كارىكى شووره يى بكن نه مه سنوورى خودايه و هر كى له

سنوورى خودا ده رچيت، ناهه قى له خوى كروه. تز چوزانى له وانه يه له پاش نه مه خوا شتىكى تر

وه دى بيتى. بوخارى رپوايه تى كروه له عبدالله ى كوپى عومره وه ژنىكى بوو ته لاقى دا له عوزدا

بوو (حائض) عومر باسى كرد بؤ پيغه مبهرى خودا (ﷺ) پيغه مبهرى خودا (ﷺ) توپه بوو پاشان

فه رمووى: (با بيباهتوه پاشان رايگرى تا پاك ده بيتتوه پاشان ده كه وپته عوزو هه ميسان پاك

ده بيتتوه. نه گهر ويستى ته لاقى بدا با ته لاقى بدات به پاكي پيش نه وهى نزيكى بگه وپته وه (بچپته

لاى) نه وه نهو مه وداييه كه خوى گه وره فه رمانى پى كروه^۱ هر به م شپوه يه ليره دا بوخارى

رپوايه تى كروه له شوينيكا له كتيبه كه يا وه موسليميش هر واى ووتوه: (نه وه نهو مه ودايه كه خودا

فه رمانى پى كروه كه ژنى تيذا ته لاق بدرى)^۲ گرنگ ترين وته هينرايى ليره دا نه وه يه كه موسلم

رپوايه تى كروه له سه حيه كه يا له ريگاي ئيبنو جوره يجه وه ده لئيت: نه بو زويه ير هه والى دامى كه

^۱ فتح الباري (۵۲۱/۸).

^۲ فتح الباري (۲۵۸/۹-۳۹۳)، مسلم (۱۰۹۴/۲-۱۰۹۵).

بیستویہ تی له عبدالرحمن کوپی نہی مہ نہ وہ (ایمن) کہ مولای غززہ بوو پرسیاری له نینوعومر کرد
 کہ نہ بو زوبیر گوئی لیبوو: دلایت: به لاتوره چونه که پیاوینک ژنه کهی ته لاق دابی له عوزا؟ ده لایت:
 نینوعومر ژنه کهی ته لاق دا له عوزا بوو له زه مانی پیغمهبری خوادا (ﷺ) پیغمهبری خودا (ﷺ)
 فرموی: (با بیباته وه (گه رانديه وه فرموی) وه ختی پاک بوه وه یا ته لاقی بدا یا بیبیتته وه).
 نینوعومر ده لایت: پیغمهبری (ﷺ) نم نایه تهی خویند ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ
 لِمَدَّتِهِنَّ﴾^۱ وه له عبدالله وه له مه دا که خودا نه فرمویت: ﴿فَطَلِّقُوهُنَّ لِمَدَّتِهِنَّ﴾ ده لایت: له پاکیدا
 که نه چوبیتته لای (جیماعی له گه ل نه کردبی) ریویات کراوه له نینوعومر و عتا و مواجد و حسه سن و
 نینوسیرین و قتاده و مهیونی کوپی مه ران و موقاتلی کوپی حیان هر به و شیوهیه. وه ریویاتیش
 کراوه له عیکرمه و زه حاکه وه.^۲ وه علی کوپی نه بی تلحه ده لایت: له نینوعه باسه وه ﴿فَطَلِّقُوهُنَّ
 لِمَدَّتِهِنَّ﴾ ته لاقی نه دا که له عوزا بی و ته لاقیشی نه دا که چوبیتته لای (که جیماعی له گه لا کردبی)
 به لام وازی لی بیتی مه تا نه که ویتته عوزده وه پاک ده بیتته وه ته لاقی بدا عیکرمه ده لایت: ﴿فَطَلِّقُوهُنَّ
 لِمَدَّتِهِنَّ﴾ (العدة) ماوهی پاکیه تی (القرء) وه ختی عوزر. که ته لاقی نه دا سکی ه بی و سکه کهی
 ناشکرا بووی. نابی ته لاقی بدا که چوبی به دوریا نه زانی سکی هیه یا نه تی؟ نا لیره دا زانایانی
 فیقه ته لاقیان کردوه به چند به شه وه وه که ته لاقی سونی و ته لاقی بیدعی مه به ست به ته لاقی سونی
 که وه ختی ته لاقی بدا که نه چوبیتته لای (جیماعی له گه ل نه کردبی) یا سکی پی بووی به ناشکرا
 ده رکه وی. ته لاقی بیدعی (البدعة) نه وهیه که ته لاقی بدات له وه ختی عوزا یا له پاک بوونه وهیه که دا
 که چوبیتته لای (جماعی له گه ل کردبی) وه نه زانی سکی پره یا سکی پر نیه). سی ته لاقیش نه له
 جوری ته لاقی سونیه وه نه له جوری ته لاقی بیدعی نه که پیش بریتیه له ته لاقی ژنی مندال (بچوک) یا
 ژنیک که له مندال بوون چوبیتته وه واته: ته منی گوره بووی به وهی وه مندالی نه بی (یا ژنیک که
 جیماعی له گه ل نه کرابی) (غیر المدخون بها) وه خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَاحْصُرُوا أَلْفِدَةً﴾ واته:
 ماوه کهی بژمیدن و نه وه ل و کوتایه کهیشی ناگادار بنو بزنان بق نه وهی ماوه که دریزه نه کیشی له سر
 ژنه که بیتته ریگر له شوکردنی ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ﴾ له خدای په روه رنده تان بترسن له و پوه وه.

^۱ مسلم (۱۰۹۸/۲).

^۲ الطبري (۴۳۲/۲۳).

^۳ الطبري (۴۳۴-۴۳۲/۲۳).

^۴ الطبري (۴۳۵/۲۳).

نه‌فه‌قه و شوینی ژن له‌سه‌ر می‌رده له ماوهی گه‌پانه‌وه‌پیدا

خوای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ﴾ واته: له‌و مه‌ودایی که بوی دیاری کراوه. هه‌قی شوینی مانه‌وه له‌سه‌ر می‌رده هه‌تا له‌عوژرا بی‌می‌رد بوی نیه‌ده‌ری بکات وه‌خویشی بوی نیه‌به‌وا. چونکه‌پانه‌نده به‌هه‌قی می‌رده‌که‌یه‌وه وه‌نه‌فهرمویت: ﴿إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبِينَةٍ﴾ واته: ده‌ریش نه‌چن له‌ماله‌کانیان جا‌مه‌گین به‌ناشکرا نه‌وژنه‌کارنکی شووره‌یی بکات نه‌و کاته له‌و ماله‌ده‌رنه‌کری. نه‌و کاره شووره‌بییه‌ش زینا کردن ده‌گریتته‌وه وه‌که‌ئینومه‌سعودو ئینبوعه‌باسو سه‌عیدی کوپی موسه‌یه‌بو شه‌عبی و حه‌سه‌ن و ئینبوسیرین و مواهدو عیکریمه‌و سه‌عیدی کوپی جو‌به‌یرو نه‌بو‌قه‌لابه‌و نه‌بو‌صالح و زه‌حاک و زه‌یدی کوپی نه‌سه‌لم و عه‌تای خو‌راسانی و سو‌دی و سه‌عیدی کوپی نه‌بو‌هیلال و وتویانه‌و که‌سانی تریش^۱ هه‌روه‌ها بی‌گوئی و لاساری و قسه‌ی ناشرین گوتن به‌خزمی می‌ردو نازاردانیان نه‌گریتته‌وه به‌قسه‌یا به‌کردار وه‌که‌ئوبه‌ی کوپی که‌عبو ئینبوعه‌باسو عیکریمه‌و که‌سانی تریش گوتیانه^۲. وه‌نه‌فهرمویت: ﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ﴾ واته: نه‌مه‌به‌رنامه‌و سنوورو قه‌ده‌غه‌کانی خودایه ﴿وَمَنْ يَعْصِ حُدُودَ اللَّهِ﴾ هه‌رکه‌سی له‌سنوره‌کانی خودا لادباو ده‌ریچی بق شوینیکی ترو به‌گوئی نه‌کات ﴿فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ ناهه‌قی له‌خوی کردوه به‌و کاره‌ی که‌ده‌یکا.

به‌رژمه‌وندی ماوه‌ی مانه‌وه له‌مالی می‌رد

خوای مه‌زن نه‌فهرمویت: ﴿لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهُ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا﴾ واته: کاتی ته‌لاقدراومان هه‌یشه‌ته وه‌له‌مالی می‌ردا له‌و ماوه‌دیاری کراوه‌دا له‌وانه‌یه‌می‌ردی ژنه‌که‌به‌شیمان بیته‌وه له‌ته‌لاق دانه‌کی وه‌خودا بینیتته‌دلیه‌وه که‌بیباته‌وه. نه‌و کاته نه‌مه‌سوک و ناسانتره. زوه‌ری ده‌لئیت له‌عبدالله‌ی کوپی عبدالله وه، له‌فاتیمه‌ی کچی قه‌یسه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا ﴿لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهُ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا﴾ فاتیمه‌ده‌لئیت: واته: گه‌پانه‌وه^۳ هه‌روه‌ها شه‌عبی و عه‌تاو قه‌تاده‌و زه‌حاک و موقاتلی کوپی حه‌یان و سه‌وری و وتویانی واته: گه‌پانه‌وه^۴.

^۱ الطبري (۴۳۸/۲۳)، القرطبي (۱۵۶/۱۸) الدر المنثور (۱۹۴/۸).

^۲ الطبري (۴۳۸/۲۳).

^۳ الطبري (۴۴۱/۲۳).

^۴ الطبري (۴۴۲/۲۳)، القرطبي (۱۵۷/۸)، الدر المنثور (۱۹۴/۸).

به خت کردن و (نفقة) جيگا بوڙئي سي ته لاقه دراو نيه

ئا ليره دا هندی له زانايانی پيشين و نهوانه يش که له سر راو بوچوونی نهوانن لايان وايه جيگا مانوه پيوست ناکا بؤ ئو ژانهی که سي ته لاق دراون نه مانيش پشتيان بهو فرموده ی فاتيمه ی کچی قهيسي فهري به ستوه وهختی ميژده که ی ته لاقی دا به سي ته لاقه که ناوی نه بوعه مری کورپی حفس بوو له لای نه بوو له وکاتا له يه من بوو. سي ته لاقه ی بؤ نارد به بريکاره که يا نه فه قه که ی که جؤ بوو له گه لا بؤ نارد. فاتيمه ليی تورپه بوو. پياوه که ده لایت: سویند به خوا نه فه قه ته له سر نيتمه نيه. فاتيمه هات بؤ لای پيغه مبهري خودا (ﷺ) پيغه مبهري خوا (ﷺ) فرموی: (نه فه قه ی تو له سر ميژده که و نيه) وه له سه حیحی موسلميش هاتوه (شوینی مانوه ويشت له سه ري ني يه) فرماني پی کرد که له مالی نوموشه ريك ماوه که ی ته واو بکات. پاشان فرموی: (نه وه ژنيکه که له لای دوستيکه ماوه که ته واو بکه لای ئيبنونومو مه کتوم چونکه نه و پياويکی نابينا يه پؤشاکيش لاده بی). واته: لای نه و ده توانی پؤشاک لابه ري له بهر نه وه ی چاوی پیی ناکه وي و نه و ماله چاکتره بؤی. نيمامی نه حمد رپوايه تی کرده له پڙگای که وه به وته ی تر پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمویه تی: (ماوه به ده (بپوانه) نه ی کچی نالی قهيس وهختی نه فه قه و جيگای ژن له سر پياوه که نه و که سه بتوانی ژنه که ی بيانه توه و بيگه پڙنيته وه لای خوی. که نه توانی ژنه که بيانه توه لای خوی. نه و ژنه نه جيگای هه يه و نه نه فه قه. بچؤ بچؤ بؤ مالی فلانه ئافره ت) پاشان ده لایت: (قه سي بؤ نه کردو فرموی بچؤ بؤ مالی ئيبنونومو مه کتوم چونکه نه و نابينا يه و ناويینی).^۱ پاشان فرموده که ی هه موو باس کرد. نه بو قاسمی ته به رانی رپوايه تی کرده له عامری شه عبیه وه که پؤشت بؤ لای فاتيمه ی کچی قهيس که خوشکی زه ححاکي کورپی قهيسي قوره يشی بوو، که ميژده که ی نه بوعه مری کورپی حفس کورپی موغه يره ی مه خزومی بوو. فاتيمه ده لایت: نه بوعه مری کورپی حفس که له گه ل سوپايه کا چوو بوو بؤ يه من ته لاق نامه ی بؤ ناردوم پرسيا ري نه فه قه و جيگام کرد له خزمه کانی. ووتيان: هيچ شتيکی له و باره يه وه بؤ نيتمه نه ناردوه و هيچ شتيکيشی پی نه گوتوين که بيگه ين، فاتيمه ده لایت: پؤشتم بؤ خزمه ت پيغه مبهري خودا (ﷺ) گوت: نه ی پيغه مبهري خودا (ﷺ) نه بوعه مری کورپی حفس ته لاق نامه ی بؤ ناردوم. داوا ی جيگا و نه فه قه له که سوکاري کرد. که سوکاري گوتيان: هيچی بؤ نه ناردوين له و باره يه وه. پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرموی: (وهختی جيگا و نه فه قه ی ژن له سر پياوه کاتي پياوه که بتوانی

^۱ مسلم (۱۴۸۰).

^۲ احمد (۳۷۳/۶)، نه م فرموده يه سه نه ده کانی به ميژني يه.

بیباته وه بق لای خوی. کاتی ئو ژنه بق ئو ناشی (حرامه بوی) هتا شویه تر نه کا به بیاییکی تر نه نه فقهی شه کوی نه جیگا).^۱ هر به م شیویه نه سائی پیوایه تی کردوه.

﴿فَإِذَا بَلَغَ أَجَلُهُنَّ فَامْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ۚ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿۲﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ بَلِّغُ أَمْرِهِ ۖ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿۳﴾﴾

فرماندان به چاکه کردن له گهل ژنی ته لاق دراو یا بیهوی بیباته وه یا جیابیته وه لیی

خودای مه زن فرمویته تی: ﴿فَإِذَا بَلَغَ أَجَلُهُنَّ فَامْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ۚ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ سا هر کاتی ماوه که ی خویان به سهر برد، ئوسا به ته رزیک پیسه ند رایانگن یان لییان جیا ببنه وه به شیویه لی که له ناو خوتاندا باوه، دوو که سی پاست و دروستیش هر له خوتان له م کاره ناگادار بکن، که شایه تی بق خوا بدن. هرکی بپوی به خوا پژی قیامت هه یه. به مه ناموژگاری ده کریت. هرکه سیش له خوا برسی ده رویه کی لی ده کاته وه. خوی گوره شه فرمویته هر کاتی ماوه که ی خویان ته واو کرد واته: نزیک بوو که ماوه که یان ته واو بیی به لام ماوه که به ته واوی نه پوشتبوو ئو کاته به شیویه کی چاک و جوان میزد ژنه که بگپزیته وه بق ژیر نیکاحی خوی و دریزه بدن به ژیان وه ک چۆن له پششوه به یه که وه بوون چاک بی له گهل یان نه گهر حه ز ده کات و شه ویته جیابیته وه لیی با به شیویه کی باش لیی جیابیته وه. واته: به بی قسه ی ناشرین پی گوتنو سوکایه تی پی کردن و لیدان به لکو به شیویه کی پیک و پیک و جوان پیسه ند ته لاقی بدات.

فرماندان به ناماده کردن شایه ته له سهر گه رانه وه

خوی گوره شه فرمویته تی: ﴿وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنْكُمْ﴾ واته: له سهر گه رانه وه کاتی ویستان. وه ک نه بوداودو نیینوماجه پیوایه تیان کردوه له عیمرانی کوی حوسه ین که پرسیری لی کرا له و پیاهوی که ژنه که ی ته لاق بداو پاشان بچیته لای (جیماعی له گهل بکا) شایه ته نه گری له سهر ته لاق دانه که ی و له سهر گه رانه وه یشی بق ژیر نیکاحی خوی عیمران ده لیت: ته لاق دانه که ی له سهر سوننه ته نبوه گه رانه وه که یشی له سهر سوننه ته نبوه. شایه ته دانی له سهر ته لاق دان و له سهر گه رانه وه یشی و

^۱ الطبرانی الکبیر (۳۸۲/۲۴)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۲ النسائی (۱۴۴/۶)، فرموده یه کی حه سه نه.

دو باره‌ی هم‌کهره‌وه. ^۱ نیین‌جوره‌یج ده‌لئیت: عه‌تا له‌م فره‌موده‌یه‌دا: ﴿وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنكُمْ﴾
 نه‌ی گوت: دروست نیه‌ نه‌ له‌ نیک‌ا‌حو‌ نه‌ له‌ ته‌لاق‌و‌ نه‌ له‌ گه‌پانه‌وه‌دا مه‌گین به‌ دوو‌شایه‌تی پاست‌و
 دروست نه‌بی. وه‌ک‌خوای گه‌وره‌ فره‌موویه‌تی مه‌گه‌ر پینگرته‌ک‌ه‌بی. وه‌ نه‌ فره‌مویت: ﴿ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ
 بِهٖ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ واته: نه‌مه‌ی که‌ نیتمه‌ فره‌مانتان پی‌ ده‌که‌بین له‌ ناماده‌کردنی
 شایه‌ت و شایه‌تی دان. که‌سه‌ی گوی‌ بۆ‌ نه‌م ناموزگاربه‌ نه‌گرتیت و پی‌سه‌لده‌سی که‌ بپوای به‌ خو‌او‌ پوژدی
 دپوایی مه‌یه‌وه‌ له‌ توله‌ و سزای خودا ده‌ترسی له‌ پوژدی دپواید.

خوای گه‌وره‌ بۆ‌ نه‌وه‌ که‌سه‌انه‌ی که‌ خو‌یان به‌ خودا نه‌سپین له‌ شوینیکه‌وه‌ بژئویان بۆ‌ ده‌نیوی پی‌ی
 بژئین که‌ به‌ خه‌یالیاندا نایه

خودای مزین نه‌ فره‌مویت: ﴿وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ ﴿۲﴾ وَرِزْقَهُ مِّنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَن يَتَوَكَّلْ
 عَلَىٰ اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ بَلِغٌ أَمْرِهِ ۗ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۖ ﴿۱﴾ مه‌رکه‌سه‌یش له‌ خودا بترسی
 ده‌رویه‌کی لی‌ ده‌کاته‌وه. له‌ شوینیکه‌وه‌ بژئوی بۆ‌ ده‌نیوی که‌ به‌ خه‌یالیدا نایه. مه‌رکی خو‌ی به‌ خو‌ا
 بسپیژی. نه‌وه‌ی به‌سه، خو‌ا کارو فره‌مانی خو‌ی به‌جی‌ دینی‌ دیاره‌ خودا بۆ‌ مه‌رشتی نه‌ندان‌یه‌یه‌کی
 داناوه. واته: مه‌رکه‌سی خو‌ی به‌ خودا بسپیژی و لی‌ی بترسی و نه‌وه‌ی خودا فره‌مانی پی‌ کردوه بیک‌او
 نه‌وه‌یش لی‌ی قه‌ده‌غه‌ کردوه نه‌یکا خودا ده‌رگای خیری لی‌ ده‌کاته‌وه‌وه‌ به‌ شیوه‌یه‌ک‌ بژئوی بۆ‌ ده‌نیوی
 که‌ مه‌ر به‌ خه‌یالی خو‌یا نه‌هاتوه‌و چاوه‌پوانیشی نه‌کردوه. نیعامی نه‌حمد رپوایه‌تی کردوه له
 نه‌بوزه‌په‌وه‌ ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) نه‌م نایه‌ته‌ی ده‌خویند: ﴿وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ ﴿۲﴾
 وَرِزْقَهُ مِّنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ هه‌تا نایه‌ته‌که‌ی ته‌واو خویند. پاشان فره‌مووی: (نه‌ی نه‌بوزه‌پ‌گه‌ر هه‌موو
 خه‌لکی ده‌ستیان به‌م نایه‌ته‌وه‌ بگرتایه‌ (کاریان پی‌ بگردایه‌) به‌سیان بوو) نه‌بوزه‌پ‌ ده‌لئیت: پیغه‌مبه‌ری
 خودا (ﷺ) نه‌م نایه‌ته‌ی نه‌خویندو دووباره‌ی نه‌کرده‌وه‌ بۆ‌م هه‌تا خه‌وه‌نوچکه‌ برده‌یه‌وه. پاشن
 فره‌مووی: نه‌ی نه‌بوزه‌پ‌ (چی نه‌که‌ی نه‌گه‌ر ده‌رکرای له‌ مه‌دینه‌؟) ووتم نه‌پۆم بۆ‌ شوینیکی فراوان‌و
 نازاد وه‌ ده‌بم به‌ کۆترته‌ک‌ له‌ کۆتره‌کانی مه‌که‌و بۆ‌ خۆم نه‌گه‌ریم. فره‌مووی: (چی نه‌که‌ی نه‌گه‌ر له
 مه‌که‌یش وه‌ ده‌ریان نایت؟) ووتم: ده‌چم بۆ‌ شوینیکی فراوان‌و نازاد بۆ‌ شامو زه‌مینه‌ پیروزه‌که‌.
 فره‌مووی: (چی نه‌که‌ی نه‌گه‌ر له‌ شام وه‌ده‌ر نرای؟) ووتم: سا سویند به‌وه‌که‌سه‌ی که‌ تو‌ی به‌راستی
 په‌وانه‌ کردوه شمشیره‌که‌م ده‌نیم به‌ شانمه‌وه‌ (یانی ده‌جه‌نگم) فره‌مووی: (نه‌ی چاکتر له‌وه‌؟) ووتم:
 له‌ نه‌وه‌ چاکتر مه‌یه‌؟. فره‌مووی: (گوی گرتن و فره‌مان به‌جی‌ هی‌نان چاکتره‌ با به‌نده‌یه‌کی حه‌به‌شیش

^۱ ابوداود (۶۲۷/۲)، ابن‌ماجه (۶۵۲/۱).

بیت) نینوئی بی حاتم له عبدالله ی کړی مه سعوده وه پړوایه تی کردوه نه ی گوت: کترین (اجمع) نایه ت له قورئاندا ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾^۱، واته: به راستی خوا فرمان ده دات به دادگری به چاکه. وه گوره ترین نایه ت که دل گوشاو ده کات له قورئاندا (دل خوش ده کات) نه وه یه که خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ عیگره ده لیت: که سی وه ک خودا فرمائی کردوه بیوات خودا دهروی لی ده کاته وه.^۲ وه هر به م شیوه یه پړوایه ت کراوه له نینوعه باسو زه حاکه وه. نینومه سعودو مه سروقیش (مسروق) گوتویانه: له م نایه ت دا ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾^۳ هم که سه ده زانی که خودا مه یلی لی بی ده ی به خشی و مه یلیشی لی بی نه یی پړوایه ت نابدا. وه خوا نه فرمویت: ﴿مَنْ حَبِثَ لَا يَحْتَسِبْ﴾^۴ به شیوه یه که خوی نازانی و ناگای لی نیه.^۵ قه تاده ده لیت: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾^۶ واته: هر کی خوی به خودا بسپیری نه ییاریزی له ناره حه تی و نه و شتانه ی که جیی گومانن له کاتی مردندا ﴿وَرِزْقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾^۷ پړزی نه دا به شیوه یه که خوی به خه یالیا نایه و به ته مای نیه.^۸ وه خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يَتَّكِلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾^۹ نیماسی نه حمد پړوایه تی کردوه له عبدالله ی کړی عه باسه وه که پړزیک له پاشکزی پیغه مبه ری خودا بوو ﴿وَلَاغِيكَ﴾^{۱۰} له سر و لاغیک پیغه مبه ری خودا ﴿وَلَاغِيكَ﴾^{۱۱} فرموی پتی: (نه ی منداله بچکله که چند ناموزگاری یه کت فیترده که م ناگاداری نه و فرزو نه و سنورانه بکه که خودا دایناوه به جیی بیته و مه یان شکینه له خوا بترسه و دورکه وه له و شتانه ی که پی پی نه داوه و پی ناخوشه و خودایش خوت و مال و مندالت نه ییاریزی له دنیاو قیامه تا. له خوا بترسه، خودایش له گه لته ده تیاریزی و یارمه تیت نه داو پشتیوانیت لی ده کا له هر شوینیک بیت، نه گهر داوات کرد هر داوا له خودا بکه، نه گهر داوای یارمه تیت کرد داوای یارمه تی تنها له خوا بکه. وه بزانه نه گهر مردم همووی کړوبینه وه له سر نه وه ی که سوودت پی بگه یهن، سوودت پی ناگه یهن مه گین شتیک نه بی که خودا بزی نویسی. وه نه گهر همووی کړوبینه وه له سر نه وه ی که زیانیکت پی بگه یهن، زیانیت پی ناگه یهن مه گین شتیک

^۱ احمد (۱۷۸/۵)، فرموده یه کی حه سه نه.

^۲ النحل (۹۰).

^۳ الطبری (۴۴۶/۲۳).

^۴ الطبری (۴۴۶-۴۴۵/۲۳).

^۵ الطبری (۴۴۸/۲۳).

نہی کہ خدا بڑی نوسیبی پینوس مہلگیراوو نوسین تہاو بووو پراویش وشک بووہ تہوہ)
 تیرمیزی ریوایہ تی کردوہ و دلالت: چاکو راستہ (حسن صحیح) ^۱ خوی گورہ نہ فرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ
 بَلِّغُ أَمْرِهِ﴾ واتہ: خدا بپیارو بہ نامہ می خوی جی بہ جی دہکا لہ نیتوان و ہدی مینراوہ کانیا چون مہیلی
 لی بی و بیہوی. ﴿فَدَجَّلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا﴾ بڑ ہر شتی نہ اندازہ یکی داناوہ. و ہک نہ فرمویت:
 ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ﴾ ^۲ واتہ: وہ ہموو شتی لای ٹو (خوا) نہ اندازہ می (دیاری کراوی) مہیہ.
 ﴿وَالَّتِي يَلْسَنَ مِنَ الْمَجِصِ مِنْ نَسَائِكَ إِنْ أُرْتَبَتْ فَمَدَّتْهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحِضْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالِ
 أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿۱﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ
 يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿۲﴾

ماوی (عدہ) نہ و ژنانہ می کہ ناومیدن و نہ وانہ پیش کہ عوزر ناشون

خوای مہ زن نہ فرمویت: ﴿وَالَّتِي يَلْسَنَ مِنَ الْمَجِصِ مِنْ نَسَائِكَ إِنْ أُرْتَبَتْ فَمَدَّتْهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
 وَالَّتِي لَمْ يَحِضْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾ نہ و
 ژنانہ تان کہ لہ عوزر پیندا ہاتن ناومیدن و نہ وانہ می کہ عوزر ناشون (نہ گہر شکیان بوو) نہ شی سنی
 مانگ چاوہ پوان بن. نہ وانہش کہ سکیان مہیہ. ماوی چاوہ پروانیہ کہ یان دانانی سکہ کہ یانہ. مہر کیش
 لہ خودا بترسی. خودا کاری بڑ ناسان دہکات. خوی گورہ باس لہ ماوی نہ و ژنانہ دہکا کہ لہ عوزر
 پیندا ہاتن ناومیدن، نہ و ژنی کہ لہ بہر بہ سالچوون عوزر ناشوا ماوہ کہ سی مانگہ لہ جیاتی نہ و
 سی عوزرہ می نہ و ژنانہ می کہ عوزر نہ شون و ہک نہ و نایہ تہ می کہ لہ سورہ تی بہ قہرہ دا (البقرہ)
 نیشارہ تی بڑ کردوہ مہر وہا نہ و نافرہ تہ مندالانہ می کہ نہ گہ یشتونہ تہ تہ مہنی عوزر شوردن. ماوی
 نہ مییش و ہک ماوی نہ و ژنانہ وایہ کہ ناومید بوون لہ عوزر شوردن کہ سی مانگہ. بڑیہ خوی گورہ
 فرمویہ تی: ﴿وَالَّتِي لَمْ يَحِضْ﴾ وہ فرمویہ تی: ﴿إِنْ أُرْتَبَتْ﴾ دوو بڑچوون مہیہ لہ سہری،
 یہ کہ میان: نہ مہ قسہ می دہستہ یک لہ زانا پیشینہ کانہ و ہک موجدو زوہری و نیبوزہ یید. واتہ: نہ گہر
 خوینیان بینی گوماتان مہ بوو عوزرہ یا نہ خوشیہ و ہر شکتان مابوو. ^۴ بڑچونی دووہم: نہ گہر

^۱ احمد (۲۹۳/۱)، فرمودہ یکہ حسہنی سہیحہ.

^۲ تحفة الاحوذی (۲۱۹/۷)، فرمودہ یکہ حسہنی سہیحہ.

^۳ الرعد (۸).

^۴ الطبری (۴۵۰/۲۳).

گومانتان هه‌بوو له‌سه‌ر ماوه‌ی چاوه‌پوانیه‌که نه‌تان ده‌زانی. ئه‌وه ماوه‌که سێ مانگه. ئه‌مه‌ ڕیوایه‌ت
 کراوه له سه‌عیدی کۆپی جوبه‌یروه ئیبنوجهریریش هه‌مان بۆچوونی هه‌یه. ^۱ ئه‌مه زیاترو ناشکرا تره
 له ماوه‌که‌وه ده‌رئه‌که‌وی. وه ئه‌وه فرموده‌یه‌ش که ڕیوایه‌تی کردوه له ئوبه‌ی کۆپی که‌عه‌وه. ده‌کاته
 به‌لگه که ده‌لێت: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) هه‌ندی له ئافره‌تان باسیان له قورئانا نه‌کراوه وه
 ئافره‌تی مندالو به‌سالاجوی ناویمیدو ژنی سک پر، ده‌لێت: خوای گه‌وره ئه‌م ئایه‌ته‌ی ناره‌ده خواره‌وه
 ﴿وَالَّتِي يُسِّنْ مِنَ الْمَجِصِّ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ أَرَبْتُمْ فَعَدَّتْهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأَوْلَتْ الْأَحْمَالَ
 أَجْلُهُمْ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ ^۲ ئیبنوئهبی حاتم ڕیوایه‌تی کردوه به ناسان تر له‌مه‌ی پێشه‌وه له ئوبه‌ی
 کۆپی که‌عه‌وه ده‌لێت: گوتم به پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) مه‌ردمێک له خه‌لکی مه‌دینه کاتێ ئه‌و ئایه‌ته
 هاته خواره‌وه له سوره‌تی به‌قه‌ردها (البقرة) له‌باره‌ی ماوه‌ی عوزی ژنانه‌وه گوتیان: هه‌ندی له ژنان
 ماوه که ماوه‌ی چاوه‌پوانیان له قورئانا باس نه‌کراوه ئافره‌تی مندالو ژنی به‌سالاجوو که ناکه‌ونه
 عوزده‌وه یان ناویمیدن له عوزد پێدا هاتنو ژنی سک پریش. ده‌لێت: ئه‌م ئایه‌ته هاته خواره‌وه له‌سه‌ر
 ئه‌و ژنانه ﴿وَالَّتِي يُسِّنْ مِنَ الْمَجِصِّ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ أَرَبْتُمْ فَعَدَّتْهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ﴾ ^۳.

ماوه‌ی چاوه‌پوانی ژنی سک پر

خوای گه‌وره ئه‌فرمویت: ﴿وَأَوْلَتْ الْأَحْمَالَ أَجْلُهُمْ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ واته: ئه‌و ژنانه‌ی که سکیان
 هه‌یه ماوه‌ی چاوه‌پوانیان دانانی سکه‌که‌یه با دوا‌ی ته‌لاق دان یا مردنیش بێ به چرکه‌یه‌ک (بنراق نامه)
 واته: دوو په‌نجه نان به گوانی وشتر او هه‌لگرتنی (له‌سه‌ر قسه‌ی کۆمه‌لی زانایانی پێشین و پاشین) وه‌ک
 ده‌قی ئه‌م ئایه‌ته پیروژه‌وه ئه‌و فرمودانه‌ی که له‌م باره‌یه‌وه هاتوه. بوخاری ڕیوایه‌تی کردوه له
 ئه‌بوسه‌له‌مه‌وه که ده‌لێت: پیاویک هات بۆ لای ئیبنوعه‌باس ئه‌بوهوره‌یره‌ش دانیشتبوو. ده‌لێت: فه‌توام
 بۆ بده له‌سه‌ر ژنی که مندالی بووه دوا‌ی مردنی می‌رده‌که‌ی به چل شه‌و. ئیبنوعه‌باس ده‌لێت: به
 دواترین ماوه‌ی چاوه‌پوانی منیش گوتم: ﴿وَأَوْلَتْ الْأَحْمَالَ أَجْلُهُمْ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ ئه‌بوهوره‌یره‌ش
 ده‌لێت: منیش له‌گه‌ل برازای خۆم واته: ئه‌بوسه‌له‌مه. ئیبنوعه‌باس منداله‌که‌ی که کوره‌یبی ناو بوو
 نارد بۆ لای ئوموسه‌له‌مه که لێی پرسی. ئوموسه‌له‌مه ده‌لێت: می‌رده‌که‌ی سوپه‌یعی ئه‌سه‌می کوزرا
 له‌و کاتا سکی هه‌بوو پاش چل شه‌و سکه‌که‌ی دانا (مندالی بوو) داواکرا پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) دای

^۱ الطبري (۴۵۲/۲۳).

^۲ الطبري (۴۵۱/۲۳).

^۳ الحاكم (۴۹۲/۲)، ئه‌م فرموده‌یه سه‌نه‌ده‌کانی ڕپاوه (منقطعه).

به شوو (نه بوسه نابل) یه کیک بوو له و که سانه هاتبوه داوی.^۱ هر بهم شیویه بوخاری نم فرموده یی لیژدها هیناوه به کورتی و بوخاری و موسلم و زاناکانی تری فرموده ییش له کتیبه کانیاندا هیناویانه به دریزی، به چند شیوازی تر.^۲ نیمامی نه محمد پویایه تی کرده له میسوره ی کوی میخزمه و که سوبه ییعه ی نه سلمه می میژده که ی مرد سکی هه بوو چند شه ویکه نه خایاند مندالی بوو، وهختی هاته دهر وه داواکرا. داوی نیزنی کرد له پیغه مبهری خودا (ﷺ) که شوو بکات (فی النکاح) نیزنی دا که شوویکات، شوی کرد^۳ بوخاری و موسلم پویایه تیان کرده له سه حیحه که یانا و نه بوداود و نه سانی و نیبوما جیش له چند ریگاوه له سوبه ییعه ی نه سلمه میوه پویایه تیان کرده.^۴ وه موسلمی کوی حه جاج پویایه تی کرده له عوبه یدلای کوی عبدالله ی کوی عوتبه وه که باوکی نامه ی نوی بی عومری کوی عبدالله ی کوی نه رقه می زوهری فرمانی پی دا که بجیته لای سوبه ییعه ی نه سلمه می پرسیری لی بکات له و دهنگو باسه ی و له وه ی که پیغه مبهری خودا (ﷺ) فرموویه تی پیتی کاتی داوی فهتوای لی کرده (کاتی پرسلی له پیغه مبهری کردو (ﷺ)) عومری کوی عبدالله نامه ی نوی هه والی دایه که سوبه ییعه پیتی گوتوه: که خیزانی سه عدی موی خوله بووه که یه کیک بووه له و که سانه ی که ناماده ی جهنگی به در بووه. له حه جی مال ناویدا مردووه که نم سکی هه بووه زدی پی نه چوه منداله که ی بووه. پاش مردنی پیاوه که ی وهختی هاتووته دهر وه خزی جوان کرده (دهستی به خزی هیناوه) بی شوو کردن. نه بوسه نابیلی کوی به عکه هاتووته لای پیتی ووتوه: جیته ده تبینم خوت جوان کرده؟ له وانیه بته وی شوو بکی. سویند به خوا تر ناتوانی شوو بکی هه تا چوارمانگو ده پوز تینه پپی به سهرتا. سوبه ییعه ده لیت: کاتی نه می پی ووتم جلو به رگه کم کز کرده وه که شوم به سارا هات رفته خزمه پیغه مبهری خودا (ﷺ) له باره یوه پرسیارم لی کرد نیزنی پیدام (فهتوای بی دام) که منداله کم بوو من نازادم و نیزنی دام که شوو بکم گه ر ناره زوم لی بی و به وی،^۵ نه مه وته ی موسلمه بوخاریش پویایه تی کرده وه به کورتی.^۶ خوی مهن نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ واته: هر که له خوا ترس بی خودا کاری بی ناسان ده کات. زوو دیت به هاواریه وه و ده رگای خیری لی ده کاتوه. پاشان فرموویه تی: ﴿ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْنَا وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفَرْ عَنهُ سَيَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾

^۱ فتح الباری (۵۲۱/۸).

^۲ فتح الباری (۳۷۹/۹)، مسلم (۱۱۲۳/۲)، تحفه الاحوذی (۳۷۵/۴)، النسائی (۱۹۲/۶).

^۳ احمد (۳۲۷/۴)، فرموده یه کی سه حیحه.

^۴ فتح الباری (۲۷۹/۹)، (۳۶۰/۷)، ابوداود (۲۷۸/۲)، النسائی (۱۹۰/۶-۱۹۶)، ابن ماجه (۶۵۴/۱).

^۵ مسلم (۱۱۲۲).

^۶ فتح الباری (۳۷۹/۹).

نه‌میش فرمانی خودایه بی‌نیوهی نادروته خواری. هرکه سیش له خودا بترسی خه تاکانی داده‌پوشی و پاداشتی گه‌ورهی دهداتی. واته: نه‌مه بپیارو به‌نامه‌ی خودایه په‌وانه‌ی کرده‌ به‌هوی پیغه‌مبوری خوداوه (ﷺ) بی‌نیوه ﴿وَمَنْ يَبَقْ أَلَهُ يَكْفَرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمُ لَهُ أَجْرًا﴾ خه تاکانی داده‌پوشی و ده‌یسرپنته‌وه بزی. و پاداشتی زور گه‌ورهی دهداته‌وه. له‌سهر کرده‌وهی کم و بچوک.

﴿أَسْكُوهُمْ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجُوهِكُمْ وَلَا نُضَارُهُمْ لِيُضَيِّقُوا عَلَيْكُمْ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمْلًا فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ إِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمُّوا بِبَنَاتِكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَكَاسَرْتُمْ فَسْتَرَضِعْ لَكُمُ الْآخِرَىٰ ۖ لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُفِيقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾

جی‌کردنه‌وهی ته‌لاق دراو به‌پیی دست‌روشتن و توانا

خوای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿أَسْكُوهُمْ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجُوهِكُمْ وَلَا نُضَارُهُمْ لِيُضَيِّقُوا عَلَيْكُمْ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمْلًا فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ إِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمُّوا بِبَنَاتِكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَكَاسَرْتُمْ فَسْتَرَضِعْ لَكُمُ الْآخِرَىٰ﴾ له‌ههر کویدا خوتان ده‌ژین (به‌رانبهر به‌ده‌ست‌روینتان) جیی‌نه‌وانیش بکه‌نه‌وه، هینده‌شیان زور بی‌مه‌ینن که بیانخه‌نه‌ته‌نگانه‌وه، گهر منالیشیان له‌سکدایه، خه‌رجیان بکیشن تا سکه‌که‌یان داده‌ننن، نه‌وسا نه‌گهر شیریان دا به‌منداله‌که‌وو، کرئی خویانیان بده‌نی‌و له‌ناو خوتان به‌ته‌زنی‌په‌وا پیک‌بین. خو‌نه‌گهر پیکیش نه‌هاتن، با‌یه‌کی‌تر شیری پی‌بدات. خوای گه‌وره فرمان‌ده‌دات به‌بهنده‌کانی که نه‌گهر به‌کیکیان ژنه‌که‌ی ته‌لاق دا با له‌مالی خویا جیگای بکاته‌وه هه‌تا ماوه‌ی چاوه‌پوانیه‌که‌ی ته‌واو نه‌بی. و فرموویه‌تی: ﴿أَسْكُوهُمْ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ﴾ واته: لای خوتان جیگایان بی‌دابنین ﴿مِنْ وُجُوهِكُمْ﴾ نیبنوعه‌باس و موجه‌و‌و که‌سانی تریش گوتویانه: واته: به‌پیی‌ده‌ست‌روینتان^۱ تا‌قه‌تاده‌ده‌لئیت: نه‌گهر ههر توانات نه‌بوو ده‌ست‌و‌نه‌پویی. له‌سوچیکی‌ناو نه‌و‌مالی‌خوتان جیگای بی‌دانی^۲.

نابی زور به‌ینری به‌ته‌لاق دراوه‌که

خوای گه‌وره نه‌فرموویت: ﴿وَلَا نُضَارُهُمْ لِيُضَيِّقُوا عَلَيْكُمْ﴾ موقاتلی کوپی حیان ده‌لئیت: واته: زوری پی‌به‌ینوی‌هه‌راسانی بکات بی‌نه‌وه‌ی‌واز له‌و‌مه‌سره‌فه‌ی‌بینی که‌بزی‌ده‌کات یا له‌ماله‌که‌ی‌ده‌ریکا.

^۱ الطبري (۴۵۷/۲۳).

^۲ الدر المنثور (۲۰۷/۸).

سوره‌ی ده‌لثیت: له مهنسوره‌وه نه‌ویش له نه‌بوزوحاوه ﴿وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِضَعْفِهِنَّ﴾ ده‌لثیت: واته: ته‌لاقی نه‌دا ه‌تا دوو پږڅی نه‌مینئ چاوه‌پوانیه‌که‌ی ته‌واو ببئ نه‌یگنریتته‌وه نه‌یباته‌وه لای خزی زږی پئ نه‌هینئ و ه‌راسانی ده‌کات.

نه‌فه‌قه‌ی سگ پر له‌سهر می‌رده‌که‌یه‌تی تا سکه‌که‌ی داده‌نی

خودای مه‌زن نه‌فهرمویت: ﴿وَإِنْ كُنْ أُولَتْ حَمْلًا فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَقَّ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ نه‌مه بؤ ژنیکه‌که ته‌لاقی که‌وتبئ نه‌گه‌ر مندالی له سکا بوو می‌رده‌که‌ی نه‌فه‌قه‌ی نه‌دا ه‌تا سکه‌که‌ی دانه‌نی. به به‌لگه‌ی نه‌وی که ته‌لاقی که‌رانه‌وه پی‌ویسته نه‌فه‌قه‌ی بدرئ مندالی له سکا بی یا له سکیا نه‌بی.

دایکی ته‌لاق دراو کرئئ شیر پیدانی منداله‌که‌ی ورنه‌گرئ پاش بوونی

خوای گوره نه‌فهرمویت: ﴿وَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ﴾ واته: وه‌ختئ سکه‌که‌یان دانا، ته‌لاقیش درا بوون ماوه‌ی چاوه‌پوانیه‌که به دانانی سکه‌که‌ی ته‌واو دهبئ نه‌و کاته دایکی منداله‌که بؤی ه‌یه (ده‌توانئ) شیرئ بداتئ نه‌شتوانئ شیرئ نه‌داتئ به‌لام دوا‌ی نه‌وه‌ی که‌گوشئ ده‌کات. چونکه نه‌و شیره‌ی که‌پئی گوش نه‌کرئ زږد پی‌ویسته بؤ نه‌و منداله به‌و شیره نه‌بی نه‌و منداله به‌ره‌م نایه به‌باشئ و پږک و پتکئ.

نه‌گه‌ر دایکه‌که شیرئ دا به منداله‌که کرئئ هاو وینه‌ی خزی ده‌دریتئ. وه نه‌و ژنه بؤی ه‌یه که په‌یمان نامه له‌گه‌ل باوکئ منداله‌که یا بریکاره‌که یا بیه‌ستئ له‌سهر کرئئ شیردانه‌که. بؤیه خوای گوره

فهرمویت: ﴿وَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْحَمْنَ أُمَّهِنَّ﴾ وه نه‌فهرمویت: ﴿وَأْتِمِرُوا بَيْنَكُمْ بِعُرْفِي﴾ واته: له‌ناو خوتانا به شیوه‌یه‌کی جوان مامه‌له له‌گه‌ل په‌کتر بکن زیان به په‌کتر مه‌گه‌یه‌نن منداله‌که‌یش توشی زیان مه‌کن وه‌ک خوای گوره له سوره‌تی به‌قه‌رده‌ا (البقرة) فهرمویت: ﴿لَا تُضَارَّ وَبِلَدِّهَا

وَلَا مَوْلُودُهَا بُولَدِهَا﴾، واته: با زیان نه‌گه‌یه‌نرئ به ه‌یچ دایکئ به هؤی منداله‌که‌یه‌وه وه به ه‌یچ

باوکئ به هؤی منداله‌که‌یه‌وه. وه نه‌فهرمویت: ﴿وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فَمَنْعُكُمْ لَهُ الْآخَرَى﴾ واته: نه‌گه‌ر باوکو دایکه‌که پئ نه‌که‌وتن و دایکه‌که داوای کرئئ زیاتری ده‌کرد، باوکه‌که پازی نه‌ده‌بوو یان باوکه‌که کرئئ

که‌می نه‌داو پازی نه‌ده‌بوو له‌سهر کرئکه. با که‌سینکئ تر به کرئ بگرنئ بؤ شیردان به منداله‌که‌ی به‌لام نه‌گه‌ر دایکه‌که پازی بوو به‌و کرئیه‌ی که‌ن‌دریت به که‌سینکئ تر که شیر به منداله‌که نه‌دا،

پی‌ویسته نه‌و شیره‌که‌ی بداتئ چونکه نه‌م ه‌قی زیاتره. وه نه‌فهرمویت: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الشَّيْءِ عَلَيْهِمْ

^۱ القرطبي (۱۶۸/۸).

^۲ البقرة (۲۳۳).

وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيَسْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿۱﴾ كَى دارايه له دارایی خۆی بهخت کاو کیش بژیوی کهم پی گه یوه، له وهندهی خودا پیداوه بهخت بکا. خودا نهرک ناخاته سر کهس، مه گین له وهندهی پیداوه. خوا زوو له پاشی تنگانگانه فرمانی دینی. واته: باوک یان نهو کهسهی له جیتی باوکه (نهفهقه) بدا بۆ شیر پیدانی منداله که به پیتی توانا. وه خوی گهره نه فهرمویت: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾^۱، واته: خوا داوا له هیچ کهستیک ناکات مه گهر به نه ندازهی توانای خۆی.

چیرۆکی ژنه خواناسه که

خودای مه زن نه فهرمویت: ﴿سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾^۱ نه مه به لینی خوی گهره یه به لینی خودایش راسته و به جیتی دینی وه که نه فهرمویت: ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿۵﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾^۲، واته: به راستی له گهل هموو تنگانگانه یه کدا خۆشی و ناسانی دیت، بیگومان له راستیدا له گهل هموو تنگانگانه یه کدا خۆشی و ناسانی دیت. نیمامی نه محمد فهرموده یه کی پویایه ت کردوه جوانه لیزه دا باسی بکه گین پویایه تی کردوه له نه بوهوره یه وه: ده لیت: پیاوو ژنیک له پیاوردودا (له سالانی پيشودا) هیچیان نابیی (هه ژار ده بن) پیاوه که له سه فهر دیته وه و به برسیه تی ده چیته ژووره وه لای خیزانی، برسیه تی تنگی پی هه لچنیوه ده لی به خیزانی هیچ شتیکت له لایه؟ ژنه که ده لی: به لی مژده بی خودا پۆزی بۆ ناردين. په له ی لی کردو ده لیت: هاوار بۆ تو هه لی بده کهر شتیکت له لایه. خیزانی ده لیت به لی که می بوسته (به هیوای به زهیی خوا بوو) هه تا کاته که دریزه ی کیشا له سه ری ده لیت: هاوار بۆ تو هه لسه هه لی بده نه کهر شتیکت لایه بۆم بینه ژور نارچه تم و نیجگار برسیمه. ژنه که ده لیت: به لی نیستا ته نوره که ده که یه وه په له مه که! ماوه یه که خیزانی بی ده نگ بوو چاوه پوانی نه کرد که بانگی لی بکا. له بهر خۆیه وه ده لیت: مه گهر هه لسم سه یری ته نوره که بکه م. هه لساو که سه یری ته نوره که ی کرد پپ بوو (له لاکى مه پرا) ده ساپه که پیش (طاحونه) ئاردی نه کرد. هه لسا ده ساپه که ی ته کاندو هه رچی له ته نوره که شدا بوو ده ری هیناو له لاکى مه پره که. نه بوهوره یه ده لیت: سویند بهو که سه ی که گیانی نه بو قاسمی به ده سه ته نه مه قسه ی محمه (ﷺ): (نه گهر نه وه ی له ناو ده ساپه که دا بوو هه لی بگرتایه و نه ی ته کاندایه هه تا پۆزی قیامه ت هه ر بۆی ده هاری)^۳.

۱. البقرة (۲۸۶).

۲. الشرح (۵-۶).

۳. احمد (۴۲۱/۲)، نه م فهرموده یه سه نه ده کانی لاوازه.

﴿وَكَايْنٍ مِّن قَرِيْبٍ عَنَّتْ عَن أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِمْ فَحَاسِبْنَهَا حِسَابًا شَدِيْدًا وَعَدَبْنَهَا عَذَابًا ثَكْرًا﴾ (۸) فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا
وَكَانَ عَقِيْبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿۹﴾ أَعَدَّ اللهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا فَاتَّقُوا اللهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا
﴿۱۰﴾ رَسُولًا بَلَّغُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِ اللهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّوْرِ وَمَنْ يُوْمِنْ
بِاللهِ وَيَمْسَلْ صَليْحًا يَدْخُلْهُ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللهُ لَهُ رِزْقًا ﴿۱۱﴾

سزای سهرینچی کردن له فهرمانی خودا

خوای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَكَايْنٍ مِّن قَرِيْبٍ عَنَّتْ عَن أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِمْ فَحَاسِبْنَهَا حِسَابًا شَدِيْدًا وَعَدَبْنَهَا
عَذَابًا ثَكْرًا﴾ شارگه لی زقد له فهرمانی په روره ردگاری خوْیان و پیغه مبه رانی وه ده رکه و تن، نه وسا پیمان
بژارنده وه، بژارده په کی زقد توندو نازارمان دان به نازار دانیکی دژوار. خودای گه وره هه پشه له و
که سانه ده کا که پنچه وانهی فهرمانی نه وه ده جولینه وه و باوه په پیغه مبه ره کانی ناکه و پینه ده گرنه
بر غهیره ز نه و پینگه په که خوا بوی دانوان. وه باسی نه و گه له پیشوانه مان بؤ ده کا که چیان
به شهرهات به هزی نه و گومرایی و له پئی لادانه یانه وه. نه فهرمویت: ﴿وَكَايْنٍ مِّن قَرِيْبٍ عَنَّتْ عَن أَمْرِ رَبِّهَا
وَرُسُلِهِمْ﴾ واته: یاخی بوون و لایانداو خوْیان به زل گرت له شوین که وتنی فهرمانی خوداو
پیغه مبه ره کانی (سه لاهی خوایان لی بی) ﴿فَحَاسِبْنَهَا حِسَابًا شَدِيْدًا وَعَدَبْنَهَا عَذَابًا ثَكْرًا﴾ واته: نازارمان دان
به نازاریکی دژوار، وه نه فهرمویت: ﴿فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَقِيْبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا﴾ نیتر ناکامی ناکاری خوْیان
چه شت و هه موو به رهمی کرده وه یان هر زیان بوو. پاشان به رهمی نه و سه رپینجی خوْیان چه شت و
په شیمان بوونه وه به لام په شیمانی هیچ دادنیکیان نادات. ﴿وَكَانَ عَقِيْبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا﴾ هه موو به رهمی
کرده وه یان هر زیان بوو. وه خوای گه وره نه فهرمویت: ﴿أَعَدَّ اللهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا فَاتَّقُوا اللهَ يَا أُولِي
الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا﴾ خودا بویان جه زه به بی زقد توندو تیژی ناماده کرد ده سا نهی
خاوهن ناوه زان، نه وانهی خاوهن باوه پین، نه شی له خودا بترسن. نه و خودا قورئانی بؤ ناردونه ته
خوار. واته: له پڑی دوایدا له گه ل نه و نازاره ی که له دنیا دا نه یانداو پیشی خستوه بویان. پاش
نه وهی خودای گه وره باسی نه و دوور له خوایانه ی کرد نه فهرمویت: ﴿فَاتَّقُوا اللهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ﴾ واته:
نهی نه و که سانه ی خاوهن بیرو هوشیکی پینکو پاستن نئوه وه که نه وان مهن نه وهی نه وان تووشی
بوون با نئوه تووشی نه بن. ﴿الَّذِينَ آمَنُوا﴾ واته: نه وانهی که باوه پریان هیتنا به خواو به پیغه مبه ره کانی
(سه لاهی خوایان لی بی) ﴿قَدْ أَنْزَلَ اللهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا﴾ واته: قورئان. وه که خودا نه فهرمویت: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا

الذِّكْرُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿۱﴾، واته: بیگومان هر نیمه قورئانمان ناردوته خواره‌وهو به‌راستی هر نیمه‌ش ده‌بیاریزین.

باس و وه‌سفی (صفة) پیغه‌مبه‌را (ﷺ)

خوای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مَبِينَاتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا﴾ پیغه‌مبه‌ریکی ناردوه که نیشانه پون که‌روه‌کانی خوتان بۆ ده‌خویتی، تا نه‌وانه‌ی به‌باوه‌پو ناکار چاکن له تاریکایی ده‌ریخاو به‌ره و پۆشناییان به‌ری و مه‌رکیش به‌خوا به‌پوای همه‌پو ناکار چاک بی، ده‌ینیژیته ناو باغاتیک جۆباریان به‌به‌ردا ده‌پوات و هه‌تا سه‌ر، هر له‌وی ده‌بن، دیاره‌خودا بژیوی باشی ده‌داتی. هه‌ندی گوتویانه: ﴿رَسُولًا﴾ مه‌نسوبه (منصوب) له‌به‌ر نه‌وه‌ی به‌ده‌لی نیشتیمال و مولا به‌سه‌یه (بدل ایشتمال و ملاسبه) چونکه پیغه‌مبه‌را (ﷺ) نه‌و که‌سه بووه که قورئانی گه‌یاندوه به‌مه‌ردم. نیینوجهریر ده‌لایت راست نه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌را (ﷺ) خزی مانای قورئانه‌و ته‌فسیره بۆ. ^۲ بۆیه خودا فه‌رموویه‌تی: ﴿رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مَبِينَاتٍ﴾ له‌پاستیدا قورئان پون که‌روه‌وه و پۆشنایه‌کی دیارو ناشکرایه. ﴿لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ نه‌م فه‌رموده‌یه وه‌که نه‌مه وایه که نه‌فه‌رمویت: ﴿كَتَبْنَا أَنْزَلْنَاهُ لِأَنَّكَ لِنُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ ^۳، واته: نه‌مه په‌راویکه ناردومانه‌ته خواره‌وه بۆ تو (نه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ)) بۆ نه‌وه‌ی خه‌لکی بزگار بکه‌یت له تاریکی یه‌کانه‌وه بۆ پووناکي. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ ^۴، واته: خوا دۆست و کارسانی نه‌وانه‌یه که بیوادارن ده‌ریان ده‌هینیت له تاریکستانی بی به‌پوایی بۆ پووناکي باوه‌پو پینمونی. واته: له تاریکایی بی دینی و نه‌فامیه‌وه بۆ پووناکي زانیاری و باوه‌پ. خوای مه‌زن نه‌و نیگیایه‌ی که ناردویه‌تی ناوبردوه به‌پووناکي که پښگای پی نیشان ده‌دری وه ناویشی بردوه به‌پوح که به‌هۆی پۆه‌وه ده‌کان زیندوو ده‌بنه‌وه. وه خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا

^۱ الحجر (۹).

^۲ الطبري (۲۲/۴۶۸).

^۳ ابراهيم (۱).

^۴ البقرة (۲۵۷).

تَهْدِي بِرَبِّهِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ^۱، واته: هر بهر شیوهیه (که وهی پی دی) قورنمان بقر تو نارد (ئی موحهمد ﷺ) به فرمانی خومان که تو نه تده زانی کتیب و نیمان چی به به لام نیته نه ومان کرده پوناکی یه که پینمونی هرکه سیتی پی ده که ین که بمانه ویت له بهنده کانمان وه به راستی تو (خه لک) پینمونی ده که یت بقر پنگای راست. وه نه فرمویت: ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا﴾ وینه ی نه م نایه ته له پیشه وه ته فسریر کراوه چند جاریک پیویست ناکا لیره دا دیسان دووباره ی بکه ینه وه سوپاس و ستایش بقر خوی گه وه.

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَنْزِلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ

أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿۱۲﴾

باسی توانای بی پایانی خودا

خوی گه وه باسی دهسته لاتی بی پایانی خویمان بقر دهکات که خودایه کی گه وه و خاوه ن دهسته لاته و وه هر نه و گه وه یی و دهسته لاته یه وای کرده که نه و نایه شی که ناردویه تی ناینیکی پیروزو گه وه و برده وامه هتا دنیا کوتایی دیت وه که نه فرمویت: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَنْزِلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ نه و خودایه ی حوت ناسمان و وه که نه وانه شی، و زه مینی وه دی هیناوه! فرمانی به نیوانیاندا دیت و ده چی، تا بزائن خوا بقر هه موشت توانایه و زانستی خوا هه موشتی ده وه ی داوه. نه م نایه ته وه که نه و نایه ته وایه که باسی نوح پیغمبر (علیه السلام) دهکات که ده لیت: به گه له کی ﴿الَّذِينَ تَرَوُا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا﴾^۲، واته: نایا نابینن که خوا چون حوت ناسمانی دروست کرده نهوم له سر نهوم. وه خوا نه فرمویت: ﴿سُبْحٰنَ لَهٗ السَّمٰوٰتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾^۳، واته: ستایشی خوا ده که ن هر حوت ناسمانه کان و زه وی و هر چی له ناویاندا یه. و نه فرمویت: ﴿وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ﴾ واته: حوت زه مینیش. وه که له هر دو سه حیحه که دا هاتوه (که سی) به نه اندازه ی بستنی زه مین به ناهق

^۱ الشوری (۵۲).

^۲ نوح (۱۵).

^۳ الاسراء (۴۴).

به‌ری خدا دهیکاته ملی تا حوت ته‌به‌قهی زه‌مین^۱ واته: هه‌قی لی نه‌سینتی. وه له سه‌حیی بوخاریا هاتوه (ده‌بیرته‌خواره‌وه به‌موی داگیر کردنی نه‌و بوسته زه‌مین‌ه‌وه تا حوت ته‌به‌قهی ژیر زه‌مین)^۲ وه باسی پزگاگان و ته‌کانی به‌هیزیم له پیشه‌کی (البداية و النهایة) دا کردوه له باسی وه‌دی هانتی زه‌مین^۳ سوپاس و ستایش بی خودا. وه‌ه‌ندئ مانای حوت زه‌مینیان به حوت هه‌ریم داناو. نه‌وهی نه‌م بچوونه‌ی هه‌یه لایاوه له پاسته پئی و دور که‌وتوه‌ته‌وه له پاستی، دژی قورئان و سونه‌ته به‌بی سه‌نه‌و به‌لکه.

ته‌فسیری سوره‌تی «التحریم»

له مه‌دینه هاتوه‌ته خواره‌وه

﴿يَأْتِيَا النَّبِيَّ لِرَّحْمٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْنِي مَرْضَاتِ أَرْوَاجِكَ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَأَنِي الْعَلِيمُ الْحَدِيثُ ﴿٣﴾ إِنْ نُبُوًّا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيْلُ وَصَلِحَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةَ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٤﴾ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَرْوَاجًا خَيْرًا مِمَّنْ مَسَّكُنَّ مُؤْمِنَاتٍ مٌؤْمِنَاتٍ قَلِيلَاتٍ تَتَّبِعُونَ عِبَادَاتٍ سَجَدَتْ تَتَّبِعُونَ

﴿وَأَنْبَأَكَ﴾

خودا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) ناگادار ده‌کاته‌وه له‌سه‌ر نه‌و شته‌ی که بوی ره‌وا بینبوه له خوی نا‌ره‌وا ده‌کات، وه باسی که‌فاره‌تی سوینده‌که‌ی و سه‌ره‌نشتی خیزانه‌کانی ده‌کات له‌سه‌ر دل‌گران کردنی

بوخاری پیاویتی کردوه له کیتابی (الایمان و النذور) دا له عوبه‌بیده‌ی کورپی عومه‌بیره‌وه ده‌لئیت: بیستم له عایشه نه‌ی ووت: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) لای زه‌ینه‌بی کچی جه‌ش نه‌مایه‌وه شه‌ریه‌تی هه‌نگوینی نه‌خواره‌وه، من و هه‌فسه پزکه‌وتین هه‌ر یه‌کی‌کمان پیغه‌مبه‌ری (ﷺ) هاته لا با پئی بلی: بۆنی سه‌مفی و شتر خوارت لی دئ ئایا نه‌و سه‌مفوت خواره‌وه؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چوو له لای یه‌کی‌کیان نه‌وه‌ی پئی ووت فه‌رمووی: (نه‌مخواره‌وه، لای زه‌ینه‌ب شه‌ریه‌تی هه‌نگوینم خواره‌دۆته‌وه نیتر هه‌رگیز نایخۆمه‌وه) نه‌م ئایه‌ته هاته خواره‌وه: ﴿يَأْتِيَا النَّبِيَّ لِرَّحْمٍ مَّا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ﴾ تا نه‌فه‌رموویت: ﴿إِنْ نُبُوًّا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا﴾ له‌سه‌ر عایشه و هه‌فسه. ﴿وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاجِهِ حَدِيثًا﴾ بۆ نه‌وه‌ی

^۱ فتح الباری (۱۲۴/۱۵)، مسلم (۱۲۲۲/۳).

^۲ فتح الباری (۱۲۴/۵).

^۳ البداية و النهایة (۱۹/۱-۲۰).

که پیغمبر (ﷺ) فرمودی: (نه خیر شهربه تی هه نگوینم خواردۆتوه) ئیبراهیمی کوپی موسا ده لئیت له هیشامه وه (ئیت هرگیز ناخۆمه وه وا سویتدم خوارد هه وال به کس مه ده له و بارهیه وه) ^۱ وه هر بهم شیوهیه که کتابی ته لاقا (کتاب الطلاق) هر بهم سه نه ده پڕوایه تی کردوه و ته کانیشی لئیه وه نزیکه. ^۲ پاشان ده لئیت: (مه غافیر سه مئیکی شیرین و بۆن ناخۆشه له و شتر خوار دیته دهر. گوتراوه سه مفی پئوهیه وه ختی پئوهی دیار بی. موفره ده کهی (مغفور) پئی نه گوتری: (مغافیر) جه وه رهش هر وای گوتوه. وه ئه م سه مغه (الصمغ) له م دره ختانهش ده دریت وهک (عوشرو سه مام و سه له م و ته لچ) (العشر و الشام و السلم و الطلح) وه ده لئیت: (الرمث) به که سره واته: له وه پرگایه که له وه پرگاکانی و شتر (که نه و خوارده نه تامه کهی ترشه) وه ده لئیت: (عُرفوط) و شتر خۆره سه مفی لئ ده دریت. موسلمیش ئه م فرموده ی پڕوایه تی کردوه له سه حیه که یا له کیتابی ته لاقدا (کتاب الطلاق) له عایشه وه بهم شیوهیه. بهم وته یهش وهک چۆن بوخاری هینابوی له (الایمان و النذور) دا. ^۳ پاشان بوخاری پڕوایه تی کردوه له (کتاب الطلاق) دا له عایشه وه ده لئیت: پیغمه بهری خودا (ﷺ) هه زنی له حه لئاو هه نگوین نه کرد. کاتی له نوژی عه سر نه گه پرایه وه نه چوه لای خیزانه کانی له به کیکیان نزیک نه بوه وه. چوه لای هه فسه نه وه نه لای مایه وه زیاد له نه ندازه ی خۆی. غیره تم هه لسا. پرسیارم کرد بئیان ووت: ژنیکی خزمی هیزه یه که هه نگوینی به دیاری بۆ هینا بوو. شهربه تی هه نگوینی دا به پیغمه بهر (ﷺ) ووت: سویتد به خوا نه بی فیلئیکی لئ به کین. به سه وده ی کچی زه معم (زعمه) ووت: پیغمه بهری خودا (ﷺ) که هاته لای نزیکت نه که ویتته وه، که لیت نزیک بوه وه، پئی بلئ مه غافیرت خواردوه. نه فرموی نه خیر نه مخواردوه. پئی بلئ: ئه ی نه و بۆنه چیه لیت دئی. پیغمه بهر (ﷺ) نه فرمویت لای هه فسه شهربه تی هه نگوینم خواردوه ته وه. بلئ: هه نگه که ی به داری و شتر خواره وه نیشته وه منیش و نه لئیم ئه ی سه فیه تۆیش وا بلئ. عایشه ده لئیت: سه وده ووتی: سویتد به خوا که پیغمه بهری خودا (ﷺ) گه یشته دهرگا که ویستم نه وه ی که تۆ بئیت ووتم پئی بلئیم له ترسی تۆ. کاتی لئی نزیک بوه وه سه وده پئی ووت: ئه ی پیغمه بهری خودا (ﷺ) مه غافیرت خواردوه؟ فرموی: نه خیر. ده لئیت: ئه ی نه م بۆنه چیه لیت دیت؟ پیغمه بهر (ﷺ) فرموی: (لای هه فسه شهربه تی هه نگوینم خواردوه ته وه). ده لئیت: هه نگه که ی به داری و شتر خواره وه نیشته وه ته وه. کاتی لای دایه وه لای من. منیش وام ووت. وه ختی لای دایه وه بۆ لای سه فیهش هر وای ووت: کاتی لای کرده وه بۆ لای هه فسه. هه فسه ده لئیت: ئه ی پیغمه بهری خودا (ﷺ) شهربه تی هه نگوینت نه ده می؟ فرموی:

^۱ فتح الباری (۵۸۲/۱۱).

^۲ فتح الباری (۲۸۷/۹).

^۳ مسلم (۱۱۰۰/۲).

(پیوستم پتی نیه) ده لیت: سهوده ده لیت: سویند به خوا لیمان حرام کرد. ووم: کچی بی دهنگ به.^۱ نه مه قسه ی بوخاریه موسلمیش ریوایه تی کرده.^۲ وه لای موسلم عانیشه ده لیت: پیغمبر (ﷺ) نذری پی ناخوش بوو که بونی ناخوشی لی بی^۳ بویه پتیمان گوتوه: مه غافیرت خواردوه چونکه بونه که ی ناخوش بوو. وهختی فرموی: (نه خیر شهربه تی هه نگوینم خواردوه) گوتیان: ههنگه که به داری و شتر خواروه نیشتوه ته وه. واته: که سه مغه که ی مه غافیره. بویه شو هه نگوینه ی خواردوته بونی دی. جه وه ری ده لیت: کاتی ههنگه که پیوه ده نیشیته وه و نه یخوات، وه به هه نگیش گوتراوه (جوارس) وه ک شاعر ده لیت: (تظل علی الثمراء منها جوارس) واته: ههنگ به رده وام وا به سر گول و به روه ده نیشیته وه. وه ده لیت: (الجرس) و (الجرس) دهنگی هیواش. ووتراوه: گویم له دهنگی بالنده یه: وهختی گویی له ده نوکی بی که بدا له شتی بیخوات. وه له م فرموده دا هاتوه (دهنگی بالنده ی به ههشت ده بیسن) نه سمعه ی ده لیت: له مه جلیسی شوعبه دا دانیشتیوم ده لیت: (فیسمعون جرش طیور الجنة) به پیتی (شین) منیش ووم: جرس؟ سهیری کردم ده لیت: لئی وه رگره چونکه نه و با شتر ده زانی له نیمه.^۴ مه به ست لیره دا نه وه یه که حفسه شهربه تی هه نگوینه که ی داوه به پیغمبر (ﷺ) نه ویش له ریگای هیشامی کوری عوروه وه وه نه ویش له باوکیه وه له پوریه وه عانیشه. وه له ریگای نیبنوجوره یجه وه له عتاوه نه میش له عوبه یدی کوری عومه یره وه له عانیشه وه که زینه بی کچی جهش شهربه تی هه نگوینی دا به پیغمبر (ﷺ) وه عانیشه و حفسه هه لسان به و فیله پتی هه لسان فاله أعلم. وه نه وه ی که نه بیته به لگه له سر نه وه ی که عانیشه و حفسه هه لسان و نه و فیله یان کرد نه و فرموده یه که نیمام نه حمد ریوایه تی کرده له موسنه ده که یا که ده لیت: له نیبنوعه باسه وه ده لیت: به به رده وام هه ولم نه دا که پرسیار بکه م له عومری کوری خهتاب له و دوو تافره ته ی که خیزانی پیغمبر بوون (ﷺ) خوی گوره له باره یانه وه فرمویه تی: ﴿إِنْ نُوْبًا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا﴾ تا حجی کرد منیش له گه لیا حه جم کرد له ریگا لایدو و چه ناو دارستانه که بؤ ده ست به ناوگه یانندن پاشان هاته وه بؤ لام ناوم کرد به ده ستیدا ده ست نوژیی گرت. ووم: نه ی گوره ی موسولمانان. نه و دوو ژنه کین که له دزی پیغمبر (ﷺ) قسه یان کردبوو به یه ک و خوی گوره فرموی: ﴿إِنْ نُوْبًا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا﴾ عومه ده لیت: نه ی نیبنوعه باس قسه که تم به

^۱ فتح الباری (۲۸۷/۹).

^۲ مسلم (۱۱۰۱/۲-۱۱۰۲).

^۳ مسلم (۱۱۰۲/۲).

^۴ المجموع المغیث (۳۲۰/۱).

لاوه سهیره. زوهری ده لیت: به خوا عومر پتی ناخوش بوو نو پرسیاره یی کرد به لام نه یشارده وه. ده لیت: عائیشه و حفسه بوون. ده لیت: پاشان فرموده که دینیت و عومر ده لیت: نیمه ی قوره یسی له کاتی نه فامیدا هیچ حیسابیکمان بؤ ژن نه ده کرد، کاتی چوپونه مه دینه. بینیمان ژان زالن به سره پایوه کانیاندا وای یی هات ژنه کانمان له وانه وه فیریوون و به گوئیان نه ده کردین. ده لیت: ماله کهم له لای مالی نومه یی کورپی زهید بوو له عوالی ده لیت: پوژیک له ژنه کهم تورپه بووم نو ویش به رامبهرم وه ستاو وه لامی داموه پیتم ناخوش بوو به رامبهرم وه ستا پتی ووتم: به لاموه سهیره که پیتم ناخوشه قسه له قسه تا بکه م سویند به خوا ژنه کانی پیغمبر (ﷺ) به ره و پوی نو وستن وه ژنی وایان هه یه که له به یانیه وه هتا شه و نزیکی پیغمبر (ﷺ) نابنه وه. عومر ده لیت: چومه دهره وه پوژسته لای حفسه ووتم: نایا به ره و روی پیغمبر (ﷺ) نو وستن. ده لیت: به لئی، ووتم: یه کیک له نیوه پوژئی تا نیواره لئی دور نه که ویته وه؟ ده لیت: به لئی گوتم: هر یه کیک له نیوه وای کردی زیانبار بوو و تیا چوه. ناخو هر یه کیکتان ناترسی له خوا که غزه بی یی بگری له سر نو تورپه بوونی پیغمبر (ﷺ) نو کاته نو که سه تیا چوه. به ره و پوی پیغمبر (ﷺ) مه وستو و پرسیاره هیچی یی مه که. داوا له من بکه هر چیه کت پیویست بوو تو له خوت بابی مه به نو هی له گه لته جوانتره و خوشه ویست تره له تو له لای پیغمبر (ﷺ) مه به ستی عائیشه بوو، ووتی: پایویکی نه نساری دراوسیم هه بوو به توره پوژئی یه کیکمان نه چوپونه خزمه ت پیغمبر (ﷺ) پوژئی نو نه چوو پوژیکیش من نه پوژستم. هه والی نیگا و شتی تریشی بؤ نه هینمان وه منیش هر به و شیوه یه بؤ نو م نه هینما. ده لیت: نیمه له وکاته دا ترسمان له مه لیک یی له مه لیکه کانی غسان هه بوو که بدا به سرمانا و داگیرمان بکا. هاوه له کهم پوژیک دابه زی پاشان عیسا هاته وه دای له دهرگا کهم پاشان بانگی کردم چوموه دهره وه بؤ لای. ده لیت: پوداویکی زور گوره پویداوه. گوتم: چیه غسانیه که هاتوه؟ ده لیت: له وه گوره ترو خراپتر. پیغمبر (ﷺ) له ژنه کانی جیا بوه توه ووتم: حفسه دامو زیانبار بوو. من وام ده زانی وایه و ژنه کانی ته لاق داوه هتا وه ختی نوژیی به یانیم کردو جله کانم هه لگرت و پوژستم بؤ نو و او چوموه لای حفسه نه گریا. ووتم: پیغمبر (ﷺ) خودا (ﷺ) ته لاقی داون. حفسه ده لیت: نازانم. نو هه پیغمبر (ﷺ) به ته نیا له و گه نجینه دایه چومه لای نو منداله (غولامه) ره شه که لای بوو گوتم: نیژنم بؤ وهرگره. منداله که چوه ژوره وه پاشان هاته وه بؤ لام ده لیت: باسی تو م بؤ کرد قسه ی نه کرد. عومر ده لیت: پوژستم بؤ لای مینبهره که له وکاته دا کومه لیک دانیشتبوون ده گریان. منیش که میک دانیشتم پاشان خوم نه گرت. چومه لای منداله که گوتم: نیژنم بؤ عومر وهرگره چوه ژوره وه هاته دهره وه ده لیت: باسی تو م بؤ کرد قسه ی نه کرد پوژستم وه بؤ لای مینبهره که دانیشتم پاشان خوم نه گرت چومه وه بؤ لای منداله که گوتم: نیژنم وهرگره بؤ عومر

پژشت و پاشان هاتوه ده لئيت: باسي تۆم بۆ كرد قسه ي نه كرد. منيش گه پاره داوه. وه ختنيكم زاني منداله كه بانگم ده كات. ده لئيت: ئيزني داي بپۆره ژوره وه. سلّوم له پيغه مبهري كرد (ﷺ) له سره سيريك پاكشا بوو كه جيگاكي ديار بوو له لاتة نيشتيا (له له شيا) ووتم: ئه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) خيزانه كانت ته لاق داوه؟ سه ري بۆم به رز كرده وه و فرمووي: (نه خيز) ووتم: (الله اكبر) نه گه رت بينين و چاوت پيمان نه كهوت ئه ي پيغه مبهري خودا ئيمه ي خه لگي قوره يشي خه لگيك بووين زالّ بووين به سر ژاندا وه ختي هاتينه مه دينه خه لگيكمان چا و پي كهوت كه ژنه كانيان زالّ به سه ريانا. ژناني ئيمه يش له وانه وه فيري ئه وه بوون. عومره ده لئيت: پۆژيك توپه بووم له ژنه كه به ره و پووم وه ستا ده ستي ئه خسته كارم پيم ناخوش بوو كه به و شيويه قسه ده كات. ده لئيت: تو پيت ناخوشه قسه له قسه تا بكم. سويند به خوا ژنه كاني پيغه مبهري (ﷺ) پوه پوي پيغه مبهري ده وه ستن وه به كيك له ژنه كاني ئه مرۆ تا ئيواره ليتي به دور بووه. منيش گوتم ئه وه ي ئه و كاره ي كردوه داماوو زه ره رۆمه ند (زيانبار) بووه له ئيوه. ناخو هيچ كه سيكتان ناترسن كه خودا غه زه بي ئي بگري له سر توپه بوني پيغه مبهري خوا (ﷺ) ليتي ئه و كاته ئه و كه سه تيا چوه و داماو بوه. پيغه مبهري خودا (ﷺ) زه رده خه نه يكي كرد (پيگه ني) ووتم: ئه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) چومه لاي هه فسه پيم گوت: له خۆت نه گورپيت كه هاوه له كه ت له تو جوانتره يا خوشه ويست تره له لاي پيغه مبهري خودا (ﷺ) له تو، جاريكي تريش پيگه ني. ووتم: له خزمه تت بم ئه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) فرمووي: (به لي) دانيشتم سه رم به رز كرده وه له و مالا سويند به خوا هيچ شتنيكم نه بيني كه به رچاوم بگري جگه له توره كه به (پارچه قوماشي) ووتم: ئه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) داوا بكه له خودا! كه بزوي ئومه ته كه ت فراوان بگا. خودا بزوي فارس و پومي فراوان كردوه كه خوانه ناسن، هه لسايه وه و دانيشت فرمووي: (تو گومانت هه به ئه ي كوپي خه تاب! ئه وانه گه ليكن خوش گوزه رانيان بۆ پيش خراوه له ژياني دنيا دا) ووتم: ئه ي پيغه مبهري خودا (ﷺ) داواي ئي بوردم بۆ بكه! سويندي خواردبوو كه نه چپته لايان هه تا مانگيك ئه وه نده دل گران بوو ليتيان هه تا خواي مه زن ناگاداري كردو عتابي ئي گرت.^۱ بوخاري و موسلم و ترميزي و نه سائي له چه ند پيگاوه پيوايه تيان كردوه.^۲ وه بوخاري و موسلم پيوايه تيان كردوه له ئيبنوعه باسه وه ده لئيت: ساليك مامه وه و چاوه پروانم كرد ئه م ويست (كه پرسيار له عومه ري كوپي خه تاب بكم له ئايه تيگ ئه م ده تواني پرسيار ي ئي بكم شه رم ئي ده كرد) هه تا پژشت بۆ چه ج منيش له گه لي پژشم بۆ چه ج به پيگا ده رپژشتين له پيگا لايدار جووه دارستانيك بۆ ده ست به ئاوگه ياندين ده لئيت: وه ستام تا هاتوه پاشان له گه لي كه و تمه پيگا.

^۱ احمد (۲۴-۲۳/۱)، فرموده يكي سه حيحه.

^۲ فتح الباري (۱۸۷/۹) (۱۲۷/۵)، و مسلم (۱۱۱/۲)، و تحفة الاحوذی (۲۲۴/۹)، و النسائي في الكبرى (۳۶۶/۵).

وتم: نهی گهردهی موسولمانان نهو دوو ژنه کئی بوون به پوی پیغمبری خودا (ﷺ) وهستان بهیه که وه.^۱ نهه قسهی بوخاری و موسلمه که نه لاین: نهو دوو ژنه کئی بوون که خوی گوره فرموی:

﴿وَإِنْ تَقَلَّهْرًا عَلَیْهِ﴾ عومر ده لیت: عایشه و حفسه بوون. پاشان به دریزی فرموده که ی باس کرد.^۲ وه هندیکیان کورتی کرده ته وه. هه میسان موسلم ریوایه تی کرده له عبدالله ی کوری عه باسه وه ده لیت: عومری کوری خه تاب بوی باس کردم ده لیت: وهختی پیغمبری خودا (ﷺ) له خیزانه کانی جیا بووه وه چومه مزگوت خه لکی ورده به ردیان نه دا به یه کاو نه یان گوت: پیغمبری خودا (ﷺ) ژنه کانی ته لاق داوه. نه م بوداوه پیش فرمان دان بوو به خودا پویشین (الحجاب) منیش گوتم نه مری نه بی به ته وای بزائم باسه که ی دست پی کرد له چونیه وه بوی لای عایشه و حفسه و ناموزگاری کردنیان وه تا گه یشته نه وهی که ده لیت. چومه ژوره وه گه یشته ریاح که مندالیکی (غولامیکی) پیغمبری خوا بوو (ﷺ) که له لای بوو له بهر ده رگای گه نجینه که دا دانیشتبوو. بانگم کردو گوتم نهی ریاح داوای نیزم بوی بکه تا بجم بوی خرمهت پیغمبری خودا (ﷺ) نه وهی پیشه وهی باس کرد تا گه یشته نه وهی که ده لیت: گوتم: نهی پیغمبری خودا (ﷺ) نیشی ژنانت بوی له بهر گرانه؟ نه گره ته لاقیان بدهی خوا له گه ل تویه و فریشته کان و جویره نیل و میکائیل و من و نه بو به کرو خاوه ن باوه رانیسه له گه ل توین سوپاسی خودا نه که م کم جار هه یه قسه یه کم کردیت تومیدم نه بو بی که خودا به راست قسه که م لی وه رگری و ته سدیقی کرده. ده لیت نه م نایه ته هاته خوار که نایه تی سه ریشک کردنه نه فرمویت: ﴿إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ فَنِلَّتْ تَبَّتْ عِدَّتِ سَخِرَتْ تَبَّتْ وَأَبْكَرًا﴾ نه گره تویه ته لاق بدا شایه تا په روره رنده ی نه و ژنانی له تویه باشتری بداتی: ژنانیکی گهرده نکه چی به باوه پی بهر فرمانی له خراپه په شیمانی خوا په رستانی پوژووگر، له پیوه ژنان و کیزان. وه له نایه تی پیش نه م نایه ته دا نه فرمویت: ﴿إِنْ نُؤْبَأَ إِلَى اللَّهِ فَقَدَ صَعَتْ قُلُوبُكُمْ وَإِنْ تَقَلَّهْرًا عَلَیْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجَمْرِيلٌ وَصَلِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَكِ كَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ﴾ باشی نه وه یه که هه ردوکتان به ره و خودا بگه ریته وه. دیاره دلثان به ره و نا په وا لایداوه. گره له دزی نه م ببینه یه ک. نه وسا خودا دؤسته تی و له مه به ولا جو برائیل و باوه پدارانی چاک و فریشته کان، پشتی ده گرن. گوتم: ته لاق داون؟ فرموی: (نه خین) هه لسام و له ده رگای مزگه و تا به دهنگی بهرز هاوارم کرد: ژنه کانی ته لاق نه داوه. نه م نایه ته هاته خواره وه که خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ

۱ فتح الباری (۵۲۵/۸).

۲ مسلم (۱۱۰۸/۲).

أَلْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ ۖ وَوَرَدُوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلَّهُ الَّذِينَ يَسْتَنِيظُونَهُ مِنْهُمْ ۖ ۱، واته: وه كانتك هه والىكيان پى بگات ده باره‌ى ناسايش وه منعايه تى يان له باره‌ى ترسه وه بلاوى ده كه نه وه به لام له لای پیغه مبهرو كاربه ده ستانى خوځيان بيان ووتايه ده يانزانى راسته قينه كه‌ى كامه يه و نه و جوره ده نگو باسه له كوټوه سهريان هه لداوه. وه من بووم له و شته تى گه يشتم. ۲ وه هر بهر شوپوه يه سه عيى كړې جو به يرو عيكريمه و موقالتى كړې حيان و زه حاك و كه سانى تروش گوتويانه. ۳

﴿وَصَلِّحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ واته: نه بوبه كرو عومر. حه سنى به سرى: عوسمانيشى بى زياد كروه. وه له يسى كړې نه بوسوله يم له مواجهه وه ﴿وَصَلِّحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ده لئيت: عه لى كړې نه بوتالليش. بوخارى پويوايه تى كروه له نه نه سه وه ده لئيت: عومر ده لئيت: ژنه كانى پيغه مبهرو (ﷺ) دژى پيغه مبهرو كټوبونه وه پيتم گوتن: وه ك خدا نه فهرمويټ: ﴿عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَنَّ أَنْ يُدْلَهُ ۖ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَ ۖ﴾ ۴ نم نايه ته هاته خواره وه. ۵ له پيشه وه باس كرا كه چه نده نايه ته له چند شوينا پيكي قسه ي عومر هاتوه ته خواره وه له و نايه تانه له باره‌ى خوځاپوشينه وه وه له ديله كانى به دراو له وه‌ى كه ده لئيت نه گه ر مه قامى ئيبراهيمت بكردايه ته شويني نوټز خواى گوره نم نايه ته‌ى نارده خواره وه كه نه فهرمويټ:

﴿وَأَخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّ ۖ﴾ ۶، واته: (پيمان ووتن) شويني ئيبراهيم بكه نه جينگاي نوټز. وه ئيينونه بى حاتم پويوايه تى كروه له نه نه سه وه ده لئيت: عومر ي كړې خه تاب ده لئيت: شتيكم بيست كه له نيوان پيغه مبهرو (ﷺ) ژنه كانيا پوى داوه گوتم نه پوډم بى لاي ژنه كان و نه ليم: واز نه هينن له پيغه مبهري خودا (ﷺ) خودا ژنانى له نيوه باشتري له باتى نيوه ده داتى. هه تا چوومه لاي دواين ژنى پيغه مبهرو (ﷺ) پيى گوتم: نه‌ى عومر پيغه مبهرو (ﷺ) خوى ناموزگارى ژنه كانى پى ناكړى. هه تا تق نه يه يه ناموزگاريان بگى. ده لئيت: منيش وازم هيناو خواى گوره نم نايه ته‌ى نارده خواره وه كه نه فهرمويټ: ﴿عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَنَّ أَنْ يُدْلَهُ ۖ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَ ۖ مُؤْمِنَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ فَعِنَلَيْ تَبَلَدَاتٍ سَيَحِبَّنَّ نَيْبَاتٍ وَأَبْكَارًا ۖ﴾ ۱ ۱ نه و نه‌ى كه وه لامى داوه له سه ر ناموزگارى كرنى ژنه كانى پيغه مبهرو (ﷺ)

۱ النساء (۸۳).

۲ مسلم (۱۱۰۵/۲).

۳ الطبري (۴۸۶/۲۳).

۴ فتح الباري (۵۲۸/۸).

۵ البقرة (۱۲۵).

۶ الطبري (۴۸۸/۲۳).

نوموسه له مه بوو وه که له سه حیوی بوخاریا هاتووه.^۱ وه نه فرمویت: ﴿مُسَلِّمَاتٌ مُّؤْمِنَاتٌ قَنَاطٌ عَیْدَاتٌ﴾ ماناکه ی ناشکراو دیاره وه نه فرمویت: ﴿سَلِّحَاتٌ﴾ پښوگر. نه بوهوریره و عانیسه و نیبنوعه باسو و عیکریمه و مواجهدو سعیدی کوپی جوبه یرو عتارو محمدی کوپی که عبی قهرزی نه بو عبدالرحمانی سه له می و نه بومالکو شیراهمی نه خعی و حسه نو قه تاده و زه حاکو په بیعی کوپی نه نه سو سویدی و که سانی تریش ووتیانه.^۲ وه نه فرمویت: ﴿نُبَّیْنَتْ وَأُنْكَرَا﴾ هه یانه بیوه ژنو هه شیانه کینن. بز ناروزی دل نه مه باشتره و دل زیاتر ده کاتته وه بویه خوی گوره فرموویته: ﴿نُبَّیْنَتْ وَأُنْكَرَا﴾.

﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَوًّا أَنفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقَوُّهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾^۳ يَأْتِيهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْذَرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تَجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۷﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا نُورًا إِلَىٰ آلِهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزَىٰ اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتَيْمْنَا نُورَنَا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۸﴾

شاهزادانې که سو و کار له نابین و پموشتی جوان

خودای مه زن فرموویته: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَوًّا أَنفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقَوُّهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ نهی که لی خاوهن باوه پان! خوتان و که سو و کاریشتان له نو ناگره بیاریزن که سووته مه نی له مه ردمو و به رده. فریشته ی زه برو زهنگو و توندو تیژی پی پاده گن، خوا جوونیان فرمان پییدا. له فرمانی ده رناکه ون و هرچی به وانی ده سپیری به جیتی دینن. علی کوپی نه بو تله ده لیت: له نیبنوعه باسوه ﴿قَوًّا أَنفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ ده لیت: ناکارتان با له سر فرمانی خودا بی و خوتان بیاریزن له و گونا هانه ی که فرموویته وازی لی بینن. فرمان بکه ن به که سو و کاریشتان که یادی خودا بکه ن خودا له ناگره پزگارتان ده کا.^۲ مواجهد ده لیت: ﴿قَوًّا أَنفُسُهُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ واته: له خودا بترسن و ناموزگاری که سو و کاریشتان بکه ن که له خوا

^۱ فتح الباری (۱۶/۸).

^۲ الطبری (۴۹۰/۲۳)، و القرطبی (۱۹۳/۱۸)، الدر المنثور (۲۲۴/۸).

^۳ الطبری (۴۹۱/۲۳).

بترسن^۱ قہ تادہ دلئیت: فرمانیان پی دہکا کہ بہ ندایہ تی خودا بکن و خویان لادہن لہ بی فرمانی خوداو وہ خودا چۆن پی خۆشہ و امامہ لہ یان لہ گہ لا دہکا و یارمہ تیشیان ئەدا لہ سہری. وہ ئەگہر بی فرمانیہ کیان لی بینرا سہرزہ نشتیان دہکا و ناگاداریان دہکا کہ وازی لی بینن.^۲ زہحاک و موقالت گوتویانہ: موسولمان پیویستہ لہ سہری کہ کہ سوکاری و ئەو بہ ندو کہ نیزہ کانی کہ بہر فرمانی ئەون شارہ زایان بکات لہ و شتانہ تی کہ خودا فرزی کردوہ لہ سہریان و ئەو شتانہ ییش خودا فرموویہ تی وازی لی بینن.^۳ وہ لہ مانای ئەم نایہ تەدا لہ و فرمودہ ییہ کہ ئەحمدو ئەبودادو تیرمیزی رپوایہ تیان کردوہ عبدالملکی کوی پەبیعی کوی سہبرہ لہ باوکیہ و ئەمیش لہ باپیریہ وە دلئیت: پیغہ مہبری خودا (ﷺ) فرموویہ تی: (فرمان بدەن بە مندال بە نوپۆ کردن وەختی تەمەنی گەیشتە حەوت سال، کاتی تەمەنی گەیشتە دەسال لێ دەن لەسەری) یانی ئەگہر نوپۆی نە کرد. ئەمە و تەبی ئەبودادوہ. تیرمیزی دلئیت: ئەم فرمودہ ییہ فرمودہ ییہ کی چاکہ (ہذا حدیث حسن).^۴

سوتە مەنی جەھەنم و فریشتەکانی

خودای گەورہ ئەفرمویت: ﴿وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ واتە: سوتە مەنی یەکەمی لہ جیاتی دارا لەشی بە نیادە مە کہ تیی فری دەدری ﴿وَالْحِجَارَةُ﴾ مە بەست پی پی ئەو بتانہ ییہ کہ پەستراون. وە ک خودای مەزن ئەفرمویت: ﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ﴾، واتە: بە راستی نیوہ و ئەوانەشی دەتان پەستن جگہ لہ خوا (دەبنە) سوتە مەنی و ہەلگیر سیتەری نۆزەخ. نیبنومە سعودو موجدو ئەبوجە عفری باقرو سودی گوتیان: ئەوہ بەردیکە لہ کبریت. موجدو ئەمە ییشی بی زیاد کردوہ و دلئیت: بۆنی پیس ترہ لہ مردارۆ بوو (جیفە)^۱ وە ئەفرمویت: ﴿عَلَيْهَا مَلَكُوتٌ غَلَاطٌ شِدَادٌ﴾ واتە: سروشتیان وایہ کہ زۆر بە زہبرو زہنگن و خودا بە زہمی لہ دلایان لاپردوہ بەرانبەر بە خوانە ناسان ﴿شِدَادٌ﴾ زۆر توندو تیزن شیوازیان زۆر گەورہ و ترسناک و ناہەموارہ. وە ئەفرمویت: ﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾ واتە: ہەرفەرمانتیکیان پیبکریت بە پەلە

^۱ الطبري (۲۳/۴۹۲).

^۲ الطبري (۲۳/۴۹۲).

^۳ القرطبي (۱۸/۱۹۶).

^۴ احمد (۳/۴۰۴)، أبوداود (۱/۳۳۲)، تحفة الاحوذی (۲/۴۴۵)، فرمودہ ییہ کی حەسەنہ.

^۵ الانبياء (۹۸).

^۶ الطبري (۱/۳۸۱).

جیبه جیی ده‌کن. چاروتوکاندنیک دوا ناکه‌ون و زرد به توانایشنو ماندوو نابن. ئا ئه‌وانه زه‌بانیه‌ن (الزبانیة) په‌نا به‌ خوی گه‌وره لییان.

له‌ پۆژی قیامه‌تدا عوزر خوازی له‌ خوانه‌ناس وهرناگیری

خودای مه‌زن ئه‌فرمویت: ﴿بِأَيِّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا نَعْدِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی خوانه‌ناس بوون! ئه‌مۆ عوزر خوازی پی‌ ناوی. دیاره‌ هرچی کردوتانه‌ هر له‌ وه‌ جه‌زاتان ده‌دری. واته: له‌ پۆژی قیامه‌تا به‌ خوانه‌ناسان ئه‌ووتی داوای ئی بوردن مه‌کن چونکه‌ لیتان وه‌رناگیری. وه‌ تۆله‌تان هر له‌سه‌ر ئه‌وه‌ ده‌دری که‌ کردوتانه‌ واته: له‌سه‌ر کرداره‌کانتان جه‌زاتان ئه‌دریته‌وه‌.

هه‌ ئنان بۆ گه‌رانه‌وه‌ی پاست و دروست

پاشان خودای مه‌زن فرموویه‌تی: ﴿بِأَيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ثُبُوءًا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا رَبَّنَا نُورًا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ ئه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌پان به‌ره‌و خوا بگه‌پئته‌وه‌، گه‌رانه‌وه‌ی پاست و دروست، شایه‌دا په‌روه‌رنده‌تان گوناھتان له‌سه‌ر لابه‌ری و بتان نیرتته‌ ناو باغاتیک جۆ باریان به‌ به‌ردا ده‌پوا. خوا پیغه‌مبه‌رو ئه‌وانه‌ی له‌گه‌ل ئه‌و باوه‌پان هیناوه‌ سووک و هه‌ناسه‌ سارد ناکاو تیشکی ئه‌وان له‌ پیشیان و له‌ لای پاستیانه‌وه‌ هه‌میشه‌ له‌ جووله‌ و بزوتندایه‌، ئه‌لین: ئه‌ی په‌روه‌رنده‌مان! تیشکه‌که‌مان بۆ زیاتر که‌ و لیمان خۆشبه‌، خۆت له‌سه‌ر هه‌موو شت توانای. ﴿تَوْبَةً نَّصُوحًا﴾ واته: گه‌رانه‌وه‌یه‌کی پاست و دروست که‌ تاوانه‌کانی پێشوو هه‌موو بسپرتته‌وه‌ هرچی گوناھو به‌دکاری له‌ گوناھباره‌ هه‌موو لابه‌ری وازی پی‌ بیتی له‌ هه‌موو خوڤه‌ وشتیکی ناشیرین. وه‌ ئه‌فرمویت: ﴿عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ شایه‌دا خوا وه‌ری بگری. ﴿يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ﴾ واته: له‌ پۆژی قیامه‌تدا خودا پیغه‌مبه‌رو (ﷺ) ئه‌وانه‌ی له‌گه‌ل ئه‌ون سووک و هه‌ناسه‌ ساردیان ناکات. ﴿نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ﴾ وه‌ک له‌ پێشه‌وه‌ له‌ سوره‌تی هه‌دیددا (الحدید) باس کرا. ﴿يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا رَبَّنَا نُورًا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾. موجاهدو زه‌حاک و هه‌سه‌نی به‌سری که‌سانی تریش گوتویانه: خاوه‌ن باوه‌پان ئه‌مه‌ ئه‌لین وه‌ختی ئه‌بینن تیشکی دوپه‌وه‌کان

نہ کوڑتہ تو له پڙی قیامتہ تا. ۱ نیمای نُه حمد ربیوایتی کردوه له پیاویک که له بهنی که نانه بوو ده لیت: له پشت پیغمبری خوداوه نویژم کرد گویم لی بوو نئی فرموو: (نئی خودایه له پڙی قیامتہ تا سوکو وه ناسه ساردم نه که ی). ۲

﴿يَأْتِيهَا النَّبِيُّ جِهْدَ الْكُفَّارِ وَالْمُنَافِقِينَ وَأَغْلَطَ عَلَيْهِمْ ۖ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطَ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ ﴿٢﴾﴾

فرمان دان به غه زاکردنی خوانه ناس و دوپروکان

خوای گوره نه فرمویت: ﴿يَأْتِيهَا النَّبِيُّ جِهْدَ الْكُفَّارِ وَالْمُنَافِقِينَ وَأَغْلَطَ عَلَيْهِمْ ۖ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ نئی پیغمبر! له گه ل نئو خودانه ناسانه و نئو دوپروانه جهنگ بکه زه بوو زهنگیشیان نیشانده. شوینی نئوانه ناگره و چاره نووسیان زور خرابه. خوای گوره فرمان نئدا به پیغمبری خودا که جهنگ بکات له گه ل خوانه ناسان و دوپروانداو. خوانه ناسان به چهک و شه پکردن و دوپروانیش به جیبه جی کردنی سنوره کانی خودا به سه ریاندا. ﴿وَأَغْلَطَ عَلَيْهِمْ﴾ له دنیا داو ﴿وَمَا أُوْنَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ له پڙی دوایدا.

خاوهن باوه پان هیج سو دیک به خوانه ناسان ناگه یه نن له لای خودا هه رچه ند خزمی زور نزیکی شیانین

پاشان خودای مه زن فرمویه تی: ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطَ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ﴾ خوا ژنی نوح و ژنی لوت (بئ نئوانه ی خوانه ناسن) به نمونه دینیته وه. هه ردوکیان له لای دوو عه بدی چاکی نیمه بوون. خیانه تیان له گه ل کردن. نه یان توانی له لای خودا هیج شتیان ده رباره بکن. و ترا نئوهش بپونه ناو ناگره وه، له گه ل نئوانه ی ده پونه ناوی. ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ خوانه ناسان له تیکه لاوی کردنی موسولمانان و ژیان له گه لیاندا هیج سو دو که لکتیکی لی وه رناگرن له لای خودا نه گه ر خو یان خاوهن باوه پ نه بن. پاشان نمونه که ی بئ باس کردوین و

۱ الطبری (۴۹۶/۲۳).

۲ احمد (۲۳۴/۴)، هم فرموده پیاوه کانی جیبی متمانن.

فهرمویه‌تی: ﴿أَمْرَاتٌ نُوحٌ وَأَمْرَاتٌ لُوطٌ كَاتَاتَا تَحْتِ عِبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَلِحَيْنِ﴾ له‌گه‌ل دور پیغه‌مبهری مورسل (سه‌لامی خودایان لی بی) بوون شه‌وو پوژ له‌گه‌لیان ژیاونو نانیان له‌گه‌ل خواردونو له‌گه‌لیانا خه‌وتونو هه‌موو کات به‌یه‌که‌وه بوونو ژیاون. ﴿فَخَاتَاهُمَا﴾ واته: باوه‌پریان نه‌میتاو خاوه‌نباوه‌پ نه‌بوون له‌گه‌لیاندا وه باوه‌پریان به‌په‌یامه‌که‌یان نه‌کرد. له‌به‌ر شه‌وه نه‌یانتوانی هیچ تکایه‌کیان لای خودا بۆ بکه‌ن وه هیچ سویدیکیان پی بگه‌ینه‌ن. بۆیه‌ خوای گوره‌ فهرمویه‌تی: ﴿فَلَمْ يُعْنِنَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ سَعْيًا﴾ واته: له‌به‌ر خاوه‌ناسیان. ﴿وَقِيلَ﴾ به‌و دور ژنه‌ وترا ﴿أَدْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ﴾. وه مه‌به‌ست به‌وه‌ی که‌ شه‌فهرمویت: ﴿فَخَاتَاهُمَا﴾ به‌دپه‌وشتی نیه به‌لکو خه‌یانه‌ته له‌ ناینا. چونکه ژنانی پیغه‌مبهران (سه‌لامی خویان لی بی) پاریزدراو بوون له‌ به‌دپه‌وشتی له‌به‌ر پیزی پیغه‌مبهره‌کان (سه‌لامی خویان لی بی) وه‌ک له‌ سوره‌تی نورا (النور) له‌ پیشه‌وه باسمان کرد. عه‌وفی ده‌لئیت له‌ نیبنوعه‌باسه‌وه: خه‌یانه‌ته‌که‌یان شه‌وه بووه که‌ له‌سه‌ر نایبکی تر بوون. ژنه‌که‌ی نوح ناگای له‌ په‌نه‌انیه‌کانی نوح بوو هه‌رکاتی که‌سیک باوه‌پی به‌نیایه له‌گه‌ل نوح شه‌و ژنه هه‌والی شه‌دا به‌و سته‌مکارانه‌ی هژی نوح به‌و که‌سه که‌ باوه‌پی هیناوه. ژنی لوتیش هه‌رکاتی لوت میوانداری که‌سیکی بگردایه ژنه‌که‌ی هه‌والی شه‌دا به‌خه‌لگی شه‌و شاره. شه‌وانه‌ی که‌ به‌دپه‌وشتیان شه‌کرد. ^۱ زه‌حاک ده‌لئیت له‌ نیبنوعه‌باسه‌وه: هیچ ژنی پیغه‌مبهریک هه‌رگیز به‌دپه‌وشتی نه‌کردوه. به‌لکو خه‌یانه‌ته‌که‌یان له‌ ناینا بووه. ^۲ عیکریمه‌و سه‌عیدی کورپی جو به‌یرو زه‌حاک و که‌سانی تریش هه‌ر وایان گوتوه.

﴿وَضُرِبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَمْرَاتٌ فِرْعَوْنُ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِئْسَ مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَبِئْسَ مِنَ الْقَوْرِ الظَّالِمِينَ ﴿۱۱﴾ وَمَرْيَمُ ابْنَتْ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا إِتْقَانٌ ﴿۱۲﴾﴾

تیکه‌لاوی موسولمان له‌گه‌ل خاوه‌ناس لای خودا زیانی نیه له‌گه‌ر موسولمان پیبوستی پینان بوو نه‌ده‌کرا له‌گه‌لیان نه‌بن

خودای گوره‌ شه‌فهرمویت: ﴿وَضُرِبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَمْرَاتٌ فِرْعَوْنُ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِئْسَ مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَبِئْسَ مِنَ الْقَوْرِ الظَّالِمِينَ﴾ خودا ژنه‌که‌ی

^۱ الطبری (۲۳/۴۹۸).

^۲ الطبری (۲۳/۴۹۸).

^۳ الطبری (۲۳/۴۹۸).

فیرعونیش (بؤ که سانی خاوهن باوه) به نمونه دینیتته‌وه، که له‌بەر په‌روه‌رنده‌ی خۆی پاراپاوه، تۆ له‌لای خۆت له به‌ه‌شتا مائیکم بؤ دیاری بکه و بزگارم که له فیرعون و کرده‌وه‌ی ئه‌و، له کۆمه‌لی ناهه‌قانیشم پاه‌ی بکه. ئه‌مه نمونه‌یه‌که خودا ئه‌یه‌یئیتته‌وه بؤ خاوهن باوه‌ران که تیکه‌لاوی خوانه‌ناسان زیانیان پئی ناگه‌یه‌نی کاتئ خاوه‌ن‌باوه‌ران پیوستیان پئیان بئ وه‌ک خوای گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی: ﴿لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَسْتَأْذِنُوا مِنْهُمْ نُسَخَ﴾^۱، واته: باوه‌پداران با جگه له باوه‌پداران نه‌گرن به‌دۆست، هه‌ر که‌س له‌م فه‌رمانه‌ ده‌رچئ هه‌چ به‌شی به‌خواوه‌نی به‌جا مه‌گین لی‌یان بترسنو له‌ناچاری پئیان بلئین: دۆستی ئیوه‌ین. قه‌تاده‌ده‌لئیت: فیرعون سه‌رسه‌خت‌ترین و خوانه‌ناست‌ترین مرفۆی سه‌ر زه‌مین بوو سوئند به‌خوا خوانه‌ناسی فیرعون هه‌چ زیانیکی نه‌ئدا له‌ژنه‌که‌ی. کاتئ که خودای ئه‌په‌رست و گوئ پاه‌لی په‌روه‌رنده‌ی ئه‌کرد. بؤ ئه‌وه‌ی هه‌موو که‌س بزانی که خودا خودایه‌کی به‌ده‌ست‌لا‌ت و دادپه‌روه‌ره هه‌چ که‌سی ناگری و تۆله‌ی ئی ناستی به‌نیازو کرداری ئه‌و که‌سه نه‌بی.^۲ ئیبنوجهریر ریوایه‌تی کردوه له‌سوله‌یمان‌وه که ژنه‌که‌ی فیرعون سزا ئه‌درا له‌بەر خۆر وه‌ختئ وازیان له‌سزادانی ئه‌هینا فریشته‌کان به‌باله‌کانیان سببه‌ریان بؤ ئه‌کرد. وه‌ماله‌که‌ی خۆی له‌ناو به‌هه‌شتدا ئه‌بینی.^۳ هه‌میسان ئیبنوجهریر ریوایه‌تی کردوه له‌قاسمی کورپی ئه‌بی به‌ززه‌وه‌ده‌لئیت: ژنی فیرعون ئه‌ی پرسی کئ سه‌رکه‌وتوه؟ ئه‌گه‌ر بیانوتایه: موساو هارون سه‌رکه‌وتون. ده‌یوت: باوه‌پم هینا به‌په‌روه‌رنده‌ی موساو هارون. فیرعون ناردی به‌شوئینیاو ده‌لئیت: سه‌یرکه‌ن بزائن کام به‌رده‌گه‌وره‌یه، ئه‌گه‌ر هه‌ر به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر قسه‌ی خۆی به‌ری ده‌نه‌وه به‌سه‌ریا. ئه‌گه‌ر په‌شیمان بووه له‌قسه‌که‌ی ئه‌وه ئه‌و ژنی منه. وه‌ختئ به‌رده‌که‌ی بؤ هات سه‌ری به‌رز کرده‌وه بؤ ئاسمان ماله‌که‌ی خۆی بینی له‌ناو به‌هه‌شتدا. له‌سه‌ر قسه‌ی خۆی هه‌ر به‌رده‌وام بوو وازی نه‌هینا. خوای مه‌زن گیانی کیشا به‌رده‌که که‌وت به‌سه‌ر لاشه‌یه‌کی بئ گیاندا.^۴ وه‌ده‌لئیت: وه‌ک خوای گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی: ﴿رَبِّ آئِنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِحْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ﴾ واته: خودایه‌ پزگارم که له فیرعون وه‌من دوری خۆم لای تۆ ده‌رده‌پیم له‌کرده‌وه‌کانی فیرعون. ﴿وَبِحْنِي مِنَ الْقَوَارِ الْأَطْلَمِ﴾ وه‌له‌کۆمه‌لی ناهه‌قی کارانیش پزگارم که. ئه‌و ژنه

^۱ آل عمران (۲۸).

^۲ الطبري (۵۰۰/۲۳).

^۳ الطبري (۵۰۰/۲۳).

^۴ الطبري (۵۰۰/۲۳).

ناسیهی کچی مواحم بوو (په زای خوی لی بی). وه خوی گوره نه فه رمویت: ﴿وَمَرِّمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ آلِيَّ
 أَحْسَنَتَ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقْتَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا إِتْقَانُ الْعَمَلِ﴾ ماریه می
 کچی عیمرانیش. نه وهی شهرمی له کاری شورده می پاراست. نه ووسا نیمه له فوی خومان تیمان
 ده ماند. به وتارو کتیبانی په روره رندهی بپوای هیناو له پیزی فرمان به ران بوو. واته: پاراستی و داوین
 پاک بوو (الاحسان) واته: داوین پاک و سهری زری. ﴿فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا﴾ واته: فوومان پیا
 کرد به هوی جبره نیله وه که خوی گوره ناردی بۆ لای له شیوهی مؤفیکتی ته واوو پیکدا. فرمانی پی
 کرد که فو بکات به گیرفانی (باخه لی) کراسه که یو فووه که چوو نه او شهرمی وه به هوی نه و فووه
 سکی بوو به عیسا پیغه مبر (سه لامی خویان لی بی) بۆیه خوی گوره فه رمویه تی: ﴿فَنَفَخْنَا فِيهِ
 مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقْتَ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا﴾ واته: به بپارو به رنامه می ﴿وَكَاتَمَ مِنَ الْقَنِينِ﴾ تیمامی
 نه حمد پپوایه تی کرده له نیبنوعه باسه وه ده لیت: پیغه مبری خودا له سر زه مین چوار هیلی کیشاو
 فه رموی: (به پیزترین ژنانی خه لگی به هشت خه دیجی کچی خوه یلدو فاتیمه می کچی محمدا ﷺ)
 ماریه می کچی عیمران و ناسیه می کچی مواحیمه ژنی فیرعون).^۱ له هردوو سه حیحه که دا هاتوه له
 نه بموسای نه شعریه وه له پیغه مبری خوداوه ﷺ فه رمویه تی: (پپاوی ته واو له ناو پیاواندا زور
 بووه. به لام له ناو ژناندا ته واو نه بوه مه گین ناسیه می ژنی فیرعون و ماریه می کچی عیمران و خه دیجی
 کچی خوه یلد. وه پیزی عایشه به سر ژناندا وه ک گوشتا وایه به سر خواردنه کانی ترا).^۲ پیکای نه م
 فه رمودانه مان باس کرده و ته کانیشی (الفاظها) وه له چپوکی عیسا کوی ماریه میشدا (سه لامی
 خویان لی بی) هر باسمان کرد. له کتیبه که ماندا (البداية و النهایة).^۳ سوپاس و ستایش بۆ خوی گوره.

^۱ احمد (۲۹۳/۱)، نه م فه رموده می سه نه ده کانی له سر ماریه سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۵۱۴/۶)، مسلم (۱۸۸۶/۴).

^۳ البداية و النهایة (۶۱/۲).

تہفسیری سورہتی (الملک)

لہ مکہ کدا ہاتوہ تہ خواروہ

پیزو چاکہی سورہتی (الملک)

نیمامی احمد پویاہ تی کردوہ لہ نوبو ہوہ پیرہوہ ئویش لہ پیغہ مبرہوہ (ﷺ) فہ رمویہ تی:
 (سورہتیک لہ قورئاندا ہہ یہ سی ئایہ تہ تکای کردوہ ہ بڑا ہوہ لہ کہی ہہ تا لئی بوراہ: ﴿تَبْرَكَ الَّذِي يَدْرِؤُ
 الْمَلِكُ﴾^۱ خاوہنی چوار سونہ تہ کہہ (السنن الاربعہ) پویاہ تیان کردوہ. ترمذی وتی فہ رمودہ یہ کی
 حسہ نہ.^۲ تہ پانی و حافیزی زینائی مہ قدیسی (الحافظ ضیاء المقدس) پویاہ تیان کردوہ لہ
 نہ نہ سہوہ وتی: پیغہ مبرہوہ (ﷺ) فہ رموی: (سورہتیک لہ قورئاندا مشت و مری بوو (کولی نہدا) لہ سر
 ہاوہ لہ کہی ہہ تا خستہ یہ ہہشت ﴿تَبْرَكَ الَّذِي يَدْرِؤُ الْمَلِكُ﴾^۳.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿تَبْرَكَ الَّذِي يَدْرِؤُ الْمَلِكُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۱ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اِيْكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ
 الْعَزِيزُ الْغَفُوْرُ ﴿۲﴾ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوٰتٍ طِبَاقًا مَّا تَرٰى فِيْ خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَقْوٰتٍ فَاَرْجِعْ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ
 فُطُوْرٍ ﴿۳﴾ ثُمَّ اَرْجِعْ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ حَايِضًا وَهُوَ حَسِيْرٌ ﴿۴﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصٰبِيْحٍ
 وَجَعَلْنٰهَا رُجُوْمًا لِّلشَّيْطٰنِ وَاَعْتَدْنَا لَهَا عَذَابَ السَّعِيْرِ ﴿۵﴾

گہورہی ہر بؤ خودایہ مردن و ژیانی داهینا و ہوہ ئاسمانہ کان و نہ ستیرہ کانیشی درست کردوہ
 خودای گورہ باسی گورہی خوی دہ کات و ئاگادارمان دہ کات کہ ہر خوی فہرمانہ وایہ و اتہ:
 ہر ئو کاربہ دہستی ہموو بەدی ہینراوہ کانیشی ہر چوئیک مہیلی لیبیت (بیہویت) ہچ کہس
 دہست ناخاتہ کاری ہچ کہس بوی نیہ پرسیاری ئی بکات لہ وہی دہکات لہ بہر زالی و کارزانی دادی
 بویہ دہ فہرموویت: ﴿تَبْرَكَ الَّذِي يَدْرِؤُ الْمَلِكُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ و اتہ: ہرچی لہ ناو ئاسمان و
 زہمیندایہ، پہسہنی پاکی خودا دہدہن. ہر بؤخوی فہرمانہ وایہ و سوپاس ہر بؤ ئو پہ وایہ و بؤ
 ہمو کاریک بہ توانایہ. پاشان فہرموویہ تی: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اِيْكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ

^۱ احمد (۳۲۱/۲) فہرمودہ یہ کی حسہنی سہیحہ.

^۲ أبو داود (۱۱۹/۲)، تحفة الاحوزی (۲۰۰/۸)، النسائی فی الکبری (۴۹۶/۶)، (ابن ماجہ ۱۲۴۴/۲) فہرمودہ یہ کی حسہنی

سہیحہ.

^۳ الطبرانی فی الاوسط (۳۹۱/۴) فہرمودہ یہ کی چاکہ و سہ نہدہ کانی بہمیزوہ فہرمودہ تی تر پشتگیری دہکات.

أَلْفُؤْرٌ ﴿۱﴾ نو که مردن و زینی دامیناوه تا نئوه تا قی کاتوه کامتان ناکاری جوانتره. هر نه ویشه لی بوردهی خاوهن دهسه لات. نم ناینه به لگه به لهسه ره نه که سانهی که ده لئین مردن شتکی سروشتیه چونکه دروست کراوه مانای نایه ته که پیش نه و خودایه ی که دروست کراوه کانی له نه بوونه وه میناوه ته بون هتا تاقیان بکاتوه واته: تاقیان بکاتوه کامه یان ناکاری جوانتره. وه که نه فهرموویت:

﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ﴾^۱ واته: چون بی باوه دین به خوا؟!

له کاتیکدا که نئوه بی گیان بوون و گیانی به بردا کردن. کاتی به که می (مالی به که می) ناونا به نه بوون (مردن) وه نم بوونه شی ناونا زین. بویه ده فهرموویت: ﴿ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾^۲ واته: له پاشان ده تان مرینی دوی شه زیندوتان ده کاتوه. وه ده فهرموویت: ﴿لَسَلَوْكُمْ أَنْكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾^۳ واته: کامتان ناکاری جوانتره، وه که محمدی کوپی عه جان (عجلان) گوئی: نه ی فهرمووه کامتان کاری زور ده کات پاشان خودای گوره فهرموویته: ﴿لَسَلَوْكُمْ أَنْكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾^۴ واته: هر شه خاوهنی دهسه لات و گوره بی و جی په نایه لی بورده یسه بز نه و که سانه ی ته وبه ده کن و نه گه پینه وه بز لای دوی شه وی که گونا هیان کرده و فرمانی نه ویان به جی نه میناوه هه رچنده خوی گه ووه له گه لی شه شدا لی بورده و به به زه یسه چاوپوشی ده کاو ده بوریت له به نده کانی پاشان خودای گوره فهرموویته: ﴿الَّذِي

خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَوُّتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُوْرٍ﴾^۵ نه و که سه ی حوت ناسمانی جین لهسه ر چینی ساز داوه، له ده سه کاری شه و خودایه دا هیچ نارپکی به ک نابینی، جارپکی تر نه ماشابه که، ناخو قه لیشیکی تیدایه؟. ﴿الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا﴾^۶ واته: چین لهسه ر چین، به و مانایه ی به رزکراونه ته وه به سه ریه که وه یان جیان له یه کتری و بز شایی له نئوانیاندا هه به، دوو بز چون هه به دووه میان راست تره وه که نه و به لگانه له باسی شه و په ویه که ی - الاسراء - پیغه مبه ردا ﴿بِاسْمِ اللَّهِ﴾^۷ باس کراوه و چند به لگه ی تریش. وه ده فهرموویت: ﴿مَّا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَوُّتٍ﴾^۸ واته: تهخت و رپکه و ناته واوی و نارپکیه کی تیدانابینی و هیچ که م کوپی و قه لیشیکی تیدا نه. بویه خودای گوره ده فهرموویت: ﴿فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُوْرٍ﴾^۹ واته: ته ماشای ناسمان بکه لی ی ورد به ره وه ناخو هیچ که م کوپی که تیدا ده بینی؟ وه بزانه هیچ درزو ناته واویه کی تیدایه؟. ابن عباس و مواهدو زه حاک (ضحاک) و سه وری (الثوری) له م نایه ته ی خودا ده فهرموویت: ﴿فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُوْرٍ﴾^{۱۰}

^۱ البقرة (۲۸).

^۲ البقرة (۲۸).

وتویانه: واته قه‌لیش (درن) سوددی (السدی) وتی: ﴿فَأَرْجِعْ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ﴾ واته: (کون) کلاو
 پۆشنه^۲ قه‌تاده وتی: ﴿هَلْ تَرَىٰ مِنْ فُطُورٍ﴾ واته ناخۆ ناپۆکیه‌کی تیدا ده‌بینی ئه‌ی به‌نیام؟. وه خودا
 ده‌فه‌رموویت: ﴿ثُمَّ أَرْجِعْ الْبَصَرَ كَرَّرْنَا بِقَلْبِكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ﴾ دیسانه‌وه چاوی پیدای بگپیره‌وه،
 سو‌مای چاوت به‌داماوی و به‌پاماوی به‌ره‌و خۆت ده‌گه‌پۆته‌وه. قه‌تاده وتی: ﴿كَرَّرْنَا﴾ واته دو‌وجار، این
 عباس وتی: ﴿خَاسِئًا﴾ واته به‌داماوی،^۱ مواهدو قه‌تاده وتیان: ﴿خَاسِئًا﴾ واته بی‌ده‌سته‌لاتی،^۱ این
 عباس وتی: ﴿وَهُوَ حَسِيرٌ﴾ واته به‌دحالی و پاماوی،^۲ مواهد و قه‌تاده و سودی (السدی) وتیان:
 ﴿حَسِيرٌ﴾ واته په‌ککه‌وته و ئه‌بله‌ق. مانای ئایه‌ته‌که ئه‌ویه چه‌ند جار بنواپری و هر چه‌ند چا و بگپیری
 سو‌مای چاوت به‌داماوی و پاماوی به‌ره‌و خۆت ده‌گه‌پۆته‌وه واته چاوت ده‌گه‌پۆته‌وه بۆلای خۆت
 ﴿خَاسِئًا﴾ به‌بی‌ئه‌وه‌ی عه‌یبیک یان نکولیه‌ک ببینی. ﴿وَهُوَ حَسِيرٌ﴾ واته: به‌پاماوی و شه‌که‌تی به‌هۆی
 ئه‌و هه‌موو چا و بگپیره‌وه که هیچ که موکو‌پیه‌ک نابینیت و ده‌گه‌پۆته‌وه، کاتی که خودا باسی بی‌عه‌یبی
 ناسمانه‌کانی کرد که دروستی کردوه دیته سهر باسی جوانی و پۆکی ناسمانی دونیا و ده‌فه‌رموویت: ﴿
 وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ﴾ ئیمه
 ناسمانی دونیامان به‌نۆد چرا پازانده‌وه، کردوشمانن به‌که‌ره‌سته‌ی پاوه‌دونانی شه‌یتانان، نازاری
 گرپه‌ داریشمان بۆ ساز کردون. ﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ﴾ ئه‌و ئه‌ستیره‌نی گه‌پۆک و
 وه‌ستاویشیان تیدایه وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾ ئه‌و ضمیره‌ی که له (جعناها) دایه
 گه‌پاوه‌ته‌وه بۆ جنسی (المصابیح) نه‌وه‌ک بۆ (المصابیح) خۆی، چونکه به‌ئه‌ستیره‌کان پاوه‌و نازرین
 به‌لکو به‌بوسکی ناگر (شهب) که ئه‌ستیره‌نیه وه له‌وانه‌شه ئه‌و بروسکه له‌ئه‌ستیره‌کانه‌وه بیت - والله
 اعلم - وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ﴾ واته: ئه‌م سوکی و سهر شو‌پیه‌مان به‌سهر
 شه‌یتانه‌کان هیتا له‌دنیا دا نازاری گرپه‌ داریشمان بۆ ساز کردون له‌پۆزی قیامه‌تدا وه‌ک خودای گه‌وره
 فه‌رموویتی له‌سوره‌تی (الصافات) دا ﴿إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِرِيَّةٍ الْكُورِيبِ ۝١٠ وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ

^۱ الدر المنثور (۲۳۵/۸)، القرطبی (۲۰۹/۱۸)، الطبری (۵۰۷/۲۳).

^۲ القرطبی (۲۰۹/۱۸).

^۳ الطبری (۵۰۷/۲۳).

^۴ الطبری (۵۰۷/۲۳).

^۵ الدر المنثور (۲۳۵/۸).

﴿۷﴾ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْأَلْأَلَىٰ الْأَعْلَىٰ وَيَقْدِفُونَ مِن كُلِّ جَانِبٍ ﴿۸﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿۹﴾ إِلَّا مَن خَفِيَ لَلْفَلْطَةِ فَأْتَبَعَهُ شَهَابٌ مُّقَاتِبٌ ﴿۱﴾
 واته: بیگومان نیتہ ناسمانی نذیک (دونیا) مان به جوانی نہستیرہ کان بازندوہ تہ وہ، وہ له ہموو شہیتانیکی سہرکھش پاراستومانہ، ناتوانن گوئی بگرن بؤ نہو فریشتانہی له بہرترین پلہ دان وہ (نہگر بچن گوئی بگرن) له ہموو لایہ کی (ناسمانہ وہ) ناگر باران دہ کرین، پاودہ نرین زور بہ توندی (ولہ قیامہ تدا) سزایان بہر دہ وامو سہختہ، (شہیتانہ کان ناتوانن گوئی بگرن) مہگر یہ کیکیان بہ درزیہ وہ ہوالیک (لہ فریشتہ یکہ بیبستی) و بہ پہلہ بیفرینیت نہویش نہستیرہ یہ کی پووناک شوینی دہکہ ویتو (دہی سوتینی). قہ تادہ وتی: نہم نہستیرانہ دروست کراون بؤ سؤ شت (کار) خودا دروستی کردون بؤ بازندنہ وہی ناسمان و پاوانانی شہیتانہ کان و نیشانہ بؤ پڑگا دہر کردن (بؤ دوزینہ وہی پڑگا) مہر سؤ بہ ہر ماناو شہیوہ کی تر مانای بکاو لیکہ بداتہ وہ بہ نارہ زوی خزی قسہ دہکات و نہی پیکاوہ وہ ہلہ دہسیت بہ نیشیک کہ ہیچ ناگای لہ وئیشہ نیہ. ابن جریرو ابن ابی حاتم پریوایہ تیان کردوہ ۲.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَسَاءَ الْمَصِيرُ﴾ ﴿۱﴾ إِذَا الْقُلُوبُ فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿۷﴾ تَكَادُ تَمَيَّرُ مِنَ الْقَيْظِ كَمَا أَلْفَىٰ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلْتُمُ خَزَنَتَهَا أَلَّا يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿۸﴾ قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي سَكَلٍ كَبِيرٍ ﴿۹﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿۱۰﴾ فَاعْرِفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسَحَقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿۱۱﴾

باس و وہسفی جہہ نہنہم و نہوانہی کہ لہ ناویدان

خودای گہرہ دہ فہرموویت: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَسَاءَ الْمَصِيرُ﴾ بؤ نہوانہش کہ باوہ پریان بہ پہرورندہ یان نیہ، جہزہ بہی جہہ نہنہم ہہ یو نای چ نہنجامیک خرابہ، واتہ: چ نہنجام و باشہ پڑدیکہ خرابہ. ﴿إِذَا الْقُلُوبُ فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ﴾ کہ فہریان دہدہ نہ ناوی نالہ نالی جہہ نہ میان گوئی لی دہ بیت و ہر ہلہ دہ چیت. ابن جریر و تی: ﴿شَهِيقًا﴾ واتہ ہاوار کردن ۲، سہوری (الثوری) وتی: ﴿وَهِيَ تَفُورُ﴾ واتہ دہیانکولینیت و ہلہ دہ چیت و ہک چن دانہ وئیلہ یہ کی کہ م لہ ناو ناوئیکہ زوردا دہ کولیت و ہلہ دہ چیت. وہ دہ فہرموویت: ﴿تَكَادُ تَمَيَّرُ مِنَ الْقَيْظِ كَمَا أَلْفَىٰ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلْتُمُ خَزَنَتَهَا أَلَّا يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾

۱ المصاففات (۶-۱۰).
 ۲ الطبری (۲۳/۵۰۸).
 ۳ الطبری (۲۳/۵۰۸).

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ ﴿ وَهَخْتَه لَه دَاخَان شَهَق بَه رِيَّت تَا دَه سْتَه يَكِي تِي فَرِي دَه دَه ن. كَزِيْرَه كَانِي جَه مَه نْتَه م
 بِيَان دَه لَيْتِن: نَاخُو نِيْوَه تَرْسِيْنَه رَتَان نَه مَاهَه لَاتَان؟ وَاتَه: وَهَخْتَه بُوُو جَه مَه نْتَه م لَه دَاخَان شَهَق
 بَه رِيَّتَو پَارْچَه پَارْچَه بِيْتِي نَه وَه نَدَه بَقُو كِيْنَه ي لِيْتَان بُوُو. وَه دَه فَه رَمُوِيَّت: ﴿قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ
 فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ﴾ دَه لَيْتِن: بَه لِي تَرْسِيْنَه رَه تَبُوُو هَامَان، نَه وَسَا
 بَاوَه پِمَان پِي نَه كَرْدُو وَتَمَان خُودَا هِيْچ شَتِي نَه نَارْدُو تَه خَوَارَه وَه، نِيْوَه بِي گُومَان لَه نَاو گُومِرَا بِيَه كِي
 كَه وَرَه دَان. خُودَا ي كَه وَرَه بَاسِي دَادِي خُوِي دَه كَات لَه نَاو بَه نَدَه كَانُو دُرُوسْت كِرَاوَه كَانِيْدَا كَه
 جَه زَرَه بِي هِيْچ كَه سِيَك نَادَات هَه تَا بَه لَه گُو نِيْشَانَه ي تَه وَوِيَان بُو پَه وَانَه نَه كَات وَ پِيْتَه مَبَه رَانِيَان بُو
 نَه نِيْرِيَّت. وَه ك دَه فَه رَمُوِيَّت: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ وَاتَه: نِيْمَه هَه رَكِيْز سَزَا ي (بَه نَدَه كَان)
 نَادَه يْن هَه تَا پِيْتَه مَبَه ر نَه نِيْرِيْن (بُوِيَان). وَه فَه رَمُوِيَه تِي: ﴿حَوَّجْ إِذَا جَاءَهَا وَقَالَتْ لَهَا
 خَزْنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ
 حَمَقَتْ كَلِمَةُ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ﴾^۱ وَاتَه: تَا كَاتِيَك دِيْنَه (نَزِيَكِي) دُوْزَه خ دَه رَكَا كَانِي دَه كَرِيْتَه وَه وَه
 دَه رَكَا وَانَه كَانِي دُوْزَه خ بَه وَان دَه لَيْتِن نَا يَا پِيْتَه مَبَه رَان تَان لَه خُوْتَان بُو نَه مَات كَه نَا يَه تَه كَانِي
 پَه رَه وَرَد گَار تَان بَه سَه رْدَا بَخُوِيْتِي تَه وَه وَ بَتَان تَرْسِيْنِن لَه كَه يَشْتِن تَان بَه م پُوْزَه؟ دَه لَيْتِن: بَه لِي (هَاتِن
 نَا گَا دَارِيَان كَرْدِيْن) بَه لَام بَه رِيَارِي سَزَا دِرَاوَه بَه سَه ر (نِيْمَه ي) بِي بَاوَه پَان دَا. تَا بَه م شِيْوَه يَه بِيْر
 دَه كَه نَه وَه وَ سَه ر زَه نَشْتِي خُوِيَان دَه كَه نُو پَه شِيْمَانِي دَه رَدَه بَرِيْن بَه لَام پَه شِيْمَانِي لَه وِيْدَا چ سُوْدِيَكِي
 هَه يَه. وَه دَه فَه رَمُوِيَّت: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيْرِ﴾ دَه لَيْتِن: نَه كَه ر گُوِي بِيَسْت
 بَا يِن يَاخُو تِي كَه يَشْتَبَا يِن نَه دَه بُوِيْنَه يَارَانِي نَه م نَا گَرْدَانَه، وَاتَه نَه كَه ر (عَه قَل) مَان بِيُوَا يَه سُوْدَمَان لِي
 وَه رَدَه كَرْت وَه نَه وَه ي خُودَا نَارْدُو يَه تِيَه خَوَارَه وَه گُوِي بِيَسْتِي بُوُو يِنَا يَه نَا نَه مَه ي نِيْسْتَا بَه سَه ر مَان
 هَاتُوُو تُوْشْمَان نَه دَه بُوُو بَه هُوِي نَه وَ خُودَانَه نَاسُو لَه خُوِيَا يِي بُوُو نَه مَانَه وَه، بَه لَام نِيْمَه نَه زَان بُوُو يِن تِي
 نَه دَه كَه يَشْتِيْن لَه وَه ي كَه پِيْتَه مَبَه رَان هِيْتَا بُوُو يَان عَه قَل مَان نَه بُوُو تَارِي گَا مَان نِيْشَان بَدَات بُو نَه وَه ي
 شُوِيْن نَه وَ پِيْتَه مَبَه رَانَه بَكَه وِيْن، خُودَا يَش دَه فَه رَمُوِيَّت: ﴿فَاعْرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسَحَقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيْرِ﴾ نَاوَا
 گُورِنَاهَانِي خُوِيَان پِي لِي دَه نِيْتِن، هَه ي دُوُوْرِي لَه بَه زَه يِي خُودَا بُو جَه مَه نْتَه مِيَه كَان. نِيْمَا مِي أَحْمَد

^۱ الاسراء (۱۵).

^۲ الزمزم (۷۱).

پیوایه تی کردوه له ئه بو به خته ری تائیه وه (أبو بختر الطائی) وتی: (خه لکی له ناو ناچن هه تا خیانه ت له خویان ده که ن)!

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ (۱۲) ﴿وَأَسْرَأُ قَوْلَكُمُ أَوْ أَجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ (۱۳) ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ (۱۴) ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ (۱۵)

پاداشتی نه و که سانه ی له خودا ده ترسن که ته نهان و که س نایان بیئیت

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ نه و که سانه ی (له نه دیده) له پهروه ریئیان نه ترسن ئی خۆشبوون و پاداشتی گه وره یان هیه. وه فهرموویه تی: ﴿وَأَسْرَأُ قَوْلَكُمُ أَوْ أَجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ نیه و چ به چرپه قسه بکه ن یان به ناشکرا، نه وله زاری که به دلاندا ده ببوریت ئاگاداره. ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ ئاخو که سیئک ئافراندویه، چۆن نازانیت؟ وورد بین و ئاگادار هه رخۆیه تی. خوی گه وره باسی نه و که سانه ده کات که له گه وره یی پهروه رنده ی خۆی ده ترسیت و کاتیئک به ینی خۆی خودا هه چ که س ئاگای لئی نیه واز له گوناوه تاوان دینیت و خواپه رستی ده کات ئی خۆشبوون و پاداشتی گه وره ی هیه واته: خه تاکانی داده پۆشیت پاداشتی گه وره ی ده داته وه که له هه ردوو سه حیحه که دا هاتوه - فی الصحیحین - که (حهوت که س خودای گه وره ده یخاته ژیر سیبه ری عه رشی خۆی له و پۆژهدا سیبه ر نیه مه گه ر سیبه ری نه و نه بیئت یه کیک له وانه که باسی کردوه پیاویکه ئافره تیکی خاوه ن پله و جوان داوای ئی ده کات که خراپه ی له گه ل بکات نه ویش ده لیت: من له خودا ده ترسم. وه پیاویکه مال ده به خشیت به شیوه یه که ده ی به خشیت و ده یشاریته وه هه تا لای چه پی نه زانیت به وشته ی لای راستی ده یبه خشیت) پاشان ئاگاداری کردوین و فهرموویه تی که ئاگای له په نهانی و شاراره کانه ﴿وَأَسْرَأُ قَوْلَكُمُ أَوْ أَجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ واته: له وه ی که به ناو دله کاندانیت، ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ﴾ واته: ئاخو وه دهبه ینه ر چۆن نازانیت؟ ﴿وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ که وورد بین ئاگادار هه ر خۆیه تی.

۱ احمد (۲۹۳/۵) فهرمووده یه کی حه سه نه و سه نه ده کانی جیتی پیاویه.

۲ فتح الباری (۱/۶۸)، مسلم (۲/۷۱۵).

له به هر دهگانی خودا رام هینانی زمین بؤ به ندهگانی

خودای گه وره فرمویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ نهو خودایه زاتیکه نه م زمینه بی بؤ رام کردون بگه پین به هه موو گوشه و که ناریکیداو له بزئیویه که بیخون و هه ستانه و ههش بؤ لای نه وه. پاشان خودا باسی به هر دهگانی خوی دهکات به سه ر به ندهگانی وه له رام هینانی زمین بؤ یان و ژیر باری خستن وه ک کیشوه ریکی نارام به ملاو نه ولادا ناچیت و نا له رزیت و کیوه گانی تیدا داکوتا و کانیاویشی تیدا هه لقولاندوه و پنگاوبانیسی تیدا ناسان کردوه و وه شوینی کشتوکال و به ربوم و نهو شتانه، به سودو ناسان و نامادهی کردوه بؤ یان. وه فرمویه تی: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا﴾ به هر شوینیکیدا ده تانه ویت بگه پین و هاتوچو بکن به هریمی هه موو به شهگانی زمیندا بؤ گشت جوره مامله و بازگانیه که وه چاکیش بزانتن که هر چه نده خق ماندو بکن بی سوده نه گهر خودا بؤ تان ناسان نه کات، بؤیه خودا فرمویه تی: ﴿وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ﴾ وه دهست هینانی هؤکار دزایه تی پشت به خودا به ستن ناکات وه ک نیمامی احمد ریوایه تی کردوه له عومری کوری خه تابه وه وتی: که بیستوییه تی له پیغه مبه ره وه (ﷺ) فرمویه تی: (نه گهر نیوه به پاستی پشت بیستن به خودا، خودایش پوزیتان ده دات وه ک چون بالندهگان پوزی ده دات به سکی خالی درده چن به تیری و سکی پپی ده گه پینه وه) ^۱ ترمذی و نه سانی و ابن ماجه ریوایه تیان کردوه، ترمذی وتی: (فرموده یه کی چاک و پاسته - حسن صحیح) ^۲ واته هاتو چوی به یانینان و شیوارانی بؤ دانواه له گه ل پشت به ستنی به خودای گهره، چونکه هر نهو رام هینه رو ناسانکار هؤکاره بؤ هه مووشنتیک ﴿وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ واته: گه پانه وه شی له بؤ ذی قیامه تدا بؤ لای نه وه. ابن عباس و موجه دو سودی (السدی) و قتاده و تیان: ﴿مَنَاكِبِهَا﴾ چواره دره و پنگاوبان و ناوچه گانی ^۳. ﴿وَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورٌ﴾ ﴿١٦﴾ أَمْ آمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَأْتُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيفَ كَانَ نَكِيرٍ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الظَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفْوَاتٍ وَيَقِظُونَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرِّجْمَانُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بِصِيرٌ ﴿١٩﴾

^۱ احمد (۵۲/۱) فرموده یه کی حه سنی سحیحه.

^۲ تحفة الاحوذی (۸/۸)، (النسائی فی الكبرى فی الرقائق و تحفة).

الاشراف (۷۹/۸)، ابن ماجه (۱۳۹۴/۲) فرموده یه کی حه سنی سحیحه.

^۳ الطبری (۵۱۲/۲۳)، القرطبی (۲۱۵/۱۸).

نُبُوهُ چُون لَه سَزایِ خُودا نَاترَسَن نُهَو دَه تَوَانِیْت بَه هَر شِیْوَه یَه ک بیهوی جَه زَرَبَه تان بَدَات

وه همميسان ليتره دا له سؤوز به زهیی خۆیه تی به بنده کانی که ده توانیت سزایان بدات به هوی خودانه ناسی هه ندیکیان وه هاوه ل دانانیان بۆ خودا له پرستنداو له گه ل ئەمانه شدا خودای گه وره

به له یان لی ناکاتو لی بورده یه و سزایان دوا ده خات بۆ پۆزی قیامهت، وه ک فه رموویه تی: ﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ

اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكُوا عَلَى ظَهْرِهِمْ مِنَ دَابِئِهِمْ وَلَا يَخِيفُ أُولَئِكَ أَجَلُهُمْ فَإِذَا

جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا﴾^۱ واته: وه نه گه ر خودا قاریگریته له خه لکی (تۆله یان

لی بسینیت) له بهر نه و خرابانه ی کردوویه هه چ گیانداریکی به سه ر زه وی یه وه نه ده هیتشت به لام (خودا)

مۆله تی نه وان ده دات تا ماوه ی دیاریکراو ئینجا کاتیک ماوه که یان کوتای هات (ده یانمرینیت) جا

بیگومان خودا به بنده کانی ناگادارو بینایه و لیتره ی شدا فه رموویه تی: ﴿أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخِفَّ

بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ﴾ ناخۆ ئیوه له و که سه ی که له ئاسمانه ترستان نیه، که به زه میندا پۆتان

به ریتتو له په ر زه مین بیته له رزین؟ واته بیتتو به وات و به رزیتت. وه فه رموویه تی: ﴿أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ

أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ﴾ ناخۆ ئیوه له و که سه ی له ئاسمانه ترستان نیه بایه کی

توندی په ر زیخو چه وتان لی هه ل بکات؟ نه و ساکه زوو ده زانن هه په شه ی من چۆن بووه، واته: بایه کی

په ر له زیخو چه و سه رتان بشکینیتتو کونی تی بکات، وه ک فه رموویه تی: ﴿أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخِفَّ بِكُمْ

جَانِبَ الْأَرْضِ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا يَجِدُوا لَكُمْ وَاكِيلًا﴾^۲ واته: جا ئایا ئیوه ناترسن و بی باکن

له وه ی که له وشکایی دا (بومه له رزه) بتانیات به ناخی زه ویدا؟ یان (ناترسن له وه ی) بای توندتان

بنیتریه سه ر به وورده زیخه وه پاشان پارێزه ریکیشتان ده ست نه که ویت؟ وه به م شتوه یه ش لیتره دا

هه په شه یان لی ده کاتو ده فه رموویت: ﴿فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ﴾ واته: هه په شه ی من چۆنه وه

پاشه پۆزی نه و که سه انه ی که بی گوئی ده که نو باوه پی پی ناکن. پاشان فه رموویه تی: ﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرٍ﴾ خۆ بهر له وانه ش هه ر هه بوون به نیشانه کانی منتان بهوا نه بووه، سا

چۆنیان به گژدا هاتم. واته: له گه ل پێشوه کان نه وانه ی که له پێش نه مانه وه پۆشتن که چۆن سزایان

دان و به گژیندا چووین، واته نازاریکی ژۆر توندو گه ورو به ژانماندان.

^۱ الفاطر (۴۵).

^۲ الايسراء (۶۸).

فرینی بالندهگان به ناسماندا به یارمه تی خودا نیشانه یه له سر نه وهی که خودا له هه موو شتیکی گه وروه بچوک ناگاداره

پاشان خودای گه وروه فهرموویه تی: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفْتًا وَيَقْبِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ﴾ ناخو نه وان نه و مه لانه یان نه دیبون که له سه روی نه وانه وه له نگه ریانه و بال لیک ده دهن؟ غه بری خودا کی ده توانیت راگیران بکات؟ خودا بۆ خوی له هه مووشت چاره دیره، واته: هه ندیک جار باله کانیان ده که نه وه له نگه ده گرن وه ندیک جاری تریش باله کانیان لیک ده دهن له ناسماندا، ﴿مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ﴾ بیجگه له خودا کی ده توانیت پایان گریته به هوی نه وه وایه ی که رامی هیناوه بویان به سۆزو به زهیی خوی، ﴿إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ﴾ به وه موو شتانه ی که بۆ دوست کراوه کانی ده شیت ناگاداره نه م نایه ته وه که نه نایه ته وایه که ده فهرموویت: ﴿أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوْ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ واته: نایا نه وان سه رنجی بالنده یان نه داوه؟ که چۆن له هه وای ناسماندا رام هینارون بیجگه له خودا کی پایان ده گریته به راستی له و (راگیر کردنه دا) چه ند نیشانه و به لگه هه یه بۆ نه وانیه باوه دینن.

﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكَ يَصُرُّونَ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿۲۰﴾ أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْفَعُكَ إِنْ أَسَّكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿۲۱﴾ أَمَّنْ يَمْشِي مَكْبًا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۲۲﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿۲۳﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿۲۴﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۲۵﴾ قُلْ إِنَّمَا أَعْلَمُهُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۲۶﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّتَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ﴿۲۷﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّتَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ﴿۲۷﴾﴾

خودا نه بیت هیج که س یارمه تیان نادات و بۆیویشان نادات

خودای گه وروه ده فهرموویت: ﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكَ يَصُرُّونَ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ﴾ نایانه و که سه کتیه خوی به سوپاو له شکری نیوه ده زانیت له جیاتی خودای میهره بان؟ بی بپویان هه ره فریو خواردندان. خودا پوی و خوی ده کاته بت به رستان نه وانیه بیجگه له خوی که سانی تریش ده په رستان له گه لی، داوای یارمه تی و بۆیوی لی ده که نه هه په شه یان لی ده کات له سر نه وه بیرو

باوهره پان وه هه والیان ده داتیت که نه وهی نه وان چاره پروانی ده کن خه یاله خه له فاون و نایه ته دی بویه
 فه رمویه تی: ﴿إِنَّ الْكُفْرَانَ إِلَّا فِي غُرُورٍ﴾، پاشان فه رمویه تی: ﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي بَرَزَكَؤُا إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ
 لَجُرَافٍ عُرُوٌّ وَقُرُورٌ﴾ نهی کییه نه وکه سهی بژیوتان ده دات، نه گهر بژیوی لی برین؟ نه خیر نه وان له سه ر
 خۆبهزل زانین و دورکه و تنه وه پی داگرن، واته: نه و که سانه کین کاتیک خودا بژیوی لی برین بژیویتان
 ده داتیت پاش نه و؟ واته هیچ که سیگ نایدات و ناینیتریت و یارمه تی نادات و پۆزی ناینیتریت و وه دی
 ناهینیت غهیری خودای گه وره نه بیت که هاوه لی نیه و خزیشان چاک ده زانن له گه ل نه وه شدا جگه له
 خودا شتی تر ده په رستن، واته: به رده وامن له سه ر خۆبهزل زانین و درق هه لبه ستن و خو خه لافاندن و
 سه رپیچی ده که ن و دور ده که ونه وه و به رده ودا ده که ریته وه و پشت ده که نه راستی و گوئی بۆ ناگرن و
 شوینی نا که ون.

وینهی خودانه ناس و خوداناس

خودای گه وره فه رمویه تی: ﴿أَمَّنْ يَمْشِي مِكْبًا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ ناخو
 که سیگ ده م و پوو به زه ویدا ده خشیت چاکتر به ریگه ده زانیت یان نه و که سهی به ئاسایی به سه ر
 راسته پیدا ده پوات؟. نه مه وینه یه که خودای گه وره ده بیهنیتته وه بۆ خاوه ن باوه پو خودانه ناس.
 خودانه ناس وه که سیگ وایه ده مه وپو به زه میندا پاده کیشریت، واته: به لادا له سه ر ده موچاو
 پاده کیشریت، واته نازانیت بۆ کوئی پاده کیشریت بۆ کوئی ده پوات به لکو داماو و سه ر لی شیواو کولۆله،
 نه مه چاکتر به ریگه ده زانیت ﴿أَمَّنْ يَمْشِي مِكْبًا﴾ یان نه و که سهی به ئاسانی و له سه ر خو ده پوات ﴿عَلَىٰ
 صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ واته: له سه ر راسته رییه کی دیارو ناشکرا که خو شی راسته و ریگه که یشی راسته. نه مه
 وینه ی خوانه ناس و خواناسه له دونیادا وه له پۆزی قیامه تیشدا هه ر به و شیویه ده بن، خاوه ن باوه پ
 زیندوو ده کریتته وه به ئاسانی به سه ر راسته پیدا ده پوات و به پئی ده کریت بۆ نه و به هه شته خو شو
 بازواهیه و، خوانه ناسیش زیندوو ده کریتته وه به ده م وپو پاده کیشرین بۆ ناو جه هه ننه م ﴿أَخْشَرُوا الَّذِينَ
 ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ (۲۲) مَن دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ واته: (خودا به فریشته کان
 ده فه رمویت) نه وانیه سته میان کرد کریان بکه نه وه له گه ل هاوریگانیان (ها وینه کانیان) له گه ل
 نه وانس که ده یان په رستن جگه له خودا ئینجا ریگای دۆزه خیان نیشان بدن. ئیمامی احمد پویایه تی
 کردوه له نه نه سی کوپی مالک وه وتی: نهی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) چۆن خه لکی له سه ر ده موچاو

الصافات (۲۲_۲۳).

کۆده کرئینه وه؟ بیغه مبر(ﷺ) فرمووی: (شاخو ئه و که سه ی که پاندونی له سه ر پاکانیان (قاچ) ناتوانیت له سه ر ده م و چاویان بیان کیریت؟) ^۱ نه م فرمووده یه له هه ردوو سه حیحه که دا ده رهیندراوه ^۲.

توانای خودا له سه ر دروست کردن و (خلق) نیشانه کانی له سه ر زیندوو بوونه وه

خودای گه وره فرموویه تی: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

﴿ بَلَى: نه وه که ئیوه ی وه دی هیناوه و گوی و چاوو دلای دانای ئیوه که متر شوکری ده که ن، واته:

وه دهیبتان پاش نه وه ی که ئیوه شتیک نه بوون باستان لیوه بکیریت ﴿وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ

وَالْأَفْئِدَةَ﴾ واته: گوی و چاو و بیرو هوشی دانای ﴿قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ نۆد که م نه و توانایانه به کاردینن که

خودا پتی داوون له خوابه رستی و گوی پایلی فرمانه کانی و وازهینا و دورکه و تنه وه له که دهغه کانی، وه

فرموویه تی: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ بلی: نه وه ی که ئیوه ی له م زه مینه دا په رش و

بلاو کردۆته وه، لای نه ویش کۆده کرئینه وه، واته: په رش و بلاوی کردونه ته وه به سه ر هه موو پارچه کانی

زه مینداو هه ریه کی به جۆریک قسه ده کات و هه ریه کیک په نکیکه و شیوه یه که و له وی تر ناکات ﴿وَإِلَيْهِ

تُحْشَرُونَ﴾ لای خودا کۆده کرئینه وه دای نه وه ی هه ریه که به لایه کدا چوون و بلاو بوونه وه، چۆن بلاوه ی

پی کردوون به و شیوه یه کۆتان ده کاته وه و چۆن وه دهیبتان به و شیوه یه ش ده تانگیریتته وه. پاشان

خودای گه وره باسی نه و خوانه ناسانه مان بق ده کات که باوه پیمان به زیندوو بوونه وه نیه به راستی

نازانن، ده فرموویت: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ده سلین: نه گه ر ئیوه راستن، نه و

به لینه تان که ی دیته جی؟. واته نه وه ی که تق هه و العمان ده دهیتی که ی پوو ده دت و که ی کۆ

ده کرئینه وه پاش نه و په رش و بلاو بوونه وه یه، وه ده فرموویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعْلَمُهُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ

مُبِينٌ﴾ بلی: ته نیا خودا له مه ناگاداره، من هه ر نه وه نده م له سه ره پیتان بلیم ده بیت له خودا بترسن.

واته خودا نه بیت هیه که سیک کاته که ی نازانیت به لام خوی گه وره هه والی پی داوم که بیگومان نه م

کاره ساته پو ده دت و له خودا بترسن. ﴿وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ واته: وه من هه ر ناگادار کردنه وه م

له سه ره وه نه وه م پی سپیتردراوه بۆتان. وه فرموویه تی: ﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا

وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ﴾ جا نه و کاته ی له نزیکه وه ده بیبتن که خودانه ناسان چروچاویان گرز

^۱ احمد (۱۶۷/۳) فرمووده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۳۵۰/۶)، مسلم (۲۱۶۱/۴).

دهیئتو پئیان ده لئین: ئەمە ئەو یە کە ئێتوہ داواتان دە کرد، واتە کاتیک کە پۆزی قیامت هات خودانە ناسان بە چاوی خۆیان بینیان بۆیان دەرکوت کە دورر نە بووہ چونکە هەرشتیک چاوە پوانی بکریت دیت با ماوہ یە کیش درژە بکیشیت، جا ئە وکاتە ی کە نزیک دە بیته وە چوچا و دە دەن بە یە کداو گرز ی دە کەن چونکە دە زانن چە ندە خراپە و تاوانیان کردووہ لە دنیا دا. واتە کردوہ کانی خۆیان دیتوہ بیرو ئەو ی کە چاوە پوانیان نە دە کردو بیریان ئی نە دە کردوہ دە ی بینن. ﴿وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَّا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَّا كَانُوا بِإِيْمَةٍ يَسْتَهْزِئُونَ﴾^۱ واتە: وە لە لایەن خوداوہ بۆیان دەرکوت شتی وا کە ئەوان بیریان ئی نە کردو تە وەو گومانیان بۆی نە چووہ، وە بۆشیان دەرکوت چی خراپە یان کردوہ وە دەوری گرتن ئە و سزایە ی ئەوان گالته یان پی دە کرد، بۆیە پئیان دە لئین بە شتوہ ی لوخە و هە رە شە ئی کردن ﴿وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِئِهٖ تَدْعُوْنَ﴾ واتە: ئەمە ئەو یە کە ئێتوہ داواتان دە کردو پە لە تان بووی ی.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي أَللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُحْيِرِ الْكٰفِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾^(۱۸) قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ ءَامَنًا بِئِهٖ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ﴿۱۹﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْحٰبَ مَآؤُكُم مَّوَدَّوْا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَآءٍ مَّعِينٍ ﴿۲۰﴾

مردنی خاوەن باوەر خوانە ناس نا پاریزی بابیر لە بزگار کردنی خۆی بکاتە وە

خودای گەورە دە فەر موویت: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي أَللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُحْيِرِ الْكٰفِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ بلی: بە من بلین ئە گەر خوا من و ئەو کە سانە ی لە گە ئ من لە ناو بە پدیت یان بەر بە زە یی خۆیمان بخت، دە ی سا کێ خودانە ناسان لە ئیش و ژان دە پاریزی ت؟ واتە: ئە ی محمد ﷺ بلی بە و بت پە رست و سە پلانە ی کە ئەو بە هرانە ی خودایان لە بەرچا و نیە دە ی خۆتان بزگار بکەن چونکە هیچ شتیک ئێتوہ بزگار ناکات جگە لە پە شیمان بونە وەو گە پانە وە بۆلای خودا ئاینە کە ی، ئەو ی ئێتوہ چاوە پوانی دە کەن بۆ ئیمە لە بە لا و لە ناوچوون هیچ سو دیک بە ئێتوہ ناگە یە نیت. ئە گەر خودا سزای ئیمە بدات یا بە زە یی بیته وە پیماندا ئێتوہ لە جە زرە بە و تۆلە ی خودا بزگارتان نابیت هەر تووش دە بن. پاشان خودای گەورە فەر موویە تی: ﴿قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ ءَامَنًا بِئِهٖ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ﴾ بلی: ئەو یە خودای بە خشن دە، باوەرمان پی هینا وەو خۆمان هەر بە و سە پار دوو، ئێتوہ ش بە مزوانە دە زانن کێ بە ناشکرا گومرا بوو. واتە باوەرمان هینا وە بە پە روە رندە ی هە موو جیهان کە دە هە ندە و

۱ الزمر (۴۷).

دلوفانه وه په نامان هر به نه وه له هه مو کارو فرمانیتکدا ﴿نَاعْبُدُهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ﴾ واته: که واته نهو بپه رسته و هر پشته بهو بپه سته، بویه هه رموویه تی: ﴿فَسْتَغْلَمُونَ مِنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ واته: له نیمه شو له نیوهش به مزوانه ده زانیت که پاشه پوژ له دنیاو له پوژی دوایدا بۆ کتیه.

وه بپه رسته وهی به هره کانی خودا له ناوی زولال و په وان و هه ره شه به پوچونی به ناخی زه میندا

پاشان خودای گوره هه رموویه تی: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾ بلن: به من بلین نه گه ر نارو که تان پوچوو به ناخی زه میندا، نهوسا کی ناوی زولال و په وان تان فریا ده خات؟ واته پوچوو به ناخی زه میندا به قولنگی تیژو باسکی به هیز نایه ته سه ره وه که پوچوو بویه خودا ده هه رموویت: ﴿فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾ واته: ناوی زه لالی په وانی پوشتوو به سه ر زه میندا. واته هیچ که س توانای نه وهی نه یه جگه له خودای گوره له سوژو به زه یی و به خشنده ی خو یه تی که ناوی بۆ وه ده ره ی تان و به هه مو جیهاندا بلای کردوه ته وه به پیتی پتویستی به نده کانی به که می بیت یان به زوری.

ته فسیری سوره قلم (القلم)

له مه که که دا هاتوه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَّ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَاسْتَبْصِرْ وَاصْبِرْ ﴿٥﴾ بِأَيِّكُمْ الْمَقْتُولُ ﴿٦﴾ إِنْ رَيْكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾

له سه ره تای سوره تی به قه ره وه (البقرة) قسه له سه ر پشته کان کراوه نه م هه رمووده ی خودای گوره ش که: (ن) و هه روها (ص) و (ق) و پشته کانی تریش وه که یه کن لیره دا پتویست به قسه لیکردن و دو بواره کردنه وهی نه یه.

ته فسیری سوره قلم (القلم)

خوای گوره ده هه رموویت: ﴿ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ﴾ نوون سویند به پینوس، به وه ش که دیته نو سین. واده ر ده که ویت که مه به ست پیتی جنسی نه و پینوسه یه که پیتی ده نوسریت وه که ده هه رموویت: ﴿أَقْرَأَ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٢﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿١﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ واته: بخویننه،

^۱ هود (۱۲۳).

^۲ العلق (۳_۵).

په روږدگاری تو (له هـ موو کهس) به خشنده تره، نه وهی که (مروئی) فیږی نوسین کردوه به قلم، مروئی شاره‌زا کردوه به و شتانه‌ی که نهیده زانی. نه مه سویندیکه له خودای گوره وه و ناگادار کردنه ویه که بؤ بهنده کانی له سر نه و چاکه یه‌ی له گه‌لی کردوون له فیږکردنی نوسین که به هوی نوسینه وه شاره‌زای هـ موو زانیاریک ده بن بؤیه هـ رمویه تی: ﴿وَمَا يَسْطُرُونَ﴾ واته: به وهیش ده نوسنه وه^۱ سودی (السدی) وتی: واته فریشته کان و نه وهی ده نوسریته وه له کرده وهی بهنده کان، هندیکی تر وتویانه: (مه به ست به پینوس لیره دا نه و پریاره‌ی خودای گوره یه که داویه تی کاتیک که نه اندازه‌ی دروست کراوه کانی دیاری کردوه و نوسراوه پینج سه د هزار ساله پیش دروست کردنی ناسمانه کان و زمین) وه له و باره یه وه نه و هـ رمودانه یان هیناوه که باسی پینوس ده کات. نینبو نه بی حاتم پریویه تی کردوه له وه لیدی کوږی عوباده‌ی کوږی سامت وه (صامت) وتی: باوکم بانگی کردم له کاتی مردنیدا وتی: من بیستم له پیغه مبهروه (ﷺ) ده‌ی هـ رموو: (یه که م شتیک خدا دروستی کرد پینوس بو، پئی هـ رموو بنوسه، وتی: نه‌ی په روه رنده م چی بنوسم؟ هـ رمووی: قه‌در بنوسه و نه وهی په‌یدا ده بیټ هه‌تاهه‌تایه)^۲ نه م هـ رموده یه نیمامی احمد پریویه تی کردوه له چه‌ند پرتگاه^۳ وه ترمذی هیناویه تی له هـ رموده‌ی نه بو داودی تیالیس (الطیالیس) به و شیوه یه وتی: هـ رموده یه کی چاکه و پاسته و غریبه^۴.

سویند به پینوس له سر گوره‌یی پیغه مبهرا (ﷺ)

خودای گوره ده هـ رموویت: ﴿مَا أَنْتَ بِعَمَلِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ﴾ له سایه‌ی چاکه‌ی په روه رنده‌ت، تو شیت نیت. واته: سوپاس بؤ خودا تو شیت نیت وه که نه فامه کانی خزمه کانت ده لټین نه وانه‌ی نه و پاستی و هیدایه ته تو بؤت هینان که چه‌نده ناشکرایه به دروی ده زاننن و به شیت ده زاننن له گه یاندنی نه و پاستیه داوه ده هـ رموویت: ﴿وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ﴾ تو پاداشتی واشت هه یه که دواپی نایت، واته: به لکو تو پاداشتی گوره و چاکه‌ی نه بپاوهت هه یه و که هه رگیز دواپی نایت له ناوناچیت له بهر گه یاندنی نه و په یامه‌ی په روه رنده‌ت به هـ رموم وه نارام گرتنت له سر نازار دانیان بؤت. ﴿غَيْرَ مَمْنُونٍ﴾ واته: نه بپاوه. وه که ده هـ رموویت: ﴿عَطَاءَ غَيْرٍ مَجْذُورٍ﴾ واته: نه وه به خشینیکه به بی برانه وه. وه

^۱ الطبری (۲۳/۵۲۷/۵۲۸).

^۲ الطبری (۲۳/۵۲۶).

^۳ احمد (۵/۳۱۷) و حه‌سه‌نی سه‌حیحه غریبه.

^۴ تحفة الاحوذی (۹/۲۲۲) هـ رموده یه کی حه‌سه‌نی سه‌حیحه غریبه.

^۵ هود (۸/۱۰).

فرموده‌تی: ﴿لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾^۱ واته: پاداشتیان دوابی نایت. موجد وتی: ﴿غَيْرَ مَمْنُونٍ﴾ واته: له ژماره نایت.^۲ نه‌میش هر نه‌و مانایه‌ی پیشه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که وتمان.

مانای ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ﴾

خودای گوره ده‌فرمودیت: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ﴾ ناکارشت فره به‌رزه. عه‌وفی وتی له ئینبو عه‌باسه‌وه ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ﴾ واته: ئیسلام^۳ موجدو نه‌بو مالک و سودی و په‌بیع و نه‌نسیس و ایان وتوه^۴ زه‌حاک و ئینبو زیدیش هر و ایان وتوه.^۵ سعیدی کوپی نه‌بو عرب‌یه‌یش (العروبه) وتی: قه‌تاده وتی ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ﴾ بۆیان باس کردوین که سه‌عدی کوپی هیشام پرسیری له عائیشه کردوه له ناکاری پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) عائیشه وتی: ئایا قورئانت نه‌خویندوه؟ وتی: به‌ئی، عائیشه: ناکاری (په‌وشتی) پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) قورئان بووه.^۶ عبدالرزاقیش هر به‌م شیوه‌یه پیوایه‌تی کردوه.^۷ ئیمامی مسلم له سه‌حیحه‌که‌یدا له فرموده‌که‌ی قه‌تاده‌وه پیوایه‌تی کردوه به‌دریژی.^۸ مانای نه‌ویه که پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) قورئان چۆن بووه نه‌ویش و ابووه له فرمان کردن قه‌ده‌غه‌کردندا ناکاری قورئان بووه و ناکاره سروشته‌که‌ی خوی وازی هیناوه هرچی قورئان فرمانی پی‌کردبیت نه‌وی کردوه هرچی قه‌ده‌غه‌ی کردبیت نه‌ی کردوه نه‌مه له‌گه‌ن نه‌و په‌وشته گوره و جوانانه‌ی که خودا پیی داوه له شهرم و میوان په‌ریزی و نازیه‌تی و له سه‌رخویی و دل فراوانی و لیبورده‌یی و هه‌موو په‌وشتیکی تری جوان. وه‌ک له هر دوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتوه له نه‌نه‌سه‌وه وتی: ده‌سال خزمه‌تی پیغه‌مبه‌رم کرد هرگیز پیی نه‌وتم ئوف وه هر شتیکیشم کردبیت نه‌یفه‌رموه بۆچی کردت؟ نه‌وه‌ی نه‌شم کردبیت نه‌یفه‌رموه بۆچی نه‌تکرده‌وه؟ ده‌ستم نه‌داوه له هیچ خوریه‌کی نرم یان حریر یان هرشتیک که نرم تر بووبیت له ناو ده‌ستی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) وه بۆنی هیچ میسکو عه‌تریکم

^۱ التین (۶).

^۲ الطبری (۲۳/۵۲۸).

^۳ الطبری (۲۳/۵۲۹).

^۴ الطبری (۲۳/۵۲۹)، الدر المنثور (۸/۲۴۳).

^۵ الطبری (۲۳/۵۲۰).

^۶ الطبری (۲۳/۵۲۹).

^۷ عبدالرزاق (۳/۲۰۷) فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۸ مسلم (۱/۵۱۳).

نه كروه بڙي خوشر بوويت له ټاره قې پيغه مبر (ﷺ) ۱ بوخاري پړوايه تي كروه له بهرائه وه (البراء) وتي: پيغه مبر (ﷺ) ۲ ده موچاوي (پووي) له هه موو كس جوانتر بووه ټاكاريشي (په وشتي) چا كتر بووه ټور بالاي بهر نه بووه و كورتيش نه بووه ۳ هه رموده له مباره يه وه ټوره نه بو عيساي ترمذي له مباره يه وه (كتاب الشائل) ي نوسيوه. ټيمامي احمد پړوايه تي كروه له عائيشه وه وتي: پيغه مبر هه رگيز به ده ستي نه يداوه له خزمهت كاره كاني وه نه يداوه له خيزانه كاني وه له هيج شتيكي نه داوه مه گه له غه زادا له ريگاي خودا وه سه ريشك (خير) نه كراوه له نيوان دوو شتدا مه گه ر خو شه ويست ترينيان لاي ناسان ترينيان بووه مه گه ر گونا ه بوويت، وه نه گه ر گونا ه بوويت دورترين كس بووه له گونا ه وه، وه له هيج شتيكدا ټوله ي بڙ خوي نه سه ندوه كه هاتبيته لاي مه گه ر قده قه يه كي خوداي تيدا شكيند رابيت له وكاته دا له بهر خوداي گه وره ټوله ي سه ندوه له تاوانبار ۲. ټيمامي احمد پړوايه تي كروه له نه بو هوره يره وه وتي: پيغه مبر (ﷺ) ۴ هه رمويه تي: (بي گومان من هاتوم بڙ نه وه ي كه ټاكاره (په وشته) چا كه كان ته واو بكه م) ته نها ټيمام احمد هيناويه تي ۴ وه ده هه رموييت: ﴿فَسَبِّحْهُ وَبِحَمْدِهِ﴾ به مزوانه ټوش و نه وانيش ده بينين. ﴿يَا أَيُّكُمُ الْمَقْتُولُ﴾ كي له ټيوه شيتايه تي تيدايه؟ به مزوانه نه ي محمد (ﷺ) ٥ ټو ده بيني نه وانهي كه درايه تيت ده كه ن و باوه پت پي ناكه ن كي سه ر لي شيواو شيتايه تي تيدايه ټو يان نه وان؟ نه مه وه كه نه و ټايه ته يه كه خودا ده هه رموييت: ﴿سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنَ الْكَذَّابُ الْأَثِيرُ﴾ ۶ واته: وه سه ي ده زانن كه كي ټور درو زني خود په سه نده. وه كه نه م ټايه ته ش كه ده هه رموييت: ﴿وَأَنَّا أَوْلِيَاكُمُ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ ۷ واته: بيگومان ټيمه يان ټيوه (به كيگمان) له سه ر پيتمونين يان له گومرايه كي ټاشكراد اين. ټيبنو جوره يج (ابن جريج) وتي: ټيبنو عه باس و ټويه تي كه ﴿فَسَبِّحْهُ وَبِحَمْدِهِ﴾ ۸ واته: به مزوانه ټو ده زاني و نه وانيش ده زانن له پوړي قيامه تدا. ۹ عه وفى (العوفى) وتي: له ټيبنو عه باسه وه ﴿يَا أَيُّكُمُ الْمَقْتُولُ﴾ ۱۰ واته: شيتي ۱۱ موجهدر

۱ فتح الباري (۱۰/۴۷۱)، مسلم (۴/۱۸۱۴).

۲ فتح الباري (۶/۶۵۲).

۳ احمد (۶/۲۲۲) هه رموده يه كي سه حيجي له سه ر مر جي بوخاري وموسليم.

۴ احمد (۲/۲۸۱) سه نه ده كاني سه سه نه.

۵ القمر (۲۶).

۶ سبأ (۲۴).

۷ القرطبي (۱۸/۲۲۹).

۸ الطبري (۲۳/۵۳۱).

که سانی تریش وایان وتووه^۱ مانای ﴿الْمَفْتُونُ﴾ دیارو ناشکرایه واته: شهوی پښگای پاستی لی ونبووه و لئی تیک چووه، وه بویه (پیتی با) نراوته سهر ﴿بِئْسَ كُفْرًا﴾ بؤنه وه نیشانه بیت له سهر بوونی فیعلتیک له م فهرموده یه دا ﴿فَسَبِّحْهُ وَبِحَمْدِهِ﴾ که ته قدیر کراوه وه ک (فستعلم و یعلمون) یان (فستبصر و یبصرون با ییک المفتون) والله اعلم، پاشان ده فهرموویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُنْتَهِنِينَ﴾ بی گومان پوره رنده ی تو چاکتر به وانه ده زانیت که پتی شهویان ون کردووه، باشتریش ناگای لیبیه که کین شهوانی شاره زای پین. واته: شهو خودای گه وره ده زانیت کام دهسته یان شاره زای پین، وه ناگای له و کومه له یه که پښگای پاستی ون کردووه.

﴿فَلَا تَطْعَمُ الْمُكْذِبِينَ﴾ ۸ ﴿وَدُّوا لَوْ نَدَّهْنُ فَيَكْذِبُونَ﴾ ۹ ﴿وَلَا تَطْعَمُ كُلَّ حَلَاظٍ مَّهِينٍ﴾ ۱۰ ﴿هَازِمْ شَمَّ بَنِي سَبِيحٍ﴾ ۱۱ ﴿مَتَاعٍ لِلْبَحْرِ مَعْتَدٍ آبِئْرٍ﴾ ۱۲ ﴿عَتَلٍ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيْرٍ﴾ ۱۳ ﴿أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِيْنَ﴾ ۱۴ ﴿إِذَا تَنَلَّ عَلَيْهِ إِيْتْنَا قَالِكُ اسْطِيرُ الْأَوْلِيَاكُ﴾ ۱۵ ﴿سَيَسْمُهُ عَلَى الْخُرُطُورِ﴾ ۱۶

گوی پی نه دانی پالنه په ستو (ضغط) ی بی باوهران و ورنه گرتنی راو بوچونیان که به قسه ی خویمان ده یانه ویت بگن به یه ک له ناوهر پاستی ریگادا

خودای گه وره ده فهرموویت وه ک چون به هر هی نددو په وشتی به رزو گه وره به رنامه ی پیکو راستمان پی دایت ﴿فَلَا تَطْعَمُ الْمُكْذِبِينَ﴾ سا تو ناشیت به فرمانی شهو بی باوه پانه بگه یه. ﴿وَدُّوا لَوْ نَدَّهْنُ فَيَكْذِبُونَ﴾ حز ده که نهر تو نرم بیت، شهوانیش نهرمونیانی بنوینن، ئیبنو عه باس وتی: نه گهر نهرمی بنوینیت بویمان شهوانیش حه زده که نهرمی بنوینن^۲ موجهاد وتی: ﴿وَدُّوا لَوْ نَدَّهْنُ فَيَكْذِبُونَ﴾ باوه پ بنیت به خوداکانی شهوان و واز له و پاستیه بنیت که له سه ریتتی. پاشان خودا ده فهرموویت: ﴿وَلَا تَطْعَمُ كُلَّ حَلَاظٍ مَّهِينٍ﴾ نابیت گویش به وکسه به دیت که ندر سویند خورو خویریه، چونکه دردن له بهر لاوازی و سوکی ده بیت نرخی خوی به سویند خواردنی درق به ناوه پیروزه کانی خودا بی ترسانه له هه موو کات و شوینتیکدا ده یه ویت برهای پی بکریت. ئیبنو عه باس وتی: (المهین)

^۱ الطبری (۵۳۰/۲۳).

^۲ الطبری (۵۳۳/۲۳).

^۳ الطبری (۵۳۳/۲۳).

واته درؤذن^۱ وه ده فرموویت: ﴿هَٰذَا مَثَلٌ بَنِي سَعْدٍ﴾ هه رتانه له خه لك ده داو قسه بق ئه مو ئه و ده بات. ئببنو عه باس وتی: ﴿هَٰذَا﴾ باسی خه لك كردن به ناشیرینی.^۲ ﴿مَثَلٌ بَنِي سَعْدٍ﴾ واته: ئه و كه سه ی قسه دینیت و ده بیات له نیوان مهردوما بق ئه وه ی نیوانیان تیک بدات و دلیان له یك بیه شینیت. كه ئه وه ش سپرنه وه له بن ده رهینانی ناینیه تی. له هه ردو سه حیحه كه دا هاتوو له فرمووده كه ی مواجهه وه له تاوسه وه (طاوس) ئه ویش له ئببنو عه باس وه وتی: پیغه مبه ر(ﷺ) تپه ی به لای دو گوږدا (قه بر) فرمووی: (ئمانه جه ززه به ده رین جه ززه به كه شیان له سه ر گوناه ی گوره نیه، یه كیكیان خوی نه پاراستوو له میز دووه میان: قسه دینیت و ده بات له نیوان خه لكیدا)^۳ ئم فرمووده یه زانایانی فرمووده له په راوه كانیاندا هیناویانه له چه ند ریگاوه له مواجهه وه به م شیوه یه^۴ ئیمامی احمد ریویایه تی كردوو له حوزه یفه وه وتی: بیستم له پیغه مبه ر وه (ﷺ) ده ی فرموو: (ناجیته به هه شته وه (قتاة) ئه وه ی قسه هه لده به سیت و درؤ ده كات له نیوان خه لكیدا)^۵ زانایانی فرمووده ریویایه تیان كردوو جه كه له ئببنو ماجه.^۶ ﴿مَنَعَ لِّلْحَمْرِ مَعْتَدٍ أُشْرِی﴾ له كاری چاكه له مبه ره، شه رفروشه، تاوانكه ره. ریگره له كاری چاكه و چاكه خوازیش نیه ﴿مَعْتَدٍ﴾ له ئه ندازه ی خوی زیاتر ده ست ده كیشیت له وشتانه ی خودا ریگای بی داوه ﴿أُشْرِی﴾ تاوانكه رو حه رام خوریشه. وه ده فرموویت: ﴿عُتِلِبَ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِیْرٍ﴾ ره زاقورسه، له پاش ئه مه ش زلئكه خوی سه پاندوه. ﴿عُتِلِبَ﴾ واته: ره زاقورس و ناشیرین و خوسه پیته ر. ئیمامی احمد ریویایه تی كردوه له حارسه ی (حارثة) كوپی وه هه به وه (وهب) وتی: پیغه مبه ر(ﷺ) فرموویه تی: (ئایا هه والتان بده میت به خه لكی به هه شت هه مو لاوازك و ئه وانیه كه به لاوازو بی هیز سه یر ده كرین ئه گه ر سویند بخوات به خودا به گویی ده كات، وه ئایا هه والتان بده میت به خه لكی ناواناگر هه مو ئه و كه سانه ی كه ره زاقورس و ناشیرن و خوبه زل زانن)^۷

^۱ الطبری (۵۳۳/۲۳).

^۲ الطبری (۵۳۴/۲۳).

^۳ فتح الباری (۳۵۸/۱)، مسلم (۲۴۰/۱).

^۴ ابوداود (۲۵/۱)، تحفة الاحوذی (۲۳۲/۱)، النسائی (۴۱۲/۴۰۲۸/۱).

^۵ النسائی فی الكبری (۴۹۶/۶)، ابن ماجه (۱۲۵/۱) فرمووده یه كی سه حیحه.

^۶ احمد (۳۸۲/۵) فرمووده یه كی سه حیحه.

^۷ فتح الباری (۴۸۷/۱۰)، مسلم (۱۰۱/۱)، ابوداود (۱۹۰/۵).

تحفة الاحوذی (۱۷۲۰/۶)، النسائی فی الكبری (۴۹۶/۶).

^۷ احمد (۳۰۶/۴) فرمووده یه كی سه حیحه.

وہ کیع وتی: (ہر کہ سیکہ کہ بہ ژانی خوی خوش حالہ و بہ پنگادا خوی بادہدتو خوی بہزل
 دہزانیّت) لہ ہر دوو سہ حیچہ کہ دا ہاتووہ وہ زانایانی فہرموودہ ہیناویانہ جگہ لہ نہ بو داود، لہ
 فہرموودہ کہی سوفیانی سہوری (سفیان الثوری) و شعبہ و کہ ہر دوویکیان لہ سعیدی کوی خالدهوہ
 بہ و شیوہیہ ہیناویانہ.^۱ زانایانی پزکان وتویانہ: الجعظری واتہ: پہزا قورسو قسہرق، (الجواظ)
 واتہ: چاکہ ناکاتو پزگی چاکہ خوازانہ. ﴿زَنِیر﴾ بوخاری پیوایہتی کردووہ لہ نیینو عہ باسہوہ
 ﴿عَلَّ بِعَدِّ ذَٰلِكَ زَنِیر﴾ وتی: بیایوئک لہ قورہ بیش گوئی برابووہ وک چون مہر مالات گوئی دہ بر پدیرت^۲
 مانای وایہ نہ و کہ سہ ناوی دہر کردووہ بہ پیاو خراب وک نہ و مہرہی دیاری کراوہ لہ ناو مہرہ کانی
 تردا. ﴿زَنِیر﴾ لہ زبانی عہرہ پیدا واتہ: بی باوک لہ ناو خہ لکدا بہ کوردی خو مان پتی دہ لئین (نزل)
 نیینو جہریو زوریک لہ زانایان وتویانہ. خوی گہورہ دہ فہرموویت: ﴿أَنَّ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَيْنَ﴾ ہر بہ و
 ہویہ کہ ذہولہ مہندہ و چہند کوی ہن. ﴿إِذَا تَلَّ عَلَیْہِ ءَايُنُنَا قَالَا أَسْطِیرُ الْأَوَّلِینَ﴾ گہر
 نیشانہ کانی نئمہی بق بخویننہوہ دہ لئیت: نہ مہ چیروکی پیشینہ کانہ. نہ مہ پاداشتی نہ و مہ مو چاکہ و
 بہ ہرانہیہ کہ خودا پییدا لہ سامان و مندالی زورو باوہ پی بہ نیشانہ کانی خودا نہ کردو پشٹی تیکرد بہ
 خہیالی خوی وای دہزانی کہ لہ چیروکی پیشینہ کانہوہ و ہر گبراوہ. وک خودای گہورہ دہ فہرموویت:
 ﴿ذَرِی وَمَنْ خَلَقْتُ وَجِیدًا ﴿۱۱﴾ وَجَعَلْتُ لَہُمْ مَالًا مَمْدُودًا ﴿۱۲﴾ وَبَیْنَ شَہُودًا ﴿۱۳﴾ وَمَهَّدْتُ لَہُمْ تَمَہِیدًا ﴿۱۴﴾ ثُمَّ یَطْمَعُ
 أَن أَرِیدَ ﴿۱۵﴾ کَلَّا إِنَّہُ کَانَ لِأَیْبَانًا عَیْدًا ﴿۱۶﴾ سَأَرَفَعُہُ صَعُودًا ﴿۱۷﴾ إِنَّہُ فَکَّرَ وَقَدَّرَ ﴿۱۸﴾ فَقُلَّ کَیْفَ قَدَّرَ ﴿۱۹﴾ ثُمَّ قُلَّ
 کَیْفَ قَدَّرَ ﴿۲۰﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿۲۱﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿۲۲﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿۲۳﴾ فَقَالَ إِن ہَذَا إِلَّا سِیرٌ یُّؤْتَرُ ﴿۲۴﴾ إِن ہَذَا إِلَّا قَوْلُ
 الْبَاسِرِ ﴿۲۵﴾ سَأُصَلِّیہِ سَرًّا ﴿۲۶﴾ واتہ: واز لہ منو نہ و کہ سہ بیئہ کہ دروستم کردووہ بہ تنہا، و ہداریی تقدو
 زہ بہ ندہم پی داوہ، و ہ کوپانی نامادہ و ہر دہست، و ہوی ژیانم بق پراختستووہ بہ چون پراختستیک،
 دواي نہ مانہش ہیشتا بہ تہمایہ زیارتی بدہمیت، نہ ہ (چاوہ پوان نہ بیئت) بہ پراستی نہ و دہریارہی
 نایہ تانی نئمہ بی باوہ پیکی کہ لہ پرقہ، بہ مزوانہ سزای سہختی پی دہچہ ژم، (چونکہ) بیری کردوہ و
 ہالی سہنگاند (قسہ کہی خوی)، دہک بہ کوشت بجیت چونی ہل سہنگاند، دوپارہ بہ کوشت بجیت

^۱ فتح الباری (۵۳/۸)، مسلم (۲۱۹/۴)، تحفة الاحوذی (۳۳۰/۷).

النسائی فی الکبری (۴۹۷/۶)، ابن ماجہ (۲۷۸/۲).

^۲ البخاری (۴۹۱۷).

^۳ المودۃ (۱۱-۳۶).

چوئی لیکداوه‌ته‌وه، له پاشان تهماشایه‌کی کرد، نه‌وسا ناو چاوانی گژو پوی ترش کرد، ئینجا به فیزیک‌وه پستی مه‌لکرد، جا وتی ئەم قورئانه هیچی تر نیه جادیوه‌که نه‌بیت که وه‌رگی‌راوه، ئەم قورئانه هەر گوفتاری مروّفه، زوو ده‌بخمه دۆزه‌خه‌وه. لیزه‌دا خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿سَنَسِيئُهُ عَلَىٰ الْأَرْضِ طَرَبًا﴾ به‌مزوانه سه‌ری لوتی داخ ده‌که‌ین. ئیبنو جه‌ریر وتی: به‌مزوانه پاشه‌پۆژی دیاری ده‌که‌ین نۆد به‌پونی بۆ نه‌وه‌ی بیناسنه‌وه‌و لئیان ون نه‌بیت و نه‌شاردریت‌ته‌وه نه‌ویش داغیکه (مۆریکه) به‌سه‌ر لوتیه‌وه. ^۱ مه‌ندیك كه‌س وتویانه: ﴿سَنَسِيئُهُ﴾ نیشانه‌ی خه‌لكی ناوتاگره، واته: پوی ره‌ش ده‌که‌ین له پۆژی قیامه‌تدا. له جیگای ده‌م‌و‌چا لوتی به‌کاره‌یتاوه.

﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَتَمُّوا بِعَمْرٍأ مَعْصِيَةَ اللَّهِ ﴿٧﴾ وَلَا يَسْتَنْوُونَ ﴿٨﴾ طَلَفَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩﴾ فَأَصْحَبَتْ كَالْحَرِيمِ ﴿١٠﴾ فَتَنَّا دَاوُدَ مَعْصِيَةَ اللَّهِ ﴿١١﴾ أَنْ أَعْدُوهُ عَلَىٰ حَرْبٍ قَدِيرٍ ﴿١٢﴾ وَغَدَا عَلَىٰ حَرٍِّ قَدِيرٍ ﴿١٣﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَصَالُونَ ﴿١٤﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿١٥﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلْزَمْنَا لَكَ الْوَلَايَةَ لَمَّا قُلْتَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتْلُ مَا يُوحَىٰ ﴿١٦﴾ فَأَتَىٰ بِهَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا لَكُنَّا مُّشْرِقُونَ ﴿١٧﴾ فَاتْلُ مَا يُوحَىٰ ﴿١٨﴾ فَأَلْوَا بِرَبِّكَ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْنَ ﴿٢٠﴾ قَالُوا يَا بَنِيَّ إِنَّا كُنَّا مُّشْرِقُونَ ﴿٢١﴾ عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رُغْبُونَ ﴿٢٢﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَلَّكَ بَلَلْتَهُمْ ﴿٢٣﴾ قَالُوا يَا بَنِيَّ إِنَّا كُنَّا مُّشْرِقُونَ ﴿٢٤﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْنَ ﴿٢٥﴾ قَالُوا يَا بَنِيَّ إِنَّا كُنَّا مُّشْرِقُونَ ﴿٢٦﴾ عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رُغْبُونَ ﴿٢٧﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَلَّكَ بَلَلْتَهُمْ ﴿٢٨﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْنَ ﴿٢٩﴾ قَالُوا يَا بَنِيَّ إِنَّا كُنَّا مُّشْرِقُونَ ﴿٣٠﴾ عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رُغْبُونَ ﴿٣١﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَلَّكَ بَلَلْتَهُمْ ﴿٣٢﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْنَ ﴿٣٣﴾﴾

وینه‌یه‌که له تیا‌چوونی نه‌و مال و سامانه‌ی خودانه‌ناس په‌یدیای کردووه

ئمه وینه‌یه‌که خودای گوره ده‌ی هینیت‌ته‌وه بۆ خودانه‌ناسه‌کانی قوه‌پیش بۆ نه‌و چاکه‌و به‌خششه گه‌ورانه‌ی که پیتی داون له هه‌موو به‌خششه‌کان گه‌وره‌تر نارده‌ی محمد (ﷺ) بۆیان. له پاداشتی نه‌و چاکه گه‌وره‌دا پوه‌په‌په‌ی بوونه‌وه به‌ دژایه‌تی کردن و به‌ره‌رچدانه‌وه‌و باوه‌ر پتی نه‌کردنی. بۆیه خوی گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَتَمُّوا بِعَمْرٍأ مَعْصِيَةَ اللَّهِ﴾ ئیمه نه‌وانه‌مان تا‌قی کرده‌وه وه‌ک خاوه‌نانی باغه‌که‌مان تا‌قی کرده‌وه، کاتیك سویتیدیان خوارد که له به‌ره‌به‌یاندان زوو بچن به‌ره‌که‌ی ئی بکه‌نه‌وه. ﴿إِنَّا بَلَوْنَهُمْ﴾ واته: تا‌قیمان کردنه‌وه، ﴿كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ﴾ که باخیک بوو هه‌موو جۆزه‌ میوه‌و به‌روبومیکتی تیدا‌بوو. ﴿إِذْ أَتَمُّوا بِعَمْرٍأ مَعْصِيَةَ اللَّهِ﴾ سویتیدیان خوارد له ناو خویاندان که شه‌و تا‌به‌ری به‌یانی (پیش پۆژ بو‌نه‌وه) به‌ری باخه‌که‌یان هه‌موو بپنن (ئی بکه‌نه‌وه) بۆ نه‌وه‌ی هه‌ژاو داماو پینان نه‌زانیت داوای به‌ش و خیریان ئی بکن و هیچی ئی نه‌به‌خشن. و ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا

^۱ الطبری (۵۴۱/۲۳).

بَسْتُونَ ﴿ واته: هیچی بؤ (هزاران) ئی دهرنه کن، له وهی که سویندیان له سهر خوارد. بؤیه خوی گوره ده فره مویت: ﴿ فَطَافَ عَلَيَا طَافٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُوَ تَابُونَ ﴿ نه وسا که نه وان خه وتبون، له لایه ن په روه رنده ته وه به لایه کی بؤ داباری، واته: به لایه کی له ناسمانه وه بؤ داباری. ﴿ فَاصْبَحْتَ كَالصَّخْرِ ﴿ نیتر وه ک زه مینتکی سووتو تاقری ئی هات. ئیبنو عه باس وتی: وه ک شهوی تاریکی ئی هات. ^۱ سه وری و (الشوری) سودی (السدی) وتیان: وه ک کشتوکا لئکی پناوهی ئی هات (وشکو و پزاو وردکراو) ﴿ فَتَنَّا وَامُصِحِينَ ﴿ نه وسا به یانی هه موو بانگی به کتریان کرد. له وه ختی به یانیدا بانگی به کتریان کرد که بپوئن بؤ باخ پنین (واته برین). ﴿ اِنْ اَعْدُوا عَلٰی حَرْوِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰرِبِيْنَ ﴿ نه گهر ئیوه میوه پرن، هه ر به یانی بگه نه سه ر کتله گی خوتان، واته: نه گهر ده تانه ویت میوه برین. ﴿ فَانطَلَقُوا وَهُمْ يَخْفَتُونَ ﴿ به پئوه ده چوون و پیکه وه چه یان ده کرد، واته: به چه قسه یان ده کرد بؤ نه وهی که س گوئی له ده نگیان نه بیت. پاشان نه و خودایه ی ناگی له ناگی به چه و په نه انیه هؤی نه و چه کردنه یان باس ده کات و ده فره مویت: ﴿ اِنْ لَا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ وِسْكِيْنَ ﴿ که نابیته نه مرؤ هیچ هه ژاریته بیته ناو باخه که ی ئیوه، واته: ده یانوت به به کتری نابیته نه مرؤ هیچ هه ژاریک بیته ناو باخه که ی ئیوه. خودای گوره فره مووی: ﴿ وَغَدَا عَلٰی حَرِّ قَدِيْنٍ ﴿ بریاریان دا مه رجه که یان به جی بیسن، واشیان ده زانی ده توانن، واته: بریاریان دا به هه موو هیزو توانایه ک، ﴿ قَدِيْنٍ ﴿ واته: وایان ده زانی نه وکاره ده کن و ده توانن. ﴿ فَلَمَّا رَاوْهَا قَالُوْا اِنَّا لَصٰلُوْنَ ﴿ وه ختیک چاویان پیدا گتپا، وتیان: پیمان ئی تیكچووه، واته: وه ختیت پوشتنه لای باخه که و چاویان پئی که وت که چی به سهر هاتووه وه ک خودا فره مووی که نه و هه موو جوانی به رو بومی نؤو میوه چاکه ی تیدا بوو چون بووه به خه لوزو پدهش بووه که لگی نه ماوه و سودی ئی وه رناگرن. تی گیشتنو زانیان که هه له یان کردوه نه یان پیکاووه بؤیه وتیان ﴿ اِنَّا لَصٰلُوْنَ ﴿ واته: به و شیوه یه ی که خودا ویستی نه پویشین لیمان تیكچو بوو. ئیبنو عه باس و که سانی تریش وتویانه: پاشان په شیمان بونه وه له وهی کرد بوویان، تی گیشتنو بؤیان ده رکه وت که هؤکه ی نه وه بوو شوکرانه بزئری نه و به ره و چاکانه ی خودایان نه کرد بؤیه وایان به سه ر هات ﴿ بَلْ لَحْنٌ مِّنْ حَرْمُوْنٍ ﴿ نه خیر ئیمه به ش براوین، واته: به لی نه مه نه وه بوو سوپاسی خوامان نه کرد بؤیه بی به ش بووین. خودا ده فره مویت: ﴿ قَالَ اَوْسَطُهُمْ اَنْزِلْ لَكُمْ لَوْلَا سُبْحٰنٌ ﴿ به ناوژترینه که یان وتی: نه دی پیم نه ووتن بؤ په سنی پاکی خوا ناده ن؟ ئیبنو عه باس و مواهدو سعیدی

کوپری جوبهیر و عیکره و محمدی کوپری که عبو په بیعی (الریبع) کوپری نه نه سو زه حاکو (ضحاک) قه تاده وتیان: راست ترینیان و چاکترینیان ^۱ ﴿أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ﴾. موجهادو سودی و نیینو جوره یج وتویانه ﴿لَوْلَا تُسَبِّحُونَ﴾ واته: بۆ نالین نه گهر خودا چه زیکات ^۲ سودی وتی: انشاء الله ی نه وان له و کاته سوپاس کردنی خودا بووه. نیینو جهیر وتی: نه وه قسه ی نه و که سه یه که وتویه تی خودا چه زیکات ^۳ و تراوه واته به ناوه رترینیان وتی پیم نه وتن گهر سوپاسی خوداتان بگردایه له سر نه و به هره و چاکانه ی که خودای گهره پتی دان. ﴿قَالُوا سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ و تیان نیمه په روه رنده ی خۆمان به پاک و بی عیب ده زانین، نیمه ناهه قیمان کرد، په شیمان بوونه وه و دانیان نا به هه له ی خویاندا کاتیت که په شیمانی سودی نه بوو بویه وتیان: ﴿إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ (۱۹) ﴿فَأَجَبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتْلَمُونَ﴾ نه وسا پریان کرده یه کترو سه رکونه ی یه کترینان ده کرد. واته: سه رزه نشتی یه کترینان ده کرد له سر نه و یارمه تی نه داننه ی هه ژاران له و میوه و به روه میوه ی ده یانویست بیرن (لئی که نه وه) له باخه که یان. وه لاهی یه کترینان ده دایه وه دانیان دهنه به تاوان و هه له کانی خویاندا و ده یانوت هه روه کو خودا ده فهرموویت: ﴿قَالُوا يَا رَبَّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ و تیان: هه ی مال و ویران خۆمان نیمه هه له پوییمان کرد، واته: نیمه هه له پوییمان کردو سه پپیچیمان کردو له ریگا لاماندا تا گرفتار بووین چ گرفتاریک. وه ده فهرموویت: ﴿عَسَى رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ﴾ به لکو په روه رنده مان له وه چاکترمان بداتیت، نومیدمان هر به په روه رنده ی خۆمانه، و تراوه: به ته ما بوون هر له دنیا خودا له وه چاکترین بداتیت، وه و تراوه: به ته ما بوون له پۆزی دوایدا خودا پاداشتیان بداته وه والله اعلم. هه ندیک له پیشینه کان (السلف) وتویانه که نه مانه خه لکی (یه من) بوون، سه عدی کوپری جوبهیر وتی: خه لکی دیکه بوون پنیان وتوه (زه روان_ضروان) که شه ش میل له سه نعاوه دووره، وه و تراویشه: خه لکی چه به شه بوون باوکیان نه م باخه ی بۆ به جی هیلون وه له نه هلی کیتابیش بوون، باوکیان به شپوه یه کی چاک نه و باخه ی دهرد به پتوه نه وه ی له و باخه دا به ده سستی ده هینا پیوستی خوی لی تاوا ده کردو بژیوی سالیکی خیزانه که ی لی داده ناو نه وه ی که ده مایه وه ده ی کرد به خیرو دابه شی ده کرد به سر هه ژاراند. وه ختیک مرد بوو به مالی کوپره کانی و تیان: باوکمان نه زان و بی عه قل بووه که هه ندیکی دابه ش ده کرد به سر هه ژاراند. نه گهر نه مان هیشتا به هه مووی بۆ خۆمان ده مایه وه،

^۱ الطبری (۵۰۰/۲۳)، الدر المنثور (۲۵۲/۸).
^۲ الطبری (۵۰۱/۲۳)، الدر المنثور (۲۵۲/۸).
^۳ الطبری (۵۰۰/۲۳).

کانتیک که ویستیان وایکن خودا توله‌ک‌ی لئ سهندن و هیچیان بق نه‌مایه‌وه خودای گه‌وره هم‌مووی له‌ناوپرد به‌سره‌ویه‌روه نه‌ماله‌که ماو نه‌قازانج، نه‌خیرو چاکه‌ی بق هه‌ژاران. خوی گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿كَذٰلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ﴾ نازاری (دونیا) ناوایه‌گه‌ر بزائن، بی‌گومان نازاری دواپژد ژوارتره. ﴿كَذٰلِكَ الْعَذَابُ﴾ واته: ناوایه‌نازاری نه‌و که‌سانه‌ی بی‌گویی‌فهرمانی خودا ده‌کن و په‌زیلو پیسکه‌ن نه‌و به‌هره‌و چاکانه‌ی خودا پیی داون به‌شی هه‌ژاران و داسوانی لئ ناده‌ن له‌باتی نه‌وی سوپاسی خودا بکن خودانه‌ناسی ده‌کن ﴿وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ﴾ واته: نه‌مه نازارو سزای دنیا‌یه که‌گوتیان لئ بوو نازارو جه‌زده‌به‌ی دواپژد قورسترو ژوارتره.

﴿اِنَّ لِلْمُتَّقِيْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتِ النَّعِيْمِ﴾ ﴿۲۱﴾ اَفَجَعَلَ الْمُتَسِيْبِيْنَ كَالْمُجْرِمِيْنَ ﴿۲۲﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُوْنَ ﴿۲۳﴾ اَمْ لَكُمْ كِتٰبٌ فِيْهِ نَدْرُسُوْنَ ﴿۲۴﴾ اِنَّ لَكُمْ فِيْهِ لَمَا تَخْتَرُوْنَ ﴿۲۵﴾ اَمْ لَكُمْ اَيْمٰنٌ عَلَيْنَا بَلِغَةٌ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُوْنَ ﴿۲۶﴾ سَلِّمُوْا اَيْهٰمُ بِذٰلِكَ رَعِيْمٌ ﴿۲۷﴾ اَمْ لَمْ تُشْرِكُوْا فَمَا تَشْكُرُوْنَ اِنْ كَانُوْا صٰدِقِيْنَ ﴿۲۸﴾

پاداشتی خو‌پاریزان وه‌ک پاداشتی به‌دکاران نابیت

خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿اِنَّ لِلْمُتَّقِيْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتِ النَّعِيْمِ﴾ بق نه‌وانه‌ی خق پارینن له‌لایه‌ن په‌روه‌رنده‌ی خو‌یان باغاتی پر‌خوشی هه‌یه. وه‌ختیک خودا باسی حال‌و‌گوزه‌رانی نه‌وانه‌ی کرد که له دنیا باغیان هه‌بوو سوپاسی خودایان نه‌کردو به‌شی هه‌ژاران‌یان نه‌دا خودا به‌لای بق ناردن باغه‌که‌ی سوتاندن و له‌ناوی بردن به‌هوی نه‌و بی‌گویی‌و سه‌رپه‌چپانه‌وه که‌کردیان. لیره‌دا باسی نه‌و خواناسانه‌مان بق ده‌کات که‌گو‌پراه‌لی‌فهرمانی خودایان کردوه و خو‌یان پاراستوه که له دواپژدا باغاتی پر له‌میوه‌و پاراوه له‌هموو به‌روبو‌میک بویان ناماده‌کراوه که‌هرگیز له‌ناونا‌چیت و که‌م ناکات و دوا‌ی‌نایات هه‌تا هه‌تایه‌تئیدا ده‌میننه‌وه. پاشان فهرمووی‌تی: ﴿اَفَجَعَلَ الْمُتَسِيْبِيْنَ كَالْمُجْرِمِيْنَ﴾ ناخق ئیمه باوه‌پرداران وه‌کو به‌دکاران داده‌نین؟ واته: ئایا پاداشتی باوه‌پرداران و به‌دکاران وه‌ک به‌ک ده‌دینه‌وه؟ نه‌خیر سوئند به‌په‌روه‌رنده‌ی ناسمان و زه‌مین. بویه فهرمووی‌تی ﴿مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُوْنَ﴾ چیتانه؟ چون نه‌و برپاره ده‌دن. واته: چون وا ده‌ژانن و برپاری وا ده‌دن؟ پاشان خودای گه‌وره فهرمووی‌تی: ﴿اَمْ لَكُمْ كِتٰبٌ فِيْهِ نَدْرُسُوْنَ﴾ ناخق کتیبیکتان هه‌یه که له‌ویدا ده‌یخوئینه‌وه، ئایا په‌راو‌یکتان له‌به‌رده‌ستایه له‌ناسمانه‌وه هاتبیته‌خواره‌وه بیخوئینه‌وه کاری پیبکه‌ن که پیشینه‌کانتان له‌پاشینه‌کانتانیان وه‌رگرتبیت نه‌و فرمان و برپارانه‌ی تئیدابیت! وه‌ک خوتان نه‌لین؟ ﴿اِنَّ لَكُمْ فِيْهِ لَمَا تَخْتَرُوْنَ﴾ هه‌رچی خوتان ده‌تانه‌ویت تئیدا هه‌یه؟ ﴿اَمْ لَكُمْ اَيْمٰنٌ عَلَيْنَا بَلِغَةٌ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اِنَّ لَكُمْ لَمَا

تَحْكُمُونَ ﴿۱﴾ واتہ: یان سویندیكتان له سرمانه كه هتا پوڑی قیامت هرچیتان دهویت نه وه بیټ؟ واتہ: ناخو پهیمان و سویندیكتان له نئمه وه رگرتووه؟ ﴿إِنَّ لَكَ لَأَمْ تَحْكُمُونَ﴾ واتہ: یا بهم زوانه هرچیتان دهویت ناره زوتا لییه وه دهستی دینن. ﴿سَأَلَهُمْ أَتَيْتُمْ بِذَلِكَ زَعِيمًا﴾ لیبیان بپرسه کی دهسته بهری نه م کارهیه؟ واتہ: پتیبان بلئی کی له م کاره بهرپرسه و گرتویه تیه نه ستوی خوی؟. ثیبینو عه باس وتی: کامیان بهرپرسی نه م کارهیه. ۱ ﴿أَمْ لَمْ شُرَكَاؤُا فليأتوا بشركائهم إن كانوا صدیقین﴾ یان چند شه ریکیکیان مهیه؟. نه گه راستن، با شه ریکه کانیان بیتن، واتہ: له بته کان و شه ریکه کان.

﴿يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعُونَ إِلَى الشُّجُورِ فَلَا يَسْتَجِيبُونَ ﴿۱۴﴾ خَشِيمَةً أَنصُرُهُمْ رَبَّهُمْ وَأَلَّهُمْ وَقَدْ كَانُوا يُدْعُونَ إِلَى الشُّجُورِ وَمُمْ سَلِيمُونَ ﴿۱۵﴾ تَدْرِي وَمَنْ يَكْذِبُ بِهَذَا الْغُرُوبِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۶﴾ وَأَمْ لَمْ أَنْ كِيدِي مَعِينٍ ﴿۱۷﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿۱۸﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿۱۹﴾﴾

ترس و سامناکی پوڑی سه لا (قیامهات)

کاتیک خودای گوره باسی پاریزه رانی کرد که نه وان له به هشت و خو شیدا و پونی کردوه ته وه نه وه که ی ده بیټ و روده داتع. فرمویه تی: ﴿يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعُونَ إِلَى الشُّجُورِ فَلَا يَسْتَجِيبُونَ﴾ نه وه پوڑه (که له تاوان) دهرپی ده لینگان ده که ون و پتیبان ده لاین سوژده بیه و ناتوانن، واتہ: له پوڑی (قیامهات) نه وه پوڑه ی که ترس و بیمکی ژود و ناره حه تی و زه مین له رزه و به لای گوره روده دات و تاقی کردنه وه ده ست پی ده کات. بوخاری پویاوه تی کردوه نا لیره دا له نه بو سه عیدی خدریه وه وتی: بیستم له پیغه مبهروه (ﷺ) ده ی فرموی: (په روه رنده مان پانی خوی دهر ده خا هموو پیاو و ژنیکی خاوه ن باوه پ سوژده ی بق ده بات. نه وانیه که له دنیا به پویینی (به ریا) له بهر خه ک سوژده یان بر دوه ده یانه ویت سوژده بیه ن پشتیان ره ق ده بیټ و ده بیټه یه ک پارچه، واتہ: ناچه میتوه پتک ده وه ستیت. نه م فرموده یه له هر دوه سه حیه که دا هینراوه وه جگه له مانیش له ژود ریگاوه به وشه ی تریش هاتوه له فرموده یه کی دریزی مه شهورا. ۲ خودای گوره ده فرمویت: ﴿خَشِيمَةً أَنصُرُهُمْ رَبَّهُمْ وَأَلَّهُمْ وَقَدْ كَانُوا يُدْعُونَ إِلَى الشُّجُورِ وَمُمْ سَلِيمُونَ﴾ چاو داده خه ن و زه بونی دایانده گرت، نه مانه نه وساکه له ش ساغ بوون، پتیبان و تراوه سوژده بهرن، واتہ: له دواپوژدا به هوی تاوان کاری و خو به زل زانینیان له دنیا دا سهر شوپو زه بون و دامون. کاتیک له دنیا پتیبان ده وتن سوژده بهرن بق

۱ الطبری (۵۵۴/۲۳)

۲ فتح الباری (۵۳۱/۸)، مسلم (۱۶۷/۱).

خودا که له‌ش ساغو و تهنروست بوون سوژده‌یان نه‌ده‌برد بژیه به‌و شیوه‌یه سزا ده‌درینو و پشتیان ره‌ق ده‌بیت و ناتوانن سوژده به‌بن له پژیی دوایدا. و هختیک خودای گوره خزی دهرده‌خات هم‌مو خاوه‌ن باوه‌پان سوژده ده‌بن خودانه‌ناسو و دوپوه‌کان ناتوانن سوژده به‌بن به‌لکو پشتیان ده‌بیت به‌یه‌ک ته‌به‌ق کاتیک هه‌رکه‌سیکیان بیه‌ویت سوژده بیات به‌پشتا ده‌که‌ویت به‌پیچه‌وانه‌ی سوژده‌برندنه‌وه و ده‌ک چۆن له‌دونیا‌دا به‌پیچه‌وانه‌ی خاوه‌ن باوه‌پانه‌وه ده‌جولانه‌وه و په‌فتاریان ده‌کرد، بۆ‌ئو‌که‌سانه‌ی باوه‌پ به‌م قورئانه‌ناکه‌ن. پاشان خودای گوره فرمویه‌تی: ﴿مَذَرْنِي رَمًّا يَكْدِبُ هَذَا الْكَاذِبُ

سَسَدَرِجْهَرٍ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾ تۆ من بیله بۆ ئه‌وانه‌ی به‌م قورئانه باوه‌پ ناکه‌ن، که‌م که‌م بۆیان شل ده‌که‌م، که‌ هه‌ر خۆشیان هه‌ستی پی‌ئو‌که‌ن. واته: قورئان، ئه‌مه‌ هه‌ر په‌شه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه‌ واته: لیم گه‌پین من و ئه‌ویان و تووه باش ناگام لیبه‌تی چۆن به‌ری بۆ شل ده‌که‌م (ماوه‌ی ده‌ده‌م) که‌ دریزه‌ بدات به‌ خراپه‌کاری و ه‌مۆله‌تی ده‌ده‌م و پاشان ده‌یگر به‌ گرتنیک‌ی زۆر توندو به‌هیز. بژیه فرمویه‌تی: ﴿

سَسَدَرِجْهَرٍ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ که‌ خۆشیان پی‌ئو‌که‌ن هه‌تا واده‌زانن که‌ پژیانن لێ‌گه‌راوه‌ له‌لای خوداوه‌ که‌چی به‌پیچه‌وانه‌وه له‌پاستیدا رسواکردنه‌ بۆیان، و ده‌ خودا ده‌فرمویه‌تی: ﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا

يُنذِرُهُمْ بِئَمِّنْ مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٨﴾ سَارِعُ لَمْ فِي الْفُتُورَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٩﴾ واته: ناخۆ ئه‌وان پشیمان وایه‌ نیمه‌ که‌ به‌مال و کوپان یارمه‌تیا‌ن ده‌ده‌ین هه‌ر بۆ ئه‌وه‌یه‌که‌ په‌له‌مانه‌ له‌چاکه‌ له‌گه‌لا‌کردنیا‌ن؟ نه‌خیز، ئه‌مانه‌ نه‌زانن. وه‌ ده‌فرمویه‌تی: ﴿فَلَمَّا شَاؤُوا مَادُّوْا كُرُورًا بِئِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ آيَاتٍ كُلَّ شَاءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا

بِمَا أُرْوُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٦٠﴾ واته: جا کاتیک له‌بیریا‌ن چۆیه‌وه‌ نه‌وه‌ی که‌ پی‌ئو‌که‌ری نامۆزگاری کران ده‌رگای هه‌موو شتی‌کمان له‌سه‌ر کردنه‌وه‌ تا کاتیک دلخۆش بوون به‌وه‌ی پشیمان درابوو له‌ناکاودا تۆله‌مان لێ‌سه‌ندن ئیتر ئه‌وانیش نا‌ئومیدو سه‌رگه‌ردان بوون. بژیه لی‌ره‌دا ده‌فرمویه‌تی: ﴿وَأَطِئْ لَهُمْ إِنَّ

كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٦١﴾ هه‌وداو ماوه‌شیا‌ن پنده‌ده‌م، فی‌للم زۆر به‌ری و جییه، واته: مۆله‌تیا‌ن ده‌ده‌م و چاوه‌په‌وانیا‌ن ده‌که‌م و دوا‌یا‌ن ده‌خه‌م کاره‌کانیشم زۆر له‌جیگای خۆیه‌تی. بژیه ده‌فرمویه‌تی: ﴿إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٦٢﴾ واته: زۆر گه‌وره‌و به‌هیزه‌ بۆ ئه‌و که‌سانه‌ی پی‌فرمانی من ده‌که‌ن و باوه‌پ به‌پیغه‌مبه‌ره‌کان ناکه‌ن (ﷺ) و خراپه‌ ده‌که‌ن و گوویی ناده‌نی. له‌هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا و له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که‌ فرمویه‌تی: (خوای گه‌وره‌ مۆله‌تی سه‌مه‌کار ده‌دات هه‌تا کاتیک ده‌یگری‌ت و ئیتر ده‌ریازبوونی بۆ‌ئیه‌)

المؤمنون (۵۵-۵۶).

الانعام (۴۴).

پاشان شم نایه‌تی خویند: ﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلَمٌ شَدِيدٌ﴾^۱
 واته: نا بهو شیوه به سزادانی په‌روه‌دگارت کاتیک‌خه‌لکی شاره‌کان سزاده‌دات که سته‌مکار بوون
 به‌پاستی توله سه‌دندی شه و نازارده‌ر و به‌تینه.^۲ وه خودا ده‌فهرموویت: ﴿أَمْ سَأَلْتَهُمُ اجْرَأَهُمْ مِنْ مَعْرِبٍ
 مَعْلُومٍ﴾ ناخو تو کرایه‌ی کارت له وان ده‌ویت، که له‌ژی‌ر باری ده‌رنه‌چن؟ ﴿أَمْ عِنْدَهُمُ الْعَيْتُ فهُمْ يَكْتُمُونَ﴾
 ﴿یا ن پوپه‌په‌ی نه‌ینیه‌کانیان له‌لایه و له‌بری ده‌نوسنه‌وه؟. له سوره‌تی توردا (الطور) ماناکه‌ی لیک
 دراوه‌ته‌وه به‌پوونی. تو شه‌ی محمد (ﷺ) بانگیان ده‌که‌ی بق لای خودا به‌بی شه‌وه‌ی داوای هیچ پاره‌و
 پولتکیان لی بکه‌یت، به‌لکو پاداشته‌که‌یت لای خودا ده‌ویت که‌چی شه‌وان باوه‌ر به‌وه ناکن تو بؤت
 هیناون به نه‌فامی و دژایه‌تی و خودانه‌ناسی خو‌یان.

﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾ (۱۸) ﴿لَوْلَا أَن نَّدَاكَ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَأُبْدِيَ الْعُرَاةَ وَهُوَ
 مَذْمُومٌ﴾ (۱۹) ﴿فَاجْتَبِهْ رِبِّهِ، فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (۲۰) ﴿وَلَن يَكْفُرَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِزُلْفَتِكَ أَبْصَرِهِ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ
 لَمَجْنُونٌ﴾ (۲۱) ﴿وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ (۲۲)

فهرماندان به خو‌پا‌گری و په‌له‌نه‌کردن و مک یونس پیغه‌مبه‌ر (سه‌لامی خودای لی بیت)

خودای که‌وره فهرموویه‌تی: ﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾ ده‌سا تو
 هر بق فهرمانی په‌روه‌رنده‌ت خو‌ر پارگیه وه‌ک هاو‌پوی شه‌نه‌نگه‌که مه‌به که له‌داخاندان هر پیشی
 ده‌خوارده‌وه و شه‌سا که ده‌پاراپیه‌وه، ﴿فَاصْبِرْ﴾ واته: شه‌ی محمد (ﷺ) له‌سه‌ر سزادانی قه‌ومه‌ک‌ت که
 باوه‌پت پی ناکن به‌مزوانه خودا توله‌یان لی ده‌سینیت بؤت دواو‌ژ هر بق تو و شونینگه‌وتوانته له
 دونیاو له پو‌ژی قیامه‌ندا ﴿وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ﴾ واته: (ذالنون) که شه‌ویش یونسی کوپی مه‌تایه
 (علیه‌السلام) کاتیک رقی مه‌لسا له قه‌ومه‌که‌ی به‌جیتی هیشتن، شه‌وه‌ی به‌سه‌ری هات کاتیک که سواری
 که‌شته‌که بوو نه‌ه‌نگ هه‌لی لوشی (قوتی دا) به‌ناو تاریکایی و شه‌پولی ده‌ریاکاندا بردی وه گوئی له
 ده‌ریاو شه‌وانه‌شی که تیایدا بوون ته‌سبب‌حاتی خودایان ده‌کرد شه‌و خودایه‌ی ویستی هر‌شختیک بکات
 که‌سبیک ناتوانیت ریگری لی بکات. له و کاته‌دا له و تاریکایه‌دا هاواری کردو پاراپیه‌وه وتی: ﴿أَن لَّا إِلَهَ
 إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ واته: (شه‌ی خوا) به‌پاستی هیچ په‌رستراویک نیبه

^۱ هود (۱۰۲).
^۲ فتح الباری (۲۰۵/۸)، مسلم (۱۹۹۷/۴).
^۳ الانبیاء (۸۷).

جگہ لہ تو پاکو و بیکہ ردی بؤ تویہ بیگومان من لہ سته مکاران بووم. خوی ای گہ ورہ فرمووی:

﴿فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُشَجِّي الْمُؤْمِنِينَ﴾^۱ واتہ: نیمہ ش نزاواواری نہومان

گیرا کردولہ خم و خہ فہت پزگارمانکرد ہہ رواش نیمانداران پزگار دہ کہین. وہ دہ فرموویت: ﴿فَلَوْلَا

أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسْتَجِيبِينَ﴾^(۱۳۲) لَلَّيْتَ فِي بَطْنِيهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾^۲ واتہ: خو نہ گہر بہ پاستی نہولہ یادکارانی

(خودا) نہ بوایہ، تا پؤزی زیندو و کردنہ وہ لہ ناوسکی نہو (نہ نہنگہ دا) دہ مایہ وہ. لیردا خودای گہ ورہ

دہ فرموویت: ﴿إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾^۳ نیبنو عہ باس و مواجدو سودی وتیان: ﴿مَكْظُومٌ﴾^۴ دل گران بوو^۵

(ناپہحت بوو) بؤیہ خوی ای گہ ورہ فرموویت: ﴿لَوْلَا أَن تَدَارِكُهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ﴾^۶

نہ گہر مہیرہ بانیکہ لہ لایہن پہرورہ دگرایہ وہ فریای نہ کہ وتایہ فیئ دہ درایہ دہشتیکی پووتن، وہ

بہ دنوا دہ بوو. ﴿فَأَجْبَنَّهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾^۷ نہوسا پہرورہ رندہی، نہوی ہہ لیراردو کردی بہ یکہ لہ

پیوا خاسان. نیمامی احمد پیوایہ تی کردوہ لہ عبد اللہ وہ وتی: پیغہ مہر (ﷺ) فرموویت: (ہیج

کہ سیک بؤی نیہ بلیت من لہ یونسی کوری مہ تا چاکترم)^۸ بوخاریش پیوایہ تی کردوہ.^۹ نہم

فرمودہ یہ لہ ہر دوو سہ حیجہ کہ دا ہاتووہ لہ نہبو ہورہ یرہ وہ.^{۱۰}

پیکانی چاوا راستہ

خوی ای گہ ورہ فرموویت: ﴿وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَقَوْلُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ﴾^{۱۱}

وہختیک خودانہ ناسہکان قورنانیان بیست ہہر خہریک بوو بہ چاوانیان مہ لت دیرن، دہ شیا وت بی

گومان نہو شیتہ. نیبنو عہ باس و مواجدو کہسانی تریش وتیان: ﴿لَيُزْلِقُونَكَ﴾^{۱۲} واتہ: مہ لت دیرن یا بت

خلیسکتین^{۱۳}، ﴿بِأَبْصَرِهِمْ﴾^{۱۴} بہ چاویان چاوت لی بکن واتہ: بہ غیلبت پی دہ بن نہوہ ندہ کینہ یان لیتہ

نہ گہر پاراسترو یارمہ تی خودای گہ ورہ نہ بوایہ بؤت، نہم ٹایہ تہ بہ لگہ یہ لہ سہر نہوہی کہ پیکانی

^۱ الانبیاء (۸۸).

^۲ الصافات (۱۴۳_۱۴۴).

^۳ الطبری (۵۶۳/۲۳).

^۴ احمد (۳۹۰/۱) فرمودہ یہ کی سہ حیجہ.

^۵ فتح الباری (۵۱۹/۶).

^۶ فتح الباری (۱۴۴/۸)، مسلم (۱۸۴۶/۴).

^۷ الطبری (۵۶۵/۵۶۴/۲۳).

چا وراسته کاری خزی دهکات به فرماني خواي گوره وهک چؤن له فرموده ی ژوره وه پړوايه ت کراوه و له چنه د پړگای جیا جیاوه .

فرموده ی بوره یده ی کور ی حوسه یب - الخصیب - (رهزای خواي لی بیټا)

نه بو عبدالله ی کور ی ماچه پړوايه تی کردوه له بوره یده ی کور ی حوسه یبه وه (الخصیب) وتی: پیغه مبر(ﷺ) فرموده ی تی: (نوشته کردن تنها بق چاوپیسی و گه ستنی گیانداری ژه هراوی به) ۱ وه هر به م شیوه یه ئیبنو ماچه پړوايه تی کرده وه موسلم له سه حیحه که پیدا هیناویه تی له بوره یده وه به مهوقوفی (موقوفاً) نه میش به سر هاتیکی تیدایه . ۲ ترمذی به م شیوه یه پړوايه تی کردوه ۳ ئیمامی بوخاری و نه بوداودو ترمذی نه م فرموده یان پړوايه ت کردوه له عمران کور ی حوسه یبه وه (حسین) به مهوقوفی، (نوشته کردن تنها بق چاوپیسی و گه ستنی گیانداری ژه هراوی به) ۴ موسلم پړوايه تی کرده له سه حیحه که پیدا له ئیبنو عه باسه وه نه ویش له پیغه مبر وه (ﷺ) فرموده ی: (چاوپیسی راسته نه گهر شتیك پش چاره نوس بکه وتایه چاوپیشی ده که وت (نه گهر خه لکتان به چاوه وه کرد) داوای خؤشؤردنیان لی کردن خؤتان بشؤن) ۵ مسلم خزی هیناویه تی بوخاری له گه ل نیه . وه له ئیبنو عه باسه وه وتی: پیغه مبر(ﷺ) په نای ده گرت به خودا بق حه سه ن و حوسه ین ده یفرموده ی: (په نا ده گرم به وشه ته واوه کانی خودا له هه موو شه پتانیک و گه ستنی گیانداری ژه هراوی و چاوپیسیک) وه ده فرموده ی: (هر به م شیوه یه ئیبراهیم په نای ده گرت به خودا بق نیسحاق و نیساعیل (سه لامی خودایان لی بیټ) بوخاری و زانایانی تری فرموده هیناویانه ۶ .

فرموده ی نه بی ئومامه ی نه سعدی کور ی سه هلی کور ی حونه یف

ئیبنو ماچه پړوايه تی کردوه له نه بی ئومامه نه سعدی کور ی حونه یفه وه وتی: عامری کور ی په بیعه تپه پری به لای سه هلی کور ی حونه یف خزی نه شؤرد عامر وتی: پړؤیک وهک نه مپؤم نه دیوه و پیستی دا پؤشراوی واشم نه دیوه، ژؤری پی نه چوو سه هلی دا به نه رزداو بی هؤش که وت هینایان بق لای پیغه مبر(ﷺ) پییان وت: که سه هلیان بینی که وتوه . فرموده ی: گومانان له کتیه وای پی کردوه؟ وتیان: عامری کور ی په بیعه، فرموده ی: (له بهرچی که سیک له خؤتان برای خزی ده کوؤیت؟

۱ ابن ماجه (۱۱۶۱/۲) فرموده یه کی سه حیحه .

۲ مسلم (۱۹۹/۱) .

۳ تحفة الاحوذی (۲۱۷/۶) فرموده یه کی سه حیحه .

۴ فتح الباری (۱۶۳/۱۰)، ابو داود (۲۱۳/۴)، تحفة الاحوذی (۲۱۷/۶) .

۵ مسلم (۱۷۱۹/۴/۴) .

۶ فتح الباری (۴۷۰/۶)، ابو داود (۱۰۴/۵)، تحفة الاحوذی (۲۲۰/۶)، النسائی فی الکبری (۲۵۰/۶)، ابن ماجه (۱۱۶۴/۲) .

وہختیک کہ سیکتان شتیکی بینی بہ برایہ کیوہ سہرنجی پاکیشا با داوا بکات لہ خودا بؤی زیاد بکات) پاشان داوای ناوی کرد فرمانی دابہ عامر کہ دست نویژ بگریت و دہموچاو و ہردوہ دہستی بشوات تا ٹانیشکی و ہردوہ نہ ژنوی (وہ جلو بہرگہ کہی پیٰ خستہ ناو جامیکہ وہ فرمانی دا ناوی جامہ کہ لہ دواپوہ لار بکہ نہوہ. سوفیان و موعہ مہر وتی: لہ زوہر یوہ (الزہری) پاشان فرموی ناوی جامہ کہی لہ دواہہ پیابکن) ^۱ نہ سائی پیوایہ تی کردوہ لہ چہند ریگایہ کہوہ لہ نہبو ٹوماموہ کہ ناوی جامہ کہی لہ دواہہ لارکہ نہوہ ^۲.

فرمودہی نہبو سہ عیدی خودی

ثینبو ماجہ پیوایہ تی کردوہ لہ سہ عیدی خودریوہ وتی: پیغہ مہر (ﷺ) پہ ناوی دہگرت بہ خودا لہ چاوی جنوکہ و مروف، کاتیک ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ہاتہ خواریوہ نہم دوو سورہہ تی دہ خویند و واژی لہ شتی تر ہینا. ^۳ ترمذی و نہ سائی پیوایہ تیان کردوہ و ترمذی وتی: فرمودہ یہ کی چاکہ (حسن) ^۴.

فرمودہ یہ کی تر لہ نہبی سہ عیدوہ

نیمامی احمد پیوایہ تی کردوہ لہ نہبی سعیدوہ کہ جو برائیل ہاتہ لای پیغہ مہر (ﷺ) فرموی: نازارت ہہیہ نہی محمد (ﷺ)؟ پیغہ مہر (ﷺ) فرموی: (بہ لای) جبرائیل فرموی: (بہ ناوی خودا نوشتہ ت بؤ دہ خوینم لہ ہمووشتیک کہ نازارت بدات و لہ شہ پی ہموو دہرون نہ خوشتیک و لہ ہموو چاویکی پیسیش، خودا شیفات بدات بہ ناوی خودا وہ نوشتہ و دعوات بؤ دہ خوینم) ^۵ موسلم و زانایانی فرمودہ پیوایہ تیان کردوہ جگہ لہ نہبو داود. ^۶ دووبارہ نیمامی احمد پیوایہ تی کردوہ لہ نہبی سہ عیدو جابری کوری عبداللہ کہ پیغہ مہر (ﷺ) نازاری ہموو جبرائیل ہاتہ لای فرموی: (بہ ناوی خودا نوشتہ ت بؤ دہ کہم لہ ہموو شتیک کہ نازارت دہدات و لہ ہموو ہسودو چاوی پیسیتیک خودا شیفات بدات) ^۷.

^۱ سنن ابن ماجہ (۳۰۹) فرمودہ یہ کی سہیحہ.

^۲ النسائی فی الکبری (۷۶۱۹/۷۶۱۷) فرمودہ یہ کی سہیحہ.

^۳ ابن ماجہ (۱۱۶۱/۲) فرمودہ یہ کی حہ سہنہ سہنہ دہ کانیشی سہیحہ.

^۴ تحفۃ الاحوذی (۲۱۸/۶)، النسائی (۲۷۱/۸) فرمودہ یہ کی حہ سہنہ سہنہ دہ کانیشی سہیحہ.

^۵ احمد (۵۶/۲۸/۳) فرمودہ یہ کی سہیحہ.

^۶ مسلم (۱۷۱۸/۴)، تحفۃ الاحوذی (۴۶/۴)، النسائی فی الکبری (۲۴۹/۶)، ابن ماجہ (۱۱۶۴/۲).

^۷ احمد (۷۵/۵۸/۳) فرمودہ یہ کی سہیحہ.

فهرموددی نه بی هورهیره (رهزای خوای لی بیت)

نیمامی احمد پیوایه تی کردوه له نه بی هورهیره وه نه ویش له پیغه مبهروه (ﷺ) فرمووی: (بی) گومان چاوا پاسته^۱ بوخاری و موسلم هیناویانه^۲ وه ئیبنو ماجه پیوایه تی کردوه له نه بو هورهیره وه که پیغه مبهر (ﷺ) فرموویه تی: (چاوا پیسی پاسته)^۳ ته نه ئیبنو ماجه پیوایه تی کردوه.

فهرموددی نه سمای (اسماء) کچی عومه یس

نیمامی احمد پیوایه تی کردوه له عبیدی کورپی رفاعه ی زهره قیه وه (الزرقی) وتی: نه سما وتی نه بی پیغه مبهری خودا (ﷺ) بنه ماله ی جه عفر چاویان لی کراوه دوغایان بی بکه م؟ پیغه مبهر (ﷺ) فرمووی: (به لی) نه گکر شتیگ کی برکیی قه دره ی بگردایه چاوا پیشی ده دایه وه^۴ وه هر به م شیوه یه ترمذی و ئیبنو ماجه و نه سائی پیوایه تیان کردوه^۵ ترمذی وتی: چاک و پاسته (حسن صحیح)^۶.

فهرموددی عایشه (رهزای خوای لی بیت)

ئیبنو ماجه پیوایه تی کردوه له عایشه وه (رهزای خوای لی بیت) که پیغه مبهر (ﷺ) فرمانی پی کردوه که دوغا بکات له بهر چاوا پیسی^۷. بوخاری پیوایه تی کردوه و موسلمش هیناویه تی^۸.

فهرموددی سه هلی کورپی حونه یف (حنیف)

نیمامی احمد پیوایه تی کردوه له نه بو نومامه ی کورپی سه هلی کورپی حونیف (حنیف) که باوکی بزی گنزاوه ته وه که پیغه مبهر (ﷺ) ده رچوو به ره و (مه ککه) نه مانیش له گه لی رپیشتن هه تا گه یشته شیوی خه راز (شعب الخزان) له شوئییکه پیی ده لئین جه حه فه (الجحفة) سه هلی کورپی حونه یف خزی شورد پیاویکی سپی و له شو پیستیکی چاک و جوانی هه بوو عامری کورپی ره بیعه ته ماشای کرد وتی: پوزیک وه که نه مریم نه دیوه و پیستی داپوشراوی واشم نه دیوه سه هل که وت و بی هوش بوو هینایان بی لای پیغه مبهر (ﷺ) وترا به پیغه مبهر (ﷺ) نه ی پیغه مبهری خودا (ﷺ) ئاخو چی ده فرموویت له باره ی سه هله وه، به خودا سه ره بهر زناکاته وه ئاگای له خزی نیه، پیغه مبهر (ﷺ) فرمووی: (ئاخو گومان ده بهن که سیگ وای لی کرد بییت؟) وتیان: عامری کورپی ره بیعه ته ماشای کردوه،

^۱ احمد (۳۱۹/۲) فرموده یه کی سه حیه.

^۲ فتح الباری (۲۱۳/۱۰)، مسلم (۱۷۱۹/۴).

^۳ ابن ماجه (۱۱۵۹/۲) فرموده یه کی سه حیه.

^۴ احمد (۴۳۸/۶) فرموده یه کی سه هنی سه حیه.

^۵ تحفة الاحوذی (۲۱۹/۶)، ابن ماجه (۱۱۶۰/۲) فرموده یه کی سه هنی سه حیه.

^۶ تحفة الاحوذی (۲۲۰/۶)، النسائی فی الکبری (۳۶۵/۴) فرموده یه کی سه هنی سه حیه.

^۷ ابن ماجه (۱۱۶۱/۲) فرموده یه کی سه حیه.

^۸ فتح الباری (۲۱۰/۱۰)، مسلم (۱۷۲۵/۴).

پیغمبر (ﷺ) ناردی به شوینیدا نیکه ران بوو لئی فرموی: (له سرچی که سیک له ئیوه برای خوی ده کوژیت، خوزگه کاتیک ئه و شتهت بینو و سرنجی پاکیشای دعای خیرت بگردایه، پاشان فرموی خوت بشوره بوی، ده موچاو و هردوو دهستی تا نایشکی هردوو ئه ژتوو ئه ملو لای قاجی شوروی و جلو به رگه که ی خسته ناو ته شتیک پاشان ئه و ناوه ی کرد به سریدا پیاویک ئه و ناوه ی کرد به سرو پستی سه هل دا له دایه وه پاشان ته شته که ی به دایدا لار کرده وه که ئه مه ی کرد سه هل له گه ل^۱ خه لکه که که وه پئی هیچ نازاریکی نه ما^۱ واته تای تیدا نه ما.

فرموده‌ی عامری کوری ره بیعه

نیامی احمد له موسنه ده کهیدا پویایه تی کردوو له عبدالله ی کوری عامروه وتی: عامری کوری ربیعه و سه هلی کوری حونه یف پوشتن ویستیان خویان بشون، وتی پوشتن به شوین په نایه کدا که دیارنه بن و خویان بشون، وتی عامر جبه یه کی (جبه) خوری له بهردابوو دایناو منیش سه یرم کرد بزم پوانی و چاویم لی کرد چوو ناو ناوه که خوی بشوات، وتی: گویم له ده نگیک بوو له ناو ناوه که دا هاتمه لای سی جار بانگم کرد وه لای نه دایه وه، پوشتن بۆ لای پیغمبر (ﷺ) هه وایم دایه وتی: هات و پوشته ناو ناوه که من له و کاته دا سه یری هردوو سپیای پانیم ده کرد، وتی: به دهستی دای به سینه یداو (سنگ) پاشان فرموی: (ئهی خودایه گه رماو سه رماو ئیشی و نازاری لابه ره) وتی: هه لساو پیغمبر (ﷺ) فرموی: (کاتیک که که سیکتان شتیک بینی له برایه کیدا یان له خویدا یان له سامانیدا (مالیدا) سرنجی پاکیشا با دعای خیر بکات بیگومان چاو پیسی راسته)^۲.

ئیدانی خودانه ناسان و وه لام دانه و هیان

خودای گه وره ده فرموویت: ﴿وَقُولُوا لَهُمْ لِحَبْرَةٍ﴾ ده شیانون شیتته، واته: چاوی لی ده که نو به قسه ش نازاری ده دن و ده لین شیتته، واته: که ئه م قورئانه ی هیئاوه. خوی گه وره ش فرموویه تی: ﴿وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ که ئه م قورئانه هه یره وه ریه کیشه بۆ هه موو خه لکی دنیا.

^۱ احمد (۴۸۶/۲) ئه م فرموده یه سه نه ده کانی سه حیجه.

^۲ احمدی (۴۴۷/۲) فرموده یه کی سه حیجه.

ته فسیرى سوره تى (الحاقه)

له مه ككه هاتو ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْحَاقَّةُ﴾ ١ ﴿مَا الْحَاقَّةُ﴾ ٢ ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ﴾ ٣ ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِعَادٍ بِالْقَارِعَةِ﴾ ٤ ﴿فَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَاهُ اللَّهُ﴾

﴿بِالطَّائِفَةِ﴾ ٥ ﴿وَأَمَّا عَادٌ فَاهْلَكُوهَا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ﴾ ٦ ﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَمْعَ لِيَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا﴾

﴿فَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعِجَازٌ نَحْلٌ حَاوِيَةٌ﴾ ٧ ﴿فَهَلْ رَأَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ﴾ ٨ ﴿وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ﴾

﴿وَالْمُؤْتَفِكْتُ بِالْخَطِيطَةِ﴾ ٩ ﴿فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً﴾ ١٠ ﴿إِنَّا لَنَّا طَعْنَا الْمَاءَ حَمَلَتُكُوفِي الْبَارِيَةِ﴾ ١١

﴿لِنَجْمَلَهَا لَكَ نَذْرَةً وَعَيْبًا أَذُنٌ وَعِيَةٌ﴾ ١٢ ﴿

ناگدار كردنه وه له سر گه وره یی پوژی سه لا قیامت

خودای گه وره ده فرمویت: ﴿الْحَاقَّةُ﴾ کاره ساته که پووده دا. ﴿مَا الْحَاقَّةُ﴾ کام کاره سات؟. ﴿وَمَا

أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ﴾ تو جوزانى نه و کاره ساته چلونه؟ ﴿الْحَاقَّةُ﴾ به کیکه له ناوه کانی پوژی قیامت چونکه

له پوژی قیامت دا نه و په یمان و به لیمان که خودا بریاری داوه دیته جی و پووده دا. وه ده فرمویت:

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِعَادٍ بِالْقَارِعَةِ﴾ ثمود و عاد پوداوه دلکوته که یان به درو دانا. پاشان خودای گه وره باسی

له ناو چونو قریبونی نه و گه لانه ده کات که پوژی قیامت یان به درو ده زانی خودایش فرمویت: ﴿فَأَمَّا

ثَمُودُ فَاهْلَكُوهَا بِالطَّائِفَةِ﴾ هوزی شود به نه عره تیکی بی وینه قرانیان کرد. ده نگیکی وه ها گه وره که

بیده نگی کردن و بومه له رزه یه کی وه ها کشوماتی کردن. هر به م شیوه یه قه تاده وتی: (الطاغیة) واته

نه عره ته یه کی بی وینه. ^۱ موجه وتی: ﴿الطاغیة﴾ واته تاوانه کان، په بیعی کوی نه نه س و نیینوزهیدیش هر وایان وتوه واته: تاوانه کان. وه نیینو زهید نه م نایه ته می خویند ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَانِهَا﴾ ^۲

واته: بریای نه مینا هوزی شود به هوی سر که شیانه وه. خودا فرمویت: ﴿وَأَمَّا عَادٌ فَاهْلَكُوهَا بِرِيحٍ

صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ﴾ هرچی هوزه که می عایش بوو. به بایه کی هر ه به هیز له به ین چوون. ﴿صَرْصَرٍ﴾

واته: زور سارد. قه تاده و سودی و په بیعی کوی نه نه س و سه وری (الثوری) وتویانه: ﴿عَاتِيَةٍ﴾ واته:

۱ الطبری (۵۷۱/۲۳).

۲ الشمس (۱۱).

نقد به میزند، قه‌تاده وتی: بایه‌کی نقد به میزبان بؤ هات دلایانی مه‌لته‌کاند^۱ واته دلی دهر میندان. زه‌حاک (ضحاک) وتی: ﴿مَرَصِرٍ﴾ واته نقد سارد، ﴿عَلَيْتَةٍ﴾ واته نقد به میزند بی^۲ به زه‌یی و بی^۳ خیر^۴ علی و که سانی تریش وتویانه: بایه‌کی به میزنی وا که هر چیان بوو له ناوچوو هیچی نه‌ما. ^۲ ﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازٌ نَّخْلٍ خَاوِيَةٌ﴾ ماوهی ههوت شه و ههشت پؤژان، به بی^۵ وچان، ناردیه سه‌ریان له و ماوه‌دا به مردویسی که ونیوون ده‌توت کؤت‌ره‌ی دارخورمای ناو زراون. ﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ﴾ واته: ناردیه سه‌ریان. ﴿سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا﴾ واته: ته‌واو به بی^۶ وچان و شوم بوو بی^۷ خیر. ئیبنو مه‌سعودی ئیبنو عه‌باس و مواهدو عه‌کرمه و سه‌وری (الثوری) که سانی تریش وتویانه: ﴿حُسُومًا﴾ بی^۸ وچان^۹ له عیکرمه و ره‌بعی کوپی خوشه‌یم (خشیم) وتیان: واته بای بی^{۱۰} خیر (شوم) له سه‌ریان. وه‌ک خودا ده‌فه‌رموویت: وتراره: نه‌وی که خه‌لکی ناویان ده‌برد به کؤت‌ره‌ی پزی ناویوش، خه‌لکی نه‌م ناوه‌یان وه‌رگرتبوو له‌م نایه‌ته‌وه که خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازٌ نَّخْلٍ خَاوِيَةٌ﴾ ئیبنو عه‌باس وتی: ﴿خَاوِيَةٌ﴾ واته تیک چوو، که سانی تر وتویانه که وتوو فیریدراو واته: په‌شه‌با دابووی به زه‌ویدا به‌سه‌ردا که وتبوو به مردوی سه‌ری شکابوو به سه‌ریه‌کداو لاشه‌که‌ی که وتبوو وه‌ک کؤت‌ره داریک چون لقو که لاگانی لی کرابیته‌وه و که وتبیت. له هه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا هاتووه له پیغه‌مبه‌روه (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (یارمه‌تی درام به بای پؤژه‌لات عادیش قریوون به بای پؤژاوا)^{۱۱} واته: بایه‌ک له پؤژاواوه هه‌لبکات پیسی ده‌لین په‌شه‌بای پؤژاوا (الدبور). وه خودا ده‌فه‌رموویت: ﴿فَهَلْ تَرَى لَهُم مِّنْ بَاقِيَةٍ﴾ ناخو نه‌تو پاشماوه‌یه‌کیان ده‌بینیت؟، نایا تو که سئیکیان چاو بی^{۱۲} ده‌که‌ویت که مابیته‌وه که بلئی من که‌سی نه‌وانم؟ نه‌خیر ترویان براو که سیان له‌سه‌ر زه‌میندا نه‌ما. پاشان خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿رَبَّآءَ فِرْعَوْنَ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤَيَّدَاتُ بِالْمَغَاطِطِ﴾ فیرعه‌ونیش و نه‌وانه‌ی به‌ر له‌ویش بوون و مه‌ردمی شاره ژیراو ژیرکراوه‌کانیش، خه‌تایان کرد قافی (قبله) به مه‌کووری خویندراوه‌ته‌وه، واته: له‌لای فیرعه‌ون له‌و کاته‌دا له شوین که‌وتوه‌کانی له قیبتیه (القبط) خودانه‌ناسه‌کان. وه هه‌ندیکی تر به مه‌فتوحی

^۱ الطبری (۵۷۲/۲۳).

^۲ الطبری (۵۷۲/۲۳).

^۳ الطبری (۵۷۲/۲۳).

^۴ الطبری (۵۷۴/۵۷۳/۲۳).

^۵ مسلم (۶۱۷/۲).

خویندویان‌تانه‌وه، واته: ئه‌وانه‌ی پیش له فرعون له وه گه‌لانه‌ی که وه که ئه و بوون. ﴿وَالْمُؤْتَفِكْتُ﴾^۱ ئه وه که لانه‌ی باوه‌پیان به و پیغه‌مبه‌رانه (صَلَّى) نه‌ده‌کردو هه‌ل ده‌ستان به کرداری خراپ و باوه‌پیان نه‌بوو به وه‌ی خودا ده‌بنارده خواره‌وه. ره‌بیع ﴿بِالْحَاطِئَةِ﴾ گونا‌ه کردن. موجهاد وتی: واته تا‌وانه‌کان^۱ بویه خودای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿فَعَصَا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِيَةً﴾^۲ دژایه‌تی پیغه‌مبه‌ری (صَلَّى) په‌روه‌رنده‌ی خویان کرد ئه‌وسا گرتنی به‌گرتنیکی زۆر سه‌خت، واته: هه‌موو باوه‌پیان به و پیغه‌مبه‌رانه نه‌کرد که خودا بوی په‌وانه کردن. وه که خودا فرموویه‌تی: ﴿كُلَّ كَذَّبَ الرَّسُلَ حَقِّ وَعِيدٍ﴾^۳ واته: هه‌ر هه‌موویان باوه‌پیان نه‌هینا به پیغه‌مبه‌ره‌کانیان بویه هه‌په‌شه‌ی (من له دژیان) هاته‌دی. هه‌ر که‌سیک باوه‌پی به پیغه‌مبه‌ریک نه‌بیته‌ ئه‌وه باوه‌پی به‌هه‌موو پیغه‌مبه‌ران نیه وه که خوی گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ﴾^۴ واته: گه‌لی نوح (علیه‌سه‌لام) پیغه‌مبه‌رانیان به درۆزن دانا (په‌ویان پی نه‌کردن). ﴿كَذَّبَتْ عَادَ الْمُرْسَلِينَ﴾^۵ واته: گه‌لی عاد پیغه‌مبه‌رانی (خوا) یان به درۆزن دانا (باوه‌پیان پی نه‌کردن). ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ﴾^۶ واته: گه‌لی ثمود پیغه‌مبه‌رانیان به درۆزن زانی. هه‌موو گه‌لیک پیغه‌مبه‌ریکی بۆ په‌وانه کراوه بویه خودای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿فَعَصَا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِيَةً﴾^۷ واته: گه‌وره و به‌میزو به‌نازار. موجهاد وتی: ﴿رَابِيَةً﴾ واته به‌میز،^۱ سودی وتی له‌ناوهر.

وه‌بیر خسته‌وه‌ی چاکه‌ی که‌شتی

پاشان خودای گه‌وره فرموویه‌تی: ﴿إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنَاكِ فِي الْبَارِيَةِ﴾ به‌پاستی ئیمه کاتیک که ئاو (ی توفان) سه‌رکه‌وت (باپیژه‌کانی) ئیوه‌مان هه‌لگرت له که‌شتی دا. واته: لاقاو هات (هه‌لسا) به فرمانی خودا به‌سه‌ر زه‌میندا به‌رز بووه. ئیبنو عه‌باس و که‌سانی تریش وتیان: ﴿طَغَا الْمَاءُ﴾ واته زۆر بوو.^۷ به‌هوی دو‌عا‌که‌ی نوح‌وه (علیه‌سه‌لام) که کردی له‌گه‌له‌که‌ی کاتیک که باوه‌پیان پی نه‌ده‌کردو

^۱ الطبری (۵۷۶/۲۳).
^۲ ق (۱۴).
^۳ الشعراء (۱۰۵).
^۴ الشعراء (۱۲۳).
^۵ الشعراء (۱۴۱).
^۶ الطبری (۵۷۷/۲۳).
^۷ الطبری (۵۷۷/۲۳).

دزایه تیان ده کرد بتیان ده پرست خودا دوعاکی لّی وەرگرت و توفان و لاقا و سر زه مینی داپوشی و جگه له وانهی که له گه لّی نوح پیغه مبر دابوون له که شتی که دا. و هه لکی هه موو له بنه ماله ی نوح (علیه السلام) و له نه وه کانی (وه چه کانی) بوون. بۆیه خوی گه وره لیره دا منه تی کردووه به سر مر دما و فرموویه تی: ﴿إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلْنَاكِ فِي الْبَارِيَةِ﴾^۱ نه و که شتی ی که به سر ناودا ده گه پا. وه فرموویه تی: ﴿لِنَجْمَلَهَا لَكَ نَذْرًا وَقِيَمًا أَذُنٌ وَعِيَةٌ﴾^۲ تابیکه ی نه بیره ره وه بۆ ئیوه نه و گوئیانه ی که خاوه ن هه ستن وه ری بگرن، واته: بۆمان هیشتنه وه له هاوشیوه ی نه و که شتی که سواری ببن له سر شه پۆلی ناو له ناو ده ریادا وه خودا ده فرموویت: ﴿وَجَعَلَ لَكَ مِنَ الْفَالِكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْضَوْنَ﴾^۳ لستووا علی ظهوریه ثم تذکروا نعمه ربکم إذا استویتم علیکم^۱ واته: وه که شتی و لاخی بۆ فرهاهم هیئان که سواریان ده بن، بۆ نه وه ی سواری پشتیان بن له پاشان بیر له به هری په روه ردگار تان بکه نه وه کاتیک سواریان بوون. وه فرموویه تی: ﴿وَمَا يَأْتِيهِمْ أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَالِكِ الْمَشْحُونِ﴾^۴ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِن مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ^۲ واته: وه به لگه یه کی ناشکرای تر بۆ نه وان نه مه یه که بیگومان نیمه نه وه کانی نه وانمان له که شتی پر کراو (له خویمان و که لو په لیان) دا هه لگرتوه، وه به وینه ی که شتی شتانیکی تریشمان بۆ دروست کردون که سواری بن. قه تاده وتی: خودا نه م که شتی ی هیشته وه هه تا پیشینه کانی نه م نوممه ته بینیان و پی پی گه یشتن.^۳ ناشکراتر پاو بۆ چون یه که مه بۆیه خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَقِيَمًا أَذُنٌ وَعِيَةٌ﴾^۴ واته: نه و گوئیانه ی له سر هه ستن تیده گن له م چاکه یه وه وه ری ده گرن. ئیبنو عه باس وتی: له بیری ناچپته وه گوئی لّی ده گریت،^۱ قه تاده وتی: ﴿أَذُنٌ وَعِيَةٌ﴾^۲ نه وه ی خودا عه قلی پی دابیت که لکی وه رگرتوه له وه ی که گوئی لّی بووه له کتییی خودا. زه حاک (ضحاک) وتی: ﴿وَقِيَمًا أَذُنٌ وَعِيَةٌ﴾^۳ نه و گوئیانه ی خاوه ن هه ستن وه ری ده گرن، واته: نه و که سه ی گوئی چاکو عه قلی ته واوی هه بیت، وه نه مه بۆ هه موو که سیکه که تیبگات و شت وه ریگریت.

^۱ الزخرف (۱۲-۱۳).

^۲ یس (۴۱-۴۲).

^۳ الطبری (۲۳/۵۷۸).

^۴ الطبری (۲۳/۵۷۹).

﴿وَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿۱۳﴾ وَجُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿۱۴﴾ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿۱۵﴾
 وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿۱۶﴾ وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَجْمَلُ عَرَشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَّةٌ ﴿۱۷﴾ يَوْمَئِذٍ
 تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿۱۸﴾﴾

باسی نارہرہ تہیہ کانی پڑوی قیامت

خوای گورہ فرموویہ تی: ﴿وَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ﴾ نینجا کاتیت فووکرایہ کہ پرنادا بہ تاق فووکر دنیک. خودای بہ دستہ لات باسی نارہرہ تہیہ کانی پڑوی قیامتہ تان بق دہکات یہ کم نارہرہ تہی فووہ ترسناکہ کہ یہ کہ بہ داویدا ئو فووہ یہ کہ ہرچی لہ ناسمانہ کان زہمیندا یہ ہمووی دہمریت مہگر ئوہی خودا خوئی حز بکات بمینیت. پاش ئمہ فووی ہلسانہ وہ لہ بہردم پورہرندہی ہموو جیہان و زیندور ہونہو و کربونہو و کہ ئمہ ئو فووہ یہ (النفخہ) و لیہدات تہئکید دہکاتہ وہ کہ تہنہا جاریکہ چونکہ فرمانی خودایہ کہ س ناتانیت بی گویی بکات و نہیلیت وہ پپیوستی بہ دوویارہ کردنہ وہ نیہ. بویہ خودا لیترہدا فرموویہ تی: ﴿وَجُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً﴾ وہ زہوی و شاخہ کان ہلگیران بہ جاریکہ دران بہ یہ کدا (وہ تہخت کران)، واتہ: تہخت و سارا دہبیتہ وہ ئم زہمینہ دہگڑپت بہ زہمینکی تر ﴿فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾ سا ئو پڑوہ بہ سہرہاتہ کہ پرودہدا، واتہ: قیامت ہلہ دستیت (دیت) وہ دہفرموویت: ﴿وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ﴾ ئم ناسمانہ ش قلیش دہبات و لہ و پڑوہدا فہشلو بی کہ لگہ، ئیبینو جورہ بیج (جریج) وتی: ئم ٹایہ تہ وہ کہ ئم ٹایہ تہ وایہ ﴿وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا﴾ واتہ: وہ ناسمان (لہ ہموو لایہ کہ وہ) کرایہ وہ بوو بہ دہرگا. ئیبینو عہباس وتی: کونی تی بووہ، عہرشیش لئیہ وہ نزیکہ. ﴿وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَجْمَلُ عَرَشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَّةٌ﴾ وہ فریشتہ کان لہ کہ ناری ناسمان وہ لہ و پڑوہدا ہشت (فریشتہ) تہختی پورہردگاری تو ہل دہگڑپت لہ ژور ہموو فریشتہ کانی ترہوہ. ﴿وَالْمَلَكُ﴾ ئیسمی جنسہ (اسم الجنس) واتہ: فریشتہ کان لہ چارہدوری (کہ ناری) ناسماندان. پریعی کوری ئنہس وتی: لہم ٹایاتہ ﴿وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا﴾ فریشتہ کان بہ وردی لہ ناسمانہ وہ سہیری خہلکی سہر زہمین دہکن. وہ ئم فرموودہی خودا ﴿وَيَجْمَلُ عَرَشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَّةٌ﴾ واتہ: لہ پڑوی قیامتہ تدا ہشت فریشتہ تہختی پورہرندہی تو ہلہ گرن. وہ ئبو داود پیوایہ تی کردوہ لہ کتیبہ کہ یدا لہ جابری کوری

عبدالله وه که پیغه مبر (ﷺ) فرموویه تی: (ریم پی درا که باسی فریشته یه ک له فریشته کانی خودای گوره بکه م له هه لکرانی تهخت (العرش) که له نیوانی نه رمایی گویچکه ی تا ناوشانی به نه ندازه ی حوت سه د سال پښتنه) نه مه قسه ی (وته ی) نه بو داوده^۱.

نیشاناندانی نه وه ی ئادهم (له بهرده م خودای گه وه)

خوای مه زن ده فرموویت: ﴿بَوْمِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ﴾ له و پڙه دا (له بهرده می خوادا) هه مووتان نیشان دهرین هیچ (کرده وه یه کی) په نهانیتان به نه پنی نامینیته وه، واته: دهرده خرین له بهرده م نه و که سه ی که ناگای له په نهانی و سرت و ورته تان هه یه که هیچ شتیکی ئیوه ی لا ون نابیت به لکو ناگای له هه مو په نهانی و شاراو و ئاشکرایه کتان هه یه. بویه فرموویه تی: ﴿لَا تَخْفَىٰ مِنكُمْ خَافِيَةٌ﴾^۲ واته: دل خۆشن نه وانای که به دهسته راست نامه که بیان دهر دیتی و خۆش گوزهرانن. نیمامی احمد ریوایه تی کردوه له نه بو موسا وه تی: پیغه مبر (ﷺ) فرموویه تی: (خه لکی له پڙی قیامه تدا سی جار (پیشان دهرین) دوو جاریان که پیشان دهرین بق گفتوگوو پاکانه کردن و په شیمان بونه وه یه جاری سییم له و کاته دا نامه کان په رش و بلو ده بیته وه بق ناو دهسته کان یه کیک به دهستی راست وه ری ده گریت و یه کیک به دهستی چه پ وه ری ده گریت^۳ ئیننو ماجه ریوایه تی کردوه^۴ ترمذیش ریوایه تی کردوه^۵.

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوْتِكَ كُنَيْبَةً. يَمِينَهُ. فَيَقُولُ هَٰؤُلَاءِ مَثَرٌ مِّثْلُ حَاسِيَةِ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكٌ حَسْبِيَ ﴿٢٠﴾ نَهْوٌ فِي عَيْشَةٍ

رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ فَطُوفُهَا دَائِمَةٌ ﴿٢٣﴾ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْفَالِئَةِ ﴿٢٤﴾﴾

دلخۆشی نه وانای که به دهستی راست نامه که بیان دهر دیتی و خۆش گوزهرانیان

خوای گه وه فرموویه تی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوْتِكَ كُنَيْبَةً. يَمِينَهُ. فَيَقُولُ هَٰؤُلَاءِ مَثَرٌ مِّثْلُ حَاسِيَةِ﴾ نه وسا هه ر که سیک نامه ی کرده وه ی نرابیته دهستی راستی، ده لیت: وه رن نامه که ی من بخویننه وه. خودای گه وه هه والی خۆشبهختی نه وانه مان ده داتی که به دهستی راستی نامه که ی درابیت له پڙی قیامه تدا و دلخۆشه به و نامه یه که له خۆشیاندا به هه ر که سیک ده گات ده لیت: ﴿هَٰؤُلَاءِ مَثَرٌ مِّثْلُ حَاسِيَةِ﴾ واته: فرموون نه مه نامه ی

^۱ ابو داود (۹۶/۵) نه م فرمووده یه سه نه ده کانی سه سه نه.

^۲ الحاقه (۱۸).

^۳ احمد (۴۱۴/۴) نه لبانی وتی له فرمووده لاوازه کانی ئیننو ماجه یه.

^۴ ابن ماجه (۱۴۳/۲) نه لبانی وتی له فرمووده لاوازه کانی ئیننو ماجه یه.

^۵ تحفة الاحوذی (۱۱۱/۷) نه لبانی وتی له فرمووده لاوازه کانی ئیننو ماجه یه.

منه بیخویننه وه چونکه ده زانیت نه وی که تیا به تی هموو خیرو چاکه یه له وکه سانه یه که خودا خرابه کانیشی گورپوه به چاکه بڑی عبدالرحمن کوړی زید وتی: ﴿هَأْوَمُّ أَقْرَبُ وَأَكْنِيَةٌ﴾ واته: (ها اقرؤ کتابیه) وه (ؤم) زیاده یه. وادیاره که (ؤم) به واتای (هاکم) ه. ئیبنو نه بی حاتم پړوا به تی کردوه له عبدالله ی کوړی حه نزه له وه (حنظلة) نه وه ی که فریشته شوړدی (غسیل الملائکه) وتی: خودا به نده ی خوړی ده وه ستنیت له پڑی قیامه تدا خرابه کانی ده بینریت واته: دهرده که ویت له پشتی نامه که پیدا خودای گوره ده فهرموویت پی پی تو نه مه ت کردوه؟ ده لیت به لی، خودا ده فهرموویت پی پی: من تاوانه کانت ناشکرا ناکم وه له تاوانه کانیش ت ده بورم نا له ویدا ده لیت ورن نامه که ی من بخویننه وه ﴿إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكٌ حَسْبِيَّةٌ﴾ من سوور ده مزانی که توشی لی پرسینه وه هرده بم، کاتیک پرگاری بوو له و لی پرسینه وه یه له پڑی قیامه تدا. وه له فهرمووده ی سه حیددا هاتوه له ئیبنو عومره وه که پرسیری لی کرا له سرته کردن (النجوی) واته: قسه کردن به سوکی و بی دنگی وتی: بیستم له پیغه مبه ره وه ﴿صَلَّى﴾ ده یفهرموو: (خودا له بنده ی نزیک ده بیته وه دانی پی داده نیت به تاوانه کانیدا هه تا وه ختیک واده بینیت که تیا جووه خودای گوره فهرمووی من تاوانه کانت داپوشیوه له دنیاو نه مرؤش لیت ده بورم. پاشان نامه ی چاکه کانی به دهستی پاستی ده دریتیت. به لام خوانه ناس و دوپو (المنافق) نه وانه ی که ده بیان ناسن ده لیز نه وانه شو که سانه ن که درویان بو پروه رنده بیان هه لده به ست، (ده سا نه فرین - له عنه تی - خوا له نامه ی کاران) خودای گوره ده فهرموویت: ﴿إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْكٌ حَسْبِيَّةٌ﴾ واته: من باوه پی ته واوم بوو له دنیا که نه م پڑه دیت و گومانی تیدانیه. وه که خودای گوره فهرمووی تی: ﴿الَّذِينَ يَطْمَئِنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْكُوا رَبِّهِمْ﴾ واته: نه وانه ی که بی بیان وایه بیگومان به خزمه ت پروه ردگاریان ده گن. وه فهرمووی تی: ﴿نَهْوٌ فِي عِيْشَةٍ رَّاضِيَةٍ﴾ ئیتر نه وه له ناو ژیانیک خورشایه، واته له ژیانیک کامه راندا یه. ﴿فِي حَجَّةٍ عَلَیْكَ﴾ له به هشتیک به رزایه. واته: کوشکه کانی به رزن کیزه کانیشی سپی و دیمه ن جوانن. خانوه کانی خوشن و به همیشه یی جیی خوشگوزه رانین. له فهرمووده ی سه حیددا هاتوه که (به هشت سه د پله یه نیوانی هموو دوو پله یه که وه که نیوانی ناسمان و زه مینه).^۲ خودا فهرمووی تی: ﴿فَطَوَّفْتُهَا دَائِبَةً﴾ که میوه ی نزیکه ده ست. به را ئی (البراء)

^۱ احمد (۷۴/۲)، البخاری (۴۶۸۵)، مسلم (۱۷۶۸).

^۲ البقرة (۴۶).

^۳ البخاری (۲۷۹۰).

کوپری عزیز وتی: واته: میوهی نزدیکه و له به رده ستدا به پالکه وتویوی هه رکه سیک ناره زوی لی بیت کهسانی تریش هه رایان وتوه. خوی گه وره ده فرموویت: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ سا بخون و بخونه وه توشی گیانتان نه مه بۆ نه و کارانه به که له پوزانی رابوردوو کردوتانه، واته: نه مه یان پی ده وتریت بۆ ریز لی نانیان و چاکه له گه ل کردن و به هره پیدانیان. چونکه له فرمودهی سه حیددا هاتوه که پیغه مبر (ﷺ) فرموویت: (کار بکن و پاره ستاوبن نزدیک بنه وه وه بشرانن هیچ که سیک له نیوه به کرده وی خوی ناچیت به به هشت) وتیان: توش نهی پیغه مبری خودا ناچیت؟ فرمووی: (منش ناچم مه گه ر خودا به سوزو به زه بی خوی دام ببوشیت).^۲

﴿وَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كَيْبَهُ ۖ بِشِمَالِهِ ۖ فَيَقُولُ يَلَيِّنِي لَرَأُوتَ كَيْبِي ۗ ﴿٢٥﴾ وَلَرَأُودِرٍ مَّا حَسَابِي ۗ ﴿٢٦﴾ يَلَيِّنَهَا كَأَنَّ الْفَأْصِيَّةَ ﴿٢٧﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي ۗ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴿٢٩﴾ خَذُوهُ فَعَلُوهُ ﴿٣٠﴾ تَرُ الْبَجِيمَ صَلْوَهُ ﴿٣١﴾ تَرُ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحْضُرُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾ فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِن غَنِينٍ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُمْ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾﴾

خراپی ژیانی نه و که سانهی که نامه یان به دهستی چه پ ددریتی

خودای گه وره ده فرموویت: ﴿وَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كَيْبَهُ ۖ بِشِمَالِهِ ۖ فَيَقُولُ يَلَيِّنِي لَرَأُوتَ كَيْبِي﴾ به لام که سیک که نامه کی ده نینه دهستی چه پی به وه، ده لیت: خوزگه نامه ی خۆم پی نه درایه. نه مه دهنگو باسی ژیانی به دبه ختانه کاتی که هه که سیکیان له ساحه ی محشه ردا (گوره پانی قیامت) نامه کی به دهستی چه پی ددریتی له و کاته دا زور په شیمانه چ په شیمانیتیک ده لیت: وه ک خودا فرموویت: ﴿فَيَقُولُ يَلَيِّنِي لَرَأُوتَ كَيْبِي ۗ ﴿٢٥﴾ وَلَرَأُودِرٍ مَّا حَسَابِي﴾ نه شم زانیایه ده ریاره م چی تیدایه. ﴿يَلَيِّنَهَا كَأَنَّ الْفَأْصِيَّةَ﴾ خوزگه مردن په کجاری بوویه. زه حاک (ضحاک) وتی: خوازیاری مردنیه تی وه رگیز زیندوو نه بیته وه. محمدی کوپی که عبو په بیعو سودیش هه رایان وتوه، قه تاده وتی: حزی له مردنه که هیچ شتیک نه بووه له دنیا له مردن له لای ناخوشتی بوویت.^۲ ﴿مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي﴾ سامان به هره ی بۆم نه بوو. ﴿هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ﴾ دهسته لأم و له به ین جوو. واته: مال و سامان و دهسته لات فریام نه که وت له سزاو جهز به نهی پاراستم. به لگو به نه نا مامه وه به بی یارمه تی دهرو په نایه نا له ویدا خوی گه وره ده فرموویت:

^۱ الطبری (۵۸۶/۲۳).

^۲ فتح الباری (۳۰۰/۱۱).

^۳ الطبری (۵۸۷/۲۳).

﴿ خُذُوهُ فَعَلُوهُ ﴾ سابیگرنو زنجیری بکن. ﴿ تَرَأَىٰ الْجَحِيمَ صَلْوَةً ﴾ نهوسا بؤ دۆزه‌خی بیهن. واته: فرمان ده‌دریّت به گزیزه‌ی جه‌هننم (الزیانیة) که بیگرن زنجیری کن له ساحه‌ی مه‌حشرده‌ا واته: زنجیر بکه‌نه ملی و پاشان به‌رو دۆزخ پای بکیشن بیخه‌نه ناوی، واته بیبهنه خواره‌وه له جه‌هننمدا. وه ده‌فهرموویت: ﴿ تَرَفِي سَلْسَلَةٍ دَرَعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴾ پاشان له ناو زنجیریکی حه‌فتا گه‌زدا شه‌ته‌کی ده‌ن و پای کیشن. که عبی نه‌حبار (کعب الاحبار) وتی: هه‌موو پئچیکی (حلقه) به نه‌ندازه‌ی ناسنی دنیا ده‌بیّت. عه‌وفی (العوفی) وتی: ئیبینو عه‌باس و ئیبینو جوره‌یج (جریج) وتیان: هه‌ر پئچیکی به نه‌ندازه‌ی بالی فریشته‌یه‌که^۱ ئیبینو جوره‌یج وتی: ئیبینو عه‌باس وتی ﴿ فَاسْلُكُوهُ ﴾ له قنگیه‌وه ده‌چیت و پاشان له ده‌میه‌وه دیته دهر پاشان ده‌دریّت له شیش وه‌ک کولله که ده‌دریّت له شیش و ده‌برزیّت عه‌وفی وتی: له ئیبینو عه‌باسه‌وه له دوايه‌وه (دیره) ده‌بریت و هه‌تا له کونه لوتیه‌وه دیته دهره‌وه. بؤ نه‌وه‌ی که له‌سه‌ر پی‌ی هه‌ل نه‌سیت.^۲ ئیمامی احمد ریوايه‌تی کرده له عبدالله ی کورپی عه‌مره‌وه وتی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمووی: (نه‌گه‌ر پارچه‌یه‌ک قورقوشم به نه‌ندازه‌ی نه‌مه (نیشاره‌تی کرد بؤ کاسه‌ی سه‌ر) په‌وانه بکریّت له ناسمانه‌وه بؤسه‌ر زه‌مین، که نه‌و ماویه پینج سه‌د سال پنگایه، ده‌گاته سه‌ر زه‌مین پیش نه‌وه‌ی شه‌و دابیت، به‌لام نه‌گه‌ر له سه‌ری نه‌و زنجیره‌وه په‌وانه بکریّت به چل پایز ده‌پوات به شه‌و و به پۆز پیش نه‌وه‌ی بگاته پیتی یا کوتایی)^۳ ترمذی هیناویه‌تی و وتی: نه‌مه فرموده‌یه‌کی چاکه (هذا حدیث حسن)^۴ وه ده‌فهرموویت: ﴿ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴾ نه‌و به‌وای به خودای گه‌وره نه‌هینا. ﴿ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴾ بؤ ناندان به هه‌ژارانش هیچ که‌سی نان نه‌ده‌دا. واته: هه‌ل ناسیت به‌وه‌ه‌قی خودا که له سه‌ریه‌تی له گوژی‌ایه‌لی و په‌رستن وه به سود نیه بؤ خه‌لکی هه‌قی خۆیانیان نادانیت. وه هه‌قی خودا به‌سه‌ر به‌نده‌کانیه‌وه نه‌وه‌یه که به تنها بیپه‌رستن و هاوه‌لی بؤ دانه‌نین له هیچ شتی‌کدا. وه هه‌قی به‌نده‌کان به‌سه‌ر به‌که‌وه نه‌وه‌یه که چاکه له‌گه‌ل به‌کتردا بکه‌ن و یارمه‌تی به‌کتر بدن له‌سه‌ر چاکه و خودانه‌ناس له‌به‌ر نه‌مه خودا فرمانی داوه به نویژ کردن و زه‌کات دان. پیغه‌مبه‌ر له کاتی وه‌فاتیدا بوو ده‌یفه‌رموو: (نویژو نه‌وه‌ی بووه‌ته مولکی خۆتان) واته: هه‌قی

^۱ الطبری (۵۸۹/۲۳).

^۲ الطبری (۵۸۹/۲۳).

^۳ احمد (۱۹۷/۲) فرموده‌یه‌کی لاوازه و سه‌نده‌کانیشی لاوازه.

^۴ تحفة الاحوذی (۳۱۳/۷) ترمیزی ده‌لی فرموده‌یه‌کی حه‌سه‌نه.

^۵ النسائی فی الکبری (۲۵۸/۴) فرموده‌یه‌کی سه‌حیحه و سه‌نده‌کانیشی سه‌حیحه.

نویز بدن و همتی و توانش بدن که له ژیر دهستاندایه. خوی گوره ده فرمویت: ﴿فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هِمَّتًا حَمِيمًا﴾ جا نه مرق لیره داهیج دوستی نی به. ﴿وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسَلِينَ﴾ خواردن نیه مه گهر کیمای جه هه ننه میه کان. ﴿لَا يَأْكُلُهُمْ إِلَّا الْخَاطِئُونَ﴾ نایخون مه گهر خه تاکاران. واته: نه مرق که سیئت نیه بزگاری بکات له سزای خودا نه خزمو نه دؤستو نه تکاکارتک گوئی له تکای بگریت وه هیچ خواردنیک نیه جگه له کیمو زوخوی زامداران. قه تاده وتی: نه وهش خراپترین خواردنی خه لکی ناو ناگره. ۱. په بیع و زحاک (ضحاك) وتیان: دره ختیکه له ناو جه هه ننه مدا. شه بیبی (شبیب) کورپی بشر وتی: له عیکره وه نه ویش له ئیبنو عه باسه وه وتی: ﴿غَسَلِينَ﴾ نه و خوین و ناره یه له گزشته کانیان دیته دهره وه. علی کورپی نه بوته لحه وتی: له ابن عباس وه ﴿غَسَلِينَ﴾ کیمو زوخوی خه لکی ناگره.

﴿فَلَا أُقِيمُ بِمَا بُصِّرُونَ﴾ ۲۸ ﴿وَمَا لَا بُصِّرُونَ﴾ ۲۹ ﴿إِنَّهُ، لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ ۳۰ ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ﴾ ۳۱ ﴿وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَا نَذْكُرُونَ﴾ ۳۲ ﴿نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ۳۳ ﴿

قورئان قسهی (کلامی) خودایه

خودای گوره سویند ده خوات به دروست گراوه کانی به وهی ده بیینن و به وهی که نایبینن که نیشانه ن (به لگن) له سر ته وای ناوه کانی خوداو سیفته تکانی که نه م قورئانه قسهی خودایه و نیگای نه وه که نارده ویتى بز بهنده و پیغه مبهری خوی که هلی بژاردوه بز که یاندنی و جی به جی کردنی نه وه نه مانه تهی که داویه تی به سریدا. فرمویته تی: ﴿فَلَا أُقِيمُ بِمَا بُصِّرُونَ﴾ سا سویند به وشتهی ده بیینن. ﴿وَمَا لَا بُصِّرُونَ﴾ وه به وهش که نیوه نایبینن. ﴿إِنَّهُ، لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ نه وه قسهی پاسپیرویکی به پیزه واته: محمد (ﷺ)، ئیزافه که (اضافه) دراوه ته لای نه و چونکه پیغه مبهر (ﷺ) ئیشه که ی که یاندن له وکه سه وه که بؤی دینیت، وه له بهر نه وه یه که له سوره تی ته کویردا (التکویر) ئیزافه که ی داوه ته پال پاسپیروای فریشته ﴿إِنَّهُ، لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ ۱۹ ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ ۲۰ ﴿مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ﴾ ۲۱ واته: بیگومان نه و قورئانه گوفتاری په وانه کراویکی پایه به رزه (که فریشتهی سروشه)، به هیزه و لای خاوه نی عرش (خوی گوره) خاوه ن پایه یه، قسه په وایه له ناو فریشته داو ده ست پا که. نه مه جبرائیله (علیه السلام) پاشان فرمویته تی: ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِبَجُونٍ﴾ ۲ واته: هاوپیکه تان که موحه مه ده (ﷺ) سیئت

۱ الطبری (۵۹۱/۲۳).

۲ التکویر (۲۱_۱۹).

۳ التکویر (۲۲).

نی (وهك نثوه ده لئین) واته محمد (ﷺ). ﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ﴾^۱ واته: سویند به خودا بیگومان (فریشته‌ی سروشی) دیوه له ناسوی پروندا، واته: محمد (ﷺ) جبرائیلی بینی له سر نه و شیوه‌یه‌ی که خودا دروستی کردیوه له سره‌ی. ﴿وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ﴾^۲ واته: وه نهو پڑو چروک نی به له‌گه یاندنی سرودا. ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيزٍ﴾^۳ واته: وه نهو (قورئانه) قسه‌ی شه‌یتانی ده‌رکراو له به‌زه‌یی خودا نی به (وهك نثوه ده لئین). وه هر به‌م شیوه‌یه لیتره‌دا فرموویه‌تی: ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ﴾^۴ وه نهو (قورئانه) قسه‌ی شاعیر نی به، که متر باوه‌ر ده‌هینن. ﴿وَلَا يَقُولُ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا نَذَكَّرُونَ﴾^۵ وه‌ی فالگره‌وش نیه، زدر که‌م بیر ده‌که‌نه‌وه. جاریک خودا‌گه یاندنه‌که ده‌داته پال پاسپیژاوی فریشته‌و جاریکی تر ده‌یداته پال پاسپیژاوی ناده‌می چونکه هر دوکیان پاگه‌یه‌نه‌رن له لاین خوداوه به‌وه‌ی پتی سپاردون له قسه‌و نیگای خوی. بویه خودای گوره فرموویه‌تی: ﴿نَزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾^۶ (نه‌م قورئانه) نارداوه‌ته خواره‌وه له په‌روه‌رنده‌ی گشت جیهانه‌وه.

﴿وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِلِ﴾^۷ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿۸﴾ ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿۹﴾ فَمَا مِنْكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِيزٍ ﴿۱۰﴾ وَإِنَّهُ لَتَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿۱۱﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُم مُّكذِبِينَ ﴿۱۲﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿۱۳﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿۱۴﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿۱۵﴾

نه‌گه‌ر پیغه‌مبهر (ﷺ) هه‌ندیك له قسه‌کانی به‌ده‌م خودا هه‌لبه‌ستایه بیگومان خودا جه‌زبه‌ی

ده‌دا

خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿وَلَوْ نَقُولُ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَابِلِ﴾^۷ واته: نه‌گه‌ر به‌ده‌م نئمه‌وه هه‌ندیك وه‌ی هه‌ل ببه‌ستایه واته محمد (ﷺ) نه‌گه‌ر وهك نه‌وان و ده‌زانن پیغه‌مبهر (ﷺ) به‌ده‌می نئمه‌وه قسه‌ی هه‌لبه‌ستایه یاشتیکی له‌خویوه بوتایه به‌ناوی نئمه‌وه یا که‌م یا زیادی بگردایه که‌وایش نیه تۆله‌مان لی ده‌سه‌ندو سزمان دا‌دا. بویه خودا فرموویه‌تی: ﴿لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ﴾^۸ واته: بیگومان نئمه‌ به‌ده‌ستی خۆمان تۆله‌مان لی ده‌سه‌ند. و‌تراوه واته: تۆله‌مان لی ده‌سه‌ند به‌ده‌ستی راست چونکه به‌هیزتره له‌تۆله‌دا. وه‌ده‌فرموویت: ﴿ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾^۹ واته: له پاشان په‌گی دلیمان ده‌بپی،

^۱ التکویر (۲۳).

^۲ التکویر (۲۴).

^۳ التکویر (۲۵).

نیبنو عه باس وتی: په گي حه یات، نه و په گه ی که دلې پیوه به ستراوه^۱ هـروه ها عیگر مه و سه عیدی کوپی جو به یرو هه که مو (الحکم) قه تاده و زحاک (الضحاک) و موسلمی به تین و (مسلم البطلین) نه بو سه خر (أبو صخر) هه میدی کوپی زیاد وتویانه.^۲ محمدی کوپی که عب وتی: دل و بوی پی و په گه کانی^۳ وه ده فرموویت: ﴿فَمَا يَنْكُرُونَ أَوْلَاَهُمْ حَزِينٌ﴾ واته: هیچ که سیکتان ناتوانیت بیته له مپه ر (به رگ) له نیوان نیمه و نه و نه گه ر بمانه ویت شتیکی پی بکین له سه رنه وه، به پیچه وانه وه مانای نه وه به محمد (ﷺ) زدر راست و چاک و شاره زای پیگه به چونکه خودای گه وره بریاری بق داوه که فرمانی نه و بگه یه نیت و پشتیوانی لی کردووه به موعجیزه ی گه وره و به لگه ی زوری بی وینه. پاشان خودای گه وره فرموویه تی: ﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ﴾^۴ نه م قورئانه بیره وه ریبه بق نه وانه ی خق پارینن، واته: قورئان وه خودای گه وره فرموویه تی: ﴿قُلْ هُوَ الَّذِي ءَامَنُوا هُدًى وَشَفَاءٌ لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي ءَاذَانِهِمْ وَقُرْءُوهٗ وَعَلَيْهٖمُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾^۵ واته: (نه ی موحه مه د ﷺ) بلی: قورئان بق که سانتیک باوه رپان پی پی هیناوه ریبه رو چاره سه ری گومانه وه نه وانه ی باوه ری پی ناهینن له گوئیاندا گرانس و که پی هیه (له بیستنی حاق) هـروه ها له ناست نه و قورئانه دا کوینن. پاشان فرموویه تی: ﴿وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مَنكُم مُّكذِبِينَ﴾^۶ بی گومان نیمه ده شزاین تیتاندا هیه باوه ر ناکه ن، واته: له گه ل نه م پونس و ناشکرایه دا تیتاندا هه ن باوه ر ناکات به م قورئانه. پاشان فرمووی: ﴿وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَی الْكَافِرِينَ﴾^۷ دیاره نه وه داخ و که سه ره بق نه م خودانه ناسانه. نیبنو جه ریر وتی: بی گومان نه م باوه رپنه کردنه داخ و که سه ره بق خودانه ناسان له ریژی قیامه تدا.^۸ به م شیوه یه ش له قه تاده وه گنپراویه ته وه^۹ وه ده گونجیت زه میره که بگه ریته وه بق قورئان، واته: بی گومان قورئان و باوه ر به قورئان له راستیدا داخ و که سه ره بق خودانه ناسان وه ک خودا فرموویه تی: ﴿كَذٰلِكَ سَلَكْنٰهُ فِی قُلُوْبِ الْمُجْرِمِیْنَ ﴿۱۰۰﴾ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِهِ﴾^{۱۰} واته: نابو و جوړه نه و (قورئان) مان خستوته ناو دلې تاوانبارانه وه، که چی هر باوه ری پی ناهینن. وه

^۱ الطبری (۵۹۳/۲۳).

^۲ الطبری (۵۹۴/۵۹۳/۲۳)، الدر المنثور (۲۷۶/۸).

^۳ القرطبی (۲۷۶/۱۸).

^۴ فصلت (۴۴).

^۵ الطبری (۵۹۵/۲۳).

^۶ الطبری (۵۹۵/۲۳).

^۷ الشعراء (۲۰۱-۲۰۰).

فهرموویه تی: ﴿وَجِبَلٌ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ﴾^۱ واته: به ربه ست ده خریته نیوان شهوان و شهوی شاره زوی ده کن (که بپرواهینان و توبه کردند). بویه لیتره دا فهرموویه تی: ﴿وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ﴾ که دیاریشه راستیکه هیچ گومانیکه تیدا نیه، واته: هه والیکه راست و هه قه که هیچ دودلیه کی تیدا نیه. پاشان خوی گوره فهرموویه تی: ﴿فَسَجَّ بِأَنفِ رَبِّكَ الْأَعْظِمِ﴾ تو به یادی ناوی په روه رنده ی گوره ت. هه ربه سه نی پاکی شه بده، واته: شه خودایه ی شه قورنانه گوره یه ی په وانه کردوه.

ته فسیری سوره قی (المعارج)

له مه که که دا هاتوه ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ﴾^۱ ﴿لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ﴾^۲ ﴿رَبِّكَ اللَّهُ ذِي الْمَعَارِجِ﴾^۳ ﴿تَنزِيلُ الْمَلَكِ سَكَّةٌ﴾^۴ ﴿وَالرُّوحُ أُنزِلَ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾^۵ ﴿فَأَنْزَلْنَاهُ سُنْبُلًا حَبِيبًا﴾^۶ ﴿إِنَّمَا يَرُونَهُ بَیْدًا﴾^۷ ﴿وَنَزَلَهُ قَرِيًّا﴾^۸

په له کردن بو هاتنی پوزی قیامت

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ﴾ به کیک داوی کرد نازاریک بیت. شه مانایه ی تیا وه دی ده کریت که شه پیتی بایه (حرف الباء) ده ری ده خات و ده یگه یه نیت وه ک پوی دابیت، شهوی داوی کرد نازاریک بیت زود په له ی بوو. وه ک خودای ده فهرموویت: ﴿وَيَسْتَعْمِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ﴾^۲ واته: وه شهوان (قورپه یی به گالته وه) به په له داوی سزات لی ده کن له کاتیکدا هه رگیز خودا پنجه وانه ی به لینی خزی ناکات. واته: جه زره به ی خودا دیت و گومانی تیدا نیه. عه وی وتی له ئیبنو عه باسه وه ﴿سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ﴾ ئیبنو عه باس وتی: (شه وه داوی خوانه ناسانه که سزایان بو بیت له لایه ن خودا وه) که بویان هاتوه. ^۳ ئیبنو شه بی نه جیح (نجیح) وتی: له مواجده وه له م نایه دا ﴿سَأَلَ سَائِلٌ﴾ به کیک داوی کرد به و نازاره ی که دیت له پوزی قیامتدا وتی شه مه ییش داواکه یانسه ﴿اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ هَذَاهُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَطِمْرْ عَلَيْنَا جِجَارَةً مِنَ السَّكَلَةِ أَوْ أَثْنَانًا

^۱ سبأ (۵۴).

^۲ الحج (۴۷).

^۳ الطبری (۵۹۹/۲۳).

أَتَيْنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿۱﴾ واته: نه‌گه رُم قورئانه راسته و له لایه ن تَوَّه هاتووه دهی به‌رد به‌سه‌رماندا ببارینه له ناسمانه‌وه یان سزایه‌کی سه‌ختی پر نازارمان بؤ بنیره. ^۲ وه فرموویه‌تی: ﴿وَأَقْرَبُ﴾ واته: چاره‌پوانه و ناماده‌کراوه بؤ خودانه‌ناسان. ئیبنو عباس وتی: هاتووه و ناماده‌بووه ﴿لَا كُفْرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ﴾ نهو سزایه هیچ که سو شتیک نی به بیگه پرنیتته‌وه له خودانه‌ناسان. واته: هیچ که ستیک نیه بیان پاریزیت کاتیک خودا ویستی نهو سزایانه بدات بویه فرموویه‌تی: ﴿مَنْ أَلَّهَ ذِي الْمَعَارِجِ﴾.

ته‌فسیری (مانای) ﴿ذِي الْمَعَارِجِ﴾

علی کورپی نه‌بو ته‌لحه (طلحة) وتی: له ئیبنو عباسه‌وه ﴿ذِي الْمَعَارِجِ﴾ واته: بلندی به‌رزایه‌کان ^۱، موجهاد وتی: ﴿ذِي الْمَعَارِجِ﴾ پله‌کانی ناسمان خودا ده‌فرموویت: ﴿تَنْزِجُ الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوحَ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾ فریشته‌کان و جویرائیل له پوژئیکدا به‌ره و لای خوا سه‌رده‌کوت که پئی په‌نجا هزار ساله. عبدالرزاق وتی: له موعه‌مه‌روه (معمز) ئه‌ویش له قه‌تاده‌وه ﴿تَنْزِجُ﴾ واته: سه‌رده‌کوت، به‌لام ﴿وَالرُّوحُ﴾ نه‌بو صالح وتی: دروست کراویکن له دروست کراوه‌کانی خودا له مروؤ ده‌چن به‌لام مروؤ نین. منیش ده‌لیم له‌وانه‌یه مه‌به‌ست پی‌ی جویرائیل بیت. له بابی عه‌تفی خاسه‌وه بیت بؤ سه‌ر عه‌تفی عامه‌وه ده‌گونجیت نیسمی جنسی بیت بؤ گیانی به‌نیام (بنی آدم) کاتیک گیانی نه‌کیشریت و به‌ند ده‌کریتته‌وه به‌ره و ناسمان. وه که فرمووده‌کی براء (البراء) دهی که‌یه‌نیت ^۲.

مه‌به‌ست به پوژئیک نه‌ندازه‌که‌ی په‌نجا هزار ساله

خودای گوره ده‌فرموویت: ﴿فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾ مه‌به‌ست به‌پوژئه پوژئی قیامه‌ته. ئیبنو نه‌بی حاتم پیوایه‌تی کردووه له ئیبنو عباسه‌وه ﴿فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾ وتی: پوژئی قیامه‌ت. سه‌نه‌ده‌کانی (الاسناد) راستن. سه‌وری (الثوری) پیوایه‌تی کردووه له سه‌ماکی کورپی حه‌ریه‌وه (سماک) ئه‌ویش له عیکره‌وه وتی: ﴿فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾

^۱ الانفال (۲۲).

^۲ الطبری (۵۹۹/۲۳).

^۳ الطبری (۶۰۰/۲۳).

^۴ الطبری (۶۰۰/۲۳).

^۵ الصلوال للطبرانی (۲۳۸).

واته: پۆژی قیامته. ^۱ هوره‌ها زه‌حاکو (الضحاک) ئیبنو زه‌یدیش وتویانه. علی کوپی ئه‌بی ته‌لحه (أبی طلحه) وتی له ئیبنو عه‌باسوه ﴿تَفْرُجُ الْمَلْتَکَةَ وَالرُّوحَ الْإِیُّوْیَ فِی یَوْمِ کَانَ مَقْدَارُهُ خَمْسِیْنَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾
وتی: ئه‌و پۆژه پۆژی قیامته ته که خودای گوره کردویه تی به په‌نجا هه‌زار سال له سه‌ر خودانه‌ناسان
زۆر فه‌رمووه هاتوو به‌و مانایه. ئیمامی ئه‌حمد پیاویه تی کردوو له ئه‌بو عومهری غه‌دانیه وه
(الغدانی) وتی: له‌ای ئه‌بو هوره‌یره بوم پیاویک تیپه‌پی که له هۆزی به‌نی عامری کوپی سه‌عه‌سه بوو
(سه‌عه) پێیان وت ئه‌مه له هه‌موو عامه‌ریه‌کان مال و سامانی زۆر تره، ئه‌بو هوره‌یره وتی: بیکتێنه وه
بۆلام، گه‌راندیانه وه بۆلای، ئه‌بو هوره‌یره وتی: هه‌والیان دامی که تو خاوه‌ن مال و سامانیکی زۆری،
پیاوه عامه‌ریکه وتی: به‌لی، سویند به‌خودا له وشتری سور (حمر) سه‌د وشترم هه‌یه له وشتری ئه‌سه‌م
(أدم) سه‌د وشترم هه‌یه، هه‌تا هه‌موو په‌نگه‌کانی وشتری باسی کرد له‌وانه که پیرو لاوازن و نه‌وانه‌ی که
بۆ غه‌زا ده‌شین (ریاط النحیل) ئه‌بو هوره‌یره وتی: خۆت بپاریزه له پیتی وشتر و سمی مه‌رومالات.
ئه‌وه‌نده دووباره‌ی کرده وه بۆی پیاوه عامه‌ریه‌که په‌نگی گه‌راو وتی: ئه‌وه چیه ئه‌ی ئه‌بو هوره‌یره؟
ئه‌بو هوره‌یره وتی: بیستم له پیغه‌مه‌ره‌وه (ﷺ) ده‌ی فه‌رموو: (هه‌رکه سه‌یک وشتری هه‌بیت هه‌قی
نه‌دات (فی نجدتها و رسلها)) وتعان ئه‌ی پیغه‌مه‌ری خودا (ﷺ) (ما نجدتها و رسلها)؟ فه‌رموی: (له
کاتی خۆشی و ناخۆشیدا، له پۆژی قیامته‌دا ئه‌و وشترانه دین زۆر به په‌لو زۆر قه‌له‌وو سم و پی تیژن
ئه‌وه‌سه ده‌که‌وینت به ده‌مدا بۆیان له سه‌ر زه‌ویه‌کی نه‌رم به پته‌کانیان ده‌چن به سه‌ر پشتیدا. کاتیک
دواترین وشتر تی په‌پی به سه‌ریدا یه‌که‌م وشتر ده‌چیته وه سه‌ر پشتی له پۆژیکدا ئه‌ندانه‌که‌ی په‌نجا
هه‌زار ساله هه‌تا خودای گوره دادوه‌ری نیوان خه‌لکی ده‌کات هه‌رکه سه‌و پێگای خۆی ده‌بینیت. وه
ئه‌گه‌ر په‌شه‌ولاغی هه‌بوو (بقر) هه‌قه‌که‌ی نه‌دات له کاتی خۆشی و ناخۆشی دا ئه‌و گاو مانگایه دین زۆر
به په‌لو زۆر قه‌له‌وو سم و پی تیژن پاشان ده‌که‌وینت به ده‌مدا بۆیان له سه‌ر زه‌ویه‌کی نه‌رم هه‌موو سم
داریک به سه‌مه‌کانی ده‌چیت به سه‌ریدا و هه‌موو شاخ داریک به قۆچ لپی ده‌دات شاخ داره‌کانیش نه
شاخیان لاره وه شاخیان شکاوه. کاتیک دواترینیان تی ده‌په‌ریت یه‌که‌میان ده‌چیته وه سه‌ر پشتی
له پۆژیکدا که ئه‌ندانه‌که‌ی په‌نجا هه‌زار ساله. هه‌تا خوای گوره دادوه‌ری ده‌کات له نیوان خه‌لکیدا.
هه‌رکه سه‌و پێگای خۆی ده‌بینیت. وه ئه‌گه‌ر مه‌پی هه‌بیت هه‌قه‌که‌ی نه‌دات له کاتی خۆشی و ناخۆشیدا
ئه‌و مه‌په دیت له پۆژی قیامته‌دا په‌لو قه‌له‌وو سم تیژن ئه‌و که سه‌ ده‌که‌وینت به ده‌مدا له زه‌ویه‌کی
نه‌رمدا ئه‌وه‌ی سمی هه‌یه به سه‌مه‌کانی ده‌چیت به سه‌ریدا و ئه‌وه‌ی شاخی هه‌یه به شاخه‌کانی لپی

^۱ الطبری (۶۰۱/۲۳).

^۲ الطبری (۶۰۳/۲۳).

دهدات نه شاخیان لارهو نه شکاویشه، کاتیک دواترینیان تی ده پریټ یه که میان دهست پی ده کاتوه له پوژتیکا که نه اندازه‌کی په نجا هزار ساله. هتا خودای گوره داوهری دهکات له نیوان خه لکیدا هرکه سهو پنگای خوی ده بینیت) پیاوه عامریه که وتی: هقی و شتر چیه؟ وتی: زور چاکه که یان بدهیت وه شیره که یان بیه خشیت و خه لکی سواریان ببن و ناویان پی بدهیت و نیره کانیشیان بپه ریټ نه بو داودو نه سائی ریوایه تیان کردوه.^۱

پنگایه کی تر بوټم فه رمووده یه

نیمامی احمد ریوایه تی کردوه له نه بو هوره یزه وه وتی: پیغه مبهرا (ﷺ) فه رموی: (هیچ خاوهو زپرو زیویک نیه که هقی خودا نادات مه گهر پان ده کریته وه سور (گرم) ده کریته وه بوی ده موجاوو نه ملو نه ولای پشتی پی داخ ده کریت هتا خودای گوره بریاری خوی دهدات له نیوان بنده کانیدا له پوژتیکا که نه اندازه‌کی په نجا هزار ساله به وسالانه ی ټیوه ده یژمیرین پاشان هرکه سه پنگای خوی ده بینیت یان بق به هشت یان بق جهه ننه م) وه باسی پاشماوه ی فه رمووده که ی کرد له و شتر مه پومالات وه که له پیشه وه باسماو کرد وه فه رمووده که نه میشی تیدایه (چاره وی - نه سپو ماین -) بق سی شته، بق پیواویک پاداشته و خیره وه بق پیواویک داپوشینه وه بق پیواویک گوناوه تاوانه) تا کوتایه که ی^۲ وه موسلم له سه حیحه که یدا ته واوی نه م فه رمووده یه ی ریوایه ت کردوه بوخاری له گه ل نیه^۳ وه مه بست له هینانی نه م فه رمووده یه لیټره دا نه میه که ده فه رموویت (هتا خودای گوره فه رمانی خوی دهدات له نیوان بنده کانی خویدا له پوژتیکا که نه اندازه‌کی په نجا هزار ساله).

ناموزگاری کردنی پیغه مبهرا (ﷺ) به نارام گرتن

خودای گوره فه رموویه تی: ﴿فَأَسْبِرْ صَبْرًا جَبِيلًا﴾ تو خو بگره به خو گرتنیکی په سه ند، واته: نه ی محمد تو خو گریه له باوه پ نه هینانی گه له که ت پیټ وه په له کردنیان بق سزادان وه گومانو به دور زانینیان له پودانی نه و جه زره به یه وه ک خودا ده فه رموویت: ﴿يَسْتَعِجِلْ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ﴾ بویه فه رموویه تی: ﴿إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا﴾ نه وان به دوری ده بینن، واته: پودانی جه زره به. وه هاتنی قیامت خودانه ناسان به دوریان ده زانی پودانی.

^۱ احمد (۴۸۹/۲) فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۲ ابو داود (۳۰۴/۲)، النسائی (۱۲/۵) فه رمووده یه کی حه سه نه.

^۳ احمد (۲۶۲/۲) فه رمووده یه کی سه حیحه.

^۴ مسلم (۶۸۲/۲).

^۵ الشوری (۱۸).

وه ده فہرموویت: ﴿وَزَّوْرَهُ فَرِيًّا﴾ نيمہش نزیکى ده بينين، واتہ: خاوهن باوہ پان باوہ پان وايہ کہ نزیکہ بودانى. ہرچہ نده ماوہ يہ کى خوى مہ يہ خدا نہ بيٲت کہ س نايزانيتت بہ لام ہر شتتيک کہ بيٲت نہ وشتہ نزیکو بودہ داتو گومانى تيدا نيہ.

﴿يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ﴾ ۸ ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ﴾ ۹ ﴿وَلَا يَسْتَلُّ حِمِيمٌ حِمِيمًا﴾ ۱۰ ﴿يَبْصُرُونَهُمُ يَوْمَئِذٍ الْمَجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ﴾ ۱۱ ﴿وَصَنْجِيئِهِ وَأَخِيهِ﴾ ۱۲ ﴿رَفِصَلَيْهِ الَّذِي تَتَوَكَّلُ﴾ ۱۳ ﴿وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حِمِيمًا لِّمِ بِنِجِهِ﴾ ۱۴ ﴿كَلَّا إِنَّمَا لَطْفٌ﴾ ۱۵ ﴿نَزَاعَةٌ لِّلشَّوْىِ﴾ ۱۶ ﴿تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى﴾ ۱۷ ﴿وَجَمْعٌ فَاوَعَى﴾ ۱۸ ﴿

نارہ حہ تہ کانی رُوئى سہ لا (قيامت)

خوداى گہ ورہ ده فہرموویت کہ تۆلہ و جہ زرہ بہ بق خودانہ ناسان ہاتوہ: ﴿يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ﴾ رُوئى ناسمان وک تاواندنہ وہى کانزا دہ بيٲت. ئيبنو عہ باسو موجاهدو عہ تاو (عطاء) سہ عيى کورپى جوہ يرو عيکرہ و سودى و (السدى) کہ سانى تريش وتويانہ: وک زہ يتى تاواہ. وہ فہرموويہ تى:

﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ﴾ کہ زہ کانيش وک (خورى) دہ بن، واتہ: وک خورى شى کراوہ. موجاهدو قہ تادہ و سودى وتيان. ۱ نەم ناتہ وک نەم نايہ تہ وايہ کہ دہ فہرموويٲت: ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ﴾ ۲ واتہ: وہ شاخہ کان وک خورى شيکراويان ليديٲت. وہ دہ فہرموويٲت: ﴿وَلَا يَسْتَلُّ حِمِيمٌ حِمِيمًا﴾ ۳

ھاوہل لہ ھاوہل ناپرسيت، واتہ: ھاوہل لہ ھاوہلى خوى ناپرسيت کہ دہ بينيتت لہ خراپترين زيان و زہ زعايہ. سہرقالى بہ خويہ وہ ہموو شتتيكى لہ بير بردوہ تہ وہ. عہ وى وتى: لہ ئيبنو عہ باسہ وہ: يہ کترى دناسن ہ والى يہ کتر دہ پرسن پاشان دواى نە وہ لہ يہ کترى پادہ کەن.

خوداى گہ ورہ دہ فہرموويٲت: ﴿لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُنَبِّئُ﴾ ۴ واتہ: لہ وپۆژہ دا ہر کہ سيٲک کارى خوى مہ يہ و ناپرزيتتہ سہر کہ سى تر. ۴ وہ نەم نايہ تہ وک نەم نايہ تہ وايہ کہ دہ فہرموويٲت: ﴿يَكْتُمُهَا النَّاسُ أَنْتُمْ رَبُّكُمْ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزَى وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَاوِزٌ عَنِ الْوَالِدِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ ۵

واتہ: نەى نادہ مى خوتان پياريزن لہ (تۆلہى) پەرورہ دگارتان لہ وپۆژہ ش بترسن هيچ باوكتك تاوانى

۱ الطبرى (۶۰۴/۲۳).
۲ القارعة (۵).
۳ عيس (۳۷).
۴ الطبرى (۶۰۵/۲۳).
۵ لقمان (۲۳).

پڑھ لے کی هئاگریت و هچ پڑھ لے کیش شتیک له تاوانی باوکی هئاگریت و بی گومان به لینی خودا
 حق و راسته. وه که نم نایه ته که ده فہرموویت: ﴿وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جَهِلِمَا لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ
 ذَا قُرْبَىٰ﴾^۱ واته: وه نه گہر گوناہاریک بانگی که سئکی تر بکات بق هئاگریتی باره گوناہه کی هچ
 له (باره گوناہه که) هئاگریت هہرچہ ندہ (داوا لیکرہه که) خزمیش بیت.

وه که نم نایه ته که نه فہرویت: ﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَسْأَلُونَ﴾^۲
 واته: ئینجا کاتیک فوہ ده کریت به شه پیوردا له پوڑده هچ خزمایه تیک نامینیت له نیواناندا وه
 پرسپاری به کتری ناکن (که س له که س ناپرسیت). وه وه که نم نایه ته که ده فہرموویت: ﴿يَوْمَ يَمُرُّ الْمَرْءُ
 مِنْ أَخِيهِ ۖ وَأُمِّيهِ وَأَبِيهِ ۖ وَصَدِيقِهِ ۖ وَبَيْنَهُمْ ۖ لِكُلِّ أُمَّرٍ أَمْرٌ يَوْمَئِذٍ شَانَ يَغْنِيهِ﴾^۳ واته: نه پوڑده کی مرؤف
 پادہ کات له برای، دایکی و باوکی، زنی و کوپانی، له پوڑده هہرکه سئیک کاری خوی هہه و ناہر زیتہ
 سہر که سی تر. وه خوی گہوره ده فہرموویت: ﴿بَصُرُوا مِنْهُمْ نُوْدُ الْمَجِمْ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بَيْنِي ۖ
 که نیشانی به کتری ده درین، تاوانبار فرہ حزده کات (بق پزگاری له نازاری نه پوڑده) له باتی خوی
 کوپہ کسان. ﴿وَصَدِيقِيهِ ۖ وَأَخِيهِ﴾^۴ هاسه ریشی وه براهه شسی. ﴿وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُتَوَبَعُ﴾^۵ نه به شه له
 هوزہ که شی که په نایان ده دات. ﴿وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ﴾^۶ هہرچی له سہرزه ویش هہه، گشتی براو
 پزگاری بیت. ﴿كَلَّا إِنَّهَا لَأَطْنُ﴾^۷ هہرگیز نابیت، نه مه بلتسهی ناگره، واته: فیدیہی (به رخوین) لی
 وه رناگریت باخه لکی زوی هہموی بینیت و هہرچی مال و سامانی که زور لای شیرین بووه، با به پپی
 سہرزه مینش نالتونی هہبوویت، یان نه و مندالہی که پارچه په بووه له جگہری له پوڑی قیامه تدا کاتیک
 نه و ناہرہه تی و جه زره به ده بینیت پی خوشه هہموی بکاته قوربانی بق نه وهی پزگاری بیت له
 سزای خودا. لینی وه رناگریت. موحاهدو سودی وتیان: ﴿وَفَصِيلَتِهِ﴾^۸ هوزو عہشیرہ تی. ^۹ عیکرمه تی:
 نه و بنه مالہی کی که خوی به کیکه لیتان، نه شه بهی (اشهب) کوپی مالک تی: ﴿وَفَصِيلَتِهِ﴾^{۱۰} دایکی، وه
 خودا ده فہرموویت: ﴿إِنَّهَا لَأَطْنُ﴾^{۱۱} وه سفی ناگره که رما زوره کی ده کات. وه ده فہرموویت: ﴿نَزَاعَةٌ

۱ فاطر (۱۸).

۲ المؤمنون (۱۰۱).

۳ عبس (۲۴-۲۷).

۴ الطبری (۲۳/۶۰۶).

لِّلشَّوْئِ ﴿ پستی سہری دادہ مالیت. ٹیبنو عہ باسو و مجاہد وتیان: پستی سہر. ^۱ حہ سہنی بہ سہری و سابتی (ثابت) بہ نانی وتیان: ﴿ نَزَاعَةٌ لِّلشَّوْئِ ﴾ شوینہ بہ پڑزہ کانی دہم و چاوی، قہ تادہ وتی: ﴿ نَزَاعَةٌ لِّلشَّوْئِ ﴾ نہوی کہ جیی پڑزیت لہ دہم و چا و دست و قاچ و ہر شتیکی تر کہ بوہ تہ ہوی جوانی و پتی مرقہ. ^۲ زہ حاک (الضحاک) وتی: داپننی گزشت و پیست لہ ٹیسقان ہہ تا ہیچی پیوہ نامینیت. ^۳ ٹیبنو زہید وتی: ﴿ لِّلشَّوْئِ ﴾ ٹیسکہ گہ ورہ کان. ^۴ ﴿ نَزَاعَةٌ ﴾ واتہ: ٹیسکہ کانیان پارچہ پارچہ دہ کرتت پاشان پیست و شیوہ یان دہ گزیت. خودای گہ ورہ دہ فہ رمویت: ﴿ تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى ﴾ بانگیشتی کہ سیک دہکات کہ پستی کردہ دینہ و ہو ناوہری لٰ نہ دایہ و ہ. ناگر بانگی نہ و کہ سانہ دہکات کہ خودا بق ناگر دوستی کردیون. وہ لہ ژبانی دنیا دا خوا بپاری نہ و ناگرہی بق داون نہ وانیش کاری لہ سہر دہ کہ ن و لہ ہ پڑی قیامہ تدا بانگیان دہکات بہ زمانیکی پیک و پھوان پاشان ہہ لیان دہ گزیت لہ ناو خہلکی مہ حشر دا و ہ ک چون بانندہ دانہ و پلہ ہہ لہ دہ گزیت لہ بہر نہوی نہ وانہ و ہ ک خودا فہ رمویہ تی لہ و کہ سانہ بیون کہ ناوہریان نہ دہ دایہ و ہ و پشتیان ہہ ل دہ کرد. واتہ: بہ دل باوہری نہ بو بہ نہ نامہ کانی لہ شیش وازی ہینا بو نہی دہ کرد. ﴿ رَجَعَ فَأَرَجَى ﴾ نہوی مالی کڈ دہ کردہ و ہ و ہ لہی دہ گرت، واتہ: نہی پینچایوہ ہہ قی خودای لٰ نہ دہ دا کہ واجبی کردیو لہ سہری لہ بڑیوی مال و مندالی و زہکات دان بہ ہہ ژاران وہ لہ فہ رموودہ دا ہاتوہ (مہیگرہ و ہ خودا لیت دہ گزیتہ و ہ). ^۵

﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿۱۹﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿۲۰﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿۲۱﴾ إِلَّا الْمُسْلِمِينَ ﴿۲۲﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿۲۳﴾ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿۲۴﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿۲۵﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الْبَيْتِ ﴿۲۶﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ ﴿۲۷﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿۲۸﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِرُؤُوسِهِمْ حَافِظُونَ ﴿۲۹﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿۳۰﴾ فَمَنْ أَتَىٰ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿۳۱﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رِعُونَ ﴿۳۲﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿۳۳﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿۳۴﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ ﴿۳۵﴾

^۱ الطبری (۶۰۸/۲۳).

^۲ الطبری (۶۰۹/۲۳).

^۳ الطبری (۶۰۹/۲۳).

^۴ الطبری (۶۰۹/۲۳).

^۵ مسلم (۷۱۳/۲).

مرؤفہ بی بارہ (لہ سہر مالیک ناوستیت)

خودای گہورہ باسی مرؤفو ئو پرفتارہ ناشیرینانہ دکات کہ لہ سہریہ تی۔ دہ فہ رموویت: ﴿إِنَّ
 الْإِنْسَانَ خُلُقٌ هَلُوعًا﴾ بیگومان مرؤفہ پڑو چا وچنؤک دروست کراوہ۔ پاشان مانای کردوہ دہ فہ رموویت:
 ﴿إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا﴾ کہ ناخوشیہ کی توش ببیت ہاوارونالہ دست ہی دکات۔ واتہ: وہ ختیک توشی
 ناخوشی بوو دلہ زنی و ہاوار دہ کار دلی دادہ کہ ویت لہ ترساندا ہی ہوا دہ بیت بہ تہ مانہ جاری کی تر
 توشی چاکہ ببیت۔ وہ دہ فہ رموویت: ﴿وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا﴾ ٹہ گہر دہ کہ ویتہ خوشیش چا وچنؤکہ۔
 واتہ: وہ ختیکیش بہ ہرہ یہ کی لہ لایہن خوداوہ وہ دست ہینا پڑو دست قوچاوہ بہ رامبہر خہ لکی،
 وہ ہقی خودای لی نادات۔ نیامی ٹہ حمد وتی: ٹہ بو عبدالرحمن بوی گپڑاپنہ وہ و موسای کورپی علی
 کورپی رجاحیش (رجاح) بوی گپڑاپنہ وہ وتی: بیستم لہ باو کم دہی گپڑاپنہ وہ لہ عبدالعزیزی کورپی
 مہروانی کورپی حکہ مہ وہ (الحکم) وتی: بیستم لہ ٹہ بو ہورہ یرہ وہ دہ یوت: پتقہ مہ بر (ﷺ)
 فہرموویہ تی: (خراب ترین شت لہ مرؤفدا زڈر پڑدی و چنؤکی و ترسنؤکی لہ ٹہ اندازہ بہ دہ) ٹہ بو داود
 پروایہ تی کردوہ لہ عبداللہ ی کورپی جہ راحہ وہ (الجراح) ٹہ ویش لہ ٹہ بو عبدالرحمن مہ قریہ وہ
 (المقری) بہ و شیوہ یہ، وہ ہیچی لہ عبدالعزیزہ وہ لانیہ جگہ لہ وہ^۱۔

جیا کردنہ وہی نویژ کہ ران لہم پھوشتانہی پینشہ وہ وہ باسی ٹاکارو شیوہی نویژ کردنیان

پاشان خودای گہورہ فہرموویہ تی: ﴿إِلَّا الْمُصَلِّينَ﴾ مہ گہر ٹہ وانہی نویژ خوینن۔ مرؤفہ چہ ندین
 پھوشتی خرابی تیدیہ مہ گہر کہ سیک کہ خودا پاراستبیتی و سہر کہ وتو شمارہ زای کردبیت بق ریگی
 چاکہ و ہؤکارہ کانی بق ناسان کردبیت ٹہ وانہش نویژ کہ رانن۔ ﴿الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾ ٹہ
 کہ سانہی قد نہ نایٹن نویژیان بجیت، واتہ: چاودیری کاتہ کان دہ کہ ن و ٹہ وہی پتویستہ لہ نویژدا
 بہ جیتی دینن۔ ٹینبو مسعود و مسروق و (مسروق) نیبراہیمی نہ خہعی وتویانہ^۲۔ وہ وتراوہ: مہ بہ ست
 لہ ﴿دَائِمُونَ﴾ لیزہ دا لہ سہر خوی و خوشوعہ۔ وہ ک خودا دہ فہ رموویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ ① الَّذِينَ
 هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾^۳ واتہ: بہ راستی باوہ پداران پزگاردہ بن، ٹہ کہ سانہی کہ لہ نویژہ کانیاندا لہ
 خودا ترسن (گہردن کہ چن بق خودا)۔ عوقبہی (عقیہ) کورپی عامر وتی: وہ ک دہ لین ٹاوی و ہستار۔

^۱ احمد (۲۰۲/۲) فہرموودہ یہ کی سہیحہ بوخاری لہ تاریخ (۸_۹/۶) ہیناویہ تی۔

^۲ ابو داود (۲۶/۳) فہرموودہ یہ کی سہیحہ بوخاری لہ تاریخ (۹_۸/۶) ہیناویہ تی۔

^۳ الطبری (۶۱۲/۲۳)۔

^۴ المؤمنون (۱_۲)۔

نه مه به لگه یه له سهر نه وهی که پتیوسته وهستان و مانه وه له پوکنه کانداندا. نه و که سهی له پکوع و
 سجودا نه مینیتته وه و نه وستیت نه وه به برده وام (دائم) نازمیریت له نویژ کردندا، چونکه نه وه ستاوه
 له پوکنه کانداندا خوی نه گرتوه به لگرو هک قه له پرش ده نوکی داوه به زه مینداو سه رکه وتوو نه بووه له
 نویژه که بیدا. و تراوه: مه به ست پیی نه و که سانه ی وه ختیک هه لده ستن به کاریک برده وام ده بن له سهی
 به ته وای جی به جیی ده گن وه که له فرموده ی سه حیددا هاتوو له عانی شه وه (خودا لئی پازی
 بیت) نه ویش له پیغه مبهروه (ﷺ) فرموویه تی: (خوشه ویستین کردار له لای خودا برده وام ترینانه
 با که میش بیت) خودای گوره ده فرموویت: ﴿وَالَّذِينَ فِيْ اٰمُوْلِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُوْمٌ﴾ نه وانه ی له سامانی شیانداندا
 به شیک هه یه. ﴿لِّسَالِيْلِ وَالْمَحْرُوْرِ﴾ بۆ مرۆفی داواکه رو داوا نه که ره. واته: له سامانیانداندا به شیکی دیاری
 کراو دانراوه بۆ نه بان و کهم ده رامه تان. وه ده فرموویت: ﴿وَالَّذِيْنَ يَصِدَّقُوْنَ يَوْمَ اَلْبِيْنَ﴾ نه و که سانه که
 بپوایان به پۆزی قیامت هه یه. واته: باوه پی ته اوایان هه یه به زیندو بونه وه و لی پرسینه وه و پاداشت
 دانه وه. نه وانه کردار ده گن به کرده وهی نه وانه ی که به ته مای پاداشتی چاکنو ده ترسن له تۆله ی خودا
 بۆیه خودای گوره ده فرموویت: ﴿وَالَّذِيْنَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُوْنَ﴾ نه وانه ش که له نازاری پهروه رینیان
 نیگه رانن، واته: ده ترسنو نیگه رانن. ﴿اِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُوْنٍ﴾ چونکه به راستی سزای پهروه رنده ی
 نه وان که س لئی دنیا نی یه. هیه که سیک دنیا ی ناکات له باتی (جیی) خودا مه گه ر خودا فرمانی
 دابیت به دنیا کردنی، وه ده فرموویت: ﴿وَالَّذِيْنَ هُمْ لِقُرُوْبِهِمْ حَافِظُوْنَ﴾ نه و که سانه ی که جی شه رمیان
 ده پارینن، واته: ده پارینن له حه رام ده بیارینن له وشوینه دا نه بیت که خودا رینگای داوه دابنریت و
 به کاریبت. بۆیه خوی گوره ده فرموویت: ﴿اِلَّا عَلٰٓی اَرْوٰحِهِمْ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمٰنُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُوْمِيْنَ﴾
 مه گه ر له پوی ژنی خویان یان نه وانه ی که نیزه یانن، نه و سا سه رکه نه ناکرینن، واته: که نیزه ک. وه
 ده فرموویت: ﴿فَمَنْ اٰتٰنِیْ وَّرَآءَ ذٰلِكَ فَاُوْلٰٓئِكَ هُمُ الْاَعَادُوْنَ﴾ هه رکه سیک به ده ر له مانه بخوازیت، نه وانه له
 نه ندازه لاده رن. ته فسیری نه مه له پی شه وه له سوره تی (المؤمن) باسی کراوه پتیوست ناکات لی ره دا
 دووباره بگریته وه. وه ده فرموویت: ﴿وَالَّذِيْنَ هُمْ لِاٰمِنِيْنِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رٰعُوْنَ﴾ نه و که سانه ش که راگری
 نامانه تی و به لئینانن، واته: وه خیک نه مانه نیکیان لایبو ده ی پارینن خیانه تی لی ناکه ن و کاتیک
 به لئینکیان دا نایشکیتن ده یبه نه سه ر نه مه خو ره و شتی خاوه ن باوه ره دژه که یشی خو ره و شتی
 دووپو کانه وه که له فرموده سه حیددا هاتوو: (نیشانه ی دووپو سی شته: وه ختیک قسه ی کرد

درو ده كات، وهختيك به لىنى دا نايبته سهر، وهختيكش نه مانه تىكى لادانرا خيانه تى تيداده كات) له
 پويابه تىكى تر دا هاتوره (وهختيك قسهى كرد دروده كات، وهختيك به لىنىكى دا نايبته سهر، وهختيك
 ده مه قالى ده كات به دفره) ^۲ واته: قسهى سوكو نابه جى ده كات. وه ده فرموويت: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ يَشَاءُتَهُمْ
 قَائِمُونَ﴾ ^۱ نه وه كه سانه ش شايبه تى به راستى دده دن، واته: به راستى شايبه تى دده دن زيادهى پيادا نانين
 كه مى ناكه نه وه و ناشى شارنه وه. ﴿وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ﴾ ^۲ واته: وه نه وه كه سسهى
 بيشاريتته وه نه وه به راستى دل گونا هباره. پاشان خوداى گه وره فرموويه تى: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ
 يُحَافِظُونَ﴾ ^۳ نه وانى پاريزگارى نويژه كانيان ده ككن، واته: له سهر نه ركه كانى و كاته كانى و واجباته كانى و
 سونه ته كانى برده وه امن. خواى گه وره به باسى نويژ له پيشه كى نه م سوره ته وه ده سستى پى كرد
 كو تايشى هينا به باسى نويژ بق زياتر گرنگى دان به نويژو ناگادارى له سهرى و ريزى وه كه له پيشه وه له
 پيشه كى سوره تى (المؤمنون) دا كه وه كه به ككن بويه له ويده فرموويه تى: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ﴾ ^۴
 الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ^۵ واته: هر نه وانان ميراث گران، نه وانى كه ده بنه خاوه ن
 فبرده وس (به هشت) نه وان له به هشتدا ده ميئننه وه به هه ميشه يى. وه ليزه شدا فرموويه تى: ﴿أُولَئِكَ
 فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ﴾ ^۶ نه وان له ناو باخه كانى به هه شتدا ريزلى گيراون، واته: ريزيان لى گيراوه به چه ندين
 جوى خوشى و كامه رانى.

﴿قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مُّهْطِعِينَ﴾ ^{۳۶} عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ^{۳۷} أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ
^{۳۸} كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ^{۳۹} فَلَا أَقِيمُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّا لَقَدِيرُونَ ^{۴۰} عَلَنَ أَنْ تُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ
 بِمَسْبُوقِينَ ^{۴۱} فَذَرَهُمْ حَسْوَا وَيَلْبَسُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يَوْمَعُونَ ^{۴۲} يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ
 يُوفُورُونَ ^{۴۳} خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذُلُّ ذَلِكَ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ^{۴۴}

^۱ فتح البارى (۱۱۱/۱).

^۲ فتح البارى (۱۱۱/۱).

^۳ البقرة (۲۸۳).

^۴ المؤمنون (۱۰-۱۱).

به گزدا چوونی خودانه ناسان و هه ره شه لییان

خوای گه وره هه ره شه ده کات له و بئ دینانه ی که له کاتی پیغه مبه ردابوون (ﷺ) که به چاری خوایان پیغه مبه ربیان ده بیینی و نه و هشی خودا بۆی ده ناردده خواره وه له و شاره زایی و پئی پیشاندانه و پشت گیری کردنی خودا بۆی به زۆر موعجیبه ی گه وره نه مانه دوا ی ئه م هه موو نیشانه یه جیا ده بوونه وه و لئی دوور ده که و تنه وه و دهسته دهسته به ملاولادا رایان ده کردو به له سه ده بوون وه ک خودای گه وره فه رموویه تی: ﴿فَمَا لَمْ يَنْتَكِرْهُ مُرْضِيْنَ ﴿۱۹﴾ كَانَتْهُمْ حُمْرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ ﴿۲۰﴾ فَزَتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿۱﴾ واته: نه وه چیا نه پوو و رده گه یین له ناموزگاری (قورئان) ده لئیی که ره کئیوی سل که رن، له شیر (یان له دهست کز مه له تیرهاویژ) هه له اتوت. وه ئه م نایه ته ش وه ک نه وه که فه رموویه تی: ﴿قَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا قَبْلَكَ مُهْطِيْنَ ﴿۱﴾ ده ی نه و بئ دینانه چیا نه؟ دینه لات به مؤنیکه وه ده پوانن. واته: نه ی محمد (ﷺ) نه و خوانه ناسانه ی که دینه لات بۆت ده پوانن چیا نه؟ واته: به په له راده که ن لیت و دوور ده که و تنه وه وه ک هه سه نی به سری وتی: ﴿مُهْطِيْنَ ﴿۱﴾ واته ده پۆن. وه ده فه رموویت: ﴿عَنِ الْيَمِيْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِّيْنَ ﴿۱﴾ دهسته دهسته ده بن له لای راست و چه په وه. تاکه که ی (عزة) واته: جیا جیا. ۲ نه مه خو ره و شتی نه وانه یه که بۆت ده پوانن و ده پۆن واته: له و کاته دا که دهسته دهسته جیا ده بنه وه عه و فی وتی: له نیببو عه باسه وه ﴿قَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا قَبْلَكَ مُهْطِيْنَ ﴿۱﴾ وتی: دینه لات و ده پوانن. ﴿عَنِ الْيَمِيْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِّيْنَ ﴿۱﴾ وه وتی: (العزین) کز مه لیک له خه لک له لای راست و چه په وه دژایه تی ده که ن و گالته ی پئ ده که ن. وه له جابری (جابر) کوپی سه مره وه (سمرة) که پیغه مبه ر (ﷺ) هات بۆ لایان کز مه ل کز مه ل بوون (حلق) فه رمووی: (مالی اراکم عزین؟) واته: (چیبه ده تان بیئم دهسته دهسته ن؟) ۳ نیمام احمد و موسلم و نه بو داود و نه سائی و نیببو جه ریر (جریر) پویا به تیان کردوو ۴ وه خودا ده فه رموویت: ﴿اَبْطَعُ كُلَّ امْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يَدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيْمٍ ﴿۱﴾ ناخو هر یه کیک له مانه به ته مایه که بجیته ناو به هه شتی به خیر و بییر؟. واته: نایا نه وانه به ته مان له کاتیکدا که راده که ن و ده رده که ونه وه له پیغه مبه ر (ﷺ) و له راستی هه لدین که بخوینه ناو به هه شتی پئ خیر و خوشی؟. ﴿كَلَّا اِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُوْنَ ﴿۱﴾ هه رگیز

۱ المدثر (۴۹-۵۱).

۲ الطبری (۲۳/۶۲۰).

۳ الطبری (۲۳/۶۲۰).

۴ احمد (۵/۹۲)، مسلم (۱/۳۲۲)، ابو داود (۱/۵۶۱)، التسانی (۳/۴)، الطبری (۲۳/۶۲۰).

ناشیت، ئه وان بق خویان ده زانن که له چیمان دروست کردوون. نه خیر شوپنیاان جه هه ننه مه پاشان خودا بریاری زیندووکردنه وه و ئه وه جه زه به یان بق دعات که باوه بریان پی نه ده کردو به درویان ده زانی. ناگاداریان ده کاته وه و نیشانیان دعات که چون له یه که م جاروه هاتوون زیندووکردنه وه یان زور ئاسان تره که خویشیان دانی پیدا ده نین. ﴿إِنَّا خَلَقْنَهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ﴾ واته: له ئاوئیکی (منی) لینیجی لاوازی بی بایه خ. وه ک خودا فرموویه تی: ﴿أَلَمْ نَخْلُقْكَ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ﴾^۱ واته: ئایا ئیوه مان دروست نه کردوه له ئاوئیکی بی نرخ؟ وه فرموویه تی: ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَاقِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَى رَجَبِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ تَبَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ قَالَ لَهُ مِنْ قَوْلِهِ لَا نَأْسِرُ ﴿١٠﴾ واته: دهی با مروف سه رنج بدات که له چی دروست کراوه، دروست کراوه له ئاوئیکی فیدراو (هه لقولان)، که ده رده چیت له ناوه ندی پشت (ی پیاو) دانهی (په راسوی) سنگ (ی زن) وه، به راستی خودا به ده سه لاته له سه ر زیندووکردنه وهی، له پوژیکدا که هه رچی نه پینی هه یه ناشکرا ده کريت، ئه وه هیزک شك ده بات و نه پشتیوانیک. پاشان خودا فرموویه تی: ﴿فَلَا أَقِيمُ رَبِّ الْأَشْرَاقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِيرُونَ﴾ سا سویند ده خوم به دانهری خوره لات و خورئاوایان، ئیمه له تواناماندايه. واته: ئه وه که سهی ئاسمانه کان و زه مینی دروست کردوه و خوره لات و خورئاوای تیدا وه دی هیناوه ئه سستیره کانی پام هیناوه له خوره لات وه هه ل دین و له خورئاووه ئاوا ده بن (ده نیشن) مانای قسه که ئه وه یه که به و شیوه یه نیه ئیوه تی ده گه ن و ده زانن که زیندوو بونه وه و لی پرسینه وه و کوکردنه وه نیه. بیگومان ئه مانه هه موو دیت و پوده دات. له بهر ئه مه لیره دا لای (هیناوه) له پیش سوینده که وه واته: نه خیر. مانای قسه که ئه وه یه که ئه وانه واده زانن قیامت نیه و ئینکاری ده گه ن، که چی زور شتی گه وره ده بینن له نیشانهی ده سه لاتی خودا که زور ناشکرتره له هه لسان و هاتنی پوژی قیامت. که ئه ویش دروست کردنی ئاسمانه کان زه مین و پام هینانی ئه وه ی که تیاپاندايه له دروست کراوه کانی له زیندوه وه رو بی گیان و هه موو جوهره دروست کراوه کانی تر. له بهر ئه مه خودای گه وره فرموویه تی: ﴿لَخَلَقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾^۲ واته: به راستی به دیه پینانی ئاسمانه کان و زه ی گه وره تره له به دیه پینانی خه لکی به لام زوره ی مهردوم ئه مه نازانن. وه فرموویه تی: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ

^۱ المرسلات (۲۰).

^۲ الطارق (۱۰-۵).

^۳ غافر (۵۷).

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَخْلُقْهُنَّ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتُ بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ واته: نايبا نه وانه نه يان زانيوه به پاستي شو خوايه ي ناسمانه كانو زهوي دروست كردووه وه له دروست كردنيان دا ناته وانو دهسته پاچه نه بووهو به توانايه مردوانبش زيندوو بكاته وه به لي بيگومان خودا به سير مه موو شتتكددا به توانايه: وه له نايه تيكي ترا فرمويه تي: ﴿أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَى وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ

فَيَكُونُ ﴿٢﴾ واته: نايبا زاتيكي كه ناسمانه كانو زهوي به دي هيناوه ناتوانيتت ويته يان دروست بكات؟ به لي ده توانيتت وه هر نه ويش دروستكاري زانايه به پاستي كاري شو (خودا) نه مه يه هركاتيكي بيه ويته شتتكي به دي بيتيت پتي ده لئيت: بيه ده دست به جي (شو شته) ده بيتت. وه ليره دا فرمويه تي: ﴿فَلَا أَقِيمُ رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِيرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَيَّ أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ ﴿٤١﴾﴾ كه بيان گويين و چاكتريان بيتينه جي، كه س پيشي نيمه ناكه ويته. واته: پوذي قيامت زيندويان ده كه ينه وه. به به زنو بالايه كي وا چاكترا له مه ي دنيا چونكه تواناي چاكتره بو نه وه ي ﴿وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ ﴿٤٢﴾﴾ واته: نيمه بي توانا نين و كه س پيش نيمه ش ناكه ويته. وه كه خودا فرمويه تي: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُجَمَعَ عِظَامُهُ ﴿٢﴾ بَلَى قَدِيرِينَ عَلَيَّ

أَنْ نُصَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿٣﴾ واته: نايبا مروؤ واده زانيتت كه نيسقانه (پزيوه كاني) كو ناكه ينه وه؟ به لي: به تواناين له سير پيك خستنه وه ي (نه قشي) سير په نجه كاني. وه فرمويه تي: ﴿نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ ﴿٦٠﴾ عَلَيَّ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾﴾ واته: نيمه له ناتواندا مردنمان داناه وه كه س پيش ده سه لاتي نيمه ناكه ويته، كه له جياتي نيوه نه وه ي تر بيتين وه دروستتان بكه ينه وه به شيوه يه كه كه هيجي لي نازانن. نيبنو جه رير نه مه ي هه لبراردوه ﴿عَلَيَّ أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْكُمْ ﴿٤٢﴾﴾ واته: خه لكيتك (كه ليك) كه گويرايه لمان بنو له فرمانه كانمان دهرنه چن وه كه نه م نايه ته ي لي كردووه (ته فسيري كردووه) كه خودا ده فرمويته: ﴿وَلَيْتَ تَوَكَّلُوا بِسَبِيلٍ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٤٣﴾﴾ واته: جا نه گهر نيوه پشت هه لبه كن نيوه ده گويته به كه سانيكي تر (ي زور چاك) كه وه كو نيوه نابن. واتاي

١ الاحقاف (٢٣).

٢ يس (٨١-٨٢).

٣ القيامة (٣-٤).

٤ الواقعة (٦٠-٦١).

٥ محمد (٣٨).

یہ کہم دیارو ناشکرترہ بہ بہ لگی چند نایہ تی تر لہ و بارہ یہ وہ لہ سہری و اللہ سبحانہ و تعالیٰ اعلم.

پاشان خودای گہ ورہ فہ رمویہ تی: ﴿فَذَرَّهُمْ يُخَوِّضُوا وَيَلْمِؤْا حَتَّىٰ يُلْقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ﴾ سا تو لہ وانہ وان
بینہ با ہر چہ نہ چہ ن و گالتہی خویمان بکن، تاکو تووشی پوژی خویمان دہ بن کہ وا بہ لیتیان پی

دہ دریت. ﴿فَذَرَّهُمْ﴾ واتہ: ئە ی محمد ﴿يُخَوِّضُوا وَيَلْمِؤْا﴾ وازیان لی بینہ لہ ئینکاری و باوہ نہ کردن و

خوانہ ناسیان، ﴿حَتَّىٰ يُلْقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ﴾ واتہ: بہم زوانہ نہ وہی چاوہ پوانی دہ کن پی پی دہ کن وہ

تالوہ کہی دہ چہ زن. ﴿يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَعْدَابِ صِرَاطًا كَانْتُمْ مِنْهَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئە و پوژہ لہ گورستان دینہ

دہری، میندہ بہ پہ لہ ن دہ لیتی بہ رہ و بتہ کانیان رادہ کن. واتہ: مہ لادہ سن لہ گورستان و ختیک

پہ رہ رندہ ی مہ زنیان بانگیان دہ کات بق شوینی لی پرسینہ و بہ پہ لہ دہ لیتی بہ رہ و بتہ کانیان رادہ کن.

ئیینو عباس و موجدو زہاک (ضحاك) وتیان: بۆلای ئالیہ ک رادہ کن. ئە بولعالیہ (ابوالعالیہ) و یحیی

کوری ئە بو گہ سیر (کثیر) وتیان: واتہ بۆلای مہ بہ ستیک رادہ کن. حەسەنی بە سیری (الحسن البصری)

خویندویہ تیہ وہ بہ ﴿نُصِبَ﴾ بہ زہمی سادو نونہ کہ کہ ئە و ہیش بہ مانای بت دیت. واتہ: ئە و نندہ

بہ پہ لہ ن بق ئە شوینی و ہستانہ و ہ کہ ئە و ہی لہ دنیا دا چۆن بہ رہ و بتہ کانیان دہ چۆن و رایان دہ کرد

کانتیک چاویان پی دہ کہ وت پیشبیرکتیان دہ کرد کہ کہ میان لہ پیشدا دەستی لی دەدات؟ ئە مەش

ریوایەت کراوہ لہ موجدو یحیی کوری ئە بو کسیر (کثیر) - مسلم البطين - قەتادە و زہاک (ضحاك)

پہ بیعی کوری ئە نە سو ئە بو صالح و عاسمی (عاصم) کوری بہ ہدە لہ (بهدلة) و ئیینو زہیدو کہسانی

تریش. وہ خودای گہ ورہ فہ رمویت: ﴿خَشِمَةَ أَبْصَرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذُلٌّ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ چا و شوپن و

سوکایہ تی دەوری داو، ئە مە ئیتر ئە و پوژہ یہ کہ وا بہ لیتیان پیدہ درا. ﴿خَشِمَةَ أَبْصَرُهُمْ﴾ واتہ: چا و

شوپن، ﴿تَرْهَقُهُمْ ذُلٌّ﴾ واتہ: لہ بری ئە و ہی کہ خویمان بەزل دہ زانی لہ دنیا و گوپرایہ لی فہرمانی خودایان

نہ دہ کرد، ﴿ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ ئە مە ئیتر ئە و پوژہ یہ کہ وا بہ لیتیان پیدہ درا.

تہ فسیری سورہتی نوح (علیہ السلام)

لہ مہککہ ہاتوہ تہ خواروہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

﴿٢﴾ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِن ذُنُوبِكُمْ وَيُخَذِّبْكُمْ إِلَىٰ أَحْسَنِ مَسَاسِيٍّ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَهُ

لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾﴾

نوح ہوزہ کے ہی بانگ کرد

خودای گہورہ دہ فرموویت: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نیمہ نوحمان بہ ہی کردہ لای ہوزہ کے ہی کہ: ہوزہ کہت ہترسینتہ بہر لہ وہی تووشی نازاری بہ ژان بہن. خودای گہورہ باسی نوح پیغہ مہرمان بق دہکات (علیہ السلام) کہ ناریدیہ لای ہوزہ کے ہی فرمانی ہی کرد کہ ہوزہ کے ہی ہترسینتت لہ تولی خودا پیش نہ وہی تووش بہن نہ گہر بہ شیمان ہونہ وہو گہ پانہ وہ سزاکہ لہ سہریان لادہ باتو فرمووی: ﴿أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ واتہ: ترساندنہ کے ہی بق ہون کردنہ وہ بہ ناشکرا تیی گہ یاندن و پیی وتن، وک خودا دہ فرموویت: ﴿قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ وتی: نہی ہوزہ کہ م من بق نیوہ ترسینتہ ریکی ناشکرام و (پیتان دہ لیم).

﴿أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا﴾ خودا بہرستی بکہن و لیتی ہترسن و بہ گویم بکہن. واتہ: واز بیتن لہ قہ دہ غہ کراوہ کانی خوداو دور کہ وتنہ وہ لہ گوناہہ کان، ﴿وَأَطِيعُوا﴾ بہ گویم بکہن لہ و شتانہی داواتان لی دہ کہ مو دور کہ ونہ وہ لہ و شتانہی پیتان دہ لیم مہ یکہن. وہ فرموویہ تی: ﴿يَغْفِرْ لَكُمْ مِن ذُنُوبِكُمْ وَيُخَذِّبْكُمْ إِلَىٰ أَحْسَنِ مَسَاسِيٍّ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَهُ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ لہ گوناہہ کانتان دہ ہوریتو دہ تان ہیلتت تا ماویہ کی دیاری کراو، چونکہ ہہرکاتیک سزای خودا مات دواناخریت، خوزگہ نہ و تان بزانیایہ. ﴿يَغْفِرْ لَكُمْ مِن ذُنُوبِكُمْ﴾ واتہ: وہ ختیک نہ وہی فرمانم پیی کردن بہ جیتان ہیٹاو باوہ پتان کرد بہ وہی کہ من پیی ہاتوم ہوتان لہ گوناہتان دہ ہوریت. وہ وتراوہ ﴿مِن﴾ لیترہا زیادہ یہ. بہ لام نہ م قسہ یہ کہ ﴿مِن﴾ زیادہ یہ لہ نیسپادا کہ مہ (فی الاثبات قلیل) واتہ: خودا تہ مہنتان دریز دہکاتو نہ و نازارہ تان لہ سہر لادہ بات کہ دیت ہوتان نہ گہر دور بکہ ونہ وہ لہ و شتانہی کہ داوی لی کردن نہ یکہن. وہ نہ وانی کہ دہ لیم: خوا بہرستی و چاکو بہ جی ہینانی ہہ تی

خزماہی تہی (صلہ الرحم) بی گومان دہبیتہ ہوی تہ من دریزی، نہ م نایہ تہ دہ کہ نہ بہ لگہ بق
 قسہ کہ یان۔ فہ رمودہ ش لہ م بارہ یوہ ہاتووہ وہ کہ (بہ سہ رکرنہ وہی خزم (کہ سو کار۔ صلہ الرحم)
 دہبیتہ ہوی تہ من دریزی)۔^۱ خودای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾
 و اتہ: پہ لہ بکن گو پرایہ لی فہ رمانی خودا بکن پیش دابہ زینی سزا وختیک خودا فہ رمانی دا
 سزاتان بدات ہیچ کہ س بہری ناگریت و نایگریتہ وہ۔ چونکہ نہ و خودا مز نہی کہ ہہ موو شتیکی تی
 شکاندوہ و نہ و خاوہن دہ ست لاتیہ کہ ہہ موو دروست کراوہ کانی سہری بق دادہ نوینن۔

﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَاؤِي إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا
 أَصْلِحُمْ فِي مَادَانِهِمْ وَأَسْتَفْسَحُوا بِثِيَابِهِمْ وَأَصْرُوا وَأَسْتَكْبَرُوا أَشْجَابًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي
 أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾
 وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ غَيْرِ الْمَالِ يُغْنِيكُمْ فَاغْنُوا وَتُغْنِيكُمْ وَتَجْعَلُ لَكُمْ جَنَّتٍ وَتَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾
 أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ السَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ
 أَنْبَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ بِآبَائِكُمْ ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُبَدِّلُهَا وَتُحْرَجُكُمْ مِنْهَا حُرُوجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِيَسْأَلَكُمُ
 مِنْهَا سُبُلًا فِيحَاجِبًا ﴿٢٠﴾﴾

(دنگرانی) بیزاری نوح بہوہی کہ توشی بووہ بہ دست ہوزہ کہ یوہ

خودای گہ ورہ دہ فہ رموویت: ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا﴾ و تی: نہی پہ روہ رندہی من! بہ
 شہ و بہ پوژ بانگم کردن۔ خوی گہ ورہ باسی بہ ندہ و پیغہ مہری خوی نوح دہ کات کہ نیگہ رانی خوی
 دہ ردہ بریت لہ لای پہ روہ رندہی بہوہی کہ بہ سہری ہاتووہ لہ ناو ہوزہ کہ یدا کہ چہ ند بہ نارام بووہ لہ
 ناویاندا نہ و ہہ موو ماوہ دووہ دریزہ کہ نوسہ دو پہ نجا سال خوی ماندوہ کردوہ ناموزگاری ندی
 کردوہ ہہ موو شتیکی بق پوون کردونہ تہ وہ بانگی کردوہ بق سہ ریگای راست و تی: ﴿رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ
 قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا﴾ و اتہ: وازم لی نہ ہینان بہ بہ ردہ وام بانگم کردوہ بہ شہ و بہ پوژ لہ بہر گو پرایہ لی و
 جی بہ جی کردنی و فہ رمانی تی ﴿فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَاؤِي إِلَّا فِرَارًا﴾ بہ لام بہ بانگ کردنی من! پتر دووہ
 دہ کہ و تنہ وہ لیم۔ و اتہ: ہہ موو کاتی کہ بانگم کردوہ بہ روہ راستی بین پایان کردوہ و دووہ
 کہ و تنہ تہ وہ و لایان داوہ۔ ﴿وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْلِحُمْ فِي مَادَانِهِمْ وَأَسْتَفْسَحُوا بِثِيَابِهِمْ

وَأَصْرُوا وَأَسْتَكَرُوا أَسْتَجَابُوا ﴿﴾ هرچنده من تیم گه باندن، که تو له گوناھیان دهبوریت، گوئیان به بهجه کانیان دہ ناخنی و پو شاکه کانیان به سہر خوئیاندا دہاو پییان دادہ گرت و خوئیانیان زؤر بهزل دہزانی. واتہ: گوئی خوئیان ناخنی بؤ ئہوہی گوئیان لی نہ بیت لهوہی کہ من بانگیان دہکم بؤیہ وه ک چون خودا باسی خودانہ ناسہ کانی قوپہ پیشی کردہوہ فرموویہ تی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْعَوَافِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ﴾ واتہ: وہ بی باوہ پان (به به کتریان) دہووت گوئی مہ گرن بؤ ئہم قورنانه وه قسہی پپو پوچی تیکہ ل بکن به لکو سہر کون (به سہریدا). وه فرموویہ تی: ﴿وَأَسْتَعَشَرُوا نِيَابِهِمْ﴾ ئیبنو جہریر وتی له ئیبنو عہ باسہوہ: خوئیان مہ لگرد لیئی وه کہ ئہوہی کہ نایناسن بؤ ئہوہی پییان نہ زانیت. سہ عیدی کورپی جو بہیرو سودی وتیان: سہریان داپوشی بؤ ئہوہی گوئیان لی نہ بیت لهوہی دہیلت ﴿وَأَصْرُوا﴾ واتہ: بہر دہوام بوون له سہر ئہوہ بت پہرستی وہی دینیہ یان. ﴿وَأَسْتَكَرُوا أَسْتَجَابُوا﴾ لوت بہر زبوون و پییان نہنگ بوو شوئیی راستی بکہون و ملی بؤ دانہ وینن. پاشان دہ فرموویت: ﴿ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا﴾ مہ میسان بہدہنگی بہرز بانگم کردن. واتہ: بہدہنگی بہرز له نیوان خہ لکیدا. ﴿ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا﴾ له دوایشدا بہ ناشکراوہ بہ پنامہ کی تیم گہ یاندن. واتہ: بہ ناشکرا قسم بؤ کردن بہدہنگی بہرز ﴿وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا﴾ واتہ: بہ تہ نہاش له بہینی خوؤم و خوئیاندا بہ مہموو شیوہیہ ک بانگم دہ کردن بؤ ئہوہی باشتر کاریان تی بکات.

ئہوہی نوح دہیگوت و هختیک بانگی هؤزہ کی دہ کرد بؤ لای خودا

خودای گہورہ دہ فرموویت: ﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ مہر پیتم وتسن: داوای لی بووردن له پہرورہ رندہ تان بکن، ئہوہ بی گومان زؤر لیبورده یہ. واتہ: بگہ پینہوہ بؤ لای خودا وه بگہ پینہوہ لهوہی کہ له سہری بہر دہوامن وه زوو پہ شیمان ببنہوہ. بی گومان مہر کہ سیک بگہ پینہوہ بؤ لای خودا لیئی دہبوریت با مہر چہ ندہ تاوانیشی زؤر بیت له بی دینی و بت پہرستی. بؤیہ فرموویہ تی: ﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾ تالہ حہاوہ بارانیکی پهلہ دہرتان بؤ بنیریت. واتہ: بارانی بہر دہوام. بؤیہ سونہ تہ خویندنی ئہم سورہ تہ له نوپڑہ بارانہ دا (صلاة الاستسقاء) له بہر ئہم نایہ تہ. وه مہر بہم شیوہیہ گہورہی موسولمانان عومہری کورپی خہتاب (پہ زای خوای لی بیت) پویشتہ سہر دوانگہ (العبر) بؤ پارانہوہی باران بارین مہر داوای لی

بوردنی ده کرد له خوی گه وره و ئه نایه تانه‌ی ده خوینده وه که باسی ئی بوردنیان ده کرد. له نایه تانه‌ی ده یخویند ئه م دوو نایه ته بوون ﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿۱۰﴾ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿۱۱﴾﴾ پاشان فه رمووی: داوای بارانم کرد بهو بایه‌ی که بارانی پی ده باریت له ناسماندا. ئیبنو عه باسو که سانی تریفش وتویانه: باران له دوی باران به سهر یه که وه. وه ده فه رموویت: ﴿رَبِّمُدِّدْ لَنَا مِدْرَارًا ﴿۱۲﴾ وَبِنِعْمَتِكَ رَبِّ وَبِحَبْلِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۱۳﴾﴾ به دارایی و به کوپانیش یارمه تیتان بدات و باغاتمان بق پیدا بکات و جوبارتان بق وه دی بینیت. واته: وه ختیک گه پانه وه بق لای خوداو داوای ئی بوردنتان ئی کردو فرمانه کانیتان جی به جی کرد پؤزیتان زؤر ده بیته وه له ناسمانه وه بارانی پیر خیرو بیتران بق ده بارینیت و دارودره ختی پیر به ره م و کشتوکالی چاک و مه پومالاته کانشتان شیریان زؤر ده بیته سامان و مندالیشتان پی ده دات. واته: مال و مندالی پی داون وه باغاتی زؤر که پیره له هه موو جؤره میوه یه که به ناویشیاندا جؤبار تیده په پیت ئه م به قسه‌ی خوش و دل هینانه وه پاشان بانگیان ده کات و هه ره شه یان ئی ده کات فه رموویت: ﴿مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿۱۴﴾﴾ چون له شکوی خودا ناترسن، واته: گه وره یی، شکر. ئیبنو عه باسو و مواهدو زه حاک (ضحاک) وتویانه.^۱ ئیبنو عه باسو وتی: خودا به گه وره ناگرن به وشپوه یی پیویسته و داواتان ئی ده کات. واته: له تۆله و سزای خودا ناترسن.^۲ ﴿وَقَدْ خَلَقْنَا أَطْوَارًا ﴿۱۵﴾﴾ که چی ئیوه‌ی پله پله وه دی هینا، و تراوه: واته له ناویکی لینج ﴿نطفة﴾ پاشان له پارچه یه خوینیکی به ستر او (جامد) پاشان له پارچه گۆشتیک. ئیبنو عه باسو قه تاده و یه حیای کوپی رافع و سودی و ئیبنو زهید و تویانه. وه ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ تَرَوُا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ﴿۱۶﴾﴾ شاخق به چاوه تاندییوه چون خودا حهوت به رزایی (توی له سهر توی) ئافرانده وه.^۳ واته: یه که له سهر یه که. پاشان خوی گه وره ده فه رموویت: ﴿الَّذِينَ تَرَوُا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ﴿۱۷﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿۱۸﴾﴾ له ناویاندا مانگی تریفه دار کردو خۆزیشی کرده چرایه که. واته: پوناکیه کانیان جیوازه هه ره یه که شیوه یه کی تاییه تی خۆی هه یه بق ئه وه‌ی شه و پؤز جیابکریتته وه به هه له اتنی خۆر و ئاوابوونی وه مانگیش شوینه کان و بورجه کانی دیاری کراوه و پؤشنایه که ی جیوازه و پؤشنایه که ی زیاد ده کات هه تا ته و او پیر ده بیته پاشان ورده ورده که م ده کات هه تا له هر چاوه و ن ده بیته و خۆی ده شاریتته وه ده بیته نیشانه‌ی تیه پیر بوونی مانگه کان و ساله کان. وه که خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ

الطبری (۶۳۴/۲۳).

الطبری (۶۳۴/۲۳).

ضِيَاءَ وَالْقَمَرِ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّيِّئِينَ وَالْحَسَابُ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ

الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ^۱ واته: خودا زاتیکه که خوری گنپاوه به تیشک مانگیشی گنپاوه به پووناکسی بق (که پانی) مانگ چوند قوناغینکی دیاری کردوه بق نه وهی ژمارهی ساله کان و حیسابی (مانگو پوژی) پی بزاند خودا ده وانهی دروست نه کردوه به حق و راستی نه بیت نایه ته کان شی ده کاتوه بق کومه لیک که زانان و تی ده گن. ده فهرموویت: ﴿وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا﴾ هر خودایه نیوهی له م زه مینه پواند به پواندن. ﴿نَبَاتًا﴾ نیسمی مه صدره (اسم مصدر) مینانی لیره دا چاک و جوانه. ﴿ثُمَّ يُبْدِئُكُمُ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا﴾ پاشان ده تانباتوه ناوی دیسان دهرتان ده کاتوه، به دهرکردن. واته: وهختیک مردن وه پوژی قیامت دهرتان ده کاتوه چون به که م جار وه دی مینان و ده فهرموویت: ﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا﴾ هر خودایه زهوی بق کردوون به پایه خ. واته: پای خستوه تهختی کردوه دایمه زاندهوه وه ستاندویه تی به کتوه به رزه کان. ﴿لَتَسْلُكُنَّ مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا﴾ که نیوه له پیکه بانو به رینه کانیدا بینو بچن. واته: دروستی کردوه بق نیوه بق نه وهی دانیشن و بگه پین له ناویداو بق هر شوینیک و جیکابه کی بتانه ویت بپون، بگه پین. ثم هه موو ناموژکاری و ناگادار کردنه وهی نوح پیغه مبر (علیه السلام) بق نه وهیو که تینان بگه به نیت که خودای گهره زور به توانایه و خواهنی دهسته لاتیکی بی پایانه ناسمانه کان و زه مینی وه دی میناوه و به هره و چاکه ی زوری پی به خشویون وه هر نه وه وهی مینه رو بزوی دهر ناسمانی پارگرتوه و زه مینیشی کردوه به پایه خ. وه هر نه ویشه پیویسته به ندایه تی بکریت به ته نهاو هاوهلی بق دانه نریت له هیچ شستیکدا. بی وینه یه و له کهس ناچیت و نه مندال و نه خیزان و نه وه زیرو نه بریکارو نه پاووژکاری نیه به لکو نه و خودایه کی مه زن و خاوه ن دهسته لاته.

﴿نُوحٌ رَبِّهِمْ عَصَوْنَ وَأَتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُمْ إِلَّا خُسْرًا ﴿١١﴾ وَمَكُرُوا مَكْرًا كَبِيرًا ﴿١٢﴾ وَقَالُوا لَا نَدْرَأُ

عَنِ الْهَيْكَلِ وَلَا نَدْرَأُ وَدَا وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَبِيرًا وَلَا نُرِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا

ضَلَالًا ﴿١٤﴾

نوح هاواری خوی برد بو خودا پاش نه وی هوزمه کی بهو شیوه یه وه لامیان دایه وه

خودای گه وره فرمویه تی: ﴿نُوحٌ رَبِّ اٰتِهِمْ عَصَوْنِي وَاَتَّبَعُوا مَن لَّا يَزِدُّهُ مَالُهُ وَّوَلَدُهُۥ اِلَّا خَسَارًا﴾ نوح وتی: ئە ی پەروەرنە دەم! ئە مانە لە من یاخی بوون، ئە مانە شوین کە سینک کە وتوون کە مال و مندالیان قازانجی پێ نە گە یاندون چگە لە زیان نە بیت. خودای گه وره باسی دل گرانى نوح ده کات له گه له که ی. ئە و خودایه ی که خۆی ناگای له هه موو شتی که هیچی ئی ون ناییت، له و ناگاداریه ی که نوح له پیشه وه کردی و له شیوازی بانگ کردنیان جارێک به دلخۆش کردن و جارێکی تر به هه پەشه ئی کردن و ترساندنیان که چی ئە وان گوێیان پێ نە داو دژی وه ستان و باوه پریان پێ نە کرد وه شوین کە سانی دنیا په رست که وتن ئە وانە ی که فرمانی خودایان پشت گوێ ده خست و دلخۆش بوون به مال و مندال و ئە مه ش له راستیدا خه لافاندن و مۆلت پێ دانێک بوو نه وه ک پێز لێنان بۆیه خودا فرمویه تی: ﴿وَاتَّبَعُوا مَن لَّا يَزِدُّهُ مَالُهُ وَّوَلَدُهُۥ اِلَّا خَسَارًا﴾ - وولده - به زه مه و به فه تحه يش (بالضمه والفتح) خوینرا وه ته وه . هه ردووکیان گونجا وه . وه ده فرمویت: ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا كَبَارًا﴾ وه پیلان و فر فیلی زقد گه وره بیان کرد. موجهاد وتی: ﴿كَبَارًا﴾ واته گه وره .^۱ ئیبنو زهید وتی: ﴿كَبَارًا﴾ واته زل، مه زن.^۲ وه مانای ئە م نایه ته که خودا ده فرمویت: ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا كَبَارًا﴾ واته: شوین که وتوو ه کانیان خه له تاندر فریویان دان به وه ی که ئە مانه له سه ر پێگای راستن و شاره زان، بۆیه لێره دا فرمویه تی: ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا كَبَارًا﴾.

بته کانی هوزی نوح و به سه رهاتیان

خودای گه وره فرمویه تی: ﴿وَقَالُوا لَا نَدْرَنُ الْهَتِكُمْ وَلَا نَدْرَنُ وَا وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ وتوو شیانه: له وانە ی په رستوتانن مه ته کنه وه وه هه رگیز له (وه دد) و (سواع) ده ست به رمه ده ن، له (یه غوس) و (یدعو ق) و (نەس) یش هه روه ها. ئە مانه ناوی ئە و بتانه بوون بیچگه له خودا ده بیان په رستن. بوخاری رپویه تی کردوه له ئیبنو عه باس: ئە و بتانه که هوزی نوح ده یان په رستن بوون به بتی عه ربه کان له دواییدا وه یان په رستن. (وه دد) بووه بتی که لب له دومه تل جهنده ل (دومه الجندل)، (سواع) بووه بتی هوزیل (الهذیل) (یه غوس) بووه بتی (مراد) و پاشان بووه بتی به نو غه تیف (بنو غطیف) له (جرف) له (سه بهه) یه عوق بووه بتی هه مدان (الهمدان)، نه سریش (نسر) بووه

^۱ الطبری (۲۳/۶۲۸).

^۲ الطبری (۲۳/۶۲۸).

بتی حمیر (حمیر) له نالی زی کلاخ (ال ذی کلاخ)، ئەمانه ناوی پیاو چاگانێ هۆزی نوح بوون (علیه السلام) وهختیک مردن شەیتان نایە دلیانەوه که هەیکەلیان لە شوێنی کۆبونەوه کانیاندا بۆ دروست بکەن و هەر بێتیک ناوی یەکیک لەو پیاو چاگانەیان ئی بنین. ئەمانه نەدەپەرستەران هەتا کاتیکی مردن و زانیاری لەبارەیانەوه نەما پاشان هەیکەلیان بۆ دروست کردن و پەرستیان. ^۱ هەر بەم شێوەیە پیاویەت کراوه لە عیکرەمە و زەحاک (ضحاک) و قەتادە و ئیبنو ئیسحاقەوه. وه علی کۆپی ئەبو تەلحەوه (طلحە) وتی لە ئیبنو عەباسەوه: ئەمانه ئەو بیتانە بوون لە چەرخێ نوح پیتەمبەردا دەپەرستەران ئیبنو جەریر پیاویەتی کردووه لە محمدی کۆپی قەیسەوه (قیس) که (یەغوس و یەعوق و نەسر) وتی: ئەمانه پیاو چاگانیک بوون لە نیوان ئادەم پیتەمبەر(علیه السلام) و نوح پیتەمبەردا (علیه السلام) زیاون خەلکی زۆر شوێنیان که وتون و هختیک مردن هاوڵەکانیان ئەوانەئێ شوێنیان که وتبوون وتیان: خۆ ئەگەر وێنەیان بکیشین لەبەر چاومان بن خوانەناسیەکه مان چاکتر و بەلەزەت تر دەبیت. وێنەیان کیشان و کاتیکی مردن ئەوانەئێ پاش ئەمان شەیتان نایە دلیانەوه وتیان: بۆیە دەیانپەرستن چونکه بەهۆی ئەوانەوه بارانیان بۆ باربووه پاشان پەرستیان.

دوعا کردنی نوح لەو کەسانەئێ که ئە هۆزەکەئێ بوونە بت پەرست

وه دەفەرموویت: ﴿وَقَدْ أَسْلَمُوا كَثِيرًا وَلَا زُرِدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا﴾ بەراستی ئەوانه زۆر خەلکیان گومرا کرد (خودایە) ئەم ستمکارانە لە گومراویی زیاتر هیچی تریان بۆ زۆرمەکه. واتە: بە هۆی ئەو بتانەوه که دەیانپەرستن خەلکیکی زۆریان سەر ئی شیواند، وه پەرستنی ئەم بتانە درێژەئێ کیشا چەرخ دواي چەرخ تا ئەو کاتەئێ عەرەبو عەجەمو زۆری تریش لە گۆرۆی بەنی ئادەم بونە بت پەرست. وه ئیبراهیمی خەلیلش (علیه السلام) لە دوعاکانیان دەپارایەوه دەیفەرموو: وهك خودا فەرموویەتی: ﴿وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿۳۵﴾ رَبِّ إِنِّي أَسْأَلُكَ كَثِيرًا مِنْ التَّائِبِ ﴿۳۶﴾ واتە: وه خۆم و کۆرەکانم بپارێزه و دوور خەرەوه لەهوی بەتەکان بپەرستین، ئەئێ پەرورەدگارم بپگومان ئەو بتانە زۆر لە خەلکیان گومرا کردووه (و لایان داوون لە پێگەئێ راست). وه دەفەرموویت: ﴿وَلَا زُرِدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا﴾ دوعای کرد لە هۆزەکەئێ چونکه یاخی بوویون باوەریان نەدەهێناو بەگۆییان نەدەکرد. وه موسا پیتەمبەریش (علیه السلام) دوعای کرد لە گەلەکەئێ وهك خودا فەرموویەتی: ﴿رَبَّنَا أَطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالَهُمْ

^۱ فتح الباری (۵۳۵/۸).
^۲ الطبری (۶۴۰/۲۳).
^۳ ئیبراهیم (۳۶-۳۵).

وَأَشَدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿۱﴾ واته: نئی په روه ردگارمان له ناوی به روه مه پیتله مالو سامانیان دله کانیان په قو په ش بکه چونکه بپروا ناهینن هه تا ده بینن سزای سه ختی بازاردر. خودای گه وره وه لاسی هه مو پیغه مبه ره کانی دایه وه که له ناو گه له که یاندا بوون. وه لاسی نوح پیغه مبه ریشی دایه وه وه زه که ی خنکاند به ناو له به رته وهی که باوه پریان نه کرد به وهی که بوی مینابوون.

﴿مِمَّا خَطِيئَتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأَذِلُّوهُم نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿۱۵﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿۱۶﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْنَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿۱۷﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا ﴿۱۸﴾﴾

خودای گه وره ده فرموویت: ﴿مِمَّا خَطِيئَتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأَذِلُّوهُم نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا﴾ به رانبه به گونا مه کانیان! به ناو خنکان، نه وسا خزانه ناو ناگر. نیتر له م خودایه به در، یاریده ریان په یدا نه کرد. ﴿مِمَّا خَطِيئَتِهِمْ﴾ به (خطایام) یش خویندراوه ته وه واته: له تاوان کردنی نود و بی گوتی و به رده وام بوونیان له سر بی دینی و دژایه تی پیغه مبه ره کانیان ﴿فَأَذِلُّوهُم نَارًا﴾ واته: گویندانه وه له ناو شه پوی دهریا کانداز ناو گه رمای ناگر، ﴿فَلَمْ يَجِدُوا لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا﴾ واته: هیچ په ناو پشتیان و یارمه تی دهریک نه بوو له م جه زده به سه ختی خودا بزگاریان بکات. وه خودا ده فرموویت: ﴿قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِن أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ﴾ واته: (نوح) وتی: نه مژد هیچ پاریزه ریک (په نادهریک) نی په له فرمانی خودا (که نو قم کردنه) مه گه رکه سیک خودا په حمی پی بکات. وه ده فرموویت: ﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ نوحیش وتی: په روه رنده م له سر زه وی په نه و که سانه تی تو نانس، گیان له به ریان تی مه پیتله. واته: له م سر زه مینه گیان له به ریان تی مه پیتله هه موویان له ناو به ره. زه حاک (ضحاك) وتی: ﴿دَيَّارًا﴾ که سیک، سودی وتی: (الدیان) نه وهی نیشته جیبی له مالدا. خوی گه وره دوعاکه ی نوحی (علیه السلام) وه رگرت و هه مو نه و خوانه ناسانه ی له و هخته له سر زه مین بوون قهرکرو له ناوی بردن هه تا کوره که یشی که جگر گلوشی بوو له ناو چوو که وتی وه ک خودا فرموویته تی: ﴿قَالَ سَتَأْتِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِفُكَ مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِن

۱ یونس (۸۸).

۲ هود (۴۲).

أَمَرَ اللَّهُ إِلَّا مَنْ رَجَعَهُ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُعْرَقِينَ ﴿۱﴾ واته: (كوپړه كهي) ووتی په نا
 بوشاخيك ده به م كه بمپاريزيت له م لافاوه (نوح) وتی نه مېږ هيچ پاريزه ريك (په ناده ريك) نيه له
 فه رمانی خدا (كه نوقم كرنه) مه گهر كه سيك خدا په حمی پي بكات له و كانه دا شه پولي لافاو كه و ته
 نيوانيان جا نه و (كوپړه خنكاو) له خنكاوان بوو. وه خودای گوره نه وانه ی له ناو كه شتيه كه دا بوون كه
 خاوه ن باوه پ بوون له گه ل نوح پيغه مبه ر(عليه السلام) پزگار كرد نه وانی تر هه موو له ناوچوون. وه
 خواي گوره له سهر زمانی نوح فه رموويه تی: ﴿إِنَّكَ إِنْ تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فِاجِرًا كَفَّارًا
 ﴿۲﴾ چونكه نه گهر بيان نه يئت عه بده كانت گومرا ده كه نو هر زارويه كيشيان بييت تاوانبارو سېله ده بييت.
 واته: نه گهر كه سيكيان به يئت بده كانت نه وانه ی دواي نه وان دين سهر لي ده شتويين ﴿وَلَا يَلِدُوا إِلَّا
 فِاجِرًا كَفَّارًا﴾ واته: به دكار له كردارو بي دين له دلدا. چونكه نوح (عليه السلام) نوسه دو په نجا سال
 له ناوياندا ژيا بوو نذر باش ده يناسين وه پاشان فه رموويه تی: ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ
 بَيْتِي مُؤْمِنًا وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا يُزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا﴾ په روه ريتم من و دايكو بابي من و نه وانه ی به
 باوه په وه له مالمدان و پياوه كان و ژنه كانی خاوه ن باوه په عه فوبكه ناهه قانيش به جارتيك ته فروتونا بكه.
 زه حاك (ضحاك) وتی: ﴿بَيْتِي﴾ واته: مزگه و ته كه م، وه هيچ گرفتكي تيانيه نه وانه ی مانای نايه ته كه
 ده كه ن به شتوه دياره كه ی خوی كه نوح پيغه مبه ر(عليه السلام) پاراوه ته وه له خودا بي نه وانه ی كه
 چونه ته مالی و باوه پردار بوون ﴿وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ پارايه وه بي هه موو باوه پرداران له پياوان و ژنان
 نه مه زيندووه كان و مردووه كانش ده گرتت ه وه. بزيه سونه ته پارانه وه به م شتوه يه ی نوح
 پيغه مبه ر(عليه السلام) وه كه له پاشماوه و پارانه وه مه شهوره راست و دوسته كاندا هاتوه. وه
 ده فه رموويت: ﴿وَلَا يُزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا﴾ سودي وتی: قريان بكه، مواهد وتی: زه ره مه نديان بكه
 واته: له دنيا و قيامه تدا.

۱ هود (۴۳).

ته فیسری سورهتی (الجن)

له ههککه هاتوه ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أُوْحَىٰ إِلَىٰ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ، وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُ تَعَلَّىٰ جَدًّا رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ يَفُوْءُ مِثْلَ نَضِيبِ عَظْمٍ يَخِيءُ بِهِ وَتَنَزَّلُ إِلَيْهِ جُذُوعُ النُّجُومِ ﴿٤﴾ وَإِنَّا ظَنَنَّآ أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسَ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوْا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنَّ لَّنْ بَعِثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾﴾

گوئیگرتنی جنۆکه له قورئان و باوه رهنانیا ن بئی

خودای که و ره فرمان ددهات به پیغه مبه ر(ﷺ) هه وال بدات به قوره یشیه کان که جنۆکه (الجن)

گوئی بیستی قورئان بوون و باوه ریان پی هیناو به راستیان زانی و سه ریان بق دانه واند. فه رموی: ﴿قُلْ أُوْحَىٰ إِلَىٰ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا﴾ بلی: پیم پراگه به نراو. چه ند که سیک له جنۆکه کان گوئیان هه لخت، نه وسا و تیان: ئیمه قورئانیک سه یرمان بیست. ﴿یَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا﴾ بق راسته پدیه ربه ره و ئیمه باوه رمان پی هیناوه هه رگیز که سیک ناکه یه شه ریکی خودا. واته: بق ریگای راستو سه ره رازی. ئه م نایه ته وه که ئه م نایه ته وایه که ده فه رمویت: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمْعُونَ الْقُرْءَانَ﴾ واته: وه (بیریان خه ره وه) کاتیک چه ند جنۆکه یه کمان نارد بولات تاگوئی له قورئان بگرن. وه چه ند فه رموده شمان هینا له م باره یه وه له پیشه وه پیویست ناکات لیته دا دوویاره ی بکه یه وه. وه فه رمویه تی: ﴿وَأَنَّهُ تَعَلَّىٰ جَدًّا رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ زور بلنده شکوی په روه ریتنی ئیمه، نه هاوسه ری بووه نه فه رزه ندیک. علی کوپی ئه بو ته لحه (طلحه) وتی: له ئیبنو عه باسه وه له م نایه ته دا ﴿وَأَنَّهُ تَعَلَّىٰ جَدًّا رَبِّنَا﴾ واته: کارو فه رمان و ده سه ته لاتی زور بلنده. زه حاک (ضحاك) وتی: له ئیبنو عه باسه وه: چاکه و ده سه ته لاتو به ره ی خودا زوره له سه ر دروست کراوه کانی. پویایه ت کراوه له موجاهدو عیکرمه وه: واته شکوی په روه ریتمان. قه تاده وتی: زور بلنده

١ الاحقاف (۲۹).

٢ الطبری (۲۳/۶۴۸).

شکوکو گورهیی و فهرمانی. سودی وتی: زؤر بلنده فهرمانی پهروه ریتمان. شه بو دهر داء (ابو الدرداء) و
مجاهدو ئیبنو جوره یج (ابن جریج) وتویانه: زؤر بلنده یادی خودا.

دان پیدانانی جنوکه که خودا نه ژنی بووه نه فهرزندو زور بلنده شکوی

خودای گوره فهرمویه تی: ﴿مَا آتَخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ زؤر بلنده شکوی که ژن و مندالی بییت.
واته: جنوکه وتیان: وه خختیک باوه ریان هینا به قورثان و موسولمان بوون که خودای گوره پایه به رزه و
نه ژنی بووه نه فهرزند. پاشان وتیان: وه که خودا ده فهرمویت: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ يَاقُولُ سَفِيهًا عَلَى اللَّهِ
شَطَطًا﴾ دیاره بی ناو زه کان دهر باره ی خودا قسه ی توپه هاتیان ده کرد. مجاهدو عیکره مه و
قه تاده و سودی وتیان: ﴿سَفِيهًا﴾ مه به ست پی شه ی تانه. سودی وتی له شه بو مالک وه (شَطَطًا) قسه ی
بی جی، ئیبنو زه ید وتی: واته: ناهه قیه کی گوره، وه ده شه یت و گونجاوه که مه به ست به ﴿سَفِيهًا﴾
نیسمی جنسی بییت واته هر که سیک و ابر زانیت خودا ژن و فهرزند ی هه به، له بهر شه مه یه وتیان وه که
خودا فهرمویه تی: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهًا﴾ واته: پیش موسولمان بوون ﴿عَلَى اللَّهِ شَطَطًا﴾ قسه ی
پرو پوچ و درؤوده له سه یان ده کرد. وه فهرمویه تی: ﴿وَأَنَا ظَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنسَ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ ئیمه
پیمان و ابو هیچ که س (له مرؤفو له جنوکه) هیچ درؤیک به دم خوداوه هه لئنا به سن. واته: و امان
نه ده زانی که مرؤفو جنوکه درؤ به دم خوداوه هه لئنا به سن و ژن و فهرزند ی بق داده نین. کاتیک شه
قورثانه مان بیست و باوه پمان پی هینا زانیمان و تی گه یشتین که درؤیان به دم خوداوه هه لئنا به ستووه.

هوی له بایی بوون و لوت به رزی جنوکه خو پاراستن و په نابردنی مرؤف بوو پیمان

خودای گوره فهرمویه تی: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾
ده شمان زانی پیاوانیک له به ره ی مرؤف په نا ده به ن به پیاوانیک له جنوکه و سه رکیشیان پتر ده که ن.
واته: ئیمه و امان ده زانی که له مرؤف چاکترین چونکه نه وان په نا ده به ن به ئیمه کاتیک ده رونه شیویک
یا شویئیکی ترسناک له ده شت و بیابانه کاندایان هر شویئیکی تر. وه که باویوه له ناو عه ره به کاندایان
کاتی نه فامیاندایان په نایان دهر برد بق گوره و خاوه نی شه و شوینه له جنوکه بق شه وی توشی هیچ
پوداویکی خراب و ناخوش نه بن. وه که چون کاتیک که سیکیان برؤیشتایه ته ولاتی دوژمنه که یه وه په نای
ده برده بهر پیاویکی گوره ی شه و ناوچه یه له سایه و په نایدا ده مایه وه. وه خختیک جنوکه شه مه یان بین
که مرؤف کان په نایان پی ده به ن زیاتر له خو بایی بوون، واته زیاتر ده یان ترساندن و ترس و بیمیان
ده خسته دلپانه وه هتا زیاتر لئیان بترسن و زؤر تر په نایان پی به بن. وه که قه تاده وتی: ﴿فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾
﴿واته: زیاتر تاوانبار بن. وه جنوکه ش به سه ریاندایان زال بن به و کرداره یان. سهوری (الشوری) وتی: له

مه نسوره وه (منصور) نه ویش له ئیبراهیمه وه ﴿فَرَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ واته: جنۆکه زیاتر به سه ریاندان زال بن سویدی وتی: وهختیک پیاییک به مال و مندال وه برۆشتایه ته چۆله وانیه ک بمایه ته وه تاییدا ده یگوت: په نا ده گرم به گه وره ی ئەم شیوه که خۆم مال و مندال و مه پومالات و شتره کانم توشی هیج ناخۆشی و خراپه یه ک بین. قه تاده وتی: وهختیک په نای دهبرد به جنۆکه زیاتر زال دهبوو به سه ریاد و نازاری ده دات له سه ره و کرداره ی. ئیبنو ئه بی حاتم پیوایه تی کردوه له عیگره مه وه وتی: جنۆکه له مرۆڅه پایان ده کرد وه ک چۆن مرۆڅه له وان پای ده کرد. کاتیک مرۆڅه له شیویکدا ده مایه وه جنۆکه پایان ده کرد کاتیک گه وره ی هۆزه که په نای دهبرد بۆ گه وره ی نو شیوه، جنۆکه کان ده یان وت: ئەمانه له ئیمه پاده کەن وه ک چۆن ئیمه له وان پا ده کەین پاشان نزیک ده بوونه وه له مرۆڅه کان ده ستیان لی ده وه شانندن و شیت ده بوون ناگایان له خۆیان نه ده ما. بۆیه خوای گه وره ده فه رموویت: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ نه بو عالیه و (ابو لعالبه) په بیع و زهیدی کوپی نه سلم وتیان: واته زیاتر ده ترسان. مجاهد وتی: خودانه ناسان زیاتر له خۆبایی بوون و لایاندان. وه خودای گه وره فه رموویت: ﴿وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا﴾ نه وانیش (هر وه کو ئیوه) لایان و ابوو هرگیز خودا هیج کهس زیندوو ناکاته وه. ئیبنو جریرو که لبی (الکلبی) وتیان: واته دوا ی ئەم ماوه یه هرگیز خودا پیغه مبه ر په وانه ناکات.

﴿وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَهَا مُلْتًا حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهْبًا﴾ (۸) وَأَنَا كُنَّا نَعْتَدُ مِنْهَا مَقْعَدًا لِلشَّمْعِ فَمَنْ

يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُمْ شُهَابًا رَصَدًا (۹) وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرُّ أَرِيدُ يَمْنُ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا (۱۰)

هه والی ناسمان و هرگرتنی جنۆکه به په نامه کی (به دزیه وه) پیش هاتنی پیغه مبه ر (ﷺ) و

لیدانیان به گری به زری ناگر دوا ی هاتنی

خودا مه زن باسی جنۆکه مان بۆ ده کات وهختیک که پیغه مبه ری خو ی محمد (ﷺ) ناردوه قورئانی بۆ نارده خواره وه. بۆ پاراستنی ناسمانی پرکرد له پاسه وانی توند و قول و بلاویونه وه به گشت لایه کی ناسماندا و شه ی تانه کانی ده رکرد نه وانه ی که له چند شوینیکه وه داده نیشتن به په نهانی پیش هاتنی قورئان نه وه ک به په نهانی گوئی بگرن شتیک له قورئان بیه ن (بدزن) بیده ن به گوئی جادوگه ره کاندان و نه وانیش باسی بگن و قورئان و قسه ی نه وان تیکه ل بین و گومان په یدابییته نه زانریته کی پاست ده کات ئەمه ش به زه یی و لوتفی خودایه به به بنده کانی و پاریزگاریه تی له م قورئانه پیروژه ی. بۆیه جنۆکه وتیان وه ک خودا فه رموویت: ﴿وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَهَا مُلْتًا حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهْبًا﴾

نیمه گه ینہ ہم ناسمانہ، دیمان پرہ له پاسداری توندو تولو و نهستیره گه لی پادہ خشن. ﴿وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمَعِ آلَانَ يَجِدْ لَهُ شَهَابًا رَصَدًا﴾ نیمه جارن داده نیشترین له چند شویندیک له ناسمان بؤ گوئی کرتن به لام هر که سیک له نیستا به دواوه گوئی بگریت گریکی به رزی ناگر ده بینیت له بؤسهی دایه. واته: هر که سیک بیویت به په نامه کی گوئی بگریت و قسه بدزیت ناگریکی زور به گر ده بینیت له که میندایه بؤی به ملاولایدا ناپوات و تی ناپه پیت لئی به لگو ده یسوتینیت و له ناوی ده بان.

وه فه رموویه تی: ﴿وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرُّ أَرِيدُ يَمَنَ فِي الْأَرْضِ أَمْ آذَانُ بِهِمْ رُفُؤَهُمْ رَشْدًا﴾ وه نیمه نازانین شاخو دهریاره ی نه وانه ی له زه میندان، بریاری خراپداریووه، یان په رورنده یان ویستوویه تی راسته پریان نیشان بدات. واته: نیمه نازانین نه مه چیه له ناسماندا پویداوه. شاخو بریاری خراپ دراوه دهریاره ی نه وانه ی له سر زه مین یان په رورنده یان ویستوویه تی راسته پریان نیشاندات له م ثابته دا جنوکه کان ﴿أَشَرُّ أَرِيدُ يَمَنَ فِي الْأَرْضِ﴾ نه ده بیان به کارمیناوه و ته ی خراپه یان داوه ته پال غه بره خودا چاکه یان داوه ته لای خودای گه وره وه له فه رمووده ی سه حیددا هاتووه، (هیچ خراپه یه که لای تووه نیه) ^۱ نه وسا نهستیره کان ناگری به گری لی ددات و به لام به زوری لئی نه ددان جار به جار نه بییت وه که له م فه رمووده ی نیب نو عه باسه وه و تی: وه کاتیک نیمه له خزمت پیغه مبه ردا (ﷺ) دانیشتبوین نهستیره یه که کشاو (پاخشا) فه رمووی (نیوه بؤ نه مه چی ده لئین؟) نیمه ده مانوت: گه وره یه که له دایک ده بییت و گه وره یه که دهریت. فه رمووی: (به وشنیوه یه نیه که نیوه ده یلئین، به لگو هر کاتیک خودا فه رمانی شتیکی دا له ناسماندا پاشان فه رمووده که ی هه موو باسکرد) ^۲ له سوره تی (سبأ) به ته واوی میتاومانه. هر نه وه بوو پالی پیوه نان که بگه پین به سر زه میندا له پوزنئاووه بؤ پوزنه لات بینیان که پیغه مبه ر (ﷺ) له نوپزدا بؤ هاوه له کانی ده خوینیت. نیت زانیان نه مه نه وه یه که خودا له بهر نه و ناسمانی پاراستووه نه وه ی باوهری پیهینا نه و میتانی و نه وه ش باوهری نه میتا له سر لوت به رزی و سرکه شی خوئی هه رمایه وه وه که باسکرا له فه رمووده ی نیب نو عه باسدا له وباریه وه له سوره تی (الحقاف) کو فه رموویه تی: ﴿وَأَذْصَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ﴾ ^۳، واته: (وه بریان بخه روه) کاتیک چند جنوکه یه کمان نارد بولات تاکو گوئی له قورشان بگرن. بیگومان کاتیک نه م کاره ساته پویدا نه م هه موو گری ناگره ده پویشت و ده کشا به هه موو لایه کدا مروؤو جنوکه ترسان و

^۱ مسلم (۵۳۵/۱).

^۲ مسلم (۱۷۵۰/۴).

^۳ الحقاف (۲۹).

نارامیان نه ماو کز بوونه و و ایانده زانی دونیا و یران ده بیئت و تیکده چیت و هک سودی وتی: ناسمان پاسه وانی نه کراوه مه گین پیغهمبه ریک یان ناینیک له سهر زه میندا هات بیئت. چونکه جنوکوکان پیش پیغهمبه ر(ﷺ) له چند شوینیک له ناسمانی دونیادا داده نیشتن به په نهانی گوئیان ده گرت تا بزنان له ناسمان چی پوه دات. وه ختیک خودای گه وره پیغهمبه ری (ﷺ) نارد شه ویک له وشه وانه دا ناگریاران کران، خه لکی تائیف (طائف) زور ترسان وتیان: خه لکی ناسمان هه موو له ناوچوون کاتیک نه و ناگریاران یان بینی له ناسماندا به هه موو لایه کدا ده پزی بنده کانیان (أرقاء) نازاد ده کردو و شترو مالاته کانیان دوور ده خسته ووه به ره لایان ده کرد. عبدویاله یلی (عبد یالیل) کوپی عه مری کوپی عومیر (عمیر) پیی وتن: نهی هاوار خه لکی تائف واز له سامانه کاننتان بینن وهرن سهیری نیشانه کانی ناسمان بکن نه گهر بینیتان له جیگای خویمان ماون نه و خه لکی ناسمان له ناوچوون. نه مه هه موو له بهر کوپی نه بو که بشه یه. واته: پیغهمبه ر(ص) نه گهر سه یرتان کردو نه تان بینی نه وه بی گومان خه لکی ناسمان له ناوچوون و نه ماون. سه یرتان کرد نیشانه کانیان بینی وازیان له سامانه کانیان هیتا. نه و شه وه جنوکه کان زور ترسان هاتن بولای شه یتان (ابلیس) نه وهی که بینویان به سه ریان هاتبو بویان گتیره وه شه یتان وتی: له هه موو سهر زه مین (مشتیک) خولم بق بینن تا بونی بکه م. بویان هیناو بونی کردو وتی: هاوه له که تان له مه که یه (مکه) حهوت جنوکه ی نه سیبینی (نصبین) نارد پوشتنه مه که بینیان پیغهمبه ر(ﷺ) به پیوه له که عبه نویژ ده کات و قورنانه ده خوینیت. نریک بوونه وه لپی و حه زیان له خویندن قورنانه ده کرد هتا له وانه بوو سینه یان (صدر) به ری پیغهمبه ر(ﷺ) بکه ویت. پاشان موسولمان بوون خوی گه وره هه والی موسولمان بوونیانی دا به پیغهمبه ر(ﷺ) وه نه م باسه مان له په راوی (السیره) به دریزی هیناوه. سوپاس و ستایش بق خوی گه وره.

﴿وَأَنَا مِمَّا الصَّالِحُونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَائِفًا قَدًّا ۝۱۱﴾ وَأَنَا ظَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

﴿وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ ءَأَمْنَا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ ۚ فَلَا يَحْزَنُ بَعْثًا وَلَا رَهْقًا ۝۱۲﴾ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ

وَمِمَّا الْفَاسِقُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ۝۱۳﴾ وَأَمَّا الْفَاسِقُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۝۱۴﴾ وَأُولَٰئِ

أَسْتَقَمُوا عَلَىٰ الْطَّرِيقَةِ لَأَسْقِنَهُمْ مِمَّا عَدَاكَ ۝۱۵﴾ لَأَنْقِضَنَّ فِيهِ ۚ وَمَنْ يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ۝۱۶﴾

دانپیدانانی جنوکه که نه وانیسه دسته دستن، هه یانه خوداناس و له سهر راسته ربیه و هه شیانه خودانه ناس و سهر لی شیواوه

خودای گه وره هه والمان ده داتیت که جنوکه باسی خویمان ده کهن. ده فهرموویت: ﴿وَأَنَا مِمَّا

الصَّالِحُونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَائِفًا قَدًّا﴾ له ناو نیمه شدا کار چاک هه ن و تیشماندا هه یه وانیه، نیمه

که ایک پنگه مان وه به رخو داوون، واته: پنگای نَدو جوَراو جوَرو بُوچونی جیا جیا. ئیبنو عه باسو
 مواجهدو که سانی تریش وتویانه: ﴿كُنَّا طَرِيقَ قَدَا﴾ واته: خاوه ن باوه پمان تیدایه و خاوه ناسی شمان
 تیدایه.^۱ نه حمدی کوپی سلیمان نه جاد (النجاد) له کتیبی نه مالیه که یدا (امالی) پیوایه تی کردوو که له
 نه عمه شی (الاعمش) بیستوو جهنجه که سهری لی دهداین (دههاته لمان) پیتم وت: خوشتین خواردن
 کامیه لای ئیوه؟ وتی: (برنج)، وتی: بومان هینان نه مان بینی تیکه (اللقمه) بهرز ده بووه وه
 که سیشمان چاوپئ نه ده که وت، وتم: له م جوَره که سانه تان تیدایه که له ناو ئیمه دایه؟ وتی: به لی،
 وتی: پافیزه (الرافضة) له ناو ئیوه دا کامیه؟ وتی: خراپترینمانه، نه حمدی کوپی سلیمان وتی: نه م
 سه نه دم نیشانی ماموستامان نه بو حجاجی مه زی (الحافظ ابي الحجاج المزي) دا وتی: نه م سه نه ده
 بولای نه عمه ش راسته.

دان پیدانانی جنوکه به دهسته لاتی بی پایانی خودای گه وره هه میسان

خودای گه وره فره موویه تی: ﴿وَأَنَا ظَنَنْتَ أَنَّ لَن نُنَجِّزَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُعْزِزَهُ هَرَبًا﴾ ئیمه له وه
 تیگه یشتووین که له زمین دهره قه تی خودا نایهین، ته نانه ت به ه لانتیش له دهستی نه و پزگار نایین.
 واته: دهرانین که دهسته لاتی خودا به سه رمانه ویه وه هرچه نده پا که این له دهستی دهرناچین له سه ر
 زه میندا خاوه ن توانایه و هیچ که سیتمان دهره قه تی نایهین. وه فره موویه تی: ﴿وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ
 ءَأَمْنَا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَحْسَ وَلَا رَهَقًا﴾ وه ختیک ئیمه نه م نیشانده مان بیست، باوه پی
 خو مان پی هینا، هر که سیکش بپوای به په روه رنده ی بیت، نه له که مپوون دهرسیت ونه له
 غه درلیکردن. پخوشحالی دهره بپن که باوه ریان هیناوه وه نه م هیش جیگای شانازی و پیزتیکی
 گه وره یه بویان وه وشتیکی جوانو چاکه ﴿فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَحْسَ وَلَا رَهَقًا﴾ ئیبنو عه باسو
 قه تاده و که سانی تریش وتویانه: واته ترس نه چاکه ی که م بکریته وه یان بیجگه له خراپه ی خوی
 هه لکریت.^۲ وه ک خوای گه وره فره موویه تی: ﴿يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا﴾^۳ واته: نه وه نه له ستم
 دهرسیت (لیتی بکریت) نه له که مکردنه وه ی پاداشتی (ده ترسیت). وه فره موویه تی: ﴿وَأَنَا مِّنَ
 الْمُسْلِمِينَ وَمِنَ الْقَلِیْطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَیْكَ تَحَرَّوْا رَشْدًا﴾ وا هیندیکمان موسولمانین، هیندیکشمان
 له پتی لادر، نه وانه ی که موسولمانن، پنگه ی راستیان دیووه ته وه. واته: موسولماننیشمان تیدایه و

^۱ الطبری (۲۳/۶۵۹).
^۲ الطبری (۲۳/۶۶).
^۳ طه (۱۱۲).

ناموسولمانیش نه وهی که له پاسته پئی لای داوه تاوانکاره نه وهی موسولمانه ناکار چاک و دادپه روره
 پتگی پاستی دوزیووه ته وه. ﴿وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا﴾ نه وانهش که له پتگی پاست
 لایانداوه، ده بنه سوته مه نی جهه ننه م، اته: ده بنه سوته مه نی و ناگری جهه ننه میان پئی
 تاوده دریت. وه فرموویته: ﴿وَأَلُو اسْتَقَمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً عَذَقًا﴾ گه نه وانیش هر له سر
 نه م پتگیه بن، بی گومان له ناویکی زقرو زه بنده تیز ناویان ده که بن. ﴿لِنَقِّنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يَعْزُضْ عَنْ ذِكْرِ
 رَبِّهِ يَسْلُكُهُ عَذَابًا صَعَدًا﴾ هه تا له ویدا تا قیان بکهینه وه هر که سیکیش له یادی په روره رنده ی خوی
 کلابی، نازاریکی زقرو دژواری به سر دینیت. ﴿لِنَقِّنَهُمْ فِيهِ﴾ زانایانی ته فسیر دوو پایان هه یه له
 مانا که یدا. پای یه که م: گه نه مانه هر له سر نه م پتگیه بن لیتی لانه دن له سری به رده وام بن
 ﴿لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً عَذَقًا﴾ تیز ناویان ده که بن و ناوی زوریان ده ده دینیت. مه به ست لیره دا اته: بزویان
 فراوان ده که بن وه به م شیویه مانای ﴿لِنَقِّنَهُمْ فِيهِ﴾ اته: تا قیان ده کهینه وه. وه ک مالک وتی له
 زهیدی کوپی نه سله مه وه ﴿لِنَقِّنَهُمْ﴾ تا قیان ده کهینه وه تا ده که ویت کی له سر پئی پاست به رده وام
 ده بیت و کیش په شیمان ده بیته وه و سری لی ده شیویت. عه و فی و که سانی تریش پیوایه تیان کردوه له
 نبینو عه باسه وه وه هر به م شیویه مواهدو سه عیدی کوپی جو به یرو سه عیدی کوپی موسه یه ب
 (مسیب) عه تاوو سودی و محمدی کوپی که عی قه رهنی (القرظی) قه تاده و زه حاک (ضحاک) وتویانه.
 موقائل (مقاتل) وتی: له سر خودانه ناسه کان قوره یشی هاتووه ته خواره وه وه ختیک حوت سال
 بارانیان بز نه باری، پای دووه م ﴿وَأَلُو اسْتَقَمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ له سر گومرایی ﴿لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً عَذَقًا﴾
 اته: بزویان فراوان ده کردن بز دریزه دانیان به تاوانکاری وه خوی گه وره فرموویته: ﴿فَلَسْنَا
 نَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمَ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ
 مُثَلْسُونَ﴾^۱ اته: جا کاتیک له بیریان چویه وه نه وهی که پئی ناموزگاری کران ده رگای هه موو شتیکمان
 له سر کرده وه تا کاتیک دلخوش بوون به وهی بییان درابوو له ناکاودا توله مان لی سهندن فیر نه وانیش
 ناو میدو سه رگه ران بوون. وه فرموویته: ﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُفِذُهُمْ بِهِ مِنْ مَّالٍ وَبَيْنَ ﴿۵۵﴾ سَأَجْهُمُ فِي
 الْغَيْبَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ﴾^۲ اته: نایا نه وانه واده زانن نه وهی بییان ده به خشین له سامان و مندالان، هر بز

^۱ الانعام (۴۴).^۲ المؤمنون (۵۵-۵۶).

نہویہ کہ پہلے مانہ لہ چاکہ لہ گہل کردنیان؟ نہ خیر، نہ مانہ نہ زانن. نہ بو موجلیز (مجلذ) لہ م نایہ تہ دا
 وتی: ﴿وَأَلُو اسْتَفْتُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ واتہ: لہ سہر پڑگای چہ وت و سہ ولی شیواوی، ٹیبنو جہ ریرو ٹیبنو
 حاتم پریاوتیان کردوہ بہ غویش گتیراویہ تہ وہ لہ پہ بیعی کوپی نہ س و زہیدی کوپی نہ سلہ می
 کہ لبی و ٹیبنو کہ یسانہ وہ (الکيسان) ^۱ وہ نہ م نایہ تہ دہ کاتہ بہ لگہ کہ خودا فرموویہ تی: ﴿لَتَفْنِنَهُمْ
 فِيهِ﴾ وہ دہ فرموویت: ﴿لَتَفْنِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا﴾ ہہ تا لہ ویدا تا قیان
 بکہ ینہ وہ، ہر کہ سیکیش لہ یادی پہ روہ رندہ ی خوی کلابیت، نازاریکی زور دژواری بہ سہر دینیت.
 واتہ: نازاریکی زور گران و دژوارو بہ زان. ٹیبنو عہ باس و مواجدو عیکر مہ و قہ تادہ و ٹیبنو زہید
 وتیان: ﴿عَذَابًا صَعَدًا﴾ واتہ سزایہ کی زور گران کہ ہیچ حہ وانہ وہ و مؤلہ تیکی لہ گہل نیہ: ^۲ ٹیبنو
 عہ باس وتی: واتہ کیویک لہ ناو جہ ہنہ مدا. ^۳ سہ عیدی کوپی جو بہ یر وتی: واتہ بیریک لہ ناو
 جہ ہنہ مدا.

﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ (۱۸) وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿۱۹﴾ قُلْ إِنَّمَا
 أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿۲۰﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿۲۱﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يُخْرِجَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ
 مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿۲۲﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا
 ﴿۲۳﴾ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْأَلُونَ مَنْ أَعْصَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿۲۴﴾

فرماندان بہ یہ کتا پهرستی (التوحيد) و دور کہ وتنه وہ لہ هاوہل دانان بو خودا

خودای گہ ورہ فرمانی داوہ بہ بندہ کانی کہ ہر بہ تہ نہا نہ و پہ رستن و ہیچ کہ سیک مہ کہ نہ
 هاوہ لی خودا لہ خودانہ ناسیہ کہ تاندا و هاوار لہ کہ سی تر مہ کہن لہ گہل خودا. دہ فرموویت: ﴿وَأَنَّ
 الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ مزگہ وتہ کان مالی خودان، لہ گہل خودا، هاواری کہ سی تر مہ کہن.
 قہ تادہ لہ م نایہ تہ دا وتی: وہختیک گاورو جولہ کہ کان دہ چونہ ناو کلیسا و پہ رستگا کانیان هاوہ لیان
 بو خودا دادہ ناو هاواریان لی دہ کردن خوی مہ زن فرمانی دا بہ پیغہ مہر (ﷺ) کہ ہر خودا بہ تہ نہا

^۱ الطبری (۶۶۳/۲۳).

^۲ البغوی (۴۰۴/۴).

^۳ الطبری (۶۶۴/۲۳).

^۴ الطبری (۶۶۴/۲۳).

بهرستن.^۱ نيينو جه رير پيوايه تى كردوه له سعیدی كوپى جوبه ير ﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ وتى: جنژكه وتيان به پيغه مبه ر(ﷺ) چۆن ئيمه ده توانين بيتينه ناو مزگهوت كه ئيمه دورين؟ واته له تۆوه دورين. وه چۆن نامادهى نويز بيبين كه دورين له تۆوه؟ ئم ئايه ته هاته خواره وه ﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾.^۲

كۆبوونه وهى جنژكه بو گونگرتن له تورئان

خودای گه و ره فرمويه تى: ﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ له وده مه شدا كه عه بدى خودا (محمد - ﷺ) - ههستا نويز بكات خهريك بوو دابارنه سه رى. عه و فى وتى: له نيينو عه باسه وه كاتيك گو تيان له پيغه مبه ر بوو (ﷺ) كه قورئانى ده خو يند خهريك بوو برونه سه ر پشتى كاتيك ده يان بيست قورئانى ده خو يند، لى نزيك ده بوونه وه. پيغه مبه ر(ﷺ) پيى نه ده زانين و ناگاي لتيان نه بوو هه تا جه راييل هات بۆ لاي ﴿قُلْ أَرَأَيْتَ إِلَىٰ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ﴾ خو ينده وه بۆى. ئمه رايه كه كه پيوايه تى كراوه له زوبه يرى كوپى عه و امه وه (الزبير بن العوام). نيينو جه رير پيوايه تى كردوه له نيينو عه باسه وه وتى: جنژكه به گه له كه يان وت: ﴿لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ وه ختيك بينيان خزی و هاوه له كاني نويز ده كن ركوع ده بات ئه وانيش ركوع ده بن و سوژده ده بن. سهريان له گو پزايه لى هاوه له كاني سو پ ما بوو بۆى. پاشان وتيان به گه له كه يان: ﴿لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾^۳ ئمه پاي دوومه مه كه پيوايه تى كراوه له سعیدی كوپى جوبه يره وه هه ميسان.^۴ حسن وتى: وه ختيك پيغه مبه ر(ﷺ) هه لساو فرموى (لا اله الا الله) بانگى خه لقى ده كرد بۆ لاي پهروه رنده يان خهريك بوو هه موو عه ره به كان دابارنه سه رى.^۵ قه تاده له م ئايه ته دا وتى: ﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ هه موو جنژكه و مرؤف كۆبوونه وه بۆ ئه وهى ئم ئايه نى خودا له ناوبه زن و بيكوژئينه وه. فرمانى خوا و ابوو كه سه رى بخاتو به رده و امى بكات و زالى بكات به سه ر

^۱ الطبرى (۲۳/۶۶۵).

^۲ الطبرى (۲۳/۶۶۵).

^۳ الطبرى (۲۳/۶۶۷).

^۴ الطبرى (۲۳/۶۶۷).

^۵ الطبرى (۲۳/۶۶۸).

نهوانی که دژیای تی ده کن.^۱ نه مه پای سی همه پویایه کراوه له نیینو عه باسو و موجدو سه عیدی کوری جوبه یر. وه پای نیینو زه دیدیشه و نیینو جه ریریشه هر نه م پایه هی ه لیزاردوه.^۲ وه نه مه گونجاوتره به پیتی نه م نایه تی که له دویایه وه دیت که ده فه رمویت: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾ بلئی: من هر هاوار له پهروه رنده ی خوم ده که م و که سی لی ناکه م به شریک. واته: وه ختیک که نازاری پیغه مبهریان ده داو دژیای تیان ده کردو باوه بیان پی نه ده هینا و ه لده ستان لیتی بق نه وه ی نه و په یامه راسته ی که پیتی ها تووه پوچالی بکه نه وه هموو به یه که وه بوونه دوزمی ﴿أَدْعُوا رَبِّي﴾ من هر هاوار له پهروه رنده ی خوم ده که م به ته نها و هاوه لی نیو په نا هر بق نه و ده به م و پشتی پی ده به ستم ﴿وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾ که سیش ناکه م به هاوه لی نه و.

پیغه مبهرا (ﷺ) ناتوانیت زبانیان پی بگه یه نیت و بیشیا نغاته سر راسته ری

خودای گوره فه رمویه تی: ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ بلئی من ناتوانم نه زیانتان پی بگه یه نم وه نه بتان خه مه سر راسته پی. واته: بی گومان منش مرفیقکم وه کو نیه نیگام بؤ دیت وه بهنده یه کم له بنده کانی خوداو وه هیچ دهسته لاتیکم نیه ناتوانم بتان خه مه سر راسته پی یان لاتان بده م لیتی نه مانه همووی به دهستی خودای گوره یه. وه فه رمویه تی: ﴿قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُتَحَدًّا﴾ بلئی به دهر له خودا هر گیز هیچ که س په نام ناداو لای نه و نه بیت، هیچ په نایه ک شک نابم. پاشان جاریکی تر باسی خوی ده کات که که س ناتوانیت په نای بدات خودا خوی نه بیت نه کهر بی گویشم کرد که س شک نابم بیت به هاوارمه وه پرگام بکات له سزای خودا ﴿وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُتَحَدًّا﴾ موجدو قه تاده و سودی وتیان: هیچ په نایه ک.^۳

پیغه مبهرا (ﷺ) ته نها راگه یاندنی له سره

خوای گوره فه رمویه تی ﴿إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ. وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ هیچ زانستیکم به دهست نیه جگه راگه یاندنیک له خواوه راگه یاندنی په یامه کانی وه هر که سیکش ناهه رمانی خوداو پیغه مبهری بکا به شی ناگری دوزه خه تا ه تایه. وه نه م فه رمووده یه ی

^۱ الطبری (۶۶۷/۲۳).

^۲ الطبری (۶۶۸/۲۳).

^۳ الطبری (۶۶۹).

خودا ﴿لَا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ﴾ نیستیسنایه (استثناء) له م فرموده‌ی خودا ﴿لَن يُحِیرَنی مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ﴾ واته: هیچ شتیک په نام نادات و پزگارم ناکات جگه پاگه یاندنی شو په پیامی که خودا برپاری داوه له سهرم بیگه ینم و جی به جی بکه م. وه کو خودا فرموده‌ی تی: ﴿بَلَّغْنَا الرُّسُولَ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَیْکَ مِن رَّبِّکَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُکَ مِنَ النَّاسِ﴾ واته: نهی پیغه مبر (ﷺ) پایگه ینه (به خه لک) نه وهی هینراوه ته خواره وه بؤت له لایه ن په روره دگار ته وه وه نگه روانه که یت پاسپیڑی به که ی خودات پانه گه یاندوه به جیت نه هیناوه وه خودا تو ده پاریزیت له خه لکی (که بتکوژن) وه فرموده‌ی تی: ﴿وَمَن یَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ واته: من په یامی خوداتان پی راده گه ینم هر که سینک ناهه رمانی خودا و پیغه مبر بکات پاداشتی ناگری دوزه خه و تا هه تابه تئیدا ده مینیتته وه واته: پزگاریان نابیت لیتی و لیشی نارونه دهره وه. وه ده فرموده‌ی تی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَمَسَّعَلُمُونَ مَن أَضَعَفَ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا﴾ تا شو و کاته ی نه وه یات دیته به رچاوان که به لیتیان پیدراوه، جا ده زانیت کی یاوه ری بی هیزتره و له ژماره شدا که متره. تا شو کاته ی که هاوه لیان بق خودا داناوه له مرؤد و جنوکه نه وهی که به لیتیان پیدراوه له پرؤی قیامه تدا به چاوی خویان ده ی بینن. شو کاته ده زانیت پشتیوانی به هیزتره و کیش ژماره ی که متره، شو ان یان خاوه ن باوه رپه کان نه وانه ی خودایان به تهنیا ده پرست واته: نه ونه ی هاوه لیان بق خودا داناوه هیچ یاوه ریکیان نیه و ژماره شیان له سه ریازه کانی خودا که متره.

﴿قُلْ إِن أَدْرِیٓ مَا تُوعَدُونَ أَمْ یَجْعَلُ لَهُ رَبِّیٓ أَمَدًا ۝۱۵﴾ عَلِمُ الْغَیْبِ فَلَا یُظْهِرُ عَلَی غَیْبِهِ أَحَدًا

﴿۱۶﴾ إِلَّا مَن أَرْضٰی مِّن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ یَسْأَلُکَ مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ رِصْدًا ﴿۱۷﴾ لَیَعْلَمَنَّ أَن قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ

رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَیْهِمْ وَأَخَصَّ کُلَّ شَیْءٍ عَدَدًا ﴿۱۸﴾

پیغه مبر (ﷺ) نازانیت که ی قیامه ت دیت.

خودای گه وره فرمان ده دات به پیغه مبر (ﷺ) که خه لکی ناگادار بکات که شو ناگای لی نیه

که ی قیامه ت دیت وه نازانیت شاخو نزیکه کاته که ی یان دوره؟ وه ده فرموده‌ی تی: ﴿قُلْ إِن أَدْرِیٓ

أَقْرَبُ مَا تُوعَدُونَ أَمْ یَجْعَلُ لَهُ رَبِّیٓ أَمَدًا﴾ بلنی: هیچ ناگام لی نیه نه وهی به لیتتان پیدراوه، نزیکه یان

په روره رنده م مه و دایه کی بق داناوه. واته: ماوه یه کی دور و دریز. له م نایه ته وه دهره که ویت که شو

فرموده‌ی تی باوه له ناو رور خه لکی نه فامدا که پیغه مبر (ﷺ) له ناو زه میندا نامینیتته وه درؤیه و

هیچ بنه‌مایه‌کی راستی نیه، وه له هیچ په‌راویکدا نه‌مان بینیوه. پیغه‌مبەر (ﷺ) پرسساری پۆزی قیامه‌تی لی ده‌کرا وه‌لامی نه‌ده‌دایه‌وه. وه‌ختیک جوبرائیل له شیوه‌ی عه‌ره‌بیکدا (عه‌ره‌بی ده‌شته‌کی) خزی پیشاندا یه‌کیک له‌و پرسساران‌ه‌ی که لیتی پرسسی فه‌رمویی: نه‌ی محمد هه‌والی پۆزی قیامه‌تم بده‌ری؟ پیغه‌مبەر (ﷺ) فه‌رمویی: (پرسسار لیکراو له‌وه‌ی که ده‌پرسیت زانتر نیه به‌وه) وه کاتیکش نه‌و عه‌ره‌به به‌ده‌نگی به‌رز بانگی کرد وتی: نه‌ی محمد که‌ی قیامه‌ت دیت؟ پیغه‌مبەر (ﷺ) فه‌رمویی: (هاوار بۆ تو بئ گومان دیت، چیت بۆ ناماده‌کردوه؟) وتی: من نوپۆز پۆزویه‌کی نۆزم بۆ ناماده نه‌کردوه به‌لام خوداو پیغه‌مبهر که‌یم (ﷺ) خۆشده‌ویت. فه‌رمویی: (تۆ له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که خۆشت ویستوه)، نه‌نه‌س وتی: موسلمانه‌کان به‌هیچ شتیک به‌نه‌ندان‌ه‌ی دلخۆشیان به‌م فه‌رموده‌یه. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿عَلِمُ الْقَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ (له نه‌دیاران ناگاداره‌و نه‌ینی خۆی بۆ که‌س ناشکرا ناکات). ﴿إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِن خَلْفِهِ رَصَدًا﴾ مه‌گه‌ر بۆ پیغه‌مبهریک خۆی لیتی پازی بیت، نه‌وسا له پیشو پاشیه‌وه پاسه‌وانان به‌پری ده‌کات. نه‌مه وه‌ک نه‌م نایه‌ته وایه که ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ واته: وه که‌س ناگای نی یه له هیچ شتیک له زانینو زانیاری نه‌و (خودا) مه‌گه‌ر به‌وه‌ی که خۆی بیه‌ویت. خوی گه‌وره لیره‌دا فه‌رموویه‌تی بئ گومان نه‌و ناگای له دیاران و نه‌دیاران هه‌یه وه هیچ که‌س له دوست کراوه‌کانی ناتوانیت له زانستی پابکات مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی خودا خۆی ناگاداری بکات، بۆیه فه‌رموویه‌تی: ﴿عَلِمُ الْقَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ ﴿١٦﴾ ﴿إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ﴾ نه‌مه پاسپارده‌ی فریشته‌و مرفیش ده‌گه‌رته‌وه. پاشان خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِن خَلْفِهِ رَصَدًا﴾ واته: پاسه‌وانی نۆدی بۆ داناوه ده‌پیارینن به‌فه‌رمانی خودا له‌گه‌ل نه‌و په‌یامه‌ی که پیه‌تی. بۆیه فه‌رموویه‌تی: ﴿لِيَعْلَمَ أَن قَدِ ابْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾ تا بزانیته به‌دوستی په‌یام گه‌لی په‌روه‌رنده‌یان پاگه‌یاندوه هه‌موو شتیشیان ده‌زانیته هه‌موو شتیک هه‌ژمارد کردوه. نه‌و زه‌میره‌ی (الظمیر) که له (لِيَعْلَمَ) دایه ده‌گه‌رته‌وه بۆ پیغه‌مبهر (ﷺ). نیبنوجه‌ریب ریواتی کردوه له سعیدی کوپی جوبه‌یره‌وه له‌م نایه‌ته‌دا ﴿عَلِمُ الْقَيْبِ فَلَا يَظْهَرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ ﴿١٦﴾ ﴿إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِن خَلْفِهِ رَصَدًا﴾ وتی: واته چوار پاسه‌وان له

١ فتح البخاری (١/١٤٠).

٢ البقرة (٢٥٥).

فریشته، له گه لَ جو برائیل نارد ﴿لِعَلَّمْ﴾ واته: تا بزانیّت محمد ﴿ﷺ﴾ (أَنْ أْبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا) ^۱. وه ئیبنو ئه بوحاته میش پیوایه تی کردوه. هه میسان زه حاک (الظحاک) سودی و یه زیدی کوپی حه بیب پیوایه تیان کردوه. عبدالرزاق وتی: له موعه مه ره وه (معمرة) هه ویش له قه ته دوه ﴿لِعَلَّمْ أَنْ قَدْ أْبْلَغُوا رِسَالَتِ رَبِّهِمْ﴾ وتی: بۆ ئه وهی که پیغه مبه ر ﴿ﷺ﴾ ناگادار بیت که پیغه مبه ران (علیهم السلام) ئه و په یامه یان که یاندوه له لایه ن خودا وه فریشته کنیش پاراستویانه و به رگریان لی کردوه ^۲. وه هه ر به م شیوه یه سه عیدی کوپی ئه بو عورویه (عرویه) پیوایه تی کردوه له قه تاده وه ئیبنو جه ریرش ئه م پایه ی هه لئزاردوه ^۳. به غه وی (البغوی) وتی: خویندویه تیه وه به ﴿لِیُعَلِّمَ﴾ به زه م (بالضم) واته: بۆ ئه وهی خه لکی بزانیّت که پیغه مبه ران (علیهم السلام) په یامه کانیا ن که یاندوه وه ده گونجیّت که زه میره که بگه پتته وه بۆ خودای گه وره ئه مه ش قسه یه که ئیبنول جه وزی (ابن الجوزی) گتیراویه ته وه له کتیبی (زاد المسیر) دا مانا که ی به م به شیوه یه یه. خودا پیغه مبه ره کانی (علیهم السلام) پاراستوه به فریشته کاتی بۆ ئه وهی بتوانن په یامه کانی خودا جی به جی بکه ن ئه وهی بۆیان ده نیریت له نیگا بیپاریزیّت. بۆ ئه وهی بزانیّت بی گویمان په یامه کانی په روه رنده یان که یاندوه. وه ئه مه وه کر ئه م فره مووده ی خوی مه زنه وایه که ده فره موویّت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلٰی عَقْبَيْهِ﴾ ^۴. واته: ئه و پووگه یه ی که جارن له سه ری بوویت نه مانگتیرا (به پووگه له پاشان گوپیمان به که عبه) وه ک ئه م ئایه ته ش که فره موویه تی: ﴿وَلِيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلِيَعْلَمَنَّ الْمُنْفِقِينَ﴾ ^۵. وه چه ند وینه و شیوه ی تر له زانیاری که خوی مه زن پیش پودانی هه ر شتیک ناگاداره و ده بزانیّت. بۆیه له دوایدا فره موویه تی: ﴿وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾.

^۱ الطبری (۶۷۳/۲۳)

^۲ عبدالرزاق (۳۲۲/۳).

^۳ الطبری (۶۷۳/۲۳).

^۴ البقرة (۱۴۳).

^۵ العنكبوت (۱۱).

تہ فیسری سورهتی (المزمل)

لہ مہ ککھدا ہاتو تہ خوارموہ

ہوی ہاتنہ خوارموہی سورهتی (المزمل) و (المدثر)

حافیز (الحافظ) ثبو بہ کری نہ حمدی کوہی عہ مری کوہی عبدالرزاقی بہ زار (البزار) لہ جابرہ وہ
 پیوایہ تی کردوہ وتی: قورہیش کزبونوہ لہ دارونہ سوہ (دار الندوة) وتیان: ناویک بنین لہ م پیاوہ واتہ
 محمد (ﷺ) کہ بیئتہ ریگزیک بق خہ لکی لئی دورر بکونوہ وتیان: فالّ چہ، وتیان: نا فالّ چی نیہ.
 پاشان وتیان: شیتہ، وتیان: شیتش نیہ. وتیان جادوگرہ، وتیشیان جادوگریش نیہ. لہ سر نہ وہ
 بت پرستہ کان بلاویان کرد نہ م باسہ گہ یشتہ پیغمبر (ﷺ) پڑیشتہ ناو جیکاکہی خوی داپوشی
 جویرائیل (علیہ السلام) ہات بق لای فرمووی: ﴿يَأْتِيَا الْمُرْمِلُ ۱﴾ يَأْتِيَا الْمُدَيْرُ ۲﴾.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَأْتِيَا الْمُرْمِلُ ۱﴾ قُرِ الْإِلَّ إِلَّا قَلِيلًا ۲﴾ نَصَمَهُ، أَوْ أَقْصَصَ مِنْهُ قَلِيلًا ۳﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَبُّ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ۴﴾ إِنَّا
 سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا تَقِيلًا ۵﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا ۶﴾ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ۷﴾ وَأَذْكَرُ
 أَسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ۸﴾ رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ۹﴾

فرماندان بہ پیغمبر (ﷺ) بہ شہ و نویر کردن

خودای گورہ فرمانی دا بہ پیغمبر (ﷺ) واز لہ خو داپوشین بینیت کہ چونہ ناو جیکای
 خوتن لہ شہودا ہئسیت بق شہ و نویر بق پرہوندہی خوی وک فرموویہ تی: ﴿نَسْجَاتِي جُنُوبُهُمْ عَنِ
 الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَهُمْ يُنْفِقُونَ ۱﴾. واتہ: تہ نیشتیان دورر دہ کہ ویتہ وہ لہ
 جیکای خوتنیان (لہ خو ہ لہ دستن شہ و نویر دہ کن) ہاوارو نزا لہ پرورہ دگاریان دہ کن بہ ترسو
 ہیواوہ لو پڑنی و سامانہی پیمانداون دہ بہ خشن. بہو شیوہ پیغمبر فرمانی خودای بہ جی ہیناوہ
 ہ لہ دستا بق شہ و نویر کردن. شہ و نویر لہ سر پیغمبر (ﷺ) واجب بوو بہ فرمانی خودا وک
 فرموویہ تی: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ ۲﴾ وَنَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ۳﴾. واتہ: وہ (شہی
 محمد (ﷺ) لہ بہ شیکی شہودا ہستہ شہ و نویر بکہ بہ قورٹان خویندن تیبیدا نہ وہ زیادہ نویری
 تابیہت بہ تویہ نوید وایہ پرورہ دگارت بتگہ بہ نیتہ پلہ و جیکایہ کی پہسند کراو. وہ لیرہ دا

۱ السجدة (۱۶).

۲ الإسراء (۷۹).

نه اندازه ی شو و نو یژه ی که پتی هه لده ستیت بؤ دیار یکردوه فه رموویه تی: ﴿يَأْتِيَا الزَّمْلُ﴾ نه ی شو که سه ی که خۆت داپۆشیوو. ﴿وَرَأَيْلًا قَلِيلًا﴾ شو هه ستوه، مه گه که مێک نه بیت. واته: نه ی شو که سه ی که خه وتووی، قه تاده وتی: خۆت داپۆشیوو له ناو جینگه دا وه ده فه رموویت: ﴿نَضْفَهُ أَوْ أَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا﴾ (۲) **أُرْزِدَ عَلَيْهِ** واته: که مێکی لئ دابره یان که مێکی بخه ره سه ر. واته: فرمانمان پئی کردوویت که نیوه ی شو و شه ونو یژ بکه یت یان که مێک زیاتر یان که متر ئاره زوی خۆته.

شیوازی خویندنه وه ی قورئان

خودای گه و ره فه رموویه تی: ﴿أُرْزِدَ عَلَيْهِ وَرَبِّ الْقُرْآنِ تَرْتِيلًا﴾ یان که مێکی بخه ره سه ر ئه م قورئانه ش به له سه رخۆیی بیخوینه و به په وانئ. واته: له سه رخۆ بیخوینه یارمه تی دهره بؤ تیگه یشتنی قورئان و بیر لئ کردنه وه ی، وه به وشنویه پیغه مبه ر (ﷺ) قورئانی ده خویند. عانیشه (په زای خوای لئ بیت) وتی: پیغه مبه ر (ﷺ) سوره تیک قورئانی ده خویند به ده نگه وه له سه رخۆ زۆری پئی ده چوو وه له سه حیحی بوخاریدا هاتوو له ئه نه سه وه که په سیاری لئ کرا له قورئان خویندنی پیغه مبه ر (ﷺ) وتی: خویندنی پیغه مبه ر (ﷺ) به (مه دده) بووه واته مه ددی ته بیعی حه رفی مه مدودی مه د کرد. باشان ئه نه س (بسم لله الرحمن الرحيم) ی خویند لامی الله و میمی په حمان و ئی په حیمی در یژ کرده وه و خویندی. ^۳ ئیبنو جوره یج (جریج) وتی: له ئیبنو ئه بو موله یکه وه (مُلَيْكَةَ) ئه ویش له ئومو سه له مه وه (أم سلمة) (په زای خوای لئ بیت) که په سیاری لئ کرا له خویندنی پیغه مبه ر (ﷺ) ئومو سه له مه وتی: ئایه ت ئایه ت ده یپری و ده وه ستا له سه ری، واته له ئایه تی دوا یی جیای ده کرده وه ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

الرَّحِيمِ ۱) **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۲) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۳) مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۴)** ئه حمه دو ئه بو داودو ترمذی په یوایه تیان کردوه. ^۴ له پێشه کی ئه م ته فه سیره دا ئه وه فه رموودانه ی به لگه بوون له سه ره وه ی که سونه ته قورئان خویندن به ده نگ له راندنه وه و جوانکردنی له کاتی قورئان خویندندا باسی کرد وه که له م

^۱ الطبری (۶۷۷/۲۳). سه نه دی ئه م فه رمووده یه زۆر لاوازه، به زار هیناویه تی له (۲۲۷۶) هه یسه میشل له (الجمع) هیناویه تی له (۱۱۴۴۳)، به زار و ته به رانیش هیناویانه (الأوسط) دا که ئه وه فه رمووده یه ناوی موعه لای کوپی عه بدوره حمانی واسیتی (الواسط) تیا به که زۆر درۆزنه.

^۲ مسلم (۵۰۷/۱).

^۳ فتح الباری (۷۰۹/۸).

^۴ احمد (۳۰۲/۶)، ابو داود (۲۹۴/۴).

فرموده‌ی‌دا هاتووہ (زینوا القرآن بأصواتکم) واتہ: (قورئان بپازیننہ‌وہ بہ دہنگہ‌کانتان) ^۱ وہ (لہ نئمہ نیہ کہ سیک بہ ئاوازه‌وہ (بہ دہنگہ‌وہ) قورئان نہ خوینتت) ^۲ وہ (سازیک لہ سازہ‌کانی (آل) داودی پیّ دراوہ) ^۳ واتہ مہبستی ئبو موسا. واتہ: دہنگی ئوہ‌ندہ خوّشہ وەک دہنگی داود پیّغہ‌مبەر(علیہ السلام) وایہ ئبو موسا وتی: گەر بمزانیاہ تۆ گویت گرتووہ لہ قورئان خویندنی من جوانتر بۆم دہ‌پازاندیتہ‌وہ (جوانتر دہنگم بۆ دہ‌لرانیته‌وہ) وہ لہ ئیبینو مسعودہ‌وہ کہ وتی: پەرشو بلاری مەکنە‌نوہ وەک بلای کردنہ‌وہی خورمای خرابو بہ پەلە مەیبیرن وەک برینی شیعر، بوہستن لہ‌و شویتانہی کہ جیگای سرنج راکیشانہ‌و دلە‌کانی پیّ بجولینن با هیچ کەس لہ ئیئوہ هەولّ نہ‌دا بگاتہ کۆتایی سورہتە‌کە. بە‌غەوی (البغوی) پیویاہ‌تی کردووہ. ^۴ بوخاری پیویاہ‌تی کردووہ لہ ئبو وائلہ‌وہ (وائل) کہ وتی: ئەمشو (المفصل)م خویند لہ‌یک پکاتدا (فی رکعە) ئیبینو مسعود وتی: بە پەلە برین وەک برینی شیعر، وہ من وینەئێ ئوانەم زانیووہ کہ پیّغہ‌مبەر(ﷺ) لہ تەنیشت یەک دای دہنان، بیست سورہتی باس کرد لہ (المفصل) کان هەردوو سورہت لہ پکاتیکدا (فی رکعە) ^۵.

مەزنی قورئان

خوای گەورە فرموویەتی ﴿إِنَّا سَأَلْنَا عَلَيْكَ قَوْلًا قَبِيلاً﴾ بە‌مزوانە وتاریک گرانت دہ‌خەینە سەر. حسن و قەتادە وتیان: واتە کار پیکردنی. وہ وتراوہ: لہ کاتی دابە‌زینیدا زۆر گرانە لہ‌بەر زۆر گەورە‌یی وەک زەیدی کوری سابت (ثابت) وتی: قورئان هاتە خوارە‌وہ بۆ پیّغہ‌مبەر(ﷺ) پانی لہ‌سەر پانم بوو وەختە‌بوو پانم بشکیت ^۱ واتە: زۆر پانم ماندوو بوو. ئیمامی ئەحمەد پیویاہ‌تی کردووہ لہ عبدالله ی کوری عمرو (عمرو) وتی: پرسیارم کرد لہ پیّغہ‌مبەر(ﷺ) وتم: ئەئێ پیّغہ‌مبەری خودا ئایا هەست بە‌و نیگا (وحی) یە دہ‌کەئێ؟ پیّغہ‌مبەر(ﷺ) فرمووی: دہنگ دہ‌بیستم پاشان لہ‌و کاتە‌دا بی دہنگ دہ‌بم. هەر جارێک لہ‌و جارانی نیگام (وہ‌حیم) بۆ دیت هەست دہ‌کەم گیانم دادە‌گیریت ^۲ بە تەنہا ئەحمەد پیوتە‌تی کردووہ. وہ لہ ئوہ‌ل سەحیحی بوخاریہ‌وہ هاتووہ لہ عائیشە‌وہ (خوای لسی پازی بیت) کہ حارسی (الحارث) کوری ہیشام پرسیار ی لہ پیّغہ‌مبەری خوا کرد (ﷺ) کہ چۆن نیگات بۆ دیت؟

^۱ فتح الباری (۱۳/۵۲۷).

^۲ فتح الباری (۱۳/۵۱۰).

^۳ فتح الباری (۸/۷۱۰).

^۴ معالم التنزیل (۸/۲۱۵).

^۵ فتح الباری (۲/۲۹۸).

^۶ فتح الباری (۸/۱۰۸).

^۷ أحمد (۲/۲۲۲). ئیبینو لہ‌میعەئێ تیدیہ کہ فرمودەئێ لاوازه.

فهرموی: (هندی) کات وهک وینهی دهنگی زهنگ بوم دیت، نم شیوه نیگایه له هه موو شیوه کانی تر گرانتره له سره له دواپی دا نهو گرانیه م له سر لاده چی.. نه وهی فریشتهی نیگا لهو کاتی گرانیدا پیی وتوم هه موویم له بهر کردوه. گه لیک کاتی تریش فریشتهی نیگا ده چیته شیوهی پیاویژکه وه قسم له گه ل ده کات نه وهی بیلیت له بهری ده کم). عایشه وه (خوای لی پازی بیت) وتی: له پژی زقد ساردو سه رمادا پیغه مبرم (ﷺ) دیوه که نیگای بق ده هاته خواره وه گرانسی نیگاکه ی له سر لا ده چوو لا چانگی ته ویلی ناره قی لی ده هاته خواره وه. وه نیسامی نه محمد پیاویه تی کردوه عایشه وه: نیگا بهاتایه ته وه خواره وه بق پیغه مبرم (ﷺ) به سواری ولاغه که یه وه بوایه گرانیه که ی دیار بوو به ولاغه که یه وه له جیی خزی ده وه ستاو توانای پژیشتنی نه ده ما^۱ نیبنو جهریر وتی: له دوو پوه وه گران ده بوو. وهک عبدالرحمن کوپی زهید کوپی نه سلم (اسلم) وتی: چون گران بوو له دنیا دا له ته رازوشدا گران له پژی قیامه تدا.

پژی شه ونویژ

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلاً﴾ شه ونخونی بق پامان بیدار تره و بق قورئان خویندیش له بارتره. عومه رو نیبنو عه باسو نیبنو زویه پیر (الزیر) وتیان: شه وه مووی کاتی هه لسانه^۲ وه هه بهر بهو شیوه یه مواهیدو که سانی تریش وتویانه.^۳ کاتیک که سیک هه لسا بیته له شه ودا وتراوه (نشأ) له پیاویه تیکدا هاتوه له مواهده وه: واته دوا ی عیسا.^۴ وه هه بهر بهم شیوه یه نه بو مجلز و قه تاده و سالمو نه بو حازمو محمدی کوپی مونکه دیر (المنکر) وتویانه.^۵ مه به ست له هه لسانی شه و (ناشئة) کاته کان و وه خته کانی، وه هه موو کاتیک لهو کاتانه پیی ده وتریت (ناشئة) واته هه لسانی شه و (شه ونخونی) مه به ست لیتره دا نه وه یه که بیداری بوونه وه بق شه ونویژه و بیرکرنه وه بیدار تره و کاریگر تره له نیوان دل و زماندا وه له بارتره بق قورئان خویندن. بویه خودای گه وره فهرموویه تی: ﴿هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلاً﴾ واته: چاکتره به چی تره بق بیرکرنه وه له خویندنه وهی قورئان و تی گه یشتن لیی له نوویژکردن له پژی دا. چونکه پژی وه ختیک بلا بوونه ی گه پان به دوا ی بژیوی بق مال و مندال و زاوه زاوی

^۱ فتح الباری (۲۵/۱).

^۲ أحمد (۱۱۸/۶). فهرمودیه کی حه سه نه و سه نه ده کانیسی حه سه نه.

^۳ الطبری (۶۸۳/۲۳).

^۴ الطبری (۶۸۲/۲۳).

^۵ الطبری (۶۸۲/۲۳).

^۶ الطبری (۶۸۳/۲۳).

خه لکه. حافیزی نه بو یه علای موسلی (الحافظ ابو یعلی الموسلی) وتی: نیبراهیمی کوپی سه عیدی
 جه وهری (الجوهری) و نه بو نوسامه و نه عمه ش (الاعمش) بوی گتیراپینه وه که نه نه سی کوپی مالک نه م
 نایه ته سی خوینده وه ﴿إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَصْوَبٌ قِيلًا﴾^۱ پیاویک پیی وت: نیمه ده یخویندینه وه
 ﴿وَأَقْوَمُ قِيلًا﴾^۲ نه نه س پیی وت: (أصوب وأقوم و أھیا) وینه نه مانه هه ریه کن.^۱ واته: یه ک مانایان هه یه.
 بویه فرموییه تی: ﴿إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا﴾^۳ له پوژیشدا مه ودا ی هات و چوت دریزه. نیینو عه باس و
 عیکره مه و عه تای کوپی نه بو نه سلم و تیان: واته کات و خه وتن^۲ نه بو عالیه و مواجهدو نه بو مالک و
 زه حاک (ضحاک) و حسن و قه تاده و په بیعی کوپی نه نه س و سوفیانی سه وری (الثوری) و تیان:
 مه ودا یه کی دریز. قه تاده وتی: واته کات و پیداو یستی و هاتو چو. عبدالرحمانی کوپی زه یدی کوپی
 نه سلم له م نایه ته دا ﴿إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا﴾^۴ وتی: بق پیویسته کانت له پوژدا وه خوت ناماده
 بکه و مولات دابن ی بق دینه کت له شه ودا. واته: بق خواپه رستی. وتی: نه مه له وه ختی کدا بووه که
 شه و نو یژ فہ رز بووه له دوایدا خودای گه وره چاکه و پیزی خوی نا به سر به نده کانیدا سوکی کردو لای
 برد له سه ریان وه نه م نایه تانه سی خویند ﴿وَاللَّيْلِ إِلَّا قِيلًا﴾^۵ تا کوتایی نایه ته که. پاشان نه م نایه ته سی
 خویند ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ نَضْفَمُ﴾^۶ تا گه یشته ﴿فَأَقْرَهُوْا مَا يَسَّرَ مِنْهُ﴾^۷ وه خودا
 فرموییه تی: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ ۚ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾^۸ واته: وه (نه سی
 موحه محمد ﷺ) له به شتیکی شه ودا هه سته شه و نو یژ بکه به قورثان خویندن تیایدا نه وه زیاده نو یژی
 تایبته به تویه نومید وایه په روه ردگار تبتگه یه نیتته پله و جیگایه کی په سه ند کراو. به لگه ش له سه ری
 نه وه یه که نیمامی نه حمد ریوایه تی کردووه له موسنه ده که یدا (فی مسنده) له سه عیدی کوپی
 هشامه وه که ژنه که سی تلاق دابو پاشان پوشت بق مه دینه بق نه وه سی خانوییه کی هه بوو له و
 بیفروشیت و بیدات به چه ک و تفاقی جه نگی پاشان غه زای پی بکات له گه ل پوم هه تا ده مریت. گه یشت
 به کومه لیک له هوزه که سی پنگایان نه دا نه و کاره بکات پییان وت له سه رده می پیغه مبه ردا (ﷺ)
 کومه لیک سی شه ش که سی ویستیان نه و کاره بکن به لام پنگای پی نه دان و فرموی: (نلیا له من دا
 پیشه نگی و سه رمه شقی جوان نابین؟) وازی پی هیئان له وه و کردنی به شایه ت له سه ر گتیرانه وه سی

۱ مسند ابی یعلی (۸۸/۷).

۲ الطبری (۶۸۶/۲۳)، القرطبی (۴۲/۱۹).

۳ الطبری (۶۸۶/۲۳).

۴ الاسراء (۷۹).

ژنه که ی پاشان گه پایوه بۆ لامان و هه والی دابنی که پۆیشتوه ته لای ئیبنو عه باس پرسیماری سونه تی وه تری (عن الوتر) لی کردوو. ئه ویش پیتی وتوو: ئایا هه والت بده میت به زانترین خه لکی ئه م سه ر زه مینه به وه تری پیغه مبه ری خودا؟ (ﷺ) وتی: به لی، بپۆ بۆ لای عانیشه و پرسیماری لی بکه و پاشان بیروه و بۆ لام پیم بلی چی وه لام داویته وه، وتی: پۆیشتم بۆ لای هه کیمی (حکیم) کوپی ئه فله ح (افله ح) داوام لی کرد له گه لم بیت بۆ لای، وتی: من نزیکي ناکه ومه وه واته نایه م چونکه من داوام لی کرد که هیچ نه ئیت له باره ی ئه و دوو کۆمه له وه به گوئی نه کردم هه ر له سه ریان پۆیشت. سویندم لی خوارد له گه لم هات پۆیشتینه لای عانیشه وتی: تۆ هه کیمی؟ ناسی وتی: به لی وتی: ئه مه کئیبه له گه لت؟ وتی: سه عیدی کوپی هشامه، وتی: کام هشام؟ وتی: کوپی عامر، وتی: خودا لئی خۆش بیت، وه وتی: عامر پیاویکی زۆر چاک بوو، وتم: ئه ی دایکی موسولمانان له په وشتی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) ناگادارم بکه، وتی: ئایا قورئانت نه خویندوه ته وه؟ وتم: به لی، وتی: په وشتی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) قورئان بووه. ویستم هه لسم پاشان شه نوویژی پیغه مبه ری خودام (ﷺ) هاته وه یاد وتم: ئه ی دایکی موسولمانان باسی شه نوویژی پیغه مبه ری خودام (ﷺ) بۆ بکه، وتی: ئاخۆ ئه م ئایه ته ت نه خویندوه ته وه ﴿تَايَاتِيَا اَلْمُرْسَلٰٓتِ﴾ وتم: به لی، وتی: خودا شه نوویژی فه رز کرد له ئه وه لی ئه م سوره ته وه پیغه مبه ری خودا و هاوه له کانی سائیک شه نوویژیان کرد هه موو پیاوان ئاوسا. دوانزه مانگ کۆتایی ئه م سوره ته نه هاته خواره وه وه ستا له ئاسماندا، پاشان خودا سوکی کرد به هاتنه خواره وه ی کۆتایی ئه م سوره ته، شه و نوویژ بوو به سونه ت پاش ئه وه ی که فه پز بوو. پاشان ویستم هه ستم. سونه تی وه تری (الوتر) پیغه مبه ری خودا (ﷺ) هاته وه بیر وتم: ئه ی دایکی موسولمانان باسی سونه تی وه تری پیغه مبه ری خودام (ﷺ) بۆ بکه، وتی: سیواک و ئاوی ده ست نوویژمان بۆ ئاماده ده کرد نه ونده ی خودا هه زیکات هه لده ستا له شه ودا سیواکی ده کردو پاشان ده ستنوویژی ده گرتو پاشان هه شت پکات (رکعات) نوویژی ده کرد دانه دنیش تیا یاندا هه تا هه شه م پکات، له هه شته م پکاتدا داده نیش ت یادی (ذکری) خودای ده کرد به ته نه او لیتی ده پاراپایه وه پاشان هه لده ستایه وه سه لای نه ده دایه وه، پاشان تۆه م پکاتی ده کردو داده نیش ت و هه ر یادی خودای ده کرد لیتی ده پاراپایه وه پاشان به شتیه یه ک سه لامی ده دایه وه گویمان لی بوو، پاشان دوو پکاتی تری ده کرد داده نیش ت و سه لامی ده دایه وه. ئه وه بووه نۆ پکات (رکعات) ئه ی کوپی خۆم، کاتی پیک پیغه مبه ری خودا (ﷺ) نوویژی بکرایه پیتی خۆش بوو درتیه ی پئی بدات. هه رکاتی که خه به ری نه بوایه ته وه یا نه خۆش بوایه یا ئیشی (وجع) ببوایه له پۆژدا دوانزه پکات نوویژی ده کرد. وه ناگادار نیم که پیغه مبه ری خودا (ﷺ) قورئانی هه موو خویندیبیت له یه ک شه ودا تا پۆژی کردوه ته وه وه مانگی که پۆژی گرتبیت به ته واوی له په مه زاندا نه بیت. چومه لای ئیبنو

عەباس و ئەو هی دایکی موسولمانان پیتی و تم بۆم گێڕایه وه وتی: راست ده‌که‌ی، به‌لام ئەگەر من بچومایه ته لای و سه‌ردانم بگردایه ده‌چوم بۆ ئەو هی له‌ده‌می خۆی ئەمەم ببیستایه.^۱ ئا به‌م شیوه‌یه ئیمامی ئەحمد به‌ ته‌واوی ڕیوایه‌تی کردووه. وه موسلمیش له سه‌حیحه‌که‌یدا به‌م شیوه‌یه هیناویه‌تی.^۲

ئیبینو جه‌ریر له‌ ئەبو عبدالرحمانه‌ وه ڕیوایه‌تی کردووه وتی: وه‌ختیک ﴿يَا أَيُّهَا الرَّمْلُ﴾ هاته خواره‌وه سالتیک شه‌و نوێژیان کرد هه‌تا پێیان و پانیان ئاوسا و فوی تی کرا (وَرَمَتْ) هه‌تا ﴿فَأَقْرَعُوا مَا تَسْرَمْتُمْ﴾ هاته خواره‌وه. وتی خه‌لکی پشویاندا.^۳ وه هه‌ر به‌م شیوه‌یه حه‌سه‌نی به‌سری و سودی وتویانه.^۴ علی کوبی ئەبو ته‌لحه (طلحة) وتی: له ئیبینو عەباسه‌وه له‌م فه‌رموده‌ی خودایه‌دا ﴿وَأَيْلَلًا قَلِيلًا﴾^۵ يَصْفَعَهُ أَوْ أَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿ ئەو شه‌و نوێژه زۆر گران بوو له‌سه‌ر موسولمانان پاشان خودای گه‌وره سوکی کرد له‌سه‌ریان به‌زه‌یی هاته‌وه پیاياندا لای ئەوه ئەم ئایه‌تانه‌ی ناره‌ده خواره‌وه: ﴿عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْحُومٌ وَمَأْخُودٌ يَضِرُّونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ﴾ هه‌تا ﴿فَأَقْرَعُوا مَا تَسْرَمْتُمْ﴾ سوپاس بۆ خودا ڕێگای ئی ته‌نگ نه‌کردنه‌وه به‌لكو بۆی فراوان کردن.^۶ وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا﴾ هه‌ر ناوی په‌روه‌رنده‌ی خۆت به‌ یاد بکه‌وه له‌ غه‌یره‌ ئه‌وه له‌ هه‌مووشت بته‌که‌ره‌وه. زۆر لێی بپاڤه‌ره‌وه و ته‌نها ئه‌وه بپه‌سته کاتیک له‌ کارکردن بوویته‌وه و پێویستی بوونیان ته‌واوکرد هه‌له‌سه‌ بۆ خواناسی وه‌ک خودا فه‌رمویه‌تی: ﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ﴾^۷ واته: وه‌ختیک له ئیشوکاری دنیادا ئی بوینه‌وه هه‌له‌سه‌ بۆ عیباده‌ت کردنی خودا، به‌دلیکی ئاماده‌وه سافه‌وه. ئیبینو زه‌یدی وای وتوه‌وه یا نزیک له‌م مانایه‌ی وتوه‌وه^۸ وه ئیبینو عەباس و موجه‌دو ئەبو سالح (صالح) عه‌تیه‌و زه‌حاک و سودی وتیان: ﴿وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا﴾ واته: ته‌نها عیباده‌ت هه‌ر بۆ ئه‌وه بکه‌وه^۹ حه‌سه‌ن وتی: هه‌ول بده ته‌نها دلته‌ت به‌وه‌وه

^۱ احمد (۵۳/۶) فه‌رموده‌یه‌کی سه‌حیحه.

^۲ مسلم (۵۱۲/۱).

^۳ الطبری (۶۷۹/۲۳).

^۴ الطبری (۶۸۰/۲۳).

^۵ الطبری (۶۷۹/۲۳).

^۶ الطبری (۶۸۹/۲۳).

^۷ الطبری (۶۸۸/۲۳).

^۸ الطبری (۶۸۸/۲۳).

بیهسته. ^۱ ثبینو جه ریر وتی: وتراوه به وهی که هر خه ریکی خواناسی بووه ﴿وَبَتَّلْ﴾ واته: به کلا بوونه وه، وه له وباره یه وه نم فرموده یه پریوایت کراوه پنگری کراوه له ﴿وَبَتَّلْ﴾ واته: خو یه کلا یی کردنه وه بق خوداناسی وواز له زن هینان. ^۲ وه دهه فرموویت: ﴿رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾ په روه ریتی خوره لات و خورناوایه، به غیره نه و هیچ شت بق په رستن نابیت هر نه و به بریکار بگره. واته: هر نه و خاوه و دهسته لاتداره له خوره لات و خورناوایه هیچ په رستراویک نیه جگه له و چون به تنها په رستوته ناواش بیکره بریکاری (وه کیلی) خوت. وه ک خودای گوره له نایه تیکی تردا فرموویه تی: ﴿فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ﴾ ^۳ واته: که واته نه و بیه رسته و پشت به و بیهسته. وه فرموویه تی: ﴿إِنَّا كُنَّا نَبِيًّا وَإِنَّا كُنَّا نَسْتَعِينُ﴾ ^۴ واته: (خودایه) تنها تق ده په رستین وه تنها له تق داوای یارمه تی ده که بین. وه نایه تی تر زوره به مانایه که فرمانی تیدایه به ناسینی خودا به تنها و گو پرایه لی کردنی و پشت به ستن پیتی.

﴿وَأَصْرِعْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَأَهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا﴾ ^{۱۰} وَذَرْنِي وَالْكَافِرِينَ أَزْوَاجًا نَسِيًّا ﴿۱۱﴾ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿۱۲﴾ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿۱۳﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَيْبًا مَّهِيلًا ﴿۱۴﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿۱۵﴾ فَصَنَعَ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْتَهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿۱۶﴾ فَكَيْفَ تَنْفَعُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿۱۷﴾ السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِۦ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ﴿۱۸﴾

فرماندان به خورگری به رامبه ر نازاری خودانه ناسان

خودای گوره فرموویه تی: ﴿وَأَصْرِعْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَأَهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا﴾ بق نه و قسانه ش که ده یکن، خورگری وه به شیوه یه کی جوانیش ده ستیان لی هه لبرگه و دوریه لیبان. خودای گوره فرمان ددات به پیغمبر (ﷺ) به خورگری له سر نه و قسانه ی که نه فامه کانی قوره یش ده یکن به رامبه ری و خوی لادبات لیبان به شیوه یه کی جوان و په سندن که قسه ی نیه ته سه رو و لامیان نه داته وه. پاشان دهه فرموویت به پیغمبر (ﷺ) هه په شه ده کات له و خودانه ناسانه ی هوزه که ی و ده یانتر سیئیت به نه و خودایه ی که هیچ کس له بهر قین و توپه یی نه و خوی ناگریت. وه دهه فرموویت:

^۱ الطبری (۲۳/۱۸۷).
^۲ الشرح (۷).
^۳ هود (۱۲۳).
^۴ الفاتحة (۵).

﴿وَدَّرَنِي وَأَلْكِدِّيْنَ أُولَى الْأَنْعَمَةِ وَمَهَلْهُزَّ قَلِيلًا﴾ لیم گہری بُو ٹو و خاوهن نازو نیعمه تانہی کہ ٹائینی منی بہ درق دہ زانن، توش کہ میک مولتیان بدہ. واتہ: وازم لی بیٹہ بُو ٹو و بی دینانہی کہ نازپہ رورہ رده نو خاوهن سامانیکی زورن باشتر دہ توانن فرمانی خودا بہ جی بینن لہ خہ لکی تر کہ چی داوای ہندیک شت دہ کہن لای کہ سی تر نیو دہ دست ناکہ ویت ﴿وَمَهَلْهُزَّ قَلِيلًا﴾ توش کہ میک مؤلہ تیان بدہ وہ فرموویہ تی: ﴿نُمِعْتُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضَّطْرْتُهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾^۱ واتہ: کہ میک نازو نیعمہ تیان پیڈہ دہین (لہ دونیادا) لہ پاشان ناچاریان دہ کہین کہ بچہ سزای سہختہ وہ. لہ بہرئہ وہ لیڑہ دا فرموویہ تی: ﴿إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا﴾ بیگو مان کڑتو زنجیری قورس و ناگری جہہ ننہم لہ لای ٹیمہیہ ﴿أَنْكَالًا﴾ واتہ: زنجیرہ. ٹینو عہ باسو عیکرہ مو تاوس (طاوس) و محمدی کوری کہ عب و عبدالله ی کوری بورہ دہ و ٹبو عیمرانی جہونی و ٹبو میجلہ زو زہاک و حہ مادی کوری ٹبو سہ لمان و قہ تادہ و سودی و ٹبینو موبارہ کی سہوری کہ سانی تریش و توویانہ.^۲ ﴿وَجَحِيمًا﴾ ناگری تاودراو، وہ فرموویہ تی: ﴿وَطَعَامًا ذَا غُصْبٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا﴾ خوراکیکی گہ رووگریش، نازاریکی زور بہ ژانیش. ٹبینو عہ باس و تی: ﴿وَطَعَامًا ذَا غُصْبٍ﴾ واتہ: خواردنیکہ کہ چووہ ناو گہ روو نہ دہ پواتہ خوارہ وہ و نہ دیتہ دہ رہ وہ.^۳ وہ فرموویہ تی: ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا﴾ لہ ورؤڈہ دا زہوی دہ لہ رزیت و کہ ژان دہ ہژین و کتوہ کان دہ بنہ گردنلکہی لمی خزوک. واتہ: کتوہ کان دہ بنہ گردنلکہی لمی پاش ٹہوی کہ بہ ردیکی رھق بوون پاشان بلاو بیٹہ وہ هیچی نامینیت دہ پوات ہہ تا زمین دہ بیت بہ دہشتیکی تہخت، لاری تیدا نابینیت. واتہ: نہ دؤل و نہ شیوو نہ کوسپ و نہ چال نامینیت، واتہ نہ شتیک ہہ بہ روزیبتہ وہ و یان نزم بیٹہ وہ.

پیغہ مہبری ٹیوہش (ﷺ) وہک پیغہ مہبری فیرعہ ون وایہ، چارہ نووسی فیرعہ ون باش دہ زانن و

ناگادارن

پاشان خودای گہ ورہ بووی قسہ دہ کاتہ خودانہ ناسانی قورہیش مہ بہ ستیشی ہہ موو مرقفہ بہ گشتی فرموویہ تی ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكَ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا﴾^۱ ٹیمہ پیغہ مہبری کمان بُو ٹیوہ نارد شاید بیت بہ سہرتانہ وہ ہہ روہک بُو ٹالی فیرعہ ون پیغہ مہبری کمان بہ پری

^۱ لقمان (۲۴).

^۲ الطبری (۲۳/۶۹۱/۶۹۰)، الدر المنثور (۸/۳۱۹).

^۳ الطبری (۲۳/۶۹۱).

کرد. ﴿فَمَصَّنَ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً﴾ فیرعون به قسهی پیغمبره که ی نه کرد نه وسا نیمهش نازاریکی به زانماندا. نبینو عباسو موجهیدو قه تادهو سودیو سووری (الثوری) وتیان: ﴿أَخْذًا وَبِيلاً﴾ واته نازاریکی به میزن. ^۱ واته: نبیوهش ناگاداری خوتان بن نهگر باوه پ نه کن به م پیغمبره (ﷺ)، تووشی نهو سزایه ده بن که فیرعون تووشی بوو که خودا زقر به توندی توله ی لی سهندو سزایدا، وه ک خودای گوره فرموویته: ﴿فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ﴾ ^۲ واته: نینجا خودا گرفتاری کرد به سزای هر دوو جیهان. وه نبیوه زیاتر سزا ده برینو له ناو ده برین نهگر باوه پ نه کن به پیغمبره که تان چونکه پیغمبری نبیوه بریز تر و گوره تره له موسای کوری عیمران، پریوایت کراوه له نبینو عباسو موجهده وه.

هه ره شه کردن و ترساندن به نازاری پوزی قیامت

خودای گوره فرموویته: ﴿كَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْمَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا﴾ جا نهگر نبیوه هر وا خودانه ناس بن چون خوتان ده پارین له پوزیک که مندا ل پیر ده کات. هه ل ده گریته ﴿يَوْمًا﴾ ووته ی ﴿تَتَّقُونَ﴾ کاری تی کردیو کردبیتی به (معمولی) خوی وه ک نبینو جه ریر گنپاویه تیه وه له نبینو مه سعوده وه که وتویه تی: چون خوتان ده پارین نهی خه لکینه له و پوزدهی که مندا له کانیش پیر ده کات نهگر باوه پ نه مینن و به راستی نه زانن. ^۳ وه ده گونجیت ﴿يَوْمًا﴾ (معمولی) ﴿كَفَرْتُمْ﴾ بیت. به پیتی مانای یه که م چون خوتان لاده دن له و پوزده زقر ترسناکه گوره یه نهگر بی دین بن. وه به پیتی مانای دو وه م چون خو ده پارین له پوزی قیامتدا نهگر خوانه ناس بن و باوه پتان پی نه کردبیت. هر دوو مانا که چاکن به لام یه که م باشتره والله اعلم. ﴿يَوْمًا يَجْمَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا﴾ واته: له زقر نارپه حه تی و ترسناکی و جوله جولی زقری زه مین و گرانی نه و پوزده. له و کاته دا خودا ده فهرمویت به باوکمان ناده م خه لکی ناو ناگر په وانه که بق ناو ناگر. پیغمبر ناده میش (علیه السلام) ده لیت به چ نه ندازه یه ک؟ ده فهرمویت: له هه زار که س نوسه دو نه وه دوتو که س په وانه که بق ناو ناگر یه که سیش بق به هه شت. وه فرموویته: ﴿السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ ۗ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا﴾ ناسمانی پی شه قار ده بیت. به لینی خواش هر دیته جی. حسن و قه تاده وتیان: له به هاتنی پوزی قیامت له زقر ترسناکی و گرانیه که ی. ﴿كَانَ وَعْدُهُ

^۱ الطبری (۶۹۳/۲۳).

^۲ النازعات (۲۵).

^۳ الطبری (۶۹۴/۲۳).

مَعْمُولًا ﴿ واته: به لینی خودا بق هاتنی نهم بژده هر دیتجی واته: هیچ گومانی تیدانیه هر ده بیتت بیته دی.

﴿إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَيَّ سَبِيلًا ﴿۱۱﴾﴾ ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي إِلَيْلٍ وَيَصْفُكَ وَأَنْتَ تُلَاقِيهِ مِنَ الْآلَيْنِ مَعَكُ وَاللَّهُ يُعَذِّرُ الْإَيْلَ وَالنَّهَارُ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصِرَهُ فَنَابَ عَلَيْكَ فَاقْرَأْ مَا نَسَرَّ مِنَ الْقُرْآنِ إِنْ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكَ مَرْتَضًى وَآخِرُونَ يَصْرِيحُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخِرُونَ يَقِيلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقرءوا مَا نَسَرَّ مِنْهُ وَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَأُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا نُقِذُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ شَيْءٍ نَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۲﴾﴾

نهم سورته خاومن هوشه كان تیدا راده مینز و بیری لیده که نه وه

خودای گوره ده فهرموویت: ﴿إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَيَّ سَبِيلًا﴾ نهم قورتانه بیره وه ریبه که (بق مهر دوم) کی حزن بکات به ره و په روه رنده ی خوی ریگه درده کات. یا ﴿إِنَّ هَذِهِ﴾ واته: نهم سوپه تی ﴿تذکره﴾ واته: بیره وه ری و ناموزگاریه بق خاومن بیرو هوشه کان. بویه فهرموویه تی: ﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَيَّ سَبِيلًا﴾ واته: بق نه و که سانه ی که خودا حزه دکات شاره زایان بکات وه که له سوپه تی کی ترده موقیه دی کردووه. واته: حهزی مروقی به ستوره به حهزی خوداوه فهرموویه تی: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ واته: نئیوه حزن ناگه (له گرتنی نه و ریبه) مه گه ر کاتیک که خودا بیه ویت (وه به زقر ناچار تان بکات) بیگومان خودا دانای دروست کرداره.

فهرزبونی شه ونویژو لابرندی و (نسخ) باسی هوی لابرندی

پاشان خودای گوره فهرموویه تی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي إِلَيْلٍ وَيَصْفُكَ وَأَنْتَ تُلَاقِيهِ مِنَ الْآلَيْنِ مَعَكُ﴾ په روه رنده ت ناگاداره که تقو هه ندیک له و له و که سانه ی له گه ل تودان نزیک دوو بهش له سی بهشی نه و شه و گاره و نیوه ی و سی به کیش، بق شه ونویژ هله دستنه وه. واته: جاریک نه وه او جاریکی تر به شیوه یکی تر نه مهش به شاره زوی خوتان نه بووه به لکو ناتوانن له سر نه وه ی که فهرمانم پی کردبون له شه ونویژ کردن چونکه زقر گرانه له سرتان بویه فهرموویه تی: ﴿وَاللَّهُ يُعَذِّرُ الْإَيْلَ﴾

۱ الانسان (۳۰).

وَأَنْتَهَارٌ هَر خوداشه که نه‌ندازه بۆ شه‌وو پوژ دادهنیت. واته: جارئك شه‌وو پوژ به‌رامبه‌رنو جارئكی تر له شه‌و که‌م ده‌کاته‌وهو جارئكی تریش له پوژ که‌م ده‌کاته‌وه، ﴿عَلِمَ أَنْ لَنْ نَحْضُوهُ﴾ نه‌و ده‌زانیته ه‌رگیز بۆتان نازمیدریت. واته نه‌و شه‌و نویژه فه‌رزه‌ی که‌ دایناوه له سه‌رتان ﴿فَنَابَ عَلَيْكَ فَاقْرَأْ مَا يَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ نه‌وا چاوپووشی لی کردن ده‌سا ه‌ر له قورئانه‌که‌ چ‌ند بۆتان ده‌لوی بیخوینن. واته: کاتی بۆ دیاری مه‌که‌ن چه‌ندیك بۆتان ده‌کریت شه‌ونویژ بکه‌ن له جیگای نویژکردن خویندنه‌وه‌ی فه‌رموه‌ وه‌ک له سوره‌تی (الاسراء) دا فه‌رموه‌یه‌تی: ﴿وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ﴾ واته: له‌نویژکردندا ده‌نگت به‌رزمه‌که‌وه‌ واته (بقراءتك). ﴿وَلَا تَخَافَتْ يَهَا﴾ واته: به‌ نه‌ینیش مه‌یکه. وه‌ ده‌فه‌رموه‌یت: ﴿عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ نَرْحَمِي وَأَخْرُونَ بَصِيرُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَخْرُونَ يَقْتُلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ خودا ده‌زانیته ه‌ندیکتان نه‌خۆش ده‌که‌ونو ه‌ندیکیشتان بۆ بژیوی که‌ خودا بیدات به‌ولاندا بلاو ده‌بن، کومه‌لیکیش له پای خودا ده‌چنه‌ غ‌زا. واته: خودا ده‌زانیته که‌ ه‌ندیك له‌م کومه‌لی موسولمانانه بیانکه‌ی ه‌یه‌ که‌ شه‌ونویژ نه‌کات، نه‌خۆش که‌ توانای نیه‌ شه‌ونویژ بکات، نه‌وانه‌ی که‌ له‌سه‌ف‌ردان به‌ دوا بژیویکدا ده‌گ‌رین که‌ خودا بیدات وه‌ک بازرگاتی و ک‌رین و فروشتن، وه‌ ه‌ندیکی تریش سه‌رقالن به‌ ئیشیکه‌وه‌ له‌ پیوستی خویان گ‌رنگ‌تره‌ نه‌ویش غ‌زاکردنه‌ له‌ پیگای خودا. نه‌م ئایه‌ته‌ به‌لکو نه‌م سوپه‌ته‌ ه‌موی مه‌کیه‌ (فه‌رمانی غ‌زا) هیشتا نه‌درابوو، نه‌مش گ‌وره‌ترین نیشانه‌ی پیغه‌مبه‌ریتیه‌، چونکه‌ نه‌مه‌ ه‌ه‌الدانه‌ به‌ نه‌ینیه‌کان که‌ له‌مه‌دوا پوده‌دات. بۆیه‌ فه‌رموه‌یه‌تی: ﴿فَاقْرَأْ مَا يَسَّرَ مِنْهُ﴾ سا چه‌ندیك بۆتان ده‌په‌خسیت لی بیخوینن، واته‌ ه‌ه‌ستن بۆ شه‌ونویژ چوندیك بۆتان ک‌را. وه‌ فه‌رموه‌یه‌تی: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ نویژ بکه‌ن و زه‌کات بدن، واته: نویژه فه‌رزه‌کان بکه‌ن و زه‌کاتیش بدن، نه‌م به‌لگه‌یه‌ به‌ده‌ست نه‌وانه‌وه‌ که‌ وتوویانه‌ زه‌کات له‌ (مه‌که‌ک‌ دا) واجب بووه‌ به‌لام نه‌ندازه‌که‌ی و شیوه‌ی ده‌رکردنی دیاری نه‌ک‌رابوو له‌ (مه‌دینه) دیاری ک‌را والله اعلم. ئیبنو عب‌اسو موجاهدو قه‌تاده‌و که‌سانی تریش له‌ پیشینه‌کان (السلف) وتویانه: نه‌و ئایه‌ته‌ی خودای شه‌ونویژی فه‌رز کردبوو پی‌ی له‌سه‌ر موسلمانان له‌ پیشه‌وه‌ نه‌سخ بووه‌ته‌وه‌^۱ له‌ ه‌ردوو سه‌حیحه‌که‌دا ه‌اتوووه‌ که‌ پیغه‌م‌ری خودا (ﷺ) فه‌رموی به‌و پی‌اوه‌ (پینج نویژ له‌ شه‌وو پوژیکدا) پی‌اوه‌که‌ وتی: جگه‌ له‌مه‌

^۱ الاسراء (۱۱۰).

^۲ الاسراء (۱۱۰).

^۳ الطبری (۶۷۹/۶۸۰)، الدر المنثور (۳۲۲/۸).

هیچی ترم له سه‌ره؟ واته جگه له‌م پینج فه‌رزه، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی: (نه‌خیر مه‌گه‌ر خۆت زیادی بکه‌یت) ^۱ واته: نوژی سوننه‌تی زیاده بکه‌یت.

فه‌رماندان به مال به‌خشین و کاری چاک کردن

خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ مالی خۆتان به‌قه‌رزئکی په‌سه‌ند بده‌ن به‌خودا واته: له‌مالی خۆتان ببه‌خشن خودا پاداشتتان ده‌داته‌وه به‌و مال به‌خشین به‌چاک‌ترین

پاداشت و زۆر به‌زیادیشه‌وه وه‌ک فه‌رموویه‌تی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ أَمْعَافًا كَثِيرًا﴾ ^۲ واته: کتیه‌ئوه‌که‌سه‌ی قه‌رزیدات به‌خودا به‌قه‌رزئکی باش ئینجا خودا بۆی زیاد ده‌کات

به‌زیادکردنئکی زۆر. وه‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا﴾ هه‌ر چاکه‌یه‌ک پێشی بخه‌ن بۆ خۆتان لای خودا ده‌ستان ده‌که‌وێت ئه‌وه‌ی لای خودا چاک‌تره‌گه‌وره‌تره

له‌په‌وه‌ی پاداشه‌وه‌ واته: هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی له‌پێشی خۆتانه‌وه‌ ده‌یکه‌ن به‌خه‌یرو ده‌بیه‌خشن بۆتان ده‌مێنێته‌وه‌ له‌ناو ناچیت ئه‌وه‌ چاکه‌یه‌که‌ داتانناوه‌ له‌دنیا بۆ خۆتان. حافیزی ئه‌و به‌یه‌علا‌ی کورپی موسلی (الحافظ ابو یعلی‌ الموسلی) په‌یوایه‌تی کردوه‌ له‌حارس (الحارث) کورپی سه‌وه‌یده‌وه‌ وتی:

عبدالله وتی: پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (کتێتان سامانی خۆی له‌لا خۆشه‌ویسته‌ره‌ له‌سامانی که‌س وکاری؟) وتیان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا(ﷺ) هه‌یج که‌س نه‌یه‌ له‌ئیمه‌ سامانی خۆی لا‌خۆشه‌ویسته‌ر نه‌بیت له‌سامانی که‌س وکاری، پیغه‌مبه‌ر فه‌رمووی: (بزانه‌ن چی ده‌لێن)، وتیان: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری

خودا(ﷺ) غه‌یره‌ ئه‌مه‌ هه‌یجی تر نازانه‌ن، فه‌رمووی: (بێ گومان مالی هه‌رکه‌سه‌یک له‌ئیه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ له‌پێشه‌وه‌ په‌وانه‌ی کردوه‌، مالی که‌س وکاریش ئه‌وه‌یه‌ که‌ دوا‌ی خۆی خسته‌وه‌) ^۳ بوخارینش په‌یوایه‌تی

کردوه‌. ^۴ پاشان خودای گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ هه‌ر لێ بوردن له‌خودا بخوزن، خودا له‌گه‌ناهه‌کان خۆشه‌ویسته‌ و دلۆفانه‌. واته‌ زۆر زیکری خودا بکه‌ن و داوا‌ی لێ بوردنی لێ بکه‌ن له‌هه‌موو هه‌لس‌وکه‌ و تیکتانه‌دا بێ گومان خودا لێ بورده‌و دلۆفانه‌.

^۱ فتح الباری (۱۳۰/۱)، مسلم (۴۱/۱).

^۲ البقرة (۲۴۵).

^۳ مسند ابی یعلی (۹۷/۹) فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌.

^۴ فتح الباری (۲۶۴/۱۱)، النسائی (۲۳۷/۶).

ته فسيري سوره تى (المدثر)

له مه كه كه دا هاتوته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿بَيِّنَاتٍ الْمُدَّتْ ﴿١﴾ قُرْآنًا ذِكْرًا ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكَّرْ ﴿٣﴾ وَرَبَّابَكَ فَطَهَّرْ ﴿٤﴾ وَالرَّحْمَازَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمَنَّ أَنْ تَنْتَكِبُ ﴿٦﴾

﴿وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾ فَإِذَا نَقَرْنَا فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابٌ عَسِيرٌ ﴿١٠﴾﴾

يه كه كه نايه ت بوو دواى اقرا هاته خواره وه

له سه حى بوخارى و مسلم دا هاتوه له نه بو سه له مه وه وتى: جابرى كورې عبدالله هه والى دامى
كه بيسويه تى له پيغه مبهرى خودا وه باسى وه ستانى (فته) نيگاي (وحى) ده كرد له باسه كه يدا
فهرمووى: وه ختيك ده رويشتم به پيدا له وكاته دا گويم له دنكيك بوو له ناسمانه وه چاوم هه لپرى به ره وه
ناسمان نه و فريشته يه بوو كه هاته لام له (حراء) له نيوان ناسمان و زميندا له سر كورسيه ك
دانيشت بوو زور تر سا بووم لئى كه وتم به سر زه ميندا پاشان هاتمه وه بق مال وه وتم: دام پوژن دام
پوژن، دايان پوژنيم خواى كه وه نه م نايه تانه ي نارده خواره وه: ﴿بَيِّنَاتٍ الْمُدَّتْ ﴿١﴾ قُرْآنًا ذِكْرًا ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ

فَكَّرْ ﴿٣﴾ وَرَبَّابَكَ فَطَهَّرْ ﴿٤﴾ وَالرَّحْمَازَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ نه ي نه كه سه ي خوت داپوشيوه، هه سه ترس وه به ريپنه،
پاشى بگه يه نه كه په روه رنده ت مه زنه، به رگيش ت خاوين رابگره، له هر چى ناپاكيه دور يه. نه بو

سه له مه وتى: ﴿وَالرَّحْمَازَ﴾ واته به تكان. پاشان نيگا به رده وام ده هاته خواره وه، نه مه وتى بوخارى يه.
نه م باسه نه وه ده كه يه ني ت كه نيگا پيش نه م نايه تانه هاتوته خواره وه وه كه پيغه مبهرى خودا ((ﷺ))
فهرمووى: (نه مه نه و فريشته يه بوو كه هات بولام له حراء) نه ويش جو بره نيل بوو كاتي ك هاتبو وه لاي.

وه كه خوداى كه وه ده فهرموويت: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ
﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾﴾ پاشان ماوه يه كه نيگا وه ستا، دواى نه وه جو بره نيل هاته

خواره وه، نيمامى نه حمه د پويويه تى كردوه له نه بو سه له مه ي (سلمه) كورې عبدالرحمانه وه وتى:
جابرى كورې عبدالله هه والى دامى كه گوئى لى بووه پيغه مبهرى خودا ((ﷺ)) ده ي فهرموو: (پاشات
ماوه ك نيگام لى برا وه ختيك من ده رويشتم به ريگادا گويم له دنكيك بوو له ناسمانه وه چاوم
به رزكرده وه به ره و ناسمان نه و فريشته يه بوو كه هاته لام له نيوان ناسمان و زميندا له سر كورسيه ك

^۱ فتح البارى (۳۶۱/۶)، مسلم (۱۴۳/۱).

^۲ العلق (۵-۱).

دانیشتبوو زور ترسام لئی هتا که وتم به سر زه میندا پاشان که راهوه بق ماله وه پیتم وتم: دام پویشن،
 دایان پویشیم خوی گوره نم نایه تانه ی ناردده خواره وه ﴿بِأَيِّهَا الْمَذْذُرُ ۱﴾ ﴿قُرْآنِذِرُ ۲﴾ ﴿وَرَبِّكَ فَكِّرْ ۳﴾
 ﴿وَيَاكَ فَطَهِّرْ ۴﴾ ﴿وَالرَّجْزَ فَاهْبِجْ ۵﴾ پاشان نیگا به رده وام ده هاته خواره وه).^۱ وه هر به م شیوه یه له
 زوره ریوه (الزهری) بوخاری و مسلم هیناویانه.^۲ ته به رانی پیوایه تی کردوه له ئیبنو عباسه وه وتی:
 (وه لیدی کوری موغیره - المغیره -) خواردنیکی بق قوره یشیه کان دروست کردو بانگی کردن وه خذیک
 خواردنه که یان خوارد، وه لید وتی: ئیوه چی ده لئین له باره ی نم پیاهوه؟ واته پیغه مبه ر(ﷺ)
 هندیکیان وتیان: جادوگره، هندیکی تریان وتیان: جادوگر نیه، هندیکیان وتیان: شاعیره،
 هندیکی تریان وتیان: شاعیر نیه، هندیکی تر وتیان: فالچی، هندیکی تریشیان وتیان: فالچیش
 نیه، هندیکی تر وتیان: هبی و نه بیت جادویه که له کزنه وه ورگراوه. هه مو پایان هاته سر نه وه ی
 که جادویه که له کزنه وه ورگراوه. نم دنگو باسه گیشته پیغه مبه ر(ﷺ) زور دلگران بوو چوه
 ناو جیگا و سه ری داپوشی خودای گوره نم نایه تانه ی ناردده خواره وه ﴿بِأَيِّهَا الْمَذْذُرُ ۱﴾ ﴿قُرْآنِذِرُ ۲﴾
 ﴿وَرَبِّكَ فَكِّرْ ۳﴾ ﴿وَيَاكَ فَطَهِّرْ ۴﴾ ﴿وَالرَّجْزَ فَاهْبِجْ ۵﴾ وَلَا تَمَنَّ سَتَكْفُرُ^۶ وه ده فهرمویت: ﴿قُرْآنِذِرُ ۲﴾ واته:
 په له بکه، زور به نه به زانه خه لگی بترسینه. به م شیوه یه دهستی پیکردوه وه ک چن له پیتشدا دهستی
 پیکرد. ﴿وَرَبِّكَ فَكِّرْ ۳﴾ واته: م زنی په رورنده ت رابگه یه نه، عه وفی وتی له ئیبنو عباسه وه. ﴿وَيَاكَ
 فَطَهِّرْ ۴﴾ واته: ئو پویشاکه ی له به ری ده که یه با له کاسبی حرام نه بیت. وه ک و تراوه: به گونا باری
 پویشاکه که ت له به رمه که^۴ محمدی کوری سیرین وتی: ﴿وَيَاكَ فَطَهِّرْ ۴﴾ واته به ئاو بیشوره^۵ ئیبنو زهید
 وتی: بت په رسته کان خویان پاک نه ده کردو خودای گوره فره مانی پیکرد خوی پاک بکاته وه و
 جلوبه رگه کانیشی پاک بکاته وه و بیشوریت^۶ ئیبنو جهریر نم رایه ی ه لبراردوه.^۷ سه عیدی کوری

^۱ احمد (۳۲۵/۳) فهرموده یه کی سه حیحه.

^۲ فتح الباری (۳۷/۱)، مسلم (۱۴۳/۱).

^۳ الطبرانی (۱۲۵/۱۱) نم فهرموده یه زور لاوازه ته به رانی هیناویتی له (۱۱۲۵۰)، هه یسه می وتی له - الجمع - دا
 (۱۱۴۴۸) نم فهرموده یه ئیبراهیمی کوری زهیدی تیدایه که م ترکه واته: فهرموده ی لی وهرناگیریت.

^۴ الطبری (۱۱/۲۴).

^۵ الطبری (۱۲/۲۴).

^۶ الطبری (۱۲/۲۴).

^۷ الطبری (۱۲/۲۴).

جوبه يير وتى: ﴿وَيَأْتِيكَ فَطَمَّرٌ﴾ دل و لهشت خاوين پابگره. محمدى كوپى كه عى قهره زى (القرضى) و
 حه سنى به سرى وتيان: په وشنت چاك و جوان بكه. وه ده فهرموويت: ﴿وَأَلْجَزَ فَأَهْجَزُ﴾ على كوپى نه بو
 تلحه (طلحة) وتى: له ئيبنو عه باسه وه واته: دورر بكه وه له بته كان.^۱ هر به م شپوره يه مواجهدو
 عيكرمه و قتاده و زهرى (الزهرى) و ئيبنو زهيد وتيان: مه به ست بته كانه.^۲ وه خودا ده فهرموويت: ﴿
 يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ﴾^۳ واته: نهى پيغه مبه (ﷺ) (به رده وام) له خودا
 بترسه وه به گوئى كافران و ناپاكان مه كه. وه ده فهرموويت: ﴿وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي
 قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ﴾^۴ واته: مووسا به هارونى براى ووت تو له ناو گه كه كه مدا
 جينشيم ببه و كارى چاك بكه و شوئى ريزانى خرابه كاران مه كه وه. وه ده فهرموويت: ﴿وَلَا تَمَنَّ
 تَسْتَكْبِرُ﴾^۵ مەشى به خشه و پيت و ابيت زوره. ئيبنو عباس وتى: مەى به خشه به هيواى نه وهى كه
 زياتر ت پى ببه خشريت. خوسه يف (خُصِيف) وتى: له مواجهده وه ﴿وَلَا تَمَنَّ تَسْتَكْبِرُ﴾ لاواز مبه له
 مال به خشينى زور. واته مال زور ببه خشه. ﴿تَمَنَّ﴾ له قسهى عه ربه دا هاتوه واته: بى هيژ مبه^۶ وه
 ده فهرموويت: ﴿وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ﴾ بوخاترى په روه رنده ت خوراگره. مواجهد وتى: له بهر خاترى خودا
 خوراگره به رانه ريان كه نازارت دده ن^۷ ئيبراهيمى نه خه عى وتى: خوراگره و به خشينه كه شت له بهر
 خاترى خودا بيت^۷.

وه يير خستنه وهى رۇزى قيامه ت

خوداى گه وره ده فهرموويت: ﴿إِذَا نُفِرَ فِي الْأُنْجُرِ﴾ هر كاتى كيش فوو كرايه كه له شاخ دا. ﴿فَذَلِكَ
 يَوْمٌ يَوْمٌ عَسِيرٌ﴾ نه وورزه پوژىكى سهخت و گرانه. ﴿عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابٌ عَسِيرٌ﴾ بۇ بيدينان ئاسان نى يه.
 ئيبنو عباس و مواجهدو شه عى (الشعبى) و زهيدى كوپى نه سلمه و حسن و قتاده و زه حاك و په بيعى

^۱ الطبرى (۱۳/۲۴).

^۲ الطبرى (۱۳/۲۴).

^۳ الاحزاب (۱).

^۴ الاعراف (۱۴۲).

^۵ الطبرى (۱۶/۲۴).

^۶ الطبرى (۱۶/۲۴).

^۷ البغوى (۴/۱۴).

کوپری نہ نہ سو سودی و نینو زید وتیان: ﴿الْأَقْوِر﴾ واته: کہلہ شاخ^۱ موجد وتی: له شیوہی کہلہ شاخ دایہ^۲ نینو ئیبی حاتم وتی: ئیو سه عیدی ئه شج (الاشج) بؤی گپزاینه وه ئه سباتی (اسباط) کوپری محمد بؤی گپزاینه وه له موته ریفه وه (مطرف) ئه ویش له عته یی (عطیة) عه وفیه وه (العوفی) له ئینو عه باس وه ﴿وَإِذَا نُفِرَ فِي الْأَقْوِر﴾ وتی: پیغه مبهری خودا فرمویه تی: (چون دلخوشیم خاوه نی کهلہ شاخ، که کهلہ شاخه کی گرتوه به ده میوه ته ویلی - ده موچای - دانه واندوه چاوه پروانه کی فرمانی پی ده کزیت فوی پیندا بکات؟) هاوه له کانی پیغه مبهر (ﷺ) وتیان: به چی فرمانان پی ده که ی ئه پیغه مبهری خودا؟ فرموی: (بلین خوامان به سه و باشتین بریکاره و پشتمان به خودا به ستوه) هر بهم شیوه پیغامی ئه محمد پیوایه تی کردوه له ئه سباته وه (اسباط)^۳ وه ده فرمویت: ﴿فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ﴾ واته: زدر گران و سه خته. ﴿عَلَى الْكٰفِرِيْنَ غَيْرِ يَسِيْرٍ﴾ واته ناسان نیه بؤیان وه ک خودای گوره فرمویه تی: ﴿يَقُوْلُ الْكٰفِرُوْنَ هٰذَا يَوْمٌ عَسِيْرٌ﴾^۴ واته: بی باوه پان ده لئین ئه مپد بؤزئکی زدر دژوارو سه خته. پیوایه تمان کرد له زوداره ی کوپری ئه وفاوه (وفی) کو قازی به سره نوئزی بیانی بؤ به کردن ئه سوپه ته ی ده خویند کاتیک گه بیسته ئه م نایه تانه: ﴿وَإِذَا نُفِرَ فِي الْأَقْوِر﴾^۵ ﴿فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيْرٌ﴾^۶ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ غَيْرِ يَسِيْرٍ هه ناسه یه کی هه لکیشاو پاشان به مردویی که وت رحمة الله تعالی^۵.

﴿ذَرِيٍّ وَمَنْ خَلَقْتَ وَجِدًا ۝۱۱ وَجَعَلْتَ لَهُ مَا لَا مَمْدُودًا ۝۱۲ وَبَيْنَ شُهُودًا ۝۱۳ وَمَهْدَتْ لَهُ تَهْيِدًا ۝۱۴ ثُمَّ يَطَّعُ أَنْ أَرِيدَ ۝۱۵ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ۝۱۶ سَأَوْفُهُمْ صَعُودًا ۝۱۷ إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ۝۱۸ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۝۱۹ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۝۲۰ ثُمَّ نَظَرَ ۝۲۱ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۝۲۲ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ۝۲۳ فَقَالَ إِنْ هٰذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ۝۲۴ إِنْ هٰذَا إِلَّا قَوْلُ الْإِنْسَانِ ۝۲۵ سَأَصْلِيْهِ سَعَرَ ۝۲۶ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَعَرُ ۝۲۷ لَا يُغْنِيْ وَلَا نَذْرُ ۝۲۸ لَوَاسِمَةٌ لِلنَّسْرِ ۝۲۹ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ۝۳۰﴾

^۱ الطبری (۱۸/۲۴).

^۲ الطبری (۱۸/۲۴).

^۳ احمد (۳۲۶).

^۴ القمر (۸).

^۵ الحاكم (۲۰۶/۲).

هه‌ره‌شه له‌وه‌که‌سه‌ی وتی ئهم قورئانه جادویه‌که (سهر)

خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿ذَرَفِي وَمَنْ خَلَقَتْ وَحِيدًا﴾ تو لیم گه‌پێ ئه‌وه که‌سه‌ی من به‌ته‌نها وه‌دیم هه‌تیاوه. خودای گه‌وره هه‌ره‌شه له‌و به‌دپه‌ه‌شته ده‌کات که به‌هه‌ره‌یه‌کی ئیجگار زۆری دایه له مال‌و‌مندال‌و‌سامانیکی زۆر له دنیا‌دا سوپاسی ئه‌وه به‌هه‌ری خودای نه‌کردو بێ دینی هه‌لبێژاردو باوه‌پێ نه‌کرد به قورئان درۆشی بۆ هه‌لبه‌ستو وتی: ببیت و نه‌بیت ئه‌مه هه‌ر قسه‌ی مرۆفه. خودایش به‌هه‌ره‌کانی بۆ هه‌لژماردوه‌وه فه‌رموویه‌تی: ﴿ذَرَفِي وَمَنْ خَلَقَتْ وَحِيدًا﴾ واته: به‌ته‌نها له سکی دایکی هاته ده‌روه نه‌سامانی بوو نه‌مندال. پاشان خودای گه‌وره بزۆی بۆ فه‌راهه‌م هه‌تیا. ده‌فه‌رموویت: ﴿وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا﴾ دارایی فه‌رشم دایه. واته: سامانیکی فراوان و زۆرمان دایه. ﴿وَبَيْنَ شُهُودًا﴾ چه‌ند کوپێکیشی که ئاگاداری لێده‌که‌ن. موجاهد وتی: لایان چۆل نه‌ده‌کرد^۱ واته: هه‌میشه له‌ده‌وری بون و نه‌ده‌چوونه ده‌روه بۆ بازراگانی خزمه‌ت کارو به‌کری گه‌راوه‌کانیان له جیگای ئه‌وان نه‌پۆیشتن ئه‌مان لای باوکیان داده‌نیشترن و ده‌وریان ده‌داو شانازی پێوه ده‌کرد. ئه‌م مندالانه وه‌ک سودی و ئه‌بو مالک و عاسمی (عاصم) کوپێ عومه‌ری کوپێ قه‌تاده باسیان کردوه سیانزه (۱۲) کوپ بوون. ئیبنو عه‌باس و موجاهد وتیان ده (۱۰) کوپ بووه. ^۲ ئه‌میشه چاکترین به‌هه‌ریه که هه‌موو کوپه‌کانی له‌ده‌وری بوون ﴿وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا﴾ هه‌موو کاریکم بۆ پێک خست. واته: هه‌موو چۆره مال‌و‌سامان و پێویستی‌ه‌کم دایه ﴿تَمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَرِيدَ﴾ هه‌میشه هه‌ر چاوی له‌وه‌یه بۆی پترکه‌م. ﴿كَلَّا إِنَّكَ كَانِ لِيَكِنَّا عَنِيدًا﴾ نه‌خه‌یر، چونکه به‌رامبه‌ر ئایه‌ته‌که‌مان ئه‌وه هه‌ر لاسار بوو. بێ گۆیو لاساریو. ناشوکر بوو به‌وه هه‌موو به‌هه‌ریه که پێی دابوو. چاکیش ده‌یزانی که خودا داویه‌تی. خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿سَأَرْهِفُهُ صَعُودًا﴾ به‌مزوانه سزای سه‌ختی پێ ده‌چه‌ژین و پشوی لێ ده‌بژین. قه‌تاده وتی: له‌ئیبنو عه‌باسه‌وه ﴿صَعُودًا﴾ واته: به‌ردیکه له ناو جه‌ه‌نما خواره‌سانی به‌ده‌مو چاوا له‌سه‌ر پاده‌که‌شیریت. ^۳ سودی وتی: ﴿صَعُودًا﴾ به‌ردیکی سافه له ناو جه‌ه‌نمه‌دا فرمانی پێ ده‌کرت سهری بخت موجاهد وتی: ﴿سَأَرْهِفُهُ صَعُودًا﴾ واته: جه‌زه‌به‌یه‌کی زۆر گران و ناخۆش^۴ قه‌تاده وتی: سزایه‌کی به‌رده‌وام که پشودانی تیادا نه‌یه.

^۱ البغوی (۴/۴۱۴).

^۲ الدر المنثور (۸/۳۲۹).

^۳ الطبری (۲۴/۲۱).

^۴ الدر المنثور (۸/۳۳۱).

^۵ الطبری (۲۴/۲۳).

خودای گوره ده فہرموویت: ﴿اِنَّہٗ فَرَّکَّرَ وَفَدَّرَ﴾ نو بیری کردہ وہو ہلی سہنگاند. واتہ: بویہ تنگہ تاومان کرد کہ ہلبجیت واتہ: توشی سزایہ کی گرانمان کرد لہ بہر دور لہ خودایی و بی دینی. چونکہ نو پاماو لیکی دایہ وہ واتہ: بیری کردہ وہ کہ چی دلئیت لہ بارہی قورئانہ وہ وختیک پرسیری لی دہ کریتو دیسان بیری دہ کردہ وہ کہ چ قسہیک ہلبہستیت. ﴿فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ﴾ دہ کہ بہکوشت بجیت چونی ہلسہنگاند. ﴿ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ﴾ دیسان نہزیت چونی بوجوو، نزابو لئی، ﴿ثُمَّ نَظَرَ﴾ لہ پاشان تہ ماشای کرد، واتہ: دووبارہ پاماو لیکی دایہ وہ. ﴿ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ﴾ نسا کہ پوی گرز کردو ترش ہلگہرا، واتہ: ناچاوانی دا بہیہ کداو پہنگی تیکچوو. ﴿وَبَسَرَ﴾ واتہ: نارہحت و ناوچاوا تال. پاشان فہرمووی: ﴿ثُمَّ اَدْبَرَ وَاَسْتَكْبَرَ﴾ لہ پاشاندا پشتی ہل کردو فیزی نواند، واتہ: لہ راستہ ری لایدو بہرہ و دوا گہ پایہ وہ بہ فریکہ وہو شویتنی قورئان نہ کہوت. ﴿فَقَالَ اِنْ هَذَا اِلَّا سِحْرٌ مُّؤْتَّرٌ﴾ نسا وتی: نہم قورئانہ (بی و نہ بیت) جادیہ کہ لہ کزنہ وہ دہ یگترنہ وہ، واتہ: نہم جادیہ کہ محمد لہ خہلکی پیش خویہ وہ ہیناویتی و بزیان دہ گتریتہ وہ. بویہ وتویہ تی وہ کہ خوی گورہ دہ فہرموویت: ﴿اِنْ هَذَا اِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ﴾ بییت و نہ بیت نہم ہر وتی مرفہ، واتہ: نہم وتی خودا نہ نہم ہی کہ باسکراوہ لیزہ دا. ولیدی کوپی موغہیرہ ی مہخزومی (المغیرة المخزومی) یہ کیک بوو لہ سہرکہ کانی قورہیش نہ فرینی خودای لی بیت، عہفی (العوفی) لہ نیینو عہباسہ وہ نہم باسہ ی ولیدمان بؤ دہ گتریتہ وہ کہ وتی: ولیدی کوپی موغہیرہ چووہ لای نہبو بہ کری کوپی قوحافہ پرسیری لہ بارہی قورئانہ وہ لیکرد، وختیک بؤی باسکرد پویش بؤ لای قورہیشیہ کان وتی: جیگای سہرسوپمانہ نہ وہی کہ کوپی نہبو کہ بشہ دہ لییت، سویند بہ خودا نہ وہ نہ شیعرہ نہ جادوہ نہ شیتہ.. بی گومان قسہ کہی قسہی خودایہ. کاتیک ہندیک لہ قورہیشیہ کان نہم میان بیست کوپونہ وہو وتیان: سویند بہ خودا نہ گہر ولید وازینیت لہ ثابنی باب و باپرائی ہموو قورہیش واز دینیت. کاتیک نہبو جہلی کوپی ہیشام بیستی وتی: بہ خودا من چارہی دہ کہم لہ باتی نئوہ، واتہ: دہ زانم چی پی دہ لیم، پویش بؤ مالی ولیدو بہ ولیدی وت: ثایا نابینیت کہ خزمہ کانت مالیان کوز کردو تہ وہ بؤت؟ ولید وتی: ثایا من مال و مندالم لہ وان زیاتر نیہ؟ نہبوجہل وتی: واباس دہ کن کہ تو لہ بہرئوہ دہ جیت بؤ مالی کوپی قوحافہ (قحافہ) ہندیک خوراک بداتیت، ولید وتی: خزمہ کانی من ایان وت؟ سا سویند بہ خودا نزیکی کوپی نہبو قوحافہ (قحافہ) و عومہرو کوپی نہبو کہ بشہ نابمہ وہ. بییت و نہ بیت نہم قسہی

الطبری (۲۳/۲۴)

نوه جادویه که له کژنوه ده یگپږیته وه خودای گوره نم نایه تانه ی په وانه کرده خواره وه ﴿ذَرِّیْ

وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِیدًا﴾ تا نایه تی ﴿لَا یُنْبِیْ وَلَا نَذْرٌ﴾^۱ قه تاده وتی: وایانده زانی وتویه تی سویند به خودا

وردبومه وه له وه ی نم پیاره وتی. زقر جوان و چاک و سه رسوپهینه ره و شیعریش نیه، سه ره ده که ویت و

زال ده بیت هیچ شتیک به سه ریاندا سه ر ناکه ویت و زال نابیت. بیگومانم که جادووه خودای گوره نم

نایه تانه ی ناره خواره وه ﴿فَقِيلَ کَیْفَ نَذَرٌ﴾^(۱۹) ثم عَسَّ وَرَسَّ ﴿ناوچای گرزو تالکرد (ناشیرین)^۲ خودای

گوره فرموویه تی: ﴿سَأُصَلِّیْ سَقْرًا﴾ به مزوانه ده یهاویمه دوززه خه وه. واته: به مزوانه ده یخه مه ناو

دوززه خه وه به ته واوی دایپوشیت ﴿وَمَا أَدْرَاکَ مَا سَقْرٌ﴾ تو چوزانیت دوززه خه چیه؟ نه مه گوره کردن و گران

ده رختنی دوززه خه پاشان خودا خزی پونی ده کاته وه که دوززه خه چیه ده فره موویت: ﴿لَا یُنْبِیْ وَلَا نَذْرٌ﴾

نه ده یه یلایت و نه وازدینیت. نیبنو بورهیده و (بریده) نه بو سینان و کهسانی تریش وتویانه: واته

گوشت و په گو و مخ و پیستیان ده سوتینیت پاشان ده گوریت بق پیستیکی تر نا بهم شیویه

ده میننه وه نه دهرن بزگاریان بیت نه دهرین^۳ وه ده فره موویت: ﴿لَوَاعَةٌ لِلْبَشَرِ﴾ پیستی مرؤف رهش

ده کاته وه ده یبرینیت. موجهاد وتی: ﴿لِلْبَشَرِ﴾ واته: پیست رهش ده کاته وه قه تاده وتی: ﴿لَوَاعَةٌ

لِلْبَشَرِ﴾ واته: سوتینه ری پیسته^۴ نیبنو عه باس وتی: پیستی مرؤف ده سوتینیت. وه ده فره موویت:

﴿عَلِیْهَا سَعَةٌ عَشْرٌ﴾ نوزده فریشته نه وه تان به سه ریه وه. نه فریشتانهش زقر گوره وه دل په قن.

﴿وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِیْنَ كَفَرُوا لِيَسْتَفِیْقَ الَّذِیْنَ أُوْتُوا الْكِتَابَ وَرِذَادَ الَّذِیْنَ

مَأْمُورًا إِنبَنَّا وَلَا يَرْثَابَ الَّذِیْنَ أُوْتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُوْنَ وَلِيَقُوْلَ الَّذِیْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَمٌ وَالْكَافِرُوْنَ مَاذَا أَرَادَ اللهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ

يُضِلُّ اللهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِیْ مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِیْ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ﴿۳۳﴾ كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿۳۴﴾ وَاللَّیْلِ إِذْ أَدْبَرَ

﴿۳۳﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا اسْفَرَّ ﴿۳۵﴾ إِنَّمَا لِحَدَى الْكَبْرِ ﴿۳۶﴾ لَنْ نَسَاءَ مَسْكُوْنًا أَنْ بَقَدَّمَ أَوْ نَأخَّرَ ﴿۳۷﴾

^۱ الطبری (۲۴/۲۴).

^۲ الطبری (۲۵/۲۴).

^۳ الدر المنثور (۳۳۲/۸).

^۴ الطبری (۲۷/۲۴).

^۵ الطبری (۲۸/۲۴).

ژماره‌ی گزیرمکانی چه‌هنه‌نمه و نهو شتانه‌ی خودانه‌ناسه‌کان له و باره‌یه‌وه و توویانه

خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يُضِلُّ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلنَّبِيِّ﴾

ئیمه بېجگه له فریشته‌کان که‌سمان نه‌کردوه‌ته کاربه‌دهستی ناگر. بویه‌ش ژماره‌که‌مان و داناون تا خودانه‌ناسان تا‌قی بکه‌ینه‌وه. تا نه‌وانه‌ی که‌کتیبیان پیدراوه هیچ گومان‌تیکیان نه‌مینیت. تا نه‌وانه‌شی خاوه‌ن باوه‌پن باوه‌ریان زیاد بکات، نه‌و که‌سانه‌ش که‌کتیبیان پیدراوه‌و باوه‌پ دارن، دوو دل نه‌بنو تا نه‌وانه‌ی نه‌خۆشیان له دل‌دایه‌و نه‌وانه‌ی خودا نه‌ناسن، بلین: خودا له‌م نمونه‌نیشان‌دانه چی مه‌به‌سته؟ ناوا خودا هرکی‌ی بویت گومپای ده‌کاتو کی‌ی بویت شاره‌زای ده‌کات. له‌شکری په‌روه‌رنده‌ی توش (له خودا به‌دهن) که‌س ژماره‌یان نازانیت. باسی چه‌هنه‌نمه‌تینا هر بۆ بیره‌وه‌ری

مروغه. ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ﴾ واته: کاربه‌دهستی ناگر. ﴿إِلَّا مَلَائِكَةً﴾ فریشته‌ن‌بیت که‌گزیری چه‌هنه‌نمه‌ن زۆر دل په‌قن. نه‌مه وه‌لامی خودانه‌ناسه‌کانی قوره‌پیش بوو کاتیک باسی کاربه‌ده‌سته‌کانی چه‌هنه‌نمه‌یان ده‌کرد. نه‌بو جه‌هل ده‌ی وت: نه‌ی خه‌لکی قوره‌پیش ناخۆ هر ده که‌س له ئیوه

ده‌ره‌قه‌تی یه‌کێک له‌وانه‌نایه‌و سه‌رکه‌ون به‌سه‌ریاندا؟ خودای گه‌وره‌ش فهرمووی: ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً﴾ واته: زۆر به‌هیزن که‌س ناتوانیت به‌رگریان بکاتو زال بیت به‌سه‌ریاندا. و‌تراوه که‌نه‌بول نه‌شه‌ده‌ین (أبو‌الاشدین) که‌ناوی که‌له‌ده‌ی (کلده) کوپی نه‌سیدی کوپی خه‌له‌ف (خلف) بوو وتی: خه‌لکی قوره‌پیش ئیوه‌دووانیان له‌کۆلی من که‌نه‌وه‌ه‌فده‌یان دانین بۆ من زۆر پڕوای به‌خۆی مه‌بوو وه‌ک ده‌یان وت نه‌وه‌نده به‌هیز بوو له‌سه‌ر پیستی مانگادا پاده‌وه‌ستاو ده‌که‌س پای ده‌کیشا که‌له‌ژیر پئی ده‌ری بینن پیسته‌که‌پارچه‌پارچه‌ده‌بوو له‌سه‌ری لانه‌ده‌چوو. وه

ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ واته: له‌به‌ره‌وه‌ی ژماره‌مان باس کرد بۆنه‌وه‌ی مه‌ردوم تا‌قی بکه‌ینه‌وه. ﴿لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ واته: تا بزائن که‌نه‌م پیغه‌مبه‌ره‌پاسته‌ر قسه‌کانی نه‌میش هیچ جیوازیه‌کی نیه‌له‌گه‌ل نه‌و قسه‌نه‌ی له‌کتیبه‌ناسمانیه‌کانی تردایه‌که‌له‌به‌رده‌ستیان‌دایه‌و په‌وانه‌کراوه‌بۆ پیغه‌مبه‌ره‌کانی پیش نه‌و. وه‌ده‌فهرموویت: ﴿وَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾ تا خاوه‌ن باوه‌پان باوه‌ریان زیاتر بیت. که‌شایه‌تی ده‌ده‌ن به‌وه‌ی که‌نه‌وه‌واله‌ی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان (ﷺ) پئی داون پاسته‌﴿وَلَا يَرْتابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ﴾

واته: دوپوهه کان ﴿وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ واته: ده لئین حیکمه ت چیه، واته مه به ست چیه له م باسه لیره دا؟ خودای گورهش فرمویه تی: ﴿كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنِ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾ واته: له نمونه ی نه م هاوشپوهی نه م نمونه یه باوه له دلی زور که سدا به هیزه ده بیت و زور که سیش دودل ده بیت ده که وینته دله پاوکی. وه هر خوی خاوه ن حیکمه تی زور زه بنده وه به لگه ی گوره وه به هیزه.

سهر بازه کانی خودا خوی نه بیته که س ژماره بیان نازانیت

خودای گوره ده فرمویت: ﴿وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ إِلَّا الْهُمُ﴾ واته: هیچ که س ژماره بیان نازانیت نه وه بنده زورن خودا نه بیته بق نه وه ی نه وانه ی به گومانن وا تی نه گن که نه فریشتانه تنها تو زده فریشته ن. له هر دوو سه حیحه که دا پریوایت کراوه وه له شوینی تریشدا هاتووه له فرموده ی که باسی شه وپوهی (الاسراء) پیغه مبر ده کات ﴿سَبَّحْتَ﴾ له پیغه مبری خوداوه ﴿سَبَّحْتَ﴾ که فرمویه تی: (له باسو وه سفی به یقول مه عموردا (البیت المعمور) که له ناسمانی حوت م (مه موو پوزیک حفتاهه زار فریشته ده چنه ناوی، برده وام نه وه حالی نه فریشتانه یه که هاتنه دهر وه ئیتر ناچنه وه ناوی نه وه ناخری نه وه یه که نه وان ی له سه ره - اخر ما علیهم -) ﴿وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ﴾ موجه دو که سانی تریش وتیان ﴿وَمَا هِيَ﴾ واته: نه و ناگره ی که باسکراوه و وه سف کراوه ^۱ ﴿إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ﴾ بق یاده وه ری مروه. پاشان فرمویه تی: ﴿كَلَّا وَالْقَمَرَ﴾ نه خیر وانیه، سویند به مانگ. ﴿وَأَتَّبِعْ إِذْ أَدْبَرَ﴾ وه سویند به شه و که پشت هل ده کات و دهر وات. که تی ده په ریت. ﴿وَالصُّبْحَ إِذَا أَسْفَرَ﴾ وه سویند به به ره به بیان که پوهن ده بیته وه. واته: مه لدیت و پوناک ده بیته وه ﴿إِنَّمَا لِإِحْدَى الْكُبُرِ﴾ نه م ناگره یه که له به لگه وره کانه، له تاقیردنه وه گوره کانه. ئیبنو عه باسو موجه دو قه تاده و زحاکو که سانی تریش له پیشینه کان (السلف) وتوویانه ^۲ ﴿نَذِيرًا لِلْبَشَرِ﴾ ترس وه بهر مروه هینه ره. ﴿لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّقَ مَا يَخْفَى﴾ کی له ئیوه مه یلی بیت بیته پیشی، یان بگه ریته دواوه. واته: کی ناره زو ده کات گوئی له م ناگادار کردنه وه یه بگریت و پنگای پاست بگریته به ر یان پشت هه لبکات و وه ری نه گریت و بگه ریته دواوه.

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ﴾ ۳۸ ﴿إِلَّا أَصْحَابَ الْإِيْمِيْنَ﴾ ۳۹ ﴿فِي جَنَّاتٍ يَسَاءُونَ﴾ ۴۰ ﴿عَنِ الْمُجْرِمِيْنَ﴾ ۴۱ ﴿مَا سَأَلَكَ فِي سَفَرٍ﴾ ۴۲ ﴿قَالُوا لَوْ نَكُنْ مِنَ الْمُصَلِّيْنَ﴾ ۴۳ ﴿وَلَوْ نَكُنْ نَطْمُؤُ الْمَسْكِيْنَ﴾ ۴۴ ﴿وَكُنَّا نَخْشُ مَعَ الْخَاطِيْبِيْنَ﴾ ۴۵ ﴿وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ﴾

^۱ فتح الباری (۳۲۸/۶)، مسلم (۱۴۶/۱).
^۲ الطبری (۳۲/۲۴).
^۳ الطبری (۳۳/۲۴).

الَّذِينَ ﴿١٦﴾ حَتَّىٰ آتَانَا الْيَقِينَ ﴿١٧﴾ فَمَا نَعْمُهُمْ سَفَعَةُ الشَّفْعِينَ ﴿١٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿١٩﴾ كَانَتْهُمْ حُورٌ مُّسْتَفْرَجَةٌ ﴿٢٠﴾ قَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٢١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّثَنَّرَةً ﴿٢٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢٣﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ تَذْكَرُونَ ﴿٢٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٢٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ الْقُوَىٰ وَأَهْلُ الْغَفَرَةِ ﴿٢٦﴾

باسی نهو گفتو گویانهی که له فیوان بههشتی و جدهه ننه میه کاندایا رووده دات

خودای گوره ده فرموییت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾ هموو که سیتک له گرهوی کرده وهی خویدایه. واته: هموو که سیتک بارمتی کرده وه کانی خویه تی له پڑی قیامه تدا، نیینو عه باسو که سانی تر وتویانه. ^۱ ﴿إِلَّا أَصْحَابَ الْيَقِينِ﴾ مه گه ر هاوه لانی دهستی راست. نه وانه ﴿فِي جَنَّاتٍ يَسَاءَلُونَ﴾ له ناو باخان دا پرسیار له یه کتری ده کن. ﴿عَنِ الْمُجْرِمِينَ﴾ سه باره ت به گونا هباران. واته: له ناو کوشکه به رزه کاندایا پرسیار له تاوانباران ده کن که له نزمترین و خرابترین شویندان پییان ده لئین: ﴿مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ﴾ چی نیوهی خستوه ته دوزه خوه. ﴿قَالُوا لَوْلَا لَرْنَا مِنْ الْمَاضِينَ﴾ خوراکیشمان به هه ژاران نه ده به خشی. واته: خودامان نه ده په رست و چاکه شمان له گه ل بهنده کانی خودا نه ده کرد که هاوپه گز بووین ﴿وَكُنَّا نَحْمُرُ مَعَ الْفَاضِينَ﴾ له کڑی هه رزه بیژاندا نیمه ش له هه رزه بیژان بووین. له خومانوه قسه مان ده کرد نه مان ده زانی چی ده لئین. قه تاده وتی: هه ر کاتیک سه رلینشیواوی سه ری لی تیک بجوایه نیمه ش له گه لی بووین. ^۲ ﴿وَكُلًّا نَكَدُّ بِرُؤُوسِ الَّذِينَ﴾ باوه رمان به پڑی قیامه ت نه بوو. ﴿حَتَّىٰ آتَانَا الْيَقِينَ﴾ تا مردن یه خهی پی گرتین. ﴿الْيَقِينَ﴾ واته: مردن. وه ک خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾ ^۳ وه پیقه مبه ری خودا (ﷺ) فرمویه تی: ((به لام نهو) عثمانی کوی مه زعون - مضعون -) له لایه ن په روه رنده یه وه مردنی بق هاتوه) ^۴ واته: به فرمانی خودا مردوه ﴿فَمَا نَعْمُهُمْ سَفَعَةُ الشَّفْعِينَ﴾ نیتر تکای تکاکاران، هیچ به هره یه کیان بق نادات. واته: هه ر که سیتک نه م خورپه وشتانهی بوویت له پڑی قیامه تدا تکای تکاکاران هیچ سویدیکی پی ناگه یه نیت چونکه کاتیک تکاکردن که لکی

^۱ الطبری (۳۵/۲۴).
^۲ الطبری (۳۷/۲۴).
^۳ الحجر (۹۹).
^۴ البیهقی (۴۰۶/۳) فرموده یه کی سه حیجه.

ده بیټ نه وهی تکای بؤ ده کریت شایسته ی بیټ. نه نو که سه ی که که پابیته وه بؤ لای خودا له پوژی قیامه تدا به بی دینی. نه و که سه جیگای ناگره بیگومان هه تا هه تابه تیدیا ده مینیتته وه.

ناره زایی ده بر پین له سه ره در آیه تی کردن وه له ویستی خودانه ناسان

پاشان خودای گوره فه رمویه تی: ﴿فَمَا لَمْ عَنْ أَلْتَذَكَّرَ مَعْصِيْنَ﴾ نه وه چیتانه پوو وه درده گپن له ناموزگاری؟ واته: نه و بی دینانه دینه لات چیتانه تو بانگیان ده که بیت و ناموزگاریان ده که بیت که بین کوی بیستی قورئان بن ده پوژن و به جیت دین ﴿كَانَهُمْ حُمْرٌ مُّسْتَفِرَّةٌ﴾ ده لاین که ره کپوی پوهه کن. ﴿فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ که له شیر هه لاتون. واته: نمونه ی نه وانیه که له هه ق پاده کن ده پوژن پشتی تی ده که ن وه که کومه له که ره گ لیک ی وه حشی وان که له شیر پاده کن وه ختیک پاو یان ده کن. نه بو هو پیره وتی. هه مادی (حماد) کوی سه له م وتی له علی کوی زهیده وه نه ویش له یوسفی کوی مه رانه وه له نیینو عه باسه وه شیر به زمانی عه ربی واته (اسد) به زمانی حه به شی پئی ده لاین: (قسوره) به زمانی فارسی (شیر) به زمانی نه نبی (بالنبطیه) (أویا)^۱ وه ده فه رمویت: ﴿بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُّنشَرَةً﴾ به لکو هه ریه که له وانه وایان گه ره که بوو نامه ی کراهی (بؤ بیتن). واته: به لکو هه ریه کی که له و بت په رستانه ده یویست نامه ی بؤ په وانه بکریت وه که چون خودا قورئانی نار دوه بؤ پیغه مبه ر(ﷺ) مواهدو که سانی تریش وایان وتوه.^۲ وه که خودای گوره ده فه رمویت: ﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ مَّآئَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَى مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ واته: وه کاتیک نایه تیکیان بؤ بیټ ده لاین نیمه هه رگیز باوه په ناهین هه تا وینه ی نه وه ی به پیغه مبه رانی خودا دراوه به نیمه ش نه دریت خودا چاک ده زانیت په یام و فرستاده ی خوی له کوی داده نیت و (کی شیاوتره بؤ نه و کاره). له پیوا به تیکدا هاتوه له قه تاده وه وتی: ده یانه ویت لی بوردن وه رگن به بی خومانو کردن و کار کردن.^۳ خودای گوره ده فه رمویت: ﴿كَلَّا بَلْ لَّا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ﴾ نه خیر، به لکو له پوژی دوی ناترسن. واته: بی دینی و باوه په بونیان به پوژی دوی خرابی کردن و له ناوی بردون.

^۱ الطبری (۴۲/۲۴)

^۲ الطبری (۴۲/۲۴).

^۳ القرطبی (۹۰/۱۹).

^۴ الانعام (۱۲۴).

^۵ الطبری (۴۲/۲۴).

باشان خودای گوره فرمویه تی: ﴿كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ﴾ نه خیر، دیاره نم قورئانه وه بیرمهینه ره. واته: نه خیر، به پاستی نم قورئانه دهرسو ناموزگاربه ﴿فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ﴾ کی که یفی لیبوو ده بخوینتیت. ﴿وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ النَّفْوَى وَأَهْلُ الْمَعْرِفَةِ﴾ هیچ که سیش ناخوینتیت وه مه گین خودا مه یلی لی بیت خودا شیاری لی ترسانه و بؤ خه تایش لیبووردنی زدره. ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ واته: وه ئیوه خه زناکه ن (له گرتنی شو پئییه) مه گهر کاتیک که خودا بیه ویت (وه به زدر ناچارتان بکات). وه ده فرمویت: ﴿هُوَ أَهْلُ النَّفْوَى وَأَهْلُ الْمَعْرِفَةِ﴾ قه تاده وتی: شو شیاری لی ترسانه وه هر ئویش خاوه نی لیبوورده بؤ که سیک به شیمان بو بیته وه وه گه رابیته وه بؤ لای^۱.

ته فیسری سوره نبی القیامه
له مه که که دا هاتوته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿لَا أَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾ ① ﴿لَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ الْوَالِئَةِ﴾ ② ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُجْمَعَ عِظَامُهُ﴾ ③ ﴿بَلْ قَدِيرِينَ عَلَّمَ أَنْ تُسَوَّى بَنَانُهُ﴾ ④ ﴿بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرْ أَمَامَهُ﴾ ⑤ ﴿يَسْتَلْ أَبَانَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾ ⑥ ﴿فَإِذَا بَرِقَ النَّصْرُ﴾ ⑦ ﴿وَحَسَفَ الْقَمَرُ﴾ ⑧ ﴿وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ﴾ ⑨ ﴿يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْقَمَرُ﴾ ⑩ ﴿كَلَّا لَا وَزَرَ﴾ ⑪ ﴿إِنِّي رَيْكُ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَعْرِ﴾ ⑫ ﴿يَلْبِثُوا الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ ⑬ ﴿بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ﴾ ⑭ ﴿وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ﴾ ⑮ ﴿

سویند له سه ر زیندوو بو نه وه ی جار یکی تر له پوژی قیامه تداو وه لاسی فر و فیلی فه یله سو فه کان خودای گوره فرمویه تی: ﴿لَا أَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ﴾ سویند به پوژی قیامه ت. ﴿لَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ الْوَالِئَةِ﴾ سویندیش ده خوم به نه فسی په خنه گر. زدر جار له پیشه وه باسی کراره که نه و شته ی سویندی له سه ر ده خوریت نه گهر به نه فی هات دروسته پیتی (لا) بخریته پیش سوینده که بؤ جه خت کردن له سه ر نه فیه که سویند له سه ر خوراویش لی ره دا بؤ سه لماندی پوژی قیامه ت و زیندوو بو نه وه یه وه لأم دانه وه ی نه و خودانه ناسه نه فامانه یه که باوه رپان به زیندوو بو نه وه ی نه فامانه کانی

^۱ الانسان (۳۰).

^۲ الطبری (۴۴/۲۴).

لهش نيه پاشى مردنى. بؤيه خودا فهرمويه تى: ﴿لَا أَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۝١ وَلَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ الْوَأَمَةِ﴾^۱ قه تاده وتى: سوينده به ههردووكيان به پؤژى قيامهت و به گيانش. ^۱ ئەم رايه رپوياته كراوه له نيينو عه باسو سه عيى كوپى جوبه يریشه وه. ^۲ كه پؤژى قيامهت دياره، به لام ويژدانى ره خهنگر ﴿بِالنَّفْسِ الْوَأَمَةِ﴾ قوپه (قره) كوپى خالد وتى له حه سه نى به سريره وه (حسن البصرى) له م ئايه ته دا: سويند به خودا خاوهن باوه ر نابينين مه گين سه رزه نشتى خؤى ده كات و ده لئيت: مه به ستم چى بوو له قسه كه م؟ مه به ستم چى بوو به خوارده م؟ مه به ستم چى بوو له و دالغيه م؟ به لام به دخوو گوئى ئا نيه هه ر ده روات و به بيريشيدا نايهت كه سه رزه نشتى خؤى بكات. ^۲ نيينو جه رير رپوياته تى كردوو له سه عيى كوپى جوبه يريره وه له م دوو ئايه ته دا: ﴿لَا أَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۝١ وَلَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ الْوَأَمَةِ﴾ وتى: سه رزه نشتى خؤى ده كات له سه ر چاكو و خراپه. عيكه مه ش هه ر به م شيوه تى و تووه. وه على كوپى ئەبو نه جيح (نجيح) له مواجهه وه وتى: په شيمانه له وه تى كه رابووردوه وه له ده ستى چوو خؤى سه رزه نشت ده كات. ^۳ وه فهرمويه تى: ﴿أَيَسْبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يَجْمَعَ عَظْمَهُ﴾ چؤن مرؤف وا خه يال ده كات ئيمه هه رگيز ئيسكه كانى كؤناكه ينه وه، واته: واده زنييت كه پؤژى قيامهت ئيمه ناتونين ئيسكه كانى كؤبكه ينه وه له جيگا كانى خؤيان دايان بنئينه وه. ﴿بَلْ قَدَرِينْ عَلَّ أَنْ سُئِيَ بَأَنَّهُ﴾ به لكو توانا نيمان هه به سه رى په نجه كانش ساز بگه ين، واته: ئاخو مرؤف واتى ده كات ئيمه ئيسكه كانى كؤناكه ينه وه و ناخه ينه وه يه ك؟ به لئى به مزوانه كؤى ده كه ينه وه ده توانين سه ر په نجه كانش سازيكه ينه وه، واته زؤر باش ده توانين كؤى بگه ينه وه، وه مه يلدشمان لئيبت چاكو له پيشوو زيندوى ده كه ينه وه و جوانتر سه رى په نجه كانش ريك ده خه ينه وه و سازى ده كه ين. وه فهرمويه تى: ﴿بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ﴾ نه خير مرؤف هه ر ده يه ويئت تاوان بخاته پيش خؤى. سه عيد له نيينو عه باسه وه وتى: تاوان پيش خؤى ده خات، مواجهه وتى: سوارى سه رى خؤى بووه وه هه ر خه ريكي تاوانه له پيش خؤيه وه په وانه تى ده كات، على كوپى ئەبو ته لحه (طلحه) له نيينو عه باسه وه وتى: بئى دينه و باوه رى به پؤژى هه ژمركردن نيه (الحساب) نينو زه يدش هه ر واى و تووه. ^۱ بؤيه خواى گوره فهرمويه تى: ﴿يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

^۱ الطبرى (۴۸/۲۴).

^۲ الدر المنثور (۴۷/۸) القرطبي (۹۱/۱۹).

^۳ القرطبي (۹۳/۱۹).

^۴ الطبرى (۵۰/۲۴).

^۵ الطبرى (۵۴/۲۴).

ئو دپرسیت پۆزی قیامت که ی دیت؟ واته: ده لیت که ی پۆزی قیامت دادیت؟ وه ئهم پرسیارهش به شیوه یه که ده کات که باوه پی به پۆزی قیامت نیه و به تمانیه پووبدات وه که خودای گوره فرموویته: ﴿وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هٰذَا الْوَعْدَانِ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۱۹﴾ قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَعْرِفُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿۲۰﴾ وه خودای گوره فرموویته لیته دا: ﴿وَإِذَا بَرَأَ الْبَصَرَ ﴿۲۱﴾ کاتیک چاو ئه بلق بوو. ئه بو عمری کوپی عه لا (العلاء) خویندویه تیه وه به ﴿بَرَأَ﴾ به که سری را (الراء) واته: به مؤلفق وه ستا. ئهم ئایه ته ی که فرمووی وه که ئهم ئایه ته وایه که ده فرموویت: ﴿لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ﴿۲۲﴾. واته: به لکو له ترساندا ده پوانن به م لاو به ولاداو هر چاو ده گزین و چاویان له سه رشتیک ناوه ستیت. وه هندیکی تر خویندویانه ته وه به ﴿بَرَأَ﴾ به فه تصی پاکه (الراء) ئهم مانایه گونجاوتره له مانای یه که م واته چاره کان ئه بلق ده بن وه لده که پینه وه له ترسانکی پۆزی قیامت و زه لیلی و دامایان پیوه دیاره له گوره ی و گران و بینینی ئه وه موو نا په حه تیه. وه ده فرموویت: ﴿وَرَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿۲۳﴾ مانگیش گبرا. واته: مانگیش پوناکی نامینیت ﴿وَجُمُعَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ ﴿۲۴﴾ خورو مانگیش له یه کتری کۆکرانه وه. موحاهد وتی: تۆپه ل کرا^۱ پهش بووه وه. وه ئیبنو زهید له تفسیری ئهم ئایه ته دا ﴿وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿۱﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ﴿۲﴾ ی خویندوه وه. وه ریویات کراوه له ئیبنو مسعوده وه که ئهم ئایه ته ی خویندوه ته وه: ﴿وَجُمُعَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ ﴿۳﴾ به فه تصی جیمه که (الجیم) ﴿يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَلَمْ أَكُنْ مَرُوفًا ﴿۴﴾ وه پۆزه ده لیت: پتگی ده ره تانیت کوانی؟ وه ختیک مرؤف به چاوی خوی ئهم کاره ساته ی پۆزی قیامته ی بینی ده یه ویت پابکات ده لیت ئه ی هاوار چی بکه م بۆ کوئی بپوم ئاخو په نایه که شوینتیک نیه خومی تیادا حه شارده م. خودای گورهش ده فرموویت: ﴿كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿۵﴾ نه خیر هیچ په ناگایه که نیه. ئیبنو مسعودو ئیبنو عه باسو سعیدی کوپی جو به یرو که سانی تریش له پیشینه کان (السلف) وتویانه: واته پزگار بوون نیه. وه ئهم ئایه ته وه که ئهم ئایه ته وایه که ده فرموویت: ﴿مَا لَكُمْ مِّن مَّلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِّن نَّكِيرٍ ﴿۶﴾.

^۱ الطبری (۵۴/۲۴).

^۲ ابراهیم (۴۳).

^۳ الطبری (۵۷/۲۴).

^۴ الشوری (۴۷).

واته: ۱. نو پۆژه هیچ په ناتان دهست ناکه ویت و هیچ ئینکاره کتان پی ناکریت. واته هیچ شویتیک نیه خۆتانی تیدا بشارنه وه وه که لیره دا فرموویه تی: ﴿لَا وَزَرَ﴾ واته هیچ شویتیک نیه په نای پی بهرن بویه خودای که وره فرموویه تی: ﴿إِن رَّيكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ﴾ له و پۆژه دا ناراما که هر لای په روه رداگری تویه. نو پۆژه په نا هر په نای خودایه هه موو بل لای نو ده که پتته وه.

کرده رداکانی مرۆڤ له پۆژی قیامه تدا هه موو ده خړیتته بهر دهستی و ناگادار ده کریت لیبی

باشان خودای که وره فرموویه تی: ﴿يَبْئُؤُا الْإِنْسَانَ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ له و پۆژه دا مرۆڤ هه والی پتته درتیت، چی پتته کی به پتت کردوه و چیشی له دوایی به چی ماوه. هه والی ده درتیت چی کردوه له دنیادا له گوره و بچوک کون و تازه له نه وه لی ژیا نه وه تا کۆتایی ژیا ن وه که خۆی فرموویه تی: ﴿وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّرُبُّكَ أَحَدًا﴾ ۱ واته: هه ر کرده وه یه کتان کرد بیت (تیایدا) ناماده یه و په روه رداگارت ستم له که س ناکات. هه ر بویه لیره دا فرموویه تی: ﴿بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ﴾ نه خیر مرۆڤ به ویزدانی خۆی ده زانیت. ﴿وَلَوْ أَلْفٌ مَّعَادِرُهُ﴾ ۲ با که لیکش بربویانو بینیتته وه. واته: شایه ته له سه ر خۆی ده زانیت چی کردوه با بربویانوی زوریش بینیتته وه و له چه پش بکات. وه که خودای که وره ده فرموویتک ﴿أَقْرَأُ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا﴾ واته: (پتی ده و تریت) نامه که ت بخوینه ره وه نه مرق خۆت به سه به حساب که ره سه ر خۆته وه (نه مرق هه ر خۆت موحاسه به ی خۆت بکه). علی کوری نه بو ته لحه (طلحه) له ئیبنو عباسه وه وتی: ﴿بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ﴾ ده لیت: به گوئی و به چاوی و به هه ر دوو دهستی و به هه ر دوو قاچی و به نه ندانه کانی تری له شی ده زانیت. ۳ قه تاده وتی: شایه ته له سه ر خۆی. وه له رپوایه تیکی تر دا وتی: به خودا نه که ره بته ویت ده بینیت زور شاره زایه به که م و کورپی و تاوانی خه لکی ناگای له خرابه و تاوانه کانی خۆی نیه. ده که پتته وه له ئینجیلدا نوسراوه ئی به نیام (بنی آدم) تۆز خۆل له چاوی براهه تدا ده بینیت و دره ختی که وره له چاوی خۆتدا نابینیت؟. موحاهد وتی: ﴿وَلَوْ أَلْفٌ مَّعَادِرُهُ﴾ ۴ با مشت و مریشی له سه ر بکات خۆی باش ده زانیت چی کردوه. ۵ قه تاده وتی: ﴿وَلَوْ أَلْفٌ مَّعَادِرُهُ﴾ ۴ با بربویانوش بینیتته وه به دروه له و پۆژه دا لیبی

۱ الکف (۴۹).

۲ الاسراء (۱۴).

۳ الطبری (۶۲/۲۴).

۴ الطبری (۶۴/۲۴).

وہرناگیریت. ^۱ سودی وتی: ﴿وَلَوْ أَلْفٌ مَّعَازِيرُهُ﴾ با بہ لگہش بیئیتہ وہ وک خودا دہ فہ رموویت: ﴿ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾ ^۲ واتہ: پاشان بہ ہانہ یان ہیج نہ بوو بیجگہ لہ وہی کہ وتیان سویند بہ خودای پەرورہ دگارمان نئیمہ بہ ہیج جزئیک ہاویہش دانہر نہ بووین بقر خودا. وہ دہ فہ رموویت: ﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكَ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا يَأْتِيَهُمْ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ ^۳ واتہ: لہ پورژئکدا خودا ہہ مویان زیندو دہ کاتہ وہ نسا سویندی بڑدہ خون ہہ روہ کو چون سویندیان دہ خورد بقر ئیوہ (لہ دونیادا) وادہ زانن شتئیکیان بہ دستہ وہیہ با بزائن بہ راستی ہہر نہ وانن درؤزن. عہ وفی لہ ئیینو عہ باسہ وہ وتی: ﴿وَلَوْ أَلْفٌ مَّعَازِيرُهُ﴾ ^۴ نہ وہ بقر بیانو ہینانہ وہیہ. شاخو گوئیان لی نہ نبووہ کہ خوی گہ ورہ فہ رموویت: ﴿لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ﴾ ^۵ واتہ: پاکانہ کردنی بی باوہ پان سودیان پیناگہ یہ نئیت. وہ فہ رموویت: ﴿وَأَلْفًا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّاعَةِ﴾ ^۶ واتہ: وہ لہ و پڑدہ دا گوئیایہ لی ملکہ چی ئاپاستہ دہ کہن بڑلای خودا. وہ دہ فہ رموویت: ﴿وَأَلْفًا إِلَى اللَّهِ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ﴾ ^۷ واتہ: جا لہ وکاتہ دا ملکہ چی دہ بن (و دہ لئین) نئیمہ ہیج خرابہ یہ کمان نہ کردوہ. وہ فہ رموویت: ﴿وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾ ^۸ واتہ: سویند بہ خودای پەرورہ دگارمان نئیمہ بہ ہیج جزئیک ہاویہ شی داتہر نہ بووین بقر خودا.

﴿لَا تَحْرِيكَ يَوْمَ لِسَانَكَ لِتَتَّجَلَ بِهِ﴾ ^(۱۱) إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ^(۱۷) فَإِذَا قَرَأَهُ فَانْبِغْ قُرْآنَهُ ^(۱۸) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ^(۱۹) كَلَّا بَلْ يُحِثُّونَ الْعَاجِلَةَ ^(۲۰) وَيَذَرُونَ الْآخِرَةَ ^(۲۱) وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ ^(۲۲) إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ^(۲۳) وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ^(۲۴) تَلْفُظُونَ أَن يَفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ^(۲۵)

^۱ الطبری (۶۵/۲۴).
^۲ الانعام (۲۳).
^۳ المجادلة (۱۸).
^۴ غافر (۵۲).
^۵ النحل (۸۷).
^۶ النحل (۲۸).
^۷ الانعام (۲۳).

فیرکردنی و مرگرتنی نیگا (الوحی)

نمه پرنمای خوی گوره به بقی پیغمبره که ی که چوئنه و نیگایه (الوحی) وهر بگریت له و فریشته یوه که بوی دینیت. چونکه پیغمبر (ﷺ) په له ی ده کردو هه ولی دها پیش برکتی ده کرد له که ل فریشته ی وحی له خویندنه وه ی قورئاندا. خودای گوره فرمانی دا به پیغمبر (ﷺ) کاتیک که فریشته هاته لای نیگای بوی هینا با گوئی لی بگریت و خودا خوی کوی ده کاته وه و ده یکاته ناو دلپه وه، وه بوی ناسان ده کات به و شپوه یه ی که بوی نارووه به جتی بینیت، وه بوی پون ده کاته وه و مانای فیرده کات یه که مجار ده یخاته ناو دلپه وه دوهم جار فیری خویندنی ده کات و سیه م جاریش ماناکه ی بقی پون ده کاته وه بویه فرموویته تی: ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ تۆ زمانی لی مه خه گه پ، تا به په له بیخوینیته وه. واته: قورئان به په له مه خوینیته وه. وه که فرموویته تی: ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ، وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ واته: په له مه که له (خویندنی) قورئاندا له پیش نه وه ی سروش کردنه که ی بۆت ته او بیته وه بللی نه ی پروه درگام زانست و زانیاریم زیاد که. پاشان فرموویته تی: ﴿إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ﴾ چونکه نه رک ی کز کردن و وه خویندنی له سه ر ئیمه یه. ﴿فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَانصتْ لَهُ، فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ هُوَ حَمْدٌ مِمَّا نُسَبِّحُ بِهِ قُرْآنَهُ﴾ چونکه نه رک ی کز کردن و وه خویندنی له سه ر ئیمه یه. ﴿فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَانصتْ لَهُ، فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ هُوَ حَمْدٌ مِمَّا نُسَبِّحُ بِهِ قُرْآنَهُ﴾ واته: گوئی لی بگره پاشان چۆن که بۆت ده خوینیت تۆش بیخوینته وه. ﴿ثُمَّ انصتْ لِحِكْمِ الْآيَاتِ﴾ واته: پاش له به رکردن و خویندنه وه ی بۆت پون ده که ی نه وه و ماناکه ی بقی لیکده ده ی نه وه فیرت ده که ی نه به و شپوه یه ی که ده مانه ویت و بریارماندا وه. ئیمای نه حمده بریوایته تی کردوه له ئیبنو عه باسه وه وتی: پیغمبر (ﷺ) که قورئانی بۆده هاته خواره وه زۆر نار ه حه ت ده بوو هه رد لپوی ده جولاند وتی: ئیبنو عه باس پتی وتم: منیش هه ردوو لیوم ده جولینم وه که چۆن پیغمبر (ﷺ) جولاندویه تی. وه سه عیدیش پتی وتم: منیش هه ردوو لیوم ده جولینم هه روه که چۆن ئیبنو عه باس جولاندویه تی. خودای گوره ئه م ئایه ته ی ناره ده خواره وه ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ واته: کزی ده که ی نه وه له ناو دلتدا پاشان ده یخوینیته وه. ﴿فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَانصتْ لَهُ، فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ هُوَ حَمْدٌ مِمَّا نُسَبِّحُ بِهِ قُرْآنَهُ﴾ واته: گوئی لی بگره و بی ده نگبه. ﴿ثُمَّ انصتْ لِحِكْمِ الْآيَاتِ﴾ پاشان

هر کاتیک جوږه نښل بهاتايه لای پیغمبر (ﷺ) بهو شپوهیه دهیویند که جوږه نښل بوی دهیویند بوخاری و مسلم پیوایه تیان کردوه. بوخاری بهم شپوهیه پیوایه تی کردوه و مختیک جوږه نښل دهاتو لای پیغمبر (ﷺ) بی دنگ دهبوو کاتیک دهپیش دهیویندوه بهو شپوهیه ی که خودای گوره به لینی پی دابو.^۱

هو ی باوړنه بوون به روژی قیامت خوشه ویستی دنیواو له بیر چوونه هو ی روژی دواویه

خودای گوره ده فرموویت: ﴿كَلَّا بَلْ تُبۡسَوۡنَ الْعَاقِلَةَ﴾ نه خیر ټیوه دیاره هر دنیاتان خوش دهویت.

﴿وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ﴾ دواوړیش و لا دهنی. واته: له بهر نه وه باوړ ناهینن به روژی دواوی وه دزایه تی ونیگا راسته و نو قورثانه مه زنه ده کن که خودای گوره په وانه ی کردوه بی پیغمبره که ی (ﷺ) چونکه نه وان هر سرقالن بهو ژیا نه که مو کړتایی دنیواو بی ناگان و هوشیان به دوا پوړوه نیه.

بیینی خودای گوره له روژی دواوی دا

پاشان خودای گوره فرموویته: ﴿وَجۡهٌ یُّوۡمَرُ نَاصِرٌ﴾^۲ نهو پوړه زور پوو هان گه ش دهن. واته:

جوانه و ددره و شپته وه پرشهی لیوه دیت و کیف خوشه. ﴿إِن رَّيۡهَا نَاطِرٌ﴾^۳ چاو ده گپن به رهو په روه رنده ی خویمان. واته: به چاوی خویمان ده بیینن وه ک بوخاری له سه حجه که ی پیوایه تی کردوه (به مزوانه په روه رنده ی خوتان به ناشکرا به چاوی خوتان ده بیینن)^۴ له فرموده ی سه حجا هاتوه که خاوه ن باوړه پان له روژی دواوی دا خودای گوره ده بیینن وه زانایانی فرموده له زور پوړه گاو پیوایه تیان کردوه که بهرگری ناکریت و ناتوانریت برپای پی نه کریت وه فرموده ی نه بو سه عیدو نه بو هوره یه که هم فرمودانه له هر دوو سه حجه که دا هاتوه که هندیک خه لک وتیان: نه ی پیغمبری خود (ﷺ) ناخو په روه رنده مان له روژی قیامت دا ده بیینن؟ فرمووی: نایا خوړو مانگ که هور بهری نه گرتبیت گوماتان هیه له بیینیان؟ وتیان: نه خیر، فرمووی: (ټیوه وه که نه وه خودای خوتان ده بیینن)^۵ وه له هر دوو سه حجه که دا هاتوه له جهریه وه و تی: پیغمبری خودا پونی بی مانگ له شوی چوارده دا فرمووی: (ټیوه په روه رنده ی خوتان ده بیینن وه که چو ن هم مانگ ده بیینن)^۶ وه له سه حجه ی مسلم دا هاتوه له سوه ییوه (صهیب) نه ویش له پیغمبره وه (ﷺ) که

^۱ احمد (۳۴۳/۱) فرموده ی کی سه حجه.

^۲ فتح الباری (۵۴۹/۵۴۷/۸/۳۹/۱)، ۵۵۰، ۵۰۸/۱۳/۷۰۷، مسلم (۳۳۰/۱).

^۳ فتح الباری (۴۳۰/۱۳).

^۴ فتح الباری (۴۳۱/۴۳۰/۱۳)، مسلم (۱۶۷/۱۶۳/۱).

^۵ فتح الباری (۴۲۹/۱۳)، مسلم (۴۳۹/۱).

فرموده‌ی تی: (وہ ختیک خہ لکی بہ ہشت پڑیشتنہ بہ ہشت فرمودی: خودای گہ ورہ دہ فرموویت: شتیکتان دہ ویت بڑتان زیاد بکہم؟ نہ وانیش دہ لین نایا پومانت سپی نہ کردوہ! وہ نایا نہت خستوینہ تہ بہ ہشت! پرگارت نہ کردوین لہ ٹاگر! فرمودی: پہ رده لادہ دریت هیچ شتیکیان پی نہ بہ خشاوہ خوشہ ویشتریت لایان لہ پوانیان بق پہ ورہ رندہ یان ٹوہ زیاد کردنہ کہ بوو پاشان ٹم نایہ تہ ی خویند: ﴿لَّذِیْنَ أَحْسَنُوا الْحُسْنٰی وَزِیَادَةً﴾^۱ (واتہ: بق ٹوانہ ی چاکہ یان کردوہ پاداشتی چاکتر (بہ ہشت) و زیاتریان ہہ یہ (کہ بینینی خودایہ). وہ لہ سہ حیعی موسلم دا ہاتوہ لہ جابرہ وہ لہ فرمودہ یہ کہ یدا: خودا خوی دہ رده خات (خوی نیشان دہ دات) بق خواوہ ن باوہ ران پی دہ کہ نیت^۲ وتہ لہ گڑہ پانی قیامہ تدا. لہ م فرمودانہ وہ دہ کہ ویت کہ خوداناسان دہ پوانن بق پہ ورہ رندہ یان لہ گڑہ پانی قیامہ تداو لہ باخہ کانی بہ ہشتدا. ٹہ گہ ترسی دریزہ پیدانمان نہ بوایہ فرمودہ ی ترمان دہ ہینا لہ م بارہ یہ وہ بہ ہمان وتہ لہ کتیبہ سہ حیعی و سونہ و وسہ نہ دہ کاند، بہ لام بہ جیا جیا لہ ہندیک شویندا لہ م تہ فسرہ دا باسماں کردوہ، یارمہ تیش ہر لہ خوداویہ. وہ ٹم باسہ سوپاس بق خودا کوی زانایانی لہ سہ رہ لہ نیوان ہاوہ لانی پیغہ مبرو (ﷺ) پہ پرہ وانی ٹوانداو پیشینانی ٹم ٹومہ تہ دا (رہ زای خویان لی بیت) ہر وہا پیشہ وایانی ٹمہ متی ٹیسلامی کہ ری نیشاندہ ری خہ لک بوون یہ ک پان لہ سہ ری (متفق علیہ).

یاخیہ کان لہ پڑی قیامہ تدا پویان رہش دہ بیت

خودای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿وَجِئْهُ یَوْمَئِذٍ بِآیْرَةٍ﴾ زڈر پوخساریش لہ و پڑہ دا گرزو تالن. ﴿تَنْظُرٌ أَنْ تَمْلَأَ بِهَا فَاقرَةً﴾ چاوہ پوانن جہ زہ بہ ی کہ مہر شکینیان بہ سہر بیتن. ٹمہ پوی بہ دکارانہ لہ پڑی قیامہ تدا بہ دبہخت و چارہ رہشن. قہ تادہ وتی: ﴿بآیْرَةٍ﴾ واتہ: پوترش وتال.^۳ سودی وتی: واتہ پہنگ گڑاؤ.^۴ ﴿تَنْظُرٌ﴾ واتہ: باوہ پی وایہ. ﴿أَنْ تَمْلَأَ بِهَا فَاقرَةً﴾ مواجد وتی: کارہ ساتی زڈر گران^۵ قہ تده وتی: زڈر خراب، سودی وتی: دہ زانیت کہ لہ ناودہ چیت، ٹیبنو زہ یڈ وتی: دہ زانیت کہ بہ مزوانہ دہ چیتہ ناو

^۱ یونس (۲۶).

^۲ مسلم (۱/۱۶۳).

^۳ مسلم (۱/۱۷۸).

^۴ الطبری (۷۴/۷۴).

^۵ القرطبی (۱۹/۱۱۰).

^۶ الطبری (۷۴/۷۴).

ناگر، وه نم شوینه وهك نمه وایه كه خودای گوره ده فهرموویت: ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾^۱
 واته: پۆژتیک دیت كه چند پویهك سبی دهن وه چند پویهك رهش دهن. وه وهك ده فهرموویت:
 ﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ۖ (۲۸) ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ (۲۹) وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ غَٰرَةٌ ۖ (۳۰) زَهَّابَةٌ قَدَرَةٌ ۖ (۳۱) أُولَٰئِكَ هُمُ الْكٰفِرَةُ ۖ (۳۲)﴾^۲
 واته: زۆد پوخسار له وپۆژدها كه شو جوانن، دم به پیکه نین و شادومانن، وه زۆد پوخسار
 له وپۆژدها ته پ و تۆزبان به سه ره ویه، له داماویدا رهش داگیرسانن، نه وانه نه وانه كه بئ باوه پو
 گوناهاگرو تاوانبارن. وه ده فهرموویت: ﴿رُؤُوسُهُمْ يَوْمَئِذٍ خٰشِعَةٌ ۖ (۳۳) عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ۖ (۳۴) تَصَلَّىٰ نَارًا حٰبِئَةً ۖ (۳۵)﴾^۳
 ﴿تَشْفَىٰ مِنْ عَيْنٍ اٰبِئَةٍ ۖ (۳۶) لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيحٍ ۖ (۳۷) لَا يَسْتَوِيٰ وَلَا يَخْفَىٰ مِنْ جُوجٍ ۖ (۳۸) وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ۖ (۳۹)﴾^۴
 ﴿لِسَعِيْهَا رَاضِيَةٌ ۖ (۴۰) فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۖ (۴۱)﴾ واته: زۆد دم وچاو له وپۆژدها ترسناك و پيساو شه ره مزانن،
 هه ولده رینکی په نجه پۆن، ده چنه ناو ناگری هه ره گه ره وه، ناو ده درین له سه رچاوه ی له كول و هه ره
 گه رم، خۆزراکیان هه ره لپکی حوشتر خۆر (ی ناگرین)ه، نه قه لوی ده دات نه برسیتی لاده بات، زۆد
 پوخسار له و پۆژدها پاراوه (جوان و گه شن) بزین له کوششی خۆیان، وان له به هه شتی به رزو بلندان. له
 وینه ی نم نایه تانه زۆدن.

﴿كَلَّا ۖ اِذَا بَلَغَتِ النَّارَاقَ (۴۲) وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ (۴۳) وَقُلْ اِنَّهُ النَّارِقُ (۴۴) وَاللَّفَبُ النَّاقُ بِالسَّاقِ (۴۵) اِلَٰنَ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ النَّسَاقُ (۴۶)﴾^۵
 ﴿فَلَا صَلٰةَ وَلَا سَلٰةَ (۴۷) وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلٰۤى (۴۸) ثُمَّ ذَهَبَ اِلَىٰ اٰهْلِيْهِ يَتَطَلَّعُ (۴۹) اَوَّلَ لَكَ فَاَوَّلُ (۵۰) ثُمَّ اَوَّلُ لَكَ فَاَوَّلُ (۵۱)﴾^۶
 ﴿اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُّرَكَ سُدًى (۵۲) اَلَمْ يَكْ نَطْلَعْ مِنْ مِّنَىٰ يَتَمَتَّىٰ (۵۳) ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً مُّطْلَقَةً فَسَوًى (۵۴) جَعَلَ مِنْهُ الْاَرْوَاجِيْنَ (۵۵)﴾^۷
 الذِّكْرَ وَالْاُنْحَىٰ (۵۶) اَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَدِيْرٍ عَلٰۤى اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتُوْنَ (۵۷)﴾^۸

کاتی مردن (گیان کیشان) گومان نامینیت

خودای گوره هه والی کاتی گیان کیشانمان ده داتیت كه چند گرن و پر نیش و نازاره خودای
 گوره بهمانه یلیته وه له سه رته ی (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) فهرموویه تی: ﴿كَلَّا ۖ اِذَا بَلَغَتِ
 النَّارَاقَ﴾ نه خیر هه ره به خۆ نازانیت تا مه رگ به رینگی ده گریت. نه گه ره به نه خیر مانا که ی بکه ی واته:
 نه ی وه چه ی نادم لیره ده نیت ده رفه تان نیه باش ده زانیت نه وه ی كه هه والت پیدراوه ناتوانی
 باوه پی بئ نه که یته. وه نه گه مانا که ی به (حقاً) بکه ی واته: به راسی و ناشکرا وه ختیک مه رگ

^۱ ال عمران (۱۰۶).
^۲ عبس (۲۸-۴۲).
^۳ الفاشیه (۲-۱۰).

به‌رینگت ده‌گرت واته: گیانت له له‌شت جیاده‌کاته‌وه. ﴿الترّاقی﴾ جه‌معی تهره‌قوه‌یه (ترقوة) نه‌و پیتاشنه‌یه که له به‌ینی ژیر چه‌ناگو سهر شاندا‌یه. وه‌ک خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْمُلُكُومَ ﴿۸۷﴾ وَأَنْتَ حِينِدِ نَطْرُونَ ﴿۸۸﴾ وَمَنْ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿۸۹﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿۹۰﴾ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾^۱ واته: ده‌ی بوچی کاتیک گیان (ی نه‌خوشه‌که‌تان) ده‌گاته گه‌رو وه‌ نیوه له‌وکاته‌دا ته‌ماشاده‌کن، له‌وکاته‌دا نیمه له‌ نیوه نزیک‌ترین له‌و (نه‌وکه‌سه‌ی له‌سه‌ره مهرگدایه) به‌لام نیوه نیمه نابینن، نه‌سا نه‌گه‌ر پیتانوا‌یه ناکه‌ونه به‌رپر‌سینه‌وه، پوچی (مردوه‌که‌تان) بگپ‌رنه‌وه نه‌گه‌ر پاست ده‌کن. هه‌روه‌ها لی‌رده‌دا فه‌رموویه‌تی: ﴿كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿۹۱﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقِيٌّ ﴿۹۲﴾ وَتَرَاوَيْشَه كَه‌سَی فَرِیَارَه‌س كَیْ یه؟ عیكرمه‌ وتی: له‌ نوشته‌که‌ریك نوشته‌ بکات^۲ هه‌ریه‌مشیه‌یه نه‌بو قه‌لابه (قلابه) وتی: ﴿وَقِيلَ مَنْ رَاقِيٌّ ﴿۹۳﴾ لَه‌ پزیشکیك که بی‌ت به‌هاوریه‌وه پزگاری بکات^۳ وه‌ هه‌روه‌ها قه‌تاده‌و زه‌حاک‌و نیبنو زه‌یدیش وتوویانه. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَلَنْ أَتَّخُذَ الْفِرَاقَ ﴿۹۴﴾ لِیَشِی رِوْنَه‌ کاتِی جیابوونه‌وه‌یه. ﴿وَاللَّفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ﴾ وه‌ قاچ و لول لاق به‌یه‌کدا تالا. علی کوری نه‌بو ته‌لحه (طلحه) له‌ نیبنو عه‌باسه‌وه‌ وتی: کوتا (دواین) پژیی دونیاو یه‌که‌م پژی له‌ پژیی دوا‌یی. واته: نیش‌ونازار دیت به‌سه‌ر ناره‌حه‌تی و نیش‌ونازاردا مه‌گه‌ر که‌سیك خودا به‌زه‌یی خوی بیته‌وه پیتداو بیبه‌خشیت^۴. عیكرمه‌ وتی: ﴿وَاللَّفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ﴾ پوداوی گه‌وره که‌یشت به‌ پوداوی گه‌وره. مواجد وتی: تا‌قی کردنه‌وه دوا‌ی له‌سه‌ر تا‌قی کردنه‌وه. حه‌سه‌نی به‌سری وتی: ﴿وَاللَّفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ﴾ نه‌و دوو لینگه‌ی که‌ لیک ده‌پیتچین^۵ وه‌ له‌ ریوا‌یه‌تیکی تردا له‌ حه‌سه‌نی به‌سریه‌وه وتی: هه‌ردوو لاقی مردووه‌و بی گیانه‌و هه‌لی ناگرن وه‌ختیکیش هه‌بوو ده‌هات و ده‌چوو له‌سه‌ریان^۶ خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِلَىٰ رَبِّكَ یَوْمَئِذٍ السَّاقُ﴾ نه‌و پژی ره‌ پاپیتچکردن به‌ره‌و په‌روه‌رنده‌ی تویه. گه‌رانه‌وه‌و پاشه‌پژی هه‌ر بق لای خودایه. چونکه گیان به‌رز ده‌بیته‌وه به‌ره‌و ناسمانه‌کان خودای گه‌وره‌یش ده‌فه‌رموویت نه‌و به‌نده‌ی منه

^۱ الواقعة (۸۳ - ۸۷).

^۲ الطبری (۷۵/۲۴).

^۳ الطبری (۷۵/۲۴).

^۴ الطبری (۷۶/۲۴).

^۵ الطبری (۷۸/۲۴).

^۶ القرطبی (۱۱۲/۱۹).

بیگه‌ریننه‌وه بۆ سه‌ر زه‌مین. چونکه من له زه‌مین وه‌دیم هه‌یناون وه ده‌شیان گه‌رهمه‌وه بۆ ناو زه‌مین و وه جاریکی تریش ده‌یان هه‌ینمه‌ ده‌روه تییدا. وه‌ك له فه‌رموو ده‌ دره‌زه‌كه‌ی برادا (البراه) هاتوو ه.

خودای گه‌وره‌ش فه‌رموویه‌تی: ﴿وَهُوَ الْغَايُ قَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرَطُونَ ﴿١١﴾ ثُمَّ رُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ﴾^۱ واته: ئه‌و (خودا) زال و ده‌سه‌لا تداره به‌سه‌ر به‌نده‌كانیداو فره‌شتانێكتان بۆ ده‌نیزیت (كه

چاودێرو پارێزه‌رو نوسه‌ری كرده‌وه‌كانتانه) تا كاتی مردن یه‌كێكتان دیت نێردراوه‌كانمان گیانی ده‌كه‌یشن كه هه‌یج سستی و كه‌مه‌رخه‌میه‌ك ناكه‌ن (له‌ كاره‌كانیاندا)، پاشان ده‌گه‌رینه‌وه‌بۆلای خودا كه‌سه‌روه‌ری پاسته‌قینه‌یانه، ئاگادارین فه‌رمانه‌وه‌ی و بپیار هه‌ر بۆ ئه‌وه هه‌ر خواشه‌ لێ پرسینه‌وه‌ی خه‌رتاره له‌ هه‌موو.

باسی ژیانی بی‌باوه‌

خودای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى﴾ نه‌هه‌رگه‌ز بپوای هه‌یناوه نه‌ نوێژی شی کردوه. ئه‌مه‌ باسی ئه‌و خودانه‌ناسه‌یه كه له ژیانی دونیادا باوه‌ری له‌ دلیدا به‌ خودا نه‌بووه و شتی شی کردوه ته‌ هه‌موو کاریکی چاك و پوو له‌ خودا خه‌یری تیدا نه‌بووه له‌ ئاشكرا و په‌نه‌انیدا. بۆیه خودا ده‌فه‌رموویت: ﴿فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى ﴿٣﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ به‌لكو ئایینی به‌دره‌ ده‌زانی و پستی تی ده‌کرد. ﴿ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ

يَسْتَعْجِلُ﴾ پاشان به‌ خۆبادانه‌وه چوو بۆ لای كه‌س و كاره‌كه‌ی. واته: به‌ كه‌یف خۆشی و ده‌ست باوی و بی‌ کاری و بی‌ توانایی ده‌په‌ی بۆلای كه‌س و كاره‌كه‌ی. وه‌ك خودای گه‌وره‌ فه‌رموو یی: ﴿وَإِذَا أَنْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ أَنْقَلَبُوا فَكِهِينَ﴾^۲ واته: وه كاتیكیش بگه‌رانا یه‌ته‌وه بۆلای مال و مندالیان به‌ پێكه‌ننه‌و كاله‌ته‌ پێكردن (به‌ موسلمانان) ده‌گه‌رانه‌وه. وه فه‌رموو یه‌تی: ﴿إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا﴾^۳ إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَجُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا﴾^۴ واته: (چونكه) بێگومان ئه‌و له‌ ناو كه‌س و كاریدا دلخۆش بووه، وه ئه‌و وای گومان ده‌برد كه هه‌رگه‌ز ناكه‌رینه‌وه (لای خودا)، نه‌خه‌یر ونیه! چونكه به‌راستی په‌روه‌ردگاری

^۱ الطوال للطبرانی (۲۳۸).

^۲ الانعام (۶۱-۶۲).

^۳ المطففين (۳۱).

^۴ الانشقاق (۱۳-۱۵).

ئو ئاگاداریوو به‌و. زه‌حاک له ئیبنو عه‌باسه‌وه وتی: ﴿ثُمَّ ذَهَبَ إِلَيْكَ أَهْلِيهِ يَتَطَلَّحُ﴾ واته: به‌فیزه‌وه.^۱ قه‌تاده زه‌یدی کوپی ئەسڵه‌م (اسلم) وتیان: واته (خۆی با ده‌داو)^۲ خۆی مه‌لده‌کیشا. خودای گه‌وره‌ فه‌رمویه‌تی: ﴿أَوَلَيْكَ فَأُولَىٰ﴾ ئەمه‌ بۆ تۆ شیاو‌ترو له‌بار‌تره. ﴿ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ﴾ جار‌یکی تریش ئەمه‌ بۆ تۆ شیاو‌ترو له‌بار‌تره. ئەمه‌ هه‌ره‌شه‌و به‌لێن‌یکی خودای گه‌وره‌یه‌ بۆ ئه‌و بێ دینانه‌ی که‌ باوه‌ریان پێی نیه‌و به‌فیزه‌وه ده‌پۆن به‌پێدا، واته: ئەمه‌ بۆ تۆ شیاو‌ترو له‌بار‌تره‌ که‌ به‌و شیوه‌یه‌ ده‌پۆیت به‌ پێدا که‌ باوه‌رت به‌ وه‌دیه‌ینه‌رت نیه‌. ئەم جۆره‌ قسانه‌ به‌کار‌ده‌هێن‌ری له‌ شیوه‌ی هه‌ره‌شه‌و گالته‌پێ‌کرد‌ندا وه‌ک خودای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویه‌تی: ﴿ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ﴾^۳ واته: (بێی ده‌وت‌ریت) بی‌جێ‌ده‌ چونکه‌ به‌پاستی تۆ به‌ده‌سه‌لات‌و به‌پێزی (گالته‌ی بێ ده‌کریت). وه‌ ده‌فه‌رموویه‌تی: ﴿كُلُوا وَتَمَنَعُوا فَيَلَا إِتْرًا كُفْرًا مَّجْرَمُونَ﴾^۴ واته: (ئهی کافران) بخۆن‌و به‌هره‌مه‌ند‌بین ما‌وه‌یه‌کی که‌م (له‌ دونیادا) به‌پاستی ئێ‌وه‌ تا‌وان‌بارن. وه‌ ده‌فه‌رموویه‌تی: ﴿فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِي﴾^۵ واته: (به‌ بێ باوه‌ریان بلی) ئێ‌وه‌ش جگه‌و له‌ خودا جیتان ویست بی‌ه‌رستن. وه‌ ده‌فه‌رموویه‌تی: ﴿اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ﴾^۶ واته: هه‌ر‌جیتان ویست (حه‌زتان لێ‌کرد) بی‌که‌ن. چه‌ند ئایه‌تی تر له‌م جۆره‌ عبدالرحمانی نه‌سانی پێ‌وایه‌تی کرد‌وه‌ له‌ سه‌عیدی کوپی جو‌به‌یره‌وه‌ وتی: (وتم به‌ ئیبنو عه‌باس) پرسیارم لێ‌کرد له‌باره‌ی ئەم ئایه‌تانه‌وه‌ ﴿أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ﴾^۷ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ وتی: پێ‌غه‌مبه‌ری خودا فه‌رموویه‌تی به‌ ئه‌و به‌ جه‌هل دوا‌ی ئه‌وه‌ی خودای گه‌وره‌ ئەم ئایه‌تانه‌ی نارده‌ خواری‌وه‌: ﴿أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ﴾^۸ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ^۹ ئیبنو ئەبی حاتم پێ‌وایه‌تی کرد‌وه‌ له‌ قه‌تاده‌وه‌ له‌م فه‌رمووده‌ی خودا ﴿أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ﴾^{۱۰} ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ وتی: هه‌ره‌شه‌یه‌ له‌ دوا‌ی هه‌ره‌شه‌ له‌سه‌ریه‌ک گویتان لێ‌وه‌ ده‌بیست‌ن وه‌ وتراوه‌ پێ‌غه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) دوزم‌نی خودا ئه‌و به‌ جه‌هلی گرت‌وه‌ (ده‌ستی گرت‌وه‌ یان جله‌کانی) پاشان فه‌رموویه‌تی: ﴿أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ﴾^{۱۱} ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ دوزم‌نی

^۱ الدر المنثور (۳۶۳/۸).

^۲ الطبری (۸۱/۲۴).

^۳ الدخان (۴۹).

^۴ المرسلات (۴۶).

^۵ الزمر (۱۵).

^۶ فصلت (۴۰).

^۷ النسائی فی الکبری (۵۰۴/۶) فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌.

خودا ئبو جه هلیش وتی: هه‌په‌شه‌م لئ ده‌کە‌ی ئه‌ی محمدا؟ سویند ه‌خودا نه‌تۆ‌ش و نه‌ خودا که‌شت ناتوان ه‌یج شتیک بکه‌ن وه‌ من به‌ریزترین که‌سی ئه‌م شیوه‌یه‌م له‌ نێون ئه‌م دوو کێوه‌دا.

مروۆه‌ به‌ خوڤایی به‌ره‌لا ناکریت

خودای گه‌وره‌ فەرموویه‌تی: ﴿أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾ ئاخۆ مروۆه‌ لای وایه‌ به‌ خوڤایی ویتلای ده‌که‌ن. سویدی وتی: واته‌ زیندوو ناکریته‌وه‌، موجهادو شافیعی و عبدالرحمانی کوپی زه‌یدی کوپی ئه‌سه‌لم (اسلم) وتی: واته‌ نه‌ فه‌رمانی پێ ده‌کریت به‌ چاکه‌ وه‌ نه‌ قه‌ده‌غه‌ی خراپه‌شی لئ ده‌کریت نایه‌ته‌که‌ هه‌ردوو ماناکه‌ ده‌گه‌یه‌نیت، واته‌: به‌ره‌لا ناکریت که‌ لێی نه‌پرسریته‌وه‌ ب ئاره‌زوی خۆی له‌ دنیا هه‌رچی بیه‌ویت بیگات، وه‌ له‌ گه‌ڕیشدا وازی لئ ناهینریت نیت زیندوو ناکریته‌وه‌ به‌لکو به‌پرسیاره‌ له‌ هه‌رشتیک له‌ دنیا ده‌یگات و زیندووش نه‌کریته‌وه‌ له‌ پۆژی دوا‌یی دا له‌به‌رده‌م خودای گه‌وره‌دا ده‌وه‌ستینریت. به‌مه‌ست به‌م نایه‌ته‌ لێره‌دا ئه‌وه‌یه‌ که‌ پۆژی قیامه‌ت دیت و هه‌لامه‌ بۆ ئه‌وکه‌ سه‌ بئ دین و نه‌فامه‌ سه‌رلئ شیواونه‌ی که‌ باوه‌ریان به‌ پۆژی دوا‌یی نیه‌ ده‌یانخاته‌ به‌رچاویان که‌ ئه‌وان چۆن دروستکراون له‌ نه‌بوونه‌وه‌ هاتوونه‌ته‌ ژیان ده‌فه‌رموویت: ﴿أَلَمْ يَكُ نُفُثًا مِّن مَّيِّ يُخْتَلَفُ﴾ ئاخۆ ئه‌و دلوپیک نه‌بوو که‌ ده‌پۆزیت ناو توله‌وه‌؟ واته‌: ئایا مروۆه‌ دلوپیک ناوی پیسی بیزراو نه‌بوو له‌ پشتی پیاوانه‌وه‌ ده‌پۆزایه‌ ناو په‌حمی ژنانه‌وه‌؟ ﴿ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً مُّطَقًا فُسْوًا﴾ پاشان بوو به‌ جه‌لته‌ خوین و دروستی کردو سازی دا؟ واته‌: پاشان بوو به‌ جه‌لته‌ خوین و پاش ئه‌وه‌ی بوو بو پارچه‌ گه‌شتیک پاشان وینه‌ی کیشراو فوو کرا به‌گیانیدا (الروح) بو به‌ مروۆیکی پیک و ته‌واو له‌ش ساغ له‌ نیر یان له‌ مئ به‌ پیریاری خودای گه‌وره‌. بۆیه‌ خودای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿فَعَمَلُ يَتِهِمُ الذِّكْرُ وَالْأَلْحَقُ﴾ ئه‌وسا هه‌ر له‌ تنۆکه‌وه‌ جوته‌ی نێوو مئی دروست کردوه‌. پاشان فەرمووی: ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِرٍ عَلَّ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَانَ﴾ ئاخۆ که‌سیکی وا ناتونیت مردوو زیندوو بکاته‌وه‌؟ واته‌: ئایا ئه‌وکه‌سه‌ی که‌ ئه‌م مروۆه‌ پیک و پیکه‌ی وه‌دی هینتاوه‌ له‌ تنۆکه‌ ئاویکی بیزراو ناتاونیت وه‌ک چۆن یه‌که‌مجار دروستی کردوه‌ جاریکی تر چاکتر یان وه‌ک یه‌که‌مجار دروستی بکاته‌وه‌؟ بۆ هه‌ردوو پاره‌یه‌که‌ خودی گه‌وره‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَبُ عَلَيْهِ﴾ واته‌: ئه‌و (خودا) زاتیکه‌ به‌دیهینانی ده‌ستپیکردوه‌ له‌ پاشان (دوا‌یی) دووباره‌ دروستی ده‌کاته‌وه‌ ئه‌م (دروست کردنه‌وه‌ی دووه‌م) لای خودا ئاسانه‌تره‌. پای یه‌که‌م به‌هیزتره‌ دیارتره‌ که‌ وه‌ک له‌ پێشه‌وه‌ له‌ سوره‌تی (الروم) دا باسی کراوه‌ و پونکراوه‌ته‌وه‌.

پارانہوہ له کوتایی نهم سورهتهدا

نہبو داود پریوایه تی کردوه له موسای کورپی نه بو عانیشه وه وتی: پیاویک نوپزی ده کرد له سر بانه کی خوی وه ختیک نهم نایه ته می خویند: ﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِيرٍ عَلٰٓنَ اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰٓ﴾ وتی: سبحانک قبلی. پرساریان لیکرد له وباریه وه وتی: بیستومه له پیغه مبری خوداوه (ﷺ) وای فرمووه^۱ تنها نه بو داود نهمه فرموده می هیناوه ناوی هاره له کی پیغه مبر (ﷺ) نه هیناوه، نه ناو نه هینانه زیانی نییه.

ته فیسری سورهتی (الانسان)

له مه ککه دا هاتوره ته خواروه

خویندانی سورهتی (السجدة) و (الانسان) له نوپزی به یانیاندا له رپوئی جومه هدا

له پیشه وه باسکرا له سحیحی موسلم دا له نیینو عه باسه وه که پیغه مبری خودا (ﷺ) له نوپزی به یانیاندا له رپوئی جومه هدا (الم - تنزیل) ی (السجدة) و (هل ائی علی لانسان) ی خویندوه^۲.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿اِنَّ عَلَ الْاِنْسٰنِ جِنَّۃً مِّنَ الدّٰهْرِ لَمْ یَكُنْ شَیْئًا مّذْکُوْرًا ﴿۱﴾ اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسٰنَ مِنْ نُّطْفٰتٍ اَمْشٰجٍ بَتَّلِیْهِ

فَجَعَلْنٰهُ سَمِیْمًا بَصِیْرًا ﴿۲﴾ اِنَّا هَدِیْنٰهُ السَّبِیْلَ اِمَّا شٰکِرًا وَاِمَّا کَفُوْرًا ﴿۳﴾

خودای گه وره مروئی وه دی هینا دواي نه وهی که نه بوو

خودای گه وره باسی مروء ده کات که وه دی هیناوه دواي نه وهی که پوزگارک بوو نه و شتیک نه بوو باسی بکریت له لازوی و نزمی خودای گه وره فرموویه تی: ﴿هَلْ اِنَّ عَلَ الْاِنْسٰنِ جِنَّۃً مِّنَ الدّٰهْرِ لَمْ یَكُنْ شَیْئًا مّذْکُوْرًا﴾ بیگومان ماوه یه که له پوزگاره به سر مروءدا تپه پی و نه و شتیک نه بوو باس بکریت. پاشان پونی کردوه ته وه فرموویه تی: ﴿اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسٰنَ مِنْ نُّطْفٰتٍ اَمْشٰجٍ بَتَّلِیْهِ فَجَعَلْنٰهُ سَمِیْمًا بَصِیْرًا﴾ نیمه مروءیمان له تنوکیکی وه دی هینا تا تاقی بکه یه وه، گوئی بیستو سومای دیتنیشمان پیندا. (امشاج) ناویته، (المشج والمشیج) شت ناویته کردن به ناویه کدا. نیینو عه باس وتی: ﴿مِن نُّطْفٰتٍ اَمْشٰجٍ﴾ واته: ناوی پیاوو ناوی ژن کاتیک کرده بیه وه و ناویته ده بیت^۳. پاشان ده گوپیت له باریکه وه بۆ باریکی ترو له حالیکه وه بۆحلیکی ترو له پهنکیکه وه بۆ پهنکیکی تر. عیکرمه و مواهدو حسن و په بیعی

^۱ نه بو داود (۵۴۹/۱) فرموده یه کی سه حیه

^۲ مسلم (۹۹/۲).

^۳ الطبری (۸۹/۲۴).

کوپى نه سيش وتويانه: (الامشاج) ناويته كردنى ناوى پياوه به ناوى زن. ^۱ وه ده فهرموويت: ﴿بَتَلِيهِ﴾

تاقى ده كه ينه وه وهك فهرموويتى: ﴿لَبَلُّوْكُمْ اَنْكُرُ اَحْسَنُ عَمَلًا﴾ ^۲ وه فهرموويتى: ﴿فَجَعَلْنَاهُ سَمِيْعًا بَصِيْرًا﴾

﴿گویتى و چاويشمان پيدا بڼ نه وهى به هوى نه و چاوه گوئى يه وه گوټپرايه لى و بى گوټپرايه لى بکات.

خودا ريگای نيشانداوه يان شوکرانه بڼڼيره يان پى نه زان.

خوداى گوره فهرموويتى: ﴿اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيْلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُوْرًا﴾ خومان ريگه مان نيشانداوه،

جا يان شوکرانه بڼڼيره يان پى نه زان. واته: بومان پونکردووه ته وه و ناشکرمان کردووه بوى و

نیشانمانداوه. وهك ده فهرموويت: ﴿وَاَمَّا ثَمُوْدُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمٰى عَلَى الْهُدٰى﴾ ^۳ واته: وه هوى

سه مودمان پڼنموى کرد به لام نه وان زياتر حه زيان له کوټيرى کرد تا شاره زايى و پڼنموى. وه

ده فهرموويت: ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ ^۴ واته: ريگه ي چاکه و ريگه ي خراپه مان نيشانداوه. نه مهش قسه ي

عیکرمه و عه تيه و (عطيه) نيينو زه ييدو مواهيدو کوى زانايانه (الجمهور). وه خوداى گوره ده فهرموويت:

﴿اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُوْرًا﴾ بپيارى خودا له وه دا يان شوکرانه بڼڼيرو خوشه خته يان پى نه زان و به دبه خته.

وهك له و فهرمووده يه ي که موسلم پيوايه تى کردووه هاتووه له نه بو ماليکى نه شعريه وه (الاشعري) وتى:

پيغهمبرى خودا فهرموويتى: (مه مو مؤؤ به په له گياني خوى ده فرؤشيت يان خوى له نوده بات يان

خوى نازاد دهکات) ^۵.

﴿اِنَّا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِيْنَ سَلَاسِلًا وَاَغْلَالًا وَّسَعِيْرًا﴾ ^۶ اِنَّ الْاَبْرَارَ يَشْرَبُوْنَ مِنْ كَأْسٍ كَانَتْ مِرْاَجُهَا

كَافُوْرًا ^۷ عِيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ يُعَجْرُوْنَهَا تَعَجُّرًا ^۸ يُوْفُوْنَ بِالْاَنذَرِ وَيَخَافُوْنَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِرًّا ^۹

وَيَطْمَئِنُّ الْقَلَمُ عَلَى حَيْوَةٍ مَّشْكِيْنَا وَبَيْمَاتٍ وَّاسِيْرًا ^{۱۰} اِنَّمَا نَطْمَعُكَ لَوَجْهِ اللّٰهِ لَا نُرِيْدُ مِنْكَ جَزْلَةً وَلَا شُكُوْرًا ^{۱۱} اِنَّا نَخَافُ

مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عِيُوْسًا قَطْرِيْرًا ^{۱۲} فَوَقْنَاهُمْ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقْنَاهُمْ نَصْرَةً وَّسُرُوْرًا ^{۱۳} وَجَزَيْنَاهُمْ بِمَا صَبَرُوْا جَنَّةً

وَحَرِيْرًا ^{۱۴}

^۱ الطبرى (۲۴/۸۹/۹۰).

^۲ الملك (۲).

^۳ فصلت (۱۷).

^۴ البلد (۱۰).

^۵ مسلم (۲۰۳/۱).

خودای گه وره ده فہرموویت: ﴿إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا﴾ نیمہ زنجیرو
 توقیقی گہ لیک زورو ناگری بلتیسہ دارمان بؤ بی دینہ کان سازداوہ. خودای گہ وره بسی نو و شتانه دکات
 کہ نامادہی کردوہ بؤ بندہ خرابہ کانی له زنجیرو توقو ناگری بلتیسہ دارناگریکہ کہ له شی
 دہ برتینیت و دہیسوتینیت له ناو جہہ نئمہ دا وک دہ فہرموویت: ﴿إِذْ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلْسِلُ
 يُسْحَبُونَ ﴿۷۱﴾ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ﴾^۱ واتہ: کاتیک باسی نو و شتانهی کرد کہ نامادہی
 کردوہ بؤ خودانه ناسان ناگری بلتیسہ دار دوی نوہ دہ فہرموویت: ﴿الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ
 كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا﴾^۲ ناکارچاکان له بادہیک دہخونوہ، ناویتہ کی له سرچاویہ
 کافورویہ. وہ دیارو ناشکرایہ کہ نو کافورہ چند سارو بونخوشہ وہ نو و شتہ بہ تامانہ شی کہ
 بؤی زاد دہ کریت له بہ ہشت دا. حسن وتی: ساردی کافور له ناو بؤنی زہ نجہ بیلدا (الزنجبیل) بؤیہ
 فہرموویت: ﴿عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا﴾^۳ کاننیکہ عہدانی خودا لو دہ نوشن بہ فیچہ ش
 ہلی دہ قولینن. واتہ: نو و شتہی کہ ناویتہ کراوہ بؤ نو و پیواچاکانہ لو کافورہ نوہ کاننیکہ کہ
 بندہ نزیکہ کانی خودا لئی دہ نوشن. ناویتہ نیو و سافہ توینیتی لی دہ شکینن. بؤیہ (یشرب) مانای
 (بوی) تندیو کردہ ویہ تی بہ موتہ عہد دیوہ وتہی ﴿عَيْنًا﴾^۴ مہنسوب کراوہ له سر تہ میز وہ
 دہ فہرموویت: ﴿يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا﴾^۵ واتہ: دہیگنن تندیو ہر کاتیک حز بکن بؤ ہر شوینیک بیانہ ویت له
 کوشک و تہ لارہ کانندانو وہ له شوینی دانیشتن و کزبونوہ یاندا (التفجير) واتہ ہر لقولینی بہ ردہ وامی.
 وک خودای گہ وره فہرموویت: ﴿وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَنْجِرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَلْبُوعًا﴾^۶ واتہ: وتیان
 ہر گیز باورپ ہی ناہنین ہتا لم زہوی یہ دا کانیاویکمان بؤ ہلنہ قولینیت. وہ دہ فہرموویت:
 ﴿وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا﴾^۷ واتہ: وہ له نیوان نو و دوو باخدا کانیاویکمان ہر لقولاندبوو (بؤ ناوہ دانیان)
 مواجد وتی: ﴿يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا﴾^۸ واتہ: دہیبہن بؤ ہر شوینیک مہ بیان لی بیت. ^۹ عیکرہ مو قہ تادہ ش
 ہر وایان وتووہ. ^{۱۰} سوری (الثوری) وتی: دہیگنن بہ ہر شوینیکدا حزی لی بکن ^۱.

^۱ غافر (۷۲-۷۲).

^۲ الاسراء (۹۰).

^۳ کہف (۳۳).

^۴ الطبری (۶۴/۲۴).

^۵ الدر المنثور (۳۶۹/۸).

کرداری نه‌وانه‌ی ناکار چاکن

خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿يَوْمُنَ بِالنَّذْرِ وَمِثْلُونِ يَوْمًا كَانَ سُوءٌ مُّسْتَطِيرًا﴾ هرچی له خؤ ده‌گرن (له سهر خؤ پیویست ده‌گرن) ده‌یکه‌ن، ترسیشیان له پوژنک هه‌یه که به‌لاکه‌ی بؤ گلا (کشت لا) ده‌ته‌نیت‌وه. خودا په‌رستی ده‌گرن به‌و شیوه‌یه‌ی که خودا فرمانیان پی ده‌کات له نویژو پوژو حج عبادته‌کانی تر وه شو نه‌زانه‌ش که له سه‌ری خؤیانی داده‌نین جی به‌جی ده‌گرن. نیامی مالک وتی: له تلحی (طلحة) کوری عبدالملکی نه‌یلیه‌وه (الایلی) نه‌ویش له قاسمی کوری مالک‌وه قاسمیش له عائیشوه (په‌زای خودای لی بیت) که پیغه‌مبه‌ری خودا فه‌رموویه‌تی: که سیک له سه‌ر خؤی دانا (نه‌زی کرد) که خودا په‌رستی و گوپرایه‌لی خودا بکات با بیکات. وه که سیک نه‌زی کرد که بی فه‌رمانی خودا بکات با بی فه‌رمانیه‌کی نه‌کات.^۱ نیامی بوخاری له وه فه‌رمووده‌ی مالیک‌وه په‌یویه‌تی کردوه.^۲ واز دین له و شتانه‌ی که خودا حرامی کردوه له ترسی شو پوژهی که به‌لاکه‌ی هه‌موو لایک ده‌گرتیه‌وه هیچ که‌س پزگاری نابیت لیی ده‌بیت توش ببیت مه‌گر که سیک خودا په‌حمی پی بکات و به‌زهی پییدا بیت‌وه. نیبنو عه‌باس وتی: شه‌په‌که‌ی بلا ده‌بیت‌وه، قه‌تاده وتی: به‌ه‌موو لایه‌کدا ده‌پوات سویند به‌خودا به‌لای شو پوژه ئاسمانه‌کان و زه‌مین پر ده‌کات.^۳ وه ده‌فهرموویت: ﴿وَيُطِئُونَ أَلْطَمَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مَشْكِبًا وَبَيْمًا وَأَسِيرًا﴾ له و خؤراکه‌ی که خؤیان هه‌زی لیده‌گرن به‌ه‌ژارو به‌ه‌تیوو به‌دیلگیروی ده‌به‌خشن. گو تراوه له به‌ر خاتری (خؤشه‌ویستی) خودا ده‌به‌خشن زه‌میره‌که‌یان که پاندوه‌ته‌وه بؤ (الله) چونکه شیوازی رسته و مانا که‌ی پیکه‌و ته‌واوه. به‌لام گه‌پانه‌وه‌ی زه‌میره‌که‌ی بؤ لای ﴿الطَّمَامَ﴾ پون ترو ناشکرا تره واته: شو خوارده‌نی که خؤیان زؤر ئاره‌زوی ده‌گرن و هه‌زیان لیته‌تی ده‌یه‌خشن نه‌مه‌ قسه‌ی مواهد و موقاتله و نیبنو جه‌ریرش هه‌ر نه‌م رایه‌ی هه‌لبزاردوه.^۴ وه که خودا ده‌فهرموویت: ﴿وَمَا آتَىٰ أَلْمَالِ عَلَىٰ حُبِّهِ﴾ واته: دارایی خؤی بیه‌خشیت له‌گه‌ل نه‌وه‌ی که خؤشی ده‌ویت. وه ده‌فهرموویت: ﴿إِن نَّالُوا الْبِرَّ حَقَّ نَفْسِهِمْ لَمَّا حُبُّوا﴾ واته: نیوه هه‌رگیز به‌خپرو چاکه‌ ناکه‌ن (وه ده‌ستگیرتان نابیت) تا به‌ختی نه‌گرن هه‌ندیک له دارایی یه‌ی که خؤشتان ده‌ویت. له فه‌رمووده‌ی سه‌حیدا هاتوه (چاکترین مال به‌خشین شو مال به‌خشینه‌یه که تو له‌ش ساغ بی‌و

^۱ الطبری (۹۵/۲۴).

^۲ موطناً (۴۷۶/۲). فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه

^۳ فتح الباری (۵۸۹/۱۱).

^۴ الطبری (۹۶/۲۴).

^۵ الطبری (۹۶/۲۴).

هولئ وه دهست خستنی سامان بدهی و به تهمای دهوله مندی بیت و له هه ژاریش بترسیت^۱ واته له و مختهی که سامانت زۆر خوش دهویت و ئیجگار زۆر هه ولئ بۆ ده دهیی و پیویستت پییه تی. بۆیه خودا دهفه رموویت: ﴿وَيَطْمُونُ الْأَعْمَامَ عَلَىٰ حُبِّهِمْ ۖ مُسْكِنًا وَوَيْمًا وَأَسِيرًا﴾ هه تییو هه ژار له پئشووه پون کرایه وه سیفه ته کانسییان باس کران. به لام به دیلگیرا وه سعیدی کوپی جو به یوو هه سن زه حاک و تیان مه به ست پیی نه هلی قبيله به.^۲ ئیبنو عباس وتی: به دیلی نه وان له و کاته دا بت په رسته کان بووه.^۳ به لگه ش دینیتت وه که پیغه مبهری خودا (ﷺ) له پۆژی (به دردا) فه رمانی دا به هاوه له کانی که پیزی دیله کان بگرن. هاوه له کانی پیغه مبهر (ﷺ) خوار دنیان ده دا به دیله کان پیش نه وهی خویمان بیخۆن. عیگره مه وتی: مه به ست پیی کزیله کانه.^۴ ئیبنو جه ریر له بهر گشتگیری نایه ته که وتی: موسلمان و بت په رستیش ده گریته وه.^۵ سه سعیدی کوپی جو به یوو عه تاو (عطاء) هه سن و قه تاده یش هه ر وایان و توهه. پیغه مبهری خودا (ﷺ) نامۆزگاری کردوه که له گه ل دیله کاندایا به چاکی په فطار بگریته چا که یان له گه ل بگریته. دواين شتیک که وه سیه تی پی ده کات ده فه رموویت: (ناگاداری نوژیو نه و که نیزانه بن که له ژیر ده ستاندایه)^۶ مواجد وتی: واته ناگر په رست (المجوس)^۷ وه ده فه رموویت: ﴿إِنَّمَا نَطْمَعُ لِرَبِّهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكَ جَزَلًا وَلَا شُكْرًا﴾ (ئیمه هه ر له راهی خودا) نه م خۆراکه تان ده ده ینیت نه پاداشتیگمان لیتان ده ویت و نه شوکرانه ش. واته: خۆراک ده ده ن به وانه که خویمان هه زی لی ده کن زۆر ناره زویان لییه تی به زمانی حال ده لئین ﴿إِنَّمَا نَطْمَعُ لِرَبِّهِ﴾ واته: له بهر خاترو په زای خودا، ﴿لَا نُرِيدُ مِنْكَ جَزَلًا وَلَا شُكْرًا﴾ واته: هیچ پاداشت و شوکرانه بۆ زۆر گمان ناویت باسی بکن له لای خه لکی. مواجدیو سه سعیدی کوپی جو به یر و تیان: نه وسه سویند به خودا نه مه یان به زمانیان نه و توهه به لام خودای گه وره ناگای له دلایان بووه وه سفیان ده کات له سه ر نه و کاره چا که یان بۆ نه وهی بیته هاندهر بۆ نه و که سانهی که هه ز له و کاره چا که نه ده کن.^۸ وه ده فه رموویت: ﴿إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطًا﴾ ئیمه ترسی په روه رینی خۆمان

^۱ فتح الباری (۳/۳۳۴).

^۲ الطبری (۲۴/۹۷).

^۳ عبدالرزاق (۳/۳۳۷).

^۴ القرطبی (۱۹/۱۲۹).

^۵ الطبری (۲۴/۹۸).

^۶ النسانی فی الکبری (۴/۲۵۸) فه رموده یه کی سه حیجه و سه نه ده کانیشی سه حیجه.

^۷ الطبری (۲۴/۹۸).

^۸ الطبری (۲۴/۹۸).

هه يه له پۆژيكددا كه زۆر توش و نهگهت و پر مه ترسى يه. واته: ئيمه بۆيه ئهم كاره ده كه مين بهلكو
خودا به زيمى بيتوه پيماندا بمانخاته بهر سۆز ميه ره بانى خۆى له و پۆژه ترسانك و توش و نهگهته.
على كوپى ئه بو ته لحه (طلحه) له ئيبنو عه باسه وه وتى: پۆژيكي توش و ته نگه لان و نگهت و پر مه ترسى
دوو رو دريژ^۱ عيكه مه و كه سانى تريش وتويانه: ﴿يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا﴾ واته: خودانه ناس له و پۆژه دا
ناوچاوى ده چيته يه كه (چرچ ده بيت) له نيوان هه روو چاوى دا ئاره قيك ديتته خوار وه كه چه سپ و ايه.^۲
موجاهد وتى: ﴿عَبُوسًا﴾ هه روو ليو هه لقرچاو ﴿قَطَطِيرًا﴾ ناوچاو گرژو رهنگ گۆزان. سه عيدي كوپى
جوبه يرو قه تاده وتيان: له ترساندا رهنگ ده گزيوت و ناوچاو گرژ ده بيت به ينى هه روو نيوچاوان
ديته وه يه كه له سامناكى ئه و پۆژه. ئيبنوزهد وتى: (العَبُوس) واته: شه پ (قَطَطِير) واته: گران و نا په حهت.
هه نديك به دريژى باسى ئاكار چاكان له به هه شتداو ئه و خۆش گوزهرانيه ي كه له به هه شتدايه

خوداى گه وه فه رمويه تى: ﴿فَوَقَّهْمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّهْمُ نَصْرًا وَسُرُورًا﴾ خودا له به لاي ئه و پۆژه
پاراستنى توشى گه شه و خۆشى كردن. ئه مه له بابى جيناس به ليفه ﴿فَوَقَّهْمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ﴾ واته:
پاراستنى له وهى كه لى ده ترسان. ﴿وَلَقَّهْمُ نَصْرًا﴾ توشى بوگه شى و ﴿وَسُرُورًا﴾ دلخۆش بوون ئه مه
پاى حه سنى به سرى و قه تاده و ئه بو عاليه و په يبعى كوپى ئه نه سه.^۳ ئه مه وه كه ئه وه ايه كه خوداى
گه وه فه رمويه تى: ﴿رُجُوعًا يَوْمَئِذٍ مُّسْرِرًا ۝۳۸ ضَٰحِكَةً مُّسْتَبْشِرَةً﴾ واته: زۆر بوخسار هه و پۆژه دا گه شو
جوانن، دم به بيكه نين و شادومانن. چونكه وه خيك دلخۆش بوو پوشى ده گه شيتته وه. كه عى كوپى
مالك باسى كردوه له فه رموده دريژه كه يدا وتى: وه ختيك پيغه مبه رى خودا دلى خۆش بووايه پوى
پرشى ليژه ده هات وه كه پارچه يه كه له مانگ وه عايشه (په زاي خوداى لى بيت) وتى: چومه
خزمه تى پيغه مبه ر (ﷺ) دلى خۆش بوو دم و چاوى بريسكى ليژه ده هات^۴ وه خوداى گه وه
ده فه رمويت: ﴿وَيَرْزُقُهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾ چونكه ئه وان خۆپاگر بوون له پاداشندا به مه شت و
حه ريرى پيدان. واته: به هوى ئارام گرتن يا نه وه خودا به مه شتى بۆ ئاماده كردن و پيى به خشين. واته

^۱ الطبرى (۱۰۰/۲۴).

^۲ الطبرى (۹۹/۲۴).

^۳ الطبرى (۱۰۱/۲۴).

^۴ عيس (۳۸ - ۳۹).

^۵ فتح البارى (۶۵۳/۶).

^۶ فتح البارى (۶۵۳/۶).

شوینیکی نذر فراوان و ژیانیکی نذر خوش و جل‌وبه‌رگی چاک و جوانی پی به‌خشین (ابن‌عساکر) پیوایه‌تی کردوه له ژیانی هیشامی کړپی سلیمانی دارانی (الدرانی) وتی: سوره‌تی «أَنْعَى عَلَى الْإِنْسَانِ» خویندراپوه بۆ ئه‌بو سلیمانی دارانی وه‌ختیک قورنان خوینه‌که که‌یشته نه و شوینه‌ی که ده‌فهرموویت: ﴿وَجَزْنُهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾ وتی: چونکه خورپاگر بوون له‌سهر وازه‌ینان له ناره‌زوه‌کانیان له دونیادا.

﴿مُتَّكِبِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرْبَابِ لَا يُرُونَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا﴾ (۱۳) ﴿وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أَطْرُفُهَا نَزِيلًا﴾ (۱۴) ﴿وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِمَائِمَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا﴾ (۱۵) ﴿قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ مَدْرُورًا لَقِيرًا﴾ (۱۶) ﴿وَسُقُونَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِرْاجِحًا زَجِيغًا﴾ (۱۷) ﴿عِيًا فِيهَا سُسْنٌ سَلْسِيلًا﴾ (۱۸) ﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ أُوتُورًا مُنْتَوَرًا﴾ (۱۹) ﴿وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلَكًا كَافِرًا﴾ (۲۰) ﴿عَلَيْهِمْ ثَابُتٌ سُندِسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ سَرَابًا طَهُورًا﴾ (۲۱) ﴿إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيَكُمْ مَشْكُورًا﴾ (۲۲)

له‌سهر قه‌نه‌فه داده‌نیشن له شوینیکی فینکدا (نه سارده‌وه نه گهرمه) له به‌هشت دا

خودای گه‌وره باسی خه‌لکی به‌هشتمان بۆ ده‌کات له و خوش گه‌زه‌رانیه به‌رده‌وامه‌ی که تئیدان وه ئه‌م هه‌موو چاکه نۆده‌ی که خودا له‌گه‌لی کردوون خودای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿مُتَّكِبِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرْبَابِ﴾ له پئشه‌وه له سوره‌تی (الصافات) دا له و باره‌یه‌وه قسه‌مان کردو بۆ‌چوونی جیاجیا باسکرا که ئایا مه‌به‌ست به (الاتکاء) پاکه‌وتنه یان چوارمشفیه یان شاندا‌دانه یان دانیشته. وه ﴿الْأَرْبَابِ﴾ واته: کورسی و قه‌نه‌فه له شوینی ناماده‌کراوه خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿مُتَّكِبِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرْبَابِ لَا يُرُونَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا﴾ له به‌هشتدا له‌سهر ته‌ختدا پال ده‌که‌ون و نه تینی خۆر ده‌بینو نه‌سه‌رمایی. واته: نه شوینه‌که‌یان گهرمه که ناره‌حت ببن و نه ساردیشه نازاریان بدات به‌لکو به‌ک هه‌وایه و به‌رده‌وام هه‌تا هه‌تایه و لئی ده‌رنانچن.

سینه‌ره‌سه‌ریانه‌وه‌یه‌وه میوه له‌به‌رده‌سته

خودای گه‌وره ده‌فهرموویت: ﴿وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أَطْرُفُهَا نَزِيلًا﴾ سینه‌ری دره‌خته‌کان به‌سه‌ریاندا شۆر‌پی‌وونه‌ته‌وه و میوه‌که‌یان له‌به‌رده‌سته. واته: لقو که لاگانی نزیکه لئیانه‌وه‌وه که‌ی ده‌ستی بۆ ببه‌ن دیته به‌رده‌ستیان کام لقو چله‌ی که نۆر به‌رزه وه ک فه‌رمان به‌ریکی گوێگر وه ک خودای

گوره له نایه تینکی ترده فەرموویت: ﴿وَحَيِّ الْجَنَّةِ دَانٍ﴾^۱ واتە: وه میوه لیکردنه وهی ئه و دوو باخه نزیکه دهسته. وه ده فەرموویت: ﴿قَطْرُهَا دَائِنَةٌ﴾ واتە: که میوهی نزیکه دهسته. موحاهد وتی: ﴿وَذَلَّتْ قَطْرُهَا نَذْلِيلًا﴾ واتە: هه رکاتیک هه لسا ئه ویش بهرز ده بیته وه به ئه اندازهی ئه وکه سه وه هه رکاتیک دانیشته دیته خواره وه هه تاهه دهستی دهیگاتی وه ئه گهه پالکوت دیته بهردهستی تا لیبی بکاته وه به پالکه وتویی بۆیه خودا ده فەرموویت: ﴿نَذْلِيلًا﴾^۲ قه تاده وتی: نه دووره وه نه درکی پتیه به که نه هیلیت لیبی بکهینه وه^۳.

ده فیری زیوو چه ندین په رداخی جوان

خودای گوره ده فەرموویت: ﴿وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِمَائِيٍّ مِّنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا﴾ به ده فیری زیوو چه ندین په رداخی جوانه وه به سه ریانه وه ده گه پین ﴿قَوَارِيرًا مِّنْ فِضَّةٍ قَدْرُهَا نَقِيرًا﴾ شوشه له زیو به ئه ندزهی پتیست ناماده کراون. واتە: خزمه تکار به سه ریانه وه ده گه پین به ده فیری (قاپو قاجاگی) خواردن و خواردنه وه وه که له زیوو چه ندین په رداخی خوانه وه نه لاره وه نه به لئویش به رزیبوه ته وه. خودای گوره ده فەرموویت: ﴿قَوَارِيرًا﴾. ﴿قَوَارِيرًا مِّنْ فِضَّةٍ﴾ (قواریی) ی به که م مه نسوبه چونکه خه به ری (کان) به. واتە: ﴿كَانَتْ قَوَارِيرًا﴾ دووه م مه نسوبه یان له سه ر به ده لیه یان له سه ر ته میز چونکه پونی کردوه ته وه وه که ده فەرموویت: ﴿قَوَارِيرًا مِّنْ فِضَّةٍ﴾ ئیبینو عه باسو موحاهدو حه سه نی به سه ری و که سانی تریش وتووینه: سه بیته زیو له ناو شوشه ی پاک و پوندا^۴ (قواریی) ش نابیت مه گین له شوشه دا نه بیته وه ئه م په رداخانه که زیون له گه ل^۱ ئه وه شدا ئه وه منده ناسکو ته نکه ئه و شته ی له ناویدایه له پشتیه وه ده بینریت که ئه مه ش له دنیادا وینه ی نیه. وه ده فەرموویت: ﴿قَدْرُهَا نَقِيرًا﴾ واتە: له سه ر به ریاری په روه رنده یان ببی که م و زیاد به لکو ئه و شته ناماده کراوه بۆ ئه وه به پیتی تینو شکاندنی خاوه نه که ی. ئه مه مانای قسه که ی ئیبینو عه باسو موحاهدو سه عیدی کورپی جویه یرو ئه بو سالحو (صالح) قه تاده و

^۱ الرحمان (۵۴).
^۲ الطبری (۱۰۳/۲۴).
^۳ الطبری (۱۰۳/۲۴).
^۴ الطبری (۱۰۶/۱۰۵/۲۴).

ئیبینو ئه بزی (أبزی) عبدالله ی کوری عوبهیدی (عبید) کوری عومهیرو (عمر) شهعبی و (شعبی) ئیبینو زهیدو ئیبینو جهریرو که سانی تریش وتویانه^۱ نه مه نیهایه تی حورمت و پزلیتانه.

بادهی (عارق) زه نجهبیل و سهلسه بیل (الزنجبیل والسلسبیل)

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَسُقُونَ فِيهَا كَسًا كَانَتْ زَجَاجًا زَجِيلاً﴾ به و پرداخانه باده نیکان پی ده توشن، ئاویتته که ی زه نجهبیله. واته: ئاکارچاکان دووباره له و پرداخانه ده بنوشن ﴿كَسًا﴾ باده یه که ﴿كَانَتْ زَجَاجًا زَجِيلاً﴾ واته: جاریک باده و کافوری سارد ئاویتته ده کریت بۆیان. جاریکی تر باده که ئاویتته ده کریت به زه نجهفیل (الزنجبیل) که گرمه. بۆنه وهی ههست به خوشی خواردنه وه کان بکه ن. به لام نزیکه کان ئه وانه له ههردوکیان ده توشن به ئاویتته یی و به یی ئاویتته کردن. وه که هه تاده و که سانی تریش وتویانه.^۲ خودای گه وره له پیتشه وه فهرمووی: ﴿عَيْنَا تَشْرَبُ بِهَا عِبَادَ اللَّهِ﴾ وه لیره دا فهرموویه تی: ﴿عَيْنَا فِيهَا سُمٌّ سَلْسَبِيلًا﴾ کانیه که به ناویدا ره وان ده بیته ناوناوه به سهلسه بیل. واته: زه نجهفیل (الزنجبیل) کانیه که (سه رچاوه یه که) له به هه شتدا پتی ده وتزیت سهلسه بیل. عیکرمه وتی: ناوی سه رچاوه یه که له به هه شتدا. موجهاد وتی: بۆیه ناوناوه سهلسه بیل چونکه ره وان و زۆر تیزه. واته: به په له ده روات.^۳

لاوان و خزمه تکار

خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنُورًا﴾ (که هه ر به لاوی ده میننه وه) به سه ریه انه وه ده گه پزین نه گه ر بیانبینیت واده زانیت مرواری پزینندراون. واته: لاوانی به هه شت ده گه پزین به سه ر خه لکی به هه شتدا خزمه تیان ده که ن ﴿مُخَلَّدُونَ﴾ هه ر به لاوی ده میننه وه له یه که ته مه ندان زیاد ناکه ن و ناگه رپزین. ئه و که س مانای واده کات که ئه وانه نه لقه له گوین. واته: (ئه وه نده گوینگه ر) بۆیه ئا به و شیوه یه هیناویتی. چونکه ئه و سیفته هه ر شایه نی لاره بۆ به سالچوو ناشیت. وه خودای گه وره ده فهرموویت: ﴿إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنُورًا﴾ واته: نه گه ر چاوت پبیان بکه ویت کاتیک بلوده بنه وه بۆ جیهه جیکردنی پتویستی سه رۆکه کانیا ن و به ژماره یه کی زۆر به نئوو چاوانی جوان و شیوانی چاکی خۆیا ن و په نگی جل و به رگیان و ئه و خشلانه ی پبیانه وه واده زانی که مروارین پزۆر بلابوونه ته وه ته شبیهی له مه جونتر نیه وه هه یج وینه یه که نیه جونتر بیته له مرواری

^۱ الطبری (۱۰۶/۲۴-۱۰۷/۱)، القرطبی (۱۴۱/۱۹).

^۲ الطبری (۱۰۷/۲۴).

^۳ الطبری (۱۰۸/۲۴).

پېرشژندراو له شوینی چاګدا، خودای گوره ده فرموویت: ﴿وَاِذَا رَاٰتَ تَمَّ رَاٰتَ نَعِيًا وَمُلْكًا كَبِيْرًا﴾ گوره ده بییتو، هر خپرو خوشی ده بییتو و قه لمپه ویکي زږد گوشاد. ﴿وَاِذَا رَاٰتَ﴾ واته: وهختیک ده بییت نهی محمد (ﷺ) ﴿تَمَّ﴾ واته: له ویی لئاو به هشتدا له وه موو خوشیهی که تییدایه وه چند فراوانو به رزو دلکراوه تییدا. ﴿رَاٰتَ نَعِيًا وَمُلْكًا كَبِيْرًا﴾ واته: ده سلائی خودا له ویی زږد گوره یه و قه لمپه ویکي زږد فراوان. له فرموودهی سهیچدا هاتوو که خودای گوره ده فرموویت به دوا بییتین خه لکی نهی تاګر که دینه دهر وه تییدا وه دواترین خه لکی به هشت که ده چنه ناو به هشت به نه اندازهی دنیاو ده نه وهندهی تری دنیا بۆ تۆ. ۱ گه نه مه به خششی خودا بییت بۆ که سیک که نرمترین پلهی ه بییت له به هشتدا نهی رات چونه که به رزترین پله و گوره ترین پلهی ه بییت له لای خودای گوره؟

جلوبه رګو و غسل و زېړ

خودای گوره ده فرموویت: ﴿عَلَيْهِمْ يَابُّ سُدُسٍ خُضْرٌ وَاِسْتَبْرَقٌ وَّحُلُوْا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَّسَقَمَهُمْ رَهْمٌ شَرَابًا طَهُوْرًا﴾ له به ریاندایه به رګی نه رم و تۆلی سه و زکارو پۆشاکي ناوری شمین وه پارژندراوه ته وه به بازی زیو وه په روه ردگاریان شهرابی پاک و ته میزی پی تۆشان. واته: جلوبه رګی خه لکی به هشت ناوری شمی هم په رنګه له وانه سوندس که چاکترین جزوی ناوری شمه وه ک کراسو پۆشاکي سه وزی دره وشاوه که له به ری ده کن به سه ر کراسدا وه ک چون ئیستا خه لکی پۆشاک له به رده کن. ﴿وَحُلُوْا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ﴾ موجیشیان پره له چاکترین زیوی جوان نه مه تاییه ته ندیه کانی تاکار چاکان بوو، به لام نزیکه کان (المقریون) وه ک خودای گوره فرموویته: ﴿يَحْمَلُوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرٍ مِنْ ذَهَبٍ وَّلَوْلَا وَّلِيَّاكُمُ فِيْهَا حَرِيْرٌ﴾ واته: له ویدا به بازی نالتون و مرواری ده پارژندرینه وه و پۆشاکیشیان تییدا ناوری شمه. کاتیک خودای گوره باسی پزاننده وه و جوانی دهر وهی کرد به ناوری شمو زېړی چاک و جوان دوی نه وه ده فرموویت: ﴿وَسَقَمَهُمْ رَهْمٌ شَرَابًا طَهُوْرًا﴾ واته: بادهی پاکیان پی ده توشیت دیوی ناوه و هیان پاکیان ده کاتوره له پق و کینه و نیره یی و نیش و نازارو هم موو خوږه و شتیکی خراب. وه ک پیوایه ت کراوه له گوره ی موسلمانانه وه علی کوپی نه بو تالب (په زای خودای لی بییت) که فرمووی: وهختیک خه لکی به هشت که یشتنه بهر دهر گای به هشت له ویدا پریان ده که یت له دوو سه رچاوه

۱ مسلم (۱/۱۷۳).

۲ فاطر (۳۳).

(کافی) وه که نه وهی پشیمان و ترابیت له سه رچاوه که یان خوارده وه خودای گه وره هرچی نیش و نازاری ناو سکیانه لای ده بات و نامینیت پاشان خویان شورد له سه رچاوه که ی تره ست به گه شه و خۆشی ده که ن، خودای گه وره باسی ده روون جوانی و خۆشی ژانیان ده کات^۱ ده فه رموویت: ﴿إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعِيرًا مُّشْكُورًا﴾^۲ ئه مه پاداشتی ئیوه وه ته قالاتان شایه نی په زامه ندیه. واته: ئه مه یان پی ده و تریت بۆ ریز لیتان و چاکه کردن له گه لیان. وه که خودای گه وره فه رموویت: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْغَالِيَةِ﴾^۳ واته: (پشیمان ده و تریت) بخۆن و بخۆنه وه نرشتان بیت به مزی ئه و چاکانه وه که له پدزانی پابوردوودا کردووتانه. وه دوه فه رموویت: ﴿وَتُودُوا أَنْ تُلَكُمُ الْجَنَّةَ أَوْ رَسُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾^۴ واته: وه بانگیان لی ده کریت ئه و به هه شته ی پشیمان دراوه پاداشتی کاریکه که وا کردووتانه. وه ده فه رموویت: ﴿وَكَانَ سَعِيرًا مُّشْكُورًا﴾ واته: خودای گه وره پاداشتی دانه وه له سه ر چاکه ی که م به پاداشتی گه وره.

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا﴾^(۲۳) فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آيْمًا أَوْ كُفُورًا ﴿۲۴﴾ وَأَذْكُرْ اتَمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿۲۵﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿۲۶﴾ إِنَّ هَذِهِ جُحُودٌ الْعَاجِلَةِ وَيَذْرُونَ وَرَأَاهُمْ يَوْمًا نَفِيلًا ﴿۲۷﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿۲۸﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿۲۹﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿۳۰﴾ يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿۳۱﴾

باسی نارنده خوارده وه قورنان و فه رمان کردن به نارامگرتن و یادی خودا کردن

خودای مه زن منه ت ده کات به سه ر پیغه مبه ره که یدا (ﷺ) به و قورنانه گه وره و پیروزی که بوی په وانه کردووه ده فه رموویت: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا﴾^{۲۳} ئه مه ئه م قورنانه مان ورده و ده و به ش به ش بۆ تو ناردووه. وه ده فه رموویت: ﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آيْمًا أَوْ كُفُورًا﴾^{۲۴} سا خۆت بگره بۆ فه رمانی په روه رنده ت، هه رگیز گوی له وانه مه گره تاوانبار یان پی نه زان. واته: چۆن خودا پیزی لیتگرتن به وهی که قورنانی بۆ ناردی خۆپاگریه له سه ر قه زاو قه ده ری. وه بزانه که خودا کاره کانت

^۱ القرطبي (۴۷/۹).

^۲ الحاقة (۲۴).

^۳ الاعراف (۴۳).

به‌مزوانه به‌چاکی بۆ جی به‌جی ده‌کات. ﴿وَلَا تُطِغْ مِنْهُمْ آيَاتُنَا أَوْ كُفُّورًا﴾ واته: به‌گوئی خودانه‌ناسو دوپوه‌کان مه‌که که‌گه‌ره‌کیان بوو ببنه له‌مپه‌ر له‌به‌ر نه‌و قورئانه‌ی بۆت دیت، به‌لگو به‌رده‌وامبه له‌سه‌رگه‌یاندنی نه‌و قورئانه‌ی که‌له‌لایه‌ن په‌وه‌رنده‌ته‌وه بۆت دیت وه‌ پشت به‌خودا به‌سته بیگومان خودا ده‌تباریزیت له‌خه‌لکی. (الاثم) تاوانبار. واته: له‌دین لاده‌ر به‌کردار. (الکفور) پی‌نه‌زان واته: نه‌وه‌ی که‌به‌دل بی‌دینه. وه‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَذْكُرُ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ هه‌ر ناوی په‌روه‌رنده‌ی خۆت به‌یاد بکه، هه‌موو به‌ره‌به‌یان و نیوارانیش. واته: یادی خودای خۆت بکه له‌نه‌وه‌لی پۆژه‌وه‌و له‌کۆتاییه‌که‌شیدا. ﴿وَمِنَ آيَاتِنَا فَاسْجُدْ لَهُمْ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا﴾ به‌شه‌ویش سه‌جده‌ی بۆ به‌روه‌به‌دریژی شه‌وگاریشدا هه‌ر په‌سه‌ندی پاکی نه‌و بده. نه‌م نایه‌ته‌وایه که‌ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمِنَ آيَاتِنَا فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ واته: (وه‌نه‌ی محمد - ﷺ) له‌به‌شیکی شه‌ودا هه‌سته شه‌ونویژ بکه به‌قورئان خویندن تیایدا نه‌وه زیاده‌نویژی تاییه‌ت به‌تۆیه‌نومید وایه په‌روه‌ردگارت بتگه‌یه‌ننیه‌ت پله‌و جیگایه‌که‌په‌سندکراو. وه‌که‌نه‌م نایه‌ته‌ش وایه که‌ده‌فه‌رموویت: ﴿يَتْلُوهَا الضَّمِيرُ ۝ ۱ ۝ فَرِئِيلٌ إِلَّا قَلِيلًا ۝ ۲ ۝ نَصْفَهُ ۝ ۳ ۝ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ۝ ۴ ۝﴾ واته: نه‌ی نه‌وه‌که‌سه‌ی خۆت داپۆشیوه، شه‌وه‌سته (شه‌ونویژ بکه) مه‌گه‌ر که‌میکی نه‌بیت، نیوه‌ی یان که‌میک له‌نیوه‌ی که‌م بکه‌روه، یانه که‌میک لئی زیاد بکه وه‌ده‌وری قورئان بکه‌روه به‌له‌سه‌رخۆیی (به‌پیک و پیکی).

باسی خۆپه‌خۆشه‌ویستی دونیاو ناگادارکردنه‌وه له‌رۆژی زیندووبوونه‌وه

پاشان خودای‌گه‌وره‌ناپه‌زایی و بیزاری ده‌رده‌بریت به‌رامبه‌ر خودانه‌ناسان و نه‌وه‌که‌سانه‌ی وه‌که‌نه‌وانن که‌پۆژی دووبیان پشت گوئی خسته‌وه‌و پویان کردووه‌ته‌دونیاو نه‌وه‌نده‌خۆشه‌ویست بووه له‌به‌رچاویان هه‌موو شتیکیان له‌بیر نه‌ماوه‌ناره‌زیی دونیا نه‌بیت ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا قَلِيلًا﴾ نه‌وان هه‌ر چه‌زیان له‌دونیا ی بی‌به‌قایه‌و پۆژیکی گران ده‌خه‌نه‌پاش خۆیان‌وه‌واته‌پۆژی قیامه‌ت. پاشان ده‌فه‌رموویت: ﴿مَنْ حَقَّنْ حَلْفَتَهُمْ وَشَدَدْنَا آسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمْتَلَهُمْ بَدِيلًا﴾ نيمه‌وه‌دیمان هینان‌وه‌هه‌موو نازای به‌ده‌نیاماندا پیچاون هه‌ر کاتیکیش چه‌ز بکه‌ین به‌چینیکی وه‌که‌نه‌وانیان ده‌گه‌رین. واته: هه‌رکاتیک بمانه‌ویت له‌پۆژی قیامه‌تا زیندووبیان

۱ الاسراء (۷۹).

۲ المزمل (۱-۴).

ده‌کینه‌وه ده‌یان گورین به شیوه‌یه‌کی تر وه‌دییان ده‌هینینه‌وه. ^۱ نهم دروست کردنه‌ی به‌که‌م جاره نیشانه‌یه له‌سه وه‌دی هینانه‌وه‌یان جاری‌کی تر ﴿وَسَدَدًا أَسْرَهُمْ﴾ نینبو عه‌باس و موجاهدو که‌سانی تریش و توویانه: واته دروستی کردوون و توند به‌ستوونی به‌یه‌که‌وه. ^۲ نینبو زه‌یدو جه‌ریرو و توویانه له‌م نایه‌ته‌دا ﴿وَإِذَا شَتْنَا بَدَلْنَا أَمْثَلَهُمْ بَدِيلًا﴾ واته: گهر مه‌یلمان لئ بووایه خه‌لکی ترمان ده‌هینا غه‌یری نه‌وان. ^۳ وه‌ک خدا ده‌فه‌رموویت: ﴿إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا﴾ واته: نه‌گهر خودا بیه‌ویت ناتانه‌یلتئی نه‌ی خه‌لکینه وه‌ ده‌سته‌یه‌کی تر ده‌هینیت وه‌ خودا مه‌رده‌م به‌سه‌ر نه‌وه‌دا به‌توانایه. وه‌ ده‌فه‌رموویت: ﴿إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۝۶﴾ واما ذَٰلِكَ عَلَىٰ اللَّهِ يَسْرِيرٌ واته: نه‌گهر (خودا) بیه‌ویت له‌ناوتان ده‌بات وه‌ خه‌لکی تازه دینیت، وه‌ نه‌مه‌ش بق خودا کاریکی گران نیه.

قورئان و بیره‌ئینه‌ره‌وه‌یه‌وه‌ی نیشاندیره به‌ یارمه‌تی خودا

پاشان خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا﴾ نه‌مانه وه‌بیره‌ئینه‌ریکن مه‌رکی حه‌ز بکات ریگه به‌ره‌و به‌روه‌رنده‌ی به‌دی ده‌کات. واته: نهم سوهرته وه‌بیره‌ئینه‌ره ﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا﴾ ریگه و شوین وه‌دی ده‌کات. واته: که‌سیک حه‌زبکات شاره‌زا ده‌بیت به‌ قورئان وه‌ک ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ واته: وه‌ نه‌وانه چ زانیکیان ده‌که‌پته سه‌ر؟ نه‌که‌ر باوه‌ریان به‌ئینایه به‌خودا وه‌ به‌پوژی دوا‌یی. پاشان خودای گوره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ حه‌زکردنیش به‌ ناره‌زوی ئیوه نیه، جا مه‌گین خودا حه‌ز بکات، زانای کارزان مه‌ر خو‌یه‌تی. واته: هیچ که‌سیک ناتوانیت خزی شاره‌زا بکات و باوه‌پ بینیت و سود به‌خوی بگه‌یه‌نیت. ﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ خزی زانایه به‌وکه‌سه‌ی که‌ شایه‌نی پئی پئشانده‌نه بوی ناسان ده‌کات و هویه‌کانی بق فه‌راهم دینیت، وه‌کئیش شایه‌نی سه‌رلئ شیوانه له‌پئگا ده‌یترانینیت و لای ده‌دات له‌ پئگای پاست، کارزان و کاربه‌جئ مه‌ر

^۱ الطبری (۱۱۸/۲۴).

^۲ الطبری (۱۱۸/۲۴).

^۳ النساء (۱۳۲).

^۴ فاطر (۱۶-۱۷).

^۵ النساء (۲۹).

خوبه‌تی بویه خودای گوره فرمویه‌تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ پاشن فرمویه‌تی: ﴿يَدْخُلُ مَنْ
بَشَاءً فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ هرکئی حه ز بکات وه بهر به زهیی خوی ده خات، وه بو
نه وانهش ناحه قن سزای به زانی سازداوه. واته: هر کئی مهیلی لی بیت شاره زای ده کات وه هر کیش
مهیلی لی بیت سه ری لی ده شیونیت، هرکه سیکیش نه و پئی نیشاندان که س ناتوانیت سه ری لی
بشیونیت، وه هرکه سیکیش نه و سه ری لی بشیونیت که س ناتوانیت پنگای نیشان بدات.

ته فسیری سوره‌تی (المرسلات)

له مه که کده دا هاتوه ته خواروه

هاتنه خواروه‌تی نه م سورته و خویندن لی نه نوژی مه غریب دا

بوخاری پویایه تی کردوه له عبدالله ی کوپی مه سعوده وه وتی: وه ختیک نیمه له خزمه تی
پیغمبه ردا بوین (ﷺ) له نه شکه و تیکدا له مینا له وکاته دا سوره تی (المرسلات) هاته خواروه
پیغمبه ر (ﷺ) ده یخوینده وه منیش گویم لی ده گرت هر دهمی به قورئانه که وه بو ده یخویند
له وکاته دا ماریکمان لی پهیدا بو پیغمبه ر (ﷺ) فرموی: (نه و ماره بکوئن) په لامارمانداو پویشت،
پیغمبه ر (ﷺ) فرموی: (پزگاری بوو له شه پتان وه ک چون نیوه پزگارتان بوو له شه پی) موسلم
میناوتی له پنگای نه عمه شه وه (الاعمش)^۲ نیامی نه حمده پویایه تی کردوه له نیبو عه باسه وه
نویش له دایکیه وه که بیستویه تی له پیغمبه روه (ﷺ) له نوژی مه غریبدا (المرسلات) ی
ده خویند.^۳ مالک پویایه تی کردوه له نیبو عه باسه وه که نومول فزل (أم الفضل) گوئی لی بو نیبو
عه باس (المرسلات) ی ده خویند وتی: نهی کوپی خوم به خویندن لی نه م سورته یادت خسته مه نه م
دواین سورته بوو که بیستم له پیغمبه ری خوداوه (ﷺ) له نوژی مه غریب دا ده یخویند^۴ له
هر دو سه حیچه که دا هاتوه له پنگای مالک وه به م شیوه یه^۵.

﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۱﴾ فَأَلْمَصْفَاتِ عَصْفًا ۲﴾ وَالنَّشْرِتِ نَشْرًا ۳﴾ فَأَلْمَرْقَاتِ مَرْقَاتًا ۴﴾ فَأَلْمَلَقَاتِ ذِكْرًا ۵﴾ عَذْرًا أَوْ
نُذْرًا ۶﴾ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ۷﴾ فَإِذَا الْتَجْمُمُ طُمَسَتْ ۸﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۹﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ ۱۰﴾ وَإِذَا الرَّسْمُ
أُنْفِت ۱۱﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ۱۲﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِ ۱۳﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۱۴﴾ وَبَلْ يَوْمٍ لِّلْمُكْدِبِينَ ۱۵﴾

۱ فتح الباری (۴/۴۲۷).

۲ مسلم (۴/۱۷۵۵).

۳ احمد (۶/۲۳۸). فرموده یه کی سه حیچه له سه ر مرچی بوخاری و موسلم.

۴ موطن (۱/۷۸). فرموده یه کی سه حیچه.

۵ فتح الباری (۲/۲۸۷)، مسلم (۱/۳۳۸).

سویند خواردن خودا به هندیك له دروستکراوه کانی له سره هاتنی پوزی قیامت

خودای گوره فرمویه تی: ﴿وَأَلْمَسَلَتِ عُرْفًا﴾ سویند به وانهی (یه که له دوی یه) نارداون. ئیبنو نهبی حاتم له نهبو هورهیره وه تی: ﴿وَأَلْمَسَلَتِ عُرْفًا﴾ واته: فریشته کان. پیوایهت کراوه له مسروقو (مسروق) نهبو زوحاو (الضحی) موجهاد له یه کیک له پیواته کاندیاو سودیو په بیعی کورپی نه نس هر بهم شیوه. پیوایهت کراوه له نهبو سالحه وه (صالح) که (والعاصفات والناشرات والفارقات والملقیات) مه بهست پییان فریشته کانه. سهوری (الثوری) وتی له سه له مهی (سلمة) کورپی که هیله وه (کهیل) نهویش له موسلمی کورپی به تینه وه (بطین) موسلمیش له نهبیل عه بیدینه وه (أبی العبیدین) وتی: پرسیارم کرد له ئیبنو مسعود له ﴿وَأَلْمَسَلَتِ عُرْفًا﴾ وتی: ههوا (با) وه هر بهوشیوه یهش وتویانه له ﴿فَالْمَصْنَتِ عَصْفًا﴾^(۱) وَالنَّشْرَتِ نَشْرًا واته: ههوا. ئیبنو عه باسو قه تادهش هر وایان وتووه.^۲ ئیبنو جهزیر جیای کردوه ته وه وتوویه تی: ﴿فَالْمَصْنَتِ عَصْفًا﴾ واته: ههوا وه ک ئیبنو مه مسعودو نه وانهی له سره پای نهون وتوویانه. وه له سره ﴿وَالنَّشْرَتِ نَشْرًا﴾ وه ستاوه و وتوویه تی: ناخو فریشته یه یان هه وایه (بایه) وه که پیشه وه باسکرا. وه له نهبو سالحه وه (صالح) وتی: ﴿وَالنَّشْرَتِ نَشْرًا﴾ واته: باران. زاهیره کهی (الظهر) نه وه یه که خودا فرمویه تی: ﴿الرِّيحَ لَوْحًا﴾^۳ واته: وه بامان نارندوه (به هوی) پیئیزان (بؤ دارو درهختو پوه). وه ده فرموویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بِيَمِينِ يَدَيْ رَحْمَتِهِ﴾^۴ واته: وه نهو (خودایه) زاتیکه بایه کان دهنیریت به موزده دهریش پیش (بارانی) په حمه تی په روه ردگار. وه هر بهوشیوه یه (العاصفات) واته: ههوا (با) وتراوه (عصفت الرياح) وهختیک هه لکاتو دهنگی لیوه بیئت، هه روه ها (الناشرات) نهو بایه ی که هه ور بلاو ده کاته وه له که ناره کانی ئاسماندت چون خودای گوره مه یلی لی بیئت. وه فرمویه تی: ﴿فَالْمَصْنَتِ عَصْفًا﴾ بهو با توندانهش که هه لده کن به هه لکردن. ﴿وَالنَّشْرَتِ نَشْرًا﴾ به وانهش که ده پرئینن. ﴿فَالْمَصْنَتِ قَرَفًا﴾ به وانهش که به چاکی حهق له ناحهق جیاده که نه وه. ﴿فَالْمَصْنَتِ ذَكْرًا﴾ به وانهش که یادی خودا

^۱ الطبری (۱۲۵/۱۲۴/۲۴).

^۲ الطبری (۱۲۵/۱۲۴/۱۲۳/۲۴).

^۳ الحجر (۲۲).

^۴ الاعراف (۵۷).

دهخه‌به‌ر دلانه‌وه. ﴿عَذْرًا أَوْ نَذْرًا﴾ بۆ به‌هانه نه‌هیشتن یان ترساندن. واته: فریشته‌کان. ئیبنو مه‌سعودی ئیبنو عه‌باس و مه‌سروق و مواهد و قه‌تاده و په‌بعی کوپی ئه‌نه‌سو و سویدی و سه‌وری (الثوری) و توویانه.^۱ وه هیچ بۆ چونیکی جی‌اواز نیه لیره‌دا که ئه‌مانه دینه خواره‌وه به فرمانی خودا بۆ سه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کان بۆ جیا‌کردنه‌وه‌ی هه‌ق و ناهه‌ق شاره‌زایی و سه‌ر لی شیوان و حه‌لال و حه‌رام و مینانی وه‌حی بۆ پیغه‌مبه‌ره‌کان (علیهم السلام) بۆ به‌هانه نه‌هیشتن و ترساندن خه‌لکی له تۆله و سزای خودا گه‌ر سه‌ر پیچی فرمانه‌کانی بکه‌ن. وه ده‌فه‌رموویت: ﴿إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَفِّعُ﴾ که هه‌رچی سوێز (گفت) پیده‌دریته هه‌ر دیته‌ جی. ئه‌مه ئه‌و شته‌یه که سویندی له‌سه‌ر خوراره به‌و سویندانه. واته: ئه‌وه‌ی به‌لینتان پیدان پیتی له هاتنی پۆزی قیامه‌ت و فوکرین به که‌له‌شاخداو زیندوکرده‌وه‌ی به‌ده‌نه‌کان و کوکرده‌وه‌ی هه‌موو مرۆف له ئه‌وه‌ل که سه‌وه تا دوا‌ین که‌س له‌یه‌ک شویندا وه پادا‌شت دانه‌وه‌ی هه‌موو که‌سیک به کرده‌وه‌ی خۆی ئه‌وه‌ی چاکه‌ی کردووه به چاکه‌و ئه‌ویش خراپه‌ی کردووه به خراپه‌ی خۆی ئه‌مانه هه‌مووی دیته‌ جی. واته: هه‌ر پوده‌داو گومانی تیدا نیه.

باسی هه‌ندیك له‌و شتانه‌ی که له پۆزی قیامه‌تدا بو‌ده‌دا

پاشان خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذَا النُّجُومُ طُوسَّتْ﴾ سا هه‌رده‌میک ئه‌ستیره‌کان کوژانه‌وه واته: پۆشنا‌ییان نه‌ما. وه‌ک خودا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ﴾^۲ واته: وه ده‌میک ئه‌ستیره‌کان هه‌له‌وه‌رین و که‌وتنه‌خواره‌وه (تاریک بوون). وه ده‌فه‌رموویت: ﴿وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ﴾^۳ وه ده‌میک که ئه‌ستیره‌کان (که‌وتنه‌خواره‌وه) به په‌رشو و بلاوی. وه ﴿وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ﴾ واته: کاتیک ئه‌ستیره‌کان قه‌شان و وه‌ریندرا‌ن و ته‌ره‌کیان بو‌و له هه‌موو لایه‌که‌وه پوخا‌ن و خراپ بوون. ﴿وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ﴾ هه‌ر کاتیکش که‌لین که‌وته ئاسما‌نه‌وه. ﴿وَإِذَا الْبِلَالُ نُفِثَتْ﴾ هه‌ر کاتیکش که چیا‌کان هه‌ژا‌ن و (پاته‌کان) تیک پوخا‌ن. واته: کاتیک که چیا‌کان پۆیشتن و جولا‌ن هیچ پاشما‌وه و تا‌پۆیه‌کیان نه‌ما. وه‌ک خودا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا﴾^۴ واته: (ئه‌ی محم‌د ﷺ) پرسیا‌رت لی ده‌که‌ن سه‌با‌ره‌ت به شاخه‌کان، تو‌ش بلی په‌روه‌ردگا‌ر له بیخیا‌ن دینیت و وردو خاشیا‌ن ده‌کات

^۱ الطبری (۱۲۸/۲۴)، (۱۲۹).

^۲ تکویر (۲).

^۳ الانطار (۲).

^۴ طه (۱۰۵).

نینجا با پېښو بلاویان ده کاته وه. وه فەرموویه تی: ﴿وَيَوْمَ نُسِرُّ الْجِبَالَ وَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَسَرْتَنَّهُمْ فَلَمَّ تَقَارَرُ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾^۱ وه (یادیان بخهروه) پېڙیک که شاخه کان ده یخهینه پیاو پوی زهوی به پونی و ته ختی ده بینیت هه موو (خه لگی) کۆ ده که یه وه وه هپج که سیان به جی ناهیلین. وه ده فەرموویت:

﴿وَإِذَا الرُّسُلُ أَقْنَتْ﴾ هه رکاتیکیش واده بۆ پیغه مبه ران داندرا. عه وفی (العوفی) وتی: کۆ کرانه وه.^۲ نیینو زهید وتی ئەم ئایه ته^۳ وه ک ئەم ئایه ته وایه که خودا ده فەرموویت: ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ﴾^۴ واته: له پېڙیک (بترسن) خودا هه موو پیغه مبه ران کۆ ده کاته وه. موجهاد وتی: ﴿أَقْنَتْ﴾ واته: ناشکرابوونی نهو پېڙه که دین شایه تی تیا ده دهن.^۵ سه وری (الثوری) له مهنسوره وه (منصور) نه ویش له ئیبراهیمه وه وتی: ﴿أَقْنَتْ﴾ به لئین درا (بریاردر) ^۶ وه ک نه وهی مانا که ی له گه ل ئەم ئایه ته یه ک بیت که ده فەرموویت:

﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَتْ بِالسُّعَدَاءِ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾^۷ واته: وه زهوی له وه پېڙه دا به نوری په روه ردگاری پونا ک ده بیته وه وه نامهی کرده وه له بده میان داده نریت و پیغه مبه ران و شایه ته کان ده هینریت وه له نیوانیانا به هه ق دادوهری ده کزیت وه نه وان سته میان لی ناکریت. پاشان فەرموویه تی: ﴿لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ﴾ بۆ کامه پېڙ داواخراوه؟

﴿لِيَوْمِ الْفَصْلِ﴾ بۆ پېڙی هه لاوردن. ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ﴾ چون زانیوته پېڙی هه لاوردن چیه؟

﴿وَلِيَوْمِ يُؤْعَذِ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ نهو پېڙه هاواره له بی باوه پان. خودای گه وره ده فەرموویت بۆ چ پېڙیک داواخراوه؟ پیغه مبه ران (علیهم السلام) هه تا پېڙی قیامه ت دیت. وه ک خودا ده فەرموویت: ﴿فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفًا وَعِدَّهِ رَسُولُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾^۸ يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ عَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ

وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿ واته: جا وا گومان مه به خودا نهو به لئینهی داویتی به پیغه مبه رانی به دی

^۱ کهف (۴۷).

^۲ الطبری (۱۲۹/۲۴).

^۳ الطبری (۱۳۰/۲۴).

^۴ المائدة (۱۰۹).

^۵ الطبری (۱۳۰/۲۴).

^۶ الطبری (۱۳۰/۲۴).

^۷ الزمر (۶۹).

^۸ ابراهیم (۴۷-۴۸).

ناهنیت به پاستی خدا خاوهن دهسه لاتی توله سینه، له پوژنکدا که ثم زهویه دهگرویت به زهویه کی
 ترو ناسمانه کانش (دهگروین به ناسمانی تر) نوسا هموو له گروپه کانیاں دینه دهره وه دهره که ون
 بۆ خودای ته نیای به سر هموو شتیکیا زال. نو پوژه پوژئی هه لاواردنه (جیاکردنه وه) وه ک خودای
 گوره فرموویته: ﴿لِیَوْمِ الْفَصْلِ﴾ پاشان خودای گوره باسی گوره یی و سه ختی نو جیاکردنه وه
 دهکات ده فرموویت: ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا یَوْمُ الْفَصْلِ ﴿۱۱﴾ وَبِیَوْمِذِ لَمُکْدِیْنِ ﴿۱۲﴾ واته: هاواره له و پوژده دا بۆ بی
 باوه پان له جه زه به و توله ی خودا.

﴿أَلَمْ تُهَبِّکَ الْأَوَّلَیْنَ ﴿۱۱﴾ ثُمَّ نُنْعِمُهُمُ الْآخِرَیْنَ ﴿۱۲﴾ کَذَٰلِکَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِیْنَ ﴿۱۳﴾ وَبِیَوْمِذِ لَمُکْدِیْنِ ﴿۱۴﴾ أَلَمْ
 نَخْلُقْکَ مِنْ مَّاءٍ مَّهِیْنٍ ﴿۱۵﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّکِیْنٍ ﴿۱۶﴾ إِنَّ قَدْرَ مَعْلُومٍ ﴿۱۷﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِیْرُونَ ﴿۱۸﴾ وَبِیَوْمِذِ
 لَمُکْدِیْنِ ﴿۱۹﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ کَفَّاتًا ﴿۲۰﴾ أَحِبَّاءَ وَأَمْوَاتًا ﴿۲۱﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رِوْاسٍ شَمْعَاتٍ وَأَسْقَيْنَاکُمْ مَاءً فُرَاتًا ﴿۲۲﴾
 وَبِیَوْمِذِ لَمُکْدِیْنِ ﴿۲۳﴾

بانگ کردن بۆ په نندو ناموژگاری وهرگرتن له و تواناو دهسه لاتی خودایه

خودای گوره ده فرموویت: ﴿أَلَمْ تُهَبِّکَ الْأَوَّلَیْنَ﴾ نه ی نئمه پیشینه کانمان قه نه کرد؟ واته:
 له وانهی که باوه زیان نه بوو به پیغه مهران (علیهم السلام) دزایه تی نه و په یامه یان ده کرد که بۆ
 هینابوون. ﴿ثُمَّ نُنْعِمُهُمُ الْآخِرَیْنَ﴾ هر نه وه شمان له گه ل پاشینه کانیاں کرد. که نه مانهش وه ک
 نه وانهی پینشو و ابوون. بۆیه خودا فرموویته: ﴿کَذَٰلِکَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِیْنَ﴾ هر نه و کارهش به
 تاوانباره کان ده که یین. ﴿وَبِیَوْمِذِ لَمُکْدِیْنِ﴾ نو پوژه هاواره له بی باوه پان. ئیبنو جه ریر وتویه تی.
 پاشان خودای گوره منته دهکات به سر دروست کراوه کانیدا وه دی هینانیاں دهکاته به لگه بۆ زیندوو
 کردنه وه یان جارێکی تر ده فرموویت: ﴿أَلَمْ نَخْلُقْکَ مِنْ مَّاءٍ مَّهِیْنٍ﴾ ناخو ئیوه مان له ناویکی بی بایه خ
 وه دی نه هینا؟ واته: ناویکی لاوازی بیزارو له به رامهر تواناو دهسه لاتی خودا وه که فرمووده که ی
 بسری کورپی جیباشدا (بسر بن جحاش) هاتوو که ئیمامی نه حمده ریوایه تی کردوو پیغه مهران (ﷺ)
 فرموویته که خودای گوره ده فرموویت: (نه ی نه وه ی ئاده م چون من به بی دهسه لات ده زانی من
 ترم دروستکردوو له وینه ی نه مه) ^۲ له تنوکیک ناو. ﴿فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّکِیْنٍ﴾ له جیبه کی به تودا جیمان

^۱ الطبری (۲۴/۱۳۶).
^۲ احمد (۴/۲۱۰).

نه کرده وه؟ واته: له ناو په حمدا کۆمان کردووه ته وه که شوینو و جیکای ناوی بیاوو ژنه که هر بۆ نه وه داندراوه و ناماده کراوه چونکه هه لئ ده گریته و ده بیاریزیت وه ده فه رموویت: ﴿إِنَّ قَدْرَ مَعْلُومٍ﴾ تا ماوه یه کی دیاریکراو. واته: بۆ کاتیکی دیاریکراو تا شه ش مانگ یان هه تا تو مانگ. بۆیه خودای گه وره ده فه رموویت: ﴿فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ﴾ خو توانیمان ئای که چه نده چاکمان توانی. ﴿وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ الْمَكْذِبِينَ﴾ نه و بۆژه هاواره له بئ باوه پان. پاشان ده فه رموویت: ﴿أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا﴾ نه دی زه مینمان نه کرده جیی کۆبوونه وه؟ ﴿أَحْيَاءَ وَأَمْواتًا﴾ بۆ ژیانو بۆ نه مان؟ ئیبنو عه باس وتی: ئیعه کۆبووین له زه میندا. موجهاد وتی: مردوو هه لده گریته هیه شوینتیکی دیارنامینیت و نابیندریت. ^۲ شه عبی (الشعبی) وتی: ناوه وهی زه مین بۆ مردوو هه کانتان و سهروه وه ش (پشتی) بۆ زیندوو هه کان. ^۳ قه تاده و موجهادیش هر وایان و تووه. ^۴ ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا رِوْاسٍ شَمِخَاتٍ وَأَسْفِنَاكُمْ مَاءً فَرَاتًا﴾ هر له ویشدا چه ند چپای به رزمان دامه زرانو ناوی خو شمان پئ تو شاند. واته: کئوه کانتان داکو شاند له ناو زه میندا بۆ نه وهی نه رات و نه جو لیت، ناوی سازگارو خو شمان پئ تو شین له هه وره کانه وه یان له سه رچاوهی (کانیاوی) ناو زه مین. ﴿وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ الْمَكْذِبِينَ﴾ نه و بۆژه هاواره له بئ باوه پان. واته: هاوار بۆ نه وکه سهی که بیر له م درستکراوانه ی خودا ده کاته وه که هه مووی به لگه ی گه وره یه له سه ر ده سه لاتی خودای مه زن دوا ی نه وه هر له سه ر بئ باوه ری و خودانه ناسی خو ی هر به رده وامه .

﴿انطِقُوا إِلَىٰ مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ﴾ (۹) انطِقُوا إِلَىٰ ظِلِّ ذِي تِلْكَ شَعْبٍ (۳) لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ (۳۱)
 إِنَّمَا تَرَىٰ بُشْكُرًا الْقَصْرِ (۳۲) كَأَنَّهُ جُمَلَةٌ صُفْرٌ (۳۳) وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ الْمَكْذِبِينَ (۳۴) هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ (۳۵) وَلَا يُؤذِنُ لَهُمْ قَاعِدْرُونَ (۳۶) وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ الْمَكْذِبِينَ (۳۷) هَذَا يَوْمٌ الْفَصْلِ جَمْعُكُمْ وَالْأُولَىٰ (۳۸) فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا (۳۹) وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ الْمَكْذِبِينَ (۴۰)

^۱ الطبری (۱۳۴/۲۴).

^۲ الطبری (۱۳۴/۲۴).

^۳ الطبری (۱۳۴/۲۴).

^۴ الطبری (۱۳۵/۱۳۴/۲۴).

راییچ کردنی (په‌وانه‌کردنی) تاوانباران بۆ شوینه‌کانیان له ناو جه‌ه‌ننهم دا وه هه‌ندیك لهو سزایانه‌ی که تیاپه‌تی

خودای گه‌وره باسی ئه‌و خودانه‌ناسو بئ باوه‌پانه‌مان بۆ ده‌گه‌یژته‌وه‌و که باوه‌پیان نه‌بووه به زیندووبوونه‌وه‌و پاداشت و به‌ه‌شت و جه‌ه‌ننهم که له پۆژی قیامه‌تا پتیاان ده‌وتریت: ﴿أَنْطَلِقُوا إِلَىٰ مَا كُنْتُمْ بِهِ تَكْدِبُونَ﴾ وه‌پئ بکه‌ون به په‌وشتیک که به درۆتان ده‌زانی. ﴿أَنْطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلِّ ذِي تَلْحُثِ شَمْبٍ﴾ به‌په‌وه‌بچن به‌ره‌و سنبه‌ریکی دوکه‌لیکی سئ چوکه‌له. واته: بلیسه‌ی ناگره وه‌ختیک به‌رزده‌بیته‌وه ده‌پوات به ئاسماندا به دوکه‌لیکی نۆره‌وه که به گه‌وره‌یی و به هیزی ناگره‌که دوکه‌له‌که ده‌بیت به سئ به‌شه‌وه‌و بلاو ده‌بیته‌وه. ﴿لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهِ﴾ سنبه‌ر نادات و موقیش له گر وه‌لانادات. واته: سنبه‌ری دوکه‌له به‌رامبه‌ر بلیسه‌ی ناگر له راستیدا خۆی سنبه‌ر نیه بلیسه‌ی ناگریش ناگه‌یژته‌وه، واته: نایانپارێزیت له بلیسه‌ی ناگر. خودای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿تَرَىٰ بِشَكَرٍ كَالْقَصْرِ﴾ به‌پاستی دۆزه‌خ په‌ریشکه‌ی وه‌ها ده‌هاوێزیت کۆشک ئاسایی. واته: په‌ریشکه‌ی ئه‌و ناگره ده‌فه‌ریت و ده‌پوات به ئاسماندا به ئه‌ندازه‌ی کۆشک. ئیبنو مه‌سعود وتی: وه‌ک کۆشکی داخراو. ^۱ ئیبنو عه‌باس و موحاهد و قه‌تاده و مالک له زه‌یدی کوپی ئه‌سه‌مه‌وه (اسلم) که‌سانی تریشه‌وه هیناویانه که وتوویانه: واته په‌یشکی دار. ^۲ ﴿كَانَهُ جَمَلٌ صُغْرٌ﴾ به‌ره‌ودوا ده‌پۆن ده‌لیی و شتری زه‌ردن. واته: وه‌ک و شتری په‌ش. موحاهد و حسن و قه‌تاده و زه‌حاک و توویانه، ئیبنو جه‌ریرش هه‌مان پای هه‌یه. ^۳ ئیبنو عه‌باس و موحاهد و سه‌عیدی کوپی جو به‌یر و تیاان: ﴿جَمَلٌ صُغْرٌ﴾ واته: کورسی (حه‌بلی) که‌شته‌کان بوخاری په‌ویابه‌تی کردووه له ئیبنو عه‌باسه‌وه (په‌زای خودایان لی بیت). ﴿إِنَّمَا تَرَىٰ بِشَكَرٍ كَالْقَصْرِ﴾ وتی: ئیتمه ستونمان (کۆله‌که) به‌رز ده‌کرده‌وه به ئه‌ندازه‌ی سئ بال، زیاد له سئ بال بۆ خانوو به‌رز ده‌کرده‌وه ناومان ده‌برد به (القصر)، ﴿كَانَهُ جَمَلٌ صُغْرٌ﴾ کورسی که‌شتی کۆده‌کرایه‌وه هه‌تا وه‌ک (اوساط الرجال) ی لی ده‌هات. ^۴ ﴿وَبَلِّغْهُمْ يَوْمَئِذٍ لِلَّذِينَ كُنْتُمْ لَكُمْ كَذِبِينَ﴾ ئه‌و پۆژه هاواره له بئ باوه‌پان.

^۱ الطبری (۱۶۲/۲۴).

^۲ الطبری (۱۳۸/۲۴).

^۳ الطبری (۱۴۱/۱۳۹/۲۴).

^۴ فتح الباری (۵۵۶/۸).

تاوانباران توانای قسہ کردن و رؤیشتنه پیشہ و مو بیان و ہینانہ وہیان نیہ

پاشان خودای گہ ورہ دہ فرموویت: ﴿هَذَا يَوْمٌ لَا يَظْمُونَ﴾^۱ نہ مہیڈ پڑڈیکہ بی باوہ پان ناتونن قسہی تیدا بکن. ﴿وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْدِرُونَ﴾^۲ ریگہی بھویانوشیان نادہن. واتہ: توانای قسہ کردنیان نیہ، ریگاش نادرین بھویانو بیننہ وہ چونکہ بپاری خودا ہاتہ جی و ئو کارہ ساتہ ہات بہ سہ ریاندا بہ موی ناہقی کاری خویانہ وہ کہ ناتوانن قسہ بکن وہ گورہ پانی مہ حشر مہ مہ جڑہیہ، جاریک بہ شیوہیہ کہ جاریکی تر بہ شیوہیہ کی ترہ و خودای گہ ورہ باسی ئو مہ مو گورہ پانکاریانہ دہ کات کہ پودہ دات نہ مہ ش نیشانہی زرد گرانہ و نارہتی و زمین لہ رزہ و ترسانکی ئو پڑڈہ دہ گہیہ نیت. بویہ خودای گہ ورہ مہ مو باسیک لہ م باسانہ دہ فرموویت: ﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾^۳ ئو پڑڈہ ہاوارہ لہ بی باوہ پان. وہ دہ فرموویت: ﴿هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْتُمْ وَالْأُولَى﴾^۴ نہ مہیڈ پڑڈی مہ لاواردنہ، نیوہ مان لہ گن پیشینان کڑ کردہ وہ. ﴿فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا﴾^۵ سا نہ گہر فیلتیکتان مہیہ نہ نجامی بدن. نہ مہ قسہی خودای گہ ورہ کہ لہ گن بہ ندہ کانی خویدا دہ یکات دہ فرموویت: ﴿هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْتُمْ وَالْأُولَى﴾^۶ واتہ: خودای گہ ورہ بہ دہ ستہ لاتی خوی کویان دہ کاتہ وہ لہ شوینیکدا بانگہر پیتیان دہ گہیہ نیت و دہ بیندین. وہ دہ فرموویت: ﴿فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا﴾^۷ مہ پڑڈہیہ کی توندہ و بہ لیتیکی راستہ. واتہ: نہ گہر توانیتان خوتان پزگاریبکن لہ دہ ستم لہ فرمانم دہ رچن دہ برون دہ رچن بہ لام نیوہ ئوہ تان لہ دہ ست نایات و ناتوانن وہ کہ خوی فرموویہ تی: ﴿يَمْشَرُ الْمِجَنِّ وَالْإِنْسَ إِِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَفْذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَافْذُوا لَا تَفْذُوتَ إِلَّا بِسُلْطَنِ﴾^۸ واتہ: نہی کڑمہ لی جنوکہ و نادہمی نہ گہر توانیتان دہ رچن لہ بہ شہ کانی ٹاسمان زہوی دہ سا بچن ناشتوانن لییان دہ رچن مہ گین بہ دہ سہ لاتہ وہ. وہ دہ فرموویت: ﴿وَلَا تَصْرُوهُ شَيْئًا﴾^۹ واتہ: نیوہ ش ہیج زیانیک بہ خودا ناگہیہ نن. وہ لہ فرموودہیہ کدا ہاتوہ: (نہی بہ ندہ کاتم نیوہ ناتوانن بگن بہ و ٹاستہی سودم پی بیخشن وہ ناتوانن بگن بہ و ٹاستہی کہ زہرہ لہ من بدن)^{۱۰}. ﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾^{۱۱} ئو پڑڈہ ہاوارہ لہ بی باوہ پان.

۱ الرحمن (۲۳).

۲ ہود (۵۷).

۳ مسلم (۱۹۹۴/۴).

﴿إِنَّ الْمُنْتَفِينَ فِي ظِلِّ وَعِثُونَ﴾ (۱) ﴿وَفَوْكَ مِمَّا يَسْتَهْوُونَ﴾ (۲) ﴿كُلُوا وَأَشْرَبُوا هَيْتَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (۳) ﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ (۴) ﴿وَلِيَّ يَوْمِئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (۵) ﴿كُلُوا وَتَمَنَعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرِمُونَ﴾ (۶) ﴿وَلِيَّ يَوْمِئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (۷) ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَرَكَتُمْ﴾ (۸) ﴿وَلِيَّ يَوْمِئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (۹) ﴿فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ﴾ (۱۰)

پاشه پوژی له خوداترسان (المتقین)

خودای گه وره ده‌فرموویت: ﴿إِنَّ الْمُنْتَفِينَ فِي ظِلِّ وَعِثُونَ﴾ نه‌وانه‌ش که له خوداترسن له نیتوانی سنبه‌ران و کانیان. خودا باسی به‌نده له خوداترسه‌کانی ده‌کات له پوژی قیامه‌تدا نه‌وانه‌ی فه‌رملانه‌کانی نه‌ویان به‌جی هیناوه‌و نه‌وشتانه‌ی که خودا هه‌رامی کردوه‌ه لئی وه دور دور بوون ده‌پوینه ناو باخاتیکه‌وه که کانی زوری تیدایه به پیچه‌وانه‌ی نه‌وکه‌سانه‌ی که به‌دب‌ه‌خت و چاره‌په‌شن وان له سنبه‌ری په‌شی بزگن وه ده‌فرموویت: ﴿وَفَوْكَ مِمَّا يَسْتَهْوُونَ﴾ میوه‌هاتیش هه‌رچه‌نده هه‌زی لی بکن. واته: له جزری میوه‌هات هه‌رکاتیک هه‌زی لی بکن له‌به‌رده‌ستیاندایه. ﴿كُلُوا وَأَشْرَبُوا هَيْتَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ نه‌مه‌ش پاداشتی نا‌کارتان، سا بخون و بخونه‌وه، نوشی گیانتان. واته: خودا بق پوژوو چاکه‌کرن له‌گه‌لیان نه‌مه ده‌فرموویت پاشان جاریکی تریش هه‌والیان ده‌داتی و ده‌فرموویت: ﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ نیعه ناوا پاداشتی نا‌کارچاکان ده‌ده‌ین. واته: نه‌مه پاداشتی نیعه‌یه بق نه‌وکه‌سانه‌ی نا‌کارچاکن. ﴿وَلِيَّ يَوْمِئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ نه‌و پوژه‌هاواره له بی باوه‌پان.

هه‌رپه‌شه له‌وکه‌سانه‌ی که باوه‌پیان به پوژی قیامه‌ت نیه

خودای مه‌زن ده‌فرموویت: ﴿كُلُوا وَتَمَنَعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرِمُونَ﴾ نیوه‌ش گزوی تاوانباران! بخون و که‌میک پابوین. خودا پووی فه‌رمایشی ده‌کاته نه‌وکه‌سانه‌ی که باوه‌پیان به پوژی سزاو توله نیه هه‌رپه‌ش‌ه‌یان لی ده‌کات به‌و پوژه‌ی که به‌لینی پی داون ده‌فرموویت: ﴿كُلُوا وَتَمَنَعُوا قَلِيلًا﴾ واته: ماوه‌یه‌کی زود که‌م و کورد بخون و پابوین. ﴿إِنَّكُمْ تُجْرِمُونَ﴾ واته: نیوه‌ن تاوانباران پاشان پاپیچ (په‌وانه) ده‌کرین بوناو نه‌و جه‌ه‌ننه‌مه‌ی که باسکرا. ﴿وَلِيَّ يَوْمِئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ نه‌و پوژه‌هاواره له بی باوه‌پان. وه‌ک خودای گه‌وره ده‌فرموویت: ﴿لَمَّا نَسَطْنَاهُمْ إلیٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾ واته: که‌میک نازونیمه‌تیاان پی ده‌ده‌ین (له‌ دونیا) له پاشان ناچاریان ده‌که‌ین که بپوینه ناو سزای

۱ لقمان (۲۴).

سه خته وه. وه ده فهرموويت: ﴿قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿۱۱﴾ مَتَّعَ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿۱۲﴾ واته: (نهى موحه ممد (ﷺ) بلى به راستى نه وانى كه درو هه لده به ستن به ناوى خوداوه (هرگين) رزگار نابن، (چونكه) به هره و پابوار دنيكى كه م له دونيادا (به سر ده بن) پاشان بؤلاى نيمه يه كه پانه وه يان نينج پنيان ده چيژين سزاي نذر توند به هوى نه وهى كه بپوايان نه هينا (تا مردن). وه ده فهرموويت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿۱۳﴾ نه گهر كه ستيك پنيان بليت: كپنوش به بن، كپنوش نابن. واته: وه ختيك فهران بكرايه به و خودانه ناسه نه فامانه كه نويز بكن و كپنوش به بن بؤ خودا له گه ل موسلماناندا به يه كه وه (به جه ماعت) فيزيان ده كرو كپشنوشيان نه ده برد بويه خوداي گوره فهرموويه تى: ﴿وَيَلِّقُ يَوْمَئِذٍ الْمَكْذِبِينَ ﴿۱۴﴾ نه وورژه هاواره له بيتيا وه ران. پاشان فهرموويه تى: ﴿فِي أَيِّ حَدِيثٍ بَعَدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۵﴾ ده سا نه وان پاش قورئان به كام قسه بپوا ده كن؟ نه گهر به م قورئانه باوه پ ناكن به چ قسه يه كى تر باوه پ ده كن. وه ك خودا ده فهرموويت: ﴿فِي أَيِّ حَدِيثٍ بَعَدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿۱۶﴾.

سوره تى (النباء)

له مه كه كدا هاتو وه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿۱﴾ عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ ﴿۲﴾ الَّذِي هُوَ فِي مَخْلُقُونَ ﴿۳﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿۴﴾ تَوَكَّلَا سَيَعْلَمُونَ ﴿۵﴾

وه لامى نه و بتپه رستانه نه داته وه كه باوه ريان به هاتنى پؤذى قيامت نيه، خوداي گوره له وه لامى نه و بتپه رستانه ي كه له يه كتريان ده پرسى له باره ي پؤذى دوايى و باوه ريان پى نه بو ده فهرموويت: ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿۱﴾ واته: نه وه له چى پرسيار له له يه كترى ده كن! نه و بين بپوايانه ﴿عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ ﴿۲﴾ واته: له وه دنگ و باسه مزنه پرسيار ده كن ﴿الَّذِي هُوَ فِي مَخْلُقُونَ ﴿۳﴾ واته: كه نه وان تنييدا جياوان، يانى: خه لكى له سه رى دوو رايان هه يه: يه كيكيان باوه رى پى ي هه يو نه وى تريان بپواي پى نيه، پاشان خوداي گوره هره شه ده كات له و كه سانه ي باوه ريان به پؤذى قيامت نيه و نه فهرموويت: ﴿كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿۴﴾ واته: نه! باپه شيمان بنه وه، له مه ولا تى ده كن ﴿تَوَكَّلَا سَيَعْلَمُونَ ﴿۵﴾ واته: دووباره ده ليم: نه! له مه ولا تيننه گن.

﴿أَنْزَجْنَا الْأَرْضَ مَهْدًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ أَوْدَادًا ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَيَّنَّا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا لَكُمْ لُجَاً وَمَهَابًا ﴿١٣﴾ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً نَبَّاحًا ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلْنَا أَلْفَاظًا ﴿١٦﴾﴾

یاسی هندی لهدهسه لاتی خودا وهك نیشانه یك لهدهسه لات و توانای لهسر زیندو کردنه وهی پاش مردن جاریکی تر خوی گه وره نه و توانا گه وهی دهرده خات له وه دیه پتانی نه و شته که موینه و سرسوپه پته رانه ی که نیشانه یه له توانایی و له وهی که مهیلی لی بیت له باره ی پڑی دواپی.

نه فهرمویت: ﴿أَنْزَجْنَا الْأَرْضَ مَهْدًا﴾ واته: نه دی نیمه نه زمزمینه مان نه کردوته رایخ! یانی: پامان خستوه بؤ گیانله به ران و پامان هیناوه و وه ستاوه بڑیان، ﴿وَالْجِبَالَ أَوْدَادًا﴾ واته: که ژو چیاکانیشمان کردوه به میخ، یانی کردومانه به سینگیك چوه به ناو زویدا دامان کوتاوه تا بوهستی و نه له رزئی به و شتانه وه که له ناویا یه تی.

دیسان نه فهرمویت: ﴿وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا﴾ واته: نیوه شمان جوت وه دی هینا، یانی: به نیرینه و میننه تا ناره زوتان له یه ک ببی وه مندالتان لی پهیدا ببی، وهك له نایه تیکی تردا نه فهرمویت: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً﴾ واته: وه له نیشانه کانی نه وه یه که بؤی دروست کردوون له (په گه زی) خوتان هاوسهریک بؤ نه وهی نارام بگرن له لایدا وه

خوشه ویستی و به زهیی خستوته نیوانتان. وه نه فهرمویت: ﴿وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا﴾ واته: وه خه ویشمان کرده هؤی حه سانه وه تان، یانی بؤ نه وهی بوهستی و پشوو بدن له وه مووه هاتوچوو ماندوبوونه به دواپی بڑیوی له پڑدا، وینه ی نه م نایه ته له پیشه وه له سوره تی فورقاند ا هاتوه. ﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا﴾ واته: وه شه ویشمان دانا بؤ پڑشاک، یانی به تاریکی و ره شیه که ی خه لکی داده پڑشی، وهك نه فهرمویت:

﴿وَاللَّيْلَ إِذَا يَغْشَى﴾ واته سویند به شو که خور داده پڑشن. قه تاده له م نایه ته دا که خودا نه فهرمویت:

﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا﴾ نه لی: یانی هؤی حه سانه وه. وه پاشان خودای گه وره نه فهرمویت اودا ﴿وَجَعَلْنَا

النَّهَارَ مَعَاشًا﴾ واته: پڑویشمان کرده هؤی زیان، یانی پووناک و پڑشنکه روه بؤ نه وهی خه لکی ببین و بچن کاری خویان به جی ببین له بازرگانی و نیشکردن و بڑیوی وه دهسته پینان و هره شتیکی تر ﴿وَبَيَّنَّا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا﴾ واته: له سهروشتانه وه حهوت ناسمانی به هیزمان دروست کرده، که فراوان و به رزو پڑکن و به چنده ها نه ستیره ی وه ستاوو گه پڑک پازاوه ته وه ﴿وَجَعَلْنَا لِرِجَالٍ وَهَابًا﴾ واته: وه چرای زؤد

پرشنگدارمان وه دی میتا، واته خوری پوناک که پوئشنایه کی نهدات به دانیشتونای هموو نم سه رزمینه. وه نه فرمویت: ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا﴾ واته: له وه ورانه که بارانیاں پیویه ناوی به خویمان نارذوته خواره وه (داپژاند) عه لی کوپی ئبو تلحه ئه لی: له ئیبینو عه باس وه ﴿مِنَ الْمُعْصِرَاتِ﴾ واته: له هوره وه، عیکریمو ئه بولعالیه و زه ححاک و حه سن وره بیعی کوپی ئه نس و سه وریش هر وایان وتوه. ئیبینو جه ریریش ئم پایه ی ه لبرژار دوه. فه پاء وتویه تی: ئه وه وره ی که بارانی پیویه دهستی نه کردوه به بارین. وه کو ئه مه ی که خدا ئه فرمویت ﴿اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِسُ سَحَابًا مِّبَسُطًا فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَرَّى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ﴾ واته: خوا زانیکه ئه وایان ده نذیرت بؤ ئه وه ی هوره کان بجولئینن و بگه پئینن ئینجا ئه وه وره خوا چون بیه وی بلای ده کاتوره به ناسماندا وه ئه وه (هوره) ده کاته پارچه یه ک کویان ده کاتوره له سر یه کتر ئینجا ده بیینی قه تره قه تره ی باران له نیوانی هوره که وه ده باریت. وه خدای گوره ئه فرمویت: ﴿مَاءً ثَجَّاجًا﴾ موجه میدو قه تاده وره بیعی کوپی ئه نس ئه لئین یانی: به خو پ داپژان. سه وری ئه لئیت: واته: بارین به دوای یه کدا ئینو زهید ئه لئیت: واته: بارانی زور. له وه فرموده یی پیغه مبر ﴿وَالَّذِي يَنْفَعُ الْغُلَامَ إِذَا كَانَتْ عَذْرَاءً تُبْتَغَىٰ﴾ که فرموی به و ژئی که توشی نه خۆشی ژانته ماتبو به لۆکه خۆت بیسته یانی لۆکه ی بؤ دابنی، نافره ته که ئه لئیت: ئه ی پیغه مبر ی خودا ﴿وَالَّذِي يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ مِنْ دَرَجَةٍ مَعَنُومَةٍ﴾ خویتم گئی زوره به خو پ دیت، ئه مه ئه وه ئه گه یه نی که به کاره یانی (النج) بؤ ناوی خوپی برده و امی زوره کار ده یئیری (والله اعلم). وه پاشان خدای گوره ئه فرمویت: ﴿لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا﴾ واته: به سه وری و ته پی بخوریت ﴿وَجَنَّتْ﴾ واته: دارستان و باغچه له به ربومی جودا و جودو هه مه رنک به تام و بونی جیاجیا با هموو له یه ک شوئینشدا بیت له زه ویدا، بؤ ئه مه یه فرمویته دارستانی چوپر، ئیبینو عه باس ئه لئیت: چر و پر به یه که وه. ئه م ئایه ته وه ک ئه و ئایه ته وایه که خدای گوره ئه فرمویت: ﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مَّتَجَوَّرَتْ وَجَنَّتْ مِنْ أَعْنَابٍ وَزَّرَعٍ وَغَيْظٍ صِنَوَانٍ وَعِزٍّ صِنَوَانٍ يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَجِدٍ وَنُفْضَلٍ بَعْضًا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأَكْثَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ واته: وه له زه ویدا چند پارچه ی له پال یه کتریدا هن هروه ها باخاتی تری و ره زو کشتوکال و (باخاتی) دارخورمای دوو قه د (یه ک بنج) و یه ک قه د هموو یان به یه ک ئا و ئا و ده درین که چی باوی هندیکیانی داوه به سه ر هندیکی تریاندا له خوارندا به پاستی له واندا چند نیشانه ی رهون هه یه بؤ ئه وانه ی تیده گن و بیر ده که نه وه.

﴿إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَتَنَا ﴿۱۷﴾ يَوْمَ بُفَعُ فِي الْأَصْرِ فَأَتَوْنَا أَوْجَابًا ﴿۱۸﴾ وَفِيحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿۱۹﴾ وَسِيرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سُرَابًا ﴿۲۰﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿۲۱﴾ لِلظَّالِمِينَ مَتَابًا ﴿۲۲﴾ الَّذِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿۲۳﴾ لَا يَدْخُلُونُ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿۲۴﴾ إِلَّا حِيمًا وَغَسَاقًا ﴿۲۵﴾ جَزَاءً وَفَاءًا ﴿۲۶﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿۲۷﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿۲۸﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿۲۹﴾ فَذُرُّوهُمْ فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿۳۰﴾﴾

تہ فیسری پڑھی ہہ لاواردن و پروا دہ کانی بہ دہریژی

خودای گہ ورنہ فرمویت: ﴿إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَتَنَا﴾ واتہ: بیگومان پڑھی ہہ لاواردن کاتی بؤ دیاری کراوہ ﴿يَوْمَ بُفَعُ فِي الْأَصْرِ فَأَتَوْنَا أَوْجَابًا﴾ واتہ: نئو پڑھی فوو دہ کری بہ کہ لہ شاخدا نئوسا پؤل پؤل دین و خودای گہ ورنہ ہوالی پڑھی ہہ لاواردنتان دہداتی نئو پڑھیش پڑھی قیامہ تہ، کاتہ کای دیاریکراوہ لی زیادو کہم ناکریت، خودا خڑی بہین ہیج کہسن کاتہ کای نئزانن، وک خڑی نئو فرمویت: ﴿وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ﴾ واتہ: وہ نئمہ دوی ناخین مہ گہر بؤ کاتیکی دیارو بہرچاوہ ﴿يَوْمَ بُفَعُ فِي الْأَصْرِ فَأَتَوْنَا أَوْجَابًا﴾ موحامید نئولیت: واتہ کولمہ ل کولمہ ل، نیبنو جہریر نئولیت: واتہ ہموو گہ لیک لہ گہ ل پیغہ مبرہ کہ یا دیت، وک خودای گہ ورنہ نئو فرمویت: ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ بِأَمْلِهِمْ﴾ واتہ: بیریان بخنہ و نئو پڑھی کہ نئمہ ہموو نادمیہ ک بانگ دہ کین بہ ناوی پیغہ مبرہ کہ یا نئوہ (بہ ناوی بہ یا مہ کہ یا نئوہ). بوخاری پیوایتی کردوہ لہ تہ فیسری نئم نایہ تہ کہ خوی گہ ورنہ نئو فرمویت: ﴿يَوْمَ يُفْعُ فِي الْأَصْرِ فَأَتَوْنَا أَوْجَابًا﴾ واتہ: ہر نئو پڑھی کہ فوو کرا بہ کہ لہ شاخدا، نئوسا پؤل پؤل دینن. نئو ہورہ بیرہ نئولیت: پیغہ مبرہ ﴿﴾ نئو فرمویت: نئیوان ہردو فوہ کہ چلہ وتیان: چل پڑھی؟ فرموی: نالیم، وتیان: چل مانگہ؟ فرموی: نالیم، گوتیان چل سالہ؟ فرموی: نالیم؟ پاشان فرموی: خودای گہ ورنہ ناسمانوہ بارائن نئو بارینن مروفہ کان سوز نئو بنہ وہ وک چؤن پاقلہ سوز نئو بیتوہ، ہموو شتیکی مروفہ نئو فوٹی نئو سیکیک نئو بیت کہ نئویش کلینچکہ یہ (عجب الذنب) خہ لکی لہ وہ پیکدیتہ وہ لہ پڑھی پہ سلانا ﴿وَفِيحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا﴾ واتہ: وہ ناسمان (لہ ہموو لایہ کہ وہ) کرایوہ و بوویہ دہرگا. یانی چہ ند پنگایہ دہ کریتہ و بؤ دابہ زینی فریشتہ کان. ﴿وَسِيرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سُرَابًا﴾ واتہ: کہ ژہ کانیش لہ شوینی خویان خڑینارون، وک نئم فرمودہ یہی خودا کہ نئو فرمویت: ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ﴾ واتہ: وہ شاخہ کان وک خوردی شیکراوہ یان لیدیت. وہ ہر وہ ما لہ نایہ تیکی تردا نئو فرمویت: ﴿وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدًا وَهِيَ تَمْرٌ مَرٌّ

السَّحَابِ ﴿۱﴾ واته: وه نو کټیو چپایانه ده بښی وا دهرانی دامه زراون (له شویڼی خوښاندا) کاتن فوو کرا به که په نادا چپاکان وه کو پوشتنی هور ده پوڼ. وه لیره دا نه فهرمویت: ﴿فَكَانَتْ سَرَابًا﴾ واته: نه وهی نه پوانی بزی ههست ده کات شتیکه وه ک ناو، که چی ناویش نیه، پاشان نامینیت. وه کو خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَسْتَلُوْكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّيْ نَسْفًا ﴿۱۰۵﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿۱۰۶﴾ لَا تَرَىٰ فِيْهَا عِوَجًا وَّ لَا اَمْتًا﴾ واته: (نهی موجه ممهه!) (ﷺ) پرسپارت ن ده کن سه بارهت به شاخه کان تو ش بلن په روه ردگار له بیخیان دینن و وردوخاشیان ده کات، نینجا په رشو بلاویان ده کاته وه، نینجا پڼک و ساف بیناو و گژوگیا ده بیلتته وه، هیچ جزه لاری و به رزی و نرمیه کی تیدا نابینی. وه نه فهرمویت: ﴿وَيَوْمَ نُسِرُّ الْجِبَالَ عَنَّا وَرَى الْاَرْضَ بَارِزَةً﴾ واته: وه یادیان خه روه وه پوڅی که شاخه کان ده خه ینه پڼ و پووی زهوی به پوونی و ته ختی ده بښی. وه پاشان نه فهرمویت: ﴿اِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا﴾ واته: به راستی دوزه که مینی بی بیویانه، واته بوسه یه و ناماده کراوه ﴿الطَّغْيٰنِ مَبَابًا﴾ واته: بوسه بزئوه کان جیی که پانه وه یه ﴿الْبٰثِنِ فِيْهَا اَحْقَابًا﴾ واته: تیدیا ده میننه وه هه زاران سال (ماوه یه کی زور) واته له ویدا ماوه یه کی زور گیرده خون خالیدی کوپی معدان نه لیت: نه م نایه ته وه ک نه وه فهرموده ی خودایه که نه فهرمویت: ﴿اِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ﴾ واته: مه گه نه وه که سه ی په روه ردگارت بیه وی بژ کومه لی یه کتابه رسته نیبو جه ریر پیویه تی کردوه، نیبو جه ریریش له سالمی وه رگرتوه، نه لیت: گویم له جه سن بو پرسپاری ن کرا له م فهرموده خودای گوره ﴿الْبٰثِنِ فِيْهَا اَحْقَابًا﴾ نه لیت: (احقاب) بیجگه له هتا هتا یی له ناگر هیچی تر نیه. به لام گوتراوه (حُقب) حه فتا ساله وه موو پوڅی که وه ک هزار ساله له و سالانه ی نیره که نه یژمیرن. سه عیدله قه تاده وه نه گوازته وه که ووتویه تی: خودا نه فهرمویت: ﴿الْبٰثِنِ فِيْهَا اَحْقَابًا﴾ نه م کورتای نایهت هه حوقبیک رابورد حوقبیک تر به داویدا دیت وه نه لیت: حوقبیک هه شتا ساله. په بیعی کوپی نه نه س نه لیت: ﴿الْبٰثِنِ فِيْهَا اَحْقَابًا﴾ بیجگه له خودا هیچ که س ژماره ی نه حقاب نازانی، وه پتی وتوین: که یه ک (حقب) هه شتا ساله. وه سالتیک سن سه دو شهست پوڅه وه هه پوڅک هزار ساله له و سالانه ی که نئمه نه یژمیرن. نیبو جه ریریش پیویه تی کردوه. خودا نه فهرمویت: ﴿لَا يَذُوْنَ فِيْهَا بَرْدًا وَّ لَا شَرَابًا﴾ واته: له ویدا نه فینکی و ساردی ده چوڼ نه خواردنه وه. واته له دوزه خدا نه فینکیان ده ست نه که ویت و نه خواردنیکی خو ش ده خون، بویه خودا نه فهرمویت: ﴿اِلَّا حَمِيْمًا وَّ عَسَاقًا﴾ واته: مه گین ناوه کول و زوخاو. نه بولعالیه نه لیت: ناوه کولی له فینکی و خواردنه وه ی

خوشی له زوخاو جیا کرده توه (هلاورنوه) په بیعی کوی نه سیش هر وی وتوه. تاوه کول (حَمِيم) کوتا ترین پله ی گ رمی و کولانه، وه زوخاویش (عَسَاق) بریتی یه له زوخاوو شاره ق و زام و فرمیسک که نه ونده ساریو بونی پیسه کهس له توانیدا نیه و بهرگی ناگری (خودا بمان پاریزی لئی بهرهمی خوی)، وه پاشان نه فرمویت ﴿جَزَاءٌ وَفَاءٌ﴾ واته: پاداشی دهریتته وه به پیی کرده و بیان. یانی: نه می که پیی گه یشتن له م سزایه به رانبه ری کرده وه ناشیرینه کانی خویانه که له دنیا نه بیان کردن. مواهیدو قه تاده و کهسانی تر هر و ایان وتوه. پاشان خودا نه فرمویت: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا﴾ واته: چونکه نه وان به تما نه بون لپرسینه وه یک هه بن، واته: باوه بیان نه بوو که رُوَيْتِكَ دیت لپرسینه وه بیان له گل دا ده کړیت و پاداشتی کرده وه کانیان وهرده گرن ﴿وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا﴾ واته: نایه ته کانی نیمه بیان به دروده زانی، واته: به لگو نیشانه کانی خوی گوره بیان به درق ده زانی که په وان می کردبوو بؤ پیغه مبر (سوره) نه فرمویت: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا﴾ واته: له کاتیکدا هه موو شتی کمان هه ژمار کردوو له سهریان (به نوسین). واته ناگامان له هه موو کرده وه کانیانو نوسیو مانه له سهریان، زوو پاداشتیان نه دینه وه نه گر چاک بوو به چاکو نه گر خرابیش بوو به خرابه. وه پاشان نه فرمویت: ﴿فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا﴾ واته: نینجا بچون سزای خوتان هیچتان بؤ زیاد نا که بن سزا نه بیت. یانی: به دروزه خیه کان دهرتری: بچون نه و ناگری له ناویدان سزاشتان بؤ زیاد نه که بن. قه تاده ریوایه تی کردوه له نه بوو نه یویی نه زدیوه نه ویش له عه بدلای کوی عومره وه که نه لیت: له م نایه ته تووندتر دانه به زیوه ته خواره وه بؤ چه هه نه میه کان ﴿فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا﴾ نه لیت: نه وانه هه تا هه تابه له سزابدان.

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٢١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٢٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَزْرَابًا ﴿٢٣﴾ وَأَسْوَاحًا ﴿٢٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً مِّن

رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٢٦﴾

سهرکه وتنی گه وره بؤ پاریز گارانه (المتقین)

خودای گوره باس و هه والی نه و خوشبه ختانه مان بؤ ده کات وه نه وه ی بؤی ناماده کردن له ری زوخوشی به رده وام، وه که نه فرمویت: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ مَفَازًا﴾ واته: بؤ پاریز گارانشی جیگه ی به ناوات گه یشتن هه یه. نینبو عه باس و زه حاک نه لین: باخی رازوه قه تاده و مواهیدنه لین: گه یشتن به ناوات و رزگاریان بوو له ناگر. دیاره لیره دا قسه ی نینبو عه باس به جتن تره، چونکه پاش نه م نایه ته نه فرمویه تی: ﴿حَدَائِقَ﴾ واته: باخت، واته: باخی خورما و غیره ز خورما ﴿حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا﴾ واته: باخت وه هه موو جوړه تر ی یه ﴿وَكَوَاعِبَ أَزْرَابًا﴾ واته: وه کچانی تازه م م ک کردوی هاوته من، واته سپی

مه مک خپ، ئیبنو عه باس و مواهیدو که سانی تریش وایان وتوه ﴿وَكَايِبٌ﴾ واته: مه مک خپن، مه مکیان شوپ نه بوه ته وه، چونکه کیژن و خۆشه ویست و هاوته مه نن. وه کر له پیشه وه باس کرا له سورته واقیعه دا. وه نه فه رمویت: ﴿وَأَسَادَهَا قَا﴾ واته: وه په رداخی پرله شه راب. ئیبنو عه باس نه لیت: پری یه ک له دواى یه ک، عیکریمه نه لیت: پون، مواهیدو حه سن و قه تاده و ئیبنو زه دیدیش هه روایان وتوه ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كَلَابًا﴾ واته: قسه ی بیئوده و دروی تیدا نابیستن. ئم نایه ته وه ک نه و نایه ته وایه که خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْتِيرُ﴾ واته: نه قسه ی پرپوچی تیدایه و نه گونا هکردن. وه پاشان نه فه رمویت: ﴿جَزَاءٌ مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ حَسَابًا﴾ واته: پاداشی ده دریتته وه به پاداشتیکی ته واوله لایه ن په روه ردگاری تروه. یانی: نه مه ی که باس مان کرد خودا پتی داون پاداشتی داونه ته وه به چاکه و به خشنده یی و به زه یی خوی بیپرانده وه واته به تیرو ته وای و زدر به زیادیشه وه، عه رب ده لی: خه لاتی کردم به ته وای، واته: به سمه (کفانی) وه ک نه مه (حسبی الله) واته ته نیا خودام به سه.

﴿رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا﴾ ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ يَوْمَ الْحَقِّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ بَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

هیچ کس ناتوانی له بهردهم خودای گه وردها قسه بکات (بدوی) هه تتا فریشته کانیش مه گه ر دواى

مؤله ت دان

خودای گه وره باسی گه وره یی و ده سه لاتی خویمان بز نه کات که په روه ردگاری ناسمانه کان و زه مینه و نه وه یشی که له نیوانیاندايه وه زدر به به زه ییه و به زه ییه که ی هه موو شتیکی گرتوته وه، وه ک نه فه رمویت: ﴿رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا﴾ واته: که س ناتوانی بدوی له خزمه تیا نه گه ر خوی مؤله تی نه دات، وه ک خوی نه فه رمویت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ واته: کتیه نه و که سه ی له و پرژه که دیت هیچ که س قسه ناکات مه گه ر به مؤله تی خوا. وه نه فه رمویت: ﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ واته: پرژیک که جویره ئیل و فریشته کان هه موو به پرز پاوه ستاون قسه ناکن، مه گین که سن نه و خودای به خشنده نیزنی پی ناییت نه ویش قسه یه کی چاک بکات. مه به ست لیزه دا له (روح) جویره ئیله، شه عبی و سه عبیدی کورپی جویره یرو زه حاک و تویانه: وه ک خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿نَزَّلَ بِهِ الرُّوحَ الْأَمِينُ﴾ ﴿١٣٧﴾ عَلَا قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ

واته: جو بره نیلی ئه مین هینایه خواره وه، بۆ سه ردلی تق بۆ ئه وهی له ترسینه ران بی. موقتیلی کورپی
 حه بیان نه ئیت: جو بره نیلی به پۆرتین و نزیکتین فریشته یه له لای خوداو خاوه نی تکایشه. وه ئه م
 فرموده یه ی خودا: ﴿لَا مَن اِذْنُ لَهُ الرَّحْمٰنُ﴾ وهك ئه م فرموده یه وایه كه ئه فرمویت: ﴿لَا تَكْلَمُ
 نَفْسٌ اِلَّا بِاِذْنِهٖ﴾ واته: هیچ كه سی قسه ناكات مه گه ر به مؤله تی خودا. له فرموده ی سه حیددا هاتوه
 كه بپتفه مبه ر ﴿صَلٰتٌ﴾ ئه فرمویت: له و پۆژده دا پتفه مبه ران نه بی كه س قسه ناكات ﴿وَقَالَ صَوَابًا﴾ واته:
 هه قی وتبی، وه (لا اِلهَ اِلَّا اللهُ) ئه و قسه هه قه یه، وهك ئه بو سالح و عیكریمه وتویانه. پاشان
 ئه فرمویت: ﴿ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْخَلْقُ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ اِلٰی رَبِّهٖ مَثَابًا﴾ واته: پۆژی دیت كه پۆژی پاستیه، سا هه ر
 كه سی كه پنی ی خۆشه بارپیزی گه رانه وه به ره و لای په روه ردگاری خۆی بگرتته به ر و بیكاته
 به رنامه یه بۆ خۆی و له سه ری به وات.

پۆژی سه لا (قیامهت) نزیكه

خودای گه وه ئه فرمویت: ﴿اِنَّا اَنْذَرْتَكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي
 كُنْتُ رَبًّا﴾ واته: بیگومان ئیته ئیوه مان ناگادار كرد له سزایه کی نزیك له پۆژیکی وادا كه مۆژده بیینی
 پاداشتی ئه و كرده وانه ی كه پیشه کی به دهستی خۆشی ناردوونی، وه بیبیرا له و پۆژده دا ده لی:
 كاشكای گل بووما یه نه ك مۆژده. ئه م فرموده یه ی خودا كه ئه فرمویت: ﴿اِنَّا اَنْذَرْتَكُمْ عَذَابًا
 قَرِيبًا﴾ واته: پۆژی سه لا بیگومان هاتنی نزیك بوته وه چونكه هه موو شتی نزیك بیت دیت ﴿يَوْمَ يَنْظُرُ
 الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ﴾ واته: هه موو كرده وه كانی چاك و خراب كۆن و تازه ئه خه رتته به رده می. وهك ئه م
 فرمودانه: ﴿وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا﴾ واته: هه ر كرده وه یه كیان كرده بی تیایدا نااماده یه. وه ئه فرمویت:
 ﴿بَيِّنَاتٍ لِّلْاِنْسَانِ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاٰخِرُ﴾ واته: له و پۆژده دا ئاده می هه والی بی ده دریت له وه ی كه پیشی خستوه و
 دوا ی خستوه له چاكه و خرابه ﴿وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا﴾ واته: خاوه ناس له و پۆژده دا ئاوات
 ده خوازی خاك بوایه ك له دنیا دا له دایك نه بوایه و له دنیا دا نه ژایه، كاتی سزای خودا ده بیینی و سه یری
 كرده وه پیسه كانی خۆی ده كات، كه به دهستی پاسپارده گه ئی هه لباژرده ی به ئه مه ك نوسراوه ته وه.
 وتراوه: كاتی خودای گه و ره فرمانی خۆی به دی دینی له نیوان زینده وه ران دا، به داد په روه ری خۆی
 حه قی مه پی كۆل به سه رمه پی شاخداره وه نا هیلی، كاتی فرمانی خۆی به جی هینا له نیوانیادا پتیا ن
 ئه فرمویت: بینه وه به خاك! ئه بنه وه به خاك، ئاله ویدا خاوه ناس ده لی: ﴿يَلَيْتَنِي كُنْتُ رَبًّا﴾ واته:

خۆزگه زینده‌وهر بومایه‌و بجومایه‌تیه‌وه ناو خاک. ئەم مانایه هاتوه له فهرموده‌ی که‌له‌شاخداکه پیغه‌مبەر (ﷺ) باسی کردوه، وه ئەم مانایه له ئەبو هورهیره‌و عه‌بدولای کورپی عه‌مره‌وه هاتوه.

سوره‌تی (النازعات)

له‌مه‌که‌که‌دا هاتووته‌ خواره‌وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْاقًا﴾ ١ ﴿وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا﴾ ٢ ﴿وَالسَّيِّحَاتِ سَبًّا﴾ ٣ ﴿فَالسَّيِّئَاتِ سَبًّا﴾ ٤ ﴿فَالْمُدْرَاتِ أَمْرًا﴾ ٥ ﴿

سویند به پینج باس له‌سه‌ر هاتنی رۆژی سه‌لا

خودای گوره ئە‌فه‌رمویت: ﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْاقًا﴾ واته: سویند به‌و فریشتانه‌ی که گیانی کافران (له‌له‌شیان) به‌سه‌ختی دهرده‌هینن ﴿وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا﴾ واته: سوید به‌و فریشتانه‌ی که گیانی باوه‌پدارن به‌ناسانی دهردینن. ﴿وَالسَّيِّحَاتِ سَبًّا﴾ واته: وه سویند به‌و فریشتانه‌ی که خیرا‌فه‌رمانی خوا جیبه‌جی ده‌که‌ن. ﴿فَالسَّيِّئَاتِ سَبًّا﴾ واته: وه سویند به‌و فریشتانه‌ی که پیشبرکی ده‌که‌ن له به‌جیبه‌تانی فه‌رماندا. ﴿فَالْمُدْرَاتِ أَمْرًا﴾ واته: وه سویند به‌و فریشتانه‌ی که ته‌گبیری کاروبار ده‌که‌ن، واته: سویند به‌مانه، ئە‌وه‌ی به‌لینتتان پیدراوه‌ دیته‌ دی. ئینبو مه‌سه‌عوودو ئینبو عه‌باس و مه‌سروق و سه‌عیدی کورپی جوبه‌یرو ئە‌بو سالج و ئە‌بو زوحا و سودی ئە‌لین: ﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْاقًا﴾ واته: فریشته‌ کاتی ده‌ست به‌گیان کیشانی نه‌وه‌ی ئاده‌م ده‌که‌ن. هه‌ندیکیان رۆژ به‌ قورسی و گرانی گیان ئە‌کیشن، وه هه‌ندیکی تریان رۆژ به‌سوک و ناسانی گیان ئە‌کیشن وه‌ک له شوینیکه‌وه بجیت بۆ شوینیکی تر، وه‌ک له‌م نایه‌ته‌دا ئە‌فه‌رمویت: ﴿وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا﴾ ئینبو عه‌باس یش هه‌روای وتوه. ئە‌م فه‌رموده‌یه‌ی خودا که ئە‌فه‌رمویت: ﴿وَالسَّيِّحَاتِ سَبًّا﴾ ئینبو مه‌سه‌عوده‌ئە‌لیت: ئە‌وه فریشته‌یه. وه له‌ علی و مواهیدو سه‌عیدی کورپی جوبه‌یرو ئە‌بو سالحوه‌ هه‌ر وه‌ک ئە‌و رپوایه‌ت کراوه. وه ئە‌فه‌رمویت: ﴿فَالسَّيِّئَاتِ سَبًّا﴾ له‌عه‌لی و مه‌سروق و مواهیدو ئە‌بو سالج وحه‌سه‌نی به‌سریه‌وه رپوایه‌ت کراوه یانی فریشته. وه ئە‌فه‌رمویت. ﴿فَالْمُدْرَاتِ أَمْرًا﴾ له‌ علی و مواهیدو عه‌تاو ئە‌بو سالج وحه‌سه‌ن و قه‌تاده‌و په‌بیعی کورپی ئە‌نه‌س و سودی ئە‌لین: یانی فریشته. حه‌سه‌ن ئە‌مه‌ی خسته‌وته‌ سه‌ر که فریشته‌کان کاره‌کان به‌رپۆه ده‌بن له‌ ناسمانه‌وه بۆ زه‌مین به‌فه‌رمانی خودایان.

شیوهی قیامت و حالی خه لکی و ووتووژیان نیایدا

﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾ أَبْصَرُهَا خَشِيعَةٌ ﴿٩﴾ يَقُولُونَ أَيْنَا لَمَرُدُّوْنَ

فِي الْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾ أَيْذَا كُنَّا عِظْمًا نَّخْرَةً ﴿١١﴾ قَالُوا لَوْلَا تُلكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فَلَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُمْ

بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ﴾ واته: له پۆژئیکدا (فوو ده کرئی به شه بیورد) بومه له رزه زهوی ده له رزینئی ﴿تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ﴾ واته: دووباره فوی پیا ده کرئته وه بومه له رزه به کی تریشی به بودادیت (مردوان زیندوو ده بنه وه). خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ﴾ ﴿٦﴾ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ نیینو عه باس نه لیت: نه مه دوو فوو پیا کرده که به، فووی به که م و فووی دوهم. مواهیدو حه سن و قه تاده و زه حاک و کهسانی تریش هه روایان وتوه. مواهید نه لیت: به که میان ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ﴾ وه که نه م نایه ته وایه: ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ﴾ واته: له پۆژئیکدا که زهوی و چیاکان دینه له رزه. له رزینی دووه میان وه که نه م نایه ته یه: ﴿وَجُمَلِ الْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَذُكَّا ذُكَّةً وَاحِدَةً﴾ واته: وه زهوی و شاخه کان هه لگیران به جارئک دران به یه کدا و تهخت کران ﴿قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ﴾ واته: زۆر دل له و پۆژده دا ده له رزئی ﴿أَبْصَرُهَا خَشِيعَةٌ﴾ یانی: چاری خاوه نه کانیان، بویه دراونه ته پال یه که له بهر نه وهی که به یه که وهن یانی: بئدرخ و سه رشۆر به هۆی شو هه موو ناخۆشیه وه که توشیان بووه. ﴿يَقُولُونَ أَيْنَا لَمَرُدُّوْنَ فِي الْحَافِرَةِ﴾ واته: نه لئین: ناخۆ ده مانگی پنه وه سه رزه مین؟ یانی: بته پرستانی قوره بیش و نه و که سانه بیش که ئینکاری پۆژی قیامت نه که ن وه نه وان زیندوو بوونه وه به دور نه زانن دوی پۆیشتن بۆ ناوگۆر، (الحافره) یانی: گۆرستان، مواهید وتیه تی. وه دوی په لپه لبوونی لاشه یان و بزبان و کلۆربوونی پتیشه یان. له بهر نه وه وتویانه: ﴿أَيْذَا كُنَّا عِظْمًا نَّخْرَةً﴾ واته: نایا که بووین به ئیسقانی رزبو چون زیندوو ده بینه وه. وه به (ناخرة) بیش خویندراوه ته وه. نیینو عه باس و مواهیدو قه تاده وتویانه (ناخره) یانی: (بالیه) و نه ویش یانی: کلۆر بوون. بینو عه باس وتویه تی: ئیسقان کاتی کلۆر بو هه وای تی نه چیت. ﴿قَالُوا لَوْلَا تُلكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ﴾ واته: ووتیان: نا نه وه نه گه ر واین گه پانه وه یه کی به زیانه. موحه ممه دی کوپی که عب نه لیت: قوره بیش وتویانه نه گه ر خودا دوی مردن زیندومان بکاته وه دۆراندومانه. ﴿فَلَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ﴾ واته: بیگومان شو زیندوو بوونه وه یه هه ر یه که نه عه ته یه ﴿فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ واته: ئیتر کوتوپهوان له ده شتئکی سپی کاکی به کاکیدا. خودافه رمان ده کات به ئیسرافیل

فودہکات بہ کہ لہ شاخا ہم فوہ فووی زیندوو بوونہویہ، نو سا پیشینان و نووانہیشی لہ دوائ
 ہاتون ہممو پاست نہ بنہوہ لہ بہردہم پورہردگارباندا و بہچاوی خزبان نہ بینن وہک خودای گہورہ
 نہ فہرموویت: ﴿يَدْعُوكُمْ فَتَسْجِبُونَ بِحَمْدِهِ وَتُظَنُّونَ اِنْ لَيْتُمْ اِلَّا قَلِيْلًا﴾ واتہ: نو پڑھی کہ بانگتان
 دہکن (لہ گورہ کانتانہوہ) جائیوہش دہست بہ جی دین بہدہم بانگکردنہک وہ بہ سوپاس و سہنا
 کردنہوہ وادہزانت نہ ماونہتوہ (لہ دنیا دا) ماوہیہکی کم نہ بیت۔ وہ نہ فہرموویت: ﴿وَمَا اَمْرًا اِلَّا
 وَجِدَّةٌ كَلَمَجٍ بِالْبَصْرِ﴾ واتہ: وہ فہرمانی نئمہ تہنہا یہک جارہ وہک چاوتروکانیک (واہ لہ خیرابیدا).
 وہ نہ فہرموویت: ﴿وَمَا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمَجٍ الْبَصْرِ اَوْ هُوَ اقْرَبُ﴾ واتہ: وہ ہاتنی پڑھی دواپش بہ لای
 خواوہ ہرہوہکو چاوتروکانیک وایہ یان نزیک تر لہ وہش۔ وہ نہ فہرموویت: ﴿فَاِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ ٹیبنو
 عہباس نہ لیت: ﴿السَّاهِرَةِ﴾ واتہ: زہمین ہممووی، ہرہوہاسہعیدی کورپی جوہیہرو قہتادہو نہبو
 صالح و حہسہن و زہحاک و ٹیبنو زہیدنہ لین: ﴿السَّاهِرَةِ﴾ واتہ: پووی زہمین۔ مواہیدیش نہ لیت: لہ
 زیری زہویدا بوون، ہینرانہ سہر زہوی، دیسان نہ لیت: ﴿بالسَّاهِرَةِ﴾ واتہ: شوینی تہخت۔ وہ رہبیعی
 کورپی نہنس نہ لیت: ﴿فَاِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ وہک ہم تہا تہ وایہ کہ خودای گہورہ نہ فہرموویت: ﴿يَوْمَ
 بُدِّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ واتہ: لہ پڑھیکا کہ ہم زہویہ دہگورپی
 بہ زہویہکی ترو ناسمانہکانیش دہگورپین بہ ناسمانی تر نہوسا ہممو لہ گورہکانیان دینہ دہرہوہ
 دہردہکون بق خوائ تہ نیای زال بہسہر ہممو شتیکدا وہ نہ فہرموویت: ﴿وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ
 يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَّ لَا اَمْتًا﴾ واتہ: نہی
 موحمہد ﴿﴾! پرسپارت لی دہکن سہبارت بہ شاخہکان توش بلئی: پورہردگار لہ بیخیان دینئی
 و وورد و خاشیان دہکات ٹینجا با پڑو بلاویان دہکاتوہ، ٹینجا پڑک و ساف بی ٹاووگورگیا
 دہبہلنتہوہ، نابینی تیندا ہیچ جورہ لاری و ہرنی و نزمیہک۔ وہ نہ فہرموویت: ﴿وَيَوْمَ نَسِیرَ الْجِبَالِ
 وَتَرَى الْاَرْضَ بَارِزَةً﴾ واتہ: وہ یادیان خہرہوہ پڑھی کہ شاخہکان دہخہینہ پئی وپووی زہوی بہ پووی و
 تہختی دہبینی۔ نہوزہمینہی کہ کپوہکانی لہسہر دیتہ بہر چاوت، ہم زہمینہ دانانری چونکہ نہو
 زہمینہ تاوانی لہسہر نہکراوہ و خوینیشی لہسہر نہرژاوہ۔

﴿هَلْ أُنْتُكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ﴾ (۱۵) إِذْ نَادَهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿۱۶﴾ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿۱۷﴾ فَقَالَ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَن تَرْكَبَ ﴿۱۸﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَنَخَسْنِي ﴿۱۹﴾ فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿۲۰﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿۲۱﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿۲۲﴾ فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ﴿۲۳﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴿۲۴﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْزَىٰ وَالْأُولَىٰ ﴿۲۵﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿۲۶﴾

باسی به سرهاتی موسا، په ند بؤ که سی که له خوا بترسی

خوای گوره هوالا ند با په پیغه مبه ره که ی موحه ممد (ﷺ) له باره ی بنده ی خو ی موسا (سه لامی خوای لی بیت) که ناردی بؤ لای فیرعون و پشتگیری لیکرد به موعجیزه، له گال شو هه موو موعجیزه شدا هر له سر شو و بته رستی و لاساریه ی رویش و کولی ندا تا خودا به توندی توله ی لیسند و له ناوی برد. هر به م شیوه یه پاشه پوژی نه وانه ییش که باوه پ ناهینن به و قورئانه ی که تو هیئاوته و دژایه تیت ده کن. بویه خودای گوره له کولتایی باسه که دا نه فرمویت: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ﴾ واته: به راستی له م داستانه دا په ند هه یه بؤ که سینک که له خوا بترسی. خودای گوره نه فرمویت: ﴿هَلْ أُنْتُكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ﴾ واته: نایا داستانی موسات پی گیشته و؟ ﴿إِذْ نَادَهُ رَبُّهُ﴾ واته: بانگی کرد و قسه ی له گال کرد ﴿بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ واته: کاتی: که په روه ردگاری بانگی کرد له کبوی پیروزی طواوه و فرموی: ﴿أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ﴾ واته: برؤ بؤ سر فیرعون چونکه به راستی یاخی بووه. یانی سر بزو و له نه ندازه ده رچوو بی گوئی. ﴿فَقَالَ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَن تَرْكَبَ﴾ واته: وه پئی بلتی: نایا ده ته وی پاک بیته وه له گونا؟ یانی پئی بلتی: نه ته ویت شیواژنک یا رتباژنک بگریته بهر پئی پاک بیته وه و پاریزاو بیت و گویت لی بگری ﴿وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَنَخَسْنِي﴾ واته: وه ریت نیشاندهم بؤ (ناسینی) په روه ردگارت تا لئی بترسیت. ﴿وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ﴾ یانی: پنگای خواناسیت پیشاندهم ﴿فَنَخَسْنِي﴾ واته: تا دلّت وای لی بی بیته له رزه و گوئی پابه لی بیت بؤ خوا دوی نه وه ی که ره ق و پیس و دوز بووه له چاکه ﴿فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ﴾ واته: ئینجا نیشانه هره گوره که ی نیشان دا. واته: موسا له گال شو و بانگه وازه راسته دا به لگو نیشانه ی به هیزی پیشان دا له سر راستی شو په یامه ی بوی هاتوه له لای خوداوه. ﴿فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ﴾ واته: که چی به دروی زانی و سه رپیچی کرد. یانی: باوه پی به راستی نه کردو شو فرمانه ییشی پی کرا بوو دژایه تی کرد. سر نه نجام شو و بو باوه پ له دلیدا نه بووه پوخسارو دهرونی دانه چله کا، وه نه یزانی نه وه ی بؤ موسا هاتوه راسته به لام پیویست نیبه شو باوه پی پئی هه بن. چونکه تیگیشتن زانیاری دله، و باوه پیش هه لسانه پئی، نه ویش

گوئی پایلی و خوبه دستوه دانه بوی. ﴿ثُمَّ أَذْبَرَ يَسَعَ﴾ واته: له پاشان پشتی هه لکردو روی به پهله. یانی بۆ وهستان به رانبهر به راستی به هندی شتی پپو بوچ، ئه ویش به کۆکردنه وی جادوگه ره کان به رانبهر ئه وهی که موسا بۆی هاتوه له وه موو موعجیزه به. ﴿فَحَشَرَ فَنَادَى﴾ واته: ئینجا جادوگه رانی

کۆکرده وه و بانگی کرد. واته: له ناو دارو دهسته که یا. ﴿فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾ واته: ووتی: من پهروه ریدگاری هه ره گه وره تانم. ئیبنو عه باس و مواهیدنه لئین: ئه مه قسه ی فیرعه ونه، پاش ئه وه بوو که ئه لئیت: گومان نابهم چل سال ئه بیئت بیجگه له من هیچ خویه ک بووین. خودای گه وره ئه فه رمویت:

﴿فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْرَجِ وَالْأُولَى﴾ واته: ئینجا خوا گرفتاری کرد به سزای هه ردوو جیهان. یانی: خودا تۆ له ی

لیسه نده وه و کردیه په ندی زه مانه بۆ ئه وه که سانه ی که به له سه و یاخی ده بن له نیدادا. ﴿يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ

الْفَيْكَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ﴾ واته: فرعون پپیشی قومه که ی ئه که ویت له پۆژی

دوایشدا چهند خرابه ئه وه به خشراو هی پپیان به خشراو، وه ک خودا ئه فه رمویت: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً

يَدْعُونَ إِلَى النُّكْرِ وَيَوْمَ الْفَيْكَةِ لَا يَنْصُرُونَ﴾ واته: ئه وانمان کرده پپیشه وایانیک که خه ک بانگ

ده که ن بۆ ناگری دۆزه خ وه له پۆژی دوایشدا یارمه تی نادرین. وه پاشان ئه فه رمویت: ﴿وَإِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّعِبَادٍ

لِّمَن يَخْشَى﴾ واته: به راستی له م داستانه دا په ند هه به بۆ که سیک که له خوا بترسین. یانی بۆ که سئ که

نامۆزگاری و په ند وه رگزی.

﴿وَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَرِ السَّمَاءِ بَنَاهَا ﴿١٧﴾ رَفَعَ سَعْتَكُمَا فَوَنَّاهَا ﴿١٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿١٩﴾ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا

﴿٢٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٢١﴾ وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٢٢﴾ مَتَاعًا لَّكُمُ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾﴾

دروست کردنی ئاسمانه کان و زه مین گرانتره له وهدی هینانه وهی خه لک

خودای گه وره ئه فه رمویت: ﴿وَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَرِ السَّمَاءِ بَنَاهَا﴾ نایا وه دی هینانی ئاسمان دژوارتره

له ئیوه؟ وه ک خودای گه وره ئه فه رمویت: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾ واته:

به راستی به دپه یئانی ئاسمانه کان و زه وی گه وره تره له به دپه یئانی خه لکی. وه ئه فه رمویت: ﴿أَوْلَيْسَ

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَيَّ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ﴾ واته: نایا ده زانی ئه

که سه ی که ئاسمانه کان و زه وی به دپه یئانه ناتوانی وینه یان دروست بکات؟ به لئ ده توانی، هه

ئه ویش دروستکه ری زانایه. (بُنَّهَا) ته فسیری کردوه به م ئایه ته ﴿رَفَعَ سَعْتَكُمَا فَوَنَّاهَا﴾ واته: بالای به رز

کرده وهو پیکی خست. واته: قه واره ی بهرز کرده وه ته وهو دره ننگتر له ناو نه چئن، له بار کراوه و
 رازاوه ته وه به کومه له نه ستیره یه ک له شهوی تاریکا. وه نه فهرمویت: ﴿وَأَغَطَّشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا﴾ واته:
 وه شهوی تاریک کردو دهری خست پوناکی پوژی. یانی: شهوی زود رهش و تاریک و پوژی شی زود پویشن
 و پرنگدار و جوان کرد نیینو عه باس نه لیت: ﴿وَأَغَطَّشَ لَيْلَهَا﴾ واته: تاریکی کرد. وه ههروه ها مواهیدو
 عیکریمه و سه عیدی کرپی جوبه یرو کومه لئیکی تریش هه ر وایان وتوه. ﴿وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا﴾ واته: پوژده که شی
 پووناک کرده ته وه. ﴿وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا﴾ واته: له پاشان زهوی پاخست. وه نه م نایه ته ﴿وَالْأَرْضَ
 بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا﴾ نه م نایه ته ی تر پوونی کرده ته وه ﴿أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَرَزَعَهَا﴾ واته: ناوی لی هینایه
 دهر و جیی له وه پی لی پیدا کرد. له پیشه وه له سورتهی سه جده دا باسی کراوه که زه مین وه دی هینرا
 پیش وه دیهینانی ناسمان به لام دوی دروستبوونی ناسمان به تلدانه وه پان کرایه وه. به و مانایه
 نه وهی تییدا بو هاته دهر له تواناوه (قوة) بی کردار وه نه مه مانای قسه که ی نیینو عه باس و که سانی
 تریشه، نیینو جه ریریش نه می هه لباردوه. وه نه فهرمویت: ﴿وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا﴾ واته: وه شاخه کانی
 پتو دامه زراند. یانی: دابه زراند و جیگری کرد به پتهوی له شوینی خویا، هه ره و کاربه جی و دلسوز
 و دلوفانه بی بنده کانی، خویا که وره نه فهرمویت: ﴿مِنَّمَا لَكُمْ فِي الْبُيُوتِ مِمَّا كُنْتُمْ تَدْعُونَ﴾ واته: بی به هره مندی خوتان
 و نازه لتان. واته زه مینی پاخست و ناوی له کانیواه کان دهر هینا و شارواه کانی دهر خست و جو باره کانی
 خسته پی و دارو دهر خست و کشتوکالی پرواند و کیوه کانی جیگیر کرد بی نه وهی خه لکه که ی به نارامی
 بزین و خوش گوزهران بن. وه نه و شتانه ی که پیویستیانه له و نازه لانه بی خواردن و سواری به کاریان
 بیتن، له و ماوه یی که پیویستیانه له م ژیانی دونیا به دا تا نه و کاته ی بوی دیاری کراوه و کژتایی دیت.
 ﴿فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٢﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٢٣﴾ وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ بَرَىٰ ﴿٢٤﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ﴿٢٥﴾ وَآثَرَ
 الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ﴿٢٦﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٢٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٢٨﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٢٩﴾
 يَتْلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٣٠﴾ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِنَهَا ﴿٣١﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا ﴿٣٢﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَّنْ بَشَّرَهَا ﴿٣٣﴾
 كَاتِبُهُمْ يَوْمَ زُرْتُمُوهَا أَلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا ﴿٣٤﴾

پوژی قیامهت و له وهی که تایه یه تی له خوشی و ناخوشی (که کاته کانی دیاری نه کراوه)

خودای که وره نه فهرمویت: ﴿فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَىٰ﴾ واته: نینجا کاتیک که پووداو و به لا
 که وره که هات که پوژی دواپیه. نیینو عه باس نه لیت: بویه ناو براوه به (طامه) به لایه کی نه وهنده

گورهیه له سه‌ری هه موو به لاكانه وهیه. وهك خودا نه فرمویت: ﴿وَالسَّاعَةَ أَذَىٰ وَأَمْرٌ﴾ واته: وه سزای نهو پۆژه نۆز سه ختر و تالتره، وه نه فرمویت: ﴿يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَنَ﴾ واته: نهو پۆژهی كه مرۆڤه تییدا كرده وهی خۆی بیر ده كه ویتته وه. یانی: لهو كاته دا وه چهی ئاده م هه موو كرده وه كانی چاك و خراپی وه بیر دیتته وه، وهك خودا نه فرمویت: ﴿يَوْمَ يَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ﴾ واته: لهو پۆژده ئینسان كرده وهی خۆی بیر ده كه ویتته وه به لام نهو بیر كه ویتته وهیه چ سوديك بهو ده كه یه نیت؟ وه نه فرمویت: ﴿وَبُرُزَّتْ أَلْبَابُهُ لَمَنْ بَرَىٰ﴾ واته: نۆزه خ پیشان درا بق هه كه سیک كه بهوانی. یانی به ئاشكرا خهلكی جه هه من نه بینن دینه بهرچاوتان. ﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ﴾ واته: لهو پۆژده چاكه خراپه به پیوی كرده دابهش ده كری، ئینجا نهو كه سهی سه كهش بوین، واته یاخی و خۆ به زل زان بوین ﴿وَأَنزَلَ الْغَيَّوَةَ الدُّنْيَا﴾ واته: وه ژیا نی دویای هه لبردار بی. یانی: دویای پیش فرمانه كانی خودا پۆژی دویای (به سلان) خستوه ﴿فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ واته: نهوه بیگومان نۆزه خ جیگایه تی. یانی: پاشه پۆژیان بق ناو جه هه نمه و خواردنیان ژه قنه موته و خواردنه وه یان ئاره كۆل. ﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَىٰ النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ﴾ واته: نهو كه سهی ترسابی له هه لو یستگه ی بهرده م پهروه دگاری و بهرگری نهفسی خۆی كرده ی له ئاره زوی خراپه. یانی: ترساوه له وهستان له بهردهستی خودای گوره، وه ترساوه لهو بهریاره ی خودا بۆی ددها، وه وا زی له ئاره زوی خۆی هیناوه، وه كه پاوه ته وه بق به ندایه تی گوره ی خۆی ﴿فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ واته: نهوه بیگومان به هه شت جیگایه تی. یانی: مه نزل و شوین و پاشه پۆژی به هه شتی به رینه. پاشان خودا نه فرمویت: ﴿يَسْتَأْذِنُكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا﴾ واته: په سیرت لی ده كنه دهر بهای پۆژی دوی كه ی ده بن؟ ﴿فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِنَهَا﴾ واته: تو چۆن له م باره وه ده ویی؟ ﴿إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْهَبَهَا﴾ واته: زانینی نهو هه لای پهروه دگاره، یانی: زانینی به تۆو هه یج كه سیکه تریش نه دراوه وه هه خۆی كاته كه ی نه زانی و ئاگاداریه تی. ﴿تَقَاتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُ إِلَّا بَغْثَةٌ يَسْتَأْذِنُكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عُلِّمْتُهَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ واته: هاتنی قیامهت بق ئاسمانه كان و زه ویش گران و قورسه، نایهت به سه رتاند له ناكاو دا نه بیت، له تۆ ده پرسن وهك نه وهی كه تۆ له هاتنی پۆژی دویای ئاگادار بی! نهی موحه مه ده ﴿بَلَىٰ﴾ بی: بیگومان زانینی هاتنی نهو پۆژه ته نها لای خوایه. وه لیژده نه فرمویت: ﴿إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْهَبَهَا﴾ له بهر نه مه یه كاتنی جویره نیل په سیرای له

پیغمبر(ﷺ) کرد له کاتی پۆژی قیامت، پیغمبر(ﷺ) فرموی: پرسیار لیکراو زانتر نیه له پرسیارکه ره باره یه وه. وه نهفه مرویت: ﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَّنْ يَحْشَاهَا﴾ واته: بیگومان تو هر ترسینه ری که سبکیت که له و پۆزه بترسن. یانی من توّم نارده بو ئه وهی خه لکی ناگادار که ی و بیان ترسینه له تۆله و سزای خودا. که سئ که له خوداو گوره یی خوداو به لینه کانی ترسا وه شوینت که وت پرکاری نه بیت و سه رکه وتوو دهرده چیت. داماری و ره نهج پۆی بو ئه و که سه ی که باوه پت پئ ناکات و دزایه تیت نه کات. وه پاشان نهفه مرویت: ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ رَوَّاهَا لَأَنْبَسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ واته: بی پرواکان که نه و پۆزه ده بینن واده زانن که له دونیادا نه ماونه ته وه ئیواره یه ک یا چیشته نگاو یکی نه بن. یانی کاتی هه لسانه وه له گوره کانیا ن بو شوینی کوبونه وه، ژیا نی دنیا زۆر به که م تیده گن تا وا ده زان زیاد له ئیواره ی پۆژیک یا چیشته نگایه ک نه ماونه ته وه! ئیبنوجوبه ییر نه لیت: له زه ححاکه وه و زه ححاکیش له ئیبنو عه باسه وه: ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ رَوَّاهَا لَأَنْبَسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ یانی: ئیواره ی پۆژیک له نیوه پۆوه تا خۆرئاوا ﴿أَوْ ضُحَاهَا﴾ له نیوان هه لاتنی خۆر تا ناوه پاستی پۆژ. قه تاده نه لیت: دنیا له به رچاوی نه و خه لکه که پۆژی دوایان پیشان درا زۆر که م نه نوینیت.

تهفسیری سوره‌تی (عبس)

له مه که که دا هاتوه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿عَبَسَ وَوَلَّىٰ﴾ (١) ﴿أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى﴾ (٢) ﴿وَمَا يَدْرِيكَ لَعَلَّكَ بُرْهَانٌ﴾ (٣) ﴿أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعُهُ الذِّكْرَى﴾ (٤) ﴿أَلَمْ يَسْتَفْتِنِ﴾ (٥) ﴿فَأَنْتَ لَمْ تَصْدَقْ﴾ (٦) ﴿وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزُرَّكَ﴾ (٧) ﴿وَأَلَمْ يَأْمُرْكَ إِذْ يَسْعَى﴾ (٨) ﴿وَهُوَ يَحْشَى﴾ (٩) ﴿فَأَنْتَ عَنْهُ لُلَّهِنَّ﴾ (١٠) ﴿كَلَّا إِنَّمَا لَذِكْرُ﴾ (١١) ﴿مَنْ شَاءَ ذَكْرُهُ﴾ (١٢) ﴿فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ﴾ (١٣) ﴿تَرْفَعُوهُ مُطَهَّرَةً﴾ (١٤) ﴿بِأَيْدِي سَفَرَةٍ﴾ (١٥) ﴿كِرَامٍ بَرَرَةٍ﴾ (١٦)

سه رز نه شتکردنی پیغمبر(ﷺ) له سه ر ناوچا و گرژ کردنی له بووی پیاویکی که م توانای نابینا

(ابن ام مکتوم)

زۆرێک له و که سانه ی که تهفسیریا ن نویسه باسیان کردوه که پیغمبر(ﷺ) ووتووژی له گه ل نه ندئ له گوره پیاوانی قوه پيشا نه کرد ئومیدی هه بو که موسلمان بن، له و کاته دا قسه ی بو نه کردن (ابن ام مکتوم) بو وهات که یه کئ بو له و که سانه که له کۆنه وه موسلمان بو بوو. پرسیا ری شتیکی له پیغمبر(ﷺ) نه کرد، کۆلی نه ئه دا، وه پیغمبر(ﷺ) پئی خۆش بو له و کاتا وازی لی بینیت بو ئه وه ی بتوانی قسه له گه ل ئه و پیاوانه دا بکات حه زی نه کردو هیوا ی و ابو خودا هیدایه تیا ن بدات، ناوچاوی گرژ کرد له بووی (ابن ام مکتوم) دا و پوشی وه رگێزا و پوی کرده ئه وانی تر، خوا ی

گورہ نم نایہ تانہی ناردہ خوارہ وہ: ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ واتہ: پیغہ مبر ﴿ﷺ﴾ پھوی گرز کردو پشتی
 ھلگرد۔ ﴿أَنْ جَاءَهُ الْأَحْمَنُ﴾ واتہ: کہ کو پڑہ کہ ہاتہ لای۔ ﴿وَمَا يُدْرِيكَ لِمَ لَمَّ يَزُنُ﴾ واتہ: تو چوزانیت؟ بہ لکو
 نہو کو پڑہ بیہوی پاک بییتہ وہ۔ یانی نہیویست بہ ہرہ وەرگریت و خزی پاک بکاتہ وہ۔ ﴿أَوْ يَدْرُكُنَّ فَتَنْفَعَهُ
 الْذِكْرُ﴾ واتہ: یا بیری بکو پیتہ وہ (نہوی کہ لہ بیری چوتہ وہ) نہجا نہو بیرکردنہ وہیہ سودی پی
 بگہ یہ نیت۔ یانی نہیویست بہ ندو ناموزگاری وەرگری و خزی بپاریزی لہ قہدہ غہ کان۔ ﴿أَمَّا مَنْ أَسْتَفْتَى﴾
 واتہ: کہ چی نہوی کہ خزی بینیا ز دہزانی ﴿فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى﴾ واتہ: تو پھوی تی دہ کہیت۔ یانی نہوی
 دہولہ مہندہ خوت بہ نہوہ سہرقال نہ کہی بہ لکو موسلمان بین ﴿وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزُنُ﴾ واتہ: وہ ہیچ لہ سہر
 تو نہی کہ نہو بیپروایہ خزی پاک نہ کاتہ وہ ﴿وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى﴾ واتہ: بہ لام نہو کہ سہی کہ بہ پہ لہ دئی
 بز لات۔ ﴿وَهُوَ يَخْشَى﴾ واتہ: وہ لہ خودا دہ ترس۔ یانی کہ سیک کہ تزی مہ بہ ستہ و دوات نہ کہ ویت و
 بہ قہسہ کانت پنگای راست نہ گریت ﴿فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى﴾ واتہ: تو خوتی لی ھلہ دہ کہیت۔ یانی: خوت
 سہرقال نہ کہی، نالیزہدا خودا فہرمان دہ کات بہ پیغہ مبرہ کہی کہ ناگادار کردنہ وہ نہ بہ ستی بہ
 کہ سیک تاییہ تپہ وہ بہ لکو نہ بی یہ کسانوی و جیاوازی نہ کات لہ نیوان ناودارو بن چارہ و بندہ و
 ناغاکہی و ھزار و بینیا زدا زن و پیاوو گہ و رھو بچوکان نہو سا خودا مہیلی لہ ھہر کہ سن بییت پنگای
 راستی نیشان نہ دات، نہو خودایہ کار بہ جیپہ و خاوہن دہ سالاتہ۔ نہبویہ علاو نیبنو جہریر لہ عائیشہ وہ
 پیوایہ تیان کردوہ فہرمویہ تی: ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ لہ سہر نیبنو نوم مہ کتومی نابینا ہاتہ خوارہ وہ، نہوہ
 بوو ہاتہ خزمہت پیغہ مبر ﴿ﷺ﴾ ھہر نہیووت: ناموزگاریم بکہ، لہو کاتہدا یہ کیک لہ پیاوہ
 خوانہ ناسہکان لای بوو، عائیشہ نہ لیت: پیغہ مبر ﴿ﷺ﴾ رووی لیوہر گتپاؤ رووی کردہ کابرا کہی تر! و
 پیی فہرموو: نہمہی من نہ یلیم ہیچ نکولیبہ کت لئی ھہیہ؟ نہ ویش ووتی: نہہ لہ سہر نم پھو نہ دانہ
 بہم کابرا نابینایہ ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ ہاتہ خوارہ وہ۔ تیرمیزی نم فہرمودہ یہی پیوایہت کردوہ و عائیشہ ی
 تیدا باس نہ کردوہ۔ ھہر بہم شپوہیہ لہ موطای نیمام مالیکدا ہاتوہ۔

تاییہ تمہندیہ کانی تورنان

خودا نہ فہرمویت: ﴿كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ﴾ واتہ: وا مہ کہ! بیگومان نہو پرتنمونیا نہی کہ بزت ہاتوہ
 بیدارکہرہ وہی نادمی یہ۔ یانی: نہم سورہتہ یا نہم ناموزگاریہ بز سہیر کردنی خہ لکیبہ بہ یہ کچاو و
 گہ یاندنی زاناریہ بہ پیاوو قولان و ھزاران وک یہ کہ۔ قہ تادوہ سودی نہ لین: ﴿كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ﴾ یانی:

قورتان. ﴿مَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ﴾ واته: نینجا نو که سه ی بیه وی یادی خوا ده کات. یانی: کنی ناره زو بکات یادی خوا نه کات له هه موو کارو فرمانیکیا. نه گونجی نو زه میره له (ذکره) بگه پیته وه بق وه حی چونکه نایه ته که نه مهیش نه گه یه نی. وه نه فرمویت: ﴿فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ﴾ واته: که نو پینمونیا نه ش نوسراونه ته وه له چند په ره یه کی به ریزدا ﴿تَرْوَعُهُ مَطْهَرَةً﴾ پایه بلندی پاک. نام سوره ته و سوره ته کانی تری قورتان په یوه ستن به یه که وه، چونکه هه موو قورتانیش ﴿فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ﴾ گه وره و به ریزن ﴿تَرْوَعُهُ﴾ یانی: به ریزه وه هه لگراوه ﴿مَطْهَرَةً﴾ یانی: پاکزه له عیب و زیادو کم و کوپی. وه نه فرمویت: ﴿بِأَيِّدِي سَفَرَةٍ﴾ واته: که به ده ست نوینه رانه. یانی: به دهستی راسپارده گه لی. نینبو عه باس ووجاهیدو زه ححاک و نینبو زه دیدنه لاین: یانی: فریشته. بوخاریش نه لیت: ﴿سَفَرَةٍ﴾ یانی: فریشته، (سفرت) یانی: ریکم خستن وه نو فریشته یه کاتی دانه به زنی به نیگای خودا جیبه جیتی نه کات، وه ک نو نوینه ره (السفر) وایه هه لته ستن به ناشتگردنه وی خه لکی. وه نه فرمویت: ﴿كِرَامٍ بَرَرَةٍ﴾ واته: به ریزنی خیرخوان. یانی: په وشت به رزو چاک و ناکار چاک و به نه مه ک و پاک و ته واون. نالیزه دا پیوسته نه وانیه که هه لگری په یامی قورتانن قسه و کرداریان ریک و په سه ند بن. نیمامی نه حمه دیوایه تی کردوه له عایشه وه (خودا لئی پازی بی) نه لیت: پیغه مبه ر ﴿مَبْرُورٍ﴾ فرمویته: نه وه ی قورتان نه خوینتی وکارامه یه تیتدا له گه ل فریشته به ریزو خیرخواکانه، نه وه یش که نه یخوینتی له سه ری گرانه نه وه دوو پاداشتی هه یه زانایانی تری فرموده ش هیناویانه.

﴿قِيلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ﴾ (۷) ﴿مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ﴾ (۱۸) ﴿مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ﴾ (۱۹) ﴿ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ﴾ (۲۰) ﴿ثُمَّ أَلَمَهُ أَأَقْرَبَهُ﴾ (۲۱) ﴿ثُمَّ شَاءَ أَنْتَرَهُ﴾ (۲۲) ﴿كَلَّا لَمَآ بَاطِئٌ مَّا أَمْرُهُ﴾ (۲۳) ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ﴾ (۲۴) ﴿أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا﴾ (۲۵) ﴿ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا﴾ (۲۶) ﴿فَأَبْتَأُ فِيهَا حَبًّا﴾ (۲۷) ﴿وَعَيْنًا وَقَبَّأً﴾ (۲۸) ﴿وَرَبْوَاتًا وَمَخَالًا﴾ (۲۹) ﴿وَحَدَائِقَ غُلْبًا﴾ (۳۰) ﴿وَفَجْرًا وَأَبًا﴾ (۳۱) ﴿ثُمَّ لَمَّا كُرُ﴾ (۳۲) ﴿وَلَا تَعْمُرُونَ﴾ (۳۳)

وه لای نه وانیه که بروایان به زیندوبونه وه نیه دوا ی مردن

خودا باسی نو که سانه نه کات که باوه پریان به زیندوبونه وه و کورکردنه وه نیه له نه وه ناده م ﴿قِيلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ﴾ واته: به کوشت چن (خراپترین نه فرینی لیبی) ناده می چند پیتنه زانه. زه ححاک نه لیت: له نینبو عه باسه وه: ﴿قِيلَ الْإِنْسَانُ﴾ یانی: نه فرین کراوه له و مرؤفه. وه هه روه ها نه بو مالیکیش نه لیت: نه مه بق خودی مرؤفیکه که حاشا ده کات، به هوی باوه پنه کردنی، بیته وه ی

به لگه یکی به دست و به بیت به هوی نه فامی و نه زانی خویوه و نیبنو جوره بیج نه لیت: ﴿مَا أَكْفَرُوا﴾ یانی: چند بیدینه. قه تاده نه لیت: ﴿مَا أَكْفَرُوا﴾ یانی: چند بیبشه، نه وسا خودا باسی نه وهی بؤ ده کات چون دروستی کرد له و شته بینرخوه نه توانی بیهنیتته وه، وهك له پیشه وه هینای. وه نه فه رمویت: ﴿مِنْ أَيْ شَيْءٍ خَلَقَهُ﴾ واته: بیر ناکاته وه و بزانی که خوا له چی دروستی کردوه. ﴿مِنْ تَطَفُّؤِ خَلْقِهِ فَقَدَرَهُ﴾ واته: له دلژپیک ناو دروستی کردوه و پیکي خستوه. یانی: نه اندازه ی ژیان و پوزی و کردارو به دبه ختی و خوشبه ختی بؤ داناوه. ﴿ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرِرُهُ﴾ واته: له پاشان ریگای چاک و خرابی بؤ ناسان کردوه. عه وفی نه لیت: له نیبنو عه باسه وه: پاشان ریگای هاتنه دهره وهی له سکی دایکیه وه بؤ ناسان کرد. وه هروه ها عیکریمه و زه حاک و نه بو سالخ و قه تاده و سودی و تویانه، نیبنو جه ریریش نه مه ی هه لیزاردوه. مواهیدیش نه لیت: نه مه وهك نه و نایه ته وایه که خودا نه فه رمویت: ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ واته: بیگومان نیمه ریتمونیمان کرد بؤ راسته ری، سایا سوپاس گزاره وه یا ناسوپاس و سپله! یانی: بؤمان پوون کردوه ته وه و ناشکرانان کردوه بؤی و کار ناسانیمان بؤ کردوه. حه سمن و نیبنو زه دیدیش هه ر وایان و تووه. نه مه به هیزترین قسه یه، خواهیش له هه موومان زاناتره. وه نه فه رمویت: ﴿ثُمَّ أَنَاذِرْهُمْ﴾ واته: نیبنا ده میرنئی و نه یخاته گورپه وه، یانی: پاش دروست کردنی و مراندنی له گورپی نان، یانی کردیه خاوه ن گورپ. عه رب نه لیت: خرایه ناو گورپ کاتن له به ر چاونه ماو بزد بو وه خودا له ناوی دا. وه شاخی گاکه شکا، خودا شاخی شکاند، وه کلکی ووشره که برآ، خوا کلکی بری، وه فلانه که س دورک و ته وه لیم، خودا دوری خسته وه. وه نه فه رمویت: ﴿ثُمَّ إِنَّا سَأَلْنَا أَنشُرَهُ﴾ واته: له پاشان کاتن که ویستی زیندوی ده کاته وه یانی دوی مردن زیندوی کرده وه، و وتراره: زیندوویونه وه و هه لسانه وه ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْشُرُونَ﴾ واته: له نیشانه کانی نه و خودایه که نیوه ی له خاک دروست کردوه له پاش ماوه یه کتوپر نیوه ناده مین و بلاو بونه ته وه له زه ویدا. ﴿وَأَنظَرْنَا إِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ نُنشِرُهَا ثُمَّ نَكْسُوها لَحْمًا﴾ واته: وه ته ماشای نیسقانه کانی گورپه ریژه که ت بکه چون به رزبان ده که پنه وه له شوینی خویان ویه کیان ده خهیت، پاشان گورشتی به سردا ده هینینه وه، بوخاری و موسلیم له نه عمه ش پیوایه تی کرده له نه بو سالحه وه نه میش له نه بو هوره یه وه: هه موو لاشه ی مرؤف نه پوزی و نامیتی جگه له کلینچک (عجب الذنب) نه بی که مرؤف له و دروست کراوه و له ویش پیک ده هینریتته وه، وه

نه فرمودت: ﴿كَلَّا لَمَآ بَقِصَ مَا أَمْرُهُ﴾ واته: به راستی نه وهی که خوا فرمائی پیداه هیشتاناده می به جیی نه هیتاوه. ئیبنو جه ریر نه لئیت: خودای گوره نه فرمودت: نه خیر به و شیوهیه نیه که نه و مروفه خوانه ناسه نه لئیت به شی خودای داوه له گیان و مالی! ﴿لَمَآ بَقِصَ مَا أَمْرُهُ﴾ ئیبنو جه ریر دوباره نه لئیت: نه و فرزانهی خودا له سهری داناه به جیی نه هیتاوه. نه وهی لئی تئته گم له م مانایه (خودا زاناره) مانای ﴿ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ﴾ واته: زیندوی ده کاته وه. ﴿كَلَّا لَمَآ بَقِصَ مَا أَمْرُهُ﴾ واته: خودا ئیستا نایکات تا نه و ماویه ته و او نه بی و هه چی بق مروفه دیاری کراوه و دانراوه نه یه ته دی و تا نه وهی بریاری داوه دئته زیانه وه و نه مریت وه هه شتی خودا فرمائی داوه نه بی بیته جی، هه کاتی نه و ماویه لای خودا کوتایی هات، نه و خودا هه مووی زیندو نه کاته وه وه ک چون به دیهیتان به و شیوهیه ش نه یان هیته ته وه.

سه و ز بونی دانه ویله و حب هه شتیکی تر نیشانهیه له سه و زیانه وهی دوی مردن

خودای گوره نه فرمودت: ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ﴾ واته: ده با مروفه سه بری خوارده مه نیه که ی بکات، یانی: خودا به هره و نیشانه کانی ده سه لاتی خزی نه نوئتی به زیندو و کردنه وهی کشتوکال و پوه ک له م زه مینه بیگیانه له سه و زیندو و کردنه وهی لاشه مردوه کان پاش نه وهی بو به ئیسی پزیو و خولی به رش و بلار بوو. ﴿أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا﴾ واته: به راستی ئیمه له هه وه وه بارانمان دارژاند چون دارژاندنئیک. یانی: له ناسمانه وه باراندو و مانه ته سه و زه مین. ﴿ثُمَّ سَفَعْنَا الْأَرْضَ سَفًّا﴾ واته: له پاشان زه ویمان له ت له ت کرد به گیا چون له ت کردنئیک. یانی: جیگیرمان کرد تیایدا و بلابویه و به ناویدا وه نه و دانه ویله که له ناویدا بوو هلی مزی و سه و ز بوو به زبویه وه و ده رکوت له سه و پوی زه مین. ﴿فَأَلْبَسْنَا فِيهَا حَبًّا﴾ واته: ئینجا دانمان له ناویا پرواند. ﴿وَعَبْنَا وَقَضَبًا﴾ واته: وه تری و سه و زه. دان یانی: هه موو نه و شتانهی که باسکران له دانه ویله، تریش دیاره، ﴿وَقَضَبًا﴾ گیایه که به کار دیت بق ثالی مه و مالات به ته پی، قه تیشی پی نه و تری. ئیبنو عه باس و قه تاده و زه حاک و سویدش وایان وتوه. حه سه نی به سری نه لئیت: القضب: یانی: نالف. ﴿وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا﴾ واته: وه زه یتون و دارخورما. ﴿وَحَدَائِقَ غُلْبًا﴾ واته: وه باخاتی چوپر یانی: باختان. حه سه ن و قه تاده نه لئین: ﴿غُلْبًا﴾ یانی: دارخورمای گوره و چوپر. مواهیدو ئیبنو عه باس نه لئین: هه شتی چر و پری و به ناویه کا بچیت. ﴿وَفَلَکَهٗ وَأَبًّا﴾ واته: وه میوه له وه. ﴿وَفَلَکَهٗ﴾ هه شتی که له زه تی هه بی له میوه. ئیبنو عه باس نه لئیت: هه شتی به ته پی

بخورئ. ﴿وَأَبَا﴾ نه وهی زهوی سهوزی نه کات مهرو مالات نه یخوات و مروؤ نایخوات. دیسان نه لیت:
 پرسیار له نه بو به کری صدیق کرا ده رباره ی نه م فرموده ی خدا ﴿وَفَكِهَةٌ وَأَبَا﴾ نه لیت: کام ناسمان
 سیبهرم بق نه کاو کام زه مین هلم نه گری که شتی نازانم له قورناناو له خو مه وه ببلیم. به لام نه وهی که
 نیبنو جهریر له نه نس ریوایه تی کردوه نه لیت: عومری کوپی خه تاب ﴿عَسَّ وَوَلَّ﴾ ی خویند کاتی
 هاته سر نه م نایه ته ﴿وَفَكِهَةٌ وَأَبَا﴾ نه لیت: زانیمان (الفاکه) میوه یه، نه ی (آب) چی به؟ پاشان نه لیت:
 به خوا نه ی کوپی خه تاب نه مه زور له خو کردنه. نه مه سه نه ده کانی دروسته، چند که سی تریش
 ریوایه تیان کردوه له نه سه وه به م شیوه یه، نه مه نه وه نه گه یه نیت که عومر ویستویه تی شیوه و
 شکل و جوړی نه و شتانه بزانت، نه گینا نه ویش و هر که سن نه م نایه ته ی خویند بیته وه ده زانی که
 (آب) له پوه کی زه ویبیه، وه ک خودای گوره نه فرمویت: ﴿أَلْبَسْنَا فِيهَا حَبًا ﴿٢٧﴾ رَعِينًا وَقَضًا ﴿٢٨﴾ وَزَيْتُونًا وَغَلًّا
 ﴿٢٩﴾ وَحَدَائِقَ غُلًّا ﴿٣٠﴾ وَفَكِهَةً وَأَبَا﴾ وه نه فرمویت: ﴿مَنْعًا لِّكَرٍّ وَلَا تَمَكُّرًا﴾ واته: بق ژبانی خوتان
 نازه لتان. یانی: ژبانیک بق نیوه و نازه له کانتان له م دنیا تا پوژی قیامت.

﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّلَاةُ ﴿٢٢﴾ يَوْمَ يُقَرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَحِبِّهِ ﴿٢٤﴾ وَأُتِمَّتْهُ وَأَبِيهِ ﴿٢٥﴾ وَصَحَّيْبُهُ وَيَبِيهِ ﴿٣١﴾ لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
 يُفِينِيهِ ﴿٣٧﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ غُضْبَةٌ ﴿٤٠﴾ زَهْفَةٌ فَقِرَّةٌ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُ
 الْفَجْرَةُ ﴿٤٢﴾﴾

پوژی قیامت و پاکردنی مروؤ له و پوژده له خزم و کس و کار

نیبنو عباس نه لیت: گرمه ﴿الصَّلَاةُ﴾ ناویکه له ناوه کانی پوژی قیامت خودا زور به گوره ناوی
 بردوه و به بنده کانی لی ترساندوه. نیبنو جهریر نه لیت: شایه د ناویک بیت بق فووکردن به که له شاخدا.
 به غه وی نه لیت: گرمه ﴿الصَّلَاةُ﴾ یانی: نه عره ته ی پوژی قیامت ناوبراوه به ﴿الصَّلَاةُ﴾ چونکه وای
 نه بیسن و نه ونده به هیزه نزیکه که پی بکات. ﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّلَاةُ﴾ واته: کاتیک که شاخو و شریخی
 پوژی دواپی هات. ﴿يَوْمَ يُقَرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَحِبِّهِ﴾ واته: نه و پوژده ی که مروؤ پا ده کات له برای ﴿وَأُتِمَّتْهُ وَأَبِيهِ ﴿٢٥﴾
 وَصَحَّيْبُهُ وَيَبِيهِ﴾ قه تاده نه لیت: زور خو شه ویست له زور خو شه ویست و زور نزیک له زور نزیک له
 سامناکی نه و پوژده له یه ک پا نه کن. وه نه فرمویت: ﴿لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُفِينِيهِ﴾ واته: له و پوژده دا
 هر که سن کاری خوی هه یه و ناپیه رژیته سر که سی تر. یانی: هر که سه و سه رقالی کاری خوی ته ی
 ناپیه رژیته سر که سی تر. نیبنو نه بی حاتم ریوایه تی کردوه له نیبنو عباس وه که نه لیت:

پيغمبر (ﷺ) نه فرمويت: زیندو نه کړینه وه به پيى په تى و به پروت و قوتى ههنگاو نه ننين
 خه نه نش نه کراون ! نه لیت: خيزانى پيغمبر (ﷺ) نه لیت: نهى پيغمبرى خودا! نه پوانين يا
 چاومان به عيبي يه کترى نه که ویت؟ پيغمبر (ﷺ) نه فرموي: ﴿لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ﴾ يان
 فرمويه تى: نه ووزده زؤر گه وره تره له وهى که خه ک سهيى يه کترى بکات. نيينو عه باس له
 پيغمبر وه (ﷺ) پيوايه تى کرده که فرمويه تى: زیندوو نه کړینه وه به پيى په تى و پروت و خه نه نه
 نه کراوى، ژنيک نه لیت: نایا نه پوانين يا چاومان به عيبي يه کترى نه که ویت؟ فرموي نهى فلانه که س:
 ﴿لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ﴾ نه م فرموده يه حه سه نه و سه حيه .

دهمچا و پوځسارى دانيشتوانى به هشت و دانيشتوانى جه هه نم له روژى قيامهت دا

خوداى گه وره نه فرمويت: ﴿وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ﴾ واته: زؤر پوځسار له و پؤزه دا گه ش و
 جوانن ﴿صَاحِبَةٌ مُّشْتَبِرَةٌ﴾ واته: ده م به پيکه نين وشادومانن. يانى خه لکى له وى دوو ده ستن: يا
 ديمه نيان سوروسپى و جوانه و شادن و دلخوشن، نه و شاديى له دلپانايه له نيو چاوانياندا
 ده رکه وتوه نا نه وانه خه لکى به هه شتن. ﴿وَوُجُودٌ يَوْمَئِذٍ عَلِيَّا عِبْرَةٌ﴾ واته: وه زؤر پوځسار له و پؤزه دا
 ته پوتوزيان به سه روه يه. ﴿رَهَقَهَا فَزْرَةٌ﴾ واته: له دامويدا رهش داگيرساون. يانى: ته پ و تز
 به رزيوه ته وه به پوياناو دای پؤشيوه ﴿فَزْرَةٌ﴾ يانى: په شايى. نيينو عه باس نه لیت: ﴿رَهَقَهَا فَزْرَةٌ﴾
 يانى: دايپوشيون و پويان په شه. ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبَةُ الْفَجْرَةُ﴾ واته: نه وانه نه وانه که بيباوه پ و گوناهاکارو
 تاوانبارن. يانى له ناو دلوه خوانه ناسن و به کرده وهش له دين لاده رن.

ته فسيري سوره تى (التكوير)

له هه ککه داها توه ته خوارم وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ﴿وَإِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾ وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُيِّمَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنْبٍ قِيلَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا السُّعْفُفُ تَبَرَّتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمْتَ نَفْسَ مَا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾﴾

ئەوئى لەبارى ئەم سوره تەوہ ساتوہ

ئىمامى ئەحمەد رىوايەتى كرده لە ئىبنو عومەر وە ئەلئيت: پىغەمبەر (ﷺ) ئەفەرموئيت: ھەر كەسنى پىئى خۆش بوو سەبرى پۇژى قىامەت بكات وەك ئەوئى بەچاؤ ئىبىنى با ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ - إِذَا أَسْمَاءُ أُنشِقَّتْ - إِذَا السَّمَاءُ أُنْفَطَرَتْ﴾ بخوئنى. ھەر وەھا تىرمىزىش ئەم فەرموودەيەي رىوايەت كرده.

ئەوئى روو ئەدات لە پۇژى قىامەت، تۆ پەل بوون و رەش ھەلگەرانى خۆرە

عەلى كۆپى ئەبو تەلحە لە ئىبنو عەباس وە رىوايەتى كرده ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ يانى: تارىك بوو. عەوفى لە ئىبنو عەباس وە ئەلئيت: يانى: رۆيشت. قەتادە ئەلئيت: كاتى رۆشنايى رۆيشت. سەعەدى كۆپى جوبەير ئەلئيت: ﴿كُوِّرَتْ﴾ يانى: پۇچوو، ئەبو سالىح ئەلئيت: ھەرچى تىدا بوو فەيدا. تەكوير يانى: كۆكردنەوئى شت لە سەر يەك وەك كۆكردنەوئى مەزەھو كۆكردنەوئى جل و بەرگ لە سەر يەك. خودا ئەفەرموئيت: ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ واتە: كاتىك كە پۇژ پىچرايە وە (پووناكى ئەما) يانى كاتى كە خۆر تۆپەل كراو پەش ھەلگەرا، خودا ئەفەرموئيت: ﴿كُوِّرَتْ﴾ يانى: تۆپەل كراو پاشان ھەرچى تىدا بوو فەيدا درا، ھەركاتى ئەمەي بەسەر ھات رۆشنايى نامىنى، بوخارى رىوايەتى كرده لە ئەبو ھورەيرە وە ئوئيش لە پىغەمبەر وە (ﷺ) كە خۆر مانگ تۆپەل ئەكزىن لە پۇژى قىامەتدا. ئەم فەرموودەيە تەنيا بوخارى ھىتاوئىتى و قەسەي ئەوہ.

پارچە پارچە بوون و وەرىنى ئەستىرەكان

خوداى گەورە ئەفەرموئيت: ﴿وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ﴾ واتە: وە كاتى كە ئەستىرەكان ھەلوەرەين و كەوتنە خوارەوہ تارىك بوون. وەك خودا ئەفەرموئيت: ﴿وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ﴾ واتە: وە كاتىك كە ئەستىرەكان كەوتنە خوارەوہ بەپەرش و بلاوى. يانى وەرەين يان پزان يا پزان، پەبىيى كۆپى ئەنەس ئەلئيت: لە ئەبو عالىيە وە ئوئيش لە ئىبنو كەعبە وە ئەلئيت: شەش نىشانە پىش پۇژى قىامەت دىن: كاتى خەلگى لە ناو بازاران خۆر پووناكى نامىنى، كاتى ھەسارەكانىش وەرەين و كىوہكانىش لەرزىن و كەوتن و پۆيشتن بەسەر پەوى زەمىنداو تىكەلاو بوون لەترسا، جەنكە پرا ئەكات بۆ لای مەوژ و مەوژىش پرا ئەكات بۆ لای جەنكە، مالات و بالندەو جانەوەر تىكەلاو بوون و چوون بەناويەكا. ﴿وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ﴾ واتە: وە كاتىك كە كىوہكان خرانە پى لە شوئىن خۆيان خەزىندران ﴿وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ﴾ موحامەدو عىكرىمە ئەلئىن: يانى: ووشتەر. موحامەد ئەلئيت: ﴿عُطِّلَتْ﴾ يان وازى لى ھىنرا و بەرەلا كرا. ئوبەيى كۆپى كەعب و زەححاك ئەلئىن: خاوەنەكەي كۆيى پى ئەدا. پەبىيى كۆپى خوسەيم ئەلئيت: نەي نۆشى

و گوانیشی نه به ست تابه چکه ی نهی مزیت، خاوه نه کانیان وازیان لی هینان. زه حاک نه لیت: وازیان لی هینرا به بی شوان مانه وه. مانای نه مانه هموو له په که وه نزیکن. مه به ست له (عیشان) ووشتریکه که هه لبرارده و له سر زاین بیت، ناوسه کانیان نه وانه که ناوسیه که یان بگاته (۱۰) ده مانگ، موفرده ده که ی (عشراء) ه و به وه ناو نه بریت تا نه زی. خه لگی بوی ناکری به خیوی بکا یا به هره ی لی وه ریگری، که ناوسا له هموو شتی زیاتر حزی لی نه کرا، به هوی نه و بوداوه سامناکه گوره ی که دابوی به سه ریانا که نه ویش رودای پوزی قیامه ته وه هانتی پیشه کی هونکانیتی، وه نه فه رمویت: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ یانی: کزکرانه وه، وه ک خودا نه فه رمویت: ﴿وَمِمَّنْ دَابَّتْ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَيْرٌ بِطَيْرٍ يُخَاجِيهِ إِلَّا أُمَّمُ أُمَّتِكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ سَئِئْرٍ إِنَّ رَبَّهُمْ مُحْتَشِرُونَ﴾ واته: هیه گه پوزیکی گیان له بهر نییه له زویدا وه هیه بالنده که نییه که ده فپی به هه ریدو باله که ی مه گه ر نومه تانیک وه ک نیوهن هیه شتی کمان فراموش نه کردوه له م کتبیبه دا (لوح المحفوظ) یا قورئان (پاشان نه وانه) له پوزی دوابیدا لای په روه ردگاریان کزده کرینه وه. نیینو عه یاس نه لیت: هه مووشتی کزده کریته وه ته نانه ت می شیش! نیینو نه بو حاته م ریوایه تی کردوه. خودانه فه رمویت: ﴿وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً﴾ یانی: بالنده کان له ده وری کزده کرینه وه.

هه لچون و تیکه ل به یه ک بونی ده ریاکان

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾ واته: وه کاتیک که ده ریاکان تیکه ل کران. نیینو جه ریر له سه عیدی کوی موسه ییبه به وه ریوایه تی کردوه نه لیت: عه لی (په زای خوی لی بی) به پیاوکی جوله که نه لیت: جه هه نم له کوی یه؟ نه لیت: له ده ریایه. عه لی نه لیت: راستی نه بی هیه چی تیا نایینم: سویند به ده ریای پر کراوله ناگر، له پیشه وه له سه ر نه م باسه دواين له نایه تی ﴿وَالْبَحْرَ الْمَسْجُورَ﴾ واته: سویند به ده ریای پر کراول له ناگر....

جووت بوونی گیانه کان

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿وَإِذَا الْغُفُوسُ زُوِّجَتْ﴾ واته: وه ساتیک که هه موو گیانه کان جیا کراوه ته وه له لاشه کانیان نه و ده رنه نانه جووت نه کرینه وه، یانی: کزکرده نه وه ی هه موو هاویننه کان بوی لای یه کتری، وه ک خودا نه فه رمویت: ﴿أَخْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ﴾ واته: خوا به فریشته کان نه فه رموی: نه وانه ی سته میان کرد کویان بکه نه وه له گه ل هاوینکانیان هاویننه کانیان، نیینو نه بو حاته م له نیعمانی کوی به شیره وه ریوایه تی کردوه که نه لیت: پیغه مبر ﴿سُجِّرَتْ﴾ فه رمویه تی: نه وانه هاوشنیوه ی یه کترن (هم الضریاء) نه لیت: (الضریاء) هه موو که سی له گه ل هه ر تیره یه کدا بووی که نه وانیش وه ک نه ویان کرد

بیت. له بهر نه وه خوی گوره نه فرموویت: ﴿وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ۝۷﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿۸﴾ وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ ﴿۹﴾ وَالسَّيِّفُونَ السَّيِّفُونَ ﴿۱۰﴾ واته: وه نیوه دهبه سن کومه ل (له دوا پوژدا)، نه نجا یارانې لای پاست، کام یارانې لای پاست؟ وه یارانې لای چه پ، کام یارانې لای چه پ؟ وه پیښکه وتوه کان هر خویانن پیښکه وتوون.

پرسیاری زینده به چان

خودای گوره نه فرموویت: ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ﴾ واته: وه کاتې پرسیار کرا له کچانې زینده به چاک. ﴿بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ واته: که به چ گوناھیک کوژان. جمهوریش به م شیوه به خویندویانه ته وه ﴿سُئِلَتْ﴾. (مه نوډه) ش: نه منداله بووه که خه لکی له کاتې نه فامیا زینده به چالیان نه کرد چونکه خویشیان له کچ نه نه مات، له پوژې قیامت دا پرسیار له زینده به چاله کان نه کړیت له سر چ تاوانیک کوژاون، نه مه ترساندن وه پر شه به له و که سه ی که کوشتویه تی. نه گه کاتې پرسیار کرا له تاوان لیکراو، نه ی تاوانکار له و کاته دا چون گومان نه با؟ علی کوپې نه بو تلحه نه لیت: له نیبو عه با سه وه: یانی: (سألت)، هه روه ها نه بو زوحا نه لیت: (سألت) واته: داواي خوینې خزی کرد. سه دی و قه تاده یش وایان وتوه. چه ند فرموده به که ماتوه په یوه ندی به زینده به چاله وه هه به، نیمامی نه حمه د له عانیسه وه نه ویش له جودامه ی کچی وه هه به وه (خوشکی عوکاشه) نه لیت: ناماده بووم له ناو خه لکیکا له خزمهت پیغه مبه ردا ﴿سُئِلَتْ﴾ نه ی فرموو: (هات به دلّم دا که غیله تان لی قده غه بکم، سه یری پوم و فارسم کرد که ژنه کانیان شیر به منداله کانیان نه دن له کاتې سک پریا وه هیچ زیانیک له منداله کانیان نادات، غیله: واته: شیردانی دایک به منداله که ی له کاتې سک پریا. پاشان پرسیارمان لی کرد له عزل، پیغه مبه ر ﴿سُئِلَتْ﴾ فرمووی: نه وه زینده به چالی نه ینیه، نه وه به که له کچی زینده به چالی پرسیار نه کړی). موسلم و نیبن ماجو نه بو داود و تیرمیزی و نه سانی پویا به تیان کردوه. (العزل): ریگه گرته له پژانی مه نی له په حمی نافرته تا لایه ن پیاوه وه.

تولّی تاوانی زینده به کوړکردنی کچان

عهبدو په زاق نه لیت: نیسرائیل هه والی دابنی له شاکی کوپې حه ربه وه نه ویش له نیعمانی کوپې به شیره وه نه ویش له عومری کوپې خه تا به وه دورپاره ی نه م فرمودیه ی خوا: ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ﴾ نه لیت: قه یسی کوپې عاصم هات بز لای پیغه مبه ر ﴿سُئِلَتْ﴾ وتی: نه ی پیغه مبه ر! من کچانې خوم له کاتې نه فامیا زینده به چال کردوه، پیغه مبه ر ﴿سُئِلَتْ﴾ فرمووی: له جیاتی هه ر به کیک له لوانه کویله به که نازاد بکه نه لیت: نه ی پیغه مبه ری خودا! من خاوه نی وشترم؟ فرمووی: له تولّی تاوانی هه ر به کتی له لوانه بودنه به که (وشتری گه وره و قه له و) سه رپره.

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا الضُّعُفُ شُيِّرَتْ﴾ واته: وه کاتیک که نامه ی کرده وه بلاو کرایه وه دابه شکران. زه ححاک نه لیت: هر که سن نامه ی خوی پیدرا به دهستی راستی یان دهستی چه پی. قه تاده نه لیت: نه ی نه وه ی نادم چیت وتوه له نامه که تدا نوسراوه پاشان پیچراوه ته وه پاشان له پوژی قیامت دا بؤت نه کړیتته وه، باهه موو که سن سهیر بکات، چی وتوه له نامه که بیدا له سهری نوسراوه.

لا بردنی ناسمان و گهرم کردن و وه کول دانی جه هه نم و نزیک خستنه وه ی به هه شت

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا السَّمَاءُ كُيِّطَتْ﴾ واته: وه کاتیک که ناسمان دامالینراو پیچرایه وه. مواهید نه لیت: هینرا. سودی نه لیت: وه دهر خرا. ﴿وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِرَتْ﴾ واته: وه کاتیک که دوزه خ هه لگرسینرا. سودی نه لیت: تاو دراو گهرم کرا ﴿وَإِذَا الْجَنَّةُ أُنزِلَتْ﴾ واته: وه کاتیک که به هه شت نزیک خرایه وه. زه ححاک و نه بو مالیک و قه تاده و په بیعی کوی خوسیم نه لیت: نزیک خرایه وه.

هه موو که سن نه زانی چی ناماده کردوه بو پوژی قیامت

خودای گوره نه فرمویت: ﴿عَمِلَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ﴾ واته: نه و کاته هه موو که سن نه زانی که چی ناماده کردوه بو خوی له چاکه و خرابه نه مه نه و له لامیه که له پیشه وه ووترا نه گهر نه وه بوو نه گهر نه وه بوو. یانی: کاتی نه م شتانه پوویدا نه و کاته هه موو که سن نه زانی چی کردوه چی ناماده کردوه بوو. وه ک خودای گوره له سوره تیکی تردا نه فرمویت: ﴿يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحَضَّرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا﴾ واته: بترسن! له و پوژه هه موو که سن نه بینیت هر کاریک باشی کردیت ناماده وه وه هر کاریکی خرابی کردیت تاوات ده خوانی که له نیوان نه و و کاره خرابه که بیدا ماوه به کی نقد دوور ببوايه. وه نه فرمویت: ﴿يَبْنَؤُا الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ مِمَّا قَدَّمَ وَآخَرَ﴾ واته: له و پوژه دا ناده می هه والی پینه دریت له وه ی که پیشی خستوه دوا ی خستوه (له چاکه و خرابه).

﴿فَلَا أُقِيمُ بِالْحَنِينِ ۝ (۱۵) الْجَوَارِ الْكُنُوسِ ۝ (۱۶) وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ۝ (۱۷) وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ۝ (۱۸) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝ (۱۹) ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۝ (۲۰) مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ۝ (۲۱) وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۝ (۲۲) وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْئُقِ الْمُبِينِ ۝ (۲۳) وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۝ (۲۴) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيزٍ ۝ (۲۵) فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ۝ (۲۶) إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝ (۲۷) لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ۝ (۲۸) وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝ (۲۹)﴾

موسلیم له سه‌حجه‌که‌بیدا ریوایه‌تی کردوه و نه‌سائیش له‌مانا‌کردنی ئه‌م نایه‌ته‌دا له‌ عه‌مری کورپی حوره‌یسه‌وه ئه‌لئیت: نوژیژم ئه‌کرد له‌ دوی پی‌غه‌مبه‌ره‌وه ﴿لَهُ نُورٌ يَّزْكِي بِهِ يَأْتِيهَا، كَوَيْمٌ لَّيْلِ بُوٍ نَهْمٌ نَّيَاهِ تَانَه‌ی ئه‌خویند: ﴿فَلَا أُقِيمُ بِالْحَسَنِ﴾ واته: سویند به‌و ئه‌ستیره‌گه‌رۆکانه‌ی ده‌گه‌رینه‌وه. ﴿الْجَوَارِ الْكُنَّسِ﴾ واته: سوپاوه‌ خۆ‌شاراوه‌کان ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ﴾ واته: وه به‌ شه‌و که‌ تاریک ئه‌بیته‌ ﴿وَالضُّحَىٰ إِذَا نَفَسَ﴾ واته: به‌به‌یانی که‌ هه‌ناسه‌ ده‌دات. ئیبنو‌جه‌ریر ریوایه‌تی کردوه له‌ خالیدی کورپی عه‌ره‌وه ئه‌لئیت: گویم له‌عه‌لی بوو پرسیاریان لی ئه‌کرد ده‌ریاره‌ی ﴿فَلَا أُقِيمُ بِالْحَسَنِ﴾ ﴿الْجَوَارِ الْكُنَّسِ﴾ ئه‌لئیت: وه هه‌سارانه‌ی وون ئه‌بن به‌ رۆژو به‌ شه‌و ده‌رئه‌که‌ون و ده‌گه‌رینه‌وه ناو لانه. وه ئه‌فرمویت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ﴾ دوو را وێژوون هه‌یه: یه‌که‌م: هاتنی به‌تاریکیه‌که‌یه‌وه. مواهید ئه‌لئیت: تاریک بوو. سه‌عیدی کورپی جو به‌یر ئه‌لئیت: کاتێ په‌یدا بوو. حه‌سه‌نی به‌سری ئه‌لئیت: کاتێ خه‌لکی داپۆشی. وه هه‌روه‌ها عه‌تیوه‌عوفیش وایان وتوه. عه‌لی کورپی ئه‌بو ته‌لحه‌و عه‌وفی گوئیان له‌ ئیبنو‌عباسه‌وه بووه: ﴿إِذَا عَسَسَ﴾ کاتێ نه‌ماو رۆیشت. مواهید و قه‌تاده‌و زه‌ححاکیش هه‌ر وایان وتوه. زه‌یدی کورپی ئه‌سه‌لم و کورپه‌که‌ی عه‌بدو‌رپه‌حمان ئه‌لئین: ﴿إِذَا عَسَسَ﴾. واته: کاتێ رۆشت و ون بوو. من لام وایه‌مه‌به‌ست به‌م نایه‌ته‌ ﴿إِذَا عَسَسَ﴾ کاتێ دئیت، هه‌ر چه‌ند ئه‌م وشه‌یه‌ ئه‌توانی به‌کار به‌یتری بۆ رۆشتنیش، به‌لام لێزه‌دا (دئیت) چاکتره‌ وه‌کو سویندی خواردبێ به‌شه‌وو تاریکیه‌که‌ی کاتێ دئیت، وه سویند به‌ به‌ره‌ به‌یان و روناکیه‌که‌ی کاتێ هه‌لدئیت، وه‌ک خودای گه‌وره‌ ئه‌فرمویت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ﴾ ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى﴾ واته: سویند به‌ شه‌و کاتێ که‌ زه‌وی داده‌پۆشی، وه به‌رۆژ کاتێ که‌ روناک ئه‌بیته‌وه. وه ئه‌فرمویت: ﴿وَالضُّحَىٰ﴾ ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ﴾ واته: سویند به‌ چێشته‌نگاو، وه سویند به‌ شه‌و کاتێ که‌ ئارام ده‌گرێ. وه ئه‌فرمویت: ﴿فَاللَّيْلِ إِذَا صَبَّاحَ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا﴾ واته: خوا به‌دیه‌ینه‌ری شه‌به‌ق و روناکی رۆژبوونه‌ویه‌ و شه‌وی کردوه به‌ کات و هۆی ئارامگرتن. وه چه‌ندین نایه‌تی تر. وه زۆر له‌ زانایانی ئه‌صول و تویانه: و ته‌ی ﴿عَسَسَ﴾ بۆ هاتن و رۆشتنیش له‌ بوی هاو به‌شیه‌وه به‌کار نه‌هینریت، بۆیه‌ راسته‌ بۆ هه‌ردوکیان به‌کار بیته‌، والله اعلم. وه ئه‌فرمویت: ﴿وَالضُّحَىٰ إِذَا نَفَسَ﴾ واته: وه به‌ره‌به‌یانی که‌ هه‌ناسه‌ ئه‌دات. زه‌ححاک ئه‌لئیت: کاتێ هه‌له‌ات. قه‌تاده‌ ئه‌لئیت: کاتێ روناک بووه‌وه‌هات.

قورئان جویره نیل دای به زان دوو نه تیجه‌ی شیتی نییه

خودا نه فرمویت: ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ واته: بیگومان نهو قورئانه گوفتاری په‌وانه کراویکی پایه‌به‌رزه که فریشته‌ی سرووشه. یانی: ئەم قورئانه پاسپیراویکی زۆر به‌ریز گه‌یاندویه‌تی، یانی: فریشته‌یه‌کی پایه‌به‌ریزی به‌ئین پێک و شیوه جوان که ئەویش جویره نیله (علیه الصلاة والسلام) ئیبنو عه‌باس و شه‌عبی و مه‌یونی کوپی میهران و حه‌سه‌ن و قه‌تاده و په‌بیعی کوپی ئەه‌س و زه‌ححاک و که‌سانی تریش وتویانه. ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ واته: به‌هیزه، لای خاوه‌نی عه‌رش(خوای گه‌وره) خاوه‌ن پایه‌یه ﴿مُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٌ﴾ واته: قسه په‌وايه له‌ناو فریشته‌دان ده‌ست پاکه. ﴿ذِي قُوَّةٍ﴾ وه‌ک: ئەم فه‌رموده‌یه وایه: ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ۝ ذُو مِرَّةٍ﴾ واته: (جویره نیلی) زۆر به‌توانا فیتری کردوه، خاوه‌نی بیرو هۆشی به‌هیزه، یانی: دروستکراویکی زۆر به‌هیزو به‌هه‌لمه‌ت و به‌کاره. ﴿عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ یانی: جیداره و پایه بلنده لای خودای گه‌وره. ﴿مُطَاعٌ ثَمَّ﴾ یانی: پایه‌دارو قسه‌ی ده‌پوات لای خواو گوئی لای ده‌گه‌ری. قه‌تاده نه‌لێت: ﴿مُطَاعٌ ثَمَّ﴾ یانی: له‌ناو ئاسمانه‌کان، یانی: له‌ناو فریشته‌کانا له فریشته گه‌وره و به‌ریزه‌کانه و جیگه‌ی متمانه‌یه و هه‌لبێژدراره بۆ ئەم سپارده گه‌وره‌یه. خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿أَمِينٌ﴾ وه‌سف کردنی جویره نیله به متمانه پێکراو، ئەمه زۆر گه‌وره‌یه که خودا ته‌زکیه‌ی پاکانه‌ی بۆ به‌نده و پاسپیراوو فریشته‌ی خۆی جویره نیل کردوه، وه‌ک چۆن ته‌زکیه‌ی به‌نده و پیغه‌مبهری ئاده‌می خۆی موحه‌مه‌د(ﷺ) کرد به‌م نایه‌ته ﴿وَمَا صَاحِبُكَ بِجَنُونٍ﴾ واته: هاو‌پێکه‌تان که موحه‌مه‌د(ﷺ) شیت نیه وه‌ک ئیوه ده‌لێن. شه‌عبی و مه‌یونی کوپی میهران و ئەبو صالح و ئەوانه‌یشی که له پێشه‌وه ناومان هێتان وتویانه که مه‌به‌ست له‌م نایه‌ته ﴿وَمَا صَاحِبُكَ بِجَنُونٍ﴾ موحه‌مه‌ده (ﷺ) وه نه‌فه‌رمویت: ﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ واته: سویتند به‌خوا بیگومان فریشته‌ی سروشی دیوه له ئاسۆی پووندا. یانی: بیگومان موحه‌مه‌د(ﷺ) جویره نیلی بینی که ئەهات بۆ لای به‌و په‌یامه‌وه، له لایه‌ن خاواره له‌سه‌ر ئەو وینه‌یه‌ی که خودا وه‌دی هێناوه که (٦٠٠) شه‌ش سه‌د بالی بووه ﴿بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ یانی: ئاشکرا، ئەوه بینیی به‌که‌م بوو له (بطحاء) که له‌م نایه‌تانه‌دا هاتوه ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ۝ ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ۝ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ۝ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّ ۝ أَ كَانُ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ۝ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝ وَاتَه: جویره نیلی زۆر به‌توانا فیتری کردوه، خاوه‌نی بیرو هۆشی به‌هیزه، جا له‌سه‌ر شیوه‌ی خۆی پاوه‌ستا، له‌کاتێکدا ئەو به ئاسۆی هه‌ره به‌ری ئاسمانه‌وه بوو، پاشان نزیک

بوویوه له موحه ممد (۱۲) نه نجا هاته خواره وه، جا به نه ندازه ی دوو که وان یا که متری مه ودا بوو له که ل موحه ممد (۱۳) نینجا خودا هر مه به ستی که وا ویستی به عه بدی خزی رابگه یه نن پی ی رابگه یاند. وه ک چون له پیشه وه نم مانایه مان روون کرده وه، و به لگه یشه له سهری که مه به ست پیی جو بره نیله (علیه السلام)، والله أعلم. نم سوره ته پیش شوی نیسراء هاته خواره وه چونکه نم بینینه نه بی باس نه کراوه نه ویش بینینی یه که مه، به لام بینینی دوهم نه وه یه که باس کراوه له م نایه تانه دا ﴿وَلَقَدْ رَأَوْا نَزْلَةَ أُخْرَىٰ ﴿۱۳﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ﴿۱۴﴾ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ﴿۱۵﴾ إِذْ يَنْفَعِي السِّدْرَةَ مَا يَنْفَعِي ﴿۱۶﴾ واته: سویند به خوا بیگومان جاریکی تر جو بره نیلی بینیه، لای دره ختی ﴿سِدْرَةَ الْمُنْتَهَىٰ بَرَىٰ﴾ که به هشتی نیشته جی بون له ویدایه، کاتی که سیدره ی داپوشیوه نه وه ی که نه بی داپوشی، نه مه در ریژتر باس کراوه له سوره تی نه جم دا، بیگومان دوی سوره تی نیسراء هاتوه ته خواره وه.

پیغه مبهرا ﴿چا و چنوک نه بو له گه یاندنی نیگادا

خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَمَا هُوَ عَلَىٰ الْعَيْبِ بِضَئِينَ﴾ واته: وه نه و پژدو چروک نیه له که یاندنی سرودا یانی: موحه ممد (۱۷) له وه ی خودا بزی نارده ﴿بِضَئِينَ﴾ جیی گومان نه بوه. هه ندی له زانایان خویندویانه ته وه به (ضاد) یانی: پژد، به لکو به مه موو که سیتی به خشیه وه. سوفیانی کوری عویینه نه لیت: ﴿ظَنِينَ وَضَنِينَ﴾ وه ک یه کن، یانی: نه دروژن و نه له دین لاده ر بووه (الظَنِينَ) گومان لی کراو ﴿ضَنِينَ﴾ پژد. قه تاده نه لیت: قورئان نه ینی بوه، خودا دایبه زاندوه بۆ موحه ممد (۱۸) هیه چنۆکی پی نه کرده بۆ خه لکی به لکو بلوی کرده ته وه و گه یاندویه تی و داویه تی به هر که سی ویستی بی. عیکریمه و بینو زه یدو زور که سی تریش وایان وتوه. نیینو جه ریریش خویندنه وه ی (ضادی) هه لیزاردوه. هر دوکیان متواترن و مانا کانیان راسته وه ک له پیشه وه باس مان کرد.

نم قورئانه په نده بو خه لکی دونیا قسه و نیگای شه یتان نیه

خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيرٍ﴾ واته: وه نه و قورئانه قسه ی شه یتانی ده رکراو له به زه یی خوا نیه وه ک ئیوه ده لئین، یانی: شه یتان توانای هه لگرتنی نیه و بۆشی نیه. وه ک نه فهرمویت: ﴿وَمَا نَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ﴿۱۹﴾ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿۲۰﴾ اِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْرُؤُونَ ﴿۲۱﴾ واته: شه یتانه کان نه و قورئانه یان نه میتاوه ته خواره وه، نه شیایوی نه وه شن و نه ده شتوانن، به راستی شه یتانه کان له گو یگرتنی هوالئ ناسمان به رگی کراون ﴿فَاتَيْنَ تَذْهَبُونَ﴾ واته: نه و بۆ کوی ده پوژن. یانی: عه قلتان بۆ نه ماوه بۆ باوه پتان نیه به م قورئانه که به ناشکراو پونیه ی ده رکه و توه که راسته و له لای خواوه هاتوه، وه ک نه بو به کری صدیق (خو لای ی رازی بی) به شان دیک ی به نی حه نیغه ووت کاتی

به موسلمانان هاتن، فرمانی دا که هندی له و قورئانه‌ی موسه بیه‌مه‌ی که زانی بق بخویننه‌وه که له شه‌یه‌ری تاوه‌ز له ده‌سندان و ناته‌واویدایه، پاشان نه‌لئیت: خودا بتان گری، فامتان بق کوئی پویشتوه؟ سویند به‌خوا نم قسه‌یه قسه‌ی خودا نی یه! قه‌تاده نه‌لئیت: یانی: نه له کتیبی خودا هه‌یه و نه فرمانیشتی پی کرده، وه پاشان خودای گوره نه‌فرمویت: ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ﴾ واته: نم قورئانه تنها ناموزگاری یه بق هه‌موو جیهانیان. یانی: نم قورئانه پهنده بق هه‌ر کسه پی‌هندو ناموزگاری لی وه‌ریگرت. ﴿لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ﴾ شه‌بو جه‌ل نه‌لئیت: تاره‌زوی خزمانه شه‌گر بیستمان شوین پیگه‌ی راست که‌وین یانه‌که‌وین. خودای گوره‌نم نایه‌ته‌ی ناره‌ خواره‌وه: ﴿وَمَا نَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾.

سوره‌تی (الانفطار)

له‌مه‌که‌که‌دا هاتووته‌خواره

ریزی سوره‌تی لینیفتار

نه‌سانی ریوایه‌تی کردوه له‌جابه‌روه نه‌لئیت: مه‌عاز هه‌لساو نوژی خه‌وتنانی کردو درێژه‌ی پیدای پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرموی: نایا مه‌عاز تو نه‌ته‌وی بی به‌ فیتنه بق خه‌لکی؟ نه‌ی شه‌وه ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى - وَالصَّحَى - إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ﴾ نییه؟ سه‌راچوه‌ی فرمووده‌که بوخاری و موسلیمه به‌لام ﴿إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ﴾ له‌ سونه‌نی نه‌سانیدا هاتوو (وه‌که له‌ پیشه‌وه باسما‌ن کردوه) له‌ عه‌بدولای کوپی عومه‌روه ریوایه‌ت کراوه‌ که پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرموویه‌تی: هه‌رکه‌سیک پی خۆشه سه‌یری رۆزی قیامه‌ت بکات به‌ چاوی خۆی با ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ - إِذَا السَّمَاءُ أَنْشَقَّتْ - إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ﴾ بخوینی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ﴾ ① وَإِذَا الْكَوَاكِبُ أَسْفَرَتْ ② وَإِذَا الْيَبَاؤُ عُجِرَتْ ③ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ④ عَلِمْتَ نَفْسَ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ⑤ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ رَبِّكَ الْكَرِيمَ ⑥ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ⑦ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رُبَّكَ ⑧ كَلَّابٌ لَّكُذِبُونَ بِالَّذِينَ ⑨ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ⑩ كِرَامًا كَاتِبِينَ ⑪ يَعْمُرُونَ مَا تَعْمَلُونَ ⑫

نه وهى له رۆزى قيامه تدا روونه دات

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ﴾ واته: کاتیک که ناسمان له ت بوو، یانی: درزی برد، وه ک چون خوای گه وره له نایه تیکی تر دا نه فه رمویت: ﴿السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ﴾ واته: ناسمان له ت ده بی به هۆی سه ختی شو و پۆژه وه ﴿وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ﴾ واته: وه کاتیک که نه ستیره کان که وتنه خواره وه به پرش و بلای. یانی: ورین و که وتنه خوار. ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِرَتْ﴾ واته: کاتیک که ده ریاکان ته قین و تیکه ل کران. علی کوپی نه بو ته لحه له ئیبنو عه باسه وه نه لیت: له ناویه کا خودا ته قانديه وه. حه سه ن نه لیت: خودا ته قانديه وه له ناو په کا و ناوه که ی نه ما. قه تاده نه لیت: شیرین و تال سویری تیکه لاوی په ک بوون. ﴿وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثَتْ﴾ واته: وه کاتیک که گوپه کان ژیره و ژور کرانمر دوه کان هاتنه دره وه، ئیبنو عه باس نه لیت: هه لکه نرا. سو دی نه لیت: ژیرا و سه ر بوو، له رزی و نه وه ی له ناویدایه هاته دره وه. ﴿عِلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ﴾ واته: نه و کاته هه موو که سیک ده زانیت که چی له پیشه وه نار دوه چی شی دوا خستوه. یانی: کاتی نه مه بوو وه نه مه پویدا.

نابیت ئینسان خودای له بیر بچیت

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿بِأَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ واته: نه ی ئینسان چی تۆی خه له تاندوه له پووی په روهر دگاری گه وره و به خشنده تدا. نه مه هه په شه به، نه وه ک هه ندی که س و ده زانی نامۆزگاریه بق وه لامیک، لیره دا خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿الْكَرِيمِ﴾ تا په کیک له خویان نه لی: به خشنده یی باییه وه ی کردوه، به لام نه مانایه له مانایه ته که دا نییه، به لکو نایه ته که یانی: نه ی به نی ئاده م! چی تۆی باییه وه کردوه له په روهر دگاری به خشنده ت یان گه وره ت؟ که وا ده ستت داوه ته گرناه کردن! وه لامت به شتیک داوه ته وه که شایه نییه. وه ک له م فه رموده ی پیغه مبه ردا ﴿هَلْ هَاتُوهُ﴾: خودای گه وره له پۆزی قیامه تدا نه فه رمویت: نه ی به نی ئاده م! چی له ناستی مندا باییه وه ی کردی؟ نه ی به نی ئاده م وه لامی پیغه مبه رانت چون داوه ته وه؟ وه پاشان نه فه رمویت: ﴿الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ﴾ واته: نه و په روهر دگاره ی که دروستی کردویت و پکی خستویت و جیای کردویت وه له گیان له به رانی تر. یانی: چی تۆی له به رانبه ر په روهر دگاری گه وره باییه وه کردی؟ ﴿الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ﴾ یانی: پیک و راست وه ده یته نای و له به ژنیک مماناوه ندی که جوانترین شیوه و شکلی پین به خشیویت. نیمامی نه حمه د له بوسری کوپی جه ماشی قوره پیشه وه پویایه تی کردوه که پیغه مبه ر ﴿هَلْ هَاتُوهُ﴾ تۆزی تفی کرده ناو له پی و په نجه ی خسته سه ری، پاشان فه رموی: خودای گه وره

نه فرمودیت: نهی نه‌وهی نادمه چون من به بن توانا نه‌زانی که توّم له‌وینهی نه‌مه یانی: مه‌نی دروست کردوه؟ کاتی که ریگ و پیکیشم کردی وه به‌دوو بن هیزیدا تیپه‌ریت و پاشه‌پژدیشت له زه‌ویدا ناو گزپه‌و کژتکردوه‌ته‌وه و نه‌تبه‌خشویه تا مرگ بهر بینی گرتی نه‌وجا نه‌لئی: مالّ نه‌به‌خشم و چاکه نه‌که‌م، نیستا کاتی مالّ به‌خشینه؟ هه‌ر به‌م شیویه نه‌بینو ماجه ریوایه‌تی کردوه. وه نه‌فرمودیت:

﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾ واته: له هه‌ر وینه‌یه‌کدا که خوی ویستیتی یه‌کی خستویت. مواجهید نه‌لئیت: له‌سه‌ر هه‌ر شیویه‌یک باوک یا دایک یا خالّ یا مام. له هه‌ردو سه‌حیحه‌کدا هاتوه له نه‌بو هوره‌یره‌وه پیاوک نه‌لئیت: نهی پیغه‌نبری خودا(ﷻ) خیزانه‌کم منالئیکی ره‌شی بووه، پیغه‌بم‌ریش(ﷻ) فرموی: ووشرتت هه‌یه؟ نه‌لئیت: به‌لئی، فرموی: چند ره‌نگن ووتی: سوون. فرموی: ره‌نگی بۆریان تی‌دایه؟ ووتی: به‌لئی. فرموی: نه‌م ره‌نگانه له کوپوه هاتن ووتی: له‌وانه‌یه له ووشرتیکی پیشتر بچیت و ره‌نگه‌کی له و بکات، فرموی: نه‌م کوپه‌ش له‌وانه‌یه له یه‌کئیک له باوبا‌پیرانی پیش تز بچیت! نه‌و پیست ره‌شییه‌ی بچیت‌وه سه‌ر نه‌و.

هوی له خویایی بوون و ناگاداری له‌سه‌ر تو‌مارکردنی کرده‌وه‌کانی مروّف له لایه‌ن فریشته‌کانه‌وه

خوای گه‌وره نه‌فرمودیت: ﴿كَلَّا بَلْ نَكْذِبُونَ بِالَّذِينَ﴾ واته: وا نبیه که تیگه‌یشتوون، به‌لکو نیوه رۆژی پاداشت به‌دوق نه‌زانن، یانی: نه‌وهی که پالتان پیوه ده‌نی پووبه‌پووی خوای به‌خشنده ببنه‌وه به‌گوناهکردن بی‌باوه‌پوونتان له دل‌وه به رۆژی دوابی و پاداشت و لیپرسینه‌وه! وه نه‌فرمودیت:

﴿وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لِحُفُوظِينَ﴾ واته: بیگومان چند چاودیریکتان به‌سه‌روه‌یه ﴿كِرَامًا كَتِيبِينَ﴾ واته: که به‌پژنو نوسه‌رن. ﴿يَعْمَلُونَ مَا نَقَعُونَ﴾ واته: هه‌ر چی بکه‌ن ده‌یزانن. یانی: فریشته‌ی به‌پژنی چاودیریکه‌رتان به‌سه‌روه‌یه به‌کرده‌وهی ناشیرن مه‌چن به‌ره‌و پوویان، چونکه هه‌مووی نه‌نوسن له‌سه‌رتان.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ ۱۳ ﴿وَأَنَّ الْفَجَارَ لَفِي حَبِيرٍ﴾ ۱۴ ﴿بَسَلُونَهَا يَوْمَ الدِّينِ﴾ ۱۵ ﴿وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ﴾ ۱۶ ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ﴾ ۱۷ ﴿ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ﴾ ۱۸ ﴿يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ ۱۹

پاداشتی ناکاری چاکان و به‌دکاران

خوای گه‌وره نه‌فرمودیت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ واته: به‌رآستی چاکه‌کاران له‌ناو نازو نیعمه‌ندان، خودای گه‌وره هه‌والی ناکاره چاکه‌کانمان نه‌داتی که به‌ره‌و چ خوشیه‌ک نه‌چن، نه‌و که‌سانه‌ی که گوئی‌پایه‌لی فرمانی خودا بوون به‌گونا‌وه لایمان نه‌داوه‌ته‌وه، پاشان باسی به‌دکارانمان بۆ ده‌کات که به‌ره‌و جه‌ه‌منم به‌رده‌وام له سزا‌دان. ﴿وَأَنَّ الْفَجَارَ لَفِي حَبِيرٍ﴾ واته: بیگومان به‌دکاران له دۆزه‌خدان. بۆیه

نه‌فهرمویت: ﴿يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الَّذِينَ﴾ واته: له پوژی پاداشتا ده‌چنه ناویه‌وه. یانی پوژی ژماردن و پاداشت و قیامت. ﴿وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ﴾ واته: وه ئەوان لئی دهرناچن. یانی: یه‌ک کاتژمیریش ناتوانن له‌و سزایه خۆلاده‌ن و سوکیش ناکرئ و وه‌لامیش نادرینه‌وه که داوا ئە‌که‌ن بمرن یا پشویه‌ک بده‌ن با یه‌ک پوژیشت بیت، وه نه‌فهرمویت: ﴿وَمَا آذَرْنَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ﴾ واته: تۆ چوزانیت که‌ر پوژی پاداشت چیه؟ ئە‌م شیوازه له‌ دهربریندا بۆ ژۆر به‌گوره سه‌یرکردنی پوژی قیامته، پاشان ته‌ئکیدى ئە‌کاته‌وه وه نه‌فهرمویت: ﴿ثُمَّ مَا آذَرْنَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ﴾ واته: دووباره چوزانیت پوژی پاداشت چیه؟ دووباره مانای کردوته‌وه وه نه‌فهرمویت: ﴿يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ واته: پوژی‌تکه که هیچ کس هیچی به‌ده‌ست نیه بۆ هیچ کس وه فرمان له‌و پوژده‌دا هر بۆ خوییه. یانی: که‌س ناتوانئ که‌ک به‌کس‌ی تر بگه‌ینئ وه‌ رزگاری بکات له‌و حالئ که‌ تنیدایه مه‌گه‌ر خوا پوژگا بدا بۆ که‌سئ مه‌یلی ببئ و لئی پازی بئ. له‌ کۆتایی ته‌فسیری سوره‌تی شوعه‌راء له‌ پی‌شوه‌ه باس کرا که‌ پی‌غه‌مبه‌ر نه‌فهرمویت: ئە‌ی نه‌وه‌ی هاشم! خۆتان پوژگار که‌ن له‌ ناگر ناتوانم لای خوا هیچ شتیکتان بۆ بکه‌م، بۆیه نه‌فهرمویت: ﴿وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ وه ئە‌م نایه‌ته وه‌ک ئە‌م نایه‌تانه‌ وایه که‌ خوی گوره، وه نه‌فهرمویت: ﴿لِلَّهِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ واته: خوا نه‌فهرموی: ئە‌م پوژ پادشایه‌تی و ده‌سه‌لات بۆ کئ یه، وه‌لام نادریته‌وه، خوی نه‌فهرموی: هر بۆ خوی تاک و ته‌نیا یه که‌ به‌سه‌ر هه‌موو شتیکتا زاله. وه نه‌فهرمویت: ﴿الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ﴾ واته: له‌و پوژده‌دا فرمانه‌وه‌ی ته‌ راسته‌قینه‌ ته‌نها بۆ‌خوی میهره‌بانه، وه نه‌فهرمویت: ﴿تِلْكَ نِعْمَتُ الْيَوْمِ﴾ واته: خاوه‌نی پوژی سزاو پاداشتانه‌وه. قه‌تاده ئە‌لئیت: ﴿يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ به‌خوا قه‌سه‌م ئە‌م پوژ فرمان هر بۆ خودایه، به‌لام هیچ که‌سئ ناتوانئ قسه‌ بکات.

ته‌فسیری سوره‌تی (المطففين)

له‌ه‌ده‌دینه‌دا هاتووته‌ خواره‌وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَبَلِّغْ لِلْمُطَفِّفِينَ﴾ (۱) الَّذِينَ إِذَا أَكَلُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿۲﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزِنُواهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿۳﴾ أَلَا يَظُنُّ

أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿۴﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿۵﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۶﴾

زیادو کهم له کیشانه و پیوانه دا نه بیته هوئی هاوارو زهرمه ندی

نه سائی و نیینو ماجه پریوایه تیان کردوه له ئیبنو عه باسه وه نه لیت: کاتی پیغه مبر ﴿سَوَّوْنَ﴾ هاته مه دینه خرابترین کهس بوون له پیوانه دا، خودای گه وره ئەم ئایه تانه ی نارده خواره وه: ﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ﴾ واته: هاوار بقی ته رازو یازان. دواى ئەم ئایه ته پیوانه یان چاک کرد. مه بهست له (تطفیف) لیزه دا: گزیکردنه له کیشانه و پیوانه دا، واته زیاده لیتسه ندن له خه لکی له کاتی کرپندا وه کهم پیدان له کاتی فرۆشتندان، له بهر ئەم خودای گه وره حالی ﴿المُطَفِّفِينَ﴾ ی بوون کردوه ته وه و به لئینی پیداون به له ناوچوون و زیانباری که نه ویش وه یله، وه نه فه رمویت: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ﴾ واته: نه وانە ی که پیوانه بکه ن بقی خۆیان له سه رمالی خه لک به ته واوی وه ری ده گرن ﴿يَسْتَوْفُونَ﴾ واته: به شی خۆیان وه رده گرن به ته واوی و به زیاده یشه وه. ﴿وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ﴾ واته: به لام کاتی بۆیان پیوانه یا کیشانه بکه ن که میان ده دهن، یانی: لئیی کهم ده که ن. چاکتر وابو (کالوا و وزنوا) بکرانایه ته متعدی (وهم) یش له محلی نه صبا بوایه، وه هه ندیکیان (هم) یان کردوه به زه میری مونه که د بقی شاراو په یک له م فه رموده ی خودا (کالوا و وزنوا) مفعوله که ی لاده بریت له بهر نه وه ی رسته که نه و مانایه هه ل ده گریت، هه ردولیکدانه وه که له یه که وه نزیکن. خواى گه وره فه رمانی داوه له کیشانه و پیوانه دا ریک و چاک بین، نه فه رمویت: ﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلْتُمْ وُزْنُوا بِالْقَيْسِاسِ أَلَمْ تَسْمِعُوا ذَلِكَ خَيْرًا وَآخَسِنُ تَأْوِيلًا﴾ واته: وه کاتی که پیوانه نه که ن بقی خه لکی به ریک و پینکی پیوانه بکه ن و کیشانه ش به ترانووی راست بکه ن ئەم بقی ئیوه چاکتره و ناکامیشی باشتره! وه نه فه رمویت: ﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ واته: وه پیوانه و کیشانه بی زیادو کهم نه نجامی بده ن به دادگه ری، داواو نه رک له کهس ناکه بین مگه ر به نه ندازه ی توانای خۆی، وه نه فه رمویت: ﴿وَأَقِيمُوا أَلْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ﴾ واته: وه کیشانه تان ریک و پینک بکیشن و له ته رازو دا کهم و کوپی مه که ن سوک مه یکیشن. خودا گه لی شوعه ییی ته فرو تونا کردو له ناوی بردن له بهر نه وه ی له کیشانه و پیوانه دا نه گه ر بقی خۆیان بوایه به زیاده وه وه ریان نه گرت به لام به خه لکیان بده ی که میان بی نه دان.

ترساندن تهرارو بازان له وه ستانیان له بهردهم په روهره گاری هه موو جیهان

ده رباره ی خودا هه ره شه یان لی نه کات و نه فه رمویت: ﴿أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ﴾ واته: ئایا نه وانە نازانن که بئگومان زیندوو ده کرینه وه. ﴿لِيَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ واته: له پۆزینکی گه وره دا، یانی: نه وانە

ناترسن له زیندوبونوه و وهستان له بردهستی که سیک که ناگای له هه موو شاراوو په نهانیه که هیه، له پوژئی که ترسه که ی گه وره یه و ژور سامناکه و دل دینیتته له رزه، هر که س درنه چوو تیبیدا نه خریتته ناو ناگریکی ژور بلتسه دار؟ وه نه فرمویت: ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ واته: پوژئک که خه لک له بهر باره گای په روه ردگاری جیهانیان دوه وستن. یانی: پا نه وستن به پئی پتی به پوتی و خه تنه نه کراوی (غزلا)، له ویستگه یه کی تهنگی گرانی نارچه تی ژور ناخوشی خراپ و تاوانباریدا، ترس دایگرتون له فرمانی خوا که هست و توانا دهسته و سانه نیش ناکا. نیامی مالیک پیوایه تی کردوه له نافع نه ویش له نیبنو عومره وه که پیغه مبر ﴿١٠﴾ نه فرمویت: پوژئی که هه موو خه لکی بۆ دیداری په روه ردگاری جیهان پاده و وستن، که سی وایان هیه تا نه ندازه ی هه ردو گوئی له عاره قی خزی وون نه بی. نه م فرمووده یه بوخاری پیوایه تی کردوه له فرموده ی مالک و عه بدولای کوپی عه ونه وه و هه ردوکیان له نافعیه وه. نیامی موسلیم له دوو ریگه که وه هر وا پیوایه تی کردوه. فرموده یه کی تر که نیامی نه محمد پیوایه تی کردوه له میقداد له نین نه سوهدی کیندیوه نه لیت: گویم له پیغه مبر بو ﴿١١﴾ فرمووی: کاتی پوژئی قیامت خۆر نزیک نه کریتته وه له خه لکی، تا ماوه ی یه ک میل یادو میل، فرمووی: خۆر نه یان توینیتته وه به پئی کردوه کانیان له ناو نارقه قی خزیان، هه یانه تا قوله پئی، هه یانه تا هه ردو نه ژتوی، هه یشه تا پوژئنگه ی، هی واشی هه یه تا ناوده می. موسلیم و تیرمیزی پیوایه تیان کردوه. له سونه نی نه بو داودا هاتوه که پیغه مبر ﴿١٢﴾ په نای گرتوه به خوا له تنگی وهستان به پیوه له پوژئی قیامه تدا. له نیبنو مه مسوده وه: چل سال پوو به ره و ناسمان پائه و وستن هیچ که س قسه یان له گه ل ناکات، چاک و خراپیان، نارقه تا ناو ده میان هاتوه. وه له نیبنو عومره وه: سه د سال پا نه وستین، هه ردوو فرمووده که نیبنو جه ریر پیوایه تی کردوه. له سونه نی نه بو داودو نه سانی و نیبنو ماجه دا هاتوه له عائیشه وه: که پیغه مبر ﴿١٣﴾ پیغشکی شه ونوژی به ده جار الله اکبر، و ده جار الحمد لله، و ده جار سبحان الله، و ده جار استغفر الله، ده ست پئ ده کرد وپاشان نه یه فرموو: خواجه لیم خۆشبی! ریگام نیشانده ی! بزئویم پئ بده ی! و له ش ساغیم پئ ببه خشی! وه په نای نه گرت له تنگی وهستان له پوژئی قیامه تدا.

﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَّارِ لَفِي سَجِينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَجِينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَهُوَ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ
الَّذِينَ ﴿١١﴾ وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا نُفِثَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحُورُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُعَالَهُ هَذَا الَّذِي كُتِبَ لَهُمْ يَوْمَ تَكْذِبُونَ ﴿١٧﴾﴾

باسی بدهده پان و هه ندئی له به سه رهاتیان

خودای گوره ئه فرمویت: ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ﴾ واته: با په شیمان بنه وه، چونکه به راستی نامه ی تاوانباران له ناو (دهفته ریکی په ست) ی په ش دایه. یانی: پاشه پۆژو شوینیان له (سجین) به ندینخانه یه، شوینی تنگه لان، وهك چۆن ئه وترئ: فیسق، شریب، خمیر، سکر، له م بابه ته، چونکه کارساتیکی گه وه و گرانه. بۆیه خوی گه وه ئه فرمویت: ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ﴾ واته: تو چوزانیته

﴿سِجِّينٌ﴾ چیه. یانی: پوداویکی ئیجگار گه وه و به ندینخانه یه کی بی کۆتا و سزای به ژان، هه ندئ و تو یانه: ﴿سِجِّينٌ﴾ له ژیر زه مینی حه وته مایه. وهك له پیشه وه باس کراوه له وه فرموده درێژه ی به رای کوپی عازیدا، خودای گه وه ئه فرمویت له باره ی پۆچی خوا نه ناس: نامه که ی بنوسن له ناوسجینا، سجینیش له ژیر زه مینی حه وته مه. له بهر ئه وه ی پاشه پۆژی به دکاران جه هه منه که نزمترین پله یه، وهك خودا ئه فرمویت: ﴿ثُمَّ رَدَدْتَهُ أَسْفَلَ سَفَلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ واته: له پاشان ئه گه ر بیباوه پ بی ده یکه ی به په ست ترینی هه مو په ستیک، مه گه ر ئه وانه ی که به یوایان هیناوه و

کرده وه چاکه کانیان کربوه. ئالیزه دا ئه فرمویت: ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ﴾ خودا تنگی و نزمی به یه که وه کۆ ده کاته وه، وهك ئه فرمویت: ﴿وَإِذَا ألقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضِعْفًا مَقْرَبِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا﴾ واته: وه کاتئ فرئ ده دریتته جیگایه کی تنگ له دۆزه خدا به کۆتکراوی ده ست و قاچ و ملیان له کۆت و زنجیردا یا له شیان به کۆت و زنجیر پیگه وه به ستراوه له ویدا داوی تیاچون و مردن ده کن. وه ئه فرمویت: ﴿كِتَابٌ مُرْتَمٍ﴾ واته: دهفته ریکی نوسراوه. ئه م ده سه وازه یه

وه لاهی ئه م ئایه ته نیه که ئه فرمویت: ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ﴾ به لکو وه لاهه بۆ ئه وه ی له سهریان نوسراوه له وه پاشه پۆژه ی که به ندینخانه یه، یانی: نوسراوه و نیشانه داره و لیبونه ته وه لئ، زیاد ناکا و لئشی که م ناکات، موحه ممدی کوپی که عبی قوره زی ئه مه ی ووتوه پاشان خودا ئه فرمویت: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِرُونَ

الْمَلَائِكَةَ﴾ واته: هاوار له وه پۆژه دا بۆ بیروایان. یانی: کاتئ پۆژی قیامت ئه برین بۆ ئه و به ندینخانه و سزا پرسیا که ره ی که خودا به لئنی پیداون. له پیشه وه باسی ﴿وَالَّذِينَ﴾ کرا و باس کردنه وه ی پئویست ناکات، مه به ست له (وئیل) لئزه دا یانی: نه مان و تیاچون وهك و تراوه: مردن بۆ فلان. وهك هاتوه له موسنه دوسونه نه کاندان له پیاویته ی بوهری کوپی که کیم ی کوپی مه عاوییه ی کوپی حه یده داو ئه میش له باوکیه وه ئه ویش له باپیره وه ئه لئیت: پیغه مبه ر ﴿وَالَّذِينَ﴾ ئه فرمویت: مانای ﴿الْمَلَائِكَةَ﴾

بیتاوه پان، یانی: خوانه ناسان و به دکاران ﴿الَّذِينَ يَكْفُرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ واته: نه وانه ی که بپوا ناکن به پوځی پاداشت داناوه. یانی: پرودانی به راست نازانن و باوهر به بونی ناکن و هانتیشی به درق نه زانن. خوداش نه فهرمویت: ﴿وَمَا يَكْتُوبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ﴾ واته: که سیک نه و پوځه به درق نازانیت مه گهر هموو ستمکاریکی گوناهار، یانی: ملهوپ له کرداریدا، هر امخورد و زیاده پوځیکردن له خوارندی حاللادا، تاواتبار له قسه یداء، نه گهر قسه ی کرد درق نه کات، نه گهر به لیتنی دا نایبته سهر، نه گهر دمه قالیی کرد به دکاره و سنور نافی! وه نه فهرمویت: ﴿إِذَا نُفِثَ عَلَيْهِمُ آبُنَّا قَالَ أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ واته: هر کاتنی نایبته کانی نیمه ی بؤ بخوینریتته وه دهلی: نه مانه نه فسانه ی پیشینانن. یانی: کاتنی گوځیان له قورنان بوو له پیغه مبه ره وه (ﷺ) باوهری پښ ناکن، گومانی خرابی پښ نه بن و وا نه زانن دروست کراوو کزکراوه ی کتیبه پیشینه کانه. وه ک خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَآذَا رَبِّكُمْ قَالُوا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ واته: وه کاتنی به وانه بوترئ نایا به روره دکارتان چی نارډوته خواره وه؟ ده لئین: حکایه تی پرپوچوچی پیشوه کان. وه نه فهرمویت: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ واته: نه خیر وانیه به لکو ژهنگی نه وخرپانه ی که ده یانکرد پرده ی هیناوه به سهر دلپاندا. یانی: به و شپوه به نیه وه نه وان تنیده گن و نه لئین: نه م قورنانه چیروکی پیشینانه به لکو قسه و نیگای دابه زینراوی خودایه بؤ پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بؤیه باوهری پښ ناهینن چونکه دلپان گپراوه به هو ی نه و ژهنگی دلی داپوځیون له نوری گوناوه تاوان. بؤیه خودا نه فهرمویت: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ ژهنگ: (الرین) دلی خوانه ناسان دلته پوځش، نیینو جه ریرو تیرمیزی و نه سانی و نیینو ماجه ریوایه تیان کردوه له چه ندرپنگاوه له نه بو هوره یره وه نه ویش له پیغه مبه ره وه (ﷺ) نه فهرمویت: کاتنی بهنده هه لئه سیت به تاوانیک: خالکی رهش له دلی به یداء نه بنی نه گهر په شیمان بووه دلی پاک نه بیتته وه به لام نه گهر تاوانی نوری کرد نه ویش نورد نه بنی نا نه مه یه که خودا نه فهرمویت: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ تیرمیزی نه لیت: فهرموده یه کی حه سمن و صه حیحه. نه سانی ریوایه تی کردوه له نه بو هوره یره وه به م شپوه یه له پیغه مبه ره وه (ﷺ) کاتنی بهنده تاوانیکی کرد له تاوانه کان خالکی رهش له سهر دلی په یداء نه بن، نه گهر نه و که سه وازی هیناوه داوای لیپوردنی کردو په شیمان بووه دلی ساف نه بیتته وه، نه گهر که رایه وه بؤ گوناوه نه و په شاییه زیاد نه کات به سهر دلپه وه و به رز نه بیتته وه، نه وه نه و ژهنگه یه که خودا نه فهرمویت: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ وه نه فهرمویت: ﴿لَهُمْ فِيهَا مِصْرُ الْجَبْرِ﴾ واته: له پاشان بیگومان نه وان ده چه نوره خوه. یانی: دوا ی نه م بیبه شپونه ی خه لکی نوره خ له بینینی

خودا. ﴿ثُمَّ هَآءِذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهٖ تَكْفُرُونَ﴾ واته: نینجا پییان ده وتریت نه مه نه وهیه که بپواتان بی نه ده کرد. یانی: نه وه یان پیته لئین به شیوهی سه رزه نشست و دلته زانندن و کم سه بیرکردن و پیسواکردن.

﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِثَابٍ ﴿١٨﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِثَابُونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مُّرْقومٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرَابِكِ يُنظَرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهٖمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَّخْمُومٍ ﴿٢٥﴾ خِشْمُهُمْ سِوَاكَ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَفِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِرَاجُهُمْ مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عِيْنَا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾﴾

نامه‌ی ناکاره چاکه‌کان و پاداشتیان

خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِثَابٍ﴾ واته: به پاستی نامه‌ی کرداری چاکان له ناو ده فته ریکی به رزدایه. ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ﴾ نه مانه به پیچه وانه‌ی به د کارانه وه ﴿لَفِي عِثَابٍ﴾ یانی: پاشه پوژیان ﴿لَفِي عِثَابٍ﴾ به پیچه وانه‌ی سجبینه، له هیلالی کوپی یه سافه وه نه لئیت: نیبنو عه باس پرسباری کرد له که عب ده باره‌ی سیجینه وه منیش له وی بووم وتی: زه مینی حوته مه که گیانی خوانه ناسان له ویتیه. وه پرسباری ﴿عِثَابٍ﴾ لی کرد، نه لئیت: ناسمانی حوته مه که گیانی باوه پداران له ویتیه، هه روه‌ها زرد که سی تر وتویانه: ناسمانی حوته مه. علی کوپی نه بو ته لحه نه لئیت: له نیبنو عه باسه وه: خوا نه فهرمویت: ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِثَابٍ﴾ یانی: به هشت. جگه له نه ویش وتویانه: (عیلیون) له سدره المنتهی دایه. ناشکرایه که (عیلیون) وه رگراوه له (العلو) که بریتیه له سرکه وتن و به رزبونه وه و گه وره بیون و فراوانیونی شتیک، بویه خودای گه وره به گه وره‌ی و گرنگی باسی نه کات و نه فهرمویت: ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِثَابُونَ﴾ واته: تو جوزانیت نه وه ده فته ره چی به؟ پاشان نه فهرمویت بؤ پشتگیری له سر نه وه‌ی هه موو شتیکی بؤ نویسیون ﴿كِتَابٌ مُّرْقومٌ﴾ واته: ده فته ریکی نویسرای نه مهنده به فهره ﴿يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ﴾ واته: نزیکانی خودا ده بیبنن. قه تاده نه لئیت: نه وانه فریشته کانه. عه وفی له نیبنو عه باسه وه نه لئیت: فریشته نزیکه کانی خودا له هه موو ناسمانه کان ده بیبنن و لئی ناگادارن. پاشان خودای گه وره نه فهرمویت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ واته: بیگومان چاکان له ناو نازو نیعمه تدان. یانی: پوژئی قیامت نه وان له خوشیه کی برده وامدان له باخستانی به هه شتدا، چاو نه گنپن به ناو نه ودا که به ده ستیان هیناوه و خودا پیی داون له و چاکه و به ره زوره‌ی که کوتابی نایه له ناو ناچی. و تراوه: مانای ﴿عَلَى الْأَرَابِكِ يُنظَرُونَ﴾ ده پوانن بؤ خودا. نه مه به رانبر به و وه سفه‌ی که به دکارانی بی کراره ﴿كَلَّا إِنَّهٗمْ عَنْ رَبِّهٖمْ یَوْمَئِذٍ لَّخَبَرُونَ﴾ واته: نه خیز به پاستی نه وان له و پوژدها بی به شن له بیبنی

په‌روردگاریان. وه باسی نه‌وانه‌شی کرد که نه‌توانن سه‌یری خوی گوره بکن له‌سر ته‌خت و
 فه‌رشه‌کانیان وه نه‌فه‌رمویت: ﴿تَقَرُّفٌ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ الْعَمِيمِ﴾ واته: له پوخساریاندا جوانی و
 گه‌شاوه‌یی و خوشگوزهرانی ده‌بینیت. یانی: نه‌گهر سه‌یری نیو چاوانیان بگه‌ی ته‌پو تازه‌یی
 خوشگوزهرانیان ده‌زانی، یانی: نه‌و رابواردن و پینزو خوشی و ده‌سه‌لاته تایبه‌تمه‌ند و خوشگوزهرانیه
 نه‌بپراویه که تیایدان نه‌بینی. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿يُسْفُونَ مِنَ رَحِيقِ مَخْتَوِرٍ﴾ واته: شه‌رابی پاک‌ی سر
 به‌مؤریان ده‌رخوارد ده‌دری. باده(خم‌ی) سر مؤریان بق خواردنه‌وه نه‌ده‌نی(الرحیق)به‌کیکه له
 ناوه‌کانی عاره‌ق، ئین مه‌سعودو ئینو عباس و مواهید و حه‌سن و قه‌تاده‌و ئینو زه‌ید وایان
 وتوه. ئیمامی نه‌حمه‌د پیاویته‌ی کردوه له نه‌بو سه‌عیدی خودریه‌وه: وا ده‌زانه‌ به‌ریزی کردوه‌توه بق
 پیغه‌مبهر(ﷺ) فه‌رموویه‌تی: هه‌ر خواناسیک ئاو بدا به‌موسلمانیک که تینوی بی‌خوی گوره له پوژی
 قیامه‌تدا له زه‌حیقی مه‌ختوم (باده‌ی مؤرکراو) ئاوی ده‌داتن، وه هه‌ر باوه‌پداریک له برسیه‌تی
 موسلمانیک تیر بکات، خودا له به‌ریومی به‌هه‌شت تیری نه‌کات، وه هه‌ر باوه‌پداریک موسلمانن به
 جلوهرگ دابووشی که نه‌بین و پوت بیت، خودا جلوهرگی به‌هه‌شتی له به‌ر ده‌کات) ئینو مه‌سعود
 نه‌لئیت: له‌م ئایه‌تدا (حَتَمَهُ) یانی: تیکه‌له له میسک. عه‌وفی نه‌لئیت: له ئینو عه‌باسه‌وه: خودا
 ئاره‌قیان بق چاک نه‌کات دوااین شتی تئینه‌کری بویان میسکه و به‌میسک مؤر نه‌کریت. قه‌تاده‌و
 زه‌حاکیش هه‌روایان وتوه. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿حَتَمَهُ مِسْكَ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَفَّسْ الْمُنْتَفِسُونَ﴾ واته: که دوا
 قومی بونی میسکه بق نه‌وه با پیشبرکی بکن پیشبرکیکه‌ران. یانی: بابق نه‌م کات و شوینانه کیبه‌رکن
 بکن به‌سه‌ریه‌کا و خوین هه‌لچن و شانازی پیوه بکن و هه‌ول بده‌ن، وه که نه‌فه‌رمویت: ﴿لَمِثْلَ هَذَا
 فَلْيَعْمَلِ الْعَمَلُونَ﴾ واته: بابق پاداشتی وه‌ها خه‌بات بکن، نه‌و که‌سانه‌ی خه‌باتکارن وه پاشان
 نه‌فه‌رمویت: ﴿وَمِنْ أَجْهِ مِنْ سَنِيمٍ﴾ واته: تیکه‌لکراوی له ئاوی ته‌سنیم یانی: ئاویته‌ی نه‌م ئاره‌قه‌یش که
 باس کراوه له ته‌سنیمه، واته: له خواردنه‌وه‌یه‌ک پیی نه‌وتریت ته‌سنیم، نه‌وه چاکترین خواردنه‌وه‌ی
 خه‌لکی به‌هه‌شته له‌سه‌روی هه‌موو خواردنه‌وه‌کانه‌وه، نه‌مه نه‌بو سالح وزه‌حاک وتویانه. بویه
 نه‌فه‌رمویت: ﴿عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ﴾ واته: کانیه‌ک که نزیک‌کراوه‌کان لئی ده‌خونه‌وه. یانی:
 نزیک‌کراوه‌کان له‌م سه‌رچاویه ده‌خونه‌وه به‌ین تیکه‌لکردن، به‌لام تیره‌ی ده‌سته پاست بویان تیکه‌ل
 نه‌کریت، ئینو مه‌سعودو ئینو عباس و مه‌سروق و قه‌تاده‌و جگه له‌وانیش نه‌م قسه‌یان وتوه.

﴿إِنَّ الَّذِينَ أٰجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿۲۹﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامِرُونَ ﴿۳۰﴾ وَإِذَا أَنقَلَبُوا إِلَىٰ ءٰهْلِهِمْ أَنقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿۳۱﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَآءِ لَضَالُّونَ ﴿۳۲﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَفِظِينَ ﴿۳۳﴾ قَالَ يَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿۳۴﴾ عَلَىٰ الْأَرَائِكِ يَظُنُّونَ ﴿۳۵﴾ هَلْ تُؤِيبُ الْكُفَّارَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿۳۶﴾﴾

خراپه کردن و گالته بازی تاوانکاران به خواناسان

خودای گه‌وره هه‌والی ئه‌و تاوانبارانه‌مان بۆ باس ئه‌کات که له ژبانی دونیادا به دینداران پیده‌که‌نین یانی گالته‌و گه‌پیان پئ ده‌کردن و به‌چاوی سوک سه‌پریان ئه‌کردن، کاتئ به‌لایاندا ئه‌چون چاویان له‌یه‌کتر داده‌گرت، یانی: بۆ سوک سه‌یر کردنیان ﴿إِنَّ الَّذِينَ أٰجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ﴾
 واته: بیگومان ئه‌وانه‌ی که به‌دکاریون پیده‌که‌نین به‌وانه‌ی که به‌وایان هیتنا بوو. ﴿وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامِرُونَ﴾ واته: وه کاتئک به‌لایاندا به‌ژوشتنایه چاویان ئی داده‌گرتن. ﴿وَإِذَا أَنقَلَبُوا إِلَىٰ ءٰهْلِهِمْ أَنقَلَبُوا فَكِهِينَ﴾ واته: وه کاتئکیش بگه‌رپایانه‌وه بۆ لای مال و مندالیان به‌پئکه‌نین و گالته‌کردن به‌موسلمانانه‌وه ده‌گه‌رپانه‌وه. یانی: ئه‌و تاوانکارانه کاتئ بچوانیه بۆ ناو ماله‌کانیان به‌پئکه‌نینه‌وه ئه‌گه‌رپانه‌وه، یانی: هه‌ر چه‌ند داویان بگردایه‌و هه‌ولیان بدایه، له‌گه‌ل ئه‌وا سوپاسی ئه‌و به‌هه‌ریان ئه‌نه‌کرد که خودا پئیی دابون به‌لکو خویان سه‌ر قال ئه‌کرد به‌و خه‌لکه دینداره‌وه وئیره‌بیان پئئ ئه‌بردن و به‌چاوی سوک بۆیان ئه‌روانین. ﴿وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَآءِ لَضَالُّونَ﴾ واته: وه کاتئکیش بیان دینیایه ئیان ووت: ئه‌مانه گومرآن. یانی: له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که له‌سه‌ر ئایینی ئه‌وان نه‌بون. خودا ئه‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَفِظِينَ﴾ واته: له‌کاتئکیدا که ئه‌وان به‌چاودئیری نه‌نیژاون بۆ سه‌ر موسلمانه‌کان تا ئه‌م قسه‌یه بکه‌ن. یانی: ئه‌و تاوانکارانه نه‌نیژاون بۆ ئه‌وه ئاگاداری ئه‌و خواناسانه بن له‌وه‌ی که پئیی هه‌له‌سه‌ن و ئه‌پلئین وه پئییان نه‌سه‌پئرابوو، باوه‌ردارانیش هئچ گوتیان نه‌ئدانئ ئه‌مه‌یان له‌به‌ر چاو بوو وه‌ک خودا ئه‌فه‌رمویت: ﴿قَالَ أَخْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿۱۸۸﴾ إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَامَنَّا فَأَغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّحِيمِينَ ﴿۱۸۹﴾ فَأَخَذْتُمُوهُمْ سَخِرْتَنَا حَتَّىٰ أَتَّوَكَّمْنَا ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿۱۹۰﴾﴾
 ئی جزئته‌م الیوم یما صبروا انهم هم الفساقون﴾ واته: وه خوا ئه‌فه‌رموی: به‌بن ئرخ‌ی و پئسوا بی‌ئنه‌وه له‌دژزه‌خدا و هئچ قسه‌یه‌کم له‌گه‌لدا مه‌که‌ن، إخسأ: بۆ سه‌گ به‌کار دئئ کاتئ دهری ده‌که‌یت و پئئ ده‌ئیت: چخه، بیگومان له‌دنیادا کومه‌ئیک له‌به‌نده‌کانی من ده‌یانووت: ئه‌ی به‌ره‌ردگارمان! ئی‌مه باوه‌رمان هیتاره ده‌ی لی‌مان خو‌شبه‌و ره‌حمان پئئ بکه‌ چونکه تو چاکترینی میه‌ره‌بانانی، که‌چی ئیوه گالته‌تان به‌وان ده‌کرد تا ئه‌و گالته‌کردنه‌تان به‌ئوان یادی منی له‌بیر بردنه‌وه، وه ئیوه

همیشه به وان پی ده که نین، بیگومان نه مپو پاداشتم داونه توه به مؤی خورگیبانه وه به پاستی هر
 نه وان سرکه وتوو. له بهر نه مه لیره دا نه فرمویت: ﴿قَالِیَوْمَ الَّذِیْنَ ءَامَنُوا مِنْ الْكُفَّارِ یَضْحَكُونَ﴾ واته:
 نه مپو که پوئی دواپی یه نه وانه ی که بپوادریبون به بیپرواگان پی ده که نن. ﴿عَلَّ الْأَرْضَ بِكَ یَنْظُرُونَ﴾ واته:
 له سر قه نه وه و کورسیه وه نه پوانن، یانی: بق خوی گه وره. له جیاتی نه وه ی نه وان خواناسه کانیا
 به گومرا ده زانی، خواناسان گومرا نه بون، به لکو له دوسته هره نزیکه کانی خودا بوون، چاویان ده کزیا
 بق په روه ردگاری خویان له و شوینه ی که جیی پزلیتانی خودایه. وه نه فرمویت: ﴿هَلْ تُؤَبُّ الْكُفَّارَ مَا
 كَانُوا یَعْمَلُونَ﴾ واته: تا بزنان توله ی نه و بیپروایانه دراوه توه له سر نه و کرده وانه ی که ده یان کردله
 دنیا دا. یانی: نایا خوانه ناسه کان پاداشتی نه وگالته کردن و به سوک سه یرکردنی نه و خواناسانه یان
 وه رگرت یا نا؟ یانی: به لئ وه ریان گرت به ته وای و به زیادیشه وه.

سورته (الانشقاق)

له مه که که دا هاتوو ته خواره وه

سوژده ی قورنان خویندن له سورته ی (الانشقاق) دا

له نه بو سه له مه وه نه گزپنه وه: که نه بو هوره یره ﴿إِذَا السَّمَاءُ أَنْشَقَّتْ﴾ ی بق خویندن، سوژده ی تبا
 بردوه، کاتی که له نویژ بوه توه و پی پی راگه یاندوون که پیغه مبر (ﷺ) سوژده ی تیدا بردوه. نیمامی
 موسلیم و نه سانی له ریگای مالیکه وه ریوایه تیان کرده. نیمامی بوخاری له نه بو رافیه وه ریوایه تی
 کرده نه لیت: نویژی خه و تنانم له گه ل نه بو هوره یره دا کرد ﴿إِذَا السَّمَاءُ أَنْشَقَّتْ﴾ ی خویند سوژده ی برد،
 پیتم وت: نه ویش نه لیت: له دوا ی نه بولقاسمه وه (ﷺ) سوژده م بردوه به رده وام سوژده ی و منیش تا
 پی پی نه گم سوژده نه به م.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا السَّمَاءُ أَنْشَقَّتْ﴾ ① وَأَذنت لربها وَحَقَّتْ ② وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ③ وَأَلت مَا فِیْهَا وَخَلَّتْ ④ وَأَذنت لربها وَحَقَّتْ ⑤
 یَتَأْتِهَا الْإِنسَنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمَلْقِیْهِ ⑥ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَ كَتَبَتْهُ یَسِیرًا ⑦ فَسَوْفَ یَحْسَبُ حِسَابًا
 یَسِیرًا ⑧ وَیَقَلِّبُ إِلَیْ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ⑨ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَ كَتَبَتْهُ وِرَاءَ ظَهْرِهِ ⑩ فَسَوْفَ یَدْعُوا ثُبُورًا ⑪ وَیَصِلُ سَعِیرًا ⑫
 إِنَّهُ كَانَ فِیْ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ⑬ إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّنْ یَحُورَ ⑭ بَلِیْ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِدُبُرِهِ یَصِیرًا ⑮﴾

درزیردنی ناسمان و راخستنی زهمن له روژی قیامه تدا

خوای گوره نه فهرمویت: ﴿إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ﴾ واته: کاتن که ناسمان له ت بوونه ویش پژی قیامه ته. ﴿وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ﴾ واته: وه ملکه چیی کرد بؤ پهروه ردگاری و ده بی واش بی. ﴿وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا﴾ یانی: گوئی له راهینه ری گرت و فرمانی به جیبینا و نه وهی که بیی سپیدردا بوو جیبه جیبی کردو له تی برد. ﴿وَحُقَّتْ﴾ یانی: ده بی واش بی و فرمانی به جین بینیت، چونکه زؤر گه وروه و پیگرو به ره له ستکاری نیه، به لکو به سهر هموو شتی کدا زالو هموو شتی سهری بزونه وی نه کات، پاشان نه فهرمویت: ﴿وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ﴾ واته: وه کاتیک که زوی راکیشراو پانکرایه وه پاخرا. یانی: تهخت بوو پاخراو فراوان بوو، وه نه فهرمویت: ﴿وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ﴾ واته: وه نه وهی تئیدا بوو فری داو هیچی له ناودا نه ما. یانی: هرچی له ناو سکیدا بوو فری دا هیچی تیدا نه هیشت. مواهید و سه عیدو قه تاده وایان وتوه. ﴿وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ﴾ وه نه و نایه ته ی پیشه وه یه.

پاداشتی کرده و کان حه قه

خوای گوره نه فهرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾ واته: نه ی مروء! ره نجی زؤر نه وهی بگی به پهروه ردگاری خؤت نه و سا پیی ده گیت. یانی: زؤر هه ول نه هدیت و خؤت ماندور ده کی ﴿فَمُلَاقِيهِ﴾ پاشان نه وهی کردوته له چاکو خرابه تووشی دتی، به لگه یش بؤ نه وهی وتمان نه م فهرموده یه ی پیغه مبه ره (ﷺ) که نه بو داودی ته یالیسی ریواهی تی کردوه له جابره وه که نه لیت: پیغه مبه ره (ﷺ) نه فهرمویت: جویره نیل فهرمووی ته ی: نه ی موحه مبه د (ﷺ)! چه ند نه توانی بزنی بیگومان ههر ده مریت، چه ند نه توانی شت خؤشت بوئی، بیگومان لئی جیاده بیته وه، چه ند ده توانی کاریکه هه ول بده بیگومان تووشی دیتته وه. هه ندی که س نه و ضمیره نه گپ نه وه بؤ ﴿رَبِّكَ﴾ یانی: فملاق ربک یانی: پاداشت نه داته وه به وئی کرده وه کانتته وه و به خشیشت نه داتن له سهر نه و هه ول که داوته. به م شیوه یه ههر سوو قسه که یه ک مانا نه گه یه نن. عه وفی له نیبنو عه باسه وه نه لیت: ﴿يَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾ نه لیت: ههر کاتن بکه یته به و کاره وه ده گیت به خودا چاک بیته یان خراب.

پیشاندان و گفتوگو به درزی له لیپرسینه وه دا

دووباره خوای گوره نه فهرمویت: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كَيْبَهُ بِإِسِينِهِ﴾ واته: نینجا نه و که سه ی که نامه ی کرده وهی درایه ده ستی پاستی ﴿فَسَوْفَ يَأْسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ واته: نه و سا لیپرسینه وه یه کی سوک و

ناسانی له گه‌ل ده‌کرئ. یانی ئاسانه و گران و قورس نابئ، یانی: هه‌موو کرداره‌کانی ئی ناپرسنه‌وه به‌ووردی، نه‌گه‌ر به‌دریژی و وردی لئی به‌رسنه‌وه بئگومان تیا نه‌چی. ئیعامی نه‌حمه‌د پریوایه‌تی کردوه له‌ عانیشه‌وه (خوای ئی پازی بی) وتویه‌تی: پیتفه‌مبه‌ر ﴿سوره﴾ نه‌فه‌رموویت: هه‌ر کسه‌ی به‌ووردی لئی به‌رسریته‌وه سزا ده‌درئ) وه‌ فه‌رموویه‌تی: نه‌مه‌ ئه‌و لئیرسینه‌وه‌ نیه، به‌لکو نه‌مه‌ پیشان دانه، هه‌ر کسه‌ی به‌دریژی پرسیماری ئی بکرئ له‌ پۆژی قیامه‌تدا سزائه‌درئ. هه‌روه‌ها بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه‌سانی و ئیبنو جه‌ریر نه‌م فه‌رمووده‌یان پریوایه‌ت کرده‌وه. وه‌ نه‌فه‌رموویت: ﴿وَسَلِّبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا﴾ واته: وه‌ به‌دلخۆشی ده‌گه‌پیته‌وه بۆ لای کس و کاری. یانی: نه‌گه‌پیته‌وه بۆ لای کس و کاری له‌ به‌هه‌شت. قه‌تاده‌و زه‌ححاک نه‌لین: (مَسْرُورًا) یانی: دلخۆش و کامه‌رانن به‌وه‌ی خودای گه‌وره‌پنئی به‌خشیون. ﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَأَىٰ ظَهْرَهُ﴾ واته: وه‌ ئه‌و کسه‌ی نامه‌ی له‌ پشته‌وه درایه‌ ده‌ستی، یانی: به‌لای چه‌پی له‌ دوا‌ی پشتیه‌وه، ده‌ستی لار کاته‌وه بچه‌مینیته‌وه بۆ دوا‌وه‌و نوسراوه‌که‌ی به‌و ده‌سته‌ی پینئ بدریت به‌و شیوه‌یه‌ ﴿فَسَوْفَ يَدْعُوا بُرُورًا﴾ واته: نه‌وه به‌زویی داوای مردنی خۆی ده‌کات. یانی: داوای مردن و له‌ناو چوونی خۆی ده‌کات. ﴿وَيَصَلِّي سَعِيرًا﴾ واته: وه‌ ده‌چیته‌ دززه‌خه‌وه. ﴿إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا﴾ واته: چونکه بئگومان نه‌و له‌ناو کس و کاریدا دلخۆش بووه. یانی: که‌یفی بوو، بیری له‌ پاشه‌ پۆژ نه‌ نه‌کرده‌وه‌و نه‌ترسا له‌وه‌ی که‌ له‌ پیتشه‌وه‌یه، تا نه‌و خۆشیه‌ که‌مه‌ نه‌و ناخۆشیه‌ دریزو نه‌پراوه‌ی به‌نوادا هات. ﴿إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ﴾ واته: وه‌ نه‌و وا گومانی ده‌بیرد که‌ هه‌رگیز ناگه‌پیته‌وه لای خوا، یانی: باوه‌پی و ابوو که‌ ناگه‌پیته‌وه بۆ لای خوا وه‌ پاش مردن زیندووی ناکاته‌وه! ئیبنو عه‌باس و قه‌تاده‌ و جگه‌ له‌ نه‌مانیش نه‌م ته‌فسیره‌یان وتوه. (الحوور) یانی: گه‌رانه‌وه. وه‌ نه‌فه‌رموویت: ﴿بَلَّغْ إِنَّا رَبُّكَ كَانَ بِهٖ بَصِيرًا﴾ واته: نه‌خیر و انیه! چونکه به‌ راستی په‌روه‌دگاری نه‌و ناگادار بووه، یانی: به‌لئ خودا نه‌به‌پینیته‌وه وه‌ک چۆن په‌که‌مجار هینای وه‌ پاداشتی نه‌داته‌وه له‌سه‌ر کرداره‌کانی جا چاک بی یا خراب بی چونکه ناگای لئی بووه، یانی: زاناو ناگادار بووه.

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ﴾ ۱۱ ﴿وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ﴾ ۱۲ ﴿وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ﴾ ۱۳ ﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ﴾ ۱۴ ﴿فَمَا لَمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ ۱۵ ﴿وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ﴾ ۱۶ ﴿بِالَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ﴾ ۱۷ ﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ﴾ ۱۸ ﴿فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ۱۹ ﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ۲۰ ﴿

سویند خواردن به‌وه که ئینسان له باریکه‌وه ده‌چیت بۆ باریکی تر

ریویات کراره له عه‌لی و ئیننو عه‌باس و عوباده‌ی کورپی سامتو نه‌بو هوره‌یره‌و شه‌دای کورپی نه‌وس و
 ئیننو عومرو موحه‌مه‌دی کورپی عه‌لی کورپی حوسه‌ین و مه‌کحول و به‌کری کورپی عه‌بدولای موزه‌نی و
 بوکه‌یری کورپی ئیشعی و مالک و ئیننوئهبی زینب و عه‌بدولعه‌زیزی کورپی نه‌بو سه‌له‌مه‌ی ماجیشون که
 مه‌موویان نه‌لین: الشفق یانی: سورایی ده‌وری ناسۆ. ﴿فَلَا أَقْسِمُ بِالْشفقِ﴾ واته: سویند به‌ سویری که ناری
 ناسمان. عه‌بدورپه‌زاق ریویاته‌تی کردوه له نه‌بو هوره‌یره‌وه که نه‌لایت: الشفق: یانی: سپیایی. الشفق: یانی:
 سورایی ناسۆ یا پیش هه‌له‌اتنی خۆر، وه‌ک مواهید وتویه‌تی. یا نوای ئاوابونی وه‌ک له‌ناو زانایانی
 زمانه‌وانیدا ناسراوه. خه‌لیلی کورپی نه‌حمه‌د نه‌لایت: الشفق نه‌و سورایه‌یه له ئاوابونی خۆر تا کاتێ نوژی
 عیاشا که کاتی نوژی‌که‌نامی. ئه‌وتریت: غاب الشفق: یانی: سورایی ئاوابوو. جه‌وه‌ری نه‌لایت: الشفق یانی:
 پاشماوه‌ی روئاکێ خۆرو سورایی له یه‌که‌م کاتی شه‌و تانزیک نوژی خه‌وتنان. عیکریمه‌ یش هه‌روای وتوه،
 الشفق: نه‌و سورایه‌یه که له نیوان مه‌غریب و عیاشادایه. له سه‌حیحی موسلیمدا هاتوه له عه‌بدولای کورپی
 عه‌مره‌وه نه‌ویش له پیغه‌مه‌به‌ره‌وه (ﷺ) که فه‌رمویه‌تی: کاتی مه‌غریب نه‌وه‌یه که سورایی ئاوا نه‌بوین. له
 هه‌موو نه‌مانه‌وه ده‌رئه‌که‌وئ. شه‌فه‌ق نه‌وه‌یه که جه‌وه‌ری و خه‌لیل وتویانه. ئیننو عه‌باس و مواهیدو
 حه‌سه‌ن و قه‌تاده نه‌لین: ﴿وَمَا وَسَقَ﴾ یانی: به‌وه‌ی کورپی ده‌کاته‌وه. قه‌تاده نه‌لایت: به‌وه‌ی کورپی ده‌کاته‌وه
 له هه‌ساره و گیانه‌به‌ر. عیکریمه‌ نه‌لایت: ﴿وَأَلَّیْلَ وَمَا وَسَقَ﴾ یانی: دایده‌پۆشی به‌تاریکی، له‌کاتی شه‌ودا
 هه‌موو شتی‌ک ده‌چیت بۆ شوینی خۆی. ﴿وَأَلَّیْلَ وَمَا وَسَقَ﴾ واته: وه به‌شه‌و و نه‌و شتانه‌ی که کورپان
 ده‌کاته‌وه. ﴿وَأَلَّیْلَ إِذَا أَسَقَ﴾ واته: وه به‌ مانگ کاتێ پر ده‌بیته‌وه. ئیننو عه‌باس نه‌لایت: کاتێ
 کزبوه‌ته‌وه و پاوه‌ستاوه. حه‌سه‌ن نه‌لایت: کاتێ کزبوه‌وه، یانی پر بوو. قه‌تاده نه‌لایت: کاتێ چه‌ماوه.
 مانای قسه‌کانیان: کاتێ ته‌واو پۆشن بوو، بوو به‌مانگی چوارده، که‌وای لای هات به‌رانبه‌ر شه‌وکارو تاریکی
 شه‌و وه‌ستا. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿لَتَرْکَبَنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ﴾ واته: ئیوه تینه‌په‌رن له حالیکه‌وه بۆ حالیکێ تر.
 بوخاری ریویاته‌تی کردوه له مواهیده‌وه نه‌لایت: ئیننو عه‌باس فه‌رموی: ﴿لَتَرْکَبَنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ﴾ یانی: له
 حالیکه‌وه بۆ حالیکێ تر له باریکه‌وه بۆ باریکی تر پیغه‌مه‌به‌ره‌که‌تان (ﷺ) نه‌مه‌ی فه‌رموو، ئیمامی
 بوخاری به‌م له‌فزه‌ ریویاته‌تی کردوه، عیکریمه‌ نه‌لایت: ﴿طَبَقًا عَن طَبَقٍ﴾ له حالیکه‌وه بۆ حالیکێ تر، پاش
 نه‌وه‌ی که بچوک بوو گه‌وره‌ بوو، پاش نه‌وه‌ی لاو بوو پیر بوو، حه‌سه‌نی به‌صری نه‌لایت: ﴿طَبَقًا عَن
 طَبَقٍ﴾ له حالیکه‌وه بۆ حالیکێ تر له، له توندیه‌وه بۆ خاوی، له‌خاوییه‌وه بۆ توندی، له هه‌زاریه‌وه بۆ

دهوله‌مندی، له دهوله‌مندی‌وه بۆ هه‌زاری و له تهن‌دروستی‌وه بۆ نه‌خۆشی و له نه‌خۆشی‌وه بۆ ته‌ندروستی.

دانپانه‌نانی خوانه‌ناسان نیشانه‌ی بیباورییه وه مژده‌یان پێداوه به‌سزا، خۆشی و کامه‌رانیش بۆ خواناسانه

خودای گه‌وره نه‌فه‌رمویت: ﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واته: نیت بۆچی به‌وا ناهینن ﴿وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ﴾ واته: وه کاتیک قورئانیا بۆ بخوینرته‌وه سوژده نابه‌ن ملکه‌چی ناکن، یانی: چی ناهیلی که باوه‌ی به‌ خوداو پێغه‌مبهره‌که‌ی ﴿ﷺ﴾ به‌ پۆژی دوابی به‌ینن! نه‌وه چپانه کاتی نیشانه‌کان و فه‌رموده‌ی خودا که نه‌م قورئانه‌یه نه‌خوینی به‌سه‌ریاندا سوچه نابه‌ن بۆ مه‌زنی و پێزلتان؟! وه نه‌فه‌رمویت: ﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ﴾ واته: به‌لام نه‌وانه‌ی که بی‌پروان به‌درۆی نه‌زانن، یانی: له ده‌روون پيسانه نه‌م باوه‌ی نه‌کردن و دانپانه‌نان و لاساریانه له به‌رانبه‌ر راستیدا. ﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ﴾ واته: وه خوا چاک ناگادارو زانایه به‌وه‌ی که له دلی ده‌گرن. موجهایدو قه‌تاده نه‌لین: نه‌وه‌ی له‌ناو دلپاندا نه‌یشارنه‌وه. ﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ واته: که‌واته‌مژده‌یان به‌درۆی به‌سزای سه‌خت. یانی: نه‌ی پێغه‌مبهر ﴿ﷺ﴾ هه‌والیان به‌درۆی که خودای گه‌وره نازاری به‌ژانی بۆ ناماده کردوون. وه نه‌فه‌رمویت: ﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ واته: به‌لام نه‌وانه‌ی که به‌پروایان هیناوه و کرده‌وه‌ی باشیان کردووه بۆ نه‌وان هه‌یه پاداشتی بێپرا‌نه‌وه. نه‌مه نیستیسنای مونه‌قیعه، واته: به‌لام نه‌وانه‌ی خواناسن، یانی: له دلپانه‌وه ناکار چاکن و به‌ نه‌ندامه‌کانی له‌شیشیان کاری چاک نه‌کن ﴿لَهُمْ أَجْرٌ﴾ یانی: له پۆژی دوابیدا پاداشتیان نه‌دریته‌وه ﴿غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ نینو عه‌باس نه‌لێت: بێ که‌موکۆپی. موجهایدو زه‌ححاک نه‌لین: نازمیرریت. له زۆریدا، کورته‌ی هه‌ردوو قسه‌که نه‌وه‌یه که دوابی نایه‌ت، وه‌ک خودا نه‌فه‌رمویت: ﴿عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْذُوزٍ﴾ واته: نه‌وه به‌خه‌ششیکه بێپرا‌نه‌وه. سویدی نه‌لێت: هه‌ندیکیان وتویانه: ﴿غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ یانی: بێ که‌م و کوپی.

سورهتی (البُرُوج)

لهمه که داهاتووه ته خوارموه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَأَسْمَاءُ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾ ۱ ﴿وَالْيَوْمِ الْوَعُودِ﴾ ۲ ﴿وَشَٰهِدٍ وَسْمُودٍ﴾ ۳ ﴿قُلْ أَصْحَابُ الْأَعْدُدِ﴾ ۴ ﴿أَنَارِ ذَاتِ الْوُجُودِ﴾ ۵ ﴿إِذْ هُرِّعَتْهَا لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ﴾ ۷ ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَن يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ ۸ ﴿الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَٰهِدٌ﴾ ۹ ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَمَا كَفَرُوا بِهِمْ فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ الْخَرِيبِ﴾ ۱۰ ﴿

ته فسیری بورجه كان

خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَأَسْمَاءُ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾ واته: سویند به ناسمانی خاوهن بورجه كان (که لوه كان). خوا سویند نه خوات به بورجی ناسمان که هه ساره گوره کانه. وه که نه فهرمویت: ﴿نَبَارَكُ الَّذِي جَمَعَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَمَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا﴾ واته: پاک و پیرژه نه و خوابه ی که له ناسماندا چند خولگی دروست کردوه دایناوه له ناسماندا که خوریکی پرشنگدارو مانگیکی پوناک که روه یه بق زهوی. ئیبنو عباس و مواهیدو زه حاک و حه سن و قه تاده و سوودی نه لئین: ﴿الْبُرُوجِ﴾ یانی: نه ستیره كان. مه نهالی کوری عمر نه لئیت: ﴿وَأَسْمَاءُ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾ یانی: چاک و جوان دروست کراون. ئیبنو جهریر نه لئیت: ﴿الْبُرُوجِ﴾ قوناغه کانی خۆرو مانگه، نه ویش دوانزه (۱۲) بورجه له ههر بورجیکا خۆر مانگیك نه پروات مانگیش دوو پۆژ و سییه کی پۆژیک نه پروات که نه کاته بیست و ههشت (۲۸) پۆژوو دوو (۲) شه ویش دهر ناکه وی.

ته فسیری پۆژه دیاریکراوه که به هه موو بینه رو بینراویک (شایهت و شایهتی له سه دراو)

خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَالْيَوْمِ الْوَعُودِ﴾ واته: وه به و پۆژه ی که به لئینی پئدراوه. ﴿وَشَٰهِدٍ وَمَسْمُورٍ﴾ واته: وه به هه موو بینه رو بینراویک، یا شایهت و شایهتی له سه دراو یک یا پۆژی هینی و پۆژی عه ره فه. ئیبنو ئه بی حاتم پروایه تی کردوه له نه بو هوره یه وه نه لئیت: پیغه مبه ر (ﷺ) نه فهرمویت: ﴿وَالْيَوْمِ الْوَعُودِ﴾ پۆژی قیامه ته ﴿وَشَٰهِدٍ﴾ پۆژی هینی یه. خۆر هه لئه ماتوه و ناوانه بووه له سه ر پۆژیک چاکتر بن له پۆژی هینی، کاتیکی تئدایه هه ر به نده یه کی موسلمان پئی له و کاته بکه وی هه ر داوایه کی چاکه ی تئدا بکات مه گین خودا نه یداتی، وه داوای خۆ

پاراستن بکات له و کاته دا له هر زيانک خوا نه بياريزي، ﴿وَمَشْهُورٌ﴾ پوڅى عه رة فه يه. به م شيوه يه
 ثين خوزه يمه ش پويوه تى هم فرموده ي کرده، پويوه تى کرده به مه قوفى له وهش نه چى و ا بيت،
 وه له ئبو هوره يره و ئيبون عباس و حه سنى کوپى عه لى و حه سنى به صرى و سه عىدى کوپى
 موسه ييب و مواهيد و عيکر يمه و زه حکا که وه هاتوه نه لئن: ﴿وَمَشْهُورٌ﴾ يانى: پوڅى قيامه ت. به غوى
 نه لئت: زرينه له سه ر نه ون که ﴿وَسَاهِلٌ﴾ پوڅى مه ينى يه ﴿وَمَشْهُورٌ﴾ پوڅى قيامه ت.

ناهه قيه کانى خه نده ق ليده ره کان (اصحاب الاخدود) به ران به ره موسلمانان

خوداى گه وره نه فرمويت: ﴿قِيلَ اصْحَابُ الْأَخْدُودِ﴾ واته: به گوشت چن خاوهن چاله کان
 (له غمه کان). يانى: خه نده ق ليده ره ان بيته شن له به زه يى خوا ﴿الْأَخْدُودِ﴾ جه مه که ي (اخاذيد) ه
 يانى: خه نده ق ليده ره له ناو زمه ميندا. نه مه هه وائک که ده رياره ي گلى خاوه ناسه وه که نه يانويست نه و
 باوه درارانه که له زير ده سه لائياندا بوون نازاريان بدهن و زوريان ليکردن له نايينه که يان په شيمان
 بيته وه به گويان نه کردن، خه نده قيان بق ليده ره له ناو زمه ميندا ناگريان تيبه رداو پريان کرد له
 سوته مه نى بق تاودانى بق زور گه رمکردنى، زوريان ليکردن واز بينن به لام نه وان به گويان نه کردن،
 فرتيان دانه ناو ناگره که، بويه خودا نه فرمويت: ﴿قِيلَ اصْحَابُ الْأَخْدُودِ﴾ واته: به گوشت چن خاوهن
 چاله کان ﴿النَّارِ ذَاتِ الْوُجُودِ﴾ واته: نه و ناگره ي خاوهن سوته مه نى و بليسه يه ﴿إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ﴾ واته:
 کاتى که نه وان دانيشتبون به ده وري ناگره که دا. يانى: چاوديري نه و کاره بوون که به خواناسانيان
 ده کرد. خوداى گه وره نه فرمويت: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ واته: وه نه م
 سزايه شيان هر له به ر نه وه ده دان که بپويان هينابوو به خواى به ده سه لاتی سوپاسکراو. يان نه وانه
 هيچ تاوانتيکيان نه بو بيجگه له وه ي که باوه ريان به خوداى بالا ده ست هه بوو نه و خودايه ي هر که سن
 په نای بق بيات ناهه قى لي ناگرى، شايانى سوپاس و ده سه لاته له هه مو به رنامه و بپيارو کرداريکيدا،
 هر چه نده خوداى گه وره بپياري و ابو له سه ر نه م به ندانه ي که نه و نازاره يان به ده ستي نه م
 خاوه ناسانه به سه ر هات، له گه ل نه وه دا که بالا ده ست و شايانى سوپاسه، نه و چه ندين هوى هه يه هر
 چه ند نه و هويانه لاي زرينه ي خه لک نادياريش بى. پاشان نه فرمويت: ﴿الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ واته: نه وه ي که مولكى ناسمان و زه وى هر بق نه وه وه خوا ناگاداره
 به سه ر هه موو شتيکدا، يه کيک له به لگه کانى که مالى سيفاته کانى خواى گه وره نه وه يه که خاوهنى

هممو ناسمانه كان و زهمينه و نه وهی تئیان دایه ﴿وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ واته: هیج شتیکی لی وون ناییت له ناسمان و زه ویداو لیژی ناشاریته وه.

چیرۆکی جادوگره و قه شه و مندالیک و نه وانهی فریدرانه ناو ناگر (چاله که)

ئیمامی نه حمهد ریوایه تی کردوه له سوهه بیبه وه که پیغمه بر ﴿ﷺ﴾ نه فرمویت: له که له کانی پیتش ئیوه دا پاشایه ک بووه، جادوگریکی هه بووه، که جادوگره که چوو به ساله وه پیر بوو به پاشای و ت: من پیر بووم و مردنم نزیک بوه ته وه مندالیکم بده ری فیزی جادوی بکه م، پاشایش منالیکمی بۆ ناردوو فیزی جادوی نه کرد، له ئیوان جادوگره و پاشادا قه شه یه که هه بو منداله که نه چوو له لای گوئی له قسه کانی نه گرت، قه شه و قسه کانی قه شه زۆر سه رنجی پاکیشا، کاتی نه هات بۆ لای جادوگره که لی ئیوان و نه یوو ت: بۆ درهنگ هاتی چی دوی خستی؟ کاتیکیش نه چوو وه بۆ ناو کهس و کاری، لی ئیوان نه دا و نه یان و ت: بۆ درهنگ هاتیته وه؟ نه مه ی بۆ قه شه که گێرپایه وه، نه ویش نه لیت: کاتی جادوگره که ویستی لیت بدات، بلی: که سوکارم دویان خستم، کاتیکیش که سوکارت لی ئیوان دای بلی: جادوگره که دوی خستم، کوپه که نه لیت: پۆژۆک له و پۆژانه هات به سه ر زینده وه ریکی زۆر ترسناکی گوره دا پنگاکه ی له خه لکی گرتبوو نه یان نه توانی تیپه پین و بپۆن، نه لیت: نه مپۆ نه پوانم نه م کاره ی قه شه که خۆشه ویست تره لای خودا یا کاری جادوگره که! به ردیکی هه لگرت و ووتی: نه ی خودایه نه گه ر کاری نه م قه شه یه خۆشه ویستره لات و پیت خۆشتره له کاری نه م جادوگره نه و نه م زینده وه ره بکوژه، تا نه م خه لکه تیپه پین و بپۆن، به رده که ی تیگرت و کوشتی و خه لکه که پۆشتن، نه م هه والی دا به قه شه که، نه ویش ووتی: به لی کوپه که م، تو له من چاکتری و به م زووانه تو شی ده ردی سه ری (نه زمون) ده بییت، نه گه ر توو شی نه زمون بوویت کهس نه هینیته سه رم، نه م منداله کویری زکماک و به له ک و زۆر نه خۆشی تریشی چاک نه کرده وه، یه کێک له نزیکه کانی پاشا کویر بوو هات بۆ لای منداله که به به خششیکمی زۆره وه، نه لیت: چاکم بکه ره وه نه وه ی لی ره دایه هه مووی بۆ تو، منداله که نه لیت: نه م نه هیج کهس چاک ناکه مه وه خودای گوره چاکمی نه کاته وه، نه گه ر باوه پی پۆ به ینی لی ئی نه پارێتمه وه چاکت نه کاته وه، باوه پی هینا و پارپایه وه له خودا چاکمی کرده وه، پاشان هات بۆ لای پاشا له و شوپینه ی که لی دانه نیشت، پاشا پیتی گوت: نه ری فلانه کهس کی چاوی چاک کردیته وه؟ نه لیت: په روه ردگارم، پاشا نه لیت: من نه لیت؟ نه لی: نه خیز، په روه ردگاری من و تو ش خودایه . پاشا نه لیت: بیجگه له من په روه ردگاریکی ترت هه یه؟ نه لیت: به لی، په روه ردگاری منیش و تو ش خودایه . به رده وام سزای ده دا، تا منداله که ی پیشان دا، ناردی به شوپینیا نه لیت: کوپه که م جادوگره یه که ت وای لی هاتوه کویری زکماک و به له ک و نه م جۆره نه خۆشیانه چاک بکه یته وه؟! منداله که نه لیت: من کهس چاک ناکه مه وه، خوی گوره چاکمی نه کاته وه. پاشا نه لیت: من؟ نه لیت: نه خیز. نه لیت: بیجگه له من

پهروه رډگار يکي تر ت هه په؟ نه لئيت: پهروه رډگاري من و توش خودايه. دهستي کرد به سزاداني به برده وامي تا شويني قه شه که ي پيشان دا، قه شه که ي هينا و شته کاني پي وت: پاشان ووتی: په شيمان بهروه له ناي نه که ت، په شيمان نه بووه، به مشار له ناوه پاستي سره يوه داي هينا تا دوو لت بوو، نه لي: به کو پيره که ش: په شيمان بهروه له ناي نه که ت، نه ویش به گو يی نه کرد، به مشار له ته وقي سره يوه نه ویشي داهينا هردو لای که و ته سر زمين. نه لئيت: به منداله که: په شيمان بهروه، نه ویش گو يی پي نه دان به چن د که سيکا نارديه نه و کيوه (پاشا خوی نه يزاني کام کيوه يه) نه لئيت: کاتي گه پشتنه سر لوتکه ي کيوه که نه گه ر په شيمان بووه له ناي نه که ي باشه نه گه ر په شيمان نه بووه له کيوه که وه بيخه نه خواره وه، کاتي بردiane سر کيوه که، منداله که نه لئيت: خودايه به مه يلی خوت پزگارم که له ده ستیان. کيوه که دهستي کرده جول ه جول و هه موويان که و تنه خواره وه، منداله که هات وه نه گه ر تا پړوشته وه لای پاشا. پاشا ووتی: هاوه له کانت چيان لي هات؟ نه لئيت: خدا پزگاري کردم لي تيان. دووباره له گه ل چن د که سيکی تر دا له ناو که شته کدا ناردي، پيتيان نه لئيت: کاتي بردتانه ناوه پاستي ده ريا که نه گه ر په شيمان بووه وه له ناي نه که ي باشه، نه گه ر په شيمان نه بووه وه بيخه نه ناو ده ريا که. بردiane قولايي ده ريا که، منداله که نه لئيت: خودايه به مه يلی خوت پزگارم که له ده ستیان، هه موويان نه خنک ين. منداله که يه ته وه نه پواته لای پاشا، پاشا نه لئيت: هاوه له کانت چيان لي هات؟ منداله که نه لئيت: خوداي گه وره پزگاري کردم له ده ستیان. پاشان منداله که نه لئيت: به پاشا: تو ناتواني من بکو زي تا نه وه ي پيت نه ليم نه ي که ي ت، نه گه ر نه وه ي فرمانت پي نه ده م پي هه لسي ت، نه تواني بمکو زيت، نه گه ر وانه که ي هر گيز ناتواني بمکو زيت. پاشا نه لئيت: نه و شته چيه؟ منداله که نه لئيت: له شو ينيکا خه لکی کز بکه روه وه، پاشان بمبه ستنه وه به دار يک وه و تير يک له تير به نده که م هه لگره، پاشان بلي: (باسم الله رب الغلام) به ناوي خوا، پهروه رډگاري نه منداله، کاتي تو نه وه ت کرد نه و کاته نه مکو زي. پاشاش پي هه لسا، تيري خسته ناو تير و که وانه که ي منداله که و پاشان تي گرت ووتی: (بسم الله رب الغلام)، تيره که ي دا له نيوان چاوو گو يی منداله که دهستي خسته سر شويني تيره که و گياني ده رجوو، خه لکه که و تيان: آما برب الغلام، يانی: باوه پمان هينا به پهروه رډگاري منداله که، به پاشا ووترا: ناي ا نه وه ي لي نه تر ساي چاوت پي که وت؟ سو يند به خوا نه وه ت لي هاتو ته دي هه موو خه لکی باوه پيان هينا وه، پاشا فرماني دا بچن له شيو يکا له سره پري گايه که خه نده ق لي دن و ناگري ت به رده ن، نه لئيت: هر که سي په شيمان بووه وه وزي لي به ين و په شيمان يش نه بووه بيخه نه ناوي، نه لئيت: نه و خه لکه دوور نه که و تنه وه لي و پال پالين بوو، له و کاته دا نافر دتي که به منداله شيره خو ره که يه وه هات، وه که نه وه ي خوی بگري بق نه وه ي نه که وي ته ناو ناگره که وه، منداله ساوا که پي گوت: داي که نارامت بيت تو له سر هه قی. به م شيوه يه نيماي موسليم رپوايه تي کردوه

له کۆتایی سه حیحه که یدایا. موحه ممدی کوپی نیسحاقی کوپی یه سار نهم چیرۆکهی هیناوه له سپره تدا به شیوه یه کی تر، هندی جیاوازی هه یه له م چیرۆکهی پیشه وه، پاشان موحه ممدی کوپی نیسحاق نه لیت: داوی نه وهی ده رکه وت خه لکی نه جران پاش کوژرانی منداله که له سر ناینه که ی ماونه ته وه ناینی مه سیحیه ت نه لیت: زونه واس به له شکره که یه وه بۆیان هات، داوی لینی کردن بینه جوله که، خویان هه لپۆزین یا جوله که یه تی یا کوژان! نه وان کوژرانیان هه لپۆزد، خه نده قی لیدا، به ناگر سوتاندنی و به شمشیر کوشتنی و لاشه کانی شیواندن، تا نزیکه ی (۲۰) بیست هه زاری لی کوشتن،

له سه ر زونه واس و له شکره که ی خویا گه وه نهم نایه تانه ی نارد بۆ پیغه مبه ر ﴿سوره﴾، ﴿نَبَلْ أَحَبُّ الْأَخْدُوٓرِ ۱﴾ الْآرِ ذَاتِ الْوُجُوٓدِ ﴿۵﴾ إِذْ هُرِّعَتْهَا فُجُودٌ ﴿۶﴾ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿به م شیوه یه موحه ممدی کوپی نیسحاق باسی کردوه له سپره تدا، نه وهی خه لکی خه نده قی کوشت زونه واس بوو که ناوی زورعه بوو، له کاتی فه رمانپه وایه که یدایا ناوی یوسف بوو، کوپی توبانی نه سعه دی نه بی که ریب بوو شوپنی نه و که سه که وت که مه دینه ی داگیر کردو مه که که ی به رگ پۆشی کرد، دوو زانای جوله که ی له مه دینه له گه ل خۆی هینا و نه وهی بوو به جوله که له سه ر ده سته نهم دوو زانایه دا بوو به جوله که، وه ک نینبو نیسحاق باسی کردوه به درێژی، زو نه واس له یه ک پۆژدا (۲۰) بیست هه زاری له خه نده قدا کوشت، یه ک پیاو نه بی که س پزگاری نه بوو پینان نه وت: ده وسی زو سه عله بان، به سواری پایکرد نه یان توانی بیگرنن چوو بۆ لای قه یسه رپاشای شام، قه یسه ریش نامه ی نوسی بۆ نه جاشی پاشای حه به شه، له شکرکی له گا وره کانی حه به شه ی له گه ل نارد به سه رۆکایه تی نه ریات و نه بره هه، یه مه نیان پزگار کرد له چنگی جوله که کان، زو نه واس پای کرد و نۆریان پتی هینا و له ناو ده ریادا خنکا. ده سه لاتی حه به شه (۷۰) هه فتا سال درێژه ی کیتشا به ده ست گا وره کانه وه پاشان سه یفی کوپی زی یه زه نی حیمیه ری پزگاری کرده وه و سه ندیه وه له ده ست گا وره کان. داوی یارمه تی له کیسرای پاشای فارس کرد، هه ر چی له به نده ینخانه دا بوو له گه لی نارد، (۷۰۰) هه وت سه د که سن نه بون، یه مه نی پتی نازاد کردن، له داویدا پاشا گه رپایه وه بۆ حیمیه ر، (ان شاء الله) هه ندی له و باره یه وه له ته فسیره ی سوره تنی ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَحَبِّ الْأَقْبِلِ﴾ باس ده که ین.

پادا شتی خاومن خه نده مه کان

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَبُورُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَهُمْ فِيهَا فِي الْحَرِيقِ﴾ واته: به راستی نه وانیه که نازاری پیاوو ژنه بپواداره کانیان داو له پاشاندا په شیمان نه بوونه وه نه وه بۆ نه وان هه یه سزای دۆزه خ و سزای ناگری سوتینه ر. ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَنُوا الْمُؤْمِنِينَ

وَالْمُؤْمِنَاتُ ﴿۱﴾ یانی: به سووتاندن. نیینو عه‌باس و مواجه‌ید و قه‌تاده و زه‌ححاک و نیین نه‌بزا نه‌لین: ﴿۱﴾
 لَرَبُّنَا ﴿۲﴾ یانی: وازیان نه‌میناو په‌شیمان نه‌بوونه‌وه له‌و کارانه‌ی له‌پیشه‌وه کردیان ﴿فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمُ
 وَهُمْ عَذَابُ الْخَرِيقِ﴾ له‌بهر نه‌وه‌ی پاداشت له‌شیره‌وه جوړی کرده‌وه‌یه. حه‌سه‌نی به‌صری نه‌لینت:
 سه‌یری نه‌م ریژو به‌خشنده‌یه، خواناس و دوسته‌کانی نه‌کوژن نه‌ویش بانگیان ده‌کات بق په‌شیمان
 بوونه‌وه و لیبوردن.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿۱۱﴾ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ
 ﴿۱۲﴾ إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ وَيَعِيدُ ﴿۱۳﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ ﴿۱۴﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿۱۵﴾ فَقَالَ لِمَا بُرِيدُ ﴿۱۶﴾ هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ الْجَنَّاتِ ﴿۱۷﴾
 فَرَعُونَ وَنَمُودُ ﴿۱۸﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿۱۹﴾ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿۲۰﴾ بَلْ هُوَ قَوْلٌ مَنجُودٌ ﴿۲۱﴾ فِي نَوْجٍ

تَحْفُوظٍ ﴿۲۲﴾

پاداشتی بپا و چاکان و توله‌ی سه‌خت بو‌خوانه‌ناسان و دوژمنانی خودا

خوا‌ی گوره‌باسی بنده‌خواناسه‌کانی نه‌کات و نه‌فهرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ واته: بیگومان نه‌وانه‌ی بپوایان میناو کرده‌وه
 چاکه‌کانیان کرد بق نه‌وان هه‌یه به‌ه‌شتانیک که جوگه‌ناوی زور ده‌پوا به‌ذیرباند، نا نه‌وه‌یه
 سه‌رکه‌وتنی گوره‌به‌پیچه‌وانه‌ی نه‌وه‌ی که بق دوژمنه‌کانی داناه‌وه له‌نازاری جه‌ه‌نته‌م و ته‌واو
 سووتاندیان، بویه بق نه‌مان نه‌فهرمویت: ﴿ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ واته: نا نه‌وه‌یه سه‌رکه‌وتنی گوره‌
 پاشان نه‌فهرمویت: ﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾ واته: به‌پاستی ده‌ستوه‌شاندنی په‌روه‌دگاری تز زور
 سه‌خته. یانی: توله‌وه‌لمه‌تی بق دوژمنه‌کانی، نه‌وانه‌ی که پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌دور نه‌خسته‌وه زور
 گوره‌وه‌به‌هیزه. خاوه‌نی توانابه‌کی بن‌پایانه، هه‌ر شتیکی ویست و جوینی ویست نه‌بی له‌چاو تروکانیک
 دا یا‌که‌م تر، نه‌و شته‌بیت! وه نه‌فهرمویت: ﴿إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ وَيَعِيدُ﴾ واته: بیگومان هه‌ر نه‌وه
 له‌سه‌ره‌تاوه‌مروژد دروست ده‌کات و (دوای مردن) زیندوی ده‌کاته‌وه. یانی: له‌هیزو توانای بیپایانه‌تی
 خه‌لکی وه‌دی نه‌هینتی دوباره‌شی نه‌کاته‌وه، وه‌ک چون وه‌دی مینا به‌بی هیه‌ک کوسپ و به‌رگریه‌ک.
 ﴿وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ﴾ واته: وه‌هه‌ر نه‌وه‌لیخوشبوی میه‌ره‌بان. یانی: هه‌ر که‌سن بگه‌ریته‌وه بق لای و
 سه‌ردانه‌وینتی لیخوش نه‌بن با تاوانه‌که‌شی هه‌رجوړی بی. ﴿الودود﴾ نیینو عه‌باس و بیجگه‌له‌ویش
 وتویانه: نه‌و خوشه‌ویسته. ﴿ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ﴾ واته: خاوه‌نی عه‌رش‌ی به‌روز پایه‌داره. یانی: خاوه‌نی

ته ختی گوره و بلند به سهر هموو دروستکراوه کانیه وه. ﴿الْمَجِيدُ﴾ دوو خویندنه وهی هیه، یه کم: به مرفوعی له بر نه وهی که سیفته بۆ (رَبِّ)، دوهم: به مهرجوی له بر نه وهی سیفته بۆ عرش، هردوکیان له مانادا ته اوون ﴿فَقَالَ لِمَا يُرِيدُ﴾ واته: مهرچی بوئی ده یکتا، یانی: مهرچی بویت کردوویته و کهس ناتوانی دهست بخاته فرمانی، مهرچی بکات پرسپاری لئ ناکرئی له بر گوره یی دهسه لات و کاربه جیتی و دادپه روه ری، وه ک نه وهی پریوایت کراوه له نه بو به کری سدیقه وه که له نه خۆشی له دنیا ده رجوینیدا بییان ووت: نایا پزیشک سهیری کردیت؟ وتی: به لئی. وتیان: چی پی ووتی؟ وتی: فه رموی پیم: نه من هه ر چی کم بویت نه یکه م. خوی گوره نه فه رمویت: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكَ حَدِيثًا الْجَبُورِ﴾ واته: نایا پیته گه یشتوه باس و به سهر هاتی له شکره کانی ﴿فَرَعَوْنَ وَشَمُودَ﴾ واته: فیرعه ون و سه موود. یانی: ناخ هه والی نه وانته پی گه یشت که خوی گوره چی به سهر هینان که ناخۆشی و سزایه کی وه های دان کهس نه یوانی بیته به هاوریانه وه؟ نه مه یش وه ک نه م فه رموده یه که نه فه رمویت: ﴿وَكَذَلِكَ أَخَذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهِيَ ظَلِيمَةٌ إِنَّ أَخَذَهُ أَلَمٌ شَدِيدٌ﴾ یانی: به و شیوه یه خوا شاره سته مکاره کان نه گریته و له ناویان نه بات، کاتن سته مکاری گرت گرتنه که ی زۆربه ئیش و نازاره، گشت دهسه لات به دهست نه وه و به سهر هموو شتدا زاله، وه نه فه رمویت: ﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ﴾ واته: به لکو نه وانته بیپرو بون هه میشه له به درۆزانی قورئان دان، یانی: نه وان له گومان و دوولئی و بیدینی و سه ریپی دان. ﴿وَاللَّهُ يَنْزِلُ فِي السَّمُوتِ وَمَا يَخْبَىٰ﴾ واته: وه خواش به دهسه لات و زانینی له پشتیان وه دهوری داون. یانی: زال و به دهسه لات به سه ریانه وه و ده ریزان بن و له دهستی ده رناچن. ﴿بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ﴾ واته: به لکو نه وهی که به درۆی ده زانن قورئانکی گوره و به پزیه. یانی: زۆرگه وره یه و زۆربه پزیه. ﴿فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ﴾ واته: له له وحیکی پاریززاودایه. یانی: نه و له مه لئی نه علادا پاریززاوه له زیادو که می و گوپین و جیگورکی پیکردنی.

سوره‌تی (الطَّارِقُ)

له مه که ده اها ته وه ته خوارموه

گه وره یی و پزیزی سوره‌تی تاریقی

نه سائی پریوایته کردوه له جابیره وه نه لیت: مه عازکه نوپزی بۆ خه لک نه کرد سوره‌تی به قهره و نیسانی نه خویند، پیغه مبه ر ﴿سُبْحَانَ﴾ فه رموی: نه ری مه عاز تو نه ته وی بی به فیتنه بۆ خه لکی؟! باشترب نییه که ﴿وَالسَّمَاءَ وَالطَّارِقَ - وَالشَّمْسَ وَنُجُومَهَا﴾ و له شیوه ی نه م سوره تانه بخوینی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ۱ ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ﴾ ۲ ﴿أَتَجْمَعُ أَتَّاقِبُ﴾ ۳ ﴿إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ﴾ ۴ ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ﴾ ۵
 خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ﴿۶﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَالْأَرْوَاحِ ﴿۷﴾ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿۸﴾ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿۹﴾ قَالَهُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا

نَاصِرٍ ﴿۱۰﴾

خودا سویند نه خوات که بونی مروؤ دوره دراهه به پرؤگرامی خوداوه

خودای گوره سویندنه خوات به ناسمان و نه وه سستیزه پوناکانه ی تیا به تی، بویه نه فه رمویت:
 ﴿وَالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ واته: سویند به ناسمان و نه وهی که له شهوا دهر ده که ویت. ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ﴾ واته:
 تو چو زانیت دهر که وتوی شهو چی به؟ پاشان مانای نه کات و نه فه رمویت: ﴿أَتَجْمَعُ أَتَّاقِبُ﴾ واته:
 نه سستیزه ی دره خشان ی تاریکی کونکه ره، فه تاده و جگه له نه ویش نه لیتن: بویه ناو براوه به ﴿أَتَجْمَعُ
 أَتَّاقِبُ﴾ چونکه به شهو نه بیبری و به پؤؤ وون نه بن. وه که نه وهی له م فه رموده سه حیحه دا هاتوه که
 پشتگیری نه مانایه نه کات که حه رام کراوه پیاو له نا کاو به شه ودا له دهر گای مال وهی بدات، یانی:
 به شهو له نا کاو بپواته مال وه. وه نه فه رمویت: ﴿أَتَّاقِبُ﴾ ئیبنو عه باس نه لیت: یانی: گش. عیکریمه
 نه لیت: گش و شه یتان سوتین. وه نه فه رمویت: ﴿إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ﴾ واته: سویند به مانه که س
 نیبه که چاودیریکی به سه روه نه بیت، یانی: هه مو که سن چاودیریکی له لای خوداوه له سه ره
 پاسه وانیتی له زیان لیکه وتن، وه نه فه رمویت ﴿لَهُ مَعْبُوتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾
 واته: بؤ نه وناده می هه به فریشتانی: که به دوا ی یه کدا دین له پیش و له دوا به وه به فه رمانی خودا
 ده پیا رینن له زیان.

چونیه تی و ده پینانی مروؤ نیشانه یه له سه ر توانای خودا که جاری تر بیه پینیته وه

خوای گوره نه فه رمویت: ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ﴾ واته: ده ی با مروؤ سه رنج بدات که له چی دروست
 کراوه. ناگاداریه که بؤ مروؤ له سه ر لاوازی نه و سه رچاوه ی که لئی وه دی هاتوه، پینمونیبه که بوی تا
 دان بنی به هینانه وه یدا جاریکی تر پاش مردنی، چونکه که سی یه که مجار توانی جاریکی تر چاکتر
 نه توانی بیه پینیته وه، وه که خودا نه فه رمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَدْعُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُمْ وَهُوَ أَهْوَبُ عَلَيْهِ﴾
 واته: خودا خوی نه و خه لکه وه دی دینن و دوا جاریش ده بیه پینیته وه که بؤ نه و ناسان تریشه وه
 نه فه رمویت: ﴿خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ﴾ واته: دروست کراوه له ناویکی فریدراو (هه لقولای). یانی: دلؤ پیک

تاوده رده چی و فرکه دهکات له پیاو و ژنهوه، له ههردوکیان منداڵ پهیدا دهیی به ئیزنی خوی گهوره، بزیه نه فهرمویت: ﴿يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ ده رنه چیت له پشتی پیاو به رملانی ژنهوه، زهرد و بیتهیزه، منداڵ نابی بهو دوو تاوه نه بی. وه نه فهرمویت: ﴿إِنَّهُ عَلَى رَجِئِهِ لَقَابِرٌ﴾ واته: به راستی خودا به دهسه لاته له سه ر زیندووکردنه وی. یانی: له هیتانه وهی ئەم مروّفه که دروست کراوه له ناویک که فرکه دهکات، یانی: له هیتانه وهی زیندووکردنه وهی بۆ مالی دوا پوژ به تواناتره، چونکه که سئ توانی یه که مجار دروستی بکات نهشتوانی بیهینتته وه. خوی گهوره ئەم نیشانه یه یه باس کردووه له زۆر شوینی تری قورتاندا.

پۆژی قیامهت مروّفه هیچ هیزکی نیه و که سیش نایهت به هاواریه وه

خودای گهوره نه فهرمویت: ﴿يَوْمَ تَلِي التَّارِبُ﴾ واته: له پوژیکدا که هه رچی نهینی هه یه ناشکرا ده کرئ. یانی: له پۆژی قیامهت په نهانیه کان ده رده که ون، ناشکرا ده بین و نه بینرین، نهینی نامینی و وون بووه کان نه ناسرینه وه. له هه ر دوو سه حیه که دا هاتووه له ئیبنو عومه ره وه که پیغه مبه ر ﴿وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ أَوْ خَلْفَ يَدَيْهِ أُوّسًا أَوْ فُوسًا أُوّسًا أَوْ فُوسًا﴾ فهرموویه تی: هه موو ناپاکئ له لای سه ریدا ئالایه کی بۆ هه ل نه درئ، نه وترئ: ئەمه ئالای ناپاکی فلانی کوپی فلانه که سه. وه نه فهرمویت: ﴿قَالَ لَهُ مِنَ قَوْمٍ هُوَ لَا نَصِيرَ﴾ واته: ئەو نه هیزیک شک ده بات و نه پشتیوانیک. یانی: ناتوانی خوی پرگار کات له سزای خوداو وه که سیش ناتوانی پرگاری بکات.

﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۝۱۱﴾ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصُّلْعِ ۝۱۲﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ۝۱۳﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ ۝۱۴﴾ لَمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝۱۵﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ۝۱۶﴾

﴿قَهْلُ الْكَافِرِينَ أَهْمَلَهُمْ رُوبًا ۝۱۷﴾

خوی گهوره نه فهرمویت: ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ﴾ واته: سویند به ئاسمانی خاوه ن باران ئیبنو عه باس نه لیت: ﴿رَجْعٌ إِنَّهُ﴾ بارانه، دووباره ئیبنو عه باس نه لیت: ئەو هه وهی که بارانی پیوه یه. جاریکی نه لیت: بیاریت پاشانیش بیاریتته وه. قه تاده نه لیت: پۆزی بزویی به ندهکانی دیتته وه ئەگه ر و نه بوایه مروّفه قه پی ده کردو مه روما لاتیشیان قه پی ده کرد. ﴿وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصُّلْعِ﴾ واته: وه به زه وی خاوه ن درزو قلیش. ئیبنو عه باس نه لیت: درز بردنی بۆ رووه ک و گژوگیا. هه رووه ها سه عیدی کوپی جو به ییر و عیکریمه و ئەبو مالک و زه ححاک و هه سه ن و قتاده و سویدی و کهسانی تریش وا ده لئین. وه نه فهرمویت: ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ﴾ واته: ئەم قورتانه و ته ی راست و جیا که ره وه یه. ئیبنو عه باس نه لیت: هه ق و راست، قه تاده ش هه روای و ته که: دادپه روهریکی راسته. وه نه فهرمویت: ﴿وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ﴾ واته: وه گالته نییه. یانی: به لکو زۆر راسته. پاشان باسی خاوه ناسان ئەکات که باوه ریان پیتی نییه، وه نه بنه له مبه روکۆسپ له پنگای

خودا، وه نه‌فهرمویت: ﴿أَنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا﴾ واته: بیگومان بی‌پرواگان فی‌لّ ده‌کن چۆن فی‌لّ کردنی‌ک. یانی: فی‌لّ ده‌کن له‌خه‌لکی له بانگکردنیان بۆ دزایه‌تی قورئان. وه نه‌فهرمویت: ﴿وَأَكِيدُ كَيْدًا﴾ واته: وه منیش نه‌خشه ده‌کیشم بۆ هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی فی‌له‌کانیان چۆن نه‌خشه کیشانی‌ک به‌تۆله لیسه‌ندنیان. پاشان نه‌فهرمویت: ﴿فَهَلْ الْكَافِرِينَ أَهْلَهُمْ رُؤْيًا﴾ واته: ئینجا مۆله‌تی بی‌پرواگان بدهو که‌میک لئیان بوسته ﴿فَهَلْ الْكَافِرِينَ﴾ یانی: ماوه‌یان بدهو په‌له‌یان لی مه‌که ﴿أَهْلَهُمْ رُؤْيًا﴾ یانی: که‌میک. واته: به‌م زوانه ئه‌بینی چیان به‌سه‌ر هاتوه له‌جه‌زه‌به‌و سزاو له‌ناوچوون و پرسیابوون، وه‌ک خودا نه‌فهرمویت: ﴿ثُمَّ نَعْمُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضَّطَّرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾ واته: که‌من نازو نیعمه‌تیان پی ده‌ده‌مین له‌دنیا‌دا له‌پاشان ناچاریان ده‌که‌ین که‌ بڕۆنه ناو‌سزای سه‌خته‌وه.

ته‌فسیری سوره‌تی (الاعلیٰ)

له‌مه‌که‌که‌دا هاتوه‌ته‌خواره‌وه

گه‌وره‌یی و ڕیزی سوره‌تی نه‌علا

ئه‌م سوره‌ته مه‌کییه و پیش کۆچکردنی پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) هاتۆته‌ خواره‌وه، به‌لگه‌شمان بۆ نه‌وه نه‌وه‌یه که‌ نیمامی بوخاری ڕیوایه‌تی کردوه له‌ به‌رائی کۆپی عازبه‌وه‌که‌ نه‌ئیت: یه‌که‌م که‌سه‌ی هات بۆ لامان له‌هاوه‌له‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) موسه‌بی کۆپی عومه‌یرو ئیبنو ئوم مه‌کتوم بوو قورئانیان بۆ نه‌خویندین. پاشان عه‌مارو بیلال و سه‌عد هاتن پاشانی‌ش عومه‌ری کۆپی خه‌ت‌تاب به‌ بیست(۲۰) نه‌فهره‌وه‌ هات. دوا‌ی نه‌مانه پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) هات، هه‌رگیز خه‌لکی مه‌دینه‌م نه‌دیوه نه‌وه‌نده دلخۆش‌بین به‌هیچ شتی نه‌وه‌نده‌ی ئه‌م خۆشیه‌یان به‌هانتی پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) تا ژنان و مندالان نه‌یان وت: نه‌وه پی‌غه‌مبه‌ره(ﷺ) هات، کاتێ هات سوره‌تی ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ وه‌هاوشیوه‌کانی نه‌خویند، له‌دروسه‌حیحه‌که‌دا هاتوه که‌ پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) به‌موعازی فه‌رموو: بۆ نوێژت به‌ ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى - وَأَسْمِی وَصَحْفَهَا - وَاللَّيْلِ إِذَا يَأْتِي﴾ نه‌کردوه وه‌ نیمامی ئه‌حمه‌د له‌ نیعمانی کۆپی به‌شیره‌وه ڕیوایه‌تی کردوه که‌ پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌جه‌ژنه‌کاندا ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾ ی نه‌خویند، نه‌گه‌ر جه‌ژنه‌کان ڕیکه‌وتی هه‌ینیان بگردایه هه‌ردوو سوره‌ته‌که‌ی تیدا نه‌خویندین. نیمامی موسلیم له‌سه‌حیحه‌که‌یدا و نه‌بو داودتیرمیزی و نه‌ساشی و ئیبنو ماجه‌و نه‌هلی سونه‌نیش ڕیوایه‌تیان کردوه که‌ پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌جه‌ژنه‌کان و ڕۆژی هه‌ینه‌یه‌که‌ندا ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾ ی نه‌خویند وه‌ نه‌گه‌ر به‌یه‌که‌وه‌ش بو‌نایه هه‌ر نه‌یخویندین. نیمامی ئه‌حمه‌دیش له‌موسنه‌ده‌که‌یدا له‌

فرموده‌ی نوبه‌یی کورپی که عب و عه‌بدولای کورپی عه‌باس و عه‌بدوره‌حمانی کورپی نه‌بزه‌ی و عانیسه‌ی
 دایکی موسلمانان پیویه‌تی کردوه که پیغه‌مبه‌ر ﴿سَجِّحْ اَسْرَرَكَ الْاَعْلٰی و قُلْ
 يَا أَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ و قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ﴾ ی نه‌خویند وه عانیسه‌ش (خوای لی بازی بیت) مه‌عوزه‌ته‌ینی
 بز زیاد کرده، مه‌عوزه‌ته‌ینیش واته: ﴿قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفٰلِقِ و قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- سَجِّحْ اَسْرَرَكَ الْاَعْلٰی ﴿۱﴾ الَّذِیْ خَلَقَ سَمَوٰی ﴿۲﴾ وَالَّذِیْ قَدَّرَ فَهْدٰی ﴿۳﴾ وَالَّذِیْ اَخْرَجَ الرِّیْحَ ﴿۴﴾ فَجَعَلَ غَنَاءً اَحْوٰی ﴿۵﴾
 سَنَفْرُکْ فَلَا تَسْخٰی ﴿۶﴾ اِلَّا مَا سَاَءَ اللهُ اِنَّهُ یَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا یَخْفٰی ﴿۷﴾ وَیُبْرِکُ لِلْبَسْرِی ﴿۸﴾ فَذَرٰکِرًا نَّفَعَتْ الذِّکْرٰی ﴿۹﴾
 سِیِّدًا مِّنْ یَّحْشٰی ﴿۱۰﴾ وَیَنْجِنٰهَا الْاَشْفٰی ﴿۱۱﴾ الَّذِیْ یَصِلُ النَّارَ الْکَثْرٰی ﴿۱۲﴾ ثُمَّ لَا یَمُوْتُ فِیْهَا وَلَا یَحْیٰی ﴿۱۳﴾

فهرماندان به په‌سه‌نی (التسبیح) ی خودا وه لامدان‌ه‌وی

ئیمامی نه‌حمد نه‌لئیت: نه‌بو عه‌بدوره‌حمان بوی گنپاینه‌وه نه‌ویش نه‌لئیت: موسا بوی گنپاینه‌وه
 یانی: نه‌یویی غافیقی که نه‌ویش نه‌لئیت: مام نه‌یاسی کورپی عامر بوی گنپاینه‌وه نه‌لئیت: گویم له
 عوقبه‌ی کورپی عامری جوه‌نی بوو نه‌لئیت: کاتی نایه‌تی ﴿سَجِّحْ بِاَسْرَرَكَ الْاَعْلٰی﴾ هاته خواره‌وه،
 پیغه‌مبه‌ر ﴿سَجِّحْ﴾ نه‌فهرموویت: له پکوعه کانتاندا با ببی، یانی: ببیخوینن، نه‌بوداود و ئینبو ماجه
 پیویه‌تیاں کرده. ئینبو جه‌ریش پیویه‌تی کردوه له نه‌بو نیسحاقی هه‌مدانیه‌وه که ئینبو عه‌باس
 کاتن ﴿سَجِّحْ اَسْرَرَكَ الْاَعْلٰی﴾ ی نه‌خویند، نه‌یوت: (سُبْحَانَ رَبِّیْ الْاَعْلٰی)، وه‌کاتی ﴿لَا اَقِیْمُ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ﴾
 نه‌خویند نه‌که‌یشته کوتایی سوره‌ته‌که ﴿اَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَدْرِ عَلٰی اَنْ یُّحْیٰی الْمَوْتُوْنَ ثُمَّ وَاْتَهُ نایا نه‌و زاته توانای نیبه
 به‌سر نه‌وه‌دا که مردووان زیندوو بکاته‌وه؟ نه‌یفهرموو: سبحانک و بلی، یانی: بیگه‌ردی بز تو،
 به‌روه‌لا. قه‌تاده نه‌لئیت: ئینبوعه‌بباس بوی باسکرین: کاتی پیغه‌مبه‌ر ﴿سَجِّحْ اَسْرَرَكَ الْاَعْلٰی﴾ ی
 خویندوه فهرموویه‌تی: (سبحان ربی الاعلی) خودا نه‌فهرمویت: ﴿سَجِّحْ اَسْرَرَكَ الْاَعْلٰی﴾ واته: به‌پاکی
 یادی په‌روه‌ردگاری هه‌ره بلندت بکه.

دروست کردن و نه‌ندازه دانان و دهره‌ینانی رووه‌ک

خودای گه‌وره نه‌فهرمویت: ﴿الَّذِیْ خَلَقَ سَمَوٰی﴾ واته: نه‌وه‌ی هه‌موو شتیکی دروست کرده و پیک و
 پیکی کرده. یانی: دروست کراوه‌کانی وه‌دیپیناوه هه‌مووی له چاکترینی شیوه‌دا دروست کرد. وه
 نه‌فهرمویت: ﴿وَالَّذِیْ قَدَّرَ فَهْدٰی﴾ واته: نه‌وه‌ی که نه‌خشه‌ی کیشاوه بز هه‌موو شتی ئینجا شاره‌زای

کرده، مواهید نه لیت: پنگای پیشانی مرؤف دا بؤ به خته وه ری یا به دبختی، پئی نیشانی گیانه وه رو مه پو مالات داوه بؤ له وه پگای شوینی پر له گژوگیا. ثم نایه ته وه ک ثم نایه ته ی تر وایه که باسی موسا نه کات که به فیرعه ون نه لیت: ﴿رَبَّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ، ثُمَّ هَدَى﴾ واته: پهروه ردگاری نیمه نهو زاته په دروستکردنیکی به هه موو شتیك به خشیوه پاشان پینمونیشی کرده بؤ کاری خوی. وه ک له سهیحی موسلیمدا هاتوه له عه بدولای کورپی عه مره وه پیغه مبه ر ﴿﴾ نه فه رموویت: خودا نه ندازه ی پیویست و دیاریرکراوی بؤ دروستکراوه کانی داناوه (۵۰۰۰) پینچ هزار سال پیش نه وه ی ناسمانه کان و زه مین وه دی بهیئی و ته ختی خوا(عرشه) له سر تاوبوه. وه نه فه رموویت: ﴿وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى﴾ واته: وه نه وه ی که له وه پی دهره یئاوه. یانی: له هه موو جوړه پووه ک و کشتوکالتیک، ﴿فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى﴾ واته: نینجا ده یکات به پووشی په شداگه پاو، نیبنو عه باس نه لیت: پووشی ووشک و ووردکراو و په ننگوړاو. مواهید و قه تاده و نیبنو زهیدو که سانی تریش ثم ته ففسیره یان وتووه.

پیغه مبه ر ﴿﴾ نیگای له بیر ناچیت

خودای گوره نه فه رموویت: ﴿سَقَرْتُكَ فَلَا تَنْسَى﴾ واته: نه ی موحه مبه د ﴿﴾! قورنانت به سر دا ده خوینینه وه و هرگیز له بیرت ناچیت وه یانی: نه مه هه وال و به لیتیکه له خوداوه بؤ پیغه مبه ر ﴿﴾ که خویندنه وه په کی پیده خوینتی که له بیری ناچیت وه ﴿إِلَّا مَا سَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى﴾ واته: مه گه ر نه وه ی که خوا بیهویت بیگومان نهو به هه موو شتیکی ناشکراو په نهان ناگاداره. قه تاده نه لیت: پیغه مبه ر ﴿﴾ هیچی له بیر نه چوو مه گین خوا چه زی بگردایه. گوتراوه مه به ست له ﴿فَلَا تَنْسَى﴾ داوا طلبه، مانای نیستیسناس لیزه دا مه به ست پئی نه سخه، یانی: له بیرت ناچن نه وه ی پیت ده خویندین مه گه ر خوا مه یلی لی بی له بیرت بچیت، نه گه ر وازی لیتینی له سرت ناکه ویت وه نه فه رموویت: ﴿إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى﴾ واته: له وه ی بنده کانی ناشکرای ده کن یا نه یشارنه وه له قسه کردن و هه لسوکه و تیان ناگاداره و هیچ شتیك له وانه لای خودا له بیر ناچیت، وه نه فه رموویت: ﴿وَبَيِّنْكَ لِلنَّاسِ﴾ واته: وه یارمه تیت ده ده یین بؤ پئی ناسان. یانی: کاری چاک و قسه ی باشت بؤ ناسان نه که یین و پنگای ناسان و پتک و پاست و ته واوت بؤ په پیدا ده که یین، نه لاری و نه گله یی و نه گرانی تیدا بیت.

فه رمان به ناموزگاری کردن

خودای گوره نه فه رموویت: ﴿فَذَكِّرْ إِن نَّمَعْتَ الذِّكْرَى﴾ واته: نینجا ترش هه رده م ناموزگاری بکه نه گه ر سودی که یاند. یانی: نه سیحت بکه هه ر کاتی نه سیحه ته که ت که لکی هه بوو. لیزه دا نه یین ریز له بلاو

کردند و هی ثابن و زانیاری بگیرئ، لای خه لکی خویدا نه بی باس نه کرئ، وه ک میری موسلمانان عملی کوپی نه بو تالیب (خوایی پازی بیئت) فرمویه تی: نه گه ر تو قسه بؤ هه ر کومه لیک بکیت نه چیتته دلیانه وه و تی نه گن سهرت لی شتیواندوون. دوباره فرموی: چون خه لکی تی نه گات بهو شیویه ناموزگاری بکن، نایا پیتان خوشه خوداو پیغه مبه ری خودا (ﷺ) باوه پریان پی نه کرئ؟ وه نه فرمویت: ﴿سَيَذَكَّرُنَّ حَيْثُ﴾ واته: بیگومان نه وهی له خوا بترسن په ندی لی وهرده گری یانی: زدر زوو نه وهی بوی باس نه کی وهی نه گری، له دلیه وه له خوا نه ترسن نه زانی نه پواته لای خوا، وه نه فرمویت: ﴿وَيَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى﴾ واته: وه نه وهی زدر خراپیش بیئت خوی لی دور ده خاته وه ﴿الَّذِي يَصِلُ الْأَثَرُ الْكَبْرَى﴾ واته: نه وهی ده چیتته ناو ناگری هه ره گوره وه ﴿مَنْ لَا يَبُورُ فِيهَا وَلَا يَخِي﴾ واته: له پاشان نه نه مرئ تییدا تا بزگاری بیئت وه نه ده ئی تییدا به ناسانی. یانی: نامرئ تا به سیسته وه نا ئی به ژانیکیش به هره ی لی وه رگری، به لکو به زبانی ته واو نه بی، له بهر نه وهی که نامرئ هه ست نه گات بهو نا زارو ئیش و نا زاره ی که نه درئ نیامی نه حمه د پیوایه تی کردوه له نه بو سه عیده وه نه لئیت: پیغه مبه ر (ﷺ) نه فرمویت: به لام نه وانه ی خه لکی دوزه خ هه ر نه میننه وه تییدا نه ده مرن و نه زیندوشن به لام نه وانه ی خوابه زه یی دیته وه پیاندا له ناو نه و ناگره دا نه یان مرئنی تکا کاران نه چنه لایان هه ر که سه و دوستی خوی هه ل نه گری و نه ی نیئنی. یا فرموی: ده پویته وه سه وز نه بن له ناو پویاری ژاندا، یان فرموی: (الحياء) یا فرموی: (الحيوان) یا فرموی: له ناو پویاری به هه شت، نه پویته وه وه ک دانه ی دانه ویله که لاقوی زدر له گه ل خوی نه بیئنی و نه پویتنی نه بو سه عید نه لئیت: پاشان پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: نایا نابینن درخت سه وز نه بیئت، پاشان زهر نه بیئت، دوباره سه وز نه بیته وه؟ نه بو سه عید نه لئیت: هه ندی که س له ویدا بون ووتیان: نه لئنی پیغه مبه ر (ﷺ) له ده شتدا ژاوه. نیامی نه حمه د جارئکی تر له نه بو سه عیدی خودریه وه پیوایه تی کردوه که وتویه تی: پیغه مبه ر (ﷺ) فرموی: به لام نه وانه ی خه لکی دوزه خن هه ر نه میننه وه تییدا نه ده مرن و نه زیندوشن، یا وه که نه فرمویت: به لام که سانی به هزی تاوانه کانیانه وه تووشی ناگر بوون، یا فرموی: به هزی هه ل کانیانه وه نه یان مرئنی به مرندیک، تا کاتی نه بن به خه لوز فرمانی تکا کردن نه درئ، کومه ل کومه ل نه یان هینن، دابه شیان ده کن به سه ر پویاره کانی به هه شتدا، نه وتری: نه ی خه لکی به هه شت! ناو بکن به سه ریاندا نه پویته وه وه ک دانه ی دانه ویله که لاقوی زدر دای نه پیچی و له گه ل خوی نه بیئنی، نه بو سه عید نه لئیت: له و کاته دا پیوائی له و کومه له نه لئیت: وه ک نه وه ی پیغه مبه ر (ﷺ) له ده شتدا ژابنی موسلیمیش پیوایه تی کردوه.

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۲) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿۱۵﴾ بَلْ تُؤْمِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿۱۶﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿۱۷﴾ إِنَّ هَذَا لَنَافِعٍ

الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿۱۸﴾ صُحُفٍ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿۱۹﴾

باسی کومه ئی سهر فراز

خوای گوره نه فهرمویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ واته: به راستی سهر فراز بوو نه وهی که خوای پاک راگرت. یانی: گیانی خوای پاک کرده وه له خویره وشتی ناشیرین، وه شوپینی نه وهی که خوا ناریدی بؤ پیغه مبر ﴿۱۲﴾ کهوت. ﴿وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾ وه بیرى په روره دگاری خوای که و ته وه ونویژی کرد بؤ ته م نایه ته ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۲) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿۱۵﴾ قه تاده نه لیت: وه کاتی زه کاتی مالی خوای داو خوای له خوای پازی کرد.

دو نیا هیج نرخیکی نییه که پوژی دواپی نه ده ست چوو

باشان خوای گوره نه فهرمویت: ﴿بَلْ تُؤْمِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ واته: به لگو ئیوه ژیانی دو نیا هه لده بژین، یانی: نیسی دو نیا پیش نیسی پوژی دواپی نه خه ن، وا نه زانن قازانج و چاکه ی ئی وهر نه گرن بؤ ژیانی دو نیاو قیامت ﴿وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾ واته: که چی ژیانی دوا پوژ باشترو پایه دارتره، یانی: پاداشتی خوا له مالی نه و لا چاکتره له دو نیاو نه پراوه یه، چونکه دو نیا بئیرخه و نامینیت، پوژی دواپی به پیزتره و نه مینیتته وه، چون خاوه ن هوش نه وهی نامینئ هه لیده بژیرئ به سهر نه وهی که نه مینیتته وه؟! گرنکی نه دات به وهی که جیی نه هیلئ و گرنکی نادات به مالی ماوه و هه تاهه تایی؟! نیمامی نه حمده پویا پیتی کردوه له عانیشه وه (په زای خوای ئی بیت) نه لیت: پیغه مبر ﴿۱۲﴾ نه فهرمویت: دو نیا شوینی حه سانه وه یه بؤ که سئ شوینی نه بئ، داراییه بؤ که سئ دارایی نه بئ، کوی نه کاته وه بؤ دو نیا که سئ ناوه ز وعه قلی نه بئ.

نامه کانی نیبراهیم و موسا

خودای گوره نه فهرمویت: ﴿إِنَّ هَذَا لَنَافِعٍ الصُّحُفِ الْأُولَى﴾ واته: بیگومان نه مه ی باسکرا له نامه ی پیشوه کاندایه. ﴿صُحُفٍ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى﴾ واته: نامه کانی نیبراهیم و موسا یانی: نه م نایه ته وه ک نه م نایه تانه وایه له سوره تی نه جمدا که نه فهرمویت ﴿أَمْ لَمْ يَلْبَسْنَا بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى﴾ (۱۸) وَابْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ﴿۱۹﴾ أَلَا نَزَّلْنَا وَرَائَهُ وَرَازِقَهُ ﴿۲۰﴾ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ﴿۲۱﴾ وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُرَى ﴿۲۲﴾ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأُولَى ﴿۲۳﴾ وَأَنْ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ﴿۲۴﴾ وه به وهی که له په پاوی موسادایه، وه نه و نیبراهیمه ی که په یامی خوای به چاکى به جئ هینا، له و په پراوانه دا هاتوه، که هیج تاوانبارک گوناه ی تاوانبارکی تر

هه لئاگریت وه بیگومان ئادهمی جگه له کوششی خۆی خاوهنی هیچی تر نیه، بیگومان پاداشتی کوششی خۆی له داهاتوو و قیامه تدا ده بینرێ، پاشان پاداشت ده درێته وه به تیرو ته وای، وه به پاستی هه موو کارێک سه ره نجامه که ی بۆ لای پهروه رداگارت ده گه پێته وه. نه بولعالبه نه لیت: چهڕۆکی نه م سورته له نوسراوه پیشینه کانی شدا هه یه. ئیبنو جه ریر نه مه ی هه لیبژاردوه و نه لێ: مه به ست له م نایه ته: (إِنَّ هَذَا) ئیشاره ته بۆ نه م نایه تانه که نه فه رمویت: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۴) و ﴿ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾ (۱۵) بَلْ تُؤْمِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿۱۶﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿۱۷﴾ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿۱۸﴾ صُحُفٍ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿۱۹﴾. ئا نه مه ی سه سن هه لیبژاردوه زۆر به میزه، په وایه تیش کراوه له قه تاده و ئیبنو زه یدو که سانی تریشه وه که هه مان رایان هه یه، والله اعلم.

سورته الفاشیه

له مه که که دا هاتوو ته خواروو

خویندنی سورته نه علا و غاشیه له نوێژی هه ییندا

له پیشه وه باس کرا له نوعانی کوپی به شیره وه: که پێغه مبه ر ﴿صَلَّى﴾ ﴿سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ - هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْفَاشِيَةِ ﴿۱﴾ له نوێژی جه زن و هه ییندا نه خویند. ئیمامی مالیک په وایه تی کردوه که زه حاکمی کوپی قه یس په رسیاری کردوه له نوعانی کوپی به شیر ناخۆ پێغه مبه ر ﴿صَلَّى﴾ چی خویندوه له پۆژی هه ییندا له گه ل سورته ی الجمعه دا؟ نه لیت: ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْفَاشِيَةِ﴾.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْفَاشِيَةِ﴾ (۱) وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ (۲) عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ (۳) تَصَلَّى نَارًا أَحَابِيَةً (۴) تُشْفَى مِنْ عَيْنٍ عَابِيَةٍ (۵) أَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيحٍ (۶) لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ (۷) ﴿﴾

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْفَاشِيَةِ﴾ واته: ئایا پیتت گه یشتوه باسی پۆژی دواپی، ﴿الْفَاشِيَةِ﴾ یانی: داپۆشه ر، ناویکه له ناوه کانی پۆژی قیامه ت. ئیبنو عه باس و قه تاده و ئیبنو زه ید نه لێن: چونکه هه موو خه لکی داده پۆشی و نه گرێته وه. وه نه فه رمویت: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ﴾ واته: زۆر ده م و چاو له و پۆژه دا زه لیل و په سواو شه ره م زانن. قه تاده نه لیت: یانی: داماوو سه ره شوپن. ئیبنو عه باس نه لیت: بزپکاوه و کرده وه کانی به که لکی نایه ت. وه نه فه رمویت: ﴿عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ﴾ واته: هه ولده ریکی په نه چه پۆن. یانی: کارێکی ئیجگار زۆریان کردوه و ماندوو بوون و چه وساونه ته وه و له

قیامه تیشدا گرفتاری ناگریکی سوتینر دهب. حافیزکه نهو به کری بهرقانیه ریوایه تی کردوه له نه با عیمرائی جه ونیه وه نه لیت: عومری کورپی خه تتاب (خوا لئی رازی بیت) تیبهری به لای په رستگه ی خواناسیکی گاوردان نه لیت: بانگی کرد، نهی راهیب! نهی راهیب! نهویش له سهروه سهیری کردن، نه لیت: عومر سهیری راهیبه که ی نه کردو نه گریا. پنی وترا: نهی گوره ی موسلمانان، بچی نه مه نه تگرینی؟ فه رموی: بیری نه م فرموده یی خوام کرده وه له قورئاندا که نه فه رموی: ﴿عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ﴾

﴿۲﴾ صَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿﴾ نه مه نهو بوو گریاندمی. بوخاری نه لیت: ئیبنو عباس نه لیت: ﴿عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ﴾ یانی: گاوری، عیکریمه و سوددی نه لیت: کارکردن له دونیدا به گونا هکردن، هوی چه سانه وه و سزاو تیاجوونه، له ناو ناگردا وه نه فه رمویت: ﴿قَصَلْنَا نَارًا حَامِيَةً﴾ واته: ده چنه ناو ناگری هره گه رمه وه، ئیبنو عباس و حه سن و قه تاده نه لیت: یانی: گه رمایه کی گه رم ﴿تَشَقَّى مِنْ عَيْنٍ آتِيَةٍ﴾ واته: ناو ده درئی له سه رچاوه ی له کول و هره گه رم. ئیبنو عباس و مواهیدو حه سن و سوددی نه لیت: یانی: به رزترین پله ی گه رماو کولان. وه نه فه رمویت: ﴿لَيْسَ لَكُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ صَرِيحٍ﴾ واته: خوراکیان هر دپکی حوشر خوری ناگرینه. علی کورپی نه بو تلحه نه لیت: له ئیبنو عباسه وه: دره ختیک له ناگر. ئیبنو عباس و مواهیدو عیکریمه و نه بو جه و زاعو قه تاده وتویانه: نهو دپکه شیلانه، قه تاده نه لیت: گیایه که قورپه ییش له به هاردا پیتی نه لیت (الشبرق)، وه له هاویندا پیتی نه لیت و وشر خور (الضریع)، عیکریمه نه لیت: نهو دره ختیکه دپکای و لکاوه به زه میندا. بوخاری نه لیت: مواهید نه لیت: (الضریع) سه وزبویه که یا پوه کیکه پیتی نه وتری (الشبرق)، خه لکی حیجاز پیتی نه لیت (الضریع) کاتن ووشک نه بیت کوشنده یه. عومر له قه تاده وه نه لیت: ﴿لَيْسَ لَكُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ صَرِيحٍ﴾ یانی: خرابترین و ناخوشرترین و بیستترین خواردن. وه نه فه رمویت: ﴿لَا يُسْنُّ وَلَا يُفْنِي مِنْ جُوعٍ﴾ واته: نه قه له وت ده کات و نه برسیتی لا ده بات. یانی: هیچ سودیکی نیه و زیانیش ناگه ره نیته وه.

﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿۸﴾ اَسْعَمَهَا رَاضِيَةً ﴿۹﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿۱۰﴾ لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ﴿۱۱﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿۱۲﴾ فِيهَا سُرُرٌ

مَرْفُوعَةٌ ﴿۱۳﴾ وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿۱۴﴾ وَمَنَارِقٌ مَّصْفُوفَةٌ ﴿۱۵﴾ وَرِزْقًا غَيْرَ مَبْنُوتٍ ﴿۱۶﴾﴾

ژیانی خه لکی به ههشت له رۆژی قیامهت دا

کاتن خوا باسی ژیانی به دبه خته کانی کرد، باس و ستایشی به خته وه ران نه کاو نه فه رمویت:

﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ﴾ واته: زۆر پوخسار له و پۆژده پاراوه و جوان و گه شن. یانی: رۆژی قیامهت خوئی

پیوه دیاره، نه مایش به هوی کرده وه کانی وه یه، وه نه فه رمویت: ﴿اَسْعَمَهَا رَاضِيَةً﴾ واته رازین له کوششی

خویان، سوفیان ئەلئیت: ﴿لَسَعِبَهَا رَاضِيَةً﴾ یانی: دلخۆشه به کرده وه کانی ﴿فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ﴾ واته: وان له بههشتی بهرزو بلنندا. یانی: بههشتی بهرزو پاراوه و چهندهها خانو له ناو خانوی گه ورده دا که نارام و بیترسن. ﴿لَا تَسْمَعُ فِيهَا لُغِيَةً﴾ واته: قسهی هیچو پووچی تیدا نابیستن. یانی: لهو بههشتی که له ناویدان هیچ قسهیهکی پووچ نابیستن. وهک خودای گه وره ئەفهرمویت: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لِقْوًا إِلَّا سَلَامًا﴾ واته: بههشتیهکان له بههشتدا هیچ ووته و قسهیهکی بن سود نابیستن تهنا سهلام کردن دهبیستن. وه ئەفهرمویت: ﴿لَا لَعْنٌ فِيهَا وَلَا تَأْيِيْبٌ﴾ واته: نه قسهی پووچی تیدایه و نه گونا هکردن. وه ئەفهرمویت: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لِقْوًا وَلَا تَأْيِيْمًا ﴿١٤﴾ إِلَّا قِيْلًا سَلَامًا﴾ واته: نابیستن لهو بههشته دا نه قسهی بیهوده و نه تاوانبار کردن جگه له ووتهی سلاوو سهلام کردن لهیهکتری. وه ئەفهرمویت: ﴿فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ﴾ واته: تییدایه سهراوهی پوون و پهوان، ﴿جَارِيَةٌ﴾ یانی: زۆر پوون و پهوان. وه ئەمه نهکیرهیه له شیوهی ئیسهپاتدایه، لیره دا مه بهست بهیهک سهراوه و کانی نییه، بهلکو جزوه کانیته، یانی: سهراوهی زۆر پوون و پهوان. پویایهت کراوه له ئیبنو ئەبی حاتممه وه له ئەبو هورهیره وه ئەلئیت: پیتفهمبر ﴿ﷺ﴾ ئەفهرمویت: پوو باره کانی بههشت که له ژیر ته پۆلکه کانی و گردۆلکه کانی یا له ژیر کتیره کانی ههلا دهقولی و فیچقه دهکات میسکن ﴿فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ﴾ واته: تییدایه زۆر قه نهفو تهختی بهرز. یانی: له سهر تهختی نرم و پرفه رش و بهرزو ئەستور کچی سبی جوانی چاو گه وره ی له سه ره. وتویانه: کاتی دۆستیکی خودا ویستی له سهر ئەو تهخته بهرزانه دابنیشی هه مو ئەوانه له خزمه تیاندان به ریزه وه ﴿وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ﴾ واته: وه پهرداخ داناو. یانی: پهرداخ و پیاله و ئەو شتانهی که بۆ ناو خواردنه وه به کار دین داناوون و ناماده کراون بۆ ئەو که سانهی ئاره زویی دهکن. ﴿وَمَنَارٌ مَّصْفُوفَةٌ﴾ واته: وه پشتی پیزکراو ئیبنو عهباس ئەلئیت: ﴿وَمَنَارٌ﴾ یانی: پشتی یا پالکه. ههروهها عیکریمه و قه تاده و زه ححاک و سوددی و سهوری و جگه له ئەمانیش هه رایان وتوه. وه ئەفهرمویت: ﴿وَزَّرَابِيٌّ مَبْنُوتَةٌ﴾ واته: وه قالی پاخراو له هه مو لایه که وه، ئیبنو عهباس ئەلئیت: ﴿وَزَّرَابِيٌّ﴾ یانی: رابهخ. زه ححاک و کهسانی تریش هه رایان وتوه. مانای (مَبْنُوتَةٌ) یانی: لیره وه لهوی هه که سنی بیهوی له سهری دانیشی پاخراوه.

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿۱۷﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿۱۸﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿۱۹﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿۲۰﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿۲۱﴾ أَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ ﴿۲۲﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴿۲۳﴾ فَيَمُدُّهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ﴿۲۴﴾ إِنَّ لَنَا أَيَّامَهُمْ ﴿۲۵﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿۲۶﴾﴾

هاندان بؤرمان له ودهینانی ووشتر و ناسمانه کان و کیوهکان و زمهین

خودای گوره فرمان نکات به بندهکانی که سهیری دروستکراوهکانی بکن که نیشانه به له سر تواناو گورهیی خوی، نه فهرمویت: ﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ﴾ واته: دهی بؤ وورد نابنه وه له ووشتر که چؤن دروستکراوه. به راستی دروست کراویکی سهیرو پیکهاته به کی سهن سوپهینه ری هیه، زؤر به میزو به توانایه، به لام نرم و له سه رخویه بؤ باره لگرتن، که سی لاوزو بیپیش هلی نه سوپینی و سواری نه بن، وه گوشته که ی نه خوری و تووکه که ی که لکی لیوره ده گیری و شیریشی نه خوریتته وه. عه ره به کان به م شیویه ناگادار کراونه ته وه چونکه زؤرینه یان ووشتریان به کار هیناوه. وه نه فهرمویت: ﴿وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ﴾ واته: وه له ناسمان که چؤن به رز کراوه ته وه. شورچی قازی وتویه تی: بمان به نه دهر وه تا سهیری ووشتر بکین چؤن دروست کراوه و بپوانینه ناسمان که چؤن بلند کراوه؟ یانی: چؤن خوا به رزی کرده ته وه به سه رزه میندا به و به رزیه گه وه و فراوانه، وه ک خوی گه وه نه فهرمویت: ﴿أَفَلَا يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَيَّنَّهَا وَرَبَّنَّهَا وَمَا هَلَّا مِنْ فُرُوجٍ﴾ واته: دهی نایا سه رنجی نه و ناسمانه یان نه داوه که له سه ریانه وهیه، چؤن دروستمان کرده و پازاندومانه ته وه و هیچ درزو که لینیکی تیدا نییه. وه پاشان نه فهرمویت: ﴿وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ﴾ واته: وه له شاخه کان که چؤن داکوترون و دامه زینترون. یانی: دامه زراوه و وه ستاوه و چوه به زه میندا بؤ نه وهی به خله که که ی وه نه له رزیت و نه پوات، وه شتی به که لک و کانزای تیدا داناوه. ﴿وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ﴾ واته: وه له زهوی که چؤن پاخراوه. یانی: تهخت کراوه و پاخراوه و کراوه به پایخ؟ نه مانه هه موو بؤ نه وهیه تا ده شته کان و نه و شتانه که نه بیبنن وه ک نه و ووشترانه ی که بؤ سواری به کاری نه مینن و نه و ناسمانه ی که له سه ر سه ریانه و نه و که ژانه ی که به ره و پوی نه چن و نه وزه مینه ی که له ژیرایانیه، بیکه نه نیشانه له سه ر توانایی نه و دهیینه رو دروستکراوه، که په روه ردکاری گه وه و وه دیهینه رو پاشاو کاریه دهسته، وه هر نه و خودایه و هیچ که س شایه نی په رستن نییه نه و نه بیت.

چیرؤکی زه مامی کوری سه عله به

ناواو به م شیویه زه مام سویند نه خوات له و پرسیاره ی که له پیغه مبه ری کرد ﴿۱۷﴾ که نیمامی نه حمده ریوایه تی کرده له سابه ته وه نه ویش له نه سه وه نه لیت: نیمه قه ده غه کرا بوو لیمان که

پرسیار له پیغمبەر (ﷺ) بکهین دهریاره ی هیج شتیك! بۆیه حه زمان نه کرد پیاویکی ژیر له خه لکی لادینشینوه ده شته کی بیت و پرسیار له پیغمبەر (ﷺ) بکات و نیمه ش گوئی بۆ بگرین، پیاویکی ده شته کی هات و وتی: ئه ی پیغمبهری خوا به راستی نیردراویکی تۆ هاته لامان پیتی وتین: تۆ فرموته که خودا تۆی ناردوه؟ فرمووی: راستی وتوه، وتی: کئ ئاسمانی دروست کردوه؟ فرمووی خودا، وتی: کئ ئه م که ژانه ی دامه زرانده و ئه و شتانه ی تیدا داناره؟ فرمووی: خودا، وتی: تۆ ئه و خودایه ی ئه م ئاسمان و زه مینه ی دروستکردوه و ئه م که ژانه ی دامه زرانده، ئایا خوا تۆی ناردوه؟ فرمووی: به ئی. وتی: پاسپیراوه که تۆی: له شه وو پۆژ مانا پینج نوێژمان له سه ره بیکه یین؟ فرمووی: راست ئه ئی. وتی: تۆ ئه و که سه ی تۆی نارده ئایا خوا فرمانی پیدایه به مه؟ فرمووی: به ئی. وتی: پاسپیراوه که تۆی: زه کاتی مال و سامانتان له سه ره، ئه ی بیده ن؟ فرمووی: (راست ئه کات). وتی: سا تۆ ئه و خواجه که تۆی ناردوه خوا فرمانی ئه مه ی پیدایه؟ فرمووی: به ئی. وتی: پاسپیراوه که تۆی: حه جی مائی خوا مان له سه ره هر که سه ی بیبی بتوانی بپوه؟ فرمووی: راست ئه کات. ئه نه س ئه ئیت: پاشان پۆشت و ئه ئیت: سویند به و خواجه ی تۆی نارده به هه ق نه هیچیان لێ زیاد ئه که م نه هیچیان لێ که م ئه که م. پیغمبەر (ﷺ) فرمووی: ئه که ر راست بکات ئه چیته به هه شت. ئیمامی بوخاری و موسلیم و ئه بو داود و تیرمیزی و نه سانی و ئیبنو ماجه ریوایه تیان کردوه.

پیغمبەر (ﷺ) ئاگادار کردنه وه نه بیت هیچی تری له سه ر نه

خودای گوره نه فرمویت: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾ واته: ساتق ئامۆزگاری بکه تۆ نه نها ئامۆزگاری که ی. ﴿أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ﴾ واته: تۆ ده سه لاتدار نیت به سه ریاندار. یانی: ئه ی موحه ممه د (ﷺ) ئامۆزگاریان بکه به وه ی پیتی نیردراوی بۆیان ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ واته: بیکومان تۆ هر پاگه یانده له سه ره و لیپرسینه وه ش له سه ر نیمه یه، بۆیه ئه فرمویت: ﴿أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ﴾ ئیبنو عه باس و موجاهیدو که سانی تریش وتویانه: تۆ زۆردارێك نیت له سه ریان. یانی: تۆ ناتوانی باوه ر له دلایندا دروست بکه ی، ئیبنو زه یه د ئه ئیت: تۆ نابیت ئه و که سه بیت که به زۆر باوه ریان پێ بینی. ئیمامی ئه حمه د ریوایه تی کردوه له جابیره وه ئه ئیت: پیغمبەر (ﷺ) ئه فرمویت: فرمانم پیکراوه که به نه مگ له گه ل خه لکا تا ئه ئین (لا إله إلا الله) کاتی وتیان: خوینیان و سامانیان پارێزراوه له منه وه مه گین به هه قی خۆی، لیپرسینه وه شیان لای خۆی گه وه، پاشان فرمووی: ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾ (۱) ﴿أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ﴾ هر به م شیوه یه موسلیم له کتیبی باوه رداو (کتاب الایمان)

تیرمیزی و نه سائی له کتیبی ته فسیری ههردوو سونه‌نه که یاندا ریوایه‌تی کردوو. ئەم فەرمووده‌یه له ههردوو سه‌حیه‌که (البخاری و مسلم) دا هاتوو.

هه‌ر شه‌ له‌ و که‌ سه‌ ی روو و مرنه‌ گیرێ له‌ هه‌ق (پراستی)

خوای گه‌وره‌ نه‌ فەرمویت: ﴿إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ﴾ واته: به‌لام‌ ئه‌و که‌ سه‌ی که‌ پشت‌ هه‌لکاو بێیروا بێت. یانی: پشت‌ هه‌لکاو نیش‌ ناکات‌ به‌ پایه‌کانی‌ ئیسلام‌ و باوه‌پی‌ به‌هه‌ق‌ نه‌بی‌ به‌دل‌ و زمان. ئەمه‌ وه‌ک‌ ئەم‌ فەرمووده‌یه‌ی‌ خودا‌ وایه‌ که‌ نه‌ فەرمویت: ﴿فَلَا سَكَنَ وَلَا صَلَٰٓةَ ۖ وَلَٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ واته: جا کافر نه‌بڕوای‌ هیناو‌ نه‌ نوێژی‌ کرد، به‌لکو‌ ئاینی‌ به‌ درۆ‌ ده‌زانی‌ و پشتی‌ تیده‌کرد، بۆیه‌ فەرموویه‌تی: ﴿فِعْمَلِهِ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ﴾ واته: ئه‌و که‌ سه‌ خوا‌ سزای‌ ده‌دات‌ به‌ سزای‌ زۆر‌ گه‌وره‌ ﴿إِنَّ إِلَيْنَا أِيَابَهُمْ﴾ واته: بێگومان‌ هه‌ر‌ بۆلای‌ ئیمه‌یه‌ گه‌رانه‌وه‌یان، یانی: دینه‌وه‌ و ده‌گه‌رینه‌وه‌ ﴿ثُمَّ إِنَّ عَيْنَنَا حِسَابَهُمْ﴾ واته: له‌ پاشان‌ به‌ پراستی‌ له‌ سه‌ر‌ ئیمه‌یه‌ لێپرسینه‌وه‌یان. یانی: له‌ دواییدا‌ خوێمان‌ به‌ کاریان‌ پاده‌گه‌ین‌ و له‌ کاره‌کانیان‌ ئه‌پرسینه‌وه‌ و پاداشتیان‌ ئه‌ده‌ینه‌وه‌، چاکه‌ به‌ چاکه‌ و خراپه‌یش‌ به‌ خراپه‌.

سوره‌تی (الفجر)

ئه‌مه‌ که‌ که‌دا‌ هاتوو‌ته‌ خواری‌وه‌

خویندنی سوره‌ی‌ الفجر‌ له‌ نوێژدا

نه‌ سائی‌ ریوایه‌تی‌ کردوه‌ له‌ جابیره‌وه‌ وه‌ ئه‌لئیت: موعاز‌ نوێژی‌کی‌ کرد، پیاویک‌ هات‌ و نوێژی‌ له‌ گه‌ل‌ کردن‌ درێژه‌ی‌ دا‌ به‌ نوێژه‌که‌و‌ پیاوه‌که‌ش‌ نوێژه‌که‌ی‌ بپی، له‌ لایه‌کی‌ مزگه‌وته‌که‌دا‌ نوێژی‌ خۆی‌ کردو‌ پاشان‌ چوو‌ه‌ ده‌ره‌وه‌، ئەمه‌یان‌ بۆ‌ موعاز‌ گێڕایه‌وه‌ موعاز‌ وتی: کابرایه‌کی‌ دووپوه‌. ئەمه‌یان‌ بۆ‌ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) باس‌ کرد، پیغه‌مبه‌ریش‌ (ﷺ) پرسیاری‌ له‌ پیاوه‌که‌ کرد، پیاوه‌که‌ وتی: ئه‌ی‌ پیغه‌مبه‌ری‌ خوا(ﷺ) هاتم‌ نوێژ‌ بکه‌م‌ له‌ گه‌لیدا‌ درێژی‌ کرده‌وه‌ له‌ سه‌رم، منیش‌ پۆشتم‌ له‌ لایه‌کی‌ مزگه‌وته‌که‌دا‌ نوێژم‌ کردو‌ ئالقم‌ دا‌ به‌ وواخه‌که‌م. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فەرمووی: تۆ‌ سه‌ر‌ له‌ خه‌ک‌ نه‌شویینی‌ ئه‌ی‌ موعاز؟ بۆ‌ واده‌که‌ی؟ ﴿سَجَّ أَسْمَرَ رَبِّكَ الْأَعْلَى - وَالشَّمْسُ وَضَحَهَا - وَاللَّيْلُ إِذَا بَغَتْ﴾ بخوینه، یانی: له‌م‌ سوره‌تانه‌ بخوینه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالْفَجْرِ ۝١﴾ وَبِالْإِسْمِ ۝٢﴾ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۝٣﴾ وَاللَّيْلُ إِذَا بَغَتْ ۝٤﴾ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِمْرِ ۝٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝٦﴾ إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝٧﴾ الَّتِي لَمْ يُخَلِّقْ مِثْلَهَا فِي الْعَالَمِ ۝٨﴾ وَتَسْمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۝٩﴾ وَفِرْعَوْنَ

ذِي الْأَرْوَاحِ ﴿۱۰﴾ الَّذِينَ طَفَعُوا فِي الْأِلْدَادِ ﴿۱۱﴾ فَآكُرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿۱۲﴾ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿۱۳﴾ إِنَّ رَبَّكَ

لِيَالْمِرْصَادِ ﴿۱۴﴾

خوای گورد نه فہرمویت: ﴿وَالْفَجْرِ﴾ واتہ: سویند بہ بہرہ بیان. ﴿وَلَيْلٍ عَشْرٍ﴾ واتہ: وہ بہ دہشہوی ٹہولی مانگی قوریان. بہ لام فجر دیارہ کہ ٹہویش بہرہ بیانہ. علی و ٹیبنو عباس و عیکریمو و مواہیدو سودی ٹہمہ ٹہلین. لہ مسروق و موحمہدی کورپی کہ عبوہ گوازراوہ تہوہ کہ ٹہلین: مہ بہست بہ فجر رڈی قوریانیہ بہ تاییہ تی، کہ ٹہوش کڑتایی شہوانی دہیہ. مہ بہستیش بہ شہوانی دہ، دہی زیلحہ جہیہ. وک ٹیبنو عباس و ٹیبنو زوبیر و مواہید و جگہ لہ مانیش پیشینان و ٹہوانہی دوی ٹہ مانیش وایان وتوہ. لہ سہیحی بوخاریدا ہاتوہ لہ ٹیبنو عباسوہ بہرز بووہ تہوہ، ہیج رڈیک نیہ کردہوی چاک خؤشہ ویستتر بی تیایدا لہ لای خودا لہم رڈانہ، یانی: دہی زیلحہ جہ و تیان: نہ تیکوشانیش لہ رینگای خودا؟ فہرموی: نہ تیکوشانیش لہ رینگای خودا، مہ گین پیاوٹک بہ خؤیی و سامانیہوہ بروات و پاشان نہ گہر پتہوہ بہ ہیج شتیکوہ کہ پئی بووہ، ٹیمامی ٹہحمہد ریوایہ تی کردہ لہ جابیرہوہ ٹہویش لہ پیغہ مہرہوہ ﴿﴾ فہرمویہ تی: بیگومان ٹہم دہیہ دہی جہ ٹی قوریانہ، تاکیش (الوتر) رڈی عہرہ فہیہ، جو تیش (الشفع) رڈی جہ زن و قوریانیہ، نہ سائیش ریوایہ تی کردہوہ. ٹہم فہرمودہیہ لہ سہنہ دہ کہ پیدا کہ سانی خراب نین، لای من مہ تنہ کہی لہ بہرز کردنہوہ پیدا نارٹکی پتہوہ دیارہ و اللہ أعلم. وہ ٹہ فہرمویت: ﴿وَالشَّفَعِ وَالْوَبْرِ﴾ وہ بہ جووت و تاک، لہم فہرمودہیہی پیشہوہ باسکرا کہ تاک رڈی عہرہ فہیہ و جووتیش رڈی قوریانیہ لہ بہر ٹہوہ دہہمہ. ٹیبنو عباس و عیکریمو و زہحاکیش ہر وایان وتوہ. وہ لہ مانایانہ دا تہفسری تریش و تراوہ.

خوای گورد نہ فہرمویت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرَ﴾ واتہ: وہ سویند بہ شہوگار کاتیک تیتہ پہر پت عہوفی لہ ٹیبنو عباسوہ ٹہ گپڑتہوہ کہ ﴿يَسِرَ﴾ یانی: کاتی رڈیشٹ. عہدواللہی کورپی زوبیر ٹہلئت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرَ﴾ تا ہندیکی لا ٹہ بات، مواہید و ٹہبو عالیہ وقہ تادہ و مالیک لہ زہیدی کورپی ٹہسلم و ٹیبنو زہیدہوہ ریوایہ ٹہکن و ٹہلین: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرَ﴾ یانی: کاتی رڈیشٹ. وہ ٹہ فہرمویت: ﴿هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ﴾ واتہ: ٹایا ٹہمانہی سویندیان پی خورا شایستہی سویند پیخواردن نین لای کہ سی تیکہ یشتوو؟ یانی: لای خاوہن بیر و ہؤش و ٹاوہز و خاوہن ٹاین. بڑیہ ٹاوہز ناو نراوہ دیوار (الحجر) چونکہ مرؤڈ ٹہ گپڑتہوہ لہ ہندی کردارو گرفتار کہ جوان نیہ و ناشی بؤی. وہ بہ دیواری خانوو ٹہوتری (حجر) چونکہ ہرشتی بہ دہوریدا بروات و بیہویت پیداا سہرکہ وی ناتوانی. لہ بہر بہرزی و بہ میزی دیوارہ کہ. ہرہوہا ٹہوتریت: دیواری یہمامو وہ بہ قہدغہ خستہ سہر ہہلسوکہ وتی

که سَمی له لایه ن داد و هره وه نه و تریت: (حجر الحاکم علی فلان) کاتِ نایه لئ هیج کارِ بکات له خویه وه ﴿وَقُولُونَ جَبْرًا مَّعْجُورًا﴾ واته: وه ده لئین: په نامان بده ن به په نا دانئکی پاریزواو، نه مانه هه موو وه ک به کن. مانا کانیان نزیکه له یه که وه. وه نه م سویندانه ی که به کاته کانی خواناسی، وه به عیبادته که خوی خوراوه وه ک حج و نویژو هر خواناسینئکی تر که جوړیکه له و شتانه ی که بنده کانی خوا به هوی وه نزیک نه بنه وه له خوا نه و بنده پاریزگارو گوپرایه لانه ی که لئی نه ترسن و مل که چ نه کن و سر دانه نه وینن له بهر خاتری گوره یی نه و.

باسی له ناو بردنی عاد

کاتِ خوی گوره باسی خواناسی و گوپرایه لئ باوه پدارانی کرد، پاشان نه فهرمویت: ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ﴾ واته: نایا نابینن که په روه ردگاری تو چی کرد به گلی عاد. نه وانه ی که یاخی و بیگوئی و زوددار بوون و ده رچو بوون له فرمانی خواو پیغه مبه ره کانی درودی خویان له سر بیت خودایان به درو دانه نا و باوه پریان به نوسراوه کانی نه نه کرد. خودا خوی باسی نه کات چون قهری کردن و تیکو پئکی شکندن و کردنی به په ند و نامو فگاری وه که نه فهرمویت: ﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾ إِرَمَ ذَاتِ

الْعِمَادِ﴾ واته: نابینی په روه ردگارت چی هینا به سر عادا؟ نیرهم! خاوه نی پایه و ده سه لات. نیرهم هوزی عاده یه که م بوون، مندالی عادی کوپری نیرهمی کوپری عه وصی کوپری سامی کوپری نوح بوون (سه لات و سه لامی خویان لیبتت) نیبنو نیسحاق نه م قسه یه نه کات. نه مانه نه وانه بوون که خوی گوره پیغه مبه ره هودی (سه لامی خوی لیبتت) بق په وانه کردن، به لام نه وان باوه پریان پینه کرد و دزایه تیان کرد. خوی گوره ش هودو نه وانه ی باوه پریان پیی بوو له هوزه که ی پزگاری کردن و

نه وانیسی قهری کرد به بایه کی سارد و به هیز ﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَمْعَ آسَالٍ وَتَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازٌ مُخْلِ حَاوِيَوْ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ﴾ واته: خوا بایه کی زال کرد به سه ریاندنا حهوت شهوو هه شت پوژ به یی ووچان له ناوی بردن نه و گه لته ده بینی له و ماوه یده بیگیان که و تیبون وه که قدی داری خورمای ناو پزیوو، نایا که س ده بنیت له وان که مابینه وه؟ خودا چیرکی نه مانه ی له قورئاندا بق باس کردوین له چند جیگه بق نه وه ی که مسولمانان په ند له و قهری کردنه یان وه ریگرن وه.

نه فهرمویت: ﴿إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ﴾ چونکه نه وان له مالیکدا ده ژیان له کولک و موو دروست کرابوو که به نه ستونی گوره و به هیز به رز نه بو وه. نه مانیش له به هیز ترین و به توانا ترین ده سه لات داری نه و کاته ی خویان بوون، بویه هوود پیغه مبه ره (سه لامی خوی لیبتت) باسی نه و به هریان بق نه کات و پینمونیان نه کات که نه و به هره انه له خوا په رستی نه و خودایه دا که دروستی کردوون به کار به یینن. وه

نه فرمویت: ﴿وَأذْكُرُوا إِذْ جَعَلْنَاكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَأَذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ واته: وه بیری چاکه کانی خوا بکه نه وه کاتی که نیوهی کرد به جینشین له پاش گلی نوح و لهش و قه لافهتی نیوهی له وان گوره تر دروست کردووه و بیر له به هره کانی خوا بکه نه وه بی نه وهی بزگارتان ببی ﴿فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً﴾ واته: نینجا گلی عاد به نارپوا خوئیان به گوره زانی له زه ویدا وه و تیان: کی له نیمه به هیزتره ؟ نایا نه یان نه زانی که بیگومان نه و خوابیهی که نه وانی دروست کردووه نه و له وان به هیزتره. وه لیره دا نه فرمویت: ﴿الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْأَلْبَدِ﴾ واته: که وینه یان دروست نه کرابوو له هموو ولاتدا، یانی: نه و هوزی که وینه یان له و شاراندا نه هاتووه بی توانا و به هیزی و گوره یی به زن و بالایان. مواهید نه لیت: نیرم هوزیکی زقر کزنن یانی هوزی عادی یه که، قه تاده ی کوبی دیعامه و سودی نه لین: نیرم: مال و شوینی هوزی عاده. نه مه قسه یه کی جوان و باش و به هیزه.

وه نه فرمویت: ﴿الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْأَلْبَدِ﴾ نیینو زهید زه میری (ها) که ی که پاندوته وه بی نه ستونه کان له بهر بهرزیان و نه لین: نه ستونه کان یان له دئی نه حقا فدا دروست کرد که وینه یان له شاراندا دروست نه کرابوو. به لام قه تاده و نیینو جه ریز زه میره که نه گپنه وه بی هوزه که. یانی: له وینه یی نه م هوزه له شاراندا دروست نه کرابوو له و کاته دا. نه م قسه یه زقر راسته. قسه که ی نیینو زهید و نه وانه یی که له سهر پای نه ون لاوازه چونکه نه گره مه به ست قسه که ی نه وان بویه نه ی فرموو (لم یعمل) وینه یی نه کراوه له شاراندا، که چی نه فرمویت: ﴿لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْأَلْبَدِ﴾ وه نه فرمویت: ﴿وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ﴾ واته: وه چی کرد به گلی سه موود نه وانه یی که شاخی بهردیان ده تاشی له شیوو نوله کاندا. یانی: بهردیان هه لته که ند له و شیوو نوله کاندا. نیینو عه باس نه لیت: نه یان تاشی و هه لیان نه کولی. مواهید و قه تاده و زه حاک و نیینو زهید یش هه روایان و توهه. نه وه تا خوی مه زن نه فرمویت: ﴿وَتَسْحِثُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَوْمَئِذٍ نَدْحًا﴾ واته: وه له چیا کاندا خانوو داده تاشن به خوشی و شادمانی.

باسی فیرعه ون

خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْدَادِ﴾ واته: وه فیرعه ونی خاوه ن سنکی زقر وه ک نه هرامه کان که وه ک میخ و سنگ چون به زه ویدا. عه ونی له نیینو عه باسه وه نه یگپریته وه که و توهیه تی: ﴿الْأَوْدَادِ﴾ یانی: نه و له شکره یی که کارو باره کان یان بی فیرعه ون به توندو تولی به چی ده میتا. وه نه لین: ﴿الْأَوْدَادِ﴾ یانی: نه و میخه ناسنینانه یی که فیرعه ون ده ست و قاچی خه لکی

پیتنه به سته وه هه لئی ئه واسین. ههروه هه موجهه دیدش ئه لئیت: خه لکی ئه به سترایه وه به وه میخانه وه:

سه عیدی کوری جویه ییروحه سه ن وسودی یش هه رویان وتوو. پاشان ئه فه رمویت: ﴿الَّذِينَ طَغَوْا فِي

الْبَلَدِ﴾ واته: ئه وهانی که یاخی بوون له ولاتدا ﴿فَاكْثُرُوا فِيهَا الْفَسَادَ﴾ واته: وه زۆریان خرابه تیدا کرد.

یانی: یاخی و بیگویی بوون و دهستیان دایه خرابه و به دره و شتی و سزادانی خه لکی له زه میندا ﴿فَصَبَّ

عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوَاطِرَ عَذَابٍ﴾ واته: ئینجا په روهردگاری تق دایگرتنه وه بهر قه مچی سزا. یانی: سزایه کیان

بۆ په وانه ئه کات له ناسمانه وه و سزایه کیان ئه دات که تاوان باران هه رگیز لئی ده ریاز نابن.

په روهردگا ره که میندایه

خودای گه وه ئه فه رمویت: ﴿إِنَّ رَبَّكَ لِيَالْمُرْسِدِينَ﴾ واته: به راستی په روهردگاری تق له که میندایه بۆ

سته مکاران ئیبنو عه باس ئه لئیت: ده بیسی و ده بیینی. یانی: ئه وهی وه دی هینراوه کانی ئه یکه ن خودا

ئه بیینی و پادا شتی هه مووی به پئی تیکۆشانی له دنیا و له پۆژی دوا ییدا ئه داته وه. ئه وهی که خوا

دروستی کردوه هه مووی ئاماده ئه کات به داد په روهری خۆی فه رمانیان بۆ دهر ئه کات و هه موو

که سی شایه نی چی بی وه ری ئه گری و خودا پاکه و دوره له ناهه قی و سته م.

﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ (۱۵) ﴿وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي

أَهْنَنُ﴾ (۱۶) ﴿كَلَّا بَلْ لَّا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ﴾ (۱۷) ﴿وَلَا تَحْضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾ (۱۸) ﴿وَتَأْكُلُونَ التَّرَاثَ

أَكْلًا لَّمَّا﴾ (۱۹) ﴿وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾ (۲۰)

ده وه له مندی و هه زاری تا قی کردنه وه یه و پیزی یا بی پیزی نیه له خودا وه بۆ بهنده، خودای مه زن

ئه فه رمویت: ﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ واته: جا کاتیک که خودا

ئامه می تا قی کرده وه و پیزی گرت و نازو نیعمه تی به سه ردا پشت ئه وه ده لئی په روهردگارم پیزی

گرتووم ﴿وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنُ﴾ واته: وه ئه گه ر تا قی کرده وه و پۆزی که م پیدا

ئه وسه ئه لئی په روهردگارم پيسوای کردووم. خوا ئینکاری ئه م جۆره بیرو بۆ چونه ی مرۆڤه ئه کات و پازی

نیه پئی، هه رکاتی بژیوی فراوان کرد ئه وه که سه واده زانی که خودا پئی گرتووه، نه خه یز ئه مه وانیه،

به لکو ئه وه تا قی کردنه وه یه و ئه یخاته ئه زمونه وه. وه که ئه فه رمویت: ﴿أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِ مِن مَّالٍ

وَتِينٍ﴾ (۲۵) ﴿تَسَارِعُ لَهُمْ فِي الْكُفْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ وه هه روها له م لایشه وه کاتی خودا ئه یخاته ئه زمونه وه و

تا قی ئه کاته وه بژیوی لی که م ئه کاته وه و اتیده گات ئه مه سوکایه تیه له لایه ن خودا وه پئی ده کری.

وہ کہ خدا نے فرمویں ﴿کَلَّا﴾ واتہ: نا وانہی، کہ ٹیوہ بیری لیدہ کہ نہ وہ۔ یانی: بہ و شیوہ یہی کہ تیتہ گن، نہ ہم لاو نہ بہ لادا، چونکہ خدا سامان ئەدات بہ وہی خوئی نوئی و بہ وہیشی خوئی ناوی، وہ سامان کہم ئەکاتہ وہ لە وہی خوئی نوئی و لە وہی کہ خوئی ناوی، بہ لکو ئەم کارہی خودا دولہ مہندی کردن یان ہزار خستنی بندہ کانی بہ دہوری یک تہ و ہردا ئەسوریتہ وہ کہ بہ جیہینانی فرمانی خواو پڑامہندی ٹوہ، بڑ ٹوہی کہ کاتی دولہ مہند بوو سوپاسی خوا بکات لەسہری و کاتیکیش ہزار بوو نارام بگری۔

خراب ترین شتیک کہ بہندہ ئەیکات بہ ہوی مال و سامانہ وہ

خودا نے فرمویں: ﴿کَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ﴾ واتہ: نا وانہی کہ ٹیوہ بیری لیدہ کہ نہ وہ، بہ لکو ٹیوہ پڑی ہتیوان ناگرن۔ ٹہ بو داود لە سہلہ وہ یانی: ٹہینو سہ عید ئەیک پڑتہ وہ کہ وتویہ تی: پیغہ مہر ﴿﴾ فرمویہ تی (من و بہ خیکو کہری ہتیوو وہ کہم دوو پہنجیہ واین لە بہ ہشتا)۔ دوو پہنجیہ خستہ پال یہ کہ: پہنجی ناوہ پاست و ٹو پہنجیہی لە دوی پہنجہ گورہ وہ دیت۔ پاشان خوی گورہ نے فرمویں: ﴿وَلَا تَخْضُبُوا عَلَىٰ طَعَامِ الْيَتِيمِ﴾ واتہ: وہ ہانی یہ کتری نادہن لەسہر خواردہ مہنی دان و بہ خیکو کردنی ہزاران۔ یانی: فرمان نادہن بہ چاکہ کردن بہ ہزاران و نہ داران، ہانی یہ کتری نادہن لەسہری ﴿وَتَأْكُلُونَ الْتُرَاتِ أَكْلًا لَمًّا﴾ واتہ: بہ لکو سہرہ پای ٹہ مہش بہ شہ میراتی بہ شداران ہہ مووی بہ ہلپہ دہ خون، یانی: لە ہہر شوینیکہ وہ میراتیان دہست بکہوی حلال بی یان حرام دہ یخون، وہ نے فرمویں: ﴿وَتُحْبَرُونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾ واتہ: وہ مال و سامانتان خوش دہوی بہ خوشویستنیکی زور۔ ہہندی کہ زانایان ٹہ لین ٹہ جگار زور۔

﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿١١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿١٢﴾ وَجِئَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّهُ لُذَّكَرَى ﴿١٣﴾ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِيَابِي ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿١٥﴾ وَلَا يُؤْتِي وَاقِفًا أَحَدًا ﴿١٦﴾ يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿١٧﴾ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَةً ﴿١٨﴾ فَأَدْخِلِي فِي عِبَادِي ﴿١٩﴾ وَأَدْخِلِي جَنَّتِي ﴿٢٠﴾﴾

پڑی قیامت ہہ موو کہسی ٹہ وہی کردویہ تی لە چاکہ و خراپہ ویری ٹہ گریٹ

خوی گورہ ہہ والمان ئەداتی لە وہی بوو ئەدات لە پڑی قیامت لە کارہ ساتی سامناک و گورہ وہ نے فرمویں: ﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا﴾ واتہ: نابئی وا بکن کاتیک کہ زہوی بہ توندی درا بہ یکہدا و پارہ پارہ کرا۔ کاتی زمین نامادہ کرا و پارا و تہخت و پیک و یہ کسان کرا لەگہل کپوہ کاندہ، ہہ موو خلیکیش لە گورہ کانیان ہہ لسانہ وہ بڑ لای پہرہ ردگاریان ﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا﴾

صَفًا واته: پهروه دگارت دیت و فریشته کانیسی پؤل پؤل دین. یانی: بؤ لیپرسینه وه له نیوان
 بهنده کانیدا ئەمه دوی ئەوهی که بهر پزیرترین نه وهی ئادهم که ئەویش حه زه تی موحه مه ده (ﷺ)
 ئەکه نه تکا کاری خویان که پیش ئەو داوا له پیغه مبه ره لیپراوه کان (اولی العزم) یه که له دوی یه که
 ئەکن، هه میوان ئەفره موون: من توانای ئەوه م نیه که ئیوه داوای ئەکن، تا له دوا بیدا دینه لای
 موحه مه ده (ﷺ) ئەفره مویت: من بؤ ئەوه ئاماده م، من بؤ ئەوه ئاماده م. ئەپوات تکا ئەکات له لای خوی
 گوره که به فرمویت دادوهری له نیوان بهنده کانیدا دهست پینکات خودای گوره ش پارانه وه که ی لای
 وهرده گری، ئەمه پیش یه که م پارانه وه یه که ناوی (المقام المحمود) ه، وه که له پیشه وه باس کرا له
 سوره تی سبحان (الاسرا) که خودای مه زن و پایه بهرز دیت بؤ دادوهری، چۆن خوی حه ز بکات،
 فریشته کانیسی له خه زه تیدا پؤل پؤل ئەوه ستن. وه ئەفره مویت: ﴿وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ مَّجْمَعًا يَوْمَئِذٍ يَدَّكُرُ
 الْأَسْنُ وَأَنَّ لَهُ الذِّكْرَى﴾ واته: وه له و پۆزه دا دۆزه خ ئەهینریت بؤ ساحه ی مه حشر له و پۆزه دا
 نیسان کرده وهی خوی بیر ده که و پته وه به لام ئەو بیر که و تنه وه یه چ سو دیک به ئەو ده که یه نیت؟
 نیمامی موسلیمی کوپی حه جاج له سه حیه که بیدا له عه بدولای کوپی مه سعوده وه پریوایه تی کرده
 ئەلایت: پیغه مبه ره (ﷺ) فرمویه تی: جهه نه م ئەهینرئ له و پۆزه دا حه فتا هه زار لغاوی هه یه، هه ر
 لغاویکی حه فتا هه زار فریشته رای ئەکیشیت. ترمزیش هه روا پریوایه تی کرده. وه ئەفره مویت: ﴿يَقُولُ
 يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي﴾ واته: نیجا به په شیمانی داخه وه ئەلئ: خۆزگه له دونیادا کاری چاکه م پیش
 بخستایه بؤ ئەم ژیا نه م. یانی: په شیمانه له و گونا مانه ی که کردویه تی ئەگه ر گونا هه بار بیت. وه ئەگه ر
 خوا ناسیش بیت حه ز ئەکات زیاتر خوا ناسی بکر دایه. وه ئەوهی نیمامی ئەحه مه دی کوپی حه نبه ل
 له موحه مه دی کوپی ئەبی عومه یه وه پریوایه تی کرده که یه کیک بووه له ها وه له کانی پیغه مبه ره (ﷺ):
 ئەگه ر بهنده یه که له و پۆزه وه له دایک بووه تا به پیری ئەمریت به ده موو چاودا بگه وئ بؤ خوا ناسی،
 هیشتا به که می ئەزانئ له پۆزی قیامه تدا، وه پینی خۆشه بگه پته وه بؤ دونیا که زیاتر خوا ناسی بکات
 تا زیاتر پاداشت وه ریکریت. وه ئەفره مویت: ﴿فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿١٥﴾ وَلَا يُؤْتِي وَفَاءَهُ أَحَدًا﴾ واته: وه
 که س وه که ئەو به زنجیر شه ته که نادریت. یانی: هیه که سیش وه که ده رگه وانه کانی دۆزه خ (الزینانیه) به
 توندی نایگرن و به زنجیر شه ته کیان بدن له و که سانه ی که باوه پریان به پهروه دگاریان نه بووه. ئەمه
 بؤ ئەوانه یه که تاوانبار و ناهه قی کار بوون له ناو خه لکید، به لام ئەو گیان پاک و له خه م په خسیوانه ی
 که ئارام و پاوه ستاو بوون و له گه ل پاستیدا گه راون پنیان ئەوترئ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمَطْمَئِنَّةُ﴾ واته: له و
 پۆزه دا به خوا به رست ئەوتریت: ئەی نه فسی به ئارام! ﴿أَرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً﴾ واته: بگه پتوه بؤ

لای په روه ردگاری خوت به دلخوشی، چونکه تو نهوت له خوت رازی کړوه، یانی: بولای خودا و نهو پاداشته ی که نهو دای ناوه بڼ بهنده کانی له بهه شتدا (راضیه) یانی: له گیانی خوی (مرضیه) یانی: نهو له خودا پازیه و خودایش له نهو پازیه و دلخوشی کړدوه. وه نه فرمویت: ﴿فَأَدْخُلْ فِي عِبْدِي﴾ واته: نینجا بچوره ناو بهنده چاکه کانی من و یانی: توش له گه ل بهنده کانی من به ﴿وَأَدْخُلْ جَنَّتِي﴾ واته: بچوره ناو بهه شتی منه وه. نه می پینه وتری له کاتی گیان دهرچووندا و له پژی قیامه تیشدا فریشته کان مژده نه دن به خوا ناسان له کاتی مردندا، وه له کاتی زیندو بوونه وه له گړا، نه بو حاتم پړوایه تی کړدوه له ئیبنو عه باسه وه که خوی گوره نه فرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٧﴾ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَةً﴾ نه لیت: که نه م نایه ته هاته خواره وه نه بو به کړ دانیشتبوو. فرموی نهی پیغه مبه ری خوا: نه م مژده به چه ندچاک و خوشه؟ پیغه مبه ریش (ﷺ) فرموی: بیگومان به م زوانه نه وهش به تونه وتری.

سوره قی (البطل)

له مه که که دا هاتوه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَالْوَالِدُ وَمَا وُلِدَ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾ أَحْسَبُ أَنْ لَنْ

يَقْدِرَ عَلَيَّ أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لُبُدًا ﴿٦﴾ أَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرََّهُ أَحَدٌ ﴿٧﴾ أَنْ يَجْعَلَ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلَسْنَا

وَسَفَلَاتٍ ﴿٩﴾ وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾﴾

سویند به مه که که دایکی شاره کانی تره که مروثمان له گه ل خه م و خه فته وه دی هیتانه مه سویندیکه له خوی گوره وه به مه که که نه یخوات به وهی هرکه سی له ناویدا بیت نازاده، بڼ ناگاداری دان له سهر گوره یی و پژی مه که که له کاتیکدا خه لکه که ی له نیحرامدان، نه فرمویت: ﴿لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ واته: سویند به م شاره مه که که، خوصه یف له مهاهیده وه نه لیت: ﴿لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾، ﴿لَا﴾ په تکرندنه وهی شته کانی نه وانه (شتی وانیه) سویند بیت به م شاره. شه بیبی کړی به شر نه لیت: له عیکره مه وه نه ویش له ئیبنو عه باسه وه: ﴿لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ یانی: مه که که. وه نه فرمویت: ﴿وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ واته: تو نیشته جتی له و شاره دا که نازاردانی توی تییدا پوو دراوه. ووتی: تو نهی موحه مه د (ﷺ) دوسته بۆت بجهنگی تیایدا به م شیویه له سه عیدی کړی جوبه یر و نه بو صالح و عه تی و زه ححاک و قه تاده و سودی و ئیبنو زهیده وه پړوایه ت کراوه. حه سنی به صری نه لیت: خودا

کاتیکی له پوژدا بۆ حالان کرد. ئەم مانایەیی که وتویانە لە ھەر دوو سەحیحە کە دا ھاتووہ که ئەفرمویت: ئەم شارە خودا قەدەغەیی کردووہ لەو پوژەیی که ئاسمانەکان و زەمینی دروست کردووہ، ھەر قەدەغەییە بە فرمانی خودا تا پوژئی قیامەت، درەختی نابێئێ خەلگە کەیی دەرناکری، بەلام ئیستا سەعاتی بۆ من حالان بوو لە پوژئێگدا و قەدەغە کرایووہ و ئەم پوژ وەک دووینێ وایە، با ئەو کە سەیی ئیستا لێرەیی ناگاداری ئەو کە سە بکات که ئیستا لێرە نیە. لە وتەییەکی تەرادا ھاتووہ: ئەگەر کە سێک پوژگی دا که کوشتار بکری بە بەلگەیی ئەوہی که پێغەمبەر (ﷺ) کوشتاری کردووہ بێئین: خودا پوژگی داوہ بە پێغەمبەرە کەیی (ﷺ) پوژگی بە ئێوہ نە داوہ. وە ئەفرمویت: ﴿وَوَالِدٍ وَمَوْلًا﴾ واتە: وە سویند بە باوک و ئەوہی لێئێ کە وتوہ تەوہ، موحامید و ئەبو صالح و قەتادە و زەحاک و سوفیانی سەوری و سەعیدی کوپیی جوبەیر و سوودی حەسەنی بەصری و خوصەیف و شەرەبیلی کوپیی سەعد و جگە لەمانیش ئەلین: ﴿وَوَالِدٍ وَمَوْلًا﴾ یانی: ئەوہی ئادەم. ئەمەیی موحامید و ھاوہ لەکانی وتویانە چاک و بەھیزە، لەبەر ئەوہی کاتێ خودا سویندی خوارد بە دایکی شارەکان که مەککەیی سویندیش ئەخوات بەو کەسانەیی که نیشەتەجین تێیدا. که ئەویش ئادەم و ئەوہ کانیەتی. ئەمە ئیبنو جەریر و ئیبنو حاتم ریوایەتیان کردووہ. ئیبنو جەریر ئەمەیی ھەلپژاردووہ که ئەم ئایە تە گشتیە و بۆ ھەموو باب و ئەوہیە کە. ئەم مانایەش ھەلئەگەری. وە ئەفرمویت: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ واتە: سویند بە خودا بە پاستی ئادەممان دروست کردووہ لە پەنج و کیشە و ناپەحە تێدا یە. ئیبنو ئەبی نەجیع و جورەبیج لە عەتاوہ و ئەویش لە ئیبنو عەباسوہ ئەیگێرئەوہ که ئەفرمویت: ﴿فِي كَبَدٍ﴾ یانی: لە ناپەحە تێدا وەدی ھینراوہ، ئایا ئەمە بەچا و نابینن که وایە، جا باسی لەدایک بوون و دروستبوونی ددانەکانی کرد بۆیان موحامید دەلێت: ﴿فِي كَبَدٍ﴾ یانی: تەنکی ئاو پاشان لە پارچە خویننیکی بەستوو پاشان پارچە گوشتی بەردەوام پەنج ئەدات، دوبارە موحامید ئەلێت: ئەویش وەک ئەو فرمودەیی خوا وایە که ئەفرمویت: ﴿حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كَرْهًا وَوَضَعَتْهُ كَرْهًا﴾ واتە: دایکی بە ناپەحەتی و نازاروہ ھەلی گرتووہ وە بە نازارو ناپەحەتیش بویتەتی. سەعیدی کوپیی جوبەیر ئەلێت: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ واتە: لە ناخووشی و گەران بە دواي ژاندا، عیکرەمە ئەلێت: لە ناپەحەتی و درێژە کیشانی. قەتادە ئەلێت: لە ناو ئیش و نازاردا. وە حەسەن ئەلی: لە ناو تەنگی دونیادا ھەر زەجر ئەکیشی و لە ناو کۆسپ و ئیش و نازاری پوژئی دوایشدا ھەر زەجر ئەکیشی.

خودا ناگای له مروّفه و به بههره کانیشی دوری داوه

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ﴾ واته: ئایا واده زانی که کهس دهسه لاتی به سه ردا نیه. چه سه نی به صری نه لیت: ﴿أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ﴾ یانی: ئایا واده زانی که کهس ناتوانی سامانه که ی بیات، قه تاده نه لی: ﴿أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ﴾ یانی: نه وه ی ئا ده م واده زانی پرسیزی لیتا کرئی له و سامانه ی له کوئیوه به دهستی هیناوه؟ وه له کوئییدا به خشوییه تی و له ناوی داوه؟ وه نه فه رمویت: ﴿يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا﴾ واته: به فیزه وه ده لی: مائی زؤم له ناو داوه و به خشویه. یانی: نه وه ی ئا ده م ده لی سامانیکی زؤم داوه، مواهید و چه سن و قه تاده و سوددی و کهسانی تریش نه م ته فسیره یان کردوه. پاشان نه فه رمویت: ﴿أَيْحَسِبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ﴾ واته: ئایا واده زانی که کهس نه ی ده ویست. مواهید ده لیت: یانی: وا خه یال ده کات که خودا نه وی نه دیوه. کهسانی تریش له پیشینان هر وایان وتوه. وه نه فه رمویت: ﴿أَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ﴾ واته: ئایا دوو چاومان نه داوه تی. یانی: پئی ببینی: ﴿وَلَسَانًا وَشَفَتَيْنِ﴾ واته: وه زمانیک و دوو لیومان پینه داوه؟ یانی: قسه ی پیده کا و نه وه ی که له دلاییه ده ری ده بپی و هر دوو لیویشی یارمته ی نه دن و جوانی ده به خشن به ده م و چاوو خواردنیشیان پینه خوری.

جیا کر دنه وه ی چاکه و خراپه به هره یه کی خوایه

خوای گوره نه فه رمویت: ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ واته: پئی چاک و خراپمان نیشان نه داوه؟ ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ یانی: هر دوو ریگه که. سو فیانی سه وری نه لیت: له عاصمه وه نه ویش له زیپوه و زیریش له عه بدولای کوپی مه سه وده وه که فه رمویه تی: ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ یانی: شاره زمان کردوه له چاکه و خراپه دا هه روه ها ریوایه ت کراوه له علی و ئیبنو عه باس و مواهید و عیکر مه و نه بو وائیل و نه بو صالح و موحه مه دی کوپی که عب وزه ححاک و عه تای خوراسانی: که چاکه و خراپه یه. وینه ی نه م نایه ته نه م فه رموده ی خودایه که نه فه رمویت: ﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيمًا بَصِيرًا﴾ ۲) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرًا وَإِمَّا كَفُورًا واته: به پاستی ئی مه ئا ده میزادمان دروست کرد له دلۆپیک ئاوی تیکه ل تا تا قی بکه ی نه وه، ئینجا کردمان به که سیک ی بیسه ری بینر، بیگومان ئی مه پیننومان کرد بو پاسته پی یا سو پاس گوزاره یا نا سو پاس و سه پله یه.

﴿فَلَا أَقْنَمُ الْمَعْبَةَ﴾ ۱۱ ﴿وَمَا أَذْرَكَ مَا الْعَقَبَةُ﴾ ۱۲ ﴿فَكَ رَقَبَةً﴾ ۱۳ ﴿أَوْ إِنْ طَعْنْتُ فِي يَوْمِ ذِي مَسْجَبٍ﴾ ۱۴ ﴿لَيْسَ مَا مَقْرَبَةٍ﴾ ۱۵
 ﴿أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبٍ﴾ ۱۶ ﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ﴾ ۱۷ ﴿أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْإِيمَانِ﴾ ۱۸ ﴿وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا إِنَّا بَيْنَهُمْ أَصْحَابُ الْمَشْجَمَةِ﴾ ۱۹ ﴿عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤَصَّدَةٌ﴾ ۲۰

هاندان بوگرتنی ریگهی چاکه

خوای گه وره نه فهرمویت: ﴿فَلَا أَقْنَمُ الْمَعْبَةَ﴾ واته: که چی هیتشتا نوری له خه لکی به لاماری پلهی سهختی نه داوه. نیینو زهید ده لیت: یانی خوزگه نهو ریگایهی بگرتایه که ریگهی چاکه و سهرفرازیه. پاشان پوونی نه کاته وهو نه فهرمویت: ﴿وَمَا أَذْرَكَ مَا الْعَقَبَةُ﴾ واته: جوزانیت پلهی سهخت کامیه. ﴿فَكَ رَقَبَةً﴾ واته: نازادکردنی کزیله یه که. نیامی نه حمده له سه عیدی کوپی مهرجانه وه ریویایه تی کردوه که گوئی له نه بو هوریره بوو نه یفه رموو: پیغه مبه ر(ﷺ) فهرمووی: هر که سی کزیله یه کی مسولمان نازاد بکا، خوایش به هر نه ندایمکی نهو کزیله یه نه ندایمکی له شی نهو که سه نازاد دهکات له ناگر، تا بهو شیوهیه دهستی له جیاتی دهستی نازاد دهکات و پیی له جیاتی پیی و شهرمگی له باتی شهرمگی نهو نازاد دهکات. عه لی کوپی حسهین نه لی: تو خوت نه مهت له نه بو هوریره وه بیستوه؟ سه عید نه لی: به لی. عه لی کوپی حوسهین به خزمهت کاریکی خزی ووت که له هه میان ژیرتر بوو بانگی موته پریف بکات، کاتی له بهر دهستیدا ناماده بوو، پیی ووت: بپژ تو نازادی له بهر خاتری خوا. بوخاری و موسلیم و ترمزی ونه سائیش ریویایه تی نه م فهرموده یان کردوه به چند ریگای تر له سه عیدی کوپی مهرجانه وه. نیامی نه حمده دیش ریویایه تی نهکات له نه بی نومامه وه نهویش له عمری کوپی عه باسه وه، که سه لمی ووت به عمر فهرموده یه کمان بؤ باس بکه که له پیغه مبه روه(ﷺ) بیستبیتت و وه هه که موو که موو کوپی تیدا نه بیت، عمر فهرمووی: گویم له پیغه مبه ر(ﷺ) بوو فهرمووی: هر که سیگ سی مندالی بیت له حالی مسولمانیتیدا و پیش نه وهی بالغ بین بمرن، خوا له بهر نهو سوزهی بؤ نهو مندالانه هه یه تی دایک و باوکیشیان نه خاته به هه شته وه، هر که سیگ مویه کی له پیناوی خوا سه پی بکات، بؤی نه بیته نوریک له قیامه تدا، هر که سیکیش تبریک بگریته دوزمن نیر دوزمن بیپیکیت یان نه بیپیکیت خوا پاداشتی نازادکردنی کزیله یه کی بؤ نه نویست، هر که سیکیش کزیله یه کی مسولمان نازاد بکات خوا له باتی هر نه ندایمکی نهو کزیله یه نه ندایمکی نه م له ناگر بزگار دهکات، هر که سیش دوانه یه که بیه خشیت له ریگهی خوادا هر ههشت ده رگای به هه شتی بؤ نه کریته وه له کامه یانه وه بیه وی نه چیته ژورده وه. نه حمده ریویایه تی کردوه. هه روه ها فهرمویه تی: که سی مزگه وتی دروست بکات یادی خوای تیدا بگریت خودا مالیکی بؤ دروست نهکات له به هه شتدا، وه

هر که سئ گمانی مسولمانی نازاد بکات پزگار بونیستی له جهه نه‌م، وه هر که سئ مویه کی سبی بکات له نیسلا مه بیته پزشانییهک بوی له پوژی قیامه تدا. له چند پزگای تره وه پیوایت کراوه که پیغه مبر (ﷺ) فرمویه تی. وه نم سه نه دانهش باش و بهیژن. سوپاس بق خودا. وه خودای مه زن نه فرمویت: ﴿أَوْ اِطْعَمْتُمْ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْئَةٍ﴾ واته: وه ناندانه له پوژی گران و برسی تیدا. نیب نو عباس نه فرموی: له پوژی برسی تی و قات و قریدا. هر وه ها عی کره مو و مواهید و زححاک و قه تاده و که سانی تریش هر وایان و تووه. (السغب) یانی: برسی تی. وه نه فرمویت: ﴿بَيْتًا ذَا مَقْرَبَةٍ﴾ واته: به هتییوی خزم. یانی: له و پوژدها خوار دنی دابی به هتییویکی نزکی خوی، نیب نو عباس و عی کره مه و چه سن و زححاک و سوودی وایان فرمووه، هر وه که چون له فرموده یه دا هاتووه که نیما می نه حمه د پیوایتی کردوه له سه لمانی کوی عا مره وه نه لیت: بیستم له پیغه مبره وه (ﷺ) ده یفه رموو: خیر کردن به هه ژار چاکه یه که، بق خزم دو جوار چاکه یه، خیری شه و خزمایه تیشه. نه سانی و ترمیزش نم فرموده یان پیوایت کردوه و نم سه نه دس سه نه دیککی سه حیچه پاشان نه فرمویت: ﴿أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبٍ﴾ یانی: یا به هه ژاری خاکه سر، یانی: نه داری لیقه و ماوو خاکه سر، پازی به که م، نیب نو عباس نه لی: ﴿ذَا مَتْرَبٍ﴾ یانی: نه و که سه ی له سه ره پزگا که وتوه و مالی نیه، شتیکی نیه له ژیریدا تا نه هیلتی خولای بیی. وه نه فرمویت: ﴿تُرْكَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَّاصُوا بِالصَّبْرِ وَتَوَّاصُوا بِالْمَرْحَمَةِ﴾ واته: سه ره پای نه مانهش له و که سانه بی پوی هیتابی و ناموزگاری یه کتریان کردبی له سه نارامگرتن و ناموزگاری یه کتریان کردبی له سه ره به زهی و میهره بان. یانی: له که ل نه و هه مو و هه صفه جوان و پاکانه، خاوه ن باوه پیش بن بدل و به ته مای نه و پاداشته بن لای خوی گه وره وه بویان دانزوه وه که نه فرمویت: ﴿وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا﴾ واته: هر که سیکش مه به سستی پوژی دوابی بویت وه هه ولی بق بدات به و جوړه ی شایسته ی نه وه باوه پداریش بیی نا نه وانه کرده وه و تیکوشانه که یان وه رگراوه وه نه فرمویت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ﴾ هر که سئ له نیر یان م کرده وه ی چاک کردبیت و بپواداریش بویت. وه پاشان نه فرمویت: ﴿وَتَوَّاصُوا بِالصَّبْرِ وَتَوَّاصُوا بِالْمَرْحَمَةِ﴾ یانی: له و خاوه ن باوه رو چاکانه که یه کتریان پاسپاردوه بق خوگری له نازاردانی خه لکی و وه دلوفانی بویان، وه که له فرموده پپوژدها هاتووه: دلوفانان خودای دلوفان به زهی دیته وه پپیندا، دلوفان بن بق نه و که سانه ی له سه رزه مینن، نه وانه ی له ناسمان دلوفان نه بن بق نیوه. وه له فرموده یه کی تر دا هاتووه: خودا به زهی نایه ته وه به که سیکدا که به زهی نه یه ته وه به خه لکا. نه و داود له عبدالله ی کوی عا مره وه پیوایتی کردوه که

پنجه مبر (ﷻ) فرمويه تى: كه ركه سى به زهين به منداله كانماندا نه يه ته و پزى گه وره كانمان نه كريت
 نه وه له نيمه نيه. وه خوى گه وره نه فرمويت: ﴿أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْأَيْمَنِ﴾ واته: نه وانه هاوه لانى ده ستي
 راستن يانى: نه وانه ي نم په وشانه يان تيدا يه به خته ورن و له هاوه لانى ده ستي راستن.

حالى بهد به خته كان و پاداشت و چاره نوسيان

پاشان خوداى گه وره نه فرمويت: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ﴾ واته: وه نه وانه بى بهوا
 بون به مو عجزه و نيشانه كانى نيمه نه وانه هاوه لانى ده ستي چه پن. وه نه فرمويت: ﴿عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ﴾
 ﴿واته: دايگرتون ناگري ده رگا داخراو، يانى: داخراوه لتيان ناگريكى زدر بيده ره تانه و پنگاى
 ده چونيشيان نيه تيايدا. نه بو هوره يره و نينو عباس و عيكه مه و سه عيدي كوپى جوبه ير و
 مواهيد و موحه مدي كوپى كه عبي قهره زى و عتبه ي عوفى و حه سن و قه تاده و سوددى
 وتويا نه: ﴿مُؤَصَّدَةٌ﴾ يانى: داخراوه له سهريان نينو عباس نه لئت: ده رگا كانى داخراوه. زه حكا نه لئى:
 ﴿مُؤَصَّدَةٌ﴾ يانى: ده وره ي گپراوه و ده رگاى نيه. قه تاده نه لئى: ده خراوه و پو شنباى تيدا نيه و
 پزگار بون و ده رچون نيه تيايدا هه تا هه تايه

سوره تى (الشمس)

له هه كه كه داها توه ته خواروه

خبرى خوئندنى سوره تى (الشمس) له نويزى خه وتناندا

نه وه فرموده يه ي جابره مان له پيشه وه باس كرد كه له هر دوو سه حيكه كه داها توه كه
 پنجه مبر (ﷻ) نه فرمويى به معاز: نه وه بى نويزيان به ﴿سَبَّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى - وَالشَّمْسُ وَحُجَّتْ - وَاللَّيْلُ إِذَا
 بَغَتْ﴾ بى ناكه يت.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالشَّمْسُ وَحُجَّتْ ۱﴾ وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ۲﴾ وَالنَّجْمُ إِذَا جَلَّهَا ۳﴾ وَاللَّيْلُ إِذَا بَغَتْهَا ۴﴾ وَالنَّوْمُ وَمَا بَنَهَا ۵﴾ وَالْأَرْضُ
 وَمَا حَمَلَهَا ۶﴾ وَالنَّوْمُ وَمَا سَوَّاهَا ۷﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۸﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رَزَقَهَا ۹﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ
 دَسَّهَا ۱۰﴾

سوئندى خوا به دروستكراوه كانى به وهى هه ركه سى ده رونى خوى پاك پابگري سه رده كه ويى و
 هه ركه سيش ده رونى پيس بكات نه وه ره نج به خه سار ده بيت. خوداى موزن نه فرمويت: ﴿وَالشَّمْسُ

وَصَحَّهَا ﴿۱﴾ واته: سویند به خورو پوناکیه کی. مواهید نهئی: ﴿وَالشَّمْسُ وَصَحَّهَا﴾ یانی: پوناکی خور.
 قه تاده نهئی: ﴿وَصَحَّهَا﴾ یانی: پوژ هه مووی. نیبنو جه ریر نهئی: پاست نه وهیه که بوتری: خدا
 سویندی خواردنوه به خور و پوژده کی چونکه پوناکی خور دهرکه وتنی پوژده ﴿وَالْقَمَرِ إِذَا لِلَّهَا﴾ واته: وه
 سویند به مانگ که دوا به دوی نه وه لئی. مواهید نهئی: دوی ده که وی، عوفی ده لئی: نیبنو
 عه باس فهرمویه تی: ﴿وَالْقَمَرِ إِذَا لِلَّهَا﴾ یانی: به دوی پوژدا دیت. قه تاده نهئی: کاتی به دوی مانگا
 شه و داهات. یانی: کاتی خور دوا که وت نیبنو. وه نه فهرمویت: ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا﴾ واته: وه
 سویند به پوژ کاتی که خور دهرده خات. مواهید نهئی: تیشک ده داته وه بویه مواهید نهئی:
 ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا﴾ وه ک نه فهرموده وایه ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا﴾ واته: وه به پوژ کاتی پوناک ده بیته وه. وه
 نه فهرمویت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا﴾ واته: سویند به شه و که خور داده پوژی. نه لئین: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا﴾
 یانی: کاتی که خور داده پوژی و خور نه نیشی و دنیا تارک نه بیته. وه نه فهرمویت: ﴿وَالسَّمَاءِ وَمَا
 بَنَاهَا﴾ واته: وه سویند به ناسمان و سویند به وهی دروستی کردوه. نه گونجی نه م (ما) بهی
 مه صد رهیش بیته به مانای به ناسمان و به به رزیه کی. نه مه قسه ی قه تادهیه. نه گونجی به مانای (من)
 یش بیته. یانی: سویند به ناسمان و به وهی نه وی هینا. نه مه قسه ی مواهیده، هه ردو مانا که
 ته واکری به کترن. بینا کردنیش یانی به رز کردنه وه، وه ک خودای گوره نه فهرمویت: ﴿وَالسَّمَاءِ بَيْنَهُمَا
 بِأَيُّدٍ﴾ واته: وه ناسمانان زور به هیز دروست کردوه ﴿وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿۱۷﴾ وَالْأَرْضُ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ
 الْمُهَيَّدُونَ﴾ وه نیمه فراوان کری ناسمانین، وه زه مینمان پاخستوه جا چ پاخه ریکی چاکین. وه
 هه مان ماناش نه کری بؤ نایه تی: ﴿وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَّهَا﴾ واته: وه سویند به زه وی و نه وهی پای
 خستوه. مواهید نهئی: ﴿وَمَا طَحَّهَا﴾ یانی: پانی کردوه و پای خستوه. عوفی له نیبنو عه باسه وه
 نه یگیز پته وه که فهرمویه تی: ﴿وَمَا طَحَّهَا﴾ یانی: شته کانی وهی هینا وه تیایدا عه لی کوپی نه بی ته لحه
 له نیبنو عه باسه وه نه یگیز پته وه که فهرمویه تی: ﴿طَحَّهَا﴾ یانی: پای خست. وه نه فهرمویت: ﴿وَنَفْسٍ
 وَمَا سَوَّاهَا﴾ واته: وه سویند به نه فسی ناده می و نه وهی ریگ و پیگ وهی هینا وه. یانی: وهی هینا وه
 به ریگ و پستی و به وه دیته نایکی ته و او. وه نه فهرمویت: ﴿فَأَقْرَعْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي
 فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ﴾ واته: که واته پوی خوت ریگ بکه ره ناینی نیسلام پاک و پاست بؤ

خودا شوئىنى ئاينى داهىترائوى خوا بگوه كه خهلكى له سهر دروست كردوه داهىترائوى خوا به هيچ جزئى گزرائى بۇ نيه. پيغه مبه ر(ﷺ) فرمويه تى: هموو مندائى له دايك ئه بئيت له سهر فيتره تى ئيسلامه تى له دايك ئه بئيت، به لام باوك و دايكى ده يكه نه جوله كه يان گاوريا ئاگر په رست. موسليم له ئه بو هوره يره وه ئه م فرموده يان رپوايه تى كردوه. له سه حىحى موسليما كه عه يازى كوپى حمارى موجاشعى رپوايه تى كردوه له پيغه مبه ر(ﷺ) كه فرمويه تى: خوداى گه رره فرمويه تى: من به نده كانم وه دى هئناوه كه به ره وه هه قبانه ت برؤن شه ياتين هاتون هه لى خه له تاندون و له ئاينه كه يان

لاى داون. وه ئه فرمويه تى: ﴿فَأَمَّا جُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ يانى: چاكه و خراپه ي بۇ پون كردوه ته وه، مواهيد و قه تاده و زه حكاك و سوريش هه روايان وتوه. سه عىدى كوپى جوبه ير ئه لى: چاكه و خراپه ي تيگه ياندوه، ئىبينو زه يد ئه لى: تاوان بارو پاريزگارى تيدا داناوه. ئىبينو جه رير له ئه سوه دى دىلبه وه رپوايه تى كردوه ئه لئيت: عىمرانى كوپى حوصه ين پيى وتم: ئاخۇ تق ئه وه ت ديوه كه خهلكى خۇيانى تيدا ماندوو ئه كەن و ئه په نجئىن، ئاخۇ ئه وانه قه ده ر و قه زايه كن هاتون و پابردون به سه رياندا يا چاوه روانى ئه وه ئه كەن كه پيغه مبه ر(ﷺ) بۇى هئناون كه بوته نيشانه به سه ريانه وه و دواى ئه وه لئيرسىنه وه يان له گه لدا ئه كرئيت؟ گوتم: به لكو شتئيكه و بپاردراره به سه رياندا، وتى: ئاخۇ ئه وه ناهه قيه؟ ئه لى: زؤر ترسام و پيىم روت: هيچ شتئيك نيه كه ئه و دروستى نه كرديبئ و مولكى خۇى

نه بئيت و خواى گه رره ئه فرمويه تى: ﴿لَا يَسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ﴾ واته: پرسىارى لئناكرئت له هه ر كارئك كه ده يكات به لام ئه وان ئاده ميزاد پرسىارىان لئده كرئيت. عىمران وتى: خودا پاوه ستاوت بكات له سه ر پئگاي راست، ئه م پرسىاره م بۇيه لئكردى تا تاقيت بكه مه وه، كاتى خۇى پياوى هات بۇلاى پيغه مبه ر(ﷺ) له هؤزى موزه ينه يا له هؤزى جوه ينه بوو گوتمى: ئه ي پيغه مبه رى خودا(ﷺ) ئاخۇ تق ئه وه ت ديوه كه خهلكى خۇيانى تيدا ماندوو ئه كەن و خۇيان ئه په نجئىن، ئاخۇ ئه وانه قه ده رو قه زايه كن كه هاتون و پابردون به سه رياندا يا چاوه روانى ئه وه ئه كەن كه پيغه مبه ر(ﷺ) بۇى هئناون كه بوته به لگه به سه ريانه وه و دواى ئه وه لئيرسىنه يان له گه لدا ئه كرئيت، پيغه مبه ر(ﷺ) فرموى: به لكو شتئيكه بپار دراره به سه رياندا، كابرا وتى: كه واته له به ر چى ئيتر خۇمان بره نجئىن؟ فرموى:

هه ركه سى خوا دروستى كرد بۇ يه كئك له و دوو پله يه ئاماده شى ئه كات بۇى. بۇ پشتگىرى ئه وه ش

خوداى گه رره ئه فرمويه تى: ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَمَّا جُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ ئىمامى نه حمه د و موسليم

رپوايه تيان كردوه وه ئه فرمويه تى: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ رَزَقَهَا﴾ واته: سوئند به هه موو ئه وانه به راستى پزگارى

بووه ئه و كه سه ي كه نه فسى خۇى پاك ده كاته وه: ﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ واته: بئىگومان نا ئومئد

ئه بى ئه و كه سه ي كه نه فسى خۇى به گونا ه تاوانبار ئه كات، ئه گونجى ماناى ئه و كه سه ي كه گيانى

خوی خاویز کرده ته وه یانی: به خوا پرستی، وه ک قه تاده نه لئی: خاویزی کرده ته وه له ره وشتی نرم و ناپه سهند. وه ریویات کراره له مواجهید و عیکر مه و سه عیدی کوپی جوبه بیر به م شیوه یه: ﴿وَقَدْ حَآبَ مَنْ دَسَّهَا﴾ یانی: وازی لیته ناوه، پیچاویه تی به گوناوه وه پش گوئی خستوه، دور که وتوه ته وه له پئیگی راست و له خوا پرستی. وه نم مانایهش هه لئه گریته. بزگاره نه و که سه ی که خوا گیانی خاویز نه کاته وه و دژاندویه تی نه و که سه ی که خدا گیانی پیس نه کات به هژی کرده وه خراپه کانیه وه. نه مه سه ی عه و فی و عه لی کوپی نه بو ته لحه یه له ئیبنو عه باسه وه هیناویانه. ته به رانیش ریویه تی کرده له ئیبنو عه باسه وه که نه لئی: هر کاتی پیغه مبر ﴿ﷻ﴾ نه م نایه تی بخویندایه:

﴿وَقَسْرٍ وَمَا سَوَّيْنَاهَا﴾ (۷) ﴿فَالْمَحْمَا جُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ نه وه ستاو پاشان نه یفه رمو: نه ی خودایه! پاکی بیه خسه به دهر ونم، تق یارمه تی دهر و پشتیوانی و چاکترین خاویز که ره وه یت بؤ دهر ونم. فه رموده یه کی تر: نیمامی نه حمده ریویه تی کرده وه له زهیدی کوپی نه رقه مه وه که نه لئی: پیغه مبر ﴿ﷻ﴾ نه ی فه رمو: نه ی خودایه! من په نات پیده گرم له ناتوانی و وه له پیری و ترستوکی وه له سزای ناو گوپ، نه ی خودایه! پاکی بده به دهر ونم وه خاویزی بکه تق چاکترین خاویز که ری و تقویت یارمه تی دهر و پشتیوانی دهر ونی من، نه ی خودایه! من په نات پیده گرم له دلئیک که دانا چله کی وه له دهر ونی که تیز نابی وه له زانیا ریبه که که لگی نابی وه له پارانه وه یه کیش که وه لام نادریته وه. زهید نه لئی: پیغه مبر ﴿ﷻ﴾ نیمه ی فیری نه م پارانه وه یه نه کرد و نیمه ییش نیوه فیر نه کین. موسلیم نه م فه رموده یه ریویات کرده وه.

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا﴾ (۱۱) ﴿إِذْ أُنْبِئَتْ أَشَقُّهَا﴾ (۱۲) ﴿فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا﴾ (۱۳) ﴿فَكَذَّبُوهُ

فَعَمَرُواهَا فَوَدَّعَدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّيْنَاهَا﴾ (۱۴) ﴿وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا﴾ (۱۵)

حاشا کردنی سه موود و له ناو دانیا ن له لایه ن خودا وه

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا﴾ یانی: سه موود به هژی توغیانی خوئیانه وه حاشایان کرد، خودای گوره باسی سه موود نه کات که حاشایان نه کرد له پیغه مبره که یان به هژی سه رکه شی و تاوان کردنیانه وه، قه تاده و مواجهید که سانی تریش نه مه نه لئین. به دوا ی نه مه دا دلشیا ن دهستی کرده حاشا کردن له وه ی که پیغه مبره که یان بؤی هینا ون که به رنامه یه که هیدایه ت و یه قینی تیدایه: ﴿إِذْ أُنْبِئَتْ أَشَقُّهَا﴾ وات: کاتی که خراپترینیان هه لسا یه وه بؤ سه ریپینی حوشره که، یانی: به دبه خترینی هوزه که که ناوی قوداری کوپی سالف بوو دهست و پیی و شتره که ی بی، نه وه بیته قاترین که سی هژی سه موود بوو، نه و که سه بوو که خوی گوره نه فه رمویت: ﴿فَادَاوَا صَاحِبَهُمْ فَطَاطُنْ فَصَرَ﴾ وات:

که له که ی له م کاره بیزار بوون، جا بانگی هاوړی خرابه که بیان کرد قوداری کوړی سلف نه ویش دهستی دایه شمشیرو حوشره که ی سه رپړی. ثم پیاوه له ناو هوزده که پیدا زور به پړیزو به قدر بوو، له بنه مالیه کی دیار بوو، گوره یان بوو فرمانیان به چی نه هیتنا. وهک نیامی نه حمده پړویایه تی کردوه له عه بدولای کوړی زه معه وه که نه لی: پتغه مبه ر(ﷺ) ووتاریکی داو باسی وشتره که ی کرد، وه باسی نه و که سه ی کرد که کوشتی ﴿إِذْ أَنْبَعَتْ أَشْقَاهَا﴾ یانی: که خرابترینیان بؤ وشتره که هستایه وه که نه و که سه پیاویکی به پړیزو به ده سلات و به توانا بوو له ناو هوزده که ی، وهک نه بو زه معه. بوخاری له تفسیره که پیدا و موسلیم له صغه النار داو ترمیزی و نه سائیش له تفسیردا و له هر دوو سونه نه که یاندا ثم فرموده یان پړویایه ت کردوه.

چیروکی وشتره که ی صالح

خوادی گوره نه فرمویت: ﴿فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَهَا﴾ واته: نینجا پتغه مبه ره که ی خوا پتی وتن: واز بیتن له م وشتره ی خوا له توره ناوه که ی ﴿فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ﴾ یانی: صالح سه لامی خوی لبیبت ﴿نَاقَةَ اللَّهِ﴾ یانی: بترسن له م وشتره ی نه گهر به خرابی دهستی بؤ بهرن ﴿وَسُقْيَهَا﴾ واته: ده سندریش مه که نه سر توره ناوه که ی، پړژیک توره ناوی نثویه په پړژیک توره ناوی نه و وشتره یه، که چی بړویان پینه کرد و حوشره که یان سه رپړی نینجا په روه ردگاری نه وان سزای پشت به سه ریاندا به هوی گوناوه کانیان وه و تهختی کردن ﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ فَسَوَّاهَا﴾ یانی: باوه رپان پینه کرد به وهی که بؤی هیتنا بوون، به دوی نه وه دهست و پتی نه و وشتره یان بړی که خدا بؤی ده رهیان له و برده تا ببیته نیشانه و به لگه له سه ریان ﴿فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُم بِذَنبِهِمْ﴾ یانی: خدا توپه بوو لیان و به لایه کی ناره سه ریان ﴿فَسَوَّاهَا﴾ یانی: همویان به لایان بؤ دابهزی وهک یه ک. قه تاده نه لیبت: پیمان گه یشتوه که نه حیمیری هوزی سه مود وشتره که ی نه کوشت تا گوره و بچوک و نیرو می په یمانیان دایه، کاتی هموو هوزده که هاو به شیان کرد له کوشتنی وشتره که دا، خدا به هوی گوناوه که یان به لایه کی ناره سه ریان و هموویانی پکی زهوی کرد وه نه فرمویت: ﴿وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا﴾ واته: وه خوا ناترسی له پاشه پړژی ثم توله لیسه ندنه یان ﴿وَلَا يَخَافُ﴾ به (فلا یخاف) یش خویندراوه ته وه. نینبو عه باس نه لیبت: خوا له نا کامی نه و کاره ی ترسی له که س نیه. هر وه ها مواهید و حه سن و به کری کوړی عه بدولای موزه نی و که سانی تریش هر ویان وتووه.

سوره‌تی (اللیل)

له مه‌ککه‌داهاتوووته‌خواروه

خویری خویندنی ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ﴾ له نویژی خه‌وتناندا

فرموده‌ی پیغمبر (ﷺ) له پیشه‌وه له‌باره‌ی مه‌عازوه باس کرا: خوزگه نویژت بگردایه به

﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَىٰ - وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ﴾ ① ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ﴾ ② ﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ﴾ ③ ﴿إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ﴾ ④ ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ﴾ ⑤ ﴿وَصَدَقَ بِالْحَسَنِ﴾ ⑥ ﴿فَسَيَّرَهُ لِلْإِسْرَىٰ﴾ ⑦ ﴿وَأَمَّا مَنْ حَبَلَ وَاسْتَفْتَىٰ﴾ ⑧ ﴿وَكَذَّبَ بِالْحَسَنِ﴾ ⑨ ﴿فَسَيَّرَهُ لِلْعُسْرَىٰ﴾ ⑩ ﴿وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ﴾ ⑪

﴿إِذَا تَرَدَّىٰ﴾ ⑪

سویند خواردن له‌سه‌ر جی‌وازی خه‌لکی له تیک‌وشاندا و ناگاداریدانیش دهری‌باری جی‌وازی

به‌ره‌مه‌گانی نه‌وه‌ه‌ولانه‌ش

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ﴾ واته: سویند به‌شه‌و کاتیک که زه‌وی داده‌پوشیت. یانی:

کاتی که هم‌موشت داده‌پوشی به تاریکیه‌کی، وه نه‌فرمویت: ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ﴾ واته: وه به‌پوژ کاتی

که یوناک نه‌بیته‌وه، وه نه‌فرمویت: ﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ﴾ واته: وه به‌و زاته‌ی که نیرو می‌ی دروست

کردوه. نم نایه‌ته وه‌ک نم نایه‌تانه‌ایه نه‌فرمویت: ﴿وَخَلَقْتُمْ أَزْوَاجًا﴾ واته: وه نیوه‌مان دروست

کردوه به‌جوت. وه نه‌فرمویت: ﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ﴾ واته: له‌هم‌موشتی: ججوت (نیرو

می) مان دروست کردوه. کاتی سویند به‌و شتانه‌خورا که دژ به‌یه‌ک بیون سویند له‌سه‌ر خوراوه‌که‌ش

دو‌یاره دژ به‌یه‌ک بیون، بویه خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ﴾ واته: به‌پاستی هه‌ول و

کوششی نیوه‌جوراو جوره، یانی: کرداری که بنده‌گانی پی‌ی هه‌لساون دژ به‌یه‌کن و جی‌وازن، هه‌یه

هه‌ستاره به‌چاکه و هه‌یشه‌هه‌ستاره به‌خراپه، وه نه‌فرمویت: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ﴾ واته: نینجا نه‌وه

که‌سه‌ی مال بی‌بخشی و له‌خوا بترسیت و پاریزگار بیت. یانی: نه‌وه‌ی فرمانی پیدراوه که بی‌بخشی

نه‌یه‌خشیت و وه له‌خودا نه‌ترسیت له‌کاروباریدا ﴿وَصَدَقَ بِالْحَسَنِ﴾ واته: وه بر‌وای بی‌ی به‌وه‌ی که زرد

چاکه. قه‌تاده نه‌لی پروا، به‌پاداشت دانه‌وه نه‌کات له‌سه‌ر نه‌وه، خوصه‌یف نه‌لی: به‌چاکه‌وه

نه‌فرمویت: ﴿فَسَيَّرَهُ لِلْإِسْرَىٰ﴾ واته: نه‌وه زوو یارمه‌تی نه‌ده‌ین بق ری‌ی ناسان که چاکه‌یه. نیب‌نو

عہباس نہ لیت: یانی بڑ چاکہ. بویہ خدا نہ فرمویت: ﴿وَأَمَّا مَنْ جِلْدَ وَاسْتَفْتَى﴾ واتہ: وہ نہو کہ سہی
 پڑدی بکات خوی بی نیاز بزانتیت، یانی: بہ وہی کہ ہہیہ تی، عیکرہ مو ٹیبنو عہباس نہ لیتن: یانی: پڑد
 بوو لہ سامانیدا و بی نیازی خوی لہ پەرورہ دگاری دہریپی. وہ نہ فرمویت: ﴿وَكَذَّبَ بِالْحَسَنِ﴾ واتہ: وہ
 بپوای نہ بی بہ چاکہ کہ (لا إله إلا الله) یا بہ ہشتہ. ٹیبنو حاتمہ پریوایہ تی کردووہ نہ فرمویت:
 ﴿وَكَذَّبَ بِالْحَسَنِ﴾ یانی: بہ پاداشت لہ پڑدی دواپی ﴿فَسَنِّيِرُهُ لِّلْمَسْرِيِّ﴾ واتہ: نہو زوو پی سہختی
 بڑناسان دہ کہین، یانی: پنگی خراپی بڑ ناسان نہ کریت. وہ کہ خدا نہ فرمویت: ﴿وَنَقَلَبَ آفْسَدَهُمْ
 وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَرُّؤُومُوا بِهٖ اَوَّلَ مَرَّوٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ واتہ: وہ کاتی ہاتنی موعجیزہ کان
 دل و چاویان و ہردہ گپرت و لای دہدہین لہ باوہر ہینان ہرہوہ لہ سہرہ تاوہ بپوایان بہ قورنان
 نہ ہیناوہ لیتان دہ گپرتن لہ سہر کہ شی خویاندا ہر سہر گہردان بن. ٹایہ لہ مانایہ دا زورہ و بہ لگہ یہ
 لہ سہر نہ وہی کہ خوی گہورہ پاداشتی نہو کہ سہ نہ داتہ وہ کہ نیہ تی چاکہ ی ہہیہ بہ تہو فبق بڑی و
 کار ناسانی بڑ ٹکات، وہ نہو کہ سہی نیتی خراپی ہہیہ بہد بہختی ٹکات، نہو فرمودانہ ی کہ
 بہ لگن لہ سہر نہم مانایہ نڈ نڈن.

پروایہ تی نہ بوہ گری صدیق (پہزای خوی لیبت)

ٹیماسی نہ حمہد پروایہ تی کردووہ لہ نہ بو بہ کری صدیقہ وہ فرمویہ تی: وتم بہ پیغہ مبر ﴿ﷺ﴾ نہی
 پیغہ مبری خودا ٹایا کار بکہین لہ سہر نہ وہی کہ تہواو بوہ و بپاوہ تہ وہ یان ہر سہرہ تایہ ہیشتا؟
 فرموی: بہ لی لہ سہر شتیک کہ تہواو بوہ و لی بوہ تہ وہ. فرموی: نیت کار بچی نہی پیغہ مبری
 خودا ﴿ﷺ﴾؟ فرموی: ہہمو کہ سنی ناسان کاری بڑ کراوہ لہ بہ رانبہر نہو ہدا بڑی و ہدی ہاتووہ.

پروایہ تی عہنی کوری نہ بو تالیب (پہزای خوی لیبت)

بوخاری پروایہ تی کردووہ لہ علی کوری نہ بو تالیبہ وہ (خوا لیتی پازی بیت) فرمویہ تی: لہ گن
 پیغہ مبردا ﴿ﷺ﴾ بووین لہ بہیقی غہرقہدا جہ نازہ یہ کمان پیبوو فرموی: ہیچ کہ سنی نہی لہ نیوہ
 مہگین شوینہ کہ ی لہ بہ ہشتدا دیاری کراوہ وہ لہ جہمہ نہمدا شوینہ کہ ی دیاری کراوہ. وتیان: نہی
 پیغہ مبری خودا ﴿ﷺ﴾ دہی نہ بی پشتی پیغہ بہ ستین و دہست لہ کارو کردوہ ہہ لبرگین؟ فرموی:
 ٹیش بکن ہہمو کہ سنی ناسان کاری بڑ کراوہ لہ وہی بڑی و ہدی ہاتووہ. پاشان نہم ٹایاتانہ ی

خویند: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى﴾ ۵ ﴿وَصَدَّقَ بِالْحَسَنِ﴾ ۶ ﴿فَسَنِّيِرُهُ لِّلْمَسْرِيِّ﴾ ۷ ﴿وَأَمَّا مَنْ جِلْدَ وَاسْتَفْتَى﴾ ۸ ﴿وَكَذَّبَ بِالْحَسَنِ﴾ ۹
 ﴿فَسَنِّيِرُهُ لِّلْمَسْرِيِّ﴾ خاوہنی کتیبہ کانی تریش لہ نہم حہ دیسہ یان پروایہ ت کردووہ.

پیوایه‌تی عه‌بدولای کورپی عومهر (رمزای خوای لیبیت)

نیامی نه‌حمده له نیبنو عومره‌وه پیوایه‌تی کردووہ کہ نه‌لئیت: عومهر نه‌لئیت: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) نه‌ری نه‌وه‌ی نیغه نه‌یکه‌ین بپاوه‌ت‌وه یا ده‌ست پیکراوه یا داهینراوه؟ فه‌رمووی: شتی‌که بپاوه‌ت‌وه، نیش بکه نه‌ی کورپی خه‌تاب چونکه هه‌موو که‌سئ ناسان کاری بۆ کراوه، نه‌وه‌ی له کومه‌لی به‌خته‌وه‌رانه بیگومان نیش نه‌کات بۆ به‌خته‌وه‌ری، نه‌وه‌ی شی کومه‌لی به‌دبه‌ختانه بیگومان نیش نه‌کات بۆ به‌دبه‌ختی. تیرمزی پیوایه‌تی کردووہ له باسی قه‌دردا نه‌لئیت: فه‌رموده‌یه‌کی حه‌سه‌نی صه‌یحه.

فه‌رموده‌یه‌گی تر که جابر پیوایه‌تی کردووہ (رمزای خوای لی بی)

نیبنو جه‌ریر پیوایه‌تی کردووہ له جابری کورپی عه‌بدلاوه که نه‌لئیت: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا (ﷺ) نایا نیش بکه‌ین بۆ شتی که ته‌واو بووه یان بۆ شتی که له‌مه‌ولا ده‌ستی پیده‌که‌ین؟ فه‌رمووی: له شتی ته‌واو بوه کاری بۆ بکه‌ن. سوراوه نه‌لئیت: جا نیت‌ر نیش کردن بۆچی؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: هه‌موو نیش که‌ری نیشه‌که‌ی بۆ ناسان کراوه. موسلیم پیوایه‌تی کردووہ نیبنو جه‌ریر پیوایه‌تی کردووہ له عامری کورپی عه‌بدولای کورپی زوبه‌یره‌وه که نه‌لئیت: که‌سئ مسولمان ببوايه له مه‌ککه نه‌بو به‌کر(خوای لی پازی بی) بزگاری نه‌کرد نه‌وه بوو که‌ژن و پیره‌ژنی نازاد نه‌کرد کاتئ مسولمان نه‌بوون، باوکی پئی ووت: کورم سه‌یر نه‌که‌م و نه‌ت بینم خه‌لگیتی بی ده‌سه‌لات نازاد نه‌که‌ی نه‌که‌ر تۆ پیاوانیکی به‌هیز که له‌که‌لتا بن بتبارینن و به‌رگریت لئیکه‌ن چاکتره؟ نه‌بو به‌کر ووتی: نه‌ی باوکه (په‌وايه که نه‌لئیت و ابزانم) من نه‌وه‌م ده‌وی که له‌لای خودایه. عامری کورپی عه‌بدولای کورپی زوبه‌یر نه‌لئیت: هه‌ندی له بنه‌ماله‌ی خۆمان بۆی گپرامه‌وه که نه‌م نایه‌ته له‌سه‌ر نه‌وه‌هاتۆته خواره‌وه: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۝٥ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۝٦ فَسَنبَرُهُ لِلْیُسْرَىٰ﴾ پاشان نه‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا یُعْنِي عَنهُ مَا لَهُ إِذَا تَرَدَّىٰ﴾ واته: وه سه‌روه‌ت و سامانه‌که‌ی قازانجی پیناگه‌یه‌نی کاتیک که تیا ده‌چی، مواهید نه‌لئیت: یانی: کاتئ مرد. نه‌بو صالح و مالیک له زه‌یدی کورپی نه‌سه‌مه‌وه نه‌لئین: کاتئ خرایه ناو گور.

﴿إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ۝١٢ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ۝١٣﴾ فَأَنْذَرْنَاهُ أَنْ نَأْتِيَنَّكَ وَأَنْتَ سَلِيمٌ ۝١٤ لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝١٥ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ

۝١٦ وَسَيَجْزِيهَا الْآتِفَىٰ ۝١٧ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ۝١٨ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْرَىٰ ۝١٩ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِهِ الْأَعْلَىٰ

﴿٢﴾ وَسَوْفَ يُرْضَىٰ ۝٢١﴾

رینیشاندان و شتی تریش هر به دهستی خودایه

خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ﴾ واته: به راستی له سر نیمه په رینمونی. قه تاده نه لیت: یانی حلال و حرام پوون ده که پنه وه. که سانی تریش نه لین: هر که سنی پنگای راستی گرتیت گیشتوره به خودا. وک خودا ده فرمویت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ واته: پنگای راست نیشان به بنده کان ته نها بق خودایه. نینبو جه ریر نه می گیراوه ته وه. وه نه فرمویت: ﴿وَإِنَّا لَنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ﴾ واته: وه هر دوو جیهان می نیمه یه. یانی نیمه خاوه نی هموو شتی کین و هه لسوپاندنی به دهستی نیمه یه، وه نه فرمویت: ﴿فَأَنْذَرْتُكَ نَارًا تَلَطَّىٰ﴾ واته: من نیووم ترساند به ناگریکی بلیسه دار که دوزه خه. مواهید نه لی: بلیسه دار. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له سه ماکی کوپی حه ریه وه که نه لیت: گویم له نه عمانی کوپی به شیر بوو وتاری نه دا و نه ی ووت: بیستم له پیغمبر (ﷺ) ووتاری نه دا و نه ی فرموی: نیووم ترساند له ناگر، نیووم ترساند له ناگر، تا نه و که سه ش له بازار دایه نه می من لیره دا نه لیم نه و گوئی لیه، پاویه که نه لیت: نه ونده نه م فرمایسته ی فرموی نه و جل و به رگی له سر شانی بوو که وته به ر هر دوو پی. نیمامی نه حمده دیش ریوایه تی کردوه له نه بوو نیسحاق وه که نه لیت: گویم له نه عمانی کوپی به شیر بوو نه یوت: بیستم له پیغمبر وه (ﷺ) نه ی فرموی: ناسان ترین سزای خه لکی ناو ناگر له پوزی قیامه تدا پیاویکه دوو پشکزی ناگر داده نری له زیز هر دوو پیدایه میسکی نه کولی پی. بوخاری ریوایه تی کردوه. موسلیمیش ریوایه تی کردوه له نه بوو نیسحاق وه نه ویش له نیعمانی کوپی به شیر وه که نه لیت: پیغمبر (ﷺ) فرمویه تی: که مترین سزای خه لکی ناو ناگر که سیکه که دوو نه علی به قه یان به ستراوی له ناگر له پیدایه میسکی نه کولینن وک چون قازانگ نه کولی، که سیش نابینی له و سزای سهخت تر بیت، وه نه م که مترین سزای خه لی ناو دوزه خه. وه نه فرمویت: ﴿لَا يَصْلَحْنَ إِلَّا الْأَشْقَى﴾ واته: که سنی ناچیته دوزه خه وه مه گین خرابترین که س. یانی: ناچیته ناوی که ناگر هموو چوار ده وری بگری مه گین به دبخت. پاشان خوی گوره مانای نه و که سه نه کات و نه فرمویت: ﴿الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ﴾ واته: نه و که سه ی که بوای نه بیت و پشتی هه لکریب له ناینی راست. ﴿الَّذِي كَذَّبَ﴾ یانی: به دلی ﴿وَتَوَلَّىٰ﴾ یانی: له نیش کردن به نه ندنامه کانی پشت هه لته کات. نیمامی نه حمده ریوایه تی کردوه له نه بوو هوره یروه فرمویه تی: پیغمبر (ﷺ) فرموی: هموو نومته ی من نه چیت به هه شت له پوزی قیامه تدا مه گین که سنی خوی نه یه وی. و تیان نه ی پیغمبری خوا (ﷺ) کی نایه وی؟ فرموی: هر که سنی گوپراهی لی من بکات نه چیت به هه شت، هر که سیش گوپراهی لی من نه کات نه وه به هه شتی ناوی. بوخاری ریوایه تی کردوه وه نه فرمویت:

﴿وَسَيَجَنَّبُهَا الْأَتَقَى﴾ واته: وه لئی دور ده خریته وه پاریزگارترین کهس. یانی: بهم زوانه دور
 ده خریته وه له ناگر نهو خواناس و پاک و زؤر خو پاریزانه، پاشان خودای گه وره مانای نهو کهسه
 نهکات و نه فهرمویت: ﴿الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى﴾ واته: نه وهی مالی خوی ده به خشی تا دل و ده رونی پاک
 بیته وه. یانی: مال نه به خشی بۆ به جیهیتانی فهرمانی په روه ردگاری بۆ نه وهی گیان و سامانی پاک
 بکاته وه و له وهی خودا پتی به خشیوه له دین و دونیادا، وه نه فهرمویت: ﴿وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ
 تُجْرَى﴾ واته: له کاتیکدا کهس چاکه یه کی وای به سه ریه وه نیه که پاداشت بدریته وه. یانی: به خشی
 سامانه که ی بۆ نه وه نه بووه که که سیک چاکه یه کی له گه ل کر دبی نه میش له جیاتی نهو چاکه دا پتی
 به خشی. به لکو نه وهی پالی پیوه ناوه ﴿إِلَّا أَنْبَاءَ وَجُورِهِ الْأَعْلَى﴾ واته: ته نها مه بهستی په زامه ندی
 په روه ردگاری به رز و بلنده. یانی: به نیازی نه وهی که بینینی خودای خوی به ده دست بهیتی له پؤزی
 دواپی و له باغه کانی به مه شتدا. وه نه فهرمویت: ﴿وَلَسَوْفَ يَرْضَى﴾ واته: سویند به خوا نهو که سهی وا
 بیت له مه ولا رازی ده بیت به پاداشتی دوا پؤز. یانی: بهم زوانه نهو که سهی خوی پازانده ته وه بهم
 په وشانه رازی نه بیت.

هوی هاتنه خوارموی نه م نایه تانه و گه وره یی نه بو به کر (په زای خوی لی بی)

زیاد له تفسیر زانیک باسی نه وهی کردوه که نه م نایه تانه له باره ی نه بو به کری صدیقه وه هاتوته
 خواره (په زای خوی لی بی). وه هندی وای ده گپ نه وه که کزی زانایانی تفسیری له سه ره و هیچ
 گومان نیه که نه بو به کر (په زای خوی لی بی) نه م نایاتانه نه یگریته وه و شایسته ترین که سی نه م
 نومه ته یه که بجیته ناو نهو که سانه وه، چونکه ووتی نایه ته که بۆ مه وانه. نه وه تا خوی گه وره
 نه فهرمویت: ﴿وَسَيَجَنَّبُهَا الْأَتَقَى ﴿۷﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿۸﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْرَى﴾ ده ی خۆ نه بو
 به کر (په زای خوی لی بی) پیشه نگی نه م نومه ته یه و ده ستپیشخه ر بووه له هه موو نه م په وشانه دا
 چه ندین په وشتی جوانی تر. چونکه نهو زؤر راستگور و خوا ناس و سه خی تبععت و سامان به خش
 بووه له بهر خاتری خوی خوی و هاوکاری کردنی بۆ پیغه مبه ر ﴿۹﴾ زؤر پاره و پولی به خشی له بهر
 خاتری په زامه ندی په روه ردگاری، نه بو به کر که سی نه بووه که خه لک هه ییویت به سه ریه وه و نه میش
 له بهر نه وه پاداشتی دابیته وه، به لکو چاکه و یارمه تی دانی زؤری بووه به سه ر ده سه لات دارو سه رۆک
 هؤزه کانه وه، هه ر له بهر نه وه یسه که عوروه ی کوپی مه سعود که سه رۆکی سه قیف بوو له پؤزی
 پیکه و تنی حوده ییبه پتی ووت: به لام سویند به خوا نهی نه بو به کر نه گه ر پیاوه تیت به سه رمه وه
 نه بوایه لیم قبول نه نه کردی و وه لام نه دابته وه. هؤکه ی نه وه بوو که نه بو به کریش زؤر به تو په یی

قسهی له گه ل کرد و شهویش وای پیوت، نه گه ر نه مه حالی بویی له گه ل ده سلات دارو سه روک هوزه کانی عه رب نهی بۆ که سانی تر نه بی چون بویی؟ بۆیه خوای گه وده نه فه رمویت: ﴿وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ إِلَّا إِلَّا أَنْفَاءً وَجْهَ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ﴾ ۲ ﴿وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ﴾ له مه ردوو سه حجه که ی بوخاری و موسلیمدا هاتوو که پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رمویه تی: هه رکه سی دوو که س نازاد بکات ده رگه وانی به هه شت بانگی نه که ن: نهی به بنده ی خوا نا نه مه یه چاکه. نه بو به کر نه لیت: نهی پیغه مبه ری خوا ﴿﴾ هه رکه سی له و ده رگایه وه بانگ بکریت نه وه پیویستی به هیج نابیت، ناخ هج که سی مه یه له و هه موو ده رگانه وه بانگی لی بکریت؟ پیغه مبه ر فه رموی: به لئی من نومیده وارم تر له وانه بیت.

سوره‌تی الضحیٰ

له مه که ده دا هاتوو ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالضُّحَىٰ﴾ ۱ ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ﴾ ۲ ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ﴾ ۳ ﴿وَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ﴾ ۴ ﴿وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ﴾ ۵ ﴿رَبُّكَ فَفَرَضْ﴾ ۶ ﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ﴾ ۷ ﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ﴾ ۸ ﴿وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ﴾ ۹ ﴿أَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ﴾ ۱۰ ﴿وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ ۱۱ ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ ۱۲

هۆی هاتنه خواروهی سوره‌تی الضحیٰ

نیامی نه حمه د پریوایه تی کردوو له جونده به وه نه لیت: پیغه مبه ر ﴿﴾ نیشی هه بو شه وی یا دوو شه و هه لئه سا بۆ شه و نوویژ، ژنیک هات ووتی: نهی موحه مه د وا بزانه شه ی تانه که ت وازی لیه ی تانوی خوای گه وده ش نه م نایه ته ی نارده خواروه ﴿وَالضُّحَىٰ﴾ واته: سویند به چیشته نگاو ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ﴾ واته: وه سویند به شه و کاتی که نارام ده گریت ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ﴾ واته: په روه ردگارت وازی لی نه هیتانویت و لیت دلگیر نه بووه. نیامی بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه سانی و ئیبوو نهی حاتم و ئیبوو جه ریر له جونده به وه که کورپی عه بدولای به جه لیه و پاشان عه له قیه نه م حه دیسه یان پریوایه تی کردوو وه له پریوایه تیکی تردا له نه سوهدی کورپی قه یسه وه که گوئی له جونده ب بووه و تو یه تی: جویره ئیل درهنگ هات بۆ لای پیغه مبه ر ﴿﴾ بته پرسته کان نه یان ووت: په روه ردگاری موحه مه د وازی له موحه مه د هیتاوه. خودای گه وده نه م نایه تانه ی نارده خواروه: ﴿وَالضُّحَىٰ﴾ ۱ ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ﴾ ۲ ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ﴾ عه وفی نه لیت: له ئیبوو عه باسه وه: کاتی قورئان هاته خواروه بۆ پیغه مبه ر ﴿﴾ چه ند پۆژیک جویره ئیل نه هات بۆ خزمه تی پیغه مبه ر نا په حه تی پیوه دیار بوو بته پرسته کان نه یان

ووت: په روه ردگاری وازی لیته پناوه و لئی قه لسه. خوداش هم نایه تهی نارده خواره وه: ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾
 هه مه سویندیکه له خوداوه به چپشته نگاو و به و پوناکیه ی که تیاپه تی ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى﴾ یانی: به نارام گرتن و ته اوو تاریک داهاتنی شهو. موجهامید و قه تاده و زه ححاک و ئیبنو زهید و که سانی تریش هه مه یان و توهه. نه وهیش به لگه به له سهر توانای وه دی هینه ری شهویش و پوژیش وه ک خوی گوره نه فهرمویت: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ۝۱﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى﴾ واته: سویند به شهو کاتیک که زهوی داده پوژشیت، وه به پوژ کاتیک که پوناک ده بیته وه وه نه فهرمویت: ﴿فَأَنزِلُ الْإِصْبَاحَ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ واته: خوا به دی هینه ری شه به ق و پوناکی پوژ بونه وه به و شهوی کردوه به کات و هوی نارام گرتن و خور و مانگی کرده ته هوی حساب دیاری کردن و زانینی کات نه وهیشی نه ندازه گرتنی خوی به دهسه لاتی زانایه. وه نه فهرمویت: ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ﴾ واته: وازی له تو نه میتناوه ﴿وَمَا قَلَى﴾ واته: لیت قه لس نیه.

دوا پوژ له دنیا چاکتره

خوی گوره نه فهرمویت: ﴿وَاللَّآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى﴾ واته: وه پاداشتی دوا پوژ بۆ تو چاکتره له دنیا. هر له بهر نه وهش بوو که پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ زاهد ترین که س بوو له دنیا دا. وه له هه موو که سی زیاتر دنیای فری دابوو وه ک چون به پوونی له ژاندا درده که ویت، وه کاتی که سه پیشک کرا له کورتای ژاندا که تا کورتای دنیا بمی نیته وه پاشان بۆ به هه شت، یان بگه پیته وه بۆ لای خوا، پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ هم دنیا بینرخی واز لیته پناو لای خوی هه لپژارد. نیامی هه محمد پویا پته تی کردوه. هه بدولای کوی مه سعود نه لیت: پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ پاکشابوو له سهر هه سیری، شوینی هه سیره که له ملاو لای پشتیدا دیار بوو، کاتی به خه بهر هات منیش ده ستم کرد به سپینی هه ملا و لای و گوتم: نه ی پیغه مبه ری خودا ﴿سوره﴾ نه ده بوو بانگمان بکه ی تا شتی له سهر هه سیره که راخه یین؟ پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ فهرمووی: من له دنیا مچی؟ وینه ی من و وینه ی دنیا وه ک سواریکه ماوه یه که له ژیر دره ختیکدا بیت و پاشان بپوات و به جی بپلایت. تیرمزی و ئیبنو ماجه پویا پته تیان کردوه له مه سعودییه وه. تیرمزی نه لیت: هه سن و سه حیهه.

به هره زوره کانی پوژی دوی له چاوهروانی پیغه مبه ردان ﴿سوره﴾

خوی گوره نه فهرمویت: ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى﴾ واته: سویند به خوا له مه ولا په روه ردگارت نه وه ندهت پیده به خشی که رازی بیت. یانی: خوی گوره له پوژی دوا پدا نه وه نده چاکه له گه ل نومه ته که تدا نه کات تا رازی نه کات، نه وه ندهش پیزی بۆ پاشه که وت کردوه له وینه ی نه و پریزانه

پوویاری که وسره که چوار دوره که می مرواری ناو بوشه و قورپو لیتکه کی میسکیکی ته او بون خوشه وه که له مه و دوا باس ده کری. نیمامی نه بو عمری نه وزاعی پیوایه تی کردوه له عه بدولای کوی عه باسه وه که نه لی: همو نه و گه نجینانه ی که خوا ده رگای نه کاته وه بونومه تی پیغه مبر (ﷺ) پاش مردنی خوی دانه دانه پششانی پیغه مبر (ﷺ) درا نه ویش زور دلخوش بو پی. خوی گوره نه م نایه ته شی ناره خواره وه بوی: ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى﴾ یانی: له دوایشدا نه ونده ی ترت پیته ده من تا رزیت نه کین. له به هشتدا هزار هزار کوشکی پته خشپوه، له ناو همو کوشکی کدا چند پیویسته له خیزان و خزمت چی پی به خشپوه. نیبو جهریر نه م قسه یی پیوایه تی کردوه و نیبو نه بی حاته میس به همان شیوه له ریگای خوی وه پیوایه تی کردوه.

باسی هه ندی له و به هره نه ی که خوا به خشپویه تی به پیغه مبر (ﷺ)

پاشان خودای گوره به هره کانی خوی نه ژمیری که داویه تی به به نده و پیغه مبری خوی موحه مده (ﷺ) باسی نه کات و نه فهرمویت: ﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى﴾ واته: نایا توی نه دی به هه تیوی حه وانیتی وه. چونکه کاتی باوکی مرد نه و له ناو سکی دایکید بو، پاشان که دایکشی مرد که نامینه ی کچی وه هب بو ته منی شهش سالان بو، پاشان له لای باپری عه بدولومه تلیب بو تا مرد له و کاته دا ته منی ههشت سالان بو، پاش نه وهش مامی نه بو تالیب بردی له لای خوی. به رده وام له دوری پیغه مبر بووه (ﷺ) پشتگیری کردوه و به ریزه وه بوی پوانیوه و دلی پاگرتوه هه رکاتی هوزه که ی بیان ویستایه نازاری بدن پاریزگاری لیده کرد، دوی نه وه ی که خودا له ته منی چل سالیدا کردی به پیغه مبر (ﷺ) نه مانه له کاتیکشدا بو که نه بو تالیب هه ره له سه ر ناینی هوزه که ی خوی بو که به ندایه تی کردن بو بۆ بت، نه مانه هموی به نه خشه و بریاری خوی گوره بو. ماوه یه کی که م پیش کزچکردنی پیغه مبر (ﷺ) بۆ مه دینه نه بو تالیب مرد، بی ناوه ز و نه فامه کانی قورپه یس ده ستیان کرده نازاردانی و خودا ریگای کزچ کردنی بۆ هه لبارد له ناو که س و کاریدا بۆ شاری پشتیوانان له هوزی نه وس و خه زه ج، به و جوره خوی گوره سونه تی خوی به جی هینا به شیوه یه کی چاک و ته او، کاتی گه یشته لایان پیشوازیان لیکردو یارمه تیان داو له دوری کزبوونه وه و له خزمه تیدا نه جهنگان، ره زای خوا له هه مویان بیت، نه مانه هموی به هوی پاراستن و یارمه تی و ناگاداری خوی مه زنه وه بووه بۆ پیغه مبر (ﷺ)، پاشان خوی گوره نه فهرمویت: ﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى﴾ واته: وه نایا توی نه دی به نه شاره زای و سه رلیشویاو پینمونی کردیت. وه که نه فهرموده یه: ﴿وَوَكَّلْنَاكَ أَزْجَبًا إِلَيْنَا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا تَهْدِي

بِوَيْهٍ مِّنْ شَأْنٍ مِّنْ عِبَادِنَا ﴿۱﴾ واته: هر به و شیوه که وحی بوی دئی قورئانمان بوی تو نارد نهی موحه مد (ﷺ)
 به فرمانی خومان که تو نه تده زانی کتیب و نیمان چیه به لام نیمه نه وه مان کرده پوناکیه ک پینمونی
 هر که سیکی پیده که این له بنده کانمان که بمان هویت، وه به پاستی تو خه ک پینمونی ده که ییت بوی
 پینگای پاست. وه نه فهرمویت: ﴿وَوَجَدَكَ عَابِلًا فَأَغْنَى﴾ واته: وه توی نه دی به هه ژارو ده وله مندی کردی،
 تو هه ژارو خاوهن کولفت (ژن و مندال) بویت، خوا بیتیازی کردی جگه له خوی، وه له نیوان هه ژاریکی
 نارامگو ده وله مندیکی سوپاس گوزارا داینا و هیشتیه وه، صلات و سهلامی خوی له سه سر
 بیت. له هه ردو سه حیحه که دا هاتوو له نه بو هورهیره وه نه لیت: پیغمه بر (ﷺ) فهرموی: ده وله مندی
 به زوری سامان نیه، به لکو ده وله مندی ده وله مندی دلّه. وه له سه حیچی موسلیمدا هاتوو له
 عه بدولای کورپی عه مره وه نه لیت: پیغمه بر (ﷺ) فهرمویت: بیگومان پزگاره که سی مسولمان بویی و
 به شی خوی بژیوی پیدرایی و خوا قناعه تی پی دایی به و به شی که بوی ناردوو.

چون ریزی نه م به هرا نه ده گرین

پاشان خوی گوره نه فهرمویت: ﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَهْجُرْ﴾ واته: که واته توش هه تیوو مه چه وسینه ره وه
 یانی: وه ک چون تو هه تیوو بووی خودا په نای پیدای که واته تویش هه تیوو مه په نجینه. یانی: به سوک
 سهیری مه که و مه یترینه و دامای مه که به لکو چاک به بوی و به زهیت بیتوه پیدایا. قه تاده نه لیت:
 وه ک باوکی دلوفان وابه بوی هه تیوو. وه نه فهرمویت: ﴿وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ واته: وه هه لمه شاخی به
 پرسیار که ردا (هه ژارو سوالگر) یانی: وه ک تو چون پینگات وون کردبوو خوا پینگای نیشاندای توش
 سولگر مه تارینه، نیبو نیسحاق نه لیت: ﴿وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ یانی: سا توش لووت به رز و زوردارو
 دلپهق و دم پیس مه به له گه ل بیده سه لاتانی ناو بنده کای خودا. قه تاده نه لیت: یانی: جواب کردنی
 هه ژار به نر می و دلوفانی. وه نه فهرمویت: ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ واته: وه نیعمه ت و به خششی
 په روه ردگارت ده ریخه به یارمه تی هه ژاران. یانی: چون تو هه ژارو نه دار بووی خودا بیتیازی کردی توش
 باسی چاکه ی په روه ردگارت بکه. نه بوداد پریوایه تی کردوو له نه بو هورهیره وه نه ویش له
 پیغمه بر وه (ﷺ) که نه فهرموی: سوپاسی خوا ناکات که سی که سوپاسی خه لگی نه کات. ترمزی
 پریوایه تی کردوو و نه لیت: فهرمودیه کی سه حیحه. نه بو داویش پریوایه تی کردوو له جابره وه
 نه ویش له پیغمه بر وه (ﷺ) نه فهرموی: هر که سی توشی نازو نیعمه تک بوو باسی کرد نه وه
 سوپاسی خوی کردوه، وه هر که سی ده ری نه خست و شاردیه وه نه وه بینه کی کردوو. ته نها نه بوو
 داود هیناویه تی.

سوره‌تی (الشرح)

له مه‌ککه داهاتووته خواریوه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ﴿٧﴾ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٨﴾﴾

مانای سینگه گوشادی

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾ واته: ئایا سنگمان بق ئاسوده و گوشاد نه کردیت. یانی: ناخو ئیمه سینهی تو مان فراوان نه کرد؟ یانی: پووناکمان کردو زور گوشاد و فراوان و گه وره مانکرد. وهك خودا نه فه رمویت: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ واته: جا هرکه سئ خوا بیه ویت پئیمونی بکات سنگی فراوان نه کات بق ئیسلام و پروا هئتان. وهك چۆن خودا سنگی فراوان کرد بهرنامه کیشی فراوان و گه وره کردوو و پری کردوو له ئاسانی و لیبوردهیی هیچ لاری و تهنگی و گرانیه کی تئیدا نیه.

باسی چاکه کانی خودا به سه ره پیغه مبه ره که یه وه ﴿﴾

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ﴾ واته: وه دامان گرت لیت نه و باره گرانه، نه م ئایه ته یانی: ﴿ئایه ته﴾ واته: تا خودا خووش بیت له گوناهاه کانی پاردوو داهاتوو. وه نه فه رمویت: ﴿الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ﴾ واته: که پشتی زور قورس کردبوویت. وه زور که س له پیشینه کان له م ئایه ته دا که نه فه رمویت: ﴿الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ﴾ ووتویانه: یانی: مه لگرتنی نه و باره لات زور قورسه.

مانای بهرز کردنه وی یادی پیغه مبه ره ﴿﴾ چونه؟

خودای گه وره نه فه رمویت: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ واته: وه ناوو ناویانگتمان بق بهرز کردیته وه. مواهید نه لیت: یاد نا کریم مه گین تووش یاد ده کریت له که لمدا. نه وتری: (أشهد أن لا إله إلا الله، و أشهد أن محمد رسول الله). قه تاده نه لیت: خوای گه وره ناویانگی بهرز کردوه ته وه له دونیاو له پوژی دوایدا، هیچ ووتار خوینیک و شایه تمان هاوهریک و نویژکه ریک نیه مه گین هاوار نه کن و نه لئین: (أشهد أن لا إله إلا الله، و أشهد أن محمد رسول الله).

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿إِن مَّعَ الشَّرِيفِ ۝۱﴾ اِن مَع الشَّرِيفِ ﴿۱﴾ واته: بیگومان له پاستیدا له‌گه‌ل هم‌موو تهنگانه‌یه‌کدا خوشی و ناسانی دیت. خوی گه‌وره هه‌والی داوه که پاش ناخوشی خوشیش نه‌بیٚت پاشان ئەم هه‌واله‌ی دوویات کردوه‌ته‌وه.

فهرمان به پارانوهه دواى نیش و کار

خودای گه‌وره نه‌فرمویت: ﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ﴾ واته: ئینجا که له کارێک بویته‌وه خۆت ماندوو بکه به کارێکی تره‌وه ﴿وَأَلِّ رَيْكَ فَرَغَب﴾ واته: وه هه‌ر له په‌روه‌ردگارت بیاریپوه بێ کاره‌کانت، یانی: کاتی له نیش و کاری دنیا لیبویته‌وه نه‌وسا هه‌لسه بێ لالانه‌وه له په‌روه‌ردگارو به دلێکی ساف و نیه‌تیکی پاکوه به زوق و په‌رۆشه‌وه. ئەم فرموده‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ هه‌روه‌ک ئەم نایه‌ته‌ وایه. که زانا یان هاوده‌نگن له‌سه‌ر پاستی فرموده‌که. نه‌فرمویت: که خواردن ناماده بوو نوێژ نا‌کریت، نوێژ کردن نیه بێ ئەو که‌سه‌ش که دوو پیسیه‌که زۆریان بێ هینابی و ته‌نگه تاویان کردبێ. دیسان پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ نه‌فرمویت: کاتی نوێژ ده‌ستی پیکرد و خواردن ناماده بوو ده‌ست بکه‌ن به خواردنه‌که. مواهید له‌باره‌ی ئەم نایه‌ته‌وه ئەلێت: کاتیک له نیش و کاری دنیا لیبویته‌وه هه‌ستای بێ نوێژ ئینجا له په‌روه‌ردگارت بیاریپوه.

سوره‌تی (التین)

له‌مه‌که‌که‌دا هاتوه‌ته‌ خواره‌وه

خویندانی سوره‌تی (التین) له نوێژو سه‌هه‌ردا

مالیک و شوعبه له عه‌دی کورپی سابت و نه‌ویش له به‌رائی کورپی عازبه‌وه نه‌یگێرپه‌وه که ئەلین: پیغه‌مبه‌ر ﴿ﷺ﴾ له‌سه‌هه‌ردا و له‌یه‌کێک له‌دوو پکاته‌کانی نوێژدا ﴿وَاللَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ﴾ نه‌خویند، گویم له که‌سیک نه‌بووه نه‌ه‌نده ده‌نگی خوش بیٚت یا وه‌ک ئەو خویندبیتتی. خاوه‌نی هه‌ر شه‌ش کتێبه‌که‌ی هه‌دیس له کتێبه‌کانیاندا ئەم هه‌دیس‌ه‌یان هیناوه.

﴿وَاللَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ ۝۱﴾ وَطُورِ سِينِينَ ۝۲﴾ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ۝۳﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝۴﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلِينَ ۝۵﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝۶﴾ نَمَا بِكَذِّبَكَ بَعْدُ بِاللَّيْنِ ۝۷﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعَزَّ مِنْ كُلِّ الْمُخَلَّبِينَ ۝۸﴾

تہفسیری (التین) و تہوانہی دوایشی

مہبست له (تین) عوفی پړوایه تی کردوه له ئیبنو عہباسه وه که مہبست پتی مزگوتی نوحه (سہلامی خوی لیبیت) که به سہر کتوی جودی یه وه یه . مواہید ئلایت: مہبست ئم مہنجیره ی ئیوہ یه که نه یزانن . خدای گہ وره ئه فہرمویت: ﴿وَالَّذِينَ وَالَّذِينَ﴾ واتہ: سویند به مہنجیرو زہیتون، کہ عہی ئه حبارو قہ تادہ و ئیبنو زہید و کہسانی تریش ئهلین: مہبست له زہیتون قودسی پیرۆزه . مواہید و عیکرہ مہ ئهلین: مہبست ئو زہیتونہ یه که پونی لیدہ گزن . وه ئه فہرمویت: ﴿وَطُورِ سِينِ﴾ واتہ: سویند به توری سینا، کہ عہی ئه حبارو کہسانی تریش وتویانہ ئو کتوہ یه کہ خدای قسہ ی له گہ ل موسادا کرد (سہلامی خوی لیبیت) . وه ئه فہرمویت: ﴿وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ﴾ واتہ: بہ م شاری نارامی و بیترسہ کہ مہ کہ یه ئیبنو عہباس و مواہید و عیکرہ مہ و حہسن و ئیبراہیمی نہ خہعی و ئیبنو زہید و کہ عہب و ئه حبار وتویانہ یانی: مہ ککہ . ہیچ جیاوازہ ک نیہ له نیوان ئم قسانہ دا . مہ ندیک له پیشہ وایان و وتویانہ: ئمہ سئ شوینہ و لہ ہر سیکیاندا خدای پیغہ مہ ربکی مورسیلی ناردوہ له (ئولول عزمہ کان) واتہ: لپراوہ نہ بہ زہ کان کہ خاوہ نی بہرنامہ و شہریعتی گہ وره گہ وره بوون . یہ کہ م شوینی تین و زہیتون قودسی پیرۆزه کہ خوی گہ وره عیسای کوی مہری می تیدا نارد (سہلامی خوی لیبیت)، دوہم توری سنین کہ ئویش توری سینایہ کہ خوی گہ وره لہ سہری قسہ ی له گہ ل موسای کوی عیمراندا (سہلامی خوی لیبیت) کرد . سنیہ م مہ ککہ یه، ئه مہیش ئو شارہ یه کہ مہ ترسی تیدا نیہ مہرکہ سیک پڑشتہ ناوی بیترسہ . ئو شوینہ یه کہ پیغہ مہ ربکی (ﷺ) تیدا ناردوہ، ئهلین: له کڑتایی کتیبی تہ ورتادا ئم سئ شوینہ بہم شیوہ یه باس کراوہ: له توری سیناوہ خدای هاتن، یانی: ئو شوینہ ی کہ خدای لہ سہریدا قسہ ی له گہ ل موسای کوی عیمراندا کرد . وه نوری زاتی خوا له ساعبروہ مہ لات . یانی: کتوی قودسی پیرۆز کہ عیسای تیدا نارد و له شاخہ کانی فارانیشہ وه پایگہ یاندا یانی: کتوہ کانی مہ ککہ کہ خوی گہ وره موحمہ دی (ﷺ) تیدا نارد، تہورات بہ پیک و پیک یه پتی هاتنی یه کہ له دوی یه کی ئو پیغہ مہ ربانہ باسیان ئه کات، بویہ خدای سویند ئه خوات بہ زؤر بہرین، پاشان بہ زؤر بہرینتر لہ و پاشانیش بہ زؤر بہرینتر لہ مہردوکیان .

دابہ زینی مروؤہ بونزمتین پلہ له گہ ل ئوہدا کہ بہ جوانترین شیوہ دروست کراوہ سہرہ نجامی ئو دابہ زینہ ش

خدای گہ وره ئه فہرمویت: ﴿خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ واتہ: سویند به خودائینسانمان دروستکرد له جوانترین شیوہ، ئمہ ئوہ یه کہ سویندی لہ سہر خوراوہ کہ خوی گہ وره مروؤی له پیک ترین شیوہ و ہدی میناوہ، وه بہ ژن و بالایہ کی جوان و ئه ندامیکی پیک پیبہ خشبوہ، وه ئه فہرمویت:

﴿ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلَيْنِ ﴾ واته: له پاشان نه گهر بیپاوهر بیټ دهیکه ین به په سترینی هموو په سټیک، یانی: نه ښکړپښه نو بڼو ناو ناگر، موجهید و نه بو لعالیه و حهسن و ټیبنو زهید و کهسانی تریش وایان فهرمووه. پاشان دوی نه م پټکی و جوانیه پاشه پوژیان بڼو ناو ناگره نه گهر خوا په رستیان نه کردی و شوینی پیغه مهران (سهلامی خویان لیټیت) نه که وتبڼ بویه نه فهرمویت: ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ واته: مه گهر نه وانه ی که برویان هیناوه و کرده وی چاکه یان کردوه، بڼو نه وانه پاداشتی نه برپاوه هه یه. وه هندیک له زانایان وتویانه: ﴿ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلَيْنِ﴾ یانی: نه ښکړپښه نو بڼو پیری نه وپه پری. نه مه برپاویات کراوه له ټیبنو عباس و عیگره موه. نه نانه ت عیگره مه نه لیت: نه و که سانه ی که قورثانیان له بهر کرد وه ناگه پښه وه بڼو پله ی هره نرم. ټیبنی جهریریش نه مه ی هه لبراردوه. نه گهر مه به ست پیری بویه جیا کردنه وی خاوه نپاوه پان باش نه بوو لټی، چونکه هندیکیان پیر نه ټی به لکو مه به ست نه وپه که باسما ن کرد، وه ک خودا نه فهرمویت: ﴿وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾ واته: سویند به کات، بیگومان هموو که س له زیاندايه، مه گین نه وانه ی که برویان هینا بیټ و کرده وه چاکه کانیان نه نجام دابیت. وه نه فهرمویت: ﴿فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ یانی: نه برپاوه و دویای نایه وه ک له پیښه وه باسما ن کرد. پاشان نه فهرمویت: ﴿فَمَا يَكْرَهُكَ بَعْدُ بِالَّذِينَ﴾ واته: جا ټیتر چی بیپروت ده کات به ټاین، ﴿فَمَا يَكْرَهُكَ﴾ یانی: نه ی نه وپه ټاده م چی بیپروت ده کات ﴿بَعْدُ بِالَّذِينَ﴾ یانی: به پاداشت و ژیا نه وه جاریکی تر، هانتت له بیره و باش زانیوته، نه و هس ناگاداری که که سټیک توانای دروستکردنی بیټ نه و که سه چاکتر نه توانای جاریکی تر دروستی بکاته وه، چی وای لیکردوی که ژیا نه وه ت پی درویه که نه مه یش نه زانیت؟ وه نه فهرمویت: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ الْخَائِضِينَ﴾ واته: ټایا خوا فرمان په و اتړینی هموو فرمان په وایانیک نه ی؟ واته: به لکو نه و له هموو فرمان په وایان باشتره و فرمان په و اتړه که ستم له که س ناکات، وه به شیک له داپه روه ریتی نه و خودایه نه وپه که پوژنی دویای داناوه و ټوله ی نه و ستم لیکراوانه له ستمکاران ده سینیت که له دنیا دا کردویانه له پیښه وه باسما ن کرد له و فهرموده یه دا که نه بو هوره یره گټرویه تیه وه به مرفوعی: کاتی به کیکتان ﴿وَالَّذِينَ وَالَّذِينَ﴾ خویند و گیشته کزتابیه که ی ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ الْخَائِضِينَ﴾ بابلت: (بلی وانا علی ذلک من الشاهدین) یانی: به لټی منیش شایه تی نه وه نه دهم.

سوره‌تی (العلق)

له‌مه‌ککه‌دا هاتووته خواروه

یه‌که‌م سوره‌ت بوو که هاته خواروه له قورنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ

يَعْلَمَ ۝٥﴾

ده‌ست‌پیکردنی پیغه‌مبه‌ریتی موحه‌مه‌د ﴿﴾ وه یه‌که‌م شتی که له قورنان هاته خواروه

ئیمامی نه‌حمه‌د ریوایه‌تی کردوو له عانیشه‌وه که نه‌تی: یه‌که‌م نیگایه‌ک که ده‌ست کراوه به ناردنی بۆ پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾ خه‌وی پاست بینین بوو له کاتی خه‌وتندا. پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾ هیچ خه‌وینیکی نه‌ده‌بینی مه‌کین وه‌ک سپیده‌ی به‌یانی نه‌هاته‌دی. پاشان ته‌نهایی لا شیرین کرا. نه‌چوه نه‌شکه‌وتی حرا خواناسی تیدا نه‌کرد، چهند شه‌ویک نه‌مایه‌وه بۆ نه‌و مانه‌ویه تیشوی پیوستی نه‌برد تا نه‌و کاتای نیگای بۆ هات نه‌و هر له نه‌شکه‌وتی حرادا بوو، جووبره‌ئیل هاته‌ لای و ووتی بخوینه!

پیغه‌مبه‌ر ﴿﴾ فرمووی: پیم ووت من خوینده‌وار نیم. فرمووی: گرتمی و گوشیمی به‌ خوینه‌وه تا زۆر نارپه‌حه‌ت بووم و پاشان به‌ری دام و ووتی: بخوینه! ووتم خوینده‌وار نیم، دووباره‌ گرتمی و گوشیمی تا نارپه‌حه‌ت بووم، پاشان به‌ری دام و ووتی بخوینه! ووتم خوینده‌وار نیم، جاری سنیهم گرتمی و گوشیمی تا بیتاقه‌ت بووم، له‌ داویدا به‌ری دام و ووتی: ﴿اقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ واته: نه‌ی موحه‌مه‌د ﴿﴾ بخوینه به‌ناوی په‌روه‌دگارته‌وه که هه‌موو شتیکی دروستکردووہ ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ﴾ واته: مروفی دروست کردوو له‌ خوینتیکی به‌ستوو تا گه‌پشته ﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمَ﴾ به‌و شیوه‌یه گه‌رایه‌وه بۆ ماله‌وه و نه‌له‌رزی تا چوه‌ه لای خه‌دیجه و فرمووی: دام پۆشن دام پۆشن. دایان پۆشی، تا ترسه‌که‌ی په‌ویه‌وه فرمووی: ووتی: نه‌ی خه‌دیجه چیم به‌سه‌ر هاتووہ؟ جا نه‌وه‌ی پووی دابوو بۆ خه‌دیجه‌ی گتیرپایه‌وه و فرمووی: له‌ خۆم ترساوم. خه‌دیجه‌ پیتی ووت: نه‌خیر موژده‌ بیت، خودا هیچ کاتیک تۆ داماو سه‌رشوڤ ناکات، چونکه‌ تۆ خزمایه‌تی به‌ جیدینی و قسه‌ت پاسته و بارو ئیشی گرانای خه‌لکی هه‌ل نه‌گری و پیز له‌ میوان نه‌گری و یارمه‌تی نه‌وانه‌ نه‌ده‌یت که له‌سه‌ر پاستی و پتیگی پاست تووشی فه‌لاکه‌ت و نارپه‌حه‌تی بوون یان نه‌بن، پاشان خه‌دیجه‌ بردی بۆ لای وه‌ره‌قه‌ی کوپی نه‌وفلی کوپی نه‌سه‌دی کوپی عه‌بدواعزای کوپی قوصه‌ی که نامۆزای خه‌دیجه‌ بوو باوکی خه‌دیجه‌ برای باوکی

وهره قه بوو، پياويك بوو له سردمه نهماميا چوپوه سر نايي گارښتي به عهره بي شتي نه نوسي
 نه وندهي خوا مهيلي لي بوييت به عهره بي له نينجيلي نوسيه وه پياويكي به سالا چوو وه كوښيش
 بوو بوو، خه ديجه پتي ووت: ناموزا گوږي بگره له برازي خوت. وهره قه به پيغهمبري (ﷺ) ووت: نه ي
 كوپي برا چيت ديووه؟ پيغهمبر (ﷺ) نه وه ي ديبوي بوي گيراپه وه، وهره قه ووت: نه وه ناموسي
 نه كبره ياني: جوږه نيل كه خوا نارديه سر موسا (سهلامي خواي له سهر بييت) خوزگه منيش له م
 كاته دا گنج بومايه و خوزگه له و كاته شدا گه لكه كت دهرت ده كمن زيندوو بومايه. پيغهمبر (ﷺ)
 فهرموي: ناخو نه وان من دهر نه كن. وهره قه ووت: به لي هيچ كه سي نه هاتوو به وه ي كه تو بوي
 هاتوي مه گين نوژمنايه تي له گه ل كراوه، نه گهر مام و نه مردم له و پوزده ا يارمه تيه كي باشت نه دم.
 دواي نه وه زوري پينه چوو وهره قه مرد. ماوه يه ك نيگا وه ستا تا پيغهمبر (ﷺ) زور دلگران بوو، وه ك
 پيمان گه يشتوو واي ليها ت كه زور جار نه يويست له سر لوتكه ي كيويك خوي فري داته خواره وه.
 هر كاتي نه چوووه سه ركويك خوي فري بداته خواره وه، جوږه نيل خوي نيشان نه دا و نه يوت: نه ي
 موحه مد به راستي تو پيغهمبري خوايت، به وه دلي نارام نه بوه وه و دلي نارام نه بوه وه وه
 نه گه راپه وه. كاتي كه ماوه يه ك كه نيگا نه هات و دريژه ي نه كيشا دو ياره نه چوووه سر لوتكه ي
 كيوه كه، جوږه نيل خوي پنيشمان نه دا و دو ياره نه وه ي پينه و ته وه. ماناي نه م فرموده يه له هر دو
 سه جيحه كه دا هاتوو له و فرموده يه ي كه زهر ي هيتاويه تي. له سر نه م فرموده يه قسه مان كرد له
 پوي سهند و مه تن و مانا كه يه وه له كاتي ده ستيپ كرنمان به رافه كرندي كتبي بوخاري هر كه سيك
 نه يه وييت با له ويدا سهيري بگات، سو پاس و ستايش بؤ خودا، يه كم شتيك له قورنندا هاته خواره وه
 نه م نايه ته گوره و پيروزانه بوو، وه نه م نايه تانه به زه ييه كي خودا بوو كه داي به بنده كاني
 به ره يه ك بوو له به ره كاني كه پتي به خشين.

سهر بلندي و پيزي مروءه به زانبا ريه وه

له م ناياتانه دا ناگاداري دراوه دهر ياره ي يه كم وه دي هاتني مروءه له خوينيكي به ستوو (علقه).
 پاشان ناگاداري دراوه به وه ي كه خودا پيزي له مروءه ناوه و پاي هيتاوه له سر شتانيك كه زووتر پتي
 نه زانيوه وه پيزي ليتاوه به زانباري فيركردن وه نه و پيزي كه خودا باوكي مروءه كاني پي جيا
 كرده و ته وه له فريشته كان، وه زانباريش جاري وا هه يه له دل و له ميشكدايه، جاري واش هه يه له
 زماندايه، جاري واش هه يه له نوسينه وه دايه به دست و په نجه، جا ئيتر نه و زانسته زه يني بيت يان
 زماني بيت يان نوسين بيت، جا نه گه زانستي ناو نوسين بوو نه وه دوانه كي تريشي تي دايه، به لام به
 پيچه وانه وه راست دهر ناچي، له بهر نه مه يه كه خوا فرمويه تي: ﴿أَفَرَأَى لِلْأَكْرَمِ﴾ واته: بخويته

په‌روه‌ردگاری تو له هه‌موو که‌س به‌خشنده تره ﴿الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ﴾ واته: نه‌وه‌ی که مرؤفی فیری نویسن کردووه به‌قه‌له‌م ﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَم﴾ مرؤفی شاره‌زا کردووه به‌و شتانه‌ی که نه‌یده‌زانی له نه‌سهردا هاتووه که نه‌فهرموئ: زانیاری پیوهند بکه‌ن به‌نوسینه‌وه. هه‌روه‌ها هاتووه که: هه‌رکه‌سی کار بکات به‌وه‌ی که نه‌یزانی خودا زانیاریه‌کی وای فیر ده‌کات که نه‌یزانیوه.

﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ﴾ (۶) ﴿أَنْزَلْنَاهُ آسْمَاءً وَسَمَاءً﴾ (۷) ﴿إِنَّا إِلَىٰ رَبِّكَ الرَّجُوعُ﴾ (۸) ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ﴾ (۹) ﴿عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ﴾ (۱۰) ﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ لَهْدَىٰ﴾ (۱۱) ﴿أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَىٰ﴾ (۱۲) ﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ﴾ (۱۳) ﴿الَّذِي يَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَأْتِيهِ الْغَيْبُ﴾ (۱۴) ﴿كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْهَ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ﴾ (۱۵) ﴿نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ﴾ (۱۶) ﴿فَلْيَعْنُ نَادِيَهُ﴾ (۱۷) ﴿سَدْعُ الرِّبَابَةِ﴾ (۱۸) ﴿كَلَّا لَا تُطَعَّمُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ﴾ (۱۹) ﴿

هه‌ره‌شه له‌سه‌رکه‌شی و یاخی بوونی مرؤف له پیناوی ساماندا

خودای گه‌وره نه‌فهرموئیت: ﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ﴾ واته: به‌راستی مرؤف یاخی ده‌بی: ﴿أَنْزَلْنَاهُ آسْمَاءً﴾ کاتی که خوی بینیی و ده‌وله‌مه‌ند بووه. خودا هه‌والی مرؤفمان ده‌داتی کاتی خوی به‌بینیاز ده‌زانی که سامانی زۆر ده‌بی، خوی هه‌له‌ته‌بری و سه‌رکه‌شی نه‌کا و که‌سی به‌خه‌یالدا نایه‌ت و که‌یف و خۆشی ده‌رته‌بری. دوی نه‌وه خوی مه‌زن نه‌یترسینی و هه‌ره‌شه‌ی لینه‌کات و نامۆزگاریشی نه‌کات و نه‌فهرموئیت: ﴿إِنَّا إِلَىٰ رَبِّكَ الرَّجُوعُ﴾ واته: بئنگومان هه‌ر بۆلای په‌روه‌ردگاری تو‌یه گه‌پانه‌وه. یانی: پاشه‌ پۆژ و گه‌پانه‌وه بۆ لای نه‌وه و به‌م زوانه لیت نه‌پرسیتته‌وه ده‌رباره‌ی نه‌و سامانه‌ت که له‌کو‌یوه کۆت کردووه‌توه له‌پیناوی چیدا سه‌رفت کردووه له‌ناوت داوه.

باسی خراپی نه‌بو جه‌هل و هه‌ره‌شه‌ه‌ه‌ل کردن به‌سزادانی

دوو‌باره خوی گه‌وره نه‌فهرموئیت: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ﴾ واته: نایا بینیت نه‌و که‌سه‌ی پئنگری نه‌کات ﴿عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ﴾ واته: له‌به‌نده‌یه‌ک که نو‌یژ بکات؟ نه‌م نایه‌تانه له‌سه‌ر نه‌بو جه‌هل هاتنه‌ خواره‌وه له‌عنه‌تی خوی لیتی، هه‌ره‌شه‌ی کرد له‌بی‌تفه‌مه‌ر ﴿سَدْعُ الرِّبَابَةِ﴾ له‌سه‌ر نو‌یژ کردنی له‌ناو حه‌ره‌مدا خودای گه‌وره یه‌که‌م جار نامۆزگاری کرد به‌شیه‌یه‌کی چاک و فه‌رموئ: ﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ لَهْدَىٰ﴾ واته: نایا پیم بلێ نه‌گه‌ر نه‌و که‌سه له‌سه‌ر پئی راست بوایه ﴿أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَىٰ﴾ واته: یا فه‌رمانی بدایه به‌پاریژگاری باشتر نه‌ده‌بوو، بۆیه فه‌رموئیت: ﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ﴾ واته: نه‌گه‌ر نه‌و که‌سه‌ی به‌روای نه‌هیتاو پشتی هه‌لکرد ناترسی له‌وه، بۆیه فه‌رموئیت: ﴿الَّذِي يَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَأْتِيهِ الْغَيْبُ﴾ واته: نایا نه‌یزانیوه که خوا ده‌بینی. یانی: ناخۆ نه‌و که‌سه‌ی که پئنگه‌ له‌و که‌سه‌ی که پئی نیشانده‌وه نه‌زانی که خوا نه‌بینی و گوئی له‌قه‌سه‌کانیه‌تی

و بهم زوانه سزایه‌کی سه‌ختی ئەدا له‌سه‌ر ئەو کاره‌ی که ئەبکات. پاشان خوای گه‌وره ترساندی و هه‌ر شه‌ی لیکرد و فه‌رمووی: ﴿كَلَّا إِنَّ رَبَّنَا لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ﴾ واته: وا نیه که بیری لینه‌کاته‌وه به‌راستی ئەگه‌ر واز نه‌هینی پای ده‌کیشین به قژی ناوچه‌وانی، یانی: ئەگه‌ر نه‌گه‌پتته‌وه له‌وه‌ی کردویه‌تی له‌و پیاو خراپی و بیگوتی و عینادیه ﴿لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ﴾ له‌پیشه‌سه‌ری ده‌نه‌وین له‌ پۆژی قیامه‌تدا. پاشان فه‌رمووی: ﴿نَاصِيَةٍ كَذِبٍ خَالِئَةٍ﴾ واته: پیشه‌سه‌ریکی درۆزی به‌هه‌له‌دا چوو. یانی: پیشه‌سه‌ری ئەبو جه‌هل له‌ قسه‌کردندا درۆزنه و له‌کرداریشدا خه‌تاکاره ﴿فَلْيَعْزُ نَاصِيَةٌ﴾ واته: ئینجا بانه‌و بانگی هاوڕێکانی خۆی بکات. یانی: گه‌ل و هۆزه‌که‌ی، یانی: هاواریان لیبکات و داوای یارمه‌تیا لیبکات ﴿سَنَعُ الزَّيْنَةَ﴾ واته: ئیمه‌ش بانگی فریشته‌ی زه‌بر به‌ده‌ست ده‌که‌ین. که فریشته‌کانی سزا دانن، تا بزنانن کێ سه‌رکه‌وتوه‌! کۆمه‌لی ئیمه‌لی یا کۆمه‌لی ئەو؟ بوخاری پڕوایه‌تی کردوه له‌ بینو عه‌باسه‌وه ئەلئیت: ئەبو جه‌هل ووتی: ئەگه‌ر موحه‌مه‌دم بینی نوێژی کرد له‌ که‌عه‌دا پنده‌خه‌مه سه‌ر ملی. ئەو هه‌واله‌ گه‌پشته پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی: ئەگه‌ر وا بکات فریشته‌کان ئەیگرن و ئەپه‌ین. هه‌روه‌ها ئیبنو جه‌ریریش پڕوایه‌تی کردوه ئەلئیت: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) نوێژی ئەکرد له‌ مه‌قامدا، ئەبو جه‌هل تته‌په‌ری به‌ لایدا و ووتی: ئەی موحه‌مه‌د پیم نه‌وتی واز بینه‌ له‌م نوێزه؟ هه‌ر شه‌ی لیکرد. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) پقی لێی هه‌لساو توپه‌بوو لێی، ئەبو جه‌هل ووتی: ئەی موحه‌مه‌د به‌ چ شتی تۆ هه‌ر شه‌ له‌ من ده‌که‌ی؟ سویند به‌ خوا په‌ری ئەو شیوه‌ هۆز و به‌ره‌م هه‌یه، خودا ئەم ئایه‌ته‌ی ناره‌ده خواره‌وه: ﴿فَلْيَعْزُ نَاصِيَةٌ﴾ (۷) سَنَعُ الزَّيْنَةَ ﴿ئیبنو عه‌باس ئەلئیت: ئەگه‌ر ئەبو جه‌هل بانگی هاوڕێکانی بکاردایه فریشته‌ی سزادان له‌و کاته‌دا ئەیان گرت سزایان ئەدا. تیرمزی ئەلئیت: ئەم فه‌رموده‌یه چاک و سه‌حیحه. ئیبنو جه‌ریر پڕوایه‌تی کردوه له‌ ئەبو هوره‌یره‌وه ئەلئیت: ئەبو جه‌هل ووتی: ناخۆ موحه‌مه‌د له‌ناو ئیوه‌دا ناوچاوی دا به‌ خۆله‌وه؟ مه‌به‌ستی نوێژکردنی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌ که‌عه‌دا، ئەلئین: به‌ئێ. ئەبو هوره‌یره ئەلئیت: ئەبو جه‌هل سویندی خوارد به‌ لات و عوزا، ئەگه‌ر جارێکی تر ببینم نوێژ بکات پێ ئه‌خه‌مه سه‌ر ملی و ده‌م و چاوی پڕ ئەکه‌م له‌ خۆل، هات بۆ لای پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) که پینخاته سه‌ر ملی، ئەبو هوره‌یره ئەلئیت: ئەوه‌ی که چاره‌پوانیان نه‌ده‌کرد له‌ ئەبو جه‌هل ئەوه‌ بوو پاشه‌و پاش ئەگه‌ر پابه‌وه به‌ره‌و دوو له‌ ده‌ستی ئەدایه به‌رده‌می خۆی. ئەبو هوره‌یره ئەلئیت: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی: ئەگه‌ر نزیک ببوایه‌ته‌وه لیم فریشته‌کان ئەیان برد به‌ پارچه‌ پارچه‌ کراوی. ئەلئیت: ئەوه‌بوو خودا ئەم ئایه‌تانه‌ی ناره‌ده خواره‌وه، جا ئیتر نازانم له‌ فه‌رموده‌که‌ی ئەبو هوره‌یره‌وه دایه یان نا: ﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّا﴾ تا

کتابی سوره که. نه حمدی کوی حنبل و نه سانی و نبینو نبی حاتم فرموده که یان ربوایت کردوه.

لَدَانَهُ وَهِيَ كَبُورٌ يَبْفَعُهُمْ (سوره قیام)

خودای گوره نه فرمویت: ﴿كَلَّا لَا تُلْعَبُ وَاسْجُدْ وَقْتَرِبْ﴾ واته: نه خیریه گوی ی نه که سانه مه که، وه کورنوش بهره له خوانزیک بکه وهره وه. یانی: نهی موحه مد (سوره قیام) به گوی مه که له سر نه وهی که ناهیلی بهره وام بیت له سر خواناسی زیاتر کردن، نوژ بکه له هر شوینی بیت خوشه گوی مه ده ری چونکه خوا پاریزه رو یارمه تی دهرته وه هر نه و تپاریزی له خه لکی ﴿وَاسْجُدْ وَقْتَرِبْ﴾ وه که نه وهی له صه حیجی موسلیعدا نوسراوه له نه بو صالحه وه نه ویش له نه بو هوره یره وه که پیغه مبر (سوره قیام) فرموویته: نیک ترینی بنده له په روه ردگاریه وه نه کاته یه که سوژده نه بات، که وایه زرد بلالینه وه. هروه ها له پیشه وه باس کرا که پیغه مبر (سوره قیام) سوجهی نه بر له کاتی خویندنی سوره تی: ﴿إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ - أقرأ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾.

سوره قی (القدر)

له مه که کدا هاتووه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿۱﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿۲﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿۳﴾ نَزَّلَ الْمَلَكُ الْكَلِمَةَ ﴿۴﴾ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿۵﴾ سَلَّمَ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿۶﴾﴾

پیزو چاکه ی شهوی هره به پیز (لیله القدر)

فرموویته که قورنای له شهوی هره به پیزدا ناردو ته خواره وه که شهویکی زرد پیزوه و خوی گوره له باره یه وه نه فرمویت: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ واته: به راستی نیمه نه م قورنانه مان له شهویکی پیزدا ناردو ته خواره وه. نه ویش شهوی قهره له مانگی په مه زاندا بووه، وه که له شوینی ترده فرموویته: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾ واته: مانگی په مه زان مانگیکه قورنای تیدا نیردراوه ته خواره وه، نبینو عه باس و که سانی تریش وتویانه: خودا قورنای نارد خوار له له و حال محفوزه وه بقی بهیت العزه له ناسمانی دنیا، دوی نه وه به پی پوداوه کان بهش بهش هاته خواره وه له ماوهی بیست و سی سالدا بقی پیغه مبر (سوره قیام) خودای گوره نه فرمویت: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ واته: بیگومان نیمه قورنایمان نارد خواره وه له شهویکی به فیه و به پیزدا، پاشان خوی

گوره زدر به گرنگ باسی شوی قدر نکات، وه تاییه تمندی نکات به هاتنه خواره وهی قورئان
 تیایدا، وهک نه فرمویت: ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ﴾ واته: تو چوزانیت که شوی به فو پرو پیز جیبه ﴿لَيْلَةُ
 الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ واته: شوی به فو پرو پیز چاکتره له هزار مانگ. نیمای نه حمد پویایه تی
 کردووه له نبو هورهیره وه نه لیت: کاتی په مه زمان هات پیغه مبهرا ﴿سوره﴾ فرموی: مانگی په مه زانتان
 بق هات، مانگیکی زدر پیروزه، خودا پزوه کهی فو ز کردووه له سرتان، ده رگاکانی به هشتی تییدا
 کراوه توه، ده رگاکانی نوزده خی تییدا داخراوه و شیتانه کانی تییدا زنجیر کراوه، شوکی تاییه چاکتره
 له هزار مانگ، هر که سی له چاکه ی بیبهش بیت به راستی بیبه شه. نه سائیش پویایه تی کردووه. له بهر
 شهوی شوی قدر خوا پرستی تیایدا به نه اندازه ی هزار مانگ خوا پرستیبه. له هر دوو
 سهیحه که دا هاتووه له نبو هورهیره وه که پیغه مبهرا ﴿سوره﴾ فرمویت: هر که سی شوی قدر
 هستی زیندوی بکاته وه به باوه په وه به ته مای پاداشت بیت له سوری، خوا له هموو تاوانه کانی
 پیشتری خوش نه بیت.

دابہ زینی فریشته کان و بریار دان له سهر هموو چاکه یهک له شوی قدر دا

خوای گوره نه فرمویت: ﴿نَزَّلَ الْمَلَكُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ﴾ واته: له و شوه دا
 فریشته و جو بره نیلش له ناویاندا دینه خواره وه به فرمانی په روه رگاریان له هموو کارو باریکدا.
 یانی: دابہ زینی فریشته کان زدر نه بیت له و شوه دا له بهر چاکه و بهر که تی نه و شوه، فریشته کان
 داده به زن له که ل دابہ زینی نه و بهر کهک و بهر بیانه ی خودا و وه هوره ها له که ل خویندنی قورئاندا و
 دهوری نه و نه لقانوش نه دن که یادی خوا نه کن، فریشته کان بالیان پانه خن بق نه و که سانه ی که
 زانست نه خویندن و به دل به نوایدا نه که پین و پیزی لی نه گرن. به لام له مانا کردنی (روح) دا و تراوه:
 مه به ست پتی لیره دا جو بره نیله (علیه سلام) نه مپیش عهقی تاییه ته بوسه عهقی گشتی. خوا
 نه فرمویت: ﴿مِنْ كُلِّ أَمْرٍ﴾ مواهید نه لیت: نه و شوه هموو کارو باریک بی زیان ته واو نه بیت،
 سه عیدی کوپی مه نصویش نه لیت: عیسی ی کوپی یونس له نه عمه شوه و نه ویش له مواهیده وه
 نه یگوزیتوه که فرمویت: ﴿سَلَّمَ﴾ یانی: نه و شوه پره له سلامه تی و شیتان ناتانیت کاری
 خرابی تییدا نه دجام بدات یان خرابه و نازار بخولقتینی، قتاده و جگه له نه ویش نه لیت: بریار له سهر
 کارو بره کان نه دریت و بزق و نه جه له کانی تییدایاری نه کریت وهک خوای گوره نه فرمویت: ﴿فِيهَا
 يُفَرِّقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾ یانی: له و شوه دا هموو کارو باره پرداناییه کان له به کتری جیا نه کریته وه. وه
 نه فرمویت: ﴿سَلَّمَ﴾ حَقِّ مَطْلَعِ الْفَجْرِ سه عیدی کوپی مه نصویش نه لیت: هه شیمی کوپی نیسحاق له

شعبیه و نه گپرتتوره له تفیسری ئم ئایه‌تدا ئه‌لئیت: سه‌لام کردنی فریشته‌کانه بۆ خه‌لکی ناو مزگه‌وته‌کان له‌شهوێ قه‌رددا تا سپی‌ده‌ی به‌یانی. قه‌تاده و ئیبنو زه‌ید ئه‌لئین: ﴿سَلِّمْهُ﴾ یانی: ئه‌و شه‌وه‌ه‌مووی چاکه و ئازاره‌ی تیا نیه تا سپی‌ده‌ی به‌یانی.

دیاری کردنی شه‌وی قه‌درو نیشانه‌کانی

ئو فرموده‌یه‌ی که نیمامی ئه‌حمه‌د رپوایه‌تی کردوو پشنگیری دیاری کردنی شه‌وی قه‌در ئه‌کات له‌ عوباده‌ی کورپی صامته‌وه ئه‌یگپرتتوره که پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرموویه‌تی: شه‌وی قه‌در له‌ ده‌پۆزی دواییدایه، هه‌رکه‌سێ به‌ نیازی عیباده‌ت کردنه‌وه زیندوی بکاته‌وه خودا له‌تاوانی پێشوو پاشیشی خوش ده‌بیت، ئه‌و شه‌وه‌ شه‌ویکی تاکه تۆیه یا حه‌وته یا پینچه یا سێیه یا کۆتا شه‌وه، هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرموویه‌تی: نیشانه‌ی شه‌وی قه‌در شه‌ویکی پاک و پوناکه، وه‌ک ئه‌وه‌ی که مانگی چواره‌ی تیا بێ، پاک و پوناک و ئارامه، نه‌ سارده و نه‌ گه‌رمه، هیچ ئه‌ستیره‌یه‌ک بۆی نیه تا به‌یانی شه‌یتانه‌کان ر‌او بنین. وه‌ له‌ نیشانه‌ی ئه‌و شه‌وه‌ خۆر به‌یانیه‌که‌ی ر‌ێک دیته‌ ده‌روه‌ه و تیشکی نیه وه‌ک مانگی شه‌وی چواره‌ی وایه و شه‌یتان بۆی نیه له‌و کاته‌دا له‌گه‌گ‌ل خۆر بێته‌ ده‌ر. وه‌ ئم فرموده‌یه ئیسناده‌که‌ی چاکه، به‌لام له‌ مه‌تنه‌که‌یا غه‌رابه‌تی هه‌یه، وه‌ له‌ هه‌ندێ ده‌سته‌ وازه‌یدا نه‌کاره‌ت هه‌یه. ئه‌بو داود له‌ سونه‌نه‌که‌یدا سه‌ر باسیکی هه‌تاه‌ه که ده‌لئیت: (بیان ان لیله فی کل رمضان)، یانی: شه‌وی قه‌در له‌ ناو هه‌موو ر‌ه‌مه‌زاندایه. پاشان رپوایه‌تی کردوو له‌ عه‌بدلای کورپی عومه‌روه‌ که ئه‌لئیت: پرسیار کرا له‌ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌باره‌ی شه‌وی قه‌دره‌وه‌منیش گویم لیبو فرموی: شه‌وی قه‌در له‌هه‌موو ر‌ه‌مه‌زانیکه‌دايه. ئم فرموده‌یه‌ پیاوانی ناو سه‌نه‌ده‌که‌ی هه‌موو جیی برون، ئه‌وه‌ نه‌بێ ئه‌بو داود ئه‌لئیت: شوعبه و سوفیان رپوایه‌تیاں کردوو له‌ ئه‌بو ئیسه‌حاقه‌وه و هه‌ردوکیان به‌ مه‌وقوفی هه‌تاه‌وانه. له‌ ئه‌بو سه‌عیدێ خودریشه‌وه رپوایه‌ت کراوه که ئه‌لئیت: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ئیعتیکافی کرد له‌ ده‌یه‌می یه‌که‌می ر‌ه‌مه‌زاندایه و ئیتمه‌ش ئیعتیکافمان کرد، جوهره‌ئیل هاته‌ لای و فرموی: ئه‌وه‌ی تۆ به‌ شوینیا ده‌گه‌رئێ له‌ پێشه‌وه‌یه. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌ پاشاندا ده‌یه‌می ناوه‌راست ئیعتیکافی کرد ئیتمه‌ش هه‌ر له‌ خزمه‌تیدا بووین، دووباره‌ جوهره‌ئیل هاته‌ لای و فرموی: ئه‌وه‌ی تۆ به‌ شوینیدا ده‌گه‌رئێ له‌ پێشته‌وه‌یه، پاشان پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) به‌یانی بیستم ر‌ۆژ هه‌لسا و ووتاریکی داو فرموی: هه‌رکه‌سێ له‌گه‌گ‌ل من ئیعتیکافی کردبوو با بگه‌رپتتوره، من شه‌وی قه‌درم بینی، یانی: له‌ خودا، له‌ بیرم براهیه‌وه، ئه‌و شه‌وه‌ له‌ ده‌یه‌می کۆتایی ر‌ه‌مه‌زاندایه له‌ تاکه‌ کانیدا، وام ئه‌بینی که سوژده‌ له‌ ناو قوربو ئاودا نه‌بم. سه‌ریانی مزگه‌وته‌که‌ ئه‌وکاته‌ به‌ پوشی دارخوما سه‌ری گه‌رابوو، هه‌چمان له‌ ئاسماندا نه‌هه‌بینی، له‌ پ‌ر پارچه‌ هه‌ورێکی بچوک هات و باران ده‌ستی پیکرد، پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) نوێژی پیکردین، له‌ ئیچاوانی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) شوینێ قوربو ئاوم بینی وه‌ک ته‌سدیقیک بۆ خه‌و بینینه‌که‌ی. له‌ ووتیه‌کی

تردا نه فرموی: نومه له بهیانی بیست و یه کی پرمه زاندا بوو. وه له هر دوو سه حیحه که دا نهم فرموده یان هیناوه. نیمان شافیعی نه لیت: نهم فرموده یه راسترین پیوایه ته. هندیکیش وتویانه: شوی قدر له بیست و سبی پرمه زاندا به به لگی نه و فرموده یه یه عبداللهی کوری نونیس که له سه حیچی مسلیما هاتووه. وه و تراوه: له شوی بیست و پینجایه به به لگی نه و حدیسه ی که بوخاری پیوایه تی کردوه له عبداللهی کوری عه باسه وه که پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی: بگ پین به شوینیدا له ده همی کوتایی پرمه زاندا له و بیست و نویی که ماوه، له بیست و حوته ی که ماوه، له بیست و پینجی که ماوه. زور که س له زانایان به شوه تاکه کان مانایان کردوه، نهمش دیارترو به ناو بانگ تره. وه دیسان و تراوه: نه و شوه شوی بیست و حوته. له بر نه و ی که موسلیم پیوایه تی کردوه له سه حیحه که یا له نوبی کوری که عبه وه نوبیش له پیغه مبه ر وه (ﷺ) نه و شوه شوی بیست و حوته وه نیمان نهمه پیوایه تی کردوه له زپروه که نه ل: پرسیارم کرد له نوبی کوری که عب و تم: نه ی نه بو موزیر نینبو مسعودی برات نه لیت: هر که سیک به دریزایی سالیک هه لسی بؤ شو نوپژ شوی قدری دست نه که وی، نوبی فرموی: پرحمته تی خوا له عبداللهی کوری مسعود باشه خؤ نه زانی شوی قدر له پرمه زاندا یه و له شوی بیست و حوته شیدا یه، پاشان سویندی خوارد له سهر نه و مه سه له یه: منیش وتم نه وه چون نه زانن؟ ووتی: به نیشانه یان به و به لگیه دا که هه ولمان پیدراوه، نه و پژه که هه لدی تیشکی نیه مه به سستی خوره، موسلیم پیوایه تی کردوه. وه هه روه ها وتویانه: نهم شوی قدره له شوی بیست و نؤدایه، نیمان نهمه پیوایه تی کردوه له عوباده ی کوری سامتوه: که پرسیار ی کردوله پیغه مبه ر (ﷺ) ده رباری شوی قدر، پیغه مبه ریش (ﷺ) فرمویه تی: له پرمه زاندا یه له ده پژهی دایدا بؤی بگ پین، نه و شوه له شوه تاکه کانی بیست و یه ک یا بیست و سی یا بیست و پینج یا بیست و حوت یا کوتا ترین شوه دایه. وه دیسان نیمان نهمه پیوایه تی کردوه له نه بو هوره یروه که پیغه مبه ر (ﷺ) فرمویه تی له باره ی شوی قدره وه: شوی قدر یا له شوی بیت و حوته یا له شوی بیست و نؤدایه، وه ژماره ی فریشته کان له و شوه دا له سهر زه میندا زیاترین له زیخ و چه ی دنیا. نهم حدیسه ته نیا نهمه پیوایه تی کردوه وه سه نه ده که شی خراپ نیه. ترمزیش له نه بی قه لاده وه پیوایه تی کردوه که (لیل) القدر به ناو شوه کانی ده یه می کوتایدا دیت و ده چیت، نهم قسه یه به ده ق مالیک و سه وری و نهمه پیوایه تی کردوه که سانی تریش دانیان پیا ناوه و فرمویانه. وه له شافیعی شوه نهم قسه یه پیوایه ت کراوه و قازی لئی وه رگرتوه، نهمه ش پیده چیت و بیت. خودایش باشر نه زانی.

نزاكانى ناوشهوى قه در

پارپانه وهى زؤر له هه موو كاتيكدا سونه ت و چا كه، له مانگى په مه زاندا زياترو زياتر، وه له دهه وهى كزتاىي په مه زاندا زؤر زياتر و له شه وه تا كه كاندا له هه مووى باشته وه چا كتره. شه وه شه نم پارپانه وه به بكرىت: (اللهم انك عفو تحب العفو فاعف عنى)، واته: شهى خودايه تو لىبورده يت و لىبورده نت پىخوشه، لىم ببوره. نىمامى شه حمده پىوايه تى كردوه له عانىشه وه شه لىت: شهى پىغه مبه رى خوا (ﷻ) شه گهر پىكه وتى شهوى قه درم كردچؤن پىاپىمه وه؟ فه رموى بلئ: (اللهم انك عفو تحب العفو فاعف عنى)، يانى: شهى خواى خؤشه ويست تو لىبورده يت و خؤشت له لىبورده ن دىت، دهى لىم ببوره. تىرمىزى و نه سائى و نىبنو ماچه پىوايه تىان كردوه. تىرمىزى شه لىت: شه مه فه رموده به كى حه سه ن و صه حىچه حاكم له موسته دره كه كه پدا هىئاويه تى شه لىت: شه مه له سه ر شه رتى شه يه خىن فه رموده به كى صه حىچه. هه روه ها نه سائىش پىوايه تى كردوه.

سوره تى (البينه)

له مه دىنه داها تو وه ته خواروه

پىغه مبه رى خوا (ﷻ) چارىكيان شه سوره تهى خويندوه به سه ر نوبهى كورى كه عبدا نىمامى شه حمده له شه سهى كورپى مالكه وه رىوايه تى كردوه شه لئ: پىغه مبه ر (ﷻ) فه رموى شهى به نوبهى كورپى كه عب: (خودا فه رمانى پىداوم ﴿لَرَىٰ كُنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ به سه رتا بخوئىم، كه عب وتى: لاي تو ناوى برده؟ پىغه مبه ر (ﷻ) فه رموى: به لئ، نوبهى ده ستى كرده گريان! بوخارى و موسلىم و تىرمىزى و نه سائى له فه رمودهى شوعه بيه وه به م شىوه به رىوايه تىان كردوه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿لَرَىٰ كُنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفِكِينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ۝۱ رَسُوْلٌ مِّنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ۝۲ فِيهَا كُتِبَ قِيَمَةٌ ۝۳ وَمَا نَفَرَقَ الَّذِينَ أُوْتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِمَّا جَاءَهُمْ الْبَيِّنَةُ ۝۴ وَمَا أُمْرًا إِلَّا لَعِبْدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُفَافَةً وَيُعْمِلُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ۝۵﴾

باسى حالى خوا نه ناسان چ خاومن كتيبه كان و چ بتپه رسته كان

خاومن كتيبه كان برىتىن له گاورو جوله كه. بتپه رستائىش برىتىن له دارو به رده په رست و ناگر په رست له عه ره بو فارسه كان. خوداى مه زن ده فه رموىت: ﴿لَرَىٰ كُنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفِكِينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ واته: شه وانهى كه بىبىرو بوون له خاومن نامه و بتپه رستان ده ستىان هه لئه گرت له و بىبىرو بيه تا نىشانه رونه كه يان بق هات. مواهيد شه لئ: ﴿مُنْفِكِينَ﴾ واته:

وازیان نہ ہینا تا راستیان بقر پون بوہوہ، قہ تادہش ہروا نہ لیت ﴿حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ یانی: نہ م
 قورنانه، بقیہ خوی گہورہ دہ فرمویت: ﴿لَا يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى
 تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ پاشان مانای ﴿الْبَيِّنَةُ﴾ ی بہم نایہ تہ رون کردہوہ ﴿رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يُلَاقُوا صُحُفًا مَطَهَّرَةً﴾ واتہ:
 کہ ئویش پیغمبریکہ لہ لایہن خواوہ پہ یامیکی پاکیان بہ سہردا دہ خوینیتتہوہ. یانی: موحمہ د
 ﴿صَفْحَاتٍ﴾ نہوہی دہ یخوینیتتہوہ لہ قورنانی پیرؤز نہوہیہ کہ نوسراوہ تہوہ لہ مہ لئی ئوہ علاو لہ چہند
 پہرہ یکہ پاکڑدایہ، وک خودای گہورہ لہ سورہ تیکی تردا دہ فرمویت: ﴿فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ﴿۱۷﴾ تَرَفُّوعَةٍ
 مُّطَهَّرَةٍ ﴿۱۸﴾ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ﴾ واتہ: کہ ئوہ رینمونیانہش نوسراوہ تہوہ لہ چہند پہرہ یکہ ہیژای پایہ بلندی
 پاک، کہ بہدست نوینہرانی بہ پیزی خیر خواوہن. وہ نہ فرمویت: ﴿فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ﴾ واتہ: کہ
 تیایانیہ چہند نوسراوہ (سورہت) یکی بہ نرخ، ئینو جہرید نہ لیت: یانی: لہ نوسراوہ پاکڑہ کاندلہ
 لایہن خودای مہزنوہ نوسراوہ زؤر بہ نرخ، پڑک و راست و ہیچ ہلہ یکہ تیا نیبہ، چونکہ لہ لایہن
 خوی گہورہ ہاتوہ.

ناکوکی دوی ہاتنی بہ لگہی روون و زانیاری رویدا

خوی گہورہ دہ فرمویت: ﴿وَمَا نَفَرَقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ﴾ واتہ: وہ
 جیانہ بوونہوہ ئوانہی کہ پہ یامیان بق ہاتبو دوی ئوہ نہ بی کہ نیشانہ روونہ کہ یان بڑہات، کہ
 پیغمبرہی ئیسلا مہ ئم نایہ تہ وک ئم فرمودہیہ کہ دہ فرمویت: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا
 وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ واتہ: بہ وینہی ئوانہ مہ بن کہ ہش بہش و
 جیاواز بون لہ پاش ئو بہ لگانہی بڑیان ہات، وہ ئوانہ سزایہ کی گہورہ یان بق ہہیہ. وک لہ م
 فرمودہیہ دا ریوایہت کراوہ لہ چہند پڑگاہیہ کہوہ: جولہ کہ کان ناکوک بون و بوونہ حہ فتاویہ کڑمہ ل،
 گاورہ کان ناکوک بوون و بوونہ حہ فتاویہ دوو کڑمہ ل، وہ بہم زوانہ ئم ئوممہ تہش ئہ بن بہ حہ فتاویہ سی
 کڑمہ ل، مہرہ مویان لہ ناگردان تہنہا یہ کیکیان نہ بیت، وتیان: ئوانہ کین نہی پیغمبرہی
 خوا ﴿صَلَاتٍ﴾؟ فرموی: ئوہی من و ماوہ لہ کانم لہ سہرینی.

فرمانی خودا ئوہ بووہ کہ دلپاک و دلسوڑ بن بہرانبہر بہ دینی ئوہ

خودای مہزن دہ فرمویت: ﴿وَمَا أَمْرًا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
 الزَّكَاةَ وَذَكَرُوا دِينَ الْقِيمَةِ﴾ واتہ: لہ گہ ل ئوہ شدا کہ فرمانیان پی نہ درابو مہ گہر نہوہی بہرستشی
 خودا بکن بہ دلسوڑی و ملکہچی بق بکن و خویمان بہ دور بگرن لہ ہممو بیرو باوہ پیکہ خوارو ختیج

وه نويژ بكن و زكات بدن، نه ميه ناينى راست. نه م نايه ته وه نه م نايه ته يه كه نه فرمويت:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الصَّلٰطَةَ﴾ واته: سويند به خوا له ناو

هه موو گه ل و نومه تيكد ا پيغه مبريكنان نار دوه بؤنه وهى ته نها خوا بپرستى و دركه ونه وه له پرستنى هه ر پرستراويكى تر. له پيشه وه به دريژى باسى (الحنيف) كراوه له سوره تى نه نامدا

ليزه دا دو باره كردنه وهى زياده و پيويست ناكات ﴿رَبُّيْمُوا الصَّلٰوةَ﴾ نويژيش بكن كه به پيژتري

خواب رستيه به له ش بكرت، ﴿وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ﴾ زه كاتيش بدن كه نه ويش چا كه كردنه له گه ل هه زارو

نه داراندا، ﴿وَذٰلِكَ يَنْزِيلُ الْقِيَمَةِ﴾ كه نه م دينى راست و دروسته يا نومه تيكي ريك و مامناو ندييه.

﴿إِنَّ الدِّينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتٰبِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خٰلِدِينَ فِيهَا أُولٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾ ٦ إِنَّ الدِّينَ

ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ أُولٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾ جَزَأُوهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِينَ

فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

باسى خراپترين كه س و چاكتري كه س و باسى پاداشته كانيان

خواى كه وره ده فرمويت: ﴿إِنَّ الدِّينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتٰبِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خٰلِدِينَ فِيهَا أُولٰٓئِكَ

هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾ واته: بيگومان نه وانهى كه بيبرابون له خاوهن په يام و بپرسته كان له ناگرى

دوزه خدان تييدا ده ميتنه وه به نيچگارى، نا نه وانه خراپترينى هه موو دروستكراويكن، خودا باسى

پاشه پيژى نه و به دفرانه ده كات له خوا نه ناسانى نه هلى كتيب و بپرستان كه دزايه تى نه و كتيبانهى

خودا ده كه ن كه دابه زينو او وه نه و پيغه مبرانهى كه نيزاون، نه وانه له پيژى قيامه تدا له ناو ناگرى

جهه نه مدان تا هه تايه، يانى تييدا ده ميتنه وه و درناچن تييدا و له ناو ناچن، ﴿أُولٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾

يانى: خراپترين كه سن كه وه ديهيتراون، دواى نه مه خواى كه وره ده فرمويت: ﴿إِنَّ الدِّينَ كَفَرُوا

وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ أُولٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾ واته: به پاستى نه وانهى كه برويان هيئاو كرده وه چا كه كان

نه كه ن نا نه وانه چاكتري هه موو دروستكراويكن. دواى نه وه خودا باسى پياو چاكيكمان بؤ ده كات

نه وانهى كه به دل خاوه نباوه و بن و به نه دنامه كانى له شيان ره وشت باشن، نه وانه باشترينى كه سن. نه بو

موره يره و ده سته يه كه له زانايان نه م نايه ته نه كه نه به لگه له سه ر به پيژى خاوه نباوه پانى ناو مرؤ ف

له چاو فريشته كاندا. وه ك خوا كه وره ده فرمويت: ﴿جَزَأُوهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ

خٰلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ﴾ واته: پاداشتى نه وانه لاي په روه ردگاريان

به‌هشتانیکه جیی دانیشتر و مانه‌وی همه‌میشه‌یی، پویاره‌کان به ژیریندا ده‌پوات، ده‌میتنه‌وه تئیدا به نیجگاری، خوا لییان رازی بووه، ئەوان له خوا رازی بوون، ئەمە بۆ که سیک له خوا بترسی ﴿جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ یانی: پاداشتیان له پۆژی قیامت دا بریتی یه له ﴿جَنَّتْ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾ یانی: بیتکه‌م و کورپی و کورتایی هاتن پیوه سه‌رگه‌رمن ﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ خوا له‌وان رازیو ئەوانیش له خوا رازین، یانی: پله‌ی په‌زامه‌ندی خودا لای ئەوان به‌رزتر و گه‌وره‌تره له‌وه‌ی پئی داون له‌و خوشیه نه‌بپاوه‌یه ﴿وَرَضُوا عَنْهُ﴾ له‌وه‌ی که پئی به‌خشیون له‌و هه‌موو پیزه زۆره، وه ئەفهرمویت: ﴿ذَلِكَ لِمَنْ حَسِبَ رَبَّهُ﴾ واته: ئەم پاداشته دانراوه بۆ که سیک له خوا ترساوه به پاستی و په‌رستویه‌تی، و به‌ندایه‌تی کردووه، وه‌ک ئەوه‌ی ئەیبینی و زانیویه‌تی ئەو خودا نابینی به‌لام خودا ئەو ده‌بینی. نیعمای ئەحمەد پویایه‌تی کردووه له ئەبو هوره‌یره‌وه ئەلئیت: پیغه‌مبەر (ﷺ) فەرموویه‌تی: ئایا هه‌والتان پئی بده‌م کئی چاکترین که‌سه؟ وتیان: به‌لئێ ئەی پیغه‌مبەری خودا (ﷺ)! فەرمووی: پیاویکه په‌شمه‌ی ئەسه‌پکی ده‌گرئ له رێگای خودا و هه‌رکاتی هاوار کرا سواری ئەسه‌پکه‌ی ده‌بیئت بۆ غه‌زا، ئایا هه‌والتان بده‌می کئی دوا‌ی ئەو باشترین که‌سه؟ وتیان: به‌لئێ ئەی پیغه‌مبەری خودا (ﷺ)! فەرمووی: پیاویکه هه‌ندئ مه‌رو مالائی هه‌یه‌و نوژی خۆی ئەکات و زه‌کاتی خۆی ئەدات، ئایا هه‌والتان بده‌می خراپترین که‌س کئیه؟ وتیان: به‌لئێ، فەرمووی: ئەو که‌سه‌یه که به‌ناوی خواوه داوای شتی لی ئەکری، که‌چی ئەو له‌به‌ر ناوی خوا نایه‌خشی.

سوره‌تی (الزلزله)

له‌مه‌که‌دا هاتووه‌ته‌ خوارموه

ریزی سوره‌تی (الزلزله)

نیعمای ئەحمەد پویایه‌تی کردووه له‌عبداللای کورپی عه‌مه‌روه ئەلئیت: پیاویکه هاته لای پیغه‌مبەر (ﷺ) وتی: ئەی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) بۆم دیاری بکه قورئان چۆن بخوینم؟ فەرمووی پئی: سئ سوره‌ت له‌وانه بخوینه که به (الر) ده‌ست پئده‌که‌ن، پیاوه‌که به پیغه‌مبەری (ﷺ) وت: من پۆشتوم به‌سالار توانای دلم نه‌ماوه و زمانیشم ئەستور بووه) فەرمووی: (که‌واته فه‌خواه‌ن حامیمه‌کان بخوینه) پیاوه‌که قسه‌که‌ی یه‌که‌مجاری دو‌باره کرده‌وه پیغه‌مبەر (ﷺ) فەرمووی: سیان له‌موسه‌بیحات، ئەوانه‌ی به (یسبح یان سبح لله) ده‌ست پئده‌که‌ن. کابرا چی وتبوو دیسان وتیه‌وه، پیاوه‌که وتی: ئەی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) سوره‌تیکم بۆ دیاری بکه که هه‌مووی تئیدا بیئت، پیغه‌مبەر (ﷺ) ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ ی پئی خویند تا ته‌واوی کرد، پیاوه‌که وتی: سویند به‌و که‌سه‌ی تۆی نارووه به پیغه‌مبەرتی به‌راستی ئیتر هیچی لی زیاد ناکه‌م، دوا‌ی ئەوه پیاوه‌که پۆیشته

پیغمبر (ﷺ) فرمودی: سرفراز بوئو ئه‌و پیاوه بچکزه سرفرازبوئو ئه‌و پیاوه بچکزه، پیاوه‌که م بق بانگ بگه‌نوه، که هیتایانه‌وه پیغمبر (ﷺ) پئی فرموی: فرمائی نه‌وه‌شم پیکراوه که پؤزی قوریان گوره پایگرم و خواش کردویه‌تی به جه‌ژنی ئه‌م نوممه‌ته. پیاوه‌که وتی: نه‌ی پیغمبر (ﷺ) نایا نه‌گر جگه له نازهلئیکی شیرده‌ر هیچی تر رشک نه‌بم نه‌توانم بیکه‌مه قوریانی؟ پیغمبر (ﷺ) فرموی: نه‌خیر، به‌لام له و پؤزه‌دا له مووی سهرت لابه‌و له نینۆکه‌کانت بکه‌و سمیلت کورت بکه‌روه و توکی عانه‌ت بتاشه، نه‌گر وا بکه‌ی قوریانیکی ته‌واوه بۆت له‌لای خوا. نه‌بو داوئو نه‌سانی هیتایانه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ ۱ ﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ ۲ ﴿وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا﴾ ۳ ﴿يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا﴾ ۴ ﴿إِنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا﴾ ۵ ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشُنَاءًا لِّبُرُؤِ أَعْمَلِهِمْ﴾ ۶ ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ ۷ ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ ۸

پۆزی قیامه‌ت و حالی زه‌مین و خه‌لکی له‌و پؤزه‌دا

خوای گوره ده‌فرمویت: ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ واته: کاتیك زه‌وی هاته له‌رزه به‌له‌رزینی خۆی. ئیبن و عباس نه‌لئت: زه‌وی له‌بنه‌وه ده‌ستی کرد به‌ جولان ﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ واته: وه زه‌وی هه‌رچی شتی قورس و گرانی ناوی هه‌یه هه‌مووی فێدایه‌ ده‌روه. یانی: هه‌رچی مردووی تیدا بوو ده‌ری خست. زۆر که‌س له‌ پێشینیانی ئه‌م ئوومه‌ته ووتویانه: ئه‌مه وه‌ک ئه‌م فرموده‌یه‌ی خودا وایه که نه‌فرمویت: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ آتِقُورًا رَبِّكُمْ﴾ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ واته: نه‌ی خه‌لکینه! بترسن له‌ سزای په‌روه‌ردگارتان چونکه به‌پاستی بومه له‌رزهی قیامه‌ت شتیکی زۆر گوره وکاره‌ساتیکی سامناکه. وه هه‌روه‌ها ئه‌م نایه‌ته‌یی تریش وایه که نه‌فرمویت: ﴿وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ﴾ ۳ ﴿وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ﴾ واته: وه ساتیک که زه‌وی پان کرایه‌وه و پاخرا، وه نه‌وه‌ی تیا بوو فێزی داوو هیچی له‌ناویدا نه‌ما. موسلیم له‌ سه‌حیحه‌که‌دا و له‌ نه‌بو هوره‌یره‌وه پریوایه‌تی کردوه و نه‌لئت: پیغمبر (ﷺ) فرموویه‌تی: زه‌مین هه‌ر چی تیدایه له‌ ئالتون و زیو و شتی به‌نرخ هه‌مووی هه‌لته‌هیتیه‌وه له‌ شیوه‌ی عمودا. که‌سی پیاو کوژ دیت و نه‌لئت: له‌سه‌ر ئه‌مه من خه‌لکم نه‌کوشت. که‌سی بێره‌حمیش که‌ وازی له‌ په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی هیتاوه دیت و نه‌لئت: من له‌سه‌ر ئه‌مه وازم له‌ خزمایه‌تی هیتا بوو، دز دیت و نه‌لئت: له‌سه‌ر ئه‌مه من ده‌ستم بړا، پاشان هه‌موو جیبیده‌هیلان و هیچی

لِي هَلْ نَاكِرُن. خَوای گوره ده فہر مویت: ﴿وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا﴾ واتہ: وہ نینسان لہو پڑوہدا دہ لیت: نہ وہ زہوی چی بہ تی؟ یانی: سہری سوہ نہ مینن و نارہ حہتہ، چونکہ نہم زہ مینہ کاتی خوی کیشوہ ریکی بہ نارام و ہستاو بوہ، نہو لہ سہری نشتہ چی بوہ، یانی: دونیاکہ گڑاوہ، واتہ: زہ مین نہ جوتن و ماترتہ لہرزہ، فہرمانی خودای بڑ ہاتوہو، نہوہی بڑی لہ ہپیار دراوہ بوہ لہرزہ توندہ کہ دہ بیت پوو بدات لیتی، پاشان نہوہی لہسکی دایہ لہ مردوو لہ پیشینہ کانہوہ تا دواہن کہ س فریتی نہدات، لہو کاتہ دایہ مروؤ نہ حہ پہ سیت لہوہی قہ مواہ و زہوی نہ گڑپیت بڑ زہ مین رکی تر و ناسمانہ کانیش بہ ہمان شیوہ، نہوسا ہموو دینتہ ہر بارہ گای خودای تاک و تہناو زال بہ سہر ہموو شتیک دا. خَوای گوره ده فہر مویت: ﴿يَوْمَئِذٍ نُخَبِّرُ أَخْبَارَهَا﴾ واتہ: لہو پڑوہدا زہوی دہنگ و باسی خوی دہ گڑپیتوہ، یانی: باسی نہو شتانہ نہ گڑپیتوہ کہ مروؤ لہ سہری نہنجامی داون نیمامی نہحمہد و ترمیزی و نہبو عبدالرحمنی نہسائی پوواہ تیان کردوہ لہ نہبو ہورہ ہرہوہ کہ نہ لیت: پیغہ مہر ﴿﴾ نہم نایہ تہی خویند: ﴿يَوْمَئِذٍ نُخَبِّرُ أَخْبَارَهَا﴾ فہر مووی: نایا نہزانن کامہ یہ بہ سہر ہاتہ کہی؟ ووتیان: خوداو پیغہ مہری خودا ﴿﴾ نہزانیت. فہر مووی: بہ سہر ہاتہ کہی نہوہ یہ شایہ تی نہدات لہ سہر ہموو بہندہ کان پیوا بیت یان نن کہ چی نہنجامداوہ لہ سہری، نہ لیت نہوہ و نہوہی کرد لہ فلانہ پڑو لہ فلانہ پڑو، نا نہوہ بہ سہر ہاتہ کہ یہ تی. پاشان تہرمیزی نہ لیت: نہمہ فہر موودہ یہ کی صہیح و غریبہ. وہ پاشان خودای گوره نہ فہر مویت: ﴿يَا أَيُّهَا رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا﴾ واتہ: کہ پہرہردگاری تر سروشتی بڑ کردوہ. بوخاری نہ لئ: (أوحى لها و أوحى إليها، ووحى لها، ووحى إليها) ہمووی یہ ک مانایہ یہ عنی: فہرمانی داوہ تی و بہ جیتی ہیناوہ، نین عہ باسیش نہ لیت: ﴿أَوْحَىٰ لَهَا﴾ یانی: أوحى إليها. زاہرہ کہی نہوہ یہ یانی پئی پئدا. شہ بیبی کوہی بہ شیر نہ لیت: لہ عیکریمہ وہ نہویش لہ نین و عہ باسہوہ: ﴿يَوْمَئِذٍ نُخَبِّرُ أَخْبَارَهَا﴾ یانی: پہرہردگاری پئی ووت: وا بلن، نہویش نہو قسہ یہی ووتوہ نہ لیت: ﴿أَوْحَىٰ لَهَا﴾ یانی: فہرمانی پئکرد. قورہزی نہ لیت: فہرمانی دا بہزہ مین لہت ببیت و لیمان جیاببیتوہ وہ پاشان خوا نہ فہر مویت: ﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ﴾ واتہ: لہو پڑوہدا خہ لکی دہردہ چن بہ پہراگہندہو پہشتیوی تا پاداشتی کردہوہی خویان نیشان بدرن. یانی: نہگہرینتوہ بہ پہرش و بلاوی لہو پڑوہدا، یانی: ہر یہ کی و بہ جوریک، یہ کن بہختہ و ہرہ و بہرہو بہ ہشت نہکہویتہ پئی و یہ کتکی تر بہد بہختہ و ہرہو جہہنم بہرینتہ کریت، سودی نہ لیت: ﴿أَشْتَاتًا﴾ یانی: دہستہ دہستہ و کڑمہل کڑمہل. وہ خودای گوره نہ فہر مویت:

﴿لِيُرَوْا أَعْمَلَهُمْ﴾ واته: تا پاداشتی کرده‌وی خویان نیشان بدری. یانی: بۆ ئەو‌وی بزائن و پاداشتی کرده‌وه‌کانی دونیایان وەرگرن له چاکه و له خراپه.

پاداشت له سه‌ر گه‌ردیله گه‌ردیله‌ی هه‌موو کرده‌وه‌یه‌ک

خودای گه‌وره‌نه‌فرمویت: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ واته: ئینجا هه‌رک‌سه‌ی به

ئەندازه‌ی هه‌ره ووردیله‌یه‌ک چاک‌ه‌ی کردبێ ده‌ی بینیت‌ه‌وه ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾

واته: وه هه‌ر که‌سیک به ئەندازه‌ی هه‌ره وردیله‌یه‌ک خراپ‌ه‌ی کردبێ ده‌ی بینیت‌ه‌وه. بوخاری رپوایه‌تی

کردوه له ئەبو هوره‌یره‌وه که پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرمویه‌تی: وولاغی سواری بۆ سێ شته: بۆ پیاوئ

ئەبیته پاداشت، بۆ پیاوئیک ئەبیته پۆشاک، بۆ یاوئیک ئەبیته تاوان، بۆ ئەو که‌سه‌ی که پاداشته‌ بۆی،

پیاوئیکه ناماده‌ی ئەکات بۆ جیهاد له پێی خودادا، په‌تی به‌ستنه‌وه‌که‌ی بۆ درێژ ده‌کات له

له‌وه‌رگایه‌کا یان له‌باخچه‌یه‌کا، هه‌رچی توش هات له‌و به‌ستنه‌وه‌یه‌دا له‌و له‌وه‌رگاوه‌دا باخچه‌دا خێره‌که‌ی

بۆ ئەوه. خۆ ئەگه‌ر گوریسه‌که‌ی بری و هاتو چۆی کرد به‌ناو له‌وه‌رگاکه‌دا پاشه‌پۆو جێ سمه‌کانی

هه‌موو خێرو بیزه‌ بۆی، وه ئەگه‌ر به‌لای رپواریکا تێپه‌ری له‌ ئاوه‌که‌ی خواریده‌وه مه‌به‌ستیشی نه‌بوو

ئاوی بدات ئەوه‌یش هه‌ر خێرو بیزه‌ بۆی، ئەوه بۆ ئەو پیاوه هه‌ر پاداشته، وه پیاوئ ئەو وولاغی

ناماده‌ کردوه بۆ ئەوه‌ی ده‌ری بخات بێنیاژه له‌خه‌لگی یان داوا له‌خه‌ک نه‌کات، به‌شی خوایشی له‌بیر

ناچیت وه‌ک سوار بوون یان سه‌رپه‌ین، ئەوه بۆ ئەو که‌سه ئەبیته پۆشاک، پیاوئیکیش پای گرتوه بۆ فیز

کردن و رپابازی و دزیایه‌تی کردن، ئەوا بۆی ئەبیته بار گرانی و تاوان. پاشان پرسیار کرا له

پێغه‌مبه‌ری(ﷺ) له‌ باره‌ی گریدرێژه‌وه فرموی: خودا هیچی له‌و باره‌یه‌وه نه‌ناردوه ته‌نها ئەم ئایه‌ته

نه‌بیته هه‌موو شتیکی تیدا کۆبۆته‌وه ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ

مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ موسلیم رپوایه‌تی کرده. له‌ سه‌حیحی بوخاریدا له‌ عه‌دیوه به‌مه‌رفوعی

رپوایه‌ت کراوه که پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرمویه‌تی: خۆ بپاریژن له‌ ئاگر با به‌ له‌ته خورمایه‌کیش بیته، یا به

قسه‌یه‌کی چاکه‌ش بیته. وه‌ دوایه له‌ عه‌دیوه موسلیم رپوایه‌تی کرده: هیچ چاکه‌یه‌ک به‌سوک سه‌یر

مه‌که‌ن به‌که‌می مه‌زائن با دۆلچه‌ ئاوئیکیش بیته بیکه‌یته ناو ده‌فری که‌سیکه‌وه که‌ ئاوی پێویسته، یا به

رپویه‌کی خۆشه‌وه به‌ره‌و پوی بریاه‌کت بپۆیت. وه هه‌ر له‌سه‌حیحی موسلیمدا ئەفرمویت: ئەی کۆمه‌لی

نافره‌تانی موسلمان! با هیچ دراوسێیه‌ک به‌ که‌می نه‌زانی که‌ یارمه‌تی دراوسێ که‌ی بدات ئەو شته

سمی مه‌پئ یا بزنیش بئ. یانی: سمی قاچی نازه‌له‌که. وه له‌ فرموده‌یه‌کی تردا هاتوه: به‌شی ئەو

که‌سه‌ بدن که‌ داوا ئەکات با سمی سوتاویش بیته. رپوایه‌ت کراوه له‌ عایشه‌وه (په‌زای خوای ئی بیته)

که‌ ده‌نکه‌ ترییه‌کی به‌خشی و فرموی: چه‌ندین مسقاله‌ زه‌په‌ی تیدایه. ئیمامی ئەحمه‌د رپوایه‌تی

کردوه له عوفی کورپی حارسی کورپی توفهیل، که عانیشه هه‌والی داوه‌تی که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمویه‌تی: ئه‌ی عانیشه! بترسه له تاوانه بچوکه‌کان چونکه پرسپارت ئی نه‌کرئی له‌سهری له لایه‌ن خواوه. نه‌سانی و ئیینه‌ن ماجه پریوایه‌تیان کردوه. وه ئیمامی ئه‌حمده پریوایه‌تی کردوه له عبدالله کورپی مه‌سعوده‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمویه‌تی: بترسن له تاوانه بچوکه‌کان چونکه ئه‌و گوناوه بچوکه‌کانه کۆ ده‌بینه‌وه له‌سهر پیاو تا له‌ناوی نه‌بن.

سوره‌تی (الهادیات)

له مه‌که‌که‌دا هاتووه‌ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالْمَدِينَتِ ضَبْحًا﴾ ١ ﴿فَالْمُورِبَتِ قَدْحًا﴾ ٢ ﴿فَالْمَغِيرَتِ ضَبْحًا﴾ ٣ ﴿فَأَنْزَلَ بِهِ نَقْعًا﴾ ٤ ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ ٥ ﴿إِنَّ
الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ ٦ ﴿وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ﴾ ٧ ﴿وَإِنَّهُ لِحَبِطِ الْخَبَرِ لَشَدِيدٌ﴾ ٨ ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ
مَا فِي الْقُبُورِ﴾ ٩ ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾ ١٠ ﴿إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ﴾ ١١

سویند خواردن بو ئه‌سپی جه‌نگی له‌سهر سپله‌یی و چاو چنۆکی مروؤ

خودای گه‌وره سویند ده‌خوات به ئه‌سپ کاتئ له‌پنگای خوا تاو نه‌داو نه‌پرمینئ، (ضبحت) بریتیه له‌وه‌ده‌نگی ئه‌بیسترئ له ئه‌سپه‌وه کاتئ تاو نه‌دریت، وه ئه‌فرمویت: ﴿وَالْمَدِينَتِ ضَبْحًا﴾ واته: سویند به ئه‌سپانی تاوده‌رکه نه‌پرمینئ چۆن پرهمه‌که ﴿فَالْمُورِبَتِ قَدْحًا﴾ واته: وه سویند به‌ناگر هه‌لگیر سیننه‌ران له‌برد به‌نالی سمیان. یانی: ژیری پتیمان که له‌برد ده‌دا ناگر ده‌پرزینئ ﴿فَالْمَغِيرَتِ ضَبْحًا﴾ واته: وه سویند به‌ناسپانی هیرش به‌ر له به‌یانایاندا. یانی: هیرش بردن له‌کاتی به‌یانایاندا، وه‌که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌کاتی غه‌زاکردندا چاوه‌پوانی بانگی به‌یانی ئه‌کرد ئه‌گه‌ر گوئی له‌بانگ بوایه له‌وه‌شویته‌دا ئه‌وا هیرشی نه‌ئبرد وه ئه‌گه‌ر گوئی ئی نه‌بوایه هیرشی ئه‌برده سه‌ر دوژمن. وه ئه‌فرمویت: ﴿فَأَنْزَلَ بِهِ نَقْعًا﴾ واته: که به‌وه ته‌پو ته‌زه‌له‌ده‌ستین. یانی: ته‌زه‌له‌ده‌ستی له‌کاتی پوه‌پووه‌وه‌ی ئه‌سپه‌کاندا ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ وه به‌وه ته‌پو ته‌زه‌وه خۆیان ده‌که‌ن به‌ناوه‌پاستی دوژمندا. ئیبن و عه‌باس و مواهید و قه‌تاده ئه‌لین: ﴿فَالْمَغِيرَتِ ضَبْحًا﴾ یانی: هیرش‌بردنی ئه‌سپ له‌پئی خودا له‌به‌ری به‌یاندا ﴿فَأَنْزَلَ بِهِ نَقْعًا﴾ یانی: ئه‌وه‌شویته‌ی که چۆته‌ ناوی و ته‌زی ئی له‌ساوه، عوفی ئه‌لئیت له‌ئیبن و عه‌باس و عه‌تاو عیبه‌رکه‌مه‌وه قه‌تاده‌وه زه‌ححاکه‌وه که وتویانه: ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ یانی: کۆمه‌لی خودا

نه ناسان له دوژمن. وه نه فه رمویت: ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ واته: به راستی نینسان بۆ پهروه ردگاری سپله و نا سوپاسه. نه مه نه وه که سوینی له سهر خوراه، یانی: خه لکی له و به هرا نه ی خودا پتی به خشیون پینه زانن و دانی پیدئا نانین نین عه باس و مواهید و نیراهیمی نه خعی و نبر جهوزاو نه بولعالیه و نه بو زحواو سه عیدی کورپی جوبهیر و موحه مه دی کورپی قه یس و زه حاک و حه سن و قه تاده ره به یعی کورپی نه نه س و نین و زهید نه لئین: الکنود یانی: پینه زان. حه سن نه لئیت: الکنود نه و که سه یه که به سهر هاته ناخوشه کان نه ژمیرئ و که چی هه موو چاکه کانی خودای له بیر نه چیته وه ﴿وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ﴾ واته: وه بیگومان خۆشی له سهر نه م ناسوپاسی یه شایاته! قه تاده و سوفیانی سه وری نه لئین: خودا باش نه وه ده زانی. وه نه گونجی نه و زه میره بگه پیته وه بۆ نینسان، موحه مه دی کورپی که عیبی قوره یزی وتویته ی وای داناوه که خه لک هه رچهنده پینه زانه ده ری ناخات به لام له کردارو گوفتار و هه لسان و دانیشتنیاندئا ده ر نه که ویت، وه ک خودای گوره نه فه رمویت: ﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ﴾ واته: شایسته نیه بۆ موشریکه کان که مزگه وته کانی خوا ناوه دان بکه نه و سه ر په رشتیان بکه نه له کاتی کدا شایه تن له سه ر بی پروایی خویان وه نه فه رمویت: ﴿وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ﴾ واته: وه به راستی نینسان بۆ خۆشه ویستی مالی دنیا زۆر گپرو پژه یانی: بیگومان نه و بۆ خۆشه ویستی شتی چاک که بریتیه له مالی دنیا زۆر به په رۆشه. نه مه دوو بۆ چوونی تیدایه، یه که م: بیگومان مالی دنیا ی زۆر خۆش ده ویت، دوو م: زۆر به په رۆشه و پژه له خۆشه ویستی سامانا. هه ردوو بۆ چونه که هه ر پاستن.

ترساندن له روژی زیندوو بوونه وه

خوای گه وره نه فه رمویت: ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ﴾ واته: ده ی نایا نازانیت کانتیک که مردوی ناو گزپه کان زیندوو کرانه وه و هینرانه ده ره وه، پاش نه وه ی خوای گه وره مه ردوم هه لده نن که زۆر به تنگ دنیا وه نه بی و خه می پۆزی دوابی بخوات و هه ولی بۆ بدات و ناگاداری نه کاته وه به وه ی که دوا ی نه م ژیا نه چی پوو نه دات و به م زووانه مرۆف پووبه پووی چ ناره حه تیه که بیته وه: ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ﴾ نه ری نازانی چی پوو نه دات کانتیک که شتی ناو قه بره کان په رش و بلاو نه کرینه وه یانی: فرپی نه دا نه وه ی تیایه تی له مردو ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾ واته: وه ناشکرا بوو هه رچی ناو دلانه. نینبو عه باس و کهسانی تریش وتویانه، یانی: وه ده رخران. نه وه ی له ناو سینه یاندا شارابویانه وه ده رکه وت ﴿إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ﴾ واته: بیگومان له و پۆزه دا په روه ردگاریان ناگاداره

به کرده و کانیان. یانی: ناگاداره به هم موئو شتانهی که پیئی هه لدهستن و ده یکن وه پاداشتیان نه داته وه به تهواری وه به نه اندازهی مسقاله زهره یه ک ناهه قی ناکات.

سوره قی (القارعه)

له مه که که دا هاتوو ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ الْقَارِعَةُ ۱ ﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿ ۲ ﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿ ۳ ﴾ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿ ۴ ﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿ ۵ ﴾ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿ ۶ ﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿ ۷ ﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿ ۸ ﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿ ۹ ﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ﴿ ۱۰ ﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿ ۱۱ ﴾

خودای گوره نه فه رمویت: ﴿ الْقَارِعَةُ ﴾ واته: پۆزی دا چله کینهر (ناوه بۆ پۆزی قیامت) ﴿ مَا الْقَارِعَةُ أَلَمْ نَكُكُمْ وَاتِه: ناخۆ چون بیته نه پۆزه؟ ﴿ الْقَارِعَةُ ﴾ یه کیته که له ناوه کانی پۆزی قیامت وه ک حافه و طامه و صاخه و غاشیه، جگه له م ناوانه ناوی تریشی هه یه. پاشان خوی گه وره زۆر به گه وره باسی سامناکی نه و پۆزه نه کات و نه فه رمویت: ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴾ واته: تۆ چوزانیت نه و پۆزه چی یه. پاشان مانای نه کات و نه فه رمویت: ﴿ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴾ واته: پۆزیته که خه لکی وه ک په پولهی په راگه نده بللوه دینه وه. یانی: له په رتو بللویونه وه و هاتو چۆیان و له و سه رلی شیواوییهی که تیی که وتون وه ک په پولهی په راگه نده یان لیته اتوه. وه ک خوی گه وره له نایه تیکی تر دانه فه رمویت: ﴿ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴾ واته: نه لیلی کوللهی په رش و بللون. وه نه فه رمویت: ﴿ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴾ واته: وه شاخه کان وه خوری شیکراوه یان لی دیت. یانی: وای لی دیت وه خوری شیکراوه نه پوا به پوی زه مینادا و بللوه نه بیته وه. مواجهید و عیکریمه و سه عیدی کوپی جو به ییر و سه سن و قه تاده و عه تای خۆراسانی و زه ححاک و سودی نه لاین: ﴿ كَالْعِهْنِ ﴾ یانی: خوری. پاشان خودا باسی کرده وهی خه لکی ده کات و وه هه ر که سه به پیئی قورسی و سووکی کرده وهی مامه لای له گه ل نه کړی و پیزی لی نه گیرئ یا پيسوا نه کړئ، وه نه فه رمویت: ﴿ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴾ واته: نینجا نه وهی کیشی چاکه کانی قورس و گران بی. یانی: چاکه ی زیاتر بوو له خراپه ی ﴿ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴾ نه وه نه و که سه که گوزه رانیکی

په‌سند ده‌بڼ. یانی له‌ناو به‌هه‌شتا ﴿وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ﴾ واته: وه نه‌وه‌ی کټشی چاکه‌کانی

سووک بیت. یانی: خرابه‌ی زیاتر بوو له چاکه‌ی ﴿فَأَمَّهُ هَكَاوِيَةٌ﴾ واته: نه‌وه جیتی نه‌وه‌ی هه‌وه‌ی به.

وتراوه: یانی: نه‌که‌وټته خواره‌وه به‌سهر سه‌ریا بۆ ناو ناگری جه‌نه‌هه‌نم. ناوی بردوه

به ﴿هَكَاوِيَةٌ﴾ یانی: نه‌وه شوټنه‌ی که نه‌که‌رټته‌وه بۆ لای و له پاشه‌پوژدا نه‌پواته باوه‌شی

﴿هَكَاوِيَةٌ﴾ ناوټکه له‌ناوه‌کانی ناگر. ټیبنو جه‌ریر نه‌لټت: بۆیه به‌هاویه وتراوه: ﴿فَأَمَّهُ﴾ یانی:

دایکی، چونکه شوټنټکی تری نیه تټی بپوات نه‌وی نه‌بڼ. ټیبنو زه‌ید نه‌لټت: ﴿هَكَاوِيَةٌ﴾ ناگره،

شوټنټه‌تی و نه‌که‌رټته‌وه ناوی و نه‌وه نه‌بټته نارامگاو دایکټتی جا هم‌نایه‌ته ﴿وَمَا أَوْلَاهُمْ أَتَكَارُفِي﴾

خوټند. ټیبنو نه‌بی حاته‌م نه‌لټت: پړیوایه‌ت کراوه له‌قه‌تاده‌وه که نه‌لټت: ﴿هَكَاوِيَةٌ﴾ یانی: ناگره

هه‌ر نه‌ویش شوټنټیانه. وه هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه خودا مانای ﴿هَكَاوِيَةٌ﴾ نه‌کات و نه‌فه‌رمووټت: ﴿وَمَا

أَدْرَبَكَ مَا هِيَ﴾ واته: تۆ چوزانی هاویه چټیه! ﴿نَارُ حَامِيَةٍ﴾ واته: ناگریکی هه‌لگیرساوه. یانی:

ناگریکی زۆر گه‌رم و به‌که‌لپه و به‌ته‌وژم. له‌نه‌بو هوره‌یره‌وه پړیوایه‌ت کراوه که پټغه‌مبه‌ر ﴿سُورَةُ﴾

فه‌رمووټتی: نه‌وه ناگری که به‌نی نادم ده‌یکاته‌وه به‌شټکه له‌حه‌فتا به‌شی ناگری جه‌هه‌نم، نه‌لټن:

نه‌ی پټغه‌مبه‌ری خودا ﴿سُورَةُ﴾ نه‌م ناگره به‌س نه‌بوو؟ فه‌رمووټی: نه‌وه ناگری جه‌هه‌نم به‌شه‌ست و

تۆ (۶۹) جار له‌ناگری دنیا زیاد کراوه، بوخاری و موسلیم پړیوایه‌تیا ن کړدوه. وه له‌هه‌ندی

فه‌رمووټده‌دا هاتوه: نه‌وه ناگره به‌نه‌ندازه‌ی شه‌ست و تۆ جار له‌ناگری دنیا، هه‌ر شه‌ست و تۆکه‌ی

وه‌ک ناگری دنیا گه‌رمه. له‌فه‌رموده‌یه‌کدا که لای ټیمامی نه‌حه‌مه‌دوه هاتوه له‌نه‌بو هوره‌یره‌وه

نه‌ویش له‌پټغه‌مبه‌ره‌وه ﴿سُورَةُ﴾ که فه‌رمووټتی: سوکترین سزای خه‌لکی جه‌هه‌نم که سټکه که دوو نه‌علی

له‌پټدایه له‌و دوو نه‌عله‌وه میټسکی ده‌کوټی. له‌هه‌ردوو سه‌حه‌جه‌کدا هاتوه که

پټغه‌مبه‌ر ﴿سُورَةُ﴾ فه‌رمووټتی: ناگر سکالا نه‌کات لای په‌روه‌ردگار و نه‌لټت: نه‌ی په‌روه‌ردگار!

هه‌ندیکم هه‌ندیکم خوار، بۆیه خوای گه‌وره پټگای دا که دوو هه‌ناسه‌بدات: هه‌ناسه‌یه‌ک له‌زستانداو

هه‌ناسه‌یه‌ک له‌هاویندا. ساردترین هه‌ناسه‌ی نه‌وه‌یه له‌زستاندا نه‌وه سه‌رمایه‌یی که ده‌ی بینین و گه‌رم

ترین هه‌ناسه‌شی نه‌وه‌یه له‌هاوینا نه‌وه گه‌رمایه که ده‌ی بینین. وه له‌دوو سه‌حه‌جه‌کدا هاتوه: نه‌که‌ر

گه‌رما تټینی سه‌ند نوټزه‌کان بخه‌نه کاتی فټنکی، تټینی گه‌رما له‌دۆزه‌خه‌وه‌یه.

سورته (التكاثر)

له مه كه كذا هاتووته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿الْهَيْكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ ۱ حَقِّ زُذْتُمُ الْمَقَابِرِ ﴿۲﴾ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿۳﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿۴﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿۵﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿۶﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿۷﴾ ثُمَّ لَتَقَسْنَ أَنْ يَوْمَ يَدْعُنَّ

النَّعِيمِ ﴿۸﴾

نه نجامى خوشه ويستى دونيا بينا گابونه له رۇژى دوايى

خوای گه وره ده فەرمویت: ﴿الْهَيْكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ واتە: ئیوهی بیناگا کردوه شانازیکردنتان بە زۆی سەرۆت و سامانهوه، یانی: خۆشه‌ویستی و بەهرو جوانی دنیا ئیوهی خەلافاندوه له‌وهی که هەرل بدن بۆ پۆژی دوايى و وه دەستی بینن، به غافلکردن تا مردن یه‌خه‌ی گرتن و پۆشتن بۆ ناو گۆرستان و بوون به‌خه‌لکی گۆرستان. له‌سه‌حیحی بوخاریا و له ئەلره‌قاقدرا پڕوایه‌ت کراوه له ئەنەسی کوپی مالیکه‌وه ئەویش له ئوبه‌یی کوپی که‌عبه‌وه ئەلئیت: ئیغه ئەم فەرموده‌مان له قورئانا بەدی ئەکرد تا ئەو نایه‌ته هاته خواره‌وه ﴿الْهَيْكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ یانی: ئەو فەرموده‌یه‌ی که ئەلئیت: ئەگەر به‌نی ئادەم شیوی ئالتونی ببوایه ئاواتی بۆ شیویکی تریش ئەخواست. ئیعامی ئەحمەد پڕوایه‌تی کردوه له عەبدولای کوپی شه‌خیره‌وه ئەلئیت: که‌یشتمه‌ حزمەت پێغه‌مبەر(ﷺ) که ئەی فەرموو: ﴿الْهَيْكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ به‌نی ئادەم ئەلئ: سامانه‌که‌م سامانه‌که‌م. ئاخۆ تۆ بێجگه له‌وهی خواردوته‌و نه‌ماوه، یا پۆشیوته و دپاوه، یا به‌خشیوته و بۆت هه‌لگیراوه شتیکی ترت هه‌یه؟ مسلیم و تیرمیزی و نه‌سانیش ئەم حەدیسه‌یان پڕوایه‌ت کردوه. موسلیم پڕوایه‌تی کردوه له‌سه‌حیحه‌که‌یدا له‌ئەبوهریره‌وه ئەلئیت: پێغه‌مبەر(ﷺ) فەرموویه‌تی: بەنده ئەلئیت: سامانه‌که‌م سامانه‌که‌م! له‌کاتی‌که‌دا له‌سامانه‌که‌یدا ته‌نها سێ شتی هی ئەوه: ئەوهی خواردوویه‌تی و نه‌ماوه یا پۆشیویه‌تی و دپاوه یا به‌خشیویه‌تی و مۆری کردوه جگه له‌مانه‌ پۆیشتوه و بۆ خه‌لکی به‌جی هێشتوه. ته‌نها موسلیم پڕوایه‌تی کردوه. بوخاریش پڕوایه‌تی کردوه له‌ئەنەسی کوپی مالیکه‌وه که ئەلئیت: پێغه‌مبەر(ﷺ) فەرموویه‌تی: سێ شت شوینی مردوو ئەکه‌وی، دوانیان ئەگه‌رپێت‌وه یه‌کێکیان له‌گه‌لی ئەمینیته‌وه: سامان و کەس و کارو کرده‌وه‌ی شوینی ئەکه‌ون، سامان و کەس و کاری ئەگه‌رپێت‌وه و کرده‌وه‌که‌ی ئەمینیته‌وه له‌گه‌لی. وه هەر به‌م شیوه‌یه‌ موسلیم و تیرمیزی و نه‌سانی پڕوایه‌تیان کردوه. ئیعامی ئەحمەدیش پڕوایه‌تی کردوه له ئەنەسی کوپی مالیکه‌وه که پێغه‌مبەر(ﷺ) فەرموویه‌تی: به‌نی ئادەم پیر ئەبیت و دوو شتی تیدا پیر

نابیت: خۆشه ویستی سامان و هیوا بون به ژیان. له ههردو سه حیحه که دا ئهم حه دیسه هینراوه. وه

پاشان خودای گه وره ئه فرمویت: ﴿حَقٌّ زُتْمُ الْمَقَابِرِ﴾ واته: تا دهمرن و دهچن بۆ گۆرستان.

ترسان به پیشاندانی جهه نهم و پرسینه وه له بۆزی و به هه ره گمان

خوای گه وره ده فرمویت: ﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ واته: دوباره وا مه که ن له مه ولا ده زانن، حه سه نی

به سری نه لیت: ئه مه هه ره شه یه دوا ی هه ره شه. زه ححاک نه لیت: ﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ یانی: ئه ی

خوا نه ناسان! ﴿ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ یانی: ئه ی خوا وه نبا وه ران! وه پاشان خودای گه وره

ئه فرمویت: ﴿كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ﴾ واته: وانیه وه ک خۆتان ده یزانن نه گه ر ئه نجامی خۆتان

بزانیایه به دلنیا یی یه وه که بۆزی دوا ییان بیرباته وه، تا پێکه وتن به ره و گۆرستان. پاشان ئه فرمویت:

﴿لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ﴾ واته: سویند به خوا بیگومان دۆزه خ ده بینن ﴿ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ﴾

واته: دوباره سویند به خوا دلنیا بن به چاوی راسته قینه ده ی بینن. ئه مه مانای ئه وه هه ره شه یه ی

پیشه وه یه که فرمو یه تی: ﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ ﴿ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ هه ره شه یان لیده کات به م

پودا وه کاره ساته، که بینینی ئه وه ناگره یه کاتی که هه ناسه ئه دا وه ده نگه لی وه ده ی هه رچی فریشته

نزیکه کان و پیغه مبه ره مورسه له کانه ئه که ون به سه ر ئه ژنۆدا له ترس و گه وره یی ئه وه ده نگه و بینینی

ئه وه کاره ساته سامنا کانه به پیتی ئه سه رێک که له وه باره یه وه باسی کرا وه. وه ئه فرمویت: ﴿ثُمَّ لَتَسْتَأَنَّ

يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ واته: له پاشان سویند به خوا له وه پۆژه دا پرسیا ری هه مو به هه ره یه کتان لی

ده کړی. یانی: له وه پۆژه دا له باره ی خۆشی دونا وه که بریتی یه له له ش ساغی و بیترسی و بژۆی و

نۆر به ره ی تر، لیت ئه پرسن که ئایا شوکرانه بژۆی بوی و به ندا به تیت کرد وه یان؟ ئیبنو جه ریر

پروایه تی کرد وه ئه لیت: حه سه نی کۆری سه دانی بۆی گێرما وه که ئه لیت: وه لیدی کۆری قاسم بۆی

گێرینه وه له یه زیدی کۆری که یسان ئه ویش له ئه بو حازمه وه ئه ویش له ئه بو هوره یره وه که

فرمو یه تی: جارێکیان ئه بو به کړو عومەر دانیشتبون له وه کاته دا پیغه مبه ر ﴿سُبْحَانَ﴾ هات بۆ لایان

فرمو ی: چیه له ویدا دانیشتون؟ ووتیان: به وه که سه ی تۆی نارده وه به هه ق برستی ئه بی هه ی شتی

له مالمان وه ده ری نه ناوین! پیغه مبه ر ﴿سُبْحَانَ﴾ فرمو ی: به وه که سه ی منی نارده وه به هه ق منیش برستی

ئه بی هه ی تر وه ده ری نه ناوم! ئیتر پۆیشتن تا گه یشتنه مالی پیاویک له ئه نصاریه کان ژنیک پیشوازی

لیکړدن، پیغه مبه ر ﴿سُبْحَانَ﴾ فرمو ی: فلانه که س له کۆییه؟ ژنه که وتی: پۆیشت ئاوی خۆشمان بۆ

بینن. ها وه له که یان هاته وه و جه وه نه یه ک ئاوی هه لگرتبو ووتی: سه لامتان لیبین، هه ی که سێک سه ردان

نه کرا وه به شتی که به ریزتر بن له پیغه مبه رێک وا ئه مۆق سه ردانی منی کرد وه! جه وه نه که ی به دار

خورمايه كا هه لواسى و پۇيشت بۇشكى خورماي بۇ هيئان، پيغه مبهرا (ﷺ) فرموى: ئايا نە دە بوو خورماكه لى بكه يته وه؟ ووتى: پيغم خۇشبوو ئيوه خۇتات لىي هه لىبۇزىن به ئاره نووى خۇتات. پاشان كىزده كه لى هه لگرت و پيغه مبهرا (ﷺ) پيى فرموى: نه كه لى شير دهر سه رىپى؟ كابراي نه نصارى نه و پۇزه حه يونانىكى بۇ سه رىپىن و تىرو پريان لى خوارد و پيغه مبهرا (ﷺ) فرموى: پرسىارتان لىته كرى له نه مه له پۇزى قىامه تدا، ئيوه برسيتى دهرى كردن له ماله كانتان و نه گه پانه وه تا نه مه تان بوو به نسيب و نه مه ش له چاكو به هره كانى خودايه و لىپرسينه وه لى سه ر ئه كرىت موسليم رپوايه تى كردوه . له سه حىجى بوخارى و سونه نى تىرمىزى و نه سائى و ئىبىنو ماجه دا هاتوه له ئىبىنو عه باسه وه نه لىت: پيغه مبهرا (ﷺ) فرموى: دوو به هره هه يه زۇر كه س تىاياندا زىانبار نه بن له ش ساغى به تالى، ماناى نه وه يه كه نه كه سانه لى تاوانبارن كه سوپاسگوزارى نه م دوو نىعمه ته ناكن و هه لئاستن به و ئه ركانه لى له سه ر شانوه هه ر كه سىكىش هه لئه سىت به و هه قه لى له سه ريه تى نه و كه سه زه رمه رنده ئىمامى نه حمه دىش رپوايه تى كردوه له نه بو هوره يروه نه وىش له پيغه مبهرا وه (ﷺ) كه فرموى: خواى گه وره نه فرموىت: عفان نه لىت: يانى: له پۇزى قىامه تدا، نه لى به نى ئادم ! تزم راگرتوه له سه ر نه سپ و ووشت و ژم پىداوى و خۇشگوزهران و خاوه نده سه لام كرديو، كوا سوپاسگوزارى نه و نىعمه تانه؟ تهنه ئىمامى نه حمه د به م شىوه يه هيئاويه تى.

سورتي العصر

له مه كه كه دا هاتوه ته خواره وه

عه مرى كورپى عاص موعجيزه لى قورئانى به م سورته دا بۇ دهر كه وت، ده گىزپنه وه كه عه مرى كورپى عاص نىرا بۇ لاي موسه يله مه لى درۇزن پاش هاتنى پيغه مبهرا (ﷺ) پيش نه وه لى عه مر مۇسلمان بيىت، موسه يله مه پيى ووت: چى هاتوه ته خواره وه بۇ هاوه له كه تان له م ماوه يه دا؟ عه مر ووتى: به راستى سورته تىكى كورت و زۇر پىر ماناى بۇ هاتوه ته خواره وه . ووتى كامه يه؟ عه مر ووتى: ﴿وَالْعَصْرِ ۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُفٍ ﴿۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ﴿۳﴾ موسه يله مه كه مئى فكري كرده وه و پاشان ووتى: وه كه نه وه يش بۇ منيش هاتوه ته خواره وه عه مر پيى ووت كامه يه؟ موسه يله مه ووتى: يا وىر، يا وىر، انما انت اذنان وصدرا، وساورك حقر نقر ! پاشان ووتى به عه مر چۇنه به لاتوه؟ عه مر ووتى: سويند به خوا تو چاك نه زانى كه من ده زانم تو درق ده كه لى. له كنىتى (مساوى الاخلاق) نه بو به كرى خه رايتى داو له جوزئى دوهميدا، بينيومه هه ندئ شتى له م بابته تى موسه يله مه لى به سه نه د باس كر دوه، الوبر زىنده وه رىكه له پشيله ده چى، گوچچكو سنگى له هه موو نه دنامه كانى له شى گه وره تره و نه دنامه كانى ترى ناشرىن و بچووكه موسه يله مه ويستى به م

و پینه کردنه دزایه‌تی قورئان بکات، که چی ئەم قسه‌یه‌ش له لای بته‌رستیکی ئەو زه‌مانه‌شدا په‌واجی نه‌بوو ! ته‌به‌رانیش په‌یوایه‌تی کردوه له عوبه‌یدولای کورپی حیصن که ئەبو مه‌دینه ئەگه‌په‌نه‌وه که ووتویه‌تی: هاوه‌له‌کانی پینغه‌مبه‌را (ﷺ) کاتی دوکه‌سیان به‌یه‌ک بگه‌یشتایه له‌یه‌ک جیانه‌نه‌بوئه‌وه هه‌تا هه‌ر یه‌که‌یان هه‌موو سوره‌تی عه‌صری له‌بۆ ئەوی تریان نه‌خویندایه پاشان سلوویان له‌یه‌که‌تری ئەکرد و جیا ئەبوئه‌وه ئیمامی شافیعیش ئەفه‌رموی: ئەگه‌ر خه‌لکی بیر له‌م سوره‌ته بگه‌نه‌وه و لیتی وورد ببه‌نه‌وه کیفایه‌تیان ئەکات.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَالْعَصْرِ ۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكْفُورٌ ﴿۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا

بِالصَّبْرِ ﴿۳﴾

خودای گه‌وره ئەفه‌رمویت: ﴿وَالْعَصْرِ﴾ واته: سویند به‌کات. یانی: ئەو کاتانه‌ی که خه‌لکی کاری چاک و خراپی تیدا ده‌کات. مالیک له‌زه‌یدی کورپی ئەسه‌مه‌وه په‌یوایه‌ت ئەکات که ووتویه‌تی: العصر یانی: به‌ئێواره. به‌لام پای یه‌که‌م به‌ناویانگه‌ره ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكْفُورٌ﴾ واته: بئێگومان هه‌موو خه‌لکی له‌زیاندایه. خودا سویندی خواردوه به‌ئێواره که خه‌لکی زیانباره، یانی: له‌زیان و تیاچوندایه ﴿إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ واته: مه‌گه‌ر ئەوانه‌ی که به‌یوایان هه‌ینایی و کرده‌وه چاکه‌کانیان کردی و ئامۆزگاری یه‌که‌تریان کردی به‌نایینی راست و ئامۆزگاری یه‌که‌تریان کردی به‌نارام گرتن. له‌گه‌ڕۆی ناده‌میدا ئەوانه‌ی خاوه‌نباره‌ر بوون به‌دلیان و ئاكارچاک بوون به‌ئه‌ندامه‌کانی له‌شیان له‌زیانباران جیاکراوه‌ته‌وه ﴿وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ﴾ ئامۆزگاری یه‌کیان کردوه به‌به‌جیه‌ینانی خواپه‌رستی و وازه‌ینان له‌قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان ﴿وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾ ئامۆزگاری یه‌که‌تریان کردوه به‌خۆ راگری له‌سه‌ر به‌لاو کاره‌سات و ئەو ئیش و نازاره‌ی که توشیان دیت له‌لاین ئەوانه‌ی که ئەمان فه‌رمانیان پینته‌که‌ن به‌چاکه‌رینگیان لێته‌که‌ن له‌خراپه‌.

سوره تى (الهمزه)

لهمه ككه دا هاتووه ته خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَبِئْسَ لِكُلِّ هُمْزٍ لَمْرُؤٌ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يُحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُبَدِّلَنَ فِي
 الْخُلُقِ ﴿٤﴾ وَمَا أَذْرَكَ مَا الْخُلُقَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفَاقِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّوَةٌ
 ﴿٨﴾ فِي عَمْرٍ مُّدَدَةٍ ﴿٩﴾﴾

خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَبِئْسَ لِكُلِّ هُمْزٍ لَمْرُؤٌ﴾ واته: سزاوله ناو چون بق هه موو نه نگریتی تانه در، (الهمان) که سینه به قسه ته شهر بدات، (اللمان) که سینه به کرداری نازاری مه ردم بدات، یانی: خه لکی به سووک سهر بکات و بگه پی به شوین که م و کوپاندا له پی شه وه باس کرا له و نایه ته دا که نه فرمویت: ﴿هَذَا مَشَامٌ بَنِيْمِرٍ وَالْقَلْبُ وَاتِه﴾ پیتکه گری نامشو که بق قسه هینان و بردن. نیبنو عه باس نه لیت: ﴿هُمُزٌ لَمْرُؤٌ﴾ یانی: تانه و ته شه دره رو گه پاو به شوین که مو کوپی خه لکا. وه مواجهید نه لی: (الهمز) یانی: به دست و به چا و تانه له خه ک بدات. (اللمز) به زمان. وه نه فرمویت: ﴿الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ﴾ واته: نه وهی که هه مال و سامان کوده کاته وه و نه یژمیژی. یانی: کوی کردونه وه و له سه ریه ک دایناوه و نه یژمیژی، وه خوی گوره نه فرمویت: ﴿وَجَمَعَ فَأَوْعَى﴾ واته: وه سامانی کز کرد بیته وه و هالی گرتی، سودی و نیبنو جه ریر نه مه یان و توه. موحه مه دی کوپی که عب له م نایه ته دا: ﴿جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ﴾ نه لی: سامانه که ی به یژ خه له فاندوویته و سه رگرمی کرده به نه م و نه وه، کاتیکیش شه و نه خویت وه ک لاکیکی بقن کردو وایه. وه نه فرمویت: ﴿يُحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ واته: وا ده زانی که ماله که ی هه ر ده یه بیلیته وه. یانی: وا ده زانی کز کز دونه وه ی سامان سه رژمیژی کردنی له مردن بزگاری نه کات ﴿كَلَّا لَيُبَدِّلَنَ فِي الْخُلُقِ﴾ واته: نه خیر و انیه، بیگومان فری ده دریته ناو ناگریتی تیکشکیته ره وه، یانی: به و شیوه نیه شو خه یالی ده کار وای داده نن، پاشان خودای مه زن نه فرمویت: ﴿لَيُبَدِّلَنَ فِي الْخُلُقِ﴾ یانی: بیگومان نه وه ی سامان کوده کاته وه و ده یژمیژی فری ده دریته ناو حوته مه وه، که ناویکی تاییه ته منده له ناوه کانی ناگر، چونکه نه وهی که له ناویایه تیکی نه شکیتی و نه ی سوتینی، بویه خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَمَا أَذْرَكَ مَا الْخُلُقَةُ﴾

واته: قر جوزانیت نه و ناگره چیه؟ ﴿نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ مُمَدَّدَةٌ وَاتِه: ناگرکی تاودراوی خوی یه﴾ اَلَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِقَةِ﴾ واته: که دی به سر دلاندا هورژم ده باته سر دلان، سابتی بونانی نه لیت: ناگر نه یان سوتینن تا نه گاته ناو دلیان زیندوشن، پاشان ووتی: به راستی خه لکی ناگر به ته وای سزانه خون، جا سابت دهستی کرده گریان! موحه مه دی کوپی که عب نه لیت: ناگر هه موو له شی ده خوات، تا کاتن ناگره که ده گاته دلی و نزیکی گه روی ده بیتنه و سر له نوئ ده گه پیتنه و جه جیکای خزی و ده ست به سوتاندنی ده کاته وه. وه نه فهرمویت: ﴿إِنَّمَا عَلَيْهِمْ مُّؤَصَّدَةٌ﴾ واته: بیگومان نه و ناگره داخراوه له سهریان و ده چونیان نییه، یانی: داخراوه وه که پیتشه وه له سورتهی البلدا مانامان کرد، وه نه فهرمویت: ﴿فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ﴾ واته: زنجیر کراون له ناو چند کورتیکی پاکشوادان و به سترانه ته وه به چند ستونیکی به رزو بلند وه، عه تیسه عه وفی نه لیت: نه ستونی له ناسن دروستکراو. سوودی نه لیت: نه ستونی له ناگر. عه وفی نه لیت: له نیین و عه باسه وه: نه خوریتنه ناو نه ستون گه لیکه به رزو بلندو به نه ستونانه ی که به سهریان وه یه و زنجیر له ملیاندا یه ده رگاکانی پی داده خری.

سوره قی (الفیل)

له مه که گه داها توه ته خواره وه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْفِيلِ﴾ ۱ ﴿اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلُّلٍ﴾ ۲ ﴿وَاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيلَ﴾ ۳ ﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارٍ مِّنْ سِجِّيلٍ﴾ ۴ ﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُوِلٌ﴾ ۵

نه مه یه کیکه له وه هه موو چاکه و به هرهانه ی که خودای مه زن داویه تی به قوره یش، که لایدان و بزگاری کردن له خاوهن فیله کان نه و کاته ی ویستیان که عبه ی پیروژ بوخینن و شوینه واری له سر زه میندا بسرنه وه نه به یلن، خوی گه وره قری تیخستن و لوتی دان به زه میندا و ناواته کانیا نی پی برده گزپو کاره کانی لیتیکدان و به بین هیوایی و سر شوپی ته فرو توانی کردن. نه وانه نه سرانی بوون، نایینی نه مان له و کاته دا باشر بوو له و بتپه رستییه ی که قوره یشیه کان پیته لده سان، به لام نه م پوداوه شتیکی چاک و پیکه و تیکی باش بوو بق هاتنی پیته مبه ر (ﷻ) چونکه پیته مبه ر له و ساله دا له دایک بوو وه که مه شهوورتین پویه ته کانداهاتوه وه زمان حالی قه در نه لیت: نه ی قوره یش! له به ر نه وه یارمه تیم نه دان که نیوه چاکترن له حه به شیه کان به لکو نه وه بق پاراستنی که عبه ی پیروژ بوو، که به م زوانه پزی لی ده نیین و گه وره و بلند پای ده گرین به نارذنی نه و پیته مبه ر نه خوینده واره که موحه مه ده (ﷻ).

چیرۆکی خاوهن فیله‌کان به‌کورتی

ئەمە چیرۆکی خاوهن فیله‌کانە زۆر بە‌کورتی و کاکلەیی پوداوه‌کە ئەمە‌یه: لە‌پێشەوه لە‌ چیرۆکی خاوهن خەندە‌قه‌کان دا باس کرا کاتی زۆنه‌و‌واس دوا‌ین پاشای حیمیه‌ریه‌کان بوو، که‌ بته‌هرست بوون، هه‌موو ئه‌و خه‌لگه‌ی له‌ خەندە‌قه‌کانا سوتاندو کوشت که‌ گاور بوون، نزیک‌ی بیست هه‌زار که‌س ئه‌بوون، هه‌یج که‌س پزگاری نه‌بوو جگه‌ له‌ ده‌وسی زو سه‌عه‌بان، ده‌وس پای کردو هاواری برد بۆ قه‌یسه‌ری پاشای شام که‌ ئه‌ویش نصرانی بوو، بۆ نه‌جاشی پاشای حه‌به‌شه‌ی نوسی، چونکه‌ یه‌مه‌ن له‌ ئه‌وانه‌وه‌ نزیک‌تر بوو ئه‌ویش دوو فه‌رمانه‌ی نارد له‌ گه‌لی به‌ سوپایه‌کی ئیجگار زۆره‌وه: که‌ دوو فه‌رمانه‌که‌ یه‌کیکیان ناوی ئه‌ریات و ئه‌وی تریان ناوی ئه‌بره‌هه‌ی کوپری سه‌باحی ئه‌بو یه‌کسوم بوو، دایان به‌سه‌ر ئه‌و وولاته‌دا، ده‌سه‌لاتیان له‌ حیمیه‌ریه‌کان سه‌نده‌وه، زۆنه‌واسیش پای کردو له‌ده‌ریا خنکاو له‌ناو چوو، حه‌به‌شه‌یه‌یه‌کان بوونه‌ فه‌رمان په‌وای یه‌مه‌ن به‌سه‌ر په‌رشتی ئەم دوو فه‌رمانه‌یه: ئه‌ریات و ئه‌بره‌هه‌، پاش ماوه‌یه‌ک ناکۆکی که‌وته‌ نێوانیان و بوو به‌ شه‌ریان، زۆر په‌لاماری یه‌کتریان داو له‌شکری زۆریان له‌یه‌کتری کۆ کرده‌وه، تا پۆژێک یه‌کیکیان ووتی به‌ ئه‌وی تریان: پێویست ناکات هه‌موو کاتێک ئەم سوپایه‌ له‌یه‌کتری کۆکه‌ینه‌وه‌ وهره‌ با من و تۆ شه‌ر بکه‌ین هه‌ر که‌سه‌یکمان ئه‌وی تری کوشت ده‌سه‌لات بگه‌رته‌ ده‌ست، هه‌ردوکیان به‌مه‌ پازی بوون، په‌وه‌په‌وی یه‌کتر وه‌ستان و (ئه‌ریان) په‌لاماری (ئه‌بره‌هه‌ی) داو شمشیرێکی لێ‌داو لوتو ده‌می هه‌لدی و ناوچاوی قه‌لیشاندا، له‌و کاته‌دا (عه‌ته‌وده) که‌ خزمه‌تکارێکی ئه‌بره‌هه‌ بوو په‌لاماری (ئه‌ریانی) داو کوشتی، ئه‌بره‌هه‌ به‌ برینداری گه‌راپه‌وه‌ و برینه‌که‌یان ته‌داوی کردو چاک بوه‌وه‌ و بوو به‌ فه‌رمانه‌ی ئه‌و سوپایه‌ی حه‌به‌شه‌ له‌ یه‌مه‌ن، نه‌جاشی نامه‌یه‌کی بۆ نووسی و زۆر سه‌ره‌زه‌نیشتی کرد، هه‌ره‌شه‌ی لێ‌ کردو سوێندی خوارد که‌ دیت بۆ یه‌مه‌ن و پێته‌نیت به‌سه‌ر خاکی ئه‌و وولاته‌داو سه‌ری ئه‌بره‌هه‌ش ئه‌تاشی، ئه‌بره‌هه‌ نێردراوێکی خۆی نارد بۆ لای نه‌جاشی تا دلی بده‌اته‌وه‌ و به‌خششێکی زۆریشی بۆ نارد، کیسه‌یه‌ک خۆلی یه‌مه‌نی بۆ نارد له‌گه‌ڵ هه‌ندیک توکی سه‌ریا، نامه‌یه‌کیشی نوسی بۆی و تییدا ئه‌لێت: با پاشا پێ‌ بنیته‌ سه‌ر ئەم خۆله‌و سوێنده‌که‌ی نه‌که‌وێ و نه‌وه‌ش توکی سه‌رمه‌ تاشیومه‌ بۆی. پاشا که‌ ئەم خه‌به‌ره‌ی پێ‌ گه‌یشت و ئەم شتانه‌ی بینی سه‌رنجی پاکیشاو زۆر خۆشحال بوو، لێ‌ی بو‌راو له‌سه‌ر ئیشه‌که‌ی هه‌شتیه‌وه‌. ئه‌بره‌هه‌ ناردی بۆ لای نه‌جاشی و پێ‌ی ووت: به‌م زوو‌وانه‌ کلێسایه‌کت بۆ درووست ئەکه‌م له‌سه‌ر زه‌مینی یه‌مه‌ن که‌ بپۆینه‌ بیت، ده‌ستی کرد به‌درووست کردنی کلێسایه‌کی گه‌وره‌ له‌ سه‌نعا دا زۆر به‌رزو پاراوه‌و پێ‌ له‌ دره‌ختی به‌رزو جوان بوو، که‌ عه‌ره‌ب ناویان نابوو (قوله‌یس) له‌به‌ر زۆر به‌رزو چونکه‌ ئه‌گه‌ر که‌سه‌یک سه‌یری بکراپه‌ له‌ وانه‌ بو کلاوه‌که‌ی له‌سه‌ری داکه‌وێ، له‌به‌ر کلێساکه‌. ئه‌بره‌هه‌ی لوت بپا‌و ویستی حه‌جی عه‌ره‌به‌کان بگه‌رێ بۆ ئه‌وێ له‌به‌ری ئه‌وه‌ی حه‌ج ئەکه‌ن بۆ که‌عه‌ و

ئەچن بۆ مەككە، بانگەوازێكى بۆ ئەم مەبەستە لە وولاتەكەیدا بلاوكردەوه عەرەبە عەدنانى و قەحتانىەكان ئەمەيان زۆر پێناخۆش بوو، قورەيشیەكان زۆر دلگران بوون و پرقیان هەستاو چەند كەسێك بە پەنھانى بەشەو چوئە ناو كۆنيساگەوہو پيساسيان تێدا كردو بەپەلە گەپانەوہ، كاتى حزمەتچى كۆنيساگە ئەم پروداوەى بينى، هەوالى گەياند بە ئەبرەهە و پىي ووت: كە چەند كەسێكى قورەيشى ئەو كارەيان كردوہ لە پقى ئەوہى كە تۆ ئەتووتت وەك كەعبەى ئەوان خەلكى بێن بۆ حەجكردن و واژ لە كەعبەى خۆيان بێنن. ئەبرەهە سوپىندى خوارد كە ئەروات بۆ مەككە و ئەو كەعبەى ئەبوختىنى و بەردى بەسەر بەردىەوہ ناھىلى، موقاتىلى كۆپى سولەيمان ئەلئيت: كۆمەلنى لاوى قورەيشى پۆشستونەتە ناوى و ئاگرىان تى بەرداوەو ئەو پۆزەش پەشابا بوە كۆنيساگە سوتارەو كەوتۆتە سەر زەمىن. ئەبرەهە خۆى نامادە كرد بە لەشكرىكى زۆر گەورەو بەرەو مەككە كەوتە پىي و كەس نەتوانى لە پىنگايا بوەستى و فيلىكى زۆر گەورەى لەگەل خۆى برد كە كەس تا ئەو كاتە قىلى وا گەورەى نەدىبوو، پىيان ئەووت: مەحمود، نەجاشى پاشاى حەبەشە ئەو فىلەى بۆ ناردبوو ھەر بۆ ئەو مەبەستە، وە ئەلئىن: كە ھەشت فىلى ترى لەگەل بوە وە ئەشوترئىت دوانزە فىلى لەگەل بوە جگە لە فىلى مەحمود، خودا باشتەر دەزانى ئەبرەهە ئەم فىلانەى ھىتابوو بۆ پوخاندنى كەعبە يانى: زنجىر ببەستنى لە پايەكانى و بىخاتە مىلى فىلەكان و ھاوارىيان لى بكات بۆ ئەوہى ديوارەكان بەيەك جار بكەون و بپوخىن. كاتى عەرەبەكان بەھاتنى ئەبرەھەيان زانى زۆر بەلايانەوہ گران بوو باوہ پىشيان وا بوو كە پاراستنى كەعبە ئەركى ئەوانە و پىيوستە بەرگرى لە كەعبە بكەن، بۆيە پىياوى لە پاشاوا ناودارەكانى يەمەن كە ناوى زونەفەر بوو پاپەپى لە ئەبرەھەو بانگى ھۆزەكەى كردو عەرەبى ئەو شوپىنانەى كرد بەگۆزى ئەبرەھەدا، بۆپاراستنى كەعبەكە ئەيەووت كاوى بكات و بپوخىنى خەلكە كە ھاتن بەدەم بانگەوازەكەيەوہ و چون بەگۆز ئەبرەھەدا، بەلام ئەبرەھە سوپاكەى شكاندن خوا ئەمەى كرد بۆ ئەوہى لەپاشاندا پىزى خۆى بۆ كەعبە پىشيانى خەلك بەدات، ئەوہ بوو زونەفەر بەدیل گىراو ئەبرەھە لەگەل خۆى ھىتاي، پاشان كەوتە پىي بەرەو مەككە، كاتى لەسەر زەمىنى خەسەم بوو نوفەيلى كۆپى حەبىبى خەسەمى خۆى و ھۆزەكەى كە پىك ھاتبوون لە ھۆزى شەھران و ناھىس پىنگايان گرت لە سوپاكەو شەريان لەگەل كردن و ئەبرەھە ئەوانىشى شكاند و نوفەيلى كۆپى حەبىبى بە دىل گرت و ويستى بىكۆزى پاشان لىي خۆش بوو لەگەل خۆى ھىتاي بۆ ئەوہى پىنگاي حىجازى پىي نىشان بەدات. كاتى نزىكى سەر زەمىنى تاشىف بووہە خەلكە كە پۆششتن بە دەمىەوہ و پىبابازىيەكى زۆريان بۆ كرد لە ترسى ئەوہى ئەوہك ئەو خانوہى كە ناويان ئەبرد بەلات بپوخىنى زۆر پىزىيان لى گرت و ئەبو رىفالىشىيان لەگەل نارد بۆ چاو ساغىكردنى، كاتى ئەبرەھە گەيشتە موغەمەس كە شوپىنئىكە لەنزىك مەككە لەوى ماىەوہو سوپاكەى داى بەسەر مۆلگەى ووشترى مەرو مالاتى مەككەداو ھەموويان تالان كرد دوو سەد ووشترىيان ھى مالى

عبدالموتھ لیب بوو، ٺهوي که ووشتره کانی به تالان برد به فرمانی ٺه برهه سه رڙکی سوپاکه بوو له پېشه وه که ناوی ٺه سوهدی کوپی مقصود بوو، که عره به کان هه جووی زڙیان کردوه وه که ٺه بو ئیسحاق باسی ٺه کات، ٺه برهه حوناتی حمیری نارد بڼ مه ککه، فرمانی پئیدا که ناو دارترینی قوره یسی بڼ بهینئ وه هه والیشی بدائئ که پاشا نه هاتوه شه پریان له گه ل بکات مه گه نه هیلن که عه به بروخئ، حوناته هاته ناو مه ککه وه والی گه وره قوره یسی پرسی، خه لگی عبدالموتھ لیبی کوپی هاشمیان نیشاندا، ٺه ویش په یامه کی ٺه برهه ی پیکه یاند، عه عبدالموتھ لیب ووتی: به خودا ٺیمه نامانه وئ شه پی له گه ل بکه یین و توانای ٺه شه په یشمان نییه، ٺه ویش مالی خودایه و مالی ئیبراهیمی خلیلی خودایه، ٺه گه ر خوا ٺه پیاریئ و به رگری لینه کات ٺه وه مالی خوئیته ی و حه رمی خوئیته ی، ٺه گه ر خواش وازی ئ دینئ بڼ ٺه برهه ٺه وه ٺیمه توانای به رگریمان نی یه لئی. حوناته پئی ووت: با برڼ بڼ بڼ لای ٺه برهه عه عبدالموتھ لیب له گه لی پڙیشت، کاتئ ٺه برهه چاوی پئی که وت پڙی زڙی لئی گرت، چونکه عبدالموتھ لیب پایوکی که له گه تی چوار شانوی جوانخاس بوو، ٺه برهه له شوئنه که ی خوئی دابه زی و هات له سه ر ٺه وه فرشه ی که عبدالموتھ لیبی له سه ر دانیشتبو له تنیشتیدا دانیشت، ووتی به ته رجومانه که: ٺه مه وئ پاشا ٺه دوو سه د ووشتره براوهم بڼ بگه پښتته وه ٺه برهه ووتی: به ته رجومانه که ی: پئی بلئ: کاتیک چاوم پیت که وت سه رنجت راکیشام پاشان کاتیک قسه ت له گه ل کردم ٺه بو چونم نه ماو گزرا، نایا تو قسه م له گه ل ٺه کی بڼ دوو سه د ووشتر که بردومه، واز له مالیک دینی که ناینی خوئ و بابو باپیرانت بووه هاتوم بڼ تیکدانی باسی ناکه ی له گه لم؟! عه عبدالموتھ لیب پئی ووت: من خاوه نی ٺه ووشترانه م، ٺه و مالیش خاوه نیکی هه یه ده پیاریئ. ٺه برهه ووتی: که س نیه پڼگام ئ بگریت! عه عبدالموتھ لیب ووتی: که واته ٺه وه توو ٺه وه خاوه نی ٺه و مال. ٺه لین: هه ندیک له پیاماقولانی عه رب له گه ل عه عبدالموتھ لیب پڙیشت بڼ لای ٺه برهه، سه یه کی سامانی (تیهامه) یان دایه که واز له که عه بیئئ قه بولی نه کردو ووشتره کانی عه عبدالموتھ لیبی دایه وه، عه عبدالموتھ لیب گه رایه وه بڼ ناو قوره یسی داوای ئ کردن که مه ککه به جئ بهیلن و برڼه سه ر کپوه کان، له ترسی ٺه وه ی نه وه ک سوپای ٺه برهه ده سترڙی بکه نه سه ریان، پاشان عه عبدالموتھ لیب هه لساو ٺه لقه زڙی ده رگای که عه بی گرت و له گه ل هه ندیک له پیوانی قوره یسی ٺه پارانه وه له خوداو داوای یارمه تیان لیده کرد که توله له ٺه برهه وه سوپاکه ی بسینئ، عه عبدالموتھ لیب ٺه لقه زڙی ده رگای که عه بی گرتبوو ٺه ی ووت:

رَحْلُهُ فَمَنْعَ حِلَالِكَ

لَا هُمْ إِنْ الْمَرْءُ يَمْنَعُ

وَمَحَالِهِمْ غَدَاً مَحَالِكَ

لَا يَغْلِبْنَ صَلَيبُهُمْ

ثیبنو ئیسحاق ئەلئیت: دواى ئەوئى عەبدولموتەلیب ئەلقەى زۆرەكەى بەرداو پاشان پۆیشتن بۆ سەرکێوهکان. موقتیلی کۆپى سەلمان باسى ئەکات لەلای بەیت سەد ووشترى موقەلەدەیان^۱ بەجى هئىشت، تا سوپای ئەبەرە بەناھەق دەستیان بۆ ببەن بەلکو خودا تۆلەیان لى بسینى، کاتیک ئەبەرە بەیانى هەلسا خۆى ئامادە کرد بۆ چوونە ناو مەكکە، فیلەكەیشى ئامادە کرد کە ناوی مەحمود بوو سوپاکەى پیکخست و فیلەكەى بەرەو پووی مەكکە برد، نوفەیلی کۆپى حەبیب چوہ پێشەوہ تا چوہ تەنیشت فیلەكەو پاشان گوتی فیلەكەى گرت و ووتى: مەحمود بوەستەو چۆک دادە وا چاکە لە کۆپوہ ماتوی بگەریتەوہ بۆ ئەوئى، چونکە تۆ لەمالى خودای کە (بلد الله الحرام)ە. پاشان گوتی بەرداو فیل مەحمود وەستاو چۆکى دادا نوفەیل دەرچوو پای کرد تا گەیشتە سەر کێوہکە. دایان لە فیلەكە کە هەلسى، هەلنەسا بەتەوزین دایان بەسەریاو هەرچەند لیتیان نەوی و بەرزیان کردەوہ هەلنەسا، پویان ئەکرەدە یەمەن هەلنەستاو پای ئەکرد. بەرەو شامیشیان ئەبرد دیسان پای ئەکرد، بەرەو پۆژھەلاتیش ھەرەھا، بەلام بەرەو مەكکە ئەیان برد ئەوہستا و چۆکى دادەدا، خودا بالئەدەییەکی لەدەریاوہ بال درێژو قاچ کورت وە شەمشەمەکۆیزو پەرەسێلکە ھەموو بالئەدەییەک لەو بالئەدانە سى بەردى ھەلئەگرت، بەردیک بەدەنوکى، دویەردیش بە قاچەکانى لە وینى نيسک و تۆک، ئەو بەردانە بەر ھەر کەسێک بکەوتایە لەناوی ئەدا، ھەموویان ئەو بەردەیان بەرنەکەوت. ھەریەکى بەلایەکا پای ئەکرد و ھەوالى نوفەیلیان ئەپرسى بۆ ئەوئى پێگایان نیشان بداو دەریاز بن. نوفەیلیش لەگەل قورەیشیەکان و ھەرەبەکانى حىجاز سەیریان ئەکرد کە خودا چى بەلایەکی ناردوہ بۆ خاوەن فیلەکان، نوفەیل ئەم شیعرانەى ئەووت:

أین المفرد؟ والأله الطالب والإشرم المغلوب غیر الغالب

ثیبنو ئیسحاق ئەلئیت: نوفەیل ئەم شەعانەشى ووتوہ:

نعمناکم مع الاصبح عینا

الا حبیبت عنا یا ردىنا

لدى جنب المحصب ما رأینا

ردینة، لو رأیت - ولا تریه-

ولم تأسى على ما فات بینا

إذا لعزتی وحمدت امری

وخفت حجازة تلقى علینا

حمدت الله إذ أبصرت طیرا

كان علی للحبشان دینا

فکل القوم تسأل عن نفیل

عەتای کۆپى یەسارو کەسانی تریش ئەلئین: ھەموویان لەو کاتەدا سزانەدراون و تیانەچوون، بەلکو ھەندیکیان لەو کاتەدا تیا چوون و ھەندیکى تریان گول بوون و لاشەیان داڕزاو پارچە پارچە گۆشتى

^۱ کاتى خۆى ھەر وشتریکیان دابنايە بۆ ئەوئى بیکەن قوریانى شتیکیان ئەکرەدە ملی و نیشانیان ئەکرد ھەموو کەس ئەیزانى ئەوہ کراوہتە (ھدی) بۆ کەعبە و دانراوہ بۆ ھەژاران (وہرگێن).

لئ دهك و ته خواره وه، يه كئ له وانه پارچه پارچه له شي داده پزاو ده كه و ته خواره وه ئه بره هه بوو، تا له ولا تي خه سه م مرد و له ناو چوو. ئيبنو ئيسحاق ئه لئيت: رايان كر دو ملي هه موو پئگايه كيان گرت و له پئگادا ئه مردن، ئه بره هه يش له شي پئگراو له گه ل خويان هه لئيان گرت، پارچه پارچه گوشتي له شي ئه كه و ته خواره وه تا گه يانديانه سه نعاء وهك زه رنه قوته ي لئيات، گياني دهر نه چوو تا سنگي له ت بوو دلي هاته دهر وه وهك هه ندئك ئه لئين: ئيبنو ئيسحاق ئه لئيت: كاتئ خودا پئغه مبه ري ﴿سج﴾ نارد يه كيئك له و چاكو به هرانه ي خودا داويه تي به قوره يش و له سهريان تو مار كراوه ئه وه يه كه حه به شه كاني له كول كر دن وه بئ مانه وه يان و درئزه دانئيان به ژيان، وهك خوداي گه رده ئه فهر موي ت: ﴿التر تر كيف فعل ربك يا صاحب الفيل﴾ ١ ﴿التر يجعل كيدهم في ضليل﴾ ٢ ﴿وارسل عليهم طيرا اباييل﴾ ٣ ﴿ترميم بحجارة من سجيل﴾ ٤ ﴿جعلهم كعصف مأكول﴾ ٥ ﴿لا ينفق قرش﴾ ٦ ﴿لأنهم رسالة النساء والصف﴾ ٧ ﴿لئعبدوا رب هذا البيت﴾ ٨ ﴿الذي أطعمهم من جوع وآمنهم من خوف﴾ ٩ له شكري ئه بره هه ي له ناو برد له بهر هوگري قوره يش، هوگريان به هاتو چؤي زستان و هاويئانه وه تالئيان تئك نه چئيت، ده با خاوه ني ئه م خانه (كه عبه) يه بهرستين ئه و زاته ي كه له برسئتي دا پزگاري كر دن و خواره مهن ي بئ ناردن وه له ترس و بيم پاراستني و دلئئاي كر دن. بؤيه داواي بهرستني خواي ئه و خانه يان لئده كات ياني بئ ئه وه ي هئچ شئئ له حال و وه زعيان نه گو پئيت، له وه ي كه خودا پئني داوئ له چاكو ئه گه ر ئه م ئاينه قبول بكن خوداي مه زن ئه فهر موي ت: ﴿التر تر كيف فعل ربك يا صاحب الفيل﴾ واته: ئايا نه ت بيئي كه به روه ردگار ت چي كر د به خاوه ن فيله كان؟ ﴿التر يجعل كيدهم في ضليل﴾ واته: ئايا فبو فيله كه ياني پوچه ل نه كرده وه ﴿وارسل عليهم طيرا اباييل﴾ واته: وه نارديه سهريان بالنده ي زؤر، پؤل پؤل. ئيبنو هيشام ئه لئيت: ﴿اباييل﴾ ياني: كل مه ل كل مه ل، عه ره به كان به تاك به كار يان نه هئئاوه واته: موفره دي نيه، به لام ﴿سجيل﴾ يونسي نه حوي و ئه بو عوبه يده هه وائيان پئ داوم كه ﴿سجيل﴾ له زماني عه ره بييدا ياني: زؤر ره ق. وه هه ندئ له موفه سه رين باسيان كر دوه و تو يانه: دوو ووشه ي فارسيه و عه ره به كان كر دويانه به يه ك ووشه، كه برئتين له (سج) و (جل)، مه به ست له (سج) به رد بوه وه له (جل) قورپووه، ئه لئين: (الحجاره) له م دوو جو ره جنسه بووه: قورپو به رد. هه روه ها ئيبنو هيشام ئه لئيت: ﴿كعصف﴾ كشتوكالئيكه كه نه رنابئته وه، تاكه كه ي (عصفه) كؤتايي قسه كاني ئيبنو هيشام

١ سنج، وادياره (سهنگ) بيت، چونكه له زماني عه ره بييدا تئبي (گ) ني يه و له باتيدا يان (ج) يان (غ) به كار دئين وهك ئه لئين: (پيشمه رغه) له باتي پيشمه رگه (وه رگئ).

هات. حەمادی کۆپی سە لە مە لە عاسمە و ئەویش لە زۆرە و ئەویش لە عەبدوللا و ئەبو سە لە مە ی کۆپی عەبدوڕەحمانە و هەتاویانە کە ئەلێت: ﴿طَيْرًا اَبَابِيلَ﴾ یانی: کۆمەڵ کۆمەڵ، ئیبنو عەباس و زەححاک ئەلێن: ﴿اَبَابِيلَ﴾ یانی: کۆمەڵ کۆمەڵ شوپۆنی یەک بکەون. موحامید ئەلێت: بالندە ی هەمە جۆر شوپۆنی یەک بکەون. موحامید ئەلێت: بالندە ی هەمە جۆر شوپۆنی یەک بکەون کۆمەڵ کۆمەڵ. حەسەنی بەسری و قەتادە ئەلێن: ﴿اَبَابِيلَ﴾ یانی: بالندە ی زۆر. ئیبنو زەید ئەلێت: بالندە ی هەمە جۆر لە هەموو لایە کەو بەیت، لە هەموو لایە کەو بەیان هاتن. کەسانی ئەلێت: گویم ئێ بوو هەندێ لە نەحوزانەکان ئەیان ووت: تاکی ئەبابیل (ببیل) هە ئیبنو جەریر پڕوایەتی کردووە لە ئیسحاقی کۆپی عەبدولای کۆپی حارسی نەوفە لەو کە لە مانای ئەم ئایاتە دا: ﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيلَ﴾ ئەلێت: کۆمەڵە کۆمەڵە، وە ک کۆمەڵی ووشتری زۆر لە سەر زەمینی بلاو بەتەو. ئیبنو عەباس ئەلێت: دەنوکیان بوو وە ک دەنوکی بالدارو ناو دەستیشیان وە ک ناو دەستی سەگ و ابو، یانی: قاچیان وە ک ناو دەستی سەگ و ابو، وەرگێڕ، عەکریمە ئەلێت: ﴿طَيْرًا اَبَابِيلَ﴾ بالندە یەکی سەوز بون لە دەریاوە هاتون سەریان وە ک سەری دەرندەکان و ابو، (دەرندە یانی: حیوانی گۆشت خۆر، وەرگێڕ) عوبەیدی کۆپی عومەیر ئەلێت: ﴿طَيْرًا اَبَابِيلَ﴾ بالندە یەکی پەش بون، بەرد بە دەنوکی نێژکەکانیانە و بوو لە دەریاوە هاتون. ئەم سەنەدانە ییش صحیح و راستن. عوبەیدی کۆپی عومەیر ئەلێت: کاتی خوا ویستی خاوەن فیلەکان لە ناو بەرێ، بالندە یەکی بۆ وەدی هەتتان لە دەریاوە وە ک پەڕ سێلکە و ابون بالندە یە کە قاچی کورتە و بالی درێژە، هەموو بالندە یە ک سێ بەردی هەلگرتبوو: دوو بەردیان بە قاچی و بەردێک بە دەنوکی، ئەلێت: هاتن و وەستان بە سەریانە و چریکاندیان و ئەو بەردانە ی بە دەنوکی و قاچیانە و بوو بەریان دایە و بۆیان، هەر بەردێک کە ئەیدا بەسەری هەر کە سێکا لە ژێری یەو دەچووە دەرەو، وە بەر هەر لایەکی لەشیان بکە و تایە لە لایەکی تری یەو ئەچووە دەرەو لەو کاتە شدا خوا بایەکی بەهێزی نارد کاتی کە بەردە کە یان فرێ ئەدا بەهێزتری ئەکرد بەو جۆرە هەموویان لە ناو چوون، خودای مەزن ئەفەر مویت: ﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَابٍ مِّن سِجِّيلٍ﴾ واتە: بەر دبارانیان دەکردن بەوورە زیخی گلێن، وە ئەفەر مویت: ﴿جَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّاكُولٍ﴾ واتە: سەر ئەتجام وە ک کای خورای لیکرد. سەعیدی کۆپی جوبەیر ئەلێت: یانی: کای لە زمانی عەوامدا پیتی ئەلێن هەبوو وە لە پڕوایەتیکی تری سەعیدا هاتووە یانی: گەلای گەنم. وە دووبارە لە سەعیدە وە گێڕدراو تەو کە ئەلێت: (العصف) یانی: کای و (المأكول) یانی: ئەو قەرسیلە ی بەسەوزی ئەبەرێت بۆ مەپو مالات. حەسەنی بەسریش هەر وای ووتووە: ئیبنو عەباس ئەلێت: (العصف) ئەو توێکڵە یە کە بەدانە وێڵە وە یە،

وہ کہ تو تویکلہی کہ بہ گنہوہیہ۔ نبینو زہید روتی: (العصف) گہ لای کشتوکالو گہ لای باقلہ یہ، کاتہ مہرو مالات نہیخوات و فریثی نادات و نہ بیثتہ پاشہرق۔ یانی: خودای مہزن لہ ناوی بردن و قری کردن و چی فیئل و کینہیان مہبوو بہ تالی کردہوہ و بہ سہر شوقی گہ پاندنیوہ و ہیچیان دہست نہ کہوت و مہموویان تیا چوون و کہ سیان دہرنہ چووہ مہگین بہ زامداری نہ بی، وک نہ برہہ بہ زامداری گہ پایوہ بؤ سہنعاء دلی پچراو سینہشی لہت بو، نہوہی بہ سہریان ہاتبوو مہمووی بؤ گتپانہوہو گیانی دہرچوو! دواہی نہ برہہ کورہہ کی کہ ناوی بہ کسوم بو چووہ شوینہ کی، دواہی بہ کسومیش براکہی کہ ناوی مہسروتی کورپی نہ برہہ بو چوہ شوینی۔ پاشان سہیفی کورپی زہیدی حتمیہی پویشت بؤ لای کیسرا بؤ داواہی یارمہتی لہ دژی حبہ شہیبہ کان، کیسراش سوپاہی کی لہ گہل ناردو شہریان دژی حبہ شہیبہ کان بہرپاکردو سہرکہوتن و خودا دہسہ لاتہ کی پیدانہوہ کہ لہ باب و باپیرانیانہوہ بؤیان ماہوہوہ، عہرہ بہ کانیش دہستہ دہستہ دہاتن بؤ لای و پیروزبا بیان لیدہ کرد۔ لہ پیشوہ باسماں کرد لہ تہفسری سورتی فہتحدا کاتہ پیغمبر (ﷺ) نزیک بوہوہ لہ سہنیہ پوژی حودہ بیبہ کہ دائہ بہزی بؤ قورہیشیہ کان نہ سپہ کی چوکی داداو بہ چوکا خوئی خستہ سہر زہوی۔ تیی خوپی مہلنہ ساو نہ پویشت ووتیان: قہسوا (ناوی نہ سپہ کی پیغمبر (ﷺ) بو، وہرگتپ مانی کرتوہ۔ یانی: ناپواو بیگوئی یہ، پیغمبر (ﷺ) فہرمووی: قہسوا مانی نہ کرتوہ، نہم خوہشی نہ بوہ، بہ لکو نہ و کہ سہ بہندی کردوہ کہ فیلہ کی بہند کرد۔ پاشان فہرمووی: سویند بہو کہ سہی گیانی منی بہ دہستہ نہ مرق قورہیش داواہی شتیکم لی ناکنہ کہ پیزی حوروماتہ کانی خودای تیدا بی مہگین بہ دہ میانہوہ نہ چم لہو شتہ دا۔ پاشان تیی خوپی نہ سپہ کہ مہلسا۔ نہم فہرموودہ یہ تہنہا بوخاری میناویتی۔ لہ ہرردو سہ حیجہ کہ دا ہاتوہ کہ پیغمبر (ﷺ) پوژی فہتھی مہککہ فہرمووی: خودا فیلی بہند کرد کہ بہواتہ ناو مہککہ، پنگای پیغمبرہ کی و خاوہن باوہرانی داو بالا دہستی کردن تیا یاد، وہ نہ مرق نہو حورمہ تہی بؤ گہ پایوہ وک حورمہ تہ کی دوینن، نہوسا نہوہی لیترہ یہ با نہو کہ سانہ ناگادار بکات کہ لیترہ نین۔

سورتی (قریش)

لہ مہککہ دا ہاتوہ تہ خواروہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿۱﴾ اِلٰیٰلَیْفِ قُرَیْشٍ ﴿۲﴾ اِلٰیٰلَیْفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّیْفِ ﴿۳﴾ فَلْيَعْبُدُوْا رَبَّ هٰذَا الْاَلْبَتِ ﴿۴﴾ اَلَّذِیْ

اَطْعَمَهُمْ مِّنْ جَوْعٍ وَّءَامَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ ﴿۵﴾

ئەم سوره ته جيا بوه ته وه له سوره ته كه ي پيش خوى. يانى: سوره ي الفيل له موسعه فى ئىمامى
 عوسماندا (ره زاي خوى لى بيت) ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ هه به له نىوان هه ردو سوره ته كه دا،
 هه چه نده ئەم سوره ته ماناكانى په يوه ندى به سوره ته كه ي پيشيه وه هه به، وه ك موحه ممدى كوپى
 ئىسحاق و عه بدوره حماني كوپى زه يدى كوپى ئەسليم و وتويانه، چونكه ماناى هه ردو سوره ته كه
 ئە وه به: كه كاتى فيله كه مان به ند كرد نه مان هيتت بپواته ناو مه ككه وه خه لكه كه يمان قه كردو
 له ناومان بردن له بهر يه كپيزى و پيكه وه بوونى قوره يش يانى: بۇ كۆكردنه وه و پيكه وه مانى قوره يش
 له شاره كه يانا به بيمه ترسى، ووتراوه: مه به ست پيى ئەو پيكه وه بونه بوه كه راهاتبون له سهرى له
 زستانا كۆچيان ئە كرد بۇ يه مهن و له هاوينايشا بۇ شام بۇ بازرگانى و شتى تريش، پاشان ئە گه پانه وه
 بۇ شاره كه يان به بيمه ترسى له هيج شتاك له هاتو چۆياندا، له بهر به پريزيان لاي خه لكى و ديسان له بهر
 ئە وه ي كه خه لكى حه رمى خودان (حرم الله) هه ره كه سى پريشيتته لايان و له گه ليان بوين به وه ي
 ئە وانه وه پاريزداو بوه، ئە مه زيان و گوزه رانيان بوه له هاتو چۆ كوچ كردنيانا له زستان و هاوينا،
 به لام له كاتى مانه وه يان له مه ككه دا وه ك خوداى مهن ئە فه رمويت: ﴿إِلَّا يَلْفُ قُرَيْشٍ﴾ واته: ئا يانه يان
 زانيوه و سه رنجيان نه داوه كه نيمه مه ككه مان كردۆته جيا گاه يكي پريزياروى بيترس و بيم له كاتى كدا
 له ده روو به رى ئە وان خه لك ده فرينى؟ بۆيه خودا ئە فه رمويت: ﴿إِلَّا لِنَفْسِهِمْ﴾ به ده لى (إيلف) ي يه كه مه و پون
 واته: له شكرى ئە بره هه ي له ناو برده به ره زگرى قوره يش ﴿إِلَّا لِنَفْسِهِمْ﴾ به ده لى (إيلف) ي يه كه مه و پون
 كه ره وه يه بۆى. بۆيه فه رمويه تى: ﴿رَسُولَ السَّائِ وَالصَّيْفِ﴾ واته: هۆگريان به هاتو چۆى زستان و
 هاوينا نه وه تا لىيان تيك نه چى، ئىبينو جه رير ئە لىت: راست وايه كه ئە و (لامه) لامى ته عه جوبه، وه ك
 ئە وه به كه به فه رمويت: (اعجبوا لايلاف قريش) يانى: سه رتان سوپ بيمىن له پيكه وه مانى قوره يش و ئە
 به ره و چاكانه ي من هه مه به سه ريانه وه له و هاتو چۆ كردنانه ياندا وه ئە لى: ئە مه ش بۆيه ئە و ترى
 چونكه موسلمانان هاو ده نكن له سه ر ئە وه ي كه ئەم دوو سوره ته جيان له يه كترى و هه ره يه كه
 سوره تىكى سه ربه خۆيه له سوره ته كه ي پيشه وه ي پاشان ئامۆزگار يان ئە كات بۇ سوپاس گوزارى ئەم
 به ره چاك و گه وه به فه رمويه تى: ﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ واته: ده با خاوه نى ئەم
 خاكه (كه عبه) يه بپه رستن. يانى: با هه ره ته نها خودا بپه رستن، كه چۆن حه ره ميكي بيمه ترسى و
 خانويه كى موحه رمى فه راهه م هيتناوه. وه ك ئە فه رمويت: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ أَنْ عَبَدَ رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي
 حَرَّمَهَا وَلَكِنَّ كُلَّ شَيْءٍ وَأَمْرُهُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ واته: ئەى موحه ممد (ﷺ) بلن: بيگومان من
 فه رمان پيدراوه كه ته نها په ره ردگارى ئەم شاره مه ككه بپه رستم ئەو خوايه ي پريز شكاندى ئەم

شاره‌ی حرام کردوه و همو شتیك تنها هی ئو خوابه، وه فرمانم بیدراوه له موسلمانان بم. وه فرموویه‌تی: ﴿الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ﴾ واته: ئه‌وزاته‌ی که له برسیتی دا بزگاری کردن و خوارده‌مه‌نی بۆ ناردن وه له ترسی و بیم پاراستنی و دلنیا‌یی کردن. یانی: په‌روه‌ردگار ئه‌و خانه بزگاری کردن له برسیتی و بۆزی دان ﴿وَأَمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ﴾ یانی: مؤله‌تی دان و دلنیا‌یی کردن له مه‌ترسی، که ابو با به تنها ئه‌و بپه‌رستن و هاوه‌لی بۆ دانه‌نین، با جگه له و هیچ شتیك نه‌په‌رستن له دارو به‌ردو وینه‌هه‌یکه‌لی داتاشاراو. له‌به‌ر ئه‌مه هه‌ر که‌سی و هه‌لامی ئه‌م فرمانه‌ی خودا بداته‌وه خودا دلنیا‌یان نه‌کات که نه‌ترسن، وه هه‌ر که‌سی سه‌رپه‌چی فرمانی بکات ئه‌و دلنیا‌یه‌ی ئی ده‌سینیتته‌وه به ترس و نا‌په‌حه‌تی به‌سه‌ری ئه‌با، وه‌ک خودای گوره فرموویه‌تی: ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّن كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِيَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿۱﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ﴾ واته: خوا نمونه‌ی هیناوه‌ته‌وه به‌خه‌لکی شاریک که هینم و دلنیا بون بزق و بۆزی بۆ ده‌هات له‌هه‌موو شوینیکه‌وه که‌چی به‌رامبه‌ر چاکه‌و به‌ره‌کانی خوا نا سوپاس و سه‌پله بوون، جا خوا به‌و هۆیه‌وه پۆشاک‌ی برسیتی و ترسی کرده کالای بالاییان له‌به‌ر ئه‌و کرده‌وانه‌ی که ده‌یانکرد، سویند به‌خوا به‌پاستی پیغه‌مه‌ریکیان له‌خویان بۆ هات که‌چی باوه‌ریان پینه‌هینا، بۆیه سزا گرتنی له کاتیکدا ستم کاریون.

سوره‌تی (الماعون)

ئه‌مه‌که‌دا هاتوه‌ته‌هه‌ خواروه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿أَرْءَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِاللَّيْلِ ﴿۱﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿۲﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿۳﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿۴﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿۵﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ﴿۶﴾ وَيَسْمَعُونَ ﴿۷﴾ الْمَاعُونَ ﴿۷﴾﴾

نیشانه‌ی ئه‌و که‌سانه‌ی که‌بۆزی قیامه‌تیان لا درۆیه‌وه به‌پاستی نازانن خودای گوره ئه‌فه‌رموویت: ﴿أَرْءَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِاللَّيْلِ﴾ واته: ناخو دیت ئه‌و که‌سه‌ی که‌ بپوای نیه‌به‌ بۆزی پادا‌شت دانه‌وه ؟ نایا تو ئه‌ی موحه‌مه‌د ئه‌و که‌سه‌ت دی که‌ بۆزی جه‌زای به‌درۆ ده‌زانی که‌ بۆزی قیامه‌ته‌ و بۆزی توله‌و پادا‌شته‌ ﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ﴾ واته: ئه‌وه که‌سه‌یکه‌ که‌ پال به‌هه‌تیوه‌وه ده‌نن، هه‌ر ئه‌و

که سه بوو همتیو دهره نجینن و ناهمی پیډه کات و بهشی ناداو خوارنی پیناداو به چاکی له گئی
 ناجولیتوه ﴿وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾ واته: وه هانی خهک نادات بؤ خوارده مه نیدان به
 مه ژاران، وهك خودا نه فرمویت: ﴿كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ﴿٧﴾ وَلَا تَحْضُونِ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾
 واته: نهء وانیه! که نیوه بیری لی نه که نه وه به لکو نیوه ریژی همتیوان ناگرن، وه هانی یه کتری نادهن
 له سر خوارده مه نیدان و به ختوکردنی مه ژاران. یانی: نهو مه ژاره ی که شتیکی نیه باری گرانى سوک
 بکات یا بیتنیازی بکات. پاشان خودای گه وره نه فرمویت: ﴿فَوَيْلٌ لِلْمَصَلِبِ﴾ واته: نینجا وای بؤ
 نویژ که ران ﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ واته: نه وانه ی له نویژه که بیان بیتناگان. نیبنو عه باس و
 که سانی تریش نه لئین: مه به ست دوپوه کانه. نه وانه ی به ناشکرا نویژ ده کن و له په نهانیا نویژ ناکن،
 بویه نه فرمویت: ﴿لِلْمَصَلِبِ﴾ واته: نه وانه ی که نویژ کرن و ده شیکه کن، به لام هوش و گوی به
 نویژه کانیان نادهن، یا هر نایکن به ته وای، وهك نیبنو عه باس ووتویه تی، یا له کاتی دیاری کراوی
 خویدا که شهرع بؤی داناون نایکن تا کاته ی نه پوا به ته وای، وهك مه سروق و نه بو زوحا ووتویانه.
 عه تای کوی دینار نه لیت: سوپاس بؤ نهو خودایه ی که فرمویه تی: ﴿عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ نه ی
 فرمویه: (في صلاتهم ساهون) جا نه وکه سانه یا کاتی یه که می نویژه کانیان دوا نه خه ن تا نزیکي
 نه مانی کاتی نویژه که نیر هموو کاتن وایکن یا له نزدیعی کاتدا وایکن، یا له پایه کانی نویژو
 مه رجه کانیان، یا که مته رخمی نه کن له خوشوعدا که مته رخمه و به هوشه وه نویژه کانی نا کاو بیر
 له مانا که ی نا کاته وه، نه م که لیمه ی ﴿عَنْ صَلَاتِهِمْ﴾ هموو نه م مانایانه نه به خشیت، هر که سیتیتیکی
 له م سیفاتانه تیدا بی، به شیکي هر نه که وئ له م نایه ته. وه هر که سیتیکش همووی تیدا بی نایه ته که
 به ته وای نه یگرته وه، نهو که سه دو پووی ته واره دو پووی کرداری تیدا دیته جن، واته له مه ردو
 سه حیچه که دا هاتوه که پیغمبر (ﷺ) فرمویه تی: نهو نویژه نویژی دو پووه، نهو نویژه نویژی دو
 پووه، نهو نویژه نویژی دو پووه، داده نیشن چاودیری خور ده کات تا وه ختی گه پشته نیوان دو شاخی
 شیتان هه لده ستی و چوار جار دهنوک نه دا به زه مینا وادی خودای تیدا ناکات که می نه بی. مه به ست
 له نه م نویژه پیش لیره دا نویژی عه سره که پیی نه وتری (صلاة الوسطی) وهك چون به دهق هاتوه که
 کابرا دواپنه خات و تا کزتابی کاته که ی که نهو کاته ییش نویژ تیبیدا که راهتی مه یه، جا نهو کاته
 هه لته سی و چوار جار وهك قه لره ش دهنوک نه دا به زه مینا، نارام له نویژه که بیدا نیه و خشوعیشی
 تیدا نی یه. بویه حه دیسه که فرمویه تی: یادی خودای تیدا ناکات که می نه بی. وه له وانه یه له بهر
 نه وه هه لسن نویژ بکات که خه لکی چاویان پیی بکه وئ نهك له بهر په زامه ندی خوا، نه مه وهك نه وه

وایه که هر نویژ نه کات. خودای گوره نه فهرمویت: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ واته: به پراستی نو پروه کان ده یانه ویّت خوا بخه له تینن که چی خوا خه له تینه ری نه وانه هر کاتیکیش هستن بق نویژ به ته ملی و سستی هه لده ستن پوپامایی بق خه لکی ده کن وه یادی خوا ناکن که میک نه بیّت. وه لیژده نه فهرمویت: ﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ﴾ واته: نه وانه ی که پوپامایی ده کن. نیمامی نه حمده پوپایه تی کردوه له عمری کوپی موپروه نه لیت: لای نه بو عوبه یده دانیشتبویون باسی پوپامای کرا، پپاوی که کونیه کسای نه بو زهید بوو ووتی: بیستم له عبدالله ای کوپی عمره وه نه ی ووت: پیغه مبر (ﷺ) فهرموویه تی: هر که سنی هرچی کرد له ناو خه لکا بلاوی کاته وه بق پپایی کردن، خودا خه لکی ناگادار نه کات له کرده وکانی و سوک و پیسوای نه کات له ناو خه لکا. نه وه ی پپاوه ندی هه یه به م نایه ته وه که خودا نه فهرمویت: ﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ﴾ که سنی کارنیکی چاک بکات له بهر پره زای خوا خه لکی پپی بزنان نه ویش پپی خرشمال بی بهو کاره ی نه مه به پپا دانانری. وه نه فهرمویت: ﴿وَيَسْتَعُونَ الْعَاغُونَ﴾ واته: وه یارمه تی خه لک نادهن. یانی: نه به چاکی خودا پهرستی پهره ردگاریان ده کن و نه له گه ل خه لکیش چاکه نه کن، ته نانه ته به نه مانه تیش شتین ندادوه به هه لکی تا که لکی لی وه ربگرن و پاشان بزبان بگپرنه وه، نهو که سانه بق زه کاتدان ناوها بن، نهوا دیاره بق خیر کردن زیاترو زیاتر دست قوچاو نه بن. مه سعود له سه له مه ی کوپی کوه یله وه نه ویش له نه بو عوبه ی دینه وه نه بگپرنه وه که ووتویه تی: پرسیار له نیبنو مه سعود کراوه له باره ی ﴿الْعَاغُونَ﴾ هه وه نه ویش ووتویه تی: نهو شتانه یه که خه لک نه یدهن به یه کتری، وه ک قازانگ و ته ورو ته ورزین و سه تل و له م باهه تانه.

سورهتی (الکوثر)

له مه دینه دا هاتووته خوارموه ونه شلین له مه ککه دا هاتووته خوارموه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَكَ الْكَوْثَرَ ۝۱ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ۝۲ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝۳﴾

موسلیم و نه بو داودو نه سانی پوپایه تیان کردوه له نه سه وه ده سه ته واژه که هی موسلیمه که نه لیت: جارنکیان پیغه مبر (ﷺ) له مزگوت له ناواماندا بوو، هه موو دانیشتبویان له ناکاو خه وه نوچکه یه ک بر دیه وه پاشان سه ری بهرز کرده وه زه رده خه نه یه کی کرد ووتمان: بچی پپی نه که نی نه ی پیغه مبر ی خودا (ﷺ)! فهرمووی: نیستا سوره تیکم بق هاته خوارموه و دهستی کرد به خویندن:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۱﴾ اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكُوْثَرَ ﴿۲﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَاَحْسِرْ ﴿۳﴾ اِنَّكَ شَانِئَةٌ

هُوَ الْاَبْتَرُ ﴿۴﴾ پاشان پیغهمبر (ﷺ) فرموی: نایا نه وانن که وسر چی به؟ ووتمان: خواو پیغهمبر چی خوا نه زانن، فرموی: پروباریکه په روره دگارم به لئینی پیدوم زور شتی چاکی تیدایه، چه ویکه نومته که دم دینه سوری له روزی قیامه تدا، پیاله و پرداخه کانی به نه ندازه ی ژماره ی نه ستیره کانی ناسمانه، هندی که سیان دهر نه کوزن، منیش نه لیم: په روره دگارم! نه وه له نومته منی، نه فرمویت: تو نازانی دوی تو چیان کردوه! هم چه دیسه نیامی نه حمده پیوایه تی کردوه له موچه مدی کوپی فوزه یله وه و نه ویش له موختاری کوپی فولفوله وه نه ویش له نه نسی کوپی مالیکه وه. وه نیامی نه حمده دیسانه وه له نه سه وه پیوایه تی کردوه و نه لیت: پیغهمبر (ﷺ) فرمویه تی: چومه به هشت له سر پروباریکه بوم له لیواره کانیدا مرواری تیدا بوو، ده ستم کرد به و شوینه ی ناوه که ی پیدا نه پویشت، بونی میسکیکی زور خوشی لیده هات، ووت: نه ی جویره نیل نه مه چییه؟ ووتی نه مه نه و که وسره یه که خوی مزن به تزی به خشویه. بوخاریش له سه حیکه یا پیوایه تی کردوه و موسلمیش له نه نسی کوپی مالیکه وه که نه لیت: کاتن پیغهمبر (ﷺ) به رز کرایه وه بز ناسمان فرموی: چومه سر پروباریکه هردو لاکه ی پر بوو له گومزی مرواری ناو پز، ووت: نه مه چی به نه ی جویره نیل؟ ووتی نه مه که وسره. نه مه ووته ی بوخاری یه، په حمته ی خوی لئ بی. نیامی نه حمده ی پیوایه تی کردوه له نه سه وه پیوایک ووتی: نه ی پیغهمبری خدا! که وسر چی به؟ فرموی: نه وه پروباریکه له به هشتا په روره دگارم پی پی به خشیم، نه و که وسره له شیر سپی تره و له هنگوینیش شیرین تره و بالنده ی تیدایه ملیان وه ک ملی نه و مه پرو مالاتانه یه که سر نه پزین و گوشتیان نه خورن، عومر ووتی: نه ی پیغهمبری خدا! بالنده یه کی ناسکه؟ پیغهمبر (ﷺ) فرموی: نه وه ی نه یخوات ناسک تره له بالنده که نه ی عومر! بوخاری پیوایه تی کردوه له سه عیدی کوپی جویره روه نه ویش له نیبنو عه باسه وه (خوا لئ پی پازی بی) نه لیت: که وسر یانی: نه و شته زورانه ی که خدا پی پی به خشیه. نه بو بیشر نه لیت: ووت به سه عدی کوپی جویره یه هندی خهک نه لئین که وسر پروباریکه له به هشتا؟ سه عید ووتی: نه و پروباره ی که له به هشتایه که خدا به خشویه تی به پیغهمبر (ﷺ). وه دیسانه وه بوخاری پیوایه تی کردوه له سه عیدی کوپی جویره ی نه ویش نیبنو عه باسه وه نه لیت: که وسر: یانی شتی زور. نه مانایه پروباریش و شتی تریش نه گریته وه، چونکه ﴿الْکُوْثَرَ﴾ له (الکثرة) وه هاتوه یانی: شتی زور، یه کن له و شتانه پروباره، نیامی نه حمده ی پیوایه تی کردوه له نیبنو عومره وه نه لیت: پیغهمبر (ﷺ) فرمویه تی: که وسر پروباریکه له به هشتا نه نیشته کانی له نالتونه و ناوه که ی به ناو مرواریدا تیده په پی و ناوه که ی له شیر سپی تره و له

هنگامین شیرینتره. تیرمیزی و ئیبینو ماجه و ئیبینو ئه‌بی حاتم و ئیبینو جه‌ریر هر به و شیوه‌یه

پروایه‌تیاں کردوه، تیرمیزی ئه‌لئیت: حه‌دیسه‌که حسن صحیحه، خودای گه‌وره ده‌فرمویت: ﴿فَصَلِّ

لِرَبِّكَ وَأَعْرِضْ﴾ واته: ده‌ی که‌واته نویژ بکه بۆ په‌روه‌ردگارت وه قوربانی سر بپره، یانی: وه‌ک چۆن

ئیمه شتی ئۆرمان داوه به‌تۆ له دنیاو پۆژی دوا‌ییدا، تۆش ئۆر به دلسۆزی یه‌وه نویژه فره‌زه‌کان و

سونه‌ته‌کان بکه بۆ په‌روه‌ردگارت و قوربانیش ته‌نها بۆ ئه‌و بکه وه هر ئه‌و بپه‌رسته به‌ته‌نها که

هاوه‌لی نی یه و ته‌نها به‌ناوی ئه‌وه‌وه قوربانی بکه که بی‌هاوه‌له. وه‌ک خودا ده‌فرمویت: ﴿قُلْ إِنَّ

صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلرَّبِّ الْعَلِيِّنَ ﴿١٣١﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾ واته: ئه‌ی

موحه‌مه‌د (ﷺ)! بلن: بی‌گومان نویژو به‌ندایه‌تی و ژیاں و مردن هر بۆ خوی په‌روه‌ردگاری هه‌موو

جیهانیانه، هیچ هاویه‌شیکێ نی یه و هر به‌وه فره‌مان پیدراوه وه من یه‌که‌می هه‌موو فره‌مانه‌رانم بۆ

خوا، ئیبینو عه‌باس و عه‌تاو مووجاهیدو عیکریمه‌و حه‌سه‌ن ئه‌لئین: یانی: به‌و شیوه‌یه ووشتره‌ مه‌رو

ملاتیش ده‌کریت به قوربانی. قه‌تاده‌و موحه‌مه‌دی کوپێ که‌عبی قوره‌زی و زه‌ححاک و په‌بیع و عه‌تای

خۆراسانی و حه‌که‌م و ئیسماعیلی کوپێ ئه‌بو خالیدو که‌سانی تریش له پێشینه‌کان هر وایان ووتوه.

ئه‌مه به پێچه‌وانه‌ی بته‌په‌رسته‌کان که پتی هه‌لساون کپنوشیاں بۆ جگه له خوا بردوه و مه‌رو مالات و

ووشتره‌ شتی تریان سر بپه‌روه‌ بۆ بی‌جگه له خوا، وه‌ک خوی گه‌وره ئه‌وه‌فرمویت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا آتَا

بِكُمْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ واته: له‌و سه‌ره‌پاوه مه‌خۆن که‌ناوی خوی له‌سه‌ر نه‌هینراوه کاتێ

سه‌ره‌پین بی‌گومان خواردنی ئه‌وه تاوان و له‌سنور ده‌رچونه.

وه‌جا‌خ‌کو‌ی‌ر دو‌ژ‌م‌نا‌نی پ‌ی‌ف‌ه‌م‌به‌ر(ﷺ) ئە‌ک پ‌ی‌ف‌ه‌م‌به‌ر(ﷺ)

خودای گه‌وره ئه‌وه‌فرمویت: ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ واته: بی‌گومان هر نا‌حه‌زی تۆ دوا بپاوه.

یانی: ئه‌وه‌ی کینه‌ی له‌ تۆیه و به‌ نا‌تۆره‌یه له وه‌ی که بۆت هاتوه له‌و راستی و پێگانیشاندان و نیشانه

په‌وانه، ئه‌وه ئه‌و که‌سه وه‌ج‌ا‌خ‌کو‌ی‌ر دوا بپاوه‌و سه‌ر شو‌په‌وه باسی بپاوه‌ته‌وه. ئیبینو عه‌باس و

موجاهید و سه‌عیدی کوپێ جو‌به‌یر و قه‌تاده ئه‌لئین: ئه‌م ئایه‌تانه له‌سه‌ر عاصی کوپێ وائیل هاتونه‌ته

خواره‌وه. موحه‌مه‌دی کوپێ ئیسحاق له‌یه‌زیدی کوپێ پوممانه‌وه ئه‌لئیت: کاتێ باسی پێف‌ه‌م‌به‌ر(ﷺ)

بکرایه عاصی کوپێ وائیل ئه‌ی ووت: باسی مه‌که‌ن وه‌جا‌خ‌کو‌ی‌ره و که‌سی نیه، هر که تیا چوو باسی

نامینێو ئه‌کوژیته‌وه، خودای مه‌زنیش ئه‌م سو‌ره‌ته‌ی نارده خواره‌وه. شمر کوپێ عه‌تیه ئه‌لئیت: ئه‌م

ئایه‌ته له‌سه‌ر عوقبه‌ی کوپێ ئه‌بو مو‌عیت هاته خواره‌وه. ئیبینو عه‌باس و عیکره‌مه ئه‌لئین: له‌سه‌ر

که‌عبی کوپێ ئه‌شرف و کۆمه‌لێ له خودا نه‌ناسه‌کانی قوه‌پیش هاتوته خواره‌وه. به‌زار پروایه‌تی

کردوه له ئیبنو عه باسه وه ئەلئیت: که عیبی کوپری ئەشرف هات بۆ مەککه، قورپە ییشیبه کان پێیان ووت: تۆ که وهری ئەو خەلگە ی سهیری ئەم وه جاکخوێره بیده سه لاتە لاوازه ناکە ی له ناو هۆزه که یا؟ وا ده زانی له ئیمه باشترو چاکتره، له کاتی کدا ئیمه دۆستی حاجییان و خزمه تکارو ئاوگێرانی مەککه یین. که عیب ووتی: ئیوه له و چاکترن. ئیبنو عه باس ئەلئیت: ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ ده رباره ی هاته خواره وه هەر به و شیوه یه به زار پێوایه تی کردوه، سه نه ده کانی سه حیحن. عه تا ئەلئیت: له سه ر ئەبو له مەب هاتوه ته. خواره وه، کاتی ک کوپکی پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ کوچی دوا یی کرد ئەبو له مەب پۆیشت بۆ ناو بته پسته کانی قورپه ییش و ووتی: ئەمشه و موحمه د ﴿سوره﴾ وه جاکخی کوپیر بوویه وه، خودا ئەم ئایه ته ی ناره خواره وه: ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ سوودی ئەلئیت: کاتی مندالی نێزینه ی که سێک به ردا یه ئه یان ووت: کابرا وه جاکخوێر بوو. کاتی مناله کانی پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ کوچی دوا ییان کرد ووتیان: موحه ممه د وه جاکخوێر بوو. خودا ئەم ئایه ته ی ناره خواره وه: ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ به هۆی ئەو نه فامیه یانه وه وایان گومان ئەبرد ئەگه ر پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ کوپه کانی کوچی دوا یی بکه ن ئیتر باسی نامینن و ئەبرپه ته وه، نه خیر ئەمه نه ک هەر وانیه به لگو خودا ناوی پیغه مبه ری ﴿سوره﴾ مېشته وه هه تا هه تاشه هەر ئەمینپه ته وه، په یام و شه رعه که شی خستۆته سه ر شانی به نده کانی تا به رپوه ی به رن تا دویا کوتایی دیت و پۆزی قیامه ت و زنده و بونه وه دیت، سه لات و سه لامی خوی مەزن له سه ر پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ بیت به به رده وام هه تا پۆزی قیامه ت.

سوره نسی (الکافرون)

له مەککه دا هاتوه ته خواره وه

خویندنی ئەم سوره ته له نوێزه سوننه ته کانا

له سه حیجی موسلیمدا هاتوه له جابیره وه که پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ له دوو پکاتی نوێزی سوننه تی ته وافدا ئەم سوره ته و سوره تی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ی ئە خویند. له سه حیجی موسلیمدا له و فه رمووده ی ئەبو هوره یره دا هاتوه که پیغه مبه ر ﴿سوره﴾ ئەم دوو سوره تی له پکاتی به یانیاندا ئە خویند. ئیمامی ئەخمه دیش پێوایه تی کردوه له ئیبنو عومه ره وه که پیغه مبه ری خوا ﴿سوره﴾ له دوو پکاتی پێش نوێزی به یانی و دوو پکاتی دوا ی مه رغیبا بیست و چوار تا بیست و پینج جار یا ده تا پانزه جار سوره تی ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ی خویندوه. وه دوباره ئیمامی ئەحمه د پێوایه تی کردوه له ئیبنو عومه ره وه ئەلئیت: چاودێری پیغه مبه رم ﴿سوره﴾ ئە کرد بیست و چوار تا بیست و پینج جار له دوو پکاتی پێش نوێزی به یانی و دوو پکاتی دوا ی نوێزی مه غریب ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ہی نہ خویند. وہ نیعامی نہ حمد ریوایہی کردہ له نیینو عومره وه که نہ لیت: بقره ماوهی یه ک مانگ چاودیری پیغه مبرم ﴿﴾ کرد له دو رکاتی پیشش نویژی به یانیدا ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ہی نہ خویند. وه هر به م شیوه یه تیرمیزی و نیینو ماجه ش ریوایه تیان کردوه و نه سائیش هیتاویه تی، تیرمیزی نہ لیت: نه مه فرموده یه کی حسه نه. وه له فرموده یه کا له پیغوه به اسمان کرد که نه م سوره ته به رامبری چواریه کی قورئانه و ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ یش به نه ندازه ی چوار یه کی قورئانه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ ① لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ② وَلَا أَتَّعِبِدُونَ مَا أَعْبُدُ ③ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ④ وَلَا أَتَّعِبِدُونَ مَا أَعْبُدُ ⑤ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ⑥

حاشا کردن له بتپه رستی

نه م سوره ته سوره تی: پاگه یاندنی به رانه ته له و کردارانه ی که بتپه رسته کان پئی هله سن، وه فرمان ده دات به دلسوزی ته او له خواناسیدا و نه فرمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ واته بلن: نه ی بیروایینه! نه مهش هموو خوانه ناسن ده گریته وه له سر زه میندا، به لام نه وه ی نه م ووتاره پوی تپه کات خوانه ناسه کانی قوره یشه. نه لین: نه وانه له بهر نه فامی خویان پیغه مبریان ﴿﴾ بانگ نه کرد بقره وه ی نه و سالتیک به ندایه تی بته کانیان بکات و نه وانیش سالتیک خوی نه و بپه رستن خوی گوره ش نه م سوره ته ی ناره خواره وه و فرمانی دا به پیغه مبره که ی ﴿﴾ که حاشا بکات له نایینه که ی نه وان به ته وای، فرموی: ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ واته: من نه و بتانه ناپه رستم که نیوه نه ی په رستن ﴿وَلَا أَتَّعِبِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ واته: وه نیوه ش نه و خواجه ناپه رستن که من نه پپه رستم. که نه ویش خودای تانک و ته نهایه و هاوه لی نیه. نه و (ما) یه لیژدها به مانای (من) دیت، پاشان نه فرموی: ﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ﴾ واته: وه من نه و خواپه رستی یه ناکم که نیوه نه یکن ﴿وَلَا أَتَّعِبِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ واته: نیوه ش نه و خواپه رستی یه ناکم که من ده یکه م. یانی: من به و شیوه یه ی نیوه خواپه رستی ناکم، یانی: شوین نه و بتپه رسته یه نیوه ناکوم و دانیشی پیدا نانیم، به لکو من به و شیوه یه ی خودای پئی خورشه و لئی پازی یه خواپه رستی ده که م بقره فرمویه تی: ﴿وَلَا أَتَّعِبِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ یانی: نیوه گویپه لی فرمانه کانی خودا و شرعی خودا ناکم له په رستنیدا، به لکو شتیکتان

به ناره زوی خوتان دروست کردوه و نه بیهرستن، وهك فرمویه تی: ﴿إِن يَنْعَمُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى
 الْأَنْفُسُ ۗ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَىٰ﴾ واته: ته نها شوینی گومان و نهو شته ده کهون که نه فسی خویان
 حازی لییه تی له کاتیکدا که به پاستی له لایه ن په روه ردگاریانه وه میدایه تیان بق هاتوه. حاشای لیکردن
 له هه موو نهو شتانه ی نه یان کرد، چونکه هه موو که سئ خودایه کی بیی بیهرستن و پئیازکی بیی له
 عیباده تکردن نه وه خودایه پیغه مبه ر(ﷺ) و شوین که وتوه کانیشی به پئی فرمان و شرعی خوا خودا
 ده په رستن بویه (لا إله إلا الله، محمد رسول الله) کورته ی په یامی نیسلام بووه به هه میسه ی، یانی:
 په رستراوی پاسته قینه نیه جگه له خوا، وه هیچ ریگایه ک نیه بپوات بولای نهو خودایه جگه له و ریگایه
 نه بی که پیغه مبه ر(ﷺ) هیناویه تی، بته رستان شتی تر نه په رستن بیجگه له خودابه شیوه یه که
 خودا ریگه ی پیینه داوه. بویه پیغه مبه ر(ﷺ) پیی فرمون: وهك خودای گوره نه فرموی: ﴿لَكَرُّ
 دِيْنِكُمْ وَلِي دِيْنٍ﴾ واته: نایینی خوتان بق خوتان و نایینی خوم بق خوم. وهك خودا فرمویه تی: ﴿وَإِن
 كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلٌ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيْعُونَ مِمَّا آعَمَلُ وَأَنَا بَرِيْعٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾ واته: نه گه ر بپوایان پی
 نه هینای نهو پئیان بلئ: پاداشتی کرده وه ی خوم بق خوم و پاداشتی کرده وه ی خوتان بق خوتان نیوه
 به رین و به رپرسیار نین له وه ی من ده یکم منیش به ریم و به رپرسیار نیم له وه ی نیوه ده یکن.
 وه فرمویه تی: ﴿وَلَا آعَمَلْنَا وَلَكُمْ آعَمَلُكُمْ﴾ واته: نه نجامی کرده وه کانمان بق خومانه و نه نجامی
 کرده وه کانی نیوه ش بق خوتانه. بوخاری نه لیت: ﴿لَكَرُّ دِيْنِكُمْ﴾ یانی: بی دینی و خوانه ناسی ﴿وَلِي
 دِيْنٍ﴾ یانی: نیسلام، نه ی فرموه (دینی) چونکه نایه ته کان هه موو به نون کوتایبان هاتوه نه ویش
 یاکه ی حه زف کراوه، وهك: ﴿فَهُوَ يَدِيْنُكُمْ وَ فَهُوَ يَشْفِيكُمْ﴾.

سوره‌تی (النصر)

له هه دینه داهاتوه ته خواره وه

فهزل و ریژی سوره‌تی (نہ صر)

له پیشه وه باس کرا که سوره تی نه سر به رامبه ری چواره کی قورثانه وه ﴿إِذَا زُلْزَلَتْ﴾ یش
 به رامبه ری چوار یه کی قورثانه، نه سانی پپوایه تی کرده له عوبه یدولای کوبی عه بدولای کوبی
 عوتبه وه که نه لیت: نیبنو عه باس پیی ووتم: نه ی کوبی عوتبه نایا نه زانی دواترین سوره ت له قورثانا
 کامه یه هاتوه ته خواره وه؟ ووتم: به لئ: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ه ووتی: پاست ده که ی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾﴾

نہم سورہ تہ ہوائی کڑچی دوائی پیغمبر (ﷺ) دہ گہ یہ نیت، بوخاری پویاہ تی کردہ لہ نیبنو عہ باسورہ تہ نیت: عومر لہ گہ ل ہندئ لہ پیاوہ گہ ورہ کانی بہ در بردمیہ مہ جلسہ کانی خوی، ہندیکیان وک شتن لہ دلیندا بن وتیان: عومر بڑچی تہ مہ ی لہ گہ لمان ہیناوہ ژورورہ وہ نیت مہش کوپی وک تہ ممان ہہ یہ؟ عومر فرموی: تہ وہ یہ کینکہ لہ وک سانیہ کہ باش تہ نیاسن، پڑک بانگی کردن و تہ و منیشی لہ گہ لیان بانگ کرد، نیبنو عہ یاس تہ لئ: ہہ ستم کرد تہ نا منی بؤ تہ وہ بانگ کردہ بہ ہرہ و توانای پتیمان پیشان بدات و تیباننگہ یہ نئ، عومر فرموی: چی تہ لئین لہ بارہ ی تہ م فرموودہ ی خودا وہ کہ تہ فرموی: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ہندیکیان ووتیان: فرمانمان پیکراوہ سوپاسی خودا بکہ بن و داوای لیبورڈنی لی بکہ بن کاتئ یارمہ تی داین و سہری خستین. ہندیکی تریان بیدنگ بون و ہیچیان نہوت، بہ منیشی فرموی: نایا توش وا تہ لی تہ ی نیبنو عہ باس؟ ووت: نہ خیر. ووتی: تہ ی چی تہ لئنی؟ ووت: تہ وہ دیاری کردنی کاتی کڑچی دوائی پیغمبر (ﷺ)، بہ و فرموودہ یہ تیبینہ گہ یہ نیت تہ جہ لی نزیک بووہ تہ وہ کہ فرموویہ تی: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ واتہ: کاتئ کہ یارمہ تی و کڑمہ کی خواہات لہ گہ ل سہرکہ وتن شاری مہ ککہ نازاد کرا تہ وہ نیشانہ ی کڑچی دوائیہ ! ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ واتہ: وہ خہ لکت دی کہ پؤل پؤل دینہ ناو نایبنی خواوہ ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ واتہ: تہ وسا نیتر پہرہ ردگارت بہ پاک پابگرہ بہ ہوی ستایشی تہ وہ وہ داوای لیبورڈنی لی بکہ چونکہ بیگومان تہ و نڈر گیراکری پہ شیمانی یہ. عومری کوپی خہ تاب فرموی: منیش بیجگہ لہ مہ ی تؤ تہ یلئنی ہیچی تری لی نازانم: تہ نیا بوخاری تہ م حہ دیسہ ی ہیناوہ. نیمامی تہ حمہ دیش پویاہ تی کردہ لہ نیبنو عہ باسورہ تہ نیت: کاتئ ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾﴾ فرموی: سہرہ خوشی خوم لیدہ کری، بہ دلنیا بیہ وہ ہر تہ مسالم بہ دنیاوہ ماوہ، تہ نا تہ حمہ د پویاہ تی کردہ وہ. بوخاریشی پویاہ تی کردہ لہ حہ زرہ تی عایشہ وہ (ﷺ) کہ تہ نیت: پیغمبر (ﷺ) نڈر جار لہ سوجدہ و رکوعہ کانیدا تہ یفرموی: سبحانک اللہم، ربنا و بحمدک، اللہم اغفر لی، جگہ لہ تیرمیزی ہموو

خاوهن کتیبه کانی حه دیس ریوایه تیان کردوه. ئیمامی نه حه مدیش له مه سروقه وه ریوایه تی کردوه که ئەلئیت: عائیشه نه فه رمویت: پیغه مبهه (ﷺ) له کورتاییه کانی ژیانیدا زۆر (سبحان الله وبحمده، استغفرالله واتوب إليه) نه کرد، نه یفه رموو: پهروه ردگارم تییگه یاندووم که نیشانه یه که هیه له ئومه ته که مدا نه بیینم، فه رمانیشی پیکردووم هر کات ئه و نیشانه یه م بینى (سبحان الله وبحمده،

استغفرالله) ی زۆر بکه م و بگه پیمه وه بۆ لای خوا، ئه وه تا نیشانه که م بینى که بریتى یه له ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿۱﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿۲﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ موسلیم ئەم حه دیسه ی ریوایه ت کردوه. مه به ست لیره دا له م فتح و سه رکه وتنه سه رکه وتنى مه که که یه و هه موو زانا یانیش یه که پان له سه ر نه مه. ناوچه کانی تری عه رب هه موو چاوه پوانى فه تى مه که که یان نه کرد و موسلمان نه نه بون، نه یان ووت: نه که ره محمد سه رکه وت به سه ر هۆزه که ی هۆیدا نه وه پیغه مبهه ره. نه وه بوو کاتى خودا مه که که ی بۆ فه تى کرد، خه لکی پۆل پۆل نه هاتنه ناو ئایینی خوداوه، دوو سالی پێ نه چوو دورگی عه رب هه موو بونه خاوه بناوه پ، وه له ناو هۆزه کانی تری عه ره بییشدا بیجگه له ئیسلامه تی هیه شتییکی تر نه ما، سوپاس و ستایش بۆ خودای گه وره، بوخاری ریوایه تی کردوه له عه مرى کوپى سه له مه وه له سه حیه که یدا ئەلئیت: کاتى فه تى مه که که کرا هه موو هۆزىک پێش ده ستى نه کرد بۆ حزمه ت پیغه مبهه ره (ﷺ) که پێشتر چاوه پوانیان نه کرد و خۆیان دوا نه خست و موسلمان نه نه بون و به ته مای فه تى مه که که بون، نه یان ووت: واز له خۆی و هۆزه که ی بیین نه گه ر سه رکه وت به سه ر یانا نه وه پیغه مبهه ره. ئیبنو که سه ر ئەلئیت: باسى غه زای فه تحمان کردوه له کتیبه که ماندا (السهیره)، هر که سه ن نه یه ویت باسه یری بکات له وئ، سوپاس و ستایش بۆ خودای گه وره، ئیمامی نه حه مد ریوایه تی کردوه له ئه بو عه ماروه و ئەلئیت: دراوسیه کی جابری کوپى عه بدولا بۆی گێرپه وه و ووتى: له سه فه ر گه پاره وه جابری کوپى عه بدولا هات بۆ لام سلاوى لى کردم، منیش باسى ناکۆکی خه ک و نه و شتانه م که بۆ کرد که دا یانه پناوه، جابر ده ستى کرد به گریان و پاشان ووتى: بیستم له پیغه مبهه رم (ﷺ) بیستوه که نه یفه رموو: خه ک کۆمه ل کۆمه ل هاتنه ناو ئایینی خوداوه، وه به و زوانه کۆمه ل کۆمه ل لى ده چنه ده ره وه.

سورہتی (المسد)

له مہککہ دہاتووتہ خواروہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ ① ﴿مَا آخَفَىٰ عَنْهُ مَا لَهُ، وَمَا كَسَبَ﴾ ② ﴿سَيَصِلُنَّ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ﴾ ③

﴿وَأَمْرَاتِهِ حَمَّالَةَ أَحْطَبٍ﴾ ④ ﴿فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ﴾ ⑤

هوی ماتنه خواروہی نم سورہتہ و لاساری نبو لہ مہب لہ گہل پیغہ مہبردا ﴿۱﴾ بوخاری
پرواہی تی کردوہ لہ نیبنو عہ باسوہ کہ پیغہ مہبر ﴿۲﴾ پڑیشت بؤ بہ تحاء و جووہ سہر کٹیوہ کہ و
بانگی کردوہ فرمووی: (یا صبا حاہ)! کوپہ یشیہ کان لئی کڑبونوہ، فرمووی: نہ گہر بینیتان و پیتم
ووتن دوژمن بہ یانی یا نیوارہ پہ لامارتان نہ دات نایا باوہ پرم پیئ نہ کن؟ ووتیان: بہ لئی: فرمووی:
بہ راستی من ترسیئتم بؤ نیوہ لہ بہ ردہم سزایہ کی زؤر بہ میژدا، نبو لہ مہب ووتی: بؤ نہ مہ کؤت
کردینہ توہ؟ عہ مرت نہ میتی! خودا نم نایہ تی نارده خواروہ: ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ لہ
﴿تَبَّتْ﴾ ہی یہ کہ مدا نزاو ہرہ شہ مہیہ، لہ دوہ مدا ہوا ل مہیہ لہ بارہی نبو لہ مہ بہ وہ۔ نم نبو

لہ مہب یہ کیئک بوو لہ مامہ کانی پیغہ مہبر ﴿۳﴾ ناوی عہ بدو لوزای کوپی عہ بدو لمتہ لیب بوو، کونیکہ ہی
نبو عوتیبہ بوو، بؤیہ ناو نرابو نبو لہ مہب لہ بہر پرشہی دہم و چاوی، زؤر نازاری پیغہ مہبری ﴿۴﴾
نہ داو رقی لئی بوو، تانہ و تہ شہری لیدہ داو بہ سوکی ناوی نایینہ کہی نہ برد۔ نیمامی نہ حمہد پرواہی تی
کردوہ لہ نبو زینادہ وہ نہ لیت: پیاویئک ہہ والی دامن پییان نہ ووت پرہیبہی کوپی عہ باد، لہ
عہ شہرتی بہنی دلیل بوو لہ سہردہمی جاہلیہ تدا پاشان موسلمان بوو ووتی: پیغہ مہبرم ﴿۵﴾ بینی
لہ کاتی نہ فامیدا لہ بازاری زیلہ مجاز دا نہ یفرموو: یا ایہل الناس! قولوا: لا الہ الا اللہ، تفلحوا، واتہ:
نہی خہ لگینہ بلئین: لا الہ الا اللہ، رزگار دہ بن، خہ لگہ کہ کڑبونوہ لئی، پیاویئکی سوری خیئل کہ دوو
پہ لکہ ہی مہ بوو دوا کی ووتبو نہی ووت: نہوہ ہہ ل گہ پراوہیہ لہ نایینہ کہی و درؤژنہ، بؤ ہر شویتیک
برؤژتایہ دوا کی نہ کتوت، پرسیم نہوہ کتیہ؟ ووتیان: نبو لہ مہ بی مامہ تی۔ ہر نم حہ دیسہی
پرواہی تی کردوہ لہ سورہ یجہوہ نہ ویش لہ کوپی نبو زینادہ وہ نہ ویش لہ باوکیہ وہ، پاشان نبو زیناد
نہ لیت: ووتم بہ پرہیبہ: تو نہ و کاتہ مندال بویت؟ ووتی: سویند بہ خوا نہ و پڑوہ ناقل بوم و کونہ ناوم
بہ پشت ہہ لڈہ گرت. تہ نہا نہ حمہد نم حہ دیسہی ہیناوہ، خوا کی گورہ نہ فرمویت: ﴿مَا آخَفَىٰ عَنْهُ

مَا لَهُ، وَمَا كَسَبَ﴾ واتہ: سودی پیئنگہ یاند داراییہ کہی و نہوہی کہ کردی لہ دوژمنایہ تی
پیغہ مہبردا ﴿۱﴾ نیبنو عہ باس و کہ سانی تریش نہ لئین: ﴿وَمَا كَسَبَ﴾ یانی: مندالہ کہی. ہہ مان

مانا ریویات کراوه له عائیشه و مواهید و عتاو حه‌سن و ئیبنو سیرینه‌وه له ئیبنو مسعوده‌وه گوزاوه‌ته‌وه که پیغه‌مبەر (ﷺ) کاتێ بانگی قومه‌که‌ی کرد بۆ باوه‌ر هێنان به‌ خودا، ئه‌بو له‌هب ووتی: ئه‌گەر ئه‌وه‌ی ئه‌م برازاهه ئه‌یلێ پاست بوو من له پۆژی قیامه‌تدا خۆم و مال و مندال ئه‌به‌خشم له پێناوی ئه‌و سزا گران و سه‌خته‌دا. خودای مه‌زنیش ئه‌م ئایه‌ته‌ی نارده‌ خواره‌وه: ﴿مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ﴾ وه پاشان ئه‌فرمویت: ﴿سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ هَبٍ﴾ واته: بیهگومان له‌مه‌و لا ده‌جێته‌ ناو ئاگری بلێسه‌دار، یانی: ئاگری به‌گه‌و زۆر ئیژ.

باسی پاشه‌رۆژی ئوموجه‌میل (خیزانی ئه‌بو له‌هب)

خودای گه‌وره‌ئه‌فرمویت: ﴿وَأَمْرًا لَهُ حَمَالَةٌ أَخْطَبُ﴾ واته: له‌گه‌ل ژنه‌که‌یدان که هه‌لگری دارو چیلکه‌یه، خیزانی ئه‌بو له‌هب له ژنه ئه‌شرافه‌کانی قه‌ره‌یش بوو، که ئومو جه‌میلیان پێته‌وت، ناوی ئه‌روای کچی حه‌ریی کوه‌ی ئومه‌یه‌یه و خوشکی ئه‌بو سوفاینه، پشتیوانی می‌رده‌که‌ی زۆر ئه‌کرد له‌سه‌ر خوانه‌ناسی و بێباوه‌ری و دژایه‌تیکردن بۆیه له پۆژی قیامه‌تیشدا یارمه‌تیده‌ریه‌تی له سزادانی له‌ناو ئاگری جه‌مه‌ندا له‌به‌ر ئه‌مه‌شه‌ خوای گه‌وره‌ئه‌فرمویت: ﴿فِي جِدِّهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ﴾ واته: هه‌میشه‌ گوریستیکی بادراو له‌په‌لی خورمای ئاگرین وا له‌ گه‌ردنیدا. یانی: ده‌سته‌ چیلکه‌ به‌کومه‌ل هه‌لده‌گرێ و ئه‌یدات به‌سه‌رمی‌رده‌که‌یدا بۆ ئه‌وه‌ی زیاتر سزا بدرێ، چونکه ئه‌و ژنه ئاماده‌یه بۆ ئه‌و کاره‌وه‌ک و دووی لی ناکات ﴿فِي جِدِّهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ﴾ مواهیدو عوروه ئه‌لین: گوریسی سیرمه‌ی دوجار بادراو له ئاگر. عه‌وفی ئه‌لئیت: له‌ئیبنو عه‌باس و عه‌تیه‌ی جه‌ده‌لی و زه‌ححاک و ئیبنو زه‌یده‌وه ئه‌لین: دپکی داده‌نا له‌پێگای پیغه‌مبەر (ﷺ)، جه‌وه‌ری ئه‌لئیت: (المسد) یانی: پێشال، هه‌روه‌ها (المسد) یانی: گوریسی بادراو له موی وشتر یا چه‌رمی وشتر کاتێ زۆر چاک بادراین. مواهید ئه‌لئیت: ﴿فِي جِدِّهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ﴾ یانی: ملوانکه‌یه‌ک له ئاسن، نابینی عه‌ره‌به‌کان ناوی به‌کوه ده‌به‌ن به (مسد).

باسی هه‌ندی له‌و ئازارانه‌ی که خیزانی ئه‌بو له‌هب ئه‌یه‌ینایه‌ ریگه‌ی پیغه‌مبەر (ﷺ)

ئیبنو ئه‌بی حاتم ئه‌لئیت: باوکم و ئه‌بو زوره‌ بۆیان گێڕایه‌وه و ووتیان: عه‌بدولای کوه‌ی زه‌به‌یری حومه‌یدی بۆی گێڕایه‌وه و ئه‌بوت: سوفایان بۆی گێڕایه‌وه که وه‌لیدی کوه‌ی که‌سیر بۆی گێڕایه‌وه ئه‌لئیت: له‌ئه‌بو ته‌دریسه‌وه ئه‌ویش له ئه‌سمای کچی ئه‌بو به‌کروه ئه‌لئیت: کاتێ: ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ﴾ هاته‌ خواره‌وه، ئوم جه‌میلی به‌دخوی کچی حه‌رب هات و به‌ردیکی پره‌ مشتی به‌ده‌سته‌وه بوو

هاواری نه کرد نهی ووت: مذمعا اپینا، ودینه قلینا، وامره عصینا، واته: ثم زه مکراوه مان' ناوی و بیزاریشین له نایینه کهی و دژی فرمانه کانیشی وه ستاوین، له و کاته دا پیغمبه (ﷺ) له مزگه وت دانیشتبوو نه بویه کری له گه ل' بوو کاتن' نه بویه کر چاوی پینکه وت ووتی: نهی پیغمبه ری خودا وا ثم زنه هات من زور نه ترسم که تو ببینن' پیغمبه (ﷺ) فرموی: نا نه و من نابینن، و دهستی کرده قورثان خویندن و پشتی قایم بوو پیی، وه که خودای گوره نه فرمویت: ﴿وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا﴾ واته: نهی موحه ممد (ﷺ) کاتن' قورثان ده خوینیت به سریناندا پرده یه کی داپوشه ر داده نین له نیوان توو نه واندا که باوه پریان به پوزی دواپی نیه، نوم جه میل هات و له پرده م نه بویه کردا وه ستاو پیغمبه (ﷺ) ی نه بینن ووتی: نهی نه بویه کر هه والیان داومه تن' که هاره له که ت باسی خراپی منی کرده؟ نه بو به کر ووتی: نه خیر به پروره ردگاری ثم که عبه به خراپی باسی نه کردوی، نوم جه میل پویشت و نه مهی وت: نه ری! هه موو قوره یشیه کان نه زانن که من کچی گوره پیواپی نه وانم نه لیت: وه لید یا یه کی تر له حه دیسه که دا ووتویه تی: نومو جه میل ته وافی که عبه ی نه کرد له پر قاجی گیرا له کراسه که ی و هه لگه وت و ووتی: له ناو چن موزه ممد! نومو حه کیمی کچی عه بدو لموته لیب ووتی: من دهم گیراوه قسه ناکم، ناگام لینه و تیناگم، وه من و تو هر دو کمان ناموزای یه کترین، قوره یش نه مه باش نه زانن.

سورתי (الإخلاص)

له مه که که داها تا ووه ته خواروه

باسی هو ی هاتنه خواروه ی نه م سورته ته و گوره یی نه م سورته

نیمامی نه محمد ریواپی تی کرده له نوبه ی کوری که عبه وه: که بتپه رسته کان وتیان به پیغمبه (ﷺ) نهی موحه ممد باسی پروره ردگاری خوتمان بؤ بکه. خودای گوره ش ثم سورته تی ناره خواروه وه: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝۱ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝۲ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا ۝۳﴾ هه ر به م شیوه یه تیرمیزی و نیبنو جه ریر ریواپی تیان کرده. نیبنو جه ریر تیرمیزی نه مه شیان بؤ حه دیسه که زیاد کرده نه لیت: ﴿الصَّمَدُ﴾ که س له و نه بوه نه ویش له که س نه بوه، هیچ شتیک نیه له دایک بیی و نه مرئ وه که سیکیش نیه که مرد سامانه که ی دابه ش نه کیرت به سر که س و کاریدا، خودای گوره نامرئو تیرسیشی لی نابری ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ وینه و هاوتای

۱ زه مکراوه مه بهستی پیغمبه (ﷺ)، چونکه (محمد) یانی مه حکراوه که چی نه و نهی ووت: (مذم).

نَبُوهُ وَنَابِيَّتْ. نُهْمَ شِيَانِ هَرِ ثَيْبِنُو نُهْبِي حَاتَمِ وَ تَيْرِمِيزِي رِيَوَايَه تِيَانِ كِرْدُوهُ، وَ تَوِيَانَه نُهْمَ فَرَمُوْدَه مُورَسَه لَه پَاشَانِ تَيْرِمِيزِي نُه لَيْتْ: نُهْمَه نَقْدَرِ پَاسْتَه.

فَرَمُوْدَه يَه كِي تَرِ دَه رِيَا رِي گَه رُو رِي نُهْمَ سُوْرَه تَه

بُوخَارِي رِيَوَايَه تِي كِرْدُوهُ لَه عَه مَرَه ي كُجِي عَه بُوْدَه حَمَانِ كِه لَه سَايَه ي عَائِيْشَه ي خِيْزَانِي پِيْغَه مَبَه رَا بُو (ﷺ) نُه وِيْشِ لَه عَائِيْشَه وَه (رَه زَايِ خُوَايِ لَيْبِيَّتْ) نُه گِيْرِيْتَه وَه كِه پِيْغَه مَبَه رَا (ﷺ) پِيَاوِيْكِي لَه مَه فَرَه زَه يَه كِدا كِرْدَه لِيْپَرَسِرَاو وَ نَارِدِي كِه لَه نُوِيْزَا قُوْرْثَانِي دَه خُوِيْنْدِ بُو هَاوَه لَه كَانِي، كُوْتَايِي

خُوِيْنْدَه كَه ي بَه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ نُه هَيْتَا، كَاتِيْكَ گَه رَا نَه وَه هَاوَه لَه كَانِي نُه مَه يَانِ بُو پِيْغَه مَبَه رَا (ﷺ) گِيْرِيَاپَه وَه، فَرَمُوِي: پَرَسِيَا رِي لِيْ بَكَنْ بُوْجِي نُهْمَ كَارَه ي كِرْدُوهُ؟ پَرَسِيَا رِيَانِ لِيْ كِرْد، وَوْتِي: لَه بَه ر نُه وَه ي نُهْمَ سُوْرَه تَه سِيْفَه تِي رَه حَمَانِي تِيْدَايَه وَ مَنِيْشِ پِيْمَ خُوْشَه بِيْخُوِيْنِم، پِيْغَه مَبَه رَا (ﷺ) فَرَمُوِي: هَه وَا لِيْ بَدَه نِيْ خُوَايِ مَه زَنْبِيْشِ نُه وَ ي خُوْشِ نُه وَ ي. بَه مَ شِيُوْه يَه لَه (كِتَابِ التَّوْحِيْدِ) دَا رِيَوَايَه تِي كِرْدُوهُ، مُوسَلِيْمِ وَ نَه سَائِيْشِ رِيَوَايَه تِيَانِ كِرْدُوهُ. نِيْعَامِي بُوخَارِي لَه (كِتَابِ الصَّلَاةِ) دَا لَه نُه نَه سَه وَه رَه زَايِ خُوَايِ لِيْ بِيْتِ نُه گِيْرِيْتَه وَه كِه فَرَمُوِيَه تِي: كَا بَرَا يَه كِي نُه نَصَارِي پِيْشِنُوِيْزِي بُو نُه كِرْدِيْنِ لَه مَزْگَه وَوْتِي قُوْبَا دَا هَر كَاتِيْكَ دَه سَتِي بَكْرَا يَه بَه خُوِيْنْدِنِي سُوْرَه تِي سَه رَه تَا دَه سَتِي نُه كِرْدِ بَه خُوِيْنْدِنِي سُوْرَه تِي ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ لَه وَ نُوِيْزَه دَا تَا تَه وَاوِي كِرْد، پَاشَانِ سُوْرَه تِيْكِي تَرِي لَه گَه لَ نُه خُوِيْنْدِ، بَه مَ شِيُوْه يَه ي نُه كِرْدِ لَه هَمُو رَه كَاتِيْكَ دَا. هَاوَه لَه كَانِي قَسَه يَانِ لَه گَه لَ كِرْدِ وَوْتِيَان: نُهْمَ سُوْرَه تَه نُه خُوِيْنِي وَ نُه زَانِي نُهْمَ سُوْرَه تَه بَه سَ نِي يَه تَا سُوْرَه تِيْكِي تَر نُه خُوِيْنِي، جَا يَانِ نُهْمَ سُوْرَه تَه بَخُوِيْنَه وَ بَه سَه يَا وَزِي لِيْ بِيْنَه وَ سُوْرَه تِيْكِي تَر بَخُوِيْنَه، وَوْتِي: مَنِ وَزِي لِيْ نَاهِيْمِ، پِيْتَانِ خُوْشَه بَه مَ شِيُوْه يَه پِيْشِنُوِيْزِي تَانِ بُو دَه كَمِ پِيْشْتَانِ نَاخُوْشَه پِيْشِنُوِيْزِي تَانِ بُو نَاكَه م.

هَاوَه لَه كَانِي بَه لَايَانَه وَه وَ بُوو كِه نُه وَ پِيَاوَه لَه هَمُو وِيَانِ چَاكْتَرَه، بُو پِيْشِنُوِيْزِي كِرْنِ پِيْيَانِ نَاخُوْشِ بُو كِه سِيْكِي تَرِ جَكِه لَه وَ پِيْشِ نُوِيْزِيَانِ بُو بَكَات. كَاتِي پِيْغَه مَبَه رَا (ﷺ) هَاتِ بُو لَايَانِ نُهْمَ هَه وَه لِيَانِ بُو گِيْرِيَاپَه وَه فَرَمُوِي: نُه ي فَلَانَه كَه س! رِيْگَرِ جِيْيَه نُه وَه ي كِه هَاوَه لَه كَانِتِ پِيْتِ دَه لِيْنِ نَايَكَه ي؟ وَه بُوْجِي هَرِ گَرُوْتَه بَه مَ سُوْرَه تَه وَه لَه هَمُو رَه كَاتِيْكَ دَا؟ وَوْتِي: نُهْمَ سُوْرَه تَه مَ خُوْشِ نُه وَ ي. پِيْغَه مَبَه رَا (ﷺ) فَرَمُوِي: خُوْشَه وَ سَتِيْتِ بُو نُهْمَ سُوْرَه تَه نُه تَخَاتَه بَه مَه شَه تَه وَه. هَرِ بَه مَ شِيُوْه يَه بُوخَارِي رِيَوَايَه تِي كِرْدُوهُ بَه تَعْلِيْقِي دَانِيْبِيْدَا نَاوَه. فَرَمُوْدَه يَه كِه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ بَه هَاوَتَايِ سِيْ يَه كِي قُوْرْثَانِ دَا نُه نِيْتِ بُوخَارِي رِيَوَايَه تِي كِرْدُوهُ لَه نُه وَ سَه عِيْدَه وَه كِه پِيَاوِيْكَ گُوِيْ ي لَه پِيَاوِيْكِي تَرِ بُوو ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ نُه خُوِيْنْدِ دَوُوْبَارَه ي نُه كِرْدَه وَه، كَاتِي رُوْزِي لِيْبُوْه وَه هَاتِ بُو حَزْمَتِ پِيْغَه مَبَه رَا (ﷺ) نُه وَه ي بُو گِيْرِيَاپَه وَه وَ دِيَا رِ بُوو كِه نُهْمَ پِيَاوَه نُهْمَ سُوْرَه تَه ي بَه كَمِ نُه زَانِي پِيْغَه مَبَه رَا

﴿س﴾ سویتند بہو کہسہی گیانی منی بہدہستہ نہم سورہتہ ہاوتای سنیہکی قورنآنہ، نہبو داود نہسائیش ریوایہتیان کردوہ.

فہرمودہیہکی تر: بوخاری ریوایہتی کردوہ لہ نہبو سہعیدہوہ نہلئت: پیغمبر ﴿س﴾ فہرموی بہ ہاوہ لہکانی: ناخو کہسیکتان ناتوانئت سنیہکی قورنآن بخوینئت لہ شہویکا؟ زور نہوہیان بہلاوہ گران بوو وتیان: نہی پیغمبری خودا ﴿س﴾ کیمان نہوہی لیدیو نہتوانئت؟ پیغمبر ﴿س﴾ فہرموی: (اللہ الواحد الصمد ثلث القرآن) یانی: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ سنیہکی قورنآنہ تنہا بوخاری نہم حہدیسہی ہیناوہ.

فہرمودہیہکی تر: کہ دہریدہخات خویندنی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ مایہی دہست خستنی بہہشتہ، نیمامی مالیکی کوپی نہنس ریوایہتی کردوہ لہ عوبہیدی کوپی حونہینہوہ ووتی: بیستم لہ نہبو ہورہیرہوہ نہی ووت: لہگال پیغمبر ﴿س﴾ ماتم گوئی لہ پیایوئک بوو ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ نہخویند، پیغمبر ﴿س﴾ فہرموی: حہلالی کردبو قوی، ووتم: چی حہلال کرد بو قوی؟ فہرموی: بہہشت، تیرمیزی و نہسانی ریوایہتیان کردوہ لہ فہرمودہکی مالیکدا، تیرمیزی نہلی: فہرمودہیہکی حہسنی صہیحی غریبہ و لہم فہرمودہی مالیکدا نہبن نہمیان نہدیوہ. بہلام لہ پیٹشہوہ فہرمودہی (حبک إياها أدخلك الجنة) مان باسکرد.

فہرمودہیہک دہربارہی چہند بارہ کردنہوہی خویندنی نہم سورہتہ

عہدولای کوپی نیمام نہحمد ریوایہتی کردوہ لہ موغازی کوپی عہدولای کوپی خوبہیبہوہ، نہویش لہباوکیہوہووتی: زورتینومان بووتاریکیش بوو، چاوہروانی پیغمبرمان ﴿س﴾ نہکرد نویژمان بو بکات، تا ہاتہ دہرہوہوہ دہستی گرتم و فہرموی: ﴿قُلْ﴾ بیدہنگ بووم، پاشان فہرموی: ﴿قُلْ﴾ ووتم چی بلیم؟ فہرموی: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و معوزہتہین یانی: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ أَلْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ کاتی بہیانیان و کاتی نیواران سنی جار بیخوینہ، ہہموو پوئی ہوجار بیخوینہ بہسہ بوٹ. تیرمیزی و نہبو داود و نہسائیش ریوایہتیان کردوہ، تیرمیزی نہلئت: حہسن صہحیح و غریبہ. نہسائیش ریوایہتی کردوہ لہ پنگای ترہوہ بہم شیوہیہ: جینگہی ہہموو شنتیکت بو نہگرن.

فہرمودہیہکی تر: بہکاردی بو دوعاکردن پیی لہبہر نہوہی ناوہکانی خوی تیدایہ: نہسانی ریوایہتی کردوہ لہ عہدولای کوپی بورہیدہوہ نہویش لہ باوکیہوہ: کہ لہگال پیغمبردا ﴿س﴾

پیشینه مرگه و تهوه، له و کاتدا پیاویکیان بینی نویژی نه کردو نه پاراپیه وه و نهی ووت: (اللهم انی اسألك بانی أشهد أن لا إله إلا أنت، الاحد الصمد، الذي لم يلد ولم يولد، ولم يكن له كفواً أحد)، پیغه مبر (ﷺ) فرمووی: سویند بهو که سهی گیانی منی به دسته به ناوه گه وره کانی خودا داوای کرد، هر کاتی بهو ناوه داوای لی بکریت نه به خشیت و هر کاتی بهو ناوه و لینی بیارپیتته وه قه بولی ده کات. خاوهن سونه ته کان نم حدیسه بیان میناوه، تیرمیزی نه لیت: فرموده یه کی حه سه نی غه ربیه.

فرموده یه کی تر ده رباره ی خویندنی ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و مه عوزه ته بن بق شفا: بوخاری پیاوییه تی کردوه له عانی شه وه که پیغه مبر (ﷺ) کاتی نه پیشته ناو جیگای خه و تن هم مو شه و یک هر دوو دهستی نه گرت به یه که وه فووی پیدا ده کردنو ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ أَلْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ له ناو ده ستیدا نه خویند. پاشان دهستی ده هینا به پیی توانا به لاشه یا، له سه ر و دم و چاویه وه دهستی پنده کردو ده هینا به پیشی له شیشیدا، سنی جار نه وهی نه کرد. وه هر به م شیوه یه خاوهن سونه نه کان پیاوییه تیان کرده.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ (۱) ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ (۲) ﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ (۳) ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا﴾ (۴) ﴿أَحَدٌ﴾ (۵)

له پیشه وه باسی هژی هاتنه خواره وهی نم سوره ته مان کرد، عیکریمه نه لیت: کاتی جوله که کان ووتیان: نیمه عوزه یر ده په رستین کوپی خواجه. گاوره کان ووتیان: نیمه مه سیح ده په رستین که کوپی خواجه. ناگر په رسته کان ووتیان: نیمه خورو مانگ ده په رستین. بته رسته کانیش ووتیان: نیمه یش بنده په رستین. خودا ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ی نارد بق پیغه مبر (ﷺ) یانی: خودا تاك و ته نهایه و بیوتینه یه، هاوتاو بریکارو هاوشیوهی نیه، وه نم ووتیه به کار ناهیتری بق هیچ که سنی بق خودا نه بن له نیسباتا، چونکه خودا له هم مو سیفات و کرداریکدا ته واوه. وهك خزی نه فرمویت: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ واته: بلن: نه وه خوی تاك و ته نیایه ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ واته: نه و خواجه ی بینیاو جیی نیازو شومیده. عیکریمه نه لنی له نیبنو عه باسه وه: یانی: نه و که سه ی که جیی نیاز و په نایه بق هم مو دروستکاره کانی له هم مو پیوستی و داوایه کیاندا. عه لی کوپی شه بو ته لحه نه لیت: له نیبنو عه باسه وه: نه و مه زنه ی که زقر ته واوه له گه وره یه که پیدا و نه و له سه ر خزیه ی که زقر ته واوه له سه ر خزیه یه که پیدا و نه و زانایه ی که زقر ته واوه له زانایه که پیدا و نه و کارزانه ی که زقر ته واوه له کارزانه یه که پیدا و وه هر نه وه که زقر ته واوه له مه زنی و به هیزیدا نه و خودایه ی نه مه سیفاته کانی

بیت، نه م سیفاتانه بق نهو نه بیت بق که سیکى تر نابن، هاوتای نیه و که سیش وه که نهو نیه خودا پاک و بیعیب و تاک و تهنهاو تزله سینته. نه عمهش نه لیت: له شه قیقوه نه ویش له نه بو وائیلوه:

﴿الضَّمَدُ﴾ یانی: نهو گوره ی که لهو گوره تر نیه. خودا پاک و بیگه رده و دوره له وه ی که منالی مه بیت یان باوکو زن و هاوتای مه بیت، خودای مه زن نه فرمویت: ﴿لَمْ يَكِدْ وَلَمْ يُؤَلِّدْ﴾ واته: که سی لی نه بووه له که س نه بوه ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ که س نیه هاوتای بیت، یانی: نه کوپو نه باوک و نه زنی نیه، مواهید نه لیت: ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ یانی: خیزانی نه بوه، وه که خودای گوره نه فرمویت: ﴿بَرِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ﴾ واته: خودا داهیتهری ناسمانه کان و زهوی یه له نه بوون، چون مندالی ده بیت که زن و هاوسه ری نه بوه خوی هموو شتیکی دروست کردوه و نهو به هموو شتی زاناو به ناگایه، یانی: نهو خاوهن و وه دیهینه ری هموو شتیکی و چون ده بی له شیوه ی وه دیهینه راوه کانی خوی وینه و هاوده می مه بیت، نذر بلندو پیرزودو پاکه له هموو عیبی خودای گوره ده فرمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۗ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿۸۸﴾ تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشُقُ الْأَرْضُ وَنَحَرُ الْجِبَالِ هَذَا ﴿۹۰﴾ أَن دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿۹۱﴾ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿۹۲﴾ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا مَا تَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿۹۳﴾ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿۹۴﴾ وَكُلُّهُمْ مَأْتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴿۹۵﴾ واته: گاوردو جوله که کان نه یان ووت: خوا مندالی بق خوی داناره، سویند به خوا به راستی شتیکی نذر نابه جی و سهیر ده لئین، نزیکه ناسمانه کان لهت لهت و پاره پاره بین له بهر نهو قسه یه و نزیکه زه ویش شه بق بهریت و بقلیشی و نزیکه شاخ و چیاکان به یه ک جار بیوخین، له بهر نهو ی بیباوه پان مندال ده دهنه پال خوا، بق خوی میهره بان شیوانی یه که مندالی مه بن، هموو نهوانی له ناسمانه کان و زه ویدان به بنده یی دینه لای خوی میهره بان هیچ که سن له وانه نییه که بنده ی خوی میهره بان نه بیت، سویند به خوا به راستی مه موویانی سه رزمیری کردوه به ژماردن، هر مه موویان به تاک و تهنها دینه وه بق لای خوا له پوزی قیامه ندا. وه نه فرمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُۥٓ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿۹۳﴾ لَا يَسْتَفِئُوهُٓ، بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِۦٓ يَعْمَلُونَ﴾ واته: وه بیباوه پان ووتیان خوی میهره بان منالی بق خوی بریار داوه که فریشته کانن، پاک و بیگه رده خوا له م شتانه به لکو نه وانه فریشته بنده ی پزنگبرای خوان، له خوا پیش ناکه ون به قسه و وته و نهوان به فرمانی خوا کار ده که ن. وه نه فرمویت: ﴿وَجَعَلُوا بَيْنَهُۥٓ

وَبَيْنَ الْيُنَّةِ نَسْبًا وَقَدْ عَلِمَتْ الْيُنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٥٨﴾ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿١٥٩﴾ واته: سوئند به خوا بيگومان جنۆكه كان ده يانزاني كه به پاستى نه وان ناماده ده كرين له پۆڙى دواييدا پاك و بيگه رده خوا له وهى نهو بيباوهرانه ده يلين، له سه حيجى بوخاريدا هاتوه: هيچ كه سيك له خودا به تارام تر نيه له سهر نازاري كه گويى ليين، خه لكى مندالى بۆ بپيار نه دن، كه چى نهو پۆڙيشيان نه داو له ش ساغيشيان نه كات!
 ديسان بوخارى پيوايه تى كرده له نه بو هوره يروه نه ويش له پيغه مبهروه ﴿١٦٠﴾ كه فهرموويه تى: خواى گوره فهرموويه تى: به درويان خستمه وه به نى نادم بۆ نه وان نه بوو وا بكن، قسم پيده ليين و مافى نه وشيان نيه، سه بارت به وهى به درويى نه زاني كه من زيندوى نه كه مه وه نه لئيت: چون سهر له نوئى زيندم نه كاته وه وه كه مجار، باشه دوباره كردنه وه ناسانتر نيه له دروستكردى يه كه مجار، قسه وتنه كيشان نهويه كه به من نه ليين: خوا كوپى بۆ خۆى بپيار داوه، به لام من تاكه خواى بينيازم له خه لكى نهو خوايهى كه كه سى لى نه بوه و كه سى نه بوه و كه سيش هاوتاي نيه.

سوره تى (العلق و الناس) مه عوزه ته يين

له مه دينه داها تونه ته خواروه

هه ئويست و راي ئيينو مه سعود له سوره تى (العلق و الناس)

نيماى نه حمه د پيوايه تى كرده له زيرى كوپى حوبه يشه وه نه لئيت: ووتم به ئوبه يى كوپى كه عب، كه ئيينو مه سعود سورهى فه له ق و ناس نانوسى له په راوه كه پيدا؟ كه عب ووتى: شايه تى نه دم كه پيغه مبهر ﴿١٦١﴾ هه والى دامى كه جو ببه ئيل (عليه سلام) ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ ي پيوتوه، منيش ووتومه، وه ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ي پى ووتوه منيش ووتومه وه ئيمه ش نه وه نه لئين كه پيغه مبهر ﴿١٦٢﴾ فهرموويه تى.

پۆڙو چاكه ي سوره تى فه له ق و ناس

موسليم پيوايه تى كرده له سه حيجه كه پيدا له عوقبه ي كوپى عاميره وه كه نه لئيت: پيغه مبهر ﴿١٦٣﴾ فهرمووى: ئايا نه تزانويه كه چه ند ئايه تيك نه مشه و هاته خواره وه وينه يان نه بينراوه تا ئيستا كه نه ميش: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ نه حمه د و تيرميزى و نه سائى پيوايه تيان كرده. تيرميزى نه لئيت: حسن و صحيحه.

پيگايه كى تر: نيماى نه حمه د پيوايه تى كرده له عوقبه ي كوپى عاميره وه كه نه لئيت: كاتى من په شۆى وولاغه كه ي پيغه مبهرم ﴿١٦٤﴾ به ده سته وه بوو له سه فه رى له سه فه ره كانى پيغه مبهردا ﴿١٦٥﴾ پى ووتم: نه رى عوقبه ترش سوار نابى؟ عوقبه ي ووتى: ترسام گونا ه بى نه گه ر سوار نه يم، جا نه لئيت: پيغه مبهر ﴿١٦٦﴾ دابه زى له وولاغه كه و كه من سوار بوم، پاشان پيغه مبهر ﴿١٦٧﴾ سوار بووه و ئينجا

فرمودی: **ئەي عوقبە!** ئايا فيرى دوو سورەت بکەم که چاکترين سورەتيکن که خەلکي خوینديتي؟ ووت: **بەلئ ئەي پيغەمبەري خوا** ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾** ی خویند، پاشان بەلامانی پەری و فرمودی: بەلاتوہ چۆن بوو ئەي عوقبە! ھەر کاتئ خەوتی و ھەر کاتئ ھەلسای بیان خوینە. نەسانی و ئەبو داود پڕیواہە تیان کردوہ. پڼگایەکی تر: نەسانی پڕیواہەتی کردوہ لە عوقبەي کۆپي عامیرەوہ که پيغەمبەر ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ فرمودی: خەلکي ھیشتا خۆيان نەپاراستوہ بەچەکيک بەھيتر بيت لە ئەم دوو سورەتە: **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾** مین.

پڼگایەکيتر: نەسانی پڕیواہەتی کردوہ لە عوقبەي کۆپي عامیرەوہ ئەلئیت: لەگەل پيغەمبەر ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ئەپويشم فرمودی: ئەي عوقبە! بيلئ، ووت: چي بلئيم؟ پاشان ھەنديک ليم وەستاو، فرمودی بيلئ، ووت: چي بلئيم ئەي پيغەمبەري خوا ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾! فرمودی: مینش خویندم تا کورتايەکي، پاشان فرمودی: بلئ! ووت: چي بلئيم ئەي پيغەمبەري خوا ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ مینش خویندم تا کورتايەکي پاشان پيغەمبەر ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ داوی ھەموو ئەمانە فرمودی: ھيچ کەسيک تا ئيستا بەم شيوہە داواي نەکردوہ و بەم شيوہەيش خۆي نەپاراستوہ.

فرمودەيەکي تر: نەسانی پڕیواہەتی کردوہ لەئيبنو عابيسي جوھەنيوہ که پيغەمبەر ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ پڼي ووتەوہ: ئەي يبنو عابيس! ئايا نيشانت بەم يا ھەوات بەدەم دەريارەي چاکترين شتئ که خۆپاريزان خۆيان پيدەپاريزن؟ ووتی: بەلئ، ئەي پيغەمبەري خوا ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ فرمودی: ئەم دوو سورەتە: **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾** و **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾** ئيمامي ماليکيش پڕیواہەتی کردوہ لە عائيشەوہ که پيغەمبەر ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ کاتئ نازاريکي ببواہە **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾** و **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾** ی ئەخویند بەسەر خۆياو فوي پيا ئەکرد ھەر کاتئ نازاري زۆر ببواہە من پياما ئەخویند و ھەردو دەستی خۆيم پيا ئەھيئا بە ھيوای بەرەکەتي بوخاری و ئەبواد و نەسانی و ئيبنوماجە پڕیواہە تیان کردوہ. وە لە ئەبو سەعیديشوہە پڕیواہەت کراوہ کہ ئەلئیت: پيغەمبەر ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ پەناي دەگرت بەخوا لە چاوہ پيسەکانی جنۆکە و چاوہ پيسەکانی موز، بەلام کہ **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾** و **﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾** ھاتنە خواروہ، خۆي بەم دوو سورەتە ئە پاراستن وازی لەشتي تر ھيئا، تيرمیزی و نەسانی و ئيبنو ماجە پڕیواہە تیان کردوہ. تيرمیزی ئەلئیت: فرمودەيەکي حسن صحيحە.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿۱﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿۲﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿۳﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ

فِي الْعُقَدِ ﴿۴﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿۵﴾﴾

نیببو نبی حاتم پویایتی کردوه له جابیره وه نه لیت: ﴿الْفَلَقِ﴾ سپیده ی بهره بیان. وه عوفی نه لیت: له نیببو عه باسوه ﴿الْفَلَقِ﴾ یانی: سپیده ی بهره بیان. پویایت کراوه له مواجهیدو سعیدی کوی جو به یوه عبدالوی کوی موحه معمدی کوی عقیل و حسن و قتاده و موحه معمدی کوی که عبی قوره زنی و نیببو زهیدو مالیکه وه له زهیدی کوی نه سلمه وه هر به مانایه، یانی: ﴿الْفَلَقِ﴾ مانای سپیده ی بهره بیان. قوره یزی و نیببو زهیدو نیببو جه ریر ووتویانه: نه م ناییه ته وه که نه م فرموده ی خدا وایه: ﴿فَالِقُ الْإِصْبَاحِ﴾ واته: خوا به دپینه ری شهبق و پوناکی پوژ بونه ویه. خدای گوره نه فرمویت: ﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ واته: نه ی موحه معمد ﴿عَلَّاسٍ﴾! بلئی: په نا ده گرم به دروستگری بونه وهر بهره بیان ﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ واته: له زانی نه وه ی که دروستی کرده، یانی: له زانی گشت وه دپینه ره کانی. سابتی بونانی و حسه نی به سری نه لین: یانی: دوزخ و شیتان و گشت وه چه کانی، وه نه فرمویت: ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ واته: له زانی تاریکی کاتی که دابن، مواجهید نه لیت: زور تاریکی شه، کاتی که خور ناوا نبی و تارک نه کات. بوخاری نه م و ته ی گپراویه تیبیه وه لئی. هروه ها نیببو نه بو نوجه یحیش پویایتی کرده لیبیه وه. نیببو عه باس و موحه معمدی کوی که عبی قوره زنی و زححاک و خسیف و حسن و قتاده نه لین: شه وه کاتی تاریکاییدا. زهری نه لیت: ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ خور کاتی ناوا ده بن. نه بو مهزیم نه لیت: له نه بو هوره بره وه ﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ یانی: نه ستیره. نیببو زهید نه لیت: عه ره به کان ووتویانه: ﴿غَاسِقٍ﴾ یانی: نه مان و ناوابونی نه ستیره ی سوره یا له و کاته دا نه خوشی و دردو به لا و تعاون بلاو نه بپته وه که داده که وی، وه دردو به لاو نه خوشی نامین کاتی هلدی. نیببو جه ریرو که سانی تریش ووتویانه: مانگه. منیش نه لیم: زورینه ی نه و که سانه نیش که نیمامی نه حمده پویایتی لیبیه وه ووتویانه: له حاریسی کوی نه بوسه له مه وه نه لیت: عانیشه خودا لئی پازی بن، نه فرموی: پیتقه مبر ﴿عَلَّاسٍ﴾ دهستی گرم و مانگی نیشان دام کاتی هلهات، فرموی: خوت بیاریزه به خودا له زانی نا نه و ﴿غَاسِقٍ﴾ ه کاتی ناوا ده بن. تیرمیزی و نه سانی پویایتیاں کرده له هرردو

سونه ته كه ياندا. وه نه فرموئ: ﴿وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ﴾ واته: وه له زياني فو كه ران (جادوگه ران) گريگاندا، موجهيدو عيكريمه و حه سن و قه تادهو زه ححاك و وتويانه: ياني: جادوگه ران. موجهيد نه لئيت: كاتئ: جادو گه ران شتى خراب نه لئين فوو نه كه ن به چهند گرييه كدا. وه له فرموده يه كي تردا هاتوه كه جو بیره نيل هات بق لاي پيغه مبه ر(ﷺ) فرموي: نازارت هه يه نه ي موجه مبه ر(ﷺ)؟ پيغه مبه ريش فرموي: به لئ جوبيره نيل فرموي: به نايى خودا داوات بق نه كه م و نه پاريمه وه، له هه مو نه خورشيه كه نازارت نه دات وه له زياني هه مو حه سوديك و چاوييسيك بتباريئ و خوا شيفات بدات.

باسى جادو كردن له پيغه مبه ر(ﷺ)

بوخارى پيوايه تى كرده له (كتاب الطب) دا له عايشه وه كه نه فرموي: پيغه مبه ر(ﷺ) جادوى ليكرا، وايته زانى چوه ته لاي خيزانى نه چوبوه لاشيان، سوفيان نه لئيت: نه مه گرانترين و قورسترين شيويه جادو كردن بو، هه ر كاتئ به م شيويه بويئ پيغه مبه ر(ﷺ) فرموي: نه ي عايشه ! ناي ده زانى خودا ناگادارى كردم له وه ي كه داوام نه كرد ناگادارم بكات؟ دوو پياو هاتنه لام به كيكيان لاي سه رمه وه دانيشت، نه وي تريان لاي پامه وه، نه وه ي له لاي سه رمه وه دانيشت بو ووتى به وه ي كه لاي قاچمه وه دانيشت بوو: نه م پياوه چى ليها توه؟ نه ويش ووتى: جادوى ليكرا وه. ووتى: كئ جادوى ليكردنوه؟ ووتى: له بيبدي كړې نه عصم، پياويكه له خيلى به نى زوره يق كه هاو په يمانى جوله كه كان بوو، پياويكى دوو پووش بوو، ووتى: له ناو چيدا؟ ووتى: له ناو شانوه موى شانده ووتى: له كړئ؟ ووتى: له ناو توپكلى په له دار خورمايه كي نيره دا كه له ژير به رديكايه له بيري زه رواندا، عايشه نه فرموي: پيغه مبه ر(ﷺ) پويشت و جادوه كه ي ده رميناو جا فرموي: نه م بيره ي كه پيشانم درا ناوه كه ي وه كه په رنگى خه نه زه رنو سور هه لگه را بوو، دارخورماكه يشى وه كه سه رى شه يتانه كان و ابوو. نه لئ: ده ريان ميتنا ووتم: ناي نا شكرائى ناكه ي فرموي: خودا شيفاي منى داوه و پيم خوش نيه خرابه بده مه پال هيج كه سن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ① مَلِكِ النَّاسِ ② إِلَهِ النَّاسِ ③ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ④﴾

الَّذِي يُوسَسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ⑤ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ⑥﴾

١ قئئ به مزي شاننه كرده وه ده كه ويته خواره وه.

ئەمانە سى سىفەتەن لە سىفەتەکانى خۆى گورە: پەرورەدگارى و فەرمانپەرەوايى و پەرستراوى. خۆى گورە پەرورەدگارى ھەموو شتىکە و خاوەننیشیەتى و پەرستراویشیەتى، ھەموو شتىک وەدبەپنراو بەندەى ژیر دەسەلاتى ئەون، خودا فەرمانى داوہ بەو کەسانەى کە خۆ دەپارێزن خۆ پياريزن بە ھۆى ئەو کەسەى کە ئەم سىفەتەکانى تێدايە، لەزىانى وەسوسە پەيداکەرى خۆپەنھانکەر، ئەويش ئەو شەیتانەى کە لەگەڵ مروفدايە، چونکە ھىچ مروفیک نىە مەگىن ھاوہ لىکى شەیتانى ھەيە بەدەرەوشتى لەلا جوان و پاراوە دەکات، دەستکرتا ناکاو واز ناھىنێ لەسەر لىتیکدانى. وە پاريزراويش کەسێکە خوا پاراستبىتى. لەفەرمودەى سەحیددا ھاتوہ پىغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتى: ھىچ کەسێک نىیە لە ئىوہ مەگىن ھاوہ لىکى لەگەڵو ئەو کەسەى پىسپىراوہ، ووتیان: تۆش ئەى پىغەمبەرى خوا ؟ فەرمووی: بەلێ، بەلام خوا منى سەرخستوہ بەسەریاو ئەو موسلمان بوہ، بەچاکە نەبى فەرمانم پى ناکات. وە لەھەردوو سەحیحەکەدا ھاتوہ لەئەنەسەوہ لەباسى سەردانى سەفییە بۆ لای پىغەمبەر (ﷺ) کە لە ئىعیکافدا بوو، وە پۆیشتنى پىغەمبەر (ﷺ) لەگەلى بۆ ئەوہى بیباتوہ بۆ مالموہ، دوو پیاوی ئەنسارى لەرێگادا پى گەیشت، کاتى پىغەمبەر (ﷺ) بینى پەلەیان کرد لەپۆیشتندا، پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: ھىواش بپۆن و پەلە مەکەن ئەمە سەفییە کچى حویبەيە، ووتیان: سبحان الله ئەى پىغەمبەرى خوا! فەرمووی: دلتیا بن شەیتان ئەپوات بەو شویتەى کە خوینى پىدا ئەپوات لەبەنى ئادەما، وە من ترسام لەوہى کە شەیتان شتىک بخاتە دلتانەوہ، یان فەرمووی: خراپەيەک بخاتە دلتانەوہ.

خودای گورە ئەفەرموویت: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ واتە: ئەى موھەممەد (ﷺ)! بەلێ: پەنا دەگرم بە پەرورەدگارى خەلکى ﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾ واتە: پاشای خەلکى ﴿إِلَهِ النَّاسِ﴾ واتە: پەرستراوى خەلکى ﴿مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ واتە: لەزىانى وەسوسە پەيداکەرى خۆپەنھانکەر. سەعیدی کوپى جوبەیر ئەلئیت: لە ئىبنو عەباسەوہ کە ووتویەتى: ﴿الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ یانى: ئەو شەیتانەى خۆى ئەدات بەسەر دلى خەلکيا کاتى ناگای لەخۆى نىیە و سەھو دەکاو دلى کرمین دەکات و بەلام کاتى کە یادی خودا دەکات شەیتانەکە خۆى دەشاریتەوہ. موھامیدو قەتادەش ھەر وایان ووتوہ. موعتەمىرى کوپى سولەيمان لە باوکيەوہ ئەگىریتەوہ کە بۆى باسکردوہ: شەیتانى وەسواس فو دەکات بەدلى مروفدا لەکاتى دلگرانى و لەکاتى خۆشیدا، کاتى یادی خودای کرد خۆى ئەشاریتەوہ. عەوفى ئەلئیت: لە ئىبنو عەباسەوہ کە ووتویەتى: ﴿الْوَسْوَاسِ﴾ یانى: ئەو شەیتانەى فەرمان دەدا، کاتى بەگوئیکرا خۆى دەشاریتەوہ. خودای گورە دەفەرموویت: ﴿الَّذِي يُوسِسُ فِي صُدُورِ

النَّاسِ ﴿ که وه سوهسه دهخاته دلی مرؤفهوه، لیژدها پرسیارک ههیه: نایا نهم وه سوهسه دروستکردنه تاییه ته به مرؤفه کانه وه وهک دیاره، یان مرؤف و پهریش نه گریته وه؟ دوو پای له سه ره ههیه: کورته که ی نه مهیه: پهریه کانیش به (ته غلب) دینه ناو مرؤفه کان و وه سوهسه بۆ نه وانیش دروست نه بیت، نیینو جه ریریش نه لیت: (رجال من الجن) یش بۆ پهریه کان به کار براوه، له بهر نه وه سه پیر نیه که به ناوی مرؤفه وه نه وانیش بدوینرین، کاتیک خوی گه ورده شه فرموی: ﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾

نهمه دریزه دانیکه به نایه ته که ی پیشوو که شه فرموی: ﴿الَّذِي يُوسِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾

پاشان پونی کردوته وه شه فرمویت: ﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ چ له ناو مرؤفدا بیت یان له ناو پهریدا بیت، نهمه پراو بۆ چونی دوهه به هیز دهکات. ووتراوه: ﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ واته: مانایه بۆ نه وه ی که وه سوهسه دهخاته دلی خه لکیه وه، له شه ی تانه کانی ناو مرؤف و ناو جنۆکه، وهک خودای گه ورده شه فرمویت: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾ واته: هر به و شیویه بۆ هه موو پیغه مبه ریک دوزمنیکمان داناوه له شه ی تانه کانی مرؤف و جنۆکه به نهیننی ووته ی پازاوه و بریقه دار بۆ یه کتری پاده گه یه نن بۆ فریودانیا. نیامی نه حمه د پویایه تی کرده له نیینو عه باسه وه نه لیت: پیاویک هات بۆ لای پیغه مبه ر (ﷺ) ووتی: نه ی پیغه مبه ری خوا! من هه ندیک شت دیت به دلما بکه ومه خواره وه له ناسمان نه وه م پیخو شتره له وه ی که بیلیم، نه لی: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (الله اکبر الله اکبر) سوپاس بۆ نه و خویای که هه موو پیلانیک ی شه ی تانی سنوردار کردوه له وه سوهسه دا. نه بو داود و نه سائیش پویایه تیان کرده .

- ۱ ته فسیری سوره تی (الاحقاف)
- ۱ ولآمدانهومی بت په رستان
- ۳ هندی قسهی بته رستان له باری قورئان و پیغه مبهرومو (ﷺ) ولام دانه و هیان
- ۷ ندم قورئانه گوفتاری (کلام) خودایده و هغه و هه نویستی خوانه ناسان و خاومنیامبران لئی
- ۱۰ سپاردمی خودا به دایک و باوک
- ۱۳ باسی ندم و مندالاندهی که خه تا دهکن له گه ن دایک و باوک و پاشه پوزئیان
- ۱۶ چیروکی برای عاد
- ۲۰ چیروکی (باسی) گوئی گرتنی جنوکه له قورئان
- ۲۴ به لکه له سهر ژیانده و (زیندو بونه و) پاش مردن
- ۲۵ هدرمان دان به پیغه مبهرا (ﷺ) به خو راگری
- ۲۷ ته فسیری سوره تی (محمد)
- ۲۸ هدرمان دان به له مل دان و شه تکه دانی دوژمن پاشان یان به چاکه نازادیان بکن یا بهر خوئییان لئ بسینن
- ۳۰ ریژی شه هیدان
- ۳۲ یارمه تی خودا بدمن خوایش یارمه تیتان دمد
- ۳۲ په ند و دمرس ناگر بو خوانه ناسان و به هه شتیش بو پاریزمران
- ۳۵ که سی شوین راستی دهکوی و که سی شوین نارمزو دهکوی و مک یهک نین
- ۳۵ باس و وه سفی به هه شت و روبرمکانی
- ۳۷ خوای گه و ره باسی ژیانی دوو رومکان (المنافیق) دمکاو هدرمان دمدابه یه کخوا پرستی داوای لئ خوشبون لئی
- ۴۰ ژیانی خاومن باومری راست و حالی دل نه خوشه کان له کاتی دابه زینی هدرمان دان به جیهاد کردن
- ۴۳ هدرمان دان به تی رمان (ورد بونه و) له قورئان
- ۴۴ باسی خرای لئ ندم که سانهی که له دین پاشگه ز دهنه و
- ۴۵ نهمی دوو رومکان دهبشارنه و خودا ناشکرای دمکات
- ۴۶ پوچه ل کردنهومی کاری خوانه ناسان و هدرماندان به پوشتن به دوا یاندا
- ۴۹ باسی سوکی و بی نرخی دنیا و هه ننان بو مال به خشین
- ۵۰ ته فسیری سوره تی (الفتح)
- ۵۰ هژی هاتنه خوارموی سوره تی فتح
- ۵۳ نارامی خستنه نیو دلی خاومن باومران
- ۵۵ سیفاته کانی پیغه مبهری خودا (ﷺ)
- ۵۶ په یمان نامه ی ریزوان (بیعة الرضوان)
- ۵۷ باسی ندم و هدرمودانهی که ندم و باره یوه هاتوه
- ۵۸ باسی هؤکاری ندم په یمانده مهنه
- ۶۳ برویانو هیئانهومی ندم که سانهی له حوده بییه دواکه و تن و هدرمشهی خودا له سهر ندم دواکه و تنه

- ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۴
 ۸۱
 ۸۵
 ۸۵
 ۸۹
 ۸۹
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۹
 ۱۰۱
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۷
 ۱۱۷
- ریکا نمدان بهو عمره به کوچه ریانهی که دواکوتن له خود میبیه که یچن بؤ نازاد کردنی خدیبر له گهل پیغه مبر (ﷺ)
 هه والدان به پرودانی غمزای زور که دیتته هوی جیبا بونه هوی خاومنیامبران له دورومکان
 نهو هۆکارانهی دمیته ریگر له چون بؤ غمزا کردن به مهرچی که گوی رایه لی همرمانی خوداو پیغه مبرمکهی تیدا بی
 (ﷺ)
 مزده به رفزامندی خوداو گرتنی تالانی بؤ نهو خه لکهی په یمانیان دا له ژیر دارمکه دا به پیغه مبر (ﷺ)
 مزدهی دست که وتنی دسکه وتی زور
 مزدمدان به سرکه وتنی زور هتا پوژی قیامت
 نه گهر خوانه ناسنی مه ککه شهریان بگردایه له خود میبیه دا رایان دمکردو خویمان بی نه دمگیرا
 په یماننامهی خود میبیه به رمزه مندی زوری تیدا بو له گهل نهوشدا موسلمانان خاومنی حلق بوون و زایش دهبون ...
 نه مه باسی نهو همرمودانه یه که هاتوه له سر خود میبیه و پرودای ریکه وتن نامه ک
 باسی راست بینینی خودی پیغه مبر (ﷺ)
 مزدهی سرکه وتنی موسلمانان به سر جیهاندا
 سیفاتی خاومنیامبران و شیوازی گه شه کردنیان
 تفسیری سورتهی (العجرات)
 نه هی له پیش که وتنی خوداو پیغه مبرمکهی و، همرمان دان به ریژ لی گرتن و پرورش جوانی له گهل
 باسی خرا پی نهواندی له دهره هوی ژورمکانه وه بانگی پیغه مبرمکه ن (ﷺ)
 همرمان دان به زور وردبونه له که سینی له ری دهرچوو (لادهر) که دنگ و باسیک دینی
 همر باو بریاری پیغه مبر (ﷺ) چاکتره
 جیباوازی له نیوان نیسلام و باومرا (الایمان)
 همرمان دان به شناخت کردنه هوی دووگروی دژیک له نیوان موسلماناندا. و مستان دژی نهومی که دست دریزی که ره
 ری گرتن (قهدهغه کردنی) گالتوه گپ به یه کتری
 ریگری کردن له گومان بردن
 شیوازو چونیهی په شیمان بوونه هوی نهو که سدی که قسهی ناشیرین و غه ییه تی کردوه
 ههمو خه لکی نهومی نادم و هوان
 ریژگرتن به خواناسیه (به له خوانترسانه)
 جیباوازی نیوان خاومنی باومرو موسلمان
 تفسیری سورتهی (ق)
 ریژ (هزلی) سورتهی (ق)
 سدرسومانی خوانه ناسان له هاتنی پیام و زیندو بوونه وه و لامدانه و میان
 باسی توانای خودا که چنده زورو بی پایانه له چاو زیندو کردنه ودا
 ناگادار کردنه هوی تورمیش به له ناویردن و قرکردنی گه له پیشومکان
 سر له نوی هینانه وه (الإعاده) ناساتره
 سر له نوی هینانه وه (الإعاده) ناساتره

- ۱۲۸ خواجه گهوره ناگاداری همومو شتیگی مەردمە و نووسراووە دانراوہ
- ۱۲۰ وەبیرھینانەومی بورانەومی گیان کەنشت و فوو بە کە ئەشاخداکردن و زیندوو بوونەووە و کۆبوونەووە بە دوایدا
- ۱۲۲ شایەتی دانی فریشتە و ھەرمانی خودا بە فریادانی خوانەناسان بۆ ناو جەھەنم
- ۱۲۳ کێشە و دەمە قاتایی مروژو شەیتان لە عزمەت خۆی گەورەدا
- ۱۲۴ بای جەھەنم و بەھەشت و خەلکە کە بیان
- ۱۲۶ ھەر شە کردن لە خوانەناسان بە سزادان و ھەرماندان بە پینغەمبەر (ﷺ) بە خۆگری و نوێژکردن
- ۱۳۰ وەبیرھینانەومی ھەندی شت کە لە پۆژی قیامەتدا بوودەت
- ۱۳۱ دڵ دانەومی پینغەمبەر (ﷺ)
- ۱۳۳ تەفسیری سورەتی (الذاریات)
- ۱۳۳ تەنکیکردن لە سەر راستی پۆژی قیامەت و لێپرسینەووە تینیدا
- ۱۳۴ جیاوازی قسە و یەک نەگرتنەومی قسە بپەرستان
- ۱۳۶ پاداشتی لە خواترسان و خوڕبوشتیان
- ۱۳۹ نیشانە و بەنگەکانی خودا لە زمین و لە ناو مەردم خۆیاندا
- ۱۴۲ فریشتەکان کاریان لە ناو بردن و قەرکردنی گەنەکی لوطە
- ۱۴۳ بەند و نامۆزگاری لە چیرۆکی فیرعەون و عاد و سەمود و ھۆزی نوح
- ۱۴۵ بەنگەکانی تەنھایی خۆی گەورە لە وەدییەنانی ناسمانەکان و زمین و لە وەدییەنانی ھەر شتیگ بە جووت
- ۱۴۶ ھەموو گەنە پینشینەکان وەک یەك و بە یەك شیواز باومریان بە پینغەمبەرەکانیان نەھیناوە
- ۱۴۶ جنۆکە و مروژ دروست نەکران بۆ خواناسی نەبیت
- ۱۴۸ تەفسیری سورەتی (طور)
- ۱۴۸ سویندی خودا لە سەر بوودانی نازار و سزا
- ۱۵۰ بای پۆژی نازار کە پۆژی قیامەتە
- ۱۵۱ بای ژیان و پاشە پۆژی بەختە و مران
- خاوەنباومریان تۆرمە و نەمەکانیان موحە دەچنە لایان (نەگەر خاوەن باومر بن) بەو پلەیی کە خۆیان تینیدان لە بەھەشتدا
- ۱۵۳ داد پەروری خودا نەگەل گروێ تاوانباران
- ۱۵۵ بای شەرابی بەھەشت و خۆشگوزەرانێ خەلکی بەھەشت
- بای پاکبەتی پینغەمبەر (ﷺ) لەو تاوانانە کە بپەرستان دەیانغەستە پالی و ھەر شە لیکردن و تەھەدداکردن بای چەند پرسیاریک بۆ جیگیرکردنی یەکتا پەرستی (ناسینی خوا بە تەنھا) و پوچە لکردنەومی فرۆقینی بپەرستان
- ۱۶۰ بای لاساری بپەرستان و نازاردانیان
- ۱۶۱ ھەرماندان بە پینغەمبەر (ﷺ) بە خۆراگری و پەسەندی دانی خودا
- ۱۶۳ تەفسیری سورەتی (النجم)
- ۱۶۳ خودا سویندی خوار کە ئەم پینغەمبەرە (ﷺ) راستە و بە نارمزی خۆی قسە ناکات

- ۱۶۴ خاومنی به زمینی بؤ هه موو جیهانیان له خوڤه وه قسه ناکات
- ۱۶۵ ماموستای پیغه مبهردی نه مین جویره نیل بووه (روح الامین)
- ۱۶۶ ته هسیری قباب هوسین
- ۱۶۸ نایا پیغه مبهرد (ﷺ) په رومردگاری بینی له شهوی نیسرادا (الاسراء)
- ۱۷۱ دا پویشینی فریشته کان و پویشانی (النور) په نگه کان و داری که نار (نه بدهگ)
- ۱۷۲ وه لامدانه موی بته پرستان و باس و روو تگردنه وه له سر لات و عوززا و هو بهل
- وه لامدانه موی بته پرستان له سر بیرو پاریان له هاوهل دانان بؤ خودا و دانانی نیزینه بؤ خوڤیان و فریشته کانیش به
- ۱۷۴ مینینه بؤ خودا
- ۱۷۵ چاکه و مدست نایهت به ناوات خواست
- ۱۷۶ لکاگردن نیه به نیزنی خودا نه بیئت
- ۱۷۷ وه لامدانه موی بته پرستان له سر نه موی که و ا دزمانن فریشته کان کیژی خودان
- ۱۷۷ هه رماندان به واز هینان له کومه لی نادرست و دنیا په رست
- ۱۷۸ خودا ناگای له هه موو شتی که گوره و بهووک و پاداشت و سزای هه موو دمداته وه هه که سه و به پینی خوی
- ۱۷۸ په وشتی پیاوچاکان و نیبوردنی تاوانی بهووک به لام تاوانی گوره نابوریت
- ۱۸۰ هه ننان بؤ که پرانده وه له گوناوه نه هی کردن له پاکانه له خوگردن
- ۱۸۱ باسی خراپی نه وه که سانه کی که پشت ده که نه هه رمانی خودا و چرووک و مان کهم دبه خشن و رهددانه وه بیان
- ۱۸۲ باسی روو په رمانی (صعق) موسا و نیبراهیم
- ۱۸۳ هیچ کهس نوبالی کهس له روژی قیامه تدا وه نه ستو ناگریت
- هه ندی له سیفه ته کانی په رومردگار (الرب) مردم ده هینیتنه وه وک چون له نه وه نه وه هینای، وه هه ندی له و شتانه
- ۱۸۵ که به به ندمکانی کردوه
- ۱۸۷ ترساندن و ناگادار کردنه وه هه رمان دان به سوژده بردن و سه رشورکردن
- ۱۸۹ ته هسیری سورمتی (القمر) ﴿اَقْرَبَتْ السَّاعَةَ﴾
- ۱۸۹ نزیکه و کته موی قیامهت و دوو که رتیمونی مانگ (هه یف)
- ۱۹۱ باسی نه وه هه رمانده کی که لهو باره مویه هاتوه
- ۱۹۳ لاساری بته پرستان و هه نویستی خراب و ناله باریان
- ۱۹۴ خراپی ئیانی بته پرستان له روژی قیامه تدا
- ۱۹۵ چیرۆکی هوزی نوح و هوزمکانی تریش، وه په ندو ناموزگاری و مرگرتن لییان
- ۱۹۸ به سه رهاتی (چیرۆکی) عاد
- ۱۹۸ به سه رهاتی (چیرۆکی) هوزی سه مود (شمود)
- ۲۰۰ به سه رهاتی هوزی لوت (لوط)
- ۲۰۲ به سه رهاتی هوزی هیرعون
- ۲۰۲ ناموزگاری قورمیش و هه ره شه لی کردنیان
- ۲۰۳ پاشه روژی تاوانباران

- ۲۰۴ هه‌موو شتیک به نه‌ندازه ومدی هاتووہ
- ۲۰۶ هه‌ر شه لی‌کردن بۆ هاتن و جیبه‌جیکردنی فه‌رمانی خودا بۆیان
- ۲۰۷ پاشه‌رؤژی خۆپاریزان هه‌ر چاکه‌یه
- ۲۰۸ ته‌فسیری سورته‌ی (الرحمن)
- ۲۰۹ خوای دلآوا ئەم قورئانه‌ی نارووه‌و فیریشی کردووہ
- ۲۰۹ نیشانه‌کانی دهسه‌لاتی خودا له‌ خۆرو مانگو و ناسمانه‌کان و زمه‌ین
- ۲۱۳ باس و پووتکردنه‌ومی دروستکردنی ئادهم و جنۆکه
- خوای گه‌وره‌ مه‌ت دمکات به‌سه‌ر به‌نده‌مکانیدا دمکات به‌ومی که هه‌ردوو شوینی خۆره‌لات و خۆرنشیننی پاهیناوه‌ بۆیان
- ۲۱۳ مه‌ت‌نکردنی خودا به‌سه‌ر به‌نده‌مکانیدا که ده‌ریاو که‌شتی پاهیناوه‌ بۆیان
- ۲۱۶ باسی بون و مانه‌وه‌و بی‌ نیازی خودا
- ۲۱۷ هه‌ر شه له‌ گرو‌ی جنۆکه‌ و مرو‌ف و باسی نه‌و ناره‌حه‌تی و نیش و نازاری که تووشیان ده‌بی‌ت
- ۲۱۹ باسی گرانی و ناره‌حه‌تی بۆژی قیامه‌ت و ژبانی تاوانباران
- ۲۲۲ ژبانی پاریزگارن و نه‌و هه‌موو به‌هه‌ر و خۆشیدی تیبیدان نه‌ناو نه‌و باغانه‌دا له‌ به‌هه‌شتا
- ۲۳۰ ته‌فسیری سورته‌ی (الواقعة)
- ۲۳۰ باسی پووداومکانی بۆژی قیامه‌ت
- ۲۳۳ مرو‌ف دمه‌ن به‌ سی تیره‌وه‌ له‌ بۆژی قیامه‌تدا
- ۲۳۴ پینشکه‌وتوان (السابقون) و پاداشتیان
- ۲۳۸ تیره‌ی ده‌سته‌راست و پاداشتیان
- ۲۴۵ تیره‌ی ده‌ستی چه‌پ و ژبان و پاداشتیان
- ۲۴۷ سه‌ماندنی بۆژی قیامه‌ت و به‌لکه‌ نه‌سه‌ر زیندوو‌بوونه‌وه
- ئاگاداری له‌سه‌ر نه‌ومی که ته‌نها خودا دانه‌ویله‌ ده‌روینیت و باران ده‌بارینیت و ئاگری دروست کردووہ که له‌ زۆر
- ۲۴۹ پینو‌سته‌یکانی مرو‌فه
- ۲۵۳ سویندی خودا له‌سه‌ر زۆر مه‌رتی قورئان
- ۲۵۶ نه‌توانایی گه‌رانه‌ومی گیان (روح) له‌ قورئوراگه‌ له‌ کاتی مردندا به‌لکه‌یه‌ له‌سه‌ر لی‌په‌رسینه‌وه
- ۲۵۷ نه‌حوالی مه‌ردم له‌ کاتی گیان ده‌رچووندا و پاشه‌رؤژی هه‌موو ده‌سته‌یه‌ک له‌و قه‌رانه
- ۲۶۰ ته‌فسیری سورته‌ی (الحديد)
- ۲۶۱ هه‌موو بوونه‌ومر په‌سه‌ندی خودا دمه‌ن و باسی هه‌ندی له‌ سیفه‌ته‌کانی
- ۲۶۳ فراوانی زانیاری خودا و توانا و دهسه‌لاتی
- ۲۶۶ فه‌رمان دان به‌ باوه‌ره‌ینان و هه‌ئنان له‌سه‌ر مال به‌خت کردن
- ۲۶۹ بۆزی مال به‌ختکردن و جه‌نگ کردن پینش گرتنی مه‌که
- ۲۷۱ هه‌ئنان بۆ قه‌رزی باش و ره‌وا دان به‌ خودا
- ۲۷۲ خاومن باوم‌بان تیشکیان ده‌دریتی له‌ بۆژی قیامه‌تدا به‌ پینی کردمه‌ویان

- ۲۷۳..... زبانی دوورومکان (المنافقین) له پوژی قیامتدا
- ۲۷۵..... هه‌شان بۆ خوشوع (ئامادبوونی دن) و دوورکه‌وتنه‌وه له چاویلکهری گاورو جووله‌که. پاداشتی نه‌وانه مان به‌خت دمکه‌ن و نه‌وانه‌یش له راستی لایان نه‌داوه و نه‌وانه‌یش له ربی خودا کوژاوان و پاشه‌پوژی خوانه‌ناسانیش.....
- ۲۷۷.....
- ۲۸۰..... زبانی دنیا گه‌مه و گالته و خۆه‌لێرنیه.....
- ۲۸۳..... هه‌ر به‌لایه‌ک تووشی مرۆف دبیئت هه‌مووی نووسراوه.....
- ۲۸۴..... هه‌رماندان به‌ خۆراگری و شوکرانه‌بژیری.....
- ۲۸۴..... باسی خراپیی بژه (به‌خیل).....
- ۲۸۵..... پینغه‌مبه‌ران (سه‌لامی خویان لیبیئت) په‌وانه‌کراون به‌ هه‌ق و چه‌ندمه‌ها موعجیزه و بۆ داد په‌رومهی.....
- ۲۸۶..... سوودمکانی ناسن.....
- ۲۸۷..... لادان و ترازانی خه‌لکیکی زۆر له‌ ئوممه‌تی پینغه‌مبه‌رمان.....
- خودای مه‌زن دووجار چاکه (دووسه‌ره) له‌گه‌ل خاومن باومرئای نه‌هلی کتیب دمکات، واته: دووجار پاداشتیان دمه‌داوه
- ۲۹۰.....
- ۲۹۲..... ته‌فسیری سوپه‌تی (المجادلة).....
- ۲۹۲..... هۆی هاتنه‌ خوارموی.....
- ۲۹۳..... ژن به‌ دایه‌ک کردن به‌ تسه‌و که‌فاره‌ته‌که‌ی.....
- ۲۹۶..... روون کردنه‌موی پاشه‌پوژی دوژمنانی ناین.....
- ۲۹۷..... زانینی خودا دوری دروست کراومکانی داوه.....
- ۲۹۸..... باسی خراپه‌کاری جووله‌که (اليهود).....
- ۳۰۰..... شیوازی (چه‌په‌کردن).....
- ۳۰۲..... ئادا‌بی کۆرو دانیشتن.....
- ۳۰۳..... بژیری زانسته‌ و زانا‌یان.....
- ۳۰۴..... هه‌رمان به‌ مان به‌خشین پینش نه‌موی قسه‌ له‌گه‌ل پینغه‌مبه‌را (ﷺ) بکه‌ن.....
- ۳۰۶..... باسی خراپیی دوورومکان (المنافقین).....
- ۳۰۸..... زه‌بوونی نه‌و که‌سه‌نه‌ی که‌ درآیه‌تی خودا نه‌که‌ن و زال بوونی خودا و پینغه‌مبه‌رمانی به‌سه‌ریاندا (عليه‌م السلام).....
- ۳۰۹..... موسولمانان دۆستایه‌تی بی‌دینان ناکه‌ن.....
- ۳۱۲..... ته‌فسیری سوپه‌تی (العشر).....
- ۳۱۲..... هه‌موو شتی به‌ پاکیی و بی‌هه‌یی خودا هه‌لده‌دا (ده‌بژیری).....
- ۳۱۳..... باسی نه‌و کارساته‌ی که‌ به‌سه‌ر به‌نی نه‌زیر هات.....
- ۳۱۵..... هۆی خه‌زاکردنی به‌نی نه‌زیر (بنی‌النفییر).....
- ۳۱۹..... نه‌و دارخورما بپینیه‌ی که‌ بویدا به‌ ئیزنی خودا بوو.....
- ۳۲۰..... مالی تالانی و شیوی دابه‌ش کردنی.....
- ۳۲۳..... هه‌رماندان به‌ گوێراپه‌تی پینغه‌مبه‌را (ﷺ) له‌هه‌ر شتی‌که‌دا نه‌هه‌رموینت بیکه‌ن یا مه‌یکه‌ن.....

- ٣٢٥ باسی نەو کەسانەى تر کە ماى تالانيان پى دەشى و باس و ريزى كۆچەرى و پشتيوانان (الماجرين و الانصار).....
- ٣٢٦ پشتيوانەكان (الانصار) ئيرەميان نەدەبەرد (جەسوويان نەدەبەرد) بە كۆچەريەكان.....
- ٣٢٦ ئەنساڕەكان بەرژمەوندى كۆچەريەكان دەخەنە پيش بەرژمەوندى خويان.....
- ٣٣٠ بە ئىنى دوورومەكان يۇ بەنى نەزير (بني النضير) (تەنھا درۇ كردنە).....
- ٣٣١ ويئەى دوورومەكان و جولەكە ئەم بووداومدا.....
- ٣٣٢ ھەرماتدان بە ئە خودا ترسان و خۇ نامادەكردن بۇ پۇژى قيامەت.....
- ٣٣٣ ئەھلى بەھەشت و ئەھلى جەھەنم وەك يەك نين.....
- ٣٣٤ باسى گەورەيى قورنان.....
- ٣٣٦ بەرزو گەورە و پيرۇز پاگرتنى خودا بە ناومەكانى و سيفاتەكانى.....
- ٣٣٨ ناوھ ھەرە جوانەكان.....
- ٣٣٨ ھەموو شتى شاھەتى پاكى و پەسەندى خودا دەدات.....
- ٣٣٩ تەفسىرى سورەتى (المتحنه).....
- ٣٣٩ ھۆى ھاقتە خواروموى سورەتى (المتحنه).....
- ٣٤٠ ھەرمان دان بە دوژمنايەتى كردنى بى دين و دۇستايەتى نەكردنيان.....
- ئىبراھىم (سەلامى خواى ئى بى) و ئەوانەى لەگەئى بوون چاكترين نموونە كە بىزارى خويان دەربەرى و ئاشكرايان كرد
- ٣٤٣ لە خزمە بى دينەكانيان.....
- ٣٤٦ شاھەد خودا لەنيوان خاوم باومران و ئەو كەسانەى كە دوژمنيان دۇستايەتى دا بەمەزىنن.....
- ٣٤٧ دروستە چاگە كردن دەربەرى ئەو خوا نەناسانەى كە جەنگ ناكەن لەسەر ناين.....
- ٣٤٨ رېگە نەدان بە دۇستايەتى ئەوانەى كە شەر لەگەئ موسولمانان دەكەن لە بېتپەرسەكان.....
- ھيشتنەووە نەناردنەومى ژئانى موسولمان يۇلاى خوانەناسان ئەگەر دواى پەيمان نامەى خودەيبىيە (الحديبية)
- ٣٤٩ كۆچيان كرد.....
- ٣٥٠ ژئانى موسولمان ناشين يۇ بېتپەرسە و ژئانى بېتپەرسەيش ناشى بۇ خاومباومران.....
- ٣٥٣ ئەو شتانەى كە ژئان پەيمانان لەسەر دەدا.....
- ٣٥٧ تەفسىرى سورەتى (الصف).....
- ٣٥٧ باسى خراپى قەسەيەك كە كردومى بە دوادا نەيەت.....
- ٣٥٩ موسا دەلييت بە ھۆزەكى بۇچى ئازارم دەدمن بوويان ئى و مرگىرا. خودايش دئى ئەوانى و مرگىرا.....
- ٣٦٠ مژدى عيسا بە ھاقتى پىقەمبەر (ﷺ) بە ناوى ئەحمد.....
- ٣٦٣ باسى ناھەقترين مړوؤو مژدە بە تەواو بوونى و سەرگەوتنى تيشكى ئيسلام بەسەر ھەموو ئاينەكانا.....
- ٣٦٤ ئەو مامەئەيەى كە ئەببىتە ھۆى رېگار بوون لە ئازارى بە ژان.....
- ٣٦٥ موسولمانان لە ھەموو كاتيكدا يارى دەدمرى ناينن.....
- ٣٦٦ دەستەيەك لە بەرمى ئيسرائيل باومريان ھينا بە عيساو دەستەيەك باومريان پى نەھينا.....
- ٣٦٦ خودا يارمەتى دەستەى خاومباومرانيدا.....
- ٣٦٨ تەفسىرى سورەتى (الجمعة).....

- ۳۶۸ همووشتی په سندی خودای گوره ددا
- ۳۶۹ خودا منته دمکات به سر عه ربه گاندا به ناردنی پیغه مبهری خودا بویان
- ۳۷۰ محمد (ﷺ) پیغه مبهری عه ربه و عه جه مه
- ۳۷۱ باسی خرای پی جونه که و بانگ کردنیان بو خواستی مردن نه ریگای موباهه نه وه
- ۳۷۴ جومه و هرمان و نادابه کانی پوژی جومه
- ۳۷۵ هرمان به گرنگی دان و روشتن به رهو یادی خوا
- ۳۷۶ پیژی هینی (الجمعة)
- ۳۷۸ مه بست به بانگ، بانگدانی وتاره (الخطبة)
- پاش بانگ دانی هینی کرین و فروشتن دروست نیه (حرام) به لام دواي تهاو بوونی نویژی هینی (الجمعة) گه پان به شونی پوزیا ریگا دراوه
- ۳۷۸ شونی پوزیا ریگا دراوه
- ۳۷۹ دروست نیه چوونه دمر نه مرگوت که وتارخوین وتار نه دات
- ۳۸۰ تفسیری سوره تی (المنافقون)
- پشت هه تکردنیان نه داواکردنی پیغه مبهرا (ﷺ) بو لی بوردنیان و مان نه دان به وانهی که نه لای پیغه مبهرا (ﷺ)
- ۳۸۳ هاندان بو خو سهرقال نه کردن به مان و مندا له وه و سامان به خشین نه ری خودا پیش مردن
- ۳۸۷ هاندان بو خو سهرقال نه کردن به مان و مندا له وه و سامان به خشین نه ری خودا پیش مردن
- ۳۸۸ تفسیری سوره تی (التقابن)
- ۳۸۸ په سندی و پاکي هر بو خودایه و باسی دروست کراوه کانی و زانایی خودا
- ۳۹۰ هه ربه شه کردن و باسی نه ناوچوونی نه و که سانه ی که نه پیشه وه خوانه ناس بوون
- ۳۹۱ زیانی دواي مردن راسته
- ۳۹۲ باسی پوژی تیشکان (التقابن)
- ۳۹۳ نهومی تووشی مروقه دمی به نیزنی خودایه
- ۳۹۴ هرمان به گوپرایه لی خودا و گوپرایه لی پیغه مبهرا (ﷺ)
- ۳۹۴ به کتا پهرستی (ناسینی خودا به ته نها)
- ۳۹۵ ترساندن (ناگادار کردن) نه شه ری (قتنة) ژنان و مندا لان
- ۳۹۶ هرماندان به نه خودا ترسان به پی توانا
- ۳۹۷ هاندان (الترغیب) بو خیر کردن
- ۳۹۸ تفسیری سوره تی (الطلاق)
- ۳۹۸ ژن ته لاق دان تا نه و ماوهی بی دیاری کراوه نه مالی خوی دمرناکری و ماوه که یشی بو دمریبری
- ۴۰۰ نه هه هه و شونی ژن نه سر میرده نه ماوهی گه پانه مهیدا
- ۴۰۰ به رزه موندی ماوهی مانه وه نه مالی میرد
- ۴۰۱ به خت کردن و (نفقة) جیگا بو ژنی سی ته لاقه دراو نیه
- ۴۰۲ هرماندان به چاکه کردن نه گهل ژنی ته لاق دراو یا بیهوی بیباته وه یا جیبایتته وه لی
- ۴۰۲ هرماندان به نامادکردنی شایه نه سر گه پانه وه

- خوای گه وره بو نهو که سانهی که خویمان به خودا نه سپیرن له شوینیکه وه بژیویان بو دهنیری پیی بژین که به
 ۴۰۳ خه یالیاندا نایه
- ۴۰۵ ماموی (عدة) نهو ژنانه ی که نانو میندن و نه وانه ییش که عوزر ناشون
- ۴۰۶ ماموی چاومروانی ژنی سک پر
- ۴۰۸ جی کردنه موی ته لاق دراو به پیی دست پوشتن و توانا
- ۴۰۸ نابی زور بهینری به ته لاق دراومکه
- ۴۰۹ نه فه هدی سک پر نه سر میزد مکه یه تی تا سکه که ی دادمنی
- ۴۰۹ دایکی ته لاق دراو کرنی شیر پیدانی مندا له که ی و مر نه گری پاش بوونی
- ۴۱۰ چیروکی ژنه خوانا سه که
- ۴۱۱ سزای سر پیچی کردن له هه رمانی خودا
- ۴۱۲ باس و وسفی (صفة) پیغه مبه را (ﷺ)
- ۴۱۳ باسی توانای بی پایانی خودا
- ۴۱۴ ته فسیری سورته ی (التحریم)
- خودا پیغه مبه رمکه ی (ﷺ) ناگادار دمکاته وه نه سر نهو شته ی که بوی رموا بینویه له خو ی نارموا دمکات، وه باسی
 ۴۱۴ که فارته ی سوننده مکه ی و سر زه نشتی خیزانه کانی دمکات له سر دن گران کردنی
- ۴۲۱ شارمزا کردنی که س و کار له نایین و رموشتی جوان
- ۴۲۲ سوتهمه نی جه هه نم و فریشته کانی
- ۴۲۳ له بوژی قیامه ندا عوزر خوازی له خوانه ناس و مر ناگری
- ۴۲۳ هه ننان بو گه رانه موی راست و دروست
- ۴۲۴ هه رمان دان به خه زاکردنی خوانه ناس و دوورمکان
- ۴۲۴ خامن باومرآن هیچ سو دیک به خوانه ناسان ناگه یه نن له لای خودا هه رجه ند خزمی زور نژیکی شیانین
- تی که لاوی موسولمان له گه ل خوانه ناس لای خودا زیانی نیه نه گه ر موسولمان پیویستی پییان بوو نه دمکرا له گه لیان
 ۴۲۵ نه بین
- ۴۲۸ ته فسیری سورته ی (المک)
- ۴۲۸ گه ورمیی هه ر بو خودایه مردن و ژیانی داهینا وه و ناسانه کان و نه ستیرمکانیشی دروست کردوه
- ۴۳۱ باس و وسفی جه هه ننه م و نه وانه ی که نه ناویدان
- ۴۳۳ پاداشتی نهو که سانه ی له خودا دهرسن که ته نهان و که س نایان بینیت
- ۴۳۴ له به هر مکانی خودا رام هینانی زمین بو به نده مکانی
- ۴۳۵ نیوه چون له سزای خودا ناترس نهو ده توانیت به هه ر شیوه یه که بیه وی جه زه به تان بدات
- فرینی بانده مکان به ناساندا به یارمه تی خودا نیشانه یه له سر نه موی که خودا له هه موو شتیکی گه وره و بچوک
 ۴۳۶ ناگاداره
- خودا نه بینت هیچ که س یارمه تیان نادات و بژیویشتان نادات
 ۴۳۶ وینه ی خودانه ناس و خوداناس
- ۴۳۷

- ۴۳۸ توانای خودا له سهر دروست گردن و (خلق) نیشانه کانی له سهر زیندوو بوونه وه
- ۴۳۹ مردنی خامن باومر خوانه ناس نا پاریزی بابیر له بزگار کردنی غوی بکاته وه
- ۴۴۰ ومیر خسته ومی به هر مکانی خودا له ناوی زولان و رهوان و هه ره شه به رچونی به ناخی زمیندا
- ۴۴۰ ته فسیری سورمتی (القلم)
- ۴۴۰ ته فسیری سورمتی (القلم)
- ۴۴۱ سویند به پینوس له سهر گه وریمی پیغه مبر (ﷺ)
- ۴۴۲ مانای ﴿ وَإِنَّكَ لَمَلَكٌ خَلْقٍ عَظِيمٍ ﴾
- گوئی پی نه دانی پاله په ستو (ضلع) ی بی باومرپان و مرنه گرتنی راو بوچونیان که به قسه ی خویمان دمیانه ویت بگن
- ۴۴۴ به یه که له ناومرپاستی ریگادا
- ۴۴۷ وینه یه که له تیاچوونی له ومان و سامانه ی خودانه ناس په یدای کردوه
- ۴۵۰ پاداشتی خو پاریزان ومک پاداشتی به دکاران نابیت
- ۴۵۱ ترس و سامناکی رژی سه لا (قیامت)
- ۴۵۳ هه رماندان به خو پارگری و په له نه کردن ومک یونس پیغه مبر (سه لامی خودای لی بیت)
- ۴۵۴ پیگانی چاو راسته
- ۴۵۵ هه رموودی بوهریدی کوری حوسدیپ - انحصیب - (رمزای خوای لی بیت)
- ۴۵۵ هه رموودی نه بی نومامدی نه سندی کوری سه هلی کوری حونه یف
- ۴۵۶ هه رموودی نه بو سه هینی خودی
- ۴۵۶ هه رموودیه کی تر له نه بی سه عیدوه
- ۴۵۷ هه رموودی نه بی هوهریره (رمزای خوای لی بیت)
- ۴۵۷ هه رموودی نه سمای (اسماء) کچی عومه یس
- ۴۵۷ هه رموودی عانیسه (رمزای خوای لی بیت)
- ۴۵۷ هه رموودی سه هلی کوری حونه یف (حنیف)
- ۴۵۸ هه رموودی عامری کوری ره بیعه
- ۴۵۸ لیدانی خودانه ناسان و وه لام دانه ومیان
- ۴۵۹ ته فسیری سورمتی (العاقله)
- ۴۵۹ ناگادار کردنه وه له سهر گه وریمی رژی سه لا (قیامت)
- ۴۶۱ ومیر خسته ومی چاکدی که شتی
- ۴۶۳ باسی ناره هه تیه کانی رژی قیامت
- ۴۶۴ نیشاندانی نهومی نادم (له به ردم خودای گه وره)
- ۴۶۴ دنگوشی نه واندی که به دستی راست نامه که یان دمدرتی و خوش گوزرانیان
- ۴۶۶ خراپی ژبیانی نه و که ساندی که نامه یان به دستی چه پ دمدرتی
- ۴۶۸ قورنان قسه ی (کلامی) خودایه
- ۴۶۹ نه گهر پیغه مبر (ﷺ) هه ندیک له قسه کانی به دم خودا هه لیه ستایه بیگومان خودا جه زه به ی ددا

- ۴۷۱ تەفسىرى سۈرەتى (المعارج).
- ۴۷۱ پەلە كىردىن بۇ ھاتتى رۇزى قىيامەت
- ۴۷۲ تەفسىرى (ماناي) ﴿بِذِي الْمَعَارِجِ﴾
- ۴۷۲ مەبەست بە رۇزىك ئەندازمەكى پە نجا ھەزار سالە
- ۴۷۴ رېنگايەكى تر بۇ ئەم ھەرموودەيە
- ۴۷۴ ئامۇزگارى كىردى پىنغەمبەر (ﷺ) بە ئارام گىرتىن
- ۴۷۵ ئارەھەتپەكانى رۇزى سەلا (قىيامەت)
- ۴۷۸ مروۇت بى بارە (لەسەر مالىك ناوئەستىت)
- ۴۷۸ جىياكرەنەموى ئويزۇكرەران لەم رەوشتانەي پىشەوۋە ۋە باسى ئاكارو شىۋەي ئويزۇكرەنيان
- ۴۸۱ بەگۇداچوۋنى خودانەناسان ۋە ھەرەشە ئىنيان
- ۴۸۵ تەفسىرى سۈرەتى نوح (عليه السلام)
- ۴۸۵ نوح ھۇزەمكى بانگ كىرد
- ۴۸۶ (دىگرانى) يىزارى نوح بەموى كە توشى بوۋە بەدەست ھۇزەمكىبەو
- ۴۸۷ ئەموى نوح دەيگوت ۋەختىك بانگى ھۇزەمكى دەمكرد بۇ لاي خودا
- ۴۹۰ نوح ھاۋارى خۇي بىرد بۇ خودا پاش ئەموى ھۇزەمكى بەو شىۋەيە ۋە لامىيان دايمەو
- ۴۹۰ بىتەكانى ھۇزى نوح ۋە بەسەرھاتيان
- ۴۹۱ دوغا كىردى نوح لەو كەسانەي كە لە ھۇزەمكى بوۋنە بت پىرست
- ۴۹۴ تەفسىرى سۈرەتى (الجن)
- ۴۹۴ گويزگرتتى جنۇكە لە قورئان ۋە باۋەرھىنانيان پىيى
- ۴۹۵ دان پىندانانى جنۇكە كە خودا نەزىنى بوۋمە نە ھەرزەندو زۇر بىلندە شكۇي
- ۴۹۵ ھۇي ئەبايى بوۋن ۋە لوت بەرزى جنۇكە خۇ پاراستن ۋە پەنابردنى مروۇت بوۋ پىنيان
- ھەۋالى ئاسمان ۋە مرگرتتى جنۇكە بە پەنامەكى (بەدزىۋە) پىيش ھاتنى پىنغەمبەر (ﷺ) ۋە لىندانىان بە گىرى بەرزى
- ۴۹۶ ئاگر دۋاي ھاتتى
- دانپىندانانى جنۇكە كە ئەۋانپىش دەستە دەستەن، ھەيانە خوداناس ۋە لەسەر راستە رېنيە ۋە ھەشيانە خودانەناس ۋە سەر
- ۴۹۸ ئى شىۋاۋە
- ۴۹۹ دان پىندانانى جنۇكە بەدەستەلاتى پى پايانى خوداي گەۋرە ھەمىسان
- ۵۰۱ ھەرماندان بە يەكتا پىرستى (التوحيد) ۋە دوركەۋتتەۋە لە ھاۋەل دانان بۇ خودا
- ۵۰۲ كۆۋبۈنەۋەي جنۇكە بۇ گويزگرتن لە قورئان
- ۵۰۳ پىنغەمبەر (ﷺ) ئاتواتىت زىانيان پى يەگەنىت ۋە بىشيانە خاتە سەر راستە رېنى
- ۵۰۳ پىنغەمبەر (ﷺ) تەنھا راگەياندىنى لە سەر
- ۵۰۴ پىنغەمبەر (ﷺ) ئازانىت كەي قىيامەت دىت
- ۵۰۷ تەفسىرى سۈرەتى (المزمل)

- ۵۰۷ شهرماندان به پیغمبر (ﷺ) به شهونویژ کردن
- ۵۰۸ شیوازی خویندنهومی تورخان
- ۵۰۹ مدزنی تورخان
- ۵۱۰ ریزی شهونویژ
- ۵۱۴ شهرماندان به خوراگری بهرامبر نازاری خودانه ناسان
- ۵۱۵ پیغمبر نیوش (ﷺ) ومك پیغمبردی فیرعهون وایه ، چارهنوسی فیرعهون باش دزمانو ناگادارن
- ۵۱۶ هه ریشه کردن و ترساندن به نازاری پوژی قیامت
- ۵۱۷ نهم سورته خامن هوشهکان تیندا رادمینن ویری لیدمهکنهوه
- ۵۱۷ هه ریزوونی شهونویژو لابرندی و (نسخ) باسی هوی لابرندی
- ۵۱۹ شهرماندان به مان به خشین و کاری چاک کردن
- ۵۲۰ تهفسیری سورتهی (المدثر)
- ۵۲۰ یهکهم نایهت بوو دواى اقرا هاته خوارموه
- ۵۲۲ ومبیرخستنهومی پوژی قیامت
- ۵۲۴ هه ریشه نهوکهسهی وتی نهم تورخانه جادویهکه (سحر)
- ۵۲۷ ژماره گزیرمکانی جدهننهمو نهو شتانهی خودانه ناسهکان نهو بارمیهوه وتوویانه
- ۵۲۸ سهبرازمکانی خودا غوی نه بیت کهس ژماره میان نازانیت
- ۵۲۹ باسی نهو گفت و گزیانهی که نه نیوان بههشتی و جدهننه میهکاندا روودمات
- ۵۳۰ ناپرمزای دمبرپین لهسه درآیهتی کردن و هه لوئیستی خودانه ناسان
- ۵۳۱ تورخان ناموزگاریه
- ۵۳۱ تهفسیری سورتهی (القیامه)
- ۵۳۱ سویند لهسه رزینوویبونومی جاریکی تر نه پوژی قیامتدا وهلامی فریولی هه یله سوئهکان
- ۵۳۴ کردارمکانی مروئه نه پوژی قیامتدا هه موو دهخریته بهر دستى و ناگادار دمکریت نیی
- ۵۳۶ فیرکردنی ومگرتتی نیگا (الوحى)
- ۵۳۷ هوی باومرنبهجون به پوژی قیامت غوشهویستی دونیاو له بیرچونهومی پوژی دواپیه
- ۵۳۷ بینینی خودای گهوره نه پوژی دواپی دا
- ۵۳۸ یاخیهکان له پوژی قیامتدا رویان رهش دمبیت
- ۵۳۹ کاتی مردن (گیان کیشان) گومان نامینیت
- ۵۴۱ باسی ژیانی بی باومر
- ۵۴۳ مروئه به خوراپی بهره لا ناگریت
- ۵۴۴ پارانهوه له کوتایی نهم سورتهدا
- ۵۴۴ تهفسیری سورتهی (الانسان)
- ۵۴۴ خودای گهوره مروئی ومدی هینا دواى نهومی که نه بوو
- ۵۴۵ خودا ریگای نیشانداهه یان شوکرانه بژیره یان پی نهزان

سهرزشتکردنی پیغه مبهرا ﴿﴾ له سهر ناوچاو گرژ کردنی له رووی پیاویکی کم توانای نابینا (ابن ام مکتوم)

- ۵۸۱
 ۵۸۲ تاییه تمه ندیه کانی قورئان
 ۵۸۳ وهلامی نهواندی که پروایان به زیندویونه وه نیه دواي مردن
 ۵۸۵ سهوز بونی دانه ویله و حب هر شتیکی تر نیشانه یه له سهر ژیا نه وی دواي مردن
 ۵۸۶ بۆژی قیامت و پاکردنی مروؤ له و بۆژیدا له خزم و کس و کار
 ۵۸۷ دموچاو و پوخساری دانیشتوانی به ههشت و دانیشتوانی چه هه نم له بۆژی قیامت دا
 ۵۸۷ تهفسیری سورمتی (التکویر)
 ۵۸۸ نهومی له باری نهم سورمه توه هاتوه
 ۵۸۸ نهومی روو نه دات له بۆژی قیامت، تو په ن بوون و پرش هه لکه پانی خۆره
 ۵۸۸ پارچه پارچه بوون و ویرینی نه ستیرمکان
 ۵۸۹ هه لچون و تیکه ن به یه که بونی دمریاکان
 ۵۸۹ جووت بوونی گیانه کان
 ۵۹۰ پرسپاری زینده به چان
 ۵۹۰ تۆله ی تاوانی زینده به گۆر کردنی که چان
 ۵۹۱ کردنه وی نامه کان
 ۵۹۱ لابر دنی ناسمان و گهرمکردن و و مکو ن دانی چه هه نم و نزیك خسته نهومی به ههشت
 ۵۹۱ هه مو که س نه زانی چی نامه کرده بو بۆ بۆژی قیامت
 ۵۹۳ قورئان جویره نیل دای به زان سوو نه تیجه ی شیتی نییه
 ۵۹۴ پیغه مبهرا ﴿﴾ چه او چنۆک نه بو له گه یان دنی نیگادا
 ۵۹۴ نهم قورئانه په نده بو خه لکی دونیا تسه و نیگای شه یتان نیه
 ۵۹۵ سورمتی (الإفطار)
 ۵۹۶ نهومی له بۆژی قیامت ندا روو نه دات
 ۵۹۶ نابییت نینسان خودای له بیر بپییت
 ۵۹۷ هۆی له خۆبایی بوون و ناگاداری له سهر تۆمار کردنی کردموکانی مروؤ له لایهن فریشته کانه وه
 ۵۹۷ پاداشتی ناکاری چاکان و به دکاران
 ۵۹۸ تهفسیری سورمتی (الْمُطَفِّينَ)
 ۵۹۹ زیادو کم له کیشانو پیوانه دا نه بیته هۆی هاوارو زهرمه ندی
 ۵۹۹ ترساندنی تهرارو بازان له بوستانیان له بهردهم په رومردگاری هه موو جیهان
 ۶۰۱ باسی به دهه پان و هه ندی له به سه رهاتیان
 ۶۰۳ نامه ی ناکاره چاکه کان و پاداشتیان
 ۶۰۵ خرا په کردن و گالته بازی تاواتکارن به خواناسان
 ۶۰۶ سورمتی (الانشقاق)

- ۶۰۷ درزیردنی ناسمان و باخستی زمین له رُوژی قیامتدا
- ۶۰۷ پاداشتی کردموکان حدقه
- ۶۰۷ پیشاندان و گفتوگو به درزوی له نیپرسینه ودا
- ۶۰۹ سویند خواردن بهوه که نینسان له باریکهوه دهچیت بو باریکی تر
- ۶۱۰ دانپانه نانی خوانه ناسان نیشانهی بیباومرپییه وه مژدهیان پندراوه به سزا، خوشی و کامه رانیش بو خواناسانه ...
- ۶۱۱ سورهتی (البُرُوج)
- ۶۱۱ ته فسیری بورجهکان
- ۶۱۱ ته فسیری رُوژه دیاریکرومکه به هه موو بینهر و بینراویک شایهت و شایهتی له سهر دراو)
- ۶۱۲ ناهه قیه کانی خه ندمق ئیدمرهکان (اصحاب الاخدود) به رانیه رموسلمانان
- ۶۱۳ چیروکی جادوگهرو ته شهو مندائیک و نهوانه ی فریدرانه ناو ناگر(چاله که)
- ۶۱۵ پاداشتی خامن خه ندمه قه کان
- ۶۱۶ پاداشتی پیاو چاکان و تۆله ی سهخت بو خوانه ناسان و دوژمنانی خودا
- ۶۱۷ سورهتی (الطَّارِقُ)
- ۶۱۸ خودا سویند نه خوات که بونی مرؤف دموره دراوه به پرؤگرامی خوداوه
- ۶۱۸ چۆنیهتی ومدیهینانی مرؤف نیشانهیه له سهر توانای خودا که جاری تر بییه نیته وه
- ۶۱۹ رُوژی قیامت مرؤف هیچ هیزیکی نیه و که سیش نایهت به هاواریه وه
- ۶۲۰ ته فسیری سورهتی (الاعلی)
- ۶۲۱ هه رماندان به په سهنی (التسبیح ی) خوداو وه لامدانه وی
- ۶۲۱ دروست کردن و نه ندازه دانان و دمهینانی بوومک
- ۶۲۲ پیغه مبهرا (ﷺ) نیگای له بیر ناچیت
- ۶۲۲ هه رمان به ناموزگاری کردن
- ۶۲۴ باسی کۆمهلی سه رفراز
- ۶۲۴ دونیا هیچ نرخیکی نییه که رُوژی دواپی له دست چوو
- ۶۲۴ نامه کانی ئیبراهیم و موسا
- ۶۲۵ سورهتی (الفاشیه)
- ۶۲۶ ژبانی خه لکی به هه شت له رُوژی قیامت دا
- ۶۲۸ هاندان بو امان له ومدیهینانی ووشترو ناسمانهکان و کیومکان و زمین
- ۶۲۸ چیروکی زمامی کوری سهعله به
- ۶۲۹ پیغه مبهرا (ﷺ) ناگادار کردنه وه نه بیت هیچی تری له سهر نیه
- ۶۳۰ سورهتی (الفجر)
- ۶۳۲ باسی له ناو بردنی عاد
- ۶۳۳ باسی فیرعهون
- ۶۳۴ په رومردگار له که میندایه

- ۶۳۵ خراب ترین شتیک که به نده نه یکات به هوی ما و سامانهوه
- ۶۳۵ رژی قیامت هه موو که سی نهومی کردی هتی له چاکه و خرا په و مری نه گریت
- ۶۳۷ سورمتی (البلد)
- ۶۳۹ خودا ناگای له مرؤفه و به بهر هه کانیشی دموری داوه
- ۶۳۹ جیا کردنهومی چاکه و خرا په بهر هیه کی خویه
- ۶۴۰ هاندان بو گرتنی ریگی چاکه
- ۶۴۲ حالی بهد به خته کان و پاداشت و چاره نویسان
- ۶۴۲ سورمتی (الشمس)
- ۶۴۵ حاشا کردنی سه موود و له ناو دانیان له لایه ن خوداوه
- ۶۴۶ چیروکی و شترمه کی صالح
- ۶۴۷ سورمتی (اللیل)
- شونیند خواردن له سهر جیاوازی خه لکی له تیکوشاندا و ناگاداریدانیش درباری جیاوازی بهر هه مه کانی نهو هه ولانه ش
- ۶۴۷ ریوایه تی نه بو به گری صدیق (رمزای خوای لیبیت)
- ۶۴۸ ریوایه تی عه لی کوری نه بو تالیب (رمزای خوای لیبیت)
- ۶۴۸ ریوایه تی عه ببلوای کوری عومهر (رمزای خوای لیبیت)
- ۶۴۹ شه رموده کی تر که جابر ریوایه تی کردوه (رمزای خوای لی بی)
- ۶۴۹ ریغیشانندان و شتی تریش هه ر به دستی خودایه
- ۶۵۰ هوی هاتنه خوارموی نه م نایه تانه و گه ورمیی نه بو به کر (رمزای خوای لی بی)
- ۶۵۱ سورمتی (الضحی)
- ۶۵۲ هوی هاتنه خوارموی سورمتی (الضحی)
- ۶۵۲ دوا بوژ له دنیا چاکتره
- ۶۵۳ بهر هه زورمکانی بوژی دوا بی له چاومروانی پیغه مبهردان (ﷺ)
- ۶۵۴ باسی هه ندی لهو بهراندی که خوا به خشیویه تی به پیغه مبهرد (ﷺ)
- ۶۵۵ چون ریژی نه م بهرانه دمگرین
- ۶۵۶ سورمتی (الشرح)
- ۶۵۶ مانای سینگه گوشا دی
- ۶۵۶ باسی چاکه کانی خودا به سهر پیغه مبهرد که یهوه (ﷺ)
- ۶۵۶ مانای بهر ز کردنهومی یادی پیغه مبهرد (ﷺ) چونه؟
- ۶۵۷ خوشی دوا ناخوشی
- ۶۵۷ شه رمان به پا رانه وه دوا ی نیش و کار
- ۶۵۷ سورمتی (التین)
- ۶۵۸ ته فسیری (التین) و نه وانه ی دوایشی

- ۶۵۸ دابه زینی مروؤ بؤ نزمترین پله نه گه ل نه ودا که به جوانترین شیوه دروست کراوه سدره نجاسی نهو دابه زینه ش
- ۶۶۰ سورتهی (العلق)
- ۶۶۰ دهستیگردنی پیغه مبه ریئی موحه مدد () وه یه کم شتی که نه تورخان هاته خوارموه
- ۶۶۱ سه ریلمندی و ریژی مروؤ به زانیا ریوه
- ۶۶۲ هه ره شه نه سر که شی و یاخ بوونی مروؤ نه پیناوی ساماندا
- ۶۶۲ باسی خرا پی نه بو جه هل و هه ره شه کردن به سزادانی
- ۶۶۴ دلدا نه وه یه ک بؤ پیغه مبه ر ()
- ۶۶۴ سورتهی (القدر)
- ۶۶۴ ریژی چاکه ی شهوی هدره به ریژی (لیله القدر)
- ۶۶۵ دابه زینی فریشته کان و بریار دان نه سر هه موو چاکه یه ک نه شهوی قه دردا
- ۶۶۶ دیاری گردنی شهوی قه درو نیشانه کانی
- ۶۶۸ نزا کانی ناو شهوی قه در
- ۶۶۸ سورتهی (البینه)
- ۶۶۸ باسی حانی خوا نه ناسان چ خاومن کتینه کان و چ بته ره سته کان
- ۶۶۹ نا کوکی دوا ی هاتنی به لگه ی روون و زانیاری پویدا
- ۶۶۹ هه رمانی خودا نه وه بووه که دلپاک و دنسوز بن به رانیه ر به دینی نهو
- ۶۷۰ باسی خرا پترین که سو و چاکترین که سو و باسی پاداشته کانیان
- ۶۷۱ سورتهی (الزلزله)
- ۶۷۱ ریژی سورتهی (الزلزله)
- ۶۷۲ بوؤی قیامت و حانی زمین و خه لکی نهو بوؤندا
- ۶۷۴ پاداشت نه سر که ردیله که ردیله ی هه موو کرده مبه ک
- ۶۷۵ سورتهی (العدیات)
- ۶۷۵ سویند خواردن بؤ نه سپی جه تگی نه سر سپله یی و چاو چنوکی مروؤ
- ۶۷۶ ترساندن نه بوؤی زیندوو بوونه وه
- ۶۷۷ سورتهی (القارعه)
- ۶۷۹ سورتهی (التکاثر)
- ۶۷۹ نه نجاسی خو شه ویستی دونیا بینا گابونه نه بوؤی دوا یی
- ۶۸۰ ترسان به پیشاندانی جه هه نم و پرسینه وه نه بوؤی و به هر مکان
- ۶۸۱ سورتهی (العصر)
- ۶۸۳ سورتهی (الهمزه)
- ۶۸۴ سورتهی (الفیل)
- ۶۸۵ چیروکی خاومن فیله کان به کورتی
- ۶۹۱ سورتهی (قریش)

۶۹۳	سورتهی (الماعون)
۶۹۵	سورتهی (الکوثر)
۶۹۷	وہ جاخکویز دوڑمنانی پیغہمبہرن ﴿۶۹﴾ نہک پیغہمبہر ﴿۶۹﴾
۶۹۸	سورتهی (الکافرون)
۶۹۸	خویندنی نهم سورته له نویژہ سوننتہ تہ کانا
۶۹۹	حاشا کردن له بتپہرستی
۷۰۰	سورتهی (النصر)
۷۰۰	فہزل و ریژی سورتهی (نہصر)
۷۰۳	سورتهی (المسد)
۷۰۴	باسی پاشہ رۆژی نوموجہ میل (خیزانی نہبو لہ ہہب)
۷۰۴	باسی ہندی نہو نازارانہی کہ خیزانی نہبو لہ ہہب نہ بیہینایہ ریگہی پیغہمبہر ﴿۷۰﴾
۷۰۵	سورتهی (الإخلاس)
۷۰۵	باسی ہزی ہاتنہ خوارموی نهم سورته و گہورہیی نهم سورته
۷۰۷	فہرموودہیک دہرباری چہند بارہ کردنہومی خویندنی نهم سورته
۷۱۰	سورتهی (الفلق و الناس) مہ سورتہین
۷۱۰	ریزو چاکہی سورتهی فہلق و ناس
۷۱۳	باسی جادوکردن نہ پیغہمبہر ﴿۷۱﴾
۷۱۶	پیرست